

• Q •

~~109~~
~~3~~
17

B. Truv.

~~VI~~
207

H. 4. 30.

616550
SCRIPTORES
REI RVSTICAE
VETERES LATINI.

TOMVS ALTER

INQVO

PALLADIVS
VEGETIVS DE MVLO-MEDICINA

GARGILII MARTIALIS FRAGMENTVM

CVM EDITIONIBVS PROPE OMNIBVS ET MSS. PLVRIBVS COLLATI
LEXICON REI RVSTICAE
ALIAQVE CONTINENTVR

CVRANTE

I.O. MATTHIA GESNERO

ELOQV. ET POES. P.P. GOETTING.

LIPSIAE
SVMTIBVS CASPARI FRITSCH
MDCCXXXV.

PALLADII RVTILII
TAVRI AEMILIANI
DE
RERVSTICA
LIBRI XIV. &c.

CAPITA REI RVSTICAE

EX RHEGIENSI EDITIONE

ANNI CIO CCCC LXXXII

PALLADII RVTILII TAVRI AEMILIANI

TITVLI LIBRI I

Ex membranis MSS.

- 1 De praeceptis rei rusticae.
- 2 De quatuor rebus quibus agricultura consistit.
- 3 De aëris probatione.
- 4 De aqua probanda.
- 5 De qualitate terrarum.
- 6 De industria, & necessariis ad rura sententiis.
- 7 De agri electione vel situ.
- 8 De aedificio.
- 9 De hibernis & aestiuis mansionibus, & paulmentis.
- 10 De calce & arena.
- 11 De latericiis parietibus.
- 12 De lumine & altitudine.
- 13 De cameris & canniciis.
- 14 De opere albario.
- 15 De tectoriis.
- 16 De vitanda valle quae propter aquas diligi solet.
- 17 De cisternis & maltha frigidaria.
- 18 De cella vinaria.
- 19 De horreo.
- 20 De olei factorio.
- 21 De stabulis equorum & bouum.
- 22 De curte.
- 23 De aluiariis.
- 24 De columbario.
- 25 De turturario.
- 26 De turdis.
- 27 De gallinis.
- 28 De pavonibus.
- 29 De salianis.

- 30 De anseribus.
- 31 De piscinis.
- 32 De foenill, paleario, & lignario.
- 33 De sterquilinio.
- 34 De locis horti, & pomario, & sepibus, & ferendo.
- 35 De area.
- 36 De apium castris.
- 37 De apibus emendis.
- 38 De balneis.
- 39 De malhis calidae & frigidae.
- 40 De pistrino.
- 41 De instrumentis agrestium.

Tituli mensis Ianuarii.

- 1 De ablaqueandis vitibus.
- 2 De pratis abstinendis in locis macris.
- 3 De profeindendis agris, & iungendis bubus, vel arandi disciplina.
- 4 De hordeo Galatico ferendo.
- 5 De cicereula ferenda cum disciplina sua.
- 6 De vicia ferenda, non ad pabulum secundum, sed ad femina redigenda, cum disciplina sua.
- 7 De foeno Graeco ferendo legendi seminis causa, cum disciplina sua.
- 8 De herbo ferendo.
- 9 De faciendis frumentis & leguminibus.
- 10 De pascendi generibus & scribibus vitium.
- 11 De tabulis vinearum.
- 12 De mensura pascini Italica.
- 13 De solo & caelo & loco pangendi vineis congruenti, & ea quae illuc pertinet disciplina.

* 2

14 De

INDEX CAPITVM PALLADII RVTILII.

- 14 De hortis: in eo de lactuca ferenda cum disciplina sua, item nasturcio, similiter & vruca, item caulibus, allio & vlpico.
- 15 De pomis: In eo de forbo, de amygdalo, de nuce iuglandi, cum disciplinis suis; & de ceteris pomis quorum disciplina suis mensibus continetur.
- 16 De signandis animalibus, de lardi & pecunarium confectioe, & echinis & rapis.
- 17 De oleo myrtilino.
- 18 De vino myrtilite.
- 19 De oleo laurino.
- 20 De oleo lentiscino.
- 21 De gallinarum pastu.
- 22 De caedenda materie.
- 23 De horis.
- 24 De fodiendis, palandis & ligandis vineis, vel lactandis arboribus, & plantis circumfodiendis.
- 25 De rosis, lilis, eroco, violis conferendis.
- 26 De lini semine ferendo.
- 27 De cannetis & asparagis & plantis salicum vel geneſlae, & ſemlnariis myrti & lauri.
- 28 De hortis: in eo de ſepibus, de lactuca, carduo, nasturcio, colliandro, papauere, allio, vlpico: de ſaturea cum ſua diſciplina: item de cepulis: ſimiliter de anetho, ſinapi: de caulibus, cum diſciplina ſua: & de asparagis, de mala, menta, foeniculo, paſtinaca, cunela, cerefolio, beta, porro, cum diſciplina ſua: de inula & colocasiis ſimiliter.
- 29 De pomis: in eo de piro, de melo, cydoneo, ſilqua, moro, auellana, myrrha, & de diſciplinis ſuis.
- 30 De educatione porcorum.
- 31 De vino myrtilite aliter.
- 32 De vite theriaca.
- 33 De vua ſine granis.
- 34 De vite nimis lacrymoſa.
- 35 Myrtitis alia conſectio ſecundum Graecos.
- 36 Vt propomata ſponte naſcantur.
- 37 Vt vitis botriones varios ſerat.
- 38 De horis.

Tituli menſis Februarii.

- 1 De pratis ſeruandis & lactamine ſaturandis.
- 2 De proſcindendis collibus.
- 3 De ſatione triſtreſtri.
- 4 De ſcenda lenticula cum diſciplina ſua; item de cicercula.
- 5 De ſerendo cannabo.
- 6 De agris Medicae parandis.
- 7 De herbo ſerendo.
- 8 De curandis vitibus & arboribus, & hordeo Galatico ſerendo.
- 9 De ponendis vineis paſtino vel ſcrobibus aut ſulcis, & omnium quae illuc pertinet diſciplina.
- 10 De arbuſtis, vitibus, & plantis arborum vitifera-rum.
- 11 De vineis provincialibus.
- 12 De putandis vineis communibus, altis vel humilibus.
- 13 De putatione arbuſti.
- 14 De provincialibus vineis putandis.
- 15 De nouella putatione.
- 16 De propagnibus.
- 17 De inſitionibus.
- 18 De inſtituendis oliuetis.
- 19 De pomiferis & ſpatiis earum generale praetium.

Tituli menſis Martii.

- 1 De putandis vineis & inferendis, & pangendis vitibus.
- 2 De pratis purgandis in locis frigidis, & proſcindendis agris.
- 3 De panicio & milio ſerendo, cum diſciplina.
- 4 De cicere ſerendo cum ordine ſuo.
- 5 De cannabo.
- 6 De elcera.
- 7 De nouellis vitibus puluerandis & fodiendis, palandis ac ligandis, & veteranis vineis reſtituendis, & aegris & laeſis.
- 8 De oleis amurra ſaginandis, & cetera earum cura: item de ſemlnariis & roſariis faciendis vel colendis, & ſariendis frumentis.
- 9 De hortis: in eo de carduis, cum diſciplina: de vlpico,

INDEX CAPITVM PALLADII RVTILII.

vipico, allio, & cepulla, cunela, anetho, sinapi, caulibus, maluis, armoracea, origano, lactuca, betis, porro, cappari, colocasii, satureia, nasturcio, intibis, rasanis, & melonibus & cucumere cum disciplina sua: item de asparagis & spongiorum: similiter & ruta & collandro cum disciplina sua, & cucurbita: similiter & bito: item de aniso & cymino.

10 De pomis: in eo de malo Punico cum disciplina, & vini sui constitutione: de citreo: similiter de mespilo, & de fico, cum disciplinis suis, & aliis pomis quorum disciplina suis mensibus continetur.

11 De comparandis bubus, tauris, vaccis.

12 De domandis bubus.

13 De equis, equabus, & pullis, & aetate eorum.

14 De mulino genere & asinis.

15 De apibus.

16 De horis.

Tituli mensis Aprilis.

1 De Medica ferenda & disciplina eius.

2 De inferenda olea vel oleastro, de vineis & seminariis sodiendis, & inferendis vitibus, & agris humidis & pinguibus proscindendis.

3 De hortis: in eo de caulibus, item de apio, de triplice, de ocimo, cum disciplinis suis: item de melone, cucumere, porro, cappari, serpyllo, colocasio, lactucis, betis, cepullis, collandro, intibis, cucurbitis ac menta.

4 De pomis: in eo de zizypha cum disciplina sua, & de aliis pomis, quorum suis mensibus disciplina descripta est.

5 De oleo violacio & vino.

6 De armentis: in eo de vitulis nutriendis, de tonsuris & signaturis.

7 De apibus: in eo de vestigandis apibus, & purgandis alueariis.

8 De horis.

Tituli mensis Maii.

1 De paniclo & milio, de florentibus satis, de recedendo foeno.

2 De nouellae sarmentis relinquendis, & pampinandis vitibus.

3 De proscindendis & aperiendis nouis agris.

4 De occandis vitibus arboribusque, & rude caedenda, sodiendis seminariis, putandis oleis, ac lupino vertendo.

5 De hortis: in eo de spatili, de apio, coriandro, melone, cucurbita, carduo, radice, ruta.

6 De pomis, de flore mali Punici, persico implastrando, citro inferendo, & ficu plantanda vel inferenda: de zizypha & palma plantanda.

7 De armentis: in eo de castrandis bubus.

8 De tonsuris ouium.

9 De casco faciendo.

10 De apibus.

11 De pauimentis & solaris,

12 De lateribus faciendis.

13 De rosato.

14 De oleo liliacio.

15 De oleo roseo.

16 De rodomelli.

17 De rosis viridibus seruandis.

18 De horis.

Tituli mensis Iunii.

1 De area paranda.

2 De mescibus.

3 De agris proscindendis, de vineis occandis, sodiendis, vicia, foeno Graeco, lentacula, faba, lupino colligendis.

4 De hortis: in eo de brassica, apio, betis, radicibus, lactucis, coriandro.

5 De pomis: in eo de flore Punici, de piro, de melo zizypho, fico: de emplastratione.

6 De armentis: in eo de castratura, de casco, tonsuris.

7 De apibus: in eo de legendo & conficiendo melle vel cera, de seruandis examinibus & signis eorum ac regibus, de inopia examinum, de supplendis alueariis.

8 De pauimentis & latere.

9 Qualiter fructuum venturorum experimenta sumantur.

INDEX CAPITVM PALLADII RVTILII.

- 10 De oleo chamaemelo.
- 11 De oenanthe.
- 12 De alſita.
- 13 De horis.

Tituli menſis Iulii.

- 1 De iterandis agris, de meſſe triticea, de exſtirpandis vepribus & ſileſtilis, de arboribus operiendis, puluerandis nouellis.
- 2 De hortis: in eo de cepullis, radicibus, atriplice, ocimo, malua, beta, lactuca, porro, item napis & rapis, eum diſciplina ſua.
- 3 De pomis: in eo de implaſtratione, de piro, malo citreo, ſicu, palma.
- 4 De armentis & gregibus: in eo de admittendis tauris & arietibus.
- 5 De exſtirpando gramine.
- 6 De vino ſcillite.
- 7 De hydromelli.
- 8 De aceto ſcillitico.
- 9 De ſinapi.
- 10 De horis.

Tituli menſis Auguſti.

- 1 De agris exilibus arandis, de apparanda vindemia, de occatione vinearum locis frigidis.
- 2 De exili & miſera vinea reſcienda.
- 3 De pampinandis & obumbrandis vitibus, & exſtirpandis carectis atque ſileſtilis.
- 4 De vrendis paſcuis.
- 5 De hortis: in eo de rapa & napo, de radice eum diſciplina ſua, de paſtinaca.
- 6 De pomis.
- 7 De apibus.
- 8 De aqua inuenienda.
- 9 De puteis.
- 10 De aqua probanda.
- 11 De aquaeductibus.
- 12 De menſuris & ponderibus.
- 13 De confecto melle.
- 14 De horis.

Tituli menſis Septembris.

- 1 De agris pinguibus tertiandis vel implendis exilibus, & de ſtercorando.
- 2 De ſerendo tritico & adoreo in locis frigidis & opacis.
- 3 De remedio ſalſi humoris, de ſeminum menſuris & diuerſis remediis ad ſationem pertinentibus.
- 4 De ſerendo hordeo canterimo.
- 5 De lupino ſerendo.
- 6 De piſo ſerendo.
- 7 De ſiſamo ſerendo, & proſcindendis agris ad Medicam.
- 8 De vicia & Graeco foeno & farragine ſerendis.
- 9 De lupino ſerendo, qui natus euertatur & loca ſocundet exilia.
- 10 De pratis nouellis formandis, vel veteribus excolendis.
- 11 De vindemia celebranda.
- 12 De panicio & milio metendis, & faſelo ad eſcam ſerendo, & apparandis aucupilis.
- 13 De hortis: in eo de papauere, braſſica, thymo, origano, eappari, cum diſciplinis: item naſturtio, anetho, radiebus, paſtinacis, cereſolio, lactuca, betis, coriandro, rapis & napis.
- 14 De pomis: in eo de tubere.
- 15 De pauimentis ſolariorum & lateribus.
- 16 De diamorwn.
- 17 De ſeruandis vuis.
- 18 De vite cuius fructus humore putreſcit.
- 19 De horis.

Tituli menſis Octobris.

- 1 De adoreo & tritico, de hordeo canterino, de herbo, lupino, piſo, ſiſamo & faſelo ſerendis.
- 2 De lini ſemine ſerendo.
- 3 De notanda vitium fertilitate qua prouidebimus panſitioni.
- 4 De ponendis vineis, vel propagandis, reparandis, pntandis, & arbutis.
- 5 De ablaqueanda nouella.

INDEX CAPITVM PALLADII RVTILII.

- 6 De vtilitate propagandae nunc vineae.
- 7 De inferendis arboribus vel vitibus.
- 8 De oliuetis instituendis, & colendis, facendis, & remediis eorum: de oliuis condiendis: de fossis riuisque purgandis.
- 9 De remedio si vua compluta est.
- 10 De oleo viridi faciendo & laurino.
- 11 De hortis: in eo de intibis, de carduis, de sinapi, Medica, cum disciplinis: item de anetho, cepulla, menta, pastinaca, thymo, origano, cappari, beta, armoracea, porro transferendo, & ocimo.
- 12 De pomis: in eo de palma, pistaciis, cerasis, & aliis pomis: quorum per menses suos disciplina digesta est: item de condiendis pomis.
- 13 De apibus.
- 14 Quae Graeci vel alii super vina condienda curandaque dixerunt.
- 15 De rosato sive rosa fieri.
- 16 De vinis pomorum.
- 17 De hydromelli.
- 18 De passio.
- 19 De cydonite.
- 20 De fermento musteorum seruando.
- 21 De horis.

Tituli mensis Nouembris.

- 1 De satione tritici, farris, hordei, fabae, tum disciplina: de lenticula mature seranda, de lini semine.
- 2 De pratis nouis instituendis, ponendis vitibus & propagandis, & circumfodiendis nouellis, ac recidendis mergis.
- 3 De vinea veteri in iugo vel pergula reparanda.
- 4 De putandis vitibus & arboribus locis tepidis, & oliuetis & faciendo oleo.
- 5 De oliuetis ponendis, & curandis aegris arboribus: corbibus, palis, radicis faciendis: oleo laurino faciendo.

- 6 De hortis: in eo de alio, vlpico, cum disciplina: de cepullis, & plantis carduorum: de armoracea & cuncta.
- 7 De pomis: in eo de persico, de pinu, de prunis, de castaneis, cum omni disciplina, & pomis aliorum mensum.
- 8 De apibus: in eo de mundandis ac muniendis castris eorum.
- 9 Remedium vitibus quae sine fruge luxuriant.
- 10 Remedium sterili viti.
- 11 De rosario ex paucis virgulis instituendo.
- 12 De vua vt vsque ad ver referretur in vite.
- 13 De gregibus ouili generis & caprini, & pascendi ordine.
- 14 De glandibus legendis.
- 15 De materie caedenda.
- 16 De transferendis arboribus maioris actatis.
- 17 De oleo faciendo secundum Graecos & emendando.
- 18 De oleo vt Liburnico simile fieri possit.
- 19 Vt oleum sordidum purges.
- 20 De oleo odoris horrendi.
- 21 De oleo rancido curando.
- 22 De condiendis oliuis.
- 23 De horis.

Tituli mensis Decembris.

- 1 De serendis frumentis & faba & lini semine.
- 2 De fodiendis pastinis & caedenda materie, palis & radicis, de oleo laurino, myrtino, lentiscino, & vino myrtite.
- 3 De hortis: in eo de lactuca, alio, vlpico, cepulla, sinapi, & cuncta.
- 4 De pomis: in eo de hypomelidibus & aliorum mensum pomis.
- 5 De rapis condiendis.
- 6 De echinis & pernis & lardo salientis, & amum laqueis disponendis.
- 7 De horis.

TITV.

INDEX CAPITVM PALLADII RVTILII.

TITVLI LIBRI XIV.

De institutione, ex impressis libris.

- 1 Praefatio, prosa.
- 2 Prooemium carminis.
- 3 De vite.
- 4 De olina.
- 5 De piro.
- 6 De malo Punico.
- 7 De pomo.
- 8 De Persico.
- 9 De malo Cydonia.
- 10 De mespilo.

- 11 De malo citrino.
- 12 De prunis.
- 13 De siliqua.
- 14 De ficibus.
- 15 De moro.
- 16 De sorbis.
- 17 De ceraso.
- 18 De amygdalo.
- 19 De pistaciis.
- 20 De castanea.
- 21 De nuce.

PALLADII RVTILII TAVRI AEMILIANI VIRI ILLVSTRIS, DE RE RVSTICA. LIBER I.

TIT. I.

PARS est prima prudentiae, ipsam, cui praecepturus sis^a, aestimare personam. Neque enim formator agricolae debet artibus & eloquentia rhetores aemulari, quod^b a plerisque factum est: qui dum diserte loquuntur rusticis, assecuti sunt, ut eorum doctrina nec a disertissimis^c possit intelligi. Sed nos recidamus praefationis moram, ne, quos reprehendimus, imitemur. Dicendum autem^d nobis est (si diuina fauerint) de omni agricultura, & pascuis, & aedificiis rusticis, secundum fabricandi magistros, & † aquae iniectionibus, & omni genere eorum, quae vel facere vel mitri-

VARIETAS LECTIONIS.

[Scripturae varietates quae in Palladio occurrunt. LIBRI PRIMI. TIT. I.] a) et P. Lugd. b) quod plerique fecere Iunsi. c) quidem inf. Iunsi. cc) a inf. Lugd. †) eorumque omn.

NOTAE VARIORVM.

PALLADII RVTILII) In veteribus membranis scribitur *Palladius Rustulus*, teste Barthio animaduert. ad Rutilium 1, 208. SCHVRFZEL.

LIFORMATOR) Qui vulgo nunc informator. Horatius Od. 3, 24, 52 — & tenerae nimis Mentes asperioribus. Formandae studiis. Columella praef. n. 4 Denique animi sibi quisque formatorem praeceptoremque virtutis a coetu sapientum accessat. Sic informare idem est, quod formare simplex, quod obseruauerunt Hottomannus & Passeratius ad Cic. pro Quintio c. 12. Munckerus ad Hyginum fab. 64. SCHOETTGEN.

DISERTE LOQVNTVR RVSTICIS) Ex his verbis elicit Franc. Floridus Sabinus Subcis. Lect. 2, 1 non omnes rusticos intellexisse comtam atque Romanam scribendi rationem, sed alia potius & vulgari lingua vsos esse. Et hoc ipsum aliquoties obseruauimus, praecipue apud Columellam, qui latinam linguam, rusticorum scilicet, a Romana eruditio-

rum aliquoties distinguit. Legat lector caput Floridi citatum, in quo certe non vulgaria occurrunt. SCHOETTGEN. Collegimus ea, quae rusticis propria, scriptores ipsi nostri tradunt in Indice v. *Rusticae voces*. Ceterum nescio, an Columellam pungat, eloquentem profecto virum, sed ita, (nam alias hoc nomine vix dignus videretur) ut orationis luminibus res obscuras aliquoties & humiles illustret atque iniuria ipsi obiciatur studium eloquentiae. Palladium ipsum rhetoricari nonnumquam obserues v. g. Mart. 10, 36; April. 2, 2; Iun. 7, 6; Iul. 3, 2; Nou. 1, 2; add. CL. SCHOETTGENIVS ad illa verba 4, 1 *frigus tepore suo mulceat*.

ET AQUAE INVENTIONIBVS) Conieceram olim legendum *aquarumque inuentionibus* pro vulgato *eorumque*, quod noster in hoc argumento satis copiosus est Aug. 8 — 12. Tanto facilius obtemperavi ALMELOVEENII & SCHOETTGENII obseruationi, qui monerunt Hadria. Iunium ep. 201 p. 378 e codice Lugdunensi & ex Basilicensi Barthium 37, 3 ita legisse, ut iam edendum curauimus.

nutrire oportet agricolam ratione voluptatis, & fructus, suis tamen temporibus per vineria distinctis. Sane in primis hoc servare constitui, ut eo mense quo ponenda sunt singula cum sua omni exequar disciplina.

II. PRIMO igitur eligendi & bene colendi agri ratio, quatuor rebus constat, aëre, aqua, terra, industria. Ex his tria naturalia; vnum facultatis & voluntatis. Naturae est quod in primis spectare oportet, ut eis locis quae colere destinabis, aër sit salutaris & clemens, aqua salubris & facilis, vel ibi nascens, vel adducta, vel imbre collecta; terra vero foecunda & situ comoda.

III. AERIS igitur salubritatem declarant, loca ab infimis vallibus libera, & nebularum noctibus absoluta, & habitatorum considerata corporcula, si eis color sanus, capitis firma sinceritas, inoffensum lumen oculorum, purus auditus, [& si] fauces comineantur liquidae vocis exercent. Hoc genere benignitas aëris approbatur. His autem contraria noxiuni caeli illius spiritum confitentur.

IV. AQUAE vero salubritas sic agnoscitur. Primum ne a lacunis, aut a palude ducatur: ne de metallis originem fumat; sed sit perspicui coloris, neque villo

VARIETAS LECTIIONIS.

- d) ususfructus I. B. R. ususfructus I. I.—G. c) punct. om. I. I.—G. f) pomis I. B. R. [T. II.]
 a) bene deest P. b) est add. I. B. R. c) spectari Lugd. d) salubris P. e) aliunde inf. a recent.
 manu Lugd. [T. III.] †) Corpora Cr. a) ei I. B. R. enim P. b) & si om. Lugd. I. B. R. & om.
 Cr. c) amittunt P. emittunt Cr. [T. IV.] †) cognoscit Lugd. a) a om. Lugd. I. B. R. h. l.
 b) deducatur P.

NOTAE VARIORVM.

2 IN PRIMIS) In pomis maule Hadr. Iunius l. c. Sed necio, an satis feliciter. Certe non in pomis modo sed in aliis etiam hoc servavit Palladius.

3 RETULIT hunc titulum in L. I. c. extr. Crecentinus.

3 NEBULARVM NOCTIBVS) Similis fere locutio ei, virtus virium, quum in Curio taxat Clericus in Arte Critica. Nam nox h. l. idem est, quod nebula seu densa caligo, qua notione occurrat apud principem Poëtam Aeneid. 3, 194 Tum mihi coruleus supra caput adstipit umbr. Noctem hiememque sereni. ubi Servius: Noctem hiememque, pluviam cum tenebris. Et paulo post v. 198 Insulsero diem nimbi, & vox humida coelum Atstipit. Servius iterum: Nox humida, nubes caliginosa SCHOETTIG.

3 ABSOLUTA) idem, quod simplex, soluta, h. c. libera. Sic & absolute somnium pro solvere dixit Sulpicius Seuerus 1, 11, & SCHOETTIG.

3 CORPUSCULA) Lego corpora: nam corpuscula de homine hoc in loco ineptissime dici inficiabitur nemo. Id tamen ex Petro Crecentio probare possumus, qui libr. 1. c. II hunc locum ita transcripsit: Praeter haec vera dixit Palladius, quod aeris salubritatem declarant loca infimis vallibus libera, & nebularum noctibus ab-

soluta, & habitantium corpora considerata. PONTED.

3 LIQUIDAE VOCIS) Vox liquida est clara & sine raucaedine prolata. Horatius Od. 1, 24, 3 — Melpomene, cui liquidam pater Vocem cum cithara dedit. Calpurnius Ecl. 4, 150 Tam liquidum, iam dulce canunt, ut &c. Liquidae autem vocis opponitur torrida apud eundem Ecl. 3, 59 Ah dolor! & post hoc placuit tibi torrida Messis Vox? & carmen inops, & acerbae stridor aenae? SCHOETTIG.

4, 1 DE METALLIS) Obseruandum metallum non metallorum quae uox huius ita vocamus, tantum fodinas notare, fed etiam quod & in hisior verbis obseruare licet, marmoris. Vide Rigaltium ad Grammaticos Veteres p. 280. ed. Goëlii, Goëlium Ind. Agrar. v. Metalla, & locis ab eo adductis adde sequentes. Statius Silu. 3, 15 Sed miridis posses, Grauique effusa metallis Culmina. Lucanus 4, 303 Tunc exhausta super multo sudore iuuentus Extrahitur duris sileum lassata metallo. Id. 6, 14. Inscripito in basi obelisci Constantiniani apud Ios. Castellionem Var. Lect. c. 20, & Gruiterum p. CLXVIII, 3 Nunc veluti rursus rursi auius metallo Eminent. Vnde & metallum pro petra posuit Sedulius 1, 139 — Subitas arenis metallo Haussit aquas. Loquitur de populo Israëlitico, qui in deserto de

villo aut sapore aut odore vitietur, nullus illi ^c linus infidat, frigus tepore ^d suo mulceat, aestatis incendia ^e frigore moderetur. Sed quia solet his omnibus ad speciem ^f custodiri occultiorum uoxum testior ^g seruari natura, ipsam quoque ex incolarum salubritate noscimus: si fauces bibentium ^h purae sunt, si saluo ⁱ capite, in pulmonibus ac ^j thorace aut nulla est aut rara causatio. nam plerumque has uoxas corporis ad inferiorem partem, quae supra sunt corrupta demittunt; [^k ut vitiatum capite ad pulmones ^l vel stomachum morbi causa decurrat] tunc culpandus aer potius inuenitur. Deinde si venter, aut viscera, vel latera, vel renes nullo dolore aut inflatione veniantur ^m; si vitia nulla vesicae sunt. Haec ⁿ, atque his similia si apud incolas pro maiori parte constare videris, nec de aëre aliquid nec de fontibus suspiceris.

V. In terris vero quaerenda foecunditas: ne alba & nuda sit gleba, ne macer fabulo sine admixture terreni, ne creta sola, ne aënae squalientes, ne ieiuna glareae, ne aurosi ^o pulueris lapidosa macies, ne falsa vel amara, ne viginosa terra, ne tofus arenosus

VARIETAS LECTIONIS.

c) ibi I. B. R. d) tempore P. I. B. R. e) suo inf. P. frigore om. I. B. R. suo rigore Iust. f) specimen Lugd. g) testiorum aquarum inferre Cresc. h) bibentium H. Steph. i) si saluum caput, si cuncta. j) aut Lugd. k) sed inf. I. B. R. l) pulmonem I. B. R. m) venter ante Com. vexantur etiam Lugd. n) Haec & similia P. his om. etiam Lugd. [T. V.] o) arenosi Cresc. & recent. manus in Lugd.

NOTAE VARIORVM.

de petra a Mose percussa bibit. Miror autem, quare Palladius aquas de metallis non adprobet, quum alias aquae ex fodinis & mineralibus praecipue saluberrimae esse soleant. Nisi hic quoque intelligamus marmorum metalla, ex quibus aqua non adeo potest esse salubris. SCHOETTIG.

4. I FRIGVS TEPORE SVO MVLCEAT) Nimium cito sui oblitus est Palladius, qui titulo 1 dixerat agricolae formatorem artibus & eloquentia rhetorem acmulari non debere. Ecce enim annon hic sunt rhetorum stoculi? titulo antecedente dixit: fauces commeatus liquidas vocis exerceat. Iam de aqua pergit: frigus tepore suo mulceat, aestatis incendia frigore moderetur. Haec certe oratorem & deelsuatore melius decussent, quam rustici praeceptorem, qui dixisset, aquam, quae bona sit, bis me tepidam, aestate vero frigidam esse habere. SCHOETTIG.

4. I SED QVIA SOLET) Crescent. I, 3 extr.

4. I CAVSATIO) morbus. Causa etiam usulam valetudinem notat. Prudentius etiam respo. 1, 19 inde larga sente ab ipso dona terris influunt. Supplicum causas petitis quae medelis irigant. Paullinus Petrocorius de Vita Martini 2. 641. Quin & centaculus tantum, vel fimbria vestis Raptaque certatim, disrupio vellere, fla Omnibus in causis celeres habuere melatas. Loquitur de veste Martini, quam varios morbos famula testatur etiam Sulpicius Seuerus. Videatur Vilius ad Gratium v. 53 & 346; i. Rhod. ad Scribo. comp. 228. Simta est autem haec locutio ex militia Romana, in qua qui vel aetatem, vel vitium aut morbum corporis pote-

rant causari, causaria missine missi dicebantur. Vitur hac voce ea significatione Sulpicius Seneca tom. 1 epist. 3, 13 ubi Martinum suum ita loquentem introducit: *Gravis quidem est, Domine, corporae pugna militiae, & iam satis est, quod hucusque certant: sed si adhuc in eodem labore pro castris tuorum stare me praecipis, non recuso, nec fuissecent causabor aetatem.* Ille quoque qui causaria missione missus erat dicitur Causarius in Notis Tyronis & Senecae p. 8. Caeterum ne de causaria missione prolixi sumus, conferendi Bapt. Pins annot. prior. c. 4; Politianus Mife. c. 92; Godelevacus ad Liuium 6, 6; Marcellus Donatus ad Spartianum Hadrianum p. 1075; Lipsius de Militia Romana § Dial. 19. SCHOETTIG.

4. 2 [VT VITIATO CAPITE) Quae inclusi, glossam puto. Certe *brachyura* esse eorum quae praecedunt, apparet. Si quis tussit aut nauscat, post capitis aliquam noxam aut grauedinem: aeris culpa accedat: sed si tussit, si nauscat saluo capite; penes aquam vitium esse intelligitur. Hanc sententiam esse Palladii, etiam hic aduersus professionem suam rhetorici, arbitror. Vtrum recte ille philosophatus sit, viderint Medici.

5 Hunc titulum in librum suum retulit Crescen. 1, 26 & 27 Palladius autem hausit pleraque ex Col 2, 2: quem ante oculos habuit etiam Plinius 17, 4, 5 f. 3, qui tamen pleraque signa ambigua & fallacia esse docet.

5, I AVROSI PVLVERIS) Lexica ab auro deriuant. Puto singularem quendam colorem indigitar, adeoque auresis pulvis esse grandior & coloris auri, metallicaeque auritiae, prout explicat Barthius Adv. 39, 8. Occurrit apud Qqq 499 3 Vege-

nosus atque ieiunus, ne vallis nimis opaca & solida †: sed gleba putris & fere nigra, & ad tegendam se graininis sui crate sufficiens; aut milii coloris, quae etsi rara sit, tamen pinguis soli adiunctione glutinetur. Quae protulerit nec scabra sint, nec † retorrída^b, nec succi naturalis egentia^c. Ferat, quod frumentis dandis vile signum est, ebulum, iuncum, calatium, gramen, trifolium non macrum, rubos pingues, pruna siluestria. Col-
lor tamen † non magnopere quaerendus est, sed pinguedo atque dulcedo. Pinguem sic agnoscis: Glebam parvulam † dulci aqua cum † spargis & subigis, si glutinosa est & adhaeret, constat illi inesse pinguedinem. Item scrobe effossa & repleta, si superaverit terra, pinguis est: si defuerit, exilis: si conuenerit aequata, mediocris. Dulcedo autem cognoscitur, si ex ea parte agri quae magis displicet, glebam fictili vase dulci aqua
madefactam iudicio saporis explores. Vineis quoque vtilem † per haec signa cognoscas: si coloris & corporis rari aliquatenus, atque resoluti est; si virgulta, quae protulit, leuia †, nitida, procerca, foecundae sunt, ut puros siluestres, prunos^b, rubos; caeteraque huius-

VARIETAS LECTIONIS.

‡) *squalida* iidem. a) *nec omi. P.* b) *retorrída* I. B. R. c) *egentia ferat.* Quod ante Commel. *ferat omi. P.* d) *namque* I. I. — G. *tamen etiam* Lugd. e) *parum P.* f) *conspargis* P. B. R. *conspargis* I. I. — G. h) *terram inf. rec. manus in Lugd.* g) *leuia* Iunt. h) *pinus*, *rubus* P.

NOTAE VARIORVM.

Vegetium art. vet. 2, 17, 1. *Si auroso colore fueris (membrana pupillae) insanabilem scias.* SCHOETT G. *Arenosum* puluerem praetulerim, eumque dici parvo minutissimum arenae genus duritiem & rigorem arenae habens, & nihil vel parum viscidae illius & limosae naturae, quae propriae aluntur plantae. Quod in Lexicis praefidium arcefficit huic voci ex Lampridii Eleogab. c. 31 extr. nihil est. Verba sunt, *seabe auri porticum strauit, & argenti.* Nolui tamen receptam lectionem loco mouere.

§, 1 NE TOFVS ARENOSVS ATQVE IEI VNVS.) In Crescentio: *Nemones arenosus, atque ieiunus.* Sed illa lectio optima videtur; nam ab illo Columellae loco libr. 4 cap. 22 *arenosus etiam tofus, & plus infuso ieiunus fabulo*, haec accepisse Palladius videtur. PONTED.

§, 1 VALLIS — SOLIDA.) Mons est saxo constans solidus iure vocatur, vallis autem, quae terra a superioribus partibus deuoluta aggeratur, quo pacto? Egregie itaque excerptus Crescentius: *ne vallis nimis opaca & squalida.* PONTED.

§, 1 PVTRIS) ab aëre & aqua bene dissoluta, Virg. Ge. 1, 43. *Vere nouis gelidus canis cum mentibus humor* Liquevit, & Zephyro putris se gleba resoluic. Vbi Probus: *Putris, i. e. humida, mellicata & sublimis.* Venit enim occidentales mellicatae & humectant. SCHOETT G.

§, 1 GLVT (NETVR) In excerptis Pithoeanis & glossis lisdori: *glis, gliris, humus tenax;* pro quo tamen Tullius ad Aufonium Idyll. 12, p. 489 legi iubet: *glus, glutinis.* Inde *glutinare*, quod est, pinguis terrae immixtione. ter-

ram raram crassiorem & pinguiorem facere. SCHOETT G. Solum pingue nisi simul erectum sit, ad sabulorem temperandum satis esse non potest. Quod Columellae testimonio comprobatur, qui libro 2 cap. 15 *Si tamen, inquit, nullum genus stercoreis suppetet, ut multum proderis fecisse, quod M. Columellam paruum meum, delictissimum ac diligentissimum agricolam, saepe numerata usurpasse memoria repetit, ut sabulosi locis cretam ingereret; cretosi ac nimium densis sabulum.* Quare facile assentire Crecentio qui transcripsit: *Tamen pinguis & cretosi soli adiunctione glutinetur.* PONTED.

§, 2 SCABRA.) Haec vox quoticumque de frugibus adhibetur, semper notat *rubiginisum.* Rubiginis enim epitheton *scabra* est apud Virgil. Georg. 1, 493: & *scabris* quoque pro rubigine ferri usurpauit Guntherus Ligurin. 8, 666. SCHOETT G.

§, 2 RETORRIDA.) *Retorrída* est succi naturalis egens. Plinius H. N. 17, 5 *Frigidam autem (terram ostendunt) retorrída nata.* Coniungit cum *scabra* etiam Columella 3, 11. *Idcirco si non retorrída & scabra, sed leuia & nitida & proxima fecundanda viderimus;* & c. 13 *aut scabras & retorrídas facere.* SCHOETT G.

§, 2 FERAT — EBVLVM.) Eadem plane existant apud Columellam 2, 2. Anatolius Geopon. 2, 10 *ἵνα γλυκύναι τεμαχίζοντες τὴν γῆν καὶ τὰς τῶν φασελῶν ἐν αὐτῇ δροαζίναν, ἢ καλῶς πλάττω, ἢ βάρν.* Quidam dulcem terram coniectant & ex nascentibus in ipsa iuncis *homoscheenis* aspellatis, aut calamo nasarib, aut rubr. SCHOETT G.

§, 3 SCROBE EFFOSSA.) Vid. Geop. 2, 11; Virgil. 2, 227 sq.

huiusmodi, neque intorta, neque sterilia †, neque macra exilitate languentia. Situs vero terrarum neque planus, ut stagnet; neque praeruptus, ut defluat; neque obrutus, ut in ‡ innum deiecta vasse subfidat; neque arduus, ut tempestates immodice sentiat & calores: sed ex his omnibus vilis semper est i aequata mediocritas k, & vel campus apertior, & humore pluvium cliuo fallente subducens; vel collis molliter per latera inclinata deductus; vel vallis cum quadam moderatione, & aëris laxitate submissa; vel mons alterius culminis defensus obiectu, & a molestioribus ventis aliquo liber auxilio, vel sublimis, asper, fed memorosus, & herbidus l. Sed cum sint genera terrarum plurima, ut pinguis aut macra, spissa vel rara, sicca vel humida, & ex his pleraque vitiosa, tamen propter feminum differentiam saepe necessaria m maxime, sicut supradixi, eligendus est pinguis ac resolutus ager, qui minimum laborem poscit n, & fructum maximum reddit. Secundi meriti est spissus, qui labore quidem maximo, tamen ad vota respondet. Illud vero deterrimum genus est, quod erit siccum siccum & spissum, & macrum vel frigidum: qui ager pestiferi more fugiendus est.

VI. SED ubi haec, quae naturalia sunt, neque humana ope curari possunt, diligentius aestimaveris, exsequi te convenit partem, quae restat industriae: cuius haec erit cura vel maxima, ut has, quas subieci, ex omni opere rustico in primis debeas tenere sententias. PRAESENTIA domini proventus est agri. Color terrae non magnope-

VARIETAS LECTIOIS:

†) debilia Cr. §) ut ima valls subfidat MS. ap. Barth. 38, 10. i) & P. & adaequata Cr.
k) requiritur inf. Cr. l) herbus I. B. R. m) necessariam omn. n) petit I. B. R. petit Cr. & Lugd. qui om. &

NOTAE VARIORVM.

5, 5 CLIVO FALLENTE) Cliuus fallens est modicus, qui sensim aquam deducat. Fallere enim est recte rem gerere, quam non speres. Minucius Felix: oram curvis molliter litto-riter iter fabulis fallentibus legebamur. Auienus ora maritima: Formam locorum & arua naturalia Effellit arte. BARTHIVS 39, 8. Plinius epist. 5, 6, 14 Ita leniter & sensim clius fallente confurgit. SCHOETT G.

5, 5 MOLLITER) leuiter. Caesar B. C. 2, 101 Minucius Felix 2, 4: Col. 1, 2, 4: & opoponitur arduus, quod celeriter in altitudinem excrevit, & difficile superatu est. Idem notant verba paullo post sequentia: cum quadam moderatione. SCHOETT G.

5, 6 NECESSARIA) Legendum necessaria, non necessarium: praeterea id maxime sequenti periodo annectendum videtur. Haec ex Crescentio emendauimus. PONTED. Necessariam peperit sequens maxime: quo lubentius Cimo viro obsecrui sumus.

5, 6 SECVNDI MERITI EST SPIS-SVS AGER.) Ager spissus, nisi pinguis, maxime improbandus erit: effect enim non secundi meriti, sed deterrimi generis, ut ipse Palladius adiecit: Illud vero deterrimum genus, quod erit sic-cum siccum & spissum, & macrum & frigidum.

Potior itaque est lectio in Crescentio: Secundi meriti est spissus & pinguis ager. PONTED.

5, 6 AD VOTA RESPONDET) Po-tum rustici ut terra sit frugifera, huic respondet sine satisfacit terra, quando opiatos fructus pro-ferat. Virgilius Georg. 1, 38 Illa demum seges votis respondet auari Agricola, bis quat solem, bis frigora sentis. Columella 2, 9, 7 Ea (sa-tio bimcstris) locis praegelidis ac niuosis, ubi ne-ssas est humida, & sine vaporibus, recte committi-tur: caeteris admodum raro respondet. Idem 3, 2, 4 Nam frumenta maiore quidem parte italica quando cum quarto responderint, vix meminisse possimus. Et sic idem locis quamplurimis. Plu-ra Gronovius Obs. 2, 4: Schefferus ad Fra-gmentum Petronii Tragicarum p. 214. SCHOETT G.

5, 6 PESTIFERI MORE) Videtur superstitio apud veteres fuisse, agros quosdam esse pestilentes. Sic apud Plantum Trinummo sermus tertio vel quarto quoque sulco boues in domini sui agro mori dicit. BARTHIVS 38, 10. De superstitione nestio. Sed pestilentium fundum vitari iussit v. g. Cato 1, 2. Varro 1, 12, 2. Col. 1, 3, 1 sq. vid. quae notantur mox ad 6, 5. 6, 1 PRAESENTIA DOMINI) Vid. quae dicta sunt ad Cato. 4, 2 & Col. 1, 1, 18.

gnopere desideretur, quia bonitatis ^a incertus est auctor. Genera omnium furculorum vel frugum praeclara, sed terris tuis experta committe. in nouo enim genere seminum, ante experimentum non est spes tota ponenda. Locis humidis femina citius quam siccis degenerant: quare subinde succurrat electio. Ferrarii, lignarii, doliolorum cuparumque factores necessario habendi sunt, ne a labore solenni [†] rusticos causa desiderandae urbis auertat. Locis frigidis a Meridie vineta ponantur; calidis, a Septentrione; temperatis, [‡] ab Oriente, vel, si necesse sit, Occidente. Operarum ratio vniu. modum tenere non potest in tanta diuersitate terrarum: & ideo [‡] soli & prouinciae consuetudo facile ostendit ^b, qui ^c numerus ^d vnamquamque rem faciat, siue in furculis, siue in omni genere factorum. Quae florent, constat non esse tangenda. Bene eligi serenda non possunt, nisi hoc officium prius eligens ^{dd} adiunat. In rebus agrestibus maxime officia iuuenum congruunt, inperia seniorum. In vitibus putandis tria consideranda sunt, fructuum spes, successura materies, locus qui seruet ac reuocet. Vitem si maturius putes, plura sarnieuta: si serius, fructus plurimos consequeris. De locis deterrimis sicut arbores, ita vites ^e conuenit ad meliora transferre. Post bonam viudemiam strictius, post exiguum latius [†] puta. In omni opere inferendi, putandi, ac recidendi, duris & acutis vtire ferramentis. In vite vel arbore quae facienda sunt, perage ante apertionem floris & gemmae. In vineis aratro praetermissa fossor emendet. Locis calidis, siccis, apricis, pampinandum non est, cum magis vitis optet ^f operiri. Et ubi vineas Vulturinus exurit, aut status aliquis regioni ^h inimicus, vitem tegamus straminibus vel aliunde quaesitis. Ramus laetus, viridis & sterilis in media olea abscindendus est, velut

totius

VARIETAS LECTIÖNIS.

[T. VI.] a) bonitatis om. P. †) solenni Lugd. ‡) Pro ideo alia vox sed inducta, vt legi non possit, in Lugd. b) ostendit I. L. — G. c) quis P. L. B. R. d) modus I. B. R. dd) electus MS. apud Barth. 28, 10. Lugd. e) homines Lugd. I. B. R. †) largius Lugd. f) Quae inuenies ar. P. g) oportet I. B. R. h) regionis omnes praeter Lugd.

NOTAE VARIORVM.

6, 1 BONITATIS INCERTVS) Sic etiam de probatione terrae per visum Anatolius Geop. 3, 10 λέγουσι αὐτοὶ ὅτι αἱ ἀγαθὰ ἀέθλια. SCHOETT G. iam laudauimus Plin. 17, 4 f. 3.

6, 2 TERRIS TVIS EXPERTA) Colum. Arb. 20, 1.

6, 2 SPES TOTA) Quid si iura?

6, 2 FACTORES) τὸ factor in Christianis Poëtis & alibi perperam latinitate damnantur eruditi. Eo vititur Cato 64 de R. R. BARTHVS 38, 10.

6, 2 LOCIS FRIGIDIS) Vide Democritum Geop. 5, 4. SCHOETT G.

6, 2 OPERAR. RATIO) Pungit, credo, & hic Columellam, qui diligenter, nescio quam feliciter, hanc rei rusticae partem exsecutus est.

6, 3 IN TANTA DIVERSITATE) MS. Codex habet: potest intertemperata diuersitate terrarum. Ego hoc melius arbitror. BARTHVS l. c.

6, 3 NISI HOC OFFICIVM) Non intelligere me istue, fatcor, neque si electus praeseramus.

6, 3 OFFICIA IUVENVM) Respicit illud Hesiodi: ἔργα νέων, βαρὺν τὰ πρεσβύων, δουρὶν τὰ νεώτερον. SCHOETT G.

6, 4 OPTET OPERARI) Scripta lectio: vites oportet operiri. Vulgata melior est. Nam fatari respondere, poscere, petere, velle, in illa talia ab hominibus scriptores ad plantas referunt. Sic Horatius de boue: Optat ephippia bos piger, optat arare caballus. BARTHVS l. c. Accommodatoria, spero, exempla huius rei sunt, quae datus in Indice, tit. Varronis metaphorarum.

6, 4 VULTURNVS) Ita in partibus prouinciae Baeticae vocabatur Eurus teste Columella 5, 5, 15 ubi de eadem res agit. SCHOETT G.

6, 5 RAMVS LAETVS, VIRIDIS ET STERILIS) Ita omnes editi, & codex quoque Lugd. Commelinus autem vò laetus vncis inclusit, quasi commodè abesse possit, quod tamen non est. Nam haec tria verba quam optime coniuncta stare possunt in textu. Ramus laetus est, qui nimius est in proferendis fructibus; viridis, qui multum quidem succum habet, sed non semper fructus. Ergo sensus auctoris est:

Ramus

totius arboris iniunicus. Sterilitas & pestilentia aequo modo fugiendae ⁱ sunt ⁱ. In-
 pascinato solo inter nouellas vites omnino nihil est confereudum. Graeci iubent, exceptis
 caulibus, tertio anno quae libebit, iniungere. Omnia legumina Graecis auctoribus, se-
 ri iubentur in sicca terra: faba tantummodo in humida debet ^m spargi. ^m Douino vel ⁶
 colono confinia possidenti, qui fundum vel agrum suum locat, damnis suis ac litibus
 studet. In agro periclitantur interiora, nisi colantur extrema. Omne triticum in ^m
 solo vliginoso post tertiam sationem in genus siligiuis ^m commutatur. Tria mala aequo
 nocent, sterilitas, morbus, vicinus. Qui terram sterilem vineis occupat, & labori-
 bus [†] suis & sumptibus est inimicus. Campi largius vinum, colles nobilius ferunt.
 Aquilo vites sibi obiectas foecundat, Ausser nobilitat. Ita in arbitrio nostro ^p est, v-
 trum ^p plus habeamus, an melius. NECESSITAS feris caret. Quamvis tempe-
 ratis agris ferendum sit, tamen si ficcitas longa est, femina occata ^p tutius in agria,
 quam in horreis seruabuntur. Viae ⁱ malitia aequae ⁱ & voluptati ^m & vitilitati aduer-
 sa est. Qui agrum ^m colit, grauem tributis [†] creditorem patitur, cui sine spe absolutio-
 nis astrictus est. Qui arando crudum solum inter sulcos relinquit, suis fructibus dero-
 gat, terrae vbertatem [†] infamat. FOECUNDIOR est culta exiguitas, quam magni-
 tudo

VARIETAS LECTIONIS.

i) fugienda I. B. R. l) vel si secum utraque non fuerint inser. P. & Lugd. m) terra iubetur P.
 affergi Lugd. n) in om. Lugd. l. B. R. o) saliginis I. B. R. †) lateribus Lugd. p) nostro om. P.
 q) vtrum om. Lugd. l. B. R. r) locata l. l. — St. occata etiam Lugd. s) v'iar decet P. t) aquas
 vol. P. u) voluptatis & vitilitatis I. B. R. x) agrum om. B. R. †) tributis Lugd. ‡) vber idem.

NOTAE VARIORVM.

Ramus laetis, viridis & sterilis in media olea
 aequae abiciendi sunt. Laetis, ne nimis luxu-
 riet, totique arbori damnum adferat; viridis,
 quia omnem fere succum ad se trahit, & ob id
 reliquis ramis detrahit; sterilis vero, quia eius
 nulla plane vitilitas. SCHOETTIG. Vid. quae
 notamus ad Pall. F. 12, 2.

6, 5 FUGIENDAE SVNT) Vbi distin-
 ctio est, inferuntur in libro scripto haec verba:
 Vel si fec, utraque non fuerint. Quibus quid fa-
 ciant videant eruditii. Eandem & in alio Codice
 Basilienfis Acaedemia inueni. BARTHVS
 38, 10 Scribendum vt erat in Leidensi: Sterili-
 tas & pestilentia aequo modo fugiendae sunt, vel si
 secum utraque non fuerint. In pascinato &c. id
 est: etiam si non sint vna, coniunctum vitium
 in vno loco. Potest enim esse sterilitas, vbi non
 est pestilentia: & potest esse pestilentia etiam in
 vbertate. Varro: Contraque in pestilenti calamitas,
 quamvis in feraci agro, colonum ad fructus
 peruenire non patitur. Columella: Neminem enim
 sanum debere facere sumus in cultura sterilis so-
 lus: nec rursus pestilenti, quamvis feracissimo pin-
 guique, agro dominum ad fructus peruenire. Plin-
 ius: Atilius Regulus ille Punico bello bis Cof. aie-
 bat neque foecundissimis locis insalubrem agrum
 parandum, neque effectus saluberrimum. Haec
 Gronovius Obferu. 2. 16. Cf. Sect. 6.

6, 5 GRAECIS AVTORIBVS) Le-
 ontius Geop. 2, 13. SCHOETTIG.

6, 7 LABORIBVS) Multo concinnior vi-
 debatur nobis Lugdunensis Codicis lectio, *late-
 ribus*: quae vox ad dicentium quidem contentio-
 nem alias fere pertinet, sed etiam de reliquo
 corporis motu adhibetur eodem, in primis
 vbi anhelitus & gemitus solet intercedere. Ita
 ex *lateribus* & *lactentis* suis nobilitatum Milo-
 nem habes Cic. de Senect. 9. Quid sit *lateri* par-
 cere, & contra *exhaustum* laetis apud Iuven. 4, 37
 & in nequioribus carminibus non doceo.

6, 7 CAMPI LARGIVS VINVM) Haussit
 haec ex Col. 2, 3, 6. SCHOETTIG.

6, 7 OCCATA) Vid. Col. 2, 8, 4 in primis
 illa, nam quod sicce loco ingestum & inoccasum
 est, perinde ac si repositum in horreo non corrumpit-
 ur &c. Qui metuit, ne occata etiam ad horrea
 referatur, parum attendit.

6, 8 TERRAE VBERTATEM) Idem
 praecipit 2, 3. Vber vero scripta lectio praefert.
 Ita ipse hoc libro cap. 7 in *degeneres* seruantes
 vber soli feracis expendit ⁱ & cap. 31 *Fratis*
 vero recentia *stercora* proficiens ad vber herbarum.
 Et notum est illud Appulcianum: Vbi vber, ibi
 suber. BARTHVS 38, 10. Eadem cum ipso
 habet Zinzerlingius Promul. Crit. iuu. c. 25 qui
 alium codicem & exempla proferit. Similem
 porro locutionem obseruauimus apud Aeneam
 Gazaeum in Theophrasto tom 12. Bibl. P. P.
 p. 630. τὰ δὲ φῦτα ἀνὰλλαν, ὅτι μὴ τὸν γῆν αἰα βῆς
 ἐργάζεσθαι.

- 9 tudo neglecta. Nigras vites omnino repudies, nisi in provinciis, & 7 eius generis quo acinaticum † fieri consuevit. Longius adminiculum vitis incrementa producit. Tene-
ram & viridem vitem ferri acie ne recidas. Omnis incisura farmenti auertatur a genima,
ne eam stilla, quae fluere consuevit, extinguat. Pro macie vel soliditate vitium nutrien-
da farmenta putat inungat. Terra profunda (quod Graeci asserunt) oleae grandes
arbores efficit, fructus minores, & aquatos ac seros, magisque amurcae proximos. Aër
10 oleas tepidus iuuat, & ventis * mediocribus sine vi & horrore perflabilis. Vitis quae ad
iugum colitur, per aetates * ad hoc perducenda est, vt locis inolefioribus quatuor pe-
dibus a terra, placidioribus vero septem summitas eius insurgat. Hortus qui caelo cle-
menti subiacet, & fontano humore percurritur, propo est vt † liber sit, & nullam feren-
di disciplinam requirat. Subligatio acerbis vis facienda est, quando excutiendi aut rum-
11 pendi acini nulla foruuido est. Ligatura in vitibus locum debet mutare, ne vnum sem-
per assiduitas conterat vinculorum. Fossorem si apertus vitis oculus viderit, caecabitur
spes magna vindemiae: & ideo, dum est clausus †, fodietur †. Terrae altitudinem
cuius foecunditate, si ad frumeta, duobus pedibus explora: quatuor vero, si ad arbu-
sta vel vites. Vitis nouella vt facile incrementum dilecta † consequitur; ita interitum ce-
12 lerem, si negligatur, incurrit. Modum tene aestimatis facultatibus tuis in assumptione
culturae, ne superatis viribus, excedente mensura, turpiter deferat, quod arroganter
assumis. Semina plusquam annicula esse non debent, ne vetustate corrupta non prode-
ant. Frumentum collis quidem / grano robustius, sed mensurae minus refundet. Omnia
quae feruntur, crescente luna, & diebus tepidis sunt ferenda. nam tepor euocat †, fri-
13 gus includit. Si tibi ager sit siluis inutilibus tectus, ita euni diuide, vt loca pingua
puras reddas nouales, loca sterilia siluis tecta esse patiaris, quia illa naturali vberitate re-
spondent, haec beneficio laetantur incendii. Sed sic vrenda distinguas, vt ad incensum
agrum

VARIETAS LECTIOMIS.

7) in quibus eius 1.1 — G. †) acinaticum Barth. acinaticum Lugd. crassa syllabari. 2) ventus
mediocri 1.1 — G. nobiscum etiam Lugd. a) aetatem 1.1 — G. b) vt deest 1.1. R. c) clausa
1.1. R. d) fodietur 1.1. R. fodietur 1.1 — G. e) culm 1.1 — G. dilecta etiam Lugd. f) quidem
deest 1.1. R. g) vocas 1.1. R.

NOTAE VARIORVM.

6, 9 NIGRAS VITES) Vnas nigras non
saepè alias occurrentes ita describit Florentinus
Geopon. 5, 2 quod densos habeant acinos, & al-
bam medullam, bonumque & multum & dura-
bile vinum producant.

6, 9 ET EIVS GENERIS, QVO AC-
NATICVM) Forte bona lectio est haec:
in provinciis eius generis, quibus acinaticum fieri
consuevit.

6, 9 ACINATICVM) Vinum est ge-
nerosissimum, quod copiose admodum describit
Cassiodorus Var. 12, 4. SCHOETTIG.

6, 9 QVOD GRAECI — SEROS)
Florentinus Geop. 9, 4. τὸν δὲ βαθύνην ἢ ἰσχυρὴν
οὐκ ἔχει καρπὸν λευκὸν ὅστις, καὶ τὸ γένος ἰσχυρὸς.
De sero fructu nihil Graeci. Neque apparet cur
seros posuerit Palladius inter aquatos atque amur-
cae proximos. Suspicio seros vel ἰσχυρὸν αὐτῶν
adietisse Palladium, vel alium, qui insolitam vo-
cem, aquosus interpretari velle.

6, 11 LOCVM DEBET MVTA-
RE) Vid. Col. 5, 6, 27.

6, 11 FOSSOREM) Elegantissimum est il-
lud, neque pinto Palladii, quem scio omnia fere
exscripsisse ex antiquioribus. Et talibus pari
acumine dictis hodieque rustici mirifice capiu-
tur, meliusque ea memoria seruant. BAR-
THIVS 28, 10. In Varrone praefertim hanc
elegantiam obseruamus vid. Ind. Sed frequen-
ter satis etiam talia Palladius affectator. talis elo-
quentiae, quidquid etiam in ipso prooemio di-
cat. Caeterum si demferis allegoriam hoc vult,
ne immittatur vineae florenti fossor, cum facile
nimis flores, vindemiaeque spes decutiantur.

6, 11 DILECTA) Egregie MS. Codex: in-
crementum dilecta consequitur. Sic Septimius in
opusculis: Inquit amicus ager domino Si
bene mi facias, memini. BARTHIVS l.c.

6, 13 INCENDII) Hoc ne vult, vt filia
incensa cineribus ipsius terra stercoretur? Si ita
est, quomodo ad incensum agrum post consequen-
tium

agrum post quinquennium reuertaris: ita efficies, vt aequaliter vel sterilis gleba cum foecunda¹ contendant. Graeci iubent oliuam, cum plantatur & legitur, a mundiis pueris¹⁴ atque virginibus operandum: credo recordati¹ arbori hinc esse praefulem Cassiateni. Nomina frumentorum superfluui est praecipere, quae aut loco subinde, aut aetate mutantur. Hoc satis est, vt eligamus praecipua in ea regione quam colimus, vel exploremus aduecta. Lupinus & vicia pabularis, si virides succidantur, & statim supra sectas eorum radices aretur, stercoreis similitudine agros foecundant: quae si exaruerint¹ ante quam proficundas, in his terrae succus auferitur. Ager aquosus plus stercoreis quaerit;¹⁵ siccus, minus. Calidis, maritinis, siccis, apricis, campestribus locis omne opus vinearum maturius inchoetur; frigidis, mediterraneis, humidis, opacis, montanis locis tardius: quod non solum de mensibus aut diebus dixerim, sed [etiam^m de] horis operandi. Omne opus rusticum, cum fieri praecipitur, ueque cito est, si ante quindecim dies; neque tarde, si post quindecim fiat. Frumenta omnia maxime laetantur patenti campo & soluto, & ad solem recliui[†]. Spissa & cretosa & humida terra bene far[‡] & triticum nutrit, ordeum agro[¶] soluto delectatur, & siccio: nam si^{*} in lutofo^{*} spargatur[¶], moritur[¶]. Trimestris[¶] satio locis frigidis [& '] niuosis conuenit, vbi qualitas aestatis humecta est, caeteris raro respondet euentu. Semen trimestre locis tepidis melius respondebit, si feratur autumnio: si necessitas coget[†] in[¶] falsa terra aliquid operari^{*}, extremo autumnio plantanda est vel conferenda, vt malitia eius hibernis imbribus eluatur. Aliquid etiam terrae dulcis, vel arenae fluuiialis[†] subiiciendum est, si illi virgulta committimus. Seminarium mediocri terra insituere debemus, vt ad meliorem, quae¹⁷ fata fuerint, transferantur. Lapides qui supersunt[¶], hieme rigent, aestate feruescent: idcirco satis arbusculis & vitibus nocent[¶]. Terra, quae circa arbores mouetur, ita est vicibus permutanda, vt ei quae in summo fuerat, ima succedat. In laetandis arboribus¹⁸ crates facimus, terram prius trunco adiuuantes, & inox laetamen; vt sic opus natu^{ra}

VARIETAS LECTIIONIS.

h) foecunditate Lugd. I. B. R. i) recordari I. B. R. l) ex se aruerint Lugd Barth. I. B. R. m) etiam de om. Lugd. I. B. R. †) recliui Lugd. ‡) farrem Barth. n) agro om. Lugd. I. B. R. o) § om. I. I — G. p) agro add. Lugd. I. B. R. q) sparsum I I — G. r) morietur Lugd. I. B. R. rr) trimestris Lugd. s) & om. Lugd. I. B. R. †) coget & de falsa terra sperari aliquid, post autumnum Lugd. t) de I. B. R. u) sperari, post autumnum Barth. I. B. R. †) fluuialis abest G. Gr. St. x) insuper sunt I. I — G. nobilium etiam Lugd. y) quid enim lateret praesunt ip. terris calidis & siccis, dummodo eis terra subsistat infer. I. B. R.

NOTAE VARIORVM.

nium reuerti nos lubet? Quinque igitur annis tacere in cineribus patiemur agrum? An quinis annis intericibus fruges, stramenta certe & culmos, incendamus? Illud tolerabilius: sed non satis dilucide dictum.

6, 14 GRAECI IUBENT) Flor. Geop. 9, 2 καθάρει δὲ πρὶν ἢ ἐλάσαι τὸν ἀγρὸν καθάρει δὲ πρὶν τὴν ἀποκρίσιν ἔσθαι, καὶ ἐμύνηται ἀπὸ νόμου τῆς ἀποκρίσεως, ἀποκρίσθαι, ὡς ἐν ἀποκρίσει; ἔστιν, ἀποκρίσθαι ἐν τῇ ἀποκρίσει καὶ πάλιν παρὰ τὴν ἀποκρίσιν, καὶ δὲ &c. Ista consuetudo dicam an supersticio hodieque apud nos recepta est, vt arbores, quae prima vice ferunt fructus, nonnisi a pueris & iuuenibus decerpi patiantur. SCHOETT G.

Operandum legi vult Barth. ad Stat. To. 2 p. 654. Sed nihil opus est mutatione. Cassiatem sphaerum hic esse, Pallada, iam ad Fabrum notauimus.

6, 14 IN HIS TERRAE SVCCVS) Nimirum in liberum aëra dissipatur succus terrae, qui erat in viridi lupino. Praestat igitur inarare viridem, & ita humectare suo sibi succo terram.

6, 16 MORITVR) Alias mori dicuntur semina in terram iacta, suo tempore denuo resurgant. 1 Cor. 15, 36. Hoc vero loco ea semina mortua dicuntur, quae plane non oriuntur. Vid. Bochartum initio Hieros. SCHOETT G.

pus increfcet. Si lapis vel tofus occurrat, facilis caufa eft collocandi, in quo fculptantum fundamenti forma debebit, vnus pedis altitudine vel duorum. [Et] fi folida vel conftricta † inueniatur argilla, quinta vel fexta pars altitudinis eius, quae fupra terram futura eft, fundamentis deputetur. Quod fi terra laxior fuerit, modo *f* maioris altitudinis obruantur *z*, donec vniuda fine rudum fufpicionem occurrat argilla; quae fi omnino defit, quartam inieffe fufficiet. Studeudum praeterea vt hortis & pomariis cingi ³ poffit, aut pratis. Sed totus fabricae tractus vnus lateris longitudine, in quo frons erit, meridianam partem refpiciat, in primo angulo excipiens ortum folis hiberni, & paululum ab occidente auertatur hiemali. Ita proueniet, vt per hiemem fole illuftratur, & calores eius aestate ^b non fentiat ⁱ.

IX. FORMA tamen effe debet eiusmodi, vt ad habitationem breuiter collectas & aestatis & hiemi praebeat manfiones. Quae hiemi parantur ita fint conftituae, vt poffit eas hiberni folis totus propeinodum curfus hilarare. In his paumenta opportuna effe debebunt. Primum in fabricis planis earum obferuandum eft, vt aequalis & folida ² conignatio fiat, ne gradus ambulantium tremorem ^a fabricae titubantis excutiat. Deinde vt axes ^g quernae cum aefculeis nou inmiscantur, nam quercus humore concepto, cum coeperit ^c ficcari, torquebitur ^d, & rimas in paumento faciet: aefculus autem fine vitio durat. Sed fi quercu fuppetente aefculus defit, fubtiliter quercus fecetur ^{dd}, & transf. ³ uerfus atque directus duplex ponatur ordo tabularum, clauis frequentibus fixus. De cerro ^e, aut fago, aut farno ^f diutiffime tabulata durabunt, fi ftratis fuper paleis vel filice, humor

VARIETAS LECTIIONIS.

† *fricta Barth. conftricta Lugd.* f) modo om. Cr. H. g) obruntur H. h) nofte P. i) fentiet Lugd. [T. IX.] a) tremor L. I. — G. tremor al. b) aefces Syll. in Indice L. B. R. c) se corp. ficcare a. V. d) torqueur L. B. R. dd) succetur a. V. e) acerno L. B. R. f) fraximo L. B. R.

NOTAE VARIORVM.

Quod porro ad illud fpectat *in fuper fruendi*, quod neque in Ienfonianis aut Bruchianis libris neque in Vaticanis codicibus legitur, quod etiam Commelinus lineis iniecit, vt femp̄ ea folet de quibus dubitat, exifterite quondam apud Crecentium, incertum habeo. Illos profecto qui huius opera vernaculae confuetudini nobis tradiderunt, inueniffe exiftimo, nifi fortaffe ex Palladio defumferint; nam hic locum interpretati funt: *I fundamenta dunque ftabili, e che lungamente durano, facendo che feruo Palladio, deono efferde ciafcuna parte più ampli che 'l corpo della pariete che andera fufpreffa, per ifpazio d'un mezzo piede.* Sed, vt haec mutamus, ea quae intrinsecus vetuftis codicibus faepe laudatus Georgius inuenit, apponam: *Fundamenta autem hoc modo ponenda funt, vt latiora fint ex vtriusque parte femp̄ pedis fpacio vel plus vti placueris, quam parietis corpus increfcet.* PONTED.

9, 3 TREMOREM — EXCUTIAT) Titubante paumento fane gradus cunium excutiniunt BARTH 38, 10 Praetuli hanc lectionem, quod altera nimis videtur hyperbolica. Quis enim non plane infans ita adificiet, vt tremor fabricae extitit gradus ambulantium,

quod in nauibus fieri poteft fluctuantibus, aut alferibus temere pofitis: in fabrica tali illud iam vitiofum cenfetur merito, fi *gradus ambulantium tremorem illi excutiant.*

9, 2 AXES QVERNAE) MS. Pal. teffe Sylburgio in Indice, legit *aefces quernae*. Sed bonum eft *vā axes*, quae vox tigna notat, vt ostendimus in Antiquitatibus triurae §. 13. Inde coaxare faepius apud Vitruuium. SCHOETTG. Caeterum iuuat comparare locum Vitruuii, quem prae oculis videtur habuiffe nofter, L. 7, 1. Danda eft opera, ne commiscantur axes ejfintini quernis, quod querni finit ac humorem perceperunt, se torqueutes rimas faciunt in paumentis &c.

9, 3 SVBTLITER QVERCVS SECTVR) Exferipta funt haec ex Vitruvio 7, 1. Epitome eius c. 19 haec verba fic exprimit: *intenuiffimos axes quercus fecetur: & primo in directo iactatis axisbus &c.* SCHOETTG.

9, 2 TRANSVERVS) Plin. 36, 24 *binas per tranfuerfam confaffiones vocat.*

9, 3 DE CERRO, AVT FAGO, AVT FARN) Haec verba nullo apice exiftant in libris MSS. BARTHIVS. Exiftant tamen in codice Lugdunen-

- 4 humor calcis nusquam ad tabulati corpus accedat. Tunc superstatuminabis † rudus, id est saxa & conculsa duabus partibus & via calcis temperante constituit. Hoc cum ad sex digitorum crassitudinem feceris, & regula exploraveris aequale, si loca hiemalia sunt, tale pavimentum debes impouere, in quo vel nudis pedibus stantes hieme non rigescant. Inducto itaque rudere vel testaceo pavimento, congestos & calcatos spisse carbones cum sabulone & fauilla & calce permisceas, & huius impensae crassitudinem sex uncias iubebis imponi: quod exaequatum nigra pavimenta formabit, & siqua fundentur ex poculis, velociter rapta defuget ⁴. Sed si aestivae mansiones sunt, Orientem solstitialem, & partem Septentrionis aspiciant, & vel testaceum (sicut supra diximus) accipiant pavimentum, vel marmora, vel tesseras, aut scutulas, quibus aequale reddatur angulis lateribusque connectis. Si haec deerunt, supra marmor tulum cernatur ⁴, aut arena cum calce inducta leuigetur.

X. PRAETEREA scire est necessarium construendi, quae calcis & arenae natura sit utilis. Arena ergo fossiciae genera sunt tria, nigra, cana, rufa: omnium ⁴ praecipue rufa melior: meriti sequentis est cana: tertium locum nigra possidet. Ex iis quae compressa ⁴ manu edit stridores, erit utilis fabricanti. Item si pannu vel linteo candidae vestis inspersa ^{bb} & excussa nihil maculae reliquerit † aut fordis, egregia est. Sed si fossilis arena non fuerit, de fluminibus [aut] ^c glareis, aut littore colligetur. Marina arena tardius siccatur, & ideo non continue, sed intermissis temporibus construenda est, ut opus onerata corrumpat: camerarum quoque tectoria falso humore dissoluit. Nam fossiles arenae cementitius ^d parietibus & cameris † celeri siccitate utiles sunt, melioresque, si statim, cum effossae sunt, calci ^e misceantur. nam diutino sole, aut pruina, aut imbre vaneunt. Fluviales tectoriis magis poterunt convenire. Sed si vi necesse sit

ma.

VARIETAS LECTIONIS.

†) super testacium minabis rudus ex MS. Sylb. in Ind. g) saxi conculsi duas partes & cum una ea temperatae l. l — G. nobiscum Lugd. h) Sic Lugd. defugens reliqui. i) sternatur l. B. R. [T. X.] a) Omnes P. omnibus Lugd. b) comprehensa Lugd. l. B. R. bb) impressa Lugd. †) relinquitur Lugd. c) aut om. l. B. R. d) sectorius & cam. Lugd. Barib. l. B. R. †) & celeri siccitati Lugd. c) calci om. l. B. R.

NOTAE VARIORVM.

dunensi, & ipso quoque Vitruvio. Cerrus est species arboris glandiferae, ut meminit Plinius H. N. 16, 6. Meminit etiam noster infra 3, 18. Farnus quernae arboris speciem esse testatur Philander ad Vitruvium, qui, ut & hoc monemus, auctori nostro prorsus contradicit. Verba Vitruvii sunt: Namque de cerro, aut fago, seu farnu nulus ad vetustatem posse permanere: & sic quoque Epitome. SCHOETTIG. Qualis arbor farnus, incertum. Veteres excusi: fraxino. Ita Ioannes Cuba, libro, qui horius sanitatis inscribitur, ex Palladii codicibus transcripsit. PONTED. Mihi videbatur farni vox orta ex correptione quadam librarum, qui fraxinum cum nollet integre scribere fraxum posuit, e quo deinde levi transpositione farnus ortus est. Vel quod magis fere placet, labente aetio fraxinum etiam dixere fraxinum, e quo Gallorum etiam Frejse f. Frine ortum est.

9, 3 PALEIS VEL FILICE) commemorat etiam Plinius loco citato.

9, 4 SUPERSTATVMINABIS RVDVS) Ita etiam reliquae editiones, sed duobus vocibus, superstatuminabis. Super pro supra oben drauf. Philander l. e haec ita citat: Statuminabis rudus, unde adparet, cum quoque diuisim haec duo verba legi voluisset. MS. Pal. super testacium minabis rudus, quae lectio valde est corrupta. Certe mihi placet plurimum lectio voces diuisim iungentium, idque probat ex Vitruvio, quem noster ut iam monui exscribit. Verba eius sunt ista: Tunc insuper statuminetur ne minore saxo, quam quod possit manum implere &c. SCHOETTIG. Vid. de re ipsa Cat. 18, 4.

10 Totum hoc caput noster hausit ex Vitruvio 2, 4 & 5.

10, 2 NE OPVS ONERATA CORRUMPAT) Vitruvius: neque onerari se con-sintener paries patitur.

10, 3 VANEVCNT) Vitruvius: resoluuntur & sunt terrosae.

maris arena, erit commodum prius eam lacuna humoris dulcis immergi, vt vitium falsis aquis suauibus elota deponat. Calcem quoque [ex] ^f albo saxo duro, vel Tiburtino, aut columbino fluminali ^h coquemus, aut rubro, aut spongia, aut marmore ⁱ postremo quae erit ex spisso & duro saxo, structuris conuenit: ex fistuloso vero aut molliori lapide tectoriis adhibetur vtilius. In duabus arenae partibus calcis vna miscenda ^b est. In fluminali vero arena si tertiam partem testae [cretae ⁱ] addideris, operum soliditas mira praestabitur.

XI. QVOD si latericiis † parietes in praetorio ^a facere volueris, illud seruare debebis, vt perfectis parietibus, in summitate quae trabibus subiacebit, structura testacea cum coronis prominentibus fiat sesquipedali ^b altitudine, vt si corruptae tegulae aut imbrices fuerint, parietem non possint ^c [stillicidia ^d] penetrare per pluuiam. Deinde ^a providendum est, vt siccis & asperatis parietibus lateritiis inducatur tectorium, quod humidis ac leuibus adhaerere non poterit; & ideo tertio eos prius debebis obducere vt tectorium sine corruptione suscipiant.

XII.

VARIETAS LECTIONIS.

f) ex om. Lugd. ff) arenae P. inserit. g) postremo marmore, quae I. B. R. marmore quod Lugd. h) mittenda P. i) coctae I. B. R. [T. XI.] †) sic Lugd. lateris al. a) praetorii P. b) quae pedali sit al. P. c) possit P. d) stillicidia om. I. B. R. pluuiam penes. Deinde P. parietes non possint stillicidia penetrari Barth. 38, 10. par. non p. pen. per pluuiam Lugd.

NOTAE VARIORVM.

10, 3 CALCEM QVOQUE) Haec verba non habet Vitruuius, & legitur tamen in Epitome illius c. 9 vbi MS. ita habet. *Calc itaque de albo saxo, vel Tiburtino aut Columbino fluminalique coquatur, aut rubre, aut fungia.* Vnde rō aut Palladio restituiimus. Videant autem viri docti, annon Vitruuius eadem sint restituenda, quod aliqua ex parte agnoscere videtur Philander. *Tiburtinus lapis* est, qui iuxta Tibur oppidum occurrit. *Columbinus*, Isidoro teste Orig. 19, 10 *a colore aut nuncupatus, natura vicinus Egypto, & mollior similis.* *Fluminalis flex,* ait idem, *semper velut madens est.* Latinus de limatibus p. 304 edit Goeffii: *Lapis fluminalis crematicus dicitur. Lapis Tiburtinus Caesalis dicitur. Lapis albus fluminalis, si peralbus fuerit, Galienus nuncupatur.* SCHOETTG.

10, 3 AVT SPONGIA) Vid. ad Col. 11, 5, 43.

10, 3 TESTAE CRETAE) Vitruuius cretae, Non videtur de participiali forma cogitasse Sylburgius, eum vocem eam vncis inclusit: quin ex eodem fonte etiam coctae vetustarum editionum, & rosae, quod est in epitome Vitruuii, ortum videtur.

11, 1 QVAE TRABIBVS SVBIAC.) An pro trabibus legendum tegulis: nam in Vitruuius 8, ex quo excerptit Palladius, non absimilis haec lectio occurrit: *Summis parietibus structura testacea sub tegula subiiciantur altitudine circiter sesquipedali, habentque prociurum coronarum.* PONTED. Trabes intelligo, quibus nititur

tectum ipsum, tegulis quae ex assulis suspensae sunt constans.

11, 1 PARIETEM NON — PLV. VIAM) rō stillicidia virgulis in editione sua circumscriptis H. Comuelinus, indicium ea voce MS. carnisse. Et caret, vt ipsi notauimus, quum eodem codice vsi sumus beneficio P. Scriuerii, qui & alterum suum nobis vtendum dedit. Barthii memb. *parietes non possunt stillicidia penetrari.* demtis duabus oculis, quas nunquam ille genuino Palladio adfuisse arbitrat. In quo saluitur & manifeste passus est ibi codex ille malam manu. Germanum habet MS. memb. Bibliothecae Leidensis: *parietem non possunt penetrare per pluuiam.* i misso rō stillicidia, quod addiderant homines inepti, qui elegantissimam vocem, *per pluuiam*, ferre non quierunt. *Per pluuiam* sunt illae ipsae stillae siue humor ille pluuialis, qui structuram permeat aut potius rimae, quia pluuius delabitur & perfluit. Festus: *per pluuiam perpluere in sacris cum dicitur, significat perusam esse.* *Per pluuiam* a *Perpluo*, vt a *disso* *diluium*, ab *cluo* *cluius*. Haec GRONOVIVS Obferu. 1, 20 cuius emendationem etiam confirmat Vitruuius 2, 8 vbi eandem nostris sententiam his verbis exprimit: *Cum enim recto tegulae fuerint fractae, aut a ventis deciectae, quae possint ex imbribus aqua perfluere, non parietum latericia testacea laci laterem.* SCHOETTG.

11, 2 TERTIO — OBVDICERE) h. e. tribus distinctis temporibus. Obducere hic est irruissare, corium, toricatum inducere. Ita Vitruuius.

XII. IN primis studendum est in agresli fabrica, vt multa luce clarescat: deinde vt partes temporibus diuisas, sicut supra dixi, congruis partibus^a offeramus, id est aestiuas septentrioni, hiernas meridiano, vernas & autumnales orienti. Mensura vero haec seruanda est in trichiniis atque cubiculis, vt quanta latitudo & longitudo fuerit, in vnum computetur, & eius medietas in altitudinem conferatur.

XIII. CAMERAS in agreslibus aedificiis ex ea materia vtilius erit formare, quae facile inuenietur in villa. Itaque aut tabulis faciemus, aut cannis, hoc genere: Asseres ligni Gallici vel cupressi directos & aequales constituemus in eo loco vbi camera facienda est, ita ordinaros, vt inter se sesquipedalis mensura sit vacua. Tunc eos catenis ligneis ex iunipero, aut oliua, aut buxo, aut cupresso factis ad contignationem suspendemus, & binas inter eos perticas dirigemus tonicibus alligatas. Postea palustrem cannem, vel hanc crassiore quae in vsu est, contusam, facta & strictim iuncta crate subnectemus^a, & per omne spatium cum ipsis asseribus & perticis alligabimus^b. Dehinc primo impenia pumicea^c induemus, & trulla aequabimus, vt inter se cannam membra confringat. Post arena & calce coaequabimus. Tertio nisi marmoris puluerem mistum cum calce ducemus, & poliemus ad summum nitorem.

XIV. ORVS quoque albarium saepe delectat, cui calcem debemus adhibere, cum multo tempore fuerit macerata. ergo vt^a vtilem probes^{aa}, ascia calcem quasi lignum dolabis. Si nusquam acies eius offenderit, & [si^b] quod asciae adhaeret, fuerit molle atque viscosum, constat albarii operibus conuenire.

XV. PARIETVM vero tectura sic fiet fortis & nitida. Prima^a trullis frequentetur inductio. cum siccati coeperit, iterum inducatur, ac tertio post haec tria coria ex marmoreo^b grano cooperiatur ad trullam. quae inductio ante tam diu subigenda est, vt rutrum, quo calx subigitur, mundum leuemus. Haec quoque marmoris grani indu-

VARIETAS LLECTIONIS.

[T. XII.] a) *teeli regionibus I. I. — G.* [T. XIII.] a) *subnectimus a. V.* b) *alligamus I. I. — G.* c) *pumicea I. B. R.* [T. XIV.] a) *vt Om. P.* aa) *calcem probans, quasi P.*
b) *si Om. P. Lugd.* [T. XV.] a) *Primo I. B. R.* b) *marmore Lugd.*

NOTAE VARIORVM.

7, 3 *parietes quam asperrime trullissentur — subarsescente iterum ac tertio inducatur. Tectilium est subtilior ex gypso vel marmore impensae, laenigationem recipient, reliquis coriis inducta. Conf. Tit. 15.*

13, 1 *ASSERES*) Haustit haec pro more suo ex Vitruuio 7, 3 vbi Philander rerum singularum hic descriptarum imagines exhibet. SCHOETT G.

13, 1 *CATENIS LIGNEIS*) Vide quae dicta sunt ad Ca. 18, 9: locum praefertim Vitruuii, quem noster describendo aliquantum obsecrauit. Illud quidem tenendum, *catenas* pertinere ad aequalem tenorem & firmitatem asseribus iunctis conservandum (fabri nostri vocant *riegel, leister*,) *suspensi* autem asseres clauis ferreis

tum per asseres, tum per ipsas etiam catenas adactis.

14 Sumit ex Vitruuio 7, 2. SCHOETT G.

15 Ex Vitruuio 7, 3. SCHOETT G.

15 *MARMOREO GRANO*) Ita etiam Vitruuius. Sed Epitome c. 22 legit, *ex marmore Graio*: vbi vir doctus in margine augurat, *grandi*. SCHOETT G. Mihi non displicebat *granum marmoreum* h. e. marmor non in puluerem leuigatum, sed maioribus granis & arenis asperum, cui deinde subtilius cotium impositum asperitatem tollat.

15 *VT RVTRVM*) Explicatius haec Vitruuius: *dum ita materies temperetur, vti cum subigitur, non haereat ad rutrum, sed purum ferum & mortaria libretur*. SCHOETT G.

inductio cum siccat incipiet ^c, aliud corium subtilius oportet imponi: sic & soliditatem custodiet & nitorem.

XVI. VITANDVM est autem, quod plerique fecerunt aquae causa, villas [in †] infimis vallibus mergere, & paucorum dierum voluptateui praeferre habitatorum salutem: quod etiam ^a magis metuemus ^b, si prouincia quam colimus, de morbis aestate suspecta est. Cui ^c si fons desit, aut puteus, cisternas construere conueniet, quibus omnium conduci possit aqua tectorum. Fiunt autem hoc modo.

XVII. SIGNINIS ^a parietibus magnitudo ea, cui delectaris & sufficis, construatur longior magis quam latior. Huius solum alto rudere solidatum ^b relicto fusoriis ^c loco testacei pavimenti superfusione leuigetur. Hoc pavimentum omni cura tendum ^d est ad nitores ^e, & lardo pingui decocto assidue perfricandum. Quod ubi deducto humore siccatum est, ne rimis in aliqua parte findatur, etiam parietes simili corio ^f veleatur obducti, & ita post diuturnam & solidam siccitatem, aquae praebeatur hospitium. Anguillas sane, piscesque stultiales mitti in his, piscique conueniet, ut horum natata aqua stans agilitatem currentis imitetur. Sed si aliquando in quocunque loco pavimenti, vel parietis tectura ^g succumbat †, hoc genus malthae adhibebimus, ut humor in exitum nitens possit includi. Rimas & lacunas cisternarum, & ^h piscinas, vel ⁱ puteos ^j farciemus hoc genere, & si humor per saxa manabit, picis liquidae quantum volueris, & tantumdem fumes vnguis, quod vocamus axungiam, vel seum. Tunc in olla utrumque miscebis & coques donec spumet; deinde ad igne remouebis. Cum fuerit eadem refrigerata permixtio ^k, calcem minutim superadiicies, & ad vnum corpus omnia mista reuocabis. Cunque velut strigmentum ^l feceris, inferes locis corruptis ac manantibus, & pressum summa densitate calcabis. Salutare erit aquas illuc per tubos ^m fideliter duci, & operis immeare cisternis. nam caelestis aqua ad bibendum omnibus antefertur, ut & si fluenz adhiberi possit, quae salubris non est, laucris debeat & hortorum vacare culturae.

XVIII. CELLAM vinariam Septentrioni debemus habere oppositam frigidam, vel obscurae proximam, longe a balneis, stabulis, furno, sterquiliniis †, cisternis,

VARIETAS LECTIONIS.

e) incepit I. B. R. coepit I. I — G. [T. XVI.] †) in om. Lugd. a) etiam om. Lugd. P. b) musuemus P. c) cum Lugd. [T. XVII.] a) Cisternae magnis. quae dalei. & cui suff. Pol. Cr. b) soli datum diuis. I. I — G. c) fusoriis I. B. R. Barth. Lugd. fusoris I. I — G. Com. furariis Pal. laudatus Schoettgenio. d) cedendum I. I — G. e) nitorem I. I — G. f) cura P. g) scitum I. B. R. †) succubat Barth. h) & om. Lugd. I. B. R. i) & I. B. R. l) promixtio I. B. R. m) strigmentum Lugd. n) turbas Lugd. [T. XVIII.] †) sterquilinis Lugd.

NOTAE VARIORVM.

17 Initium tituli huius descripsit Cresc. l. 9. Conf. Col. 1, 6, 12.

17, 1 SOLIDATVM) induratum, *Induratum*. Haec enim est huius loci significatio, pro malthatione tenaci & solidata, qua sarciebantur corrupta tectoria in balneis & piscinis fontibusque, ut ait Salmastius ad Soli. c. 52 p. 771. SCHOETTGENIO.

17, 1 TERENDVM EST) Membranae *terendum*, non *cedendum*. Ego tamen, cum a *pauesendo pavimentum* dicatur, teste Varrone R. R.

3, 1 & pauicula^a sit instrumentum, quo caedatur, apud Catonem & Columellam, vulgatam lectionem, (*caedendum*) damnare minime velim. BARTHIVS 38, 10.

17, 2 SVCCVMBAT) MS. elegantius *succubat*. Ut *occubare*, & hoc ipsum poësis non est infrequens. BARTH.

18 Conf. Plin. 14, 21 f. 27 it. Col. 1, 6, 11 qui accuratius aquam a foetidis rebus distinguit.

18, 1 FRIGIDAM VELOBSCVRAE) Desit

ticiis podiis erunt discernenda granaria, vel vimineis vasculis † reditus teunes colligemus. Sed factis granariis, amurea luto mista parietes liniuntur; cui aridi oleastri vel oliuae folia pro paleis adiciuntur: quo testorio siccato, rursus amurea perpergitur: quae ubi siccata fuerit, frumenta conduntur. haec res gurgulionibus & caeteris noxiis animalibus inimica est. Aliqui coriandri folia frumentis miscunt ad seruandum profutura. Nichil tamen diu custodiendis frumentis commodius erit, quam si ex arcis in alterum locum vicinum transfusa refrigerentur aliquantis diebus, atque ita horreis inferantur. Ne- gat Columella ventilanda esse frumenta, quia magis miscentur animalia totis aceruis, quae si non moueantur, in summitate intra mensuram palmi subsistent, & hoc velut corrupto corio caetera illaesa durabunt, offerit f idem, noxia animalia ultra praedictam mensuram non posse generari. Herba conyza sicca (vt Graeci afferunt) substrata frumentis, addit aetati, ab horreis tamen auferre esse debet auersus ‡.

XX. OLEARIS cella meridianis sit obiecta partibus, & contra frigus munita, vt illi per specularia debeat lumen admitti. Ita & operas, quae hieme futurae sunt, nullus algor impedit: & oleum cum premetur, adiutum teporibus, frigore non valebit astringi. Trapetis, & rotulis & praelo nata e esse forma, quam consuetudo dicitur.

VARIETAS LECTIIONIS.

†) Vasculis continue redactis tenues Barb. vasculis in quae redactus tenuis Lugd. f) Afferuit I. B. R. g) aduersus I. B. R. [T. XX.] a) obmunita P. b) usum Lugd. eius inf. I. B. R. c) nota Lugd.

NOTAE VARIORVM.

19, 2 REDITVS TENVES) MS. Barthii: *vasculis continue redactis tenues colligemus*. Latet aliquid aliud, quod alii exseculant, ait ille. Videbimus. MS. *granaria vel vimineis vasculis, in quae redactus tenuis colligemus*. Hinc patet, quanto praestet hic codex. Redactus est sine controuersia a manu Palladii: cuius est interpretatio reditus: a redigere, quod proprium signatumque antiquis pro recipere ad se reditus suos ex fructibus, mercedibus, vectigalibus. Cicero diuin. in Q. Caecilium: *deinde bona vendis, pecuniam redigis*. In Verrem: *reliqua vendidit, pecuniam exegit*. Cum ad H. S. vices quinquies redigisse constaret. De L. agraria: *cum omnem pecuniam ex avario exhaustisset, ex vectigalibus redigisset*. In Philippicis: *Deceutus tamen pecuniam Pompeii, quantam ex bonis patris in praedas distributionem inimici vicer redigisset*. Plautus Perc. 2. II. sc. V. *Atque ego omne argentum tibi altitum incolume redigam*. Vbi male interpretantur, reddam est enim proprie, alitunde rediciam, puta ex vendita parasti filia. Lilius lib. VI. *quibus sub hasta venundatis tantum aeris redactum est*. Idemque saepe alibi. Florus in epitomis: *bona eorum vendidit; ex quibus plurima inisse rapuit, redactum est H. S. ter milies quingentes*. Nec est profecto, quod respuant docti viri apud Horatium: *Omnes redigis Idibus pecuniam*. Quin quia MSSC. plures hic eunt, alterum illud, *relegis*, fidenter refutato: quancum non ignorem proferri locum Catonis pro illa lectione.

Sed expediamus prius Palladium, qui *redigi* horum prouenire possit, vt *redactum* pro reditu vel prouentu. L. VIII tit. 17. *Vt vero semina maiora redigantur, eruta rapa felis omnibus purgabis*. L. IX tit. VIII *Si depasci saepius velis, vique in mensem Maium eius pastura sufficet: quod si ex ea semen redigere, vique ad Martias Kalendas*. Et isto modo emendandum auctore MS. lib. VII Palladii tit. VII *Hoc mense aluaria castrabuntur, quae matura esse ad mellis redactum signis quam plurimis instruuntur*. i. e. vt mel iam redigatur. Vulgo: *reditum*. L. LVIII §. 1 D. de usufr. *Sempronio de lege ex redactu fructuum, oleis & perrinae, quae habet in agro ferrariorum, partem sextam*. GRONOVIVS Obscur. 1, 19 p. 158, 157.

19, 3 NEGAT COLYMELLA) Vid. 1, 6, 16 sq.

20, 1 OLEARIS) Vitruvius 2, 9 & Epitome c. 12. *olearia*. Sed MS. Epitomes *olearis*. SCHOETT G.

20, 1 MERIDIANIS — PARTIBVS) Nonnulli videntur Palladium *austri* mentio modo facta, vt ad illud membrum transiret, vbi illo opus est.

20, 1 SPECVLARIA) Specularis lapis, graece *diapase*, antiquis cum usum dabat, quem nobis hodie vitrum in fenestris, & praestantissimus e Cappadocia & Hispania adferebatur. Multa de eo Salmastius ad Soli. c. 23 p. 189, 183 Lamb. Bos Diatr. ad 1 Cor. 13, 12. SCHOETT G.

- stant. Receptacula olei semper munda sint, ne nouos ^a sapores infecta veteri rancore corrumpant. At si quis maiori diligentiae studet, subiectis hinc inde cuniculis pauimenta suspendat, & ignem suggerat fornace succensa. Ita purus calor olei cellam sine fumi nidore vaporabit, quo saepe insectum, colore corrumpitur, & sapore.

XXI. STABULA equorum vel † bouum, meridianas quidem plagas ^a respiciant, non tamen egeant septentrionis ^b luminibus quae per hiemem clausa nihil noceant, per aestatem patefacta refrigerent. Ipsa stabula propter vngulas animalium, ab omni ^a humore suspensa sint. Boves nitidiores fient, si focum proxime habeant, & [ignis ^c] lumen intendant. Octo pedes ad spatium standi singulis bouum ^a paribus abundant, & in porrectione xv. Planae ^c roboreae supponantur stationibus equorum [cum ^c stramine] vt iacentibus molle sit, stantibus durum.

XXII. CORs ad meridiem pateat, & obiecta sit soli, quo ^a facilius hieme aliquem teporem concipiat, propter ea quae insunt animalia, quibus ^b etiam ad aestatis temperandum calorem porticus turcis, alseribus, & fronde formari ^c debent ^a, quae vel scandulis ^c, vel (si copia suppetit) tegulis, vel (si facilius & sine impensa placuerit) tegentur caricibus aut genilis.

XXIII. CIRCA parietes cortis extremos auaria facienda sunt, quia steruus auium maxime necessarium est agriculturae, excepto anserum laetamine, quod satis omnibus ininicum est. Sed habitacula caeterarum auium maxime necessaria sunt.

- XXIV. COLUMBARIVM ^a vero potest accipere sublimis vna turricula in praetorio constituta, lenigatis ac dealbatis parietibus, in quibus ^a quatuor partibus, sicut mos est, fenestellae ^b breuissimae fient, vt columbas solas ad introitum exitumque permittant. Nidi figurentur interius. A muscellis tutae fient, si inter eas [frutex ^c virgofus

VARIETAS LECTIOnIS.

d' nouo sapore I. B. R. [T. XXI.] †) & Lugd. a) partes Lugd. I. B. R. b) a septentrione Lugd. I. B. R. & MS Zinzler. ad Val. Fl. 4, 28 c) ignis om. P. Lugd. ignem int. I. B. R. d) bouum deest P. e) plantae I. B. R. f) cum stramine om. Lugd. I. B. R. [T. XXII.] a) quia facilius propter & c' I. B. R. quo — concipiat om. Barib. & Lugd. b) quibus etiam om. I. B. R. Barib. Lugd. c) formetur P. d) debent om. P. I. B. R. e) scandulis MSS. Pal. Barib. Lugd. [T. XXIV.] a) Columba accipiat Pol. b) fenestellae a. V. sicut mos est inf. Lugd. c) frutex L. I. — G. frut [ex v. f. f. a. v.] Com. [frutex — vel] om. I. B. R. Barib. Lugd. Pol. Cr.

NOTAE VARIORVM.

20, 2 CALOR — VAPORABIT) Vid. Col. 1, 6, 18.

21 Conf. Col. 1, 6, § 6.

22 QVO FACILIVS HIEME ALI-
QVEM TEPOREM CONCIPAT) Haec, vt & illa verba, quibus etiam, a calamo scripto vetusto codice penitus abstant. Sane legerat supra glossator, hiemalis conclauia ad meridiem proiecta esse debere. Nobis genus hoc fastorum semper minus placuit. SCHOETG.
23 SCANDVLIS) Ita MSS. scandulis, codices vero Pliniani 16, 10 teste Harduino habent scandulae. Et vtraque scriptio bonorum scriptorum & codicum autoritate confirmatur. Scandularis in bello sunt, qui hiberna scandulis

tegent l. 6 ff. de iure immunitatis, vbi vide Gothofredum.

24, 2 A MVSTELLIS) Cresc. 9, 90.

24, 2 [FRVTEX VIRGOSVS) Inclusa a membranarum absumi. Ego glossam spartae esse arbitror, itaque cilienda prorsus. B. A. R. T. H. I. V. S. 38, 10. Potest fieri, vt non sint Palladii, quae etiam nos includenda putauimus. Sed glossam esse spartae, Barthio non credimus. Spartum herba est non frutex, si Dodonaeum audimus, in quantum ad spartae adhibetur. Intelligi h. l. spartum solum, epitheton veterem declarat. vid. Col. 6, 12, & 3 it. 6, 15, 1. Porro eadem ratio est fruticis virgosi & spartae in hoc negotio; viraque res impedit & absterret mu-

gofus sine foliis asper, vel] vetus sparteae proiciatur, qua animalia calceantur, vt eam secreto non videntibus aliis, vnus attulerit, [non ^d pereunt. Et † neque locum deferunt, si per omnes feuftras aliquid de strangulati hominis loro, aut vinctulo, aut fune suspendas.] Inducunt alias, si cumino pascantur assidue, vel [setosi ^c] hirci alarum balsami liquore tangantur. Foetus frequentant, si ordinem torrefactum, vel fabam, vel ³ herbam ^f saepe consument. Triginta autem columbis volantibus diurni tres sextarii tritici sufficient, aut ² cretusae, ita vt herbam foetus gratia mensibus praebantur hibernis. Rutae ramulos pluribus ^b locis oportet contra animalia inimica suspendere.

XXV. SED columbarii cellae duo subiecta cubicula fiant. Vnum breue, & prope obscurum, quo turtures claudi possint, quos nutrire facillimum est, nam nihil expetunt, nisi vt aestate, qua sola maxime pinguescunt, triticum vel milium multa utace-ratum semper accipiant. semodius vnus diurnus centum viginti turturibus sufficit. Aqua sane eis frequenter [mundior] debet offerri.

XXVI. ALIUD vero cubiculum turdos nutriat, qui si alieno tempore fagi-entur, & voluptatem cibi ^a, & reditum maximum praestant; PARCITATI bene-ficium

VARIETAS LECTONIS.

d) [non — suspendas] om. Pol. Vid. etiam Morg. I. 80. & II. 13. †) Et om. Lugd.
e) setosi om. Pal. Lugd. I. B. R. pro hirci habet iri Cr. Vid. Morg. l. c. f) erobum Cr. Morg. l. c.
g) sufficient Pol. h) plurimis Lugd. [T. XXVI.] a) tibi I. B. R.

NOTAE VARIORVM.

mustelam. (Nam de secreto, nugae sunt.) Ita-que forte vnus paterfamilias offendit, quid Spar-teae, vbi ea ad manum non sit, possit substitui.

24. 2 DE STRANGVLATI HOMI-NIS LORO, Illud de superstitionibus prisco-rum non tacendum, vt hodie nefarii homines funes aut catenas de patibulis strangulorum hominum magni ad mira non pauca facienda acsti-mant, ita non penitus eius rei ignaros veteres fuisse. Ita ad morbos sanandos obseruabant in-strumento eo iugulari feram, quae remedium da-tura erat, quo gladiator fuisse iugulatus Scri-bonius Composit XIII Hoc remedium qui mon-strauit, dixit ad rem pertinere, occidi binulum cultro, quo gladiator iugulatus fuerit. Sic hasta, quae in gladiatoris corpore stetit, vtebantur nouae nuptae. Festus. Celibari hasta caput nu-bentis combetur, quae in corpore gladiatoris ste-tisset abiecti occisique, vt quemadmodum ille con-iuncta fuerat cum corpore gladiatoris, ita istam vi-ro sit. Sic bestia occiditur ferro, quo homo interfectus. Plinius Valerianus 2, 58 Dantur item edendae carnes occisae bestiae eo ferro, quo homo ante occisus est. BARTHIVS 30, 8. SCHOETTIG.

24. 2 INDVCVNT) Geop. 14, 2 & 3 Cresc. 9, 91.

24. 2 SETOSI HIRCI) Locum varie tractatum & pro ingenio cuiusque interpolatum puto. Scripsit forte Palladius hirci liquore: hunc

alarum balsamum interpretatus est aliquis. Le-git alius prono errore, vt in Crescentio expres-sum est, iri vel hirci: alius hoc interpretatus est setosi. Sed sagaci nare ista persequi, & odore vestigare amplius, nihil atinet. Illud non in-uidebo, si quis haec amat, esse canum ainatori-bus adhuc solenne, panis bosum sub alis mada-fectum philtiri causa iis obicere. De quodam li-beralium artium Magistro, qui puellae nimine liberalis amorem hoc solo excubabat, quod ita suauis animal sub alis aleret Diana sua, res inter lepidos homines peruulgata.

24. 3 HERBVM) Quod alias erumum vocatur. Ita 1, 34, 5 & lan. 8 il. Febr. 7 vetustae editiones, vbi al. erumum Confirmat Crescentius 9, 89 qui vocat erobum.

24. 3 RVTAE RAMVLOS) Cresc. 9, 90.

25 Vid. Didymus Geop. 14, 24 Cresc. 9, 89.

26. 1 ALIENO TEMPORE) h. e. quo sine cura hominum non pinguescunt. Hoc fit auctumno tantum inhiemem praecipui.

26. 1 ET VOLVPTATEM CIBI) Mi-nime contemserim antiquam lectionem tibi. Cacterum illud non opus est, vt moncamus post parcitatem intelligendum tuas, post luxuriam, asse-na. Nimirum vitia etiam, quae errores homi-num tum aliis tum toti praefectum reip. diuina gubernante prouidentia profunt.

fictum ministrante luxuria. Sit ^b autem locus mundus & lucidus, & undique leuigatus, tranſuerſae in hoc perticae ſiguntur, quibus poſſint poſt incluſum volatum ſedere. rami
 2 etiam virides ſaepe mutantur. Caricae tunſae miſtis pollinibus largiſſime ^c praebeantur.
 Myrti etiam, ſi ſaculata eſt, lentifici, oleaſtri, ederae, arbuti ſemina interdum ad excludenda ſiſtidia, & maxime aqua munda, praebeatur ^d. Claudantur ^e illaeſi & recen-
 ter capti, miſtis aliquibus ante nutritis, quorum ſocietate ad capiendos cibos panidam no-
 uae captiuitatis moeſtitudinem conſolentur ^f.

XXVII. GALLINAE educare nulla mulier neſcit, quae ^a modo videatur ^b
 induſtria. Hoc de his praecipue ſufficiat, vt ſumo ^c, paluere vtantur, & cinere. Sint
 praecipue nigrae aut ſaui coloris, [ſed ^{cc}] albae vitentur. Vinaceae cibo ſterileſcunt:
 ordeo ſemicocto & purere ſaepe coguntur, & reddunt ona maiora, duobus cyathis [†] or-
 dei bene paſcitur vna gallina, quae ^d ſit vaga. Supponenda ſunt his ſemper ona nume-
 2 ro impari ^e, luna creſcente, a decima vſque in quintadecimam. Pituita his naſci ſo-
 let, quae alba pellicula linguam veſtit [†] extremam, haec leuiter ^{cc} vnguibus vellitur, &
 locus cinere tangitur, & alio trito plaga mundata conſpergitur. Item alii mica trita
 cum oleo ſancibus inferitur ^f: ſtaphis agria etiam prodeſt, ſi cibis miſceatur aſſidue. Si
 amarum lupinum comedant, ſub oculis illis grana ipſa procedunt, quae niſi acu leuiter ^g
 3 apertis pelliculis auferantur, extingunt [†]. Oculos portulacae ſucco forinſecus, & mulie-
 ris lacte curemus, vel Ammoniaco ſale; cui mel & cyminum aequale ^h miſcentur. Pe-
 di-

VARIETAS LECTONIS.

b) *ſic I. B. R. Lugd. c) largiſſime Lugd. d) tribuatur Lugd. e) claudantur om. Lugd.*
f) conf. om. Lugd. [T. XXVII.] a) quae -- induſtria om. I. B. R. b) videatur Lugd. P. c) ſumo
et I. B. R. ſumo I. I. — G. cc) ſed om. Lugd. †) quatis Lugd. ſic & 1, 28, 2. d) quae ſit vaga
def. I. B. R. quae circuiſi P. Lugd. Barth. e) imparia I. B. R. †) verſis Lugd. cc) leuiter Cr.
f) inferitur P. †) leuiter Cr. †) oculos extingunt. Portulacae Cr. g) aequaliter miſceantur P. Cr.

NOTAE VARIORVM.

26. I QVIBVS POSSINT POST IN-
 CLVSVM VOLATVM SEDERE) Sit
 ne haec vera lectio, an potius haec altera: *Qui-
 bus poſſint poſt incluſum cibum (aut cibatum) ſe-
 dere* incertum habeo. A Columella, quem imi-
 tari ſolet Palladius, haec de Turdis libr. 8 c. 10
 praecipit inuenio: *Sed in eo tranſuerſae perticae*
perforatis parietibus aduerſis aptantur, quibus in-
ſideant, cum ſatiati cibo requieſcere volunt. De
 volatu ſane ſuſpicari non deberemus, a quo haec
 volucres prohibendae ſunt, quippe motu mace-
 ſcunt. Idcirco traditum a Varrone 3. 5 tantum
 luminis hoc ornithonis genus habere oportere,
 quantum neceſſarium eſt, *vt aues videre poſſint*
vbi aſſidant, vbi cibum, vbi aqua ſit. PONTED.
 Incluſum eſt iniercluſum, impeditum. Duplex
 perticarum vſus, prohibere volatum, & praebe-
 re ſedilia.

27 Comparandus Creſc. 9, 86 qui hunc titu-
 lum ſere integrum deſcripſit. De cura gallina-
 rum Col. 8, 3-5.

27. I FIMO) Quid ſi ſumo? non tam varia le-
 ſio eſt, quam vox hic adicienda. Nam ſumo
 non minus quam ſimo deſectari hanc auem con-
 ſtat. De ſimo notum: de ſumo Col. 8, 3, 1.

27. I QVAESIT VAGA) Hoc ^a, quae
 incluſa non ſit, nam incluſam cellariam licet di-
 cere, vt columbas appellat Columella 8, 8 ſed
 in MS quae circuiſi. Idem vulgatum illud gloſ-
 ſatoris officioliſati debemus. BARTHVS
 38, 10. Potius quae circuiſi gloſſicima videbatur
 etiam cl. Schoettgenio.

27. I NUMERO IMPARI) Numerum
 imparem in aliis veterum ſuperſtitionibus nota-
 uimus. Is praecipitur a Palladio in ſuppoſitione
 ouorum. Idem iubet Columella 8, 5. Sic in me-
 dicina impar numerus. Marcellus cap. 1 *Baccae*
laui impari numero conſtriae fronti impoſitae pro-
ſunt. Ex Plinio Valeriano 1, 2. *Baccae quoque*
laui impari numero in oleo conſtriae capiti inſtil-
lantur. Plinius Valerianus 3, 32 *muſcae impari*
numero inſtrantur. Ad furunculos, nouem aut
 ſeptem raphanis vtendum praecipit 2, 40 *Cechleae*
marinae eduntur impari numero. Idem 2, 15 *Se-*
renus c. 12 Allia ſum ſeptem numero, ſeptem-
que lupinos *Creatacam dabis in reſſiam.* B. A. R.
 T II I V S 39, 8.

27. 2 PITVITA) noſtris der Pips. Vide
 Plin. 10, 57. SCHOETTGO.

diculos earum perimit staphis agria, & ^b torrefactum cyminum pari ⁱ pondere, & pariter tunfa cum vino, & anari lupini aqua, si penetret secreta pennarum.

XXVIII. PAVONES nutrire facillimum est, nisi ^a fures aut animalia inimica formides; qui plerumque ^c per agros vagantes sponte se pascunt, pullosque educant ^c, & ^d altissimas vespere arbores petunt. Vna [vero ^e] liis cura debetur, vt incubantes per agrum soeninas, quae hoc passim faciunt, a vulpe custodias, ideo in insulis brevibus meliori ^f forte nutriuntur. Vni masculo soeminae quinque sufficiunt. Masculi oua & pullos suos persequuntur velut alienigenas, priusquam illis cristarum nascatur insigne. Ab Idib. Februarii calere incipiunt. Faba leuiter torrefacta in libidinem prouocantur, si eis quinto quoque die tepida praebeat. sex cyathi vni sufficiunt. Cupidinei coeundi masculus confitetur, quoties circa se amictum caudae gemmantis incuruat, & singularium capita oculata ^f pennarum locis suis exerit cum stridore procurrens. Si oua pauonum gallinis supponatur, excusatae matres ab incubatione, tribus vicibus per annum foetus edunt. Primus partus quinque ouorum; secundus quatuor; tertius trium, vel duorum esse consuevit. Sed electae (si hoc placuerit) nutrices gallinae sint, quae a primo incremento lunae nouem diebus habent nouem oua supposita, quinque pauonina, & caetera sui generis. decima die [oua ^g] omnia gallinacea subtrahantur, & alia item ^h gallinacea totidem recentia supponantur, quot ablata sunt, vt trigesima luna, hoc est expletis triginta diebus, possint cum pauoninis ouis aperiri. oua autem pauonum, quae gallinae subiecta sunt, saepe manu conuertantur, quia hoc ipsa facere vix valebit. vnam partem oui notabis, vt te subinde conuertisse cognoscas. Maiores

VARIETAS LECTI ONIS.

h) & - - pendere def. P. Cr. i) paria & par. I. B. R. [T. XXVIII.] a) nisi eis I. B. R. Cr. b) plurimum I. B. R. c) educunt a. V. d) & om. Lugd. I. B. R. e) vero om. Lugd. I. B. R. f) melius nutr. Cr. f) oculata praeter Iunss. edidi: oculata Lugd. g) una om. Lugd. I. B. R. h) tunc I. B. R.

NOTAE VARIORVM.

27, 3 STAPHIS AGRIA) ταψίς *hylea* vel ταψάκ *hylea* vi appellat Columella eadem de re agens 8, 5. 21 est vine genus, de quo Plin. 23, 4 *Astaphis agria sine staphis, quam vnam taminiam aliqui vocant falso.* Post pauca, Quidam eam pitarariam vocant, & plagis serpentium vique illinunt. Celsus 3, 21 Vna taminia, quam ταψάκ *hylea*, Graeci nominant. Aurel. Acut. 3, 30 herba pedicularis, quam ταψάκ *hylea* vocant. SCHUETTG.

27. Totum hunc titulum describit Cresc. 9, 82. Noster autem in locum habuit Varronem 3, 6 & Columellam 8, 11. conf. Geop. 14, 18.

28, 1 NISI FURES) Zinslerlingius Promiss. Crit. iuu. c. 25 ex MS. legit: nisi eis fures. Et elegans est phrasis: timore alicui periculum, quam etiam comprobat locis sequentibus. August. de Ciuit. Dei 4, 9. Plerumque suae famae ac saluti dum insidias malorum sistent, ab eorum reprehensione abstinent. Et infra c. 30 Timor infirmis animis hostem. Plinius Paneg. c. 27 Nemo iam patens suo nisi fragilitatis humanae vicci horret. SCHOETTG.

28, 1 INSVLIS BREVIORIBUS) Didymus Geop. 14, 18 *melius xopoviora* vocat. SCHOETTG.

28, 2 SEX CYATHI VNI SVFFICIENT) Vtrum sic non nimis si vni pannoni modus cibi diurnus, viderit alii. Conf. T. 28, 1.

28, 2 CAPITA OCVLATA PENNARVM) Melius *oculata*, quod ex MS. Leidensi produxit Gronovius Obs. 2, 16 & ex tribus Anglicanis Wasse ad Sall. Cat. c. 45 qui etiam ex aliis autoribus exempla adfert. SCHOETTG. In Cubae horto legitur: *capita oculata*. Videtur scribendum *oculata* vt apud Iuniam; fabulantur enim Poëtae Argi oculos pauonis pennis ab lunone insertos; hinc cecini Ouidius libr. I Metamorph. *Arge iacer, quodque in res lumina lumen habebat, Extinctum est, centumque oculor nox occupat vna.* Excipit hoc, voluerisque suae Saturnia pennis Collocas, & gemmis caudam stollantibus inplet. PONTED.

28, 4 QVOT ABLATA SVNT) Hoc membrum quot alia *lata* suae a librariis fortasse interpra.

5 ~~io~~ tamen gallinas oportet eligere; nam minoribus pauciora suppones. Natos [autem pullos] si ad unam transferre a pluribus velis, dicit Columella vni nutrici viginti quinque sufficere, mihi vero, ut bene educi possint, videntur quindecim latius esse. Pri-
 6 mo diebus far ordei conspersum vino pullis dabitur, vel vndeunque cocta pulcicula & refrigerata, postea adicietur porrum concisum, vel caseus recens, sed expressus: nam serum pullis nocet. Locustae etiam pedibus ablatis praebentur. Ita pascendi sunt vsque
 ad sextum ¹ mensem. Deinde ordeum poteris praebere sollemniter. Trigesimoquin-
 to tamen die postquam nati sunt, etiam in agrum tuto eici possunt comitante nutrice
 pascendi, cuius singultu reuocantur ad villam. Pituitas vero & cruditates iis remediis
 submouebis, quibus gallina curatur. Maximum illis periculum est, cum incipit crista
 produci: nam patiuntur languores infantum similitudine, cum illis tumentes gingiuae
 denticuli aperire nituntur.

XXIX. IN phasianis nutriendis hoc seruandum est, ut nouelli ad creandos foe-
 tus parentur, id est qui anno superiore sunt editi: veteres enim foecundi esse non pos-
 sunt. Iuuent foeminas mense Martio ² vel Aprili. Duabus vnus masculus sufficit, quia
 caeteras aues salacitate non aequat. Semel in anno foetus creant. Viginti fere ouis
 2 parieudi ^{aa} ordo concluditur. Gallinae his melius incubabunt, ita ut quindecim pha-
 sianina oua nutrix vna cooperiat, & [†] caetera sui generis supponantur. In supponendo,
 de luna & diebus quae sunt in aliis dicta seruentur. Trigesimus dies maturos pullos in
 lumen [†] emittet. Sed per quindecim ^d dies discocto ^{ad} ac refrigerato leuiter [†] ordei farre
 pa-

VARIETAS LECTIONIS.

1) autem pullos omitt. I. B. R. Barth. Lugd. 1) unum Cr. m) diem I. B. R. n) sollemniter
 Lugd. [T. XXIX.] [†] idem qui Barth. ²) Martii vel Aprilis Cr. a) creantur Lugd. aa) pa-
 riendi I. B. R. b) concludit I. B. R. [†]) & om. Lugd. Cr. ³) seruemus Lugd. c) lumine mittet I. B. R.
 d) XII I. B. R. dd) discocto Barth. discreto Cr. [†]) leniter om Barth.

NOTAE VARIORVM.

terpositum fuit: nam sine eo perfecta est senten-
 tia: Decima die omnia oua gallinacea subrahantur,
 & alia item gallinacea eisdem recentia sup-
 ponantur. Apud Crescentium qui haec omnia in
 9. 82 transiit, id non exstat, neque in verna-
 cula Palladii interpretatione. Accipit autem
 Palladius a Columella hunc locum, qui 8, 11 de
 supponendis huiusmodi ouis ita loquitur: De-
 cimo deinceps die omnia gallinacea subrahantur:
 & eisdem recentia eiusdem generis supponantur,
 ut trigesima luna, quae est fere noua, cum pauoni-
 nis excludantur. PONTED.

28, 5 NATOS AVTEM PULLOS)
 Verba circumscripta libri duo veteres non agno-
 scunt. Talia licet nec prosint nec obfint, ta-
 men citanda sunt, ut auctores potius integros,
 quam dimidiatos librariorum legamus. BARTHIVS
 38, 10. Cum scriptam haberet Commelinus
 hanc lectionem, [†] autem pullos lineis circumscripsit,
 quia foris in codicibus, quibus utebatur,
 non exiabat. Apud Crescentium quoque id non
 legitur, neque in Iensonianis libris, sed tantum:
 Natos si ad unam transferre &c. Ille quoque
 vernaculae Palladii interpretationis auctor haec

tantum vertit: E se quando son nati uolui dare
 quelli dell' una Gallina al' altra Cr. PON-
 TED.

28, 5 COLUMELLA) 8, 11, 13.
 SCHOETTQ.

28, 5 EDVCI) Educere est educare, quemad-
 modum & supra n. 1 pro educant quidam legunt
 educunt. Virgilius: - alii spem gentis ad-
 uctos Educunt foetus. BARTHIVS 39, 8.

28, 5 VNDECVNQVE) ex omnibus partibus.
 Terentianus apud Laetantium 1, 6 [†] vix distissi-
 mus vndeunque Varro. SCHOETTQ. Mihi
 videbatur significare ex quoque legumine vel
 frumento.

29 De phasianis multa interpretes ad Petro.
 c. 93. Descripsit hunc locum Cresc. 9, 81.

29, 1 VETERES) Phasianos pro senibus acci-
 pias. Sic in Priapeis, & veteres sagi apud Virg.
 Ecl. 3. BARTH. 39, 8.

29, 1 CAETERAS AVES) Posteriorem
 vocem omittit Lugd. meo quidem iudicio, male,
 quia ad sensum suppleendum necessarium requiri-
 tur. SCHOETTQ.

pascuntur, cui vini imber aspergitur. Post triticum fractum $\frac{1}{2}$ praebebis, & locustas, & oua formicae. Sane ab aquae prohibeantur accessu, ne eos piritua concidat. Quod $\frac{3}{4}$ si piritua patientur phasiani, alio cum pice liquida trito rostra eorum debebis assiduus perficere, vel vitium, sicut gallinis fieri consuevit, auferre. Sagiandi haec ratio est, $\frac{4}{5}$ ut vnius modii tritica farina in breuissimas ossulas redacta clauso phasiano per xxx dies ministrata sufficiat: vel, si ordeaceam farinam praeberis volueris, vnius, & semissis modii farina per praedictos dies saginam replebit. Obseruandum sane est, ut ossulae ipsae oleo leuigetur asperso, & ita inferantur faucibus, ne sub infima linguae parte mergantur: quod si euenerit, statim percutat. Illud quoque magnopere curemus, ne $\frac{1}{2}$ praebeantur noua alimenta, nisi $\frac{1}{2}$ digulis aliis $\frac{1}{2}$; quia eos facillime onus cibi haerentis $\frac{1}{2}$ extinguit.

XXX. ANSWER sane $\frac{1}{2}$ nec sine herba, nec sine aqua facile sustinetur: locis confitis inimicus est, quia fata & morfu laedit & stercore: pullos $\frac{1}{2}$ praestat & pluuias, quas & autumnus vellatius & vere. Vni masculo tres foeminae sufficiant. Si desit fluuius, lacuna formetur. Si herba non suppetit, trifolium, foenum Graecum, agrestia intuba, lactuculas seremus alimento. Albi fecundiores sunt; variis vel fuscis, minus: quia de agresti genere ad domesticum tranferunt. Iucunda a Caleudis Martii vsque ad aestiuum solstitium. Plus parient, si gallinis oua supponas $\frac{1}{2}$. Extremum partum matribus iam vacaturis educare permittimus. Pariturae ad harum $\frac{1}{2}$ perducantur, cum semel hoc feceris, consuetudinem sponte retinebunt. Gallinis sicut $\frac{1}{2}$ pauoniis, etiam anseris oua supponas, sed anserina $\frac{1}{2}$ oua ne noceantur $\frac{1}{2}$, suppositis subiiciuntur vrtica. Parui primis decem diebus intus pascendi sunt, postea sereno eos poterimus educere, vbi vrtica non fuerit, cuius aculeos formidant $\frac{1}{2}$. Quatuor mensium $\frac{1}{2}$ bene saginantur: nam melius in aetate tenera pinguescunt. Polenta dabitur in die ter, large vagandi licentia prohibetur. loco obscuro claudentur & calido: sic maiores etiam secundo mense pinguescunt. nam parui saepe die trigesimo $\frac{1}{2}$, saginantur melius, si ad satietatem milium praebemus insuam. Inter $\frac{1}{2}$ anserum cibaria legumen omne porrigi $\frac{1}{2}$ potest, excepto $\frac{1}{2}$ eruo

VARIETAS LECTIOMIS.

$\frac{1}{2}$ fructum Barth. $\frac{1}{2}$ peribunt Lugd. I. B. R. f) ut I. B. R. g) nisi om. Barth. Lugd. I. B. R. h) alius om. I. B. R. Lugd. i) arenis Barth. [T. XXX] a) sane om. P. b) polius Praestas Pol. Cr. c) illarum supponantur I. I — G. d) aream I. B. R. Barth. aram semper Cr. e) sicut — etiam def. P. Cr. f) anserina oua def. P. Cr. g) noceantur a. V. it. Barth. Lugd. Pol. noceantur suppositis Cr. noceantur suppositis, alii. h) reformidant I. I — G. i) mensibus a. V. l) trig. moriuntur. Sag. vero Cr. I. I — G. m) item I. B. R. n) praestari P.

NOTAE VARIOREM.

29, 2 VINI IMBER) Imber est, quo quid aspergitur aut irrigatur. Sic urinae imber est infra c. 35. Claudianus de ornatricibus Veneris: longae haec neclarys imbres irrigat. BARTHIVS 39, b.

30 Conf. Geop. 14, 22; Col. 8, 14; Cresc. 9, 84. 30, 2 AD HARAM) In altero libro est, aream; improbe. Hara enim etiam anserile latine dicitur. Varro 3, 10 de iisdem: singulis vbi pariant, faciendum haras quadratas circum binos pedes Cr. semipedem. BARTH. 38, 10 add. Col. 8, 15, 6.

30, 2 A NE NOCEANTVR) Haec est ve-

rissima scriptura e membranarum praeferenda. Ovis enim noceri potest, non nutricibus. Neque insolens verbum est. Sie infra e. 25 quodsi inobseruantes homines sub aere depræhendant, nulli fructuum noceri. In membranarum istis clare scriptum est: nullum fructuum noceri. Ita Coelius Aurelianus Acritum 2, 22 non apud Romam solum phobotomatos plematricos, sed in omni regione noceri debuit indicare. Idem 3, 18 Nocentur enim atque vexantur hoc vsu quamquam parui temporis reuelationem falsam sentire videntur. BARTH. Voluit nosse exprimere Col. 8, 14, 7.

T t t t

30, 4

eruo *. Cauendum est etiam, ne pulli eorum fetas glutiant. Graeci saginandis anseribus polentae duas partes, & fursuris quatuor aqua calida temperant, & ingerunt pro appetentis voluntate * sumenda. tribus * per diem vicibus potu adiuuant. nuedia quoque nocte aquam ministrant. Peraçis vero xxx diebus, si vt iecur his tenerescat, optabis, tunc fas caricas & aqua maceratas in ossas volutabis exiguas, & per dies * viginti continuos ministrabis anseribus.

XXXI. His ordinatis, caetera exequenda sunt. nam piscinae duae vel solo impresse, vel caelo lapide circa villam esse debebunt, quas facile est, aut fonte aut imbre suppleri, vt vna ex his vsui sit * pecoribus, vel auidibus aquaticis: alia inadeficiat virgas & coria & lpinos, & si qua rulsitas consuevit inundare.

XXXII. FOENI, palearum, ligni, cannarum repositiones nil refert in qua parte [siant *], dummodo siccae sint atque perslabiles, & longe reinouentur a villa propter casum surripientis * incendii.

XXXIII. STERCORVM congestio locum suum tenere debet, qui abundet humore, & propter odoris * horrenda a praetorii auertatur * aspectu. Humor abundans hoc praeflabit stercore, vt signa insunt spinarum semina, putrefiant. Stercus asinorum primum est, maxime hortis; dein ouillum, & caprinum, & iumentorum; porcinum vero pessimum: cineres optimi; sed columbinum feruidissimum, caeterarumque animi satis vile [est *], excepto palustrinum. Stercus, quod anno requiemerit, segetibus * vile est, nec herbas creat: si vetustius sit, minus proderit. pratis vero recentia stercorea proficiunt * ad vber * herbarum. Et maris purgamenta, si aquis dulcibus eluantur, mista reliquis vicem stercoreis exhibebunt, & limus, quem scaturiens aqua vel fluiui incrementa respuerint.

XXXIV. HORTI & pomaria † domui proxima esse debent. Hortus sit sterquilinio maxime subiectus, cuius † eum succus sponte foecundet. ab area longe situs [sit

VARIETAS LECTIONIS.

o) herbo I. B. R. herebo Cr. p) voluptate a. V. q) tribus — ministrant om. Barb. r) dies om. I. B. R. [T. XXXI.] a) sufficiat P. [T. XXXII.] a) siant om. I. B. R. Lugd. b) surripientis conl. Morg. I. St. [T. XXXIII.] a) stercoreis L. I — G. oloris Cr. vid ad 1, 10, 1. b) conseruantur a. V. c) est om. Lugd. P. d) satis P. e) proderunt P. f) vbertatem Cr. [T. XXXIV.] †) pomaria Barb. ‡) cuius succo L. I — G.

NOTAE VARIORVM.

30, 4 CAUENDVM EST ETIAM, NE PVLLI EORVM SETAS GLVTIANT) Scribendum non eorum sed boeodorum, nam eorum deprauatum. Accepit haec Palladius a Quintiliis apud quos Geop. 14, 22 de Anseribus haec traduntur: φωνάριος δὲ ὁ πύλος μέγας ὅστις, ὃ ὁλοῦν τρέχει κατὰ τὴν ἀνὰ τὴν ὀρεῖαν. Cauendum similiter ne forte boeodii aut porci pilos deglutiant (anseruli) deglutientes enim moriuntur. PONTED. Toleravi eorum, quod refero ad anserum: quia fetae non haedorum modo, sed aliorum etiam animalium noxiae.

31, 4 GRAECI) Geop. I. c. ἀνέβρω δὲ ὁ μέγας πύλος τρέχει κατὰ τὴν ἀνὰ τὴν ὀρεῖαν commemorantur.

30, 4 VT IECUR HIS TENERE-

SCAT) Haec addit, quia Romanis maxime in deliciis erat iecur anserinum. Hier. Mercurialis Var. Lect. 3, §. 8. SCHOETTIG. Ficus augere iccinora adeo solenne fuit, vt Graecia infima exoritur pro ipso iccore, & Latine loquentes ficuum dicerent, c. g. Marcell. Empir. c. 22 Ficum lupi integrum lauri foliis innoluit. Inde Itali hodie Fegato, Higado Hispani, Feyer Galli, Obseruauit etiam Salmas. ad Solin. p. 343 a. F.

31 PECORIBVS) lanandis scil. Vide Geop. Indice Agr. v. lanacrum.

32 SVRRIPIENTIS) Non surripere solent elanculum incendia, sed aperte grauari. Quidsi surgens flui, quod vt ortum est ex surri-go, ita promineatione eo potuit declinare &c.

33 Descripsit Cresc. 2, 13. Conf. Col. 2, 15.

[sit .] nam puluerem palearum patitur iniunium. Felix positio est, cui leniter ^b inclinata planities cursus aquae fluentis per spatia discreta deriuat. Si fons desit, aut im-
primeudus est puteus: aut, si uequeas hoc, piscina superius construenda [est], vt illinc ^c
aqua pluuia conferente ^{cc}, hortus per aestiuos rigetur ardores. Si hac omni facultate
carueris, semper altius tribus vel quatuor pedibus ad passum similitudinem fodies hortu-
lum, qui sic cultus negligit ^d siccitates. Sed huic quauis contra necessitatem inista ^e
stercore quaelibet terra conueniat, tamen haec genera sunt in electione vitanda, creta,
quam argillam dicimus, atque rubrica. Illud quoque custodies in hortis, quos humoris
natura non adiuuat, vt diuidas [per f] partes, & hieue ad Meridiem, aestate ad Se-
ptentrionem spatia ^f colenda conuertas. [Debent ^g etiam horti esse clausi: sed] munitionis
multa sunt genera. Alii luto inter fornias clauso, parietes figuratos ex lateribus imi-
tantur. Quibus [copia ⁱ] suppetit, maceris luto & lapide excitant. Plerique sine luto
congesta in ordinem faxa componunt. Nonnulli fossis spatia colenda praecingunt: quod
vitandum est, quia horto subducit humores, nisi forte locus palustris colatur. Alii spi-
narum plantas & semina in munitione disponunt. Sed melius erit rubi semina, & spi-
rae quae rubus canius vocatur, matura ^j colligere, & cum farina erui ^k ex aqua ruacea
miscere. funes dehinc ^l sparteos veteres hoc [†] genere missionis [sic [‡]] inducere, vt
intra funes semina recepta seruentur vsque ad verni temporis initia. Tunc ubi sepes fu-
tura est, duos sulcos tribus a se pedibus separatos, sesquipedis altitudine faciemus, & per
vtrosque, funes cum seminibus obruemus leui terra. Ita trigesima die procedunt sen-
tes ^m, quos teneros adminiculis opus est adiuuare, quibus inter se sentes per spatia vacua
relicta iunguntur. Partes sane horti sic diuidendae sunt, vt eae, in quibus autumno se-
minabitur, verno tempore passinentur: quas ⁿ seminibus vere complebimus, autumni
tempore debebimus [†] effodire. ita vtrique passinatio deoquetur beneficio alioris, aut so-
lis. Areae faciendae sunt angustiores, & longae, id est duodecim pedum longitudine,
& sex latitudine, vt ^o sint propter spatia vtrinque ^p purganda diuisae. Margines vero
earum

VARIETAS LECTIONIS.

a) sit deest Barth. I. B. R. b) leniter I. B. R. c) illi I. B. R. cc) conferant P. d) negligit
I. B. R. e) vita P. ista Lugd. vestita Barth. f) per om. Lugd. I. B. R. g) spatia co-
lenda def. P. h) Debent — sed om. I. B. R. Lugd. i) copia om. Lugd. I. B. R. j) matura
om. P. l) herbi I. B. R. herbi Cr. l) deinde P. † hoc genere om. P. ‡) sic om. etiam
Lugd. m) sentes om. I. B. R. n) quas vero I. B. R. †) debemus Lugd. o) sic propter Lugd. I. B. R.
p) vtrinque Lugd.

NOTAE VARIORVM.

34. 1 CVI LENITER) Vid. leg. cum.
34. 2 SEMPER ALTIVS) Vid. Col.
11, 3, 10.
34. 3 MISTASTERCORE) Ex varie-
tate lectionis supra proposita conicio veram le-
ctionem esse *ista*, e qua cum *vita* ortum esset
puncto transposito, coniecit aliquis *vestita*, quod
ipsum cum non placeret, mista reposuerunt.
Participio hoc vtitur noster Mart. 10, 26 *iuri hu-*
meribus. Quin viderat hoc olim I. Fr. G. RO-
NOV. ad Lit. 2, 5 ubi hanc formam nostram
propriam docet, quam ostendit etiam noster
Index.

34. 4 MVNITIONIS GENERA) Vid.
Col. 11, 3, 3.

34. 4 LVTO INTER FORMAS
CLAVSO) Vid. ad Col. 9, 7, 4.

34. 4 QVIBVS [COPULA] SVPPETIT
Iam nominavit parietes, quare glossato-
res pereant. Tu lege cum MS. *Quibus suppetit*
materia, luto & lapide excitant. BARTH.
38, 10. Quin *macerias* retinendum, quarum
quartum genus Varronis 1, 14, 4 hic indicatur.

34. 5 SED MELIVS ERIT RVBI)
Descriptit hanc particulam, & quae sequitur,
Cresc. 2, 28. Noster autem vsus est Col. 11, 3, 5.

34. 7 AREA EFACIENDAE) Col. 11,
9, 13 qui locus hunc interpretatur, vt legitur in
antiquis editionibus, *sic diuisas vult areas propter*
spatia vtrinque purganda, quia in semita consti-
tenti

oleo mersas resolui patieris in tabern: & cum putandae sunt vites, hoc oleo falces [putatorias ^f] perunges. — Extinguuntur cinices annreca & ^f felle bubulo, lectis aut locis perunctis, vel foliis ederae tritis ex oleo, vel incensis sanguifugis. — Vt olera animalia infesta non generent, in corio testudinis omnia femina, quae sparsurus es, sicca: vel mentam locis pluribus, maxime inter caules, fere: hoc praeflare fertur erum ^f aliquantulum satum ^f, praecipue ubi radices & rapa nascuntur. Vel acre acetum succo iniqui ^{ss} miflum, fertur olertum pulices necare, si spargas. — Campas fertur eniue-
re, qui susculos alii sine capitibus & per horti omne spatium comburens, nidorem locis pluribus excitavit. Si contra ^b easdem vitibus voluerimus ^{bb} consulere, alio trito falces putoriae feruntur vnguendae. Nasci quoque prohibentur, si circa arborum vel vitium crura bitumen & sulfur incendas: vel si ablatis de horto vicino campas excoquas aqua, & per horti tui & spatia vniuersa diffundas. — Ne cantharides vitibus noceant ⁱ, in cote, qua falces acuantur, ipsae sunt conterendae. — Democritus asserit, neque arboribus, neque satis quibuslibet noceri posse a quibuscumque bestiiis, si fluuiales caucos plurimos, vel marinos, quos Graeci *πρωγύες* nominant, non minus quam decem sictili vasculo in aqua missos tegas, & sub dio statuas ⁱ, ut decem diebus sole vaporentur. postea quaecumque illaeva volueris esse, [ea ^m aqua] perfundas, & octonis diebus peractis hoc repetas, donec solide, quae optaveris, adolescant. — Fornices abiges ^f, si ⁸ origano & sulfure tritis foramen asperges ^o. hoc & apibus nocet. item cochlearum vacuas testas si vsseris, & eo cinere foramen inculces. — Culices galbano infuso fugantur, aut sulfure. — Pulices annreca per pavimentum frequenter asperfa, vel cymio agrestis cum aqua trito, vel si ^p cucumeris agrestis ^{pp} semen aqua resolutum saepe infundes ^f, vel aquam lupinorum psilotri aulseritibus iunctam ^f. — Mures, si annreca spissam patinae infuderis, & in domo nocte posueris, adhaerebunt. item necabuntur, si helleboro nigro

VARIETAS LECTIONIS.

* f) putatorias om. Lugd. I. B. R. ff) felle bubulo om. P. †) herbum I. B. R. g) stratum I. B. R. gg) hyoiquiami Lugd. ‡) capitibus comburens nidorem excitavit, reliquis omisiss Barth. h) contra easdem om. I. B. R. Lugd. Barth. hh) consulimus: alio Lugd. consulimus alio P. ‡) tui om. Lugd. i) noceant — conterendae om. P. l) staines I. B. R. in) ea aqua om. Lugd. I. B. R. †) metuenis P. n) si om. I. B. R. Pol. Lugd. o) aspergens I. B. R. Lugd. p) si om. I. B. R. pp) agrestis om. P. q) infundes I. B. R. †) iutam Lugd.

NOTAE VARIORVM.

ne hoc magicum fuisse, Columella innuit lib. 10 vbi Dardaniarum artes vocat. BVCHN.

35, 4 INCENSIS SANGVISVIGIS) quae vicissim depelluntur nidore incensi cimicis Col. 6, 18, 23 Veg. 3, 4, 43.

35, 5 IVSQVAMI) Bene liber: succo hyosiami. Est autem hyosiamus, quem alterum vocant Latini, ieste Coclio 3, 21 acm. & Scribonio Comp. 52. BARW 38, 10. Describit etiam Plin. 25, 4 & Apuleius de herbisc. 4. Solemne est librariis, graecum xv in qui mutare, vt squibala apud Vegetium Artis Vel. 1, 47 iniquiamus occurrit apud eundem 2, 12. SCHOETT. Ita in Bartholomaei Anglici opere de proprietatibus rerum 17, 87 iniquiamus semper scribitur. Vid. Ind. quina, quatuor.

35, 6 CAMPAS FERTVR) In MS lezitur: Campas fertur eniueere, qui susculos alii

sine capitibus comburens nidorem excitavit. Apagae cum spurcitiis suis sacrores. BARTHVS 38, 10.

35, 6 NECANTHARIDES) Haec sumta sunt ex Africano Geop. 5, 491 & Zoroastre 13, 16. SCHOETT G.

35, 7 DEMOCRITVS ASSERIT) Verba eius extant Geop. 5, 50 & 10, 89 vnde ad verbum fere sua verit Palladius Vide etiam, quae de *πρωγύες* notavit Needham ad 10, 87. SCHOETT G.

35, 8 AVSTERITATIVSVNCTAM) Iutam legi vult I. F. GRON. ad Liu. 2, 5 recte & ex more Palladii. V. Index in Iam & Adiuno.

35, 9 SHELLEBORO) Eadem praecipit Paganus Geop. 13, 4. SCHOETT G.

† t 113

35, 9

- nigro caseum, vel panem, vel adipem⁹⁹, vel potentam permisceas & offeras. Et¹⁰⁰ agrestis cucumeris & colocynthis¹⁰¹ suffusio sic¹⁰² nocebit. — Adversus mures agrestes Apuleius asserit semina bubulo selle maceranda ante quam spargas, nonnulli rhododaphnes¹⁰³ foliis aditus eorum claudunt, qui rosis his, dum in exitu¹⁰⁴ nituntur¹⁰⁵ intereunt. — Talpas Graeci hoc genere persequuntur: Nucem perforari iubent, vel aliquod pomi genus soliditatis eiusdem, ibi paleas & ceram¹⁰⁶ cum sulfure sufficienter includi, tunc omnes parvulos aditus, & reliqua spiramenta talparum diligenter obstrui¹⁰⁷, unum foramen, quod amplum sit¹⁰⁸, reservari, in cuius aditu nucem intus incensam sic¹⁰⁹ poni, ut ab una parte status possit accipere, quos ab alia parte diffundat: sic impletis fumo cuniculis talpas vel fuge-
¹¹⁰re protinus, vel necari. — Mures rusticos, si querno ciere aditus eorum satures, attactu frequenti scabies occupabit ac perimet. — Serpentes prope omni austeritate fugantur, & nocentes spiritus innocentia fumi graeolentis exagitant. Vramus galbanum, vel cerui cornua, radices lili, caprae virgulas. hoc genere monstra noxia prohibentur.
¹¹² — Opinio Graecorum est, si nubes locustarum repente surrexerint, latentibus intra testa cunctis hominibus, eam posse transire: quod si inobstantes homines sub aere deprehendant, nulli¹¹³ fructuum noceri, si continuo omnes ad testa confugiant. Pelli etiam dicuntur amari lupini vel agrestis cucumeris aqua decocta, si miriae¹¹⁴ mista fundatur. Existimant aliqui locustas vel scorpiones fugari posse, si aliqui ex eis vrantur in medio.
¹¹⁵ — Campas nonnulli ficulneo ciuere persequuntur, si permanserint, vrina bubula & amurca aequaliter mista conferuant, & vbi refrixerint, olera omnia hoc imbre consperge¹¹⁶, *πρασονόιδας* = Graeci vocant animalia, quae solent hortis nocere. Ergo ventriculum ver-

VARIETAS LECTIIONIS.

- 99) adipe P. r) Et agrestis cucumeris deef. P. rr) colocynthis I. B. R. †) sic deest P.
 1) rhododaphnis I. I — G. †) exiit omnes. ‡) cedrum Lugd. u) obrus Lugd. I. B. R. †) est Lugd.
 I. B. R. iii) supponi P. x) nullum fructum Barth. Lugd. xx) vrinæ Barth. y) conspergere I. B. R.
 2) πρασονοιδας B. R. πρασονοιδας I. I — G. πρασονοιδας Iensf. prasocoridas P. Lugd.

NOTAE VARIORVM.

35, 9 APVLEIUS) Verba eius extant Geop. 13, 5. SCHOETT G.

35, 10 ET CERAM) Lugd. & cedrum, quam lectionem comprobat Paxamius Geop. 13, 7 *ἐμυδα ἀρκεα νῆλ ἀρκεα τὸ δένον νῆλ θύον*. SCHOETT G. Potest fieri, ut cedriam scripserit Palladius, cedrum substituerit librarior, & alius ceram. Sed mutare tamen quidquam nolui, eum ceram. tanquam parabolicein cedriae sufficere ipse quoque Palladius potuerit.

35, 11 SERPENTES) Plura vide apud Plinium H. N. 28, 9, 10. SCHOETT G.

35, 11 NOCENTES SPIRITVS) nihil sunt aliud, quam adfatus pestilentes serpentum. Ouidius lib. III Metam. — *quique halitus exit Ore niger stygio, vitiatas infestit auras*. Haec Gronovius Obf. 1, 23 qui simul refutat Barthium, quod per monstra haec & spiritus, daemones vult intelligi. Gronovii sententiam confirmat Africanus Geopon. 5, 48 quem noster exscripsit; hic enim habet: *ἀνθρώπων ἀντίδοτὶ τὰ δούλα*. SCHOETT G.

35, 11 MONSTRA) vocantur, ut Statio, augus in Herculeum infantem immisit: — *quum*

prima nouercae Monstra manu premeres. Et cur Africa monstrorum mater! Gronovius I. c. Virgilius Georg. 1, 184 *Inuentusque cauis bubo, & quae plurima terrae Monstra ferunt*: — vbi Scriuius: *Monstra, et alia purgantia terrarum*. SCHOETT G.

35, 12 OPINIO GRAECORVM EST) Et ex iis Democriti Geopon. 13, 1 *ἐν τῷ αἵματι ἀνθρώπων ἡ φύσις ἀνθρώπων ἐκδίδεται* οὐδ' ἀλλ' ἢ κατὰ τὴν φύσιν. SCHOETT G.

35, 12 SI MVRIAE MISTA) Democr. I. c. *ἡ πικρὴν ὁσμὴν ἡ φύσις ἀνθρώπων ἐκδίδεται* οὐδ' ἀλλ' ἢ κατὰ τὴν φύσιν. SCHOETT G.

35, 13 FICVLNEO CINERE) *κεντὰς ἡμετέρας* habet Florentinus Geopon. 12, 2.

35, 13 ΠΡΑΣΟΝΟΙΔΑΣ) Et haec quoque olim corrupta vox erat: *πρασόν*, ut Graecorum Grammatici ostendunt, sunt *αὐτὸ τὸν κῆρον λαχονοῖδ' Ἰκάρου*, vnde nomen compositum, bestiolas significare satis notas, manifestum est: quare *πρασονοιδας* legendum arbitror. In Geoponicis tamen *πρασονοιδας* scriptum est: tanquam a porro, quod Graeci *πῶρον* vocant, nomen illis inditum sit: eadem certe ratio eorum necandarum illic Dio-phane, quae hic a Palladio traditur, ut vel La-tinus

veruecis† statim occisi plenum sordibus suis, spatio, quo abundant, leniter debebis operire. post bidnum reperies ibi animalia ipsa ²² congesta, hoc cum bis vel ^a tertio feceris, genus omne, quod nocebit ^{aa}, extingues. Grandini creditur obuiare, siquis crocodili ¹⁴ pellem vel hyaenae, vel marini vituli per spatia possessionis circumferat, & in villae aut cortis suspendat ingressu, cum malum viderit imminere. item si palustrem testudinem dextra manu supinam ferens vineas perambulet, & reuersus eodem modo sic illam ponat in terra, & † glebas dorsi eius obiciat curuaturae, ne possit inuerti, sed supina permaneat. hoc facto fertur spatium sic defensum nubes inimica transcurrere. — Nonnulli ¹⁵ vbi instare malum viderint, oblato speculo imaginem nubis accipiunt, & hoc remedio nubem (seu vt sibi obiecta displiceat, seu tanquam geminata alteri cedat) auertunt. item vituli marini pellis in medio vinearum loco vni superiecta viticulae creditur contra imminens malum totius vineae membrā velle. Omnia semina horti vel agri feruntur ^b ab ¹⁶ omnibus malis ac monstris tuta seruari, si agrestis cucumeris tritis radicibus ante inacerentur ^c. Item equae ^{cc} caluaria, sed non virginis, intra hortum ponenda est, vel etiam ^d asinae ^c. Creditur enim sua praesentia foecundare quae spectant.

XXXVI. AREA longe a villa esse non debet, & propter exportandi facilitatem, & vt fraus minor timeatur, domini vel procuratoris vicinitate suspecta. Sit autem vel strata siliice, vel saxo montis excisa, vel sub ipso triturae tempore vngulis pecorum, & aquae admisione solidata †, clausa deinde & robustis munita cancellis propter armenta, quae, cum teruntur, inducimus. Sit circa hanc locus alter planus & purus, in ² quem frumenta transfusa refrigerentur, & horreis infertantur: quae res in eorum durabilitate proficiet. Fiat deinde [vndecunque ^a] proximum tectum, maxime in humidis regionibus: sub quo propter imbres subitos frumenta (si necessitas coegerit) raptim vel ^b munda vel semitrita ponantur. Sit autem [area ^c] loco sublimi & vndecunque perflabili, longe tamen ab hortis, vineis, atque pometis ^d. nam sicut radicibus virgultorum pro-

VARIETAS LECTIIONIS.

†) veruecis Lugd. v. Ind. 22) ipsa om. P. a) & P. aa) nocebat, extinguit P. †) vt Lugd. b) feruntur I. B. R. c) a verbo macerantur vsque ad finem deest P. cc) aquae I. B. R. d) pomis I. B. R. Barth. Lugd. e) asinae Barth. [T. XXXVI.] †) solidata om. Lugd. a) vndecunque om. P. Cr. b) vel om. P. c) area om. I. B. R. Cr. d) pometis Cr. forte pomariis.

NOTAE VARIORVM.

tinus a Graeco, vel contra Graecus scriptor a Latino hoc remedium necessario acceperit. VI-CTORIVS. Needham ad Geopon. 12, 9 nostram lectionem defendit bonorum auctorum testimonio. Est autem *αγαλμα* animalculum viride, olera & porra (vide & nomen traxit quod Gaza vertit *pericidas*) adrodens. SCHOETTIG.

35, 14 GRANDINI CREDITVR Ex Geopon. 1, 14.

35, 16 VIRGINIS) Equa virgo pulcre dicta, quae marem nondum passā est. Virgo Camelus apud Festum: Camelus virginibus supplicare nupturae solitae sunt. BARTHIVS 39, 8. Sic etiam virgo Sedulius 1, 67 — quia uetera praenuntio alio Virginis agnus cuius, grexque omnis candidus intrat. Venantius Fortunatus Carni. 2, 3 Quaeque lupi fuerant raptoris praeda fero-

is In cruce resistit virginis agnus oner. Pfellus in Canticum Canticorum p. 696 Εχρη γαρ ημματα την α πανωρεν παθον. SCHOETTIG.

36 Descripsi pleraque Crescentius 3, 1.

36, 1 FRAVS MINOR TIMEATVR) Suspicio legendum minus. Crescentius non sub-stituit.

36, 2 VNDECVNQVE) Crescentius 3, 1 Fiat deinde proximum tectum, vñ vndecunque non habet, & recte fortasse; nam huiusmodi nihilium non vndecunque, sed certo in loco consilium debet, meridianae parti oppositum, ne ab area solem auertat. De hoc vid. Columella 1, 6, 24. Cum liaque hac de voce dubitarem, transmissio sunt mihi ex Florentinis codicibus duae lectio-nes, quarum prima est: Fiat domum vndecunque proximum tectum; altera vero melior: Fiat & inde proximum tectum, PONTED.

profunt laetamen & paleae, ita insidentes frondibus [eas] perforant, atque *f* arere & compellunt.

XXXVII. *APRIVS* stationem non longe a domini *f* aedibus in horti parte secreta & aprica, & calidiora locare debemus, quae in quadratam constituta mensuram fures & accessus hominum pecundique submoneat, sit *a* abundans floribus, quos in herbis vel in *b* fruticibus, vel in arboribus procuret industria, herbas untriat, origanum, thymum, serpyllum, satyrium, melissophyllum, violas agrestes, aphodidum, citraginem, amaracum, hyacinthum, qui iris vel gladiolus dicitur similitudine foliorum, narcissum, crocum, caeterasque herbas suavissimi odoris & floris. In fruticibus vero sint rosae, lilia, fabae, rosmarinus, hederæ: in arboribus ziziphus, amygdalus, persicus, pirus, pomiferaeque arbores, quibus nulla amantudo respondet flore *f* defuncto. Siluestria vero, glandifera robora, terebinthus, lentiscus, cedrus, tilia, ilex minor, & liuus *b*. sed *a* taxi remoueantur iniuicæ. Primi saporis mella thymi

VARIETAS LECTIOMIS.

e) eat om. Lugd. P. Cr. f) *corruptum* Cr. g) *arere* P. [T. XXXVII.] *f*) *dominicalibus* vel in horti parte secunda Barth. Lugd. a) Sit & P. b) in deest I. B. R. c) *melissophyllum* Pal. Lugd. om. P. Cr. d) *agrestes*, *aph.*, *citraginem* om. P. Cr. e) *aphodidum* a. P. & Lugd. f) *citraginem* Pal. Lugd. I. B. R. *h*) *violae* *florae* Barth. Lugd. hic tamen om. lilia. g) *florae* vel *fussis* P. h) *sinus* Pal. Lugd. Pol. I. B. R. *sinus* al. i) *corruptum* P.

NOTAE VARIORVM.

36, 3 LAETAMEN ET PALEAE) *Suspicabar legendum laetamine paleae*. Paleae profunt radicibus laetamine, quia nutriunt eas. Sed intercedit Didymus Geop. 2, 26 quem praeculjis habuit noster hand dubie, *ὡς περὶ γὰρ ἡ κόμπος, ὡς καὶ τὰ ἄλλα τοῦ μὴ βίοντος περιβάλλοντος, τοῦ δὲ καὶ τοῦ τοῦ φύλλου βλαστάνοντος* Ieri a. T. λ.

37 Conf. Col. 9, 5. Haussit ex nostro quaedam Cresc. 9, 94 & plura 98.

37, 1 A DOMINI AEDIBVS) MS prohibissime, a *dominicalibus*. Vt *aedes* subintelligatur. Ita *Plutonia* est regia Plutonis apud Horatium. Sed & hoc melius quod inserta vocula legitur, vel in horti parte secunda. BARTH I. V. 38, 10.

37, 2 MELISSOPHYLLVM) MS Pal. & Lugd. *melissophyllum*, vnde coniecit Sylburgius scripserunt fuisse *melissophyllum*. Sed *melissophyllum* vocant Dioscorides 2, 118 & Apuleius c. 118; *μελισσώφυλλον* Didymus Geop. 15, 5. Latinis *apiastrium* dicitur, non confundendum cum illo *apiastro*, quod graece *ἀπρίον σίλωνα*, alias *herba sardoa* dicitur. Salmastius ad Soli. c. 4 p. 71 Harduinus ad Plin. 20, 11. SCHOET & G. *Citrage* eadem est, quae *melissophyllum* siue *melissophyllum*, quam posteriore *melissam* vocamus. De qua quidem re quidquam amplius addicere superfluo; ipsa enim per se satis euidens est. Si quis tamen amplius desideret comprobationem, Dioscoridem adeat, qui 3, 109 *melissophyllum* a Romanis *citraginem* vocari docet. Quapropter vel *melissophyllum* vel *syragestem* delendum videtur. PONTED.

37, 2 ROSAE, LILIA, FABAE) Optime MS. In fruticibus vero rosae, lilia, vio-

lae flabae. Nec quicquam a lectione scripta recedendum arbitror, nisi si leges, *violae, fabae*. *Violae* agnoscit in eadem rec. Colum. 9, 5 *fabas* Varro 3, 16. BARTH. 38, 10.

37, 3 TILIA, ILEX MINOR, ET CINVS) Arbor *Cinns* omnibus obscura iacet, sed id mendose legitur pro *Pinus*, quae apibus quoque iusserit. vt Columella litteris tradidit 9, 4: *Itemque semper virens pinus, & minor ilex, nam prolixior ab omnibus improbatior*. Si quis tamen miretur, cur potius *Pinus* emendem quam *Tinus*, vt legitur in Ieronymianis libris, Columellaeque locum secus ac castigauit Salmastius (hic enim probat, *Itemque semper virens cinus*) legam, in seiat aptiorem ad mellificium nihi videri *Pinum* quam *Tinum*. Hoc autem quoplausum accipi possit, inter necessaria esse video addicere, stirpes bisariani Apibus inservire; sunt enim quae succum de floribus praestant, quomel conficitur; sunt quae resinolam materiam de cortice & folijs exhibeant, vnde cera constat. Ad mellificium itaque iaciunt stirpes floriferae, & odoriferae, vt Thymum, Apiastrum, Cytisus, Viola, Serpyllum, Amaracum, & aliae innumerae, quibus, vt Palladii verbis vtat, *nulla amarum respondet flore defuncto*. Ad ceram autem parandam Terebinthus, Lentiscus, Cedrus, Ilex, Pinus, Abies, Larix. De primo apium munere ita Virgilius 4. Georg. cecinit: *Pars intra septa domorum Nartissae lacrymarum*: - De altero quoque statim: *& lentum de cortice glutum*. *Prima sanis ponantur sandamina*. De hoc item Ioannes Crisostellarius libro quo vernacula lingua Apium cultum est complexus: *Ελε*

viscosa

mi succus effundit. secundi meriti thymbra, serpyllum vel origanum. tertii meriti rosmarinus & sativaria. Caetera, ut arbutus & olera, saporem rullici mellis efficiunt. Sint autem arbores a Septentrionali parte dispositae. Frutices atque virgulta ordines suos sub ruacris exequantur. herbas deinde in ¹ plano post frutices conferemus. Fons vel rivus ² huc conueniat otiosus, qui humiles transeundo formet lacunas, quas ³ operiant rara & transuersa virgulta, sedes tutas apibus praebitura cum sient. Sed ab ⁴ his apium ⁵ castris longe sint omnia ⁶ odoris horrendi, balneae, stabula, coquinae sulfuria. Fugemus ⁷ praeterea animalia quae sunt apibus inimica, lacertos, blattas & his similia. Aues etiam pannis ⁸ & crepitaculis terreamus. Purus custos ⁹ frequens & castus accedat, habens noua aluearia praeparata, quibus excipiat examinum rudis inuentus. Vitetur ¹⁰ odor coeni, & cancer adustus ¹¹, & locus qui ad humanam vocem falsa imitatione respondet. Absint & herbae, tithymallus, helleborum, thapsia ¹², absinthium, cucumis agrestis, & omnis amaritudo conficiendae aduersa dulcedini.

XXXVIII.

VARIETAS LECTIIONIS.

1) in om. L.B.R. m) rivus sit, qui P. n) quas — sient om. P. o) a castris apium P. p) omnia — coquinae om. P. q) fugabimus Lugd. q) pannis L.B.R. pannis & om. Pol r) custos om. Lugd. rr) Vitetur tenoff. om. P. s) exustus Lugd. P. t) thapsia a. V. Thapsia Lugd. om. P.

NOTAE VARIORVM.

*visceta cella da le scorze Nel picciol sen vac-
celeno, e ce' piedi Pongon le prime fondamen-
ta ai fani: A cui sopendon la tenace cera.*
Sunt etiam stirpes quae utrumque item praestant, de flore nempe mel, de cortice ceram, ut Amygdalus, Prunus, Cerasus. His ita traditis, nunc sequitur ut propius rem videamus *Tinus* quoniam nullum de cortice stillat gluten, ob flores tantum ad mellificium conferenda esset, nisi eos nullo etiam odore insignes a media hieme emitteret, & accedente vere, iisdem exui sole-
ret, quibus temporibus in suo quaque alioce stabulantur apes, neque ad pabulum egrediuntur, sed satis congestum mel edunt. Ideoque tam praecipua ad mellificium *Tinus* censenda non videtur. Contra *Pinus* a primo vere usque ad brumam resina fundit, quam semper excipere possunt apes. Idcirco ut in campestribus locis domesticae apes, ita in Alpibus tractibus totum meridiem excipientibus memoria repeto vidisse me saepe siluestres, vespasque omne genus circa *Pinos* Laricesque volitare, stillantemque oleosum succum suscipere. Quapropter neque illud *Columellae* semper *vires pinus*, & minor *ilex* secus legendum ac in vulgatis libris censeo; nam vi minor *ilex*, ut *Terebinthus*, ut *Lentiscus*, ut *Cedrus* circa aluearia confertur, quae tamen non foribus qui nulli fere in huiusmodi amen-
taceis plantis, sed resina mellificantes apes iuvant, ita etiam *Pinus*. Neque illi *Virgilii* versus qui libr. 4. *Georg.* traditi sunt: *Ipsae Thymum Pi-
nosque ferens de montibus alii Tella ferat la-
ce circum cui talia cratae.* (Quos ad suam sen-

tentiam immutavit *Salmasius*: *Verier*, inquit, *etiam apud Virgilium lectis*: ipse *thymum* *Tinosque* *serens*, quam notavit *Philargyus*.¹ aliter accipiendi videntur. Etenim non modo in omnibus quos vidi, editis *Virgilii* libris, sed etiam in rarissimis eodemque mirae antiquitatis *Etiamenti* codice sic, ut posui, leguntur. In quorum altero versu recte verbum *ferat*, ut in editis etiam, sed non omnibus (sunt enim in quibus occurrit pro *ferat* *ferat* vitiose) scriptum est. *Virgilium* porro *Ioannes* *Oricellarius* imitatus, hocce versum eleganter vi solet, in vernaculum nostram consuevitindem protulit: *Il buon culter de l' Api con sue mani Fori da gli alti monti il verde pino, E lo transponza ne suoi floridi horti Con le sue barbe integre e col nativo Terreno attorne, si che non s'aupeggia La suelta pianta azer angiate sta.* Neque denique hunc ipsum *Palladii* locum aliter restitundum existimaui, quoniam *Virgilium*, *Columellam*, *Oricellarium* ita posuisse video. *PONTE*.

37, 3 *SECVNDI MERITI*) est pretii secundi, vi crebro scriptores Christiani. *Macrobius*. 1, 3. *fom.* *Eadem* loca iam sibi quam caeteris eiusdem meriti didicis praeparari. Pro pretio occurrit infra *Feb. 9, 5* *Sic* merita sua variis quaque *strenuabit*. *BARTH.* 39, 8.

37, 3 *RVSTICI MELLIS*) quod *ne morensis* vocat *Col. 9, 4, 7.*

37, 5 *CANCER ADVSTVS*) *Vid. Col. 9, 5, 6.*

XXXVIII. ALVEARIA meliora sunt, quae cortex formabit raptus ex subere, quia non transmittunt vim frigoris aut caloris. possunt tamen & ex \dagger ferulis fieri. si hae defint, salignis viminibus fabricentur, vel ligno cauae arboris, aut tabulis, more ^a cuparum. fictilia deterrima sunt, quae & hieme gelantur, & aestate fersuefcunt. Sed inter ea loca quae muniri debere praecepimus ^a, podia ternis alta pedibus fabricentur induc[t]a ^a testaceo, & albario opere lenigata, propter lacertorum ^b caeterorumque animalium noxam, quibus est moris irreperere: & supra haec podia alvearia collocentur, ita ut non possint inbre penetrari, spatiosis inter se patentibus segregata. Angustus tamen aditus admittat examina propter frigoris & caloris iniuriam. Sane ventis frigidioribus ^a altus paries resistat, qui locum possit defensis sedibus apricare. Aditus omnes soli opponantur hiberno, qui in vno cortice duo vel tres esse debebunt ea magnitudine quae apes fornam ^a non possit excedere. Sic enim noxiis animalibus ingressu resistetur angustis: vel si apes obsidere voluerint exeuntes, alio, vbi ^a non fuerint, videntur ^a egressu.

XXXIX. APES si emendae sunt, provideamus ut plena alvearia compareantur: quam rem vel \dagger inspectio, vel murmuris magnitudo, vel frequentia monstrat ^a commentis ac remeantis examinis ^b: [$\&$] ^c ex vicina potius quam [$\&$] ^d longinqua regione, ne aëris novitate tententur ^a. Si vero longius advehendae sunt, nocte colloportentur: nec collocare nec aperire alvearia nisi vespere instante debemus. Speculemur deinde per ^c triduum, ne omne ianus suas egrediatur examen, hoc enim signo fugam meditantur assuere ^f. Contra haec & ^e caetera, suo vnumquodque mense redemus ^b. Tamen creduntur non fugere, si sterlus primogeniti vituli adinamus oribus vasculorum.

XL. NON alienum est, si aquae copia patiat ^a, patremfamilias de structura balnei cogitare; quae res & voluptati plurimum confert & saluti. Itaque balneum constituemus in ea parte, quae calor futurus est, loco ab humore suspensio, ne vligo eum ^b fornacibus vicina, refrigeret. Lumina ei dabimus a parte Meridiana, & Occidentis hiberni, ut tota die solis iuuetur & illustretur aspectu. Suspensuras vero cellarum sic facies:

VARIETAS LECTONIS.

[T. XXXVIII.] \dagger ex om. Lugd. ^a praecepimus I. B. R. praecepti Lugd. ^{ad} induta Lugd. ^b lacertarum P. ^c magnitudinem P. Cr. ^d cum non defuerit I. B. R. Barth. Lugd. omitt. P. Cr. ^e tentant Barth. videntur Lugd. [T. XXXIX.] \dagger vel om. Lugd. ^a monstrat deest P. ^b probant add. P. ^c & om. Lugd. ex om. I. B. R. ^{ce} ex om. etiam Lugd. ^d reventur P. reventur Cr. ^e post I. B. R. Lugd. ^f arripere Cr. ^g vel P. Lugd. ^h redemus I. B. R. revidemus I. I. — G. revidemus etiam Lugd. [T. XL.] ^a potiat ^a V. ^b cum I. B. R. cum al.

NOTAE VARIORVM.

38 Conf. Col. 9, 6. Descripsit Cresc. 9, 94

39.

38, 2 PODIA) Suggestus lapideus Columel-
lac 9, 7, 1.

39 Habet Cresc. 9, 97.

39, 1 SI VERO LONGIVS) Sumta sunt
haec ex Col. 9, 8 & Florent. Geop. 15, 2.

39, 1 REDDEMVS) Suspicio leg. trade-
mus. SCHOETT G. Nihil mutandum: Ita
Varro 3, 17, 1 ita Plinius centies.

40 Conf. Vitruv. 5, 10.

40, 1 A PARTE MERID.) Didymus
Geop. 3, 2. SCHOETT G. Vitr. l. c. quod

maxime tempus lavandi a meridiano ad vespertum
est constitutum.

40, 2 SVSPENSVRAS CELLARVM) h. e. cauum illud cellae caldariae f. balneo proprio subiectum igne aut eius vapore certe ita implendum, ut incumbens ei pavementum incalcescat. Hoc proprie est hypocaustum, vel hypocaustus, quasi tu dicas locum ab inferiori parte calefactum. Quamquam specialissime hoc nomine significatur ipse focus, in quo ignis excitatur & flamma, cui militarium f. athena imponuntur, quod fornacem statim noster vocat, praefurnium Vitruvius.

oēs: aream primo bipedis sternis, inclinata sit tamen stratura ad fornacem, vt si pilam miseris, intro stare non possit, sed ad fornacem recurat. sic eueniet vt flamma altum petendo, cellas faciat plus calere. Supra hanc straturam pilae laterculus argilla subacta & capillo constructae fiant, distantes a se spatio pedis vnus & semissis, altae pedibus vnus semis. Super has pilas bipedae constituantur binae in altum, atque his superfundantur testacea pauimenta, & tunc, si copia est, marmora collocentur. Miliarium vero plumbeum, cui aerea patina subest, inter soliorum spatia forinfecus statuius fornace subiecta, ad quod miliarium fistula frigidaria dirigatur, & ab hoc ad solium, similia magnitudinis fistula procedat, quae tantum calidae ducat interius, quantum fistula illi frigidi liquoris intulerit. Cellae autem sic disponantur, vt quadrae non sint, sed, (verbi gratia) si x pedibus longae fuerint, x latae sint: fortius enim vapor inter angusta luctabitur. Soliorum forma pro vniuscuiusque voluntate fundetur. Piscinales cellae in aëstiuis balneis a Septentrione lumen accipiant, in hiemalibus a Meridie. Si fieri potest, ita constituantur balneae, vt omnis earum per hortos decurrat eluius. Cameræ in balneis [si] ^{bb} ligninae [fiant], fortiores sunt. quae vero de tabulis sunt, virgis ferreis transuersis, & ferrèis arcibus suffinentur. Sed si tabulas e nolis imponere, super arcus ac ^{cc} virgas bipedas ^d constitues ferreis ancoris colligatas, capillo inter se atque argilla subacta cohaerentes, & ita impenfam testaceam subter ^e inducis: deinde albarii operis nitore decorabis. Possumus etiam, si compendio studemus, hiberna aedificia balneis imponere, hinc & habitationi teporem submitimus, & fundamenta lucramur.

XLII. SCIRE conuenit, quoniam de balneis loquimur, quae sunt malthae calidariae † vel frigidariae, vt siquando in foliis sciffa sunt † opera, possit repente succur-

VARIETAS LECTIONIS.

bb) *fi* & *fiap* om. Barth. Lugd. c) *tubulos* Barth. cc) *has* I. B. R. d) *bipedes* I. B. R.
e) *superinducis* iunct. I. B. R. [T. XII.] f) *caldarinas* Lugd. g) *fi* I. B. R. h) *fi* I. B. R.

NOTAE VARIORVM. 2

40. 2 LATERCVLIS) *beffales* esse inbet
Vitruvius siue octonorum pollicum. Hae pilae
igitur sustinent pavimentum cellarum: & inter-
nallis suis vaporem concipiunt ipsi pavimento
communicandum.

40, 3 MILLIARIVM) Vas erat in balneo, in quo calida aqua fiebat, & populo etiam subministrabatur. Vide Cuiacium Obsf 2, 6; Bayssum de Valsculis apud Gronovium t. 1K antiqu. Graec. col. 699; Freinshemium de calidae potu c. 1, §. 5; Graecurium pracf. tom. XII Antiqu. Rom. Imaginem eius exhibet Baccius de Coniuvitiis vet. 3, 6. SCHOETEG. Formam miliarii satis vel ipse noster designat Apr. 8, 7. Breuiter vas est calefaciendae aquae eo loco constructum, vbi ignis maxima vis est, & ita constitutum, vt facillime & celerrime aqua in eo calefere posset: quam ad rem etiam canales in serpentis modum contortos machinati sunt, quos dum transirent aqua, calefaceret, de quibus rebus, qui de balneis scripsere, itemque nuper Caestellus in villarum apud antiquos descriptione satis cernerit.

EST) credo, ad vim ignis excipiendam, ne ita facile corrumpatur miliarium.

40, 2 FORINSECVS) extra cellam, in
quam fistula cum epistomio ex miliario ducta
pertinet.

40, 4 SIGNINAE) *fructiles* vocat epitome Vitruvii c. 17; ipse autem Vit. ex *firmura*.

40, 5 ANCORIS) *vincines* vocat. Vitruvius, et quas *virgas* nosse appellat, *regulas*. Nimirum pro fornice primo ponuntur arcus, his imponuntur, vel ab his suspenduntur *regulae*; imates illa vel tabulis contegitur ligneis, vel bipedis f. regulis ex argilla: *eorum* camerarum, aut Vitruvium, *superiora* coagmenta ex argilla cum capillis subacta linuntur: *inferior* pars, quae ad pavimentum spectat, (hoc est Palladis subter) primum refta cum calce trivisitur: deinde opera albium, f. ceterioru calce.

41, (CALIDARIAE) qua loca in bal-
neis scissa & corrupta reficiebantur. Salmasius
ad Solinum c. 52 p. 771. SCHOETTIG.

41, 1 FRIGIDARIAE) qua piscinarum,
cisternarum ac puteorum rimae ac lacunae sar-
Vuuuu2 sic-

40. 3 CUI AEREA FATINA SUB-

ri. Calidarum compositio talis est: Picem duram, ceram albam ponderibus aequis, stupam, picis liquidæ totius ponderis dimidiam partem, testam minutam, florem calcis, omnia simul mista ^a in pila contendes, & iuncturis curabis inferere. — Aliter: Ammoniacum remissum, ficum, stupam, picem liquidam tundis ^b pilo, & iuncturas oblinis. — Aliter: Ammoniacum & sulfur utrumque resolutum line, vel infunde iuncturis. — Item picem duram, ceram albam & ammoniacum super remissum simul iuncturis adline ^{bb}, & cantere cuncta percurre. Item florem calcis cum oleo mistum iuncturis ^c ille line, & caue ne uix aqua mittatur. — Aliter: Sanguini taurino & oleo florem calcis admisce, & rimas coniunctionis obducito. Item ficum & picem duram, & ostrei testas siccas simul tundes, his omnibus iuncturas diligenter adlines. Item malthæ frigidariæ, sanguinem bubulum, florem calcis, scoriam ferri, pilo vniuersa contundes, & ceroti instar efficies, & curabis adlinire. Item sequum liquefactum cribellato cineri admistum frigidæ aquæ inter rimas labenti, si adlinatur, obliſet.

XLII. Si aquæ copia est, fusuras ^a balnearum debent pistrina suscipere; ut ibi fornicatis aquariis molis, sine animalium vel hominum labore frumenta frangantur.

XLIII. INSTRUMENTA ^a vero hæc, quæ ruri necessaria sunt, paremus ^b. Aratra simplicia, vel si plana regio permittit, aurata, quibus possint ^{bb} contra stationes

VARIETAS LECTIOMIS.

a) mixta confundes, & I. B. R. Lugd. b) in pilo I. B. R. Barib. confundis & iunct. Lugd.
bb) adline Lugd. c) infunde inf. Barib. [T. XLII.] a) fusuras Barib. fusura alii. sulfura & pistrina sunt mendæ Gr. hoc etiam Herm. [T. XLIII.] a) Instrumenta vero hæc om. P. b) præparemus I. I — G. bb) possit Lugd.

NOTAE VARIORVM.

ciebantur ac solidabantur. Salmasius l. c. SCHOETG.

41, 2 REMISSVM) quod, postquam apud ignem feruuit, statim colorem remittens vsurpatur. Exempla habet Barib. Adm. 38. SCHOETG. Remissi cum de sale dicitur, est dilui; sed hic notum non aliam intelligi remissionem, quam liquefactionem s. resolutionem, ut quæ sicca sunt liquidis possint infriari. Ad infriationem illam pertinere videtur illud super, quo mox vititur, Ammoniacum super remissum &c.

41, 2 FICVM) Etiam Plinii maltham ingreditur 36, 25 f. 58 Adscribemus, si iuuare queamus: Maltha o calce si recenti, gleba vino resinguitur, mox tunditur cum adipis suis & seu, duplex linamento. Duo vltima verba, nescio an bene emendat atque interpretetur Harduinus, qui legi vult linamento, & intelligi corium duplex, quo inducenda sint rectoria parietum. Sed quid parietum cum maltha? Linamento forte illinenda maltha, eoque deinde vitendum ad explendas rimas ad eum modum, ut vulneribus non imponitur modo linamenta emplastro illita, sed etiam duplicia inferuntur. Veniebat etiam illud in mentem, si forte in voce duplici pice lateat, & linamentum pro stipula sit, quam Palladius com-

memorat, ut scripserit Plinius, cum pice & linamento aut modo simili.

41, 3 ITEM MALTHÆ FRIGIDARIÆ) Hic titulus est eorum, quæ sequuntur, sine datiuum singulare dicas, siue pluralem nominatum.

42 FVSVRAS) Si fusuras non placeat, tamquam ita hoc quidem intellectu xepetov ¹ fusoria legamus, quia vsus est nosser 1, 17, t. 1, 37, 4.

42 MOLIS AQUARIIS) Mirum videtur molarum aquariarum, rei incredibiliter vtilis & prope diuinæ, tam raram apud veteres mentionem, & vsum: cui vix aliam causam assignauerim, quam seruosiora copiam, quos in pensando occupari vellent. Habet descriptionem molæ aquariæ Vitruuius 10, 10. Et tamen eum Plinius proderet, 18, 10 f. 23 Maior pars Italici ruidi utebatur pilo: totis etiam, quas aqua versus obest & molæ. Vitruuiana descriptio etiam in hoc imperfectior est nostris molis, quod nullam mentionem habet subtilissimæ illius per pannum leneum cribrationis, quæ ad delicias vsque frumenta laeuigantur.

43, 1 AVRTA) Aratra aurata, nisi saltem, opponuntur ¹ pignia, Geop. 3, 1. SCHOETG.

tiones humoris hiberni, sata celsiore ^c fulco attolli Bidentes, dolabras, falces putatorias, quibus in arbore utamur & vite. Item messorias vel fuenarias, ligones, lupos, id est ferrulas maniubriatas minores maioresque ad mensuram cubiti, quibus facile est, quod ^d per ferram fieri non potest, ressecando trunco ^e arboris, aut vitis interfieri: acus, per quas in pascuinis sarpmenta merguntur: falces a tergo acutas atque lunatas: cultellos item curuos ^f minores, per quos novellis arboribus furculi aridi aut extantes facilius amputentur. Item falciculas ^g brevissimas tribulatas ^h, quibus filicem ⁱ solemus abscindere; ^j ferrulas minores, vanges ^k, runcones, quibus vepreta persequimur; secures simplices vel dolabratas; sarculos vel simplices vel bicornes, vel ascias in ^l aueria ^m parte referentes rastros. Item cauteris, castratoria ferramenta, atque tonsoria, vel quae ad animalium solent pertinere medicinam. Tunicas vero ⁿ pellicias ^o, cum cucullis, & ocreas ^p, manicasque de pellibus, quae vel ^q in siluis vel in vepribus, rustico operi ^r & venatorio possint esse communes. Expletis ^s his quae pertinent ad generale praeceptum, nunc operas suas singulis mensibus explicabimus ^t, & a mense Ianuario faciemus initium.

VARIETAS LECTIONIS.

c) *celsior fulcus attolli* P. *celsior fulcus attollere* Lugd. I. B. R. d) *quod* — *ressecando* om. P. e) *cruncis arb. interfieri, quod per sarpam fieri non potest: acus* P. f) *curuos* om. P. g) *faculas* P. gg) *tribulatas* Lugd. h) *filicem persequimur: ferr. lenis* i) *uanges* I. B. R. *bangas* P. *banças* Pal. l) *in* — *rastros* om. P. m) *adversa* I. B. R. n) *vero* om. P. o) *pellicias* I. I — G. p) *ocreis manicas* P. q) *vel* om. P. r) *operiet*, & I. B. R. s) *Verba: Expletis &c. ordiuntur sequi. librum* Lugd. I. B. R. t) *explicantes a* I. B. R. *abesse* notat Burib.

NOTAE VARIORVM.

43, 2 PER SERRAM) Non negligenda lectio Medicea, per sarpam, quae videtur *apre* Graecorum esse, a qua *sarpi* dicuntur, & *sarpa vinera* apud Festum.

43, 3 DOLABRATAS) Earum imagi-

nem, nisi fallor, expressit Graevius ad Florum 4, 10, 10.

43, 4 AD GENERALE PRAECEPTVM) Ian. 13, 4 *generalia* vocat absolute. Ita etiam Columella praeceptum vocat librum suum vndecimum 11, 1, 2.

PALLADII RVTILII TAVRI AEMILIANI, DE RE RVSTICA. LIBER SECVNDVS †

TIT. I.

IANVARIO mense locis temperatis ablaqueandae sunt vites, quod Itali excodicare appellant, id est circa vitis codicem * dolabra terram diligenter aperire, & purgatis omnibus velut lacus efficere, ut solis teporibus & b imbribus prouocentur.

II. AFRIGIS, aut macris, aut aridis locis prata iam purganda sunt, & a peccore vindicanda.

III. PINGVES & siccī agri proscindi & apparari * iam possunt. Sed boves melius collo, quam capite iunguntur; quos, ubi ad versuram venerint b, arator retineat, & iugum propellat, ut eorum colla refrigerentur. Sulcus autem in arationibus longior, quam centum viginti pedum esse non debet. seruandum [vero c] est, ne inter fulcos non mota d terra relinquantur. Glebae omnes dolabris dissipandae sunt. Sed aqua-

VARIETAS LECTIONIS.

[Palladii Lib. II.] † Sine Ianuarius I. B. R. Semper mensis nomen in titulo librorum est, qui deinde incipiunt, Hoc mense &c. quod initium est etiam in Lugd. [T. I.] a) radicem I. I — Gry. b) & imbribus om. Lugd. [T. III.] a) apta P. b) veniunt I. B. R. c) vero om. Lugd. I. B. R. d) aequaliter mota I. B. R.

NOTAE VARIORVM.

IANVARIVS. Mensium nominibus casu recto appellauit libros suos praeter primum & vltimum Palladius, si vera est ratio, quam seruari diximus in primis editionibus, ut vnuquisque liber incipiat Hoc mense.

ITALI) rustica dialecto nam hoc verbum non est bonorum scriptorum, sed rusticorum. Vide BARTHIVM Adu. 13, 2. Ergo Romana lingua erat eruditionum, Italica vero vulgi. Sic Vegetius de arte Veter. 1, 56 producit tale vocabulum: cratis, quae iacca vocatur a vndae. Perinde enim apud nos verba sunt quaedam plebeia, quibus artis suae terminos vulgus enunciat, a quibus tamen in scribendo abstinent. SCHOETTIG. Catalogum satis magni texuimus eorum, quae rusticorum propria in his libris dicuntur, quem retulimus in Indice v. Rusticae voces.

EXCODICARE) Isidorus Orig. 17, 5. Oblaqueare est circa codicem terram aperire, & velut lacus efficere. Hoc aliqui excodicare appellant. SCHOETTIG.

CIRCA VITIS RADICEM) In Manuscripto libro puto veram lectionem supersse: id est, circa vitis codicem. Eamque confir-

mat Auctor libri de Arboribus, quem ego cur Gargilio Martiali ascribam, causas in Commentario de dubiis scriptoribus disserui, cap. X quaecunque in cluiis erunt posita, ita ablaqueandae sunt, ut a superiore parte secundum codicem lacusculi fiant, & Columella lib. IV. cap. 8 Sed ipsa Etymologia non fuit dubitare. BARTHIVS 38, 4.

3 Descripsit Cresc. 2, 20 & a verbis: Observandum ne lutesus &c. 2, 15.

3, 1 BOVES MELIVS COLLO) Col. 2, 2, 27.

3, 1 ARATOR RETINEAT) Hic locus e Columellae 2, 2 excerptus integer non videtur; haec enim apud Columellam leguntur: Arator retineat, & in priorem partem iugum propellat, ut eorum colla refrigerent, quae celeriter conflagrarent, nisi assidue refrigerentur. In vultus Florentino codice Palladii locus sic repertus est: arator retineat in iugum propellens ut eorum colla refrigerentur. In Vaticanis vero libris manu exaratis: & iugum propellat, ut corda &c. vitiocise. PONTED.

3, 2 DOLABRIS) Ιερίγρια Crescentias addis vel molles aut ligenibus.

qualiter terram motam [esse] cognoscis, si transuersam per fulcos perticam mittas; quae res saepius facta, bubulcos ab hac negligentia submouebit. Obseruandum [est,] ne lutosus ager aretur, aut (quod saepe fit) post longas siccitates leni iubere perfusus. nam terra quae lutosam tractatur † in primordio *f.*, fertur toto anno non posse tractari: quae autem supra leniter infusa est, & subter sicca, si tunc aretur, asseritur per triennium sterilis fieri. Et ideo mediocriter infusus ager, ut nec lutosus nec aridus sit, proficiendi debet. Si collis est, transuersus per latera sulcetur, quae forma tunc seruanda est, cum semen accipiet.

IV. Si clemens fuerit hiems, ordeum Galaticum, quod graue & candidum est, circa Idus Ianuarias ^a seramus locis temperatis. octo modis iugerum ^b complebitur.

V. CICERCULA mense hoc feritur, loco laeto, caelo humido. tres modii iugerum complent. Sed hoc genus seminis raro respondet, quia decipitur austro, vel siccitate dum floret, quod tunc prope necesse est euenire.

VI. Hoc mense ultimo colligendi seminis causa non pabuli secandi, vicia feritur. iugerum sex modii occupant. Serenda est in terra proscissa post horam secundam vel tertiam, cum ros esse desierit, quem ferre non potest. sed statim cooperienda est ante noctem, nam si nuda manserit, noctis humore corrumpitur. Obseruandum est ^a ne ante vigesimanquintam lunam seratur, quia sic satam limaces persequuntur.

VII. FOENVM graecum in Italia colligendi seminis causa, mense Ianuario ultimo, circa Februarias Calend. ^a serimus. sex modii iugero sufficiunt. Arandum est ^b spisse, sed non alte. nam si plus quam quatuor digitis obruatur, difficile nascitur. idcirco quidam minimis aratris proscissa prius terra seminant, & sarculis statim lata cooperiunt.

VIII. ERVM ^a feri & hoc mense nouissimo ^b potest, loco sicco & macro, in iugero quinque ^c modii seruntur.

IX. Hoc mense serenis & siccis diebus, dum gelicidium † non est, sunt sarculanda frumenta, quod opus plerique negant fieri debere, quia radices eorum detegantur, aut incidantur, & ^a necentur frigore subsecuto. mihi autem ^b videtur herbosis locis tantum esse faciendum. Sed triticum & far sarritur quatuor foliorum; ordeum quinque; faba & legumina, cum supra terram quatuor digitis fuerint. Lupinus vero, qui ^a vnam

VARIETAS LECTIONIS.

- e) qui sarpe fit sine parentesi Cr. †) aratur Barth. f) principio P. [T. IV.] a) Ianuarii P. b) iuger Barth. [T. VI.] a) est om. P. [T. VII.] a) Kal. hic & vbiq. Lugd. b) est om. P. [T. VIII.] a) heruum Lugd. herbum I. B. R. b) ultimo Lugd. c) sex Barth. [T. IX.] †) gelu Barth. a) aut P. b) autem om. Lugd P. Hoc videtur Barth.

NOTAE VARIORVM.

3, 2 NE LVTOVSVS AGER) Colum. 2, 4, 5.

4 IUGERV) Liber calamo scriptus, iuger habet. ut & cap. seq. tres modii iuger complent. De quo viderint docti: sequior aetas iugeres dixit. Arno Episcopus: Tempore Caroli Magni, iugeres vinearum duas prope ciuitatem Regensburgam. BARTH. Quae hoc capite habentur, exstant apud Columellam 2, 9, 16 vbi tamen sex modii legitur, non esto. SCHOETT G.

5 DECIPITVR) Suspiciabar deciditur, vel decuitur.

6 SERENDA EST) Colum. 2, 11 SCHOETT G.

9, 2 LVPINVS VERO QVI VNAM TANTVM RADICEM HABET) Crescentius 3, 100 Quia vnam tantum radicem habet. Ita Columella 2, 11 Excepto tamen Lupino, cuius semini contraria est sarritio, quoniam vnam radicem habet. quae siue ferro succisa est, seu vulnerata, totum frutem moritur. PONTED. 9, 2

vnam radicem habet, si sarculetur, extinguitur; quod nec desiderat, quia herbas praeter auxilium cultoris affligit. Faba autem si bis sarculetur, proficiet, & multum fructum & maximum afferet; ut ad mensuram modii complendi fresa propemodum sicut integra respondeat. Si siccas fegetes sarculaueris, aliquid contra rubiginem praestitissi- maxime ordinem sicum sarrietur.

X. PASTINVM fieri nunc tempus est: quod sit tribus generibus, aut terra in totum fossa, aut sulcis, aut scrobibus. Terra tota debet effodi, ubi ager immundus est, ut siluestribus truncis & radicibus filicis, vel herbarum noxiarum spatia liberentur. ubi autem mundae sunt nouales, scrobibus pastinemus aut sulcis: sed sulcis melius erit, quia humiorem in tota spatia pastinata transmittunt. Fiunt ergo sulci tanta longitudine, quantam destinaueris tabulae; latitudine pedum duorum [&] semis, vel trium, ita ut iuncti duo fossore designatum linea spatium bidentibus persequantur altitudine trium vel duorum [&] semis pedum. Deinde si per homines vinea colenda est, tantum crudi soli relinquinus, & sic alter sulcus imprimitur. si vero arandae sunt vineae, quinque vel sex pedum spatia, quae non sunt fodienda, in medio relinquemus. Quod si scrobes fieri placeat; faciemus tribus pedibus altas, duobus semis latas, tribus longas. Siue fossoribus colantur vinea, seu bubus, eadem spatia, quae inter sulcos sunt dicta, seruemus. Ultra tres vero pedes altius fodiendae scrobes non sunt, ne labore vitis sarcimenta quae pangimus. Latera scrobibus aequaliter incisa sunt, ne obliqua vitis laesatur, alite nitentibus ferramentis cum fossor incumbet. Pastini vero, quod omne versabitur, trium vel duorum semis pedum altitudine terra vniuersa fodietur, in quo erit diligentia, ne

VARIETAS LECTIONIS.

c) quod - - affligit desunt P. d) non affligitur, sed inf. P. c) reddit P. Lugd. redditura ut I. B. R. Barth. f) complendi om. Barth. ff) sicut om. P. g) & inf. Barth. h) maxime si l. 1 - G. [T. X.] a) velut in totum I. B. R. Barth. Lugd. Cr. 4, 7. †) duum (semis) Lugd. b) relinquinus I. B. R. relinquentur P. c) seruuntur P. d) Pastino vero omne quod I. B. R. Lugd.

NOTAE VARIORVM.

9, 2 ET MVLTVM FRVCTVM ET MAXIMVM AFFERT) Vetus lectio — proficiet & multum fructum & maximum redditura. Cuba vero transcripsit: proficiet multum fructum & maximum redditura. Illud etiam bis suspectum habeo, & libentius legerem non bis, sed ter, ut apud Columellam 2, 12 a quo haec omnia excerpta: Adeoque, inquit Columella, fabam sarriendam censet, ut existimem debere ter sarri, nam sic cultam comperimus non solum multiplicare fructum, sed exiguum portionem in valulis habere. Et cap. 13 Fabae modis quatuor vel sex in vernalio duas operas bubulcorum retinent, ac in restibili vnā. Occurrunt sesquiopera, sarriuntur sesquiopera, iterum sarriuntur vna opera, & tertio vna, metuntur vna. PONTÉD.

9, 2 FRESA — SICVT INTEGRA) Integram intelligo cum valulis: nam aliquot fresae faba illam, quae liberata est valulis, non aequare debet tantum, sed sperare: idque ex tota molendi ratione, legibus adeo ciuitatum circa hanc rem apertum putamus.

10, 1 TERRA IN TOTVM FOSSA)

quae ratio pastinum κατ' ἀρχήν vocatur v. g. Febr. 9, 13.

10, 1 IN TOTA SPATIA) An codice prisco: quia humorem velut in totum spatia pastinata transmittunt. Ego enaculandum arbitror: velut in totum. Quod serie perfecta placitum arbitror. BARTH.

10, 2 SI VERO ARANDAE SVNT) Intelligo, si ea quae fossore cruda reliquerunt, deinde aranda sunt: cum vero paullo ante dicitur, si per homines vinea colenda est; solos intelligo, non adiutos iumentis.

10, 3 NE LABORENT FRIGORE) Cum radii solis ultra dictum spatium vix penetrant.

10, 3 OBLIQA VITIS) quae non in media scrobe poneretur, sed ad latera & angulos. Vid. Col. 4, 4, 1 it. 5, 5, 2.

10, 4 IN QVO ERIT DILIGENTIA) Desideratur fortasse adhibenda. Crescentium vulgarum sequitur lectionem. Non ita vernacula Palladii interpretatio: Eiususque auctore grande diligencia. PONTÉD.

ne crudum solum fraude occulta fossor includat. quam rem subinde custos^c virga, in qua praedictae altitudinis modus designatus est, per spatia quae fodiuntur, exploret. Radices omnes & purgamenta, maxime rubi & filicis, in summum regeri^f faciat. Quae cura in omni positionis genere & vbique seruanda est.

XI. TABVLAS autem pro domini voluntate[†], vel loci ratione faciemus, siue integrum iugerum continentes^a, seu medium; seu quartanariam^b tabulam, quae quartam^c iugeri partem quadrata^d conficiet.

XII. MENSURA vero^a pastini haec est, [vt^b] in tabula quadrata iugerali,^c centeni octogeni pedes per singula latera dirigantur, qui [in^d se] multiplicati trecentas viginti quatuor^e decempedas quadratas^f per spatium omne complebunt. secundum hunc numerum omnia quae volueris pastinare^g, discuties. Decem^h & octo enim decempedae, decies & octies supputatae, trecentas viginti quatuor^h explebunt. Quoⁱ exemplo doceberis in maiore agroⁱ vel minore mensuram^m.

XIII. SED^a solum vineis ponendis nec spissum sit nimis, nec resolutum^b; propius^c tamen resolutum: nec exile, nec laetissimum; tamen laeto proximum: nec campestre, nec praepes; sed potius edito campo: nec siccum, nec vliginosum; modice tamen rosidum: nec salsum, nec amarum, quod vitium sapore corrupto vina^d contristat. Caelum mediocris qualitatis, tepidum tamen magis quam frigidum; siccum potius^e

VARIETAS LECTIONIS.

c) per spatia quae fodiuntur custos exploret virga P. f) reici Barth. [T. XI] †) voluntate Lugd. a) facientes P. b) quaternariam I. B. R. Barth. Pol. Lugd. c) tertiam P. d) quadrati Barth. qui suscipiatur quadratum. [T. XII] a) vero deest I. B. R. b) vt om. Lugd. I. B. R. c) vt inf. Lugd. I. B. R. d) insoom. Lugd. I. B. R. e) XX & IIII Pedas Lugd. & 24 P. f) quadrati P. ff) pastinorum Barth. g) Nam 18. dec. P. h) 24 decempedas P. i) De quo I. B. R. l) agri vel in min. mensura I. B. R. m) mensurare Barth. [T. XIII.] a) Sed om. F. b) ref. sit tamen I. B. R. c) proprius P. d) vino confisat P.

NOTAE VARIORVM.

10. 4 CRV DVM SOLVM) MS. rudum solum. Sed rudum est apud Columellam 3, 13. Porro mos erat Romanis patribus familias Custodes apponere iis, qui in vineis opus faciebant, vt hic vides, & apud Catonem c. 33 idque inde, quod erant, iugum Lugd. I. B. R. qui Conductores appellabantur. Columella l. c. Sic compositum organum cum in sulcum demissum est, litem domini & conductoris sine iniuria decidit. Custodes ipsi Exactores quoque appellabantur. Idem Columella: Opus est autem perito & vigilante exactore, qui ripam erigi iubet, sulcumque vacuare. BARTH

10. 4 CVSTOS VIRGA — EXPLORET) Vid. Col. 2, 4, 3 it. 3, 11, 10 sq.

n) TABVLAS) Haec vox apud rei rusticae Scriptores quamuis aream quadratam denotat. Sic alibi apud nostrum Palladium 3, 9, 9 iugeralis tabula, quae iugeri modum explet. Et 3, 9, 11 tabulationem disponere, id est, per eiusmodi tabulas. Haec Gosiudius Ind. Agrar. v. Tabula. Sed apud Agrimensores scriptores tabula una habet quadratas periticas LXXXI, vt exstat in Fragmento de iugerbis metiendis p. 30 edit. Gocf. SCHOETT G.

11 QVAE QUARTAM IUGERI PARTEM) Varietas lectionis supra adnotata facit, vt suscipere aliquid excidisse de tabula ternaria, quae tertiam iugeri partem conficiat. Quaternaria alioquin praeterlerim quaternariae.

12 TABVLA QUADRATA IUGERALI) Quam gronaticam tabulam vocant, ea est quarta pars iugeri habens pedes quadratos 7200 f. decempedas 72. (vid. fragm. modo laudatum ad tit. 11 a Cl. Schoettgenio) Sed hic aliter accipit Palladius, sumit medium proportionalem inter longitudinem iugeri 240, & eius latitudinem 120, quae est 180, cuius quadratum sunt pedes 32400 f. decempedas 324. Qui modus multo maior est ipso iugero, cuius decempedae quadratae sunt 288 f. pedes 28800.

13 Comparo Columellam 3, 11 & 12; Plin. 17, 4 & 5.

13. 1 CONTRISTAT) inuicunda & amara reddit. Triste enim inuicundum notat. Lucetius 1, 9 — Quoniam haec ratio plerumque videtur Tristis esse, quibus non est tristata. Virgilius Ecl. 3, 80 Triste lupus stabulis, moritur frugibus imbres; Arboribus ventis, nobis Amaryllidis irae. Amarum autem notat eadem Georg.

Xxx xx

tius quam nimis inubridum ^{dd}. Sed ante omnia vitis procellas ventosque formidat. Ad pascinandum rudes agros potius eligamus, vel maxime siluestres. Vltima conditio est eius loci, in quo fuerint vetusta vineta. Quod si necessitas coegerit, prius iuncis arationibus exerceatur, ut abolitis ^f radicibus prioris vineae, & omni earum ^g carie & squa-
 5 lore depulso, nouella vitis tutius possit induci. Tosus & alia duriora, vbi gelu relaxan-
 tur & folibus, pulcherrimas vineas ferunt, refrigeratis aestate radicibus, & humore de-
 tento. Sed & soluta glareas, & calculus ager, & mobiles lapides (si tamen haec omnia
 glebis se pinguibus micuere ^h) & silex, cui ⁱ terra superposita ⁱ est, quia frigidus est &
 humoris tenax, radices aestate sitire non patitur. Item loca, ad quae de cacuminibus
 terra ^j decurrit, vel valles quas fluminum saturabit aggestio: sed ^k hoc in iis locis, quae
 4 gelu & nebulis infesta esse non possunt. Argillosa terra comoda est, argilla autem so-
 la grauit inimica, & caetera quae in generalibus dixi. nam locus, qui misera virgulta
 produxerit, vel viginosus, vel salus, vel amarus, vel sticulosus & aridus approbatur ^m.
 5 niger fabulo & rubeus ⁿ vitilis est, sed cui fortis terra permista est. carbunculus, nisi ster-
 coretur, macras vineas reddit, in rubrica difficilior comprehendunt, quamuis postea nu-
 triantur. sed hoc genus terrae operibus inimicum est, quia paruo ^o vel humore vel so-
 le, ^p nimis madescit aut dura est. At maxime vile solum est, quod inter omnes nimie-
 6 tates temperamentum tenebit, & raro proximum, quam densio fuerit. Plagam caeli
 vinea spectare debet locis frigidis meridianam, calidis septentrionalem, tepidis orien-
 tem; si tamen Austros vel Enros regio non habeat inimicos, quod si hoc est vitium, me-
 7 lius in Aquilonem vel Fauonium vineta dirigimus. Sed locus qui pascinandus est, prius
 im.

VARIETAS LECTIIONIS.

dd) inubridum Lugd. c) nimis fer. P. f) qui Lugd. ff) obliis Iunst. g) eius P. h) misue-
 vint I.I — G. misuevint Lugd. i) circum terram suppositus, quia P. l) supposita Lugd. Barth.
 I. B. R. j) aqua Barth. ll) sed hoc — possunt om. Pol. m) reprobatur I.I — G. adprobatur
 Lugd. n) rubens I.I — G. o) paruo humore nimis madescit, & paruo seie nimis durecit I.I — G.
 p) vel inf. P.

NOTAE VARIORVM.

Georg. 2v. 126 Media fert tristes succos, car-
 dumque saporem Felices mali, vbi Seruius:
 tristes, amari, ut tristesque lupini. SCHOETT G.

13, 2 I M B R I D U M) Vtitur hac voce etiam
 Solinus c. 4. Homo Sardus opem plurimam de im-
 brido caelo habet. SCHOETT G. Non teme-
 re negligenda lectio codicis Lugdunensis. Notum
 5 uero Graecorum esse imbreum.

13, 2 C O N D I T I O) qualitatem vocant Phi-
 losophi. Sic Sielus flosceus de conditionibus
 agrorum h. e. qualitatibus scripsit, quod adagri-
 mentis rem attinet. Confer Pareum Lex.
 Crit. p. 248. SCHOETT G.

13, 2 E T O M N I E A R V M C A R I E)
 Crecentius 4, 6 & omni eius (vineae nimirum
 prioris) carie ac squalore depulso. PONTED.

13, 3 C V I T E R R A S V P E R P O S I T A
 E S T) In MS. lego: terra supposita est. Male.
 Nam Col. 3, 1 vineis amicis etiam silex, cui su-
 perpositum est medium terrenum. BARTHVS.
 Nimirum supposita & superposita in MS. vna mo-
 do lineola priorem perleante differunt. Vid.
 ad Col. 3, 13, 12.

13, 3 T E R R A D E C V A R I T) In eodem

codice est: aqua decurrit. nec ipsum bene. Nam
 Columella: mensium ima, quas a verticibus de-
 fluentem humum reciperint. Quae notamus, ne
 quis in ea incidens vetustate erroris in membra-
 nis turbas det. BARTH.

13, 4 I N G E N E R A L I B V S) h. e. libro
 primo, quem etiam praecipuum generale vocat I,
 43, 4. Locum, quem hic designat est, 7, 1.

13, 4 M I S E R A V I R G V L T A) quae
 minime laeta sunt. Vt ibidem contrarij vini
 dicitur, quod accessit aut austerecit. Sic Virgi-
 lius miserum carmen pro infestis dixit. S-
 tridenti miserum stipula disperdere carmen. B A R -
 T H I V S. Credo ea intelligi, quae Plinio 17,
 5 sunt resorridere nata.

13, 4 A P P R O B A T V R) Ne reponerem
 alteram lectionem reprobatum, obstitit ipse Pal-
 ladius, cui in fine huius tituli approbare est expe-
 rimento cognoscere.

13, 5 Q V I A P A R V O V E L H V M O -
 R E) Terra rubricosa dum siccat, dura eva-
 dit. Crecentius 4, 6 quia paruo vel humore vel
 sole aut nimium madescit, aut nimis siccat. Co-
 lumella 3, 16 Grauis est rubrica, ut idem Aristus
 ait,

impedimentis & omnibus elisis ¹ liberetur arboribus, ne post calcatu assiduo terra effossa solidetur. Si campus est, duobus semis pedibus passinetur; si cliuus, tribus; collis praeruptus quatuor, ne ² citius terra decurrat; vallis vero duobus pedibus. Sed ager vliginosus, qui humores altius fossus eruat, sicut Rauennatis soli, non ³ amplius quam ⁴ in pedem semis effodiatur. Illud experimentis assiduis comprehendendi, vites melius prouenire, si vel statim fossae terrae, vel non longe ante, pangantur, cum tumor passini nondum repetita soliditate subsedit. Haec quoque in faciendis sulcis ⁵ & scrobibus approbau, maxime vbi medioeris est terra.

XIV. MENSE Ianuario lactuca ferenda est, vel Decembri, vt planta eius Februario transferatur. itemque Februario scribitur, vt possit Aprili mense transferri. Sed certum est eam toto anno bene feri, si locus sit laetus, stercoreatus, irriguus. Antequam pangatur, radices eius rescemus aequaliter, & liquido sumpo linamus ⁶: vel ⁷ quae iam pactae sunt, nudatae laetamen accipiant. Amant solum subactum, pingue, humidum ⁸, stercoreatum. Inter has herba ⁹ manu euellenda est, non farculo. Latior ¹⁰ sit, si rara ponatur, vel cum producere incipiet ¹¹ caulem, eo leuiter ¹² incisio gleba premitur ¹³ aut testa. candidae fieri putantur, si fluminis arena vel litoris frequenter spargatur in medias, & collectis ipsae foliis alligentur. Si vitio loci vel temporis vel seminis, cito lactuca ¹⁴ rescit, planta eius auulsa, & denuo posita teneritudinem consequetur ¹⁵. Item multis seminibus condita nascetur, si caprini stercoreis baccam ¹⁶ subtiliter excraueris, & in ea semen lactucae, nasturcii ¹⁷, ocimi, erucae, radices humiferis, & tunc inuolutum sumpo baccam, terra ¹⁸ optime culta, breui scrobe demerferis. raphanus nititur in radicem. caetera semina in summo, lactuca pariter mergente ¹⁹, prosiliunt, singulorum sa-
pore

V A R I E T A S L E C T I O N I S.

q) elisis om. P. r) ne — pedibus om. P. s) non in I. B. R. t) quam pede P. u) sulcis om. P. [T. XIV.] a) lingamur P. linamus I. B. R. b) vsq om. P. c) panitae I. B. R. cc) humiditer Barth. d) herbas Lugd. I. B. R. e) laetior Barth. e) incipiet om. P. f) leniter P. g) ponatur P. h) exequetur P. i) baccam Cr. i) nasturcio, etu. P. l) & om. I. B. R. ll) terrae ops. culcae Lugd. j) emergente Cr.

N O T A E V A R I O R V M.

ait, & ad comprehendendum radicibus iniqua. Sed alit eandem vitem, cum tenuis: verum est in opere difficultior, quod neque humentem fodere possit, quod sit glutinosissima: nec nimium siccam, quia vltra modum praedura. PONTED.

13. 7 N E T E R R A D E C V R R A T) Quo profundius enim passinatum est, tanto maior est terrae motae moles, quam proinde aquae medioeris copia loco mouere non potest.

13. 7 I N P E D E M S E M I S) Col. 3, 13, 9 sequipedem vocat.

13. 8 V E L N O N L O N G E A N T E) Ante passinationem nullum arboris genus induci potest: ideoque vitiose legitur ante pro post, quae vox post extat in Crescentio 4, 7. PONTED. Intelligamus post haec verba hae rā uerū partitipium fossae, & sana erunt omnia, respondebuntque sibi aduerbia statim, & non longe ante.

14. I H V M I D V M, S T E R C O R A T V M) MS. stercoreatum humiditer. Differentiam quidem inter stercoreationem humidam &

arentem habes apud Columellam, licet in alia re 3, 11. BARTHIVS.

14. 2 C A N D I D A E F I E R I) Geop. 12, 13.

14. 3 C A P R I N I S T E R C O R I S B A C C A M) Germani quidam, Ziegenlobern. Ita vero vocantur ob similitudinem stercore, quae fillatim decidunt, Graeci ερυγιάς & ερυγιάς vocant, Plinius Valerianus pilulas. Reinesius V. L. 2, 8 p. 199; Vēgetius Artis Veter. 1, 47 Et stercoreis medicum, h. e. duas aut res pilulas. SCHOETT G. Habent hoc artificium Crete. 8, 8; Didymus Geop. 12, 14.

14. 4 L A C T V C A P A R I T E R M E R G E N T E) Probat Crescentianum emergente Cl. PONTEDERA. Retinuius tamen mergente, quia nobis non videbatur Palladius hoc tantum indicare, vna emergere ista semina, quod & ipsum verum est; sed illud, reliqua semina forberi quasi h. e. mergi lactuca, vt iis tantum condita sit, quod dicebat initio. Didymus: καὶ τὸν ὑπὸ τὴν ἐνομήσαν ἔχον τὸν ἀντιμῶν ἐνομήσαν. Et in titulo αὐτὸς ὁπλῆμα ἔχον

X X X X X

pore seruato. Alii ^m hoc ita assequuntur: Auulsae lactucae folia carpunt, quae radici-
bus iuncta sunt, & in eisdem gradibus furculo punctis ^a, praeter raphanum, semina su-
pradicta deponunt, ac fimo adlinunt. Sic obruta iterum lactuca praedictorum feminum
5 caulibus ambiuntur. [Lactuca ^{aa} dicta est, quod abundantia lactis exuberet]. Hoc men-
se nasturcium constat & ^a omni tempore esse ponendum, loco quali placebit, & caelo:
simum non desiderat: humorem quamuis diligit, tamen deesse non curat. Si cum lac-
tuca feratur, nasci fertur egregie. Et nunc & mensibus quibus volueris, & locis, eru-
cam ferere nil ^p moreris. Hoc ^{pp} etiam mense caules, & toto anno feri possunt, sed
melius aliis quibus adscriptum est. Hoc etiam mense allium & ^a vlpicum bene feritur:
sed ^r alio alba terra proficiet.

XV. MENSE Ianuario, Febuario, & Martio, locis frigidis, calidis ^a ve-
ro Octobri & Nouembri, forba feruntur egregie, ita vt ^b matura in seminario ipsa po-
na pangantur. Ego expertus sum multas arbores ex pomis sponte progenitas, & in cre-
2 scendo & in ferendo extitisse felices. Plantas etiam si quis ponere voluerit, habebit arbi-
trium, dummodo calidis locis mense Nouembri, temperatis Ianuario vel Febuario; fri-
gidis, Martio inclinante disponat. Amat loca humida ^c, montana, & frigidis proxi-
ma, [& †] solum pinguisimum: cuius indicium certissimum facit, si frequens vbi-
cunque [‡] nascatur. Planta est transferenda robustior, scrobem desiderat altiore, &
spatia largiora ^{aa}, vt (quod illi maxime ^a prodest) a ventis frequentibus agitata gran-
3 descatur. Si vermes patietur infestos, qui in ea rufi ac pilosi solent medullae interna se-
dari, aliquos ex his sine arboris iniuria detractos, vicino creneum incendio. credun-
tur hoc genere, vel sugere vel perire. Si minus ferre coeperit, tedeae cuneus eius ra-
dicibus inseratur, vel circa partem vltimam fossa facta, cumulo ingessi cineris adaeque-
4 tur. Mense Aprili forba inferuntur in † se, in cydoneo, in spina alba, vel trunco, vel
cortice. Sorba feruntur hoc genere: Lecta duriora, ac posita, vbi miscere coepe-
rint,

VARIETAS LECTI ONIS.

m) Alii hoc - - - - - lactis exuberet defunt P. n) punctis I. B. R. nn) Lactuca —
exuberet om. Barth. o) & ex I. B. R. p) non P. pp) Hoc — adscr. est om. Barth. q) & vlpic-
um def. P. r) cui alba I. B. R. [T. XV.] a) calidis vero om. P. b) & natura P. c) humida
om. P. †) & om. etiam Lugd. ‡) ubique Lugd. cc) longiora I. I. — G. d) maxime om. I. B. R.
†) in se om. Barth.

NOTAE VARIORVM.

1. i. iavvñ ελκων υ. v. A. Altera, quam statim tradit, ratio hoc praestare videtur, vt vna emer-
gant suo sibi seruato folio, reliqua semina. V-
trum respondeant hodiernis agricolis talia expe-
rimenta, non potui resciscere.

15 Retulit in suas areolas hinc pleraque Cre-
scitius 3, 27.

15. 2 AMAT LOCA HUMIDA) Cuba:
amat forbus (L. forbus) loca frigida, montana
&c. Ita fit perfecta sententia: nam sorba, quae
praecedunt, & ^{aa} amat adnecti non possunt. PON-
T E D.

15. 3 T E D A E C V N E V S) Solenne ad-
uersus sterilitatem remedium Vid Index v. cu-
neus. II. Pall. Jan. 16, 18 & Oct. 8, 3 Cuneum ex
cornu nequias Inique commendat in vniuersum ra-

dicibus arborum immittendum Sotion Geop. 10,
57 add. Democr. Geop. 10, 61. Caeterum si hoc
totum non sit superfluous, & ad commentici-
um aliquem initium pertineat, quod succenden-
tur tanquam a mare arbores: videtur rationem
eam habere, vt effectus in fibrarum & canalicu-
lorum salse per cuneum adactum angustis tanto
concitatior motu feratur commens per omnia
cum humore spiritus, eumque deinde notum
post eluctatas angustias in liberiora spatia dela-
tus aliquantum continet, ea fere ratione, quae
sumum felicius educunt eamini in medio angu-
stiores, & conis aut pyramidibus truncatis, at-
que illa ipsa parte quae truncati sunt sibi imposi-
tis, similes. Sed plura huius generis ipsa natu-
ra in ipsis quoque plantarum aminantiumque
corporibus machinata est, quae persequi nobis
iucum-

rint, scilicet vsque ad plenum clauduntur & vrceolis, gyro desuper tectis, & bipedanea scrobe loco sicco sub sole merguntur ore peruerso, & desuper spissius terra calcatur. Item secta per partes siccantur in sole, & seruantur in vasculis in hibernum. Cum voluerimus vti, aqua seruienti macerata reuirefcunt ꝑ sapore incundo. Aliqui cum pediculis suis viridia secta suspendunt locis opacis, & siccis. Item ex forbis maturis, sicut ex piris vinum fieri traditur, & acetum. Alii & forba in sapa asserunt diu posse seruari. **AMYGDALVS** seritur Ianuario & Februario, item locis calidis Octobri & Nouembri, femine & plantis, quae de maioris ꝑ radice tolluntur. Sed in hoc genere arboris nihil vtilius est quam seminarium facere. Fodiemus ergo altam pede vno semis aream, in qua obruemus amygdala, non amplius quatuor digitis, ita vt acumina figamus in terra spatio inter se binorum pedum separata. Amant agrum durum, siccum, calculusum, caelum calidissimum, quia mature ꝑ florere consueuerunt, ita statendae sunt arbores, vt ad meridiem spectent. Cum in seminario adoleuerint, relictis ibi quae spatio sufficiant plantis, alias transferemus mense Februario. Sed ipsa amygdala ad ponendum, & noua legamus & grandia, quae antequam ponamus, pridie mulla aqua, ita vt ne nimis, maceremus, ne germen extinguat ex multo melle mordacitas. Alii prius fimo liquido per triduum nuces eas macerant: deinde die & nocte esse patiuntur in mulla, sed quae suspicionem tantum possit habere dulcedinis. Cum in seminario amygdala disponimus, si siccitas intercesserit, ter in mense rigemus, & herbis nascentibus circumfodiendo saepe purgemus. Terra seminarii lactamen habere debet admissum. Spatia inter arbores viginti aut vigintiquinque ꝑ pedum dedisse sufficiat. Putandae sunt Nouembri mense, vt superflua & arida & densa tollamus. Seruandae sunt a pecore; quia si rodantur, amarescunt. Circumfodi ꝑ non debent quoties florent, quia inde

V A R I E T A S L E C T I O N I S.

e) clauduntur Lugd. clauduntur reliqui. ce) tres inf. Cr. f) reniscentur Cr. f) & om. P. g) Alii — seruari om. P. ꝑ) matris Cr. h) Faciemus I. B. R. i) vno semide Cr. k) alta add. I. B. R. l) cacumina I. B. R. m) & inf. I. I. — G. n) maturae I. B. R. o) sunt, vt arbores I. I. — G. Vict. p) ponimus I. B. R. q) pridie om. P. r) aquata nimis mulla macer. Lugd. P. I. B. R. s) interuenient Cr. intercessit Lugd. t) quindecim pedibus Lugd. u) Qui circūf. P.

N O T A E V A R I O R V M.

inueniendum, sed haud scio an huius nostri labori non valde accommodatus fuerit.

15, 6 **AMYGDALVS**. Quae habentur f. 67, 8 illa pleraque sua fecit Cresc. 5, 2.

15, 7 **AMANT AGRVM DV RV M**) Addit Plin. 17, 18 in pingui aut humida terra mori & sterilesce. Reliqua summa sunt ex eodem SCHOETT G.

15, 7 **MVLSA AQVA, ITA VT NE NIMIS, MACEREMVS**; Perobscura lectio: tradita enim macerandi ratione, & praeccepto tempore, quid est quod addiderit vt ne nimis maceremus? Crescentii vitiosa omnia excerptis: Quae antequam ponamus in mulla maceremus multum aquata. Iensonii quoque editio vitiosa in hoc loco: pridie aquata nimis mulla maceremus: Ita Regentis a Bruschio procurata. In tribus porro Florentinis manu exaratis libris, & in Vaticanis legitur eadem: Pridie mulla aquata nimis maceremus. Quae mendosa quoque. Desumpsit autem ex Colu-

mella hoc monitum Palladius, quod de Arb. cap. 22 sic traditur: Antequam nucem deponas, in aqua mulla nec nimis dulci macerato. id praecipit & libro 5 c. 10. Ex quibus apparet vocem dulci temporum iniuria de Palladii libris elisam; quam ita dispositam fuisse arbitror: pridie mulla aqua ita vt ne nimis dulci maceremus, ne germen extinguat ex multo melle mordacitas. Haec adiecta planior euadit lectio, ac sincera. Si quis vero quaerat, quid de aquata, quod apud Crescentium, Iensonium, Bruschium, & in codicibus Florentinis ac Vaticanis legitur, suspicer, ex aqua atque ita simul coniunctis compositum iudico. PONTED. Nihil mutare volui. Mulla aqua, ita vt ne nimis sc. mulla sit, eadem est, quae Crescentii mulla multum aquata, & Iensonii & quorundam codicum MSS. aquata nimis mulla. Dilutior etiam est ea mulla, de qua statim, quae suspicionem tantum habere possit dulcedinis. Descriptioribus obscura cum videretur phrasia Palladii, illam explicando secere debuiam. X x x x x Nihil

- inde flos eius excutitur. In vetustate plus affert. Si ferax non est, tedae cuneum te-
 10 rebrata radice mergamus, vel silicem sic inferamus, vt libro tegente claudatur. Locis
 frigidis, vbi metus est de pruina, Martialis dicit hoc remedio subueniri: Antequam flo-
 reant, radices nudantur, & albi lapides minutissimi misti arenis congeruntur, & vbi
 11 iam * tempus videbitur vt debeant germinare, effossi iterum lapides submouentur. Te-
 neras nices amygdalus creabit (vt dicit) si ante florem radicibus ablaqueatis per dies ali-
 quot calida aqua ingeratur *. Ex amaris dulces fiunt, si circumfosso stipite tribus digitis
 a radice fiat cauerna, per quam noxium ⁊ defudet humorem, vel medius truncus tere-
 bretur, & cuneus ligni melle oblitus imprimatur; vel [si] circa radices suillum stercus
 12 affundas. Amygdala ad legendum maturitatem fatentur, cum fuerint spoliata cortici-
 bus, Haec sine cura hominis seruantur in longum. Si difficulter corium dimittent, pa-
 leis obruta continuo relaxabunt. Item decoriata, si aqua marina lauimus aut salsa, &
 candida fiunt, & plurimum durant. Mense Decembri vel Ianuario, circa Idus amygdala-
 us inferitur: locis vero frigidis, & Februario: si tamen furculus condias antequam ger-
 13 minent. Vtiles sunt, qui de summitate sumuntur. Inferantur & sub cortice, & in trun-
 co. Inferuntur in se, & in persico. Graeci asserunt nasci amygdala scripta *, si aperta
 testa nucleum sanum tollas, & in eo quodlibet scribas, & iterum ⁊ tulo & porcino ster-
 14 core inuolutum reponas. [TIT. XVI] NVCEM [inglandem *] seremus ex-
 tremo Ianuario, vel ** Februario. Amat loca montana humida, & frigida, plerumque
 lapidosa. potest tamen & locis temperatis iuuante humore nutriti. Serenda est nucibus
 suis eo more, quo & amygdala feruntur, & iisdem mensibus, sed ⁊ quas Nouembri
 15 mense disponis, aliquatenus in * sole siccabis, vt exsicceatur noxium virus humoris. Quas
 vero mense Ianuario ⁊ vel Februario positurus es, aqua simplici pridie macerabis. Po-
 neinus

VARIETAS LECTIIONIS.

u) iam dudum vid. P. iam tutum vid. I. B. R. x) inferatur P. y) noxium humor exsu-
 det P. z) scripa om. P. †) clausum in C. Barth. a) inglandem om. Barth. I. B. R. aa) vel
 Febr. deest P. b) Signas I. B. R. sed deest P. c) mense om. P. ee) in om. Cr. d) Ia-
 nuarii Februarii Cr.

NOTAE VARIORVM.

Nihil hic videtur corruptum, praeter illud nec
 minus dulci C. 5, 10, 12 quod pro nimis positum est.

15, 11 TENERAS NVCES) Haec & se-
 quentia hausit ex Africano Geopon. 10, 59.

SCHOETT G. Descripsit Cresc. 5, 2 extr.

15, 12 AMYGDALA) Florentinus Geop.

10, 58. Schoett G.

15, 12 DECORIATA) Expreslit graecum,
 quod l. c. habet Florentinus, ἀπολεπισμένη.

Schoett G.

15, 12 SI TAMEN SVRCVLOS CONDIAS.)
 Crescentius libr. 5 c. 11: Si furculos colligas & con-
 dias antequam germinet: vtilis autem sunt qui de
 summitate sumuntur. Praecipit hoc loco Palladi-
 us Nucem Graecam locis calidis mense Decem-
 bri vel Ianuario esse inferendam, frigidis vero
 Februario, sed prius colligendos esse furculos,
 & reponendos antequam gemmae protrudantur,
 nam, solet haec arbor prima gemmare. Quare
 perperam in editis libris legitur, Mense De-
 cembri vel Ianuario circa Idus amygdalus inferi-

tur: locis vero frigidis & Februario. Si tamen
 furculos &c. Sic enim est scribendum, & cum
 Crescentio legendum: Mense Decembri vel Ia-
 nuario, circa Idus amygdalus inferitur: locis vero
 frigidis & Februario, si tamen furculos colligas &
 condias, antequam germinet. Vtilis autem sunt
 qui de summitate sumuntur. PONTED.

15, 13 GRAECI) Democritus Geop. 10, 60.
 Schoett G. Accuratus nugatur noster
 Nou. 7, 3.

15, 14 NVCEM I VGL.) Hinc ad f. 19 de-
 scripsit Cresc. 5, 18.

15, 14 NOXIVM VIRVS HV MORIS)
 Viri h. l. naturalem & insitam virtutem, suc-
 cum & robur notat. Nonius 2, 915 Viroriam
 pro virtute naturali. Lucretius lib. 2. Conco-
 ctisque suo seruare & perdere viro. Alias no-
 tat eorum odorem, vel ipsum etiam vinum,
 Seruius ad ista Georg. 1. 129 Ille malum vi-
 rus serpentiibus addidis arvis. Malum virus, sive
 bene addidis malum ad discretionem epiborum.
 Nam

nerius ^{dd} autem tranſuerſas, vt latus, id eſt carina ipſa, ſigatur in terra, cacumen ipſum, cum poninus nucem, in aquilonis partem dirigemus. Lapis ſubter, vel teſta ponenda eſt, vt radicem non ſimplicet, ſed reperiſſa reſpergat. Laetior fiet, ſi ſaepeius tranſferatur. In frigidis locis bima, in calidis trima tranſferri debet. Radices plantarum ¹⁶ (ſicut in aliis arboribus ſolenus) in hoc genere reſecare non debes. Fimo bubulo ima planta tingenda ^{ee} eſt, ſed melius cinis ſpargetur in ſcrobibus, ne calore ſtercoris aduratur: nam cinis creditur vel corticis teneritudinem procurare, vel fructuum denſitatem [aſſerre ^{ff}]. Altis ſcrobibus delectatur pro arboris magnitudine, & deſideras intervalia ¹⁷ maiora, quia ſilicidiiſ foliorum ſuorum proximis, vel ſui generis nocebit arboribus. Debet aliquando circumſodi, ne caua ^g fiat vitio ſeneſcutis: [quae ^{hh} ſi vitietur,] canalis longus a ſummo trunco ad imum debet excudi: ſic beneficio ſolis & venti dureſcant, quae in putredinem tranſibant. Si dura nux erit, vel nodosa, cortex circumcidendus ¹⁸ erit, vt vitium ⁱ mali deducatur humoris. Alii radicem ſumma praecidunt: alii terebrae radici palum ^j de buxo inprimunt, vel cuprinum clauum, vel ferreum. Si ^k Tarentinam facere volueris, ſolam nucis carnem lana propter formicas obuolutam in ſeminarario debebis obruere. Si ſerentem iam in hoc genus velis mutare, lixiuo per annum continuum ter rigabis in menſe. Cortex in nuce diſmiſſus, maturitatis indicium eſt, qualis debet & poni. Nuces ^l ſeruantur vel paleis obrutae, vel arena, vel ſolis ſuis aridis, ¹⁹ vel arca ex ligno ſuo facta incluſae ^m, vel coepris ⁿ miſtae, quibus hanc viciffitudinem reddunt, vt eis acedinem tollant. Martialis [aſſerit ^p, &] expertum ſe ait, virides nuces tantum liberas ꝓ putaminibus ſuis melle demergi, & poſt annum virides eſſe, & ipſum mel ita medicabile fieri, vt ex eo facta potio arterias curet, & fauces. Inferitur, vt ple-
rique

V A R I E T A S L E C T I O N I S.

dd) Ponitur P. e) hac reſect. P. ee) tangenda Cr. Lugd. f) & fructum demptatatem P. ff) aſſerre om. Cr. Lugd. Pal. Barib. g) vacua P. gg) quae ſi vit. om. Cr. Pal. Lugd. Barib. h) viciniuſ P. i) palum om. P. l) Si Tarentinas — & poni om. P. m) ſi nuci ſacere volueris. n) incluſae: vel ſeſſis Cr. P. n) incluſae: vel ſeſſis Cr. P. o) coepris B. R. coepris Iun. & Viſt. p) aſſerit & om. Pal. Lugd. q) liberatae Lugd.

NOTAE VARIORVM.

Nam virus bonum & malum eſt, ſicut venenum. SCHOETT G.

15, 15 CARINA) Nux nauis quondam habet ſimilitudinem, quae tamen optime omnium in amygdala poteſt conſpici, in qua pars ea quae inferius curuata eſt, carina dicitur a Plinio H. N. 17, 10 vnde & ipſae amygdalae ibidem falcatiae dicuntur. Extremitates autem earum a Plinio mucrones, a noſtro cacumina vocantur. SCHOETT G.

15, 15 REPERCVSSA) Quidſi reperiſſam? Conf. Col. 5, 10, 13.

15, 16 TINGENDA) Scribe ex Lugdunentiſ MS. ima planta tangenda eſt. Sie Februario tit. XXV (f. 15) 'aceris viridis ſelle ſi tangantur cacumina non putrefcit. Et Aprili tit. VIII, Tunc deſſa apemibeniſ tangamus illo liquore ſimila ſeſſenda. GRONOVIVS Obſ. 3, 18. De frequentiſ horum verborum in MSS. conſuſione vid. quos laudat Burm. ad Ouid. Her. 19, 44.

15, 16 CINIS CREDITVR) Haec & ſequentia ſumma ſunt ex Damogeronte Geopon. 10, 64. GRONOV.

15, 18 RADICIFALVM DE BUXO) Vid. hoc tit. f. 3.

15, 18 CVPRINVM CLAVVM) In Graeco Damogerontis eſt κυπρινός κλάω, quod Cornarius vertit, cypris aeris clauo. Videmus ergo, Palladium καὶ τοῦα expreſſiſſe ea, quae ex Graecis hauſit. Cyprum autem f. cuprum ea aetate aes adpellatum eſt, quod monet Salmiaſius ad Solinum c. 52 p. 770. SCHOETT G.

15, 18 SI TARENTINAM) Africanus Geop. 10, 66; Columella 5, 10, 14.

15, 18 LIXIVO) intellige cinere. Hic enim eſt lixiuſ. Rhod. ad Seribo. comp. 229 p. 305.

15, 19 INSERTVM) Inſitionem nucis prolixius docet Damogeron Geop. 10, 65. SCHOETT G.

rique [asserunt, †] mense Februario in arbuto: sed melius in trunco, ut aliqui, & in ²⁰ pruno, vel † in se. Hoc mense tuberes inferuntur cydoneo. Nunc locis temperatis Persicorum ossa ponuntur. Et inferitur eadem Persicus in se, in amygdalo, in pruno: sed pruno Armenia inferemus & praecoqua. Nunc etiam prunus inferenda est antequam gumminet †, in se & [in †] persico. Et cerasus opportune inferetur agrestis.

XVI. Hoc mense (sicut Columella dicit) maturi agni, & animalia omnia minora atque maiora caractere signentur. Hoc tempore lardi, echini falsi, raporum condiendorum, & pernarum iusta confectio est.

XVII. Hoc mense ex baccis myrti † oleum conficiet hoc modo: Vncias † foliorum per olei libram vnam mittes, & per vncias x vini veteris styptici heminam, & cum oleo bullire facies. Idcirco autem vino respargentur † folia, ut † frignantur antequam decoquantur †.

XVIII. Item eisdem baccis vinum myrtite sic facies: In vini veteris sextariis vrbicos x mittis grana myrti contracta sextarios † vrbicos xii, quae sint decem & novem diebus infusa. Postea expressis myrti † granis colabis, & † in eo vino medium croci scrupulum, & folii vnum scrupulum mittis, & ex mellis optimi decem libris omnia temperabis.

XIX. Item [ex] lauri baccis oleum conficietur hoc modo: Lauri baccae quam plurimas & maturitate turgentes in aqua calida bullire facies: & ubi diu ferverint, olei, quod ex se dimiserint, supernatantis vndam pennis leviter cogentibus in vasa transfundes.

XX. LENTISCINI † etiam olei matura confectio est, quae fit taliter: Grana matura lentisici quamplurima colliges †, & vna die ac nocte supra se acervata esse patieris. deinde sportam granis eisdem plenam cuicunque valculo superpones † & † calida adie-

VARIETAS LECTIIONIS.

‡) asserunt om. Pal. Lugd. I. B. R. pp) in pruno vel om. I. B. R. q) † I. I — G.
r) germinet I. B. R. a) in decet I. B. R. [T. XVII.] a) myrtae Barth. b) Per olei li-
bram vnam mittis foliorum vncias decem & per vini styptici veteris heminam. Barth. c) resper-
gentur a. V. d) ut refrigerentur P. e) decoquant Barth. [T. XVIII.] a) sextarios vrb-
bicos 3. om. P. b) myrti granis om. P. e) baccis & P. [T. XX.] †) Lentisici Lugd.
a) colligit a. V. b) superponis a. V. c) & calida - - exprimes def. I. B. R.

NOTAE VARIORVM.

15, 20 PERSICORVM OSSA) nucelci.
Sic infra 3, 17, 8. Hinc persici poma sine ossibus
nasci. Flor. Geop. 10, 13 ἀνὰ ὅτιον ἀγορεύ.
SCHOETT G.

15, 20 ANTEQVAM GUMMINET.)
ἀνὰ forte ὀψιμωρον, cui nescio an praeferenda sit
antiquarum editionum lectio †

16 COLUMELLA) 11, 12, 14.

17 MYRTI) myrtam quidem pro myrta di-
cit & Apicius 1, 24 & Caelius Aurelianus Tard.
1, 1 & alibi. Confectionem olei myrti nemo

melius monstraverit, quam Aëtius, quem vide
libro primo. BARTHIVS.

17 STYPTICI) Vid. Febr. 31, 2.
SCHOETT G.

18 SEXTARIOS VRBICOS) Ita di-
citur, quod ab Italicis aliqui distiterit. Sic
sextarios Italicos in confectioe olei myrti po-
scit Aëtius. In eo decem & octo dies nominant
membranae, cum vinis vulgo addatur. Eius pa-
rationem habes apud Oribasium Collect. 5, 25.
BARTH.

18 ET FOLII) h. e. malobathri.

adfecta calcabis, & exprimes. tunc ex eo humore, qui defluerit, supernatans oleum lentiscinum sicut laurinum colligetur. Memento autem (ne rigore possit astringi) aquam calidam saepe suffundere *.

XXI. GALLINARVM partus fecunditatem repetit hoc mense post brumalem quietem; & incipiunt ad educandos pullos ova supponi.

XXII. Hoc etiam mense caedenda materies * est ad fabricam, cum luna decrescit, & ridicae ^b vel pali faciendi.

XXIII. Hic mensis in horarum spatio cum Decembri mense connenit, quarum sic mensura colligitur.

Hora	I	&	XI	pedes	XXIX
Hora	II	&	X	pedes	XIX *
Hora	III	&	IX	pedes	XV
Hora	IV	&	IIIX	pedes	XII *
Hora	V	&	VII	pedes	X
Hora	VI			pedes	IX

VARIETAS LECTIONIS.

d) *superfundere Pol. fundere Lugd.* [T. XXII.] a) *materia I. I — G.* b) *ridicae*
Olom. P. [T. XXIII.] a) *XVIII. I. B. R.*

NOTAE VARIORVM.

23 De horis est peculiaris Aldi libellus his scriptoribus in hac etiam editione adiectus. Supererat illud quaerere, ad quodnam horologium s. solarium pertineant numeri Palladiani. Credo equidem ad Romanum, ad cuius certe formam & diuisiones suspicari licet reliqua in prouinciis esse instituta. Diuersam autem fuisse & longitudinem quomoni & diuisiones, (vt de diuersa declinatione, quam elevationem poli dicunt astronomi, taceamus) Vitruuius docet §. 8. Porro similis fere ratio videtur fuisse horologii Atheniensis, vbi *αὐξήτων δεικνύει* horam coenae signabat. Vid. Aristoph. *Εκκλησιάζ.* 648 & Pollux 6, 44. Est autem *δεκα πηδῶν* umbra circa ae-

quinoctium, Aprilis mense & Septembri (quod mensurae loco assumi naturale est, tanquam medium inter longissimam vinbram & breuissimam) hora dici *nona*, quam coenae solennem fuisse notum est. Caeterum hoc etiam notamus, vt in Commeliniana, ita & hic iunctim commemorari eas horas, quarum sunt aequales vmbrae v.g. I & XI, II & X ita porro: In editionibus autem antiquis separatim suo quamque horam ordine poni a I ad XI, idque etiam in Codice Mediceo obseruatum ostendit collatio ab Ang. Politiano facta mense Decembri, reliqui enim de horis tituli vel desunt, vel certe a Politiano praetercuntur.

PALLADII RVTILII TAVRI AEMILIANI, DE RE RVSTICA. LIBER TERTIVS.

TIT. I.

FEBRVARIO ^a mense locis temperatis prata incipient custodiri, quae prius (si inacra sunt) sparso laetamine saturentur, quod eiendum est luna crescente. Quanto recentius fuerit, tanto plus nutriendis herbis valebit, quod a superiori parte fundatur ^b, ut succus eius per totum possit elabi.

II. Locis tepidis, aut si clemens tempus & siccum fuerit, colles pingues vel ^a hoc mense proficinde.

III. Hoc mense ^a ferendum omne trimestrium ^b genus.

IV. Hoc etiam mense lenticulam seres solo ^a tenui, & resoluta, vel etiam pingui; sed sicco maxime; quia luxuria & humore corrumpitur, usque ad duodecimam lunam bene ^b seminatur, quae ut cito exeat atque grandescat, prius cum fini ariditate miscenda est; atque ubi ita requieverit quatuor aut quinque diebus, tunc spargitur. Iugerum modii vnus senu implebit. Hoc etiam mense cicercula feritur, loco & modo quo ante descripsi.

V. Hoc

VARIETAS LECTIONIS.

[Palladii LIB. III. *sive Februarius* T. I.] a) Hoc Lugd. I. B. R. Vid. ad princip. Ianuarii.
b) fundetur I. I. — G. [T. II.] a) Vel deest P. Barth. [T. III.] a) ultimo inf. Barth.
b) trimestr. Lugd. [T. IV.] a) loco P. b) bene om. P.

NOTAE VARIORVM.

FEBRVARIVS.

4 VSQVE AD DVODECIMAM LVNAM) Desiderantur haec: a) luna crescente usque ad &c. Vt Columella 2. 10 Crescente usque ad duodecimam. Vernacula quoque Palladii interpretatio eadem seruat: da luna prima in fine a luna duodecima. PONTED. Nihil mutauit, quia, quae desunt, commode subaudiuntur. Ita etiam Cresc. 2. 13 usque ad lunam duodecimam de mense Februarii feritur.

4 CVM FIMI ARIDITATE) An pro

fimi ariditate, fimo arido. vt Columella loquitur 2. 10 quae ut celeriter procat, & ingrandescat, antequam feratur, fimo arido permiscenda est. Ita ex Palladio Crescentius (carebat enim, vt indicaui, Columellae libris) accepit 2. 3 de lenticula: primum feratur, cum fimo arido miscatur. PONTED. Conf. Flor. Geop. 2. 37. SCHOETT G. Nihil mutandum. Amat ea, quae asfracia vocantur pro concretis ponere Palladius. Ipso ariditas ita vltus est Febr. 21. 2 & Febr. 9, 12 si legatur maturitas cum acerbitate, h. e. maturae vuae cum acerbis.

V. Hoc mense vitimo cannabum seret^a terra pingui, stercoreata, rigua, vel plana, atque humida, & altius subacta. In ^b vno pede quadrato sex eiusdem seminis grana ponuntur.

VI. NVNC ager qui accepturus est Medicam (de cuius natura, cum erit ferenda, dicemus) iterandus est, & purgatis lapidibus, diligenter occandus^a. Et circa Martias Cal. subactis sicut in hortis solo, formandae sunt areae latae pedibus x, longae pedibus quinquaginta, ita vt eis aqua ministretur, & facile possint ex ^b vtraque parte run-
cari^c. Tunc injecto^a antiquo stercore in Aprilem mensem referuntur paratae.

VII. Hoc mense toto eruum^a adhuc feri^b potest; quia Martio ferendum non est, ne pastu suo pecoribus noceat, & boues reddat insanos^c.

VIII. NVNC pomis & vitibus vetus vrima si affundatur, & numero fructuum^a praestat, & formae: cui proderit vt amurcam miscamus insulsam, maxime in oleis: sed hoc frigidioribus diebus atqueam feruor incipiat. Etiam nunc ordeum galaticum, quod graue & candidum est, seretur locis frigidis circa Martias Calendas.

IX. Hoc mense omnia genera pastinati soli, seu sulci, seu scrobes vitibus compleantur. Natura autem vitis caelum omne solumque sustentat, si genera conuenienter aptentur. Plano igitur loco statues vitem, cuius genus nebulas^a lufinet & pruinas; collibus, quod siccitatem durat[†] & ventos; pingui agro graciles atque infocum-
das[‡]; macro feraces & solidas; denso validas atque frondosas; frigido & nebuloso, quae hiemem celeri maturitate praeueniunt, aut [quae] duris acinis inter caligines securius florent; ventoso stabiles^{aa} & tenaces; calido grani tenerioris & humidi; siccio eas quae pluuias ferre non possunt: & ne multa dicamus, eligenda sunt genera quae professione
viti-

VARIETAS LECTIONIS.

[T. V.] a) *seris I. B. R.* b) *In vno — ponuntur om. P.* [T. VI.] a) *curandus I. B. R.*
caccamus Lugd. b) *ex vtraque parte om. I. B. R.* c) *rigari Barth.* d) *ingesto Barth.* [T. VII.]
a) *herbū Lugd. I. B. R.* b) *ferendū est: quia P.* c) *insanandos Lugd.* [T. IX.] a) *nebulam Lugd.*
†) *durat om. Cr.* ‡) *fecundam Cr. Barth. Lugd.* aa) *statis tenaces Lugd.*

NOTAE VARIORVM.

5 VEL PLANA) Abesse iubet rō vel Viti-
tius ad Grauium v. 4° autoritate MS. & Columellae, 2, 10, 21. Sed in Columella expresse particula ista occurrit. SCHOETT G.

6 PURGATIS LAPIDIBVS) h. e. electis, modo vera sit lectio, & non legendum potius, *purgatis lapidibus*. Neque tamen plane damnare ausim vulgatam lectionem, cum morali intellectu, *crimen & probum purgare* discerint Liuius & Tacitus.

8 FRVCTVVM) Lugd. *fructum*, quod melius. Sensus est, *praestat fructum numero* (casus tertius) i. e. ad maiorem numerum, & formae, ad meliorem formam. SCHOETT G. Ego suspicabar legendum, & numero fructuum praestant & forma. Sed amat insolentiam interdum Palladius.

9, 1 PLANO IGITVR LOCO) Seentus est Columellam 3, 1, 5 sqq. descriptus a Crescentio 4, 5.

9, 1 QVOD SICCITATEM DV-
RAT) Crescentius 4, 5 *quae pro siccitatem durat, & ventos non timent*. Vernacula quoque Palladii interpretatio ab hac Crescentiensii lectione non abhorret. *Et quella che ne per secco, ne per vento si spauenti a porrai ne colli*. PONTED. Notia editio Crescentii Louaniensis, vitimo, vt vice-
tur, decennio seculi XVII typis excrispta, *Plano igitur loco statues vitem, quae nebulas sustinet & pruinas: collibus, quae siccitatem & ventos*.

9, 2 QVAE PROFESSIONE) An quae pro defensione vitiorum, vt Cresc. laudato loco. PONTED. Putabam professione vitiorum significare, propter vitia, quae indicant in se esse. Ita Plin. 36, 26 f. 65 *Belus amnis non nisi resuso mari arenas saetetur h. e. habere se ostendit*. Et 27, 2 f. 2 *Torpescunt scorpiones aconiti tactu, suspensae pallentes, & vinci se consentunt*. It. 9, 57 f. 83 *gebonies, non nisi patinarum calore vitalem motum satentes, h. e. glacie ita rigentes, vt nili cum iure feruido perfunduntur, vitae si-
gnum*
Yyy yy 2

vitiorum suorum contraria loca diligunt iis, in quibus durare non poterunt. Placida sane regio & serena tuto genus omne suscipiet. Vitium genera numerare non atriunt. sed notum est, maiores vvas pulchrae speciei, grani callosi & siccioris, ad mensum; seracissimas † vero & cutis teuerioris, & sapore nobileis, & maxime quae citius desflorescunt, vindemiis esse seruandas. Loca naturam plerisque vitibus mutant. Solae ^b Amineae vbicunque sint, vinum pulcherrimum reddit. calidum statim potius quam frigidum sustinebunt, de pingui ad maerum transire non possunt, nisi sterens adiuerit. harum duo genera sunt, maior & minor, sed minor melius desflorescit & citius, interodiis minoribus & grano breuiore. si arbori applicetur, pinguem terram; si colatur in ordines, mediocrem desiderat. imbres contemnit, & ventos: nam maior saepe vitatur ^{bb} in flore. Sunt & Apianae praecipuae. Satis est genera ista dixisse: industrius vir probata deligat, & terris talibus mandet, quae imitari eas possint vnde sumuntur: sic merita sua quaeque seruabit. Sed vitem vel arborem melius erit de exili ad pinguem transferre. nam si a pingui terra ad solum exile transierint, viles esse non poterunt ^d. Eligenda sunt sarmenta, quae pangimus, de vite media, neque de summa neque de infima, quinque vel sex gemmarum spatio a veteri procedentia ^{dd}, quia non facile degenerant, quae de locis talibus transferuntur. sumantur autem de vite foecunda. neque putenus brachia esse fertilia, quas vvas singulas aut ^c binas producent, sed quae multa veritate curuantur. nam potest ferax vitis seracioris in se habere materias. Erit & hoc signum fertilitatis, si de duro aliquo loco fructum citabit, si foetu impleuerit ramulos ex una parte surgentes. Sed hoc signis positus per vindemias est notandum. Ad pangendum nouellus palmes debet eligi, duri in se nihil habens & veteris sarmenti, quia hoc putrescente saepe corrumpitur. Summa flagella repudiemus, ac furculos qui licet bono loco nati sint, tamen seracitate caruerunt. Pampinari qui de duro nascitur, etiam si attulerit fructus ^{ee}, pro frugifero non est ponendus: in suo enim loco foecundatur a matre, translatus vero tenet sterilitatis vitium, quod nascendi conditione suscepit. Caput sarmenti cum deponitur, torquendum non est, nec aliquo modo ^f vexandum, ne ^{ff} demersa penitus foecundiore parte, quod sterili proximum est, supra terram relinquatur: deinde quoniam † ipsa tortura vexatio est: & pars ea de qua radix [futura ^g] praesumitur, iniuriae nulli subiicienda est, cum ^{gg} qua contendere cogatur ante quam teneat. Ponendae sunt vites placidis diebus ac ^b tepidis, curandumque ne sarmenta sole vrantur aut vento, fed vel statim ponantur, vel obruta referuantur. Hoc mense, ac deinceps toto vere, vinea ponenda est regionibus frigidis, pruinosis, pinguibus campis, & humidis prouinciis. Sit autem mensura sarmenti cubitus vnus. Vbi pinguis est natura terrarum, maiora inter vites spatia relinquemus; vbi exilis, angusta, nonnulli ^{hh} itaque in

VARIETAS LECTIONIS.

†) seracioris P. b) Sole Innes. bb) in flore — dixisse om. P. c) ita I.B.R. d) possunt Lugd. I.B.R. dd) procedentia Lugd. I.B.R. Cr. proced. reliqui. e) aut binas om. Lugd. ee) fructus om. Lugd. Barth. f) mare Lugd. Barth. ff) ne demersum Lugd. nec demersa reliqui. vid. Morg. l. 2. †) quoniam om. I.B.R. quod P. Lugd. g) futura om. Barth. Lugd. gg) cum qua — tenens om. P. h) ac tepidis om. Barth. hh) Nullis I.B.R. itaque om. Lugd.

NOTAE VARIORVM.

gmm in iis nullum apparat. Plura Palladii loca dabit Index noster in *Fateor & confiteor*.
9, SNE DEMERSA PENITVS)
Legendum, ne demersa &c. vt Clar. Morgagnus

castiganit, quod & ratio ipsa docet & Vaticani codices PONTED. Tanto minus dubitauit hanc lectionem recipere, cum consentiat Col. 3, 18, a cuius loci hic est epitome.

in iis vitibus, quas toto solo passinato disponunt, ternos pedes inter singulas vites quoque versus dimitunt. Sed hoc genere divisionis in iugerali tabula pangentur tria milia sexcenta sarmenta. Quod si duos semis pedes inter vites relinqui placuerit, in eadem tabula ponentur vites quatuor nullia septingentae quinquaginta tres. Sed ad ponendum vtenur hoc ordine: Lineam, servatis iis spatiis quae placuerit custodire, candidis signis, vel quibuscunque notabimus: tunc tensa per tabulam lineam, in eis locis furculos vel calamos figimus, ubi vnaquaeque vitis ventura est. Ita spatium totius tabulae furculis complebitur ad numerum vitium futurarum: atque is qui pincturus est proiecta circa furculos sarmenta sine vilo errore deponet. Praeterea non est vno genere vitium omne passinum conferendum, ne annus iniquus generi spem vindemiae totius extinguat. Et ideo quatuor aut quinque eximii generis sarmenta pangimus. sed maxime expediet genera tabulatum disponi, & decimanis dividi, nisi deterreat operis difficultas. Quod si est vetus vinea, singulorum generum furculis tabulatum poterimus inferre: & facile hoc genus colendi, quod est pulchrum atque vile, consequemur. Ita & maturitatis & floris tempora, quae in vite diversa sunt, suis temporibus opportuni obtinere poterimus. Nec parvo constabit, si legatur maturitas cum acerbitate, dispendium

VARIETAS LECTIOMIS.

h) pangemus P. k) Nobiscum P. l.B.R. Lugd. Barb. tria milia vinea una rel. h) [inter] add. Commel. †) V.M.CCCC. LXXVI. Barb. quinque milia quadringentae & sex Lugd. II) quaeque solit. P. m) passinaturus P. peracturus l.B.R. ita quis quae passurus Lugd. n) omnem P. o) X. annis P. p) si P. †) veteres vineas Lugd. pp) suis poterimus opportunis obtemperare l.B.R. Barb. suis temporibus & oport. obtemperemus Vasicans a Ponted. laudati. poterimus om. Lugd. q) servata P. servaturus dispendio Lugd.

NOTAE VARIORVM.

9, 9 DIMITTUNT) Pro intermittunt, ita & Nou. 22, 6: ne forte de emendando aliquis cogitet.

9, 9 IUGERALI TABULA) qualem descripsit Ian. si si sequamur rationes ibi propositas, veriorum esse apparet lectionem, quam proposuimus. Cum enim latus eius tabulae vtrumque habeat 180, capit vnumquodque sarmentum 60, efficiuntur per totam tabulam sarmenta 3600. Alter numerus, quomodo vernis esse possit, non video. Summe enim iugerum ordinarium 240 pedes longitudinis dabunt sarmenta 80, latitudinis pedes 120 sarmenta 40, quae erunt sarmenta in vniuersum 3200.

9, 10 QVATVOR MILLIA) Cum hic numerus non sit quadratus, licet prope accedat ad quadratum ex 69, a quo tantum abest unitatibus 8; alter autem quadratus sit radicis 74, cum tamen hic possitur radix 72: (quotus ex latere tabulae iugeralis quadratae 180 diuiso per 2½) apparet, vtrumque numerum corruptum certe errore non vacare: verum autem, si bene habeant 72 & 180, esse 5184. Noluit tamen mutare quidquam sola calculi fide; cum haec ipsa videatur corruptorum numerorum causa nonnunquam fuisse, quod librarii hypothese aliqua assistita, illam deinde tueri non dubitarunt. Illud vinea una autem vix credi-

derim esse Palladii, qui vnum scripturus videtur fuisse.

9, 10 PANCTVRVS EST) Est hexagone, neque enim non agnoscunt membranae. Ennius. Adspicite, o cines, senis Enni in imagine formam Qui vestrum panxit maxima facta patrum. BARTHIVS.

9, 11 EXIMIIS GENERIS) Vel libri omnes cum Crescentio 4, 9 consentiunt in corrupta lectione, vel ipse Palladius non suis cogitatione scripsit. Quis enim non videt, sententiam postulare eximiorum generum i Columella 3, 20, 3 ubi in hoc argumento totus est, satis est, inquit, per quatuor vel summum quinque genera vindemiae fortunam opperiri.

9, 12 NEC PARVO CONSTABIT SI LEGATUR MATVRITAS CVM ACERBITATE DISPENDIVM) Non magnum est dispendium viti acerbis & maturis simul legere; at non parvo consistit dispendium inter acerbis maturas seligere, nam opus sepe duplicatur. Locus itaque vitio laborat ob vnam hanc particulam cum pro sine posita: nec parvo constabit: si legatur maturitas sine acerbitate, dispendium. Columella 3, 21 illam quoque non exiguum sequitur utilitatem, quod & laborem vindemiae minorem patitur. & sumum. Nam & quae maturefcere incipiunt, tempore leguntur

dium, cum vnus tempestiuam vindemiam sequi, sit permixta ^r cruditate vitiosum, [&] ¹³ alterius seras maturitates expectare damnificum. Huic commodo adicitur; quod, pro generum diuersitate per gradus accedente vindemia, minor operarum ^r numerus eam poterit ^r expedire, & generatim condere, ac melius puros saporos ^r, sine lustramine alterius generis vnaquaque vinea seruare. Hoc si ^r difficile videbitur ^r, non alias simul conferas, quam quae & sapore, & flore, & maturitate conueniunt. Sed haec in pa- ¹⁴ stinis vel sulcis ratio erit; in scrobibus vero per angulos ^r v sarmenta deponis. Sed (vt asserit Columella) vineam stercore nullam simul sparges, & si exile solum fuerit, pinguem terram scrobi inferes, vel aliunde portatam ^r. Cum vero plantam vel malleolum disponimus, modice humido solo, sed potius arido quam lutofo, duabus gemmis supra terram relictis, sarmenta ponemus obliqua, & ^r sic facilius comprehendunt.

X. QVOD si arbutum te habere delectat, plantam generosae vitis prius in seminario nutrire debebis, vt inde radicata transferatur ad scrobem cui arbor iniuncta est. Seminarium vero dicimus aequae fossam tabulam pedum duorum semis altitudine. In hac, quam pro numero ponendarum vitium, vel qualiumcunque plantarum protendis aut ² contrahis, breuissimo spatio distantia inter se sarmenta depones: si vallis aut humectus est campus, trium geminarum, exceptis minutis quas habebit inferius, & vbi conualuerint, hinc post biennium radicatae vites vel arbusculas transferas ^r: quas cum depones in scrobe, ad singulas materias rediges, putatis omnibus quae scabra sunt, curtatis ^r etiam ³ radicibus, si quas potueris inuenire vexatas. In scrobe autem ad arbutum faciendum duas radicatae vites deponis, hoc seruans ^b, ne se in radice contingant: sed lapides quinque prope librarum medios inter vtramque constitues, & ipsas vites ad scrobis latera discreta coniunges. Mago ^c asserit, scrobem non primo anno esse complendam, sed sub-

VARIETAS LECTIONIS.

r) permixta cruditate om. P. s) operariorum P. t) potest P. tt) puro sapore Barth. Cr. sapore (om puro) Lugd. v) si om. Lugd. x) seruabitur P. z) perlatam Lugd. 22) Et om. Lugd. [F. X.] a) transferemus P. f) curuatis rad. Lugd. b) seruans I. B. R. obseruans P. c) Mago P.

NOTAE VARIORVM.

guntur, & quae nondum maturitatem ceperunt vineae, sine dispendio differuntur. PONTED. At mihi videbatur ipsa verborum series cum postularet. Neque enim hanc quaestionem attingere hic videtur Palladius, possintne interiectibus capi cuiusque generis fructus, vt loquitur Col. 3, 21, 6; & seligi maturae vineae ab acerbis vindemiarum opera, quae res & ipsa sua habet incommoda, de quibus Columella l. c. Verum de eo, quod idem Moderatus l. 5 ita effert, vt aut serum fructum cum praecoquo eleuet, quae res mox acorem facit (h. e. permixta cruditate vitiosum) aut si maturitatem serotinis expellet, amittat vindemiam praecoquam, hoc est stylo Palladii damnificum. Qui Columellae contulerit locum integrum, cum integro Palladii, non dubitabit ita, vti diximus, cum habere. Videbatur mihi porro non inelegans existeret lectio si coniungatur Medicea fides cum scriptura Leidensi. Nec parum constabit, si legatur maturitas cum seritate, dispendio.

9, 13 MINOR OPERARVM NUMERVS) Quia omnia simul matura plures manus possunt: si vnus hortus post alterum vitescat, iidem, qui praecoqua condidere vinea, mediis etiam & serotinis dare possunt operam.

9, 13 PVROS SAPORES) Qui puro sapore scripserunt, vnaquaque vinea quarto casu accipere. Sed erudicim vnaquaque vinea esse subiectum quod vocant, orationis, & intelligendum aut vt non poterunt.

9, 14 COLUMELLA) de Arb. 4, 5.

9, 14 SARMENTA OBLIQUA) Sed vid. Col. 4, 4, t.

10, 3 CONIUNGES) h. e. adiunges, applicabis ne puies inter se coniungendas, quod hoc ipso loco vitari iubet. Cogitabam, an legendum forte sit iniunges, vt f. i ad scrobem, cui arbor iniuncta est.

10, 3 MAGO) An rectius Mago laudatur Florentiae? certe Ge. 2, 354 iubet deducere ter-

subinde coaequandam: quae res vitem faciet altius fundare radices. sed hoc aridis provinciis forte conveniet: humidis autem fata putrescent recepto humore, nisi statim terra cumuletur. Sed arbuta qui † faciet, plantas arborum de his generibus ponat ‡, si agro suppetit abundantia, populo, vlnio: fraxino in montanis & asperis, in quibus vlnus minus laeta est. Has etiam Columella dicit feminario debere nutrir. Mihi videtur, quod † nulla provincia est, quae non ex his quaecunque sponte producat, plantas etiam maiores de locis quibuscunque translatis, vel eorum generum truncos radicato, hoc tempore circa scrobum vitis oportere constitui. Sed si ager frumentarius fuerit, ubi arbuta disponis, quadragesimo pedes inter arbores relinque, vt feri possit; in exili autem vicenos. In scrobe vero vitis ab arbore sua sesquipedis † spatio distare debet. nam vitis multum subiecta arbori, incremento arboris opprimetur. Caveis ^{dd} etiam munientur est aduersum pecoris appetentis iniurias, & arbori suae protinus alliganda. Est & aliud de transferenda ex † arbuta vite compendium: Fit ex vimine parua corbicula, quae mensuram ‡ pedis, vel aliquanto minus, circini spatio possit amplecti. haec ad arborem, cui vitis inhaeret, fertur, & in fundi media parte pertunditur, quo sarmenti virgam possit admittere. Inducto itaque sarmento vitis eius, de qua transferre disponis, corbicula ipsa ex aliqua arboris parte suspenditur, & vna terra repletur, vt sarmentum terra possit includi; quod [sarmentum] prius intorquetur. Ita exacto annui ^{cc} temporis spatio, sarmentum, quod clausum est, radices creabit intra praedictam corbiculam. tunc sub fundo corbis incisum radicatam sarmentum cum ipsa corbe portabitur ad locum quem vitibus arbutiuis destinabis implere, ibique obruetur ^{ff} circa arboris maritandae radices. Hoc genere quantum volueris numerum vitium transferes sine ambiguitateprehendendi.

XI. VINEAE in provinciis multis generibus sunt: sed optimum genus est, ubi vitis velut arbutula stat breui crure fundata. Haec primo calamo iuuatur, donec foli-

VARIETAS LECTIOMIS.

†) quae faciant Lugd. ‡) ponantur. Sed si Lugd. cc) his utatur inf. Lugd. †) quia P. Lugd. & mox sit pro est. d) iam Lugd. P. †) sesquipedi Barib. dd) Cane P. †) ex arbuta om. Barib. ‡) mensuram Lugd. mensura rel. c) profundis I. B. R. facundia parte P. cc) anni Lugd. f) desideras P. ff) obruetur I. B. R.

NOTAE VARIOREM.

nam Saepius ad capita. Sed ponit idem Mago fuisse.

10, 4 POPULO, Forte opulo. Ita certe, quem hic laudat, Columella arb. 16, 2 & 5, 6, 5.

10, 4 MIHI VIDETUR, QVOD) Videtur quod, fordes sunt Latinae linguae ab hac aetate non nimis illae quidem alienae: verum quas hic tribui Palladio nihil necesse est. Sed male interpunctum erat post producat, unde illud consequeretur, vt † quod ad videtur adiungeretur: quod tamen ne fieret intercessum iuere, qui in quia illi substituit: siue ipse, si ita scriptus, Palladius. Tu coniunge ita & explica. Mihi contra sententiam Columellae, seminaria iniungentis, videtur, plantas iam maiores oportere constitui. Rationem praeepti interposuit,

quod nulla provincia est, quae non ex his quaecunque sponte producat. Saepius ita peccatum esse a librariis vel eorum scribis semibarbaris, ostendimus in disputatione bene longa, quae Fabiano thesauro nunc inseritur p. 421 de visu conuentionis quod &c.

10, 6 QVAE MENSURAM PEDIS) Ita videbatur legendum, cum commodum suppetit: nilit Lugdunenensis codex. Corbicula mensuram pedis circini sui spatio amplectitur, pro eo quod vulgo Geometrae, corbicula habens diametrum vnius pedis. De ipso hoc propagandi genere vid. Cato c. 52 & 133.

10, 7 QVOD [SARMENTVM]) Includi, quod vix credibile mihi videretur, ita frequentatum esse nomen. Quid in formulis antiquis solenne sit, non ignoro.

solidetur: sed altior sesquipede esse non debet: vbi robusta fuerit, sola consistet. Aliud genus est, in quo cannis pluribus circa dispositis, ipsa vitis per cannas sarmentis ligatis in orbiculos ^a flectitur se sequentes. Vltimae positionis vitis est, quae per terram proiecta discumbit. Hae omnes & scrobibus ponuntur, & fulcis.

XII. Hoc mense locis frigidis aliquatenus & temperatis vitium iusta putatio [est ^a.] Sed, vbi multae sunt vineae, diuidantur, & pars earum quae Septentrionem respiciet, verno putetur; alia pars aduersa clementioribus plagis, recidatur autumnis. Sed in putatione semper nitamur, vt vitis fiat in crure robustior, ne [ve ^b] debili viticulae duo duramenta seruiamus. Auferenda sunt lata ^{bb}, intorta, debilia, malis locis nata sarmenta. Focaneus ^c etiam, qui inter duo brachia medius nascitur, debet abradi: qui si pinguitudine ^a sua brachium quodcumque proximum debilitauerit, illi ^d deciso ipse succedat. Erit tamen optimi ^e putatoris, inferius sarmentum, quod bono loco natum fuerit, reparandae ^f vitis causa semper tueri, & ad vnam vel duas gemmas relinquere. In locis ^g clementioribus altius vitem licebit expandere: in exilibus, aut fluosis, aut decliuibus ^h, aut procellosis, humilior est habenda. locis pinguius, singulis brachiis vitium bina flagella dimitte. Sed erit sapientis aestimare vim vitis, nam quae altius colitur ⁱ, & focunda est, plus quam octo palmites habere non debet, ita vt ^k conferuimus ⁱⁱ semper in inferiore parte custodem. Circa crus quidquid nascitur, amputandum est, si non desideret vinea reuocari. ^k. Quod si truncus vitis sole, aut pluuiis, aut noxiis animalibus est cauatus, purgamus quidquid est mortuum, plagasque eas amurca linimus & ^l terra: quod proderit aduersum praedicta. Cortex etiam recisus, & pendens ^m vite tollatur: quae res minorem fecem reddit in vino. Muscus radatur ⁿ vbicumque repertus. Sed plagae, quas in ⁿ duro vitis accipiet, obliquae & rotundae esse debebunt. Decisis, sicut supra dixi, male natis omnibus, & veteribus, nouellos & fructuarios serua. Vngues etiam custodiri secos, & annotinos recide, & omnia quae

VARIETAS LECTIIONIS.

[T. XI.] a) orbiculae P. [T. XII.] a) est om. I. B. R. b) ve om. I. B. R. in sensu viticulae forte ne tenui viticulae Cr. bb) lera f. laeta Cr. laeta Lugd. c) Focaneus etiam om. Pol. Cr. aculus etiam Lugd. cc) pinguedine bra. Pol. pinguedine Lugd. d) ille Lugd. e) optimum putatoris Lugd. f) recuperandae Cr. g) laetis & inf. Cr. h) decliuus Lugd. I. B. R. i) colitur I. I. — G. Cr. Sed colitur etiam Lugd. & Plin. ad Grat. v. 64. ii) consideremus Lugd. & Plin. I. c. k) reuocari Cr. l) aut Cr. ll) ante Lugd. m) inuentus P. n) in duro om. Pol. in trunco Barthe.

NOTAE VARIORVM.

12 Totum hunc titulum descripsit ordine aliquantum immutato Crescentius 4, 12.

12, 2 AUFERENDA SVNT LATA) Aliquoties, fateor, molestia mihi fuerunt sarmenta lata, neque id dissimulaui ad Colum. 4, 24, 7. Sed fecit Crescentius, qui lera scripsit, & quod postea obseruaui, Codex Lugdunensis, vt hanc vocem substituendam laeis ptem. Absurdum videbatur libraritis, laetum sarmentum abscindi: (vide Schoetgenius ad Pallad. 1, 6, 5 vbi finilem Commelini meum argui) maluerunt itaque ponere quod non intelligerent. Verum si attendas apparatus, non simpliciter laeta sarmenta daminari: sed si sint eadem sterilia, vel supra modum exuberantia, vt succum vitamque aliis intercipient. Vid. omnino Col. A. 17, 3. Igitur & hic

restituenda laeta ex Crescentio arbitror, & apud Columellam 4, 24, 7 itemque de Arb. 10, 2 laeis substituenda: nisi tamen exoriat, qui doceat nos, quam vim laeta sarmenta habeant, & qua de causa rescandam videantur.

12, 2 FOCANEVS ETIAM) Vid. Col. 5, 6, 35.

12, 3 IN LOCIS CLEMENTIORIBVS) Crescentius 4, 12 In locis laetis & clementioribus &c. locus enim laetus exilibus opponitur, vt clementi assueto, de quibus statim agi Palladius. PONTED.

12, 4 AMVRCA ET TERRA) Col. 4, 24, 6.

12, 5 VNGVES CVSTODVM) Col. 4, 24, 8.

quae vetera vel scabra reperies. Illae * quae altius coluntur, vt in iugo vel pergula, vbi quatuor pedibus supra terram leuatae steterint, quaterna brachia habeant. Si macra vitis erit, in singulis brachiis singula flagella dimittimus: si pinguis, bina. sed prouidendum, ne in vna ** parte sint sarmenta quae seruas: quod cum fit *, vitis, tanquam si fulgure tangatur, arescit. Relinquenda sunt sarmenta neque circa durum, neque in summo: quia haec velut pampinaria minus afferunt, illa vitem nimietate foetus onerant, & longius ducunt, quare in medio loco seruanda sunt, quae * tuemur. Plaga non iuxta gemmam, sed aliquanto superius fiat, & auertatur a gemma propter lacrymam defluentem.

XIII. VITIS quae in arbore collocatur. Prima eius materia ad secundam vel tertiam gemmam praecidatur, deinde omnibus annis aliquid per ramos crescere subinde patiamur, vnam materiam semper ad cacumen arboris dirigentes. Sed qui fructum volunt maximum, materias plures * per ramos submittunt *; qui vinum melius, sarmenta in cacumen extendunt. Fortioribus ramis arborum plures materiae, debilioribus imponendae sunt pauciores. Putandi autem ratio talis est, vt & vetera sarmenta, quibus primi anni fructus pependit, omnia recidantur, & noua circumcisis capreolis & ramulis inutilibus dimittantur. Sed prouidendum est, omnibus annis vitem resoluī ac religari, quia refrigeratur. Ita formandi sunt rami arborum vitiferarum, ne alter sub alterius linea dirigatur: sed loco pingui vltimus a terra octo pedibus, gracili vero septem sine ramo relinquenda est. In solo rosido & nebuloso, rami arboris vitiferae in orientem & occidentem putatione dirigantur, vt latera vacua solis radiis membra totius vitis ostendant. Agendum est autem, vt vitis spissa non sit in arbore, & deficientibus primis arboribus substituendae sunt aliae. In loco clinoso humilior rami arborum seruandi sunt; in plano & vliginoso, alius. Palmites ad arborem non duro vineis ligentur, ne eos vinculum recidat, att. atterat. Hoc autem noueris, quia palmes *, quod extra ligaturam pendens habuerit, fructu * induet: quod infra ligaturam, materiae sequentis anni deputabit.

XIV.

VARIETAS LECTIIONIS.

o) illae — habeant om. P. no¹ vna Cx. & I. B. R. ima reliqui. p) fuerit P. q) quae tuemur om. P. [T. XIII.] a) plures deest P. b) dimittant I. B. R. c) palmas P. d) fructum I. I — G. fructus induit Lugd.

NOTAE VARIORVM.

12; 6 SI MACRA VITIS ERIT) Crescentius: si macra & humilis vitis erit. Idque recte: duo enim colendae vitis genera hoc in capite Palladius commemorat, quorum vnum supra hoc modo expressit: nam quae altius colitur & succunda est, plus quam octo palmite habere non debet: si nunc alterum, si macra & humilis vitis erit, in singulis brachiis singula flagella dimittimus. PONTED. Verum hic macra tantum vitis & pinguis opponuntur: & ita quoque Col. l. c.

12; 6 NE IN VNA PARTE) Ita legendum non auctoritate modo antiquarum editionum, (a quibus non discedere, cum iacemus, significauimus Medicum librum) & Crescentii: sed in primis Columellae 4, 24, 9. Quoties vnus & vnus miscuerit libris apud Columellam, Index

noster docet. Reliqua huius capitis plana erunt collato Col. 4, 24, 11.

13; 1 VITIS, QVAE IN ARB. COLLOCATUR) Hunc veluti indicem aui lemma posuisse dicendorum videtur Palladius. Itaque interpunctione separandi.

13; 2 PVNTANDI AVTEM RATIO) Col. 5, 6, 26.

13; 2 LATERA VACVA SOLIS RADIIIS) Ita & liber. Alterum iamen, vbi vox radiis omittitur, Latinius nobis visum, nescio an aliis. BARTHIVS 41, 7. Si radiis absint, certe soli videtur legendum. Huic enim ostendi totam vitem interest, & toto quidem die.

13; 3 NOVERIS, QVIA PALMES) Res ipsa est apud Col. 5, 6, 28. Ratio constructionis noueris quia barbara est. Possit autem cau-
Z 22 22 fac

XIV. VITES, quas provinciales more velut arbusculas stare dixi, si institueris velis, ramos a quatuor partibus his relinques, & in eis brachiis farnenta pro vitis possibilitate servabis. Vites autem, quae cannis in orbem coguntur ^a, sic putentur, quemadmodum eae quae nituntur radicis ^b, aut palis. Illae vero quae sine adminiculis iacent, quod pro sola indigentia ^c faciendum est, vel necessitate provinciae, primo anno duas gemmas, deinde plures habebunt. Sed huius generis vinea strictius est putanda.

XV. NOVELLAM vitem Columella dicit a primo anno ad vnam materiam esse formandam, nec recidendam totam, sicut Italiae consuetudo est, † anno secundo ² expleto, quia vel intereat vites in totum recisae, vel infocunda farnenta producant, quae amputato capite velut pampinaria de duro coguntur exire: quare iuxta ipsam commissuram veteris farnenti, vnam vel duas gemmas [censemus ^a] relinquendas ^b: quod est merito in viticula fortiore servandum, & sane excipiendam calamus novellam, vel ³ exiguis palis, ut tertio anno robustiores possit accipere. Nam quadrina novella, ubi laetum solum est, tres materias merito nutrire ^c cogetur. Statim post putationem ^d farnenta decisa [a ^e] vineis, & rubi & impedimentum ^f sossoris ovine ^g tollatur.

XVI. Hoc etiam mense propagandae sunt vites: sed vetus & exesa vinea, cuius ^a duramenta longè processerunt, ut Columella dicit, mergis melius reparabitur, quam si infossione totius corporis obruatur, quod agricolis certum est displicere. Mergum dicimus, quoties ^b velut arcus supra terram relinquitur, alia parte vitis infossa. Nam

VARIETAS LECTIIONIS.

[T. XIV.] a) *fringuntur P.* b) *radicis aut om. P. radicibus Lugd.* c) *Indulgentia P.*
[T. XV] †) Hic interp. omnes. Nobiscum Morg. l. 23. a) *censemus om. Lugd. P. I. B. R.* b) *relinquenda sunt P.* c) *servare P.* d) *in inf. P.* e) *a om. Lugd. I. B. R.* f) *impedimenta P.* g) *omne om. P.* [T. XVI.] a) *eni Lugd.* b) *quotiens Lugd.*

NOTAE VARIORVM.

fac intellectum habere & quia. Hoc, quod de vinculo dixi, tanto magis noveris & observes, quia solet illud vrgeri magno pondere fructus.

14 Conf. Tit. II. h. l.

14 POSSIBILITATE) Possibilitas aliquid rei vel hominis est, quod quacque & quisque extremum susterre valet. BARTHIVS 41. 6.

15 PRO SOLA INDIGENTIA) h. e. nominis cum alia vinearum genera excludunt causas idoneae. Sed nec dissimulo, magis mihi probari cum Mediceo vnica mutata literula legamus pro soli indulgentia: imprimis cum necessitatis provinciae separationem fiat mentio.

15, 1 COLVMELLA) de Arb. 5; it. 4, 6, 1 & 11. Descripsit Crescentius 4, 13.

15, 2 [CENSEMUS] RELINQUENDAS.) Verbum censemus in vetustis Florentinis & Vaticanis codicibus non reperitur, neque in Iensonianis Bruchianisque libris; ideo etiam Cornelius lineis ipsum circumscripsit, cum de eo dubitaret. Ego vitiosum, existimo; nam Palladius non sic esse faciendum existimat, sed sic faciendum de Columellae sententia commemorat, quae etiam id quod adiectum est, amplectitur: & sane excipiendam calamis novellam.

Quare si retinendum verbum illud videatur, in censet immutarem. Crescentium hunc locum ita 4, 12 exprimit: Quare iuxta commissuram veteris farnenti ad vnam vel duas gemmas inferiores capitis relinquenda (an relinquenda vites nempe) sunt. At Columella 4, 11 hoc modo loquitur: Sed annotato superioris anni pollice, supra ipsam commissuram veteris farnenti vnam vel duas gemmas relinquemus, ex quibus germinet. De novella vero vite vel exiguis palis vel calamis palanda proximo capite 12 agit. PONTE D.

15, 1 EXCIPENDAM) Desit ex Columellae persona loqui, suumque interpositi indicium, non quidem verbo censemus, quod dubium admodum, vel plane falsum est; sed verbis, quod EST merito in viticula fortiore servandum. Haec non placet redire ad infinitum orationis genus & adper quovis, sed legi vix apice mutato excipiendum. Quoties gerundia cum verbi sui casu iungantur, non hic opus est docere. Multa Varronis praefertim suppeditabit noster Index.

16, 1 COLVMELLA) 4, 22, 2 it. Arb. 7; 4 sunt quaedam in hanc sententiam, verba qui-

dem

Nam (vt ait Columella) cum totae stratae sunt, plurimis radicibus totius corporis fatigantur. Mergi vero post biennium reciduntur in ea parte quae supra est, & in loco iustas vites reliquant. Sed (vt agricolae asserunt) post biennium si recidas, plerumque infirmas f habent radices & repente simul pereunt.

XVII. Hoc mense calidis & apricis locis optime celebratur insitio, quae sit tribus generibus. Sed ex his duo nunc fieri possunt; tertium referatur aestati. Sunt autem genera inferendi haec: aut sub cortice, aut in trunco, aut emplastro. Inferemus ergo sic: Arborem vel ramum, in loco qui nitidus est & sine cicatrice, ferra recidemus non laeso cortice. post ferraturam, plagam ferramenti acutis incidamus. Inde quasi cuneum tenuem ferreum, vel osseum, maxime leoninum, inter corticem & lignum tribus prope digitis consideranter deponimus, ne corticis fascia dissipetur; & in eum modum subducto cuneo, statim furculum mergimus vna parte decisum salua medulla, & cortice partis alterius, qui supra arborem sex vel octo digitis emineat. Duos, vel tres, vel plures furculos pro trunci qualitate constitimus: quaternis digitis, vel amplius inter eos spatium relinquimus: tunc iunco, aut vlino, aut vimine stringemus, & super lutum musco testum ponemus, ac ligabimus, vt quatuor digitis supra lutum possit furculum eniuere. Plerosque delectat strictum primo sectae arboris truncum vinculis arterioribus, in medio findere, & ibi furculos ex vtraque parte rasos in modum cunei, vt integra sit medulla, demergere, praemisso ante cuneolo, quo subducto, depositus furculus redeunte in plagam materia, possit astringi. Sed hoc vtrumque genus verum est, & sit crescente luna, vbi incipit gemma arborum turgescere. Furculi autem, qui inferendi sunt, sint nouelli, fertiles, nodosi, de nouo nati, ab orientali arboris parte decisi, crassitudine digiti minoris, bifurci vel trifurci, gemmis pluribus vberati. Si arborem minorem desiderabis inferere, in qua sine dubio meliora incrementa proueniunt, circa terram secato: & quod melius est, furculos iuter lignum corticemque depone, tunc stringe. Quidam rasum ex vtraque parte furculum convenientem soliditati arboris inferendae sic in medio deponunt, vt cortex furculi vndique cortici arboris reddatur aequalis. Sed in nouella arbore terra inota vsque ad ipsum insitum colligatur; quae eam res a vento & calore defendet. Mihi asseruit diligens agricola omne insitum sine dubio comprehendere, si depositis furculis viscum non temperatum in ipsa plaga pariter mergamus, quasi glutino quodam succos materiae vtriusque misturum. De emplastratione suo mense dicemus. Quartum genus Columella sic reulit. Gallica terebra vsque ad medullam arborem perforandam, plaga interius leuiter inclinata. ibi educito omni scobe, vitem, vel ramum ad modum foraminis impressi delibatum, succidimus.

VARIETAS LECTIIONIS.

* c) tota est craterate P. d) insula P. c) relinquuntur P. f) infirmas Lugd. g) perierunt Lugd. [T.XVII.] a) Est autem inferendum P. genera om. etiam Lugd. b) nitidamus vel incidimus P. c) tenuem om. P. cc) considerantes rep. Lugd. d) rasos P. dd) veris Lugd. e) quando P. cc) edula Lugd.

NOTAE VARIORVM.

den nonidum reperi. Mergi disciplinam habes 4, 15.

17, 1 GENERA INSENDERI) Eadem praecipunt Col. Arb. c. 16 & Florentinus Geop. 10, 75. SCHOETT G.

17, 6 SVOMENSE) Iunio 5.

17, 7 COLUMELLA) Arb. 8, 4 qui tamen scobem non vult dici, verum ramenta, quae terebra educuntur.

dum tamen & luimentem, stricte imprimi, vna aut duabus gemmis foris relictis. tunc argilla & musco locum diligenter operiri, ita & vites in vltimo inferri posse commissas f. Hispanus quidam mihi hoc genus nouae g insitionis ostendit, [quod h] ex persico se afferebat expertum. Salicis ramum brachiū crassitudine, solidum, longum cubitis duobus aut amplius, terebrari iussit in medio, & plantam persici in eodem loco in quo consistit, spoliata ramis omnibus, solo capite relicto per ipsam salignū manubriū foramen induci: tunc eundem salicis ramum terrae capite vtroque demerso, in arcus similitudinem debere curuari, foramen luto, musco, vinculis stringi: anno deinde exempto i, vbi infra medullam salicis caput plantae sic coalescit, vt vnitas sit ex duobus mista corporibus, plantam subter incidi atque transferri, & aggerari terram, quae arcum salicis cum persici cacumine possit operire: hinc persici poma siue ossibus nacti: sed hoc locis humidis conuenire vel riguis m, & salices aquationibus adiuvandas n, vt & natura ligni vigeat o, quae delectatur humore, & superfluentem copiam succi p germinibus q minifret alienis.

XVIII. Hoc mense locis temperatis insituemus oliueta, quae vel pascuis conferenda sunt, vt extremas circa decimanum tabulas cingant, vel suum locum tenebunt. Si ponantur in pascuis, radicatae plantae decisis capitibus & brachiis, & in truncum redactae vsque ad mensuram cubiti vnus & palmi in sermento terrae fossae designantur, locum palo antea deprimente: ordei grana subteriaciantur, & amputetur iis quidquid putridi inuentum fuerit, aut arentis: & tunc amputata capita luto velentur & musco, vimeis vinculis, vel tenacibus quibuscunque constricta. Sed maximum beneficium est, vt proficiat incremento, si rubrica partes notentur, quibus obseruae steterunt, & contra eas simili ratione ponantur. Sint a se discretae pedibus quindecim, vel viginti. Omnis subinde circa eas herba vellatur: & quoties se imber infuderit, breuissimis ac frequentissimis fossionibus sollicitentur. & subinde ducta a trunco terra atque permixta in aliquanto altiores cumulos congeratur. Quod si oliuetum suo loco facere volueris, haec genera

VARIETAS LECTIONIS.

f) commissas om. P. ff) mihi om. Lugd. g) nouae om. Lugd. J. B. R. bonae P. h) quod om. Lugd. P. Gron. ad Liu. 1, 32. i) exalto P. l) plantulae P. m) irriguis P. n) conuenire, vt C. P. o) vico aquae delectetur P. Lugd. p) persici P. q) gramminibus J. B. R.

NOTAE VARIORVM.

17, 8 SALIGNI MANVBRII) Haec ipsa appellatio docet intelligi non ramum matri adhuc haerentem, sed taleam decisam. Hinc etiam vtriusque capitis mentio, h. e. extremitatis. 17, 8 ANNO — EXEMTO) Ne quis festinet ad emendandum ex auctoritate Mediceae legendum exalto, obstat Palladii vsus v. g. Febr. 26, 2.

17, 8 PLANTAE) h. e. ipsa stirps, quae salici inserta est, ab inferiori parte illi cohaeruit. 17, 8 CVM PERSICI CACVMINE) quod ex summa arca parte exit, vt adeo commixtura tota terra obruta sit.

17, 8 POMA SINE OSSIBVS) Breuior multo ratio est Geop. 10, 16.

18 Pleraque huius tituli descripsit Crescentius 5, 19. Noster autem ante oculos habuit Col. Arb. 17 & R. R. 5, 8 & 9.

18, 1 EXTREMAS CIRCA DECIMANVM TABVLAS) Non igitur totae tabulae, in quibus generatim vites positaer sunt, sed ea tantum latera vel extrema, quae decimano, h. e. viae maiori vincam diuidenti conigua sunt.

18, 1 TENACIEVS QVIEVSCVNQVE) Vitur alias tenacium voce noster pro pediculis vel petiolis fructuum substantiae hic substantiae non minus, sed pro materia quacunque ad ligandum & ita firmandum apta videtur fuisse. Crescentius breuiter vincula quibuscunque constricta. Possis etiam hic quidem ad v. non subaudire vincula.

18, 3 SVO LOCO) qui ei proprie adscriptus assignatusque esse debet. Virgilius Georg. 2, 62. Miraturusque nouas frondes & non sua poma. Plura obseruauit Barthius ad Rustici

ra terrarum sequeris: terram cui mista sit glarea, aut cretam sabulonis coniunctione resolutam, aut pinguem sabuloneum, aut terram naturae densioris & humidae. Creta figuli omnino repudianda est, & viginosa, & in qua semper humor assitit †, & sabulo macer, & nuda glarea: quamvis enim comprehendat, non conualecit. Potest feri & ubi arbutus aut ilex steterat. nam cernus^{aa} & aesculus excisa radices noxias relinquit, quarum virus oleum necat. Locis aestuosus Septentrionali colle; frigidis, meridiano⁴ gaudet: medijs, cliuis delectatur. Neque imum locum, neque arduum patitur, magis modicos cliuis [diligit †,] sicut est regio Sabina, vel Baetica. Baccarum^b genus numerosum est, & plurium^c vocabulorum, sicut Pausia, Orchis, Radius, Sergia, Licinia, Cominia^{cc}, & caeterae quas nominare non attinet. Pausia tamen oleum quod reddit, dum^d viride est^e, optimum [est f,] sed cito vetustate corrumpitur. Optimum Licinia dat, plurimum Sergia. Sed de his haec^e generaliter praecepisse sufficiet, maiores^b baccas cibo, minores oleo profuturas. Si frumentarius ager est, quem confestim oliueto, quadragenis inter se pedibus distent: si macer, vicenisⁱ quinis. Melius faciemus, si ordines in Fauonium dirigamus. Cum deponentur, in scrobes siccasⁱ constituentur quaterius pedibus fossas^m. Glarea etiam, ubi lapides defuerint, misceatur, & stercus. Si clausus locus est, modice supra terram, quae ponuntur, emineant. Si pecora formidantur, altiores trunci esse debebunt. In siccis vero provinciis cum pluuiae defunt^{mm}, rigare conueniet. Siⁿ provincia indiget oliuetis, & non est vnde planta sumatur, seminarium faciendum est, id est tabula effossa, sicut superius dixi, vt ibi (sicut Columella dicit) rami ferra incisi in modum sesquipedalem deponantur. inde post quinquennium poterit valida planta transferri, & locis frigidis hoc mense plantari^p. Scio plerosque, quod facilius atque vilius est, radices olearum quae in siluis plerumque sunt, aut in locis desertis, in cubitalem mensuram recisas, aut in seminario, si placuerit, aut in oliueto solere disponere, & admisione stercoris adiuuare. Quare^r proueniet, vt ex vnius arboris radicibus numerosa planta nascatur^q.

XIX. ETIAM pomifera arbores possumus in pastinis a Septentrionali regione disponere, de quibus sigillatim diceimus, quae specialiter sunt tenenda. Nam pomis eadem conuenit terra, quae vitibus. scrobes autem maiores facies, vt materiae prois^a, & fructui. Si pomarium facies, inter ordines tricenos pedes relinques. Plantas statues^a radicatatas, quod est melius. sed seruabis, ne cacumina aut manu fracta aut erosa non cre-

VARIETAS LLECTIONIS.

[T. XVIII.]. a) depressioris & vniuidae Cr. vniuidae etiam Lugd. †) exsistit Cr. consistit Colum. 5, 8, 6. aa) cedrus etiam exc. P. †) diligit om. etiam Lugd. b) Olearum P. c) plurimum P. plurimum Lugd. cc) Comminia Pal. ind. Sylb. d) dum om. P. e) est, & P. f) est omitt. I. B. R. g) hoc P. h) maiores — profuturas om. P. i) in cenis P. deest plane I. B. R. l) sicce P. m) fossit P. mm) & inf. Lugd. n) Et si I. B. R. o) transferri P. p) quare om. q) vellatur P. [T. XIX.] a) profis I. I. — G.

NOTAE VARIORVM.

um 1, 537. Gronouius Obs. 1, II. SCHOETTG. De hoc vsu. pronomini reciprocum ubi significat vnam aliquam & solidam naturam, nihil alieni habentem, etiam testantur loca Plin. 33, 4 f. 21. Arum arugis quasiusum non coquitur, sed statim fuit est & 33, 8 f. 42. Sisaponisus miniaris fuae venae arena sine argente excoquitur.

18, 3 DENSIORIS ET HUMIDAE) Quod est apud Crescentium & Lugd. vniuidae,

illud ex vniuidae corruptum arbitror. vniuidae hic habet etiam Colum. 5, 8, 6.

18, 3 CERRVS ET AESCVLVVS) Quercus est apud Colum. 5, 8, 7. Ilaque cedrum non puto additamentum.

18, 6 COLUMELLA) 5, 9, 3.

19, Vidu Colum. de Arb. 18 sqq. & 5, 10.

19, 2 SEDSERVABIS, NE CACV- MINA) Locus vitiosus, qui hoc aut alio item modo

crescant. Vnumquemque ordinem suo generi deputabis, ne infirmas a valentioribus opprimantur. Plantas similiter notabimus, ut ipsi quibus steterant cardinibus opponamus. De cliuo sicco & exili, in plauum, pinguem & humidum transferemus. Si truncos ponere volueris, supra terram prope pedibus erigantur. Vbi duas in vna scrobe plantas deponis, cauendum est, ne se contingant, nam verniibus interibunt. Sed (vt Columella dicit) feraciores sunt, quae seminibus, hoc est nucibus suis, quam quae plantis ponuntur, aut ramis. Vbi regio siccior est, aquationibus adiuuentur.

XX. Nunc locis maritimis & calidis fodiendae sunt vites: vel (si haec prouinciae consuetudo est) exarandae, & in eisdem locis palandae, aut ligandae sunt vineae prius quam gemma procedat; cuius concussione vel attritu incurritur grande dispendium. Nunc oleae caeteraque arbores laetamen accipiunt decrescente luna, sufficit autem maiori arbori vehemens vna; minori, media; ita ut subducta a radicibus terra, & simo permixta, reuocetur. Tempore hoc, si quae sunt in seminariis plautae, circumfodiendae sunt, & amputandi eis rami superflui, vel radicae, quas circa in superiore parte miserunt.

XXI. Hoc mense rosaria conferemus, quae sulco breuissimo aut scrobibus ponenda sunt, vel virgulis, vel etiam semine. Semina autem rosarum non potemus medios flosculos esse aurei coloris, quos rosae ferunt, sed baccas utriusque, quas in breuissimi piri similitudinem plenas seminibus post vindemiam reddunt maturas, quarum tamen maturitas ex colore sulco & mollicie poterit aestimari. Siqua etiam sunt antiqua rosaria, hoc tempore circumfodiuntur sarculis vel dolabris, & ariditas vniuersa reciditur. Nunc & quae rara sunt possunt ducta virgarum propagie reparari. Si rosam temperius habere volueris, duobus palmis ab ea [in] gyrum lodes, & aqua calida bis rigabis in die. Nunc & liliorum bulbos ponemus, vel lilia ante habita sarriemus summa diligentia, ne oculos circa radicem nascentes, & minores bulbos fauciemus, qui a matre subtrahunt, atque in alios digesti ordines, noua liliata seruiabunt. Item violarum plantae, & croci bulbi ferendi sunt, vel subtiliter (si fuerant ante) fodiendi.

XXII. Hoc mense aliqui lini semen laeto solo in ingerum x modios spargunt, & lina consequuntur exilia.

XXIII.

VARIETAS LECTIIONIS.

b) hoc est nucibus dm. P. c) aut — adiuuentur desunt P. [T. XX.] a) nages
P. veges Lugd. I. B. R. [T. XXI.] a) mense P. b) fodiuntur Lugd. c) sarriemus
Lugd. d) & P.

NOTAE VARIORVM.

modo emendari potest: Sed seruabis, ne cacumina aut manu fracta, aut a pecore praeurosa sint, nam non cresunt. Columella de Arb. cap. 18 Nam si prius cacumina manu perfracta, aut a pecore praeurosa fuerint, quam adulescant, in perpetuum corrumpuntur. Idem 5, 10 Quoniam si saepius cacumina hominis manu fractata (an perfracta vel detracta ut indicauit) aut a pecore praeurosa sint, in perpetuum semina incrementum ca-

pere nequeunt. PONTED. Mihi videbatur sanus esse locus, modo pro *crofa* legas *derosa*. Primam litteram praecedens eiusdem organi habuisse potest.

19, 2 CARDINIBVS) Eadem praecipit Virg. Gc. 2, 269.

19, 3 VT COLUMELLA DICIT) Nondum inueni locum. Si nunc arbores intelligit res aperta: loca dabit Index.

XXIII. TEMPORE hoc canneta ponenda sunt factis brevissimis scrobibus, & oculis cannarum per singulas scrobes obrutis, qui scnipedis spatio inter se distare debebunt. Si calidae & siccae prouinciae studemus, valles humidas vel irriguas opus est deputare cannetis; si frigida regio est, locis mediis instituantur, sed ^a succo villarum subditis. Inter haec asparagorum etiam semina spargere possumus, ut mista nascantur, quia & asparagi coluntur, & incenduntur eo more quo cannae. Sed si sunt antiqua ^a canneta, hoc tempore sarriuntur, recisis quae in radice purganda sunt, id est putribus, male porrectis, & siqua gignendi oculos non habebunt. Nunc salicis plantas, & omnium generum, quae arbusculo applicandae sunt, vel genetae ^b, (ubi deerit) obruemus. Ex bacis etiam myrti & lauri, seminaria faciemus, vel si fuerant, excolemus.

XXIV. CIRCA Idus Februarias sepes hortorum ex congesto in finibus spinarum semine faciendae [sunt], sicut dictum est, cum de munimine loqueremur hortorum. Item Graeci dicunt de crassa [†] rubi virga fieri debere particulas, & palmaribus scrobibus obrui, & quotidie [‡], donec frondeat, fossione & rigatione nutriri. Hoc ^a mense lactuca feritur, ut ^a possit Aprilis mense transferri. Item cardus feritur, & nasturtium, & coriandrum, & papauer, sicut mense Nouembri, & allium & vlpicum. Nunc satureia feritur pingui agro, non stercoreato, sed aprico, vel melius mari proximo, & [cum] cepullis mista feminatur. Hoc etiam mense cepullas seres: sed constat ^a & vere & autumnio esse ^c seminandas. si semen eius ^c fueris, in caput ^d crescit, & minus reddit in semine: si capitulum ponas ^e, ipsum macescit, & multum semen educit. Terram cepae desiderant pinguem, vehementer subactam, irriguam, stercoreatam. ibi areas faciemus omnibus herbis & radice purgatas. seremus placido & sereno die, maxime Austro vel Euro flantibus. si minuente luna serantur, tenues & aciores proueniunt: si crescente, robustae & saporis humecti. rarius sunt ponendae; runcandae ac farculandae sunt ^f saepius. Si capita voluerimus his esse maiora, folia omnia debemus auferre, [&] sic succus ad inferiora cogetur: de quibus vero semina colligenda sunt, iuuentur ^g adminiculis ^h, ubi caulem coeperint excitare. Cum niger color seminis fuerit, praefertunt ⁱ in maturitatis indicia. Vellendi sunt thalli adhuc lenissimè cum semine, & sic in sole siccandi. Hoc mense anethum ^j seres locis frigidis. Omnem caeli statum patitur, ^k sed tepidiore laetatur. Righet ^k, si se imber abstineat. feratur rarius. Aliqui possemus eius non obrutur, opinantes quod a nulla aue tangatur. Nunc & sinapi serere possumus ^l. Hoc etiam mense caules seremus, qui & toto anno feri possunt. solum ^m pingue & satis subactum diligunt: argillam ⁿ & glareum timent: fabulone & arenis non delectantur, nisi perennis vada succurrat. Omnem caeli statum caulis patitur, frigidum ^o magis.

VARIETAS LECTIONIS.

[T. XXIII.] ^a) sed succo villarum subditis desunt P. ^b) genetae (ubi deerunt) I. I. — G. [T. XXIV.] [†]) grossa Lugd. [‡]) cotidie Lugd. ^a) vs — cardus feritur desunt P. ^b) & vlpicum desunt P. vel I. B. R. ^c) esse om. P. ^{cc}) earum conl. Morg I. 24. ^d) capite P. ^e) penes macescit P. ^f) sunt om. P. ^g) tuemus P. ^{gg}) sic Lugd. anemim. reliqui. ^h) praefertunt om. P. ⁱ) sic Lugd. anethum vel. ^k) Righet, si non pluerit; ser. P. ^l) poss. Et caules, qui toto P. ^m) solo pingui & sa. subacte P. ⁿ) arenam I. B. R.

NOTAE VARIORVM.

24. 1 DE MUNIMINE HORTORVM)
1, 34, 5 sq. Conf. Diophanes Geop. 5, 45; Colum. 11, 3. Add. Plin. 17, 10. SCHOETT G.
24. 2 ET [CVM] CEPVLLIS) Comheli-

mus quoniam cum in vetustis libris non inueniatur ipsum lincis circumdedit. Cuba quoque non excersit. PONTE D.

magis. Contra anstrum positi citius ferunt; contra septentrionem, serius. Sed hic & sapore caulis vincit & robore^a. cliuis delectatur, & ideo ponendae sunt plantae per puluinos^r arearum. gaudet stercore & farculatione, rarius positus conualescit. celerius^r coquitur virore seruato, si, dum est trium vel quatuor foliorum, nitrum tritum cribello desuper spargas, ut speciem pruinae candentis imitetur. Columella dicit plantarum radices alga marina inuoluendas seruandae viriditatis causa, fimo simul adhaerente^r. Ponendae sunt plantae maioris incrementi, quia licet serius comprehendant, fortiores fient. Si hiems est, tepido iam die; si aestas, cum sol in^r vespeream declinatur, planta pangenda est. Vastior fiet, si terra operiatur assidue. Semen^r brassicae vetustum mutatur in rapa^r. Hoc mense post Idus spongiarum^{xx} asparagorum vel nouas formare iucipimus ex semine, vel antiquas ponemus. Mihi etiam illud utile^r videtur ac diligens, ut asparagi agrestis radices plurimas in vnum locum congeramus cultum^r, vel certe saxosum, quae statim fructum dent ex loco qui aliud nil habebat, & has annis omnibus incendamus in scopis, ut fructus frequentior furgat, & fortior. Hoc autem genus est sapore iucundius. Nunc etiam malua feri potest. Mentam quoque fere plantis^r vel radicibus, loco humido, vel circa aquas, apricum solum, nec pingue, nec stercorearum desiderat. Hoc mense^r foeniculum feres loco aprico, & modice^b saxoso. Seritur^r primo vere pastinaca, & semine ponetur & plantis, loco pingui, soluto^d, altius pastinato: raram^r statues, ut robur accipiat. Cunela^f etiam nunc seritur, & colitur eo more quo allium vel cepulla. Nunc caeresolium locis frigidis^r post Idus seratur: desiderat agrum laetum, humidum, stercoreatum. Hoc mense betam seremus, quamuis possit & tota aestate seminari, amat agrum putrem, humidum, laetum^r, transferenda est quatuor aut quinque foliorum, radicibus fimo recenti oblitis. amat frequenter effodi, & multo stercore saturari. Hoc mense porrus serendus: quem si scitilem velis, post duos menses, quam satius est, poteris delectare manentem in arcis suis: quamuis asserat Columella

VARIETAS LECTIONIS.

- a) rubore, qui cliuis P. p) & ideo — arearum om. P. q) bullinos Lugd. I. B. R. vid. f. 12.
 r) Celerius — imitetur om. P. s) haerente P. 1) ad P. u) semen brassicae — iucundius om. P.
 x) rapam I. B. R. rapa I. I. — G. Vict. xx) spongiarum Lugd. f) vile Lugd. z) inenulum conii.
 Morg. I. 85. y) quae pla. & rad. stercore desiderat caet. omisi. P. 2) loco P. 3) & deest P. b) maxime I. B. R. c) seritur pr. vere om. P. d) soluto om. P. e) raram P. f) Cunela — caeresolium om. P. g) humidis P. h) locum Lugd. I. B. R. om. P.

NOTAE VARIORVM.

24, 7 COLUMELLA II, 3, 23.
 24, 7 MUTATUR IN RAPAM Quos interrogavi earum rerum peritos, si negant sibi tale quid in semine quinque & sex annorum vfu venisse. Neque Theophrastus & Plinius, quo loco de permutatione seminum & vitio aeratis agunt, ille hist. plant. 7, 63 hic 19, II f. 58 huius rei mentionem faciunt. Forte permixtissimi aliquis semina non multum dissimilia.

24, 9 HOC MENSE FOENICVLVM SERES Haec perperam in omnibus editis libris distinguntur; nam sic videtur scribendum: Hoc mense foeniculum feres loco aprico & modice saxoso. Seritur primo vere pastinaca, & semine ponitur & plantis loco pingui. Cuba non absumili ordine transcripta: Pastinaca vero se-

ritur. Primo semine ponitur & plantis. At Plinius ad ista separanda potissimum sequor, qui 19, 5 ex iis, inquit, pastinacae vnum genus sponte provenit; radicibus Graece dicitur. Alterum seritur radice vel semine primo vere, vel autumno, ut Hygino placet februario, Augusto, Septembri, Octobri, solo quam altissime resosso. PONTE D. Obiciueram viro doctissimo, & interpunxi ut iussit: licet non intelligerem, quid ad sententiam inieresset, si Comuclini seruare distinctionem, quae talis est, Hoc mense foeniculum feres loco aprico & modice saxoso: seritur primo vere. Pastinaca & semine ponitur, & plantis, loco pingui &c. Neque enim dubium est quin foeniculum & ipsum primo vere feri velit Palladius: & quod in februario tradit pastinacae disciplinam, eo ipso

Columella, etiam sectionum diutius duraturum, melioremque, si transferatur, & quoties secabitur, aqua iuuetur & stercore, si capitatum¹ facere velis, quod² vere seueris, Octobri mense transferre debebis. serendus³ est loco laeto, & maxime campestri, area plana, passiuam alte, & diu subacta & stercoreata, si sectionum velis, spissius: si capitatum, rarius seres. sarculo frequentandus est, &⁴ herbis liberandus. Cum digitum crassitudinem habuerit⁵, a media parte praecisis foliis, & truncatis radicibus, transferatur: oblitus humo liquido, quaternis vel quinis digitis separatur. cum radices agit, inodice comprehendendus & alleuandus est sarculo, vt suspensus⁶ a terra, quod spatii vacuum subter inuenerit, capitis vastitate cogatur implere. Item plura semina in vnum ligata si deposueris, grandis porrus nascetur ex omnibus. Item si capiti eius rapae semen immittas sine ferro, & paugas, multum fertur incrementum: melius⁷ si frequenter hoc facias. Hoc mense inula feritur, quo canneta ponuntur. feritur oculis sicut calami, quos⁸ abscindere⁹ & terra leuiter debemus obruere, terra fossa & subacta, excitatis ad lineam piluini¹⁰, quibus eius oculos oportet infodere. trium pedum inter se spatio separantur. Hoc mense colocasiae¹¹ bulbos ponemus. amant humidum locum, pinguem, maxime¹² irriguum. circa fontes laetantur & riuos, nec de soli qualitate curant, si perpetuo foueantur humore. frondere prope semper possunt, si tanquam citreata tegumentis defendantur a frigore. Hoc mense cymium & anisum feritur loco bene subacto, & cui lac tamen admisceas. Quod satum est, herbis purgetur assidue.

XXV. PLANTAS pirorum † mense Februario locis frigidis ponemus; calidis vero Nouembri: sed mense Nouembri pira locis tepidis conferenda sunt, vt solo iuuentur irriguo. ita & florem plurimum proferent, & magnitudinem pomi turgentis acquirant. nasci tamen tali solo maxime diligunt, quale ‡ vinctis diximus conuenire: sed laeto solo & validas arbores, & fructus plurimos consequemur. Lapidosi generis pira¹ vitium nutare creduntur, si terris mollibus conferantur. Sed pirum plantis serere prope tardus euentus est: tamen quibus hoc² placuit, vt³ semina generosa nihil sibi de agresti asperitate permisceant, plantas bimas aut trimas, eo more quo oleae ponuntur, radicatae, in agnis scrobibus ponant, supra terram tribus altis vel quatuor pedibus, quarum decisa cacumina argilla mista muscus debet operire. Nam si quis pirorum seuum aspergat, nasci quidem necesse est, origineum suam resouente⁴ natura, cuius AETERNITATI nulla tarditas potest asserere⁵ fastidium: sed homini hoc expectare longinquum est, cum & sero veniant, & de generis nobilitate decedant. Melius ergo hoc⁶ mense Nouembri fiet, vt pirorum plantas radicatae seramus agrestium, subactis bene scro-

VARIETAS LECTIONIS.

i) capitum Lugd. k) quod vere seueris om. P. l) secundus Iens. secundum P. m) & om. P. n) habuit P. o) suspensum P. p) melius si — separantur om. P. q) abscidere Lugd. r) bulbis I. B. R. vid. f. 6. s) colocasi Lugd. [T. XXV.] t) pira per i semper Lugd. ‡) quali vinctis Lugd. a) sic P. hoc placet Lugd. b) nam P. c) repente P. d) causaro L. B. R. creare Lugd.

NOTAE VARIORVM.

ipso primo vere & hanc serendam praecipit. Sed in Cubae verbis interpunctionem mutarem hoc modo: *Passinaca vero feritur primo: semine ponitur & plantis.* Verum vidit forte aliquid vir clarissimus mihi obsecrum.

24. II COLUMELLA) II, 3, 30.

25. I REFOVENTE NATURA) Ex Medicea scriptura conicio scriptum a Palladio vel reparante syllaba par olim in per contracta; vel repetente.

scrobibus, vt, cum prehenderint, inferantur. Hoc autem interest, quod quæ plantis suis seruntur, dulcedinem ac teneritatem ^{ad} seruant⁶, diu tamen seruata non durant: insita vero, moram temporis suslinebunt. Spatia inter pirostriginta pedum mensura discernat. Genus hoc arboris, vt proficiat, frequenti humore, & assiduis fossionibus est colendum, vsque adeo, vt tempore, quo florere consuevit, nihil peritura credatur de flore prolato, si eam tunc fossor adiuerit. Multum proficis, si interiecto anno quale libet lætamen adiungas: sed bubulum spissa & grauiora poma generare [fertur ^{ad}.] Aliqui cinerem miscant, credentes hinc contrahi pomis argutos saporis. Generum varietates exsequi superuacuum puto, cum in ponendis vel excolendis nulla sit distantia. Si languida arbor est piri, vel ablatae radicem terebras, & ibi ligneum palum ⁶ deprimis, vel in trunco similiter terebrato ex teda cuneum figis ⁶, vel, si hoc desit, ex quercu. Vermes eius arboris & nati necantur, & nasci prohibentur radicibus felle taurino frequenter ⁶ infusis. Item faeces vini veteris recentes ⁶, si radicibus affundantur per triduum, diutius [arbores] in floribus laborare non faciunt. Si lapidosa pirus est, ab extremis radicibus terram priorem leuabis, & fecernes omnes lapillos; quibus diligenter remotis, alteram terram cribro ⁶ cretam in loco eius infundes. sed hoc proderit, si rigare non cesses. Mense Februario & Martio pirus ⁶ inferitur, more, quod dictum est, cum de insuione loqueremur, sub cortice, & in trunco. Inferitur autem piro agresti ⁶, malo; vt nonnulli, amygdalo & spino ⁶; vt Virgilius, orno & fraxino, & cydonio; vt aliqui, & Punico, sed fillo ⁶ ligno. Surculus piri, qui inferitur ante solstitium, anniculus esse debet, & prius quam figatur, foliis & omni tenera parte priuari: post solstitium vero eum figis, qui summum germen inclusit. Pirus omni genere inferitur. Condienda sunt pira [ita ⁶] die placido decrefcente luna a vigesima secunda vsque in octauam. Eadem poma sicca, & manu lecta ab ⁶ hora secunda in quintam, vel a septima in decimam, a caducis diligenter electa integra, & prope dura, & aliquanto viridia in picato vase clauduntur, quod operculo tegitur, & deorsum os eius in-

VARIETAS LECTIIONIS.

ad) teneritudinem Lugd. c) seruabunt P. ec) fertur ab. Pal. & Vlt. f) vel excol. om. P. g) palum figis om. P. h) deprimis P. i) sacre P. l) recentes om. P. m) cribratamini P. n) prius l. l. — G. It. Paris. 1336. n) agresti: vel vi P. o) spinæ l. B. R. p) spisse P. q) ita om. P. qq) hora a sec. Lugd.

NOTAE VARIORVM.

25, 3 CVM PREHENDERINT) Poterat aliquis suspicari excidisse propter viciniam alterius cum praepositionem in hoc verbi intellectu solennem, legendumque cum comprehendunt, quod saepe est apud Columellam. Verum prehendere etiam nosse hoc libro 10, 7.

25, 4 [FERTVR]) Absit haec vox a MS. Pal. & alio, quem Vilius euoluit, prout ipse testatur ad Gratium v. 522; qui praeterea iradit, Palladio vsuatum esse, vt infinitum ponat simpliciter, sub quo posita intelligendum vò solet. Sed non memini me illud tam saepe in Palladio obferuare, & MS. Lugd. vocem illam retinuit. SCHOETT G.

25, 4 NULLA SIT DISTANTIA) Contra Diophanes Geop. 10, 23. Έτι δὲ πολλοὶ δὲ καὶ πολλὰς διῶται τῆς φωνῆς. SCHOETT G.

25, 4 SI LANGVIDA ARBOR) Haec & sequentia ad verbum fere desumpta sunt ex Diophane l. c. SCHOETT G. Add. Col. 5, 9, 16.

25, 4 SI HOC DESIT) Videtur legendum aut haec, vt ad sedam referamus, aut hic, ad euenum.

25, 5 LABORARE) aegrotare, ἡ τῷ ἄν. ὁν νοσεῖν dicit Diophanes. Nota est alia haec significatio. SCHOETT G.

25, 6 SI LAPIDOSA) Sumit haec a Quintiliis Geop. 10, 22. SCHOETT G.

25, 6 AMYGDALO) Tarentinus Geop. 10, 24. SCHOETT G.

25, 8 CONDIENDA SVNT) Democritus Geop. 10, 25. SCHOETT G.

inclinatur, atque [breui † scrobe] obruitur in eo loco, circa quem perennis aqua decurrit. Item quae dura sunt in carne & cute, prius in acervo posita, ubi se mollire coeperint, in vas fictile bene † coctum picatumque ponuntur, & operculo superueniente gyplantur. vas † breui scrobe demergitur † in eo loco, qui quotidie sole tangatur. Plurimi pira obruta inter paleas aut † frumenta seruant. alii statim lecta cum tenacibus suis picatis vrceis condiderunt, & oribus vasculorum gypso vel pice clausis, ipsa sub dino obruta fabulose texerunt. Alii pira, quae se non contingerent, in melle seruant. Item pira dinisa & purgata granis, in sole siccantur. Aliqui † aquam salinam, cum coeperit † vndare calefacta, dispuant, & ei post iam frigidæ pira seruanda demergunt. tunc ex emta post tempus exiguum condunt vrceo, & eius ore lito conseruant: vel nocte & die in frigida salsa manere patiuntur †: post in aqua pura † biduo † macerant, deinde in sapa, vel passo, vel dulci vino mersa custodiunt †. Vinum de piris fit, si contusa & fac- † rarissimo condita ponderibus comprimantur, aut prelo. hieme durat, sed prima accescit aestate. Acetum sic fit de piris: Pira siluestria, vel asperi generis matura incumulo referantur per triduum. deinde mittuntur in vasculo †, cui fontana aut pluuialis aqua miscetur, & opertum vas per triginta dies relinquitur, ac subinde quantum sublatum fuerit aceti ad vsu, tantum redditur aquae ad reparationem. LIQVAMEN de piris ca- † stimoniale † sic fiet: Pira maturissima cum sale calcantur integra †. ubi carnes eorum fuerint resolutae, vel in cupellis, vel in vasculis † fictilibus picatis condiuntur. Post mensis tertium, suspensae eae carnes liquorem dimittunt saporis iucundi, sed † coloris albiduli. contra † hoc, illud proderit, vt tempore, quo saliantur †, pro aliqua parte vina nigella permisceas. MENSE Februario & Martio mala † seramus: si calida & † sicca regio est, Octobri & Nouembri. eorum plura sunt genera, quae numerare superfluum est. Amant pingue ac laetum solum, & cui humorem non taurigatio, quam natura suppeditet. & si in arena vel argilla sit, rigationibus adiuuetur. Montanis locis debent ad Meridiem versa constitti. & † frigido solo proueniunt, si caeli tepor adiuuerit: nec in asperis & humidis sedem reculant. Maerum & aridum solum poma vermiculosa efficit † & caduca. Seruntur omni genere, sicut piri: neque exarari neque † effodi desiderant. idcirco eis imagis prata conueniunt. Stercus [ouillum †] tantum † non

VARIETAS LECTIIONIS.

†) breui scrobe om. Lugd. I. B. R. 2) bene coctum om. P. lane &c. I. B. R. 3) Vas — demergitur om. P. 1) tegitur I. B. R. 11) & I. B. R. 2) Aliqui — & die in om. P. Cresc. Aliqui aq. sal. calefactam, cum coeperint inundare, desumpant Lugd. 3) permittuntur: prius in P. Cr. 4) dura Lugd. 2) biduo postea in dulci &c. P. biduo macerentur vel in sapa vel passo, & vsui referantur Cr. 3) custodiuntur P. 4) vasculis leni. vasis P. vasum Cr. 22) castimoniale om. P. Cr. b) integra om. P. Cr. integro I. B. R. c) vasis P. Cr. d) sed om. P. e) contra P. Lugd. circa al. f) soluantur vina P. f) mela Lugd. hic & saepissime. g) Et om. P. h) facit P. i) ouillum tantum om. Lugd. P. ouillum leniss.

NOTAE VARIORVM.

25, 9 ALII STATIM LECTA) Hinc ad C. 17 pleraque sunt etiam apud Crescentium 5, 20.

25, 12 CASTIMONIALE) Palladii an sit haec vox, equidem dubito. Sed significari arbitror potum, quo vti illis licet, qui castimoniam h. e. abstinentiam a vino ex voto vel alia quacunque de causa debent, vt de melite Plinius 22, 24 I. 54 sequebatur dari mulieribus vini abstinentiis. Castimoniarum superstitionem etiam de cibo &

potu dici, eiusdem loci Plinii indicat obscurus aliquoquin 31, 8 f. 44 ubi genus vel gari vel halecis aut castimoniarum superstitionis sacrisque ludicris dicatum, quod sit & piscibus squama carentibus.

25, 13 PINGVE AC LAETVM SOLVM) Anatolius Geop. 10, 18 ξαλινὰ δὲ τὰ μύλα φραγέει τοῖς κτησίν. Schoettg.

Aaa aaa 2

25, 15

- non exigunt quidem, sed libenter assumunt, vel si cineris pulueres misceantur. Amant modestas rigationes. Putatio illis apta est, sed maxime ut arida aut male nata tollantur. Citius inescit haec arbor, & in senectute degenerat. Si caduca sunt poma, fissae radices lapidis iniectione poma retinebit. Lacertae viridis felle si tangantur cacumina, non putrescit. Vermes eius suillo stercore misto humanae urinae, aut felle bubulo, extinguuntur: qui si plures circa arborem sunt, aereo scalprio semel rasi non ultra nascuntur, si ea loca, unde rasi sunt, bubulum stercore obducatur. Si spissa poma rainos onerabunt, interlegenda sunt quaeque vitiosa, ut alimentum caeteris succus aequiparet, & generosis abundantiam ministraret, quam numerosa vilitate perdebant. Malus omni generi inferi potest, quo pirus. * Mense Februario, Martio & aliis, quibus pirus, inferitur in malo, in piro, in spino, pruno, sorbo, persico, platano, populo, salice. Diligenter legenda sunt mala, quae volumus custodire. ea in locis obscuris, ubi ventus non sit, stramentis prius in crate subiectis, in cumulos secreta disponimus: qui cumuli frequenter diuisione separentur. Aliqui diuersa dixerunt, [vel singula] in vasculis fictilibus picatis atque oblitis claudi, vel argilla inuolui, vel solos pediculos creta adlini, vel in tabulis substrata palea disponi, & stramentis de superiore parte cooperiri. Mala rotunda, quae orbiculata dicuntur, suae cura toto anno seruari possunt. Alii in puteo, vel in cisterna mergunt vasa fictilia, quibus diligenter picatis & clausis mala committuntur. Alii ex arbore mala illaesa sumserunt, & pediculos eorum pice seruati merfis supra tabulatam per ordinem disponunt, nucum foliis subter expositis. Plerique scobem populi vel abietis inter mala diffundunt. Constat mala sic ponenda, ut pediculorum partes deorsum facias, neque ante quam vsui necessaria videantur esse, contingas. Vinum & acetum fit ex malis, sicut ex piris ante praecepi. Cydoniis serendis plerique tempora diuersa dixerunt: tamen mihi vsu compertum est in Italia circa Vrbem, mense Februario, vel inchoante Martio, plantas cydoniorum radicatas in pastinato solo tenuisse adeo feliciter, ut saepe sequentis anni fruge gauderent, si posita maioris status fuissent. locis siccis & calidis, extremo Octobri, vel Nouembri inchoante, ponantur. Amant cydonii locum frigidum, hamecliam. Si in tepido statuuntur, opus est illis rigatione succurri. Ferunt tamen statum mediocris situs, inter naturam frigoris

VARIETAS LECTIOMIS.

- l) & a. v. m) quae rafa sunt bub. Lugd. †) vilitate Lugd. m) lece obscure P. n) atque om. P. o) vel solus — esse, contingas om. P. nec habet Crescentius, qui hunc locum excerptus s. 12. †) curatio anno seruari se Lugd. oo) se seruari l. B. R. seruari se Asit. Par. 1336 & Iunr. ‡) in om. etiam Lugd. p) disposuerunt Lugd. q) scobem Lugd. r) habietis Lugd. s) cydoniis Lugd. semper. t) ponantur Cresc. statuantur Lugd. u) irrigatione Cresc.

NOTAE VARIORVM.

25, 15 LACERTAE VIRIDIS) Haec & sequens sumta sunt ex Anatolio Geop. 10, 18. SCHOETTIG.

25, 17 QVIBVS PIRVS, INSERTVR) Ita incidere nos iusserat Cl. PONTEDERA.

25, 17 IN SPINO.) An spina, ut Crescentius libro 5 c. de Malis transcripsit, nempe alba, de qua idem Palladius 5, 5. Hoc mense, ait, sorbum poterimus inferre in so, in cydonia, in spina alba. Columella quoque 7, 9 Pomiferisque fructibus, ut sunt, albae spinae. Haec autem spina alba (quo nomine nunc etiam a colonis v-

surpatur) est Oxyacantha, diciturque de sententia Casp. Bauhini *Staphis Apii folio sylvestris, spinosa sive Oxyacantha* Pin. 454. PONTED. sed meum exemplum Crescentii antiquissimum in spino habet.

25, 17 PRUNO) Cozana substituit Cresc. 5, 12 & eam adeo videtur firmare sententiam, qui prunis quam sicibus accensere maluit cozana.

25, 17 SECRETA DISPONIMVS) Vid. Apul. Geop. 10, 26. SCHOETTIG, Varro 1, 59, 2 It. Col. 12, 45, 6.

25, 20 CYDONIIS SERENDIS) De malis

goris & caloris, & in planis & in declinibus proueniunt, magis tamen inclinata & de-
uexa desiderant. Serunt aliqui cacuminibus, & talea, sed tardus est in vitroque prouen-
tus. Ita ponendae sunt largae arbores cydonii, ne alteram quotiente vento stillicidium
tangat alterius. Dum minor est, vel * quando ponitur, iuuetur stercore: maior vero, ²¹
cinere vel cretae puluere seimel toto anno radicibus misso. Poma in his & cito matura,
& maioris incrementi *, assiduus humor efficiet. rigandae sunt, quoties caelestis nega-
tur infusio, & circumfodiendae locis calidis, Octobri mense * & Nouembri; frigidis
[vero *] Februarii vel Martio. nisi [enim *] circumfodiatur * assidue, aut steriles ef-
ficiuntur, aut earum poma degenerant. Putandae sunt, sicut probauimus, & a vitiosis
omnibus liberandae. Si arbor aegra est, amurca aquae aequaliter mista radicibus debet ²³
affundi ^d, aut * calx viua temperata cuius creta, vel resina locularis pici liquidae mista
trunco arboris adlini, vel ablataeque arbori circa radices imparis numeri poma cydonia
pro magnitudine eius ponenda & obruenda firmantur: quod annis singulis factum, cu-
sodiatur a vitiosis, sed arboris longae derogabit aetati. Mense Februarii cydonia inferun-
tur, melius in trunco quam cortice. recipiunt in se furculos prope omnis generis Puni-
ci, forbi, omniumque malorum, quae meliora producant. Inferuntur & autem nouellae
arbores, quibus succus est in cortice: si maior est, circa radicem melius inferetur, ubi
cor-

VARIETAS LECTIOMIS.

† Sic Lugd. tamen magis al. u) longe Cresc. & videtur aduerbio hic opus esse. x) vel q.
pen. om. P. quando om. etiam Lugd. y) prouentus P. 2) mensibus P. 3) vero om. P. Lugd. vero
Februarius om. I. B. R. b) enim om. Lugd. I. B. R. c) circumfodiatur — steriles — efficitur — eius
— putanda est — liberanda Lugd. d) infundit P. e) aut calx — mista om. P. Lugd. Cresc. 5, 7.
f) omniumque. Cnba, teste Ponted. g) inferantur Lugd.

NOTAE VARIORVM.

malis cydoniis digna sint conferri, quae notat
Neeham ad Geop. 10, 26. SCHOETTIG.

25, 22 VEL CRETAE PULVERE) Desideratur, nisi maxime fallor, ante puluere
verbum, terrae videlicet: vel cretae terrae pul-
uere; nam de creta quia ratione suspicari possumus,
cuius natura adeo tenax est, ut nunquam
in puluerem resoluitur. Ad hunc modum de
Pyro idem Palladius loquitur: alteram terram
eribro cretam in loco eius infundet. Item 10, 14
Atque pomis statim grana decussa & sole siccata
pingui & prope eribrata terra autumnis tria simul
ponunt. Item 1, 10 In fluminali terra arena ster-
tiam partem testae cretae addidit. PONTED.
Aniquum est vitium debet, si est. Neque enim
aliter legitur in editione Crescentii antiquissima.
Cretam probe siccam in puluerem posse redigi
apertum est; creta stercoreari agros & ipsum no-
tum v. g. ex Varr. 1, 7, 8.

25, 23 RESINA LOCULARIS) Nescio
quis primus in Fabriano Lexico exposuerit in
loco fallam, unde etiam in Calepinum demigrasse
videtur. Mihi videbatur locus suspectus, augu-
rabaturque animus laricinam vel lariginam vel
forte laricalem resinam, pici liquidae convenien-
tem, quod & ipsa liquida semper manes docente
Plinio 24, 6 f. 22.

25, 24 SI MAIOREST) Res ut minor
pro maior legamus, exigere videtur; nam si ma-
ior longe a radice quo citius fructum ferat, in-
feritur summo trunco. Quod & Columella do-
cet 5, 10: si pusillam arborem inferere voles, imam
abscindito, ita ut sesquipedes a terra extet. Idem
Palladius 3, 17 hoc apertissime significat: si ar-
borem minorem desiderabis inferere, in qua sine du-
bio meliora incrementa proueniunt, circa terram
secato. Quas enim hoc in loco nouellas appellat,
non tanquam pusillae sunt accipienda, sed no-
uellae quidem & adultae quibus stercofos ac ni-
dus inest liber, cum veteres improbeniur.
PONTED. Putabam legi posse, si maiore: ut
conueniat cum nouellis arboribus, ut inferetur ta-
men singulari numero retineatur: maiorum au-
tem arborum putabam duriorum corticem &
ficiorem huic rei remedium esse, si prope ter-
ram inferantur. Neque tamen ignoro, etiam
maiores arbores procul a terra inferi, & mino-
res proxime. Ceterum Crescentius 5, 7 ita mu-
tat, nisi cortex & lignum beneficio loci adhaere-
nti humefit. Si locum pro solo dixit, male est
ubi mutauit in nisi vel ipse vel librarius. For-
tasse vasculum intelligit destillans guttatum hu-
morem in vinculum, quo vultus arboris obli-
gatum est.

- ²⁵ cortex & lignum beneficio foli adherentis humefcit. Legenda sunt matura cydonia, quae hoc more feruantur, vel inter binas tegulas pofita, fi * luto ex omni parte clauduntur, vel fi ^h defruto incoquantur, aut ⁱ paffo. Alii quae maiora funt, fici foliis inuoluta custodiunt. Alii tantum locis ficcis reponunt, a quibus ventus excluditur. Alii canna ^k vel ebore in quatuor partes diuifa, fublatis omnibus quae in medio funt, in vafe fictili melle obruunt. Alii in melle fic integra dimitunt, in quo genere condiendi fatis matura deliguntur. Alii milio obruunt, vel paleis feparata demergunt. Alii plenis viuo optimo vafeulis mittunt: vel vini & defruti ad feruanda cydonia, aequum corpus efficiunt. Alii dolis inuafi mergunt, atque ita claudunt ^l, quod odoratum reddit & viuunt. Alii in patina noua fisco gypfo obruunt feparata cydonia. **SILIQVA** = Februario mense feritur & Nouembri, & femine & plantis: amat loca maritima, calida, ficca, campeftria: tamen (vt ego expertus fum) in locis calidis foecundior fiet, fi adiunetur humore: potest & taleis poni. Scrobem defiderat largiorem. Inferi etiam poffe nufte Februario credunt aliqui in pruno, vel amygdalo. Siliquae feruantur diutiffime, fi expandantur in cratibus. **AMICA** eft morus & vitis. Mori nafcuntur ex femine, fed & poma & virgula degenerant. Secunda eft taleis, vel acuminibus, melius autem taleis fefquipedalibus, ex vtraque parte lenigatis, ac fimo oblitis. cum locum palo ante fecerimus, immergimus, ac tegimus cinere terris admifto. non amplius quam quatuor digitis operimus. Seremus a medio Februario & toto Martio; locis vero calidioribus, Octobri poftremo, vel Nouembri initio; fed verno maxime, die nono Calendarum Aprilium. Amant loca calida, fabulofa, & plerumque maritima. in tofo vel argilla vix comprehendunt. humor affiduus [moris] prodeffe non creditur: foffionibus laetatur † & ftercore. Putria in his & arida poft triennium funt putanda. Plantam *, fi robufta [eft], transferes mense Octobri, vel Nouembri: fi * tenera, Februario & Martio. Scrobes defiderant altiores, interual-
³⁰ la maiora, ne [altera *] vmbis prematur alterius. Feracem altioremque * mori arborem fieri aliqui tradiderunt, fi perforato hinc inde trunco fingulos cuneos inferamus, terebinthi hinc ^l, inde lentifci. circa Octobris * Calendas morus ablaqueanda eft, & radicibus eius vini veteris recentiffimae faeces infundendae. Inferitur [autem *] in fisco *, & in fe tantum fub cortice. Vtmo infita comprehendit: fed parturit magnae infelicitatis augmenta. **AVELLANAE** * ponendae funt nucibus fuis. non amplius fupra terra ducenda eft, quam crassitudine digitorum duorum. plantis tamen & fobole expertus fum melius provenire. mense Februario feu planta feu femen exponitur. gaudent loco macro, humido, frigido, & fabuloso. mense Iulio circa Nonas auellana inatura eft: [lo-
cis

VARIETAS LECTONIS.

h) Si om. I.B.R. i) aut paffo om. P. k) canna vel ebore in om. P. l) clauduntur Lugd. m) filiqua — in cratibus om. P. †) forte laetatur. n) prius P. o) Pla. robuftam tra. P. Pla. fi robuftam, tra. Lugd. I.B.R. p) fiteneram Lugd. I.B.R. tenera fol P q) altera om. etiam Lugd. r) laetoremq. Lugd. s) hinc, inde leni om. P. Cr. t) Octobres Kal. Lugd. u) autem om. quoque Lugd. x) perfico P. y) abellanae Lugd.

NOTAE VARIORVM.

^{25, 25} HOC MORE SERVANTVR) De eorum conſervatione agit Democritus Geop.
^{10, 28} SCHOETT G.
^{25, 28} CVM LOCVM PALO ANTE) Crescentius, qui §. 14 hunc locum deferibit, non videtur attendiſſe, quid ſit locum palo facere, &

emendandi cauſa poſuiſſe ſcrobem paullo an-
te &c.

^{25, 30} INFELICITATIS AVGMEN-
TA) Legendum puto argumenta, & reſpici ad illam ſuperſtitionem, de qua diximus ad Varr. I, 40, 5.

cis * tamen calidis.] Nunc * seruntur myxa ex nucis in aliquo vase positis, do-
nec plantae induant firmitatem, caelo tepido, terra soluta, humore moderato. Infe-
runtur mense Martio forbis vel spinis. ETIAM nunc tuberes seruntur, & inferun-
tur, & ossa duraciorum, vel plantae eiusdem generis ponuntur, & * transferuntur, &
inferi possunt; & mespilus inferetur, & ossa [ponuntur *] prunorum. Ficus etiam lo-
cis temperatis nunc poni potest *, & forbus hoc etiam mense feri, & amygdali * semi-
na in areis obrui, & locis temperatis nunc inferi mense inchoante, frigidis vero exeun-
te, conditis tamen furculis antequam germinant f. Et pistaciae planta vel nunc statui
aut inferi potest, & castanearum semina * spargi. Noces quoque iuglandes etiam nunc
feminariis * recondi, & * ipsum genus inferi, & frigidis & * humectis locis nunc pote-
runt pineta feminari.

XXVI. Nunc verres maxime feminas inire debent. Legendi sunt vasti &
anpli corporis, sed rotundi potius quam longi, ventre & clunibus * magnis, rostro bre-
ui, ceruice glandulis spissa, libidinosi, anniculi, qui vsque ad quadrimos inire feminas
possunt. Scrofas vero longi lateris debemus eligere, & quibus ad sustinendum foeturae
onus magis se venter effundat, caetera verribus similes. Sed in regionibus frigidis densi
& nigri pili, in tepidis qualescunque prouenerint. Femina ad creandum, vsque in an-
nos septem partus onera gestare sufficit: ad concipiendum, annicula debet incipere.
quarto exento mense pariunt, ubi quintus incipiet, incipiunt autem, sicut dixi, men-
se Februario, ut solidioribus herbis nati, & stipula succedente pascantur. Vbi facultas
est transgredi, venditis qui subinde nati sunt, celerior matribus foetura reparatur *.
Genus hoc omnibus locis haberi potest; melius tamen agris palustribus, quam siccis, 3
praecipue ubi arborum fructuosarum silua suppetit, quae subinde maturis fructibus altera
per annum mutatione succurrat. maxime locis graminosis, & cannarum vel iunci ra-
dice nutriuntur. Sed deficientibus alimentis per hiemem, nonnumquam praebenda sunt
pabula glandis, castaneae, vel frugum vilia excrementa caeterarum: verno magis, cum
lactent nouella virentia, quae porcis solent nocere. Neque gregatim claudendae sunt 4
por-

VARIETAS LECTIOIS.

2) locis tamen calidis om. Lugd. P. I. B. R. a) Nunc — spinis om. P. b) si I. B. R. & trans-
ferri P. c) ponuntur om. Lugd. P. I. B. R. d) possunt P. e) amygdala Lugd. f) generis P. g) cast.
alpegi Lugd. h) feminariisq. P. i) & — inferi om. P. & ipsam inferi I. B. R. k) vel Lugd.
[T. XXVI.] a) crutibus I. B. R. b) prouenerint P.

NOTAE VARIORVM.

16 Prae oculis habuit Col. 7, 9. SCHOETTIG.
26, 2 FEMINA AD CREANDVM *)
ut illud, canes ad venandum, similia.
26, 2 INCIPIVNT AVTEM *) Vtrum
Palladius ipse posuit incipiunt pro concipiunt, ut
mulieres apud nos dicunt, sic saepe mit dem
Kind an: an, cum illud infolitum sit, fecit vox
proxima, ut librarius scriberet incipiunt pro con-
cipiunt? Ita puto.
26, 3 CVM LACTENT NOVELLA
VIRENTIA, QVAE PORCIS SO-
LENT NOCERE Iniquata lectio. Lego:
— verno magis cum lactant. Nouella virentia
porcis solent nocere, docente eadem de re Colu-
mella 7, 9 & vique vere dum albus lactant.

Viridia pabula suisbus plerumque nocent. Itaque
nunc prius quam procedamus in pascua, condimus
cibus sustentandae sunt, ne immaturiis herbis citetur
alvus. PONTEDE. Hic eadem opera de duo-
bus locis disputabimus, non inuito, sed nouius
humanitatem Clarissimi viri, Pontedera. Colu-
mellam ita constitutimus 7, 9, 9 Fabae quoque
— facienda est potestas, & vique vere, dum ad-
huc lactent viridia pabula, quae suisbus plerumque
nocent. Secuti sumus ea in re quantum ad in-
terruptionem & interpositam quae, autorita-
tem primarum editionum: lactant autem edito-
rum in lactent mutauimus tanto audacius, quod
fluctuant in eo verbo codices hic ipse Palladius
locus e Columella expressus videretur in con-
cordia

porcae more aliarum pecudum, sed haras † sub porticibus faciemus, quibus mæster vnaquæque claudatur, & alumnium gregem tutior ipsa defendat a frigore. quæ haræ a superiori parte detectæ sint, ut libere numerum pastor exploret, & oppressis a matre foetibus sæpe subveniat subtrahendo. curabit autem ut foetus proprios cum vnaquaque procludat^{bb}. plus vero quam octo (sicut Columella dicit) nutrire non debet. Mihi vere vilis probatur experto, porcam^c, cui^d pabula suppetunt, ut plurimum sex nutrire debere, quia licet plures possit educare^{dd}, tamen frequentiore^e numero facta deficiet. In porcis etiam illud^f est incommodum, quod immixti vineis necdum turgebutibus, vel exacta vindemia gramine persecuto, diligentiam fossoris imitantur^g.

XXVII. * In huius mensis initio aliter myrtite sic facies. Mittes vini veteris decem sextarios in lagoena^b, & baccarum myrti^c libras v miscebis. cum xx & duorum dierum spatium confusa^d transegerint, per quos vas quotidie^e convenit agitari, tunc palmea sporta colabis, & prædictis decem sextariis mellis optimi fortiter triti pondo v miscebis.

XXVIII. THERIACAM^a vitem sic facies, cuius iste profectus est, ut vinum eius, vel acetum, vel vva, vel farmentorum cinis proficiat contra morsus omnium bestiarum. Fit autem sic: Sarmentum, quod pangendum est, trium digitorum spatio

ia

VARIETAS LECTONIS.

†) aras hic & alias Lugd. bb) producat I. B. R. procludat Cr. c) porca I. B. R. d) cui^a pa. supp. om. P. dd) educere Lugd. e) frequenter e numero P. Lugd. f) illud omittit I. B. R. g) imitatur Iphal. Virg. [T. XXVII] a) Om. totum caput P. b) Lagoena Lugd. c) myrte Lugd. d) confusa om. Lugd. e) cotidie Lugd. [T. XXVIII.] a) Seriacam P. Thyraciam a. V.

NOTAE VARIORVM.

diam reuocare. Porro nego ex disciplina Columellæ & Palladii lactare tum porcos, cum viridia sunt nouella, & herbas immaturas. Iniri enim debet mense Februario porca (7, 9, 4) quatuorque mensibus foeta quinto parit, cum iam herbas solidiores sunt. Eadem sere Palladius modo f. 2. Lactantibus itaque scrophis non iam metuenda sunt viridia. Sed vitanda sunt toti generi viridia lactentia, siue immaturas herbas, quibus citatur alius. Neque nouum est lactere vel lactescere dici noua virentia. Non iam prouocamus ad Propertii 4, 2, 14 apud quem Vertumnus cibus lactentis spicæ fruge sumet. Ibi enim ad mollia adhuc & lactentia grana frumenti respicitur haud dubie: neque ad Virg. Georg. 4, 314. Frumenta in viridi stipula lactentia surgent, quamquam serio id agit la Cerda, ut ostendat pertinere hoc ad signa veris ruentis, non ad aetatem adultam, qua in re minime illum falli putamus. Sed quid faciamus Ouidio Fast. 1, 351. Nam facta vere nouo teneris lactentia sulcis. Nouum ver profectio nondum habet fruges lactentes. Ita etiam Plin. 17, 3 f. 2 in primo vere & proxime a nubibus lactentia facta commemorat. Et 17, 24 f. 37 n. 4 de carbunculatione, Haec, inquit, verno tempore inuitati, & erumpere audentibus faris mollibus insidens adurit lactescentes germinum oculos &c. Denique 18, 19 f. 69 n. 2 de

lacteo circulo ridicula superstitione abreptus. Huius defunctio, inquit, velut ex vberibus aliquo, facta cuncta lactescunt — si purus atque missi aer gentilem illum lactescunt succum transmissis in terras, laeta adulescent facta &c. Patiamur ergo Palladium retinere sua sibi lactentia viridia.

26, 5 CVM VNAQUAEQUE PROCLUDAT) Cum procludat institutum sit, quod docant Lexica, reduxissem lectionem primarum editionum, nisi apud Col. (f. 12) esset, vnamquamque cum sua prole claudat, & Crescentium 9, 77 haberet procludat, quae forte verior lectio est.

26, 5 COLUMELLA) 7, 9, 13.

26, 5 FREQUENTIORE NUMERO SVCTA) Apud Crescentium est e nimio sursum. Fuit forte olim e nimio sursum.

27 ALITER) Forte respicit hac voce ad Ian. 18 add. Tit. 31.

28 THERIACAM) Ex Flor. Geop. 4, 8 Adde Plin. 14, 18. SCHOETTIG. Mediceus, quod indicatum est, Seriacam. Vtrum ergo etiam Latini miscuerunt sonum s cum sibilis, quod Ebraei, Graeci recentioribus, & Anglis familiare est. Ipsum certe s & frequenter permixta apud Latinos pariter & Graecos constat.

in ima parte fundatur, & sublata medulla ad eius vicem theriacae medicamen addatur. tunc terrae mandetur vinculo diligenter astrictum. Aliqui ^b eadem farmenta iam medicamine satia, intra squillae bulbum recondunt, & terris praedicta ^c ratione coniungunt. Aliqui antidoti eius affusione radices vitis infundunt. Sane sarmentum, si de hac vite sumatur ad transferendum, potentiam materni medicaminis non tenebit. Oportebit autem theriacae infusione assidua, vim succi senescentis iterare.

XXIX. EST pulchra species vuae, quae granis interioribus caret. Hinc efficitur, ut summa iucunditate sine impedimento forberi possit, [velut vnum omnium corpus vuarum]. Fit autem Graecis auctoribus hac ratione per artem succedente natura: Sarmentum, quod obruendum est, quantum latebit in terra, tantum findere debemus, & medulla omni sublata, ac diligenter excelsa [†], membra iterum diuisae partis adunare, & vinculo restricta deponere. Vinculum tamen ^b papyro asserunt esse faciendum, & sic in humida terra esse ponendum. Diligentius quidam sarmentum reuinctum quantum excisum est, intra squillae bulbum demergunt, cuius beneficio asserunt fata omnia comprehendere posse facilius. Alii tempore quo vites putant, sarmentum fructiferum [‡] putatae vitis in ipsa vite, quam possunt de alto sublata medulla excuant non diuisum, & calamo affixo alligant, ne possit inuerti. Tunc *ἐπὶ τῇ κυρταίῳ*, quod Graeci sic appellant, in excavata parte suffundunt, ex aqua prius ^c ad sapae pinguedinem resolutum, & hoc transactis octonis ^d diebus, semper renouant, donec vitis gemina nouella procedat. Et in granatis malis fieri hoc posse firmatur a Graecis, & in cerasis. Opus est experiri.

XXX. VITES quae lacrymarum nimietate tabescunt, & deplorando vim roboris sui auertunt ^a a fructu, trunco earum lacerato Graeci sinum fieri iubent, si hoc minus proderit, radium robur pingue rescindi, vt asserat medicinum vulnus impressum. tunc insulsa amurca ad medietatem decocta & refrigerata, plagae excisio perlinetur, & sub hac acetum acre fundatur.

XXXI. GRAECI item myrtite sic praecipunt temperari: Myrti baccas maturas in vinbra siccatas, & postea tulas, vncias octo mittit in linteo, & suspendis in vino,

VARIETAS LECTIONIS.

b) Aliqui — infundunt om. P. c) hac rat. Lugd. [T. XXIX.] †) excelsa Lugd. a) autem de Cr. ‡) fructiferum Lugd. b) cepon tenaycon Cr. quirentacon Lugd. c) prius — resolutum om. P. d) octo P. [T. XXX.] a) auertuntur L. B. R. Lugd.

NOTAE VARIORVM.

29, 1 HINC EFFICITVR — VVAVVM) Si non totum hoc interpolatum est, & omittit certe Crescensius, qui reliqua habet 2, 6 cerie non putauerim a Palladio esse, quae vncis inclusi.

29, 1 GRAECIS AVCTORIBVS) Democrito Geop. 4. 7. SCHOETT G.

29, 3 ΟΠΟΝ ΚΤΡΗΝΑΙΚΟΝ) Vid. Needham ad l. c. SCHOETT G. Verbo est silphium illud nobile.

29, 3 NE POSSIT INVERTI) & effluat ille silphii succus.

29, 3 ET IN GRANATIS MALIS FIERI HOC POSSE FIRMATVR

A GRAECIS ET INCERASIS OPVS EST EXPERIRI.) Vlinum membrum sic est distinguendum: & in cerasis. Opus est experiri. Cum enim hac de re dubitaret, idcirco adiecit, esse id experientia confirmandum. Huiusmodi vero experimentum in Geop. 4. 7. nomine Democriti ita traditur: *τὸ δὲ ἔκτο μνημονεύει τοῦ καπνίου* (Lego *genae* cum interprete, idque & Palladii testimonio) *καὶ νεκρὰς, ἢ θῶν ἀπὸ τῆς αἰσθητικῆς*. PONTED.

30 GRAECI) Sotion Geop. 5, 38. SCHOETT G.

31, 1 GRAECI ITEM) Vid. tit. 27.

no, & ^a vas cooperies ac linibis: & cum plurimis diebus sic fuerit, auferes & vteris.
 2 Aliqui myrti baccas sine pluvia collectas maturas & † locis ficcioribus caleant, vel exprimunt, & vino miscent VIII cotularum mensuram per amphoram vini. quod vinum medicinae quoque proderit, vbi hystericis est vtendum. Stomachum solidare titubantem solet ^b, reiectiones sanguinis inhibere, fluorem ventris asfringere, linum dysentericae passionis medicabiliter asperare ^d.

XXXII. CONDITVM vel absinthiatum, vel rosatum, vel violatum procedere sponte fertur ex vitibus (vt natura suscipiat, quod procurare sive ^a industria) si farnenta in vas aliquod semiplenum supradictis potionibus mersa seruentur, & ^b viam terram sinul resoluas ad lixiui modum, donec oculi farmentorum nitantur exire: tunc eadem farnenta gemmantia in quo volueris loco, vitium caeterarum ^c more deponas ^d.

XXXIII. VT vitis botryones & albos asferre possit & nigros, Graeci sic fieri debere iusserunt: Si vicinae sunt ^a vites nigra & alba, cum putantur, farnenta vtriusque inter se diuisa sic iunges ^b, vt medios vtriusque generis oculos aequando reddere possis vnitati: tunc papyro ligabis stricto & molli, atque humida terra curabis adlinire, & interiectis ternis diebus adaquare, donec germen nouae frondis erumpat. Hinc exento tempore, si libuerit, genus efficies per plura farnenta.

XXXIV. Hic mensis in horarum mensura cum Nouembri mense concordat, quas hac numeri ratione colligimus:

Hora	I	&	XI	pedes	XXVII
Hora	II	&	X	pedes	XVII
Hora	III	&	IX	pedes	XIII
Hora	IV	&	IIIX	pedes	X
Hora	V	&	VII	pedes	VIII
Hora	VI			pedes	VII

VARIETAS LECTIIONIS.

[T. XXXI.] a) & prius eas confas P. †) ex Lugd. b) solet om. I. B. R. Lugd. & Vlis. ad Grac. 122. c) dysentericae I. B. R. I. J. A. H. d) asperare fertur I. B. R. [T. XXXII.] a) conuenit P. b) vt P. c) caeter. deest P. d) deponet P. [T. XXXIII.] a) sint Lugd. b) iunge Lugd.

NOTAE VARIORVM.

31, 2 ASPERARE) h. e. duriores reddere, vt glacialis hiems aquilonibus asperas vadas. Acncid. 3, 285.

32 VIVAM TERRAM) Interpretor ex loco herbido vel frugifero sumtam.

33 GRAECI) Geop. 4, 14.

PALLADII RVTILII TAVRI AEMILIANI, DE RE RVSTICA. LIBER QVARTVS.

TIT. I.

MARTIO ^a mense locis frigidis putatio vinearum celebratur ^b, de qua abunde Februarii mense locuti sumus, vsquequo incipit ^{bb} gemma esse suspecta. Nunc vineas oportet inferere, cum vites non aquato, sed spisso humore lacrymabunt. Seruiabimus ergo ut truncus, qui inferitur, solidus sit, & alimento humoris exuberet, neque vlla vetustate aut iniuria laceratus arefeat. tunc decisae viti furculi qui inferendi sunt, sint solidi, rotundi, gemmis spissis, & pluribus oculati. Tres tamen oculi in infusione ^c sufficient. Radendum est ergo sarmentum ad mensuram digitorum duorum, ut ab vna parte sit cortex. Aliqui noui patiuntur nudare medullam, sed leniter ^d radunt, ut incisura sensum possit in acumen exire, & [ut ^e] corticata ^f pars cortici nouae matris aptetur. Infimus oculus ita insignendus est, ut trunco iunctus ^g adhacreat, qui oculus exteriorem partem debet aspicere, vinculo salicis, infuso & paleato luto ^h desuper, alligari: tegumento quoque aliquo a ventis & a sole defendi, ne hi quatiens, hic adurat. Vbi calor temporis coeperit, ligaturae ipsi pinnicillo ⁱ circa vesperam ^j tenuis debet frequenter humor affundi, ut hoc alimento contra vim caeli torrentis animetur. Cum ergo germinem ruperit ^k, & aliquod ceperit incrementum, calami adiutorio debet annexi, ne motus aliquis fragilem procedentis sarmenti quasset aetatem, vbi solidius quantumcunque processerit, vincula oportet abscondi ^l, ne adolescentia mollesceret.

VARIETAS LECTIONIS.

[Palladii LIB. IV. *vel Martius. "T. I."*] a) *Hec I. B. R. Lugd. Vid. princ. Ian.* b) *celebrabitur P. bb; incipitur Lugd.* c) *incisione P. d) vites P. e) ut omitt. Lugd. I. B. R. f) excorticata P. ff) vinculus Lugd. g) luto om. P. h) pinnicillo Lugd. i) eruperit Lugd. k) abscondi Lugd. etiam alias.*

NOTAE VARIORVM.

MARTIVS.

1. 1 FEBRUARIO MENSE) Tit. 15.
1. 1 GEMMA ESSE SUSPECTA)
h. e. cum metus esse incipit, ne inter putandum
gemma laedatur.

1. 2 NE HI QVATIAN) Cresc. 4. 11
Ne hi quatiens. An, ne ii? In Vaticanis codi-
cibus vitiose, ne huius quatiens. PONTED.

1. 3 TEMPORIS) malo, *temperius*.
SCHOETTIG. Vel ita scripsisse puto Palla-
dium, vel certe *tempori*, h. e. mature, ut ex coe-
peris sibilus fini praecedentis vocabuli adhacserit.

*Tempori & temperius atque temporius apud no-
stros etiam alias leguntur.*

1. 3 PINNICILLO) Sic & MS. Pal. & rel.
edd. pro pinnicillo. *Peniculus* autem, a quo dimi-
nut. *penicillus* praeter alia etiam spongiam no-
tat. Festus: *Peniculi spongiae longae propter si-
militudinem caudarum adpellatae. Penes enim
vocabantur caudae.* Plautus Rudente 4. 3. 69
Ego iam hic te, itidem quasi penicillus novus ex-
urgeri soles. Ni hunc amittis, exurgebo quic-
quid humoris tibi est. Terentius Eunuchus 4.
7. 7 vbi Thrafo Sangam adloquitur, qui peni-
culo

Bbb bbb

4 mi germinis uodo durae constrictionis ¹ angatur. Aliqui infra terram semipedis spatio effossae viti furculos inserunt, & beneficio confectionis accumulunt, vt hoc quoque nouis farmentis praeter nutricis alimenta subueniat. Nonnulli circa terras quales asserunt inferendum, quia in altiori difficilius comprehendunt. Vsque ad Idus, vel aequinoctium vites locis frigidis pangeudae sunt, seu pastino, seu fulco, seu scrobibus more quo dictum est.

II. Nunc locis frigidis prata purganda atque seruanda sunt. locis gelidis colles pingues, & agros vliginosos profcindere, atque exarare conueniet. Veruac² etiam, quae Ianuario mense ³ sunt facta, repetere.

III. CALIDIS & siccis regionibus panicum seremus & milium. Lenem & solutam terram desiderant: nec in sabulone solum, sed in arena quoque proueniunt, dummodo caelo humido & solo serantur irriguo: quia siccum & argillosum agrum reformidant. Herbis liberentur assidue: quinque sextarius spatium iugeri complebitur ⁴.

IV. Nunc cicer vtrumque serere debemus loco laetissimo caelo humido. macerandum est pridae, vt possit citius nasci. Ingeruntur tribus modis conseretur. Cicer grande nasci Gracci dicunt, si infundatur aqua tepida pridae: amare ⁵ etiam loca maritima: temperius prouenire, si seratur autumno.

V. Hoc etiam mense cannabum serimus vsque in aequinoctium vernum, hac ratione, qua in Februario disputatum est.

VI. Nunc cicera feritur, quae distat a cicercula solo colore, quo sordet, & nigrior est, primo fulco, vel secundo, solo laeto. Iugentum quatuor vel tribus, vel etiam duobus modis implebimus.

VII. Hoc mense nouella vinea incipiat puluerari, quod nunc ac deinceps per omnes Calendas, vsque ad Octobres faciendum est, non solum propter herbas, sed ne tenera adhuc femina, solidata terra constingat. Graminum radices, quae plurimum vitibus nocent, extirpandae sunt. Nunc locis frigidis vinearum fossio celebranda est: & palandae atque ligandae sunt vites: sed nouellam mollibus vinculis alligenus, quia eam teneram vincula duriora praecidunt. Palus maioribus [vitisbus ⁶] solidius, minoribus ponatur exilis. Propter umbrae molestiam statuatur ab Aquilone, & plaga frigida, spatio

VARIETAS LECTI ONIS.

1) constrictionis Lugd. [T. II.] a) bernacita P. bernacita Lugd. b) mense oct. P. [T. III.]
a) implitur P. [T. IV.] a) amara L. I — G. [T. VII.] a) vitibus om. P. Pal.

NOTAE VARIORVM.

culo armatus ad expugnandas aedes procedebat: Quid, ignare, periculum? pugnare, qui isthuc huc poras, cogitas? Respondet Sanga, irridendo Thraconem: Ego te imperatoris virtutem noueram & vim militum. Sine sanguine hac fieri non posse: qui abstergerem vulnera. SCHOETT G.

1, 4 DICTVM EST) T. IV.

3 LEVEM ET SOLVTAM) Haec ex Flor. Geop. 2, 36. SCHOETT G.

3 QVINQUE SEXTARIIS) Col. ii, 2, 33.

4 CICER) Flor. Geop. 2, 36. SCHOETT G. De generibus ciceris Col. 2, 10, 19.

6 CICERA) Ex Col. 2, 11, 12.

6 VEL ETIAM DVOBVS) Si Columellae locum cum nostro conferas, videtur desiderari post duobus vs ac semodia. PONTED.

7, 8 PVLVERARI) nam puluere admodum vites iuuari feribunt Col. 4, 28, 1 & Geop. 3, 11. SCHOETT G.

tio quatuor digitorum vel semipedis remotus a vite, ut possit ex ^b omni parte circumfodi. **VINEAS** veteres nunc aliqui a terra altius truncant, studentes reparationi: sed vitiosum est. nam plerumque vastior plaga sole putrescit & roribus. quare hoc genere reparationis: Prius ablaqueabitur altius, donec eius nodus appareat: deinde infra terram supra nodum reciditur, ut operta, de frigore & sole nihil timeat. Hoc faciendum, si optimi generis vitis sit ^c, & alte posita; alioquin generosis melius erit inferenda sarmentis. Omnia supra dicta locis calidis primo inente; frigidis vero post Idus ipsius exequemur. **AEGRAS** vites, vel quibus fructus arefcit, circumfodiet, & vrinam veterem suffundes ^f. item cinerem sarmenti vel ^e quercis aceto mixtum subiice ^b, aut incisas circa terram laetamine resoueto, & quae germinant fortiori dimitte. **CVM** vitis bidentem laceratur aut ferro, plagam, si terrae iuncta est, adline stercore ouillo vel caprino: tunc terra mista circumfossa ligare curato. Si in radice haesa est, operiens liquidum laetamen admisce.

VIII. NUNC oleis laborantibus circum radices infusa amurca fundetur. maximis arboribus (quod Columella dicit) sex congii, mediocribus quatuor, ceteris pro aestimatione sufficiunt. Alii paleas fabae binos per maiorem arborum qualos; alii veteris vrinæ humanae trunco, quantum satis videtur, affundunt, & arbori mortarium statim faciunt, maxime locis siccis, trunco ante cooperto. Oleam sterilem terebra Gallica perforabis. tunc duos frugiferae arboris ab Australi parte ramos eiusdem magnitudinis tollis, & stricte in foramen utrumque coniicies [vel lapidem, vel pini vel quercis palos,

VARIETAS LECTONIS.

^b ex om. P. ^c paretur P. ^d & calore P. deest in *sele* I. B. R. ^e est P. ^f infundes P. suffundis I. B. R. ^g vel quercis om. P. ^h aut quernu inf. P. [T. VIII.] ^a maiorem om. P.

NOTAE VARIORVM.

7, 3 **VINEAS VETERES**) Haec ex Col. 4, 22. **SCHÖPTE**.

7, 3 **DONEC EIVS NODVS AP- PAR.**) Loquitur ergo de vitibus ex eo genere infitis, de quo paulo ante 1, 4.

7, 4 **AEGRAS VITES**) Haec & sequentia hausit ex Varrone Geop. 5, 41 & 42.

8, 1 **IN VNC OLEIS**) Eadem habet Febr. 8 it. Quintilii Geop. 9, 10.

8, 1 **COLUMELLA**) It. 2, 29.

8, 1 **PALEAS FABAE**) Ita pleraque editt. Needham ad Geop. I. c. legit *palearum*, quod non est in Rob. Stephani editione, qua cum vsum esse ex pagina citata constat. Concinnior tamen est eius lectio & aptior sequenti membro, ubi etiam legitur genitius casus: *veteris vrinæ humanae* &c. Interim etiam accusatiuus non abhorret ab huius, quum nec ab optimorum temporum consuetudine.

8, 1 **ARBORI MORTARIVM**) h. e. locum excauat aquae expiendae. Eleganter Quintilii I. c. & multo aptius: αὐτὸ δὲ — πῶς οὖν τὸν τῆς κεφαλῆς — τὰς αὐτῶν τῶν περικεφαλαίων φάλας, πρὸς τὸν τῆς ἀνὰ τὸν ὑποστέτη. Phalae caulem illam comparat Quintilii, quam mortario similem dicit Palladius, cuius hinc etiam figura alias indicata confirmatur.

8, 2 [VEL LAPIDEM VEL PINI])

Quae vinctis inclusimus, ea libri omnes, ipse etiam Crescentius 5, 19 ita collocant. Quam importuna vero sint eo, quem adhuc incubuere loco, tum illud indicat, quod *frugiferae arboris ramis*, & ab *australi parte descriptis* non possunt paria facere lapis, palus pinus &c. tum quod statim iubet Palladius *abscondere id quod superat*, (hoc est extra foramen prominet, ut deinde luto possit occuli) quod in lapidem plane non conuenit; quam apta autem fini his, quae sequuntur, de palo oleastri radicibus figendo, non potest cuiquam esse obscurum; inprimis si cogitauerit, solenne id remedium esse sterilitatis apud nostrum vid. Jan. 15, 3, 9 & 11; Febr. 25, 15; Mart. 1, 2 & 10, 3 ac 30. Huc igitur transferenda, ubi asteriscum significavi, verba inclusa abstrahar aliquanto ante, quam conferrem Geop. 9, 10 unde omnia sumta sunt, quae hic habet Palladius. Hic vero manifeste priori loco duos tantum frugiferae arboris ramos commemorant Quintilii, obuersis cacuminibus traiciendos per foramen, & vtrinq; apprehendis fortiter pertrahendos, ut velut cuneorum duorum tenuiores partes crassioribus adiunctae foramen tanto arctius explant: quale quid in futrina calceorum etiam observare me memini. Deinde statim

Bbb bbbj

tim

palos,] & abscisso eo quod superabit, luto paleato curabis occulere. Sed si sine fruge luxuriant, oleastri palum* radicibus eius insige. Nunc etiam quibus moris est, frumina iterum sarrire conveniet. Nunc locis frigidis seminaria, quae Febuario mense dicta sunt, baccarum & seminum fiant, & rosaria in mensis initio percolantur.

* IX. Nunc horti optime sumunt cultionis initia. Mense Martio carduus feritur. terram stercoreatam & solutam diligit, quamvis in pingui possit melius provenire. & hoc illi contra talpas prodest, si pangatur in solido, ne terra ab inimicis animalibus facilius perforetur. Serendi sunt cardui luna crescente, in area iam parata, femina spatio semipedis discreta. cavendum est ne semina inersa ponantur. nam debiles, incurios & duros creabunt. non alte imprimenda sunt, sed tribus digitis comprehensa mergantur, donec ad primos articulos terra perveniat. tunc leviter operiantur, & herbis liberentur assidue, donec plantaria solidentur, & rigentur si aestus interveniat. Si acumina seminum confringas, spinis carebunt. Item si femina eorum madesceris per triduum laurino oleo, vel nardino, vel opobalsamo, vel succo rosae, vel mastichino, & postea siccata depresso, eiusdem saporis orientur, cuius vnguentum femina combiberunt. Singulis sane annis a codice auferendae sunt plantae, ut nec matres fatigentur, & soboles per alia spatia digeratur: cum aliqua tamen radices parte vellentae sunt. quos referuabis ad semina colligenda, liberatos omnibus pullis testa supertege-
re debbis, aut cortice. nam solent semina sole vel imbris interire. Contra talpas pro-

VARIETAS LECTIONIS.

b) Sed om. I. B. R. e) Nunc — conveniet om. P. d) etiam om. I. B. R. [T. IX.] a) non P. b) solidiore terra P. bb) imperata Lugd. c) sint inf. Lugd. cc) est om. I. B. R. d) nam P. c) oleo nardino vel laurino & postea P. f) nardo Lugd. ff) masticino a. P. g) cuius — combiberunt om. P. h) cottidis auf. P. i) radices G. Gr. Vid. Morg. 4, 87.

NOTAE VARIORVM.

tim subiungunt curam olearum ὀλεαρων, (ita eleganter appellant, quas noster sine fruge luxuriantes) quae vero illa est? ὀλεαρὸν ἢ τὰς ἀλὲς ἰσχυρὰς λανίας ἡγίας, ἢ τὴν ῥοσὴν, ἢ τὴν ἄλδα. Nihil profecto apertius. Itaque etiam Cl. Needham ex hoc loco Palladium emendandum ita censuit: Sed si sine fruge luxuriant, oleastri palum, vel lapidem, vel pini vel quercu palos radicibus eius insige. Interim vel nardinum vel opobalsamum vel mastichinum, peccatur potius in eam partem, quae cautior est.

9. 2 SUPERABIT) exstat. Quintilii: *ἡ γὰρ τὰς ὑπερβαίνουσας, ὡς πάλιν δι' ἡγίας ὀλεαρων τὰς ὀλίας.* SCHOETT G.

9. 1 CARDVVS) satius scil. Graecis καρδὸς & καρδία. Varro Geop. 12, 39 ex quo pleraque noster hausit. Pluribus illud describunt Io. Bapt. Porta Villae 10, 57; Salmasius ad Sol. c. 19 p. 159; c. 33 p. 371 & ad Terrull. de pallio c. 2. SCHOETT G.

9. 1 SI PANGATVR IN SOLIDO) Crescentius libr. 6. cap. de Cardui ita transcripsit: Si in solidiori terra pangatur, ne ab inimicis animalibus perforetur. Hunc carduorum cul-

tum Aloysius Alamannus libr. 5 vernacula consuetudine versibus hisce comprehendit: Lo spinoso carciofo è il tempo homo: Giunto di trapiantar: sugliendo suore Dell' aniche lor madri i picciol figli. Et ripogli in terren ben lieto, eo grasso, E' più duro è il miglio, one non possa Le nascose sue insidie ordir la talpa.

9. 2 SERENDI SVNT CARDVI) An potius: Serenda sunt cardui luna crescente, in area iam parata, femina. PONTED. Ingeniosa coniectura, qua tamen nec ipsa videtur opus esse, si incidatur, quod a nobis factum est, post parata.

9. 3 CODICE) Bapt. Porta legit radice, quod melius puto: nam & statim sequitur: cum aliqua tamen radices parte vellentae sunt. Mirum in nulla editione hoc occurrere. SCHOETT G.

9. 3 VT NEC MATRES) melius Porta: vt ne. SCHOETT G.

9. 3 QVOS RESERVABIS) Crescentius, quas (nempe matres, vt ex iis patet, vt nec matres fatigentur) servabis — liberatas &c. PONTED.

prodest catos ¹¹ frequenter habere in mediis carduetis. mustelas habent plerique ¹² mansuetas. aliqui foramina earum ¹³ rubrica & succo agrestis cucumeris impleverunt, nonnulli iuxta cubilia talparum plures cavernas aperiunt, ut illae terrae fugiant solis admisso ¹⁴. plerique laqueos in aditu earum fetis pendentibus ponunt. Hoc etiam mense ⁵ vlpicum bene & allium seremus, & cepullas, & cumilam locis frigidis, & anethum. Nunc & sinapis, & caules optime feruntur, vel plantantur: & malua feritur & armoracea, & origani planta transferitur. lactuca & beta, & porrus, & cappar ¹⁵ t feri possunt, & colocasia, & satureia, & nastureium. intyba etiam ¹⁶ & raphanos ¹⁷ muscili- qui ferunt, quibus vrantur aestate. Nunc melones ferendi rarius. discent inter se semi- ⁶ na pedibus duobus, locis subactis, vel pascuinis, maxime arenis. semina eius ¹⁸ mul- so & lacte per triduum maceranda ¹⁹ sunt, & tunc ²⁰ iam siccata ponenda: hinc suaves efficiuntur. odorati autem [sunt ²¹,] si eorum semina multis ²² diebus inter rosae folia sic- ca ²³ mergantur. Nunc & cucumeres feminantur, rare ²⁴ sulcis factis, altitudine sesqui- ⁷ pedali, latitudine pedum trium. inter sulcos ²⁵ pedum spatium crudum ²⁶ relinquitur, ubi possint vagari. herbis iuvantur, ideo sarculo & runcatione non indigent. semina si ⁸ ouillo lacte & mulla maceres, dulces nascuntur & candidi, longi & ²⁷ teneri sunt ²⁸, si aquam in patenti vasculo sub eis ponas, duobus palmis inferiorem, ad ²⁹ quam sessinan- do tales efficiuntur ³⁰. Sine semine nascuntur, si prius eorum semina oleo Sabino t per- ungantur, & herba ea quae culex dicitur, trita confricentur. Aliqui florem cucumeris cum viticulae suae capite cannae inserunt, cui prius omnes nodos perforauerint: ibi cu- cumis nascitur in niniam longitudinem tensus. Oleum sic metuit, ut si iuxta posueris, velut lanuis plicetur. quoties touat, velut timore [perterritus ³¹] conuertitur. Si eius ⁹ florem sicut in sua vite est, in forma siccili claueris ac ligaueris, qualem vultum forma vel hominis vel animalis habuerit, talem cucumis ³² figuram praestabit. Haec omnia Gargilius Martialis assernit. Columnella dicit, loco ³³ aprico & stercoreoso si rubos ha- beamus aut ferulas, post autumnum aequinoctium, his iuxta terram t recisis & excavatis ligneo silo, inter medullas lactamen immittamus, & cucumeris semen addamus: hinc nasci fructus qui possint & inter frigora non necari ³⁴. Hoc mense asparagos seremus ¹⁰ circa

VARIETAS LECTIOMIS.

u) castos Lugd. k) quidam I. B. R. kk) hic & mox eorum Lugd. l) admissum P. t) cappar Lugd. ll) etiam & om. P. m) raphanum I. B. R. raphani Lugd. num) eorum cont. Morga. l. 24. n) macerentur & P. o) tunc sicca ponantur P. p) sunt om. Lugd. l. B. R. q) multis diebus om. P. qq) siccata Lugd. r) raro Lugd. rr) crudis om. P. si relinquis I. B. R. t) & om. P. ac Lugd. u) sunt om. P. x) ad quam sessinando om. P. y) sunt P. t) sapino Pal. t) perterr. om. etiam Lugd. z) cucumeris figura Lugd. zz) loco om. P. t) terram om. Lugd. a) negari I. B. R.

NOTAE VARIORVM.

9, 4 CVBILIA) pro cavernis & speluncis animalium. Sic apud Phaedrum 1, 20, 8 de cane: *flagitare cubile coepit*. Idem 2, 5, 12 *Dixit ad cubile fessas fuit*. Sic & Graeci: Homerus Iliad. x, 189 *sic δ' οὐκ ἔστιν ἀνέστην κύνων ἐκείνου δόλιον*. Orosius 15, 1, 12 *ἀνέστην κύνων ἐκείνου δόλιον*. vbi Eustathius: *ἀνέστην κύνων, τὴν ἀνέστην κύνων, ἀνέστην κύνων καλῶνται, ἔστιν ἐκείνου δόλιον ἀνέστην κύνων*. Palaephatus *πρὸς κύνων* 14, 2 *ἢ τὴν τὴν ἀνέστην κύνων καλῶνται*. 15, 2 *ἢ τὴν τὴν ἀνέστην κύνων*. SCHOETT G.

9, 7 LONGI ET TENERI) Vid. Col. 10, 393 sq & quae ibi notata sunt.

9, 8 OLEO SABINO) An oleo sesamino, quo medicari semina huiusmodi in Geop. 12, 19 testatur Quintilius: *ὁμοίως δὲ καὶ ἀπὸ τῆς σπίνης καὶ μελαβάνης πίνης, ἢ τῆς ἡμέρας, πρὶν τὸ σπέρμα μεταβαλὼν, ἐκκαθάρξας τὸν σπέρμα ἑλπί.* PONTED.

9, 8 ALIQUI FLOREM) Eadem Plin. 19, 5, 21.

9, 9 COLUMELLA) 14, 3, 53. SCHOETT G.

- circa Apriles Cal. pingui loco, humido, subacto ^b, ita vt minoribus ^c fossulis ad lineam directis bina aut terna grana semipedis spatio discreta ponantur. dehinc stercore solum tegatur, & herbae subinde vellantur, vel per hiemem supra stramina iaciantur primo vere tollenda. hinc post triennium nascentur asparagi. Sed expeditior ratio est, si asparagorum spongia ¹¹ ponas, quae cito fructum miniscent. Hae sic fient: Semina asparagi quanta tribus digitis comprehendere possis ^d, post Idus Febr. pingui & stercoreato solo ^e in singulis fossis pones ^f, & leniter obrues. his coëntibus, radix connexa nascetur, quae appellatur spongia. Sed & haec moras habet, nam per biennium in seminario suo est stercore & assidua runcatione ^g nutrienda ^h. deinde ⁱ post aequinoctium autumnum transferetur, & vere asparagum dabit. has erit vtilius comparare, quam longa expectatione nutrire. eas tamen in sulcis disponemus, si loca sicca sunt, inter medios sulcos; si humida, in fummitate sulcorum. Huius spongiae asparagorum transitu suo ¹² debet tantum ^j rigare, non ^k sistere. Asparagum, quem primo protulerint, confringere debemus non auellere, ne adhuc inuolidam noueamus spongiae: ceteris annis auellendus est, vt oculus suae ^l germinationis aperiat: quia si deinceps refringas, loca quae foecunda esse consueuerunt, remanente asparagi radice claudunt. [Ministrant ^m autem vere: &] autumnno reſeruabis ⁿ eum, de quo sumpturus es semina. postea ¹³ scopas eius incendes, tunc circa hiemem spongiis adicies sterqus & cinerem. Hoc mense ruta seritur locis apricis, solius cineris inſpersione contenta. Loca desiderat altiora, vnde humor elabitur. si ponas semina eius adhuc clausa folliculis ^o, singulatim manu debetis asſigere. Si iam minuta sunt, sparsa iactabis, & rastro obducta cooperies ^p. Caulis eius, qui inclusis feminibus nati fuerint, fortiores erunt, sed sero nascentur. Ramuli eius cum aliqua corticis parte conuulsi verno ^q tempore pro plantis tenebunt ^r: tota vero translata morietur. Nonnulli ramulos eius pertusae Libae inserunt vel bulbo, atque ita obrunt alieno vigore seruandos. Prosequuntur etiam maledictis, & maxime in terra soluti lateris ponunt, quod prodesse certissimum est. sed (vt asserunt) melius furſtia proveniet ^s. sub ſici arboris vmbra libentius acquieſcit ^t, non effodi herba ^u, sed ¹⁴ optat ^v auelli. immundae ^w mulieris formidat attactum. Ab hoc mense vsque in Octobrem

VARIETAS LECTIIONIS.

- b) subacto, ita vt om. P. c) in min. P. cc) spongiae hic & saepe Lugd. d) poteris P. e) loco P. Lugd. ee) ponis — obruis Lugd. f) truncatione Lugd. ff) nutria P. Lugd. g) Denique I.B.R. h) tantum om. P. i) non etiam tangere vel sistere P. k) ipsius Lugd. l) Min. — & om. P. ll) seruabis Lugd. m) fossiculis P. n) operies. Clauis qui P. o) vere pro P. p) erunt P. q) proueniant I.B.R. r) acquiescunt P. s) herbam I.B.R. herbas P. t) optas deest P. u) immundae — attactum om. P.

NOTAE VARIORVM.

9, 10 ASPARAGOS) Col. II, 3, 43. SCHOETTIG.

9, 11 INTER MEDIOS SVLCOS) Videtur igitur *sulcum* possuille pro parte elatiore inter duas depressiores: vide quae disputantur ad Varr. I, 29, 3.

9, 11 SISTERE) Non intellecta vis huius verbi intransitiua pro *stare*, peperit glossema ineptum Codicis Medicei, quod supra produximus.

9, 13 RUTA) Col. II, 3, 38 it. Plin. 19, 8 f. 45 ubi pleraque.

9, 14 PROSEQUUNTUR MALEDI-

CTIS) vt ocimum, de quo Plin. 19, 7 f. 36 & Persius, cum *ocima cantare* 4, 22 dixit pro maledicta ingerere. Ita etiam Plin. l. c. decumino, *precantur ne exeat*: ubi Theophrastum 7, 3 & 9, 9 H. Pl. laudat Harduinus.

9, 14 MELIVS FVRTIVA) Etiam hoc habet Plin. 19, 7 f. 37. *Rutam furſtiam tantum prouenire feracius putant, sicuti apert furſtias pessime.*

9, 14 IMMUNDAE MULIERIS) id est, menstruatae: suffragatur Plinius 28, 7 f. 23 *novellas vires eius tactu in perpetuum laedi: rutam & ederae res medicatissimas, illico mori.*

Noſſer

brem totum coriandrum feritur. amat terram pinguem, sed & macro solo nascitur. semen ipelius putatur, quod vetustius fuerit: delectatur humore. satum bene cum olere quocunque nascetur. Hoc mense cucurbita serenda est. amat solum pingue, humidum, stercoreatum, solum. Hoc in cucurbitis insigne est, quod longas pariunt & exiles semina, quae in eorum ceruice nascuntur: quae in ventre fuerant, cucurbitas faciunt crassiores: quae in fundo, latas, si inuersis cacuminibus obruantur. Vbi adollescere coeperint, adinuniculis ^u adiuvantur. quae seruantur ad semina, usque ad hiemem in sua vite dependeant, deinde sublatae in sole ponantur, aut fumo: aliter semina putrefacta depereunt. Hoc mense blitus feritur solo qualicumque, ¹⁷ sed cuncto. olus hoc neque runcandum est neque farculandum. cui semel natum fuerit, ipsum se per multa secula seminis sui deiectione reparabit, vt, etiam si velis, vix possit aboleri. Nunc etiam scapsillum feritur plantis & semine, sed ^u vetustate meliori. laetius frondebit, si iuxta piscinam vel lacum, vel putei margines conseratur. Anisum ¹ quoque & cyminum nunc bene feritur, locis ² laetioribus melius provenit, itemque caeteris, si humore iuuetur & stercore.

X. LOCIS temperatis mense Martio vel Aprili mala Punica seremus; calidis vero & siccis, Nouembri: amat haec arbor solum cretosum, macilentum, sed in pingui etiam provenit. regio illi est apta, quae calida est. feritur plantis de matrum radice deuulsis [†]. Sed quamuis multis generibus seratur, melius tamen ramus eius cubitalis [†] incisus manubrii scrupitudine, & capite utroque acuta falce leuigatus, scrobi velut obliquus immergitur: prius tamen porcino stercore & in capite, & in parte, quae ima est, oblinatur, vel in crudo solo malleo cogatur ad inferiora defigi. Melius proveniet, si ponendus ramus genuata [‡] iam matre sinatur. Sed qui in scrobe deponit, si tres lapillos in ipsa radice constituit, providebit, ne poma fundantur. Curandum ne virgula inuersa deponas. Creduntur acida fieri, si rigentur assidue: nam siccitas in his & suauitatem praestat, & copiam. cuius tamen niuietati aliquid debet humoris opponi. Circumfodi autumnino debet, & verno. Si acida nascantur, modicum laseris cum vino tritum per summa arboris cacumina oportet ^b infundi, vel ablaqueatis radicibus tedeae clauus infigi. Alii algam marinam obruunt ad radices, cui nonnulli sterces miscent asinum atque porcinum. Si florem non continet, vrinam veterem compari mensura aequae temperabis, & ter per annum in radicibus infundes ^{bb}. vni arbori amphora ingesta sufficiet, vel amurcam mittes insulam, vel algam radicibus iunges, & bis rigabis in mense;

VARIETAS LECTONIS.

uu) *adinic. Lugd. amin. rellqui.* x) *sed ver. mel. om. P.* y) *Aneum & P.* z) *Locisque P.* [T. X.] †) *dinallus Lugd. Cr.* a) *cubitalis P.* ‡) *germane Vlt. ad Grat. 144. & Lugd. gemata iam om. P.* b) *debet P.* bb) *fundes Lugd.*

NOTAE VARIORVM.

Noster pressè secutus est Florentinum, qui Geop. 12, 25 *μαμαρπιτες* in hoc ipso argumento nominat.

9, 16 IN CUCURBITIS INSIGNE) Eadem Col. 380 & 11, 3, 49.

10, 1 MALA PUNICA) V. Geop. 10, 29. Pleraque huius capitis habet etiam Cresc. 5, 13.

10, 1 MATRVM RADICE) Vltius ad Gratum v. 132 ex MS. emendat matre radice, quod est per adpositionem, vt *saxo silice* apud Lium, *termes virga* apud Gratum.

SCHOETTG. Nihil mutare volui. Totam plantam dici matrem apparet s. 2 *gemmata mater* non de radice sola intelligi certe potest. Matrum quoque est apud Crescenium.

10, 2 NE VIRGULA INVERSA) Quidui? Hoc ipsum remedium laudat Africanus Geop. 10, 30 *οπισθεν δε των καταυφρων φυτιδων, ε' χαλκον.*

10, 3 SI ACIDA NASCANTVR) Eadem remedia habet Col. 5, 10, 15. Laser autem intel igit, non Cyrenaicum illud, sed in Per-
Cec ecc fide,

se; vel arboris florentis truncam plumbeo circulo debebis includere; vel corio angustius inuoluere. Si crepant poma, lapideum in media arboris radice supponis, vel squillam circa arborem seris. Et si, dum pendunt poma, tenacibus, sicut in arbore habentur, intorseris, in totum annum siue corruptione seruabis. Si vermibus laborant, tangis radices felle bubulo, & continuo moriuntur; aut ^{ad} clauo aeneo si vermes eosdem purges, difficile nascuntur: vel asini vriua stercorei admista porcino veruibus obuabit. Cinnis cum lixiuo circa Punici truncum frequenter infusus, lacta & fructuosa reddit arborum. Asserit Martialis candida in his grana fieri, si argillae & cretae quartam partem gypsi misceas, & toto triennio hoc genus terrae radicibus eius adiungas. Idem dicit mirae magnitudinis fieri, si olla fictilis obruatur circa arborem Punici, & in ea ramus cum flore claudatur, ne resiliat ligatus ad palum: tunc cooperta olla contra aquae munieris incurfus, autumnum patefacta suae magnitudinis poma reddihibebit. Multa in Punico ipse asserit poma procedere, si tithymalli & portulacae succus aequaliter nixtus ante quam germinet, trunco arboris adinatur. Inferi posse affirmat † de ramorum connexione, ut medulla vtriusque diuisa se iungat. In se tantum inferi potest circa Apriles Calend. mense Martio ultimo. Sed secto trunco furculus recentissimus statim debet inferi, ne uora exiguum, qui inest, sicet humorem. Punica mala seruantur, si picatis pediculis ordinata suspendas. Aliter: Lecta integra in aqua marina vel † muria feruente mergantur, ut combibant. post triduum sole siccantur, ut sub dio nocte non maneant: post in loco frigido suspendantur. cum volueris uti, aqua dulci pridie macerabis. Feruntur haec pomis recentibus aemulari. Item si a tactu iniuncta separata paleis obruantur. Item fossa sit longa, & cortex eiusdem magnitudinis paratur, cui mala acutis furculis suis affiguntur. tunc inuersus cortex supra fossam ponitur, ut mala sine terrae tactu subterpendentia ab humore defendat. Item si induantur argilla, & ea siccata loco frigido pendeant. Item si feriola sub dio obruatur, quae habeat arenas vsque ad medium, & mala cum tenacibus lecta imprimantur cannis singulis, vel sambuci virgulis, & ita separata in arenis figantur, ut ipsa quatuor digitis emineant ab arena. Hoc

&

VARIETAS LECTIOIS.

c) dum om. P. d) seruantur P. dd) aux clauo — arbuta om. P. e) multa — adinatur om. P. f) firmatur Lugd. cc) exiicet P. Crest. f) picatis — Aliter om. P. †) vel muria seru. om. P. †) duo Lugd. hic & alias I.B.R. ut sub dio nocte permaneant Cr. g) nocte om. P. gg) Feruntur — aperitur om. P. h) latitudinis Lugd. i) olla Cr.

NOTAE VARIORVM.

side, Media vel Armenia natum, vult Io. Rhodius ad Scribo. c. 67 p. 127.

10, 4 SI CREPANT POMA) Haec ex Africano Geop. 10, 30 & Col. 5, 10, 16 ex quo & plura. SCHOETT G.

10, 4 ASINI VRINA) humanam substituit Paxamus Geop. 10, 34 & Col. 5, 10, 15.

10, 5 POMA REDHIBEBIT) In tribus vetustis Florentinis codicibus tres inter se dissimiles huius verbi reddihibebit lectiones reperiuntur; in perantiquo perhibebit, in altero reddere debebit, in tertio reddihibebit, vi in vulgatis libris, & in Valicenis manu exaratis. Crecentius l. 8. c. 7 transcripsit: exhibebit. Idem Pal-

ladius eadem de re praecipiens l. 6. c. 6 sic: pro vasculi magnitudine pomum reddit. PONTED.

10, 6 SI TITHYMALLI) Eadem Democritus Geop. 10, 35.

10, 6 MEDVLA VTRINQUE DIVISA) Eadem fere ratio quam in vite tradidit Febr. 33.

10, 7 PUNICA MALA SERVANTUR) Berytius Geop. 10, 38 Columella 12, 44. SCHOETT G.

10, 7 PICATIS PEDICVLIS) Crecentius 5, 13 appendiculis habet, siue librarii errore, siue quod ea actas appendiculas vocauit, a quibus penderent fructus, eaque res fugit diligentissimum Presinium.

& sub tecto in scrobe [bipedanea] fieri potest, & vtilius est ad seruandum, si cum ⁴ ramo longiore tollantur. Aliter: In feriola cui ad medium aqua mittatur, suspenduntur mala, ne humorem turgent, & seria clauditur, ne ventus irruat. Item in dolo intra ordeum sic ordinantur, ne se inuicem turgent: [&] dolium desuper operitur. Vinum de malis granatis conficies hoc modo: Grana matura purgata diligenter in palma fiscella mittis, [&] in cochlea exprimis, & lente coques vsque ad medietatem: cum refixerit, picatis & gypsatis vasculis claudes. Aliqui ⁵ succum non excoquant, sed singulis sextarius libras mellis singulas miscent, & in praedictis ⁶ vasculis ponunt & custodiunt. **MENSA** Martio citri arbor quatuor ⁷ modis feritur, semine, ramo, talea ⁸, claua, ⁹ amat terram rarioris naturae, caelum calidum, humoremque continuum. si granis velis ferere, ita facies: terram in duos pedes fodies, cinerem miscebis, breues areas facies, vt vtrique per canales aqua discurrat. in his areis palmarum ¹⁰ serobem manibus aperies, & tria grana ¹¹ deorsum verso acumine iuncta constitues, & obruta quotidie rigabis. citius procedent, si beneficio aquae tepentis vtaris. Natis ¹² germinibus semper ¹³ proxima herba runcetur. Potest hinc trima planta transferri. Si ramum velis ponere, non amplius sesquipedale debetis immergere, ne putrescat. Claua ¹⁴ feri commodius est, quae sit manubrii crassitudine ¹⁵, longitudine cubitali, ex vtraque parte leuigata, nodis & aculeis recisis, sed integra summitate gemmarum, per quas spes futuri germinis intumescat. Diligenter & simo bubulo adliant vtrique, quod summum est, vel marina alga vestiant, vel argilla subacta, partis vtriusque extrema cooperiunt, atque ita in pastinato solo deponunt. Talea & gracilior & breuior esse potest; quae similiter vt claua mergetur. sed talea palmis duobus superfit: claua omnis obruitur. in spatio non desiderat intervalla maiora. aliis arboribus non debet annexi. Calidis locis, sed irriguis, & maritimis maxime gaudet, quibus humor exundat. Sed si quis hoc genus, vt in regione frigida nutriatur, extorquet, loco vel parietibus munito, vel in meridianam partem verso disponat hanc arborem. sed hibernis mensibus tectum ¹⁶ stramine velet agresti: vbi aestas refusserit, aëri arbor nuda & secura reddatur. Talea siue claua eius calidissimis regionibus, & per autumnum ponitur: frigidissimis Iulio & Augusto posita, & ¹⁷ quotidianis rigationibus animata, ipse vsque ad poma & magna incrementa perduxit. Citreum iuuari creditur, si cucurbitae vicinis locis serantur: quarum vites etiam combu-

flae

VARIETAS LECTIOMIS.

k) non Cr. l) erumpat Cr. m) palmeam fiscellam Cr. n) Aliqui — custodiunt om. P. o) praedicto vase custodiunt Lugd. I. B. R. Cr. p) tales claua om. P. q) palmarum om. P. r) genera P. s) Natis — transferri om. P. t) C'abam Cr. & ita semper Claua — ad f. 16 om. P. u) grossitudine Cr. x) tectum om. praet. Lugd.

NOTAE VARIORVM.

10, 10 INTRA ORDEVM) *in equi citru* Berytius l. c.

10, 11 CITRI ARBOR) Citri nomine duae veniunt arbores, mahis medica, & *5000*, ex qua mensae citreae fiebant. Salmasius de homonymis hyles iatricae c. 67; Bodaeus a Stapel ad Theophr. hist. plant. 4. p. 37. SCHOETTGE. add. Needham ad Geop. 10. 7 no. 2: vbi docet citrum esse, quae in vulgaribus linguis hodie id nomen habet, *vn Citronner* &c. adde quae dicimus ad f. 16.

10, 12 CLAVA SERI) Illa scribendi ra-

tio, quam in Crescentio notauimus, v & b peculiaris, non tamen optimis quibusque codicibus familiaris est, sed inde diminutum *clabula* tanquam vox peculiaris ex Nonio refertur in thesauro Fabriano. Caeterum *clauam*, *κλαύην*, & *κλαύην*, *taleam* ita distinguit Anatolius Geop. 10, 8 vt *claua* sit ramus ita in arcum incuruatus, vt duo extrema pangantur in terra, ipsiusque germem erumpat ex summa flexura, quam *fornicem*, haec enim est *καρπὸς*, appellat: *talea* autem incuruari non potest, sed inuersim *κατὰ κατὰ* parte acutiore depangitur, vnde *τακκίον* Ccc ccc 2 h.e.

- flae vtilem citri arboribus cincrem praebent. Gaudent assidua fossione, hinc proueniunt
 16 poma maiora. Nisi quae arida sunt, rarissime debemus abscidere ⁷. Inferitur mense
 Aprilis locis calidis, Maio frigidis, non sub cortice, sed fisso trunco circa ipsas radices.
 Inferitur & piro, vt quidam [volunt ²,] & moro, sed ³ insiti furculi qualo ⁴ desuper
 omnino muniendi sunt, vel fictili vasculo ⁵. Asserit Martialis apud Assyrios ⁶ pomis
 hanc arborem non carere: quod ego in Sardinia [& ⁶ in] territorio Neapolitano in fun-
 dis meis comperi (quibus solum & caelum tepidum est, [& ⁷] humor exundans ⁸) per
 gradus quosdam sibi semper poma succedere, cum maturis se acerba substant, acer-
 borum vero aetatem florentia consequantur, orbem quandam continuae foecunditatis sibi
 17 ministrante natura. Feruntur acres medullas mutare dulcibus, si per triduum aqua ⁹
 mulsa semina ponenda macerentur, vel ouillo lacte, quod praestat. Aliqui mense Fe-
 bruuario truncum obliquo foramine ab imo terebrant, ita vt altera parte non exeat: ex
 hoc humorem fluere permittunt, donec poma formentur: tunc foramen luto replent:
 18 sic quod est medium, fieri dulce confirmant. Citreum & in arbore potest per totum
 annum propemodum custodiri ¹; melius si vasculis quibuscunque claudatur. Si velis le-
 gere atque seruare, nocte luna latente debebis cui ramis foliatis carpere, & secreta dis-
 ponere. Alii singula vasis singulis claudunt, vel ² gypso adlinunt, & opaco loco ordi-
 nata custodiunt. Plerique in ³ cedri scobe, vel [in ⁴] straminibus uniuersis, vel in paleis
 19 tecta feruant ⁵. **MESPILA** locis calidis maxime gaudet, sed irriguis; tamen frigi-
 dis

VARIETAS LECTIIONIS.

y) abscidere Lugd. hic & alias J. B. R. & Com. abscindere al. vid. Pall. l. 2. 3. 2) volunt & mora om. Lugd. 3) sed — vasculo om. P. b) qualo — sunt om. Lugd. c) clauduntur Lugd. d) Sirius Lugd. e) & in om. P. Pal. & Lugd. f) om. & etiam Lugd. g) est add. P. h) aqua om. J. B. R. i) per totum annum om. P. l) tunc anno seruari. Melius qua si P. m) vel gypso adlinunt om. P. n) in — vel om. P. o) in om. Lugd. J. B. R. p) seruatur P.

NOTAE VARIORVM.

b. e. slani nomen inuenisse videtur. Noster dep-
 poni tantum transuerfam & iacentem iubet cla-
 nam, quo modo vites prosterni e Columella vi-
 dimus, nulla curuaturae mentione infecta.

10, 16 POMIS NON CARERE. An
 nunquam carere, vt in vernacula Palladii inter-
 pretatione: ad asserma Marziale che in Assiria
 quesi arbori hanno tutto l'anno frutte. Sed id
 etiam Palladium statim docuit l. 16. De huius-
 modi stirpibus hodie verficulos vernacula lingua
 prodidit Aloyfius Alamannus lib. 5.

Dice il giallo limon, gl' aranci, e i cedri,
 Ch' entr à i fini smeraldi al caldo, al gielo,
 [Chè Primavera è loro ognunque saglia
 Ognunqua ascenda il sol] pendenti, & freschi
 E acerbi, & maturi han sempre i pomi,
 Et assemo i fior.

PONTE. Adiciamus Plinii locum elegan-
 tem 12, 3 l. 7 de citro, quam hic Assyriam ma-
 lum vocat, Omnibus horis (vt genitalem horam
 anni alias verdixit) pomifera est, aliis cadentibus,
 aliis matrescentibus, aliis subnascentibus — nisi
 apud Medos & in Perside nasci noluit. Palladius
 igitur forte primus est, qui huius arboris ex-
 tream conualescentis meminit, quae postea non
 in Italia tantum, Hispania Galliae colise passa

est, sed in ipsum septentrionem translata fructus
 edidit, quamquam bonitate inferiores his, qui
 sub clementiore fidere educantur. Non ignoro,
 quid de hac re dispanetur v. g. apud Spanhem de
 vsu & praest. num. diff. 6 p. 329 lq. Sed illum
 sequor characterem, quem indicat Palladius, or-
 bem continuae foecunditatis: quidquid fit de mira
 totius generis varietate, quam elegantissime, vt
 reliqua, quae ad cultum & naturam eius arboris
 pertinent, persequitur Io. Bapt. Ferrarius elegan-
 ti libro, quem vocat *Hesperides*: de qua appella-
 tione, ad quem fructum pertineat, praclare et-
 iam meritis est, quem modo laudabam, Spanhemio.

10, 16 IN SARDINIA. h. e. vt explicat
 Sylburgius, in Neapolitano Sardiniae territorio.
 Nam & Ptolemaeus Sardiniae Neapolim agnos-
 cit, Geogr. l. 3. SCHOETT. Illud [& in]
 nobis pepererunt, qui Neapolim illam principem
 homie regni cognominis cogitantes, a Sardinia
 remouendam putarunt.

1C, 16 PER GRADVS QVOSDAM)
 Theophrastus hist. pl. 4, 4. Ciri èi tà μέλα πώ-
 κασι ἀπὸν. τὰ μὲν γὰρ ἀπὸν, τὰ δὲ ἐν ἡμέ-
 ρῃσι. SCHOETT.

10, 18 VEL GYP SO ADLIN.) Vid.
 Geop. ic. 10.

gidis quoque proveniunt: magis fabulone pingui, atque ' glareosa terra, cui arena permixta est, vel argilla cum saxis. ferenda est taleis ' mense Martio vel Novembri, sed solo stercoreto & subacta, ita vt vtrunque caput taleae sterco obducatur. Sunt eius incrementa tardissima, amat putari atque ' circumfodi, & parco humore inter siccitates saepe refoneri. Seritur & semine, sed in longiorem speratur aetatem. Si vermibus occupatur, sileo aereo purgandi sunt, & auruca, vel humana vetere vrinâ, vel vicia calce perfundendi, sed parcius propter arboris noxam, vel aqua decocti lupini. Si ' putatur hinc arbor sterilis fieri, fumus & cinis vitium funis si radicibus infundantur, fertilem reddunt. Si formicae molestae sunt, rubrica cum aceto & cinere temperata necabuntur. Si poma labuntur, frustum de eius radice praecisum in media trunci parte figatur. Inferitur mense Februario in se & in piro, & in malo. furculus tamen eius ex arbore media debet assumi: nam de summitatibus vitiosus est. in trunco fisco inferenda est: nam corticis macies ieiuna nil nutrit. Mespila ad servandum leguntur necdum initia, quae & in arbore diu durabunt, vel in vceolis picatis, vel in ordinem suspensa, vel ' vt quidam, posca [vel sapâ] condita. Die serena legantur ac media, & paleis obruantur discretâ, ne ea vicissim tactus afficiat. Vel cum pediculis lecta seminata, & salsa aqua per dies quinque inacerata, postea saepe infundantur, vt entent. Seruntur & melle, sed si minus matura collegeris. CALIDIS locis sici planta radicata Novembri mensis, temperatis Februario, frigidis melius ' Martio vel Aprili ponenda est: si taleam vel cacumen ponas; ultimo Aprili, cum ei se viridior succus infuderit. Plautae in scrobe depositae lapides substituendi sunt, ad radicem simo terra miscenda est. Si loca frigida sunt, plantarum cacumina dinis cannae internodiis defendantur a frigore, Si cacumen velis ponere, trifuleum ' ramum bimum vel trimum ab australi parte decidas, & sic obrues, vt diuisa cacumina terra interiacente velut tres furculos reddant. Taleam sic ponemus, vt caetera, cui leuiter ab infima ' parte diuisae lapidem mergemus in fisco. Ego mense Februario ultimo vel Martio in Italia plantas grandes sciorum per pasinatum solum disposui, & eo anno poma peperere supra comprehendendi felicitatem, velut tributa reddentes. Legendae sunt plantae, in quibus frequens nodus extuberat: steriles creduntur, quae nitidae sunt, & oculos suos per longa internodia distulerunt. Si plantam sici prius ' nutrias in seminario, & naturam transferas in scrobem, poma generosiora

VARIETAS LECTIONIS.

q) aut Lugd. r) taleis om. P. s) atque — refeneri om. P. t) sed I. B. R. Cr. Lugd. tt) significus P. u) vel — condita om. P. vel vt quidam posca condita I. B. R. vel sapâ om. Lugd. x) melius om. P. Cr. y) trifuleum om. Cr. z) decidas Lugd. a) sime P. una Cr. quod ortum videtur ex ima. b) exuberat Cr. Lugd. c) prius om. P. Cr.

NOTAE VARIORVM.

10, 19 SERENDA EST TALEIS) Desideratur verbum; nam *mespila* cum verbo est, proximisque aliis amat, seritur non conueniunt. Deest fortasse arbor, vt Tit. 10. de Malo Punico: Locis temperatis, inquit, mense Martio vel Aprili mala punica seremus: calidis vero, & siccis Novembri. Amat haec arbor solum cretosum. PONTED.

10, 20 IN LONGIOREM SPERATUR AETATEM) factura neporibus umbram, & fructu profutura alteri demum saeculo.

10, 23 CALIDIS LOCIS) Haec ex Di-

dymo Geop. 10, 45. SCHOETT G. Adde Cresc. 5, 10 vbi totam prope ficus disciplinam a nostro mutuauit.

10, 23 VLTIMO APRILI) Nimis sera fici satio extremo Aprili censenda est: Quare perlibenter ad Crescentium accedo qui 5, 10 excerpit: Vltimo Martii vel mense Aprili. Quod & ipso Palladio auctore probatur: haec enim infra ab eodem tradita memoriae sunt: Nam (Martio nimirum) ficulnae cacumina obtinuntur utiliter, cum tumescunt, vt plantas faciant, si earum copia non abundat. PONTED.

Cccccc 3

ol, 28

- siora producet. Aliqui multum prodesse confirmant, si plantam fici diuiso squillae bulbos interstitam strictaque vinculis collocemus. Scrobes amat altas, interualla maiora, 26 terrae genus durum, & gracile, & siccum pro villi sapore pomorum. prouenit & petrosifis atque asperis: tamen potest locis prope omnibus serri. quae in montanis & frigidis locis nascuntur, quia minus lactis habent, ad siccitatem durare non possunt: visus illis in viridi est, melioris magnitudinis, & saporis arguti. quae nascuntur in campis & locis 27 calidis, & pinguiore sunt, & in siccitate durabiles. Si genera numerare velimus, immensum est: sufficit, quod omnibus aequa cultura est. illa distantia est, quod in Caricis melius alba seruiatur: in locis nimie frigidis praecoquas ficus seramus, quae cito veniant, ut ante imbres genus hoc possit occurrere; calidis vero & aestuosis eas, quae sero maturant. Gaudet assidua fossione. per autumnum proderit, si stercus admoueas, praecipue de aniriis. recideunda sunt in ea quae aut putria, aut male nata reperiuntur: & e ratione putanda est, ut inclinata per latera possit expandi. In locis humectis ficus saporis obtusi est, cui circumcisis contra hoc radicibus aliquantus cinis debet affundi. Aliqui 28 inter ficarias caprifici arborem serunt, ut non sit necesse per singulas arbores pro remedio eadem poma suspendi. Mense Iunio, circa solstitium caprificandae sunt arbores fici, id est suspendendi grossi ex caprifico, lino, velut ferta s. pertusi. Si hoc desit, abrotani virga suspenditur; aut callum, quod in vimeis foliis inuenitur, aut arietina s. cornua circa radices arboris obruuntur; vel truncus arboris, quo loco turget, scarificandus est, 29 ut possit humor effluere. Ne vermes patiantur, ramum terebinthi, vel lentisci taleam cum plantis fici cacumine ponemus inuerso. vneinis aereis tollendi sunt vermes b. ex fico. Alii amuream, alii veterem vrinam ablaqueatis radicibus miscunt. Alii bitumen i & oleum, aut solam calcem viuam latebris vermium liniunt. Si formicae molestae sunt, rubrica, butyro, & pice liquida mista circa truncum debet induci. Alii coracinum pisceum contra formicas in arbore suspendendum esse confirmant. Si fructus suos velut aegra projiciet, alii rubrica, aut amurca insulsa mista aqua arborem liniunt; vel cancrum

VARIETAS LLECTIONIS.

- d) Hinc ad f. 31. om. P. c) incidi Lugd. f) ferta Afc. & Com. ferta G. Gy. ferta I. B. R. I. I. Lugd. g) arietina — obruuntur om. Lugd. h) vermes om. Lugd. i) vitimen Lugd. l) linunt Lugd.

NOTAE VARIORVM.

10, 28 ALIQUI INTER FICARIAS) Plin. 15, 19 f. 21 add. Colum. 11, 2, 56.

10, 28 VELUT FERTA) Emendari iubet Scaliger ad Varr. R. R. 3, 6, 1 velut linea ferta. Nam ferta est res quorundam, funiculus. Sic 110 ster alibi lul. 6, 1. Cum ferta, quae appensa sunt, auferantur. Deriuatur autem a fero, unde series, & evasiam, vāq, ut docet Salmasius ad Soli. c. 23 p. 187 unde fertum, (quod est participium praet.) pro connexione florum accipitur. Adde Lipinum Ant. Lect. lib. 3 p. 120. SCHOETT G. Recepius emendationem Scaligerianam, in quantum ea laudatis in V. L. auctoribus continet. Fertā (int. corona) vox proba, substantiae poni solita, & ad hanc rem aptissima, quod ex locis in Fabricianum thesaurum congestis manifestum est: quam vocem hic reponendam esse sola coniectura nixi vidimus, cum locum laudatum Plinii illustraremus in Chrestom. Plin. p. 336, eadem-

que quid ferta esset populariter explicaremus. Nempe ferta hic est, quem carphoreu, Fruchschnur nominant architecti: flores, si uetus, cepae, & quid non, ita colligata, ut funem quasi unum efficiant: ita hic grossi lino pertusi h. c. iracelli & ita connexi, faciem fertam. Talem fertam ita describit Apicius 1, 4. Folia rosarum lino inferes, & sutiles facies. Propius etiam ad rem nostram facit noster Varro 1, 41, 5. Resiculos per ficos maturas perferunt &c.

10, 29 SI FORMICAE) Haec remedia cum aliis etiam habet Paxamus Geop. 13, 10.

10, 29 CORACINVM) noxiviore Paxamo, Saperidam aliis, Platiscum, Platacem: auctoritates habet Needh. ad Geop. l. c.

10, 30 SI FRVCTVS) Democritus Geop. 10, 48. SCHOETT G.

crum fluitalem cum ramo rutae suspendunt; vel algam marinam, vel fascem lupinorum; vel radici terebratae cuneum figunt, vel securi arboris corium saepe prosciunt. Cum folia incipiunt producere fici, ut fructum multum & pinguem ferant, in principio germinis cacumina summa decutimus, vel illud tantum cacumen, quod ex arboris medietate procedit. Si naturam ficum vis serotinam facere, incipientes grossos decute, cum illis fabae fuerit magnitudo. Ut ficus cito maturet, succo m cepae longioris cum oleo & pipere mixto vngt ponit, quando grossi incipiunt subrubere. Aprili mense ficum debemus inserere inter corticem: vel si nouellae arbores sunt, fisso ligno, quod statim operiendum est & ligandum, ne ventus introeat. Melius comprehendunt, si circa terram recisa inserantur arbuta. Aliqui & Iunio mense inserunt. Surculus legendus est anniculus: inutilis enim creditur maioris vel minoris aetatis. Inoculati ficus locis siccis Aprili, humidis m melius Iunio r mediante poterit, Octobri mense locis tepidis. Propagari ficus ramis potest, inseritur autem in caprifico, in moro, in platano, & oculis, & surculis. Ficus virides feruari possunt vel in melle ordinatae, ne se inuicem tangant, vel singulae intra viridem cucurbitam clausae, locis vauisque cauatis, & item tellera, quae secatur, inclusis, suspensa ea cucurbita ubi non sit igitur vel funus. Alii missas ficus recentes, minus maturas, in nouo vase fictili lectas cum pediculis, & a se separatas recludunt, & in dolio vini pleno vas natere permittunt. Martialis dicit, Caricas per genera multa feruari, cum ratio vna sufficiat. Ergo hoc genere, quo Campania tota custodit, feruare debemus. in cratibus ficus expanditur vsque ad meridiem, & adhuc mollis in qualum refunditur. Tunc calefacto furno ad panis coquendi modum suppositis tribus lapidibus, ne ardeat qualus includitur, & clauso furuo ubi discocta ficus fuerit, sicut est calida, interpositis foliis suis, in vas fictile conditur bene picatum densius pressa, & operculo diligenter obducitur. Si pluuiis abundantibus crates non possis expandere, sub tecto eas ita ponis, ut semipede erigantur a terra, & eas ad vicem solis, cinis [calidus] subiectus vaporet, & subinde ficus, sicut est diuisa, vertatur, ut fidorum coria siccet, & pulpae tunc duplicatae in cistellis feruentur, aut loculis. Alii maturas mediocriter ficus & diuisas in cratibus expandunt toto sole siccandas, & recipiunt [eas]

VARIETAS LECTIOIS.

m) succo cepae hic & saepe Lugd. n) statim om. P. o) & lig. om. P. p) humidis om. P. Lugd. q) Iulio Lugd. r) se contingant P. s) suppos. lapidibus fuerit fici cocta. t) interposita. u) Hinc vsque ad finem f. 36 om. Pel. x) calidus om. etiam Lugd. y) Hic interpung. I. B. R. Ase.

NOTAE VARIORVM.

10, 33 TESSERA, QVAE SECA-
T VR) h. c. quadrata particula, quae, ut in em-
plastratione, recisa ad locum claudendum repo-
nitur. Afric. Geop. 10, 56 vocat μέση των εκλα-
στικω λωδων. Sunt autem εκλαστικα, quod notum est,
linteola, emplastro illita, quibus vulnera clau-
duntur, a quibus ipsa etiam emplastratio dicta
est.

10, 33 RECLVDVNT) Non aperiunt, ut
alias, sed concludunt. Africanus l. c. συμμάσας των
πλινθων.

10, 33 VAS NATARE FERVM.) Sus-
pensum nimirum Gr. στεκόν.

10, 34 AD PANIS COQVENDI MO-
DVM) Geop. 10, 54 μετὰ τὸ τὸν ἀρτον ἀφαιρῆσαι.
Nam prior modus nimis siccaret ficus.

10, 34 DISCOCTA) Vititur hoc verbo
etiam Plin. 29, 6. Quidam denas virides in decem
sextariis olei veteris discoquunt. SCHOETT G.

10, 34 BENE PICATVM) Paxamius
Geop. 10, 54. κατεσκευασμένον καὶ καλῶς πιχθένον postulat.
Legit certe Palladius κατεσκευασμένον & credibile est
ita scripsisse Paxamium, qui illo ipso capite et-
iam aliquot Caricas liquida picie tinctas misceri
iussit reliquis. Permutationem illam rōu & a
a frequentem esse, olim obseruatum viris doctis
v. g. in Palaeographia Montfauconio.

10, 35 ET PVLPAE TVNC DVPLI-
CATAE) Praetuli interpolationem recentio-
rem, cui consentit Crescensius. Pulpae sane sic-
cari non debent, quae tanto sunt delicatiores,
quo plus mellei humoris retinent. Eadem au-
tem

tem

[*cas*] nocte sub testa. Nunc ficulnea cacumina obruuntur vtiliter, cum tumescunt, vt
 36 plantae faciant, si earum copia non abundat. Vt etiam varios fructus vna ficus exhibeat,
 ramos duos nigrae & albae arborum inter se ita vinculo stringis ac torques, vt germina
 miscere cogantur. sic obruti & stercoreati, & humoribus iuti, vbi prodire coeperint, germinantes
 37 duos colores, quos vnitate diuidat, diuisione coniungat. N v n c & pirus vel malus inferi
 ac feri potest, & cydonia, & prunus inferitur, & sorba ponuntur, & morus, nonno
 Calendarum Aprilium die 4, & inferuntur pistacia, & locis frigidis pini semen aspergitur.

XI. Hoc mense comparandi sunt boues, qui tamen siue de nostris capiantur armentis,
 siue emanant: idcirco nunc comparabuntur a vtilius, quia necdum saginata temporis
 38 rae contumacem pleni roboris exercere fiduciam. Haec tamen signa spectanda sunt in
 bobus, seu de nostro, seu de alieno grege fuerint comparandi, vt sint boues nouelli,
 quadratis & grandibus membris, & solidi corporis, musculis ac a toris vbique surgen-
 tibus, magnis auribus, latae frontis, & crispae, labris oculisque nigrantibus, cornibus
 robustis, ac sine curuatura prauitate lunatis, patulis naribus, & resinis, ceruice
 torosa atque compacta, palaribus largis, & circa genua fluentibus, pectore grandi,
 armis vastis, ventre non paruo, porrectis lateribus, latis lumbis, dorso recto & plano,
 39 cruribus solidis, neruosis & breuibus, ungulis magnis, caudis longis ac setosis, pilo totius
 corporis denso ac breui, rubei maxime coloris aut fusci. Melius autem boues de
 vicinis locis comparabimus, qui nulla soli aut aeris varietate tententur, aut si hoc deest,
 de locis similibus ad similia transferamus. Illud ante vniuersa curandum est, vt viri-
 bus ad trahendum comparentur aequales, ne valentioris robur alteri procuret exitium.
 In moribus haec consideranda sunt. Sint argenti, mansueti, timentes hortamen clamoris
 ac verberis, cibi appetentes. Sed si regionis ratio patitur, nullus melior cibus est, quam
 viride pabulum. vbi vero deest, eo ordine ministretur, quo pabuli copia, & laborum
 40 coget accessio. Nunc tauros quoque (quibus cordi est armenta conparare) conparabitur
 aut

VARIETAS LECTIONIS.

a) arbutum *ita* inter se Lugd. b) inter se Lugd. c) conglutinata Lugd. d) Calend. Aprilis
 I. B. R. d) die om. P. [T. XI.] a) parabuntur Lugd. aa) ac toris om. P. f) lata fronte &
 crispa P. b) auribus & sinis P. bb) transferemus Lugd.

NOTAE VARIORVM.

tem duplicatae seruantur, h. e. compressae & inculcatae, contractaeque. Quae interpretatione non absurda, credo, videbitur, si quis cogitauerit, non modo duplices & duplicari dici, qui vulnerati se contrahunt (*lunatus* apud Homerum) vt ad Virg. Aen. 11, 45 Quid. Met. 6, 293 Val. Flacc. 6, 509 Statium Theb. 3, 89 viri docti obseruauerunt: sed Maximo etiam Valerio 5, 1 extr. duplicatum frigore corpus dici, defendente cum lectionem Gronouio Obs. 4, 19 cui hic Palladius locus suppetias ferre felices videtur.

10, 36 NIGRAE ET ALBAE ARBORVM) *te arborum* cum inutile videatur, sapientiam additamentum existimauit; neque etiam apud Cresc. 8, 7 inuenio. PONTED.

11, 1 VT SINT BOVES NOVELLI) Haec desumpta sunt ex Varro 2, 5, 7 & Col. 6, 2, SCHOETT G.

11, 2 QVADRATIS) Malo emendare ex Columella: *quadrati, grandibus membris*. Est autem *quadratus*, qui bene compactis, robustis, & firmis membris est, statura tamen mediocri & commodae. Suetonius Vesp. c. 20 *Statura fuit quadrata, compactis firmisque membris*. Col. 7, 12 de canibus: *Probat quadratus potius, quam longus aut brevis*. Vide Beroaldum ad l. c. Suetonii. SCHOETT G.

11, 3 LATAE FRONTIS ET CRISPAE) Crescentius 9, 64 *Lata fronte, & crispa*.

aut his signis a tenera aetate submittet: vt sunt alti atque ingentibus membris, aetatis mediae, [&] magis quae iuuentute iniur est, quam quae declinet in senium: torua facie, paruis cornibus, torosa vasaque ceruice, ventre substricto. Vaccas etiam nunc maxime paratissimas. *End* eligemus forma altissima, corporis longi, vteri capae & magni ^c, alta fronte, oculis nigris & grandibus, pulchris cornibus, & praecipue nigris, aure festosa, palearibus & caudis maximis, ungulis brevibus, & cruribus nigris ^d & paruis, aetatis maxime trimae, quia vsque ad decennium ^e foetura ex his procedet vitulior. nec ante aetatem trimam tauros ^f his oportet ^g admitti. Sed erit studium diligentius, amotis ^h senioribus, nouellas subinde conducere, & steriles aratro ac laboribus deputare. Graeci asserunt, si mares creare velis, sinistrum tauri in coitu ligandum esse testiculum; si foeminas, dextrum: tamen tauros diu aut abstinendos, vt cum tempus est acrius in causas dilati & feruoris incumbant. Sed his aruentis hieue maritima & aprica loca, aestate opaca paremus ac frigida, montana maxime: quia melius frutetis, & his herba inter nascente saturantur. quamvis circa fluuios recte propter amoena loca pascantur: foetura tamen aquis tepidioribus adiuvatur, vnde magis ⁱ vitilis habentur, vbi pluvialis aqua tepentes format lacunas. Tolerat tamen frigus hoc armenti genus, & potest facile hibernare sub diu: quibus tamen septa fieri, propter iniuriam grauidarum, conuenit laxiora. Stabula vero vitilia sunt ^k strata saxo, aut ^l glareis, aut arenis, deuexa aliquatenus, vt humor possit elabi, parti meridiana obuersa propter flatus glaciales, quibus aliquis resistere ^m debet obiectus.

XII.

VARIETAS LECTIOIS.

e) longi P. d) nigris & om. I. B. R. e) decimum I. B. R. ee) tauris ex MS. Vlt. ad Nemo-
sian. 114. SCHOETT. f) debet P. ff) vetulus amotis P. Cr. §) dilati om. Cr. g) magis
om. Cr. PONTED. gg) dino Lugd. h) sunt saxo, aut om. P. i) neque I. B. R. k) obli-
sere Cr.

NOTAE VARIORVM.

crispa. Sic & Palladius infra: *alta fronte, oculis nigris, & grandibus*. PONTED.

11, 5 VACCAS) Florentinus Geop. 10, 2. SCHOETT.

11, 5 ALTA FRONTE,) Lego: *Lata fronte*, vt Crescentius 9, 60 transcripsit. Sed & Varro 2, 5 ita est locutus: *latis frontibus*: Ita Columella 6, 1 *Fronte lata & crispa*. Ipse quoque Palladius de Bubus (vt retuli) in hoc titulo: *Latae frontis & crispae*. Id vernaculis versibus celebravit Aloysius Alamannus lib. 2. *Quella vacca è migior, che in ampia fronte Minaccia hà la vispa*. PONTED.

11, 5 ET CRURIBVS NIGRIS ET PARVIS) Veteres libri: *& cruribus paruis tantum, deest nigris*. Ita Columella 6, 21 *& modicis cruribus*. Varro 2, 5 *cruribus potius minoribus, rectis genibus, emiculis, distantibus inter se*. Florentinus denique Geop. 17, 2 *oculis & genibus, parvisque, & modicis*: *cruribus rectis, & solidis, crassa magis quam longis*. PONTED.

11, 5 NEC ANTE AETATEM TRIMAM) An pro *trimam, bimam*, vt in Crescentio habemus 9, 62. *Nec ante aetatem bimam*

tauros ei debet admitti. Varro 2, 5 *Non minores oportet inire bimam, ut trimam pariam*. Columella 2, 21. Rursus *minores bimam iniri non oportet*. In Geop. etiam Varro nomine 17, 10 id praecipitur: *εὐθάρων δὲ μὴ νιτρίων τῶν β' ἔτη, ἢα τριτίων ἢα νιτρίων*. PONTED.

11, 6 AMOTIS SENIORIBVS) Ex Crescentio desicere *& sterilibus* arguitur sic: *Sed eris studium diligentius, amotis senioribus, & sterilibus, nouellas subinde conducere, & steriles aratro & laboribus deputare*. Cresc. 9, 61 *Causas diligens debet vetulus & sterilibus amotis, reparare nouellas, & steriles aratro & laboribus deputare*. Colum. 6, 22 *Sed & curandum est omnibus annis in hoc aeque arque in reliquis gregibus pecoris, ut deleitus habeatur: nam & emixae & vetulae, quae gignere deservunt, submouendae sunt, & vtrique taurae quae locum foecundarum occupant, oblegandae vel aratro demandae*. Varro in Geop. 17, 10 *τὰς δὲ νεκρὰς καὶ τὰς ἀδυνάτους, καὶ τὴν αὐτὴν περὶ ἀποκρίων ἐκδοκῶν ἐκ τῶν βουλίων*. PONTED.

11, 6 GRAECI) Afric. Geopon. 10, 6. SCHOETT.

Ddd ddd

11 Conf.

XII. Hoc mense ultimo domandi sunt tritui boues, quia post quinquennium bene domari non possunt, ætatis repugnante durtia. Capti ^a ergo statim domentur, qui quidem prius, cum teneri fuerint, frequenti manus attractione mansuescant. Sed stabulum noui boues largioribus spatiis habere debebunt, vt & ante stabulum loca ^b nullis ^c concludantur angustis, & producti non ^c aliquo vincuntur offensa. In ipso vero stabulo asseres transuerſi a terra septem pedibus alti conſigantur. ad quos boues ligentur indomiti. Tunc eligis absolutam tempeſtatibus & impedimentis omnibus diem, qua capti perducantur ad stabulum. quorum si nimia fuerit asperitas, vno die ac nocte inter vincula mitigentur atque ieiunia: tunc appellationibus blandis, & illecebris oblatorum ciborum, non a latere, neque a tergo, sed a fronte accedens bubuleus adinulceat, naresque & terga pertractet, mero subinde conſpergens: hac tamen cautione ^d, ne aliquem calce contingat, aut cornu: quod vitium, si in primordiis effectui sibi cefſiſſe ſenſerit, ^e obtinebit. Tunc mitigatis, os & palatum salibus frica ^{ad}, & in gulam demitte præfulsi ^f adipis librales ossas, & vini sextarios singulos cornu infundente per fauces: quae res intra triduum totius ſacuitiae iram reſoluet. Aliqui eos inter se ſanguunt, ac docent ^g onera tentare leuiora, & quod vitile eſt, ſi arationi parantur, ſubacto prius solo exercendi ſunt, vt nouus labor tenera adhuc colla non quaeſſet. Expediunt autem ratio eſt domandi, vt aſperum bouem manſucto & valido boni coniungas, quo oſtendente facile ad omnia coeget officia. Si poſt domituram ^h decumbit in ſulco, non ⁱ afficiatur igne, vel ^k verberare: ſed potius, cum decumbit, pedes eius ita ligentur vinculis, vt non poſſit progredi aut ſtare, vel paſci. Quo factò, ſiti ac fame laſſatus ^l carebit hoc vitio.

XIII. Hoc mense ſaginati ac paſti ante admiſſarii generoſi equabus admittendi ſunt, & repletis foeminis, item ad ſtabula colligendi. Neque tamen aequalem numerum omnibus ^m debemus adhibere, ſed aſſignatis viribus vnuscuſque ⁿ admiſſarii, ſubmittenda ^o ſunt pauca vel numeroſa coniugia, quae res eſſiciet admiſſarios non parua aetate durare. Iuueni tamen equo & viribus formaque conſtanti non amplius quam duodecim vel ^p quindecim debemus admittere, caeteris pro qualitate virium ſuarum. Sed in admiſſario quatuor ſpectanda ſunt, forma, color, meritum, pulchritudo. In forma hoc ^q ſequemur, vaſtum ^q corpus & ſolidum, robori conueniens altitudo, latus longiſſi-

VARIETAS LECTIONIS.

[T. XII.] a) Capite P. Cr. b) loca om. P. c) nulla vis. I. B. R. cc) mit. ieiuniis Iunt. d) adine P. dd) fricabis a. V. e) præfulſas ad. librari P. præfulſas Pal. & Lugd. hic etiam librales. e) eos add. P. f) domaturam Lugd. h) non — decumbit om. I. B. R. g) nec P. h) laxatus Cr. [T. XIII.] i) omnium Lugd. a) cuiusque emiſſari P. aa) admittenda Lugd. b) vel quind. om. Lugd. b) haec Lugd. bb) validum Iſid. 12. 1.

NOTAE VARIORVM.

12 Conf. Col. 6, 2 it. Creſc. 9, 63.

12, 1 QVIA POST QVINQVE) Non video conſecutionem. Suſpicor legendum qui.

12, 2 EFFECTV SIBI CESSISSE) Creſcentius, dum breuitatem ſecatur, corrupit, opinor, ſententiam. Ita enim, quod virium, ſi in primordiis affectauerit. Omnes, credo, nouelli boues affectant: ſed non cedit effectui, & ſuccedit omnibus.

12, 3 PRAESVLSI ADIPIS) Praefulſae etiam Col. 6, 2, 7; Priciſianus li. 5 p. 138 Quae vero ſupra ſyllabas (impariſyllaba) ſunt,

ſi ſint propria vel appellatiua in po deſinentia, mafculina ſunt. Adeps, & alius — Quae tamen veteres etiam ſueminio genere protulerunt. Varro in 2 R. R. adipis illa pro adeps. Marſus. adipis pondo 20 vetulae. SCHOETT G.

13, 2 MERITVM) ingenium intelligi apparet n. 3.

13, 2 VASTVM CORPVS ET SOLIDVM) Vaſtum vitioſa vox, vt patet ex his quae ſequuntur: robori conueniens altitudo, latus longiſſimum. Haec enim ad magnitudinem referuntur, quae eſſent ſuperuacanea. Praeterea vaſtoſ

gissimum^c, maximi^d & rotundi clunes, pectus late patens, & corpus omne musculorum densitate nodosum, pes siccus & solidus, & cornu concauo altius calcitrans. Pulchritudinis partes hae sunt: vt sit exiguum^e caput, & siccum, pelle propemodum foliis f. obfusis adhaerente, aures breues & argutae^f, oculi magni, nares patulae^g, coma & cauda profusior, vngularum solida & fixa rotunditas. [Meritumⁱ, vt sit audax animo, pedibus alacris, trementibus membris, quod est indicium fortitudinis, quique ex summa quiete facile concitetur, vel exⁱⁱ citata festinatione non difficile^k teneatur. Motus autem equi in auribus intelligitur, virtus in membris trementibus.] Colores hi praecipui,

VARIETAS LECTIONIS.

c) *latus longum substriatus* Isid. d) *maximae & rotundae* Isid. e) *egregium* I. P. R. f) *foliis om. P. Isid. etiam propemodum.* g) *acutae* Isid. h) *& erecta ceruix, coma densa & cauda.* Isid. i) *inclusa* def. in omnibus edit. ii) *excitata* al. k) *facile* MS. Waff.

NOTAE VARIORVM.

vastus equos improbanit Varro 2, 7. Quod, ait, nec vastos nec minores deest esse. Lego itaque validum, vt erat apud Isid. 12, 1 qui haec transcripsit: *forma, ut sit validum corpus & solidum.* PONTED.

13, 2 LATVS LONGISSIMVM) Alio modo excerptit Isidorus: *Robore* (lego robori) *conueniens altitudo & latitudo, latus longum substriatus.* Quod postremum verbum ita expressit Columella 6, 29. *Latitudo lumbis & subdenticulis.* At alterum ita Varro 2, 7. *Equos ad admissuram quos velis habere, legere oportet, amplo corpore, formosos, nulla parte corporis inter se non congruentis.* PONTED.

13, 2 NARES PATVLAE) Isid. *Nares patulae, & erecta ceruix, coma densa & cauda.* Quae lectiones inuicem collatae inter se vitiosae apparent: nam in Palladio desiderantur & erecta ceruix, densa, ex Isidoro repetenda: in Isidoro profusior, quod ex Palladio desumendum. Vtriusque itaque locus sic legi potest: *Nares patulae, & erecta ceruix, coma densa & cauda profusior.* Quod hic Palladius erecta ceruix dixisse videtur, Virgil. 3 Georg. *ardua ceruix* appellauit: . . . *illi ardua ceruix, Argutusque caput, breuis alius, obsequia terga.* Ita Horat. Sat. 1, 2. *Regibus hic mos est, ubi equos mercentur, operas insipienter, ne si facies (ut saepe) decora, Molli sustinente pede equi, emtorem inducat hiantem, Quod pulchrae clunes, breue quod caput, ardua ceruix.* PONTED.

13, 2 SOLIDA ET FIXA) Isid. *vngularum soliditatis fixa rotunditas*, in quo vitiosum *soliditatis* pro *solida* & PONTED.

13, 3 MERITVM) Quae hic sub n. 3 continentur, ea in haecenus editis absteruerunt, quae tamen abesse vix debebant. Quum enim paullo superius promiserit auctor, se de *forma, colore, merito, & pulchritudine* equorum acturum, tria vero, excepto *merito*, praestiterit, illud quoque iure abesse non debebat. Exhibet autem ea C. C. C. (interpretor Codex Corporis Christi)

quem addit Wasse ad Sallustium l. e. & Isidorus, qui auctorem nostrum exscribit. SCHOETTGE.

13, 3 EX CITATA) Ita diuidenda voces iam vidit Wasse l. c. vid. p. p. f. 8 vbi eadem lectionis varietas.

13, 3 NON DIFFICILE) Facile legendum putat Wasse, ex Columella: *qui sunt ex placido & ex concitato mississimi.* Recte: nam Isidorus legit: *non difficile.* SCHOETTGE. Recepi lectionem Isidori, quod sine fraude fuerit.

13, 3 MOTVS AVTEM) Haec & sequentia Palladio abiudicat Wasse & a Glossogra profecta putat. Sed sequuntur etiam in Isidoro. SCHOETTGE. Mihi idem quod Wasse, videtur.

13, 3 IN AVRIBVS) Isidorus: *naribus:* nescio quod praefera. Nam utrumque ingenium heroicum prae fert. Virgilius Georg. 2, 84. *Micat auribus, & tremat artus, Collectumque premens voluit sub naribus ignem.* SCHOETTGE. Editio tamen Isidori Basil. 1489 fol. & ipsa in auribus legit.

13, 4 COLORES HI PRAECIPVI, RADIVS) Hi colores commemorantur apud Isidorum. Sed locus deprauatus est, ex quo tamen nonnulla in Palladio emendari possunt: & primum *mutens*, vt in nonnullis editionibus, (sunt enim vitiosae quae exhibent *mutens*) legitur, recte scriptum videtur: nam Isidorus *mutens* transcripsit. Gilvus autem defendi potest, quamuis & Isidorus habeat *Gilvus*, & Virgilius, *Spadices, glaucique color, deterimus albis Et gilvo.* Quem colorem ita interpretatus est Seruius: *Gilvus autem est melinus color: veteres siquidem hanc literas b & n inuicem vsurpabant, vt eruum & erbum scribentes, erulae & erulae, elius & elius.* Inter *Gilvus* porro & *stutulus* Isid. interposuit *glaucus*, qui color in his quoque Virgillii versibus quos commemoravi celebratur. PONTED.

Ddd ddd a

13, 4

cupui, badius †, aureus, albineus, rufus, murteus, ceruinus, gilbus, scutulatus, albus, guttatus, candidissimus, niger pressus. Sequentis merui, variis cum pulchritudine, nigro vel albino vel badio mistus, canus cum quouis colore, spinneus, maculosus, murinus, obscurior. Sed in admissariis praecipue legamus, clari & vni coloris: 5 caeteri vero despiciendi, nisi magnitudo meritorum culpa coloris excuset. Eadem in equibus considerata sunt, maxime ut sint longi & magni ventris & corporis: sed hoc in generosis feruetur armentis. Caeterae passim toto anno inter pascua, dimissis secum maribus implantur. Equarum natura est partum spatio duodecim mensis absolute. Illud in admissariis seruandum est, ut mediis aliquibus spatiis separantur, propter noxam furoris alterni: sed his armentis pascua legamus pinguisima, hieme aprica, frigida & opaca provideamus aestate, nec adeo in mollibus locis nata, ut vngularum firmas de asperitate nil sentiat. Si equa marem pati noluerit, trita squilla naturalia eius infecta libidinem contrahunt. Deinde grauidae non vrgeantur, nec famem vel frigus tolerant, nec inter se loci comprimantur angustis. Generosae equas, & quae masculos nutriunt, alternis annis submittere debemus, ut pallis puri & copiosi lactis robur infundant; caeterae passim replendae. Aetas incipientis admissarii quinti anni initio esse debet. foemina recte biua concipiet, quia post decennium iners ex ea suboles & tarda nascetur. Pulli equarum nati manu tangendi non sunt, quia eos tactus laedit assiduus: quantum ratio patitur, defendantur a frigore. In pulis pro aetate merito ea sunt considerata, quae signum bonae indolis monstrant, quae in patribus vel matribus spectanda praecipi. dabit & hilaritas, alacritas, agilitasque documentum. Nunc domandi sunt pulli, ubi tempus bimae aetatis excesserint. Consideranda sunt magna, longa, musculosa, & arguta corpora, testiculique pares & exigui: caetera quae in patribus dicta sunt. Mores, ut vel ex summa quiete facile concitentur, vel ex incitata festinatione non difficile teneantur. Aetatis consideratio talis est: Bimo, & sex mensium den-

tes

VARIETAS LECTIOMIS.

kk) baidius Lugd. hic & p. p. l) quolibet P. m) meriti P. n) ventris & ciliis Plinius ad Nemesis. Cyneg. 244. nn) passim om. P. o) admissi l. B. R. demissi Com. p) XIII mē P. q) provideamus om. P. r) loci om. P. s) nata P. ss) concitabant a V. libidine concitabunt Lugd. t) locis compr. angustis Lugd. tt) copiam P. u) & inf. Lugd. um) & tarda om. P. x) excitata iunct. P. in excitata Lugd.

NOTAE VARIORVM.

13, 4 RVSSVS) *rosentem* legit Isidorus, quomodo etiam est apud Cassiodorum Var. 3, 52 ubi Furnarius in margine notauit Veteres edit. legere *rufus*. Puto autem *rufum* colorem esse igneam *feruorib.* & clariorum quam *roseis*. Bochartus Hieroz. 1, 3, 7. Nota est sub Romanorum Imp. temporibus *factio rufata* a colore panni rufi. Gruterus p. CCCXXXVII. DIOCLES. AGITATOR. FACTIONIS. RVSSATAE. Fabretti X. 2. DECVRIONIVS. ET. FAMILIAE. PANI. RVSSAI. Vide Barthium Adu. 16, 18. Fabricium Romae c. 12. Ferreium Musis lapidariis 3, 43. SCHOETTIG.

13, 4 MVRTVS) Isidorus: *Atysenus autem est pressus in purpura*. quae non intelligo. *Atysenus* color alias est inter flauum & nigrum.

Vid. Scaliger ad Tibullum p. 141. SCHOETTIG.

13, 4 CERVINVS) Isidorus: *Cervinus est, quem vulgo gaurum dicunt. Atysenus idem vulgus vocat, quod in modum aerei sit coloris*. Quid si *cervinum* legamus a *cera*? Nonius 15, 6 *Cervinum a ceras colore*. Plinius Epidico 2, 2, 49 *Plumatilis aut cumatilis, cerinum aut melinum*. SCHOETTIG.

13, 5 SED HOC) MS. Commel. habuit, *sed & hoc*, quod Vilius putat esse ex abbreviatura *non*, & legit, *sed non hoc*. SCHOETTIG.

13, 7 AETAS INCIPIENTIS) Col. 6, 28. SCHOETTIG.

13, 7 PVLLI EQVAVM) Col. 6, 27. SCHOETTIG.

13, 9 AETATIS CONSIDERATIO) Col. 6, 29 Apollonius Geop. 16, 1. SCHOETTIG.

tes medii superiores ⁊ cadunt. quadrimo canini mutantur. infra sextum ⁊ annum molares superiores cadunt. sexto anno quos primo mutavit, exaequat. septimo anno omnes dentes † eius expletur. Latent ab hinc aetatis notae: fed praeclatioribus tempora canari incipiunt, supercilii canescere, dentes plerumque prominere. Hoc mense omnia quadrupedia, maxime equos, castrare debemus.

XIV. Si QVEM † inulorum genus creare delectat, equam magni corporis, solidis ossibus, & forma egregia debet eligere: in qua nonn velocitatem, sed robur exquirat. Aetas quadrima vsque in decennem huic * admittatur iusta conueniet. Si asinus equam * fallidit admittis, ostensam prius asinam (donec coëundi * voluptus sollicitetur) adhibeas †: qua subducta, equam libido incitata non spernet, & raptus illecebris generis sui in permissionem consentiet alieni. Si morsu furens hœdit obiectas †, aliquatenus labore mitefcit. Creantur ex equa & asino, vel onagro & equa †, sed generosus nullum est huiusmodi animal, quam quod asino create nascetur. Viles tamen admittarii nascuntur ex onagro & asina: qui post in sobole secutura agilitatem fortitudinemque resiliunt. Admittarii tamen asinus sit huiusmodi, corpore amplo, solido, musculofo, strictis & foribus membris, nigri vel murini maxime coloris aut rubei: qui tamen si discolors pilos in palpebris aut auribus geret, colorum foliolis plerumque variabit. Minor trinito, maior decenni non debet admitti. Annicula mula debet a matre depelli, & per montes asperos pasci, vt itineris laborem in tenera ætate solidata contemnat. Minor vero asellus maxime agro † necessarius est, qui & laborem tolerat †, & negligentiam propemodum non recusat.

XV. Hoc menſe maxime apibus ſolet morbus incumbere †: nam poſt liber-
nationem tithymalli & vlni amaris floribus, qui prius inſcuntur, audius appetitis ſolu-
tionem ventris incurrunt * & pereunt, niſi aſſueris velocitate remediis. Præbebis ‡ er-
go mali granati cum vino Amineo grana contrita, vel uuae paſſae cum rore Syriaco &
auſtero vino, vel ſimul omnia leuigata, & incocta vino aſpero. quae deinde in liquis

VARIETAS LECTIONIS.

y) superiores om. P. z) V. P. †) *densus* om. P. [T. XIV.] †) *Siquidem* Lugd. a) *huic* — *sanctum* om. P. b) *viam equam* P. c) *coetudinis* om. P. d) *prini* a) *iuducimus* : & *in* *equam* & c. P. dd) *obscuro* Lugd. e) *multi* add. P. f) *aratro* Lugd. g) *non recusat*, & *neglig. tolerat* P. [T. XV.] †) *incurre* Cr. a) *intervenit*, nisi P. Cr. ‡) *implebit* Lugd.

NOTAE VARIORVM.

14 Vid. Col. 6, 36. SCHOETT G.

14, 4. ET PER MONTES ASPEROS
F A S C I.) Hoc locus alio modo legitur ap.
Crescentium 9, 58 de Palladio excerptem: *Es
per montes asperos pascit, ut eorum ungulae durescant, & ne (an ut?) itineris laborem in aetate tenera solidatis contemnent (leg. contemnant)* [ita est in edit. antiqu.] Cui non asibilis est Columellae sententia qui 7, 37. *Annicula, inquit, mula recte a matre repellitur, & amota a montibus aut feris locis pascitur, ut ungulae dures, sique postea longis itineribus habilis.* Propterea enim mulae in asperis locis pascuntur, ut ipsarum ungulae durescant. Id etiam docet Varro 2, 8 Cum *peperit equa molulum aut mululum, nutricesque edu-*

*caninus. Hi si in palustribus locis atque viginosis
nati, habent ungulas molles. Idem si ex arvis sunt
aestivo tempore in montes, quod fit in agro Reatinis,
durissimis ungulis sunt. Quare sic fortasse scrip-
sit Palladius: Et per montes asperos passis, ut un-
gulas dixerit (vel ut ipsius ungulas durascent:) &
sistens laborem in tenera aetate solidas et contemnat.
PONTED.*

PONTED.

15, 1 TITHYMALLI) Florentinus, Geop.
15, 2 ΤΙΘΥΜΑΛΛΟΝ ἢ ΤΙΜΑΛΛΟΝ, τῆς ἐκ τῆς γένεως αὐτοῦ, διὰ τὴν
ἀρετὴν καλεῖται. SCHOETT G.

15, 1 PRAEEDERISERGO) Vid. Col.
9, 13, 5.

Ddd ddd a

15. 3

canalibus ^b refrigerata ponantur. Item rosinarinus aqua nulla decoctus congelatur, & in imbrice ponitur succis huiusmodi. Quod si horridae videntur atque contractae torpere silentio, & mortuorum corpora frequenter elserre, canalibus ex canna factis nuel cum gallae pulvere vel siccae rosae coctum debebis infundere. Illud ante omnia expediet, ut putres partes suorum, vel vacuas ceras, quas aliquo casu examen ad paucitatem redactum non valebit implere, semper recidas acutissimis ferramentis subtiliter, ne ³ mota alia pars sanorum cogat apes domicilia concussa deferere. Nocet apibus plerumque felicitas sua. Nam si nimis ^{bb} floribus annus exuberat, dum solam curam gerendi mellis exercent, de prole nil cogitant. Cuius omissa reparatione populus idem labore confectus exstinguitur, totius gentis ^c exitio. Itaque cum mellis nimietatem videris ex ^d florum grandi & continua messe defluere, interiectis ternis diebus, clauso foramine non ⁴ eas patiaris exire, ita ad generandam ^e sobolem conferentur ^f. Nunc circa Calend. Aprilis curandi sunt alvei, ut omnia purgantia tollantur, & sordes quas tempus contraxit hibernum, & vermiculi, & tineae, & araneae, quibus corrumpitur vsus sanorum, & papilionis, qui vermiculos ^g stercore suo faciunt nasci ^h. Tunc fumus incensi [& ⁱ] sicci bubuli stercoreis adhibeatur, qui aptus est apium saluti. quae purgatio frequenter vsque ^j in autumnum tempora celebretur. Haec omnia, caeteraque efficias, callus & sordidus, & alienus a ^m balneis, vel a cibis acribus, & odoris immundi, atque omnibus falsamentis.

XVI. Hic mensis ad deprehendendas horas consentit Octobri.

Hora	i	&	xi	pedes	xxv
Hora	ii	&	x	pedes	xv
Hora	iii	&	ix	pedes	xi
Hora	iv	&	viii	pedes	viii
Hora	v	&	vii	pedes	v
Hora	vi			pedes	v

VARIETAS LECTI ONIS.

b) vasculis P. Cr. bb) nimis Lugd. c) generis P. d) ex — defluere om. P. e) generandum se conferunt P. Cr. f) conferuntur I. B. R. g) vermes P. Cr. h) nasci om. P. Cr. i) & om. I. B. R. & siccis om. P. j) vsque om. P. m) ab alleis Cr.

NOTAE VARIORVM.

15, 2 ILLVD ANTE OMNIA) Col. 9, 13, 12.

15, 4 QVI APTVS EST APIVM S ALVTI) Cognatum finum bubulum apibus vocat Plinius 21, 14 quia apes ex luuenco mortuo nascuntur, & hanc ob causam etiam finus eius proficit apibus. SCHOETT G.

15, 4 ET ALIENVS A BALNEIS) Balnei odorem auctu a sedibus apum vult etiam Col.

9, 5, 1. Sed lotum h. e. a balneis accedere debere ait custodem ad apes idem 9, 14, 5. Lectio Cre-fcentiana ab alleis h. e. alleis mihi probaretur, nisi statim sequeretur, vel a cibis acribus, & odoris immundi, quo iam comprehenduntur alia. Forte alienus a balneis est, qui propter siccitatem & munditiam naturalem non opus habet balneis? An denique alienus a balneis est, qui non olet vnguenta, quibus offendi apes docet Varro 3, 16, 6.

PAL-

PALLADII RVTILII TAVRI AEMILIANI, DE RE RVSTICA. LIBER QVINTVS.

TIT. I.

APRILII mense in areis, quas ante ^a (sicut diximus) praeparasti, Medica serenda est. quae semel seritur, decem annis permanet, ita ut quater vel sexies possit per annum recidi. agrum stercoret, macra animalia reficit, curat aegrotā. iugerum eius toto anno tribus equis abunde ^b sufficit. Singuli cyathi ^{bb} seminis occupant locum latum pedibus quinque ^c, longum pedibus ^d decem. Sed mox ligneis rastellis obruantur iacta semina, quia sole citius comburuntur. Post sationem ferro locum tangi non licet, sed rastris ligneis frequenter herba mundenur, ne teneram Medicam premat. Prima messis eius tardius fiet ^e, ut aliquantum semen excutiat, caeterae vero messes quam volueris cito peragantur, & iuuentis praebeantur. Sed primo parcius praebenda est novitas pabuli: inflat enim, & multum sanguinem creat. Vbi secueris ^f, saepius riga. post paucos dies, cum fruticare ^g coeperit, omnes alias herbas runcato: ita & sexies per annum metis, & annis decem poterit manere continuis.

II. Nunc locis temperatis oliua inferatur, quae inferitur inter corticem more pomorum, sicut supra dictum est, sed ut oleastro inferas, contra illud, quod ex oliueto insito & casu incenso renascitur oleaster iusfelix, sic providendum est. positus prius oleastri brachiis in scrobe, in qua disponemus inferere, scrobes ita replebimus, ut mediae vacuae sint. cum comprehenderit oleaster, inferemus in infimo, vel insitum ponemus: & insuisionem prope infra terram nutriemus. deinde sicut adolescit, terram subinde colligimus. Ita commissura in profundo latente quisquis vrit aut caedit, oliuae locum non aufert pullulandi: quae & apertam redendi felicitatem de ^a olea, & occultam valen-

VARIETAS LECTIONIS.

[Palladii LIB. V. *sive Aprilis*. T. I.] a) diximus ante debere praeparari P. b) abunde om. P. bb) quatuor Lugd. c) VI Pol. d) pedibus om. I. B. R. e) fiat P. Lugd. f) semis P. g) frutificare Lugd. [T. II.] a) de olea — feracitatem om. Lugd.

NOTAE VARIORVM.

APRILIS.

1, 1 MEDICA SERENDA) Ex Col. 2, 11, 2 sere ad verbum. SCHOETTG.

1, 3 SED PRIMO PARCIUS) Locis ex Colum. 2, 11 non integer videtur, ex quo ita restitui potest: Sed primo parcius praebenda est, ne novitas pabuli noceat; inflat enim. PONTED.

1, 3 VBI SECVERIS SAEPIUS RIGA) An melius, ut Colum. 2, 11 tradit, cuius haec sunt, Vbi secueris, saepius eam rigato: nam aliud verbum runcare eodem modo adiectum est: Post paucos dies cum fruticare coeperis, omnes alias herbas runcato. PONTED.

2, 1 SVFRA) Mart. 10, 23.

1) valendi feracitatem de oleastri connexione retinebit. Aliqui oleas in radicibus inferunt, & ubi comprehenderit, cum aliqua parte radicis auellunt, & transferunt more plantarum. Graeci oleas ab octavo Calendarum ^c Aprilium die, vsque in tertium Nonarum ^d Iulii inferi debere praecipiunt: ita ut ^e locis frigidis serius, calidis maturius inferantur ^f. Locis frigidissimis nunc vinearum folio ante Idus peragenda est, & siqua de Martio mense ^g resiliant ^h. Vites quoque inferimus. Seminaria ⁱ quae sunt ante facta, herbis liberentur, & leniter circumfodiuntur. Nunc locis mediocriter siccis milium ^j ferimus, & panicum. Hoc mense pingues campi, & agri qui diu aquam tenent, profcindantur post Idus, cum & omnes herbas protulerint ^k, & earum semina nondum maturitate firmata sunt.

III. Hoc etiam mense ultimo, & prope vere transacto ^a brassicam ferere possumus, quae cauli seruiet, quia ^b cymae ^c tempus amittit. Nunc apium ^d bene feritur locis calidis & frigidis, terra quali volueris, dummodo ibi ^{dd} sit humor assiduus, quamvis nasci, si necesse fuerit, & in siccitate non deneget, & prope omnibus mensibus, ^a primo vere [vsque ^e] ad autumnum feratur extremum. Ex ^{ff} ipsius genere est hippofoelinon, durius tamen & austerius, & heliofoelinon ^f molli folio, & caule ^g tenero, quod nascitur in lacunis, & petrofoelinon maxime locis asperis, haec omnia genera ^b possunt habere diligentes. Apios ⁱ maiores facies, si semen quantum tribus digitis comprehendi potest, hincolo clauis rariore, & breui fossa obrueris. in omnium feminum germinem ^j capitis vnus soliditate necetur. Crispi sunt, si semina ante tundantur, vel si super areas nascentes ^k aliqua pondera volutentur, aut pedibus proculecentur enata. Apii semina vetustiora citius nascuntur; quae nouella sunt, serius. Hoc ^l mense atriplicem feremus, si rigare poterimus, & Iulio, & caeteris vsque ad autumnum, mensibus. amat assiduo ^m humore satiari. semen statim cum spargitur, obruendum est, herbae ei subinde vellantur. transferri necessarium non est, cum bene feritur, tamen potest melius adolefcere, si spatio rariore pangatur, & iuuetur succo laetaminis & humoris. serro tamen recidendum ⁿ semper est, quia ita pullulare non cessat. Nunc ocimum feritur: cito nasci dicitur, si statim cum seueris, aqua calida perfundas. Rem miram de ocimo Martialis affirmat, quod modo purpureos, modo albos flores, modo roseos ^o pariat, & si ex eo ^p semine frequenter feratur, modo in serpyllum, modo in silymbrium mutetur. Hoc etiam mense melones & cucumeres feruntur, & porrus, & in prinordio cappariss, & fer-

VARIETAS LECTIONIS.

b) a none P. c) Kalendas Iouf. Calendarum Aprilis B. R. d) nonas Iulias Lugd. e) in inf. I. B. R. f) inferatur Lugd. g) resiliant P. h) Seminaria om. P. i) multam milium I. B. R. k) proteruntur Lugd. [T. III.] a) exacto P. b) quia - - amittit om. P. c) quimao Lugd. I. B. R. d) amplius P. dd) ubi humor aqueus est Lugd. e) vsque om. Lugd. I. B. R. ee) in Lugd. f) heliofoelinon P. heliofoelinon I. I. — G. oleofoelinon maxime reliquis omnibus Lugd. g) calida P. h) possunt semina diligenter habere P. i) Apios — necitur def. P. k) accentes Lugd. l) Hoc — cassini omitt. P. m) semper est recidendus Lugd. n) rufos Lugd. o) eodem Lugd.

NOTAE VARIORVM.

1, 3 IN RADICIBUS INSERVNT)
Florentinus Geopon. 9, 16. SCHOETT G.

2, 3 GRAECI) Forte perit auctor ex quo sita desumit Palladius, nam Florentinus haec habet
I. c. καὶ τὸ τὸν τὴν ἑρμιονισμὸν, ἀπὸ τῆς περὶ τῆς κα-
ταστάσεως τῆς αὐτῆς, ἀπὸ αὐτῆς. τὸ Μάιος μηνὸς, τὸ

καταστάσεως τὴν ἑρμιονισμὸν. SCHOETT G.

3, 2 HIPPOFOELINON) Col. 11, 3, 36.

3, 2 APIOS MAIORES) Florentinus
Geop. 12, 21. SCHOETT G.

3, 4 PONDERA VOLVETVNTUR)
καταστάσεως vocant Graeci I. c.

ferpyllum, & colocasiae plantaria ponemus, & lactucas, & betas, & cepullas, & coriandrum feremus, & intyba secunda satione, quibus utamur aestate, & cucurbitas, & mentam radice vel planta.

IV. LOCIS calidis Aprili mense ziziphum ^a conferemus ^b, frigidis vero Maio vel Iunio. amat loca calida, aprica. feritur ossibus, & stipite, & planta. crescit tardissime. Sed si plantam ponis, Martio magis [in] terra molli; si ossibus feras ^c, in serobe palmari, ita ut terna grana per serobem cacuminibus ponantur inuervis. quibus in imo & ^d in summo affundatur laetamen, & cinis, & herbis aduascenibus manu planta liberetur erumpens. Cum pollicis soliditati similis fuerit, transferatur in locum ^e pascinatum, vel in serobem. Terram diligit non nimis ^f laetam, sed proximam tenui, atque ieiunae. Per hiemem prodest illi, ut circa codicem lapidum cumulus aggeretur ^g, qui aestate debet auferri. Si arbor haec tristis est, serrea strigili subrasa hilarior fiet, vel ^h si finum bubulum radicibus modice & frequenter affundas. Zizipha collecta matura in longo ⁱ vase fictili feruantur oblito, & loco ficiore composito: vel recentior ^j lecta poma, si guttis vini veteris perfundas, efficitur, ne ea rugarum deformet attractio. feruantur etiam decisa cum ramis suis, aut fronde sua inuoluta, atque suspensa.

V. Hoc etiam mense locis temperatis mala granata ponuntur, ea ratione qua dictum est, & inferuntur. Nam ^a circa Calendas Maias Persicus inoculari potest, quo more emplastratur ^b ficus, sicut diximus, cum de insitione loqueremur. Hoc mense calidis locis citri arbor inferitur, sicut supra memoravi. Nunc locis frigidis fici plantaria disponemus, seruantes eam, quae supradicta est, disciplinam. Nunc etiam ficum ^c debemus inferere in ligno, vel sub cortice, sicut ante praecipi, & eam locis siccis inoculare. Nunc planta palmarum, quam ^d cephalonem vocamus, locis apricis & calidis est ponenda. Hoc mense sorbum poterimus inferere in se, in ^e cydonio, in spina alba.

VI. TOT violae vncias [infundas ^a,] quot olei libras miseris, & diebus xl sub dio ^b habere debebis. Violae purgatae, ut de rore nihil habeant ^c, libras quinque vini veteris x sextariis debebis infundere, & post xxx dies x mellis ponderibus temperare.

VII. Hoc mense vituli nasci solent, quorum matres abundantia pabuli inuentur, ut sufficere possint tributo laboris & lactis. ipsi autem vitulis tostum ^a molitumque

VARIETAS LECTIONIS.

p) ^a — planta om. Lugd. [T. IV.] a) ziziphum Lugd. I. B. R. b) feremus P. c) ponas P. Lugd. d) ^b in summo om. Lugd. e) minus I. B. R. f) aggeratur Lugd. I. B. R. aggeretur P. g) loco P. h) recens Lugd. [T. V.] a) nunc Lugd. b) implastr. Lugd. Iens. c) quae cessat. Lugd. d) ^c i. i — G. [T. VI.] a) infundas om. P. Lugd. b) diuo Lugd. c) habent Lugd. [T. VII.] a) tritum P.

NOTAE VARIORVM.

§, I QVA DICTVM EST) Mart. 10, 1 sq. ubi etiam reliqua inuenies, ad quae hic prouocat.

§, 2 CEPHALONEM) Palma vim vitalem habet non in radicibus, ut reliquae stirpes, sed in summo trunci vertice, quasi consistam in ramorum medio, a quibus circumquaque stipatur. Illud quidem auctores, *ἡ ἀρχὴ τῆς φύσεως*,

Dioscorides *ἰνδύειον*, Plinius 13, 4 *cerebrum* vocarunt. Haec Guilandinus de papyro c. 3, n. 19. *Cephalonis* vero vocem idem a vulgo deprauatam censet, mirans, cur id a nostro usurpetur, & suspicans id aliunde irrepsisse. Certe MS. Pal. & Lugd. & editiones, quas vidi, ita legunt. SCHOETT G. *Cephalonem* apud Palladium esse ait Salmast. p. 933, b, B qui copiose de hac re agit.

que ^b milium cum lacte misceatur salinari ^c more praebeundum. Nunc locis calidis tondentur oves, & ferotini foetus hoc mense signentur. Nunc etiam prima est admixtura, quae ^d excellit, arietum, ut agnos iam maturos hibernum tempus inueniat.

VIII. Hoc e mensis locis apricis ^a apes quaeremus, sed loca mellifica indicant apes, si circa fontes frequentissime pascantur: nam si rariores videbuntur, in his locis mellificari vtiliter non potest ^b. Quod si frequentes aquantur, ubi sint examina earum, hoc genere possimus inuenire. Ac primo ^{bb} quam longe ^c sint, exploremus, aut ^f proxime. rubricam liquidam breui vasculo insulam geramus, & obseruemus fontes aut aquas vicinas: tunc dorsa apum bibentium tangamus ^d illo liquore tincta festucula, atque ibidem moremur. Si cito reuersae fuerint, quas tinximus, hospitia earum proxima esse noscimus: si tarde, spatio longiore submota, quod pro mora temporis aestimamus. ad proxima facile venies; ad longinqua hoc genere perducis. Cannae vnum internodium cum suis recidas articulis, & in latere aperies. ibi mel exiguum vel ^e desfrutum mittes, & iuxta fontem pones. cum ad eum ^f conuenerint apes, atque ingressae fuerint post odorem, foramen pollice claudes apposito, & vnam tantum patieris exire, cuius fugam persequere. ea tibi partem demonstrat hospitii. cum ipsam coeperis non videre, alteram continuo dimittes, & sequeris. ita singulae subinde dimissae, te facient ^g vsque ad locum examinis peruenire. Aliqui mellis breuissimum circa aquam vasculum ponunt, de quo cum apes aquando ^f gustauerit, ad commune pabulum pergens, alias exhibebit: quarum frequentiam subinde crescentem, notata reuolantium parte, vsque ad examina persequeris. Quod si est examen in spelunca reconditum, fumo ^h eiicietur, & cum exierit, aeris sonitu terribum in frutice, vel in aliqua siluae se parte suspendet, & ita admoto vasculo recipitur. Si vero in cauae arboris ramo fuerit, acutissima ferra idem ramus supra infraque decisus, & munda veste coopertus poterit asserri, & inter alucaria collocari ⁱ. Vestigantur autem ^b inane, ut tota ⁱ dies sufficiat ad sequendum ^k. nam vespere peracto opere ad aquam plerumque non redeunt. Vasa autem, quibus ^l recipiuntur, perscificanda sunt citreagine ^m, vel herbis suauibus, & conspergenda ⁿ imbre mellis exigui: quod si verno fiat, & circa fontes alucaria sic tincta ponantur, locis quibus apum frequentia est,

VARIETAS LECTIOIS.

b) que deest J. B. R. c) saliu. — praebeundum om. P. saluati a. V. saluatim ori Lugd. d) quae excellit om. P. [T. VIII.] a) apris Lugd. P. Cr. b) poterunt P. bb) vid. Morg. 1, 47. e) aut prope inf. P. Cr. f) aut proxime om. P. Cr. d) tangantur Pol. Cr. tangat Lugd. c) vel desfrutum om. P. desfrutum Lugd. f) id peruenierint Pol. h) facinus Lugd. f) aquanda P. Lugd. aquam dequst. V. f) fumo Lugd. g) locari P. h) autem om. P. i) toto die Lugd. k) querendum P. l) cum quibus P. m) citreagine, vel om. P. n) spargenda exiguo melle P.

NOTAE VARIORVM.

§ Sumta pleraque ex Col. 9, 8, 7. Palladium descripsit Crek. 11, 4 & 5, 97.

§. 1 LOCIS APRICIS) Lectio apis melius arridet, praecipue cum Columella 9, 8, 7 idoneos salitus habeat. SCHOETG.

§. 3 POST ODOREM) An propter odorem et Varro de apibus item loquitur 3, 16. Eo magis si multo sunt aspersa, quo propter odorem auditis applicatis se. Desinuit autem haec Palladius a Columella, qui 9, 8 sic ait: Deinde cum ad odorem dulcis liquoris complures apes irrepserint, tolli-

tur salica, & apposito foramini pollice non emittitur nisi vna. PONTED.

§. 4 CVM APIS AQUANDO GYSTAVERIT) Nescio an plane contemnenda sit Medicea lectio, aquanda. Quidsi aquanda est Palladio, quae aquari debet, vel iussa est, ut Plauto Epid. 1, 1, 69 perenda puppis, quae perire omnino debet; & desplacanda Trin. 5, 2, 35. quae debet placere. Non ignoro, quid de priore loco disputetur; sed cum posterior controuersia careat, puto illum et priori & forte huic nostro sub-

sidio

est, multitudinem sibi sponte conducerent, si tamen seruari a furibus possunt. Hoc etiam 7 mense, sicut supra, purganda sunt aluearia ffordibus, & necandi papiliones, qui maxime abundant florentibus maluis, quos hoc genere intercipientus. Vas aeneum miliario * simile, id est altum & angustum, vespere inter aluearia colloceinus, & in fundo eius ponamus lumen accensum. illuc papiliones conuenient, & circa lumen volitabunt, & angustia vasculi ab igne p proximo interire cogentur.

IX. HVIVS mensis horae, horis mensis Septembris aequantur * hoc genere.

Hora	I	&	XI	pedes	XXIV
Hora	II	&	X	pedes	XIII
Hora	III	&	IX	pedes	X
Hora	IV	&	II X	pedes	VII
Hora	V	&	VII	pedes	V
Hora	VI			pedes	III

VARIETAS LECTIONIS.

o) miliario simile, id est omitt. P. & Cresc. 9, 99. p) igni Lugd. [T. IX.] a) concor-
dant Pol.

NOTAE VARIORVM.

sidio esse posse. Si tamen aquando retinere placeat, interpretabimur, inter aquandum. Aliterum aquam degustaueris, videtur sententiae re-
pugnare.
8, 7 NECANDI PAPILIONES) Conf. Col. 9, 14, 9.

PALLADII RVTILII TAVRI AEMILIANI DE RE RVSTICA. LIBER SEXTVS.

TIT. I.

MAIO ^a mense locis frigidis & humectis panicum seremus & niliun ^b, more quo dixi. Nunc omnia prope, quae sata sunt, florent, neque tangi a cultore debent. Florent autem sic: frumenta & ordeum, & quae sunt feminis singularis ^c, octo diebus floreant, & deinde ^d per ^e dies x l., grandescant flore deposito usque ad ^f maturitatis euentum. quae vero duplicis feminis sunt, sicut faba, pisum, caeteraque legumina, x l. diebus florent, simulque grandescunt. Hoc mense in locis siccis, calidis, siue maritinis foena reciduntur, prius tamen quam exarescant. Quod si pluuiis infusa fuerint, conuerti ante non debent quam pars eorum summa siccata ^g sit.

II. Nunc consideremus nouellae vitis farmenta, quae protulit, & ei pauca & solida relinquamus, & aduinculis firmemus, donec brachia prolata durecant. non autem amplius refectae & pullulanti viticulae, quam duae vel tres materiae relinquuntur, & alligentur propter iniuriam venti. Ideo autem tres materias dixi debere dimitti, ne ^h dissipantibus ventis nulla remaneat, si in primordio reliqueris pauciores. Hoc mense pampinari conueniet. sed tunc est opportuna ⁱ pampinatio, cum teneri rami ^j digitis stringentibus crepabunt sine difficultate carpentis. haec res uvas efficit pinguiore ^k, & maturitati ^l consulit folis aduulsu.

III. Nunc quoque pingues agri & herbosi proscindantur. sed si agros incultos uoueris aperire, considerabis, siccus an humidus sit ager, siluis aut gramine, frutetis ^m uellitus aut silice. Si humidus erit, fossarum ductibus ex omni parte siccetur. sed apertae fossae notae sunt, caecae ⁿ uero hoc genere fiunt. Imprimuntur sulci per agrum trans-

VARIETAS LECTIONIS.

[Palladii LIB. VI. siue Maius. T. I.] a) Maio mense om. Lugd. l. B. R. b) nullum sphalma quorund. notatum Morg. l. 88. c) singuli Lugd. d) dein Lugd. e) xl. diebus P. f) ad om. Lugd. g) siccetur P. siccata est Lugd. l. B. R. [T. II.] a) optima l. B. R. b) rami om. P. c) grandiores Barth. Aduers. 37, 3. d) maturationsi id. [T. III.] a) fructibus Lugd. b) caeterae Lugd.

NOTAE VARIORVM.

MAIUS.

1, 1 QVO DIXI) Mart. 3.

1, 1 DVPLICIS SEMINIS) Vide quae disputamus ad Col. 2, 12, 10. Caeterum descripti hunc locum more suo Crescencius 3, 7 & 8.

1, 2 CONVERTI ANTE NON DEBENT) Contra Crescencius 7, 3 Sed, ut ait Pal-

ladius, post pluuiam debet conuerti, antequam pars ipsius summa siccetur. Sed forte librarius in Crescencio culpa intercessit.

3, 1 COECAE) Coecum Latinis *aberto* significare notum. Hinc apud nostrum coecae fossae apertis opponuntur. Coeca plaga apud Appuleium de herbis c. 2. Non dubitem ita exponere

re

transuerſi altitudiue pedum ternum ^c: poſtea vſque ad medietatem lapidibus minutis ^d replentur, aut glarea, & ſuper terra ^e, quam egeſſeramus, aequatur. Sed ſoſſarum capita vnam patentem ſoſſam petant, ad quam decliues decurrant ^f: ita & humor deducetur, & agri ſpatia non peribunt. Si deſuerint lapides, ſarmentis vel ſtramine ſubiecto ^g cooperiantur, vel quibuſcunque virgulis. Sed ſi nemoroſus eſt, extirpatis aut raro relictis arboribus excolatur ^h. Si lapidoſus, per macerías ſaxorum a ⁱ turba collectas & purgari poterit, & inde ^k uniri. Iuncus, & gramen, & ſilices frequenti aratione vincentur. ſed ſilicem, ſi ſaepe ſabam conferas, vel lupinos, & ſi ſubinde naſcentem mucrone ſalcis incidas, intra exiguum tempus abſumes.

IV. Hoc menſe arbores & vites quae ablaqueatae fuerant, occare, hoc eſt, operire iam ^a conuenit. Nunc ad ^b rudem faciendam ſilua caedatur, quando omni fronde ^c veſtita eſt. Caedendi autem hic modus eſt, vt optimuſ operariuſ in alta ſilua inoditū ſpatium, mediocriſ vero tertia minui poſſit abſcidere ^d. Nunc & ſeminaria ſodiuntur aſſidue, & locis praegelidis ^e & pluuiſis oleae putantur, & eis muluſus abraditur. At ſi ſiquis lupinum ſtercorandi agri cauſa ſeminabit, aratro illum ^f nunc debet euertere.

V. HOR.

VARIETAS LECTIONIS.

c) trium P. d) minutis om. P. e) terram Lugd. f) recurrant Lugd. g) ſuperſiclo operiantur P. h) recutatur P. i) turba collecta i. B. R. Barth. Lugd. k) idem I. B. R. om. P. [T. IV.] a) nos P. b) pro ad — caedatur P. caedendam eſſe materiam quae gloſſa videtur. c) ſilua inf. P. d) Ita etiam Lugd. & Baſ. e) pergelidis I. B. R. Lugd. f) At Lugd. g) illum om. P.

NOTAE VARIORVM.

re totam ſuſpicionem in epiſtola Caecinnae ad Ciceronem 7. l. 6. Familiarium. BARTHIVS 37, 3. Aggeniuſ Vrbiuſ de controuerſis agrorum p. 74, 75 Eiuſdem conditionis eſt controuerſia de elocuiſ ducentiſ & ſoſſis cocti. Vallum coctum eſt apud Caſſarem B. G. 1, 28. SCHOETT G. Summiſ deſcriptionem ex Col. 2, 2, 9.

3, 1 AVT GLAREA) Virgiliuſ Georg. 2, 348. Aut lapidum bibulum, aut ſqualenteſ inſode conchar. Inter enim labentur aquae, tenuiſque ſubſibit. Halitus, atque animoſ tollent ſata. SCHOETT G.

3, 2 CAPITA) extremitates, principia. Fauſtuſ & Valeriuſ Agrimenſoreſ p. 261. Vbi termini in capitibuſ centuriarum ſub terra inueniuntur. Vitiuſ p. 350 In caput limiſ terminum inuenies. Dolabella p. 300 Sed & quibuſdam regionibuſ pro lapidibuſ in capitibuſ centuriarum paliſ roboreſ inſixi ſunt. SCHOETT G.

3, 3 SAXURVM A TURBA COLLECTAS) Quid hoc eſt, a turba collectas? Membrane non turbam hominum, quod typographi faciunt, ſed lapidum intelligunt copiam. Ita enim ſequitur: per macerías, ſaxorum turba collectas, &c. Quod reducamuſ licet. Turbam ſaxorum dicit, ne quiſ eligenda cenſeat: ſed in macerías congerenda, vt oſtenduntur, maiora & minora, cuiuſcunque formae. Sic populi voce alii ſcriptoreſ vſi, de quo alibi BARTHIVS 37, 3. Rigaliuſ in Ind. Agriuenſ. verba haec ita citat:

per macerías ſaxorum aſſina collectas & purgari &c. Et in eſtiam Barthiuſ Adu. 32, 4 qui ibi Hexametrum in auctore noſtro obſervari tradit, hoc modo: Aſſina collectas & purgari poterit atque inde. Ita verba leguntur apud Barthiuſ, puto autem id inde conſtituendum eſſe initio verſuſ ſequentiſ, aliaſ verſuſ non procedet. Vnde hi Diuiniſ hanc lectionem hauſerint, non video: nam omneſ codiceſ habent vocem turba. Sunt autem aſſinae lapideſ ſeſe mutuo continenſes in ſpeciem maceriarum congeſſi, vt deſcribit Siculuſ Flaccuſ de conditionibuſ agrorum p. 4 & 6. SCHOETT G.

3, 3 FILICES) Inde Virgiliuſ Georg. 2, 189 ſilicem inuiſam curuiſ aratriſ vocat. SCHOETT G.

3, 3 VINCENTVR) Vincere eſt labore ſuperare. Ceſſuſ 3, 19 Si ſudor vinceſ, delinenda eſt homo gyppo vel ſupma argenti. BARTHIVS 37, 3.

4, 1 QVAE ABLAQUEATAE FVERANT) Neſcio quanti haec ſunt, ſed in priſciſ membranaiſ extant haec verba: Hoc menſe arbores & vites, quae oleiſ ac lupino verrendo ablaqueatae fuerant &c. Viderint alii, ego lectionem tacere non debui. BARTHIVS 37, 3. Apparet ex lemmate vltima verba temere in contextum orationiſ relata.

4, 1 MODII SPATIVM) Modiuſ eſt terra parva iugeri, cuiuſ meſura ſecundum Praegmenta

Eccccc3

gmenta

V. HORTORVM spatia, quae per [†] autumnum seminibus implenda destinantur ^a, aut plantis, nunc conueniet passinare. Hoc mense apium bene ^b feritur, sicut iam ante dictum est, vel coriandrum, & melones, & cucurbitae, carduus, & radices, & ruta panguntur. Porri quoque planta transferuntur, ut rigationibus animetur.

VI. LOCIS calidis nunc mala Punica florere incipiunt. Ramus ergo cum flore (sicut Martialis dicit) si obruto circa arborem fictili vase claudatur, & ne resiliat, ligetur ad palum, pro vasculi magnitudine pomum reddit autumnum. Hoc etiam mense locis calidis emplantari ^a Perlicus potest. Locis frigidis nunc citri arbor inferitur, & ea, quae dicta est, disciplina feruetur. Nunc frigidis locis ziziphum conferimus ^b, & sicut inferimus. Hoc etiam mense palinae planta disponitur ^c.

VII. Nunc castrandi sunt vituli, sicut Mago dicit, tenera aetate, ut fissa ferula testiculis comprimantur, & paulatim confracti ^a resoluantur. Sed hoc luna decrescente verno vel autumnum fieri debere praecipit. Alii ligato ad machinam vitulo, duabus angustis regulis stagnis, sicut forcipibus, ipsos nervos apprehendunt, qui Graece *xgē-^a mēstēges* dicuntur. His comprehensis tentos testiculos ferro refecant, & ita recidunt, ut aliquid de his capitibus nervorum ^b suorum dimittat haerere, quae res & sanguinis nimietatem prohibet, & non omnino inueniens subducto robore virilitatis efflorescat. Nec ^c admittendum est, quod plerique faciunt, ut statim castratos coire compellant ^d. nam certum est ab eis generari, sed ipsos fluxu sanguinis interire. Vulnere vero castraturae ciuere farinentorum & spuma linentur argenti. Castratus abstineatur a potu, & cibis pascatur exiguis, & sequenti triduo praebentur ei tenerae arborum summitates, & frutecta mollia, & herbae viridis coma dulciore ^e sagina roris aut fluminis. Pice etiam

VARIETAS LECTIOIS.

[T. V.] [†] per om. Barth. a) destinata sunt P. b) bene om. P. [T. VI.] a) inplaff. Lugd. b) confectur & ficut: inferitur P. & sic. inf. om. Lugd. c) inferitur I. B. R. [T. VII.] a) con-
fringantur. Sed P. confracta H. A. Gr. G. b) nervi. permittatur F. c) Non enim P. d) faciant P.
e) dulciore — fluminis om. P. Cr. dulciora &c. l. l — Gr.

NOTAE VARIORVM.

gmenta Agrar. p. 254 est pedum LXXX in longitudine, & XL in latitudine. Verba ibi sunt: *Ingerunt vinum pedes CCXL long. & in latitudine ped. CCX facimus terram modiorum III.* SCHOETT G.

5 Habet Crecensius 12, 5.
5 PER AUTVMNV DESTINANTVR) Eleganter Palladius destinandi verbo usus est, destinare autumnum, pro in eum, omissa vocula. Ea scriptura permansit in membranis, vulgo addito pro contaminata est. BARTHIVS 37, 3. Fateor me non capere elegantiam, quam vidit aut vidisse putat Barthius.

6 Pleraque huius rituli habet Crec. 12, 5.
6 QVAE DICTA EST) Mari. 10, 11 sq.
7 Et Columella 6, 26. SCHOETT G.
7, 1 VERNO VEL AUTVMNO) Vid. Ponted. ad C. 6, 25, t.

7, 1 REGVLIS STAGNEIS) Sylburgius in Indice: *stagnum pro flumine, ut et in Gloss. fluvium, stagnum, & fluvium, stagnum.* Sed apud Columellam, unde noster sua ad ver-

bum hausit, legitur *lignis*, quod nalleme hoc quoque loco reponere. SCHOETT G.

7, 2 VVLTURA CASTRATVRAE) Crec. 9, 63.

7, 3 DVLCIORE SAGINA) MS. codex: *herbae virides coma dulciore saginatiois aut fluminis.* Apud Columellam, unde haec excerpta sunt: *Abstinentur eo die ab humore & exiguo cibo alendus. Sequenti triduo veluti aeger caenuminibus arborum, & defecto viridi pabulo cibitandus praebendaturque multa potione.* Ego Palladii eandem mentem puto, ut herbae virides eae eligantur quae dulciore sint coma, & in Columella delecto scribendum. Membrarum autem mendum in sententiam eiusdem ita extrudendum ut legas: *herbae virides comae dulciores, aqua roris aut fluminis.* Haec BARTHIVS 37, 3: cui contrariatur Gronovius Obs. 2, 16 qui ad haec Barthii verba prolata addicit: *Pedine.* Scribendum cum nostro: *aut herbae viridis coma dulcior a sagina roris aut fluminis.* Sic Solinus *sen-*
tem

iam liquida misto " cinere & modico oleo post triduum vulnera diligenter vngenda sunt. Sed melius genus castrationis sequens vsus inuenit. Alligato enim iuueno ^f atque deie- ⁴ cto, testiculi stricta pelle clauduntur, atque ^e ibi lignea regula premente, deciduntur ignitis securibus, vel dolabris, vel, quod est melius, formato ad hoc ferramento, vt gladii similitudinem teneat. Ita enim circa ipsam regulam ferri acies ardentis imprimi-
tur, vnoque ictu & moram doloris beneficio celeritatis absumit ^b, & vltis venis ac pel-
libus a fluxu sanguinis strictis ⁱ, plagam cicatrix quodammodo cum ipso vulnere nata de-
fendit.

VIII. Locis temperatis nunc omnium celebranda tonsura est. Sed tonsas
oues ^a hoc vngine medicemus ^b. Succum decocti lupini, feces vini veteris, & amur-
cam pari ^c mensura miscebis, & in vnum corpus omnia redacta curabis adhiuire ^c. Post
triduum deinde, si mare vicinum est, litori mergantur extremo; si in mediis terris pa-
scimus, aqua caelestis ^f cum sale paululum decocta sub dio debebit pecorum toulas & vn-
cta membra diluere. Hoc enim modo curatum pecus toto anno, nec scabrum fieri di-
citur, & proluxas lanas creare fertur, ac molles.

IX. Hoc mense caseum coagulabimus sincero lacte coagulans ^a vel agni vel
haedi, vel ^b pellicula, quae solet pullorum ventribus adhaerere, vel agrestis cardui flo-
ribus, vel lacte ficulneo ^c, cui serum debet omne deduci, vt & ponderibus vrgatur.

Vbi

VARIETAS LECTIONIS.

ec) mixta Lugd. f) vitule P. & Cr. g) atque—deciduntur om. P. Cr. h) assumit Cr. i) strictis,
plagant om. P. Cr. [T. VIII.] a) oues om. P. b) medicemus Pal. & Lugd. c) —mensura om. Lugd. d) vini
veteris msc. P. e) adlinere Lugd. f) caelesti c. f. p. d. sub duo debet omnium tonsor vnda P. Cr. sub
duo & Lugd. I. B. R. [T. IX.] a) quageli Lugd. b) pellicula Lugd. c) ficulneo Lugd. I. B. R.

NOTAE VARIORVM.

sem humore superno saginatum. Palladius de betas: Amat frequenter ossula & multo stercore saturari. Nouembri tit. III vinea vetus allaqueata fimo satietur. Et Ianuario tit. XIII Item loca, ad quas de caeuinibus terra decurrit, vel vallis quas fluminum saturabit aggerio. Haec GRONOVIVS. Hoc suspectum haberi possit, siue ad-
ditamentum, praeterim quoniam neque apud Crescentium, apud quem eadem omnia transcrip-
ta sunt, reperitur, neque in vernacula Palladii interpretatione: El castro facia astinencia de-
berre, e pasca cibi fortis: e in queste di gli si deano tenere vetticinoale di frondi d' arbore, e molli fronde-
lette, e erbe verdi: an potius deprauata lectio vi
opinor. Cum enim Columella, a quo haec ex-
cerpta sunt, adiecerit *prohibendusque multa perio-
na, cui nihil in Palladio respondet, id ipsum aut
quid idem his dulciore sagina voris aut fluminis
significari existimo, nimirum ea quae castrato
obiciuntur aut rore madentia aut aqua aspersa
esse danda, ne si aquatum ducatur, nimia aqua
haesit, noxam capiat. Quapropter non con-
temnendi videntur Aldini libri, qui ediderunt:
dulciore sagina voris aut fluminis, quod et Iunia
comprobanit, Gynnicus nec non Stephanus ac Gry-
phius. PONTED.*

7, 4 PELLIVS A FLVXV SAN-

GVINIS STRICTIS) Stricta pelle claudi
iusserat testiculos, caque ipsa strictura adfluxum
sanguinis prohiberi, quod ipsum facit, vt faci-
lius vltione dura pelliculae cicatricem deui: quod
fieri ita celeriter non poterat, si liber sanguini
adpulsus pauiisset.

8 Habet etiam Cresc. 9, 70.

8, 1 HOC VNGVINE) Haec similia sunt
ex Columella 7, 4, 7 & Didymo Geopon. 18, 8.
SCHOETTG.

8, 1 MEDICEMVS) Ita omnes edidi. Val-
de autem vitatum est bonis auctoribus etiam de-
ponentia actiua more inscribere. Exempla si quis
desideret, quamplurima suspensabunt Nonius c.
7, Gebhardus ad Propertium 2, 32, 7; Crescentius
ad Ios. Iseanum 1, 74; Munckerus ad Hyginum
fab. 160. SCHOETTG.

9 Descriptis Crescentius 9, 72. Noster autem
habuit, quos sequeretur Varr. 2, 11; Col. 7, 8; Geop.
18, 19.

9, 1 PVLIVORVM VENTRIBVS) gal-
linaceorum, τῆς ἐν δυνάμει ἐμφυτοῦ ὁ ὄρνις, ὃς ἐν τοῖς
τῆς κοιλίας ἰσχυρισμοῖς τῆς κοιλίας. Berylius Geop.
1, c.

9, 1 LACTE FICVLNEO) Plin. 7, 23 f.
63 Fici succus lacteus aceti naturam habet. Itaque
congluti modo lac contrahit.

Vbi solidari coeperit, loco opaco ponatur, aut frigido, & pressus subinde adiectis pro
acquirenda ^a soliditate ponderibus, trito ^c ac torrefacto sale debet aspergi, & iam du-
rior vehementius premi. Post aliquot dies solidatae iam formulae per crates ita statuati-
tur, ne inuicem se vnaeque contingat. Sit autem loco clauso & a ventis remoto, vt
teneritudinem seruet atque pinguedinem. Vitia casei sunt, si aut siccus ^f sit aut fistulo-
sus: quod eueniet, aut si parum prematur, aut sales ^e nimios accipiat, aut calore solis
vratur. In recenti caseo consiciendo aliqui nucleos virides pineos terunt, atque ita ni-
3 si lacte gelant ^b. Aliqui thymum tritum & frequenter colatum congelant. Qualem-
cunque etiam saporem velis, efficere poteris, adiecto, quod elegeris, condimento, seu
piperis, seu cuiuscunque pigmenti ^d.

X. Hoc mense incipiunt augeri examina, & in extremis fauorum partibus
maiores creantur apiculae, quas aliqui reges putant; sed Graeci eos *εισες* ^a appellant,
& necari iubent, quia requiem concutiunt quiescentis ^c examinis. Nunc papiliones ab-
undant, quos necemus, more quo dixi.

XI. Nunc circa extremum mensem pauimenta in solariis sunt: quae in fri-
gidis regionibus, & ^a vbi pruinae sunt, glacie suspenduntur & pereunt. Sed si hoc pla-
cuerit, sternemus duplices ordines tabularum transversos atque directos, & paleam vel
filicem ^b supra constituenus ^c, & aequaliter aequabimus saxo quod manum possit imple-
re. Pedaneum super rudus inducimus, & assiduo veste densamus: tunc antequam ru-
3 dus siccetur, bipedas, quae per omnia latera canaliculos habeant digitales, iungemus,
ita vt calce viva ex oleo temperata, bipedarum canales, qui inter se connectendi sunt,
imple-

VARIETAS LECTIONIS.

d) *acquisita* Lugd. *acquisita* I. B. R. c) *tofo* Barth. f) *siccus aut fistulosus est* P. Cr. g) *sal
nimum Cr. sales inimicos* H. G. Gr. *nimios etiam* Barth. & Lugd. h) *congelant Cr.* i) *condimenti*
I. B. R. *pigmenti etiam* Lugd. & Cr. plane om. P. [T. X.] a) *εισες* I. B. R. b) *vocat* P. c) *se inf.*
Barth. [T. XI.] a) & *pruinosis sic sunt.* Sternemus Pol. b) *filices substernemus* & P. c) *confis.*
aequaliter. Aequabimus Lugd.

NOTAE VARIORVM.

9, 1 PRO ACQUIRENDA SOLIDI-
TATE) Veteres libri exenti cum Cuba: *pro ac-*
quisita soliditate ponderibus: apud Cubam praec-
terea non adiectis legitur, sed *adaelis* fortasse *ad-*
audis: quo magis enim densatur caseus, ponde-
ra subinde pro eius soliditate augentur. Colu-
mella 7, 8 *Sed cura paulo solidior caseus factus est,*
pondera superponuntur: & rursus: *arque vbi du-*
ratius est, vehementius premitur. PONTED.

9, 2 SI AUT SICCVS SIT AUT
FISTVLOSVS) Tertium casei vitium
quod est *aut falsus*, desiderari opinor; haec tria
casei vitia, vt ipse adiecit Palladius, contingunt
sic: Si parum prematur, fistulosus est caseus; si
sales nimios accipiat, est falsus; si calore solis vratur,
siccus. De quibus Colum. 7, 8 *Sic neque*
fistulosus neque falsus, neque aridus provenit:
Quorum vitiorum primum solet accidere, si parum
pressus: secundum, si nimio sale imbutus: tertiu-
um, si sole exsiccus est. PONTED. Mendura
tamen antiquum sit oportet, cum totidem verbis
hunc locum Crescentius descripserit: licet nulla

Palladii mentione facta.

9, 3 PIGMENTI) h. e. condimenti, quod
velut coloret saporem. Lisdorus in Differentiis
MS. *suus pronomen est, ibi vero pigmentum.*
Pigmentum alioqui etiam medicamentum sonat.
Caelius Acut. 2, 19 *Credibile autem ad eius pi-*
gmenti in stomacho officium sensum accurrere ma-
teriam. BARTH. 37, 3.

10 Habet etiam Cresc. 12, 10 it. 9, 98.

10 QUIESCENTIS EXAMINIS)
In codice calamo scripto diserte legitur, *quiescentis*
se examinis. Quod ego aspernandum nego.
Nam princeps Poeta Latinus dixit: — *suos*
requirunt flumina cursus. Talia multa pro
barbaris Typographi perperam elegerunt. BARTHIVS.

10 DIXI) Ap. 8, 7.

11 Ex Vitruvio 7, 1. SCHOETTG.

11, 2 BIPEDAS QVAE — CANALICVLOS) Vitruvius l. c. vocat *regulas bipedas*,
habentes singulis coagmentorum frontibus ex-
cisos canaliculos digitales.

impleantur, & earum coniunctione ^a rudus omne cooperiatur. Nam siccata omnis materia vnum corpus efficit, & nullum transmittit humorem. Postea sex digitorum ³ staccum superfundemus, & frequenter virgis verberabimus, ne rimis possit aperiri. tunc tessellas latiores, vel tabellas qualescunque marmoreas, aut paginas imprimeamus, & hanc constructionem res nulla vitiat.

XII. Hoc mense lateres faciendi sunt ex terra alba vel creta, vel rubrica. Nam qui aestate sunt, celeritate feruoris in summa cute ^a siccantur, interius humore seruat: quae res scissuris eos faciet aperiri. Fiunt autem sic. terra creta diligenter, & omni asperitate purgata, mista cum paleis diu macerabitur ^b, & intra formam lateri similem deprimitur ^c. tunc ad siccandum relicta, subinde versabitur ad solis aspectum, sint vero lateres longitudine pedum duorum, latitudine vnus, altitudine quatuor vnciarum.

XIII. [De rosato] QVINGVE libras rosae pridie purgatae, in vini veteris x sextarios ^a merges ^b, & ^c post xxx dies x despumati mellis libras adiciis, & vteris.

XIV. [De oleo liliaceo.] PER olei libras singulas dena lilia curabis infundere, & vas vitreum xl diebus locare sub dio.

XV. [De oleo rosae.] IN olei libras singulas, rosae purgatae singulas vncias mittes ^a, & vlt diebus in sole suspendes ^b & luna.

XVI. [De rhodomeili.] IN succi rosae sextariis singulis libras singulas mellis admices, & diebus xl sub sole suspendis.

XVII.

VARIETAS LECTIIONIS.

d) coniunctione Lugd. & Meurf. ad Cato. 18. 7. [T. XII.] a) cratae Barib. P. Lugd. b) macerabitur I. B. R. c) reprimetur I. B. R. lateris similitudine repr. Lugd. [T. XIII.] a) sextariis Lugd. b) mergis a. V. c) & om. I. B. R. [T. XV.] a) mittis a. V. b) suspendis I. B. R. I. I. — G. [T. XVI.] Desit totus titulus P.

NOTAE VARIORVM.

II. 2. EARVM CONIUNCTIONE) coniunctio Meurf. ex MS. ad Ca. c. 19. ALME L.

II. 3. PAGINAS) sunt lapides quadrati, quibus pavimentum tegitur. Sic paginae fundatae sunt partes, in quas agri diuiduntur, apud Innocentium de casis per litteras p. 222 ed. Gocil. SCHOETTGE Vid. L. Pignorii Synb. epist. 18. ALME L.

II. 3. LATERES) Iterum ex Vitruvio 2. 3 SCHOETTGE.

II. IN SUMMA CVTE) Codex caesus: in summa cratae siccantur. Ego vulgatam lectionem non abicimus. nam eadem ratione qua hic cuncti lateribus, corium edulis in crustatis tribuitur ab Apicio. BARTHIVS. Cui tamen contrariatur Gronovius Obf. 2. 19. Verba eius sunt: MSS. tres: in summa cratae siccantur. vt & Barthianus Aducr. 37. 3. Quod ille spernit, mihi religioni est spernere. Ita vocat belle superficiei eius compositionis. Sic in Septembri tit 10 Sed in nona praeter vasa conferre possumus, quorum melle finita, caetera, quae dicta sunt, exsequemur.

Vitiam tamen focni seminibus mixtam post haec spargemus. Regari vero, antequam solum durum fuerit, non debetis, ne eius cratem minus solidam vis intersui corrumpat humoris. Humani corporis luteam cratem dixit Prudentius Cathemer. Hymno 8. Frangit & cratem luteam laboris. Longior usus. Paulo aliter: nempe pro compage. Sed sic prorsus elephantis corium Sardonius in Burgo Leontil: quippe improba cratem Natium nec tela farant. Nec oblitus sum, quod paullo ante mutatus sum a Seneca, nec Pinil extremam cutem terrae, tunc eiusdem, moueri terram callumque summam cutis solui. Sed alias alia placeat. Crustam vocat ibidem Seneca: Omnis humor intra primam crustam consumitur: nec in inferiora descendit. Plinius corium 17. 4 statim subest arena tenuissimo caespitum corio. Haec GRONOVIVS. Ego adicientior Barthio, quia Vitruvius, ex quo noster sua desumpsit, expresse ait: quod summum corium sol acriter cum percoquit, efficit ut videantur aridi &c. SCHOETTGE.

13 In hoc & tribus qui sequuntur titulis scrva-
Fff fff ui

XVII. ROSAS nondum patefactas seruabis, si in canna viridi stante, fissa, recludas ita, vt fissuram a coire patiaris: & eo tempore cannam recidas, quo rosas virides habere volueris. Aliqui olla rudi conditas ac bene munitas sub dio obruunt, ac reseruant.

XVIII. IN horarum mensuris Maius respondet Augusto.

Hora	I	&	XI	pedes	XXIII
Hora	II	&	X	pedes	XIII
Hora	III	&	IX	pedes	IX
Hora	IV	&	IIIX	pedes	VI
Hora	V	&	VII	pedes	IV
Hora	VI			pedes	III

VARIETAS LECTIONIS.

[T. XVII.] . a) *fissuram Lugd.*

NOTAE VARIORVM.

ut lemmata, quia sine his non intelligitur, quae de re agatur: probabile igitur est, ab ipso auctore apposita vel ipsa, vel his similia.

17 ROSAS VIRIDES) succi plenas & recentes. Exempla vide apud Barthium Adu. 24, 15 & 28, 4. Sic etiam Graeci vtuntur verbo *ῥοσὰς*, quo de Bodeus a Stapel ad Theophrasti hist. plant. 2, 8. SCHOETTG.

PALLADII RVTILII TAVRI AEMILIANI, DE RE RVSTICA. LIBER SEPTIMVS.

TIT. I.

IVNIO ^a mense arca paranda est ad tritum, cuius primo terra radatur: deinde effossa leuiter mistis paleis & amurca aequatur insulsa. quae res a muribus & formicis frumenta defendit. tunc premenda est rotundo lapide, vel columnae quocunque fragmento, cuius volutatio possit eius spatia solidare. dehinc sole siccetur. Aliqui mundatis areis aquam spargunt, & minuta ibi pecora diu spatari ac proculcare compellunt. et cum terra vngulis stricta ^b fuerit, spectant solidam siccitatem.

II. NUNC primo ^a ordeis messis incipitur ^b, quae consummanda est antequam grana arefactis ^c spicis lapsa decurrant, quia nullis, sicut triticum, folliculis vestiuntur. Quinque modios recidere potest pleni ^d agri opera vna messoris experti, medioeris vero tres, vltimi etiam minus. Sed ordeis culmos iacere in agris aliquantulum ^e sinamus, quia fertur hoc more grandescere. Nunc etiam mense postremo locis maritimis & calidioribus ac siccis tritici messis absciditur. Quam paratam esse cognoscet ^f, si aequaliter spicarum populus maturato rubore flarescat. Pars Galliarum planior hoc compendio vitur ad metendum, & praeter hominum labores, vnius bouis opera spatium totius messis absumit ^g. fit itaque vehiculum, quod duabus rotis breuibus fertur. huius quadrata superficies tabulis munitur ^h, quae forissecus reelines ⁱ in sinu reddant spatia largiora. ab eius fronte carpenti breuior est altitudo tabularum. ibi denticuli ^k plurimi ac rari ad spicarum mensuram constituuntur in ordinem ^l, ad superiorem partem recurui. A tergo vero eiusdem vehiculi duo breuissimi temones figurantur ^m, velut anites baslernarum ⁿ. ibi bos capite in vehiculum verso iugo aptatur, & vineulis, mansuetus sane, qui non

VARIETAS LECTIONIS.

[Palladii LIB. VII. *sive* Innivs. T. I.] a) Hoc Lugd. J. B. R. Vid. Jan. b) frida Lugd. [T. II.] a) prima Lugd. b) recipitur P. c) refractis Lugd. d) plena Lugd. e) aliquantulum Lugd. f) cognoscit Lugd. g) assumit Cr. ita alias saepius Lugd. h) munitur om. P. i) reclusus I. I. — St. declinet Cr. k) denticuli Lugd. l) ordine Lugd. m) At vero P. n) figurantur Cr. vel. am. bast. om. idem. o) vasterne Lugd.

NOTAE VARIORVM.

IVNIVS.

2. Conf. Col. 2, 21.

2. 2 PARS GALLIARVM PLANIOR) Deficere ex Crescentii 3, 7 repetenda opinor: Ex modis quidem metendi consueta notus est. Pars vero Galliarum planior. PONTED.

1 Ex Catone c. 91 & 129; it. Didymio Geop. 2, 26. SCHOETT G. & pene totidem verbis Col. 2, 20.

Ess fff

3 NVNG

4 non modum compulſoris excedat. hic ubi vehiculum per meſſes coepit ^p impellere, omnis ſpica in carpentum denticulis comprehenſa ciuulatur, abruptis, ac relictis paleis; alitudinem vel humilitatem plerumque bubulco moderante, qui ſequitur, & ita per paucos itus ac reditus breui horarum ſpatio tota meſſis impletur. Hoc campeſtribus locis vel aequalibus vtile eſt, & iis quibus neceſſaria palea non habetur.

III. Nunc frigidiffimis locis, quae Maio ſunt praetermiſſa faciemus. agros aequae proſcendeimus herboſis & gelidis partibus ^a. vineta occubimus. colligemus viciam. foenum Graecum reſecabimus ad pabulum. Hoc menſe locis frigidis peragenda eſt leguminum meſſis: itaque lenticulam collectam, cineri miſtam, bene ſeruabimus, vel vasis oleariis aut falſamentariis repletis, ſtatimque gypſatis. Nunc & faba luna minuen-
 te velletur, ante lucem ſane; & antequam luna procedat, excuſſa & refrigerata ponatur. ita gurguliones ^b non patietur infeſtos. Hoc menſe lupinus colligitur, & ſi placuerit, ſtatim ſeretur ^c ex area: ſed longe ab humore eſt ponendus in horreis. ſic enim diutiſſime cuſtoditur, maxime ſi granaria eius afflauerit fumus aſſiduus.

IV. Hoc menſe circa ſolſtitium braſſicam ſeremus, quam inchoante tranſferemus Auguſto, vel irriguo loco, vel pluua initiante inadeſacto. Apium quoque bene ſerere poterimus, betas & ^a radices, & lactucas, & coriandrum, ſi ^b rigemus.

V. Hoc etiam menſe ramus Punici (ſicut ſupra diximus) poterit intra ſicile vaſculum ^a claudi, vt ad eius magnitudinem poma reſtituat. Nunc pira vel mala, ubi ramos multa poma denſabunt, interlegenda ſunt quaecumque vitioſa, vt ſuccus qui ingratè his poſſet impendi, ad meliora vertatur. Hoc etiam menſe, locis frigidis, ziziphum ^a ſerere poterimus. Nunc caprificandae ſunt arbores ſici, ſicut in eius narrauimus diſci-
 plina. aliqui eas & hoc menſe inferunt. Locis frigidis Perſicus inoculatur: palmae planta circumſoditur. Hoc menſe vel Iulio celebratur inſitio in pomis, quae emplaſtatio dicitur. ſolis arboribus conuenit ^b, quibus pinguis ſuccus in cortice eſt, vt ſicis & oleis,

VARIETAS LECTIONIS.

p) coepit P. Cr. [T. III.] a) locis P. b) curcul. I. B. R. c) ſeretur I. B. R. ſeretur Cr. ſeretur Lugd. ſeparatur al. [T. IV.] a) & rad. & lact. om. Lugd. b) ſi rigemus om. P. [T. V.] a) vici, ſicut diximus, claudi P. Lugd. b) conueniri P.

NOTAE VARIORVM.

3 NVNC ET FABA) Ita ſcribatur: Nunc & faba, luna minuen-
 te, velletur ante lucem ſane & antequam &c. Sic Creſc. 3, 8 excerptiſt. Sic Colum. 2, 10, 12 poſuit: Sed et illud quod deinceps dicitur ſumus, experti praecipimus, ſilente luna vellet ante lucem. PONTED.

3 ANTE QVAM LVNA PROCE-
 DAT) h. e. interpret. Columella 2, 10, 12 incre-
 mentum capiat: oppoſitum luna minuen-
 te.

3 EXCVSSA ET REFRIGERATA
 PONATUR) Vbi ponenda non video in Pal-
 ladio, vtique in Creſcent. 2, 8. Et excuſſa & re-
 frigerata reponatur in horreo. In quo etiam ver-
 bum reponatur pro ponatur, recte poſitum vide-
 tur. Hoc vero a Columella accepit Palladius; nam 2, 10, 12 haec legimus: Deinde cum in area
 exaruerit; conſiſſum prius quam luna incremen-

tum capiat, excuſſam refrigeratamque in grana-
 rium conſerto. PONTED.

3 GURGVLIONES) Creſcent. Et ſic gur-
 guliones quæ nullo modo, aut minus patietur infe-
 ſti, vt ait Palladius. PONTED.

3 SERETVR EX AREA) Editum ſeparatur.
 Sed Creſcent. 1, 3. c. de Lupino: Et ſtatim ſi placuerit,
 ſeretur ex area. Vtraque lectio vitioſa pro ſeretur
 ex area, vt in ſenſonii libris editum eſt.
 Quod Columella confirmat, nam 2, 10, 1 de eo-
 dem lupino hoc literis mandauit: Spargitur ſta-
 tim ex area &c. PONTED.

4 PLVUIA INITIANTE) poſt ar-
 dores canaliculae nunc primum redeunt.

5, 1 SVpra DIXIMVS) Mai. 6.

5, 1 NVNC PIRA) Repetit Iul. 3, 1.

5, 2 NARRAVIMVS) Mr. 10, 28.

oleis, ac similibus, ut Martialis dicit, & Perfico. fit autem sic: ex novellis ramis & 3
nitidis ac feracibus gemmam, quae bene apparebit sine dubio processura, duobus digitis
quadratis circumsignabis, ut ipsa statuatur in medio, & ita subtiliter corticem leuabis acu-
tissimo scalpro, ne gemma laedatur. item ex ea arbore, cui velimus ^c iusserere, simili-
liter cum gemma tolletur eniplastrum, niuido tamen atque uberi loco. Tunc ibi con- 4
uenienter astringitur ^{cc}, & pressum circa gemmam vinculis cogitur sine germinis laesio-
ne cohaerere, ut ea quae appositae ^d redditur, locum gemmae prioris includat. tunc ^{dd}
luto superluis ^e, & liberam gemmam relinques. Ramos superiores eius arboris secabis
ac stirpes: & ab vno & viginti diebus exactis, resolutis ^f vinum vinculorum, reperies
externi seminis gemmam mure in arboris alienae membra transisse ^g.

VI. Hoc etiam mense vituli recte (ut dictum est ante) castrantur. Nunc
etiam caseum iure conficimus, & oves in frigida regione tondemus.

VII. Hoc mense alvearia castrantur, quae matura esse ad mellis reditum ^a
signis quam ^{aa} pluribus instruemur. Primum, si plena sunt, apum ^b subtile murmur
audimus, nam vacuae sedes fauorum, veluti concaua aedificia, voces, quas acceperint ^f,
in maius extollunt. quare cum murmuris sonus magnus & rancus est, agnoscimus non
esse idoneas ad metendum crates fauorum. item cum ficos a sedibus suis, qui sunt apes
maiores, grandi intentione deturbant, matura mella ^{bb} testantur. Castrantur autem ^a
alvearia matutinis horis, cum torpent apes, nec caloribus ^c asperantur ^{cc}. Fumus ad-
mouetur ex galbano & arido fumo bubulo, quem in pultario ^d factis ^{dd} carbonibus con-
uenit excitare: quod vas ita figuratum sit, ut velut imersi infundibili ^e angusto ore fu-
mum possit emitte. atque ita cedentibus apibus, mella recidentur. Ad examinis pabu-
lum hoc tempore pars fauorum debet quinta diuitti ^f. sane putres ac vitiosi sani de al-
ueariis ^g auferantur. Nunc mella conficimus coagulis in mundissimum fabanum ^g sauis, 3
ac

VARIETAS LECTIONIS.

- c) *gestimus* P. Cr. cc) *astringitur* O. om. Cr. d) *apposita* Lugd. dd) *Tamen* P. tum Lugd.
e) *super luis* diu. P. *super perluis* I. B. R. f) *ac viginti vno* Lugd. ff) *resolutis* vinculis I. B. R.
g) *transire* I. B. R. [T. VII.] a) *reductum* Lugd. I. B. R. *redditur* P. ut *scapin* Columella Lipf.
aa) *quam* om. Lugd. b) *perforabile* P. f) *acceperunt* Cr. bb) *mellantur* Lugd. c) *laboribus* Lugd.
cc) *excitantur* P. Cr. d) *pulmentario* P. Cr. dd) *sicut* Lugd. *in* *luis* *supp.* Morg. l. 59. add. 11, 15. e) *in-*
fundibili P. *infundibili* Par. *lunt.* O. MS. *Pal. infundibili* Heru. *infundibili* Lugd. f) *diuittitur* P. Cr.
g) *alueariis* P. Lugd.

NOTAE VARIORVM.

5, 3 EX NOVELLIS) Describit Cresc.
2, 23.

5, 4 TRANSISSE) Cresc. 1, 22 pro *trans-*
isse *transiam* excerptis, quod non omnino im-
probandum videtur. Sed lenf. lectio prior est,
quae *transire* seruat. PONTED. Sed editio
Crescentii antiquissima, quae vitum, *transisse*.

6 VT DICTVM EST) Maio 7.

7 Plerque huius iunuli transiunt in suum opus
Crescenti. 9, 101, 102, 103. De eodem argumento
Col. 9, 15.

7, 1 AD MELLIS REDITVM) Emenda-
ndum auctore MS. *ad mellis reductum*, i. ut
mel iam redigatur. L. LVIII. §. 1. D. de vitu. *Sem-*
prenio de, lege ex reductu fructuum, clerici & porri-
nae, quas habeo in agro ferrariensium, partem sex-

iam. GRONOVIVS Obs. 1, 19. Reliqua dan-
tur ad Pallad. 1, 19, 2.

7, 1 MATVRA MELLA TESTAN-
TVR) MS. *natura mellantur*. Adiuuanda pu-
denti coniectura scriptio, ut verum habeamus.
Nimirum: *magis medatur*, i. mel colligitur.
Verbum dignissimum Palladio, unde *mellatio* pro
messe mellis apud Columellam, Plinium, Solinum.
Aut maneat sane MS. lectio: *matura mellantur*,
id est, maturus fructus redigitur. Ut subintel-
ligatur *et mella*. *Mellae matura*, ut *gaudere va-*
na, inrare falsa. Haec iterum GRONOVIVS
Obs. 2, 16.

7, 2 PARS — QVINTA) vid. Col. 9,
15, 8.

7, 3 SABANVM) h. l. est linum tennifi-
mum.

ac diligenter expressis. sed antequam premamus, partes saurorum corruptas, vel ^b pullos habentes recidemus: nam ualo sapore uella corrumpunt. Mel recens paucis diebus apertis vasculis habendum est, atque in summitate purgandum, donec refrigerato calore ⁱ musti more deferueat. Nobilius mel erit, quod ante expressionem secundam, vel ^a ut sponte profluxerit. Hoc etiam mense ceram conficimus, quae in vase aeneo seruenti aqua resolo minute concisis saurorum reliquiis mollietur, & deinde in aliis vasculis sine aqua resoluta digeretur ⁱⁱ in formas. Nunc si ^k mense ultimo, noua egrediuntur examina, custos esse debet attentus ^{kk}, quia nouellae apes vagantibus animis iuuentute ^l, nisi seruentur, effugiunt. exuntia ^{ll} in aditu suo morantur vno aut duobus diebus, quae statim ^m nouis alueariis excipienda sunt. Obseruabit autem custos assidus vsque in octauam vel nonam horam, quia post haec tempora non facile fugere aut emigrare consueuerunt, quauis aliquae statim & procedere & abire non dubitent. Signa futurae fugae haec sunt, ante biduum vel triduum acrius tumultuantur & murmurant, quod ubi apposita frequenter aures explorator agnouerit, sollicitior aduersum haec esse debet. Solent haec signa & cum pugnaturae sunt, facere: quarum [†] pugnam compefcit puluis, aut mulsae aquae imber aspersus. inest illi ad originis suae reparandam concordiam, dulcis auctoritas. Sed cum se agmina sic pacata, in ramo aut loco quocunque suspenderit, si vnus vberis educatione pendebunt, noris aut vnum regem esse vniuersis, aut reconciliatis omnibus manere concordiam. si vero duo vel plura vbera suspendens se populus ⁷ imitatur, & discordes sunt, & tot reges esse quot velut vbera videris, consitentur. Vbi glo-

VARIETAS LECTI O N I S.

b) vel pn. habentes om. P. i) musti calore defert. Lugd. ii) dirigetur Lugd. k) sed Lugd. kk) attentius Lugd. l) iuuentute om. P. ll) Exuntia — diebus om. P. m) duobus diebus infer. P. †) quarum compefcit tumultum pulvis Lugd.

NOTAE VARIORVM.

num. Vox autem haec Romana non est, sed aliunde deriuata, inuenitur enim etiam apud Graecos & Rabbinicos scriptores. Vide Matth. Martinium in Lex. Philol. Vossium de Vitiis Serm. 2, 17; Drusium Animadu. 1, 37. Vtupatur deinde etiam de variis rebus tanquam materia pro materiali. Hecinas Pastore Lib. 3 p. 789 ed. Barthil. Tunc ait mihi: Succinge te sabano & ministramihi. Succinxi me sabano munda, quod erat factum ex sacro. Barthius Adu. 99, 6 explicat h. l. Sabannum praecinctorium crassiusculum abstergendis rebus idoneum. Isidorus Orig. 19, 26 Sabannum Graecum nomen est, faciergium & manutergium a tergendis faciem vel manus vocatur. SCHOETT G.

7. 3 MUSTI MORE) MS. ignorat vocabulum more: vt suspicari possit Palladium auditione tralatione uel recens ae feruens mustum appellasse, & scripsisse, vt illie habetur, donec refrigerato calore musti deferueat. Plin. 11, 13 Est autem initio mel vt aqua dilatum, & primis diebus feruet, vt mustum, soque purgat. Sic mustus casens, & redire in mustum saporem calcos Plinio 11, 42 si magno Turncho fides, est quaedam species mellis, quae mustum oleumque vocatur. Verba enim Plinii, quae vulgo habentur

cap. 15 In omni melle, quod per se fluxit, mustum oleumque appellatur, acerrum maxime laudabile est. Sed salitur vir doctissimus, neque illud quod nullo oleoquo comparat Plinius, est aliud acetum. Scribendum autem est iussu MSS. Codd. In omni melle, quod per se fluxit, vt mustum oleumque, appellatur acerrum. Maximo laudabile est etiam omno rustum. Ita plane membranae Leidenses, nisi quod iteratur 70 est. idque eicimus. Mens Plinii est apud Palladium protine dictum locum: Nobilius melior, quod ante expressionem secundam velut sponte profluxerit. Haec GRONOVIVS Obferu 2, 15 qui rem acuti tetigit. Nam Columella 9, 16, unde noster sua summis, ita habet: Quas (vasa) paucis diebus aperta sint, dum mustus fructus deferuescat. Legendum ergo apud nostrum: donec refrigerato calore mustum deferuescat. Mustus substantiue, i. e. mustus fructus, seu nouus, vt ad Catonem vidimus. SCHOETT G.

7. 4 CERAM CONFICIMVS) Colg. 16. SCHOETT G.

7. 4 NVNC 31) Colg. 9, 59 sq. SCHOETT G.

7. 5 SOLENT HAEC SIGNA) Hoc signi ex MSS. tuetur GRONOV. ad Lin. 12, 37 ubi pluribus hanc loquendi rationem resiquit.

globos apium frequentiores videris, vncta manu succo * melissophylli * vel apii, reges⁹⁹ requiras. sunt autem paulo maiores, & oblongi magis, quam caeterae apes, recli-
bus cruribus, neque grandibus pennis, pulchri * coloris & nitidi, leues¹⁰⁰ sine pilo, nisi
forte * pleniores * quasi capillum gerunt¹⁰¹ in ventre, quo tamen non vtuntur ad vulnus.
sunt alii fusci atque hirsuti, quos oportet extinguere, & pulchriorem * relinquere, qui si fre-
quenter vagatur¹⁰² cum examinibus, exetis¹⁰³ * aliis referretur¹⁰⁴: hoc enim manente nulla
discedet. Sed si nulla nascantur examina, duorum vel trium vasculorum multitudinem¹⁰⁵
in vnum conferre possumus: dulci tamen liquore conspersas apes, atque inclusas, per¹⁰⁶
triduum tenebinus, apposito cibo niellis, & exigua tantum spiracula † relinquemus in
cella. Quod si velis aluearium, cui per aliquam pestem ‡, multitudo subducta est, po-
puli adiectione reparare, considerabis in aliis abundantibus, ceras fauorum & extremita-
tes, quae pullos habent, & vbi signum nascituri regis inueneris¹⁰⁷, cum sobole sua reci-
des, & in id aluearium pones. Est autem hoc futuri regis signum: inter caetera fora-
mina, quae pullos continent, vnum maius ac longius velut vber apparet. Sed tunc trans-
ferendi sunt, quando erosus cooperculus ad nascendum maturi capita nituntur exerere:
nam * si immaturos transtuleris, interibunt. Si autem se subitum leuabit examen, stre-
pitu¹⁰⁸ aeris terreatur, aut testulae: tunc ad aluearium redibit¹⁰⁹, aut in proxima fron-
de¹¹⁰ pendebit, & inde in nouum vas herbis consuetis & melle conspersum¹¹¹ manu attra-
hatur, aut trulla, & cum in eo loco requieverit, vespere inter alia colloctur.

VIII. Hoc etiam mense pauimenta faciemus sub diuo & lateres, more quo
dixi.

IX. GRAECI asserunt Aegyptios hoc more prouentum futuri¹¹² cuiusque se-
minis experiri: aream breuem loco¹¹³ subacto & humido nunc excolunt, & in ea diuisis
spatiis omnia frumenti¹¹⁴ vel leguminum semina spargunt. Deinde in ortu caniculae, qui¹¹⁵
apud Romanos quartodecimo Calendarum Augustarum die tenetur, explorant quae seneni-
um ortum sidus exurat, quae illaesa custodiat. his abstinent, illa procurant; quia indi-
cium noxae aut beneficii, per annum futurum generi viuicuique, sidus aridum praesenti
exitio vel salute praenuntiat.

X. PER

VARIETAS LECTIONIS.

n) succi P. o) mellis P. melissophylli I. B. R. mellis selsili Lugd. oo) reges om. Lugd. p) pulchrio-
ris & P. pp) lenes Lugd. q) fronte P. Cr. r) pleniores con. Marg. l. 10. add. l. 11. 16. rr) gerant
Lugd. s) pulchrioris P. Cr. sa) vagantur P. t) crepitit P. Cr. exemptis I. B. R. exetis l. 1 — Cr. exemptis
halis Lugd. u) referrentur P. feruntur Cr. x) per triduum deest P. †) respiramina Cr. ‡) partem
Lugd. y) erit P. z) sissamaturus Lugd. za) sonitu P. a) rediet Lugd. b) rupe P. c) conspersa atr.
cum P. conspersa Lugd. [T. IX.] a) futuri abest I. B. R. b) lenis P. c) legumina vel frumenti P.
d) quae Lugd.

NOTAE VARIORVM.

7, 7 PLENIORES QVASI CAPIL-
LVM) Locis aperte corruptis, sed neque e-
mendati, certe intellectu, difficilis ex Col. 9, 10, 11
cuius verba prae oculis dubio procul noster ha-
bit ista: sine pilo, sine spiculo, nisi quis forte plenio-
rem quasi capillum, quem in ventre gerunt, acu-
lim putet &c.

7, 9 VELUT VBER) suber legit Hardui-
nus ad Plin. 9, 16. SCHOETT G.

7, 9 COOPERCVLIS) Quae quando
tenerae apiculae corrodere incipiunt, tunc signum
est, eas perfectas esse. Sunt enim instar ouorum
membranulae, quae singulas cingunt, ut ait Plin-
nius. SCHOETT G.

8 Vid. Mai. II, & 12.

9 GRAECI) Zoroastres Geop. 3, 15.
SCHOETT G. Sed nulla hic Aegyptiorum
mentio.

X. PER ^a olei libras singulas chamacmeli ^b herbae florentis aureae ^c medieta-
tem, proiectis albis foliis, quibus flos ambitur, vnciarum singularum pondus infundis ^d,
& quadraginta diebus in sole constitues.

XI. [De ornansbe.] SILVESTRES ^a vuas, cum florent, sine rore colligi-
mus, & expandimus in sole, ne quid resset humoris, & flos ad excutiendum siccor ap-
paretur. tunc cribello spisso cernimus, vt grana non transeant, sed flos solus decadat.
hunc in melle seruamus insulo: & cum diebus triginta fuerit conditum, temperamus eo
genere & more, quo rosatum moris est temperare.

XII. [De Alica. ^a] ORDEVM semimaturum ^b, cui adhuc superest aliquid
de virore, per manipulos ligabis, & torrebis in furno ^c, vt facile mola possit infringi,
& in modio vno salis aliquantum, dum molitur, miscere curabis ac seruabis ^d.

XIII. IVNIVS ac Iulius horarum sibi aqua spatia contulerunt.

Hora	i	&	xi	pedes	xxii
Hora	ii	&	x	pedes	xxi
Hora	iii	&	ix	pedes	xx
Hora	iv	&	ix	pedes	v
Hora	v	&	vii	pedes	ix
Hora	vi			pedes	ii

VARIETAS LECTIONIS.

[T. X.] a) om. totum caput P. b) *camomillae* I. B. R. *chamomillae* I. I — *G. chamomeli*
Lugd. c) *aureae* medietatis I. I — *G.* d) *infundes* Lugd. [T. XI.] a) om. caput P. [T. XII.]
a) *dialysa* Lugd. b) *seminarium* Lugd. c) *seruo* Lugd. d) *seruas a V.*

NOTAE VARIORVM.

11 QVO ROSATVM) de quo nostra
Maio 13.

12 Huic titulo lemma fecit, quisquis fecit de
alica: sed neque Plinii *alica* 18, 11 f. 29 neque ea,
cuius Apicius semel iterumque meminit, neque
zavies Geoponicis 3, 7 cum hac descriptione con-

uenit. Congruit autem melius potentiae, e qua
cereuisia coquitur; licet ea apud nos hodie potius
aqua adspersa, & calore modico sora quasi repue-
rascere cogatur. Video hoc iam observatum fo.
Bruyerino de re cibaria 5, 12 p. 245 qui etiam 4, 9
varia potentiae genera enarrat, praesertim ex Plin-
nio 18, 7 f. 14.

PALLADII RVTILII TAVRI AEMILIANI, DE RE RVSTICA. LIBER OCTAVVS.

TIT. I.

IVLIO mense agri qui Aprili proficilli fuerant, circa Calendas iterantur. Nunc locis temperatis tritici messis expletur, more quo dictum est. siluestres agri vtilissime ^a extirpabuntur ^b arboribus atque virgultis, cum luna decrescit, defectis ^c radicibus atque combustis. Hoc mense arbores, quae in messe steterant, sectis messibus obruantur aggesione terrarum propter nimios solis ardores. Opera vna x x maximas obruet. Nunc & nouellae vites mane & vespere, iam calore deposito, effodi debent, & anerso gramine puluerari. Hoc mense vtiliter, vel ante caniculares dies, silices extirpabis, & cariceum.

II. Hoc etiam ^a mense cepullas ferimus, irriguis ac frigidis locis, & radicem ^b, & atriplicem, sirigare possumus, & ocinum, maluas, betas, lactucas, & porros rigandos ^c. Hoc mense loco irriguo ^d, napos feremus, & rapa, solo putri ^d & saluto, nec spisso. locis humidis laetantur, & campis. sed napus in sicco & prope tenui, atque deuexo, & sabuloso melior nascitur. Loci proprietas vtrumque semen in al-
terum mutat. nam rapa in alio solo per biennium sata mutantur in napos; alio vero, subactum solum stercoreatum versatumque conquirunt, quod & ipsis & segetibus proderit, quae ibi anno eodem feruntur. Iugero raporum quatuor sex.

VARIETAS LECTIONIS.

[Palladii LIB. VIII. *sive* Iulius. T. I.] a) vtilissime I. B. R. Lugd. MS. Com. b) extirpen-
tur P. c) defectis Lugd. [T. II.] a) eriam om. P. b) radices Lugd. radices, maluas &c. om. re-
liquis P. c) rigamus P. cc) riguo Lugd. d) puro I. B. R. dd) rapa Lugd.

NOTAE VARIORVM.

I V L I V S.

^a DICTVM EST) Iun. 2.

¹ V T I L I S S I M E) MS. Lugd. & membra-
nae Conuulsinianae vtilissime, quemadmodum &
infra 11, 4, 1. Gronovius Obf. 3, 18. Seruauit de-
scriptor iste analogiam: quemadmodum enim ab
humilis est humillimus, ab agilis, agilissimus, sic ab
vtilis fecit vtilissimus. SCHOETT G. De re
ipfa Col. 11, 2, 32.

¹ M A N E T V E S P E R E) Geop. 3, 10
aut de vltima mane, vt legit Brasicanus, vti dicitur
vltima: quem locum non recte videtur emendasse

doctissimus Needhamus ita, *ἐν τῇ δὲ δευτέρῃ ἡμέρῃ*
& vertisse mane AB hora secunda. Taceo, quod
vix Graece ita dici possit putem: illud sententiae
& rei ipsius, de qua agitur, naturae, & Columel-
lae Arb. 12, 1 verbis, Palladiique, aduersum, a se-
cunda demum hora incipi eum puluerandi labo-
rem. Itaque vel simpliciter retinenda vetus le-
ctio; illud enim *ἐν τῇ δὲ* *ἡμέρῃ* satis indicat summo
mane incipiendum, vel si illud *ἀντὶ* est ex MS. le-
gentum, *ἀντὶ τῇ*, *ἐν τῇ δευτέρῃ ἡμέρῃ*, vel *ἐν τῇ τρίτῃ, ἐν*
δευτέρῃ ἡμέρῃ.

² 1 N A P O S — E T R A P A) Eadem
Col. 2, 10, 23.

sextarii, napi autem quinque sufficiunt. Si spissa sunt, intervalles aliqua, vt caesera ro-
borentur. Vt vero semina maiora redigantur, eruta rapa, foliis omnibus purgabis, &
ad dimidii digiti crassitudinem in caule succides. Tunc in sulcis diligenter subactis, octo-
nis digitis separata obrues, & iniicies terram, & calcabis. ita magna nascuntur.

III. Hoc etiam mense emplastratio [†] celebrari potest, sicut ante demonstra-
ui, & [†]pirus vel malus locis humidis nunc insita me explorante processit. Hoc etiam
mense in pomis serotinis, quae vbertate nimia ramos onerauerunt (sicut praedixi) in-
terlegenda ^a sunt, siqua vitiosa reperiis, vt arboris succum vertamus ad meliorum nu-
trimenta pomorum. Nunc citri ^b taleam loco irriguo, frigidis regionibus me plantasse
memini, & quotidianis animasse liquoribus, quae & nascendo & afferendo votum felici-
tatis aequavit ^c. Hoc tempore, locis humidis inoculari ficus, & inferi citrius ^d potest:
mense iam medio, palucae planta circumfodi ^e. Nunc locis temperatis, amygdala matu-
ra sunt ad legendum.

IV. Hoc tempore maxime ^a tauris submittendae sunt vaccae, quia decem
mensium partus sic ^b poterit maturo vere concludi; & certum est eas post vernam pin-
guedinem gessientes veneris anare lasciuiam. Vni tauro quindecim vaccas Columella
asserit posse sufficere, curandumque ne concipere nequeant nimietate pinguedinis. Si
abundantia pabuli est in regione, qua pascimus, potest annis omnibus in foeturam ^{bb} vacca
submitti: si vero indiget hoc genere, alternis temporibus onerandae sunt, maxime-
que, si eadem vaccae alicui operi seruire consueverunt. Hoc mense arietes candidissi-
mi eligendi & admittendi sunt mollibus lanis, in quibus non solum corporis candor ^c con-
siderandus est, sed etiam lingua, quae si maculis fuscabitur, varietatem reddit in fobole.
De albo plerumque [†] nascitur coloris alterius: de fuscis nunquam ^d (sicut Columella di-
cit) potest albus ^{dd} creari. Eligendus arieten altum, procerum, ventre promisso, & lan-
nis candidis [†] testis, cauda longissima, velleris densi [†], fronte lata, magnis testibus, aeta-
tis trinae, qui tamen vsque in octo annos potest vtiliter inire. Foemina debet bima
submitti, quae vsque in quinquennium foeturae necessaria est, anno septimo deficit. eli-
genda est vasti corporis, & proluxi velleris, ac molliissimi, lanosi & magni vteri. Sed
providendum est in hoc genere, vt pabuli vbertate saturetur, & longe pascatur a feuti-
bus, qui & lanam minuunt, & corpus incidunt. Admittendi sunt mense Iulio, vt nati
ante hiemem conualescant. Aristoteles asserit, si masculos plures creari velis, admissi-
rae tempore siccos ^e dies, & halitum Septentrionis eligendum, & contra eum ventum
greges esse pascendos: si feminas generari velis, Auslri captandos status, & in eum pa-
sca

VARIETAS LECTIIONIS.

e) calcibus proculcat P. [T. III.] [†] impl. Lugd. ^a) legenda P. ^b) etiam I.B.R. ^c) aequa-
bit Lugd. I. B. R. om. ab hoc verbo vique ad Nunc Cr. P. ^d) cursum Lugd. I. B. R. ^e) colligen-
da P. [T. IV.] ^a) maxime om. P. ^b) sic om. P. ^{bb}) futurum Lugd. ^c) splendor P. splendor Cr.
[†]) quandoq. Cr. ^d) namque P. ^{dd}) alius Cr. [†]) candidissimis Lugd. [†]) depressi Cresc. ^c) sic
cessidit P. Cr.

NOTAE VARIORVM.

3, 1 SICVT ANTE DEMONSTR-
AUI) Iun. 3, 2.

3, 1 SICVT PRAEDIXI) Iun. 5, 1.

4, 1 COLUMELLA) 6, 24, 3. Descripsit
auicm hanc sectionem Cresc. 9, 62.

4, 2 HOC MENSE ARIETES) De-
scripsit Cresc. 9, 69.

4, 2 COLUMELLA) 7, 3, 6 vnde etiam
arietis, quae sequitur, descriptio hausta est.

4, 4 ARISTOTELES) H. An. 6, 19.
SCHOETT G. Inde Col. 7, 3, 12.

scia dirigenda, ac sic ineundas matres. [vt "] mortuorum vel vitiosorum / numerus novella & subole reparatur. Autumno debiles quaeque pretio inutentur, ne eas imbecillas sibi hibernum frigus abstunat. Aliqui duobus ante mensibus arietes a coitu reuocant, vt faciem libidinis augeat dilatio voluptatis. Quidam coire sine discretionem pernuntunt, vt hoc eis genere per annum totum foetura non desit.

V. Hoc mense, cum sol Cancr tenebit hospitium, luna sexta in Capricorni signo posita, gramen ablatum Graeci asserunt nihil de radicibus rediturum ⁶. Item si bidentes cyperi fiant, & sanguine tingantur hircino, & post fornacis ardore non aqua, sed eodem sanguine temperentur, per eos erutum gramen extingui.

VI. Hoc mense vinum scillite sic facimus: scillam † de montanis aut maritimis locis sub ortu ‡ Canicularum [lectam] procul a sole siccamus. Ex hac in vini amphoram vnus librae mensuram mittimus, incisus ante ^a tamen superfluis, & abiectis foliis, quibus pars extrema velatur ⁶. Quidam velamina ipsa ^{bb} filo inserta suspendunt, vt ^c vino infusa ^c mergantur, & non admista secibus post xl dierum spatium ferta quae appensa sunt auferantur. Hoc vini genus tussi resistit ^d, ventrem purgabit, flegma dissolvit ^e, spleneticis proderit, acumen praestabit oculorum, concitabit digestionis auxilia.

VII. [De hydromelli.] INCHOANTIBVS Canicularibus diebus aquam puram pridie sumis ex fonte. In tribus aquae sextariis, vnum sextarium non dispensati mellis admiscis, ac diligenter per ^a carenarias diuisum quinque horarum spatio continuo per inuestes pueros curabis agitare vasa ipsa concutiens. Tunc xl diebus ac noctibus patieris esse sub caelo.

VIII. [De aceto scillitico.] SQVILLAE albae crudae proiectis duris, atque extrinsecus positis omnibus, teneram medietatem ad libram & sex uncias per minutas partes recides, & in aceti acerrimi duodecim sextariis merges. Vas signatum quadraginta diebus patieris esse sub sole: post abiecta squilla acetum diligentius excolabis, & in

VARIETAS LECTIONIS.

ec) vt om. Lugd. f) iniiciatum P. g) nouella om. P. [T. V.] a) capricorni Lugd. b) redditum Lugd. I. B. R. [T. VI.] †) squillam Lugd. ‡) ortum canicularium Lugd. a) ante om. P. b) vallatur MSS. bb) ipsa om. P. c) inserta P. d) per inf. Lugd. e) purgabit: speneciori P. spleneticis Pal. [T. VII.] a) per carenarias om. P. canernas Pal. carenarias: Lugd. caren. I. B. R.

NOTAE VARIORVM.

4, [VT] MORTVARVM) Optime Lugdunensis Codex omittit *vt*, quam proinde coercendam putauimus, ne absurde committatur sententia. Consequens fuit, vt etiam post *matres* interperingeremus.

5 REDITVRVM) Si hanc lectionem serues, vel *gramen ablatum* constructione Graeca ponitur pro ablatiuus consequentiis, vel *nihil pro nouo*. Facilius, credo etiam verior, lectio supra proposita *redditurum*.

6, 1 VINVM SCILLITE) Col. 12, 33. SCHOETTGE.

6, 1 QVIVVS PARS EXTREMA VELATVR) Longe suauius MSS. *vallatur*. Pari similitudine Cicero lib. 2 de N. D. *Atunitaeque sunt palpebrae tanquam vallo pilorum*. De senectute: *frangem vallo munitam aristarum*. Haec GRONOVIVS Obseru. 3, 18. Videtur aduersari viro summo, quod statim sequitur *velamina* de eadem re.

6, 2 INFVSA MERGANTVR) Quidam *infuso*?

7 Ex Col. 12, 12 & Geop. 8, 28. SCHOETTGE.
7 PER INVESTES PVROES) Ita & Oct. 14, 16.

G555552

2 in bene picato ^a vase transfundes. Aliud acetum digestionem & saluti accommodatum: Squillae dragmas **VIII**, aceti sextarios **xxx** iunctis in vasculo, & piperis vnciam vnam, mentae & casiae aliquantum, & post [aliquid^b] tempus vteris.

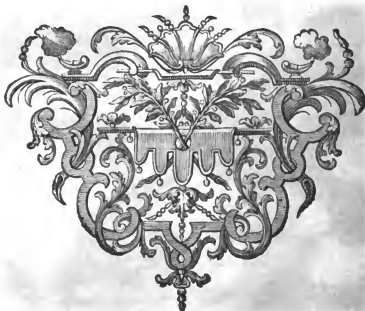
IX. **SINAPIS** semen ad modum sextarii vnus & semis, redigere curabis in puluerem, cui mellis pondo **v**, olei Hispani ^a vnam libram, aceti acris vnum sextarium misces, & tritis omnibus diligenter vteris.

X. **IVLII** & Iunii horas par † mensurarum libra composuit.

Hora	I	&	XI	pedes	xxii
Hora	II	&	X	pedes	xii
Hora	III	&	IX	pedes	ix
Hora	IV	&	IIIX	pedes	v
Hora	V	&	VII	pedes	iii
Hora	VI			pedes	ii

VARIETAS LECTIONIS.

[T. VIII.] a) *picata vasa* Lugd. b) *aliquid om.* Lugd. I. B. R. [T. IX.] a) *panis P.* b) *Spani* Lugd. [T. X.] †) *per mensuram libra composuit* Lugd.

PAL-

PALLADII RVTILII TAVRI AEMILIANI, DE RE RVSTICA. LIBER NONVS.

TIT. I.

AVGVSTO ^a mense vltimo circa Calendas Septembris ager planus, humidus, exilis incipiat exarari. Nunc maritimis locis vindemiae ^b apparatus vrgetur. Hoc etiam mense locis frigidissimis occatio vinearum fit ^c.

II. Hoc tempore, si terra exilis in vinea est, & vinea ipsa miserior, tres vel quatuor lupini modios in iugero spargis ^a, atque ita occabis. Quod vbi fruticauerit, euertitur, & optimum sterco praebet in vineis, quia laetamen propter vini vitium ^b non conuenit inferre viuētis.

III. NVNC locis frigidis pampinatur, locis vero feruentibus ^a assecis obumbratur potius vna, ne vi solis arefcat, si aut vineae breuitas, aut facultas operarum permittit. Hoc etiam mense extirpare possumus carecta atque silecta ^b.

IV. NVNC vrenda sunt ^a pascua, vt & altorum fruticum festinatio reprimatur ad ^b stirpes, & incensis aridis noua laetius ^c succedant.

V. Hoc etiam mense vltimo ^a, siccis locis rapa & napus ferenda sunt, hac ratione qua [ante ^b] dictum est. Hoc mense vltimo, locis siccioribus radices ferantur, quae hieme sui vsum ministrent. anant terram pinguem, solutam, & diu subactam, qualem rapa, tofium & glaream reformidant, gaudent caeli statu nebuloso. ferendae sunt spatii grandibus & alte fossis. meliores proneniunt in arenis. ferantur post nouam ^a pluuiam, nisi possint forte rigari. quod satum est, statim debet operiri leui sarculo. iugerum duo sextarii, vel, vt quidam, quatuor, cum feruntur, impleat. Laetamen non est ingerendum, sed potius paleae: quia inde fungosae sunt. Suauiores fiunt, si eas aqua salsa ^{cc} frequenter aspergas. Radices foeminini generis putantur, quae minus acres ^d sunt, & habent folia latiora [& ^e] leuia, & cum iucunditate virentia. Ex his ergo semina colligemus. Maiores fieri creduntur, si sublati omnibus foliis, & solo tenui cau-
le

VARIETAS LECTIONIS.

[Palladii LIB. IX. *sive Augustus*. T. I.] a) Hoc Lugd. I. B. R. Vid. ad princ. Ianuarii.
b) vineae P. c) *fit* om. Lugd. [T. II.] a) *feres* P. b) *vim* P. [T. III.] a) *ardentibus* Lugd. P.
b) *silecta* I. I. — G. [T. IV.] a) *sunt arida* P. b) *ad stirpes* om. P. c) *laetius herba succedat* Lugd.
[T. V.] a) *ultimo* om. P. b) *ante* om. I. B. R. c) *om.* Lugd. cc) *sola* P. d) *accrescunt* & P.
e) *om.* Lugd. & *leuia* om. P. *leuiora* I. B. R.

NOTAE VARIORVM.

AVGVSTVS.

^a Col. 2, 16, 5.

5, (DICTVM EST) Inf. 2, 1.
G E E E E 3

5, 1

le dimisso *f*, saepe terris operiuntur. Si ex nimis acra *s* dulcem fieri velis, semina dia & nocte melle macerabis, aut passo. Raphanum tamen, sicut brassicam, constat esse vitibus iniuniam. Nam si circa se ferantur, natura discordante refugium. Hoc etiam mense pastinacas feremus.

VI. ETIAM nunc emplastrantur arbuta. Pirum nunc *a* plerique inferunt, & locis irriguis arborem citri *b*.

VII. Hoc mense crabrones molesti *a* sunt alueariis apum, quos persequi ac necare debemus. Nunc etiam quae Iulio non occurrimus *b*, exequamur.

VIII. Nunc si deerit aqua, eam quaerere ac vestigare debebis, quam taliter poteris inuenire. Ante ortum solis iis locis *a* quibus aqua quaerenda est, aequaliter pronus memento ad solum depresso iacens in terra spectabis orientem, & in quo loco crispum subtili nebula aërem surgere videbis *b*, & velut rorem *c* spargere, signo aliquo vitinae stirpis aut arboris praenotabis. nam constat siccis locis, ubi hoc fiet, vel de aqua lacere. Sed terrarum genus considerabis, ut possis vel de tenuitate, vel de abundantia iudicare. Creta tenues nec optimi saporis venas creabit; sabulo solutus exiles, insuaves, liuiofas, & spatio altiore submersas; nigra terra humiores & stillicidia non magna ex hiernis inubribus & liquore collecta, sed saporis egregii; glareas *d* mediocres & incertas venas, sed suauitate praecipuas; sabulo masculus, & arena, & carbunculus certas, & ubertate copiosas: in saxo rubro bonae & abundantes sunt. Sed prouidendum est, ne inuentae *e* inter rimas refugiant, & per interuenia dilabantur. Sub radicibus montium, & in faxis *f* silicibus vberes, frigidae, salubres: Locis campestribus saliae, graues, tepidae, insuaves *g*: quarum sapor si optimus fuerit, noueris eas sub terris exordium de monte fuisse. sed in mediis campis montanorum fontium suauitatem consequentur *h*, & in vmbrentibus tegantur arbutis. Sunt & haec signa vestigandae aquae, quibus tunc credimus, si neque lacuna est, neque aliquis ibi ex consuetudine humor insidet *i* aut praeterit. Iuncus tenuis, salix *k* siluatica, alnus, vitex *l*, arundo, edera caeteraque, si qua humo-

VARIETAS LECTIIONIS.

f) demisso Com. *g*) acra B. R. sed acra etiam Iens. in Lugd. [T. VI.] *a*) nec P. *b*) nutriti P. [T. VII.] *a*) insitit P. *b*) occurrimus I. B. R. occurrimus facere, exequi. P. excurrimus, exequi. reliqui. [T. VIII.] *a*) solis Lugd. *b*) videris Lugd. *c*) rorem om. Lugd. *d*) glareas Lugd. *e*) in uenire P. *f*) saxis om. P. *g*) plerumque add. Cr. *h*) sequentur Lugd. *i*) incidit. Iuncus Cr. *k*) salix si siluatica repereris. Fodiarum, reliquis omissis Lugd. *l*) vitex om. P. Cr.

NOTAE VARIORVM.

5, 3 EX NIMIS ACRA) Florent. Geop. 12, 22. ὡς καὶ οἱ γεωργοὶ ποιοῦσι, ὅταν τὸ ἐνὶ τῇ διαμέτρῳ ἢ κατὰ τὸν κύβον διαβῶσι. SCHOETTIG. 5, 3 RAPHANVM VITIBVS INIUNIAM) Ex aliis auctoribus hoc idem prolixè probat Ptolemaeus Flacius Coniect. c. 97. SCHOETTIG. Habet etiam Cresc. 6, 96. De brassica ad Cie. de N. D. 2, 47.

7 OCCURRIMVS) Adoptianus lectio- nem magna consensione optimorum librorum comprobata: alterum facere & ipsius bonum putamus; licet non audeamus recipere. Occurrimus facere uere Gracum est, ἵστανται πάλιν vel τινεσιν. Sed potest facere omissum intelligi.

8 Hoc caput ad verbum fere descriptum e Vi-

truius 8, 1. Vide etiam Plin. 31, 3. SCHOETTIG. Hunc titulum cum 9 & 10 descripsit Cresc. 1, 7.

8, 2 SARVLO SOLVTVS) & masculus quomodo disserant, docere studet Philander ad Vitruvium l. c. nimirum masculum putat asperum, scabrum, minus flauum, subfuscum; contraria esse in soluto.

8, 3 PER INTERVENIA) Epitome Vitruui c. 3 Sed prouidendum erit, ne inter rimas facerem, quem suspensae sunt, decurrant. Vox interuenia legitur etiam apud Vitruvium, & notat rimas fere venas saxorum. SCHOETTIG.

8, 4 SALIX SILVATICA) An salix erratica, ut irradit Vitruuius 8, 1 ex quo haec desumpsit Palladius: signa autem, inquit, quibus terra-

humore gignuntur. Locus ^m ergo, vbi supradicta ^a signa repereris ^e, fodiatur latitudi-
ne pedibus tribus, altitudine pedibus quinque, & proxime solis occasum mundum vas
ibi aereum vel plumbeum interius vinctum inuersum ponatur in solo ipsius fossionis.
Tunc supra fossa ^a labra crata ^a facta de virgis ac frondibus, additaeque terra, spatium
omne cooperiatur ^r. Sequenti ^d die aperto loco, si in eodem vase sudores ^r intrinsecus ⁶
inueniuntur, aut stillae, aquas ibi esse non dubites. Item si vas figuli siccum, neque
coctum, eadem ratione ponatur, ac similiter operiatur; altero [vero] die, si aquarum
vena est ^u, in praesenti vas concepto humore soluetur. Item vellus lanae aequae positum,
vel ^a coopertum, si tantum colligit humoris, vt alia die fundat expressum, copias inesse
testabitur. Item lucerna oleo plena & accensa, si ibi similiter tecta ponatur, & secuto ⁷
die inueniatur extincta superantibus alimentis, aquas idem locus habebit. Item si in eo
loco focum feceris, & terra vaporata humidum fumum nebulosumque ructauerit, aquas
in esse ^e cognosces. His itaque repertis, certa signorum firmante notitia, puteum fodies,
& aquae caput requires: vel si plura sunt, in vnum colliges. Tamen maxime sub radi-
cibus montium in Septentrionali parte quaerendae sunt aquae, quia in his locis magis
abundant, vtilioresque nascuntur.

IX. SED in fodiendis ^a puteis cauendum est fossorum periculum, quoniam
plerumque terra fulfur, alumen, bitumen educit, quorum ^b spiritus misti anhelitum pel-
lis

VARIETAS LECTIIONIS.

m) Locus P. n) praedicta P. Cr. o) reperis I. B. R. p) fossam era. P. Cr. q) erases Lugd. P.
I. B. R. Cr. r) cooperias I. B. R. Cr. s) secundo Lugd. t) sud. incruentum P. Cr. u) proxima fue-
rit Cr. x) & Cr. y) secundo Cr. Lugd. z) ibi fore agnoscat Cr. [I. IX.] a) defodiendis Lugd.
b) quae spiritum possit Cr.

NOTAE VARIORVM.

terrarum generibus suberunt aquae, praeter quod su-
pra scriptum est: haec erunt, si inueniuntur na-
scentia, tenuis iuncus, salix erratica, alnus, vitex,
arundo, hedera, aliaque. Ita Plinius 31, 3. Aqua-
rum notae iuncus & harundo, aut herba de qua di-
ctum est: multumque alicui loco peiore incubans
rana: salix etiam erratica & alnus, aut vitex,
aut hedera sponte proueniunt. PONTED.

§. 4. HUMORE GIGNUNTUR.) Omnes stirpes humore gignuntur, sed non omnes
multo humore gaudent. Quare hunc locum hoc
modo expressit Crescent. 1, 8. Caeteraque quae
humore multo aquosa gignuntur. At Vitruuius
8, 1 sic hac de re est locutus: Aliaque, quae huius-
modi sunt, quae non possunt nasci, nec ali per se
sine humore. In Vaticanis porro codicibus huius
ex Crescentio commemoratae lectionis vestigium
erit, nam haec leguntur: ceruque si aq̄ humore
dec. ut enim aq̄ aquosa significare videtur. PON-
TED.

§. 5. LOCUS ERGO) Idem docent Paxa-
mus Geop. 3, 4 & Democritus 3, 6. SCHOETTG.

§. 5. INTERIUS VNCTVM) contra
ruginem ex humore, credo: & vt facilius in
guis coeant vapores a pinguedine quasi resu-
gientes, quippe specificae, vt philosophi aiunt, le-
uiore.

§. 6. SI AQVAVM VENA EST) Crescentius: Si aquarum vena proxima fuerit.
Vitruuius: Si is locus aquam habuerit. PON-
TED.

§. 6. IN PRAESENTI) Apud Crescen-
tium ⁷ in praesenti non lego, neque apud Vi-
truium qui ait: cum aperimus fuerit, vas humidum
erit, & etiam dissoluitur ab humore. A quo ex-
cerptens Plinius, de huiusmodi aquarum inuen-
tionibus sic 31, 3 loquitur: Si figimus humidum
ruptum, aut in aere sudor, vel lucerna sine de-
fectu olei restincta, aut etiam vellus lanae madi-
dum reperitur, non dubie promittunt aquas.
PONTED. Quidsi fuit in Palladio, si aqua-
rum vena est in proximo: quod in compendiis
scribendi facile pro praesenti irreperere potuit?
nisi forte ipsum in praesenti posuit pro in pro-
ximo.

§. 7. EXTINGTA SUPERANTIBVS
ALIMENTIS) Vitruuius: & postero die
non erit exstincta, sed habuerit reliquias olei & el-
lychnii, ipsaque humida inuenietur. Epitome:
Lucerna plena oleo incensa, si in eodem loco similiter
adopera, in alia die lucens fuerit inuenta, in-
dicabit eum locum aquam habere, propterea quod
omnis calor ad se trahit humorem.

9 Ex Vitruvio 8, 7. SCHOETTG.

sis exhalant, & occupatis statim naribus extorquent animas, nisi quis fugae sibi velocitate succurrat. Prius ergo quam descendatur ad intima ^{bb}, in eis locis Incernam ponis accensam, quae si extincta non fuerit, periculum non timebis; si vero extinguetur, ca-
 2 uendus est locus ^c, quem spiritus mortifer occupabit. Quod si alio loco aqua non potest inueniri, dextera laeuoque puteos fodiemus, usque ad aquae ipsius libramentum, & ab his foramina hinc inde patefacta, velut nares, intus ^d agemus, qua nocens spiritus evaporet: quo facto, latera puteorum structura suscipiat. Fodiendum est autem puteus, latitudine octo ^e pedum quoquoersum ^f, ut binos pedes structura concludat: quae stru-
 3 ctura vestibus ligneis subinde densetur ^g, & structa sit lapide tofacio ^h, vel silice. Si aqua limosa fuerit ⁱ, salis admisione corrigatur. Sed dum foditur puteus, si terra non stabit vitio generis dissoluti, aut humore laxabitur, tabulas oblicuas directas vndique, & eas transuersis vestibus sustinebis ^k, ne fodientes ruina concludat.

X. Aquam vero novam sic probabis: in vase aeneo nitido spargis, & si maculam non fecerit, probabilis iudicetur. Item decocta aeneo vasculo, si arenam vel li-
 4 mum non relinquit in fundo, utilis erit. Item si legumina cito valebit excoquere, vel si colore perlucido carens musco, & omni labe pollutionis aliena. Sed qui in alto fuit putei, perforatis usque ad infusam [†] partem terris ad loca inferiora, possunt vice fontis exire, si vallis subiectae natura permittat.

XI. CUM vero dicenda est aqua, ducitur aut forma structili, aut plumbeis fistulis, aut canalibus ligneis, aut scilicet tubis. Si per formam ducetur, solidandus est canal, ne per rimas aqua possit elabi: cuius magnitudo pro aquae mensura facienda est. Si per planum veniet, inter sexagenos vel centenos pedes sensim reclinetur structu-
 5 ra in ^a sesquipedem, ut vini possit habere currendi. Si quis ^b mionis interiectus occurre-
 rit

VARIETAS LÉCTIONIS.

bb) quid si infusa? c) locus mortifer. Quod P. d) intro Lugd. P. e) V. I. B. R. vel V. I. inf. Cr. f) quaquaversum P. g) densetur Pol. & Lugd. h) toficio Lugd. i) sit P. k) sustin. om. Lugd. [T. X.] †) ultimam I. B. R. [T. XI.] a) in om. I. B. R. in V. I. pedes Cr. b) qui Lugd.

NOTAE VARIORVM.

9, 2 FORAMINA — VELUT NARES) Plin. 31. 3. f. 28 aestuaria vocat, quae illum grauiorem halitum recipiant.

9, 3 SALIS ADMISTIONE) Vtrum Eliuae vati iam cognita fuit ista aquae vitiosae correctio? an symbolum ei tantum erat salis phiala.

10 Vitruvius 8, 5. SCHOETTIG.

10, 1 IN VASE AENE0) Sic quoque epitome Vitruvii c. 5. Sed MS. vt vir doctus in margine notauit, legit: in vas aeneum nitidum: quod ex ipso Vitruvio sumtum: is habet: in vas Corinthium sparsa SCHOETTIG.

10, 1 PROBABILIS IUDICATUR) In Crescentio indicabitur legitur pro indicabitur, quo vsu Palladium opinor. nam rursus verbum aliud eodem modo vsurpauit: Si arenam vel limum non relinquit in fundo, utilis erit. Viir. 8, 5 item si fons novus fuerit fossus, & in vas Corinthium fuit alterius generis, quod erit ex aere bono, et aqua sparsa maculam non fecerit, optima erit. PONTÉD.

11 Vitruv. 8, 7. SCHOETTIG.

1, 1 FORMA STRUCTILI) formam structilem pro canali fabrica constanter explicat Philander ad l. c. SCHOETTIG. De hoc intellectu formae copiose illustrissimus vir Io. Pohlenius ad Fronti. de aquaeductibus p. 143, 12 sq.

11, 1 IN SESQUIPEDEM.) Ienson non in sesquipedem sed sesquipedem sine particula edidit. An semipedem, vt docet Vitruvius 8, 7 (a quo vt indicavi, excerptis Palladius) vt, inquit, structura fiat quasi solidissima, solumque riuus libramens habeat sustinuita, ne motus in centenos pedes semipede eaque structurae conformemur, et minime sol aquam tangat. PONTÉD. Caeterum in hac directura formarum, hoc enim verbo vitur Frontinus, non semper obseruatum esse illam de semipede siue sesquipedem malis adeo regulam in sumtuosissimis etiam veterum operibus, siue hoc impericia artis librandi scilicet fuit, siue vt aquae infra terram depressae non ita facile ab hostibus interciperentur, tum ipse Frontinus indicat, tum ad eum laudatus modo Io. Fu.

rit ^e, aut per latera eius aquam ducemus obliquam, aut ad ^d aquae caput ^{dd} speluncas librabimus, per quarum ^e structuram perveniat ^f. Sed si se ^e vallis interferat, erectas pilas vel arcus vique ad aquae iusta vestigia construemus, aut plumbeis fistulis clausam deiici patiemur, & ^b explicata valle confluere. Sed, quod est salubrius, & villius, fictilibus tubis cum ⁱ ducitur, duobus digitis crassi, & ex vna parte reddantur angusti ⁱ, vt palmi spatio vnus in alterum possit intrare: quas iuncturas viua calce oleo subacta debemus illinire. Sed autemquam in iis aquae cursus admittatur, fauilla per ^m eos mixta exiguu liquore decurrat, vt glutinare possit, siqua sunt vitia tuborum ⁿ. Vltima ratio est, plumbeis fistulis ducere: quae aquas noxias reddunt. Nam cerusa ^o plumbo creatur attrito, quae corporibus nocet humanis. Diligentis erit aquarum receptacula fabricari, vt copiam vel inops vena procuret.

XII. *MENSURA* vero ^a fistularum plumbo seruetur huiusmodi. Centenaria x pedum ^b mille ducentas libras habeat. Octogenaria noningentes ^c l x. Quinquagenaria similiter x pedum pondo sexcenta ^{cc}. Quadragenaria ^d pondo quadringenta l xxx ^e. Tricenaria pondo trecenta sexaginta ^f. Vicenaria pondo ducenta x l. Octonaria pondo nonaginta ^e sex.

XIII.

VARIETAS LECTIONIS.

c) succurrerit Lugd. d) ad om. Lugd. dd) in inf. Lugd. e) quas structura Lugd. I. B. R. f) conueniat I. B. R. g) se om. Lugd. h) & om. I. B. R. i) conuenit P. l) acuti P. m) per eos om. P. n) tabularum P. tabularum Lugd. o) cerussa Lugd. [T. XII.] a) vena abest P. b) pedes P. c) octingentis XL I. B. R. octingentis quadraginta Lugd. cc) octoginta add. Lugd. d) quadrag. pondo quadr. om. I. B. R. e) quinquagenaria pondo DC inf. P. f) CCCC L P. Lugd. quinquaginta I. B. R. g) centum Lugd. I. B. R.

NOTAE VARIORVM.

Plenus p. 63 sq. qui porro Fabretti inuentus & rationibus hac in re vti se proficitur.

II. 2 SI QVIS INTERIECTVS MONS) De hac parte non vltima Romanæ magnitudinis ex instituto agit Raph. Fabretti, cuius tres de aquis & aqueductibus veteris Romae dissertationes tomo IV thesauri antiquit. inseruit Graculus, vnde petere poterit, cuius interest, hæc diligentius explicata, vt oculis etiam subiecta cognoscere.

II. 2 IYSTA VESTIGIA) Vix dubito, quin *fistigia* legendum sit. Vid. Varr. l. 4, 2 & l. 20, 5 in quibus locis plantium declinum significat. *Lenæ, moles, declinæ fistigium* Cæsar in Fabiano thesauro adnotata sunt; Curtiana dat index Freinsheimi. Forte a rectis templorum defuncta loquendi ratio.

II. 3 VITIA TVBORVM) h. e. interprete Vitruvio, vti conueniat, si qua non sunt satis oblata, fauilla oblinantur.

II. 3 CENTENARIA X PEDVM) Huius est Vitruvius 8, 7 quem secutus etiam est Plin. 31, 6 f 31. Notandum autem, quod ait Vitruvius, Ex latitudine lammarum, quot digitos habuerint, ante quam in rotundationem stellantur, magnitudinum, ita nominis concipiunt fistulas. Namque quæ lamma fuerit digitorum quinquaginta, cum

fistula perficietur ex ea lamma, vocabitur quinquagenaria, similiterque reliquæ. Numeri, quos et Commeliniana editione damus, a qua non abeunt reliquæ sæculo XVto recentiores, videntur illi primum intuenti sibi inuicem respondere; conueniunt etiam cum his, qui nunc sunt apud Vitruvium 8, 7 & Plinium 31, 6 f. 31 nisi quod hic octonariæ tribuit centum. Verum aut male subduxerunt rationes antiqui, aut corripserunt hunc locum, infeliciter certe emendarunt, (monstra enim sunt, quæ habent primæ editiones) luntæ, & qui hos fecerit sunt. Nam qui has rationes sequuntur, illi ponunt eandem fistulas omnibus crassitiem, quæ profecto in centenaria longe maior esse debet, quam in quinquagenaria, & ita proportionem in reliquis. Vnde fit, vt male ita constituentur pondera ex sola regula simplicis proportionis vt 100 ad 50 ita 1200 ad 600. Debebat enim aut addi aliquid ad 1200 v. g. quadrans, vt crassior fiat tubus, aut demi idem quadrans de 600, quia non opus est quinquagenariam esse æque crassam. Multo id magis valet, si centenariam cum octonaria aut quinarua adeo comparas, cui apparet vel quartam aut minorem etiam crassitiem partem eius, quæ est in centenaria, conuenire, vt si centenariæ des 1200 libras, octonariæ non 96 sed 24 aut pauciores etiam

Hhh hhh

fistulæ

XIII. [*De ompbacomelli.*] IN vuae semiacerbae succi sextariis sex, mellis triti fortiter duos sextarios debebis infundere, & sub folis radiis diebus XL decoquere *.

XIV. AVGVSTVM Maio par * folis cursus acquauit *.

Hora	I	&	XI	pedes	XXIII
Hora	II	&	X	pedes	XIII
Hora	III	&	IX	pedes	IX
Hora	IV	&	IIIX	pedes	VI
Hora	V	&	VII	pedes	IV
Hora	VI			pedes	III

VARIETAS LECTIIONIS:

[T. XIII.] a) *derelinquere P. quoquere Lugd.* [T. XIV.] a) *per Lugd. I.I — G.*
b) *acquabit Lugd.*

NOTAE VARIORVM.

sufficiant: aut si iustum sit octonariae 96; centenaria non 1200, sed 4800 aut amplius poscat. Bonos restituere numeros forte non nimis difficile foret; de veris h. e. quos scripsit Palladius, an diuinando quis eos assequi possit, vehementer dubito. Caeterum Frontinus de aquaeduct. lib. I art. 25 p. 81 Poleni *quinariam* & reliquas ap-

pellationes aliter accipit, vt modulus quidam aquarum indicetur ex diametro fistulae vel luminis aestimatus, cuius locum erudite expendit C. A. Hausenius Vir doctissimus programme Lipsiensis a. d. IV Febr. 1731 edito. Sed ad nos illa disputatio non pertinet.

PALLADII RVTILII TAVRI AEMILIANI, DE RE RVSTICA. LIBER DECIMVS.

TIT. I.

SEPTEMBRI mense ager pinguis & qui diu tenere consuevit humorem, tertia vlt arabitur, quamvis humido anno possit & antea tertiari. Nunc ager humidus, planus, exilis, quem primo Augusto arari diximus, iteratur & feritur. Graciles cliui nunc primum arandi sunt, & ferendi statim^a circa aequinoctium. Agri nunc stercoreandi sunt, sed in colle spissius, in campo rarius laetamina disponentur, cum luna minuitur: quae res si ferneretur, herbis officiet. Vni iugero asserit Columella **xxiv** stercoris carpenta sufficere; in plano vero **xviii**†. sed iidem cumuli tot dissipandi sunt, quot ea die poterunt exarari, ne stercora exiccata^b nihil profint. Eiiciuntur quidem laetamina, & qualibet hiemis parte. sed si tempore suo elici aliqua ratione non poterunt, ante quam seras, more feminis per agros puluerem stercoris sparge, vel caprinum inanu proiice, & terram sarculis misce. Nec prodest nimium stercoreare vno tempore, sed frequenter & modice. Ager aquosus plus stercoris, siccus vero minus requirit. Sed si^c laetaminis copia non^d abundat, hoc pro^e stercore optime cedit, vt sabulosis locis creatam [vel^f] argillam spargas, cretosis ac nimium spissis sabuloneis. Hoc etiam^g segetibus proficit, & vineas pulcherrimas reddit. nam laetamen in vineis saporem vini vitare consuevit.

II. Hoc mense vliginosi locis, aut exilibus, aut frigidis, aut^h opacis, circaⁱ aequinoctium triticum &^j adorem feretur, dum serenitas constet, vt radices frumenti ante hietnem conualescant.

III. SOLET terra humorem salsum vomere, qui segetes necat. vbi hoc fit, columbinum stercus, aut eupressi folia oportet inspargere, & ita, vt^k eadem misceantur, inarare. ueluis tamen omnibus remediis erit, si aquarius sulcus noxiom deducat humorem. In mediocris agri iugero v tritici modios, &^l adorei totidem conferimus.

nam

VARIETAS LECTIONIS.

[Palladii LIB. X. *scilicet* September. T. I.] a) statim om. P. †) decem Cr. o. Lugd. b) exarata Lugd. c) desit, hoc P. Cr. d) pro om. Lugd. e) id est Lugd. l. B. R. Cr. f) etiam om. Lugd. [T. II.] a) aut om. l. B. R. b) Cr. adorem om. P. [T. III.] a) ne l. B. R. b) Cr. adorei totidem om. P.

NOTAE VARIORVM.

SEPTEMBER.

1, 2 AGRI NVNC) Descripsit Crescent.

8, 13.

6 2 COLUMELLA) 2, 16, 1.

3, 1 VBI HOC FIT) Col. 2, 9, 7.

3, 1 IN MEDIOCRIS AGRIS IVG.) Col. 2, 9, 1.

Hhh hhh 2

3, 1

nam quatuor [ager] pinguis accipiet. Si modium quo^c feretur, hyaenae pelle vestieris, & ibi aliquamdiu quod ferendum est, esse patieris, lata bene provenire firmanetur. Item quoniam^d quaedam animalia subterranea sectis radicibus necant plerumque frumenta, contra haec^e proderit, si herbae, quae sedum dicitur, fuccus aquae mistus vna nocte madefaciat, quae spargenda sunt semina: vel agrestis cucumeris humor expressus, & eius radix trita, si aqua diluatur, & eodem quae ferenda sunt, macerentur humore. Aliqui vbi haec^f segetes suas perferre senserint, inter initia viticorum insulsa amurca, vel praedicta aqua sulcos & aratra persudunt.

IV. Nunc^a gracili solo ordeum feritur cantherinum, modis v per iugerum. Post hoc genus agros cessare patieris, nisi forte laetanen aspergas.

V. Nunc^a, vel maturius aliquanto, lupinus feritur in quacunque terra, vel crudo solo: cui hoc proderit, vt feratur ante quam frigus incipiat. limoso agro non nascitur: cretam reformidat: amat exilem terram, atque rubricam: x modis iugeris mensura completur.

VI. Hoc mense postremo pisum feremus, terra facili & soluta, loco tepido, caelo delectatur humecto. iugero quatuor modios vel tres sparsisse sufficit.

VII. Nunc^a sisamum feritur putri^b solo, vel pinguibis arenis, vel terra congesticia. iugero quatuor vel sex sextarios senuisse conveniet. Hoc mense postremo, prima vice agros proscindemus, qui habituri sunt medicam.

VIII. Nunc^a viciae prima satio est & foeni Graeci, cum pabuli causa feruntur. Viciae vii modii iugerum, aequae & foeni Graeci semen implebit. Farrago etiam loco resiliabili^c stercoreato feritur: ^b ordeo cantherini^c iugero x modios spargimus circa aequi-

VARIETAS LECTIOIS.

c) quo feretur om. P. d) quem P. fuit forte quomh. e. quoniam. e) hoc Lugd. f) hoc—sensere Lugd. [T. V.] a) om. totum caput P. [T. VII.] a) om. caput P. b) purido Lugd. [T. VIII.] a) sterili Gr. G. Com. om. P. b) om. post feritur vsque ad finem P. c) in inf. Sr.

NOTAE VARIORVM.

3. I HYAENAE PELLE) Eadem tradunt Africanus Geopon. 2, 18 & Colum. 2, 9. SCHOETT G.

3. a CONTRA HAEC PRODERIT) Col. 2, 9, 10.

4. ORDEVM CANTHERINVM) Col. 2, 9 Proximus est his frumentis usus ordeo, quod rustici hexastichum, quidam etiam cantherinum appellant: quoniam & alia animalia, quae ruri sunt, melius, quam triticum, & homines salubrius, quam malum triticum pascit. Quae ad verbum exscripsit Isidorus Orig. 17, 3. Derivatur autem a cantherii, (de quibus alii) quod eiusmodi animalia bene pascit, vt pluribus docet Bochartus Hieroz. 1, 2, 9. Vnde merito explodenda est Schookii sententia, qui de Cereuisia c. 4 p. 33 ita dici putat, quod folliculo castratum enascatur. Sic lapathum quoque cantherinum dixit Plin. 20, 21. SCHOETT G.

5. L V P I N V S) Ca. c. 34. SCHOETT G.

7. S I S A M V M) Ita etiam MS. Cod. vt apud

Hesychium quoque *εραυπ*. Sed *εραυπ* vsitatus. SYLBVRGI VS in Indice.

8. I LOCO STERILI) Quantitas pretii est lectio, quam promissus ex MS. Farrago etiam loco resiliabili stercoreato feritur. Festus: Resiliabilis ager dicitur, qui biennio continuo feritur farrago spico, id est, aristato, quod ne fias, solent qui praedia locant, excipere. Exempla frequentia in rei rusticae scriptoribus. Alludit eleganter Plinius 28, 19. Conceptum leporis vltro exenium his, quae parre deserant, resiliabilem fecunditatem adferre. GRONOV. obs. 2, 16. Non dubitavi renovare lectionem librorum omnium ante Gryphianam 1535 editorum & praeterea Paris. 1536 cum ea non MS. tantum suffragio, quod modo vidimus, sed Columellae etiam, quem noster hic descripsit, nitatur. Locus est 2, 11, 8.

8. I X MODIOS SPARGIMVS) Nunc Hordei cantherini decenos modios in singula iugera spargendos docet: at lit. 5 quinque tantum vni iugero sufficere dixit: Nunc gracili solo ordeum cantherinum modis V per iugerum: quapropter

aequinoctium, ut ante hiemem conualecat. Si depasci saepius velis, usque in Maium^a mensem eius pastura sufficiet. quod si ex ea seimen etiam redigere, usque ad Martias Calendas, & dehinc pecora prohibebis.

IX. Hoc^a mense, ut loca foecundentur exilia, lupinus circa Idus seritur^b, & ubi creuerit, vertitur^c vomere, ut putrescat excisus.

X. Nunc^a prata, si libuerit, possumus^a nonella formare. Si eligendi facultas est, locum pinguem, rosidum^b, planum, leniter^c inclinatum, vel huiusmodi vallem deputabimus, ubi humor nec^d statim praecipitari cogitur, nec diu debet inhaerere. Potest quidem & soluto & gracili solo prati forma, si rigetur, imponi. extirpandus est itaque locus hoc tempore, & liberandus impedimentis omnibus, vel^e herbis latioribus^f & solidis, atque virgultis. Deinde cum frequenter exercitatus^g fuerit, ac multa aratione resolutus, submotis lapidibus, & glebis ubique^h confractis, stercoretur luna crescente recenti laetamine. Ab vngulis iumentorum summa intentione seruetur intacta, praecipue quotiesⁱ huiusce, ne inaequale solum reddant multis locis impressa vestigia. Sed si prata vetera mucus obduxerit, abradendus est, & scalpitis eisdem locis foeni spargenda sunt^j semina, & quod ad necandum muscum prodest, cinis saepius ingerendus. Quod si sterilis factus est locus carie^m, incuria, vetustate, exaretur, ac de nouo rursus aequetur. nam prata sterilia plerumque arare conueniet. Sed in nouo prato rapa conferere possumus, quorum messe finita, caetera quae dicta sunt, exequemur. Vicina tamen foeni seminibus mixta post haec spargemus. Rigari vero antequam durum solum fecerit, non debet, ne eius cratein minus solidam vis interflui corrumpat humoris.

XI. Hoc mense locis tepidis maritimisque celebranda vindemia estⁱ, frigidis apparanda. In doliis picandis hic modus erit, ut dolium ducentorum congiorum^x 11 libris picetur[†], deinde pro minoris aestinatione subducas. Sed maturitatem vindemiae cognoscimus hoc genere: si expressa vva, vinacia^a, quae in acinis celantur, hoc^b est grana, sint^c fusca, & nonnulla propemodum nigra: quam rem naturalis maturitas facit.

V A R I E T A S L E C T I O N I S.

[T. IX.] a) om. totum P. b) seratur Lugd. c) vertente vo. putref. Lugd. [T. X.] a) possumus om. Lugd. b) rosidum Lugd. c) leniter Lugd. d) nec statim om. Lugd. e) & P. f) alioribus I. B. R. g) exercitus P. h) ubique om. P. i) quotiens Lugd. l) sunt om. P. m) incuria om. carie Lugd. [T. XI.] †) prouicietur & deinde Lugd. a) grana Cresc. b) hoc est grana om. Cr. c) sint om. I. B. R.

N O T A E V A R I O R V M.

pter vel haec tit. 5 vitiosa censeri potest, vel illa tit. 8: vtra autem ex Columella assequi possumus, si ea quae², si leguntur, diligenter attenduntur: Farraginem in restibilibus sereratissimo loco & altero sulco serere conuenit. Ea si optima cum cantherini hordei decem modii iugerum obseritur circa aequinoctium autumnale. Ex his apparet, hunc locum esse fortasse non integrum, & deficere ea se optima, aut quid item. Nam hordei cantherini x modii in iugero serendi sunt, cum in farragine seritur: maiorem quippe feminis modum exigit, quod pabuli causa iacitur, quia spissius iacitur, ad quinque modii vni iugero satis censendi sunt, cum in messem seruntur. Quare haec erit huius loci sententia: Farrago

eiusdem loco sterilis sererato seritur: ea se optima cum hordei cantherini in iugero (particulam in reponimus ex Rob Steph. libris) x modii spargimus. PONTED.

9 UT PUTRESFIAT EXCISVS.) Habet enim optimam vim stercoreandi agros aridissimos. Florent. Geop. 2, 39.

10, 3 SED SI PRATA VETERA.) Habet Cresc. 7, 2.

11 VINACIA HOC EST GRANA) Granum, vinacia idem significat; quare hoc est grana superuacuum videtur; praeterim cum haec tantum in Columella, a quo id accepit Palladius, legantur 11, 2 Naturalis autem (vuae) maturitas est, si cum expresserit, vinacea, quae acinis celantur, iam

Hhh hhh 3

- ^a cit. Diligentiore optima cereae in decem ^a picis libras, vnam libram miscent, quae & odori proficit, & sapor, & picem lenitate ^a permulcens ^c, frigoribus eam non patitur dissilire. Picis tamen gustu exploranda dulcedo est, quia saepe vina eius amaritudine ^f vitiantur.

XII. NVNC quibusdam locis panicum metetur, & milium. Tempore hoc faselus ad escam feratur. Nunc in ^a amittibus appareatur aucupium noctuae, caeteraque instrumenta capturae, vt circa Calendas exerceatur Octobris ^b.

- XIII. NVNC papauer feritur locis siccis & calidis: potest & ^a cum aliis ole-ribus seminari. fertur vtilius prouenire, vbi virgae & fumenta combusta sunt. Tempore hoc brassicam ^b serges vtilius, vt plantas eius Nouembri inchoante transponas: de quibus & hienne olus, & vere possit cyma ^{bb} produci. Hoc mense spatia hortorum, quae per verum seminiibus impletur es, alte tribus pedibus passinare debebis, & luna ^a decrefcente his sterco inferre. Hoc mense vltimo thymum feremus, sed melius plantis nascitur, quantum possit & semine. agrum diligit apricum, macrum, maritimum ^c. Nunc circa aequinoctium seres origanum: stercoreari ac rigari, donec conualefcat, appetit ^c. Anat loca aspera atque laxosa. Hissem diebus feritur cappar: late serpit: succo ^f suo terris nocet. ferendum est ergo, ne procedat vterius, circumueniente fossato ^d, vel luto structis ^f parietibus, solo sicco & gracili: herbas ^{dd} sponte persequitur: ^a floret aestate. Sub occasu Vergiliarum cappar arefcit. Gith ^c hoc mense vltimo bene feritur. Hoc mense nasciturium ^f feremus & anethum locis temperatis & calidis, & radices locis siccis, & passinacas, & caeresolium circa Octobres Calendas, & lactucas, & betas, & corjandrum, & primis diebus rapa & napos.

- XIV. MENSIS Septembri circa Calendas Octobres, vel Februario tuberes feremus fobole, vel uocole, cuius tenera diligenter nutriti debet infantia. Sumatur cum radicibus planta diuulsa: bubulo fimo linatur ac luto: statuatur pingui terra & subacta, ^a subditis conchis, & marina alga: terris magna sui parte condatur. Alii pomis statim grana decussa & sole siccata, pingui & prope ^a cribrata terra, autumnio tria simul ponunt, quae feruntur in vnum ^b coire virgultum: quod assidua rigatione iuuandum est, atque fossura, quae solum leuiter scalpens teneritudinis robur inducat. post annum deinde,

VARIETAS LECTIIONIS.

- cc) viginti Lugd. dd) sarrisate P. e) permiscens P. I. B. R. f) amaritudo corruptis P. [T. XII.] a) in amittibus om. P. b) Octobres Lugd. [T. XIII.] a) etiam al. P. b) brassicam — mense vltimo om. P. bb) quima Lugd. c) Hoc mense hortorum, quae per verum seminiibus impletur et, alte tribus pedibus passinare debebis: & luna decrefcente sterco inferre: Haec inf. P. cc) impletur Lugd. ^f succo Lugd. d) fossato P. ^f structis Lugd. P. dd) herba coni Morg. l. 91. sed add. 11, 17. c) Gith hoc etiam Lugd. Giddi P. I. B. R. f) bene inf. P. [T. XIV.] a) quidlibet probe? b) vnicum Lugd.

NOTAE VARIORVM.

iam infusata, & nonnulla propemodum nigra fuerint. PONTED.

13. 2 ADPETIT) Placet scripta lectio: donec conualefcat, amplectitur. Sic Ammianus lib. XVII offerre obsides, quietis vincula conservandae, gratanter amplexi sunt. GRONOVIVS Obf. 2, 16.

13. 2 SVCCO SVOI MS. Lugd. succo. Lege: iucis suo terris nocet. Idemque intellige, quod

Octobris tit. 2, quod pro malitia sua ferendum non est: nam terrae riber exhausti. Varro de rerust. 1, 45 Agrum alterius anni relinquij oportet, aut paulo leuioribus sationibus serere: id est, quae minus sugunt terram. Plinius 16, 34 de candida herba: Etiam plurimis locis intercisit vni tamenduraeque: & rotundum initia radicum habet, quos brachia, quibus incoluntur ac solida arboris sugis ac strangulat. GRONOVIVS Obf. 3, 15.

de, vel aliquanto tardius, quae fuerit de semine planta transfertur: & hoc genere fructus efficit dulciores. Mense Ianuario ultimo vel Februariò tuberum ^c furculus inirabili-
ter proficit cydonio infitus. inferitur autem malis omnibus, & ^d piris, & prunis, & ^e Calabrici melius trunco siffo quam cortice. desuper qualo vel siftili vase munitur, reple-
tis vsque prope summmitatem furculis terra subacta cum stercore. Profunt tuberibus, quae
malis prodesset memorauit. Tuberes seruabantur, si obruantur in milio, vel uiceolis pi-
catis & oblitis.

XV. Hoc etiam mense pauimenta in solaris & lateres faciemus eo more quo
Maio mense descripsi.

XVI. [De diamoro.] SVCCVM mori agreffis paululum facies deferuere.
Tunc succi [ipsum ^a] duas partes, & vnam mellis admifces, & mista curabis ad pingue-
dinem mellis excoquere ^b.

XVII. VVAS quas seruare volumus, legamus illaefas, neque acerbitate rigi-
das, neque maturitate defluentes ^a, sed quibus est & granum luce penetrabili ^b splendi-
dum, & tactus cum molli incuraditate ^c callosus. Siqua sunt corrupta ^d vel vitiosa, re-
fecemus: nec patiamur interesse, quibus inexpugnabilis acerbitas contra blandimenta ae-
stiuu caloris induruit. Tunc incisos botryonum tenaces calida pice oportet amburi, at-
que ita in loco sicco, frigido, & obscuro sine luminis irruptione suspendi.

XVIII. VITIS cuius fructus humore putrefcit, per latera pampinanda est an-
te trigefimum vindemiae diem, & sola frons illa seruanda est, quae in summmitate posita
solens nimium defendit a vertice.

XIX. SEPTEMBRIS & Aprilis dies horis similibus conferuntur.

Hora	I	&	XI	pedes	XXIV
Hora	II	&	X	pedes	XIV
Hora	III	&	IX	pedes	X
Hora	IV	&	IIIX	pedes	VII
Hora	V	&	VII	pedes	V
Hora	VI			pedes	IV

VARIETAS LECTIONIS.

c) tuborum hic & alias Lugd. d) & pyris om. Lugd. P. e) & calabrici om. P. Calabraci Gr.
[T. XVI.] a) ipsius omitt. I. B. R. Pal. Lugd. b) excoquere hic & facpius Lugd. [T. XVII.]
a) resfines Lugd. P. b) penetrabili & P. c) secund. hic & fere ubiq. Lugd. d) corrupta vel om. P.
[T. XVIII. & XIX.] Carent diuerfitate.

NOTAE VARIORVM.

14. 3 ET CALABRICI) Credo, quosdam
tuberes, a solo, ubi tum bene proueniebant, di-
stos Calabricos, Palladii forte aeuo notiores, quam
Plinio aut superioribus.

14. 3 PROPE SVMMMITATEM SVR-
CVLIS) Nihil sani extundo, si sana haec est
lectio. Surculine replentur terra cum stercore
subacta? apage. Quid igitur? suspicor legen-

dum, qualo, vel siftili vasa, repletis terra — vi-
que ad summmitatem surculi: quae forte ratio vi-
gorem viridem facilius conseruat furculo.

17 ILLAESA) intactas, recentes, inte-
gras. Vide Barthium Adu. 34. 18 ubi eodem mo-
do corrigat Apicium lib. 1, qui sua ex nostro ex-
scripsit, SCHOETTG.

PALLADII RVTILII TAVRI AEMILIANI, DE RE RVSTICA. LIBER VNDECIMVS.

TIT. I.

OCTOBRI^a mense adorem seremus, ac triticum. Iusta satio^{aa} est a decimo^b Calendarum Nouembrium, vsque ad sextum Idus Decembris regionibus temperatis. Nunc etiam laetamen effertur ac spargitur. Hoc etiam mense seremus ordeum, quod dicitur cantherinum. Seritur macra & siccata terra, vel multum pingui, nam^c quia hoc semine macescunt arua, pingui vincitur agro: alteri non habet quod amplius nocere possit^c, cum propter macritatem semen aliud ferre non valeat. Laeto agro non^d est ferendum. Etiam nunc eruum, lupinum^e & pisum, & sisamum^f seremus³ (vt dixi): sisamum vsque ad Idus Octobres, & faselum, tamen^g terra pingui, ac resistibili agro: quatuor modis iugerum complebimus.

II. Hoc mense lini semen seremus, si placet, quod pro malitia sui ferendum non est; nam terrae vber exaurit. Sed si velis loco pinguisimo, & modice humido, feretur in iugero viii^a modis. Aliqui macro solo, spissum serunt: ita assequuntur vt linum subtile nascatur.

III. Nunc opportuna vindexia est, cuius tempore notanda est foecunditas vitium, & notis quibuscunque signanda, vt ex^a his ad ponendum sarmenta possimus eligere. Asserit autem Columella, explorari foecunditatem^b vno anno non posse, sed quatuor: quo numero cognoscitur vera generositas furculorum.

IV.

VARIETAS LECTIONIS.

[Palladii LIB. XI. sive October. T. I.] a) Hoc tempore ordeum I. B. R. Vid. Jan. princ. aa) satis Lugd. b) sexto Idus Nou. I. B. R. X. Kls P. c) pro verbis nam — agro nihil praeter hac vine-
tur Lugd. nam — ferendum om. P. cc) possit, quae sem. al. f. n. possit Lugd. d) nunc Lugd.
e) Lupinus I. I. — Cam. f) sisamum P. g) tamen om. P. [T. II.] a) I. X. P. [T. III.] a) ex-
lis Lugd. pro ex illis. b) fertilitatem P. vno anno explorari fertilit. non Lugd.

NOTAE VARIORVM.

OCTOBER.

1, 2 LAETO AGRO) h. e. medio inter pinguem nimis & macrum.

1, 2 ETIAM NUNC FRVVM, LV-
PINVM) Recepti interpunctionem & postre-
mae vocis lectionem, quae est in primis editio.

nibus, cum altera, quomodo vera esse possit, non videam. Est autem talis, Laeto agro non est se-
rendum etiam nunc eruum, lupinus, et pisum et
sisamum. Seremus (vt dixi) sisamum &c.

2 LINI SEMEN) Ex Colum. 2, 10.

SCHOETTG.

2 COLYMELLA) Arb. 2. SCHOETTG.

IV. Hoc mense postremo *, vbi calidi ac sicci aëris qualitas est, vbi exilis & aridus [est] campus, vbi collis praeruptus aut macer, vites vtilissime ^b ponuntur, de quibus satis mense Februario disputauimus. Nunc locis siccis, calidis, exilibus, macris, arenosis, aridis ^c, quaecunque de pastinis, de vitibus ponendis, putandis, propagandis, reparandis, vel arbusculo faciendis, ante dicta sunt, rectius fiunt ^d, vt contra exilitatem glebae hibernis imbribus adiunguntur. Sic & humorem sitientibus conferunt, & recisa vel merfa glacie non adurunt, quia talibus locis pruinarum vis & natura nascitur.

V. Post Idus Octobris * ablaqueanda est omnis nouella vinea ^b seu in pastino, seu in scrobibus aut sulcis, vt amputentur radices superuacuae, quas produxit aestate: quae si conualuerint, inferiores radices faciunt interire, & ita remanebit vitis in summitate suspensa: quae res eam frigori obuocian faciet, & calori. Sed hae radicales non ad siccum ^{bb} debent recidi, ne aut plures inde nascantur, aut noua plaga corpori vitis impressa, vi secuturi ^c algoris vratur. recidemus autem relicto digiti spatio: & si placida ibi hiems est, apertas relinquimus vites: si violenta, ante Decembres Idus operiemus: si praefrigida, aliquantulum columbini stercoreis sub ^d ipsa hienne circa viticula- rum vestigia largiemur, quod contra frigus nimium ^e Columella dicit toto faciendum esse quinquennio.

VI. Hoc tempore idcirco locis quibus dixi, propagatio melior est, quia firmandis radicibus vitis incumbit, cum profereudi palmites ^a, eam cura non permouet ^b.

VII. Hoc mense aliqui vites & arbores locis calidissimis inferere consue- runt.

VIII. Nunc etiam locis calidis & apricis oliueta instituemus, more vel ordine quem Februarius * mensis ostendit. Seminaria quoque olearum talibus facie- mus hoc tempore, & omnia quae ad oleam pertinebunt. Oliuas quoque albas condie- mus, sicut postea referetur ^b. Hoc tempore ablaqueandae sunt arbores oleae prouinciis siccioribus ac tepidis, ita vt eis a superiori parte humor possit induci. Omnem fobolem ^a conuelli Columella praecepit. nihi autem videtur paucas dimitti semper, ac solidas, ex quibus vel in vetustate, matris loco delecta ^c succedat, vel melius nutrita, & aggestae terrae beneficio, & iam suas habens radices, ad oliuetum faciendum sine cura seminarii transferatur arbuscula. Nunc, si suppetit, intermisso triennio stercoreanda sunt oliueta locis

VARIETAS LECTIOMIS.

[T.IV.] a) *extremo Lugd.* vt Jul. 1, 1. c) *apricis Lugd.* I. B. R. *apertis Cr.* d) *fuertis Pol.* [T.V.] a) *Oleasres Lugd.* Neumbris & P. b) *vineas om. Lugd.* bb) *vid Morg.* I, 22 tit. 11, 15. c) *secuti Lugd.* d) *sub ipsa hieme om. P.* e) *nimium om. P.* [T.VI.] a) *palmitis Lugd.* b) *promouet Cresc.* [T.VIII.] a) *Februarius mense P.* b) *seretur P.* c) *dilecta Lugd.*

NOTAE VARIORVM.

4, 1 ARIDVS [EST] CAMPVS) In Florent. codd. *est* non reperitur; ideoque etiam Commelinus circumpositis lineis suspectum habuit. Crescentius quoque reliqua 12, 10 excerpens, id non transcripsit. PONTED.

4, 2 SICCI, ARIDIS.) Bis in hoc loco idem occurrit, primum *siccis*, deinde *aridis*. Sed *ad aridis* vitiosum est. Crescentius 12, 10 transcripsit *apertis*. Sed in Florent. manu exaratis libris ac Vatic. tunc etiam in Regiensi edis. ac lensen. *apricis*. PONTED.

4, 2 CONTRA EXILITATEM GLEBAE) Plura transcripsit Crescentius 12, 10 *vt contra exilitatem glebae, & aëris siccitatem, hibernis imbribus adiunguntur*. PONTED.

5 EXCOL. ARB. 5. SCHOEFFTG.

6 Habet etiam Cresc. 4, 10.

8, 1 FEBRUARIUS MENSIS) Locum est tit. 18. Caeterum ex Mediceo forte legendum est *Februarius mense ostendit*, deleta vna literula.

8, 2 COLUMELLA) 5, 9, 13.

lii iii

8, 3

locis maxime frigidis. Caprini stercoris sex librae vni arbori, vel cineris modii singuli sufficient. Mulcus tamen semper radatur arboribus: & putentur (sicut Columella dicit) octo annorum aetate transacta. Videtur mihi vnoquoque anno sicca & ^d infructuosa cum aliqua debilitate nascentia debere recidi. Quod si fructus arbor lacta ^f non asseret, terebretur Gallica terebra usque ad medullam foramine impresso, cui oleastri informis talea vehementer arctetur, & ablaqueatae arbori amurca insula, vel vetus vrina fundatur. Hoc enim velut coitu steriles arbores vberantur, quas tamen durante malitia oportebit inferere. Hoc mense fossas riuosque purgabinus.

IX. GRAECI iubent, si vnam niuius imber infuderit, posteaquam mustum eius primo ardore seruebit, vt ad alia vascula transferatur. Ita propter naturae grauitatem remanens aqua subsidet, & translatum vinum pure seruabitur, relicto quicquid se illi ex imbre misceuerit.

X. NUNC oleum viride faciemus hoc genere. Oliuam quam recentissimam, cum varia est, colligis, & si diebus aliquot collegeris, expandis, ne calefiat. si qua ibi putris aut sicca est, remoues. Vbi vero compleueris modum factorii, sales, tritos, vel non tritos, quod est melius, in oliuam eandem mittis per decem modios, tres salis, & molis primo, & sic saltam in nouis canistris esse patieris, vt pernoctet cum salibus, & duceat in se eosdem sapes: ac mane premi incipiat olei meliorem fluxum redditura, salis sapore concepto. canales sane, & omnia receptacula olei, calida aqua prius lauabis, vt nihil de anni praeteriti rancore custodiant. Focos etiam non propius adiuuebis, ne olei saporem fumus inficiat. Nunc mense postremo locis siccis & calidis ad oleum faciendum lauri baccas legemus.

XI.

VARIETAS LECTONIS.

d) & om. Lugd. e) ressecari Lugd. f) lactos L.I — G. g) infundatur P. [T. IX.]
a) misceatur a. V.

NOTAE VARIORVM.

8, 3 OLEASTRI INF. TALEA) oleastri apium vocat Nou. 7, 14.

9 GRAECI) Democ. Geopon. 7, 4. SCHOETT G.

10, 1 OLEVUM VIRIDE) ex oleis viridibus & recentibus, Graeci vocant *εὐδακρον*. Vide Apuleium Geop. 9, 19 vnde noster sua sumit. SCHOETT G.

10, 1 TRES SALIS, ET MOLIS PRIMO). Locum hunc quamuis in manu exaratis libris sic reperitur neque syncerum neque fortasse integrum opinor; nam primum illud *tres salis* quid significet, incertum habeo. Si enim modios salis tres intelligamus, in decem oliuarum modios addendos, (quid namque aliud suspicari possumus?) in absurdum incidimus, quippe cum modius 22 sextarios contineat, vt docet Isid. L. 14: fit vt decem oliuarum modii 66 salis sextarios misceamus, nimirum senos sextarios cum dimidio & $\frac{1}{2}$ cum singulis modii. Qui modus longe illum excedit, quem Colum. 12, 50 seruandum praeceperat ad hunc modum: *admixtis binis sextariis integri salis in singulis modios*. Iam vero quod sequitur, & *molis*, primo multa defi-

cere, vt opinor, ostendit, si ea attendantur, quae idem Pallad. 12, 17 de conficiendo oleo memoriae mandauit: Sed non solum multa esse elisa censeo, verum etiam alio loco quae supersint collocata. Nam primum oliuae purgantur, deinde molis leuiter suspensis subiiciuntur, vt amurca aliquatenus exprimat, spargitur mox sal, & interposita nocte maiori vi mane oliuae preuuntur. Haec omnia ex Columella percipere possumus 12, 50, 9. Cum primum, inquit, *baccas variare coeperint* &c. Id Apuleius in Geop. 9, 19 *ὅταν δὲ τὰς ἀελίας ἀρξαμένους περὶ τὸν ὄρεα δὲ reliquia vsque ἀδύνατα γὰρ πωλῶν*. Quapropter (si licet coniecturis indulgere) haec erit Palladii de oleo viridi conficiendo sententia: *Vbi vero compleueris modum factorii, praelo oliuas subicias, & molis primo leuiter suspensis premito, vt amurca aliquatenus exprimat: deinde sales tritos vel non tritos, quod est melius, in oliuam eandem mittis per decem modios sextarios* (vò enim tres primarios sextarii sillabam fuisse reliquis elisis, opinor) *salis XX, & sic saltam in nouis &c.* PONTED.

10, 1 ET MOLIS PRIMO) in mola olearia, quae *trapetum* vocatur, & manu circumducitur pot-

XI. MENSE Octobri serenda sunt iutyba, quae hiemi ꝑ seruiant. Amant humores, & terram solutam. Arenosis & salis locis atque maritimis summae proveniunt. Area his planior apparetur, ne radices eorum terra fugiente nudentur. Quatuor foliorum transferantur ad locum stercoreatum. Nunc plantae cardui ponuntur: quas cum ponemus, radices earum summas ferro resecamus, ac fumo tingimus: ternum ^a pedum spatio separamus incrementi causa, pedali scrobe depositas binas aut ternas. cinerem saepe sub hieme diebus ficiis, firmiterque miscebimus ^b. Hoc mense sinapim serimus. terram diligit aratam, & si fieri potest, congesticiam, quamvis vbiunque nascatur. sarculari debet assidue vt respergatur pulvere, quo soletur, non minus gaudet humore ^c. De quo semen legere disponis, suo loco esse patieris; quod ad escam parabis, robustius facies transferendo. In sinapi vetus semen inutile est, vel sationi, vel vsui: quod dentibus fractum, si intus viride videbitur, novum est: si album fuerit ^d, vetustatem fatetur. Hoc mense malua serenda est, quae occurfu hiemis ab incrementi longitudine reprimetur. loco pingui delectatur, & humido: gaudet laetamine. Transferuntur plantae eius, cum coeperint folia quatuor habere, vel quinque, melius comprehendit eius planta quae tenera est: maiori enim translata languebit. sapor illis ^e melior est, si non transferantur. sed ne cito erigantur in caulem, in medio earum glebulas constitues, ut lapillos. Rara ponenda est, sarculo delectatur assiduo. sic liberandae sunt herbis, ne motum sentiant in radice. Si transferendis plantis nodum facias in radice, sessiles fient. Nunc etiam locis temperatis & calidis anethum serimus. Cepullae ^f seruntur etiam hoc mense, vel menta, & paslinacea, thymum & origanum, & cappar ^g mensis initio. Item betam locis siccioribus, necnon arnoraceam seremus, vel transferemus ad culta, vt melior ^h fiat: nam haec agrestis est raphanus. Nunc porrum verno satum transferre debemus, vt crescat in caput. sane sarculis circumfodiatur assidue, & comprehensa porri planta velut tenacibus alleuetur ^b, vt inanitas spatii, quae radicibus suberit, incremento capitis suppleatur. Ocimum quoque etiam nunc serimus, quod citius nasci fertur hoc tempore, si aceti imbre leuiter spargatur insusum.

XII.

VARIETAS LECTIONIS.

[T. XI.] †) hiemi l. B. R. Lugd. hieme alii. a) ternorum P. b) misecimus Lugd. .c) humere de quo — disponis: suo — patieris quod — parabis. robustius Com. d) est P. e) enim P. Lugd. f) Item cepullae l. B. R. ff) cappar Palat. g) mollior P. h) alleuetur — radicibus om. P.

NOTAE VARIORVM.

ci potest, vt ex Apuleii l. c. constat. Primo i. e. prius, vel ante. SCHOETT G.

11. 1 NVNC PLANTAE CARDVI)
Cresc. 6, 27.

11. 3 MALVA SERENDA EST)
Quae de Malua hoc in loco traduntur, ad Lactucas magis pertinere videntur. Quis enim nouerit Maluas sessiles fieri, vi hic docetur: si transferendis plantis nodum facias in radice, sessiles fient? At in Lactueis hoc familiare est, sessilesque Lactuae plurimum apud veteres celebrabantur, hinc cecinit Martialis (3, 47) Illic videves frutres nobiles caules: Et vtrumque porrum, sessilesque Lactucas. Plinius 19, 8 de Lactueae generibus: Tertium sessile quod Laconeum vocant. Praeterea Florentinum Geop. 12, 13 qua ratione sessiles fiant, tradit: ὅτι ἐὰν βάλῃ σπέρματι ποτίζου

σπέρματις καὶ πολυφύλλως, καὶ μὴ ἑκαπύλλῳ, ἀλλὰ χαμυρῶνως ὡς, μεταφύτευας αὐτάς περὶ χεῖρ' ὅταν δὲ μεγαλὸς παλαιωταίνῃ ὅχει, περιφύλλῃ αὐτάς, ὥστε φανέσθαι τὰς ῥίζας, περιπλάσσει αὐτὰς βάλαν' καὶ προχέουσαι τὸν ὅλον ὅταν δὲ αὐτοὶ ὀφθαλμοῖς τὴν βλαστὴν ἴδωσιν ἐνέσθῃ, καὶ ἐκτελέσθωσαν ἀπὸ σπέρματος, ὅταν εἰς τὸ πλάτος τὴν κορυφαίαν, καὶ μὴ εἰς τὸ μήκος λαμβάνωσιν. Si autem velis lactueas sessiles facere, & solicias, & in caulem non excreescere, sed humiles, & ad terram depressas esse, transplantatas rigato. Cum autem ad altitudinem palmi creuerint, circumfode ipsas, vt appareant radices, & stercore bubulo recenti obruere, & statim riga. Vbi autem creuerint, germen acutissimo ferro fide, & testam non piceam impone, quo in Lactueidum, & non in longitudinem augmentum capiant. Hoxum nonnulla & Palladius commemorat hoc lo:

XII. Cui placet curas agere saeculorum, de palmis cogitet conferendis. Hoc igitur mense dactylorum non veterum, sed nouorum ac pinguium recentia ossa debet obruere, terrae cinerem miscere. si plantam velit, ponenda est Aprilis mense, vel Maio. Locis delectatur apricis & calidis. Fouenda est, ut crescat, humore. Terram solutam, vel sabulonem requirit, ita tamen, ut quando planta deponitur, circa eam, vel sub ea pinguis terra fundatur. annicula transferatur aut biuia, Iunio mense, vel Iulio incipiente. circumfodiatur assidue, ut rigatione continua aestatis vincat ardores. Aquis palmae aliquatenus falsis iuuantur, quae insci debent salibus, etiam si tales eas natura non praebuit. Si aegra est arbor, feces vini veteris ablaqueatae oportet infundi, vel radicum superuacua capillamenta decidi, vel cuneum salicis interfossis radicibus premi. Constat autem locum prope nullis vitem fructibus, in quo palmae sponte nascuntur. Pistacia feruntur autumnno, mense Octobri, & s. sobole & nucibus suis: sed melius ipsa pistacia iuncta ponuntur, mas ac foemina. marem dicunt, cui sub corio velut ossei longi videntur latere testiculi. Qui diligentius facere voluerit, pertusos caliculos, & stercoreata terra repletos parabit, & in his pistacia terna constituet, ut ex omnibus germin quodcumque procedat: quod, ubi conualuerit planta, hinc facilius transferatur mense Februarii. Amat locum calidum, sed humectum, & rigatione gaudet, & sole. Inferitur terebintho mense Februarii vel Martio: at si alii amygdalo inseri posse firmarunt. Cerasus amat caeli statum frigidum, solum vero positionis humectum. in tepidis regionibus parua prouenit. calidum non potest sustinere. montana vel in collibus constituta regione laetatur. Cerasi plantam siluestrem transferre debemus mense Octobri vel No-

VARIETAS LECTIONIS.

[T. XII.] a) palmam ponendam curabimus Apr. P. 22) disponitur Lugd. b) & P. Lugd. c) rigationem P. Ienff. d) continuis Lugd. I. B. R. e) etsi I. B. R. si om. P. f) & om. I. B. R. g) vel ut P. ut Lugd.

NOTAE VARIORVM.

eo: Sed ne cito erigantur in caulem, in medio earum glebulas constituit aut lapilli. Idem de laeueis 2, 14. Latius fit, si rava ponatur, vel cum producere incipiet caulem, eo leuiter inciso, gleba prematur aut testa. Quod in laeueis hierietiam Columella declarat 11, 3 quae (laeuea) quo tardius caulem faciat, cum aliquod incrementum habuerit, exiguum testam media parte accipiat, eo quasi onere coercita in latitudinem se diffundit. Haec tamen adiecit sufficit, nam maluit an laeuea (quamvis haec potior videatur) sit legendum, iniudicatum relinquo. PONTED.

12, 1 CVRAS AGERE SAECVLO- RVM) de posteritate bene mereri plantatione illarum arborum, quae sero fructus ferre solent. Fortasse noster ante oculos habuit verba Caecilii in Synephebis a Cicerone Tuse. quaest. 1, 14 & de Senect. c. 7 confirmata: *Seruis arbores, quae aeterni saeculo praesint.* SCHOETT G.

12, 1 DACTYLO RVM) Descripsit Cresc. 5, 23. De cultu palmarum Leontinus Geop. 10, 4 & 5.

12, 1 SAABVLONEM) Theophr. hist. plant. 2, 8 *ὅτι δὲ τὸ χέραι ἀμυγδαλῶν. & p. p. παραχρῆν γὰρ ὅτι πλεονεξία φασί, ἀρμυγδῶν δὲ χέραι.* SCHOETT G.

12, 1 CIRCA EAM — PINGVIS TERRA) Severe nimis Plinius 17, 5 *Terram terra emendari, ut aliqui praecipiant, super tenuem pingui inieci, aut gracili bubulaque super humidam ac praeipue, dementia operae est. Quid enim potest sperare, qui talem colit. Mixturam illam v. g. Theophrastus de causis plant. 3, 15, itemque Col. 2, 6, 4 commendat, & usus recentiorum comprobat.*

12, 2 CIRCVMFODIATUR ASSIDUE) Cresc. 5, 21: *Circumfodiatur assidue ut irrigatio continua aestatis vincat ardore.* An: *Circumfodiatur assidue, & rigatio continuis aestatis vincat ardore.* nam circumfodiendo non rigamus, sed & circumfodere & rigare saepe debemus. Vernacula Palladii interpretatio: *Se li la uori spesso a' piedi, & spesso i' inacqui.* Reposui porro continuis, ut edidit Ienson. pro continua, quoniam non continua debet esse rigatio, ut continui sunt per aestatem ardores. PONTED.

12, 2 SI AEGRA EST ARBOR) Desf. Cresc. 5, 23.

12, 3 PISTACIA) Ex Damogeronte Geop. 10, 12. SCHOETT G.

12, 4 CERASVS) Pleraque de ceraso transtulit in opus suum Cresc. 5, 5.

Novembri, & eam primo Ianuario, cum ^{ss} comprehendit, inferere. Plantaria vero creari possunt, si praedictis mensibus spargantur poma, quae summa facilitate nascuntur. Ego sic huius arboris facilitatem probavi, vt virgula ex ceraso pro aduinculis † per ^b vineam posita in arborem profuissse confirmem. Et Ianuario mense feri potest. Inferitur mense Novembri melius ⁱ, vel ^k, si necesse sit, extremo Ianuario. Alii & Octobri inferenda esse dixerunt. Martialis in trunco inferi iubet. mihi inter corticem & lignum feliciter semper euenit. qui in trunco inferunt ^l, sicut Martialis dicit, omnem lanuginem, quae ^m circa est, auferre debebunt; quam ⁿ, si remanserit, insitis nocere manifestat. In cerasis hoc seruandum est, & in omnibus gummiatis †, vt tunc inferantur, quando his ^o vel non est, vel desinit gumma ^p effluere. Cerasus inferitur in se, in pruno, in platano; vt alii, in populo. amat scrobes altas, spatia largiora ^q, assiduas fossiones. Putari in ea putria & licca debebunt, vel quae densius arcata protulerit, vt rareseat †. simum non amat, atque inde degenerat. Cerasa vt sine osse † nascantur ^r, 7 fieri Martialis hoc dicit. arborem teneram ad duos pedes recides, & eam vsque ad radicem fines, medullam partis vtriusque ferro curabis abraderi, & statim vtrasque partes in ^s se vinculo stringis, & oblinis fimo, & summam partem, & laterum diuisuras. post annum cicatrix ducta solidatur. hanc arborem furculis, qui adhuc fructum non attulerunt, inferes, & ^t, vt asserit, ex his sine ossibus poma nascuntur. Si cerasus concepto humore putrescit, in trunco foramen accipiat, quo possit educi. Si formicas ^u 8 titur, succum portulacae debebis infundere, cum aceti media parte permittum, vel vini fecibus truncum arboris florentis adlinire ^v. Si aestu Canicularum ^w fatigatur, trium fontium singulos sextarios suntos post solis occasum radicibus ^x arboris iubeamus influere sic, ne remedium luna deprehendat ^y. vel herbam symphoniacam circa arboris truncum torquebimus in coronam, vel ^z ex ea iuxta inun codicem cubile faciemus. Cerasa non aliter quam in sole vsque ^a ad rugas siccata seruantur. Mense Octo- 9 bri aliqui mali arborem calidis & ficcis regionibus ponunt, & cydonia circa Nouembres Calendas, & forbum vel amygdala ^b in feminariis obruunt, & pini semen aspergunt. Hoc mense poma condienda sunt, atque seruanda eo more quo in ^c singulorum titulis continetur, velut quaeque matura processerint.

XIII. Hoc etiam mense aluearia castrabuntur, more quo dictum est, quae tamen oportet inspicere, & si abundantia est, demere; si mediocritas, partem mediam relin-

VARIETAS LECTIIONIS.

gg) cum prebendis Lugd. †) sic Lugd. ammin. al. h) per vineam om. P. i) melius om. P. k) vel om. Lugd. l) conserunt Lugd. I. B. R. m) quae circa est om. P. n) quae I. I — G. quam manifestas om. P. †) gummatis Lugd. o) his I. B. R. his vel non est, vel omittit P. p) gummen I. B. R. it. Pal. q) Lugd. gummi Inuit. q) longiora I. B. R. †) arefcas Cr. ‡) effa hic & mox Lugd. x) ita inf. P. sic inf. Cr. a) in se om. P. Cr. t) q) vt asserit om. P. u) adline I. B. R. x) Canicularum Lugd. P. y) radicibus infundes, sed ne Cr. P. z) apprehendas. Herb. P. a) vel ex - - faciemus abest P. b) vique ad rugas abest P. c) amygdalas I. B. R. d) in om. Lugd.

NOTAE VARIORVM.

12, 5 INSERTIVR MENSE NOVEMBRI) Ex Plinio 17, 14. SCHOETT G.

12, 7 CERASA VT SINE OSSE) Habet Crescentius, non modo 5, cui sed etiam 8, 7.

12, 8 CERASA NON ALITER) Im-

mo & recentia feruntur, vt docet Pamphilus Geop. 10, 42. SCHOETT G. Hodie etiam tralaticium est cerasa condire aceto; ne de saccharo dicam, cuius vsum nostris incognitum fuisse apparet, & pluribus docuit Salmastius.

13 DICTVM EST) Lun. 7, 2.

relinquere pro hiemis inopia: si vero sterilitas apparet in cellis, nil prorsus auferre. Mel-
lis vero & ceræ superius est demonstrata confectio.

XIV. Næ † lecta præteream, quæ Graeci sua fide media de condiendi vini
genere disputarunt, demonstrare curavi: qui vini naturam tali ratione discernunt, &
hanc in eo volunt esse distantiam, ut quod dulce est, gravius dicant; quod album, &
aliquatenus salsum, convenire vesicæ; quod croceo colore blanditur, digestionis accom-
modum^a; quod album & stypticum, prodesse stomacho laxiori; transinarinum, pal-
lorem facere, & tantum^b sanguinem non creare: vuis^c nigris fieri forte^d, rubeis sua-
ue, albis vero plerumque mediocri. In condiendo ergo^{da} vino aliqui Graecorum mu-
stum decoctum ad medietatem vel tertiam partem vino adiciunt. Alii Graeci ita^e iu-
bent, aquam marinam mundam de puro & quieto mari, quam anno ante compleverint,
referuari: cuius talem esse naturam, ut & fulescine vel amaritudine per hoc tempus ca-
reat, & odore; & dulcis fiat^f ætate. ergo eius octogesima partem musto admiscant,
& gyphi quinquagesimam. post tertiam deinde diem fortiter commouent, ac pollicen-
tur non ætatem solum vino, sed splendorem quoque coloris asserere. Oportet autem
nona quaque die vinum moneri atque curari: vel^g si tardius, vudecima. frequens enim
respectus faciet iudicare, utrum vendenda sit species, an tenenda. Quidam resinae sic-
cæ tritæ vncias tres dolio immergunt & permouent, & vina diuretica sic fieri posse per-
fuerunt. Mustum vero, quod per pluias frequentes leue est, si curari debere iussu-
runt, quod probari gustu ipsius poterit. Omne mustum decoqui iubent, donec pars eius
vigesima possit abundi: melius quoque fieri, si centesimam partem gyphi adicias. La-
cedæmonii vero, couseque decoquere, donec vini quinta pars pereat, & quarto anno vi-
bus ministrare. Suave vinum de duro fieri docent, si ordeæ pollinis cyathos^{ss} du-
os simul cum vino subactos mittas in vini vasculo, & hora una ibi esse patiaris. Aliqui
feces vini dulcis admiscant. Aliqui^h addunt glycyrrhizæⁱ siccæ aliquantulum, & vtun-
tur,

VARIETAS LECTIONIS.

[T. XIV.] †) nunc Lugd. a) convenire P. b) tamen P. c) Vis P. d) fronte P. dd) igitur
vinum Lugd. e) ita om. P. f) pro hoc tempore I. B. R. ff) fiat. Acta ergo hac eius Lugd. g) sed P.
gg) quater Lugd. hic et f. 7. h) Aliqui — misceant om. P. i) glycyrrhizæ I. B. R. hic & al. Lugd.
qui mox glycyrrhizæ.

NOTAE VARIORVM.

14, 1 GRAECI) Quaedam ex hoc capite
exstant in Geoponicis, qui nomine Graecorum
apud nostrum intelligendi sunt: ea suo loco cita-
bimus. Plurima vero in iis non adparent, quia
eos non integros habemus, sed tantum fragmen-
ta certarum materiarum a Cassiano Basilio collecta.
SCHOETT G.

14, 1 MEDIA) subsidia, adiumenta. Lati-
nitatis hanc vocem post alios viros doctos damna-
vit Cellarius Antibarbaro c. 3. p. 156. Sed hic lo-
cus contrarium docet. Quorum tamen iam caden-
te Latinitate vixerit Auctor noster, nollem usum
huius vocis nimium frequentari. SCHOETT G.
Fuit qui putaret *mediam fidem* Graecorum hic die-
ci, h. e. dubiam, ut Liu. 39, 39 *mediam responsum*
vocalur. Mihi veniebat in mentem suspicari,
mentulacia fuisse in autographo, quæ contracta
voce in *media* abierit. Quoties *mentulacia* ar-
guatur Græcia, numero comprehendere non est.

14, 2 IN CONDIENDO ERGO)

14, 2 ALII GRAECI) Coi scilicet, quod
indicat Plin. 14, 8. SCHOETT G. Adde Cat.
c. 105.

14, 4 MUSTVM VERO) Haec Demo-
critus Geop. 7, 4. SCHOETT G.

14, 5 DE DVRO) amaro, acerbo. Virg.
Georg. 4, 101 *Dulcia mella premet, nec tan-
tum dulcia, quantum Et liquida, & durum
Bacchi demitura saporem.* Sic nos quoque di-
cimus: *Es schmeckt hart, härlich.* SCHOETT G.
Idem, credo, est, quod Terentiana Bacchis *aspe-
rum* vocat, & lenius sibi dari petit.

14, 5 GLYCIRRHIZÆ) Notabilis est le-
ctio suprà propofita, quæ z in di mutat, ut vi-
cissim factum in *Zabolu, zeta.* Origo est pro-
nunciationis convenientia, cum blasphemum quid in
a litera audiretur.

tur, cum diu vasorum commotione miscuerint. Vinum quoque intra ⁴ paucos dies optimi odoris effici, si baccas myrti agrestis montanas, siccas & tuntas mittas in cadum, & decem diebus requiescere patiaris: tunc coles & vtaris. Vitis etiam flores arbutinae collectos in vmbra siccare curabis. Tunc diligenter tunsos & cretos habebis in vaseculo nouo, & cum volueris, tribus cadis vnam floribus, quam ¹ Syri choeniceam ^m vocant, adicies, & superlines dolum, & sexta vel septima die aperies & vteris. Vinum ⁶ fieri ad potandum suauis ita dicunt: Foeniculi vel satureiae singulorum congruum modum vino immergi atque turbari, vel fructum quem duae nuces pineae prodixerint, torrefactum & linteo ligatum mitti in vaseculo, ac superliniri, & vsui esse quinque diebus exactis. Vinum autem ⁿ velut vetus effici de uonello, si amygdala amara, absinthium, ⁷ pini [†] frugiferi gumen, foenum Graecum simul frangas & quantum sufficere aestiuarum, & pariter tundas, & ex his vnum cyathum per amphoram mittas, & ^m magna vina conficies. Si vero senseris peccatura, huic confectioni aloen, myrrham, crocomagna, singula modis aequalibus tinsa & in puluerem redacta cum melle miscebis, & vno cyatho vnam amphoram condire curabis. Anniculum quoque vinum ut [†] longam simulare ^s deatutem, meliloti vnciam vnam, glycyrrhizae vncias [†] tres, nardi celtici tantundem, alois epaticis [†] vncias duas tundis [†] & cernis, & in sextariis vinaquaginta cochlearia sex reconde, & vas ponis in fumo. In album [†] colorem vina fusca mutari [asse- ⁹ runt [†]], si ⁿ ex faba lomentum factum vino quis adiciat, vel ouorum trium lagenae infundat alborem [†], diuque commoueat, sequenti die candidum reperiri: quod [†] si ex Asra pisa lomentum adiciatur, eadem die posse mutari. Vitibus quoque haec esse naturam, ¹⁰ ut alba vel nigra si redigantur in cinerem, vinoque adiciantur ⁿ, ei vnamquamque formam

VARIETAS LECTIIONIS.

k) intra Lugd. inter reliqui. l) quam — vocant om. P. m) chinica I. B. R. Kynicam Lugd. ehenicam I. 1 — G. quam Syriacam vocant Cr. n) autem om. P. †) pini gummi foenum graecum I. B. R. pini gumminum & fenugrecum Cr. pro gumen habet semen Lugd. ‡) fricas Cr. Lugd. o) & magna — curabis om. P. p) non P. vel Lugd. q) vncias om. P. r) epaticis Lugd. I. B. R. epaticis I. 1 — G. epat. vncias duas om. P. s) tendit, & in Cr. P. 1) album vinum fusca P. u) afferunt om. P. Pal. Lugd. x) si quis ouorum trium albuginem infundat diuque P. — 2) quod si — mutari om. P. a) imponantur P.

NOTAE VARIORVM.

14, 5 QVAM SYRI CHOENICAM VOCANT) [†] xoiu nom Syrorum est sed Graccorum mensura, eaque & aridorum & liquidorum. Est autem mensura quatuor sextariorum, quod testatur Rheginus Fannius de ponderibus & mensuris v. 69. Vide Eustathium ad Odyss. T. 28. Eduard. Bernardum de ponderibus & mens. lib. I p. 29. Terminationem primae declinationis praeter nostrum hic, & 14, 20, i comprobatur etiam Paulus Festi abbreviator: *Choenicea, mensurae genus*. In choenice non sedendum esse, Pythagoreorum est dogma de quo Plutarchus *περί πείσεως* 479y § 17, 6; Eustathius l. c. Bapt. Pius ann. post. c. 36.

14, 7 VINVM AVTEM VETVS) Ex Damogeronis Geopon. 7, 24. Add. Cresc. 4, 42.

14, 7 PINI FRUGIFERI) Ita constanter, quicunque posteriore vocem libri agnoscunt. Cum vero pini vix masculino genere dici posse videatur, & praeterea de hac arbore

resina potius dicatur, quam gumen aut gumma: cogitabam, an *pini frugiferi* legendum sit: quod tanto magis placet, quia etiam *spinum sterilem* agnoscit noster de insul. v. 63.

14, 9 VINA — FUSCA) non fusci coloris, sed corrupta, quorum indicium est color fuscus, ut existimat Barthius Adv. 23, 11 qui ibidem ex multis auctoribus probat, *†* *†* fuscum & fuscare pro corrupto & corrumpere frequenter adhiberi. SCHOETT G. Apic. 1, 6 *vinum ex arro candidum sic facies*. Lomentum ex faba factum, vel ouorum trium alborem in lagenam mittis, & distillare agitas, alia die erit candidum, Et cineres vitis aliam diem faciunt. Trium ouorum albuminem *ἀλλαν διαρρηκτικόν* etiam docet Fronto Geop. 7, 22.

14, 10 VITIBVS QVOQVE) Hanc sectionem habet Cresc. 4, 41. Fundus forte est Varro Geop. 7, 21.

- nam sui coloris imponere, ut ^b ex nigra fuscum, candidum vero reddatur ex alba [†]; ea ratione scilicet, ut combusuli famenti cineris modii unius mensura mittatur in dolio quod habebit amphoras x, & triduo sic relictum post operiatur ac letetur: album vel (si ita
 11 visum fuerit) nigrum reperiri quadraginta diebus exactis. Vinum quoque afferunt ex molli forte sic fieri: Altheae, hoc est ibisci, folia vel radices, aut eius caulem tenerum decoctum mitti, aut gypsum, aut ciceris cotulas duas, aut cyressi pilulas [‡] tres, aut buxi folia, quantum inanui ceperit, aut apii semina, aut cinerem famentorum, cui vis
 12 flammæ corpus reliquit exile, omni soliditate detracta. Vinum vero eadem die ex austero lympidum atque optimum fieri, si grana piperis ^c decem, pistacia ^d viginti adiecto modico vino simul conteras, & in sex vini sextarios mittas, diu omnibus ante com-
 13 motis, tunc ^e requiescere patiaris, & coles vsui mox futurum. Item feculentum statim lympidum reddi, si v ¹¹ pini nucleos in unum vini sextarium mittas, diuque commoue-
 14 as, & paululum cessare patiaris, mox sumere puritatem, colarique debere, & in vsum referri. Item (quod Cretensibus oraculum Pythii Apollinis monstrasse memoratur) fieri sic candidum, & sumere vetustatis saporem, si squinanthos ^f uncias quatuor, aloës epaticæ ^g uncias quatuor, mastici ^h optimi unciam unam, cassiæ fistulæ unciam unam ^{bb}, piperis unciam unam, spicæ ⁱ Indicæ semunciam, myrrhæ optimæ unciam unam, thuris masculi non rancidi ^j unciam unam: tundis vniuersa, & in tenuissimum puluerem
 14 cribro exsistente deducis. Cum vero mustum ferbuerit, desponabis, & omnia vinarum grana, quæ feruor ^k in summum reiecit ^l, expelles. Tunc gypsi triti atque cribrati tres Italicos sextarios mitis in vini amphoras decem, prius ^m tamen partem quartam vini condiendi in alia vasa transfundes, & ita gypsum adicies, & dolium viridi ac radica-

VARIETAS LECTIONIS.

b) ut — fuscum om. P. †) rubeo & albo Cr. ‡) pilulas l. l — Com. c) flammis Lugd. ac) pip. pistacci XXX Cr. d) pistacea viginti om. P. dd) tunc om. P. e) in inf. l. B. R. f) squin-
 thos P. squinanthos l. B. R. squinnatos l. l — G. squinanthos etiam Lugd. g) epaticæ uncias om. P. epatis &c. l. B. R. epatici l. l — G. h) mastici optimæ Lugd. l. B. R. mastici optimi l. l — G. hh) unam piperis — rancidi unc. un. om. l. B. R. i) spinæ Cr. G. ii) radici Lugd. k) feruens
 Lugd. l. B. R. l) ereffus in summum P. reffis Lugd. m) post l. B. R.

NOTAE VARIORVM.

14. 10 IMPONERE) Vtrum, Græca est constructio, see Introduction;

14. 11 VINVM QVOQVE) Habet Cresc.

4. 42. Omnes forte debent Pastano Geop. 7, 23.

14. 12 VINVM VERO) Cresc. 4, 40.

14. 13 CRETENSIBVS) Videndum, an hic locus non contradicere doctissimi Bencleio, qui ad Horat. Car. 1, 36, 10 negat villos veterum Romanorum vini Cretici mentionem facere Nam hic quidem de passu non est sermo, sed de vino conditura emendanda ea, quam ipse Pythius Apollo dicitur docuisse, vel vel inde appareat, celebri-
 tatem aliquam Cretensis vini fuisse, quam a natura non haberet bonitatem arte supplente.

14. 13 SQVINVANTHOS) Squinu pro exvbu in MS. Pal. extare ait in Ind. Sylburgius. Scinanthos feribit Vegetius Artis Veter. 1, 59. Ergo hæc vox notat exvbu &c. Intelligitur autem h. l. schoenus aromaticus, qui alias dicitur

innuus odoratus. Vide Salsamum de homony-
 mis hyles iatricæ c. 96. SCHOETT G. Famili-
 ariis q. littera barbaris in Græcorum vocibus ex-
 primendis : squinanthum habet ipse nosser 1, 35, 5
 squillitium acellum notum est : squinanthia dicta
 pro cynanche : quatum & quimam pro cyatho &
 cyma dabit nosser Index.

14. 14 IN SVMMVM REIECIT) Minime negligenda Medicea lectio ereffis, quam ex crexix oram vix dubito. Erigendi autem verbum de his adhiberi, quæ fluctu & aestu tolluntur vel solus Virgilius idoneus auctor est, apud quem Aen. 3, 433 Charybdis sub antris Erigit alterius fluctus, & 3, 576 Actæ scopulos annulæque viscera mentis Erigit eructans. Illud tamen non dissimulo, quia Politianus dignum censuit, quod annoret, primæ literæ verbi ereffis impositum quiddam spiri-
 tui leni Græcorum simile. An illud fuit exre-
 gessit? Neque enim fraudi est hariolari, vel inco-
 ture adeo, si cui hoc magis verbum placeat.

ta canna per biduum fortiter agitabis. tertia vero die, ex superscriptis^a pulveribus quater-
na cochlearia completa modellius^a in denas vini amphoras mittes, & vini, sicut supra-
dictum est, quartam partem, quam alibi distuleras, superadicies, & dolium replebis,
& item diu agitare curabis, ut specierum vis omne musti^b corpus inficiat. tunc operies¹⁶
atque oblinies^c, relicto brevi foramine, quo aestuantia vina fulpirent. Sed exemitis qua-
draginta diebus, & hoc spiraculum claudis, & deinde^d ut libuerit, gustas. Illud^e mo-
mento servare prae caeteris, ut quoties^f vinum movetur, inuasis prius hoc, aut aliquis
fatis purus efficiat. Linimentum quoque dolii non gypso, sed farinentorum cinere de-
bebis inducere. Item vinum, quod salutare contra pestilentiam fit, & stomacho profit,
fieri hoc genere fertur: in optimi musti metreta via ante quam ferueat, tunc absinthii¹⁷
octo uncias linteo inuolutas demittes, & exactis x l diebus curabis auferre. id vinum re-
fundis lagoenis^g minoribus, & vteris. Nunc condiant, primo aune musti spumantis¹⁸
egesto, quibus moris est gypso vina medicari. Sed si natura lenius^h vinum est, & sa-
poris humecti, in congiis centum, duos gyphi sextarios misisse sufficit. Quod si vi-
num nascitur virtute solidius, medietas abunde praedictis poterit satis esse mensuris.

XV. N V N C rosam sine rosa facies sic. Folia citri viridia sporta palmea missa
in musti nondum feruentis vase depones, & claudes, & exemitis quadraginta diebus mel-
le addito, ad modum rosati, cum placebit, vteris.

XVI. Hoc mense, omnia quae locis suis leguntur, ex pomis vina conficies.

XVII. [De oenomeli.] M V S T V M de maioribus & egregiis vitibus post
xx dies, quam leuatum fuerit ex lacu, quantum volueris funis^a, & ei niellis non di-
spumatis optimi^b quintam partem prius^c tritam fortiter, donec albefcat, admittes, &
agitabis ex canna radicata vehementer. Monebis autem sic per dies x l continuos, vel^d
quod est melius, quinquaginta, ita ut cum^e moueris, mundo linteo tegas, per quod
facile confectio aestuabunda fuspiret. Post dies autem^f quinquaginta, munda^g manna
purgas^h quodcumque supernatabit, & in vasculo gypso diligenter includis, &ⁱ ad vetu-
statem reclusas. Melius tamen si in minora & picata vascula proximo vere trans-
fun-

VARIETAS LECTIIONIS.

n) supradictus P. o) modellus & denas om. P. p) mixtum P. q) illinies P. adhnies I. B. R.
adlines I. I. — G. optimum forte oblines. r) deinde om. P. cum libueris Lugd. s) illud — inducere
om. P. t) quotiens Lugd. u) lagoenis hic & al. Lugd. x) lentum P. lenius I. I. — G. [T. XVII.]
a) fumes Lugd. b) optimi om. P. c) prius om. P. cc) vel quod — quinquag. om. Lugd. d) cum
commoueris P. e) ergo I. B. R. Lugd. f) munda manna om. P. g) purgabis P. h) & ad vet.
reclusas om. P.

NOTAE VARIORVM.

14, 15 SPECIERVM VIS) Species h. l.
sunt singula herbarum & aliarum rerum genera,
quae hodieque a medicis ita vocantur. Vegetius
Arvis Veter. 1, 34. Supra dictas species aridas con-
sumit. Idem 6, 65. Et passillos cum speciebus ar-
idius & vino in potionibus dabis. SCHOETT G.

14, 16 INVESTIS PVER) vid. Iul. 7.

15 Totidem prope verbis est apud Apicium
1, 4.

17, 1 M V S T V M) Oenomeli sic describitur

Talmudistae in Anoda Sara fol. 30, 1. אנומלין
והוא יין ורובש ושלפין h. e. Inomelin est vinum & mel
& piper. Et paullo ante tradunt, licere Sabba-
tho facere אנומלין. Scribitur etiam אנומלין,
& omnes Iudaeorum Doctores circa eius descri-
ptionem conveniunt. Vocant & generali nomine
קונדיטין, conditum, in Ialkut ad Exod. 19, 1 fol.
78, 2. מה קונדיטין הוזהבין יין ורובש יש בו שלפין.
Quid est conditum? in quo est vinum, mel
& piper. Confer R. Cohen de Lara in Ir David.
p. 83. SCHOETT G.

fundas, & gypsata diligenter operias, & in terrena & frigida cella recondas, vel arenia fluminalibus, vel eodem solo, vascula ex aliqua parte submergas, hoc nulla vitiatum aetate, si tam diligenter effeceris.

XVIII. NVNC defrutum ^a, caroenum ^{aa}, sapam conficies. Cum omnia vno genere conficiantur ex melle, modus his & virtutem mutabit, & nomina. Nam defrutum a deferuendo dictum, vbi ad spissitudinem fortiter despumauerit, effectum est. ^a Caroenum ^b, cum tertia perdit, duae partes remanserint. Sapa, vbi ad tertias redacta descenderit; quam tamen meliorem facient cydonia simul cocta, & igni supposita ligna ficulnea ^c.

XIX. PASSVM nunc fiet ante vindemiam, quod Africa senuit vniuersa conficere pingue atque iucundum, & ^a quo ad conditum si vtaris mellis vice, ab inflatione te vindices. Leguntur ergo vnae passae quamplurimae, & in sicellis clausae iunco ^a flis aliquatenus rariore contextu, virgis primo fortiter verberantur. Deinde vbi vuarum corpus vis confusionis exsoluerit, cochleae supposita sporta comprimitur. Hinc passum est quicquid effluerit, & conditum vasculo ^b, mellis more, seruatur.

XX. [De cydonite.] ABIECTO corio mala cydonia matura in breuissimas ^{ac} tenuissimas particulas recides, & proicies durum ^b, quod habetur interius, dehinc in melle decoques, donec ad mensuram mediam renentatur, & coquendo piper subtile ^a consperges. Aliter: Succo ^c cydoniorum sextarios duos, aceti sextarium vnum ^d semis, & mellis duos sextarios miscebis, & decoques donec tota permixtio pinguedinem puri mellis inuitetur. Tunc triti piperis atque zinziberis ^e binas vncias miscere curabis.

XXI. [De fermento muscatorum seruando.] Ex nouo tritico purgato farri-culum ^a facies, & ex melle [de ^b] sub ^c pedibus raptu curabis infundere, ita vt modio farris lagoenam musti adicias: deinde sole siccabis, & item similiter infundis ac siccas. Hoc cum tertio feceris, panes ex eo breuissimos admodum facies muscatorum, & in sole siccatos vasculis nonis siccilibus recondis & gypsas. Pro fermento, quo tempore anni muscos facere volueris, hoc vteris.

XXII.

VARIETAS LECTIONIS.

b) tamen P. [T. XVIII.] a) defrutum hic & al. Lugd. aa) Caroenum I. B. R. Caroenum Far. b) ficulina I. B. R. [T. XIX.] a) & quo ad conditum om. P. Vid. Morg. l. 93. Sed add. II. 19. b) vice mellis seru. P. [T. XX.] a) ac tenuissimas om. P. Lugd. b) duarum decem I. B. R. c) sicutum Lugd. d) vnum om. P. e) zingiberis P. Pal. zingiberis Lugd. [T. XXI.] a) nouum P. b) de om. I. B. R. Lugd. c) subpedibus coni. Iunnt.

NOTAE VARIORVM.

17, 2 SI TAM DILIGENTER) A-prior videtur Medicea lectio: si tamen est dum modo.

18, 1 CAROENVM) Talmudistae I. c. sic describunt: מִי רִיחָא מִן מֵחָהּ הִיאָרָא חֲלִימָא. Quid est caroenum? R. Ashu docet, ita vocari vinum dulce, quod affertur ex Asia. SCHOETT G. Vid. ad Col 12, 20 & 21.

19 ET QVO AD CONDITVM) Nescio an intellectus fuerit hic locus ab his, qui vel

quoad coniunctis vocibus edidere, vel certe post conditum posuere comma. Hoc vult, passio vti nos posse ad conditum, h. e. oenomeli, quod αἷν ἰζὺν ita vocari, vel Cl. Schoettgenii ad Tit. 18 nota ostendit: in primis autem prima Apicii, & quae ad ca viri docti.

21 Didymus Geop. 3, 33. SCHOETT G.

2) DESUB PEDIBVS) Vid. no. ad Col. 12, 34.

23 Flo-

XXII. VVAM passam Graecam sic facies. Melioris acini & dulcis & ucid botryones in ipsa vite torquebis, & patieris sponte inarescere ^a, deinde sublatos in umbra suspendis, & vuam constrictam ^b cum ^c ponis in vasculis, substernis pampinos sicco algore frigentes, & manu comprimis, & ubi vas impleueris, item pampinos addis nihilo minus non calentes, & operculabis, ac statues in loco frigido sicco, quem nullus fumus infestet.

XXIII. OCTOBER Martium sunilibus umbris sibi fecit aequari.

Hora	I	&	XI	pedes	XXV
Hora	II	&	X	pedes	XV
Hora	III	&	IX	pedes	XI
Hora	IV	&	IIIX	pedes	IIIX
Hora	V	&	VII	pedes	VI
Hora	VI			pedes	V

VARIETAS LECTIIONIS.

[T. XXII.] a) *marcescere* Lugd. b) *districlam* Lugd. I. B. R. Cr. c) *componis* I. B. R. P. & Par.

NOTAE VARIORVM.

22 Florent. Geop. 5, 21. Habet etiam Cresc. 4, 12.

PALLADII RVTILII TAVRI AEMILIANI, DE RE RVSTICA. LIBER DVODECIMVS.

TIT. I.

NOVEMBRI † mense triticum seremus & far, satione legitima, ac semente solenni. Ingerum utriusque seminis modis quinque tenebitur. Nunc & ordeum maturum adhuc seremus. In huius principio fabam spargimus, quæ pinguisimum vel stercoreatum desiderat ^a locum, vel vallem quam succus veniens a summitate, foecundet. Primo feritur, deinde proscinditur, & tunc sulcatur. occanda est large, ut tegi plurimum possit. Aliqui locis frigidis dicunt in fabae satione glebas non esse frangendas, ut per eas gelicidiorum ^b tempore possint germina obumbrata defendi. Satione eius generis, sicut opinio habet, non foecundatur terra, sed minus laeditur. nam Columella dicit agrum frumentis vtiliorem prohiberi, qui anno superiore vacuus fuerit, quam qui calamos fabaceae nussis eduxit. Pingue ^c ingerum sex modii occupant; mediocre, amplius. Spisso bene proucnit. macrum solum ^d nebulosumque non patitur. Curandum est praecipue, ut luna x v feratur, si adhuc ictum solis percussus non sensit. Aliqui dicunt quartaundecimam potius eligendam. Sanguine caponis Graeci asserunt fabae semina inacerata herbis aduersantibus non noceri, aqua pridie infusa citius nasci, nitrata aqua respersa cocturam non habere difficilem. Nunc feritur prima lenticula, sicut Februario mense narratum est. Hoc etiam toto mense poterit lini semen aspergi.

II. In huius maxime [mensis ^a] principio, possumus instituire noua prata, more quo dictum est. Hoc etiam toto mense locis calidis & ficcis, vel ^b apricis, erit vitium celebranda positio. Nunc & propago iure ducetur, & locis frigidis nouellas vires, & arborum plantas circumfodere atque operire conueniet, & ante Idus. Nunc ^c mer-

VARIETAS LECTIONIS.

[Palladii LIB. XII. *sive* Nouember. T. I.]
rum Lugd. c) Pingue om. P. d) locum P.
apricis om. P. e) Nunc et.

†) Hoc vid. Ian. princ. a) diliger P. b) gelicidias
[T. II.] a) mensis om. Lugd. l. B. R. b) vel

NOTAE VARIORVM.

NOVEMBER.

1, 2 NAM COL. DICT) 2, 10, 7. Habet hunc locum etiam Cresc. 3, 8.

1, 3 ICTVM SOLIS REPERCVSSA) Intelligo de radiis solis matutini, utroque sidere supra nostrum horizontem elato. Nam post plenilunium exoriens sol lunam adhuc supra horizontem deprehendit.

1, 3 GRAECI) De caponum sanguine & aqua pridie infusa nihil hodie extat in Geoponicis Graecis, verum de aqua nitrata haec habet Didymus Geop. 2, 35 ὡς καὶ πρὸς τὴν ἰσχυρίαν ἀντὶ τοῦ μῆνους ἡμῶν καὶ τοῦ ἐκείνου, βίητις ἀντὶς ὁμοῦ παρὰ στρού. SCHOETG.

2 QVOD ICTVM EST) Sept. 10.

3 NVNC

mergus, hoc ^d est propaginis curuatura, post triennium ^e, quam pressa fuerat, reciditur a vite.

III. NVNC ac deinceps vinea vetus, quae in iugo est vel ^a pergula, si robusto & integro trunco sit, ablaqueata sumo satietur, & angustius putata inter quartum & tertium pedem a [†] terra viridissima parte corticis, acuto ferramenti mucrone seriat, ac fossa frequentius incitetur. Nam (sicut asserit Columella) ex eo loco germen plerumque ^b producit, & veniente vere fundit materiam, qua vitis reparatur antiqua ^c.

IV. NVNC putatio autumnalis celebratur in vitibus & arboribus, maxime ubi inuitantur tepore provinciae: & putantur oliueta: & olina, cum varia coeperit esse, colligitur, ex qua primum fiet oleum. nam cum tota nigrescet, quod speciei iuerito posteravit, fundendi vbertate compensat. Est vilis olearum putatio, caeterarumque arborum, si loci patitur disciplina, ut decisis cacuminibus, rami fluentes per latera prona fundantur. Quod si regio insolens & incustodita contigerit, agendum prius toto arboris corpore ab inferiore parte purgato, ut altitudine animalium supergressa, modus transcendatur iniuriae, & arbor iam spatio suo tuta curetur.

V. NVNC etiam locis calidis, ac siccis regionibus oliueta ponuntur, sicut Februarius disputatum est. Amat haec arbor [†] arduo locorum situ mediocriter ab humore suspendi, scalpi assidue, laetaminis vbertate pinguescere, feracibus ventis clementer agitari.

VARIETAS LECTIIONIS.

d) hoc om. P. e) posttriennium Lugd. [T. III.] a) vel pergula. si om. P. [†]) a terra om. Lugd. b) plurimum I. E. R. c) antiqua om. P. [T. IV.] nihil diu. inueni. [T. V.] [†]) arbes Lugd.

NOTAE VARIORVM.

3 NVNC AC DEINCEPS VINEA VETVS QVAE &c.) In Crescent. 12. hic locus sic occurrit: Nunc & deinceps vique donec terra congeletur. vinea vetus &c. Non absumi valde modo Palladius 3, 9 est locutus: Hoc mense ac deinceps toto vere vinea ponenda est regionibus frigidis, prinosis &c. PONTED.

3 FOSSA INCITETVR) Ita MS. Forfan malis fossa vel fossura: sed non audiendus vir eruditissimus, qui supponit, incitetur. Est enim locutio pulcherrima & prorsus ex genio auctoris. Idipsum alibi dicit, *sollicitari* Febuario tit. 18 de oliuis: Omnis subinde circa eas herba vellatur, & quiescit se imber infuderit, bruxissimis ac frequentissimis sessionibus sollicitentur. Virgilius Georg. 2. *Sollicitanda tamen tellus pulvisque monendus*. In l. 4. C. de sepulcro violato, ubi Iustinianus terram curare, Theodosius habet terram sollicitare. Columella 4. 28 sessionibus concitari motus naturales vitium & succulorum. Non alia translatione apud Tacitum: incutandis coelibus poenis. Quod eodem iure imprudentia doctorum hominum consuetudinis obnoxium fecit Haec GRONOVIVS Obseru. 2, 16. Nescio tamen annon magis legendum sit *incitetur*, quippe quum bonum admodum sit hoc verbum & optime hic quadret. Vlpianus l. 1. § 5 ff. de Riuis: *Incite est locus depressus ad lateris fluminis, ex eo distus, quod incidatur: inciditur enim vel lapus vel terra, unde primum*

agua ex flumine alga possit. Melius Paullus Festi abbreviator: *Incilia, fossae, quae in visis sunt ad deducendam aquam, sine derivationes de rius communi factae*. Vide eundem in *Elites & lalices*. Verbo *incilare* saepius vti sunt veteres, sed alia significatione pro increpare, vel improperare, ut sequiora saecula locuta sunt. Confer Nonium 2, 977 & exemplis ab eo adlatis adde Lucretium 2, 977: Cyprianum epist. 59 & 65. & Antiquum Interpretem N. T. Aetior. 23, 4. Vide notas Fellii ad Cypriani epist. 3. SCHOETT G. Praeclare Gronovius, licet non viderit usum Columellae, qui plane rem conscit v. g. 4, 33, 5 *ferro rependae est callanea, ut incitetur eius proceritas*: & 4, 22, 3 *fossuris terra permiscetur, ut incitari visis possit*, quem ipsum locum hic laudat Palladius, add. 3, 11, 7. Apud ipsum Cic. de orat. 2, 21 *nona sarmenta cultura excitantur*.

4, 2 DECISIS CACVMINIBVS) Putationem ita vult institui, ut potius in latitudinem crescat arbor, quam in altum, qua ratione iucundius poma & minore opera decerpuntur: in quo genere sunt, quas *Francicas* apud nos *arbusculas* vel *nanas* appellant.

5 FERACIBVS VENTIS) Seneca de provid. c. 4. *Non est arbor solida nec fortis, nisi frequens ventus incurvat*. Ipsa enim vexatione confringitur, & radices certius figit. Fragiles sunt, quae in aprica valle creverunt. Inceperat ita, *Quid mirari, bonos viros ut confirmantur concuti*.

tari. Hoc etiam mense oleis sterilibus^a quae supradicta sunt remedia faciemus. Nunc & corbes, & pali & b^c ridicae bene fieri possunt. Etiam nunc locis temperatis, est laurini olei iusta confectio.

VI. Hoc mense allium bene seritur, & a^c vlpicum terra maxime alba, fossa & subacta sine b^c stercore. Sulcos in areis facies, & semina in locis altioribus pones in digitis separata, neque altius pressa. Sarcularis frequenter, inde plus crescent. Si capitulum facere volueris, ubi coeperit caulibus prodire, proculea^c, succus reuerteretur ad spicas. Fertur, si luna sub terris posita seratur, & item sub terris luna latente vellatur, odoris foeditate cariturum. Vel paleis condita allia, vel fumo suspensa durabunt. Nunc & cepulla feri potest^d, & carduorum planta disponi, & arnoracea Persici ossa, & cunela.

VII. Hoc mense locis calidis, caeteris vero Ianuario Persici ossa in passinatis^a areis sunt ponenda, binis a se pedibus separata, ut cum ibi plantae excreuerint, transferantur. Sed ossa ponantur acumine deorsum verso, & non amplius quam duobus aut tribus digitis^b obruantur. ossa vero quae ponenda sunt, aliqui siccata prius paucis diebus cineris nissione terra soluta in qualis referuant. Ego vero vsque ad serendi tempus a sine vlla cura saepe seruavi. Locis quidem quibuscunque proveniunt, sed & pomis & frondibus, & durabilitate praecipua sunt, si caelum calidum, solum^c areuosum & humidum fortiantur: frigidis vero, & maxime ventosis, nisi obiectu aliquo defendantur, intereunt. Dum tenera sunt germina, saepe herbis circumfossa liberentur. Bimam plantam recte transferemus scrobe breui. Nec a se longe^d statuendae sunt, ut inuicem se calore solis excusent^{dd}. Ablaqueandae sunt per autumnum, & suis stercoreandae foliis. Putanda persicus in autumnum^e est, ut arida & putrida tantum virgula tollantur: nam siquid

VARIETAS LECTIOnIS.

a) *seracibus* P. b) *ridicae* om. P. [T. VI.] a) *vlpicum* om. P. b) *sine* om. Lugd. c) *proculea* is Lugd. d) *a posse* vsque ad finem om. P. [T. VII.] a) *passinis* Lugd. b) *palmis* l. B. R. Cresc. Lugd. c) *solum* om. P. d) *longius* Lugd. dd) *excusant* Cresc. e) *eo* Lugd.

NOTAE VARIORVM.

6 Pleraque habet etiam Cresc. 6, 3.

6, 1 SI CAPITATVM FACERE VOLVERIS) An potius: Si bene capitatum facere &c. nam semper allium est capitatum, at non semper bene. Crescent. L. 6c. de Allio: Si bene capitata facere volueris, ubi coeperint &c. PONTED.

7, 1 (HOC MENSE) Describit Cresc. 5, 22.

7, 1 NON AMPLIUS QVAM DVOBVS AVT TRIBVS DIGITIS OB RVANTVR) Crescentius haec commemorans non dicitis transcripsit, sed palmis: Et non amplius quam duobus palmis vel tribus secundum Palladium obruantur. Ita & vernacula Palladii interpretario: In ortis laborati si pongantur duo pedes circa luno & l'altro due palmi & tre alenetro, e colla punta volta di Sorso. His apparet, pro digitis esse cum Iensonio ponendum palmis: quod etiam ex his quae de pruno Palladius tradidit confirmatur: Pruna si ossibus serantur autumnu, mense Nouembri solo putri & subacta, duobus palmis obruantur. Si

enim parvula ossa tam alte ponenda sunt, cur non & Persici ossa longe maiora? PONTED.

7, 2 EXCUSANT) id est, liberent, defendant, quod fit quidem umbras vicissim praestando: sed non propterea excusare dixit pro obumbrare. Manilius lib. 11 Ab quanta est scelerum moles per saecula cuncta Quamque onus inuidiae non excusabile terris. Quam terra & saecula excusare se ab hoc onere inuidiae, quam purgare hoc onus & crimen non possunt! Quod acumen cum non suboleret illustri viro, monstrum verbi, excusabile, contra analogiae legem confinxit. Sic Tacitus Annal. 1, 59 Celeret Segetes vitilam ripam: redderet silio excusatum: homines Germanos nunquam satis excusatos, quod inter Albim & Rhenum virgas & securis & segem viderint. Excusatos autem intellige non postertati, sed ipsos pariter & posteris, nunquam satis deletros, nullis in Romanos sortibus sacis expiaturus ignominiam, quod passi sint eos inter Albini & Rheum cum imperii insignibus apparere. Haec GRONOVIVS Obf. 2, 13. Add. f. 14.

fignid viride refecemus, arefcit. Languenti arbori veteris vini feces aquae miftas oportet infundi. Affirmantibus Graecis Perficus fcripta nafcetur, fi offa eius obruas, & poft dies v 11, vbi patefieri coeperint, apertis his nucleos tollas, & his cinnabari ^f, quod libebit infcribas. Mox ligatos funul cum fuis offibus obruas diligentius adhaerentes. [Genera ⁴ eorum funt haec, duracina, praecoqua ^b Perfica, Armenia.] Si haec arbor ardore folis inarefcit, frequenti aggefione cumuletur, refpertino iuuetur humore, obiectis defendatur vimbraculis. Iuvat ⁱ in ea & fpodium ferpentis appendi. Nunc iam contra pruina ftercus ingeratur Perfico, vel feces vini cum ⁱ aqua permiftae, vel quod magis prodeft, aqua in qua faba decocta eft. Si vermes Perficus patitur, cinis eos annu- ⁵ cae miftus extinguit, vel bonis vrina cum aceti tertia parte confufa. Si poma caduca funt, nudatae radici eius, vel trunco, lentifci aut terebinthi cuneus affigitur, vel terebratae in medio, palus falicis imprimetur. Si poma rugofa creabit, aut putrida ^m, circa innum truncum cortex recidatur, & cum inde modicus humor effluerit, argilla vel paleato luto plaga retegatur. Magna poma Perficus affert, fi florenti per triduum ter- ⁶ nos sextarios caprini lactis ingeffieris. Contra vitia Perfici proficit fpantum ⁿ ligatum, vel fparte fufpenfa de ramis. Mense Ianuario vel Februario locis frigidis, Nouembri calidis Perficus inferatur, maxime circa terram fureulis plenioribus, & prope arborem natis. nam cactuina vel non ^o tenebunt, vel diu durare non poterunt. Infcritur in fe, in amygdalo, in pruno: fed ^p Armenia vel praecoqua prunis, duracina amygdalis melius adhaerescunt, & tempus aetatis acquirunt. Mense Aprili vel Maio locis calidis, ⁷ in Italia vero vtroque excunte, vel Iunio Perficus inoculari poteft, quod emplaftrati ^r dicitur praefico super trunco, & emplaftratis pluribus geminis, more quo dictum eft. Perficus rubefcit, fi platano inferta figatur ^r. Duracina ⁱ feruantur, condita muria & oxymelle, vel detractis offibus ficorum more in fale ficantur ^s ac pendent. Item faepe vidi, detractis offibus duracina ^u melle condiri, & faporis effe iucundi. Item bene feruantur, fi umbilicum poni gutta picis calentis opleueris, vt ^x fic faepe ^z innatare cogantur vafe ^a concludo. PINUS creditur prodeffe omnibus quae sub ea feruntur ^b. ⁹ Pinum

VARIETAS LECTIOnIS.

^f) cinnabari om. P. g) Genera — armenia om. P. Lugd. h) praecoqua om. I. B. R. i) Iuvat — appendi om. P. l) cinis aquae miftae Lugd. m) putrida Lugd. n) fpantum ligatum vel om. P. o) non om. P. p) fed Armen. — nuncie om. P. q) impl. hic & al. Lugd. r) figitur Lugd. s) Poma P. t) ficantur ac om. P. u; ea P. x) vt — cogantur om. P. Gr. 2) faepe Lugd. I. E. R. 3) & vafa elaudas P. b) funt P.

NOTAE VARIORVM.

7, 3 AD FIRMANTIBVS GRAECIS) Haec hodie non extant, fed aliam infcribendi rationem affert Democritus Geop. 10, 14. SCHOETT G. Eadem prope habet nofter lan. 15, 13.

7, 4 GENERA EORVM) Non male credo omitti hanc paragraphum in MSS. Vid. ad Col. 10, 105.

7, 4 SPOLIUM SERPENTIS) pellis. Quidius Metam. 3, 81 Cedre Agenorides paulum, fpotique leoniu fuffinet incurfus. SCHOETT G.

7, 8 VT SIC — COGANTVR) In Crescenio L. 5 c. de Perfico haec non inuenio,

fed haec tantum: Item feruari dicuntur, fi umbilicum eius gutta picis calentis opleueris, & in vafe claufo reponat. Neque etiam in vernacula Palladii interpretatione: Anche fi ferban bene, fe nel bellico loro si mette vna goccia di pece calda, e cofi si ripongano in vazo chiufo. Neque denique apud Aloyfium Alenannium qui Palladium imitatus haec L. VII numeris eft complexus: E chi calda in quei diffillaffe pece Nelli vmbelco fuo: molti hanno detto, Ch' ci si pud mantener maturo e fre/co Dentro vn vazo di terra, in lunghi giorni. PONTED.

7, 9 PINUS CREDITVR) Ex Geop. 10, 11. SCHOETT G. Descripfit Crisf. 5, 24.

& frigidum sustinere. Locis lapideis & glareosis si ¹ iuvantur laetamine, excusant ne ¹⁴ poma caduca & verniculosa nascantur. Extirpandae sunt soboles a radice, exceptis re-
 ctioribus, quae servabuntur ad plantas. Si languida pruni arbor est, anurca cum aqua
 aequaliter temperata radicibus debet infundi, vel bubulum ¹ lotium solum, vel humu-
 num vetus cum duabus aquae partibus mixtum, vel cineres ex furno ¹, maxime fruuen-
 torum. Si ¹ poma decurrant ¹⁴, oleasri epium ¹ terebratae infige radici. Vermes ¹⁵
 eius atque formicas, rubrica cum pice liquida si adlinatur, extinguet: sed modestius
 propter ¹ arboris noxam, ne idem faciat remedium quod venenum. Iuvatur frequenti
 humore, & assidua flossione. Mense ¹ Martio extremo prunus inferitur melius trunco
 fisso quam cortice, vel mense Ianuario, antequam incipiat gumen ¹ lacrymare. Inferi-
 tur in se, & Persicum ¹ recipit, vel anisgdalum vel malum, sed eam degenerem red-
 dit, & parvam. Pruna siccantur in sole per crates loco sicciori disposita ¹. Haec sunt ¹⁶
 quae Damascena dicuntur. Alii in aqua marina, vel [in] maria ¹⁶ feruente recens le-
 cta pruna demergunt, & inde sublata, aut in furno tepido faciunt aut in sole siccari.
 CASTANEA feritur & plantis, quae sponte nascuntur, & semine. sed quae plantis ¹⁷
 feritur, ita aegra est, ut biennio de eius vita saepe dubitetur. Serenda est ergo ipsis ca-
 staneis ¹, hoc est seminibus suis, mense ¹ Novembri & Decembri, item Febuario.
 Eligendae sunt castaneae ad ponendum ¹ recentes, grandes, maturae: quas si Nouem-
 bri mense ¹ feramus ¹⁴, facilem se praesentia ¹ fructus ipsius praestant. Si vero Februa- ¹⁸
 rio ponamus, ut usque tunc durent, ita faciendum est: in vmbra castaneae siccantur ex-
 pan-

VARIETAS LECTIO NIS.

p) si om. Lugd. q) in Lugd. forte fuit ni. r) stercus bub. P. s) forno hic & mox Lugd.
 t) Si — radiem om. P. tt) decidant l. l. — G. u) canem l. l. — G. epium Lugd. & lenf. opium
 Cr. epizum Bo. & Reg. x) pro arb. noxa P. y) Menf. om. P. z) gummi Pal. Lugd. vid. ad c. 12, 6.
 a) in persica, & am gdale, & malo P. b) dissepit Lugd. bb) aqua P. c) suis add. P. d) mense
 om. P. d) ferendum P. dd) ponemus Lugd. e) praesentia om. P.

NOTAE VARIORVM.

memus de radicibus & codice matris Ianuario ex-
 eunte Nam & de matris in mense depravatam
 in Palladio ex vernacula ipsius interpretatione ma-
 nifestum habemus: Pongon si ancora le piante cho
 si disellano dalle lor radici cioè dal lato alto stipe-
 te, all' uscita di Genova. PONTED.

7. 14 EXCVSANT) vitium, quod habitu-
 ra alias essent, emendant & vitant. GRON-
 OVIUS Obs. 2, 12. vid. ad c. 2.

7. 14 SI POMA DECVRANT) Du-
 as fuisse huius loci lectiones in veteribus libris,
 hinc apparet, quod nonnullae editiones haec ser-
 vant, eaque & in vernacula Palladii interpreta-
 tione leguntur: Se le foglie Scorrano: aliae vero
 (inter quas Crescentius) sic: Si poma decidunt.
 PONTED.

7. 14 EPIVRVM) paxillum. Alias *Epivrus*
 inspectorem notat, ab *epos*. Homerus II. v. 8
 ἑπὶ τοῖς Μύρταις τὴν ἐπὶ τῶν ἑπὶ τῶν
 ὅ ἐστιν ὁ δὲ τῶν ὁ δὲ τῶν ὁ δὲ τῶν
 Vtuntur eo
 verbo hac notione Diophanes Geop. 10, 23; Isid.
 Orig. 19, 19. vid. Bodaeus a Stapel ad Theophr.
 hist. plant. 2, 8. SCHOETT G. Epigram
 emendat ex Isidoro Orig. 19, 19 Meurf. Crit. Ar.

nob. 2, 11 quam vocem etiam Seneae reddidit
 post Scaligerum & Meurfium l. c. Io. Fr. Gro-
 novius de benef. 2, 12 ubi ante legebatur, nisi in
 os senatoris ingressisset imperator pigros suos. Ser-
 mo est de C. Caesare (Caligula) pedem osculan-
 dum praebente Pompeio Pennae: hic igitur *epi-
 gros* volunt clanos, quibus suppositi essent socci.
 Porro *epigros* dictos volunt Maullacus diff. crit. ad
 Harpocrat. p. 421, a. Blane, & qui omnia colle-
 git Gatakerus aduers. insit. 2, 19 p. 373 sq. ex
insitens, extrusa diphthongo & *in* *y* transiit,
 cum *insitens* sint Hefychio etiam *insitens*. Sed
insitens etiam esse vocem probat notae apud eun-
 dem Hefychium & in glossariis pro clauso l. fude
 positam vidit Gatakerus idem: quibus cum sus-
 tractur Geop. 10, 23 & 67 *insitens* ea ipsa de re
 dicentes: lectionem Comelianianam relinquere
 nihil dubitavi, neque tamen aliter a plane damna-
 re ausim: canem autem qui habens, eos censu-
 se nodum, quem solvere non possint, arbitror.
 De re ipsa vide. loca, quae suppediat Index nos-
 ter v. Cunen.

7. 17 CASTANEA) Pleraque habet Cresc.
 5, 6.

panfae: tunc in angustum & siccum locum translatae cunulum ^f faciunt, & eas omnes fluuialis arena diligenter operiat. post dies x x x eas remota arena in aquam frigidam mittis, quae sanae sunt, merguntur: supernat ^s quaecunque vexata est. item [†] quas probasti, similiter obrues, & post xxx dies aeque ^b probas. hoc cum tertio feceris, vs-
 19 que ad veris initium, ferere debes quae manserint siliabatae. Aliqui in vasculis seruant, arena pariter nuda. Amant solum molle & solutum, non tamen arenosum. in sabulone proueniunt, sed humecto: nigra terra illis apta est, & carbonculus, & tofus diligenter infractus: in spisso agro & rubrica vix prouenit: in argilla & glarea, non potest nasci: diligit ⁱ caeli statum frigidum, sed & ^t tepidum non recusat, si humor assenserit:
 20 delectatur cliuis & opacis regionibus, ac maxime in Septemtrione versis. Pastinari ergo locus debet, qui huic destiuatur arbusculo, altitudine pedis vnus semis, vel duorum, vel ⁱ totus: aut sulcis in ordinem destinatis, aut certe aratris resolui hinc inde findentibus: qui simo satiatus, ac redactus in puluerem, castanearum semen accipiat non am-
 21 plius pedis dodrante denserit. Vnicuique semini propter notum furculis debet affigi. ipsa semina singulis locis simul ^m terna vel quina ponantur, & inter se quatuor pedum spatio separentur. Quibus transferre placuerit, binas plantas transferre ⁿ debebunt. Locum tamen deductoria liquoris accipiat, ne humor insidens limo germen extinguat. Cui placet, potest castaneae in propaginem ducere ima virgulta, quae in radice nascuntur. Nouum castanetum circumfodi debet assidue. Mense ^e Martio & Septembri, incrementum maius acquirit, si putationibus adiuvetur. Castanea inseritur (sicut probaui ipse ^p)
 22 sub cortice mense Martio vel Aprili, tamen ^q genere utroque respondet. Potest & inoculari. Inferitur in se, & in salice, sed ex ^r salice tardius maturat ^r, & fit asperior in sapore. Castaneae seruantur vel in cratibus dispositae ^s, vel intra ^t sabulonem, ne inuicem tangantur inmersae; vel in vasculis siccilibus nouis conditae, & loco siccior de-
 fossae; vel inclusae virgeis ex fago receptaculis, & lutatae, vt spiracula non relinquas; vel ordeis paleis minutissimis obrutae, vel palustri vlna figuratis densioribus sportis re-
 23 cluae. Hoc mense locis calidis ac siccis regionibus ^u agrestium pirorum plantas ponimus, quas postea possimus inferere, & malorum ^v, vel mali Punici, & cydonii, & citri, & mespili, fici, forbi, siliquae, & plantas agrestis cerasi, post inferendas, & mori tales, & amygdali semina, & nuces iuglandes, si in seminariis (quo dictum est more) pangantur.

VIII.

VARIETAS LECTIONIS.

^f) cunuliteque diligenter fluuiali arena operiatur P. Cr. ^g) quod supernatas non valet. Item P. Cr. supernatans q. vexatae sunt Lugd. [†]) quid sit ita? h) iterum probatis P. Cr. i) Diligunt P. h) & om. Lugd. l) vel totus aut om. P. sed habet Cr. totius Lugd. m) simul om. P. n) transferant. Locus P. o) mense om. P. p) in se Lugd. q) tamen — in se om. P. r) in P. s) maturant — sapere om. P. t) dispositae — obrutae om. P. u) in sabulone l. E. R. inter sabulonem Lugd. x) regionibus om. P. y) malorum, vel om. P.

NOTAE VARIORVM.

7. 20 VEL, DVORVM, VEL) Ita distinxit orationem. Ante ita legebatur, vel duorum: vel totus aut sulcis &c. Credo sibi oppositi vel totus & hinc inde. Sed vel sic nescio quid durum & huiusmodi relinquitur, fateor: illud video, aut totum patinandum locum, aut hinc inde aratris findendum, sulcis aut in ordinem directis,

aut se varie secantibus.

7. 21 DEDUCTORIA LIQVORIS) Eiusmodi fossiones, quibus humores commode deduci ac deriuari possunt. Vegetius Artis Vet. 1. 56. Fossa praeterea, quae lotium recipiat, deductorium debet habere cuniculum, ne pedes inmenterum redundans vrina contingat. SCHOETTG.

VIII. *HIVIS* mensis initio apes ex tamarisci ^a floribus, reliquisque silvestribus mella conficiunt: quae auferenda non sunt, quia servantur hiberno. Eodem mense foridibus liberandi sunt alvei, quia tota hieme eos monere aut aperire non decet ^b. Sed haec die aprico tepidiorie facienda sunt, & ^c pennis maxime avium maiorum, quae habent rigorem, vel aliquo simili omnia interiora mundentur, quo manus non valebit attingere. Tum rimas omnes, quae sunt extrinsecus, luto & fumo bubulo mistis linamus: & insuper genestis vel aliis tegumentis similitudinem porticus imitemur, ut possint a frigore & tempestate defendi.

IX. *LOCIS* calidis & apricis vites quae fructu carent, fronde luxuriant, & pauperiem foetuum compensant vbertate foliorum, nunc putare pressus conveniet: frigidis vero mense ^a Febuario. Si permanebit hoc vitium, circumfossas arena fluviatili, vel cinere debemus ^a aggerare. Quidam lapides inferunt inter flexuosa ^a radicem.

X. *HISDEM* temporibus & locis vitem quae sterilis fuerit, Graeci ita praeciipiunt esse curandam. Trunco eius fisco lapidem asserunt includendum, & ibi urinae veteris humanae quatuor cotulas circa truncum debere suffundi, ut ad radices infusillatio ipsa descendat. Tunc adiiciendum ^a terra laetamen admista, & circa radices solum omne vertendum.

XI. *QVAMVIS* mense Febuario sint ^a conferenda rosaria, tamen locis calidis, apricis, atque maritinis hoc etiam mense poterimus instituire rosaria ^b. quae si indigus ^c plantarum vulneris ex paucis virgulis habere copiosa, quaternorum digitorum furculos gemmantes cum geniculis suis debemus excidere, [&] in modum propaginis sternere [&] stercore ^d ac rigationibus adiuuare: ubi anni aetatem compleverint, pedis spatio inter se transferre disiunctos ^e, atque ita solum quod huic generi deputabis implere.

XII. *GRAECIS* asserentibus, ut vnam serues in vite usque ad veris initia, circa ipsam vitem quae fructu plena est, loco umbroso scrobem fodies, altitudine trium pedum, latitudine duorum, & mittis ^a sabulonem, & ibi calamos figis ^a, in quibus reorquebis ^b assidue sarmenta fructibus plena, & illaesis botrygibus alligabis, ut solum non contingant, & cooperies, ut imber ^c eo penetrare non possit. Item Graecis docentibus vnas ^d in vite, aut poma in arbore si diu servare volueris, vasculis clausa fictilibus ab una parte perforatis diligenter a summo tecta suspende, quamvis poma & gypso cooperta in longum serventur aetatem.

XIII.

VARIETAS LECTIONIS.

[T. VIII.] a) tamarisci Lugd. b) possimus Lugd. c) ut pinguis Pol. ut etiam Lugd. [T. IX.] a) mense om. P. b) debemus aggregare P. c) fluxuosa Lugd. [T. X.] a) adicienda est terra admista laetamine l. l. — G. nobiscum etiam Lugd. [T. XI.] a) sunt l. l. — G. b) rosaria P. c) indigus Lugd. d) stercore P. e) disiunctos P. omitt. [T. XII.] a) mittis, figes Lugd. b) reorquebis l. l. — G. reorquebis l. l. Gry. 1349. c) imbre penetrare Gry. 1349. d) vnas vel poma in vite aut arb. Lugd.

NOTAE VARIORVM.

9 *LOCIS CALIDIS*) Haec ex Solione Geop. 5, 40. SCHOETT G.

9 *FRONDE LUXURIANT*) τρυφῶν vocat Theophr. hist. plant. 4, 16. SCHOETT G.

10 *GRAECI*) Democritus Geop. 5, 35.

12 *GRAECIS*) Multa de vitis servandis sunt Geop. 4, 15. Sed quae hic tribuit Graecis inventa noster, nondum inveni.

XIII. Hoc mense agnorum prima generatio est. sed agnus statim natus vberibus matris admoventur est. manu prius tamen exiguum lactis, in quo spissior est natura, mulgendum est, quod pastores colostrum vocant: namque hoc ^a agnis, nisi auferatur, nocebit. Ac primo per biduum natus cum matre claudatur, tunc septis obscuris ^b seruetur, & calidis: ita ^c secliso ^d paruulorum grege matricem ^e mittantur in pascua. Sufficiet autem priusquam procedant matricem ^f mane, & cum saturae reuertuntur ad vesperam, agnis vbera haurienda permittite. qui donec furiuntur, intra stabulum furfuribus vel Medica herba, vel (si ^g est copia) farina ordei pascantur ingesta, donec conceptum paulisper robur aetatis, pascuum matribus possint ^h habere commune. PASCVA ouillo generi vilia sunt, quae vel in noualibus, vel in pratis sticcioribus excitantur: palustria vero noxia sunt, siluestria damnosa lanatis. Salis tamen crebra conspersio ⁱ, vel pascuis mista, vel canalibus frequenter oblata, debet pecoris leuare fastidium. Nam per hiemem, si penuria est feni ^j, vel palea, vel vicia, vel facilius victus vlni ^k seruatis frondibus praebeatur, aut fraxini. Aestiuus mensibus pascantur sub lucis initio, cum graminis teneri suauitatem roris mistura commendat. quarta hora calecente potus puri fluminis aut putei praebeatur, aut fontis. medios solis calores ^l vallis aut arbor vmbrosa

VARIETAS LECTIONIS.

[T. XIII.] a) haec I. B. R. b) obscurioribus Lugd. c) item P. d) sole clauso Lugd. e) matres P. Lugd. f) si farinae hordei est copia P. g) possint omitt. P. posse Lugd. h) respersio I. B. R. i) feni vel paleae Cr. paleae etiam Lugd. si penuria est, fennum, vel palea, vel. l) ardores aut P.

NOTAE VARIORVM.

13. I AGNVS STATIM NATVS.) Didymus Geop. 18, 3: Col. 7, 17. Lugd. Codex melius hic, mea quidem sententia, distinguit: vberibus matris admoventur est manu. Prius tamen exiguum lactis &c. SCHOETTIG. Videretur scribendum: Sed agnus statim natus vberibus matris admoventur est manu: prius tamen &c. Cuba ita transcripsit: praeterea Columella docet 7, 3: Agnus autem cum est eductus, erigi debet, atque vberibus admoventur; cum etiam eius diductum ei pressis humedatæ papulis, ut condiscat matrem trahere alendum. Hoc porro est manu admoventur. Veruntamen lectores monitos volo nescio quid quod nunc me laet, seque ab ingenio meo subducit, esse amplius inquirendum. PONTED.

13. I COLOSTRAM.) Colostrum & Colofra lac dicitur primum post partum, quod caesi inflat coagulatum est, & tam insanius, quam pecoribus noceat. Inde colostrati pueri apud Plinium H. N. 18, 9 qui tale lac biberunt, & deinde morbo quodam solent addigi, quem colostratiorem vocant. Haec Hieron. Mercurialis Var. Lect. 5, 12. De genere fœminino dubitat quidam Seruius ad Virgilium Ecl. 2, 22 sed qui ex auctore nostro & Nonio 3, 117 facile resciluit. Caeterum alii apud Plinium colostratos pueros interpretantur, quas nutrices concipiunt & pariunt, a colofra, quam adhuc a superiore partu tunc temporis secum habuerunt. SCHOETTIG.

13. 2 POSSINT HABERE COMMUNE.) possit, quod Leidae est, ut vidimus, postu-

lat Syntaxis ordinata: nisi forte excuset per Synesin. Sed vid. etiam, quam medicinam huic loco faciat Cl. Morg. I, 94.

13. 3 PASCVA OVILLO.) Crete. 9, 68. 13. 3 SI PENVRIA EST, FOENVM.) Locus pessime vitiosus. Quae enim esse potest penuria, si foenum habeamus in tabulis? Quoniam alio aptiore cibo sustentantur per hiemem oves quam foeno? Haec igitur tradita a Palladio nullo modo suspicari possumus, sed praecipisse, deficiente foeno, vel paleam vel viciam aut vimeas frondes vel fraxineas esse pecori obiciendas. Sic profecto legebatur in Palladio quo tempore Crescentius hunc locum exercebat: Nam, inquit 9, 68 per hiemem si penuria est feni, vel paleae, vicia vel facilius victus vlni vel fraxineis seruatis frondibus praebeatur. Ex his itaque Palladii locus, (neque enim omnia in Crescentio vitio carent) a vitio vindicari potest. Nam per hiemem si penuria est feni, vel palea vel vicia vel facilius victus &c. Paleae enim nulla est penuria. PONTED. Nihil dubitavi ex Crescentio emendare locum aperte vitiosum, suffragante potissimum clarissimo viro.

13. 4 GRAMINISTENERIS VAVI-TATEM RORIS MISTURA.) Virgilius Georg. 3, 324.

— dum mane nouum, dum gramina canent, Et ros in tenera pecori gratissimus herba est. Nemesianus Ecl. 1, 6. Incipe dum salices beedi, dum gramina vaccae Detendant, viridique gregem permittite campo Et ros, & primi suadent elementa solis. Flo.

brofa declinet. deinde vbi flexo iam die ardor " infringitur, & solum primo imbre ve-
spertini foris huncfcit, gregem ruocemus ad pascua. Sed Caulicularibus & aestiuis
diebus ita pascenda sunt oues, vt capita gregis semper anertantur a solis obiectu. Hi-
eme autem vel vere nisi resolutis geliciditis ad pascua prodire non debent: nam priuosa
herba huic generi morbos creabit. ac tunc seuuel adquare sufficiet. Graeeas oues, sicut
Asianas, vel Tarentinas *, moris est potius stabulo * nutrire; quam campo, & pertu-
sis tabulis solum, in quo claudetur, insernere: vt sic tuta cubilia, propter iniuriarum
pretiosi velleris, humor reddat elabens. Sed tribus, per annum totum, diebus aprico
die lotas oues vngere oleo oportebit, & vino. Propter serpentes, qui plerumque sub
praefepibus latent, cedrum, vel galbanum, vel mulieris capillos, aut ceruina cornua
frequenter vramus. - Nunc hirci admittendi sunt, vt foetum priuij veris fouere

frequenter vramus. - Nunc hirci admittendi sunt, ut foetum priui veris fouere possit exortus. Sed caper eligendus [est], cui sub maxillis duae videntur pendere verruculae, magni corporis, crassus cruribus, breui pleneque ceruice, auribus flexis & grauib. paruo capite, nitido, spisso & longo capillo. Ad ineundas foeminas & auct. tuncilium congruus. non autem durat ultra sexennium. Capella familis corporis, sed magnis vberibus est eligenda. Non tamen ita multae caprae, ut oves vna statione claudantur, quam luto & stercore carere conueniet. Haedis supra lactis abundantiam, edera & arbuti & lentisci cacumina sunt saepe praebenda. Trimae educare optime possunt; quod teneriores matres generant, transigendum est. sed ultra octo annos seruandae non sunt matricis, quia genus hoc longiore sterilesceat aetate.

XIV. Hoc tempore gl'ndis legeudae ac seruandae cura nos excitet; quod opus foemineis ac puerilibus operis ^a celebrabitur facile ^b more baccarum.

XV. *N*ovæ materies ad fabricam caedenda est, cum luna decrescit. Sed arbores quæ cadentur vsque ad medullam securibus recisas aliquandiu stare poteris, vt per eas partes humor, siquis in venis continetur, excurrat. viles autem sunt hae maxime^a: abies quam Gallicam vocant, nisi perlatur^{aa}, levis, rigida, & in operibus siccis perenne durabilis. Larix vtilissima^b, ex qua si tabulas suffrag tegulis^{bb} in fronte,

VARIETAS LECTIONIS.

m) *arbor Gryph. 1540.* n) *Terent. Lugd.* o) *stabulo nutrire om. P.* p) *offom. Pal. Lugd.* q) *vern-
iculae P.* r) *annam P.* s) *legenda Lugd.* t) *claudende P. claudatur Terff.* u) *jaepe om. P.*
[T. XIV] a) *studii I. B. R. Lugd.* b) *facile om. P.* [T. XV] a) *maxime om. P.* aa) *perfluatur
Lugd.* b) *utillima I. B. R. Lugd.* bb) *reguli om. P.*

NOTAE VARIORVM.

Florentinus Geopon. 18, 2. Ἐν τῷ αὐτῷ τοῦ αὐτοῦ ἱεροῦ μὲν, περὶ ἡλίου ἀναστροφῆς, ὅτι τῆς ὁδοῦ καὶ μὴνης. SCHOETTG. Ro. Titium ad Nemesiani locum a Clar. Schoettgenio citatum, hic laudat ALMELOV.

13, 7 CAPER ELIGENDVS) Col 7, 6, 2.
15, 1 ARBORES QVAE CAEDEN-
TVR) Sumta sunt haec ex Plinio 16, 39. Descri-
bit p[er]laque Cresc. 1, 10.

15. 1. *LARIX VTISSIMA*) Haec & sequentia sumta sunt ex Vitruvio 2, 9. Est autem larix ex picearum genere, quae inter alias ab antiquis hanc laudem habuit, ut igni resistere diceretur. Plinius H. N. 12, 16; Vitruvius l. c. Isidorus Orig. 17, 7. Quin & narrat Plinius 15,

49 Tiberium Caeſarem conſecrato ponte nau-
nachiario , larices ad reſtituendum illum in
Rhaetia cædi curaffe. Obſervarunt autem Phi-
lander ad Vitruvium & Saluſtinus hocſius de
miraculis Delphiniatus p. 172 ex propria experi-
entia, etiam hanc arborem ardere. Unde adap-
ret Laricem hodie appellari aliam arborem quam
olim. Vide copioſe Clericum biblioth. choſie
tom. 12. p. 57 78. Ad hiſtoriam autem ex Plinio
& Vitruvio reſpondent eruditi, ob ventum, æ-
rem, frigus, glaciæ & pluviani in Alpiniſ
regionibus impeditum eſſe vim ignis, alias eni-
larix eſt & reſinoſis, quæ facillime ardent. Bo-
dæus a Stapel ad Theophrasti hiſt. plant. 3, 10.
SCHOET G. T. *de regulis* neque ap. Vitruvi-
um neque ap. Creſcentium legitur, nam larix
LIII 3 ignis

atque extremitate tectorum, praesidium contra incendia contulisti. neque enim flammam recipiunt, aut carbonem creare possunt. Quercus durabilis si terrenis operibus obruatur, & aliquatenus palis. Aesculus aedificiis & ridicis e apta materies. Castanea magna soliditate perdurat in agris, & tectis, & operibus caeteris intestinis, cuius solum pondus in visio est. Fagus in secco utilis, humore corrumpitur. Populus utraque & salix & tilia, in scalpulis necessariae. Alnus fabricae inutilis, sed necessaria, si humidus locus ad accipienda fundamenta palandus est. Vlnus & fraxinus si siccetur, rigescunt, ante curabiles, catenis viles habentur. Carpinus vilissima. Cupressus egregia. Pinus nisi in siccitate non durans, cui contra celerem putredinem comperi in Sardinia hoc genere prouideri, ut excisae trabes eius, aut in piscina qualibet anno toto mersae laterent, post operi futurae; aut arenis obruerentur in litore, ut aggestionem, qua tectae essent, aeternis aestibus reciprocas fluctus allueret. Cedrus durabilis, nisi humore tangatur. Quaecunque autem ex parte meridiana caeduntur, utiliores sunt: quae vero ex Septentrionali, proceriores, sed facile vitiantur.

XVI. Hoc mense locis siccis, calidis, & apricis maiores arbores transferemus truncatis & ramiis, illasque radicibus, multo stercore & rigationibus adiuvandas.

XVII. GRAECI in conficiendi olei praeceptis ista iusserunt, tantum legendum esse oliuae, quantum nocte veniente possimus exprimere. molam primo oleo debere leniter esse suspensam. ossa enim contracta fordescent: quare de solis carnibus sit prima confectio. [& de] salignis canistros fieri debere virgulis, quia genus hoc oleum dicitur adiuvare. Nobilior erit quod sponte defluerit. Sales deinde ac nitrum iuvent nouo oleo misceri, ut haec res spissitudinem eius abfoluat: deinde cum amurca subfederit, oleum purum xxx diebus exactis, in vitrea vasa transferri. secundum, simili disciplina fieri, sed mola fortiore quassari.

XVIII.

VARIETAS LECTIOIS.

c) creant. Quercu. P. d) vilis materies om. P. e) radices Lugd. hic & al. f) oper. interius, cuius P. (f) alluvies: utraque salix Cr. †) scalpulis Vitruu. Lugd. g) ad accipienda om. P. Cr. gg) fundamentis Cr. h) Carpinus vil. om. P. i) vilissima Lugd. I. B. R. ii) vel pinus inf. Cresc. l) celerem om. P. m) aut om. P. n) mersae om. P. o) aestus P. p) obrueret Lugd. recte puto. q) Septentrione P. [T. XVI.] a) eruntas Lugd. [T. XVII.] a) ita Lugd. b) carnalibus Lugd. c) de om. Pal. Lugd. I. B. R. d) salignis P. e) dein Lugd.

NOTAE VARIORVM.

ignis metu ad subgrundia laudatur, quod ex fronte atque extremitate tectorum manifestum est. Vitruu. 2, 9. cuius (Laricis) materies si esset facultat apporportionibus ad vitem, maxime haberentur in aedificis utilitate, nisi non in omnibus, certe tabulae in subgrundiis circum singulas si essent ex ea collocatae, ab extrationibus incendiorum aedificia periculo liberarentur, quod eas nec flammam nec carbonem possunt recipere, nec facere per se. Cresc. 1, 11. Salix vel Larix secundum Palladium utilissima ex qua tabulae iungas in fronte atque extremitate tectorum. PONTED. I. Valens in numis familiarium numum proferi P. Accoleii Lurscoli, in cuius altera facie est caput muliebres, in altera tres figurae muliebres, quae videntur in arbores mutari, quarum illam Clyneneum pinat, has vero ipsius filias Phaethon-

tis sorores, in larices mutatas, expressas in hoc numo propter similitudinem cognominis: (Laricem enim diminutivum ex larice) Ad istum numum explicandum laudat hunc locum Palladii, sed in haec verba laudat: Resina ista liquida est, lacrymae similis: non recipit flammam, quasi edo persequatur, ab combustionem Phaethonem. Quae neicio unde hauserit. Neque enim Palladii liber vilis, quod scire potuerim, neque Vitruvius, aut Plinius, aut Sidorus adeo vllam fabulae Phaethonis in explicanda laricis natura mentionem faciunt.

15, 2 CATENIS VTILES) Vitruvius recipiunt catenationes. SCHOETT G.

17, 1 GRAECI) v.g. Apuleius Geop. 9, 19 ubi omnia disertius docentur, quemadmodum & Col. 12, 50.

XVIII. *OLEVM* primum Liburnico simile fieri asserunt Graeci, si in optimo viridi [oleo *] inulam & siccam & lauri folia & cyperum, omnia simul tusa, & subtiliter creta permisceas cum salibus torrefactis ac tritis, & diu oleo iniecta perturbes, deinde tribus aut aliquanto amplius [decursus ^d] diebus, cum quieverit, vtaris.

XIX. Si fordet oleum, frictos & adhuc calentes sales iniici iubent, & diligenter opeiri. ita mundum reddi post tempus exiguum.

XX. Si fuerit odoris horrendi, virides ^a oliuas sine offibus tundi, & in olei metreta choenicas ^b duas mitti. si baccae defuerint, caules terribilissimos oleae similiter esse tundendos. Nonnulli vtraque permiscunt, adiecto etiam ^c sale. sed omnia intra linteum clausa ^d suspendunt, atque ita in vas olei demittunt. postea tribus diebus exentis ^e aufertur, & oleum in alia vasa transfundunt. Quidam mittunt vetustum laterem ^f torrefactum. plerique ordeaceos panes ^g breuiter figuratos, & raro linteo innolatos mergunt, & novos subinde permutant: vbi hoc bis aut tertio fecerint, sales mittunt ^h, & in alia vasa translatum per paucos ⁱ dies subsidere ^k patiuntur. Quod si aliquod ^l animal forte deciderit, & oleum putredine ac ^m nidore vitiauerit ⁿ, iubent Graeci coriandri manipulum in olei metreta suspendi, atque ita paucis diebus manere. si nihil de nidore ^o decusserit ^p, mutandum est ^q coriandrum, donec superetur hoc vitium. Sed maxime proderit, post senos ^r dies in vasa munda transferre; melius si acetum ante vixerunt. Quidam focui ^s Graeci semen siccum tritumque permiscunt, vel incensos oleaginos car-⁴ bones in ipso oleo frequenter extinguunt ^t. Si acerbus odor fuerit, vuae excrementa, quae Graeci *γίγγρα* vocant, praecipiant, tusa & in massam redacta mersari ^u.

XXI.

VARIETAS LECTONIS.

[T. XVIII.] a) oleo om. I. B. R. Pal. & Lugd. b) inulam Lugd. mulam P. c) subtiliter perm. P. d) decursus om. P. Pal. Lugd. [T. XIX.] a) exiguo tempore P. [T. XX.] a) virides absq. P. b) conchas Lugd. c) addito I. B. R. d) etiam om. P. e) clusa I. B. R. f) exentis I. l. — Gry. 1149. exentis etiam Lugd. ff) breuiter inf. Gy. Gr. vtraque. g) panes & linteos &c. P. breuiter om. Lugd. h) iniiciunt Lugd. i) paucis diebus residere P. k) sidere Lugd. l) aliquod om. P. m) ac nidore om. P. n) vitiauit I. B. R. ex vitiauit, quod habet Lugd. o) horrore Lugd. p) forte decusserit. q) est om. Lugd. r) X. P. s) focuum graecum siccum P. t) immergunt P. u) indempfari P.

NOTAE VARIORVM.

18 LIBURNICO SIMILE) Cum eandem compositionem tradidisset Sorion Geop. 9, 27 subiungit *ῥῆτο ἔνι τῷ καλίστῳ Ἀλκυονίδι, καὶ ἄντὶ τῷ ἱερῶντι*. In lemma vocatur *ἱερῶντι ὄνομα*. Plin. 15, 2 c. 3 Reliquum certamen (de bonitate oleae) inter istas terras & Bacticae par est. Habet eundem fingendi olei modum, quod Liburnicum omnes putant, Apicius 1, 5.

19 SI SORDET OLEVM) Eadem ratio ex Tarentino est Geop. 9, 21. SCHOETTG.

20, 1 SI FERIT Tarentinus Geop. 9, 23. SCHOETTG.

20, 1 ODORIS HORRENDI) *Heridus* odor ex Palladio 12 citat Barthius Adu. 20, 12 quod quidem huc respicere statuo, quamvis in nulla editione hanc vocem obseruam. Mihi

tamen probatur lectio Barthii prae vulgari. *Heridus* enim notat aduersum, contrarium &c. ut *fames horrida*, apud Arnobium lib. 1. SCHOETTG. Sed horrendus odor etiam est apud nostrum 1, 18, 1.

20, 3 QVOD SI ALIQUOD ANIMAL) Democritus Geop. 9, 25. SCHOETTG.

20, 3 DE NIDORE DECUSSERIT) *Decusserit* coniecit etiam animaduertens BVCHNERVM.

20, 4 ΓΙΓΓΡΑ) Legitur hoc verbum bis Geop. i. e. vbi Cornarius reddit *vinacea*, quantum apparet ex his Palladii verbis *γίγγρα* plura & maiora esse excrementa, quam sola vinacea. SCHOETTG.

XXI. OLEVM rancidum Graeci asserunt sic posse curari. Albam ceram munda & optimo oleo resolutam, & adhuc ^a liquentem mitti in oleo iubent. tunc sales frictos calentes addi, operiri, atque gypsari. sic fieri ut oleum purgetur sapore & odore mutato. oleum tamen omnino in terrenis locis esse seruandum, & eam eius esse naturam, ut sole vel igne purgetur, vel aqua feruenti, si simul misceantur in vasculo.

XXII. Hoc etiam mense oliuas condiemus. Harum genera sunt diuersa. Colymbades ^a oliuae fiunt sic: alternis cratibus oliuarum puleium spargis, & mel, & acetum, & sales modice, stratura intercedente suffundes. Item sternes oliuas supra furculos foeniculi vel anethi, siue lentis, & ramulis ^b oliuae fudit, aceti ^c heminam & muriam superfundis, & has constructiones vsque ad vasculi plenitudinem patieris infundere ^d. Aliter. Electas oliuas muria maturabis ^e, post x l. dies muriam fundis vniuersam: tunc duas desruti ^f partes, aceti vnam, mentam minute incisam vasculo adicies, & oliuis ^g replebis, ut iusta infusione liquor ^h supernatet. Aliter. Oliuas manu lectas, vna nocte integra, in balnei vapore esse patieris, tabulae vel crati superpositas: mane balneis exentis salibus tritis consperges & vteris: quae non amplius ⁱ quam v lll dies poterunt custodiri. Aliter. Oliuas illaefas primo mittis in muria ^j: post dies x l. leuabis, atque intercedes acuto calamo: &, si dulciores habere volueris, duas sapae partes, & aceti vnam; si acriores, aceti duas, & sapae vnam debebis infundere. Aliter. Passi sextarium vnum, cineris bene creti ^k quantum manus utraque gestabit, vini veteris vnum funiculum ^l, & aliquantum expressi foliorum: mistis omnibus oliuas infundis, inculcas, & sub-

VARIETAS LECTIOMIS.

[T. XXI.] a) adliquentem Lugd. [T. XXII.] a) columbæares Lugd. b) ramis I. B. R. c) acetum & P. Lugd. d) exurgere P. e) macerabis Paris. f) desruti Lugd. g) oliuas Lugd. h) liquor om. Lugd. i) plus v l. diebus P. v l. etiam I. B. R. octo diebus Lugd. j) muriam Lugd. m) crisi P. n) semiciculum P. I. B. R. semiciculum Lugd. cimeiculum Pal. funiculum I. I. — G.

NOTAE VARIORVM.

21 GRAECI) Tarentinus Geop. 9, 22. SCHOETT G.

21 RESOLVTAM) coctam & liquidam. Nam in Graeco est ὑγρον. SCHOETT G.

21 INTERRENTIS LOCIS) ἐν κτην- γόν τῶν.

22, 1 COLYMBADES) ita dicuntur oliuae conditiciae, καὶ τῷ καλῶν, quod in aceto & muria innatent. Plura Needham ad Geop. 29, 33. Sumta sunt autem haec e Col. 12, 48. SCHOETT G. Varias etiam oliuarum condendarum formulae dabant Geop. 9, 28 sqq.

22, 2 MATVRABIS) Adscripseram, forte legendum, macerabis: & inueni postea ita etiam expressum in editione Parisiensi 1536. 4. Sed cum reliqui libri omnes consentiant, nolui mutare quidquam. Foris ut maturam dixit muriam Columella 12, 6, 1, ita ipsa muria dicitur maturare, quae macerando molliora facit & leniora.

22, 3 SVNTICVLVM) Vix dubito quin vera sit coniectura, quae antiquam lectionem in- tuentibus non potest non in mentem venire, ut

legatur semiciculum. Ita iam visum Hermolao Barbaro apud Baldum de verb. Vitr. sign. in scilicet. Ita coniecerat in Indice Sylburgius. Quidni enim descriptio partium assis possit referri etiam ad mensuras alias, nominatum ad quadrantal veterum f. amphuram? Ea vas erat cubi- cum, cuius omnia latera pedem Romanum habebant, (vid. Eisenhm. de pond. & mens. 2, p. 71) Quomodo modum fuscibus, ubi de longitudine sermo est, nemine dubitante esse quarta pars vnciae, siue digiti, h. e. 48 pars pedis: ita constat, amphorae partem 48 esse sextarium, eundemque si- ciculum, si ad assidem referatur: hemina igitur h. e. dimidius sextarius, erit semiciculum.

22, 3 CINERIS BENE CRETI) Hunc non conieco: neque enim abluui deinde praecipit, sed vinum potius affundi. Nihil de cinere Graeci. Crisi pro creti habetur Florentiae. Quidsi fuit apud Palladium cineris bene crisi? Sed forte hic etiam de gultu non est disputandum.

22, 3 CVPR. FOLIORVM) Hic inferi debebat, certe intelligi debet, sumis vel tale quid- piam.

subinde crustam faciendo saturabis, donec ad vasculorum summa ora pervenias. Ali-
 ter. Olias quas iacentes repereris, rugis * contrahentibus crispas colligis, & salibus tri-
 tis resperfas expandis, donec sole inarecant. tunc substrato sauro alternas crates bac-
 carum saepius ordiabis: tunc defrutum cum satyriae fasciculo duabus aut tribus vndis
 fetuere patieris: & postquam tepuerit, supra compositas baccas refundes admisto sale pau-
 lulo, & origani sale coniecto, supra ius omne perfundes. Aliter. Lectas baccas ex
 arbore statim coudies, rutam & petroselinum sternes inter spatia structionis, & subinde
 cyminati * salis aspersione cumulabis. postremum mel & acetum superfundes, nouissi-
 me optimi olei quantumcunque miscebis. Aliter. Legis * olias ex arbore nigras, &
 compositas muria diluis: tunc ollae adiciis mellis partes duas, vini vnam, defruti dimi-
 diam, & ubi simul deferbuerint, deponis, ac permoues, & acetum misces: cum refri-
 xerit, super olias origani furculos sternis, & supra ius omne diffundes. Aliter. Oli-
 uas manu lectas cum pediculis aqua spargis tribus diebus: deinde mittis in muria *, &
 post VII * dies exemtas in vase adiciis cum musti & aceti aequis powderibus. & imple-
 tum vas ita operies, vt aliqua spiramenta dimittas.

XXIII. NOVEMBREM & Februarium * ratio temporis per horas dierum *
 fecit aequales.

Hora	I	&	XI	pedes	xxvii
Hora	II	&	X	pedes	xvii
Hora	III	&	IX	pedes	xiii
Hora	IV	&	IIIX	pedes	x
Hora	V	&	VII	pedes	iiix
Hora	VI			pedes	vii

VARIETAS LECTIONIS.

o) rugis om. P. p) marcescant Lugd. P. q) seminati L. B. R. ciminati I. I — G. r) colligis
 Lugd. s) muriam Lugd. t) XII. I. I — Gry. 1549. [T. XXIII.] a) Septembr. b) hor.
 dixit aequ. Lugd.

NOTAE VARIORVM.

22, 3 CRUSTAM FACIENDO) h. e. stratum illius massae, quam modo descripsit; ea-
 dem fere, quam cratem mox dicit.

Mmm mmm

PAL-

PALLADII RVTILII TAVRI AEMILIANI, DE RE RVSTICA. LIBER DECIMVS TERTIVS.

TIT. I.

DECEMBRI ^a mense feruntur frumenta, triticum, far, ordeum: quamvis ordei satio iam fera sit. Et faba circa septimontium ^b feri potest. Nam post exactam brumam ^c male seminantur. Hoc etiam mense adhuc ^d lini semen spargi poterit, vsque [ad] VII Idus Decembris.

II. NVNC ad insituendas vites, sed post Idus pastina ^a inchoamus effodere, sicut ante tractatum est. Et materiem bene hoc mense caedemus: palos quoque & corbes faciemus, & ^b ridicas. Et locis frigidis olenis faciemus ex lauro, & myrti baccas atque lentisci in olei sui confectioe quassabimus, & vinum myrtite, sicut dictum est ante, retinemus ^c.

III. Hoc tempore ^a ferenda est lactuca, vt planta eius Februario transferatur. Et iam nunc allium ^b & vlpicum, & cepullae, & sinapi, & cunela feri poterunt, disciplina & more quo ante narratum est.

IV. HYPOMELIDES poma sunt (vt Martialis asserit) sorbo similia. medio-cri arbore nascuntur, & flore candidulo. dulcedo huic fructui cum acuto sapore commista est ^a. feritur mense Decembri nucleis in vasculis ^b positus. Mense autem Februario hypomelidis planta, sed pollicis magnitudine robusta transferitur breuissimo ^c serobe, soluta terra, plurimo stercore. Sed munienda ^d est, quia cito arefcit, si radices eius ^e ventus afflauerit. Terram qualemcunque non respuit. amat loca tepida, aprica, inaritura.

VARIETAS LECTIIONIS.

[Palladii LIB. XIII. *fine* December. T. I.] ^a Nunc fer. Lugd. I. B. R. vid. Jan. pr. ^b septimontium P. Lugd. septimum Idus reliqui. ^c pruinam Lugd. ^d adhuc om. P. [T. II.] ^a pastinam fodimus P. ^b & ridicas om. P. ^c ridicas Lugd. ^d ringemus Lugd. [T. III.] ^a mense P. ^b allium & om. P. [T. IV.] ^a sunt P. ^b vase P. ^c transmissa Lugd. ^d munienda Lugd. ^e illi I. B. R. illius P. Lugd.

NOTAE VARIORVM.

DECEMBER.

I SEPTIMONTIVM) Sine dubioerior lectio est quam proposuimus Codicum MSS. licet aliquantum & ipsa deformata fuerit. Septimontium legendum est profecto, quem diem rusticis in faba ferenda obseruatum, septimontialis satio declarat. Vid. nota Schoetgenii ad illum locum, nempe ad Col. 2, 10, 8.

I MALE SEMINANTVR) Legendum,

vt apud Cubam, male feminatur; de faba enim loquitur Palladius, de qua etiam Col. 2, 10. Post brumam parum recte feritur, pessime vere. PONTED.

2 SICVT DICTVM EST) Jan. 183

4 HYPOMELIDES) Nescio an quis veterum praeterea huius fructus mentionem fecerit. Tacent certe Plinius, Geoponici, tum barbari

ritima, & saepe saxosa. statum rigidum reformidat. inferi non potest, exigua durat aetate. Poma eius aut in picatis & minutis / vrceolis, aut scobe & populi, aut in ollis inter vvas vinaceis obruta seruabuntur.

V. Nunc rapa in partes minutas rescisa^a, & leuiter cocta, & tota die diligentius^b exsiccata, nequid referuent humoris, & sinapi ex aceto (sicut moris est) temperato, mergere & condire curabimus, & repleta vasa claudemus, ac post aliquantos dies gustibus^c explorata, proferemus vsuri. Quam rem Ianuario quoque & Nouembri mense poterimus efficere^d.

VI. Nunc etiam quibus litus in fructu est, vbi lunae iunabit^a augmentum, quae omnium clausorum maris animalium, atque concharum iubet incremento suo^b membra turgere^c, echini carnes salibus condire curabunt. quod solito more conficitur. hanc quoque rem per omnes menses bene faciemus hibernos. Pernas etiam & lardum conficimus non solum mense hoc, sed omnibus quos hiemalis algos asstringit. Tempore hoc per humiles filuas & baccis foecunda virgulta ad turdos & caeteras aues capiendas laqueos expedire conueniet. hoc vsque in Martium mensem tendetur aucupium.

VII. DECEMBREM Ianuario in horis causa dispar adiunxit, cum linea simili ille augeatur, iste decrescat.

Hora	I	&	XI	pedes	XXIX
Hora	II	&	X	pedes	XIX
Hora	III	&	IX	pedes	XV ^a
Hora	IV	&	IIIX	pedes	XV ^b
Hora	V	&	VII	pedes	X ^c
Hora	VI			pedes	IX ^d

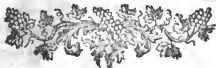
VARIETAS LECTIOMIS.

f) munis Lugd. g) scrobe A.G.C. [T.V.] a) incisa P. b) diligenter P. c) & oul. P. d) gustabimus P. e) conficere P. [T.VI.] a) luna iunabit Lugd. iunabit etiam P. b) sua om. P. c) surgescere P. [T.VII.] a) XVII P. b) XV P. c) XIII P. d) Palladii Rutili Tauri Emiliani viri illustris opus agriculturae explicat. P. & Lugd. nisi quod hic finit.

NOTAE VARIORVM.

ri Crescentius de commodis rerum rur. & Barthol. de Pisis ac recentiores, Brayerius & Nonnius de re cibaria. Εμπουλις apud Discoridem esse dicitur e genere mepilorum. Sed nihil inuenio.

Interpres Germanicus, Mainus, Hippomelides vocat: quod si bono auctore factum est, possunt poma praegrandia ita dici. Sed nihil extrieo.

PALLADII RVTILII* TAVRI AEMILIANI, DE INSITIO NE LIBER, AD PASIPHILVM VIRVM DOCTISSIMVM.

HABES aliud indultae fidei testimonium. Pro vsura temporis hoc opus de arte insitionis adieci. Sed quod volumina haec ruris colendi serius quam iusseras, scripta

VARIETAS LECTIIONIS.

[Palladii de *Insitione* * *Liber Praef.*] * In *Pol. & Lugd.* plane deest huius libri collatio.
* *Rustilique Gym.*

NOTAE VARIORVM.

PALLADII DE INSITIO NE LIBER.

Damus post finem libelli epistolam Io. Conr. Schwarzii, viri cel. de hac ipsa epistola, scriptam, quam passi sumus locum, quem adhuc habuit, tenere. Perit, credo, ea, quam toti operi praefixerat Palladius: haec quidem nimis aperte ad librum de insitione pertinet, nec potest toti operi, qualis nunc est, sine absurditate praeponi. Ecquid enim quisquam mortalium intelligat, si ab initio operis posita esset, illud eius principium, *Habes aliud indultae fidei testimonium.* Superiore epistola, quam perisse suspicamur, forte dixerat, quo tardiores venerint libri, tanto esse emendatiores, quin auctiores altera praefactione. Duplicem certe fuisse editionem, alteram altera pleniorum, in nentem venire alicui debet, qui creberrimas illas omissiones Mediceo Codicis, optimae aliquin notae, diligenter consideraverit. Vnum v. g. *indultae fidei* (h. e. praefatae fidei a Palladio, & notae rebus excusatae) testimonium erat emendatio XII librorum & augmentum; alterum est, quod pro quarto decimo (*huius septem enim libros iam legerat & commendauerat*, cum ista scriberentur, Pasiphilus vid. v. 3) qui prosa ut ceteri primum scriptus fuerat, iam carmen mittat: eadem fere ratione, ut de hortis materiem decimo libro Collumella versus retrahant. Caeterum, ne quid huic editioni deesset, neue Collumellae hortu inuideret libellus Palladii, adiecinus nonnulla ex Codri Grammatici Bononicis dictis excerpta, quae in editione horum auctorum Regiensis 1496 f. eaque forte sola, habentur: de quibus in praefatiuncula typo-

graphi, quae si peritum lectorem non docebunt minus tamen doctum non nihil adiunbunt. Nos quaedam omittre coacti sumus, ne plane videre inusulare velle lectoribus nostris: & vel sic opus videmur habere excusatione, quam modo commemorauimus.

ALIUD TESTIMONIUM. Quia praecedentes XII libri sunt testes fidei Palladii erga Pasiphilum: hic decimus quartus est aliud testimonium fidei *indultae*. Noue dictum, ac si dicamus, *indulgeo tibi fidem*, h. e. concedo & habeo: et passim, *fides indulgetur*, unde *fidei indulta*. Videtur autem Palladius haec opera fidei Pasiphilli commississe, ut de illis fideliter iudicaret. Scripserat enim iussu illius, ut ipse refert. Au aliter exponendum est? ut dicamus, *Habes aliud testimonium fidei scilicet meae, indultae*, id est, concessae & seruatae tibi, quasi promississet Palladius Pasiphilo, se scripturum libros iuris colendi. Hoc participio quod est *indultus*, vsus est Marcellinus quoque XI v. rerum gestarum, *Tanquam licentia crudelitatis indulta*, quod allegat Priskianus, ubi docet, ab eo quod est *indulgeo*, fieri supinum *indulsum* & *indultum*, de nostri Canonici, non adco satis eruditi dicunt se a pontifice summo habere *indultum* quoddam, quasi pro quadam condonatione, quod an eleganter dictum sit, viderint, qui non nisi examumum loqui proposuerunt. CODRVS.

PRO VSVRA TEMPORIS h. e. pro temporis vsu. Sic Cic. ad Appium, *ut longi temporis vsuram, qua carnisum & reliqua.* Vsura autem generale vocabulum est tam pecuniae quam aliarum rerum. Vnde Plautus in Amph-

scripta sunt, librarii manus segnior fecit, cuius ego tarditatem nunquam maligne aestimo. scio enim, quo frequenter inclinet argutia famulorum, malo operam eius expectare potius quam tunc. Nescio utrum commune sit dominis: mihi difficile contigit, in scrupulis ingenii invenire temperiem. Ita saepissime natura haec vitiat commodum siquod est, & misceat optanda contrariis. velocitas procedit in facinus; sequiturs figuram benignitatis imitatur, & tantum recedit ab agilitate, quantum recessit a scelere. Diu tamen apud te pudorem meum distuli, sed hoc quasi bonus famulus feci. Verum nescio, si tuum ad has modo minutias inclinetur ingenium. Grande erit, & par desiderio tuo, quod studii tui quaeret affectio. Et licet de his nugis favorabiliter sentias, ego meas opes aestimare non dissero. Non est magni loci assibus intuendis oculos duxisse per pulverem, quia nescio quomodo notae sunt quaedam maximarum personarum minuta compendia.

DE

VARIETAS LECTIONIS.

a) *extimo I. B. R.*b) *hoc E. R.*c) *siquid I. B. R.*

61

NOTAE VARIORVM.

phitruone appellat *usurariam uxorem*; & *usurarii* sunt ii quibus relictus est usus alicuius rei. CODRVS. Proprie sumit viuram pro fructu aeris alieni temporis, quo habuimus illud, respondente. Debebat Pappophilus Palladius libros suos diutius, quam dictum erat. Hic viurac locum addidit libellum versus scriptum, cum deberet tantum solutum orationem. Haec adiecit vix tanti erat, nisi in alia omnia abirent commentaria Codri.

1 LIBRARI MANVS SEGNIOR) Librarius aequiuocum nomen est, & ad eos qui scribunt libros vel vendunt, & ad eum qui pensabat cibaria feruis. atque id quidem ad pondus dabatur: *dimensum* dicebatur. auctor Donatus in Terentii Phormione. CODRVS. De demenso auctor est Donatus ad Thor. 1, 1, 9. Sed nihil ibi aut vsquam, arbitror, de *librario*, *librae* praefectio: nisi hinc referas, quae de *libraria* Iuuenalis 6, 475 disputant viri docti.

1 NVNQVAM MALIGNAE AESTIMO) Aestimare appreciare est ab eo, quod est aeris deductum, & timi dictione Graeca: quod pretium dicitur.

2 NATVRA HAEC) scilicet scrupilis, si quid habet in se bonum. CODRVS. Nihil, credo, habet absurdum Codri interpretatio. Sed videbatur mihi locum communem tractare Palladius enim, quem ita Tullius eloquitur de inuent. 2, 1. *Nihil in simplici genere omnibus ex partibus perfectum natura expoluit. itaque tanquam ceteris non sit habitura quod largiatur, serui cunctis concesserit, aliud aliis commodi, aliud adiungendo, intermedium, ministratur.*

3 PVDOREM MEVM DISTVLI) h. e. distuli tibi offerre hos libros, quos verendum & cum quodam pudore tibi trado, ut famuli verecundi cunctantur pensa sua exhibere, metuentes reprehensionis videlicet.

3 ET LICET DE HIS NVGIS) Adscripseram, legendum forte *haec pro & licet*, & exponebam, cum primum de his nugis bene sentire te significaueris, ego non differam & ipse aliquid esse putare illas. Sussagatorem deprehendi minime poemittendum, vel auctorem potius, (cum ille multo ante me scripserit epistolam, quae nuper demum in conspectum meum venit) lo. Contr. Schwarzium in epistola modo laudata. Sed recipere tamen non sum ausus; cum variis nimis interpretationibus, hic locus subiectus sit, quas mox videbimus.

3 FAVORABILITER SENTIAS) Favorabilis dicitur proprie is, cui fauetur. Tranquillus Suetonius in Caligula. *Sic vulgo fuerabilis, ut plurima tradant, quoties aliquo adveniret, vel secundo discederet, prae turba occurrentium prosequentium nonnunquam cum discedentem viuae adisset.* Apud Virgilium penetrabile telum & penetrabile frigus dicitur aethae. Sed apud Terentium Phormione causam vincibilem exponit Donatus, quae facile vincat. Putabat Codrus, legendum esse, quae facile vincatur ab aethae scilicet, & per hoc sit optima, ut vox vincibilis passuam, h. e. propriam habeat significationem. Adi Serenium quoque super eo Virgiliano ex X Aen. *Adiice num magis su nescrum penetrabile telum.* CODRVS.

3 EGO MEAS OPES AESTIMARE) Huius loci sensus non satis nobis liquet & veretur, ne non satis sit lectio. Dicamus tamen sic: quamvis favorabiliter de his nugis sentias; ego tamen non dissero, i. e. non procrastino, in longum duco, h. e. celer & prorsus sum & volo aestimare i. e. ponderare opes meas, i. e. ingenium & doctrinam meam, i. e. an valeam hoc genere scribendi nec ne? ut, *secum habita & novis quam sit tibi curia supplex*, dicit Persius, &, *nec te quaesieris extra.* Non est magni loci, h. e.

Mmm mmm 3

non

DE INSCRIPTIONIBVS

LIB. XIV.

PASIPHILE ornatus fidei, cui iure fateamur,

Siquid in arcato pectoris vmbra tegit,

Bis septem paruos, opus agricolare, libellos,

Quos manus haec scripsit, parte silente pedum,

Nec

NOTAE VARIORVM.

non pertinet ad eum, qui sit alicuius dignitatis & actuationis. Ter. Eun. *Conueni hodie adueniens quendam mei loci atq. ordinis assibus intuentis*, i. e. vltioribus pecuniis quadrantibus, vt illud in Priapeis non assis faciunt: Horat. li. i. epist. *Qui melior seruo, qui liberior sit auarus? In trauis fixum cum se demittis ob assis* itemque Persius, *Inque lata fixum possis transcedere nummum*. notae, infamiae, sic enim Valerius Maximus caput scripsit de nota censoria: *compendia*, villitates & comoda. CODRVS. Sunt sane haec vltima proemii verba obscurissima, vt fieri solet, cum arguti & acuti esse volunt homines semibarbari. Egi de hoc loco per literas cum tribus amicis, quorum duo iam ad plures abiire, tertius & ipse hic nominari, credo, non cupit. Primus ita interpretabatur, vt a Codri sententia non vultum videretur abire, „Licet benigne de nostro te labore sentire amor iubeat, ego tamen non cuculabor verum illi pretium h. e. nullum, exiguum certe adignare, qui probe meminerim, non esse postulantibus ab hominibus in dignitate constitutis, vt quasi contaminent oculos percensendis & diuinerandis pauperum assibus, cum dedecori fere sint inuinitae id genus nugae magnis hominibus. Alter ita: tu quidem bene sentis de meo opusculo, neque plane iniuria. Non est enim magnorum virorum, magnis operibus peruoluandis puluerem illum bibere, qui occupare ea solet: quin potius nota & character quidam esse videtur magni & in magnis rebus occupati viri, si paruos libellos & compendia in sinu gesset. Tertius denique ita scripsit: „actumare ipsum etiam se, ait Palladius, velle opes suas, eas tanquam assis esse, spectandos intuentibus a Pasiphilo. istue facere non inagni esse loci, h. e. paruum locum esse & inuolentem, quo iaceant & videri possint hi assis. Diceret igitur oculos per hunc puluerem i. e. perstraret, perspiceretque eum non inagnum locum, quia in minutis saepe maxima inueniantur. „Satisne interpretationum? non est. Certe si cui satis non est, ille adiungere poterit nostram. Quod tu, vir magnus, quæres & studio tuo dignum indicabis, illa ipsa res magnum erit, & dignitatem quandam assequetur. Licet, cum primum honorifice de

his nugis senties, & ipse incipiam pretium illis statuere. Qui assis, minutos illos quidem per se, & non magni pretii singulos, sed magnorum hominum vultus & imagines impressas habentes, intuetur, ille non potest dici oculos duxisse per puluerem & quisquillas: *minuta compendia* (pro actatis illius ratione quae amabat Litium, Dioneni, Trogiu corripere) sinul habent quasi impressas notas magnarum personarum, quibus, vt Eutropii, vt Festi Ruñ opuscula, vt breuiaria, notissimae & c. inscripta sunt, quique ea malunt quam voluminosa opera legere. Vel ita etiam vltima verba explices: illae notae numis impressae sunt quasi compendia ipsorum hominum, quorum vultus repraesentant. Ita minuta carmina, tanquam notae rerum maiorum, quin animi mei expressa vestigia propere quod pauca sunt ac tenuia, non erunt abscondenda. *Notandi* dici, quidquid incusum numis est, apparet v. g. ex Suet. Aug. c. 75 *ubi sunt numis omnis notae*, etiam veteres regis & peregrini, & c. 94 *extr. numum argentum nota suleris capricorni, quo notus est*, percussus & Nero. 25 *qua nota etiam numum percussu*.

1 ORNATUS (FIDEI) Fuerat enim fortasse hic Pasiphilus alicuius Imperatoris Secretarius: aut hoc dicit, cui ego, Palladius, commisit secreta mea; cum sis fidei ornamentum. CODRVS. *Ornatus* est instructus fide, deinde *ornatus* ponitur pro vocandi casu, *ornate*, vt apud Iuuenalem: *I nunc, & ventis animum committis, dolato Confusus ligno — pro confuso*. *Ornatus* autem fidei rarus est, & Graecissimum redolet; consuetus, *ornatus fide* SCHOETTG. Quidsi *ornatus* substantiue dixit, vt *decus patris* & c. Certe Codro ita placuisse vidimus.

3 BIS SEPTEM) Igitur videtur de inscriptione etiam prosa prius scripsisse, quae deinde interierat, cum libellum poeticum illi quasi sufficeret. Certe nonnisi XIII hodie praeter hunc de inscriptione habemus, neque aliud quidquam adparet deesse.

4 PARTE SILENTE PEDVM) Quoniam scripsi superiores libros prosa oratione. CODRVS. Elegans, [pro illius certe actatis gustu] equiuocato: Manus meae hos libros scripserunt, parte pedum silente, id est, cessantibus

- 5 Nec strictos numeris, nec Apollinis amne fluentes,
Sed pura tantum rusticitate rudes,
Commendas, dignaris, amas, & rustica dicta
Affectu focii sollicitante colis.
Nunc ideo modicum crescens fiducia carmen
10 Obtulit, arbitrio laetificanda tuo.
Est nostrae studium non condeunabile inusae,
Urbanum fari rusticitatis opus:
Sub thalami specie felices iungere filias,
Vt soboli mistus crescat vtrique decor:
15 Connexumque nemus vestire affinis vmbreis,
Et gemina partum nobilitare coma:
Foederibus blandis dulces confundere succos,
Et laetum duplici fruge saporis ali:
Quae quibus hospitium praesent virgulta docebo,
20 Quae sit adoptivis arbor onusta comis.
Ipse poli rector, quo lucida sidera currunt,
Quo fixa est tellus, quo fluit vnda maris,
Cum posset mistos ramis inducere flores,
Et varia gravidum pingere fronde neinus,
25 Dignatus nostros hoc insignire labores,
Naturam fieri sanxit ab arte novam.
Non segne officium nostrae reor esse camoenae,
Aut operis parui gratia fiet inops.

Si

NOTAE VARIORVM.

tibus vel absentibus pedibus seti ligata oratione, quod ex sequentibus distinctis appareat. SCHOETT G.

8 AFFECTU SOCIUM) s. mei; seipsum signat. CODRVS. h. e. amore sodalis tui te commouent, ut placeat tenuis per se labor.

12 VRBANVM) Vnde scriptores agrificationum appellant arbores urbanas, i. e. domesticas & sativas. CODRVS.

13 SVB THALAMI SPECIE) Infitio namque species matrimonii quodammodo esse videtur. CODRVS. Quemadmodum duo parentes diuersi generis vnam sobolem procreant, ita duae arborum species in se inuicem insitiae vnum eundemque fructum proferunt. SCHOETT G. Alii sunt amores plantarum, alia connubia, quae canit, secundo Apolline Cl. Adria. van Royen in auspiciis professionis Medicae Leidae 1732.

15 FELICES SILVAS) passim ita poetar: tamquam felices oliuae Virg. Aen. 6, 230: fel-

ciores inserit Hor. Epod. 2. BVCHNER.

15 AFFINIBVS VMBRIS) quia in insitione quaerendum est, quae cuique magis arbor conueniat. Lege Plinium 17, 13. Docet tamen Columella ex omnibus arboribus in omnes arbores fieri posse insitiones. CODRVS.

18 ET LAETVM) suspicor, Et scitum, vi modo, partum.

19 QVAE QVIBVS) Ita Virgilius, Quae quibus antestram. CODR.

19 HOSPI TIVM) Ita vl. 100; quem vl. 116 larem vocat. Ita vl. 33 hospitium gemmam appellat, & hospes germen Zeno eo loco, quem statim laudabit BVCHNERVS, qui etiam ad hunc locum obferuat, hospitari Plinium dixisse de arboribus. Locus est 17, 20 l. 34: Verum ibi de translata in aliud solum cassanea sermo est, non de insita in aliam arborem.

20 QVAE SIT ADOPTIVIS) Col. 10, 39 item noster infra v. 144 & 160; Zeno de refur.

Si velocis equae pigro miscetur asello

- 30 Ardor, ut in sterilem res cadat acta gradum,
Foecundumque genus productus delectat haeres,
Et sibi defectum copia prolis agat:
Cur non arbor inops pinguescat ab hospite gemma,
Et decus externi floris adepta micet?*

- 35 Incipiam, quidquid veteres scripsere coloni,

Sacra-

NOTAE VARIORVM.

resurrectione sub fi. *Hospitis germinis adoptiva pinguedine.* Ouid. de Med. fac. v. 6; de Remed. am. 373. Sed totus versus est ex l. c. 354 BVCHN. Suauiter etiam Plin. 16 pr. *Pomiferae arbores* — *sive illas vitro, sive ab homine didicere blandos saporis adoptivos & connubio.*

29 SI VELOCIS EQVAE) Argumentum a fortiori. *Ardor*, aluit illud Virgilianum, *Scilicet ante albos fur est insignis equarum.* CODRVS. Palladii sensus est volentis allicere insitionem arborum cum laudandam tum exercendam, quoniam illam retum natura docuit esse vitalem. Si enim mortales experientia docti, & ipsa commoditate, coniungunt alinum equae, ut inde paretur quaedam tertia proles, hoc est mula, quae molli gradu delectat infestiores; quod cum ita sit, cur non ex arboribus peregrinis tertium quoddam genus per insitionem excitabimus, in quo cisi parentis succus non referretur, habeat tamen quandam tertiam naturam, proprietatem, & dotem sibi peculiarem, quae sit vltis hominum partim iucunda, partim commoda, sicuti mulis deest velocitatis matris, & referatur tarditas patris. Sed mulas aniamus, quoniam mediocritatem quandam retinent inter velocitatem equae, & parentis bruti & stupidam magnaniam. Haec BAPT. PIVS annot. post. c. 35.

30 IN STERILEM RES) Tangit mulum & mulam, qui raro, iuveno fere nunquam gignunt. Vnde prouerbum, *Mula peperit.* Vnde est illud Iuuenalis, *Ex foetiae comparo mulae.* Caeterum legito etiam Aristotelem lib. vlt. de animal. CODRVS. *Ego rem autam admittam asini ad equum interpretor.* Quis nescit rem capi pro *veneri*, *habere rem cum aliqua: venerem patrare* significat. Vnde illud Aristoteli in monosyllabis: *Imperium, Item, venerem, cur una necet res.* res acta ergo sic exponit coius admixtus equini. *Sterilem gradum* expono non velocem, non pinguem, non ardentem, sed ieiunum & tenuem, degenerem a gradu generis equini, ex quo mula concipitur, sed cadat in delicatum, mollem & enervem, quasi vtuntur mulae, quae sicut iter sedentem gressant, infracto scilicet & retracto, cum velociori tamen pedum explicatone glomeratione. Gressum talem Graeci vocitant *δυσπαρον* a cursu bonitate. Nos *sollurum*

incodere dicimus equos aut mulas, qui quacumque volubilitate & passibus delicatioribus incedunt: Equi videntes hoc molli gradu, quoniam veniebant ab Asturibus populis, dicebantur *Asturcones*. Tollurarios equos Latini didicant, a tollendis pedibus, & glomerandis. Vulgus *cunneus* appellat, reor, quoniam ea dexteritate gressant, ut in cunis nos mouere, credamus. Sunt qui hoc nomen vernaculum tradium a gente barbara testentur. Gradum hunc equi *tollurarii* delicatum esse quis nescit, vel eo Plautino versu *x Alinaria: Denam hercle de ordeo, tollurum no vadizari.* Equum asturconem Silius ita describit: *Aut inconvulso glomerat vestigia deserto* PIVS. *Sterilem gradum* tamen ego dictum putari per uestigio quam figuram, (Hysphen forte dixeris) an strigilicini. Vult poeta non nimis felix duo intelligi, meliorem & molliorem gradum mularum, sed simul sterilitatem. *Observatum enim* (Plin. 8, 44 l. 69) *e duobus diversis generibus nata, tertii generis fieri, & neutri parentum esse similia: eaque ipsa, quae sunt ita nata, non gignere in omni animalium genere: idcirco mulas non parere.* Est in annalibus nostris peperisse saepe: *verum proligii loco habitum.* Add. Varr. 2, 1, 26. Sed tamen observo gradum in hoc ipso libello vers. 98 poni pro nativitate, & cognatione, cuius gradus esse, qui matrimonio & nascendi a se continetur, Icti nos docent. Adeo obicurius est, quid sibi velit oratio, vbi semel a norma recessum est.

31 FOECVNDVM) equinum, nam mulae non gignunt ut equae, quae parantur ad prolem, sed ab illis infocundae factae degenerant. PIVS.

31 PRODVCTVS HAERES) in lucem editus multus. Si admoemus asellum equae, duntaxat delicis infuscietur, & gradui molliculo, ut paremus nobis animal infocundum, in quo est defectus prolis, cur non insitionem aniemus, ex qua tertium genus exit in *dias luminis oras*, ut Lucretius inquit. PIVS.

33 HOSPITE GEMMA) Propterea quod est species insitionis, quae vocatur inoculatio. Caeterum *gemma* proprie vitium est, sicut oculi arborum. Auditor Plinius.

- Sacrâque priscorum verba labore sequar.
PRINCIPIO multas species industria solers
 Protulit, & doctam iussit inire manum.
 Nam quaecunque virens alienis frondibus arbor
 40 Comitur, his discit credita ferre modis.
 Aut noua discreto figantur germina libro,
 Aut aliud summo robore fissa capit,
 Aut virideis oculos externi ^a gemma tumoris
 Accipit, & lento stringitur vda sinu.
- 45 **PRIMUS** echionii palmes se iungere **BACCII**
 Nouit, & externo tenditur vva mero.
 Nexilibus gemmis foecundos implicat artus
 Vitis, & amplexum pascit adulta genus,
 Degenerisque comae velligia mitis inumbrat,

Pam.

VARIETAS LECTI ONIS.

[LIBER ip[s]e.]

a) externi I. B. R. extremi al.

NOTAE VARIORVM.

36 **LABORE**) studiose & cum labore. De hoc sexti casus vsu ad Venantium diximus de resurrectione. **BVCHN.** vid. v. 36.

37 **PRINCIPIO**) Tria genera insitionum antiqui tradiderunt, de quibus **Colum.** 6, 9; **Pallad.** F. 17. [quin vid. **Colum.** 5, 11; de Arb. 26] **CODRVs.**

43 **EXTERNI**) Videtur scribendum non *extremi* sed *externi*: hoc est gemma accipit oculos virides externae arboris. Eodem modo hoc in loco paulo supra: & *decus externi steris ad- opta micet?* Sic de cydonio loquitur: *Roboris externi librum aspernata superbis.* Item de sorbis: — & *externi dona coleris amat.* Item de Punica: — *nec externis associata comis.* Vetus autem lectio in excusis libris: *extremi pro externi* fortasse ob operarum vitium. Si enim legamus *extremi*, cum ad inferendum necessario ex aliena arbore vel surculus, vel oculus desumatur, id quod est extrinsecus, non apparet. **PONTEO.**

44 **LENTO SINU**) id est tenaci: *ad digitos lentissime habendo* **Virgilius CODRVs.** Verificandi studium a recta loquendi ratione abducit nostrum. Debebat *stringit* gemma vda sinu lento oculos virides.

45 **PRIMVS**) Primo loquitur de vite, quae admodum facit **Plinius** 13, 1. nam ea est maxime peculiaris Italiae arbor. Vites enim, ut idem auctor est, iure apud priscos [ob] magnitudinem quoque inter arbores numerabantur. De vite

autem inferenda loquitur **Plinius** 17, 15 *Cato*, inquit, &c. Hoc vide apud **Catonem** c. 41. Addit tamen **Plinius**, nostram aetatem coarctasse &c. De terebra **Gallia Colum.** 5, 29. [nobis 4, 29, 15] **CODRVs.**

45 **ECHIONII**) Echion fuit vnus ex iis quinque, qui reliqui fuerunt ex satione dentium **Cadmi**. **Ouid.** Met. 3, 126. *Quinque superstitibus, quorum fuit vnus Echion,* *si sua secit humi monitu Tritonidis arma,* *fraternaeque fidei pacis petitiue, deditque.* *Hos eperis comites habuit Sidonius hospes;* *cum posuit inssam Phoebeis sortibus urbem.* i. e. Thebas. Vnde **h. l.** Echionius h. e. Thebanus dictus est **Bacehus**, quia matrem habuit **Semelem** **Cadmi** Thebanorum regis filiam. **Hesiodus Theog.** v. 917. **SCHOETTG.**

46 **TENDITVR**) Distenditur, h. e. impletur per insitionem scil. externo mero. **SCHOETTG.** add. v. 153.

47 **NEXILIBVS GEMMIS**) Proprie loquitur, locutione quamvis aduenticia. *Gemma enim vitium propria; tangit autem emplastrationem.* **CODRVs.**

49 **DEGENERISQVE COMAE**) h. e. fructus alterius generis ex insito nati.

49 **VESTIGIA**) Legendum videbatur *flagigia*, h. e. profluent ex gemma insita flagellum: sed nec *velligia* damnauimus, h. e. caput vitis & radi-

Nan nan

50 Pampinus, & pingui curuat onusta Deo.

Robora PALLADII decorat siluestria rami,
Nobilitat partus bacca superba feros.

Fœcundat sterilis pingues oleaster oliuas,
Et quae non nouit munera ferre, docet.

55 Germine cana PIRVS, nuceos laud inuida flores

Commodat, & varium nescit amore nemus.
Nunc rapit hirsutis horrenda sororibus arma,
Et docet indomitas ponere tela puros.

Nunc teretem pingui producit acumine malum,

60 Fraxineasque nouo flectit honore manus.

Phyllida quin etiam grandi mitescere fructu
Instituens, durae dat sua membra cuti.

Et steriles spinos, & inertem foetibus ornum
Dotat, & ignotum cogit amare decus.

65 Huius & inmissi vertere cydonia rami,

Poma-

NOTAE VARIORVM.

radices adeo ipsas, quibus tanquam pedibus suis
& vestigiis insistit.

50 PINGVIDEO) Bacco, qui cum magno abdomine, ut notum est, pingitur. Bacchus autem deinde pro vino accipitur. SCHOETG.

51 DECORAT) Legerem, decorant, videlicet: rami Palladii decorant robora siluestria; quod est, olca decorat robur, in quo feritur. PONTED. Decorant legendum etiam adscripserat BVCHNERVS, laudaueratque adh. l. Zenonem de resurr. c. 18. Noli tamen mutare quidquam, cum etiam ad bacca hoc verbum æuodius referri queat.

55 CANA PIRVS) Virg. Ge. 2 Ornusque incannit albo Flore piri. CODRVS. Videmus & apud nos eani aliquid in superioribus habere furculos & germina pitorum. SCHOETG.

56 AMORE) h. e. amabiliter, iucunde, ut v. 36 labore. Vel respicit ad thalami h. e. coniugii speciem, de qua versu 19.

57 NVNCRAPIT) Pirus mitis est subiectum omnium, quae sequuntur, praedicatorum: hirsutae forores sunt piri siluestres, spinis horridae.

59 NVNCTERETEM) An hoc vult piro infusa malus iam non teretem h. e. rotundum fructum fert, sed pingui h. e. dulci acumine productum, h. e. turbinatum, fastigiatum.

60 FRAXINEAS — MANVS) Manus rami sunt. Brachia vitis Maio T. 2. add. v. 115. Laudat etiam ex Horatio brachia siluestrium BVCHNERVS. Sed locum non habet index Treberi.

61 PHYLLIDA) Phyllis, regina Thraciae, mutata est in arborem, quae dicitur amygdalis: & ab eius nomine phylla Graecis, h. e. folia nomen sortita esse videtur. CODRVS. Add. Hyg. f. 59, & Seruius [ad Ecl. 5, 10.] BVCHN.

63 ET STERILES SPINOS) Species pruni. Arbor est, ex qua facies nuptiales fiebant. Vnde illud Catullianum, Spineam quate saetam. De spinis sterilibus Virgilius Ge. 4. Ex spinis iam pruna ferentes. Sed siluestris est & spina arbor. CODRVS. Lego sterile spinas, h. e. oxyacanthas, ut alibi superiore anno emendauimus. PONTED. Vid. Index noster h. v.

65 CYDONIA) De malo Cydonio Plin. 15, 11. habet autem nomen a Cydone, vrbe Crætae, vnde translatum fuit. Latini vocant Cotoneum. Huic malo melopeponem, suauissimum terrae fructum, nostroque æuo in deliciis habitum, referimus acceptum. Ex Cydonio praeterea fit Cydonitis cum melle vel sapa, & cum zuccaro nonnullis, vulgo cotoneatum dicimus. CODRVS.

- Pomaque confusus ^b blanda creavit odor.
 Castaneae septos aspro velamine foetus
 Exiit, & placido pondere mutat onus.
 Mespilaeque exarmat pugnacibus horrida membris,
 70 Et mala tranquillo cortice vota ^c premit.
 Creditur in Libycis sua germina necdere ramis,
 Laetaque puniceo posse decore frui.

PUNICA non alios vnquam dignata sapores

- Mala, nec externis associata comis,
 75 Ipsa suas augent mutato semine gemmas.
 Et sibi cognato picta rubore placent.
 Insita proceris pergit concrefcere ramis,
 Et sociam ^d mutat MALVS amica pirum.
 Seque feros filius hortatur linquere mores,
 80 Et partu gaudet nobiliore frui.
 Spiniferas prunos, armataque robora sentes

Leui.

VARIETAS LECTIOEIS:

- b) confusus a. v. confusus rel. c) vota B. R. d) socia I. E. R.

NOTAE VARIORVM.

66 CONFVSVS) Ita legendum coniecit etiam, cum solam Comellanam haberet BYCHN. & contulit v. 17.

67 CASTANEAE) Producent foetus intra corticem spinosum, quem aliqui vocant echinum, ab echino piske, vel ab erinaceo, qui est porcus terrestris spinosus. Castanea primum venit de Sardibus, vnde *Ερπιδαντες βάλαρος* Graecis dicitur. CODRVs.

70 ET MALA TRANQVILLO) Et mendum, & transpositio duarum vocum, hunc versum corrumpit. Nam quae illa mala vota sint, vel optimus huiusmodi non coniciat. Lege, *Et noua tranquillo cortice mala premit. Mala vocat ipsum piri fructum generaliter sumto vocabulo, ut pomi. Tranquillum corticem dicit, qui non ut in mespilo ante, horridus; sed leuis atque blandus tangenti, quicquidmodum proxime dixit placidum pondus.* Similiter infra in de pomis dicit, *pro praegnantibus armis Castaneae sulcum dant noua mala decus.* Quin fortassis nulla traiectione est, & legendum, *Et mala tranquillo cortice tota premit*, h. e. tranquillo cortice, quicquid in mespilo asperum ac horridum est, opprimit ac delet. Totum pro omni solent ponere sequioris aetatis scriptores. Haec olim. Nunc aliud videtur. Frustra est omnis emendandi industria.

Mala vota respectu mespili dixit, quae vinct pugnacibus horrida membris nasci, sed opprimitur ab insita piro. BYCHN. *Τριταυ* *επὶ τοῖς* certe *εὐφραταῖς.* Vota pro instituto & voluntate poni huius aetatis nouum non est.

72 PUNICEO DECORE) Intelligit pira purpurea. CODRVs.

73 PUNICA) De malo Puniceo Plinius scribit 13, 18 [13, 19 f. 34] *Sed circa Carthaginem, inquit, malum Punicum sibi cognomen vindicat, aliqui granatum appellant. Aprinum dicitur, cuius nucleus lignum non habet. Martialis in distichis. Balaustum dicitur flos eius, & medicinis idoneum, & tingendis vestibus: vnde vestes balaustinae. Malicorium vero cortex viridis, quo tinguntur coria.* De medicinis eiusdem mali Punici vid. Plin. 24, 7 vbi & loquitur de siluestri Punice, & supra Palladium Mart. 10. CODRVs. Non contradicit Palladius his, quae modo de piri insitione in Punicas dixerat. Pirus inferi potest in Punicam, non contra in pirum ipsa.

77 INSITA PROCRIS) Vid. Pall. Feb. 25.

79 SEQUEFFROS) i. e. malus satius insertitur malo siluestri. CODRVs.

Nnnnn

84 AD

- Leuigat, & pulchris vestit adulta comis,
 Exiguam sorbuni dulci distendere succo
 Nouit, & ad cupidas flectere poma manus.
 85 Stipitibus gaudet nomen mutare salignis,
 Et gratum Nymphis spargere flore nemus.
 Robora thyrsifero platani concordia Baccho
 Foetibus instituit plena rubere ^{dd} nouis.
 Illius insolitas miratur Persicus umbras,
 90 Populaeque ferunt candida dona comae.
 Mespilus huic paret, lapidosaeque viscera mutans
 Tenditur, & niueo plena liquore rubet.
 Pro sudibus foetis, & pro praegnantibus armis
 Castaneae fuluum dant nota mala decus.
 95 Ipsa suos onerat meliori germine ramos
 PERSICVS, & pruno scit fociare genus.
 Imponitque lenes in stipite Phyllidis umbras,
 Et tali discit fortior esse gradu.

Cum praestet cunctis se sulua CYDONIA pomis,

Alterius

VARIETAS LLECTIONIS.

dd) rubore omni.

NOTAE VARIORVM.

84 AD CUPIDAS FLECTERE POMAMANVS) Eleganter. Poma grauiora multo sorbis exiguis inflectunt ramos, vt cupida manus contingere eas facilius queat.

85 CONCORDIA BACCHO) Hoc dicit propterea, quod antiqui sub umbra platani conuiuiabantur. Virg. Ge. 4. *Itaque ministrantem plataniis potantibus umbras.* Et Ouid. Met. 10. *Et platanus genialis, acerque coloribus impar.* De platano Plin. 12. 1. *Tantumque postea honoris increuit, vt mero infuso nutrantur.* Comperit id maxime produsse radicibus: docuimusque etiam arbores vinapoteare. Ethoc est fortasse, quod nunc ait Palladius. CODRVS. Vide, quae ad Plin. 12. 1. c. 4. de platani mero infuso enutritis Harduinus, & ad ministrantem platanum potantibus umbram Virgilii Georg. 4. 146 attulit la Cerdà. Quae Harduinus laudat, ea viderat iam Io. Fr. Gron. Obf. 1. 5 p. 52. Adde nostrum v. 123. Idem Virgilius 2. 70. *Et steriles, inquit, platani males gessere valentes.*

88 RVBERE) Rubere legendum, erudita

emendatio est Io. Fr. Gronouii Obf. loco quam modo laudauimus. Venit idem in mentem Cl. Morgagno l. 95.

93 PRO SVDIBVS) Vult indicare vilem ante castaneam, & armis rusticis adhiberi solitam, infusis malis fieri honoratiorem.

95 IPSA SVOS ONERAT) Vid. Pall. N. 7, 6.

97 PHYLLIDIS) vid. ad v. 61.

99 CVM PRAESTET) Malum cydoneam ait non nisi in se inferi, cum recipiat in se surculos prope omnigenis, Punici, Sorbi, omnium malorum, quae meliora producat, vt supra Palladius meminit Feb. 25. Ex cydonio salgama fieri diximus eamque compositionem Graecis *κυδοκάρυον* vocitari. Lege Pallad. Oe. 20. CODRVS. Nescio an Graecam vocem hanc voluerit Codrus. Certe debuit. Sunt autem in exemplo, quod vnum habemus aut omnia plane spatii relictis Graeca, aut satis interdum, vt hic, monstrose expressa, vt appareat typis Graecis destitutum fere suide typographum.

- 100 Alterius nullo creditur hospitio,
 Roboris externi librum aspernata superbit,
 Scit tantum nullo crescere posse decus,
 Sed propriis pandens cognata cubilia ramis,
 Stat, contenta suum nobilitare bonum.
- 105 Aemula dura piri despecti mala saporis
 MESPILVS admissio germinis tuta subit.
 Et geminis sese violentior inferit armis,
 Atque audas terrent robora saeva inanus.
- Necnon & CITREI patiuntur inutua rami
- 110 Piguora, quae grauido cortice morsus alit.
 Pomaque pasturi blando redolentia succo
 Arinatis mutant spicula nota piris.
- PRVNA suis addunt felicia germina membris,
 Donaue cognato corpore laeta ferunt.
- 115 EXARNAT foetus, sed brachia roboris armat
 Castaneae prunus iussa tenere lareum.

Assuecunt SILIQVAE viridi mollescere succo,

Et

NOTAE VARIORVM.

100 HOSPITIO) vide adv. 19.
 106 TUTA SVBIT) Mespilum canit inferi piro silvestri; & cum utraque arbor aspera sit, fructus fieri asperiores. CODRVS. Dim aliquis commodiorem sententiam exenpat, intelligamus haec verba ita: *Mespilus, piri agrestis aemula, tuta subit mala despecti saporis* h. e. in malos agrestes inferitur, eo eventu, ut tanto fiat spinosior, ac *tuta* a manibus avidis fructus appetentibus.
 109 CITREI — RAMI) Malum citreum nunc ait inferi moro sicut citreae morum, nec non piro silvestri. Malum citreum putant aliqui esse id, quod ferat Medica arbor, cuius rei meminit Macrobius cap. de fructibus; sed de citreo Martialis quoque in distichis. CODRVS.
 110 PIGNORA) Surculi insiti sunt quasi liberi adoptivi: *pingera* autem vocari liberos, tralatitium est.
 111 POMAQUE PASTURI) Idem rami citrei pasturi h. e. nutrituri (vid. v. 118 & 163) *poma sua redolentia, piris*, quibus insiti sunt, *mutant spicula*; ramus citreus piro insitus non erit

spinosus, ut alias piri solent.

113 PRVNA SVIS ADDVNT) h. e. in se inferuntur, ut ait noster N. 7, 15.

115 EXARNAT FOETVS) Non facit fructus echinatos. CODRVS. Nascuntur scilicet in tali arbore fructus nihil extra duri habentes, sed rami sunt spinosi, ut sunt nimirum pruni. Caeterum sintne experimentis hodiernis comprobatae insitionum rationes & evenus, quos commemorat Palladius, nondum mihi exquisitum est.

117 ASSVECVNT SILIQVAE) De siliquis mentionem facit Plin. 15, 24, ubi ait, *Haut procul abesse videntur & praedulces siliquae, nisi quod in his cortex ipse manditur. Digitorum hominis longitudo illis, & interius falcata, pollicari latitudine. Sunt & nonnulli, qui evanescunt siliquis appellent.* Hic etiam siliqua significat corticem illum longum leguminum ut fabarum & lupinorum. Virg. *Grandis ut soboles siliquis fallacibus esset*: & Horat. *Pastus siliquis & pane secundo*. Vid. Pallad. Feb. 25 it. Theophr. 4. CODRVS.

Et gremio pascunt caetera poma suo.

Perfuadet moris tetrum mutare colorein

120 FICVS, & inuasit dat sua iura comis.

Se quoque miratur pingui grandescere succo,

Et solitum gaudet vincere poma modum.

Infigues foliis platanos, felicia mensis

Brachia, gaudentes vitis honore comas,

125 Ingrediens pingui se cortice maxima ficus

Seruat, & optatos inplet adeptus sinus.

Mutua quin etiam MORIS commercia ficus

Praestat, & oblatum robore germen alit.

Fraxinus huic auidae confert sua membra sorori,

130 Et metuit foetus sparsa cruore novos.

Proceras fagos, & poma hirsuta virentis

Castaneae, duris aspera mala comis

Inficiens, monstrat piceo nigrescere partu,

Et succo pascit turgida poma nouo.

135 Obsequitur moris blando terebinthus odore,

Et geminis veniunt munera mista bonis.

SORBA suos partus merito maioris honestant

Semi-

VARIETAS LECTIÖNIS.

c) in *vass* diu. I.B. R. f) *auide* d.I.

NOTAE VARIORVM.

118 PASCUNT) V.V.III.

120 INVASIS COMIS) V. Agrimenf. p. 44. & Barth. 25. 7. BVCHN. *Comae inuasae* sunt rami, quos praeter naturam inuasit ficus illis infusa.

121 SE QVOQUE MIRATUR) Ita Zeno de oleasur serm. de resurr. sub ff. BVCHN. Sed ita & Virg. Ge. 2. 82. *Miraturque nouas frondes & non sua poma.* add. v. 130 & 136.

123 FELICIA MENSIS) Vide ad v. 57.

127 MORIS) De moris adi Plin. 15. 24 it. 16. 25. ait enim, quod non nisi exalto frigore germinat, ob id sapientissima arbor dicta. [*ἀσπύνη* adscelat Plinius cum *morum sapientissimam* vocat] Palladius autem Feb. 25. *infruitur*, inquit, *in fico*, & *in se tantum sub cortice*. Graece dicitur *ἐν τῇ φικῇ*.

vt Cels. 3. 18 & *μύρον* fructus, vnde medicinalis compositio *ἀσπύνης*, quod ex succo mororum fit.

130 ET METUIT) vt ante, miratur, v. 121.

135 BLANDO TEREBINTHVS) Terebinthus arbor, cuius quaedam species habet fructum saba maiorem, odore iucundiorum. Virg. Aen. 10 aut *eritia terebintho*. [*Oricia* est v. 136 in libris nostris] Ex hac fuit resina, quae est aliis odorator, vt scribit Plin. 14. 20 ideo Palladius *blandum* appellat terebinthi odorem. Plebeii Italici etiam nunc terebinthinam appellant succum istum terebinthi. De terebintho multa Plin. 13. 6.

137 SORBA SVOS PARTVS) Primum distichon intelligo de sorbo in se infuso, qua ratione maiora, vt in caeteris, sunt poma.

- Seminis, & pulchro curua labore nitent.
 Haec arbos spinae duos mucronibus artus
 140 Exiit, ac libris mitibus arua tegit.
 Aureaque annexo miscere cydonia foetu
 Gaudet, & externi dona coloris amat.
 Inferitur lauro C E R A S V S, partuque coacto
 Tinguit & adoptiuus virginis ora pudor.
 145 Vinbrautes platanos, & iniquam robore prunum
 Compellit geminis pingere membra suis.
 Populeasque nouo distinguit munere frondes,
 Sic blandus spargit brachia cana rubor.
 P H Y L I S odoratos priuauenis floribus artus
 150 Discissi pruni cortice fixa tegit.
 Pomaque perimnat velamine persica misto,
 Duritiemque docet teguminis esse loco.
 In modicam tornat filiqua tendente figuram,
 Et frondes pulchro ditat odore feras.
 155 Castaneamque trucein depulsis cogit echinis
 Mirari fructus leuia poma sui.
 Quin & amygdaleos subeunt P I S T A C I A ramos
 Et debitum maius de breuitate petunt.
 Haec & cognato cingens terebinthus amictu

Nutrit

V A R I E T A S L E C T I O N I S.

g) Tingit B. R. I. I — G.

N O T A E V A R I O R V M.

143 I N S E R I T V R L A V R O) Plin. 15, 25
Minus quinquennium est, quod prodire, quae vo-
cant laurea (de ceralis loquuntur) non ingratis
amaritudinis, insita in lauro. His desiccatis so-
lent coqui nostri altitia assanda replere.

144 V I R G I N I S) Daphnes, quae in laurum
 mutata: nota est fabula.

153 S I L I Q V A T E N D E N T E) Omnes
 filiquarum species etiam cornicula dicuntur a
 vernaculis multis nostris a similitudine cornu-
 um: sicut a Graecis *κωνίδια* nominantur. Immo
 foenum Graecum i. e. filiqua a Graecis hac ratio-
 ne dicitur *φωκία* & *αϊζουσία* a cornibus & *αἰζού*
 a longitudine corniculorum: vnde *ελίνιον* ap-
 pellatur a medicis vnguentum, in quod foenum
 Graecum miscetur: de quo Plin. 13 & 24, 305 h. e.

foenum vel festuca, nam & *festuca* a foeno dicta
 est. Sciendum praeterea filiquam s. grana fili-
 quae inter pondera numerari. Vnde obolum s.
 scrupulum dicimus esse pondus filiquarum sex, ut
 in libris de ponderibus & mensuris est inuenire.
 & nostri aurifices populari lingua vnum *cerati-*
um, & duo & tria *cerata auri* [Intelligit, cre-
 do, *Karat* monetariorum hodiernorum. Vid. 10.
 Frid. Gron. Maniss. Pec. Vet. p. 443] appellant
 vocabulo Graeco pro filiqua. C O D R V S. De
 verbo *tendente* conf. v. 46.

153 E T D E B I T V M M A I V S) Puto le-
 gendum *meritum*. Innuat pistacia ob breuita-
 tem amygdalis praestantiora. *Meritum* virtus,
 pretium est. Vid. Hieron. vita Pauli Erem. extr.
 Sic Orientis ea voce usus est, ut notat Bartholus

42, 17.

- 160 Nutrit adoptiuis nobilitanda comis.
 Flumineam falicem foecundant ardua membra
 Castaneae, & multo pasta liquore vigent.
 Arbuteas frondes vassae nucis occupat umbra,
 Pomaque sub duplici cortice tuta refert.
- 165 Caetera, quae solers processu temporis vfus
 Exprimet, exenplis instituire nouis.
 Haec sat erit tenui versu memorasse poetam,
 Quem iuuat effossi terga mouere foli.
 Carmina tu duros inter formata bidentes
- 170 Aspera, sed niti rusticitate, leges.

NOTAE VARIORVM.

42, 17 sic *merita negotiorum, merita chartarum*.
 Vid. Scuerus Dial. 1 de Orient. mon. virt. l. 3 it. Sa-
 uaro ad Sidon. 6, 3 Confirmat hanc emendationem
 nostram ipse Palladius, de forbis loquens, cum ait
 v. 1:7 *Sorba suos partus merito maioris hone-*
stant Seminis. Add. 1, 5, 6: 1, 8, 1: 1, 10, 1.
 BVCHNERVS. Eadem emendatio etiam in

mentem venerat Bocharto Geogr. 1, 10 p. 421, B.
Pretium coniecit Cl. Morg. l. 95.

170 *MITI RUSTICITATE*) Rustici-
 tas hæc non de legente Pasiphilo, sed de ipsis car-
 minibus intelligenda est, vt v. 6 de libellis suis:
Sed pura rusticitate rudes.

I.

IO. CONRADI SCHWARZ,

ELOQVENTIAE ET GRAEC. LINGV. PROF. PVBL. ORD.

SCHEDIASMA

DE ILLVSTRANDO POLIENDO-
QVE PALLADIO, REI RV-
STICAE SCRIPTORE.

AD

VIRVM CLARISSIMVM,

DOMINVM

D. GOTHOFREDVM THOMASIVM,

PLVRIMORVM IMPERII PRINCIPVM AC CIVITATIS NORI-
BERGENSIS MEDICVM CELEBERRIMVM.*Ceburgi, apud Io. Nic. Monachum, Typogr. Ducal. 4to plag. 1.*

Res literaria, qua patet, veritatis virtutisque studium sibi habet propositum, per quam utramque animus & dignam divina origine sua percipit voluptatem, & iustum consequitur decus. Vtraque, si a Deo, cui omnia bona sunt accepta referenda, discesseris, iudicio maxime debetur. Iudicium autem pauci cum habeant subactum ac politum; mirum non est, si res literaria non eam consequitur maturitatem, ad quam perveniret, si in suis quisque rebus iudicii vim declararet eximiam. Nos hic exemplis novis, nec abs quoquam, quod constet, occupatis demonstrabimus, quid in veteribus monumentis, desiderari queat curae & correctionis. Sumemus Palladium, in quo explanando laborarunt praestantissimi viri, magna cum laude, quis enim negat? sed ut nobis tamen spicilegium relictum sit copiosissimum. Palladii libri tredecim carere putantur epistola, quae lectoribus ostendat, ad quem illi primo sint missi. Praefatio in fronte ponitur, epistola nulla. Ad extremum libri decimi tertii epistola quaedam ad Palsiphilum adicitur, quae quasi libri XIV commendatrix quaedam sit. Et statim tamen principium libri XIV novam ostentat allocutionem ad Palsiphilum. Ita vnus liber duplicem habet commendatricem, reliqui omnes ne vnam quidem. Quae tamen ineptiae Palladio ipsi non sunt tribuendae. Primum enim epistola illa libro XIII subiecta tam late patet, ut reliquis etiam libros XIII complectatur: deinde librum, XIV vulgo dictum, tanquam superponendum, venditat, ac vix duobus versibus commemorat, cum reliqua epistolae pars ad fata reliquorum XIII librorum pertineat. Nam librarii opera quam multum temporis absumserit, curiose demonstrat. Quid igitur? suntne ineptiae

Ooo ooo

hae

hae tales, quae concoqui possint a sapientiae studio? Ego quidem nequitiam putem. Teneat primum locum, quod primo in loco ipsa ratio poni iubet. Neque enim periculum est, ne tantilla commutatio Criticis & doctis viris stomachum moleat. Ne maior quidem illa offendit eos commutatio, cum tertius ille opinatus liber Columellae, qui nunc liber de arboribus appellatur, e reliquorum choro tolleretur, uonum nomen sortiturus. Mihi quidem, si manuscripti codicis Breslauiensis sequi statum exemplum, audere aliquid licet. Is enim epistolam illam una cum libro de insitione praemittit, ob eam fortasse causam, ne solertissimo scriptori ineptiarum notam inureret. Omnino si veterum morem dedicandorum librorum (ut nunc loquimur) perpenderis; a Palladio omneui ineptiarum istarum abiudicabis culpam. Veteres enim si quos libros conscriptos haberent, amicis quandam circumspiciebant, aut hortatore deligebant, cui suum amorem, suum iudicium prae caeteris declararent. (Fecit id Appius Pulcher, qui libros suos de iure augurali ad Ciceronem misit. Fecit Scribonius Largus, Caii Iulii Callisti desiderio satisfactorus. Fecit Cicero meus, & caeteri tantum non omnes. Nam exemplum Antonii & paucorum aliorum nihil moramur.) Libro igitur confecto adiungebant epistolam, quae causam commemoraret, quamobrem liber primum ad eum mitteretur. ¹ Eae literae deinde una cum libro solebant describi, propterea quod & auctoris animum testificarentur, & pleraque libri recondita dicta, sententiae, rationes, consilium aperirent. Palladii igitur literae cum libro de insitione adiectae fuissent, & parvus ille fasciculus maiori alligatus: a Pasiphilo fortassis ita, ut libelli & literae ad se missae erant, amicis describenda fuerunt data. Sensum deinceps a primis librariis error ille propagatus est ad proximos, ut nostra quoque attigerit tempora. Sic igitur iam inde ab vltima libri origine error in codices irrepsisse videtur per omnes deinceps Bartholomaei Bruschi, Francisci Mazali, Aldorum, Philippi Iuntae, ² reliquorumque praestantium typographorum libros diductus.

Quid faciemus autem de ipsa Palladii epistola, cui iam primum suum adsignamus locum? Nihil in illa extrema eius sanitatis, eius elegantiae, eius acuminis apparet, quod in prima elucet, quodque Palladii aetate tantopere expetebatur. Quis enim quamvis omnia contorta, hiulca, inepta ferat, concoquere possit verba illa: *Verum nescio, si tuum ad has modo minutias inclinetur ingenium. Grande erit, & par desiderio suo, quod studii tui quaerit affectio. Et licet de his nugis fauorabiliter sentiar, ego meas oper aestimare non differo.* Rescindemus (pace tetricorum Criticorum dixerim) vlcera quaedam: tam non erit vana spes sanitatis colorisque ingenui ac natui. Legemus posthac, si licebit, vel in notula quadam, ita: *Verum nescio, si tuum ad huiusmodi minutias inclinetur ingenium. Grande erit & par desiderio suo, quod studii tui quaerit affectio. Illicet de his nugis fauorabiliter sentias, reliqua.* Vel, si malis, ita: *Diu tamen apud te pudorem meum distuli, sed hoc quasi bonus famulus feci. Verum nescio.* ³ Si tuum ad has modo minutias inclinetur ingenium; grande erit & par desiderio suo, quod studii tui quaerit affectio. Illicet ⁴ de his nugis fauorabiliter sentias,

¹ Varro in libro IV. de lingua latina nullas quidem eius generis causas proponit, sed epistola illa videtur esse mutila.

² Editio Iuntae ignotior. Prodiit Florentiae Anno MDXV.

³ Id est, quid cuique temporis, loco, perso-

nae aptum sit, ignoro. ut vel boni famuli solent. Saepe haec veri significatio locum habet.

⁴ Scriptum fuerat more veterum FILLI C E T, hinc ineptus librarius confinxit ET L I C E T.

*sentias, ego meas operi aestimare non differo.*⁵ Non est magni loci assibus intuentibus oculos duxisse per pulcrem, quia nescio quomodo notae sunt quaedam maximarum perfortiarum minuta compendia.

Agmen claudat Palladii locus infra citandus, quem ex numo quodam illustrabimus. Ornauit is Ducis Arschotani museum, & ab Hemelario publicae luci expositus ac breui annotatione explicatus est. Coniectus fuit a Byaeo in tabulam XXXIV.⁶ Representat foeminam adolescentem maxima ex parte nudam, quae capite turrin gerit, ut fere Cybele solet: dextra, lacerto leniter inflexo, tenet caduceum duabus alis instructum, & duas spicas alis utriusque subiectas. Sinistra manu inclinat ad flexum brachii paulum supra cubiti commissuram instrumentum quoddam, quo velum, quod femora tegit & sensim lacerto sinistro largius superiniec tum colligitur, quasi obiter comprimitur, ne dilapsum adolescentis nudet femora. Circumiecta sunt adolescenti verba: SECVLO FECVNDOS. II. Hemelarius figuram hanc lectoribus explicat istum in modum. *Telluris⁷ forte imago seu genii terrae praesidis, capite turrin, spicas cum caduceo gerit, & suae anchoram suae tridentem inuersum in formam literae T. Alii expriment hic Mercurium & radiatum ei verticem appingunt. Anchora stabilitatem terrae designat, suo pondere fixam ac solidam. Ouidius: Stat vi terra sua. Caduceus concordiam & pacem, spicae ubertatem denotare videntur.* Nobis vero adolescens illa vel Gallia esse videtur, vel genius certe Galliae arcibus & oppidis frequentis.⁸ Terras enim & earum genios foeminarum habitu exprimi, planum est & apertum omnibus. Si quis autem dubitet, dubium sibi eximere poterit, si vel Hemelarii nostri tabulae XXXV numum IV & tabulae XLII numos I & III, & tabulae LI numos XI & XII, & tabulae XIX numos II, IV, VIII, IX, X, XI perlustrarit. Et terrarum porro & geniorum capitibus turres eminere, exploratum habent ii, qui Hemelarii tabulam XIX numo XII consulerint. Quid sentiemus autem de ea figura, quam Hemelarius vel in anchorarum vel inuersorum tridentium referre conatur numerum? Nos bidentem esse putabimus, qui in rusticis instrumentis fere sibi principem vindicat locum. Pallad. lib. I tit. XLIII *Instrumenta vero haec, quae ruri necessaria sunt, putamus. Bidentes, dolabras, falces &c.* At enim quid ad Imperatorem Clodium Albinum bidens? bidens primum ad foecunditatem terrae multum conducit: deinde Caesar Albinus agri colationis fuit studiosissimus. A Capitolino quidem dicitur agri colendi peritissimus, ita, ut etiam Georgica conscripserit. Sed hae meditationes num satis ad veritatem limatae sint, viri docti existiment, & inprimis Noribergenae illud orna mentum humanitatis ac doctrinae omnis. Ei si nos probauerimus, Tunc nos vel rigidi legant Catones.

⁵ Aestimare est hoc loco aequalitatis aestimatione metiri, per compendiarum quandam contemplationem indicare, nec minus omnes curiose intueri & examinare.

⁶ [In editione Antuerpiae 1654 vulgata T. LII n. 19 hunc ipsissimum numum ita inter-

pretatur Geuarius, ut rastellum spicis vel lendis dicat.]

⁷ Sed Tellus fere senior effingitur. Quamquam veteres ipsi inter se discrepent.

⁸ Nuditas adolescentis cum genio Gallorum bene conuenit.

II.
L. IO. CONRADI SCHWARZ,
 IN ILLVST. CASIM. COBVRG. P. P.
 DE
NOVA EDITIONE
SCRIPTORVM REI RVSTICAE.
 AD
 POLYHISTOREM NORIBERGENSEM
DN. GOTHOFREDVM THOMASIVM;
 MVLTORVM IMPERII PRINCIPVM ET CIVITATIS
 NORIBERGENSIS MEDICVM.
VIR CELEBERRIME,

FATA schediasmatis mei, nuper editi, quod magna quaedam eliciendi iudicii Tui cupiditas elicuerat, necessitatem mihi imposuerunt elucubrandi noui. Cum enim videam, in omnium esse conspectu positum, quod a TE VMO, cui totum consilium meum saepius aperuissem, iudicatum volueram: vereor, ne in aliam longe partem accipiat institutum meum, ac ab aequis aestimatoribus, re omni cognita, accipi queat. Quid enim si paucae illae coniecturae in eam opinionem abducant lectorem, quasi totius instituti rationem explicare debeant; cum, ut initio dixi, longe aliud spectarint. Equidem nihil dum video causae, cur eas condemnem; videntur enim a Palladii mente & oratione neutiquam discrepare: sed, in tanta opinionum & optationum varietate, vereor, ne qui suspicentur, nihil a me praeter coniecturas allatum iri. Quos ut ab ea opinione in aliam transducam, potiora proferam momenta, quibus fore spero, ut editione mea veteres praeponderentur. Quae quidem commemoratio etsi Tibi accidere debeat minus incunda, propterea quod aures Tuas obtundere videbitur; tamen a Te obseruantissime peto, ut quia, quae vni Tibi dixeram, cum omnibus communicata sunt, iterum Tibi ac tertio dici patiaris, quae cum omnibus communicari facile patiar. Quamquam enim ne hoc quidem tempore satis circumspicere queam omnia, quae labore in meum eruditis Viris, & praesertim Tibi, commendare videantur: tamen satius est aliquid dixisse, quam tacuisse. Ante vero, quam ad rem aggrediar, velim meminere, me etiam de RELIQUIS REI RVSTICAE SCRIPTORIBVS EDENDIS consilium

agita-

agitare iam diu, non solum de Palladio. Quod autem specimina quaedam Palladii illustrandi, non vniuersorum, miserim, ea causa fuit, quod iam antea varias reliquorum emendationes & explicationes vel disputationibus meis adiunxeram, vel aliis scriptis divulgaram.

PRIMUM igitur formam instrumentorum rusticorum, aliarumque rerum, è numis aliisque vetustatis monumentis exponam, vt cum similitudo discrimenue instrumentorum veterum, ac recentiorum eluceat, tum Scriptorum sermoni plurimum luminis affatur. ¹ Exemplum praebebit bidens numi, ab Albino cudi, cui nuper ab Hemelarii coniectura vindicias secundum oculorum fidem & historiae testimonium decreui. Sic igitur apparet ratio, quamobrem ibi ab Hemelario dissidere coeperim.

DEINDE in locis, quorum aperta est corruptio, coniecturas proponam de prima & antiquissima lectione, si nec Manuscripti, quos consului, nec vetustissimi probatissimiue codices quicquam explicarint. Atque hic quidem literarum vestigia ac reliqua Criticorum praecepta libenter sequar. Quid est enim, quod nos, si huiusmodi desint, ab via probabili deterreat, cum coniectura saepius ad veritatem accessum sit proxime? Quocirca quum sententiae distortae aut coniunctione literarum ac vocabulorum, aut detractio, aut interpositione, aut conuinatione sanari queant: nos vniuersis illis quidem, sed circumspicte utemur medicinae generibus. Age videamus, an Catonis caput XXXVII, cuius maxima pars neminem adhuc nacta videtur medicum, nostra ope pristinam recuperare queat sanitatem. Victorius id ita exprimendum curauit. *Si cariosam terram trahes, cicer quod vellitur, & quod falsum est, eo malum est. Hordeum, foenum graecum, cruum, haec omnia segetem exugunt, & omnia quae velluntur. Nuclei in segetem ne indideris. Lupinum, faba, vicia. Stercus vnde facias. Stramenta, lupinum, paleas, fabalia, acus, frondem iligneam, quercum. Exsegeti vellito ebulum, cicutam, & circum salicula herbam altam vluamque, eam subternito ouibus, bubusque frondem putidam. Partem de nucleis succernito & in lacum conici-to. . . . De vinea & arboribus putatis sarmenta degere, & fscinam facere, & vitis, & ligna in caminum sicula, & codicillos domino in aceruum composito. Quam multa, quasi supercrescentem carnem quendam, rescidit Victorius, vt saltem aliqua sanae carnis species appareret! Sed nec ad viuum sunt adhuc rescisa omnia, nec detorta scienter in veterem locum reposita. Quod equidem fieri putem, si ita correxerimus: *Si cariosa terra, ne trahes.* ² *Cicer, quod vellitur, & quod falsum est, eo malum est. Hordeum, foenum graecum, cruum, haec omnia segetem exugunt, & omnia**

¹ Ita qui aratri veteris ac recentioris discrimen ignorat, non satis intelliget verba Co-

lumellae I c. 9 de aratoris habitu.
² Hic locus desperatus, nisi ita legatur.

tissimum esse, ne ad experientiam prouocem & vsum agricolarum. Quid? quod ipsa haec Columellae verba sibi consentanea non sint. Nam si perit hordeum pingvissimae vel macerrimae terrae commixtum; mediocri ei terra haudquaquam est aliena. Quid igitur addubitamus in locum verbi *nullam* subdere *nudam*? Etenim *Nudum* pro *solo* saepe ponitur. Gratius Cyneget. vers. 2 — *Prius omnis in armis Spes fuit, & nuda filius virtute mouebant Inconsulti homines*. Sic alii alibi. Sed nos, ut ad rem redeamus, ea loca Scriptorum nostrorum, quae collata inter se multam & mutuam lucem nanciscuntur, ostendimus potius, ut Berneggerus in Tacito fecit, quam ut proponamus. Semper enim fontis aqua melior, quam riuorum. Tertium genus annotationis facile reliquis praecipiet palmam, propterea quod, ut Cicero libr. II de nat. Deor. cap. 2 praeclare monet, *Opinionum commenta delet dies, naturae iudicia confirmat*. Itaque ad Columellae II cap. 9 lectorem iubebimus ἐπιχρῶν. Neque enim, in omni seminis genere, *iugerum agri pinguis plerumque modios tritici quatuor, mediocri quinque postulat: adorti modios nouem, si est laetum solum; si mediocre, decem*. Nam si pinguis ager tantum quatuor modios tritici alit bene ac commode; mediocri nequaquam potest quinque alere. Seminis igitur pars frustra spargitur, ager onere nimio exsurgitur, fruges conualescere nequeunt. ⁸ Sed est quoddam seminis genus, quod quamvis parce spargatur, tamen per lactum aruum latissime se diffundat, in macro vero nihil tale valeat. ⁹ Hoc genus cum spectasse Columella videatur, fatis quidem conmodum suggessit consilium, sed diuersa feminum genera discernere, & ad ea consilium accommodare debuerat. In posteriore genere particulas fingere more Cartesiorum, quae molliculae facile diffundant terram molliorem, minus facile duriorem; non est beati valde ingenii. Simile iudicium de priori genere ferre, cuius licet.

Post ad notis aliorum, si quae aut nobis cum veritate minus consentaneae videantur, aut ab aliis fuerint accusatae, meam adscribam sententiam. Ad Catonis cap. 37 exempli gratia, addidit Victorius, *Vetus haec est lectio, quam probamus. Degere cum plures significationes habeat, valet etiam detrabere, quemadmodum testimo-*

nio

seruorum. imo ne communis quidem familiae cella camino utebatur, nisi forte raro.

⁸ Status controuersiae hic recte noscitur debet, quem pro breuitate nostra fatis indicamus.

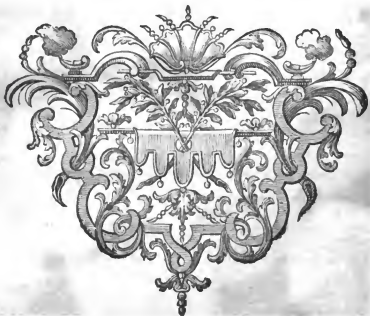
⁹ Omne quidem semen laetis in agris magis inualefcit, quam in macris: sed est quoddam genus, quod facultatem hanc praecipuam & prorsus admirabilem habet; ita ut reliqua genera prae illo nihil sint.

nio Nonii cognoscimus, & auctoritate Plauti, qui ab eo adducitur. Nos adiiciemus, vt significatio haec verbi *degere* certa sit & fortassis vnica,¹⁰ eam tamen ad Catonis orationem non esse accommodatam. Illud enim apertum est, infinitum nullum hic esse locum relictum. Primum enim Latini Graecorum dicendi rationem non sequuntur. Deinde arbores *putatae* dici non possunt, de quibus sarmenta nondum detracta sunt. Late enim patet huius verbi vis, nec ad solam sarmentorum resectionem adstringitur. Denique in proclini est intelligere, e verbis *face e re* conflatum esse *facere*, quod innox etiam *digere* conuertit in *degere*, vt alterum cum altero congrueret.¹¹

¹⁰ Nam *dego* est ex *deigo*, vt ex *coigo* factum *cogo*. *Agere* autem proprie est *forttreiben*, & hanc potestatem in compositis retinet. *Degere* igitur laborem est laborem depellere, *degere corium* est detractiorem corii agendo & trudendo iuuare, vt a lanionibus quotidie fieri videmus. Haec vnica significatio propria in translatione semper specta-

tur. Nam *degere vitam* respondet germanico *das Leben hinbringen*, quasi dicas *das Leben fortreiben*; vii dicimus *er treibe sein Wesen fort*. *Degere aetatem* pene eandem potestatem habet, ac *consumere aetatem*.

¹¹ Adde huc Popmae notam, qui *degere* pro *digere* positum esse, prior vidit.

VEGETII RENATI
ARTIS VETERINARIAE,
SIVE
MVLOMEDICINAE
LIBRI QVATVOR.
OPVS SANE IN REBVS MEDICIS
MINIME ASPERNANDVM.

SERENISSIMO AC ILLVSTRIS-
SIMO PRINCIPI
D N. FERDINANDO,
REGI HVNGARIAE,
BOHEMIAEQVE, ARCHIDVCI AVSTRIAE,
DVCI BVRGVNDIAE, ETC.
DOMINO SVO CLEMENTISSIMO.

INTER tot, tamque varios & ancipites fortunae casus, quos infracto hucusque animo superasti, Ferdinande Rex Serenissime, illud merito in te miramur omnes, quod in ea aetate constitutus, ita animum institueris, ut neque in rebus prosperis audaciae, neque in aduersis timiditati vquam indulseris. Nam tot iam partis abs te triumphis, nihil immoderate, nihil arroganter egisse visus es. Sed ne in ipso quidem bellico furore mentem Tuam passus es a recta ratione dimoueri, quod heu nimium multis contigit, alioqui laudatissimis viris, magno suo, suorumque malo. Alios non paucos bellum ipsum exitialis rerum humanarum pestis, inhumanitatem, feritatem, & crudelitatem docet. Tu contra in ipsis bellorum tumultibus mansuetior, in militia reddi cultior videris. Quam rem maiore etiam admiratione dignam facit Celsitudinis atque dignitatis Tuae consideratio. Tu quippe citra omnem controuersiam post Caesarem numen secundum in rebus humanis obtines locum. Quem quidem ita & magnanimitate & gratia tueris, ut nemo videri possit eo obtinendo dignior. Intellexerunt hoc Bohemi & Hungari, quibus nec visus antea, nec plene cognitus inter tot vudique competitorum dignissimus es iudicatus, qui vtriusque regni gubernacula susciperes. Mirantur multi Cn. Pompeium, quod Mithridatem regem 70 regnorum cum tota fere Asia, natura imbelli; Marium, quod Cimbrorum colluuiem: Caesarem, quod Gallos agrestes tunc homines bello superarint. Te adhuc puero Sueuorum gens, quorum vires ipsis aliquando Romanis formidabiles erant, Tuo, id est Austriae Imperio accessit, idque felicissimo quodam auspicio, videlicet ut ex tam auspicato exordio Regni Tui, homines intelligerent, ipsos aliquando, ditionis Tuae terminos longe lateque propagandos esse. Venetos gentem totius Italiae florentissimam, ad conditiones

acceptandas sola nominis Tui auctoritate compulisti, receptis oppidis aliquot, quae Maximiliano Caesari, iniuste ablata, iure debebantur. Accesserunt etiam finibus Tuis pars lacus Benaci, nec non alpium, ac Fori Iulii loca quaedam per Venetos iam dudum violenter occupata. Heluetios multo iam tempore graues illis, quos eo in tractu Tibi habes subditos, facile continere Tua auctoritate, satius iudicantes, quietem agere, quam quicquam quod tu violari nolis, attingere. Vngaricum bellum, quod praedonibus illius Reguli inuidia exarserat restinxisti, ut prius quam copiae Tuae, ditionis illius fines attigisse crederentur, ille iam toto regno pulsus exularet. Sunt haec quidem argumenta summae fortitudinis & prudentiae, maioris etiam felicitatis Tuae. An non videmus hoc agere Deum? ut Caesarea Maestas ac Tua Celsitudo tantum emineant potestate, quantum modestia & bonitate excellitis. Amisit nuper Germania decus & ornamentum suum Diuum Maximilianum avum vestrum, cuius in re bellica non inferior Scipione, virtus atque industria habebatur: Amiserat ante Philippum patrem, adeo amabilem & charum omnibus mortalibus, ut pulcherrimum Titi & Vespasiani elogium illi iure competierit, Deliciae generis humani; sed Deus qui nunquam deest rebus humanis, quanto cum socnore, quod periisse videbatur, resarciuit, excitans nimirum duo ornamenta, duo humani generis praesidia, quorum auspicio, boni ad excolendas virtutes accendantur, mali vero benefacere discant. Sed haec epistolaris non comprehendit angustia: celebrabunt ea, quibus & plus otii & ingenii erit. Aperuisti Tu vel solus campum patentissimum, ubi & ingenium & eloquentiam exerceant omnes eruditi. Sane iniquum fuerit, nos ita suspicere antiquitatem, ut nostra, cum non sint inferiora, contemnamus. Ego, ne inter aulicos Tuos, solus nihil agere videar, chartaceum munusculum Tuae offero Serenitati, Vegetii inquam Renati, eius qui de re militari libellum conscripsit, artis Veterinariae siue Mulomedicinae opus, multis seculis absconditum. quandoquidem equos habere & multos & bonos regii decoris esse videtur, quos non tam ad pompam, quam ad res gerendas alere cordati homines solent. Qua in re Mulomedicorum opera minime contemni debet. Hoc itaque opusculum Beato Rhenano, nec non Ioanni Emmeo, conterraneo meo, viris cum eruditis, tum mihi amicissimis, primum commisimus, ut illorum opera castigatum exiret in vulgus. Nam erat propemodum infinitis locis corruptum. Verum cum Beatus ille variis obstrictus negotiis muneris obeundo adesse non posset, solus Emmeus, non absque summis laboribus, operi castigando manum applicuit. Huius igitur industriae debetur, quod ab infinitis vindicatum mendis nunc prodit in lucem. Tu vero Serenissime Rex Ferdinande, ut illos Tui gratia potissimum susceptos labores recompenses, bonas literas, quique illas sincere colunt, pro regia indole Tua, queni-

quemadmodum haftenus fecisti, ornare & tueri non desinas. id enim Tuis pulcherrimis factis, non parum splendoris adiiciet. Interim Deum Opt. Max. precor, vt imperium Tuum, perpetua felicitate decoretur ad honorem Dei, & vtilitatem Reip. Christianae. Meque Tibi obsequiosissime commendo, Ferdinande Regum Illustrissime. Ex arce nostra Bedburtina, quarto Nonas Iulii Anno Domini M. D. XXVIII.

E. R. MAIESTATIS TVAE

devotissimus & obsequiosissimus

HEREMANNVS COMES A NVENARE,

FRAEPOSITVS PRIMARIAE AEDIS COLONIENSIS.

SAMBVCI DEDICATIO.

GENEROSO ac Magnifico D. Rudolpho Khuen de Velasii, Domino in Lichtenberg & Gandegg, Libero Baroni in Lengpach, Maximil. II. Imperat. a Consiliis, Cubiculario, ac supremo eiusdem agasonum stabulique Magistro, reuerendiss. archiepiscopi Salzburgen. Fratri germano, Musarum literarumque patrocinio, Io. SAMBVCVS, Pannoni-
 us, hoc P. VEGETII de Veterin. medicina opus ante ANNOS L MV-
 TILVM CORRVPTVM Q. EDITVM, nunc vero a se ex VV. CC. PLV-
 RIMIS IN LOCIS EMENDATVM AC RESTITVTVM DD.
 Viennae ipsis Kal. Quintil. M D LXXIV.

VEGETII RENATI ARTIS VETERINARIAE, SIVE M V L O M E D I C I N A E P R A E F A T I O.

MVLOMEDICINAE apud Graecos Latinosque auctores non fuit cura postrema. Sicut enim animalia post hominem, ita ars veterinaria post medicinam secunda est. In equis enim ac mulis & adiumenta belli & pacis ornamenta consistunt. Sed quoniam minus dignitatis videbatur habere professio, quae pecudum promittebat incedam; ideo minus splendidis exercitata, minus eloquentibus collata docetur in libros. Licet proxima aetate & Pelagionum non defuerit, & Columellae abundauerit dicendi facultas. verum alter eorum cum rusticae praecepta conscriberet, curas animalium leui admonitione perstrinxit: alter omnis signis cunctisque morborum tam magnae rei fundamenta neglexit. Chiron vero & Asclepiades diligentius cuncta rimati, eloquentiae inopia ac sermonis ipsius vilitate fordescunt. Praeterea indigesta & confusa sunt omnia, ut partem aliquam curationis quaerenti necesse sit errare per titulos cunctis eisdem passionibus alia remedia in capite, alia inueniantur in fine. Additur etiam quod studio lucri quaedam ita sunt compositae potiones, ut pretium eorum contineant, & curae taxatio animalis aestimationem prope videatur aequare: ut plerumque aut parci homines, aut certe prudentes, animalia sua canibus dedant, aut a damno curatione dissimulent. His & talibus rationibus inuitatus, cum ab initio aetatis alendorum equorum studio flagrare, hanc operam non inuitus arripui, ut conductus in vnum Latinis duntaxat auctoribus vniuersis, adhibitis etiam mulomedicis, & medicis non omisissis (nam mulomedicinae doctrina ab arte medicinae non adeo in multis discrepat sed in multis plurimisque consentit) in quantum mediocritas ingenii patitur, plene ac breuiter omnia epitome congererem. Nam si laus prima medicorum est genus aegritudinis in homine reperire, qui passionem suam & manu potest & voce signare, quanto magis in mulomedicina necessarium creditur genus aegritudinis nosse, cum mutum sit animal & non possit proprium indicare languorem & ab imperitis ad opus aliquod laboremque cogatur, geminumque subeat ex morbo & fatione discrimen; aut certe neglectum iuuetur aegritudine nequeat se curari. Sic Mantuanus poeta diuino ore testatur: *Morborum quoque se causas & signa docebo.* Absque dubio

V A R I E T A S L E C T I O N I S E T N O T V L A E.

a) veterinaria C. m. S. b) quod m. S. quo C.
c) [a] inf. S. d) exercitata C. e) minus C.
f) libro scilicet C. g) alius C. h) Asclepiades al.
Apollonius C. i) de inf. C. k) Asclepiades C. l) ac
C. m) pauci C. n) castus C. o) C. anna C.
aut damnosam curationem. Rectum videtur, &
damnosam curationem. p) iuris. C. q) in

om. C. r) in plerisque C. s) epitomae digere-
re, & signa morborum omnium declarare C.
t) significatio S. u) creditur C. x) mutum
animal proprium non possit C. recte. y) Sic
geminum sub. F. z) seio om. C. a) Morbo-
rumque & F. ut nos ex Corb. ita Virg. Ga.
3, 440.

b) m.

dubio autem omnis cura vacabit ^b, si ^c genus passionis ignoretur ^d. Ex inani persuasio-
 ne illud generatur incommodum, vt honestissimus quisque erubescendum ac vile
 credat iumentorum nosse medicinam. Primum nullius rei scientia vilis est. Nam cum ^e
 humanae vitae conuersatione aliud fugiendum ^f aliud vero sequendum ^g; non est perfe-
 cta peritia ^h, nisi quae ⁱ vtraque cognouerit. Deinde, quis aestimet erubescendum ta-
 lem peritiam, quae damna submoueat? Nam sicut incolunitas iumentorum habet lu-
 crum, ita eorum interitus asserre videtur incommodum. praesertim cum inauicipia,
 quorum plebeia curatio non putatur, saepe vilioribus pretiis, quam equi vendantur aut
 muli. Postremo ^k siue ad vehendos locupletes aptos, siue in circi contentione victores, ^l
 siue in praeliis (vt ita dixerim) probatissimos bellatores, acerrimum studium amorem-
 que constat habere ^m dominorum. Nec immerito voluptati natum animal aut ⁿ saluti,
 gratiam meretur ab homine. Quis autem nosse curas iumentorum erubescendum putet ^o
 cum optima iumenta habere gloriosum sit? Quis vituperationi det id posse curare, quod
 laudi ducitur possidere? Forfan ipsa opera mulomedicorum videtur abiectior, notitia ^p
 autem curationis non solum honestissimis, sed etiam disertissimis conuenit, vt prouisione
 & ordinatione sollerti curatis animalibus, & damnis careant, & voluptatibus perfru-
 antur. Sed alii morbi sunt, qui ea tantum animalia, quae occupauerunt, vexant: alii ^q
 etiam ^r ab vno vel paucioribus, quae pereunt, in plura, quae pariter stabulantur vel
 aluntur, in totos saepius greges saeuissima contagione transnigant, vt quamuis sanum
 animal intra breue tempus, alienae aegritudinis afflante vicinia, repente depereat. Re-
 ctius ergo eorum prius morborum & signa & causas praedicere, curasque monstra-
 re, qui quodam transitu pluribus nocent. nam aduersus maiora dispendia, maiorem sol-
 licitudinem oportet impendi. Prima igitur iumentorum vtilitas est domini, vel procu-
 ratoris, vel pastoris ipsius amor atque diligentia. Co m e s enim semper est affectio-
 nis, industria: & incolumia ^s cupimus quaecunque diligimus. Domita animalia aut
 praecipibus aluntur, aut pastu: indocta latioribus nutriuntur in saltibus. Quotidie er-
 go, vel frequentissime speculari conuenit habitum iumentorum. nam diligentibus mor-
 bus ipse se prodit.

V A R I E T A S L E C T I O N I S E T N O T V L A E.

b) *nutans* C. forte *nutans*: *vacabit* forte or-
 tum e glossa *vacillabit*. c) *se* C. d) *ignori* C.
 forte *suit ignores*. e) [*in*] inf. s. & C. f) *sit*
 inf. C. g) *sit* inf. s. h) *sapientia* C. i) *qui*
utrumque C. qui ab hac voce deficit vsque ad r,

12, 1. *utrumque* cognito S. k) [*circa equos*] inf. S.
 l) *esse* S. m) ita F. in margine ex *MS. animal*
 [*salutis*] F. S. n) *licet* ab vno S. & in margine,
licet ab vno corporis, in plures, qui pariter in e-
 dem stabulo aluntur et. o) [*semper*] inf. S.

ELENCHVS TITVLORVM CAPITVM LIBRI PRIMII.

1. Quibus signis aegritudo animalium cognoscatur.
2. Quot sint genera morborum.
3. Signa morbi humidi.
4. Signa morbi aridi.
5. Signa morbi subtercutanei.
6. Signa morbi articularis.
7. Signa morbi farciniosi.
8. Signa morbi subrenalis.
9. Signa morbi elephantiasis.
10. Cura morbi humidi.
11. Cura morbi aridi.
12. Cura morbi subtercutanei.
13. Cura morbi articularis.
14. Cura morbi farciniosi.
15. Cura morbi subrenalis.
16. Cura morbi elephantiasis.
17. Cause & curae generales morbi mali.
18. Potio annuiteraria Physica.
19. Compositio suffimentorum contra morbum malum.
20. Alia compositio suffimentorum vehementior, ad lustranda animalia, quae & fascinum tollit.
21. De ratione siccationis.
22. Quae diligentia adhibeatur in sanguinis detractione.
23. Castrata animalia non deplenda.
24. Adustissimi facientes non deplendos.
25. In quibus passionibus & ex quibus locis sanguis sit auferendus.
26. De his quibus sanguis in vngulam tollitur. Alias. Qui vngulam cogunt, velescerint, quomodo sanguis tollatur.
27. De epistemicis, vulsis, colicis, strophosis, & qui morbo subrenali tenentur, unde sanguis tollendus sit.
28. De ratione foci atque cauterii.
29. De passione & curis febrium.
30. De lassitudine, quae videtur febribus similis.
31. De febribus internis.
32. Si in Autumno febrerit.
33. Si aestate febrat.
34. Si hieme febrat.
35. Si ab indigestione febrat vel pleura.
36. Si ex vulnere oris aut faucium febrat.
37. De coactionibus, i. e. de nimia lassitudine.
38. Quae genera aegritudinum ex coactione nascantur.
39. De diuersis passionibus ventris.
40. De aquilculo, i. e. stomacho.
41. De colo & coli dolore.
42. Cura longanomis & icci.
43. Cause & curae strophii.

44. De lumbricis, coxis, tinea & pediculis.
45. De clysteriis ad curam lumbricorum & tinearum.
46. De calculosis iumentis.
47. De emphragma.
48. De ileo.
49. De dolore ventris.
50. De dolore coli.
51. De dolore vesicae.
52. Coxis & lumbrici qua cura tollantur ad manum.
53. De syncopatis & confixis.
54. De his qui sanguinem per nares emittunt.
55. De infestatione sanguinis.
56. Quae adhibenda est diligentia ut animalia sana perdurent.
57. Potio aestiva.
58. Potio hiemalis.
59. Potio in autumno & vere praebenda.
60. Potio omni tempore necessaria.
61. De difficultate urinae.
62. De Stropho.
63. De dorso curando.
64. De potione probatissima Diapente.

CAPITA LIBRI II.

1. De validudinibus capitis.
2. De Apipso.
3. De Frenetico.
4. De Cardiacis.
5. De Rabioso.
6. Qua observatione curentur cyclo animalia. at vnum exemplarium habebat, cibo.
7. De cerebro commoto.
8. De capitis dolore.
9. De Distensionibus.
10. De Apipso.
11. De Rabioso.
12. De Infania capitis.
13. De Chirurgia.
14. De Auribus.
15. De pills qui nascuntur in oculis.
16. De Inflatione oculorum.
17. De paracenthesi oculi.
18. De Lunatico oculo.
19. De Straphylomate oculi.
20. Ad album de oculo tollendum.
21. De Inflatione curanda per nares.
22. De diuersis passionibus oculorum.
23. De Strumis iumentorum.
24. De glandulis.
25. De pullaribus.
26. De fistula maxillae, vel de conficiendo collurio fistulari.

27. De expositione fistulae.
28. De tumore faucium vel capitis.
29. Si ex plectura sanguinis fauces tument.
30. De intomatibus, i. e. tuberibus.
31. De lingua incisa.
32. De gingivis & dentibus.
33. De osse fracto.
34. De cartilagine narium si sanguis fluat.
35. De palato si vena se non clausit.
36. De genere & qualitate mucorum qui per nares fluunt.
37. De ciferino, i. e. cum post cursum sanguis de naribus fluit.
38. De polyposo.
39. De siderato.
40. De observatione sictotomi.
41. De ceruicibus.
42. De malandria, i. e. de vulneribus ceruicis.
43. De distillatione ceruicis.
44. De distillatione scapularum.
45. De armis laeis.
46. De genu commoto vel basi.
47. De fractura articuli, vel cruris, vel coxae.
48. De siegmone, marmore, siue mallonibus.
49. De aquatilibus & oxoenis.
50. De pedibus reumaticis, siue ventosis.
51. De iupegiginibus.
52. De viligine.
53. De podagra iumentorum.
54. De orthocolis siue stilosis.
55. De pedibus & vngulis.
56. Si pulmunculum ad aperturam fecerit.
57. Si exungulauerit iumentum, & si suffusionem pedum pariat.
58. De pedibus attritis siue mollibus.
59. De dorso confirmando.
60. De dorso curando iam laeso.
61. Si pulmunculus nascitur in dorso animalis.
62. Si vulnus fecerit.
63. Vt pili renascantur.
64. De denigrandis pilis albis.
65. Vt pili nigri albescant.
15. De indignatione vesicae.
16. De fluxu ventris.
17. De verrucis.
18. De vitis coxarum.
19. De laccis gambarum.
20. De gambo.
21. De his quae laeduntur a rotis.
22. De syrmatico id est quod coxam subito trahit.
23. De morbo alienato.
24. De roborosis.
25. De hydropicis.
26. De sarcois.
27. De tympaniticis.
28. De lienosis.
29. De implectico.
30. De phragmatico.
31. De eo qui aquam timet.
32. De spasmo.
33. De epilepsia.
34. De eo qui aquam retinuit.
35. De sideratito.
36. De percussio a sole.
37. De cruditate.
38. De bulimo.
39. De anhelitu.
40. De aestu.
41. De paralytico.
42. De intrinsecus rupto.
43. De infania.
44. De pletura ex hordeo.
45. De passione pulmonis.
46. De eicronica, vel orthotonica, vel orthostrophica.
47. De opisthotonica, & empisthotonica.
48. De lethargico.
49. De morbo regio.
50. De bili id est colicibus.
51. De bili arida.
52. De coli passione.
53. De vomica.
54. De coriagine.
55. De stomachico.
56. De icterico.
57. De stropho.
58. De dolore iccoris.
59. De inflatione ventris.
60. De intestini vexatione.
61. De tussi.
62. De tussi quae venit si quid faucibus haeserit.
63. De tussi ex perfrictione.
64. De tussi a colibus.
65. De tussi ab interioribus.
66. De vulsis.
67. De tussi quae ex humorum acerbitate generatur.
68. Ad tussim siccam, vel ad suspirium, & arteriam exasperatam.
69. Ad vomicas & tussim.
70. De diuersis potionibus vultorum & tussientium.
71. De scabie.
72. Si animal fueno malo laedatur.
73. Si hordeo malo laedatur.

Q99 q99

74. Ad

CAPITA LIBRI III.

1. De obseruanda bouum sanitate, Rubricae. c. 1.
2. De morbis bouum, & primo de malco. Rub. c. 2.
3. De cruditate. Rub. c. 3.
4. De febre. Rub. c. 4.
2. Si vermes animal fecerit. Lib. 3.
3. De cura lumborum.
4. Quibus signis dolor renum indicetur.
5. De internis musculis renum.
6. Si talus exeat animali.
7. De dolore renum.
8. De tumore testium.
9. Si natura reuocari non possit.
10. Si iumentum sanguinem minxerit.
11. De dysenteria.
12. Si orosium animal sanguinem mingat.
13. Si animal sanguinem euomat.
14. Si percussa vena claudi non possit.

74. Ad fascinum.
75. Remedium contra omnes morbos.
76. Si animal laedatur dum accipit potum.
77. Si animal a venenatis bestiolis mordeatur.
78. Si bustreperem comederit animal in foeno.
79. Si vipera percusserit animal.
80. Si araneum comederit.
81. Si sphalangius percusserit animal.
82. De aure araneo.
83. Ad ictum scorpionis.
84. De canis rabidi morsu.
85. Si animal comederit sterces gallinarum.

CAPITA LIBRI IV.

1. De numero & positione ossium.
2. De numero & qualitate membrorum.
3. De numero & qualitate nervorum.
4. De qualitate venarum.
5. De indicis & aetate equorum.
6. De signis quibus agnoscitur patria.

7. De temporibus viae.
8. Potio ad reficiendum iumenta, & diapente.
9. Ad tussim & vultus.
10. Ad collos, vermes, vel tineas.
11. Aduersum omnia genera morborum.
12. Confectio sustinentiorum salutaris.
13. Confectio pulueris quadrigarii.
14. Compositio caustici.
15. Compositio malagmae.
16. Compositio collyrii fistularis.
17. Compositio malagmae crudae.
18. Compositio syncrismae.
19. Compositio traumatici.
20. Compositio malagmae basilicae.
21. Alia compositio malagmae.
22. Compositio prima anacollimatis.
23. Compositio alia malagmae crudae.
24. Compositio malagmae ad vligines.
25. Compositio malagmae ad nervos.
26. Compositio traumatici.
27. Compositio collyriorum.

SEQVUNTUR MEDICAMENTORVM

GENERA QVAEDAM, AD FINEM

QVARTI LIBRI

ADIECTA.

Cephalicum emplastrum ad claudenda vulnera.
 Medicamentum consuetum.
 Chlora medicamentum ad vulnera limpidanda.
 De tetrapharmaco, ad vulnera claudenda.
 Glicium, ad vulnera fordida & canerosa.
 De ossocleri, ad omnia ossicula.
 De styptico, ad vulnera humecta.
 Medicamentum ad omnia vulnera claudenda.
 Implectoricum, ad caua supplenda.
 Ad oculorum rupturas, & glaucomata.
 De syncrisma, aliud.
 De lippariis.
 Traumatici compositiones variae, ad varias.
 Caustici compositiones aliae ad diuersa.
 De malignatis quibusdam.
 Emplastrum quoddam.
 De ceroto.
 Fomentum ad tumores, vel quamlibet duritiā.
 Potio hiemalis.
 Potio aestiuas.

VEGETII RENATI ARTIS VETERINARIAE, SIVE M V L O M E D I C I N A E, LIBER PRIMVS.

CAPVT I.

CONTINVO animal quod valetudo tentauerit, tristius ^a inuenitur, aut pigrius, nec consueto vitur sonino, nec solito se more transuoluit, nec requiem vt assumat accumbit, nec deputatum cibum assumit ex integro, & ^b potum aut intemperantius accipit, aut omnino fastidit, stupentibus oculis, auribus flaccidis, erecto visu ^c, turpi pilo, exhausta sunt ilia, fit spina rigidior, anhelitus crebrior aut grauior, ^d os asperum & solito feruentius, tussis aliquando lenis, aut grauior, incessus ipse, quo maxime notatur, segniss ac nutans. Cum huiusmodi signa in iumento, vnum vel plura conspexeris, statim illud separabis a caeteris, vt contagionem non inferat proximis, & facilius in solo iam causa morbi possit agnosci. Si diligenter habitum, ^e post vnam, secundam, vel tertiam diem ab illa moestitia fuerit absolutum, nihilque re-federit in corpore ipsius, quod putetur ambiguum, scito ex leuioribus causis illam venisse tristitiam, & animal consuetudini pristinae esse reddendum. Nec explorandi omittatur intentio. nam frequentius inspicere debet & cautius, quod semel coepit esse suspectum ^f.

II. MORBORVM quidem diuersae sunt passionēs ^a, sed vno generali vocabulo continentur, quod ab antiquis malleus nomenclatum est, ipsa appellatione vim cladis periculumque testantes. Sunt autem species mallei numero septem: humidus, aridus, subtercutaneus, articularis, elephantiasis, subrenalis, sarcininosus. Signa ^b omnium dicamus.

III. HUMIDVS morbus est, cui de naribus pro mucis humor defluit male olens, & spissus, colore pallido. Huins ^a grauatur caput, oculi lachrymantur, & stridet pectus, fit gracilis horrentibus pilis, tristis aspectu: quem proflumium atticum ^b veteres vocauerunt. Quandocunque ^c autem sanguinolentus humor vel croco similis per nares fluere coeperit, iam insauabilis est & vicinus morti.

IV. ARIDVS autem morbus his agnoscitur signis. Nullus ei per nares supra so-litum humor emanat; suspirat tamen grauiter, & nares habet extensas. ilia curuabit ^a intrin-

VARIETAS LECTIIONIS ET NOTAE.

[C. I.] a) moestiss ingreditur S. b) potum autem aut intemperantius appetit S. c) tristitur pilo S. d) os asperum — grauior om. F. e) spectandum AL. S. [C. II.] a) species S. b) signa

om. dic. om. I. C. teste S. M. [C. III.] a) habet grauatam S. M. b) aridum S. vid. I. 17, 18. c) cuiusque S. M. [C. IV.] a) cana-bis S.

Q999999

b) hoc

intrinsecus, & contractionem spinæ duritiamque patietur. testiculi eius ita substringuntur, ut apparere vix possint. cibi parcius, bibendi appetentior ultra morem. propter quod pulmone siccato, internum patitur ardorem. tensis oculis in obliquum respicit, nec facile cubet. Hunc suspirium vocant & insanabilem, nisi ab initio festina curatione subuenieris.

V. SUBTERCUTANEVS morbus autem his proditur signis: Vulnura in corpore eius scabiei similia nascuntur, ex quibus humor effluit liquidus & viridis, qui pruriginem mouet, ut scalpere parietibus vel columnis animalia saepe fricare compellat, quo vlcera corticem dicunt. Huic nec humor per nares emanat, nec anhelat, nec cibum recusat, nec respuit potum. propter quod diu viuit. Et ideo si cura non desit, ex hoc plura iumenta liberantur. Quidam vero scabiem subtercutaneum morbum dicere tentauerunt, quod similia supradictis signis videatur ostendere, & contagionem transferre per proximos, & tardius sanari. Sed quia nec necem, nec gregi inferre facile periculum, a pestiferi illius mallei societate discretus est, & seorsum ab illa dicitur.

VI. ARTICULARIS autem morbus, quem ἄρθρῳ Graeci vocant, per haec monstratur indicia. Interdum paucis, interdum plurimis diebus ab articulis claudicabit, ut aut ictu calcis animalis alterius percussus, aut negligentia impactus, aut saxo vel fuste videatur elisus. Sed haec solet esse distantia, ut illa quaelibet laesio loco signatur, haec autem passio, quia erratica est, subito ad pedem alterum migrat. Praeterea ossibus astringitur cutis, & ad tactum tractant dura resilit. Rigescit spina, corpusque contrahitur, pilus erectus & horridus, ac deformis aspectus, inacie corpus affectum, & quamuis non recuset alimenta, nec curat si desint: indies tamen deterior fit & tristior, difficulterque curatur.

VII. FARCIMINOSVM vocabulum ex genere passionis euenit. Huiusmodi deprehenditur argumento. In lateribus & in coxis, & in verendis quoque partibus, & praecipue in iuncturis membrorum, vel in toto corpore, collectiones instantur: rursumque his velut sedatis, aliae renascuntur: cibum potumque ex more recipiunt, macrescunt tamen, quia digestio eis plena non provenit. hilares aspectu, fanisque similes creduntur ab indoctis artis mulo medicinae, quia exterius agitur causa: quibus imperitia artificum sanguinem festinat auferre. Sed contraria ista curatio est. nam affectis farcimino, quidquid superest virium, tollit. In initio tamen, ne uorbus increseat, vel in fine, cum iam vires redire coeperint, emissio sanguinis iuuat.

VIII. SUBRENALIS uorbus non minus nomine, quam ipsa passione monstratur. Nam animal velut renibus laesis, a posteriori parte deficiens, prodit mortiferae necessitatis iudicium. tussiet grauiter, horrebit aspectu. cutis duritia ex spinæ rigore proditur. parcius potum, parcius adpetit cibum. Huic quia tota vis morbi possidet lumbos, a femoribus incipit prima curatio.

IX.

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

b) hoc facile curabitur S. M. c) cacabit F. & S. M. quod non contemiserim: opus enim ad eam rem nixu pulmonum. d) Habens suspirium morat insanabile. [C. V.] a) Vlcera S. M. recitius. b) quae S. c) durant S. M. d) bibet F.

[C. VI.] a) ἄρθρῳ F. Debebat ἄρθρῳ. b) quod illa passio subito ad pedem alterum migrat. S. M. c) ad tractum S. ad tractum F. d) (in) inf. S. e) pilis erectis & horridis S. M. f) laborioseque S. M. [C. VII.] a) tollitur S.

[C. IX]

IX. ELEPHANTIASIS autem dicitur ex similitudine elephantis, cuius naturaliter pellis dura & aspera, morbo nomen & in hominibus, & in animalibus dedit. Cuius signa haec sunt. In toto corpore vredo nascitur, praecipue in dorso, squamas^a similes corticibus facit. In naribus, in pedibus etiam, & in capite, papularum ferrorum^b emergit, vel ozoenae aspersiores frequenter oriuntur. Priusquam haec ostendantur indicia, ventre soluto erit, & marcescit^c, & aspere tussiet. Cuius os totum cum lingua asperum & simile creditur esse combusto. Quae passio pullis a matre depulsis plerumque perniciem consuevit inferre. Hunc diligenter curare cupientes, non ante deforis aliquo medicamento sonere contendunt, nisi prius, potionibus datis, pestis^d eleuetur interior. Nam extrinsecus cepta^e medicamenta morbum non eximunt, sed ad interiora compellunt, & hac ratione periculum generant. In animalibus eiusmodi morbo laborantibus generalia ista sunt vitia: tussis aspera^f & crebra suspiria, spina contracta & rigida, macies semper increfcens, cum studium & alimenta non delinant^g, demissior ceruix, stupentes oculi, tardior incessus. Nunc signis omnibus generaliter singulariterque digestis, singulorum morborum speciales, propriasque curas oportet adiungere. Post^h haec de generali minutione singulorum, & aduisione docens, concludam librum primum.

X. MALLEVS morbus si humidus fuerit, ita vt per vtramque narem virides defluant muci, inter exordia caput eius adhibita curatione purgandum est ita; Olei optimi vncias 3, liquaminis floris vnciam 1, vini veteris cyathos³, sereno tranquilloque die pariter commiscet^a, & cum tepesceris, infundes in naribus. caput religabis ad pedes, sensimque iumentum impeditum compelles incedere, vt omnis humor emanet. (ad siphonem^b autem paulatim infundes non semel a^c cornu). Quod si sanguis postmodum coeperit fluere, nihil timendum, sed potius sciendum est, animal legitime fuisse purgatum. Post quod seum caprinum resolutum oleo miscebis, sic insulis^d naribus exulcerationis illius mitigatur asperitas. Radicem^e quoque laseris tonsam^f, & per fistulam vento naribus insitam, vt sternutum prouocet, adhibere commodum est. Caput etiam extrinsecus auriculasque oleo calente diligenter perunges, & lana cerebro indurta, ad omni prorscriptionis necessitate munibis. Nasturtii quoque semen bibendum dabis ex aqua. Praeterea potionem dabis, qui^h diapenton vocatur, & hac ratione conficitur: Murraeⁱ, gentianae, arisloglogiae^k longae, baccis^l lauri, rasuras eboris bene tritas & cribratas aequis miscebis ponderibus, seruabisque. Exinde prima die vnum clearium cumulatim cum sextario vini veteris, secunda die vnum & semis, tertia autem die duo coclearia tepesfacto mero aspersa, & diligenti agitatione permixta dabis ad cornu. Postea ex ceruice de matricali vena sanguinem detrahes, permixtumque acerrimo aceto, omne equi corpus perunges^m, & contra pilum diligenter fricabis, vt ad simi-

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

[C. IX.] a) forte marcescit. b) pus euellatur interius S. M. c) forte coepta, an caput d) asperior S. M. e) desint S. M. f) Hinc ad finem cap. deesse in V. C. notat S. M. [C. X.] a) commiscet S. M. b) siphonem S. M. c) infundens S. M. d) ad S. M. e) insulum S. M. f) Item, accipe felisugam, & avari radicem, & fac puluerem, quem naribus per fistulam insuffla, vt sternutet, multum prodest. S. M. ex V. C. g) tunsam conti. Morg. IV, 4. h) forte quae diapente:

vid. Index. i) myrrhae troglitae. S. M. forte Troglodytae. vid. 2, 22, 3. Haec optima. Diosc. 2, 77. Sed neque contemnenda lectio Sambuci marginalis. Ostendit enim Salmasius ad Soli. p. 894. b. G. in optimis Aëtii & aliorum libris τερωλιτιν μύρραν esse, pro τερωγλυδωνική, ipsamque adeo gentem τερωγλιταε esse dictam. Monuit me huius rei lo. Zachar. Platnerus Medicus Excellentissimus. k) forte arislogloch. l) baccas S. M. perfunder S. M.

Qgg qgg 3

n) asstare

- 8 similitudinem glutinis adhaereat. iumentum quoque in loco calido constitues. Si cibum fastidit, statim^a duntaxat farinae hordeaceae sextarium vnum quinque sextariis aquae permixtum equo dabis in potu. Triticeam quoque farinam simili mensura & ratione offeres ad bibendum. Si autem fastidit, non ideo aliud dabis, quousque^b hoc ex ista necessitate sanitatem percipiat. De palato quoque postea sanguinem detrahes, ut omni ex parte, si qua morbus praegravare coeperit, releuetur. Scito nisi diligenter occurras, hunc esse periculosissimum morbum. Nam cito in suspirium, hoc est, anhelitum transit, & spem omnem salutis excludit.

- XI. ARIDVS vero morbus, qui & suspiriosus praecipue dicitur: & hic negatur a quibusdam posse curari, propterea, quod plitlissi, quae hominibus mortifera est, similis inuenitur. Quotidie enim macie crescente, exilior redditur, penitusque^c siccatur. In omni autem ratione medicinae, facilius est quae abundauerint diminuire^d, quam quae videntur deesse supplere. Salus tamen iumentis etiam in hac passione praestatur, si inter principia possit occurrere. Sanguinem fectis detrahare contrarium est. Sed vino & oleo sufficienter admixto & tepesfacto, perungendum toto corpore animal est, ita ut caput & maxillae, & extrinsecus fauces eidem largius infundantur, & contrapilum usque ad sudorem diutissime confricentur. Intrinsecus autem a prima die hac potionem curandum est. Succum ptisanae, adipem suillum remissum, & amilum^e ex melle passoque decoctum per cornu in potione dabis, ut canalis gutturis eidem, maxillarumque compago laxetur, quam siccitas astrinxerat morbi. Quo facto, in loco calido stabit. Infusum hordeum herbamque viridem, si inuenta fuerit, debet accipere, ut omni ex parte periculosa ariditas temperetur. Consequenter talis eidem potio praeparetur. Passi optimi sextarium vnum, iridis Illyricae unciam vnam, piperis nigri semunciam, croci scrupulum, mirrhae trigonitis^f semunciam, pollinis thuris unciam vnam, ova cruda quinque pariter mixta prima die dabis ex integro, ita ut per triduum ipsam misceas semper & offeras, ut tui grauis morbi asperitas, potionis dulcedine mitigetur. Post haec, melle, butyro, axungia, salibus, & picula^g, ossis pro aequa omnium portione confectis, succo ptisanae ac passio inuolutis, adinctum animal replebis, [&] die prima quinque pillulas, sequenti septem, tertia die nouem daturus ex more. Expensis autem his, nec vngere cum vino & oleo tepesfacto desit industria. nam amarissimus morbus cum sit, aliter non potest, nisi amaris potionibus solui. CONTRARIA enim non nisi contrariis medicinis curantur. Potionem diapentem^h, sicut superius monstratum est, non solum per triduum cum vino, sed per dies plurimos dabis, ut tantum discernere possit euinci. Quod si grauior tussis & strangulans vrgebit, accipe fabae fractae sextarium vnum, seui caprini uncias tres, alliiⁱ capita maiora tria, permixta decoques, & cum passo, vel succo ptisanae hordeaceae tepidum dabis ad cornu. Quod si tardius profecerit ista curatio, sicut siccae pondera^j duo diligentissime tundis^k in pila^l, foenugraeci sextarium decoques, quousque aqua ad medietatem veniat, post colabis, & foenugraecum in mortario

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

n) aestate F. & S. al. statim uterque in marg.
o) quam hoc ex necessitate sitis. S. M. [c. XI.]
a) passusque S. M. b) alimere S. M. c) f. amylinum. d) suspecta vox editoribus: draganti S. M. forte Trogodyridis vid. 1, 10, 6 no. i. e) Ita concilium. paululeaphis F. cum noia vitiatas scripturac: piculam ialem S. M. Pix phthilicis com-

mendatur Diof. 1, 94. f) forte diapente. sed vid. Ind. g) scorodon S. M. h) duas partes S. i) condit F. undas S. k) in mortarium. deinde addas alli gallici [f. anagallici] uncias 11 & tam ruae quam Appii fasciculos ternos, quibus pariter in mortario misis, & diligenter contritis, addas draganti uncias 11, & aquam, in qua soenum

tario cum sicu conteres. alii quoque vncias tres contundes similiter in mortario, & tam rutae quam apii fasciculos ternos: quibus omnibus pariter mixtis, diligenter tritis, addis dracontii vncias duas. Aqua in qua foenugraecum coctum fuerit, superfundis, potioneis facias, quae per cornu possit effluere: quam etiam tussientibus vel vulsis aut ruptis animalibus per triduum dabis. Sequens remedium ad aridum morbum: Inter¹³ nares iumenta scalpello^o secabis, & aquam frigidam per^o fistulam latam eius ori suppones, naresque ipsius^o assidue diebus plurimis uerges, ut suspirium distabescat in aqua. Potionem quoque ei quotidie dabis huiusmodi. Succum pitulae cum seuo^o caprino decoctum, sextarium vnum, sulphur^o vinum, thus quoque masculum aequis ponderibus deteris atque commisces: ex eo cocteara singula diebus singulis cum pitula permixta defundis ad cornu. Cum autem coeperit esse validior, de ceruice sanguinem detrahes, additoque aceto animal perficabis.

XII. SVBERCVTANEVS morbus, cum^o humor pessifer intra^b corium & viscera com meat^c, hac ratione curandus est. Fistulam^d ei facies vel cauterium, inter armos eius & ventrem loco consueto ad^e incusuram incisa cute, die sereno, & si^f spa inest, luna inuente, indis ut uiros est, per quam omnis & visciferus humor educitur, coloris^o aurei vel crocei, languorisⁱ tabe corruptus. Quae si minus^g tra^hxerit, radicem herbae tithymalliⁱ eodem^m vulnere inferes septem diebus, quae residuum virus educat. Est & aliud remedium. Radiculam quam^o quidam consiligneum vocant, quidam pulmonaceam^o, qua mulo medici frequenter & bubulci vtuntur, in pectore animalis hac aegritudine laborantis eatenus pones, ut acuto caprino^o circines locum. Postea^r corio perforato radiculam interferis^t. quae ibidem sponte tamdiu permanebit, quousque cutis quatenus cuprino^t signata, in putredinem sit versa, & a toto corpore ad illum locum humor trahatur^u, & per vulnus emittatur^x. Hinc^y potionem^z diapenten^z superius designatam, cum vino veteri optimo, per triduum, vel si necessitas^a erit, per dies plurimos dabis. Apium quoque viride, & baccas lauri, vel^b istae res si non inuenirentur^c, lauri & cucumeris siluatici folia^d, per partes minutissimas concides, hordeoque miscebis, ut^e animal^f sicut^g e^h potione diapenteⁱ, ita ex cibo sentiat medicinam. Huic tamen aquam tepidam cum farina hordeacea vel triticea dare te^s conuenit, & in^b loco tepido stabulare. Nam frigus humorisⁱ augmentum est, & reumatis. Cibus quoque magis siccum quam viridem in hac passione debet accipere, & exerceri vehementer, ut sudore siccetur humor infestus.

XIII.

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

Græcum coctum fuerit, superfundens S. M. l) in S. m) intus S. M. n) sagittella S. M. o) fistula latiori S. M. p) ipsa S. M. q) sero S. M. r) sulphur. vinum F. vinum & infundis per cornu S. M. [C. XII.] a) cui S. M. b) inter S. M. c) meat S. M. d) fac incisionem S. M. e) & mensura in cute S. M. f) & sit lunaris inciso S. M. g) de S. M. Pergit M. S. Corb. i) longiori S. M. k) non bene laborares S. M. Glossa ut videtur barbarica, qua illud traxerit, quod fistulae opus est, explicatur. l) tyymalli F. tyymalli in C. m) impone S. M. n) unam bellebori nigri perforato corio inferi, quae ibidem sponte sua permanebit, quousque cutis signata decidat in putredinem versa. ex toto

enim corpore ad illum locum humor attrahitur, & per vulnus emittitur S. M. Conf. Colum. 6, 3, 4. o) pulmonicam C. p) & bub. om. C. q) cypr. C. r) postmodum p. c. C. s) inferas C. t) & pro fuerit signata decidat in putr. C. u) attrahitur C. x) emittitur C. y) Huic S. M. z) sup. design. quae vocatur diapente S. M. C. a) necesse fuerit C. b) folia inf. S. vel si ista inueniuntur folia & cucumerem siluaticum per partes C. c) baccas inf. S. d) radicem S. M. e) & animalis languido pro cibo dabis, sicut potionem diapente pro potu. Huic tamen S. M. f) languidum inf. C. ff) ex C. g) diapenten F. h) in om. C. i) humorem auget S. M. k) & reum. om. C.

[C. XIII.]

XIII. ARTICULARIS morbus his declaratur signis^a. Claudicabit alternis^b pedibus, modo prioribus, modo posterioribus, & quasi tumor eidem in articulis circa coronas, vel certe in genibus apparebit. propterea quod pesilentia morbi corruptus sanguis nervus & venas implet, & laedit atque debilitat. Huic sanguinem primo de ceruice, hoc est, de matricali vena, detrahes: quem aceto acerrimo permixtum per totum animalis corpus induces, ita, ut illa loca, quae vexata sunt, diligentius vngas^c. quia credidit sanguis emissus e corpore, & corpori rursus cum aceto impositus^d, vitia morbosa siccare. Quod si vel^e in genibus, vel articulis se morbus ostenderit, de eisdem locis sanguinem detrahes, cui adicies cretam^b cinoliam, id est, albam, vrticaeⁱ libram, tres sextarios aceti, cimini triti libram, resinae fixae libram, picis liquidae libram, salis communis pugillum, sterus^k bubulinum recens, quantum creditur posse sufficere. ex hoc vbiunque tumor apparuerit, diligenter saepius illinis^l. De palato specialiter sanguinem detrahes, ne contagio caput occupet. Ab armis quoque deplendum^m est, si inⁿ prioribus pedibus claudicatio^o apparuerit. Vel certe de coxis auferendus est sanguis, si a posterioribus coeperit claudicare. Dabis quoque^p potionem aduersus omnes morbos probatissimam^q. Centauream, absinthium, paucedanum^r, serpillum^s, sagapinum, betonicam, faxifragam, aristologiam rotundam, haec omnia aequis ponderibus tundes^t diligenter & cernes^u. Si febrit^v animal, cum aqua; si vero^w non febrit^x, cum vino optimo dabis, ut singulis diebus per sextarium vini, vel aquae tepidae cocti praedicti^b medicaminis singula^b maiora colearia plena & cumulatam commisceas, & per fauces degeras^c, ut amaritudinem morbi herbarum amaritudo compugnans possit expellere.

XIV. FARCIMINOSVS autem morbus^a similitudine farciminis appellatus est: quia velut per^b fistulas quasdam inter cutem & carnem corruptus humor emanat, & per totum corpus collectiones plurimas facit, & aliis vel inuuentibus aliae rursus nascuntur. Sed^c passio licet contagiosa sit, facilius tamen inter principia curabitur^d, quia interna^e eorum adhuc sana sunt, sed corruptus humor ex morbo, inter cutem^f & carnem versatur. Huic tamen^g in initio, tantummodo, antequam incipiat marcescere, aut in fine, cum iam^b bene fuerit reparatum, detrahendus est sanguis. Nam in media passione si flebotomiaⁱ uti volueris, aegrotum animal nequaquam curabis. Sed collectiones quascunque fecerit, inuri rectis canteris conuenit; & ut efficacius prosint^l, cuprinis cauteris est vitendum. quae vulnera pice liquida, admixto oleo & melle, curantur. Potiones catharticas, vel nimis amaras debet^m accipere, id est, diapenteⁿ cum vino, sicut superius dictum est, quae^o ad omnia genera morborum animalium efficaciter prod-

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

[C. XIII.] a) indicis C. b) pedibus diuersis C. ped. diuersis S. M. c) & laedit om. C. d) illa om. C. e) vngas C. f) adpositus C. g) vel om. C. h) id est albam cinoliam, aceto sexti 111, vsti aeris lib. 1, cimini tritum lib. 1, resinae C. cinoliam, aceti sextarii 111. item lib. vnam cimini triti, vel lib. vnam resinae, vel picis liquidae lib. 1, salis q̄c. S. M. i) vsti aeris rectum videtur. Facit enim ad vlcera. Vid. Diosc. 3, 87. k) ster. bub. om. C. l) interlinei C. linies S. M. m) desplendus C. sanguis detrahendus est S. M. n) de C. o) clodinem C. p) eidem C. q) herbam inf. C. r) psuchidanium C. s) serp. sag. om.

C. & abesse notat a MS. S. M. t) tondes F. tondes S. vid. Morga. IV, 4. u) cribra S. M. x) februnt animalia C. y) vero om. C. z) februnt, in vino optime, ita ut C. a) praed. om. C. b) znum cothlearium maius misceas S. M. c) ita C. digerat F. S. immittas S. M. [C. XIV.] a) ad similitudinem C. b) fistulis quilibet C. c) Hare C. & S. M. d) curatur C. e) interiora S. M. f) carnem cutemque C. g) etiam initio antequam S. M. h) iam om. C. i) flebotomum uti circa eum si volueris, aegrotum animal curabis. Sed sic illi C. l) profu cypr. cauti studendum C. m) oportet C. n) sic C. diapente F. S. o) quod C.

prodesse consuevit. Praeterea radices ^p ebuli lib. 1 infundis ^q per triduum sextarii ^r tri-
bus vini optimi. Post ^s semiunciam optimi ^t aloës centaureae vnciam 1, opopanax ^u
vnciam 1, diligentissime teres, & de illo vino, in quo ebuli radices infusae fuerint, sex-
tarium 1 mittes & tepidum per cornu dabis. Quam mensuram triduo custodire te con-
uenit, vt etiam per ventrem huiusmodi cathartici potionibus digeratur humor infestus.
Quem exercere ^v in cursu, quousque ad plenum sudorem veniat ^w, saepius conuenit: ^x
& curatum obseruatione praedicta, in pascua mittes ^y, vt diu ^z nocturne aestiuo tem-
pore sub diuo ^a & libero aëre pascatur, quatinus & varietate herbarum oblectatus ^b, &
solis calore siccatus ^c, rursusque noctis aura & ^d rore contactus, facilius digerat
morbum.

XV. **SVBRENALIS** morbus vt periculis ^a plenus est, ita ad intelligendam
apertissimus inueniatur. Nam renes iuuenti ^b occupat atque dissoluit, propter quod
animal in primis partibus alacre, posteriora ^c trahere consuevit. Huic hac ratione suc-
curatur ^d. De vtroque latere ^e, vel de femore incisus competenti loco venis, copio-
sus sanguis emittatur ^f, qui acri aceto permixtus ^g per omne corpus, & praecipue super
renes animalis inducitur. Potionem notissimam diapentem ad cornu per os debet frequen-
ter accipere. Sed & per anum calidissimis speciebus clysterii ^h ingessione curandum ⁱ,
est. Aloës vnciam 1, pyretri vnciam 1, euphorbii vnciam semis, pulegii bene triti vnciam
1, baccarum lauri vnciam 1, castorü semiunciam, feminis ^j sinapis vncias 3 ^k,
salis triti heminam ^l: haec omnia diligenter confusa in tres diuises partes, & diebus sin-
gulis cum aqua, in qua furfures tritici decocti fuerint, tepida, sicut curae exiget ^m ratio,
quasi ⁿ singulos femiextarios ^o, clystere per ^p intestinum animalis infundis, vt calefactis
intrinsicis renibus, resolutus humor possit per ventrem, cum stercore emitti. Praeter-
ea lumbi ipsius oleo laurino vino calido permixto perficandis sunt vehementer & saepe,
vt de foris ^q & intrinsecus acerbissima ^r passio possit euinci ^s. Cauteria quoque renibus
imponuntur, vt vis morbi ignis ardore siccetur. Danda quoque est potio octo ^t specie-
rum decocta, cuius in articulari morbo fecimus mentionem, quia ^u in omnibus efficaci-
ter prodest.

XVI. **ELEPHANTIOSIS** morbi causa ^a superius est indicata, cui talis est
adhibenda medicina, vt non extrinsecus vredinem, vel vulnuscula ipsius curare tentemus.
Nam morbus refugiet ^b intus, & penetrabit viscera, ac periculum gignet. Sed pri-
mum de matrice tollendus est sanguis, & acri aceto commiscendus; ac toto inducendus
est corpori. Postea de palato, & si vires permiserint ^c, de caeteris locis, quae morbus
infestat, pro modo ac ^d tempore minuendus est sanguis, & cum aceto rursus im-
ponendus. Pulli autem a matre depulsi, & ad stabula religati, praecipue solent huic mor-
bum

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

p) radices C. q) infundis C. r) libris S. M.
s) post-aloeis om. C. t) sic omnes. u) radices
panacei C. ad panacis S. M. x) exerceri in cur-
sum quoque vsque C. y) ven. om. C. z) mis-
ti C. a) die C. b) dis C. c) oblectetur C.
d) siccetur C. e) a C. [C. XV] a) pericu-
li C. b) inuento C. c) vix inf. S. d) succur-
retur C. e) latere, vel de om. C. & v. c. S. f) a-
mictetur C. g) mixtus C. h) clysterii iniectione
C. S. M. i) curandus C. l) semen C. m) a fons-
tri (forte aphronitri) C. illi quod fere semper vn-

ciae signum est, obseruatum etiam Eisenfchmi-
dio. n) EMEN C. o) exigit C. p) quasi
om. C. q) hinc lacuna in C. ad id, q. [per]
inf. S. r) per MS. non habet S. M. s) ex feris
S. M. t) acerrima S. M. u) auerri S. M. x) de
oïto speciebus S. M. y) quae S. M. [C. XVI]
a) discretio S. M. quod praetulerim. nam signa
tantum sunt indicata supra 1, 9, 1. b) refugiens
intrinsecus penetr. [m] vsq. S. M. c) patiuntur
S. M. d) ac tempore om. v. c. S. M.

leum^a morbum solere generari. Vitanda quidem ista sunt omnia, nam ex his periculosa aegritudines inuenientis saepe proneniunt. Malleus autem morbus ex aëris corruptione praecipue^b descendit. Nam Austro & Africo vento flantibus, interpositis annorum spatiis, recursu^c (vt afferunt) cataleptensis^d, sicut certo tempore homines pestilentia corrumpuntur^e, sic animalia ille aer^f corrumpit & perimit. Vnde probatissimae & plures necessariae sunt potiones, quae aduersus tantam vim praestare valeant salutis anxiliis. Quorum partem superiori^g iam pagina comprehendimus, partem ex omnibus auctoribus collectas^h consequenter adiunximusⁱ. Remedium proficiens^j ad omnes generales morbos. Semen cucurbitae Aegyptiacae^k, [i. colocynthidem] quantum acetabulum capiet^l, frangis, & conteris, addita vini optimi^m hemina vna, quod diligenti agitatione permixtum linteolo colabis & per dextram iumenti naremⁿ infundes, vt peruenire^o possit ad viscera. Quae compositio ad dysenteriam plurimum^p prodest. Alia^q quoque vilior^r, sed non minus apta curatio est. Radices cucumeris siluatici virides contundes, & in aqua nocte vna macerabis, deinde sublatis contundes & colabis, ex quo succo tria^s cochlearia cum nitro trito permixta^t, cum vino, si animal sine febre fuerit^u, tepesfacto, quotidie faucibus ingeres^v, ita vt septem diebus continuis curare non desinas. Nitrum quoque bene^w tritum & cucumeris^x siluatici radices minutatim concisas, addita hemina vini tepidi, in hordenum bene purgatum, animali languenti ad^y pabulum infundas^z, vt non solum potio^{aa}, verum etiam pabulum medicamento^{ab} temperatum faciat^{ac} ad salutem. Item aliud^{ad}. Radicem ebuli, & radicem^{ae} vrticae aquis ponderibus minutim^{af} incisas, & infusas in liquamine optimo macerabis, colabisque per linteum^{ag}. ex quo mensura^{ah} vnus oui tepesfactum per nares animalis triduo degeres^{ai}. Consequenter ita^{aj} facturus, vt iumentum, quod morbum patitur, hordenum cum^{ak} apio, & cucumere siluatico minutatim inciso^{al}, semper accipiat, contusumque ipsum agrestem cucumerem & aquae^{am} sufficienter admixtum, bibere cogatur. Laudatur^{an} etiam haec potio. Herbae Sabinae^{ao} librari 1, trixaginis^{ap} uncias tres, centaureae uncias 2, aristolochiae^{aq} uncias 4, baccarum lauri uncias 4, inurrae uncias 4, omnia contundes & cernes, & in puluerem minutissimum rediges, & cum necesse^{ar} fuerit, cochlearium magnum^{as} plenum cum sextario^{at} vini tepesfacto faucibus taediantis^{au} infundes. Haec quoque aduersus omnes morbos medicina succurret, quod^{av} quatenus vires^{aw} pati-

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

a) sic C. malleus morbus consuevit generari reliqui. oblitus est aliquis, orationem esse pendentem, nec loqui ex sua persona auctorem &c. b) praec. om. C. c) vel C. d) etiam inf. C. e) aer corrumpitur S. M. f) corrumpuntur om. C. g) aer om. C. h) superior iam pa. comprehendit C. i) collecta competenter C. & S. M. k) Nouum caput XVIII, cui leuina, remedium ad omnes morbos C. l) persic. S. proficiens legi etiam vult Rhod. Lex. Scribo. p. 428. Generaliter ad omnes morbos S. M. C. m) Aegyptiacae C. qui omittit etiam inclusa; & sane glossima videntur: illud. a. pro id esse saepius occurrit. n) capis, frigis C. o) albi eruptici optimi — s. eruptici C. quae nescio quid sibi velini, nisi quod stypticum vocabulum hic latere suspicor. p) nare suffundes C. q) ei inf. C. r) plurimum om. C. s) Tertia C. & S. M. t) quatenus vilior sit, non minus C. u) ter-

na C. x) remixto in vi. C. y) tñ C. z) degeres C. a) bene om. C. b) cucumerem siluaticum C. Igitur radices per appositionem vel interjectionem adiecit. c) ad pab. om. C. d) infundes C. e) potio C. posum F. S. f) medicamentum S. M. de medicamento C. medicamentum F. S. g) proficiat C. S. M. h) remedium inf. C. i) radices vrticae C. l) minutatim concisas C. m) & om. C. n) linteolum C. o) marmuram tepesfactam C. p) digerere F. S. immixtus S. M. q) etiam ista C. etiam haec S. M. r) cum radice apii & cuc. min. S. M. s) & cuc. sil. om. C. t) coniso C. u) cum aqua S. M. & aqua C. x) Laud. potio C. y) Sainat F. S. z) trix. vnc. tres MS. non habet S. M. taxag. C. a) sic C. aristolochiae al. b) necessitas C. c) grande. d) redeant F. S. rediantis S. M. e) succurrit si quatenus F. S. nobissem C. & ipsa constructionis ratio, quae

Rrr rrr a

patiuntur, interpositis diebus [cum ^f praescriptis minutionis obseruantis,] primo de ceruice, post de palato & in quibuscunque locis se morbus ^z ostendit ^h, vt si in facie, de capite: si in primis partibus, de armis; si in posterioribus, de coxis, sanguis est aufertur, & cum aceto miscendus, ex quo animal perficitur. Cui haec per triduum potio dabitur: Pauaces ⁱ radicum vncias 3, eryngii ⁱ radices ^m ponderis tanti (Eriogonon autem herba melior ^o est, quae in litore vicina ^p marinis fluctibus nascitur, carduo siluestri pene similis, flore galbino ^t, cuius eruendae sunt radices, nam longius penetrare dicuntur) feniculi quoque seminis ^r vncias 3, aloës ^r vncia ^r vna semis contusa & cribrata in tres particulas diuidentur, & cum fracti & moliti tritici farinae ^r sextario candenti ^r aqua misceatur ^z, & ad cornu per fauces triduo animali ^r infundantur ^z. Pelagonius aduersus omnes morbos efficacissimum puluerem credit esse ^a, si pullum ciconiae nondum adhuc stantem, sed iam plumas habentem, viuum in cacabum ^b mittas, & gipfes, perustumque vapore furni ^d, in puluerem redigas, & tritum vitreo ^e vase custodias ^f, grande cumulatamque cochlearium cum vini sextario animalis faucibus infundas ^g, donec recipiat sanitatem. Chiron ^b vero Centaurus praeter alias compositiones, quae iam relatae sunt, asserit ^h catulum lactantem ^h viuum in aqua ⁱ feruenti missum, ac depilatum, ita decoqui vt ossa separentur a carne: quibus diligenter ablatis, eius ^m caro cum aqua in qua decocta fuerit ⁿ liquamine optimo, vino veteri & oleo, & pipere cum melle condita, vsque ^o ad sextarium debere seruari, ac singulis animalibus binas cotylas ^p tepesfacias, donec ad sanitatem perueniant, diebus singulis dari debere ^q per fauces. Caput quoque haedinum, omnesque pedes depilatos ad ^r caldarium eadem ratione, qua catulum, excoqui ^r, ablatisque ossibus condici & binis ^r cotylis per ^r diem in potione ^r, per cornu saepius datis, animal morbidum liberari. Degallo quoque gallinaceo ^r albo, eadem quae de catulo obseruanda ^r demonstrat. Radicem quoque herbae tithymali decoctam cum vino dulci dare morbidis animalibus suadet. Ei quoque animali, quod profluuium ^a Artico coeperit labrere, ita vt viridis ei, vel pallidus [per ^b nares] humor erumpat, ex lotio humano vel ^c arietino duas cotylas cum vino ^d, & cyatho olei rosaci putat

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

quae laborat, si in protasi ponamus ^f. f) inclina om. C. & MS. in S. M. g) (humor) & in marg. morbus F. & S. uobiscum C. h) ostenderit C. & S. M. i) pannaces F. S. l) erengi al. eryngii C. yringii F. S. hic & p. p. add. Morgagn. IV, 6 ex Veg. 3, 2. n) radices C. n) inclusa om. S. M. o) melior est quae om. C. p) vicino al. C. q) caluina al. galbino C. r) semen C. s) vna semis om. C. vna etiam om. S. M. t) albissima inf. S. u) candenti — misce. om. S. M. calenti C. x) misceatur C. y) da animali S. M. 2) datur C. a) esse si om. C. b) scitilem inf. C. scitile vas S. M. c) egyptu C. & cum argilla obturatum in furnum mitte, & in puluerem redige, & ritum in vase vitreo custodi. Grande & C. S. M. d) faci C. e) vitrio F. f) exinde inf. C. g) infusus C. h) Chiron V. C. Praeter & C. vero Cent. om. MS. S. M. i) asserit C. k) lactentem conl. Morg. III, 42. l) aquam feruentem S. M. m) viscera C. n) fuerint C. o) vsque om. C.

ad sex sextarios S. M. p) cotulas C. & S. M. q) debere om. C. r) in aqua calida ex vas. S. M. ad calidam eandemque rationem C. s) diximus inf. C. t) vinis C. u) ad C. S. M. x) potionem C. y) gallinacio C. 2) obs. dem. om. S. M. a) profuso ad se quo C. atro S. M. Profluum Atticum, quod etiam occurrit deinde 1 38, 4 dum meliora quis doceat interpretor simile illi quo per pestilentiam Atticam celebrem illam, laboratum est, in qua etiam post τῆς αἰνῆς καὶ θεράποντος commemorantur a Thucydide 2, 49 ἀποκαθάρσις καὶ ἰατρὰ, ἥ ἐστι τὸν ἰατρῶν ἀποκαθάρσις ἡ ἐστὶν. Hiltosae excretionis hic intelligi, coloris vocabula declarant. Pallidum enim & ipsum ad subuiridem colorem pertinere vel Palladi nostri vsus docet. Graecissare Vegetium, & Graecis auctoribus vt vel in hoc ipso capite, apparet b) per nares om. C. c) veteri vel inf. C. si veteri, omittis aut ar. S. M. d) uno cyatho olei rosei C. vini cy. & oleo roseo misce S. M.

e) in-

putat esse miscendas, & per nares, quae humorem funestum egerunt, digerendas. quam s^c curationem & pulmone sanitatem, & naribus siccitatem praestare confirmat.

XVIII. PRO physico autem & anniuersario remedio tradidit vlpicum beticum¹ vel allium² maius, quod quidam Gallicum vocant, capitella³ singula, cum singulis semiunciis sagapini⁴, & singulis cyathis olei optimi diligenter s^c trita, singulis aquae heminis oportere misceri, & heminas singulas per caput animalium dari octavo & Kalendas Iulias (hoc est in⁵ initio canicularium dierum,) septimo⁶, & sexto: quo facto trinis⁷ potionibus stagnata⁸, vt dicuntur animalia armentina⁹, vel domita integro anno a¹⁰ morbo intacta feruari.

XIX. ADVERSUS¹ morbum malleum², cuius diuersae sunt species³, quae in potionibus, tam per os, quam nares degerendis⁴, vel clystere, quaeque s^c in cauteriis vel flebotomo facienda sunt & declaratum est, sed restat⁵ alia non minus necessaria efficaciorque curatio, quae suffimentorum⁶ genere & odore praestatur. Nam cum ipsa tabes ex corrupti aeris foetore nascatur, & vsque in pulmonem & viscera penetrando, descendat, non minus austeritate odoris, quam potionum amaritudine consuevit expelli. Pro numero itaque animalium eliges locum humilem ex⁷ omni parte clausum, in quo⁸ induces animalia⁹ iam aegrotantia, quae curare desideras; vel adhuc sana & separatim quae non vis morbi contagione perfundi. Origanum¹⁰, allium¹¹, mentam, asfaltum, pencedanum¹², castoreum¹³, & opopanax¹⁴, aequis ponderibus permisceas¹⁵, & exinde quantum tribus digitis leuare¹⁶ poteris¹⁷, in carbones viuos mittas, animaliumque os & caput super fumum tenebis, vt austeritas odoris per os & nares intrinsecus ingressa, omnia compleat, & ad pulmonem vsque penetrando¹⁸ perueniat, & praestet animalibus¹⁹ medicinam.

XX. EST & alia compositio suffimentorum ad morbos prohibendos, sumtuosior¹ quidem, sed putatur vtilior. Sulphuris viui libras² 2, biturinis iudaici lib. 1, opopanax vncias 6, achanti³ vncias sex, galbani & castorei, yreos crudi ana⁴ vncias 6, salis armoniaci vncias 2, salis cappadocici⁵ vncias 3, cornu ceruini, lapidis gagatis masculi, lapidis gagatis foeminae, ana⁶ vncias 3, lapidis ematitidis⁷, lapidis sideritis, lapidis argeritis⁸ ana⁹ vnciam 1, equuleos, id est cabal¹⁰ 2, liones marinos numero septeni, caudas marinas, vngues marinos ana numero septem, vinee marinae vncias tres, medullae ceruinae, cedrei, picis liquidae ana pondera tria, ossa sepiae numero vii, auri semiunciam, ballucae siliquam: haec vniuersa commixta atque¹¹ luc-

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

e) infundendas S. M. f) quae curatio & pulmonibus salubritatem — confirmatur C. qua curatione — praefari S. M. [C. XVIII.] a) sefio C. b) bene ritum C. S. M. Neque occurrit, qui praeterea Boerium laudet. c) aliud C. d) capitula C. e) serapini S. M. sapeni C. f) diligentissimum C. g) VIII Kl. IV L. ac deinde VI. C. h) in om. C. i) septimo & om. C. septimum & sextum S. M. k) ternis C. ter ac potio. stagnata (vs dicitur) S. M. l) vid. Index. m) dicerentur C. n) armentisia C. o) a morbo om. S. M. [C. XIX.] a) aduersum C. b) male. num C. c) multae S. M. d) quae in vntionibus inf. C. e) dirigendis F. S. om. S. M. nobiscum C. f) quae C. S. M. g) sint C. h) restant

S. M. i) fumigiorum nidore praestatur S. M. Conf. Veg. 4, 12. l) & pulmones vsque pen. C. & in pulmonem vsque S. M. m) & ex vniuersis partibus C. n) quem S. M. o) vel inf. C. p) & — perfundit om. S. M. q) asium F. S. allium S. M. aleum C. vid. Morg. 4, 3 coll. Veg. 3, 230 add. Ind. voc. Asium. r) penciid. C. s) cast. om. S. M. t) apop. C. u) permiscens exinde C. x) sic C. eleuare F. S. y) porneris C. qui omittit cap. 20 & 21. z) penetrando om. S. M. 22) animalia S. M. [C. XX.] Conf. 4, 12 & Morg. IV, 7. a) austerior S. M. b) lib. 1 S. M. c) forte achatis. d) añ F. e) cappadoci F. f) pro haematitis. g) pro argyritis.

succensa, odore suo morbis tam hominum quam animalium resistent, & daemones fugant, grandines prohibere, & aërem defecare dicuntur. Sed si memoratos lapides aut inueneris nequineris, aut euornitate pretii ab emtione cessaueris, reliqua efficaciter profunt.

XXI. MEDICINA omnis ^a animalium, vel si verum quaerimus ^b, etiam hominum, nisi ^c rationem curationis ante cognouerit atque praedixerit languentibus ^d periculum, errabit ^e frequenter. Expedit enim curandi ratio, & cum genere congruens passiois, indubitanter ^f praestat auxilium. Ideoque pluribus membris ac morbis generale remedium diligenter ^g oportet exponi, quod praecipue in sanguinis detractioe consistit, si rationabiliter pro tempore & viribus animalium, & pro aetate ^h perfecti mulo ⁱ medici adhibeatur industria. Qui si ignarus fuerit huius rationis, non solum per detractioem sanguinis non curabit, verum etiam periculum inuentis frequentissime generabit. Nam cum vita virtusque animantium consistat in sanguine, rursus tempestiue de ^j tractus sanguis corpori praestare adsolet sanitatem. Cuius rei talis redditur ratio. Sanguis enim ciborum humorumque ^k indigestione corruptus, per membra discurrit, & languorem doloremque aut vniuerso corpori, aut certis quibuskdam partibus consuevit inferre. Nam per constrictionem nervorum, venarumque tensionem, inflatio, indigestioque ^l generatur: quae tensura (vt ita dixerim) corporis aliter laxari, nisi per detractioem sanguinis non potest. Vnicui enim compendium atque remedium est ^m, corruptionem illam quae noceat, & quasi infesta ⁿ tabe aegritudinem vel periculum gignit, cum ^o sanguinis ipsius vitiosa ^p parte detrudere.

XXII. HINC ^a plerique veris tempore quotannis de ceruice inuentis sanguinem ^b demere, & sic in herbam mittere necessarium putant, ne veteri corruptoque ^c sanguis nouus admixtus natura ^d calefens ^e debilitatem valetudinis ^f periculum faciat. Veteres autem, prudentioresque auctores absque necessitate depleri animalia vetuerunt ^g, ne ^h consuetudo minuendi ⁱ, si tempore aliquo facta non fuerit, statim intra ^j corpus morbum ^k ac valetudinem generet. Rectius ergo ^l est minoris aetatis animalibus & bene valetibus ex nulla parte corporis sanguinem detrahi absque palato: de quo assidue tam ^m iunioribus quam maturis detrahendus est humor, vt caput, oculi cerebrumque releuentur. Maturis vero animalibus non incommodum est pulsare venam ⁿ, cum ^o mittuntur in pascua. Illa tamen in omnibus qui ^p deplendi sunt, conseruanda ^q est consuetudo, vt pridie quam vena pulsetur, sustententur leuioribus & parcioribus ^r cibis, vt per diastema ^s composito corpore sint, non turbato per indigestionem. In solo ^t autem aequali statues inuentum, ceruicemque illius loro cinges ^u, quo strictius ^v super scapulas tangatur ^x, vt vena possit ab aliquo clarius intueri. Tunc spongia ^y cum aqua venam ipsam

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

[C. XXI.] a) communis S. M. b) quaeramus S. M. c) si S. M. d) languentis S. M. e) errabit om. S. M. Quid si ita? languentibus periculum creatis frequenter. Ita paullo post, periculum generabit. f) indubitatum S. M. g) diligens S. M. h) aequitate F. S. nobisum S. M. i) humorumque om. S. M. l) indignasnesque generantur S. M. m) ad inf. S. n) via quae morbum S. M. o) Pergit C. p) vitiosam partem. [C. XXII.] a) Placuit plerisque S. M. b) sanguinem om. C. c) corrupto S. M. d) nat. cal. om. C. manta om. etiam S. M. e) Quid si conle-

scens? f) vel S. M. Recte puto: vt dissingat debilitatem valetudinis, vel periculum eius. g) vasaerunt C. h) si inf. C. i) deplendi C. S. M. k) morles ita ac C. l) igitur S. M. m) tam maioribus quam minoribus S. M. n) venas S. M. maticalem inf. C. o) quae deplenda S. M. p) consuetudo seruanda est C. seruenda S. M. q) paucioribus C. S. M. r) ieiunium quieto S. M. s) loco S. M. t) stringes quod eminare S. M. u) districtius C. x) tenetur ab aliquo, vt vena possit clarius eminare S. M. G. y) anxia S. M. Fuit, credo, sphungia.

l) leua-

ipsam laetabis * & saepe deterges *, vt altius euineat ^b. Pollicem quoque sinistrae manus interius deprimes, vt non eludat ^c, & tumidior atque inflatior vena reddatur. Consequenter ^d iuxta praeceptum artis, vel animalis ipsius positionem, sagittam ^e dari ^f calibis exiges eotibus bene acutatum. Obseruabis ^g quoque ne altius imprimas manum ^h & 5 gulum atque gurgulionei rumpas, & ⁱ arteriam praecidas. hoc enim ^j vitae consuevit inferre periculum. Percussa ^k vena, foenum vel farraginem ^l ad edendum apponas ^m animali, quatenus ⁿ agitatione maxillarum melius ^o erumpat sanguinis impetus. Cum ^p 6 autem niger vel corruptus humor egeretur ^r, vel coeperit manare ^s purior, statim iumentum tolles a cibo, & imposita fibula ^t venae plagam ^u adstringes. In ^v plaga vero pittacium ^w imponas, vt diligentius claudat, licet quidam vtantur & creta ^x. Deinde in ^y 7 tenebroso ^z loco & calido statues iumentum & farraginem, si tempus est, vel foenum molissimum dabis septem diebus ac noctibus. aquam etiam offeres, vt si voluerit bibat. Sed triticea ^a farrago hordeaceae praefertur; quae si defuerit, hordeaceam dabis. Me- 8 nio etiam quod ea melior sit ^b, quae vicinior marinis ^c fluctibus fuerit. Propter ^d 9 quod ventrem facilius soluit, humoremque ^e deducit ^f. Pulsata etiam ^g quocunque loco vena, omnem ^h sanguinem diligenter excipies ⁱ, & aceto oleoque periniflum vel alii medicaminibus ^j quae ratio deposcit, animalis ipsius corpus perunges, praecipueque illum locum, ex quo detractus est sanguis, & qui esse putatur in causa. Constat enim ^k 10 naturali quadam ratione atque ^l beneficio, vt quidam aiunt, ipsum sanguinem, cum superfus est ^m languentibus membris praeflare medicinam, vitiumque siccare. Quam curationis sollicitam ⁿ non oportet omitti. Praeterea ^o interpositis diebus post heboto- 11 mum, animalia producantur ^p ad soleni, & sanguis detrahitur ^q eis de palato. Despumant autem ^r tertio gradu a ^s dentibus caninis ^t. Quos oportet suspendi altius propter sanguinis fluxum, ita vt eo die molissimis ^u cibariis vtantur & fursure. Sequentibus autem diebus, non ex integro hordeum consequantur, sed a ^v vilibus incipiant, & ad consuetudinem per ^w singulorum dierum augmenta perueniant. Consequenter tepido die ^x 12 ducantur ad mare vel fluuium diligenterque loti ^y tergantur. Vino quoque & oleo in sole perungendi ^z sunt diligenter & confricandi, vt corpora eorum calefacta aut repellant, aut perferant perfictionis ^a iniuriam. Quibus perfectis equi ^b nobiles tunc deum ad labores ^c cursusque itineris reuocentur.

X XIII.

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

z) laetabis & om. C. a) terges C. b) Ad inf. C. c) sic C. cedat, & S. M. ludat, sed F. conf. 2, 40. t. d) Conf. — acutatum om. S. M. e) sagittas ex binis eutibus adcuratam obs. C. f) forte duri chalybis. Cacterum exiges hic interpretor adiges in venam, vt saepe boni etiam scriptores. g) fude S. M. h) manus C. S. M. i) & om. C. atque S. M. l) factum inf. S. facti inf. C. m) quoque inf. S. n) viridem inf. C. S. quam glossam puto. Farrago enim semper viridis. o) adpnes C. p) quatinus F. S. q) accoridiet, ad est er. C. r) egressus est S. M. cessatus est, & C. s) rubicundior emanare vel purior. stantem ium. C. rubicundior vel purior etiam S. M. t) sic C. sstula rel. De usu fibulae in alligandis vulneribus multa Rhodius de acia Celsi. add. ad 2, 22, 6. u) vulnus C. x) Plaga (s. piaga) pitt. ponet C. y) sic C. pita. rel. z) cretam C. a) tenebro-

so, om. in C. b) triticea F. c) est, atque vilior C. d) maritima S. M. e) Propterea quod C. quia S. M. f) humoresque educit S. M. g) deductas C. h) ex C. S. M. i) totum S. M. l) accipiens S. M. m) medicamenti C. n) non S. M. atque — aiunt om. C. o) fuerit languentibus C. p) solennitatem C. S. M. q) inierat S. M. r) perduc. S. M. producentur C. s) detrahetur etiam C. t) sic C. recte, pro etiam aliorum. nam despumare est ipsum sanguinem detrahere. Vid. Ind. u) sensibus caninis C. x) Hic interponit. Refertur enim relatiuum non ad proximum, denter: sed more Vegetii ad obiectum, quod vocant principale, equos. y) molibus C. z) duas libras accip. S. M. a libris incip. C. quod puto verum. a) singulis diebus argendo S. M. b) loca S. M. c) perungendi dil. & confric. d) sic C. & S. M. perfictionis al. e) Qui S. M. f) laterem cursus itineris C. [C. XIII.]

XXIII. SCIENDVM est ^a praeterea, castrata animalia nunquam ^b oportere depleri, causa haec ^c est, quia iam partem virium cum testibus amiserunt ^d, & si depleta fuerint, vehementius enervantur. Hinc est ^e quod asinis non ^f detrahendus est sanguis, quia naturaliter minus habent sanguinis, gracilioresque fortiti sunt venas.

XXIV. ADMISSARIOS etiam equos flebotomare non est opus: partem enim virium, & sanguinis in coitu natura ^a digerit ^b. Si tamen ^c ab admissura cessauerint, nisi annis omnibus herbarum tempore depleantur, incidunt in ^d caecitatem, quia id quod coitu ^e digerere consueverant, declinat ^f in oculos ^g.

XXV. NVNC, ne quid relinquatur ambiguum, in quibus passionibus, & ex quibus locis, sanguis emitti debeat, indicabimus. Morbidis & quibuscunque totum corpus in causa est, (sicut febrientibus, vnde ^a infra dicendum) de matrice detrahendus ^b est sanguis. Cephalargicis autem, apiosis ^c, insanis, cardiacis, caducis, freneticis ^d, bilisrutiis ^e, scardiciis, rabiosis ^f quoquo modo praecipitur de auriculis ^g sanguinem demere. Verumtamen ^h melius est de temporibus, quae in dextra & sinistra sunt parte detrahatur, id est, sub cauata temporum, tribus digitis ab oculo interpositis, inferius vena perquiritur ⁱ, & ex utraque emittitur ^j sanguis. Eis vero quibus suffusio contingit ^k oculorum, vel caetera vitia, quae oculis nocent ^l, inferiores venae ^m sub oculis positae, quae descendunt sub ⁿ angulis oculorum inferioribus, quatuor digitis inferius quam oculi sunt, inciduntur ^o. Quibus quidem ^p fastidium inhaeret, vel arteriarum vel faucium tumor, vel praegrauatio capitis, de palato auferendus est sanguis. Quibus ^q autem pulmo est in causa vel iecur, vel caetera quae his vicina sunt membris, de pectore minuendus est, ex venis quae positae sunt in dextra ac sinistra, vbi brachiola coniunguntur, & flexura fit cum armus ^r plicatur. Quibus quidem ^s armus est in causa, de ^t brachiolis sanguis minuatur; quae venae positae sunt interius, vbi centuriae ^u, id est, musculi brachiolares ^v sunt, sex ^w digitis superius quam ^x genu, tribus vel duobus digitis inferius quam centuriae. Hae venae sagitta percutiantur, sed caute modesteque ^y tangantur, ^z propter debilitatem animalis, quia ^a hae commixtae sunt nervis. Quibus autem articuli in causa erunt, vel si articulus insertus ^b vel intortus fuerit, vel ^c aquatilia habuerit, vel quiduis simile in articulis contigerit, de subcirro ^d sanguis subtrahi ^e debet: quae venae positi-

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

[C. XXIII.] a) est om. C. S. M. b) non C. c) herbae, quae F. herbae est quia S. M. haec causa quia C. nobiscum S. d) sic S. M. C. amiserint al. e) enim inf. F. S. nobiscum C. f) de matrice nunquam C. [C. XXIV.] a) natura om. C. S. M. b) digerunt C. amittunt S. M. c) autem C. d) in om. C. e) per coitum egerere consueverant C. f) redundat C. S. M. g) cerum add. S. M. Conf. Veg. 4, 7, 3. [C. XXV.] a) vn. inf. dic. om. C. & S. M. b) tollendus S. M. c) arposi F. S. apposto signo vitii. & opiosi S. M. vid. Ind. r & p sexcentis miser a librariis constat. d) phrenet C. recte. e) dysentericis, siferatis S. M. distensis, siferaticis C. f) babaticis praecip. de C. g) venis auricularum C. S. M. h) Verum melius est, ut temporibus quae dextra & sinistra sunt, detrahatur C. i) perquiratur C. j) emittetur C. k) emittit C. n) lacuna in S. M. va-

que ad 2, 23. o) venas — positas S. M. p) ab S. M. q) phlebotomia incidit S. M. r) vero S. M. s) quibus — minuendus est om. S. M. t) armis S. u) vero armis in causa sunt S. M. x) & creticis de brachiolis sanguis auferitur S. M. Quid sibi velit illud & creticis, non comminor. Criticos dies Creticos, & creticare dixisse Barbaros, docet Dufresnium. Quid si igitur & creticis sit, ex illo indicio & iudicio etc. Sed vid. mox f. 6. vbi recurrit alio sensu. Nihil dum video. y) Centuriae S. M. hic & p. p. V. Ind. 2) brach. om. S. M. a) Sed S. b) a genibus S. M. c) ne mediae S. M. d) quae venae S. M. e) eximius vel tenuis S. M. f) aut inf. F. g) subito S. M. sorte de sub cirro rectius est. Vid. Ind. v. cirrus. Vetus interpret Germ. unzerhalb des Gleichs. h) detrahi S. M.

i) sub

positae sunt inferius quam articuli tribus digitis sub ⁱ coronam: quae venae cum summa cautela ^a tangendae sunt, quia articularum coniunctae sunt nervis. Creciaco ^m vel si basin mouerit ⁿ, de coronis reclusis ^a tollitur sanguis.

XXVI. QUIBUS autem iumentis vel suffusionis vitio, vel per voluntatem excruciat ^a vngula fuerit ^b, vel quibus remorata basis longi ^c temporis claudigium fecerit, eiusmodi curatione sanantur. Compositis ^d omnem vngulam quasi ad vitium, adidesque virantur, hinc ^{dd} suffraginem illius alligatam lino vehementer stringes, totumque simul vngulae solum ^e in circuitu scalpelletur, & circumgyrabis, vt a corona vngula ^f subleuetur ex parte, tunc circumcisorium inferes ^g inter vnguem ^h & solum, & cum bene elimpidaueris, suffraginem ⁱ soluis ^j, & inuenies de calcaneo venas fluere, & cum sufficienter effluxerit ^m cruor, sale perfricabis, postea ⁿ aceto & oleo inunges, & linteolis munies diligenter. Sparciam ^o calciare curabis, vt post egestionem humorum ^p vngula reparetur. Huismodi autem curam nunquam nisi singulis pedibus adhibere debebis, vt in tanto dolore animal duret ac stet. Si autem in alio pede similis est causa, cum in illo qui prius curatus est, firmiter animal stare coeperit, tunc eum elides, & vt ^q dictum est, simili observatione curabis. Si vero in his causis animal cremare ^r volueris, semifabis illud hoc modo. Compones vngulam eius ad vinum, & contra venam addita sagitta pertundis, vt possit sanguis acontizare ^s per solum quod sagitta pertuderit. Simili autem modo sale fricabis, oleoque & aceto, linteolisque munibis ^t, duntaxat singulos pedes, ita vt portare se possit, hi ^u plane qui semissantur non eliduntur.

XXVII. EPISTOMICIS ^a, vel qui morbo subrenali laeduntur ^b, vulsus etiam, colicis ^c, & quibus venter frequenter dolet, de cauda sanguis emittitur, licet melius putretur propter huismodi ^d causas ^e ortas de visceribus debere sanguinem tolli. Quod si de cauda tollere ^f volueris, sic facies: Erige & resupina caudam ad lumbos, ^g quatuor digitis ab ano vbi pilos non habet caede caudam cum ^h tabula aliqua non ponderosa, quousque se vena demonstret, & ⁱ in caudae media diuisura quatuor digitis ab ano sagitta percuties venam, vt ^j acontizet sanguis, post decursum fasciola colligabis. Cum autem de visceribus emittere volueris ^k, sub inguibus ^m de dextra sinistrae ⁿ in singulis femoribus eminentes venas medias sagitta percuties, post decursum sanguinis creatam impones, [sed ^o caute, propter vicinam misuram neruorum.] Si laccae in gam-
bis

VARIETAS LECTIIONIS ET NOTAE.

i) sub circa tribus digitis super coronam S. M. l) sollicitudine S. M. m) Creciaco autem S. M. n) praecise mouerit. o) reclusis. [C. XXVI.] a) extrusio S. M. b) quae vulgo vngulam cogere dicuntur inf. S. c) longo tempore claudicant S. M. d) Compositis pedem ad gubiam: & omnem vngulam ad vinum alides fumentumque suffraginem illas alligatas lino vehementer adstringes totamque solum vngulam in circuitu scalpello circumscribis S. M. Quid si pro fumentum, quod alias fumentum est in his libris, legamus iumentumque suffraginem? Forte alliganda est suffrago, quae etiam ex ipsa alligazione tumebit, ne inimpetue additus sanguis curationem impediatur: postea quidem solui inbetur, vt fluat sanguis. De gubia dicimus in Indice. Tū ad instrumento etiam significando adhiberi, alias

notamus. dd) huius S. e) solum — circumque om. S. f) vngulae S. g) inferes S. h) vngulam S. i) suffragine S. j) seli S. M. m) emanauerit S. M. n) postmedium S. M. o) spatio S. M. sed rectum est spacia Morg. IV, 9 ex nostro 3, 10. p) humeris S. M. q) sicut S. M. r) stigmate S. M. s) exire S. M. t) curabis S. M. u) Hoc modo pla. qui semiss, non laeduntur S. M. Quae glolla videtur non necessaria. Hoc, puto, dicit, qui semidentur equi, non opus esse vt curandi causa deiciantur. [C. XXVII.] a) Epistemicis S. Quid si episthotenicis? b) tenentur S. M. c) & colicis quibus S. d) eundem S. M. e) causas om. S. M. f) extrahere S. M. g) de S. M. h) in cauda S. M. i) si non egrediatur sanguis S. M. l) velis S. M. m) (inguinibus) inf. S. n) & sinistra S. M. o) Haec loco mota videntur, & referre-
da

his fuerint, aut aliquis dolor coxae vel gaurbae, sanguis detrahatur ^p gambis: sunt enim venae a visceribus descendentes per gaurbas interius, quas medias propter viciniam mixturam nervorum caute ^q transverso ^r flebotomo percuties, & post decursum fasciola ligabis ^s.

XXVIII. IN animalium curis ac medicinis duplex remedium auctores esse voluerunt ^a, minutionem sanguinis, per quam constricta laxantur, & ^b vitionem cauterii, per quod ^c laxata firmanantur. Sed cum flebotomi ratio evidenter videatur exposita, cauterii quoque, licet novissima cura sit, aperienda ^d videtur utilitas. Nani adussio ^e laxata constringit, inflata attenuat, humectata ^f desiccatur, coagulata solvit, carcinomata ^g praecidit, veteres dolores emendat, alienatas corporis partes ex qualibet causa ad statum suum reuocat, super naturam excrecentia, sublata ^h, & adusta crescere non patitur ⁱ. Nani cum candente ferro ruperis cutem, vitium omne concoquitur atque maturatur, & beneficio ignis dissolutum, per foramina quae facta sunt effluit cum humore, atque ita sanatur passio & tollitur dolor. Post quae ^k cicatricibus clausis, constrictior & ^l robustior redditur locus, ac prope insolubilis cutis. Sciendum vero ^m cuprina cauteria plus effectus ad curandum habere quam ferrea. Praeterea si in capite morbus est, inuritur cervix: si subrenalis est, lumbis ignis adhibetur. Interdum autem puncta ⁿ infinguntur, interdum ad similitudinem lineae ^o candens deducitur ferrum ^p, aliquando velut palmulae ^q fiunt. In hoc enim laudatur multo medici ingenium, si ita animal cauterio ^r curaverit ne deformet. Pro ^s locis autem in quibus est passio, & pro pellis aestimatione ^t cauteria vehementius imprimuntur ^u aut levius. Memoria autem retinendum est, ^v quassaturas ^w, emota vel extorta, aut eiecta de locis suis, uri ^x penitus non debere. Nam perpetua debilitas consequitur, sed melius est ^y cum locis suis reposita fuerint, & ligaturis diligentibus ^z communita, atque ita naturae industriaeque beneficio corroborata, collassis ^a vitionibus ^b & malagnis ^c, postremum causticis ^d eadem percurare ^e ad spem ^f perpetuae sanitatis. Quod specialiter admonendum est, ne multo medici festinant, dum loco curare cupiunt, animalia debilitent aut deforment, cum flebotomis, potionibus, vnguentis, syringis ^g, medicaminibusque diversis ante sit temptanda curatio, & si nihil profecerint, ad extremum ignis adhibetur.

XXIX. QVAECUNQUE passiones plus iumentis periculi inferre ^a consueverunt, & difficilioribus obscurioribusque ^b indigent curis, has primo ^c amplectimur libro, ut & facilius reperiantur quae in exordiis ipsius ^d occurrunt, & legentibus fastidium non possint

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

da post percuties. Vid. Morga. IV. 20. p) sub inf. S. M. q) caudae S. M. r) transverso S. M. s) colligabis S. M. [C. XXVIII.] a) scilicet inf. S. M. b) etiam inf. S. M. c) quam laxa S. M. d) vis tamen eius S. M. e) vitione S. M. f) humecta sicat S. M. g) farcin. F. S. nobiscum S. M. h) subtrahit S. M. i) finit. nam beneficio cauterii rumpentis cutem caro coquitur & maturatur, & beneficio ignis dissoluta per foramina, quae facta fuerunt S. M. k) quam S. quod S. M. l) quoque S. M. m) adhibentur

vel S. M. n) Virgulae vocantur 2. 47, 3 qui locus confer. o) veru S. M. p) palmale fit S. M. q) In S. M. r) extenuatione S. M. s) infingunt S. M. t) fracturas F. M. & S. M. u) moueri S. M. x) ut inf. S. M. y) diligentibus composita S. M. z) reborata S. M. a) calassificis S. M. Reddunt est cholestics, Vid. Ind. b) malagnis S. M. c) ad inf. S. M. d) calassificis S. M. e) procurari S. M. f) om S. M. [C. XXIX.] g) adferre S. M. h) & durioribus S. M. i) uno compositum S. M. d) forte ipsi,

possint adferre. [De curis quae prima sunt.] Febrientibus itaque animalibus ¹ primum conuenit subuenire, nam non amplius quam triduo caloris vim sustinere posse creduntur. intra quod si curata non fuerint, moriuntur. Oportet igitur prius passionis huius signa causasque praedicere, & ² mox medicinas exponere. Febriens iumentum de ³ iectum caput e terra alleuare vix poterit, erit oculis apertis, labiis demissis, tristitia turpis ⁴ & grauitas totius corporis insequitur, testiculi tumidiore laxius pendent, membra calidiora feruent, venae vehementi pulsu saliant, anhelitusque creber & calidus, tussis assidua, incessus nutans, fastidium cibi, bibendi cupiditas, vigiliae inges. Causa autem huius passionis ex magno labore & fatigatione est, si negligentia consequatur. Interdum aestu nimio, aut perfrictione ⁵ vehementi, vel ex cruditate ciborum, aut sudoris subita infrigidatione, vel ex seruore hordei nouelli euenire ⁶ consuevit. Curatio autem ista solennis est. Continuo sanguinem eis de facie, vel de temporibus, aut palato oportet emitti, ab omni esca prima die penitus abstineri ⁷, foeni optimi aut ⁸ herbae viridis subinde ⁹ pusillum offerri oportebit, & quiescere etiam ab omnibus rebus, & etiam sequestratum temperato tempore, & inambulationibus leuibus animal commoueri, calidius quoque locis coopertum stabulari. Cum coeperit melius esse, herbam minutatim concessam ¹⁰ porrigito. quae si defuerit, hordeum maceratum, ablatisque suis folliculis tumsum, in modum pitanae paulatim offeratur, & frequenter exiguum.

XXX. PLERVMQVE autem equi ultra vires ad cursum coacti, aut ponderibus praegratuati, ac ¹ sudore defecti, similia febricitantibus ² signa demonstrant. Quos ³ sic intelliges: Oculi sublachrymantes erunt, & tanquam subfusi sanguine, praeterea spiritum crebrius agitat, foenumque fastidit, & de posterioribus pedibus melius se sustentabit, nam primos ⁴ quasi subritos tardius ponit.

XXXI. QVOD si febris interna fuerit, non ¹ facile animal dormiet, & quotidie deterius fiet, interdum furunculos ² in dorso vel in lateribus habebit: scias ³ eum a morbo qui superius disputatus est malleus, detineri. Cui lotium aliquot dierum ⁴ tam hominum quam arietum per nares infundes. Et sic potiones quae de isto morbo supra scriptae sunt, dabis.

XXXII. SI autem autumnii tempore coeperit febrere iumentum, statim de ceruice sanguinem detrahes, vel gradu tertio de palato; post herbae trixaginis sextarium, draganti, rosacum ¹ ana ² vnciam i in pila lignea pistabis, cernesque ³ subtiliter, ex aqua ⁴ cum mulsa & oleo potionabis, atque ita restitues sanitatem.

XXXIII.

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

c) Quae inclusimus, noui capituli lemma putamus fuisse. Certe ad lemma ipsum capituli 29 ista adscripserat Sambucus in margine: "Hoc loco MS. duo distincta capita habet. quorum alterum inscribitur de curis febrium: alterum de lassitudine, quae videtur febribus similis, & incipit, Febrientibus animalibus &c. Haece S. M. & praeterea notat haec verba, de quibus querimus, in MS. omitti: quod quidem rem nobis videtur conficere. Aliiter panllo Morga. IV, 11. nimirum interpuncto sublato iungit comma hoc praecedentibus. Ingeniose, vt solet! f) (quam) inf. S. g) quae S. M. h) postea medicinam pone-

re S. M. i) turpi S. l) perfrictione S. M. perfrictione verum. Vid. ad 1, 31, 1. m) accidere S. M. n) abstinent S. M. o) vel S. M. p) subinde oportebit ambulationibus animal commoueri reliquis omisit S. M. q) incisam S. M. [C. XXX.] a) aut S. M. b) febricitantibus S. M. c) quod S. M. d) priores S. M. [C. XXXI.] a) non — dormiet omi. S. M. b) furunculos S. M. male. c) & tunc scias a morbo, de quo supra disputatum est, malleo S. M. d) debus S. M. melius. [C. XXXII.] a) ros. r. omi. S. M. b) an F. c) cernesque S. M. d) qua S. M. recte.

XXXIII. Si autem aestate febrile coeperit, totum sudabit, fatiget salientibus venis, mineturam ^a & naturam simul dimittere, ad terram transeuerse ambulabit. De coxa media quatuor digitis ab ano venam inquiris, & ex ea sanguinem detrahes. Si autem non inuenieris, de ceruice tollendus est. Cui hanc potionem pro ^b tempore dabis: Herbam ^c portulacae plenam manuum tundis, succumque eius cum dragante & thure, & ^d succo rosae campanae mulsā addita offeres, potiouem non satis grandem, ne plus quam oportet infrigidet: quia ^e cum quasi splene carcat simul & deiectione sanguinis calore priuatur.

XXXIV. Hieme vero si febrerit, supra dictas ^a species aridas contundito, diligenterque misceto, & per sinistram narem dato, sanitas ^b consequitur. Febrientibus autem haec potio utilis traditur: Mannae thuris uncias 2 semis, yrisillyricae ^c uncias 6, piperis unciam 1, baccarum lauri, seminis apii ana unciam 1, cum passo potiouabis. Item post distractionem sanguinis de matrice aut de palato sic potionabis febrilentem ^d: Hyssopi libram unam, abrotani uncias 6, lactis caprini sextarium, anili ^e cyathum, olei optimi ^f uncias 3, herbae vrceolaris ^g succi cyathum unum, misce cum caeteris, & per cornu faucibus infunde, erit salutare remedium. Item alia potio. Lactis sextarium ^h, olei cyathos 2, croci scrupulum ⁱ 1, mirrae ^j 2, apii ^k seminis cochlearium ^l plenum, miscebis pariter, & dabis ad cornu. Hieme farinam triticeam cum aqua tepida, aestate autem farinam hordeaceam cum aqua frigida ^m dabis in potum. Si febrerit ⁿ mensuram non des, iliorum ^o autem loca cauterio inurenda sunt, & vsta curanda. Item alia potio. Lactis caprini heminam, amili cyathum, oua ^p 4, olei cyathum, succum herbae vrceolaris ^q quotidie potum ^r dabis usque ad sanitatem. Item vitio ^s qua perficandi sunt febrientes. Rosae libram ^t, olei veteris libram 1, aceti heminas 3, lactis ^u caprini libram semis, portulacae seminis & nucis amarae ana uncias 6, menthae vel rutae quantum expedit ^x. ^y teres & commisce, & tepescito vtere, ita ut diutissime confrices contra pilum, & in loco tepido vinctum animal coopertumque ^z statues. Item potio alia si hieme febrerit. Gentianae unciam unam, aristolochiae, hyssopi, absinthii, abrotani, singulorum unciam unam, caricarum uncias 6, seminis ^{aa} apii uncias tres, rutae fasciculum ^{ab} 1 ^b, omnia in cacabo cum aqua decoques ^c ad tertiam, & cum nigrescere videris, coctum est. Exinde vini ^d heminam misceto sicut ^e supra scriptum est, & per cornu faucibus infundito.

XXXV. Si quod iumentum ab indigestione vel plethora febricitauerit, narius spiritum ducet, & illa frequenter agitabit, anhelitusque erit feruens & aridus, spinam facilius flectet, nam qui ex perfrictione ^a febricit, rigidus est; quia calor membra dissoluit, frigus astringit. Ex plethora igitur febrienti copiosus sanguis emittitur de ceruice,

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

[C. XXXIII.] a) naturam mineturam similis demittit S. M. b) parabis S. M. c) forte herbae portulacae. d) vel rosae cum pane S. M. e) Hinc ad li. cap. om. S. M. [C. XXXIV.] a) scriptas S. M. b) sanitatem S. M. c) Sic, pro lrisidis Illyr. d) febrerit iumentum S. M. e) am. cy. om. S. M. rectius amyli. f) quieti S. M. g) vrceiel F h) libram unam S. M. i) drach. unam S. M. l) pro myrrhina. m) pro Apii. n) cochlear S. M. o) frigida om. S. M. p) Si febrerit

tensura non desit, iliorum loca Cy. S. M. q) illorum S. r) potionabis S. M. s) vnguentum quo S. M. t) semis inf. S. M. u) Olei tigrini lib. unam, portulacae vnc. nucis amarae S. M. x) sufficit S. M. y) Forte haec f. fuit nota vocis sufficit. z) san. om. S. M. aa) fasciculum S. M. b) bonum S. M. c) (usque) inf. S. d) unam S. M. e) cum superfrictione S. M. [C. XXXV.] a) perfricatione S. M. perfrillione vetum. v. Morga. lV. g & conf. Ind.

uice, nares aceto perfricantur vt sternutet saepius. Venter quoque febrientis si durior a fuerit, per anum iniecta manu, stercus extrahatur ^b, a cibo abstineat, paucissimum ^c potum per intervalla fuscipiat, & vinctum supra scripto medicamine, diuque fricatum, loco stabit calido horis tribus aut quatuor coopertum, postea ad ambulandum ^d producet, nihilominus inuolutum.

XXXVI. Si quando ex vulnere aliquo vel suppuratione oris aut faucium nascitur febris, de temporibus, nec non etiam de palato detrahendus est sanguis. De maxillis quoque siue de ceruice, & ad postremum quicumque locus febrienti doluerit, ex ^a eodem cum mensura sanguinem oportet auferri. Quod si cibum penitus respuerit, farinam aquae mixtam ad cibi ^b instar faucibus eius infundes. Ossas quoque de passo ^c facies inflae magnitudinis, & septenas cum oleo digeres, vt possit habere substantiam. Ita denique febrienti utilis est, ex quacunque parte detractio sanguinis fiat, si consideratis viribus animalis mensura seruetur. Nam vt emissus rationabiliter ^d releuat, ita enormiter ablatus euirat ^e vel turbat.

XXXVII. COACTIO in animalibus passionis est nomen, ex qua aegritudinum diuersa genera nascuntur, ideo sic appellata, quod ab iniuria vel labore vel ^a ex coactione contingat. Quoties enim lassum animal fatigatione itineris, vel nimietate cursus, vel magnitudine ponderum, non studiose refouetur, vel aestate sitire, vel hieme algere compellitur, vel certe penuriam sustinet cibi ^b, aut hordeo nouo, aut foeno pessimo laeditur. & per dies aliquot circa curam eius nulla adhibetur industria; ^c sic totius corporis compago, & interiorum viscerum dispositio per iniuriam & fatigationem vitatur.

XXXVIII. Ex qua coactione haec passionum genera ^a nascuntur. Ex ^b perstrictione enim sunt epistomici ^c, podagrici, phthisici. Ex aestu autem euenit grauedo, febris, infansia, capitis dolor. Ex sudore oritur tumor in cruribus, suffusio in pedibus, febris, spasmus, & tussis. Ex humore quoque qui de naribus profluit, passio ^a apertissima declaratur. A cerebro enim ^c vel a capite venit multa pituita ^d crebra & spissata. A perstrictione ^e erit humor tenuis, aquaticus, & frigidus: ex qua re fiunt coriaci ^f ginosi & epatici ^g & phthisici. A colibus & glandulis & arteriis humor erit caudicus & viscosus, ex quo ^h euenit fastidium & faucium praefocatio & synanche ⁱ. A pulmone autem humor crassus, sanguinolentus, & male odoratus ^j emanat, colore pallido. ^k Ex qua causa fiunt peripleumonici ^l, vomicosi, ortomici ^m, & phthisici. A morbo autem ⁿ malleo venit humor multus & crassus, & pallidus. Ex ^o qua re fit ortomicus, profluuius Atticus, & suspirium articulare. A iecore humor erit linidus, yricus, & viridis, & tabidus, non valde crassus, neque olidus. Ex qua re fiunt sciatici ^p, hydropici, febrico-

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

b) egeritur S. M. c) pauciss. — e) om. S. M. d) deamb. S. M. [C. XXVI.] a) idem fricandus est, e) sang. S. M. b) elui instantiam S. M. quid si ad eluiat instat vel instantiam h. e. magnitudinem. c) non solo, sed farina seil. addita. d) (humor) inf. S. e) occidit S. M. [C. XXXVII.] a) e) S. M. b) conuictus S. M. c) e) inf. F. e) S. M. om. S. M. [C. XXXVII.] a) signa S. M. b) praefocatione S. M. Leg. perfrict. Vid. ad 1, 35, a c) epistemonici S. M. f. episthotonici. d) vero S. M. e) prauitas S. M. f) praefocatio-

ne humorum erit S. M. Vid. no. b. g) tenatici & russici & a talis S. M. h) hoc S. M. i) Synanches F. l) malcolens S. M. m) propteripneu. Sed nihil mutandum. Itacum etiam apud Marcellum &c. n) vomicosi, ortomici S. M. forte orthotomici, vel quod malim erisopnoici. o) Catacroitus profluuius & viridis non valde crassus, neque albidus S. M. De profluuiis Attico ad 1, 17, 19 dictum: de ortomico modo no. n. p) syntherici S. M.

- 5 bricof. Ideo autem signa passionum caufasque diuifimus, ne ingratus & error noceret, & facilius euidens doctrina curaret. Abfyrus ^b huiusmodi de coactionibus prodidit medicinas: Si equus, inquit, coactus de via venerit, oculi eius intro abibunt vel verfabuntur, spirat calidum frequenter atque fufpirat, & auriculæ huius ac reliquum corpus
- 6 extenfum erit. Cuius talis ^a est curatio: vt parum hordei accipiat, foetumque non multum. Potio autem huiusmodi præparabitur, hyfopi, abrotani ana vnciam 1, fampfuci ^c vncias 6, foenugraeci libram vnam, lini feminis pondo ^d duo: hæc omnia tufa & cribrata in cacabo nouo cum sex aquæ sextariis infundis, addisque nouem duplices ^e ficus, quæ
- 7 cum ad partem diuidiã decocta fuerint, vnuerfa conteres atque liquabis ^b, præterea vini veteris optimi sextarios tres, mellis heminam, piperis triti drachmam ⁱ adicies fupraſcriptis, rurfumque feruere facies omnia, ex qua ^a calidam potionem plurimis diebus
- 8 dabis, quæ mirifice iuuare conſuevit. Si de labore itineris fuſſio pedum forte prouenerit, caue ne ſanguinem calido detrahas, ſed requietum pauſatumque ^e flebotomabis, huiusmodi ^a beneficio potioniſ uſurus: Turis maſculi drachmas ^a 2, foliorum capriſſici libram, graui piperis 25, fermenti vncias 3, croci drachmam ^a: Omnia bene trita in tres partes diuides, & expauſatum ^a iumentum triduo cum oleo potionabis & vino: ſi hiems fuerit, tepida os abluēs, æſtate ^a frigida: ſi tardius, aut ^a non recte ambulat, ſulphurem ^a & reſinam calentem ungulis imponis, non ſemel tantum, ſed aliquoties donec rectus incedat. Si vero iſta non profuerint, ſemiſſabis ^a eum vt de ungulis ſagitta
- 10 contactis competenter proſtuit ſanguis, & vulnera traumatico ^a curabis pharmaco. De ^a laxis ^a hæc ſigna erunt: toto corpore grauabitur, & poſteriora crura qualiſ inligata ^a habebit. poſtea itaque & pulegio nares eius & totam faciem fouebis, panem & ^a merum dabis vt manducet, offerreſque ei lactucas vel gramen diligenter lotum atque conciſum,
- 11 conſequenter daturus huiusmodi potioneſ. Succum piſanæ, paſſum, oua, oleum roſatum, quæ omnia pariter ^b miſta per triduum dabis, ita vt hordeum primo ^a decorticatione ſiccatumque manducet. Præmonendum autem eſt, ne ^a iumento ex coactionis iniuria laboranti pulſes venas calenti. continuo enim ueruorum contractio & debilitas conſequitur. Oportet autem armos eorum & genua vino calido & oleo tepido ^a fuſfundere,
- 12 totumque corpus multorum manibus diutiſſime confricare, & loco ſtatuer tepido, mollia ^a de ſiccato ſtercore ^a vel de paleis ſtrata præbere. Poſteriorem ^b partem flebotomo laxis ^a non oportet contingi, ne penitus euidentur ^a. Quod ſi venæ in cruribus tument, & plenæ ſunt humore, de coronis ſanguis auferatur.

XXXIX.

VARIETAS LECTIIONIS ET NOTAE.

q) forte ignoratus Placet idem Morga. IV, 11. a) necere S. M. b) Abfyrus S. M. c) Quædam huius om. S. M. d) iſta S. M. e) ſanſuci S. M. f) libras duas S. M. g) XVIII S. M. Quod gloſſima mihi videbatur neſcio an verum. Recurrunt ficus duplices non cum numeris modo, vbi eadem ratio poſſit eſſe, ſed etiam ſine numeris 3, 21: quamquam ibi non agnoſcit S. M. h) item inf. S. M. i) vncias vnam S. M. k) quo S. M. l) pauſatumque om. S. M. m) huius S. M. n) vncias duas S. M. o) quartam partem drachmæ S. M. p) expauſatum S. M. q) Si æſtus S. M. r) reſinum S. M. s) ſurſum F. M. & S. M. t) ſemiſſabis ipſum S. M. u) tragmaticæ S. M. x) Febriſ ex

laſſitudine hæc ſigna habet S. M. cum ſenſitate noui capitiſ. De febre & laſſitudine. y) Leg. laſſis. X & ff milites miſcent librarii 2) longa S. M. a) eriam S. M. b) par. miſta ou. S. M. c) pro modo lectum S. M. d) ne iumentum ex euacuationibus in iniuriam laborum impulſes, venas enim calentes habent, continue neruorum S. M. e) tepido om. S. M. f) & ſupperece i) mollia, ut palam S. M. g) ſtramine legere nos iubet Morga. IV, 12 hic & alias. Sed ſæpe nimis Vegetius & alii ſtercoris hæc in re mentionem faciunt. Vid. Ind. h. v. h) autem inf. S. i) emeruentur S. M. gloſſema.

[C. XXXIX.]

XXXIX. NON minus multae & obscurae valetudines in internis animalium quam hominum existere consueverunt, imo si verum quaerimus, prope pares atque conformes sumus. Nam ^a animalibus, quia rationales sumus, sola mente praestamus: corporis vero natura communis est, maxime in doloribus. Dolorem ventris in iumentis ^a Veterinorum ^b imperitia putat facile posse curari, quod ^c graue, nescit: & ^d ex ventositate, vel consipatione vitium, torsiones vocant & interiorum incisiones, quibus aut praecantationes ^e anicularum more, aut aliquod quasi ^f physicum remedium adferre conantur. Cum quid enim intrinsecus iumentis dolore inceperit, statim se allidunt & volutant, & solius ventris creditur esse causa, cum plures & difficiles ^e sint passionnes, ex quibus dolor & volutatio illa contingit. & nisi singulis pro causarum genere competens medicina subuenierit, sanitas redire non poterit. Efficaciter autem curare potest ^b nemo, nisi qui internarum aegritudinum signa rationesque cognouerit.

XL. PRIMUM venter ipse, qui aqualiculus nominatur, totius corporis obtinet dominatum, in cuius capacitate cibis potioque miscetur, ac per digestionem naturali calore decoctus, separatis humoribus, partem ad substantiam membrorum conuertit in sanguinem, & ^a partem in vrinas resoluit, partemque secum ^b trahit in stercora. Quod ^a si loca illa praestrictio ^c longi temporis vitiauerit, intestinorum dolor, & ^d corruptio digestionis necessario sequitur ^e. Nam pars humoris coagulatur ex frigore, & fit conglutinosa in praecordiis, atque in intestinorum partibus, quae ducuntur ^f ab aqualiculo vsque ad colum ^g, quod appellatur ^h enteron, retinetur & haeret, quod Latine ieiunum dicitur, per quod in colum ^h humor pessimus transit, & interclusione sua cibum non patitur ad interiores partes more solito peruenire. Hinc etiam ^b tortura & extensio ventris dolorque cum magno periculo generatur: quae ⁱ passio Graece emphragma, Latine praepreoccupatio dicitur.

XLI. EXORITUR & alia causa doloris asperior ^a, quae Graece chordapfos ^b appellatur, cum praecula intestina viscerum vento sumoue ^c se virgente colligant ^d, vsque ^e eo, vt ^f aquam, & cibum, & stercus animalia etiam interdum reuomere cogantur. Praeterea ad similitudinem hominum propter ^e inflationis iniuriam, coli quoque dolore vexantur, propter quam necessitatem animalia diuersae ^f vehementerque voluendo rumpuntur, quod curari iam non potest, & ideo moriuntur.

XLII. ILEI ^a quoque vitia ex perfrictione ^b huiusmodi humoris nascuntur: qui cum intestina maiora & praecloserit, & in eorum ^c sinibus stercora coeperit detinere: prohibet illa ad catachlytum ^d longanoni decurrere (Longanon autem intestinum vocat.

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

[C. XXXIX.] a) Nam — sumus om. S. M. b) veterinariorum S. M. c) quod — vitium om. S. M. d) & om. S. e) verborum rationes S. M. f) conphysicum S. M. g) (& diuersae) inf. S. h) non poterit, S. M. [C. XL.] a) & om. S. M. b) fecerunt S. M. c) forte perfrictio. d) & cer. dig. om. S. M. e) conseq. S. M. f) ducunt S. M. male. g) colum F. male. h) cyphon, interm S. M. h) etiam — & om. S. M. i) quae p. Gr. om. S. M. [C. XLI.] a) a superiori S. M. b) cardapfos S. M. c) fumoue om. S. M. d) colligunt S. M. sed melius colligant: sit enim

nodus. e) ad inf. S. M. f) (&) inf. S. g) per infractionis iniuriam colicumque dolorem S. M. h) diu se vehementer voluendo rumpunt, S. M. [C. XLII.] a) aliqua S. M. b) praefaratione istius S. M. c) venibus eorum S. M. d) catostidem S. M. Suspicabar catachlytum, & intelligebam, ipsum sphinctera & sedeni infimam. Probauitque eam coniecturam clarissimo Platner, qui eam confirmauit ex Phavori. καταχλύτης, καταχλύς. Nimirum emendandum putat κατάχλυς. Potest etiam καταχλύς quae ad os scapulae alias pertinet, hanc rem significare, qua hic opus est.

vocatur, per quod stercus egeritur) tunc venter ^c crassus vel praeclusione ipsa intra viscera inerefcit, ac sibi met ^f dolores morfusque excitat vehementes, ex quo iumenta se proiciunt ac volutant, extensisque pedibus calcitrant. sed per impatientiam se saepe iam ^e iactando ventus inerefcit, & mixtus stercorei vsque ad ^b intestina descendit, nec ⁱ iam, vt supra, rumpitur, sed iumento quod in vitium, qui ileos ^b vocatur (ex eo, quod intestina locis suis exclusa, animal quasi elices facere faciunt) incidit, ea valetudo periculo ³ fa est, nisi cum celeritate subuenieris. Huiusmodi autem sunt adhibenda remedia: Aqua calida renes animalis diutissime fomentabis, foenumque cum calida, vt vapor magis penetret, frequenter apponis, post ciliciis ⁱ diligenter absterges ^m, oleum vetus & picem liquidam, & oleum laurinum misces ⁿ, calefacies, & diutissime perfricabis, ita & ^o te. ⁴ Sticulus eius perunges, & in auriculas calidum medicamen infundes. Tam diu autem fricabitur ^r, vt sudare incipiat & ventum emittere, ex quo spes ostenditur sanitatis. Quod loco calido statues, ac sagis ^q cooperies diligenter, hanc daturus quotidie potionem. Piperis grana quinquaginta, petroselinum quantum quatuor digiti comprehendunt, cimini ^r Alexandrini tantundem, cimini quoque Africani tantundem, semen apii, murram ^s, nepitam, trixaginem, aequis ponderibus, quibus ad dimidiam omnium partem nitrum admiscere te convenit. Quae omnia bene trita ex vino calido & oleo aequis ponderibus, & uelle quantum satis fuerit dabis. Haec autem ^p potio & calefacit, & ventrem resoluit. Quod remedium si tardius subuenierit, saccellos ⁿ cum fursure calentes per ^x totum dorsum & renes animalis imponis. Clysteriabis ^y etiam ex aqua calida & oleo, quod cum sale & uelle Afro ^z, & nitro, ouoque ^a miscebis, & ita ventre laxato ⁶ & stercorea emittuntur & ventus. Quod si clyster defuerit, sal bene tritum & mel coques ^b, passillosque longos & duros facies, & in anum iumenti interius immittes. Quae res omnem spurcitum humoris intus stantem ^c abstrahit, & ad sanitatem perducit, nec est aliud quod magis valeat subuenire.

XLIII. SVENT animalia quibus assidue ventris impendit ^a dolor, qui ^b strophus appellatur, & hac ratione concipitur. Interdum sudor animalium vel nimio cursu, vel labore ^c profluens, in internis residet intra ^d ventris intestinorumque compaginem, qui punctiones doloresque praestat interius. & cum totum a labore cessauerit, ac ¹ refrigerit corpus animalis, cessat & dolor. Sed cum a labore calefieri coeperit, rursus exoritur, & ideo strophus vocatur. nam frequenter volutatur, & cum surrexerit, terram pedibus tundit, & interdum terram ^e quasi manducare conatur, & iacens videtur quasi pusillum requiescere, & surgens citius ambulare se cogit. Sed ex hac iniuria frequenter volutando ventum sibi nutrit intrinsecus, & fit tympanites, ex quo & iumentum ^f rumpitur, & praefens vitae periculum consequitur. Quod vitium si in perpetuum auferre volueris, paracentesim ^f facies sic: quatuor digitis sub umbilico ^b veretrum versus, medio

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

e) ventus S. M. f) saenis & S. M. g) iam om. S. M. h) in S. M. i) quod virium ileam vocatur, ab eo, quod intestina suis locis exclusa quasi obices faciunt, quae valet. S. M. k) ileo S. male. l) stramine S. M. m) (item) inf. S. n) (c) inf. S. o) vt S. M. p) fricabit S. M. q) satis S. M. male. r) pro cimini vel cimini. s) pro myrrham, nepetam, trixag. t) autem om.

S. M. u) saccellationes ex fur. calidissimo plenas S. M. x) semper S. M. y) clysteriabis S. M. z) Afronitro coni Morga. IV. 13. a) oua S. M. b) (c) miscebis) S. c) obstantem S. M. [C. XLIII.] a) interuenit S. M. b) strophobolus S. M. c) dolore S. M. d) inter S. M. e) terram om. S. M. f) omentum S. M. g) paracenth. om. h) (ad) inf. S.

i) (ita)

medio climate ventris sagittam iniicies ¹, vt non solum cutem, verum etiam peritonaeum ² ipsum aperias. Peritonaeum ³ enim dicitur membrana quae intestina omnia continet. Ad mensuram autem cum magna cautela peritonaeum ⁴ aperies, ne intestina laedas, & praefens discrimen inferas. Post exenta ⁵ sagitta subiciis fistulam centinalem ⁶, quam ⁷ inulo medici portare consueverunt, minutis foraminibus multisque pertusam, per quam ⁸ foras humor emanat, quem suscipies in vase, & inuenies limpidum ⁹ lotio similem, tolles vero non minus sextario. Haec cura etiam illa animalia sanabit, quae vel stupida vel ¹⁰ macra sunt ex coactione longi temporis, quibus nitrum diligenter cribratum in hordeum ¹¹ debes aspergere, quod omnes asperrimos humores & spurcicias corporis purgat. Sed strophosis dabis potionem superius declaratam plurimis diebus. Etiam acopo termanico ¹² renes eorum, totumque corpus perunges, & diebus aliquot a pluribus ¹³ facies confricari. Ad vitium renibus eorum causticum induces, & sic reuocas ad laborem.

XLIV. INTOLERABLEM dolorem intestinis inferunt lumbrici ¹⁴, vermes, & tineolae ¹⁵, quas alii pediculos appellant. Nam ¹⁶ coagula & aqualiculum intus erodunt & vulnera faciunt, ex qua necessitate animalia macrescunt, & coriaginosa ¹⁷ fiunt, & sine febre non erunt ¹⁸ & celeriter moriuntur. Huiusmodi passionis signum est, cum inuenitur humor in ano faecae coctae similis: est ¹⁹ namque sanies ex illis ²⁰ vulneribus, quae bestiolae intrinsecus fecerunt. Ieiuna animalia ex hac necessitate ²¹ vehementius torquentur. Nam cum his deest cibis, magis vitalia consumuntur a vermibus: Hi ²² non sunt inflati, & tamen per ²³ dolorem se volutant, & in spinam se proliciunt, & caput sibi intra ²⁴ pedes mittunt, & offendunt doloris ²⁵ sui locum, dentibus illa sibi quasi scalpunt, & rodunt nonnunquam lumbricos, & caudam ²⁶ parietibus confricant ²⁷. Cum ista signa offendere coeperint, & crebro clamare, hoc est, vehementer hincire, scias eos iam morti esse vicinos. Quibus adhibetur ista curatio. Olei viridis & amari sextarios 2, ²⁸ fasciculum absinthii Pontici concoques: praeterea nasturtii seminis, santonici, coriandri seminis, radicum seminis, sinopidis ²⁹ Pontici ³⁰ uncias ³¹ singulas, mirtis ³² & foenigraeci selibram: haec infusa & decocta in oleo illo facies permanere, ex quo ³³ heminam olei, & aquae tepidae heminam dimidiam per cornu dabis. quae virtus medicamentorum, & ³⁴ lenitas olei, animalia ipsa intus occidit, & foras eiicit. Ex qua potione si per multos dies acceperit, permixto nitro tunslo & castoreo, omnes lumbricos & tineolas ³⁵ & vermes disciudit ³⁶ a corpore, & cum stercore eiicit, & restituit sanitatem. Alia potio ³⁷ a lumbricos, tineolas, & ³⁸ collos: santonici, absinthii Pontici pulueris ³⁹, lupini crudi, seminis nasturtii, scobis cornu ceruini, seminis radicum uncias ternas, sinopidis Pontici ⁴⁰ passillos tres ⁴¹, pollinis ⁴² erui ⁴³ uncias 3, vini aulseri sextarios tres ⁴⁴, olei Hispani ⁴⁵ sex-

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

i) (ira) inf. S. k) periconium F. & S. M. l) exenta sagittam S. M. m) centinalem S. M. n) (fistulam) inf. S. o) lymphidum lotu S. M. p) hordeo S. M. q) pro thermanico. r) plurimis S. M. [C. XLIV.] a) & inf. S. b) rimene minutae S. M. c) Namque gulam & aliquantulum interius elidunt S. M. d) gibbosa S. M. e) sunt S. M. f) cum autem sanies exit a vuln. S. M. g) illis om. S. h) passione S. M. i) haec animalia n. f. inflata S. M. l) propter S. M. m) intus S. M. n) dolorem, cum S. M.

o) Sic etiam 1, 52, 2. Caudam & sedem aliquoties nominant etiam Hippiatr. 1, 41 Ruell. p) fricans S. M. q) Sinopsis S. M. r) Ponticae coni. Morga. IV, 11. s) acqui ponderibus misce unciam unam & foenigraeci libram semis S. M. t) forte murri. u) oleo heminam & aquae tepidae heminam aquae dimidiam S. M. x) (vel cofses) inf. S. quod probat Barth. 52, 18. y) excludit S. M. z) vel S. M. a) pollinem S. M. b) quatuor S. M. c) pollinis om. S. d) erubi S. M. e) quatuor S. M. f) spari legit Rhodius Lexico

T t t t t

Scri.

sextarium ² vnum, opopanax vnciam 1, feminis coriandri heminam: haec omnia diligenter trita decoques, & quotidie ieiunis heminas singulas dabis.

XLV. SED quia pestes ipsae saepius ad coagula ^a se conferunt, & potio quae per os data, ad loca ubi morantur rarius peruenit, ideo etiam per anum adhibenda sunt ² clysteria: acetum acerrimum sextarium vnum semis ^b, olei viridis tantundem, opopanax vnciam ¹, centaureae vncias ², absinthii Pontici vncias 3, fantouici vncias 3, farinae lupini crudi vncias 3, erui ^c vncias 3, feminis rasani, feminis coriandri vncias ternas, nitri triti vncias 3, radicis capparis tursae vncias 3. haec omnia decoques cum oleo & aceto, & per triduum singulos sextarios bene calentes per anum de ^f clystere diffundis animalis. Memento autem quoties per os potionem das, animal contra clium teneri debere, ut facilius quod acceperit ad interiora descendat, quoties autem clysteriabis ², caput animalis in valle ^b statues, & clunes ad altiora conuerteres, ut quod per clysterem diffundis ⁴ ad interiora perueniat. Diutissime autem post potionem in talibus locis animal mal retinetur, ut facilius necentur vel eiiciantur pestes internae. Ad collos & ¹ lumbricos specialis potio. Herbae cameleontis ^m radicem ex aqua ad tertiam decoques, & cum opopanax duabus vnciis mices, ac vini heminam, & ad cornu per sinistram narem ⁵ diffundis ^a. Item alia ad lumbricos. Senuinis coriandri quantum vna manus cepit friget, nasturtii quoque feminis tantundem diligenter teres, quae vtraque cum aqua tepida per triduum faucibus infundes. Ad matricis dolorem iudicamen. Aloë epaticum ^a, masticem, castoreum, lauri baccas, amoniacum, ^p vino & melle mittis in ollam, & bullita atteres, dabisque ad bibendum.

XLVI. Si quod iumentum calculosum fuerit, haec signa monstrantur: torquetur, gemit ^a, extendit se ad conatum mingendi, stillat veretrum eius guttis ^b materiam, modicum mingit & plene mingere non potest, quod quotidie patitur. Sed huiusmodi vitium teneris aetatibus plerumque contingit, quod sic inuenies: Manum ad anteriorem partem mittes, & a ceruice vesicae sub ipso ano ad ^c hippocentaurum versus palpabis digitis, & calculum ibi inuenies. Quod vitium difficile curatur. Nam interdum nimio conamine prope ipsum anum vesica dirumpitur, & lotium per anum emittit ^d, & quasi aquae ^e adsimilatur. Ideoque nullis digitis per foramen quod fecerit longanionis ^f, & ipsius vesicae, aculeo calculum exinis, & curabis clysteris collecticiis ², [id est, quae glutinent,] ut foramina illa sanentur. Potionabis autem illos duritica ³ potione. Difficilis autem huiusmodi cura est, quia vim patientes ex corruptione vesicae tortione moriuntur.

XLVII. QVODCVNQUE iumentum ex qualibet causa ^a inueneris volutare ^b, oleo manuum perunges, & ipsum anum oleo satiabis ^c: post quod manum in interiorum

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

Scribo. p. 443. g) sextarius S. M. [C. XLV.]
a) conglutare S. M. b) semis om. S. M. c) vncias quatuor S. M. d) tres S. M. e) farinae orobi S. M. f) ad clyst. inf. S. M. g) clysteriabis S. M. h) primum infra 1, & 2, i. i) forte defunder. l) & om. S. M. m) pro chamael. n) infundis S. M. o) forte aloin hepaticam. p) forte inf. cum. [C. XLVI.] a) gemit & exenteret F. S. nobisum S. M. b) guttas & vrinam medicam mittit, ex pleno S. M. c) ver-

sus hip. S. M. d) Hoc fieri posse & factum esse, Platnerus me docuit. e) aquam om. adsim. S. M. f) longanion S. M. ex compendio scrib. g) collecticiis S. M. verum est collecticiis, κολλητικαῖς, cuius vocis verissima glossa sunt ea, quae ideo inchoi. Neque enim solet Graeca, quibus frequentissime vitur, interpretari Vegetius. h) dysenterica S. M. Leg. dysenterica. [C. XLVII.] a) (se) inf. S. b) (saturum) inf. S. c) sanabis, poneque S. M. Sed satiabis recte praefert Rhod. Lex.

riorem partem longanonis protendis, & si inueneris ipsum longanone[m] clibano subtili ^a patere, scias eum strophum pati, & continuo stercora euicies paulatim ad manum ^c, quibus egestis cito noueris animal percurandum. Si vero manu injecta longanonis praefocutionem inueneris, & stercoris modicum, hoc est, duas aut tres pilulas ^f squibala ^g, & praefocatum longanone[m] qua manus vix introeat, scias eum emphragma pati & periclitari, & ideo curandi sunt renes medicaminibus supra scriptis, & clystere vtendum, quod indignationem intestini resoluat & curet.

XLVIII. Si manum inieceris, & totum ventrem tympano similem pertractando senseris, scias eum ileum ^a pati, & cito periclitari. Et ideo vtctionibus calidis fricandus ^b est vehementer & diu. Si ventum coeperit emittere, tunc in illo spes incipit esse viuendi.

XLIX. ITEM si manum miseris, & inueneris valde patere ^a longanone[m], & stercora non multa habere, nec esse vehementer inflatum, scias ipsum ventrem dolere, id est, aqualiculum. Cito requiescere solet, si celeriter supra dictas & calidas acciperit potiones, diligenterque ex calido vnguento fuerit perfrictum. Si moram curationis non ^b abstuleris, difficile euadet, nam ex hac passione chordapfus fieri consuevit.

L. Si ^a manum miseris, & similiter longanone[m] patere ^b sine vlla inflatione repereris, & non frequenter volutantem se, sed proiicientem ^c subinde in dexteram ^d partem, & quasi extensionem ^e interdum ad conanem ^f minctionis, inuenies duritiem in intestinis iugentem cucurbitae similem, scias animal coli dolore vexari: & ^g quanto durius intestinum inueneris ^b, tanto pluribus diebus dolore cruciatur. Ex qua causa raro periclitantur, & dolent biduo, vel triduo, vel si nimium quinque diebus. Sed quanto inueneris molliorem ipsum locum, tanto velocius mitigabitur ⁱ dolor, nam quaedam stercora in longanone reperies. & erit salubris curatio, si post clysterem vel potionem multum stercoris adfellatus ⁱ ediderit. quo facto, statim intestinum, quod a ^m colo induratum fuerat, & tumebat, non apparebit, reddita sanitae.

LI. Si [vesica ^a] currendo fuerit inuerfa, similes dolor sine inflatione ex curfus ^b iniuria & nimietate frequenter emergit. Huic animum ^c subicies in anum, & deprimas vsque ad veretrum versus, vbi inuenies vesicam eius lotio plenam, quam a dextra & sinistra parte leniter adducis sursum ad ^d anum versus ^e [cum ^f oleo,] & minctionem promocas, tam diu donec vrinam faciat: liberabitur ^g periculo, de quo animalia difficile euadunt.

LII.

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

Lex. Scrib. p. 438 in *saurovari*. Ita *complebis* 1, 12, 3. d) *similem* S. M. Sed hic videtur Vegetius medium quasi gradum indicare inter *praefocutionem*, de qua f. 2 & cum *valde patet* c. 49. c) *anum* S. M. male. i) *ad* notat instrumentum. f) *pillulas* editi. g) *scias* S. M. male. *squibala* sunt *quibala*. V. Ind. [C. XLVIII.] a) *ileum* S. M. b) *perfricandum* S. M. [C. XLIX.] a) *pati* F. & S. nobiscum S. M. b) *actuleris* S. M. [C. L.] a) *si* — *similiter* om. S. M. b) *pati* F. & S. nobiscum S. M. c) *(se)* inf. S. d) *dextera* parte S. M. e) *extendentem* se S. M.

f) *conatum* S. M. g) *nam* quando S. M. h) *inueni* tanto om. S. M. i) *refrigerabitur* S. M. l) *reddideris* S. M. m) *de solo* praedict. S. M. [C. L.I.] a) Vox inclusa videtur a lemmate extrusa, quod adscripserant, de dolore vesicae. In margine Sambuci ita: Si passio fuerit in vesica, & facilius dolor sine inflatione, & vrinam de iniuria nimis &c. b) *curfus* S. c) Hinc inferenda putem quae paulo post sequuntur, cum oleo. d) *ad* om. S. M. e) *(de)* deprimis inf. S. f) vid. no. c. g) *de peric.* a quo S. M.

Tit tte 2

[C. LII.]

LII. SVNT alii qui assidue dolorem ventris patiuntur sine vlla inflatione, nec vehementer se volutant, & quasi in cursu pronocant, aliquando se proiciunt, & ilia sibi corrodunt, & quasi scalpunt. In huiusmodi dolore manum immittis in longanone[m] per circuitum & * interiore parte per ^b plurima loca diligenter teutabis, & inuenies vermes collectos exisse in ^c singulis locis, & intestinum pertunder[e]. ex qua necessitate nascitur dolor periculosus ^d. Digitis euell[e] eos, qui quidem vix euelluntur, & ipsa ^e tibi in manu ^f coherent ^g, vt difficile eos proicias. ex qua ratione ^h multa iumenta caudam ⁱ frequenter parietibus fricant, propter morsum ^j verminum, quos purgare de longanone studiose debebis, & potionem ^k dare per plurimos ^l dies eam ^m, quae ad lumbricos faciat ⁿ. ita omnes vermes, quos collos appellamus & tinea[m], purgabis. Similiter etiam qui lumbricos habent in ventre, sic eos ^o conuenit mederi. Pice liquida & oleo calido renes & totam spinam cum dorso perfricari oportet tam diu, donec calefactionem ^p patiantur ^q ex manibus, & auriculis eorum & anum ex oleo complebis ^r. ventrem quoque ^s & testiculos perunges. sal tritum ^t cum melle decoctum ^u mixtum in anum subiicies, animal [potionibus ^v] crebris ambulationibus potionatum exercebis. Si ex hac ratione non mitigauerit ^w, clysteriabis cum calida, & afronitro & sale. Praeterea super renes & ^x dorsum facellos calidos ex fursure plenos ^y imponis, & tam diu innouabis calefactionem ^z donec ventum reddat. Potionabis cum ^a potionibus supra dictis & clysteriis vt a discrimine liberetur.

LIII. Si quod iumentum syncopauerit his agnoscitur signis: Pigrius ambulabit, tanquam suffusione ^a constrictum. Inter suffusos autem & syncopatos haec distantia ^b est, vt ^c suffusi licet tardius a terra leuent pedes ^d, flectentes crura incedere solent: Syncopati autem vniuerso corpore constricti & rigidi sunt, etiam cum se proiciunt, non sine gemitu & ^e toto corpore decidunt. Hi vero non sine febre erunt, cibum & potum fastidiunt, magis iacere cupientes. qui cum se leuare voluerint, impetu conantur exurgere, sed propter dolorem omnium membrorum tardius exurgunt. Quod contingit ex magno labore & cursu nimio, vel ex humoribus ^f nimiiis, cum plurimus sudor fatigatis nervis membra conquasset, vnde ^g syncope, id est, defectio nascitur: cuius ista ^h curatio est. Calida cum flore foeni eum fomentabis a spina, armis, & renibus, tepesctumque diligenter tergendo siccabis, tunc vino & oleo calido ⁱ totum perunges, diutissimeque confricabis: coopertum deinde locis calidis statues, molliaque ^j substernes vt ^k dormiat. Quod cum per triduum feceris, hac potione refonebis. Mirrae ^l vncias 2, draganti vncias 4, croci drachmas 4, meliloti ^m vnciam vnam, anagallici ⁿ libram, thuris masculi pondus ^o vnum. quae ^p omnia cribrata in puluerem rediges, ex quo duo cochle-

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

[C. LII.] a) & om. S. M. b) in S. M. c) & in sing. la. intesti. S. M. d) (&) inf. S. e) (hera) inf. S. f) manum S. M. g) (isa) inf. S. h) occasione S. M. i) vid. 1, 44, 2. l) morsus S. M. m) poses S. M. n) singulos S. M. o) ea S. M. p) faciunt S. M. q) eis S. M. r) patiuntur: manibus auriculas eorum, & anum oleo perfricabis, ventrem quoque & testiculos S. M. s) vt satiabis 1, 47, 1. t) (&) inf. S. u) decocto S. M. x) potionibus om. S. M. y) refrigerauerit, clysteriabis cum S. M. z) eius facellaciones calidas S. M.

a) plenas S. M. b) calefactas S. M. c) autem S. M. [C. LIII.] a) suffusionem constrictam patitur S. M. b) quod S. M. c) (tramen) inf. S. d) ac non sine feb. reliquis om. S. M. e) oneribus S. M. f) vnde & syncopis & defectio S. M. g) haec est cura. Aqua calida ipsum cum flore fomentabis S. M. h) calido perfricabis S. M. i) molliissima quoque S. M. l) pro myrrhae. m) mellis loti S. M. n) Symphyti S. M. pro Symphyti forte ali Gallici hic & 14 it. 1, 26, 10. yid. Morga. 17, 36. o) vnciam vnam S. M. p) quae om. S. M.

cochlearia cum aquae calidae hemina, & mellis cochlearibus duobus, & olei rosei cyathis duobus potionem dabis plurimis diebus, donec sanum fiat. Etiam vulsis haec portio, & tensione laborantibus prodest.

LIV. SAEPE ex cursu nimio iumenta sanguis infestat, & per nares emanat, qui difficile, veluti ruptis venis labore & calore, substringitur, & velocissimam etiam postulat medicinam. Succum itaque viridis coriandri, vel si defuerit, porri sativi incucum in naribus periclitantis insundes. polliiis triticei drachmam, thuris puluerizati drachnam, anagallis viciam, amyli femiunciam, commixta & in tres partes diuisa, ex vino nigro suffundes naribus, sanguinemque praeccludes.

LV. ANIMAL sanguine laborare haec signa declarant: Oculi tumeant, frigidum erit corpus & ceruix, tristitia fastidiumque iungetur, difficileque curabitur. Haec ratione curandum. A cibo potuque temperabitur, somnique indulgebatur copia mollibus stratis, tum de matrice quantum ratio postulauerit sanguis auferatur, nec potionis cura cessabit. Succum itaque viridis coriandri, vel si defuerit, porri sectiui, trixaginis quoque & centaureae violaceae, & nitri aequi ponderis mixtura iniungitur. Ex quibus tunis atque cribratis diurnum cochleare ex hemina aquae tepidae infundatur faucibus. Quae potio humores & sanguinem, imminentesque alios morbos purgat, prohibet & sanat.

LVI. OBSCURAS difficilesque curas prima fronte digestissimum, consequenter ad caetera pergentes: sed necessarium credimus ostendere rationes, ex quibus incolumitas iumentorum incorrupta seruetur. Melius enim est diligenti studio custodire sanitatem, quam aegritudinibus praestare remedia. Diligens itaque dominus stabulum frequenter intrabit, & primum dabit operam ut stratus pontilis emineat, ipsumque sit non ex mollibus lignis, sicut frequenter per imperitiam vel negligentiam euenit, sed roboris viuacis duritia & soliditate compactum. Nam hoc genus ligni equorum ungulas ad saxorum instar obdurat. Fossa praeterea quae lotium recipiat, deductorium debet habere cuniculum, ne pedes iumentorum redundans vrina contingat. Patena, quae appellatur, hoc est, alueus, ad hordeum ministrandum, sit munda semper, ne sordes aliquae cibus admisceantur & noceant. Loculi praeterea vel marmore vel lapide vel ligno facti distinguendi sunt, ut singula iumenta hordeum suum ex integro nullo praeripiente consumant. Nam sunt animalia ad edendum audivissima, quae cum celeriter propria deorauerant, partem consortis inuadunt. Alia vero naturali fastidio tardius comedunt, & nisi separatim acceperint, vicinis rapientibus macrescunt. Cratis, quae iacca vocatur a vulgo, pro equorum statura nec nimis alta sit, ne cum iniuria guttur

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

q) & — duobus om. S. M. r) Enulsi S. M. [C. LIV.] a) disruptis S. M. b) etiam om. S. M. c) succum — insundes om. S. M. & haec ponit: Quibus sic subueniat. d) scilicet coni. Morpag. IV. 14. e) viciam vnam S. M. f) consolidi maioris S. M. vid. c. 53, 4, no. v. g) cum S. M. [C. LIV.] a) remens S. M. b) adf. S. M. c) cubabit S. M. d) sanandum est S. M. e) somnoque indulgebis copiose S. M. f) & tunc S. M. g) portionum S. M. h) iungatur S. M. i) diuturnum S. M. l) humorem S. M. m) minvens S. M.

n) prob. & om. S. M. [C. LVI.] a) aegrotantibus S. M. b) cum stratum pontile S. M. forte leg. constratum pontile. c) plerumq. S. M. d) eq. vng. ad om. S. M. e) tum praeterea fossa S. M. f) illa quae appellatur pat. S. M. g) Loculis praeterea vel marmore vel lapide vel ligno factis distinguenda est S. M. h) impediendo S. M. i) propriam deorauerunt partem, consortis partem inu. S. M. l) petentibus S. M. m) coeca S. M. n) inedia agnoscitur extendant S. M.

- 6 tur extendatur, nec nimis humilis, ne oculos contingat * aut eaput. Luminis plurimum stabulo infundi oportet, ne tenebris afflucta, cum producuntur ad solem vel caligent, vel aciem visus inuimuant *. Aestate in apertis locis, tam noctibus quam diebus, iumentis
 7 libera aura praeflanda est. hieme * vero tepere debent stabula potius quam calere. nam nimius calor licet custodiat * pinguedinem & rescire videatur, tamen indigestionem facit, & vehementius nocet naturae *. Propter quod diuersa genera morborum ex vapore ipso animalibus generantur. Si producuntur ad frigus insolitum *, statim aegritudinem ex frigoris nouitate percipiunt. Curandum est praecipue, vt suae foenum, suae paleas, vel manipulos viciae pro regionum vsu vel copia animalibus praebeas, incorrupta * ac bene olentia & munda mittantur. De hordeo quoque non erit sollicitudo dissimilis, ne aut puluerulentum sit, aut lapidosum, aut incidum, aut vetustate corruptum, aut
 9 certe recens de arcis sumtum, & ipsa nouitate praerferuidum *. Aqua etiam limpida ac * frigida, etiam * perennis ac profluens ministranda est. Nuncquid importunius *
 10 fluit, virus non admittit. Bis in die multorum manibus animalia sunt toto corpore confricanda *. quae cura & mansuetudinem docet, & laxata cute pinguedinis * praestat augmentum. Hordcum quoque non semel nec bis, sed pluribus portionibus praebere conuenient. quidquid enim paulatim acceperint, legitima digestionem conficiunt: quod vero
 11 semel & enorauiter sumerint, cum fimo indigestum integrumque transmittunt. Vicinum vero stabulum * conuenit esse loco arido, stercore * vel paleis mollibus adoptum, in quo ante potum animalia volutentur. Quod exercitium & sanitas proficit, & aegritudinis vitium * commoustrat. nam quoties animal, aut non solito more se transuoluit, aut omnino detrahet * accumbere, scis illud ex taedio laborare, & ideo separari debere, atque curari. Ad * quod opus quoque plurimum iuuat, si saepius & cum moderatione animalia fecdantur *. Nam imperitia rectoris & incessus eorum debilitat, & mores, praecipue seruorum impatientia *, qui absentibus dominis ad cursum equos vehementer stimulant, & non solum flagellis, sed etiam calcaribus * caedunt, dum aut inter suos velocitatem cupiunt experiri, aut cum alienis vehementi obstatione contendunt, nec reuocant aliquando currentes, nec temperant. neque enim de damno domini cogitant,
 13 quod eidem * contingere gratulantur. Quam rem diligens paterfamilias suumma seueritate prohibebit, & iumenta sua idoneis & moderatis hominibus, scientibusque tractare committet *. Post sudorem quoque si aestus sit, pulca * os ablu * conuenit: si hiems, muria *. Vinum quoque & oleum faucibus infundi oportebit ad * cornu, aestate frigidum, hieme tepelactum, ita vt hieme meri sextario, olei vnciae tres, aestate autem
 15 duae tantummodo misceantur *. Nec conuenientium * potionum debet cura cessare. nam languor, inacies, & tussis, & internorum dolor facile submouetur, si sulphuris viui

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

o) contingant caput S. conerant & caput S. M. p) minuani S. M. q) hiemis v. tempore rep. S. M. r) ad custodiendam ping. proficere S. M. s) nam praeter haec S. M. i) insul. om. S. M. u) non corrupta det, sed bene olentia. De S. M. x) sic S. M. praefendum F. S. y) ac om. S. z) & S. M. a) in potu noxiu est virus veneni comitatur S. M. Sed recte vt editum, nam Capium vitium ni moueantur aquae. b) perscandam S. M. c) pinguedini S. d) stabulo conuenit esse locum arido stercore vel paleis lenibus opertum

S. M. recte, puto. e) stramine coni. Morg. IV, 12 legendum hic & alias. Sed vid. Ind. v. stercur. f) initium S. M. bene. g) definit S. M. h) ad quod om. S. M. i) equitentur S. M. Glossa. k) forte impotentia h. e. lido & petulantia. l) calcibus S. M. m) dum contingit gratulantur S. M. n) permittit S. M. o) pro posca. p) lauare S. M. q) myrrham. Vinum & oleum S. M. r) cum S. M. s) admisceantur S. M. t) ob hoc pot. S. M.

ui femiunciam ^a [1. 3] 12] myrrhæ ⁴ redactos in puluerem, ouoque ^a crudo im-
mixtos cum hemina vini optimi per os dederis ⁷. Est ^a alia sumtuosior ^a, sed accom-
modatior potio ad ^b omnes morbos, quæ & celeriter reficit & cum intrinsecus purgaue-
rit, curat omnes morbos, tussim veterem, plithificos, vulsos, & quæcumque vexata
sunt in operis ^c. Pitsanae sextarium 1, feminis lini heminam, foenigræci heminam,
croci vnciam 1, acronem falsum porci pinguis, vel longanone, vel si porcina defue-
rint, caput haedinum depilatum, cum pedibus suis, & cordulis infusiorum mundis,
hyslopi falcas duas, cochleas germanas xv, bulbos ^d xv, ficus duplices x x, rutæ fasci-
culum 1, haccarum lauri cum virent sextarium, dactylos x x, allii capita tria, seui ca-
prini vncias 6, pulegii fici fasciculum. hæc omnia purgata leniterque coacta decoques
in aqua cisternina, donec acron ^e ille, vel certe caput haedi ^f liquecat & dissoluatur ab
ossibus, propter quod assidue ^g aquam refundis ne comburatur ^h, sed feruendo pin-
guescat ⁱ, vel succus ipse pinguior efficiatur. Post hæc diligentissime colabis ad colum ^j,
tum draganti vnciam 1 in tres diuides partes, ita quod ^k inde in vnam potionem missi-
rus es ^m, pridie infundas in calidam vt inturgescat. tunc addis passi sextarios 3, & tribus
diebus singulos sextarios dabis, oua numero sex, (in die ⁿ secundo olei rosati oua plena
numero 2) butyri vncias 3, (in die tertio) anagallici vncias 3, amyli vncias 3, pulueris
quadrigarii selibram, louenti sabæ selibram. Quæ omnia misces, vt dictum est, aequis
ponderibus per triduum diuides, & ieiunum animal potionabis, & horis aliquot deam-
bulare facies, vsque ad septimanam, a cibo abstinere & potu. Animalia vero macie
tenuata, non absque studio diligenti reuocantur ad corporum firmitatem ^o. Nam oleo
veteri vinoque permixtis, & tepesactis in sole, per totum corpus vnguntur, & o tra
pilum multorum manibus perficiantur, vt & nervi mollescant, & cutis laxetur, & sud-
or erumpat. Quo facto cooperta in pontili ^p strato collocantur. Et si hiens fuerit, ad
condita cum femiunciam apii feminis ^q triti, & olei tribus vnciis calefacto per os ipsius ope-
ret infundi. Si aestas fuerit, absinthium vel rosatum cum ^r 4 ^r scrupulis croci, & dua-
bus vnciis olei frigidum per os similiter debet accipere. Quorum si non suppetit copia,
vinum ^s simpliciter conuenit præberi ^t cum caeteris. Præterea eiusmodi ^u species tem-
pore hiemis cum hordei modis 4 misces, sabæ sextarios 8, tritici sextarios 4, ciceris
sextarios 8, foenigræci sextarios 4, erui sextarium 1, & si meritum equi vel facultas
domini suppetit, vnae passæ & nuclei sextarios singulos. quæ omnia follester ^v comuni-
sta cum fuerint, vnum modium in aqua mundissima pridie debes infundere, & paulu-
lum mane ficcare, ex quo equo semimodum ^w ante prandium, & semimodum ad ves-
peram dabis per ^x plurimos dies in loco optimo, viginti ^y vno die ita stabuletur vt in-
trinsecus bibat. Quod si ultra modum sagina prouenerit, ne pletura noceat, auferendus
dus

VARIETAS LESTIONIS ET NOTAE.

n) vnciam S. Sed qui notas quas inclusimus
adiicit, quæ XII scriptura f. scrupulos signifi-
cant, ille certe legit femiunciam. Huius enim,
non vnciae sunt scriptura XII. x) quaque eru-
da S.M. y) frequenter infundes S.M. z) (&)
inf. S. a) quidem inf. S.M. b) ad om. mor. om.
S.M. c) (locis) inf. S. Caeterum eadem fere po-
tio describitur 4, 8, 1 f. d) bulbos XV om. S.M.
e) acron—certe om. S.M. f) ibid S.M. g) fae-
pe aq. inf. S.M. h) adur. S.M. i) pinguis succus
apparet. S.M. k) colatorem, cum draganti

vncias tres diuides in partes S.M. l) vt S.M.
m) et om. S.M. n) hoc est in quolibet die duo
olei rosati, oua plena numero VI, butyri vnc. 11.
pulueris origani vnc. 11. Quæ omnia S.M.
o) sanitatem S.M. p) loco tepido S.M. q) se-
minis om. S.M. Vid. etiam Morgag. 11, 20. r) tri-
bus S.M. s) vnum S.M. t) præbere S.M.
u) cuiusmodi S.M. x) solenniter admissa S.M.
y) semimodum S.M. z) per pl. di. om. S.M.
a) vno & viginti dictus S.M.

- dus est sanguis a ^b matrice. Praeterea graminum radices, quas aratrum frequenter euellit ^c, studiose collige ^d, & quam potueris longas minutatim concide, hordeoquē com-
 26 misce, & quotidie praebere non dubites. Aestate vero, excepto eruo, species illas quas diximus, pro aestimatione mensurae farragine ^e ad iuicem praebeantur, hoc est, hor-
 dei viridis plures maioresque fasciculos ^f, tritici vel ciceris vel foenigraeci minores &
 27 pauci. Quae omnia contusa ^g oportet apponi. Praecauendum ^h tamen ut in longiore
 uetustate vel itineribus, iumentis uirinae copia non negetur, quae res non sine periculo
 plerumque disseritur. Pedes quoque eorum post viam erendi ⁱ sunt diligenter, ne quid
 28 luti vel sordium in articulis basique ^j permaneat. Vnguento etiam confricandi sunt, quo
 ungulae nutriantur, & ^k medicaminis beneficio suberescat quod itineris attriuerat iniuria ^l.
 29 Alii capita tria, rutae veteris ^m fasciculum, aluminis scissi ⁿ & cribrati uncias 6, axun-
 giae veteris pondus 2, stercoris asinini recentis manum plenam, quibus commixtis atque
 30 decoctis domi, ut volueris in itinere vteris ad vesperam. Praeterea aliud quod ungulas
 nutrit & firmat. Picis liquidae libras 3, absinthii libram 1, alli capita 9, axungiae libram
 1, olei veteris libram semis, aceti acrioris ^o sextarium vium, vniuersa contundes & misces,
 31 & decoques, & ex eo coronas vel vngues animalium confribas. De palatis ^p singulis
 mensibus minime luna sanguis detrahetur, quo facto ^q si qua est ^r capitis passio releua-
 tur, & ciborum fastidium tollitur. Oportet autem ferramento conciliorio ^s animalium
 soleas ramulasque ^t purgari, quod euaporat atque refrigerat, & fortiores ungulas reddit.
 32 Si animal domi foris ^u perfrixerit, calidioribus vnguentis, quae multa sunt, lumbi
 eidem confricentur & cerebrum, potionibusque ^v & pigmentis, & herbis, quarum fer-
 uentior est vis, per os continuo oportet infundi, ut perfrictionis ^w incommodum eui-
 n-
 33 catur atque pellatur. Nam si in visceribus permanferit algoris iniuria, diuersos, peri-
 gulososque procreat morbos. Si vero dierum canicularium tempore aestu ^x animal fati-
 gabitur, vel aquis frigidis est perfundendum, vel in mare flumenue mittendum, frigi-
 dis etiam potionibus recreandum, ut necessitati laboris aut ^y temporis aptior medicina
 34 succurrat. Sed in equis non solum utilitas, verum etiam decoris ratio seruanda est. Nun-
 quam itaque nisi necessitas passionis exegerit, de articulis refecandi sunt cirri. Naturale
 enim ^z ornamentum pedum natura ^{aa} in illis constituit. Cervicem etiam ipsam diligens ^{ab}
 debet ornare tonsura. Multi enim sicut curulibus ^{ac}, ita & sellaribus iumentis pressius ^{ad}
 colla radunt. Quae res licet praeflare creditur ^{ae} augmentum, tamen ubi honesto seffo-
 35 re deformis est. Alii ita tondent, ut arcum videantur imitari. Nonnulli ^{af} Armenio-
 rum more crines ^{ag} aliquos in tonsura ipsa per ordinem derelinquunt, sed gratiora sunt
 quae translata de Persis posterior usus inuexit ^{ah}. Nam media iuba ad omnem accuratio-
 nem

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

b) de S. M. c) euertit S. M. d) colliges quan-
 tas poteris, & locas minutatim cotidie cum hordeo
 commisce, & praebes. S. M. e) ferragine F. ad
 iuicem cum farragine S. M. Rectum videtur
 farraginis, h. e. frugum viridum miscendarum:
 harum iubet proportionem referri supra propositam ob-
 seruari. f) fasciculi, tritici & S. M. g) commix-
 ta S. M. h) Procurandum autem in longa via iu-
 mentis ne uirinae copia denegetur S. M. i) abluendi
 S. M. forte verum eluendi: quin ipsum eruendi
 ad purgationem referri potest magis folici-
 tam. l) basibusque S. M. m) ut S. M. n) Quod
 est inf. S. M. o) viridis S. M. quod probat, ut

1, 17, 1 viridis apii. p) tunsi S. M. q) libras
 tres S. M. r) acerrimis S. M. s) & om. S. t) pa-
 lato S. M. u) (et) inf. S. x) fuerit S. M.
 y) occisorum S. M. z) vngulaeque S. M. a) vel
 foris frignerit S. M. b) potionibusque ex pig.
 S. M. c) frigiditatis S. M. puto frigiditatis glof-
 fema. d) aestu om. S. M. e) & S. M. f) autem
 S. M. g) (tipa) in S. h) diligenter S. M. i) cli-
 tellaribus S. M. curulibus add. l) iudicatos S. M.
 Sed pressius rectum. Pressius putare vitem Pallad.
 Non g. m) pro credatur. n) Nonn. Ar. more.
 om. S. M. o) cirros S. M. p) introduxit. Nam
 a sinistra parte medietatem circuitum tendere iu-
 benti:

nein ex sinistra parte tondetur, a dextra vero omnino infecta seruatur. Et uestio quo 35
pacto plurimum deat, quia illud quod naturaliter laudat Vergilius, inuitantur:

Densa iuba, & dextro laciata recumbit in armo.

Quod si bicornis fuerit, vt vulgus appellat, mediae ceruicis fetas aequaliter oportet atton-
di, ita vt tam dextri quam sinistri limitis continuata serie iubeas relinquuntur intactae.
Quod nihilominus inuentum constat a Parthis, quibus consuetudo est equorum gressus ad
delicias dominorum hac arte molire. non enim circulis atque ponderibus praegravant, 37
vt soliti ambulare condiscant, sed ipsos equos, quos vulgo Trepidarios, militari verbo
Tottonarios vocant, ita edomant ad leuitatem, & quaedam blandimenta vesturae,
vt Asturconibus siniles videantur. In sicco itaque aequalique solo quinquaginta passus in
longum, & quinque in latum plenis cophinis digeritur per ordines creta, ad similitudi- 38
nem stadii, quod aulicibus asperius sit, tum difficultate coronam velocitatis optanti-
bus ingerit, in quo spatio cum equus frequentissime exerceri coeperit, in illos aulices
necessario offendit, & priores & posteriores vngulas impingit, & aliquando vel cadit,
vel sic offendit, vt cadere videatur, post quod aduocatus iniuria, tollit altius crura,
& inflexione geniculorum atque gambiarum molliter velit. Praeterea minutos gressus 39
imitatur, vt inter aulices vngulas ponat. nam si extendere voluerit, offendit in cu-
mulum. Minutim autem equus ambulans commodius vehit, & pulchrior videtur ince-
dere. Potiones etiam hiemales aestiuasque conscripsimus, quibus aut conseruetur fan-
tas perpetua, aut vehemens aegritudo pellatur.

LVII. Dum aestus incanduit, haec potio animalibus commoda est, quia
humectat & refrigerat: Croci vnciam vniam infundes in vino veteri, draganti vncias
tres infundes in aqua calida, his adiunges fasciculum viridis porri, item fasciculum viri-
dis apii, herbae portulacae succi heminam, lactis caprini sextarios tres, oua septem,
olei rosei libram, mellis vncias 3, passi sextarium 1, vini veteris quod sufficiat. ex qui-
bus omnibus diligenter commistis atque contritis, ad cornu per triduum sextarios singu-
los animalibus dabis. Alia quoque refrigeratoria potio: Vini veteris sextarium, olei li-
bram semis, oua tria, succi coriandri cyathum 1, lactucarum cyathum 1, follester ad-
misces, & in tres diuides partes, daturus per triduum iumentis aestuantibus salutare
remedium. Tamen eo inomento quo potionem defusus es, per singula animalia sin-
gulas heminas aquae frigidae & recens sumtae potioni debes adiungere.

LVIII.

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

bent: a dextra vero omnes infectos seruant. S. M. q) laudatur Virg. imitatur F. S. nobiscum S. M. r) Georg. 3, 80. s) tonderi S. M. t) quod tam dextra quam sinistra S. M. u) relinquatur S. M. qui & totam s. 37 omittit, & statim haec ponit: Parthi, cum primo equitatis pullos, vadunt cum eis in sicum aequalemque solum, cuius longitudo sit 30 passuum, latitudo 5, ubi sit creta ad modum spatii. x) Poterat aliquis somnare aliquid de Gallorum troster & nostro troster: Sed Fresnius in Gloss. voc. trepidar, Guesnerius legi vult hic & 4, 6, 7 ex emendatione Salmastiana ad Capitolii. Maxim. p. 13 Hack. quo loco copiosissi-

me de hoc argumento. y) forte aulicibus, vnde sulci. z) quid si difficultatem? a) loco cum pullos S. M. b) offendit om. S. M. c) ita offendit S. M. d) monitus in initia S. M. e) pro inflex. f) ingressus S. g) & crura aspicit, cum in terram S. M. h) offenditur, in quo magis minutatim equus ambulat. S. M. i) seruetur S. M. l) veniens S. M. m) appellatur S. [C. LVII.] Conf. 4, 28, 31. n) aestus feruescit S. M. b) vtilis S. M. c) vncias tres S. M. d) apii virginis S. M. e) succi lactucae S. M. f) commisceat S. M. g) addendo hora, qua datur potio, heminam aquae frigidae S. M.

LVIII. HIEME quoque potio ista praeberetur: Vini veteris sextarios 3, olei felibram, piperis vnciam 1, rutae viridis vncias 6, cerefolii ^a viridis vel seminis ipsius vncias 3, draganti vncias 3, feminis feniculi vncias 3, baccarum lauri vnciam 1, mellis vncias 6^b, oua quot volueris, & passii quantum vsus exegerit.

LIX. VERE ^a vero & autumno haec detur potio. Cosli semiunciam, caesia fistulae vnciam ^b, Celticae ^c semiunciam, petroselinii semiunciam, betonicae semiunciam, glicericae ^d semiunciam, sagapini semiunciam, spicae Indicae semiunciam, faxifragae, eupatorii, meliloti, iris Illyricae, ana semiunciam, centaureae, gentianae, aristologiae ^e longae, ana vnciam 1, amomi, aristologiae ^f rotundae, ana semiunciam, scinoanthos ^g semiunciam 2, asari, aloë, ana semiunciam, murrae vnciam, opopanax ^h, radicis draconteae, ana semiunciam, croci vnciam, draganti vncias 6, castorei vnciam, absinthii Pontici fasciculos 2, haec omnia in puluerem redacta ad XII animalia ⁱ per triduum sufficere creduntur, ita vt cum vino optimo digerantur ^j.

LX. (ALIA ^a potio, quae omni tempore exhibetur.) Cosli, meliloti ^b, hyssopi, iris Illyricae, aristologiae, sampluci, dracontii ^c, asari, draganti ^d, centaureae minoris, marrubii, gentianae, spicae Celticae folia, aequis ponderibus misces ^e, redactaque in puluerem cernes. sed si aestiuam dare volueris potionem, commisce croci, mellis, & draganti quod sufficiat. Si ^f autem potionem facies hiemalem, addis feminis piperis, appii feminis, & seminis sinapis. Vtroque autem tempore cum ^g boni vini sextario plenum cochleare miscetur, faucibusque animalium diffunditur.

LXI. DE vrinae difficultatibus ordine suo multa dicenda sunt, sed viatorium ^a istud, & physicum, & semper paratum te scire conuenit. Lutum ^b ex cuiuscunque equi lotio factum vino permisce, colatumque per nares infundes, & confessum prouocat vrinam. Item allium conteres & in anum ^c iniicies & veretrum, mox egerit lotium. Item, puluerem quoque thuris cum ovo vinoque permixtum, addito succo apii & caulium, si ^d potionem ^e dederis, prouocabit vrinam. Item, betas ac maluas ad tertiam decoques, ex quibus aquam calentem ad medium sextarium cum melle commisce, & per os digeres ^f, proderit mictioni. Item, cicicem quoque viuum ^g in anrem equi mitte, & alterum ^h supra naturam in ipso foramine quo mingit confrica, facillimum certumque remedium est.

LXII. ITINERVM casibus subuenire cupientes, de pluribus ^a pauca, sed manifesta libabimus ^b. Nam animalia sub fessore ^c vel onere dolor ventris frequenter affligit

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

[C. LVIII.] Conf. 4, 28, 30. a) caespulae S. M. b) duas S. M. [C. LIX.] a) Vere—perio om. F. Sed habet S. notatque in alio MS. ea abesse. Scilicet importunum lemma verba auctoris extruxit. b) hemiunciam S. M. c) sansui, spicae Indicae, faxifragae semiunciam, scinoanthos &c. S. M. d) pro glicirrhizae. e) pro aristoloch. f) pro scinoanthos. g) (Draguntee semiunciam) inf. S. h) opop. radicis seminum. opopanax vnc. 1, dragantidis vnc. septem, cast. semiuncias S. M. i) coclearia S. M. l) misceantur. [C. LX.] a) Alia — exhibetur om. F. Vid. cap. 39 no. a. b) mellis loti S. M. c) Dragun-

tee S. M. d) dragantidis S. M. e) miscens puluerem. & si aestate dare S. M. f) Et si in hieme S. M. g) potum S. M. [C. LXI.] Compara 3, 35 ubi diligentius ista tradi videntur. a) in adiutorium istis physicum remedium semper S. M. b) potum S. M. c) naribus S. M. an aliquis legit natibus? d) potione S. M. Malis forte in vel cum potione. e) ad cornu dabis statim (pro statim) conferti S. M. f) vinum om. S. g) in foramen virgae. Certum remedium est S. M. [C. LXII.] a) plurimis S. M. b) dicamus S. M. c) sessione S. M.

d) (ira)

fligit ^d, vt volentur & procumbant. Semen itaque rutae siluestris vel hortensis, si illa defuerit, diligenter tritum cum vino calido per fauces oportet infundi. Praeterea aquam in qua vsque ad tertiam betae decoctae sunt, succumque earum nitro trito folleret ^d admilces, oleique addes heminam, tepesfactaque in intestinum per clysterem diffundes, cum prius pronum ^f animal sterneris, vt injectum ad interiora perueniat ^e. quae si forte defuerit ^h, mel coctum cum tertia parte salis triti cogis ⁱ in pilulas, ita vt collyria ad ovi magnitudinem facias, similiterque prono animali in intestinum vel quinque, vel septem, aut nouem collyria inferere curabis. post ⁱ soluitur venter & mitigatur dolor. Item ^m, physicum traditur os ⁿ limacis neque manu immunda, neque terra, neque dente contactum alligare vmbilico dolentis curare continuo.

LXIII. PLERVMQVE dorsum animalibus aut sarcina ^a laedit, aut sella, propter stramentum ^b negligentiam vel oneris iniuriam. quod in itineribus interdum necesse est euenire, sed recens tumor hac ratione curatur ^c: inallonem ceparum vel ipsas cepas in feruenti aqua decoques, & calentes quantum corium valet sustinere, tumori superimpones, & fascia ligabis. vna nocte omnis aufertur inflatio. Praeterea sal tritum cum aceto miscebis, additoque vitello oui, loca quae tumere coeperint perfricabis, recens indignatio destituta ^d siccabitur.

LXIV. CVI ^a curae est animalium salus, potionem superius declaratam, quam specierum numero diapenten ^b Graeco vocabulo nuncupant. Gentianae, aristologiae, murrae, baccarum lauri, rasurae eboris, paria pondera diligenter trita atque permixta, domi, siue in itineribus prius condita ^c, habere oportet in promptu, vt quoties ^d moestum aut horridum videris animal, aut morbi alicuius labe tentatum, statim plenum cochleare ex puluere memorato cum sextario vini optimi per fauces diffundas, & per triduum, etiam ^e equo in labore constituto, digeras, vt aduersus virus internum subueniat. probata curatio. Tussienti autem cum passu hemiuam dabis, & statim sentiet curam. Si liber, cui iam ponendus est finis, legentium non offendit auditum, sequenti volumine inchoantes a vertice vsque ad ungulas ex diuersis auctoribus enucleatas animalium publicabimus curas, vt ordo, qui a ^f natura datus est, in medendi ^g dispositione seruetur, ne indigesta ac membrorum consequentiae repugnans pagina quaerentem confundat, aut tardet.

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

d) (ira) inf. S. e) solerter S. solenniter S. M. f) vid. 1. 453. g) decurrat S. M. h) defuerint S. M. i) reduci S. M. l) (quod) inf. S. m) Item om. S. M. n) ossiculam vocat Plin. 29, 6 f. 36 vbi laudat Harduinus Marcellum. Locust est To 2 p. 232, b. H. Steph. Limacis, inquit, calculum, quem in capite habet, tolle, quod non facile facies, nisi ei, dum in via repit, caput subito abscideris.

Debeo haec loca Cl. Platnerio. [C. LXIII.] a) fagma S. M. an fagma? b) sternentis S. M. recte. c) pellatur S. M. d) striccia S. M. [C. LXIV.] a) Potio diapenten, nominata superius in capitulo morbi tumidi, praeterea haec est S. M. b) pro diapente. c) dista S. M. d) (aut) inf. S. e) in lab. const. equo dabis S. M. f) antea S. M. g) praesenti expositione S. M.

VEGETII RENATI ARTIS VETERINARIAE, SIVE MVLO MEDICINAE, LIBER SECVNDVS.

PROLOGVS.

MVLO MEDICINAE ars iamdudum vitio cupiditatis, & exiguitate mercedis, nullo studiosius ^a discente, collapsa est. Numquid ^b vero exemplo Hunnorum siue gentium aliarum artis ipsius etiam vsus intercidet ^c, dum homines refugientes expensas, barbarorum consuetudinem imitari velle se sinulant, & incurata animantia hibernis pascuis, & negligentiae ^d casibus dedunt? Quae res nulli compendium ^e, plurimum attulit damnum. Prius quod Barbarorum ^f animalium aliae ^g naturae, & ad omnem iniuriam durius corpus est. Deinde quod sic insituntur a paruulis, vt nec positionem medicinalem requirant ^h, & hibernis pascuis vigeant ⁱ, ac siue perniciem frigoris pruinasque ^j sustineant. Nostra vero iumenta & mollioris generis sunt, & tectis frequentioribus assueta, calidissimis etiam stabulis imbuta, cum indignationem ex aliqua necessitate contraxerint ^k, continuo ^l in aliquod genus incidunt morbi. Diligens itaque paterfamilias ^m, cum moribus animalium suorum & cum medicinae expensis atque mercedibus faciat rationem, intelliget, vnus vilissimi iumenti pretium ad multorum, quae sine dubio peritura sunt ⁿ, si curata non fuerint, salutem posse sufficere.

CAPVT I.

IN vniuerso animantium genere caput obtinet principatum, quod eminentius caeteris, dominatum quandam circa loci ^a ipsius conditionem sortitur. In eo est odor, gustus, auditus, ac visus: quod quantum habet potestatis, tantum sustinet ex labore ^b discriminis. Causas itaque ex quibus aegritudines generentur, & signa, per quae qualitas eorundem possit agnosci, curas etiam, quarum medela sanitas reuocetur, per ordinem ^c indicare tentabimur. Plerumque autem in corporibus iumentorum indigestionis vitio sanguis ^d corrumpitur: quod euenit cum ex ^e aestu vel frigore debilitata sunt membra, & in ^f capite frigus sanguis vertitur in virus. tunc enim repletis venis cerebri membrana disten-

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

[LIB. II. Prolog.] a) studio suis S. M. b) nuper S. M. c) intercidit S. M. d) negligentius caloniis S. M. e) (sed) inf. S. f) Barbaricorum S. M. g) alia natura S. M. h) incurant S. M. i) degant S. M. l) nuncque S. M.

m) sustinuerint S. M. n) continuo om. S. M. o) forte inf. si. p) essent S. M. [C. I.] a) subiecta loci ipsi conditione S. M. b) sanguinis plenitudo S. M. c) ex om. S. M. d) nexii sanguinis virus in caput se rapit S. M.

e) salu-

distenditur, & somni salubritatem ^c frequenter excludit. Ex quo necessario dolor capitis, moestitia, & imbecillitas subit ^f. Quae valetudo & prima videtur, & leuior, si velox medicina subuenerit.

II. CAETERVM cum noxiis sanguis membranam cerebri & ^a ex vna parte pertuderit, & eandem ^b dolore nimio coeperit praegravare ^c, efficitur animal apiofium ^d: cuius & mens hebetatur, & visus. Nam cerebri incolumitas & oculus pascit & sensus. In qua passione quia vna pars capitis praegravatur, tanquam ad molam ^e vadit in gyrum.

III. CVM vero medium cerebrum corrupti sanguinis virus infecerit ^a, animal freneticum redditur, vt repente saliat, & velut ^b effugere velit, parietibus ^c se tanquam irregibilis impingat, nec possit ratione aliqua contineri.

IV. CARDIACVS ^a is est, cui cor dolet. Cardiacus ^b autem fit, quoties sanguinis illa corruptio stomachi vel ^c thoracis implenerit venas, cerebrumque ^d percussit, cor etiam pestiferi humoris labe constrinxerit ^e. Quae valetudo inducit ^f mentis alienationem, & corporis sudore monstratur, ex quo ^g diffilline liberatur ^h.

V. QVOD si apiofium ^a simul passio thoracis innuerit, facit ^b continuo rabiofium. Ex ardore enim nimio iecinoris & sanguinis, venae cordis neruique praefocantur, ex qua constrictione fit dolor ipsius loci vsque adeo, vt mordendo se comedit. Ex quibus valetudinibus si animal fuerit liberatum, & post curationem aliqua pars cerebri fuerit imminuta, vel tumor subcreuerit, ineptum iumentum, pigrumque redditur, & in ^c illa parte capitis vbi vitium remansit, difficile se gyrahit, & ex eo latere se parietibus iungit, & tarde incedens, non sentiens plagam, ambulaturae ^d gratiam perdit, & ^e erit submisso capite, & cum stare coeperit cum tarditate se monet, minus etiam videbit, nec cibum nec potum recusat. Quem si curare volueris, cyclo ^f curabis. In omnibus ^g supra scriptis valetudinibus, primum ^h de temporibus minuendus est sanguis, sed & de matrice aliquando tollendus. Cura autem pene omnium similis ⁱ est, cuius ordinem sequentia declarabunt.

VI. MEMINERIS autem omnes valetudines capitis, praecipue veteres, periculosas, cyclo oportere curari. Cui haec obseruantia & ordo est adhibendus: Triduo ab hordeo abstinebitur ^a animal, temperabitur etiam mollibus cibis, post diem tertium de dextra ac ^b sinistra, prout aetas aut vires, vel validudo permiserint, de matrice sanguis auferetur. Quo facto, per triduum viridi ^c cauliculorum ac lactucarum sustentabitur cibo ^d. Primo vno die a cibo cum ^e suslinebis & aqua, nouo autem die ossas caulium cum liquamine & oleo optimo temperatas non minus viginti digeras, cui nihilominus lactucam dabis in cibo ter ^f in die, post potionem bibere semper incipiat. Si vero ^g ven-

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

e) salubritas fr. excluditur S. M. f) subsequitur S. M. [C. II.] a) & om. S. b) eadem S. M. c) praegravatur S. M. d) opiofium S. M. e) uti equum aut mulum rapit S. M. [C. III.] a) infestauerit S. M. b) velut om. S. M. c) Hinc ad fi. om. S. M. Vid. c. 4. no. h. [C. IV.] a) Cardiacus F. om. S. M. b) cardica S. M. pro morbo igitur vel passione posuit. c) & S. M. d) cerebrum contuss. S. M. e) perfrinx. S. M. f) inclacis S. M. g) qua S. M. h) hic ponun-

tur omiffa e. g. no. e. [C. V.] a) opiofium S. M. b) conti. rab. efficitur S. M. c) illa pars S. M. d) ambulans grauitur pergit S. M. e) & om. S. M. f) ex cyclo & helleboro env. S. M. g) (autem) inf. S. h) prius S. M. i) eadem S. M. [C. VI.] a) abstinebit S. M. b) aut S. M. c) iure S. M. d) & post. S. M. e) & a qua abstinent. nouo iam die S. M. f) ita vt secunda die S. M.

venter vehementer ^g solui inceperit, caulium offas dare desistes: sed ^h dabis paleas & ⁱ
 fursures, ita vt sequente die penitus nihil manducet, sed solam aquam percipiat ad bibe-
 4 dum, ac postero ^j die inducatur in cellam balnei calidam, & sudet. Opus est autem di-
 ligentia vt reducat ^k celeriter de calore, ne intercluso spiritu pereat: tunc extergetur ^l
 diligenter, vinoque & oleo largiter perfricatus, accipiet cum ^m nitri pulnere folia rasan-
 5 conpersa, quantum conuodum est. Postmodum cum radicibus cucumeris asini viri-
 dis minutatim concisis oleum optimum misces, & in vase nouo ita decoques vt tertiam
 6 trem resoluat. Sed si vltra inodum fluere coeperit, lenticulam & hordeum pari ⁿ men-
 sura friges, & de ^o his singulas bilibres per dies singulos cum fursure & paleis dabis.
 7 Quinque itaque diebus operam refectioni ^p eius impendes, & leuiter exercebis, vt ^q in-
 telligas ^r quantum vires corporis sanitasque profecerit. Post haec ^s cum pro arbitrio des-
 pumabis. Sequentie die caput eius purgabis exorica ^t, vel radice Dianaria, quam Arte-
 misiam ^u dicimus: si haec nou fuerint, ex liquamine optimo cum oleo mixto. cuius ca-
 8 put pedesque conneclis ^v. Cum bene purgatum agnoueris, soluto ^w, butyrum ex oleo
 roseo solutum infundes in nares, vt illo purgationis nitigetur asperitas, ita vt singulae
 9 cotylae singulis naribus infundantur. Si ^x supra dictae potiones non soluerint ventrem,
 mellis, hellebori albi pondus vnius denarii cum hemina dulcis vini bene tritum in potio-
 ne recipiat, vel certe scammoniae pondus duorum deuariorum diligenter tritae cum dul-
 10 cis vini hemina simili ratione dissuades in fauces. Quod si venter vltra modum dissolu-
 tus discrimen importat, anagallicum succo ptisanae ad restrictionem ipsius dabis, lenticu-
 laeque & hordeum frixum, singulas bilibres cum paleis & fursure praebebis in cibo.
 11 Ad vitium, partes quae in causa sunt, sinapizabis diligenter, sinapizatum caute ser-
 ren, vel quod vultus creditur caprino combures, vltra curaturus ex more. Potionem
 quoque ex antidoto polygresso ^y per dies plurimos dabis, & exercebis leuiter, & ad ci-
 baria ipsius aliquid per partes semper adiunges, donec ad pristinae consuetudinem reuo-
 12 cetur. Insanabiles valetudines cyclo ^z affirmantur posse curari, id est, insani corroborari.
 Caduci cyclo curati videntur in capite: morbi vero, dysenterici, coriaginosi, or-
 thopnoici, strophosi, cyclo curentur in renibus.

VII. CEREBRUM plerumque diuersis passionibus commouetur, quod his de-
 prehenditur signis: Ambulabit prauus ^a, & frequenter offendet, & toto se corpore com-
 mouet. Cuius ista curatio est: Baccas lauri numero x x, nitri selibram, rutae mani-
 pulum: quae omnia diligenter trita, cum aceto non acri ^b, & oleo optimo rosaceo com-
 mixta ^c, hieme calefacies, perunctoque oleo capite eius & cerebro, vel auriculis, cere-
 2 bellum de lanata ^d pelle conuoluas. Quae si forte defuerint, farinam hordeaceam resi-
 nam

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

g) vehementius S. M. h) sed om. S. & S. M.
 i) aut S. M. l) postremo S. M. m) educatur
 celerius S. M. n) tergetur S. M. o) hanc potio-
 nem ex pulueri nitri, folia raphani, radices cucu-
 meris siluestris, contere & adde oleum, coque in
 vase nouo ad tertiam S. M. p) pariter S. M.
 q) de om. S. M. r) refectionis F. s) vt om. S.
 t) in inf. S. M. u) hoc ipsum S. M. x) exorica
 S. M. quid si conyza? Certe laudat eam in re-
 simili Caelius Aurel. acut. 2, 9, 40. y) Arte-
 misiam S. M. z) Nimirum vt despumare possit:

eadem causa deiici alia iubet, deponi, vel elidi.
 a) butyro & oleo roseo simul mixtis inf. S. M.
 b) Hinc ad finem cap. om. S. M. c) pro po-
 lychr. d) h. e. caute adhuc descripto, de quo
 etiam Hippiatr. Ruell. c. 100 p. 93. b. venter &
 tempora cerebro candentibus laminis exulceranda:
 & p. 96, a. Caput leniter aduendum. [C. VII.]
 a) improvidus S. M. Oblique graditur Ruell. Hippiatr.
 2, 102 p. 97, b. vbi idem remedium. b) a-
 cro F. c) mixta S. M. d) lanata F. S. nobiscum
 S. M. & Ruell. Hippiatr. p. 96, a.

c) con-

namque miscebis, ex quo cataplasma confectum ^a cerebro oportet imponi. Praeterea ^f ceram oleo cyprino coniungis, & linteolo inter auriculas ad ceroti instar imponis. Sed & reliquum corpus potionibus refouendum est. Tres ^g fluuiatiles cancos conteres diligenter, & cum duabus vnciis fucci caulium, addito lactis sextario, olei duobus cyathis, peruniscebis, & colatum per os diffundes ad cornu. Quorum si inopia est, mellis cyathos duos, aquae calidae sextarium ¹, coquito, ex quibus pastillos facies ^b, & in aqua frigida dilues, & dabis in potum. Praeterea si hieme curaueris, farinam triticeam; si aestate, hordeaceam, aquae frigidae adinuicem annuli ⁱ permixtam, in potione praebebis.

VIII. DE capitis dolore multi auctores ^a multa dixerunt. Cuius haec sunt signa. Tumor circa oculos apparebit, pabulum recusabit, lingua eius & palatum labiaque tumebunt, quanto vehementius increuerit morbus, tanto exoritur ^b amplius tumor: ambulantes toto corpore vacillant, vmbraeque ^c suam vel odorantes expauescunt. Cuius passionis ex corruptione sanguinis nascitur causa, cum indigestio ^d ciborum naturali meatu intercluso, vel certe derelicto, in eas venas, quae circa tempora sunt, defluit ^e, membranamque cerebri vitiat. Cui sanguinem de temporibus oportet minui, & continuo oleo acetoque permixto ^f caput largiter perungi. Quod si hiems fuerit, hordeum ^g pridie infusum in aqua & decoques, calidamque ^h in sacculos inuimittes, iumentorumque caput fumentando ⁱ diutius vaporabis. Alii auctores ^a tolli de palato sanguinem iubent. Tunc ciuioliam cretam ex aceto infusam, & merdam bubulam recentem cum nitro trito miscent, & in cacabo super carbones decoquunt, calidumque cerebro languentis imponunt, aceto rigantes ne creta astringatur ⁱ ad pilos vsque cum prius calida fumentauerunt ^b caput. Dolorem capitis prope ^c ad insaniam ista signa demonstrant: Quoties ^d graue est, & in praesepio se deponit, lacrymae frequenter oriuntur, auriculae stabunt, oculi grauiore erunt, anhelitus ^e creber, aridus pilus, tremores frequentes, tristis aspectus. Quem in primis ab aqua abstinebis, ne nimium bibat; de vtraque parte colli sanguinem detrahes; caput sicut scriptum est curabis.

IX. DISTENTIONIS quoque validitudo ad capitis praecipue causam refertur. Cuius haec erunt signa. Impediente caligine obscurabitur visus, tremor & sudor totius corporis insequitur, quod ^a vitium contingit ex aqua, si siudans ^b iumentum biberit: vel ex indigestione cibi, si ^c non dormiat, vel substrictus manserit. Huic capitis membrana distenditur. quae passio caeterarum valetudinum & fons probatur & mater. nisi enim inter initia curaueris caput, vt animal dormiat competenter, sunt appiosi ^d, ^g infani, rabiosi, frenetici, cardiaci. Igitur cum animal distentionis aegritudo comprehenderit ^e, de ceruice eidem sanguinem tolle pro magnitudine corporis & ^f aetatis. Et ^g si aestas erit, oleo & aceto caput totumque corpus perunges, & diutissime confricabis, loco refrigerato & opaco inclusum continebis, substernes etiam stercore ^b sicca vel paleas,

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

e) confectum S. M. f) Hinc ad fin. cap. om. S. M. g) VII Hippiatr. l. c. h) Qui ex aqua & melle vna coctus? non videtur posse. i) pro amyli. [C. VIII.] a) veteres S. M. b) crescit amplior S. M. c) vmbra. expauescunt om. S. M. d) indigestione S. M. e) transire non possit. cuius haec est cura. Primum sangu. S. M. f) permixtis S. M. g) forte calidumque. Neque enim aqua, sed hordeum

immitti potest. h) pro foment. om. S. M. i) in pilis S. M. l) ac prope infra S. M. m) anhelitus — aspectus om. S. M. [C. IX.] a) hoc S. M. b) sudat ium. & S. M. c) si — competenter om. S. M. d) opiosi S. M. e) appreh. S. M. f) vel S. M. g) Hinc ad ff. 3 om. S. M. h) stramina coni. Morg. IV, 22. Sed Vid. Ind. v. sterco.

i) forte

leas, vt prouocet ipsa mollities ad cubandum. locum calidum declinabis, nam impedit somnum. fursure, vel paleis, vel foliis lactucarum reficies. praeterea potum praebebis exiguum. cum conualescere coeperit, modicis ambulationibus exercebis. vbi idoneum visum fuerit, ad cibaria largiora infusum ⁱ hordeum ad pristinam consuetudinem paulatim per incrementa reuocabitur. Si die septimo non profecerit, sanguinem iterum de temporibus emittes, & caput sine intermissione curabis. Potionem ^k dabis qua sanatur appiosi ^d: Nasturtii siluatici feminis uncias singulas, piperis scrupulos ^m 3, croci drachmam vnam. Quae omnia bene cribrata ⁿ atque commixta ex aqua temperabis ^o. trochiscos ^p facies, vt habeant non minus quam singulas drachmas ^q. In ^r dieta vnum trochiscum in aqua dissolutum per os digeres. quod quotidie oportet fieri donec sanitas redeat. Si non appetit cibum, singulos trochiscos solutos cum succo pitanae quotidie praebebis. Vinum nunquam dabis. Capitis enim valetudo summo mero deterior efficitur.

X. Si quod iumentum appiosum ^a fuerit, in praesepio ^b incumbit, oculos ten-
fos habebit, micabit ^c auriculis, visus caliginem patietur, & gyrat in circulo tanquam
ad uolas. ^d

XI. Quid si etiam fuerit conuersus in rabiem, sic intelliges: Subito ^e hin-
niet tanquam furus, parem suum appetit morsu, vel hominem, praeseptia, aut ilia sibi
mordicans rodit: quem sicut appiosum curabis. Proorsus abstinebis ^f ab hordeo ^g, niol-
libus cibariis sustentabis ^d. Praecipue tamen ⁱ apium viridem ^j quantum voluerit praebebis.
Sanguinem de temporibus aut de ceruice emittes ^k, loco tenebroso stantes, caput
eidem huiusmodi acopi ^b confectioe curabis: Opopanacis libram ⁱ 1, resinae, terben-
tinae ana uncias 2 ^l, galbani ^m unciam 1, resinae firixae uncias 3, masticis tritae uncias 2,
olei veteris libram 1. ex hoc ei cerebrum & ⁿ auriculas confricabis, oleum tamen solum
ac liquidum in aures eius suffundes. cuius ^o tamen prius quam acopo vtaris, saccellationi-
bus caput cerebrumque vaporare te conuenit, & caput appposito cerebello ^p communire.
Potiones quoque ex trochisco ^q superius memorato quotidie praebebis, collyrio acri in-
ungis assidue vt caligo ex oculis possit auferri. Quae cura si non profecerit, caput &
tempora sub ipso protocornio semisse inuris cauterio, quod & super venas temporales
facies. Plerique tamen, facies ^r ne deformet iumentum, solo tabulare palati conse-
cto ^s, sani fieri possent. Feruor enim foci debilitatem capitis tollit, & membranam
inuenti ^t pristinam, sanitatique restituit.

XII. Alii auctores insanientis iumenti ardentes & sanguineos ^a oculos & hu-
more suffusos ^b, stantes auriculas dicunt vel micantes ^c, vt ad instar indomitorum nec
capi.

VARIETAS LECTIIONIS ET NOTAE.

i) forte *infuso hordeo*. k) *Potio etiam datur*
S. M. l) *feminis* — *feminis* om. S. M. m) *vn-*
ciam — *unciam* quae S. M. n) *trita* S. M.
o) (♂) inf. S. oo) *pro trochiscos*. p) *(in die)*
inf. S. q) *Hinc ad si. cap om. S. M.* [C. X.]
a) *opiosum* S. M. b) *praeseptum* S. M. c) *nuta-*
bis S. M. d) *cohaeret sine distinctionis nota*
C. XI S. M. [C. XI.] Conf. Hipp. Ruell. c. 100.
p. 96. a) *subbito* F. *inueniens tanquam sanum*
S. M. b) *abstinebis* S. M. c) (♂) inf. S.
d) *fomentatis* S. M. e) *autem* S. f) *pro viri-*
de. g) *educi* S. M. h) *apii* S. M. i) *unciam*

S. M. l) *tres* S. M. m) *galbani* — *uncias* 2
om. S. M. n) *(inter.)* inf. S. o) *Hinc ad si. cap.*
om. S. M. p) *Hipp. l. c. caput lanata pelle con-*
teges. q) *pro trochisco*. qq) *h. ene species & ad*
specus deforme reddat. Conf. i. 28, 4. r) *ulso*
F. M. & S. M. quae glossa videtur: Verum au-
tem consilio *pro confuso ex confuso*: vid. 2, 14, 4.
it. 2, 22. 3 & 2, 27, 3. s) *Quid si legamus,*
membranam mentis pristinam sanitati. Vid. Ind.
v. *membrana*. [C. XII.] Conf. Hipp. Ruell. 2,
100. a) *sanguinolentos* S. M. b) *(vul)* inf. S.
c) *nutantes* S. M.

d) *capi*.

capi possit, & captum ^d, parietibus se illidens conetur ^e effugere. terram pedibus fodiet, & multum flegnatis ^f ex ore profundet. quod hac ratione curatur, vt ^g auferatur ^h ei sanguis de angularibus ⁱ venis, de palato, & post de cruribus. a cibo ^j eadem die abstineatur & potu. Alia autem ^k die aquam frigidam dabis ei bibere. Auferantur ster- ^l cora quae in ano eius ^m sunt, per quadriduum continuato clylere, curabitur venter ⁿ, vngetur cerebrum, secreto collocabitur ^o loco, accipiet in ^p substantiam ^q porros, & ^r herbam mollissimam, aut mollissimum foenum. His potionibus percurandum, pulue- ^s ris turis ^t drachmam ^u 1, aceti albi sextarium ^v 1, radicis panacis vnciam ^w 1, herbae saxi- fragae vncias ^x 3, ex aqua multa per os dabis. Lactis ^y caprini sextarium vnum defun- dis in fauces. quod si defuerit, ciminum rusticum pondo duo in puluerem rediges, ad- ditoque olei optimi vno ^z ebulo, ex aqua multa diffundis ad cornu. Sed caeteris potio ^a haec aptior creditur: apii vnciam ^b 1, iusquiami ^c vnciam ^d 1, feminis apii vnciam ^e 1, fe- minis lactucae vncias ^f 2, papaueris siluestris vnciam. quae omnia in puluerem redacta commisces, & vnum cochlearium magnum ex aqua dabis, vel si cibum non accipit, ex ^g succo pitanae. obscuro & frigido & ^h laxiore loco statues, silentiumque praebebis vt dor- ⁱ miat. prius tamen oleo ac pice liquida caput perunges, auresque complebis, tempora etiam munes cerebellare ^j vel fasciis, mirram ^k quoque aridam conteres, & aceto oleo- que miscebis, corpusque eius totum diutissime confricabis. Solent constringi ^l & obrui ^m stercore vt fudent & dormiant ⁿ. Quibus si somnus venerit, asseret sanitatem. Rabio- sum vero iumentum eadem omnia, & maiora ostendit quam insanum. Nam & alia ani- ^o malia comedit, & facit ipsa ^p contagione rabiosa. Plerumque etiam ^q morbosus intesti- na sua extrahunt & hinniunt ^r fortiter. Quae valetudo ex nimia sanguinis abundantia & ardore contingit. Curatur autem obseruatione & potione superius declaratis.

XIII. CHIRVRGIA appellatur quodcumque secatur ferro, vel cauteriis vri- tur, quae ^a cum sit omnibus membris animalium, praecipue tamen capitis necessaria est medicina. Quodcumque igitur iumentum in qualibet parte fregerit caput vel nudaerit ^b casu, follicite curandum, ne indignatio vulneris in nervos cerebrumque penetrando peric- ulum generet. nec in primo medicamentis vti acrioribus conuenit, sed magis melle ^c ^d curare. cum ad maturitatem venerint illa quae fracta fuerant, ossa ^e laxantur, tenta sol- lenter ^f, & mobili manu vel forcibibus ^g eximito. Reliqua fragmenta ossis, quae aspe- rata sunt, ferramentis caedito ^h atque perradito, vt carnem facilius inducant. nunquam enim clauditur vulnus si non raseris, donec sanguis per os ipsius respondeat. In quo ma- ⁱ ior est adhibenda cautela, quia solet in locis ossuosis ^j & commissuralibus fistula fieri. quae ^k cum euenerit, parumper ^l iniuria afficit vulnus, per quod non sanies, sed hu- mor liquidus emanat, nec vnquam deducta ^m cicatrice solidatur. Quod si euenerit, hac ratione

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

d) capite S. M. e) nisi teneatur effugiet S. M. f) statim S. M. g) vt om. S. M. h) angularibus S. M. quod verisimilius. i) (autem) inf. S. l) vero S. M. m) ipsius S. M. n) purgetur ven- ter & cerebrum, & obscure coll. S. M. o) con- loc. F. p) ad S. M. q) (intuba) inf. S. r) in herba & moll. S. M. s) thuris S. t) libram S. M. u) duas S. M. x) Lactis — cornu om. S. M. y) forte acetabulo. z) pro hyoscy. a) succum pitanae dabis S. M. b) & lax. om. S. M. c) ce- reb. vel om. S. M. d) myrrham S. M. e) (dili-

genter) inf. S. f) obdorm. S. M. g) ipso conta- ctu S. M. h) enim S. M. i) inuenit F. S. nobis- cum S. M. & Hippiatr. Ruell. 2, 100 p. 95, b. Im- portune hinniunt edunt, & saeuunt moriu. [C. XIII.] a) Quae omni. membris an. cum praec. cap. S. M. b) molliter S. M. c) ossa lax. om. S. M. d) solenter S. M. e) forpibus S. M. f) competensibus S. M. g) saxosis S. M. h) quod S. M. i) parum & incurabile efficit vulnus, quod non sanies, sed hu- morem liquidum emittit S. M. recte, puto. l) ducta S. M.

XXX XXX

5 ratione curabis. Papyrus ^m per ipsam fistulam traicies ⁿ, ita ut capita papyri, quae ^a extra fistulam eminent, ex utraque parte alligas ^p lino ne cadat, & diebus v, vel pluribus, donec callositas fistulae papyri ^q distentione turgescat, & maius vulneris foramen ^r fiat. Tunc ^r ad mensuram vulneris ex fistulari medicamento collyrium faciens ^s, exempto papyro intra ^t fistulam iniicies, ut impleatur ex integro, plane ^u ne excidat, munies diligenter. Post dies quatuor vel quinque soluis ^x, si fistula ceciderit, traumatico curabis, quod vulnere semper immittes, donec spissa sanies & non multa in eo loco reperia-
7 tur. Cum autem iam limpidum videris collyrium, fac pollinem herbi ^y, & thus masculum tritum aequis ponderibus cum melle decoquito, & plagae ipsi imposito, per dies plurimos quotidie curato ita, ut deprimas ipsas partes vulneris, quatinus iunctae citius
8 cohaerescant ^z. Si grauitur offenderit caput, ut cerebrum vexet intrinsecus, continuo de temporibus sanguinem eidem oportet auferri, & spongiam aqua ^a, si aestas fuerit, oleo roseo, & aceto aequa parte commixto capiti eius imponi, fasciaeque connecti, & ci-
9 bos virides praebere. Si nec ipsos appetit, quia omnem cibum recusat, fabam moles & conuerter in pollinem ^b, farinam quoque triticeam pariter admisceas, & cum mulla per cornu ad substantiam animalis tam diu faucibus eius infundes, donec cibos virides appetat, quos aqua marina vel falsa oportet aspergi.

XIV. AURIUM ^a ut vicinitate proxima, ita periculi non discrepans cura est. quae si casu aliquo fuerit a radice contusa, & collectionem fecerit, eam cum maturauerit, scalpello secato, & pus sinito fluere, tum linis aceto acerrimo & oleo per triduum, quarta die traumatico curato, donec sanetur. Etiam si cartilagineum vexauerit, eiusdem
2 medicinae observatione proficiet. Si vero a radice auriculae, vel commissa capitis tumor magnus cum duritia exibat, ex foenigraeci & lini semine & tritici polline cataplasma imposito, maturatam ^b collectionem scalpello secato, ita ut inferius plaga spectet,
3 quatinus ^c humor per prona decurrat. Vino, oleo, & sale mixto infusus ^d lennificos inducis, & vulnus per quadriduum fouebis, post traumatico veris. sed ^e difficilis cura est, quia fistulae in talibus locis frequenter oriuntur, quales euenerint, supra scripta cu-
4 ratione curantur. Si tamen aegritudo vulneris ulterius etiam post medicamenta procedat, vicinae vrendae sunt partes, & cauterio ^f in ipsis collectionibus insigenda sunt puncta ^g veliementius, ut & cutis & causa perumpatur interior, post solerter ^h vltima curanda sunt ⁱ. Non enim aurium est negligenda curatio, ne ex dolore nimio generetur in-
5 sania. Primum purganda est auris diligenter intrinsecus, ut auferatur quod dolorem mouet, aut laedit. Si nihil inuenitur ^j, spongiam nitro & aqua mollior infundes & dilu-
6 es ^m, vnamque noctem intra auriculam infusam spongiam manere patieris. Die tertio nitro & aqua calida fouere incipies frequenter & diu, donec dolor recedat. Quod si
aqua

VARIETAS LECTIIONIS ET NOTAE.

S. M. melins. m) Vid. nosser 2, 26, 1. n) in-
Auris S. M. o) extra orificia ex utraque parte
alliges, ne cadat, & iribus S. M. p) debebat
alliges. q) tergere [forte turgere] papyrus
facias, & nullum vuln. S. M. r) (autem), inf. S.
s) facies, & S. M. t) intra om. S. M. u) &
S. M. x) ita quod caro infecta cadat pro soluis
habet S. M. y) erui S. M. z) crescant. sed si
S. M. a) aqua — fuerit om. S. M. b) pul-

uerem S. M. [C. XIV.] a) Prima f. om.
S. M. b) maturatam — spectet om. S. M.
c) pro quatuordecim. d) infunde, & vulnus S. M.
e) non tamen fistulae S. M. f) cauterio S. M.
g) bene curis & caro vumpatur int. S. M. h) so-
lenniter S. M. i) non est, aurium neglecta cu-
ratione, ne S. M. l) inuenietis S. M. m) sic
infusam vna nocte intra aurem manere patieris.
S. M.

aqua fuerit ingreſſa, oleum vetus & acetum aequis ponderibus adiecto nitro in aurem mitto, & ſuccidam lauam ſuperimponito. Si vulnera fuerint lyparem * auribus inferes & curafli *.

XV. QVODCVMQVE iumentum in oculis tritiacem * patietur, id eſt, vt pili aliam ^b palpebram vrentes ^c lacrymas moueant, viſumque conturbent, hac ratione eratur. Non longe a pilis ab interiori parte ſcalpello plagam dabis ^d in cute palpebrae, poſt forpicebus ^e per longum ad meſuram oculi faſciolam praecides, & impoſitis ſibulis conſues palpebram foris verſus, vt oculus ſine deformitate recipiat viſum & gratiam naturalem. Tunc vero optimo oleo, nec non etiam muria ^f inſuſam ſpongiam ſuperpones, & oculum faſciabis. Poſt die ^g quinto ſoluis, tunc intrinſecus oculum collyrio curabis: deſoris vero tetrapharmacum impones, non prius ſibulas ablaturus quam duxerit ^h cicatricein. Nihilominus & cadentibus ſibulis, collyrii cura non deerit, ne caro ruſus ⁱ ſuperflua excreſcat. Sed plerique adhibent cum deformitate compendium, vt partem ^j quae promuiet ad meſuram naturae forpicebus ^k amputent, pulſa ^l quae frigida ſunt propter fluxum ſanguinis foueant, oculum collyrio intrinſecus curent, ne indignationis neceſſitate laedatur ^m.

XVI. SVFFUſIO ſicut hominum, ita iumentorum impedit viſum, cuius tria genera ab auctoribus indicantur: Stenocoriaſis ⁿ, platycoriaſis, hypocoriaſis, Graece pupula nominatur. Stenocoriaſis dicitur, cum conſtringitur viſus & vires amittit. Quae hac ratione curanda eſt, vt ^o ſanguis de temporibus auſeratur: radicem quoque ^p foeniculi, & herbam chelidonium ^q, vel rutam decoques ad tertias, & cotidie ex ipſa aqua quantum manus patitur ^r, oculum foueatur. Inunges etiam collyrio opobalfamo ^s, quod ſuſſuſionibus prodeſſe conſuevit. [Aduerſus ^t infeſtantes pilos tertia cura eſt, vt ^u leni tenuique canterio genae quae procreuerint ^v inurantur, quo ſacto, ducta cicatrice contrahitur ^w pellis, & palpebra alius ^x eleuata a pupilla ^y curſu pilorum arcet iniuriam.] Platycoriaſis ^z autem eſt, cum ſe ultra naturalem modum pupilla diſſundit, & eripit ^{aa} ſum, nec curari vllatenus poſteſt. Nam ſicut oui vitellus caſu aliquo diſruptus ^{ab} in priorem formam coire ^{ac} non poſteſt, ita ſemel pupilla diſſuſa recipere non poſteſt uſum ^{ad} videndi. Quod euenit ^{ae} equorum ſudore dum membranula quae continet lumen, indignatione ^{af} caloris diſſumpitur: vel certe ſollicitudo longi itineris ad indignationem iumentum compellit, aut laeſum oculum dominus curare neglexerit. Quod cum accidit, oculi ^{ag} ſus

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

n) lipparia S. M. verum eſt lyparem, λιπαρή.
o) curabis S. M. [C. XV.] a) tyriacem S. M. Sed verum eſt tritiaciſm, quod I. A. Fabricius adſcripſit & conſ. Morg. IV, 15. b) quid ſi alieni ⁱ loco non ſuo & importuno enati.
c) vrentes S. M. d) facies in palpebra S. M.
e) forpicebus S. M. f) aqua marina S. M. g) diem quintum S. M. h) induxerit S. M. i) pars S. M. k) e pulſa frig. q. S. M. l) add e. 16, 3. no. f. [C. XVI.] a) Ita ſcilicet ſcribenda haec nomina, στενοκοριαſις, πλατυκοριαſις, υποκοριαſις. Deinde poſt vltimam vocem excidiſſe videtur, coreenim: niſi tamen totum hoc core enim Graece pupula nominatur, gloſſema eſt. In editis fuit ſtenochor, ptoſechor, hypochor, pupula. An haec paſſio-

num pupulae nomina aliaſ occurrant, non habeo dicere. Lexicis certe ſunt indiſta. Apud Arctaeum Diut. 1, 7 p. 34, e. Boerh. eſt πλατυκορια, οὗτοι διχάζονται (ſi videri vel magis videri) πολλὸν ἢ μῆνους. b) verbis ut ſanguis ſubſtit. ſi viſus caligat S. M. c) celidonium F. S. d) calida; inſ. S. e) opobalfamato S. M. f) Quae inelufinae, ea referenda ad e. 15 extr. obſeruatum in libro I. A. Fabricii & a Morgag. IV, 14. g) procreuerit inuratur S. h) conuerſus F. S. nobiſcum S. M. & I. A. Fabr. in marg. i) ſie S. M. alterius reliqui, k) ſie S. M. pupilla curſu rel. l) ſie reſcripti pro ptoſechor. m) diſiectus S. M. n) redire S. M. o) viſum. Quod S. M. p) in equorum furere S. M. q) indignationis calore S. M.

lus videtur incolumis, nullis ^r lacrymis, nullo sanguine, nulla indignatione prodit iniuriam, sed visus ^r tantum declaratur indicio, quod in pupilla ipsius imaginem tuam tantumquam in speculo videre non potes. Hypocoriafis autem a capitis humore descendit, & in uno oculo sese ^r primo ostendit, postea etiam ad alterum transit. Intelligitur ^r autem humore vel lacrymis. Continuo sanguinem ei de supercilio, vel de ipsa parte temporum detrahes, fomentabis ex tepida aqua, in qua radices foeniculi decoctae fuerint cum ruta. Praeterea inunges collyrio opopauato ^r & opobalsamato. Quod si insliteris medicinae, per lacrymarum cursum consuevit saepius caligo sanari. Temporales quoque venae cauteriis inuruntur, & ^r meatum humoris excludunt.

XVII. Quid si vis passionis intulerit cicatricem ^a, diligenter attende quo colore sit membrana, quae apposita ^b pupillae impedit ^c visum: si auroso ^a colore fuerit, insanabilem scias: si candida nimium, etiam noueris non posse curare ipsam. Si vero spissa fuerit, colore oleagineo ^a, mucro sinilis, per paracentesin ^f ad hominum similitudinem, cum fuerit maturata curatur. Tumentum igitur pridie temperabis ^e a cibo, vel potu maxime prohibebis, in loco molli elides ^b, caputque eius & ceruicem apte collocabis. ita patientem oculum facies, ut claudere non possit. deinde ab ipsa fronte paracenterium inter tunicas oculares subiicito, ne pupillam tangas, aut aliquid laedas interius, sed ipsum album de superiori parte ubi hypochysis ⁱ posita est, capitello ⁱ paracenterii deorsum deprimis ad palpebram inferiorem subtiliter. Quod si depositum fuerit, non prius paracenterium eximas, nisi clausum oculum penicello calido diutissime vaporeaueris. solet enim resilire. Quod si ita euenerit, reprimito, donec ita componatur ut resilire non possit. Cum itaque intellexeris claritatem pupillae sine ullo obstaculo hypochysis, tunc eximes ferrum, & inuenies animal videre. Curabis sic. Ex oleo roseo & oui albo anacollumina facies, lanam ^m infundes, & super oculum curatum ⁿ impones, ac desuper fasciabis. Caueto ne ipsa die manducet, & moueat oculum agitatione maxillae; sed tamen si voluerit, bibat. Altera die foliis & calida fomentabis diutissime. deinde foenigraeci succum in oculo subfundis ^o, & rursum anacollumina supra dictum similiter inponis, fasciabisque. Quod cum per triduum, aut quadriduum feceris, oculum foliis, & foenigraeci succo fomentabis ^p, ex melle optimo Attico ^q vuges, donec cicatrix se confirmet & oculus.

XVIII. Est ^r aliud vitium eiusmodi, ut interdum oculo album inducat ^b, interdum limpidet: ex qua passione lunaticum oculum veteres nominauere. Cuius ista curatio est, ut de ipsa parte temporum ^c detrahatur sanguis, interpositis diebus, sub oculo nihilominus sanguineum oportet minui. Cotidie quoque ^a calido fomento oculum curabis desoris; intrinsecus autem inunges collyrio theriaco ^e & acerrimo per plures dies,

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

r) nullius S. male. s) uno S. M. t) speculum S. M. u) intelligantur F. x) opopauato S. M. Verum opopauato. y) ut m. b. excludant S. M. [C. XVII.] a) caecitatem S. M. hypochysin liber I. A. Fabricii in marg. quod verum puto. vid. f. 2. b) opposita S. M. c) operit S. M. d) aurei S. M. e) oleagineo S. M. f) sic scriptum pro paracentesim ubique hoc cap. g) separabis

S. M. h) deiciet S. M. glossa. conf. 2, 22, 1. i) sic. scr. pro hypochysis. hypocisma S. M. foris fuit hypochysma. l) caput S. M. m) forte lanuae. n) curatum om. S. M. o) infundis S. p) (phi) inf. S. q) auctat ira, quod impedit visum, quoniam maribus lunaticum S. M. c) temporis S. M. d) vero S. M. e) theriaco S. M.

dies, donec recipiat sanitatem. Si nihil ex hac ratione profecerit, venas superiores in temporibus supra ipsum locum qui susinet passionem, diligenter perquires & si iuues, vt humor noxius possit arceri.

XIX. QVODCVQVE iumentum in oculo habuerit staphyloma, incurabile est: talis tamen curatio consuevit adliberi: De sub oculo sanguinem ei detrahes, & fomentabis calida cum radicibus foeniculi & rutae decocta, inunges etiam collyrio non valde acri, si vulnus fecerit & deplanauerit ^a, ex succo foenigræci fomentabis ^b, & inunges collyrio leni, quod facit ad tunicas ruptas, donec se cicatrix cum plantis eludat ^c, tunc vteris acriori collyrio, & ^d per dies plurimos, donec quæcunque pars ^e æquari possit ad naturæ similitudinem, compleaturque vt non deformeur obtutus.

XX. SI casu aliquo animal oculum impeerit, aut confricauerit, vel ex percussura læserit & album induxerit, etiam si totus oculus præclusus sit, tamen experimentis hac ratione probatum est cito posse curari. Hederam colliges terrestrem, & in pila mundissima diutissime ^a contundes, succum exprimes, ex hoc animal inunges: potestale ^b medicaminis quamvis desperata consumitur album. Sed si terrestrem hederam non inuenieris, siue baccas hederæ, siue folia contundes, & succum exprimes, & ex eo succo ^c inunges. Si hoc quoque difficile videbitur, aut morosum, paululum aquæ frigidaæ cum foliis hederæ diutissime contundes, succum exprimes, & per ^d siphonem ei in oculum defundis. Quod cum per dies plurimos tam mane quam ad vespæram feceris, album omne tollitur. Sed si vinum miseris optimum & ^e recens efficacius curata sanat.

XXI. ALIQUI auctores dixerunt, si dexter oculus suffusione succiperit, vel album incurrerit, dexteram partem naris, si sinister sinistram diligenter inspiciet ^a: in ipsa callositate narium ^b foramina subtilissima inueniet, quibus tenuis inserenda est fistula, per quam ille qui curare debet os plenum vino insufflet, vt merum per foramen illud penetret. Quo facto oculus incipiet lacrymare. Velocius autem proficiet. quia per interiores venas meri virtus ad oculum penetrat.

XXII. IUMENTVM in oculo ^a in osse percussum, si tumorem ^b fecerit durum, callosum, & ossilagini similem, hac ratione est curandum: Deiecto animali contra causam ipsam cutem aperito, & ossis cisorio gingiuulam, vel cartilagini vel os quod ex se excrecere coeperit, caedito, vt deplanes ad similitudinem partis alterius. Si apte ^c de-

VARIETAS LECTIIONIS ET NOTAE.

f) & ibi adures S. M. [C. XIX.] a) forte deplanaueris. Vultus enim facere videtur ipse oculus una, hoc enim est staphyloma, laborans, deplanat medicus. Hoc mihi intelligere videor etiam ex Hipp. Ruell. 1, 11 p. 18, b. & ex Aet. 3, 2, 34. b) fomentis Sph. S. c) (&) inf. S. d) & om. S. e) partes æquari possint ad naturalem similit. compleantur, & non deformeur obtutus S. M. [C. XX.] a) diutissime. om. S. b) circa oculos oculis inueniendo. nam eius virtute consumitur album S. M. c) oleo oculos S. M. d) per siphonem. om. S. M. e) pro aqua, efficacius est S. M. [C. XXI.] a) (&) inf. S. b) varia S. M. Caeterum notabilis est hic locus, quia docet ductum qui lacrymalis vocatur, vteribus etiam vulgo fuisse cognitum. Addimus Hippiatr. 1, 11 p. 18, b. Ruell. Oculum per angu-

stum quoddam spiraculum prohibetur, quod coniunctum naribus, ad eum ducere cuniculo permittit. Tribuitur Eumelo Thebano, cuius ætas si explorata esset, etiam de antiquitate huius inuenti constaret. Galenum antiquissimum commemorat Cl. Morgagnus Adv. anal. 1 p. 27. [C. XXII.] a) oculi est S. M. b) si in ipso oculo creueris et, cartilago vel simile, sic curato. Eiecto animali in terram contrahere palpebram, & cum ferro cingens incidere superfusitatem illam, ita quod similiter sano: & imple locum de puluili infusus in oleo & aceto, non soluendo nisi tertia die: & sic facit usque ad diem quintum, donec seruer recedat. postea vtere tragmantis corrosiuo, aut medicamento labia cutis conjungis, quam diu limpidum vulnus nequeat S. M.

deplanaueris, aceto & oleo linteolis vel liciuio addito, locum ipsum comples, & fasciabis. tertia die solues, & similiter curabis per dies 5, donec feruor desinat. post traumatico vteris. Catastolico quoque medicamento libraturam cutis consumis, quam c diu limpidum vulnus curetur & adsequetur. Quod d si ipsum os concuari non potuerit tam diu cotidie eradicato e donec sanguinet f atque concarnet, ita vt medicamenta congruentia vulnere imponas. Quod si post sanitatem causa eadem crescere g coeperit, punctis b cauterio subtiliter vrito. Oculorum epiphora i infra oculum detractus sanguis emendat, 4 si vsque ad sanitatem melle optimo inungatur assidue. Praeterea prodest eidem passioni: myrrhae pondus denarii viuius, crocodili stercoris semiunciam, salis armoniaci i semiunciam, sepiae ossium semiunciam, mellis Attici m cyathos 2: ex quibus omnibus tun- 5 sis atque permixtis oculum perunges. Magnae lippitudini adhibetur tale remedium: Myrrhae trogloditis vnciam 1, thuris masculi, croci Siculi, limpidis n Cypriae, aeris vlsi, ana vncias 2, teres o simul, consparges & cernes, aquae coelestis, & Falerni vini, mellis Attici adiciēs quantum sufficit, in vase vitreo condes, & cum necesse fuerit vte- 6 ris. Si casu cilium ruperit, fistulam p dabis & mannam thuris cum ouo impones. Discutit cicatricem oculorum eiusmodi compositio: Spicae r nardi vnciam semis, salis armoniaci vncias 3, catiniae v vnciam semis, croci vnciam 1, piperis semiunciam, in 7 puluerem conuerteris & vteris. Albi vitia deterget ista curatio: Sepiae mariuae ossis rasi 3 decem, croci 3 duos, salis armoniaci scrupulos 2, myrrhae, crocodili stercoris scrupulos duos. Item, album siue glaucomata emendat, vini Aminae i vteris sextarii tres, 9 gariofli sextarius, mellis vnciae tres, quibus omnibus decoctis vteris. Album tollit si ex humore vel percussura enegerit: Sandaricae v vnciae 2, ossis sepiae combusti vnciae 4, 10 piperis albi semiunciam, salis armoniaci vnciae 2, cum melle n permixtis. Cicatricibus 11 ocalorum medetur icuina salua, si cuni sale mandatur in ore, & expuatur in oculum. 12 Sal quoque tritum cum osse sepiae, & sinapis a agrestis semine. Collyrium nardinum: opopauacis scrupulos 2, violae vncias 2, spicae uardi, cassiae, marrubii ana semiunciam, croci Siculi vnciam semis, olei semiunciam & scrupulos 4, piperis albi vncias a 13 sex, gummi scrupulos 5. Item alia confectio collyrii: Aeruginem aeris & salem optatum cum aquis ponderibus & aceti quantum sufficit misces. Necessaria compositio: rutae 14 scrupulos 4, thuris masculi, stercoris columbini, inurium, olei, croci, mellis, catiniae r, olei rosati ana scrupulos 4, diligenter trita miscebis & vteris. Si b vero oculus 15 ictu vulneris insanabilis redditur, & (vt mulo medici dicunt) canchrenata fecerit e, ne periculum mortis incurrat, erui pollinem cum oleo roseo & ouo simul immittito. Cum 16 purgatum vulnus fuerit, cum melle Attico inungito. Sunt & alia multa collyria, quae quia eandem vim, eademque species continent, enumerare superfluum duximus.

XXIII.

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

c) h. e. donec. vid. Ind. d) quo S. e) eradito S. M. f) incarnari coeperis S. M. g) excrecere S. M. h) punctum S. M. i) Leg. epiphoram vel epiphoras. l) albi S. M. m) Attici om. S. M. n) lapidis calcis S. M. o) zere & incorpora cum aqua pluuiali, vino, sale, nitro, & melle Attico, in vase S. M. p) fistulam farinam thuris S. M. Leg. fistulam dabis vid. ad 1, 22, 6. q) Croci, salis Armoniaci ana vñ. 12, myrrhae r 12, Catiniae vñ. 5, stercoris crocodili r 12. Item album siue

glaucomata emendat vini Aminae sextarii 12. Caryophyllorum vñc. semis, Mellis vñc. 12, quibus simul decoctis vtere S. M. r) forte Cadmae. Oculis vtilem docet Dioscor. 5, 84 add. 4, 11, 1. s) amenii F. S. t) Sandarachae conl. Morgag. IV, 15. u) mellis vñc. 12 S. M. x) sem. napsi S. M. y) myrrha laudatur 4, 27, 4 vid. Morga. IV, 15. z) [r] VIII inf. S. a) scrupulos S. M. b) Hinc ad li. cap. om. S. M. c) fecerint F.

[C. XXIII.]

XXIII. PLERVMQVE strumae, vel parotides, aut scrophulae ^a iumentorum guttur infestant, & faucium tumorem ^b producant. Nam & ^c subrecto ^d sunt capite, & tanquam ab stranguria ^e praefocantur. Hos ^f primum fomentis ^g calidis, & cataplasinate ex polline hordeaceo, & resinae vnciei ^b tribus mero valido coctis curari expedit: cum collectio fuerit maturata, scalpello secari ⁱ opus est, & quicquid colle-
ctum fuerit, emittere, & ^j aceto & ^k sale & oleo infusos ^l lemniscos subicere. caeteris quoque diebus traumatico ^m, & medicamentis aptis solerter curare, si ⁿ vulnus pateat, diu sanetur. Nam in his locis ex praeclosure cito solet fistula fieri: quae si euenerit, ut supra ^p demonstratum est, papyro & collyrio poterit perferari.

XXIV. GLANDVLAE quoque animalibus, & praecipue pullis ^a, vsque ad periculum interdum molestae sunt, & ^b in morbum ^c transeunt aliquando ^d; quae inter maxillas inferioresque fauces nascuntur, & ad similitudinem pilularum maiores ^e, aliae vero minores connexae ex carne obdurefcunt, & tumorem ^f sine doloribus faciunt. Quae inter initia perunctae oleo ^g, picula perfricari solent, vehementiusque manibus corrumpi ^h. & ita velut vanescendo sanari ⁱ. Quod si excreuerint anaplius, deiecto ani-
mali, ita ut per medium secentur scalpello subtiliter, cum radicibus eximuntur, ne ^j aliqua vena tangatur. Quo facto aceto & oleo cum sale medicamentisque ^k superius declaratis sanauda sunt vulnera. Plerique vrenda ^l dixerunt. Sed si parua ^m sint, prodest, ceterum maiores exsecandae sunt ferro ⁿ.

XXV. DVM ^a caput pullorum calefecerit prima dentitio, inter ^b gingivas atque maxillas tumor collectioque generatur, quae pullaria vocatur. Cuius ^c passionis tanta tensura est, ut manducare vix possint. Sed cataplasmatibus studiosissime maturanda sunt, deinde ^d scalpello aperienda, post sale, & ^e aceto, & oleo curanda. Pleri-
que ^f etiam cum ferro exentatae fuerint glandulae, propter sanguinis fluxum loca vride-
bere praecipiunt, post sale & oleo octo diebus vtuntur. nec ^g non ex nitro & aqua calida diluunt. Si vitri inopia est, louio calido aut lixiuio vtuntur. Deinde vinum & oleum & farinam de eruo imponunt per triduum, consequenter de ^h vino ac oleo, & farina hordeacea, & melle percurant. Addentes ⁱ, quaecunque plaga fuerit, aut strumae, vel parotidis, glandulae quae tolluntur Lycio ^j medicamento, vulnera ^k percurari ita, ut de malis ^l granatis ficcis puluis aspersus, celeriter ^m afferat sanitatem.

XXVI. [De conficiendo collyrio fistulari.] Si ex aliqua huiusmodi ^a curatione iumentum ^b fistulam in ore fecerit, hac ratione curabitur: papyrum iniicies ^c in fistulam,

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

- [C. XXIII.] a) seruatae C. b) tumore produ-
cuntur S. M. tumore producant C. recte, puto.
c) & om. C. d) subiecto S. M. e) stranguria C.
vid. 3, 15, 2. f) Hoc S. g) sum. C. ut saepe.
h) aeromali coctis C. i) secare pus vel C. l) &
om. C. m) infuso lemniscis C. lauare S. M.
n) fragmantico S. M. o) ut C. S. M. p) superius
S. vid. 2, 13, 4. [C. XXIV.] a) pullis C. b) &
om. C. c) morbo C. d) aliquandoque inter axill.
C. & aliquando S. M. e) alias inf. C. pro aliae.
f) lum C. g) picula & oleo conficari C. &
inf. S. h) hoc est, tractari, subigi, elidi. i) sa-
natur C. l) nec & in ali. C. m) T: quae om. S.
n) esse inf. C. vrendas coni. Morga. IV, 16,
o) parui sunt — exsecandi C. p) Videntur hic
adiungenda quae mox praecipiuntur c. 25 2.
quod monitum iam video in marg. libri Fabri-
ciani & a Cl. Morgagno IV, 16. [C. XXV.]
a) Cum C. b) in gingina atque maxilla C. c) Hu-
ius C. d) debite C. e) ac. oleoque C. f) Haec
fini capitis 24 adnecenda videntur, ubi vid. no p.
g) nono die ex C. h) ac denso farinam de vino
ac farina C. i) attendentes cum quaeque plaga
fistula fuerit strumi vel parotidiae glandulae quae
collantur h. m. l) lotii S. M. licio F. S. sed vid.
ind. m) vel natura S. M. n) mali granati ficei
F. S. o) celeritatem adff. sanitatis C. [C. XXVI.]
a) cinis C. b) tussentum C. c) Lacuna in C.
ad

lam, vt pars eius in ore extet, quam lino diligenter ligabis, ne possit elabi: pars vero foris exeat, quae nihilominus constringenda est lino ne cadat. triduo ^d permaneat, quarta ^e die papyrum eximes, collyriumque ad longitudinem & cauterium vulneris ad arctum ^f fistulae subicies, & ne forte labatur, fasciabis locum, ita vt ad manducandum possit uaxillas agitare: tertio die solues. Si fistula ceciderit, diebus septem vnguento traumatico ^g curabis. deinde collyrium ex melle & erui polline decoctum subicies ad plenitudinem foraminis diebus plurimis. Ad vltimum, anaplereticum ^h ipsi vulnere in-
 3 dicamen inponis, donec omnis plaga, ducta cicatrice, solidetur. Fistulare autem collyrium hac ratione conficies: anisi ⁱ vnciam ^j, ferulae ^k vnciam ^l, aeruginis aeris vnciam ^m, battiturae calcetis ⁿ vnciam ^o, cimini ^p seminis vnciam ^q, teres cum aceto acerrimo, & secundum qualitatem vulnorum, cum vsu exegerit, collyria formabis.

XXVII. FISTULAE nascuntur, quoties nervus, aut cartilago, aut os negligentia vel imperitia curantur, ex plagae alicuius tabido humore vitatur. Tunc enim quae ^a conmeauerit, ad inslar cuciculi, carnem indurat & incallat, & fit fistula, quae nulla ratione sanari potest, nec aliquando coire, nec solidari, nisi penitus eximatur.
 2 Huius a diuersis auctoribus tradita est diuersa curatio. Alii enim scalpello refecari & aperiri iubent, & syringotomio ^b decarnari, medicamentisque acerrimis consumi, & sic postmodum vulnus ad cicatricem coire. Quod cum laboris ac discriminis habeat plurimum, minus tamen prodest. Alii vero cauterio omnem fistulam inuendendam, vicinasque partes eius punctis feruentibus praerumpendas esse duxerunt, quatinus per ignem callositate submoti, astaltici ^c medicamenti vulnera percurentur. Sed melius est fistulam, sicut superius ^d declaratum est, papyri iniectione curare. quia neque nervus, ne-
 4 que vena, neque commissura vexatur. Nam scalpello vel cauterio saepe fit causa deterior, & periculum creant ^e. Collyrium vero omnem callositatem fistulae de alto a radice eius eximit. Quod si os fuerit vexatum quod oporteat radi pateus vulnus, per medicamenti curam non potest impedi. Si vero in alto tabes aliqua vel nervus aut cartilago remanserit, ex eodem collyrio pulnerem facies, & frequenter iniicies. Omnia enim vulnera elimpidat atque per sanat.

XXVIII. INTERDUM ad similitudinem synanches animalibus fauces & caput interius intumescunt, adeo vt bibere aut manducare non possint. Cuius totum & os
 2 & lingua aqua calida fomentatur, & taurino felle perlinitur. Potio autem datur huiusmodi ad cornu. Olei veteris libras 2, vini sextarium ¹ ^a commiscet ^b, nouem ^c quoque Caricas cum nouerit capitibus porrorum decoques, & diligentissime conteres, & in aqua ipsa nitrum Alexandrium tritum quantum ^d sufficit misces ^e, & ex his omnibus potionem

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

ad cap. 28, 1. De re ipsa vid. 2, 12, 1. d) trid. perm. om. S. M. e) alia S. M. f) raditem fist. inieciat S. M. g) stragmantico S. M. h) apostolicum S. M. ratapolicum videtur cogitasse: de quo Vid. Ind. i) Anisi vnc. tria cum forti aceto misce & fac collyria pro qualitate vulnorum cum vsu exegeris S. M. Pro anisi coni. mysi Morgag. IV, 17 coll. Veg. 4, 16. k) ferulae coni. id. ibid. l) chalybis coni. in marg. exempli Fabric. sed legendum chalcitii. Apprime cerle ea huc facit, si audiamus Dioscoridem 1, 93. m) pro cimini. [C. XXVII.] a) quia C. editi male quae. per quam S. M. glossa rrs

qua b) Itareferibere ausus sum. Editi stringentia, quod ortum ex stringo, quod tum ratoris est S. M. glossa est. Itaque syringotomia legendum videre ante nos I. A. Fabricius, vel si alterius coniecturam ille suo exemplo ascripserit, ium Platnerus, & Morgagnus IV, 18. c) caustici S. M. Sed puto verum esse astaltici: quod huic rei proprium verbum est. a adhaesit ex verbo proximo. d) 2, 12, 1 & 2, 26, 1. e) creatur forte leg. [C. XXVIII.] hinc pergit C. b) commiscet C. c) osto S. M. d) quod C. e) miscebis C.

f) tumen-

nem mane & ad vespertinum heminas singulas dabis, ut tumoris ^f ipsius relaxetur & mitigetetur asperitas. Manducet autem herbam viridem, aut quod melius est pascatur. Quae ³ si defuerint, farinam de hordeo facies, cui nitrum admisceris, & sic apponis ^b. Foeniculum quoque molliissimum eliges; quod nihilominus nitro & aqua consperges. Sanguineum non detrahas, nisi forte de palato despumes. Cum coeperit consualescere, nitrum tuum & cribratum, pulueres ⁱ de radicibus cucumeris asinini ^l siluatici commisceas, & ^j vini sextarium, cochlearia pulueris ipsius iunge ^m, ut huius potionis vi resolutio ventre purgetur. Alii ⁿ auctores tumorem capitis ac linguae, vel faucium, etiam si obdurauerit, ita festinantes propter periculum curare nituntur: lapides molares plures igne succendunt, cum candere coeperint, caput equi cooperiunt, & vas plenum lotio sub ore & naribus supponunt ^o, & per vices singulos candentes lapides in lotium ^p immittunt, ut ille vapor ac fumus, a ^q calore lapidum concitatus, os equi & nares impleat ^r. Nam ^s & fustem transuersum, ut apertum os habeat, debet accipere. Quod ⁶ cum diutissime feceris, aquam marinam calefacito, vel certe salein in aqua ^t dulci misceris, feruendoque ^u dissolues; addito aceto acerrimo, caput eius & ^v os, & giugius diutissime confricabis. Postea simum bubulinum ^w cui aceto misceris, & tepefacies, ex quo caput totum ^x frontemque & labia perunges, tunc farinam hordeaceam cum aqua tepida sufficiens pro cibo dabis & potu.

XXIX. Quid si ex ^a sanguine tumor ille indignationis euenerit, ita intelleges, si venis tensis obturabitur ^b halitus ^c, & oculi sanguinei apparebunt, cui de temporibus, si non tument, aut certe de palato, si ibi indignatio non erit, sanguineum oportet auferri. Cretam ^d Cimoliam duabus partibus, & tertiam partem cretae nigrae, ex vino austero temperabis, & dum calet ^e, illinis caput.

XXX. SCIENDUM est autem tubera in corporibus frequenter excrecere, quae Graeci oncomata ^a vocant. Horum variae qualitates & ^b diuersa sunt nomina. Streptoma ^c est tuber, quod in se adipem vel ^d pinguedinem continet. Meliceris ^e est tuber, in quo caro inspissata ^f, quomodo in verrucis, inuenitur. Aneurysma ^g est tuber, in quo sanguis conspirat ^h, vberis venae similis inuenitur. Atheroma ⁱ est tuber, in quo farinola ^j congeries reperitur. Ganglion est tuber, quod ^k fit ex duplicatione nervi, similis tubero cum dolore immobili. Horum omnium via est curatio. Iumentum colligatum

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

f) tumores — relaxentur C. g) quae om. C. h) adpones C. i) pulueri C. k) asinini om. C. & certe alterum alterius glossa est. l) in vini sext. i cochlearia C. m) iunges, ut hac portione C. n) Hinc ad fi. cap. om. S. M. o) adponunt C. p) lesio mittunt C. q) a om. C. r) Non diu est cum nidor horrendus domum aliquam implet: interrogando seuerè tandem compertum est, ad tumorem similem depellendum abscessum ab ancilla veterem circa 24 annis silicem &c. Conf. Veq. 3, 7, 2. s) Danus lectionem C. alii: impleat, & fuisse. Coniectura ad eam peruenit Morgagn. IV, 10. t) aquam dulcem C. u) sic C. fouendoque dissoluit al. x) & om. C. y) bubulum C. z) & frontem & labia perunges. Cui C. [CXXXIX.] a) expletura sanguinis, pro ex platura C. quod eo magis probò, quia etiam est in lemmate. b) praec-

obdurabitur C. praecob. S. M. c) auditus F. M. auditus vel auditus S. M. d) Hinc ad fi. cap. om. S. M. e) cades C. forte cander, quo verbo etiam de liquidis noster vitur. vid. Ind. [C XXX.] a) intomata F. S. entomata S. M. entomata C. & recta ratio, *tyndactra*. b) sed C. c) *strepoma* F. S. *strepiloma* S. M. quod memoriae haerere ratio & eius interpres Morgagnus IV, 20, quo auctore etiam *aneurysma* & *atheroma* eo audacius reposuimus. d) velut S. M. C. e) *Melicelepsi* S. M. f) *conspissata* C. g) *aneurysma* F. S. *aneurysma* S. M. vid. no. c. h) *conspicitur* vrbis bene C. i) *atheroma* F. S. *adheromata* C. vid. no. c. Caeterum hinc lacuna in C ad c. XXXVII. ii) *farcimiosa* S. M. k) quod om. S.

ligatum deponitur, & ¹ contra ^m locum causae sagitta aut scalpello in longum dextra ac sinistra pro mensura tumoris aperitur, ita ut media fasciola cutis, quae supra tuberculum est, intacta permaneat. Post ^m egressis vel eueris omnibus, quae tumorem mouerant, medicamentis competentibus, ea quae supra declarata sunt, producitur ad cicatricem.

XXXI. Si iumento lingua fuerit incisa, statim cum sibilis confusio, deinde vino lauato, post gallam tundito & puluereum cernito, ex eo imponis, donec sanetur. cui dabis foenum molliissimum concisum, & pro hordeo surfures. Alii ^a postquam fibulas acceperint linguaue vino fuerit elota, mel imponendum esse duxerunt, ut plagam purget & curet. Ad vltimum ex malo granato puluereum iniecerunt.

XXXII. Si iumento loculaenta ^m dentium id ^b est gingivae vel dentes doluerint, his ^c agnoscutur signis: hordeum solidum glutiet, inacescit, salivaram plurimum effundit, gingivae intumescunt. Cretani Cinuoliam cum aceto acerrimo macerato, & calentem extrinsecus inaxillis inducito, ne minus quinque diebus: gingivae autem interius cum pulvere corticis mali granati, & melle tertia die diutissime confricato, donec egesta sanie conualescat. Quod evenit, cum humor acrior ex capite in maxillarum defluerit venas.

XXXIII. Quid si animal iuxta collum vel molares, vel alio oris loco os fregerit, ut morsum claudere non possit, & apertis dentibus horreat propter tendit labris, continuo calida fomentabis, & labrum & quae sunt disrupta componis, fasciola tenuissima aceto & oleo madefacta ^a diligenter unam partem, deinde alteram compingis ad locum, & similiter fasciato, ne iterum dissipetur: ^a Cui & corbem ^b constrictam oportet imponi, ne depravet dentes & labia. ^c Cum solveris ad curandum, manu quae ante composueris continet, surforem & farinam hordei mixta in cophino ad manducandum dabis, ita ut quamdiu manducat, manus tua a loco, quem continet, non recedat. Cum iam manducare noluerit, offerro ei aquam ut bibat. Cum biberit, curato similiter, ut supra scriptum est. cui & succum pitanae ^d convenit dari, si minus fortasse manducaverit. Quem tali observatione per dies quadraginta curatum resitues sanitati.

XXXIV. IUMENTO narium cartilago si corrupta sit, & sanguis reprimi non possit, spongiam Afram ^a & thuris masculi pollinem commixtum impone ad locum ^a qui laesus est, et si vulnus factum fuerit in cartilagine, hac ratione curato. Interdum animal ^b despumatum remissus semel de palato sanguis non potest reprimi, propter quam necessitatem, sicut supra scriptum est, in loco in quo sagitta ruptum ^c est palatum, spongiam imponis, caputque eius sursum constringe, & aqua frigida renes cerebrumque ^d testiculosque perfundis. Quae res si tardius subuenit acatiam ^a nigram & thuris pollinem aequis ponderibus ex aceto acerrimo temperabis, totumque caput illinies, donec sanguis ipsa constrictione claudatur.

XXXV.

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

1) & om. S. m) circa locum aut S.M. n) Hinc ad fin. om. S. M. [C. XXXI.] Habent eadem Hippiatr. Ruell. p. 115, b. a) Hinc om. S. M. [C. XXXII.] a) loca S. M. b) i. F. c) hinc F. [C. XXXIII.] a) (b) inf. S. b) trumenam F. M. trumenam vel circumam S. M. vid. Ind. v. circumam. Caeterum Hippocrates apud Hip-

piatr. Ruell. 2, 74 os in capite fractum sollicitari medicamentis frustra vetat. c) Et inf. S. M. d) (per naves) inf. S. [C. XXXIV.] Conf. Hippiatr. Ruell. p. 117, a. a) usum S. M. Penicillum aceto imbutum hic commendat Hipp. b) An Graciscus est? Debebat certe animalis despumato. c) salum S. M. d) aciam S. M. [C. XXXV.]

XXXV. Mature periculum creat, cum incisa vena claudi non potest in palato, sed continuo * sanguinis profluvium inhibetur, si aut candenti cauterio fuerit meatus ille combustus, & suspensum altius caput. Cum per nares sanguis defluit, nec potest aliter retineri, corindrum viridem sufficienter tundes, succumque eius expressum, substricto equo, naribus infundes, frigore naturali venas protinus claudit: chartam etiam & lanam conbures, ipsamque pulverem per fistulam insufflabis naribus.

XXXVI. MUCORVM etiam qualitates, qui per nares effluunt, conuenit nosse, ex quibus genus passionis ostenditur, & causa cognita facilius curari potest. Mucus limpidus cotidianus est, & nisi nimius * fuerit, non debet esse suspectus. Crassus autem & candidus a cerebro defluit, & admonet ad medellam capitis fessinandum. Rubens, tenuis, frigidus, veteris perfrictionis * prodit iniuriam. Propter quod theriomaticis * potionibus calefieri animal oportet. Coeruleus, id est, fuscus, levis * ab interioribus venit, qui indicat febrem: & ideo conueniens leptiperisis * id est, piretran adhibenda curatio est. Crassus autem, spumosus, & pallidus, a pulmonibus nascitur, qui suspiciosos * ostendit: quibus difficile, nisi fessinatum fuerit, subuenitur. Fabaceus vero a glandulis serpit, quae celeriter aut eximendae sunt, aut ferro curandae, ne conuertantur in morbum.

XXXVII. SAEP E iclu vulneris animalibus per nares sanguis fluit, quod vitium cusionem * vocant, quod praecipue contingit, si equus ultra vires agatur ad cursum: omni * corpore oleo & aceto perungendum est animal, ac loco tepido statuendum, cooperiendum etiam diligenter, dandaque * opera, ut mollior cubet, nec ad deambulandum cogatur, sed cibo diligentius reparetur *. tunc eruae * vnciam i cum lacte conteres, & per cornu naribus infundes. Quod si erua * defuerit, aristolochiae vnciam * i, croci semiunciam * cum vino dulci conterito, & deiecit * per nares. Similiter coriandri viridis succum exprimes * & naribus infundes.

XXXVIII. Si polypus oritur in naribus, praeccluso spiramine strangulabitur, stertet, humidus profluent muci, pericula * passionis plurima, haec medicina subuenit. Si prope polypus * fuerit, acutissimo excabatur ferramento. Curandum * his rebus, quibus circumcisa sanantur. Si vero altius fuerit, cauterium plumbeum quadratum facies, ex quo calefacto polypum frequenter inures, & sic polypum sanas.

XXXIX. IUMENTVM si fuerit fideratum, his agnoscitur * signis. Labia eius & maxillae nec non etiam nares eius * deprauantur in parte *, ita ut vix cibaria dentibus inlidat *. Quae etiam humoribus plena reperies, & cum voluerit bibere, os vsque

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

[C. XXXV.] a) cons. profluit sanguis. prohibetur autem, ff. S. M. Accipit interpolator τὸν continuous, pro perpetuo, ut solent barbari. [C. XXXVI.] Similia habet Pelagionius Hippiatr. Ruell. p. 124. a) ita recte S. M. minus al. b) perfricit. S. M. c) stragmaticis, vi solet, S. M. d) lenis S. M. neutrum assequor. e) leptomeris S. M. Mihi prope certum est, fuisse apud Vegetium *Leptipreros*, ὀλκίπρως, febrifuga: accessisse deinde glossatorem cuius neque totum ad nos interpretatio peruenit: *piretran* autem retinere speciem aliquam vocis *piretron*. f) suspiciosos ostenditur S. M. [C. XXXVII.]

a) cyserion S. b) unde oleo S. M. c) dandaque C. d) temperetur S. M. e) rutae C. & S. M. f) vnciam mediam S. M. g) vnciam vnam S. M. h) om. C. iniice S. M. i) exprimens nar. C. [C. XXXVIII.] Hippiatr. 1, 21 p. 25 Ruell. de eadem re, sed aliter. a) periculosa passio, nisi haec med. subuenierit C. peric. passio est, si haec medicina non subuenit S. M. b) polyposos C. male. c) curandus C. & cura his diebus S. M. [C. XXXIX.] Vid. Hippiatr. 2, 1, 106, ubi docetur fiderationem esse in iumentis, qui in hominibus morbus comitialis est. a) agnosceretur C. b) sinus om. C. c) partem C. d) colligit C. S. M.

Yyy yyy 2

c) an-

que ad nares demerget in aquam; quia infirma sunt labia, quibus haustus attrahitur. *f*
 2 Aceto & sale lingua eius & labia diutissime perfricantur, donec sanguis emanat *z*. Tertia die causticum crudum in illa parte labii imponis *b*, quae sentit *i* iniuriam, cum cantela, ut prius alliges linguam, ne medicamento violentia noceat. Cum medicamento labia perusta *i* videris *m*, aqua lauabis, deinde aceto & oleo fouebis, sicut alia vulnera, & *a*
 3 hac ratione curabitur *a*. Si vero maxillam laceratam habuerit & tortam, haec *p* est cura. De temporibus partis ipsius sanguinem detrahes *r*, sinum bubulum *r* acerrimo aceto peruiscebis *r*, & diutissime decoques, & *r* parti temporum, ex qua sanguinem extraeris, calidum induces *a* saepius, ut exsicceat *x* & curet, hac *r* vsus *z* potione. Trixaginem *a*, hyssopum siluaticum, origanum, serpillum, arislolochiam, mannam croci *b*, pro aequis ponderibus *r* contundito atque cribrato, ex quo puluere plenum cochleare, cum aqua multa, oleo & vino per nares sinistram ad vnam heminam *d* quotidie oportet iufundi.

XL. CONVENIT de ceruicis curatione dicturo obseruationem indicare flebotomi: quia circa ea *a* loca frequenter operatur. Detraclusus sanguinem animal a cibo abstinere & potu, aequali loco *b* constituit. tunc *r* locum supra ceruicem alius tenent, & *a* adstringat ad normam, ut vena facilius appareat. Deinde supra laqueum *r*, de sinistralae manus pollice venam deprimas *f* ne ludat *z*, tum *b* sagitta tangas. Duae autem venae a capite summo descendunt, & conueniunt se sub maxillis vsque ad gulam, inde a geminis venis inferius quatuor digitis, ferramentum deprimis, ne in gulam mittas, & bifurcum tangas, & iumentum occidas. Statim sagittam duobus digitis tenebis, nec plus
 3 ferri imprimas, quam extra digitos eminebat. Nihilominus etiam mediano digito manum tuam moderando suspende, ut sit lenior, ne vehementius imprimas quam oportet. quia non plus debet quam mucro descendere. Si parum apte proliat sanguis, inmento foenum dabis, aut aliquid quod manducet. Agitatione maxillarum plus sanguinis vena profluit.

XLI. Si iumentum ceruicem eiecerit, aut laxauerit, aut certe vertibulas eiecerit, vel extorferit, hac ratione curabitur. Deponito iumentum *a* atque constringito, *a* & ceruicem eius extendito supra fossam *b*, donec omnia vertibula laxentur. Post oleum vetus & axungiam veterem tunsam colatamque permisce, & cum calefacto eodem vnguento ceruicem diligenter infundis, in *r* locum reponis, & fasciam teneam & amplam
 9 ex oleo tepido & vino madefactam alligabis ad corpus. Lanus quoque succidas ex oleo & vino infusus supra conuerter, post regulam *d* soleaginis non minus quatuor digitis, ita
 vt

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

c) angustus spiritus S. M. *f*) (unde) inf. S. *g*) emaces C. *h*) impones C. *i*) sensit C. *l*) deusta C. S. M. *m*) peruiscebis C. perunxeris S. M. *n*) & om. C. *o*) sanabitur C. *p*) haec est cura om. C. *q*) detrahes F. S. *r*) bubulum C. *s*) miscebis C. *t*) partim ex aqua sanguinem detrahe C. *u*) infusus F. S. *x*) & siccet C. exsicceat S. M. *y*) Hinc om. S. M. *z*) vsurus C. *a*) Travegine hyssopum C. *b*) erocum C. *c*) partibus C. *d*) eminebat hic & al. C. [C. XL.] *a*) *z*a om. S. *b*) (solum) inf. S. soli C. melius. *c*) Hinc om. S. M. *d*) atque conf. C. *e*) lacum C. *f*) deprimes C. *g*) forte legendum eludat. Conf. *z*,

z, 4 vbi de eadem re agitur. *h*) cum sag. tangitur C. [C. XLI.] *a*) (in terram) inf. S. *b*) quamlibet, opinatur Cl. Platnerus, quo melius ex omni parte vertebrae & sede sua motae comprehendi & reponi possint. *c*) & superpone stupam infusam oleo tepido & vino, ligando optime, vel etiam lanam succidam, quae melior est, & superpone ascelas quatuor digitis latis lino obvolutas, & liga decenter, & si ascelas fuerit quater in die suffundes. Haec & nihil praeter ea S. M. *d*) Locus haud dubie corruptus, in quo tamen esse puto, quod emendari facile possit, quod lucem obscurae alii rei foeneretur. Nimirum
 regu-

vt tantum spatii sit inter regulas alligatas & connexas, & lino constringes. Et si aestas fuerit quater in die suffundis; si hiems, bis. Cum modum fecerit, regulas solues, hoc die quinquagesimo & primo, post uictionibus vteris, donec ad sanitatem perducas. Si tardius confirmabit vires, regulatim & solenniter vsta curabis.

XLII. Si iumento malandria de cervice auferre volueris, ita facies. Candentia prius cauteria praeparabis, deinde ferramento decarnabis sic, ne nervos tangas, & venulas quascunque videris emittere sanguinem, aduris, vt possit cruoris fluxus inhiberi. Cave autem ne cauteriis plus aduras, & indignatione nervorum periculum facias. Post axingia veteri ceruicem perfricabis, & fascia munies. Sequenti quoque die cataplasma imponere incipies, ablataque b scrunda lotio calido fouebis, deinde aceto & oleo dilues, & medicamentis aptis curabis. Si iam videris cicatricem pilos renouare, puluerem ex canino capite combusto, & adipem suillum recentem permisces, & inducis: ex quo medicamento & sanitas consequitur, & pilorum redit ornatus.

XLIII. Si ceruix destillationem patiatur, tumidior videbitur quam oportet, foetorem habebit canceraticum cum humore nigro & liquido. Cuius foramina scrutaberis diligenter, ne vterius inter nervos aut arborum finum c destillationem fecerit. Quod si accidit, pauca hinc difficulter euadunt. nam his signis discrimen b ostenditur: stridet de c pectore & per nares humorem liquidum proiicit, hac ratione curabis. Foramina desuper d inarrubio & sale pariter confuso implebis, atque calcabis, subter e autem cataplasmate apposito laxabis. Et si loci conditio patietur, diacresin f dabis, vt foras per plagam f humor emanet h. Tercio quoque die calida vrina lauabis, deinde i traumati-

co

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

regulas oleagineas posuisse Vegetium, mihi non est dubium: Deinde easdem regulas in codice, quem laudar in margine Sambucis, a glossatore aliquo vel interpolatore barbaro *ascellas* vocari, h. e. *asfulas*: tertio, eas *regulas*, *ascellasque*, *fibulas* esse Io. Ruellio in Hippiatricis interpretatione 1, 24 vbi *fibularum* ex *tamarice* s. *myrica* mentio fit ab Absyrto, Hierocle, & Theomnesto denique, in hoc ipso cernicis emotae argumento: denique similitudinem intercedere inter hunc locum, & alia quaedam, vbi fibulae mentio est Vegetio, imprimis 2, 13, 1 vbi de *fibula* ad *palsperas*, & 2, 31 vbi de *fibula* ad *vulnus linguae* agitur. Nimirum licet neque hic Vegetii locus sanus videatur, neque Graeca Hippiatrica inspicendi facultas iam sit, neque denique aliquem huius rei usum habeamus: illud quidem nobis apparet, *fibulas*, *asfulas*, *regulas*, esse ligna recta alligata funiculis, per ipsam animalis entem ductis, vt cogatur animal rectam tenere cernicem, ita vt in neuram ea torqueri partem possit. Ita aperte regulae ponuntur 2, 47, 3. Add. Hippiatr. 2, 74 pr. p. 73. Actum, de quo loquimur, vocant mulo medici nostri, & chirurgi adeo, *schindeln* a *scandulis* s. *scindulis*, h. e. *asfulis*, *regulinis*. Potest fieri, vt ista omnia dixerit, & doctius proposuerit Io. Rhodius de Aciis: sed fateor, me perusculato libro incredibilis diligentiae, satis distinctam eorum, quae hic opus sunt notionem

non habuisse. Proxime tamen huic nostrae convenire videtur fibulae, illa *שֶׁבִּיבָה* sive ligula Hebraeorum, quae proponitur c. 8 p. 118. ibi enim, in barbara licet pictura, duas tamen regulas videre est fasciis vel filis funiculis inter se iungendas. c) Quid si *nodum* h. e. cum coierit firmiter. [C. XLII.] a) *cane* — *facias* om. S. M. b) *ablato* *ferro* S. M. Pro *ferunt*, cui corruptionis notam apposuerat Fabr, omisam a Sambuco, aut legerim *ferunt* h. e. plagam a canterio factam: aut *ferunt* h. e. vulnus ex vitione. Certe *ablata* ad *cataplasma* refero, quo verbo etiam feminino genere vtrunq Semibarbari: *ferunt* vero, vel *ferunt* quarto casu ad *fouebis* adiungo. [C. XLIII.] a) *armos* s. S. M. Lego *armos* finum *destillatio* fecerit, vel *destillatione* fecerit. Sinum facit vel *destillatio* vel *cernix*: vt apud Colum. 6, 11, 2 est *sinus suppurationis*. b) *diser*. om. C. c) in S. M. d) de supra C. e) *subter* C. f) *diacresin* F. S. *diacresin* S. M. Graecissat, vt solet, Vegetius; *diacresis* est laxamentum quoddam & spatium, qua effluere humor possit. *Plaga* & *diacresis* sunt nomina rei eiusdem, illud a forma & cunctis, si cum philosophis loqui licet, hoc a fine petium. g) ita recte C. & S. *plagas* al. h) sic C. & S. *emanat* al. i) *deinde* om. S. M. *dein* C.

co & pannis lineis limpida & purata ¹ iam vulnera sanare incipies, cuius compositio talis est: erui ^m pollinis sextarium, iris Illyricae uncias 2, thuris masculi uncias 2, miscebis & facies cephalicum ^m medicamentum, quo vteris ad consumtionem ^m medelae.

XLIV. QVOD si iumento scapulae fuerint dissolutae, diligenter inspicias ^a, ne quas inter nervos & commissuras pendigines ^b faciat, quod si inueneris, quacunque parte plagas accipere ^c poterit, cataplasmatibus mollire, & scapello vel cauterio aperire curabis, vt sanies illa atque ^d collectio defluat. Foraminibus ^e autem traumaticum & ^a linteola sicca dabis ^f. Si quod inter nervos foramen factum fuerit cautissime curato, ne vterius aut ferrum aut cauterium ^g procedat, neque putorem ^h neque putredinem lauis ⁱ, sed magis siccis omnibus curare ^j festina. Nam ^m omnis ⁿ humor distillationi praestat augmentum. Quum incisa vel vltra duxerint cicatricem, pro ^o consumtione in praestito causticum imponitur.

XLV. SI ^a armus ^b laesus ^c erit, in medio crure vtraeque ^d soluentur venae, & puluere ^e thuris cum eo qui profluit sanguine ^f copiosissime ^g immisto armus liniantur ^h. Quod si plus profluit, quam necesse sit ⁱ, stercus ipsius iumenti fluentibus imponitur ^j. Venis, & fuscis alligatur ^m. Postero quoque die quasi epaphraeres ⁿ fit, & ex eisdem locis sanguis detrahitur ^o, atque similis ^p in omnibus cura procedit. Ab hordeo abstinebitur, feno sustentabitur exiguo per triduum, deinde porri ^r tres cyathos, & ^s olei heminam miscebis, & per cornu faucibus infundes. Post sextum diem lente ingredi cogatur, & cum ambulauerit, mittatur in piscinam vel flumen aut mare, vt natet, cum spartea ^{rr} & pannis ^s victo pede, postea ^t firmiter cibis ad saginam pristinam reuocandus ^u. Si leuiter dolebit, vino & oleo tepesfacto perfricetur in sole: si validius dolebit, ventum in arnum mittito atque pertundito, ^a fumua inba infra digitos octo ne cartilagineum tangas. Et cum iussaueris, ferula vel virga molli armum caedito, sale & ^s oleo perfricato, ipso die postero stracta ^v vteris: cuius haec compositio: similiae sextarios

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

l) depurgata vul. C. m) herbi pollinem sext. C. n) falsicum medicamentum, quod vteris usque ad consumtionem C. o) consumtionem etiam conf. Morgag. IV, 21. [C. XLIV.] a) inspicias si ne quas C. aliter utro opus non est. b) Pendigo hic & 2, 15, 4 est collectio puris & corruptae carnis inter nervos & commissuras. Sed apud Arnobium contra gent. lib. 6, p. 201. Mair. redditur per compagem & commissuras. Ego vero puto, etiam ibi villum intestinum & oculum significari: & vinam licet in simulacris alicuius medias introire pendigines! idem dicit ac paulo post, ubi non videtis, inquit, spirantia haec signa — putredinis modo cario relaxari — sub istorum simulacrorum canis, belliones, forices, mures, blattasque lucifugas nidamenta ponere atque habitare. Sparcitis huc omnes — conducere etc. Sunt igitur, vii dixi, pendigines caua oculia & vitiosa, vt in viuo corpore apud Vegetium, ita apud Arnobium in statuis. c) accipiunt S. M. d) collectionis egeratur C. & S. M. e) in foraminibus autem traumaticum linteolo sicco calcabis S. M.

f) calcabis etiam C. g) caute procedat C. h) tumorem C. & S. M. i) id est lauis: vt 2, 49, 1. lauis C. l) curabis C. m) Nam om. S. M. & C. n) Quis humor distillationem praestat ad augmentum. o) in consumtione in vltimum imponitur causticum C. [C. XLV.] Conf. Colum. 6, 30, 6. a) Huic locum ita constituit Morgag. 11, 38 si armus laeserit, in medio crure vtroque soluantur venae, & puluere — liniantur. b) armus laeserit S. M. c) laeserit etiam C. d) vtraeque om. C. vtriusque S. M. e) puluerem F. S. f) sanguis C. g) copioso C. h) liniantur F. S. linuntur C. i) est C. l) imponetur C. m) alligatus C. n) sic C. & recta ratio. Inaudegens enim repetitum detractionem notat, apoferegens F. S. apophraeres Morg. 11, 39. o) detrahetur C. p) similes in omni masera procedes C. q) succum C. [succ] S. & Morg. l. c. r) sic C. & om. al. rr) sparcia F. S. spartia C. nobiscum Morg. l. c. s) penes vinum pede C. t) post C. n) est inf. C. x) quid si legamus stracta, aut certe stractam eandem dicamus? Diuerso quidem genere pro

tarios duos, si defuerint ², pollinis triticei sextarios duos, cum aceto acri & cum tribus onis miscebis: sed ouorum solum album mittes. adicies etiam pulueris thuris viciam semis. quae omnia manu subigis, & in arnos inducis, & per dies multos arnum aqua calida cum flore soeni fovebis diligenter, vt mollescat, stracham quotidie impono, de viro puro arnum lauto. Additurus vnguentum: baccas lauri selibram, olei sextarium, ⁶ vini ² boni sextarium, nitri vncias 3, sed nitrum & baccas lauri in puluerem rediges, & cribabis. Ex quo in sole, cum calida arnus fomentatus fuerit, inungatur ex tepido, & ⁷ diutissime confricetur. Post syncrissima ¹ ad curandos arnos inducitur, & cum melius habuerit natatum mitto. Quod si eiecerit iuxta consuetudinem ¹ ad rotam arnum, reponito, & supra scriptis medicamentis curato. Si non fenserit, vltimum est vt vratur. Arni doloris haec sunt signa: pedem priorem tentum ⁴ quasi rigidum asoris ⁵ extrahit. ⁸ sed conuenit inspicere diligenter vitrum ex percussura vel casu coeperit causa ¹; & ² si ex iectura ³ fuerit, prius locis suis reponenda sunt membra, & sic reliqua facienda. Quod si ex humore vel sanguine arni grauabatur, sanguinem emittis a pectore, vel vncionibus vteris.

XLVI. GENV ¹ vel basim si semouerit ¹ ad tormentum rotae vel machinae ¹, locis suis eiecta restituit, ² lanae succidam ex oleo & aceto infusam imponis, & alligabis ex more, tertio die solus fomentabisque, post resina induces & piculam, ad vltimum malagmate ¹ vteris aut caustico.

XLVII. IMPVLSV ¹ axium vel rotarium in circo vel in aliis locis varietate casuum animalibus crura franguntur, aut coxae vel articuli, in qua necessitate si extra eum fractura ² ossis eruperit, hoc est, si exbercen ³ fecerit, difficilem noueris & prope insanabilem curam. Sinilis desperatio est, si coxam fregerit, aut acroteria ¹, aut supra gambam, insauabilis est casus, quia non recipit ligaturam. Si vero fractura sit sine ² vulnere in his locis, quae constringi possunt, hac ratione curabis. Primo fracturam compones, & fasciis ³ mundis fissilibus infusis ex vino & oleo conligabis. Insuper lanarum munimenta coniunges & regulas circumduces, iumentum autem in canterio ¹ vel in scalis

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

pro massa farinacea dixit Cato 76, 1: sed stracham Plin. 18, 11 f. 27. Apud Caelium Aurel. Acut. 2, 32, 167 strachiosus est viscosus vel glutinosus. y) forte defuerit. z) vi. bo. sext. om. S. M. a) Proximis tribus periodis hanc substituit S. M. priusquam vngatur, quotidie de vino puro arnum lauto, deinde additur vnguentum. b) pro syncrissima. c) vid. mox c. 46 & 47. d) sic S. M. tantum al. e) Hoc significari puto, non imprimi vestigium, sed exira lutum vel arcuati tenelquantum potest, vt excludere est non intro-mittere. f) Sic S. M. eam al. quod ortum ex compendio vocis causa. g) quod S. M. h) per-ensura S. M. sed verum puto eieitura. Vid. Ind. h. v. [C. XLVI.] a) Si basim exierit, ad rotulam mitte, & sic locis S. M. b) videtur leg. emouerit. c) macine omnes. d) (C) inf. S. e) malagma F. nec insolens in talibus genus femin. [C. XLVII.] Conf. Hippiatr. 2, 74 p. 75 Ruell. a) fractum os S. M. b) Legendum videtur exberciu, ἐξέρειν, exclusionem, ab ἐξέρειν ex-

cludo, vt Hippocratis ἐξέρειν, ἐξέρειν hoc est exclusionem, interpretatur Galenus. c) acroteria F. & S. qui vtrique in margine notant, alios legere acrocolia, quae glossa est τῶν ἀκροτέρων, certe synonymum. Caelius Acut. 1, 11, 94 Crura porcina, quae Graeci acrocolia vocant. Celso 2, 23 sunt trunculi. d) fasciis, mundis editi. Sed meliora nos docet Morgagni, 11, 22. e) canterio S. M. canterio al. Nimirum ita scripsisse puto auctorem, in cantherio vel in scalis velut suspensum locato. Canterius est ingi genus, in quo recumbunt vites, item cantherii sunt rigna parallela in tecto. Intellego igitur equum ita intra duos longuios suspendi, ne terram pede aegrolante contingere possit. Scalas hic intellego mobiles, Leistera, quibus nihil ad hanc rem accommodatius est. Ita nimirum efficitur ne in fractura flexiliter commoveat. Firmant hanc emendationem & interpretationem vltima Iulius capit. Non ante permittere stare &c.

scalis vel in suspenso loco, ne *f* fractura flebiliter commeet, cui quotidie mane & ad vesperam suffundes *f*, tertio die solues *b*, & expleta curatione ligabis. Quinto quoque, *4* VII, aut IX die eadem facies, donec corpus inducat. Post haec adicies muscum de vitice *i*, aut salicis radicem, & ova cruda quinque, verum non regulis, vt prius, sed circumductis ferulis *i* alligabis. die tertio solues & fonsentabis, de resina & axungia perunges: vbi cura profecerit, malagma *m* vel causticum inducis, non ante tamen permittis stare iumentum quam dies quadraginta praetereant, hoc autem tempus est quo diuulsa vel fracta solidantur.

XLVIII. PLERVMQVE in genibus, vel articulis aut phlegmon *a* oritur, aut marimora *b*, aut mallones *c*. Quae vitia ex nialo humore generantur, & passionem cum deformitate tumoris ostendunt: sed ista distantia est, quod phlegmon *a* tuber *d* est molle, marimor duritiam ostendit ex nomine, mallo inflatus tuber est sine dolore. quibus recentibus potest facilius subueniri. Primo *e* lanam succidam ex oleo & aceto induces, contra aquam frigidam & currentem animal constitues, post *f* sine ferro hac ratione curabis. Siuapis & salis Alexandrini *g* *4*, aceti cyathos 2, axungiae veteris selibram, simul conteres & induces, post diem tertium soluis. Si aperturam fecerit, spongiam cum aceto & laesere imponis, vulnera styptico curabis. Praeterea locum, quem curare volueris, inducto philothro *h* decaluas, Radicem filicis & eruum & ficus aphros *b* contundes in pila & induces in panno, per triduum ligatum patieris manere. Alii *i* radicem filicis & eruum *i*, cum axungia veteri & aceto acerrimo putant oportere misceri. Item *m* cineris quoque de foco vncias 3, calcis viuae vncias 3, vino subigito ad crassitudinem oxymellis, & antequam obdurefcaut, tubercula obline. Quod si assidue in recenti feceris, passionis molestia sicabitur: Si vetustiora sint, punctis subtiliter inurantur, ne vi & igne vitentur. Talis quoque compositio spargere phlegmon *a* asseritur. Rhododaphnes *e* vncias 3, bituminis, nitrana vncias 3, axungiae veteris colatae vncias 3. Plerique dixerunt cauterio cuprino candenti duobus punctis debere perumpi *o*, & phlegmon effundi, licinio *p* quoque intorto cum axungia, & aceto, & oleo loca, de quibus muscus *q* eiectus fuerit, satiare *r*: per foramina etiam vlsionis lemniscum trahi debere, *7* vt quidquid humoris est, egeratur. Post haec cataplasma & foenugraeco & vino *s* coufectum inducis, cum *t* vsta ceciderint & tumor resederit, lemniscum *u* eximis, traumatico curabis, ad vltimum causticum inducis. Alii sagitta pertuso corio phlegmon effundunt,

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

f) vt fractura velut leniter F. & S. qui nostram lectionem in margine posuerunt: cui libenter addecerim voculam in: ne in fractura feb. comm. *g*) vinum & oleum intelligo, fasciis infundendum. *h*) fascias, quas expleta curatione, h. e. inspectione pedis, purgatione, denuo ligabis. *i*) urtica S. M. *l*) vid. Colum. 7, 1, 18. *m*) proreliquis huius capituli S. M. hos facies per dies quadraginta, & sic solidatur. [C. XLVIII.] *a*) phlegmone verum est: librarius putauit, hanc solius ablatiui terminationem esse. *b*) marmoreum S. *c*) mallon S. M. *d*) tumor est mollis, marmor ostendit mallon inflatum S. M. *e*) *f*. 2 & 3 om. S. M. *f*) Conf. Hippiatr. 1, 12. p. 62, n.

Ruell. vbi eadem. *g*) philothro edii. Nobiscum ratio: est enim φιλανθρον, & Morgag. 1 V. 23. *h*) Leg. Afras. *i*) Telle S. M. *l*) herbam pro herbam S. M. *m*) Item — vitentur om. S. M. *n*) pro phlegmonem discutere & dissipare. *o*) sic S. M. Rhododaphnes F. & S. *oo*) ita repositi pro praerumpi. *p*) licineo editum. conieceram lino: sed in viam me reduxit Morgag. 1 V. 23. Vid. Ind. licin. *q*) muscus coni. Morg. l. c. quod & nobis in mentem venit. *r*) sanari S. M. *s*) lino S. M. *t*) embustio donec ceciderit S. M. *u*) lino: cum remouet S. M. priora duo verba corrupta ex lemniscum, tertium Synonymum. Reliqua huius cap. om. S. M.

dunt, & lanam madidam cum aceto & lasare * plagis inferunt; sic spongiam cum pulsa acri & lasare supra vulnus imponunt: tertia die solvunt, lanam eximunt, & tetrapharmaco curant quinque diebus vel septem. Si vero marmor habuerit †, ex quo validius ‡ claudicat, & vix flectat articulos, inurendus est leuiter. Cui post feruntam § inalagma ¶, quae cupressina appellatur, oportet imponi, ex qua curatione sanitas redditur, & † deformitas permanet. Si autem inallon in genibus vel articulis excreuerit, continuo curam adhiberi oportet, ne neglecta passione deformitatem tumor augeat, vel obduratione diuturna conuertatur in marmor. Aperies in pedibus sine genibus dextra ac sinistra vel ferro vel cauterio cuprino, sicut superius declaratum est, lemniscos traiciens cum aceto, & sale, & oleo, vt supra. cataplasma imponis, donec feruor desinat & sauiem faciat. Post purgatis vitis, lemniscos eximis, & traumaticum imponis, & ternis diebus interpositis solues, & medicamentum renouabis, donec sanetur.

XLIX. Si aquatilia in articulis vel in gambis fuerint, frigido ferro omnino non sunt tangenda, ne abundantia humoris iumento discrimen importet. Sed vtendum est scarificatione subtili, & detractio sanguinis, post quae lanis † validissimis, tam cum aceto quam cum optimo sale tincto, & oleo, vel axungia, per dies quinque conliganda sunt loca. Si tardius haec cura profecerit, vtendum est feruentissimo caustico vt faciat † vlsiones. Alia † quoque ratione sanantur, si fletam † qua trictores vtuntur, & salem pro diuturnitate commisceas, lanamque succidam ex aceto alliges, post diem tertium solviturus. Si aperturam fecerit farinam hordeaceam ex melle coctam cum lini semine & foenigraeco inducis, ad vltimum inalagma crudum impones. Praeterea atramentum sulfuratum †, gallulas minutas, & alumen aequis ponderibus tinctum cum axungia miscebis, addito puluere mali granati, nitro, & aceto: quae in commune decocta, vitium, si adiungatur †, emendat. Ficus siccae cum sinapi contusae mixto aceto imponuntur. Post diem tertium soluto medicamento, si tardius profecerit, eadem cura renouatur. Cum melius habere coeperit, allicem † impone articulis. Alii opoponacem cum farina hordeacea coctam in modum cataplasmatum imponunt. Nonnulli fabam fractam in aqua decoquunt, & mixto melle deterunt, & in panno inducentes curant. Ad vltimum inalagma cupressinum imponunt. Plures calcem viuam & cineres ex melle & vino commiscent, & ozaenis frequenter imponunt. Ad vltimum caustico vtuntur. Quae genera § curarum & posterioribus pedibus adhibenda veterum censet auctoritas. Vnus inuenit, addito sale & aceto cilicis † ozaenas desiccare, donec erior aut tumor emanet. Quae observatio etiam si non persanauerit, sequentes tamen adiuvat curas.

L. INTERDUM reumatici iumentorum, interdum ventosi sunt pedes: quae vitia nunquam tangenda sunt ferro, sed exsicccanda per inalagnas vel causticum, & aliquando vrenda leuiter per venas, vt cauteriis † meatus, qui humorem suscipiunt angustentur.

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

x) pro lasare hic & saepius. y) habuer. om. S. x) vid. ad 2, 42, 2. a) Forte malagmam? b) Forte as? [C. XLIX.] a) pro lanis, vt 2, 44, 2. Sed lanis calidissimis S. M. b) reliqua cap. om. S. M. c) quae sit fletam, qui stridens? nec inuenio, neque comminiscor. d) scriptorium in hac re commendat Eumelus Hipp. 2 p. 113, 4. Ruell. e) debebat adiun-

gantur, emendans. f) allicem S. an halecem? Salsamentum detractis spinis ac pelle in ozaena commendat Eumelus l. c. Halecula in simili remedio Colum. 6, 8, 2. Vetus salsamentum nostro 3, 4, 16. g) panno pilis vel feris textis Ruell. Hippiatr. p. 213, 4. [C. L.] a) cauterii F. S. nobiscum S. M.

stentur, & conflringantur, ut ^b pro tempore afferant medicinam. Quia in ^c totum, etiam si iuercisae & adustae sunt venae, non poterit talis causa sanari.

LII. IMPETIGINES quoque in articulis vel genibus inter nervos commissuralibus locis aliquando nascuntur, & sit vulnus simile rhagadio, & non facile sanatur, nisi stalticis vel stypticis rebus, non sine alligatura, vel interdum adustione, curetur. Malaginas quoque convenientes oportet imponi.

LIII. VULGINES ^a etiam in pedibus, cruribus, vnguibusque vel sub armis aliquando generantur, quas quidam dulcedines vocant, habent similitudinem scabiei. Quae cum se diffuderint, pedes exulcerant ad similitudinem leprae, & urgente pruriginem animalia sibi partes illas corrodunt vel alternis pedibus confricando vulnerant. Quod vitium a ^b crudo vel putrido humore consuevit generari, & idem curatur detractione sanguinis, vntionibus, & purgationibus ventris, si radix cucumeris siluatici cum nitri pulvere misceatur infusa per fauces, humores pessimos purgat.

LIII. PODAGRA vero nonnunquam solet occupare iumenta, cum hominum vitium transit in pecudes: cuius passionis haec sunt signa, nec stare potest nec ambulare, sed si cogatur, claudicat, & saepe se proiciet, sicut indigesta ex hordeo animalia faciunt, quae ^a propter dolorem non coquunt cibum. & ideo sit horridum, & corpus eius calebit, venae etiam extant, natura submissa erit, in pedibus stercus haerebit propter nimium eorum calorem, sicut subtritis solet euenire. Cui proderit si non sinatur accumulare, sed minutim deambulare & loco sicco, donec fudet, multorum manibus confricandum est, ut vehementius fudet. sanguinem ei detrahes a capite a superioribus venis, sed non multum. sequenti die de posterioribus locis detrahes supra talos. tertio de gambis, vel de sub ipsis dolorum locis. Memineris semper parum oportere detrahare. Equam calidam dabis in potu, in qua adicies pulnerem nitri, & triticeam farinam, pollicem ^b quoque thuris acetabulum plenum in vino maceratum infundis, & triduo per nares singulas cotylas. betas etiam excoques, & aquam earum ad tres cyathos suffundes, & exercebis eum singulis diebus. ventrem quoque eidem expurgabis ut auferatur humor pessimus, qui descendit in venas. Hoc genus purgationis adhibebis: thymi acetabulum plenum in vino veteri dulci macerabis, & singulas cotylas per nares eidem infundis, foenum viride adponis, quod si defuerit, siccum nitro aspersum dabis. Si nihil profecerit, caestretur, & vitio carebit. nam podagra raro vexat eumehos.

LIV. ORTHOCOLA ^a etiam iumenta vel sillos dicuntur, quae contractionem nervorum patiuntur in pedibus, & de capitibus vngularum calcant, & sunt rigidi ^b articuli, plenas vngulas in terram ponere non possunt. Quod vitium nascitur ex enormitate onerum & labore confragolarum viarum. sed hac ratione curantur: sanguinem ei de sub cirro vel de coronis detrahes, vngulas bene compones, pollicem ex hordeo & resina cum axungia decoques, & ter ^c in die perunges, tepida quoque, in qua verbena decocta fuerit, confouebis, & tota eius crura acopo perfricabis. Post ^d dies quinque cataplasmas eum ex pollice hordei & lini semine & foenigraeco aquis partibus ex vino decoctis

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

b) (meatus) inf. S. c) si in totum & intensas
& aduersas S. M. [C. LII.] a) origines
Meurs. Crit. Arnob. p. 175. recte. b) acrisudo
humorum consuevit generare, & ideo entrantur

S. M. [C. LIII.] a) Forte leg. quia — coquit.
b) reliqua cap. om. S. M. [C. LIV.] a) arri-
culosa S. M. b) rigidis articulis, & planas S. M.
c) laetum die S. M. d) reliqua om. S. M.

e) haec

eoctis *: cataplasma imponis in omnibus cruribus ante acopo perunctis ab articulis *f* vique ad genua: quae loca lanis succidis munies & fasciabis, & ter in die paulatim incedere facies. Si hoc non profecerit malagmani hanc articulis *f* eius imponis. Armeniaci *f*, galbani, opoponacis, medullae ceruinæ lib. 2, resinae terbentinae *b* vncias 2, apochymatis *i* libram, resinae frixae libram S. oleum vetus quod sufficiat, lento igne decoques & colabis, impones in alutam *k* per dies plurimos omnibus pedibus, donec sani sunt. Sed necessaria festinatio est, quia sic solent remanere si tardius cura praestetur *l*. Alii vero vrendos censent paulatim in articulis, sed raro etiam prodest ista medicina.

LV. ANIMALIVM vngulae asperitate ac longitudine itinerum deteruntur & impediunt cursuum. Ex tortura *a* quoque, si in aspero vel lapidoso itinere iumenta coguntur ad incessum, indignationes oriuntur. Postremo etiam si nulla causa praecesserit, otiosa in stabulis ex collectione humorum incipiunt claudicare. Oportet *b* autem solum vngulae celeriter aperiri, ut per inferiores partes apostema digeratur, ne eruptionem super coronulas faciant *c*, & difficile ac tardius cura *d* procedat. Cuius haec sunt signa: Pedem priorem *e* planum ponet, quod si suspendere videris gressum, ut diligentius intelligas causam, vngulam subradis, & locum quem videris nigriorem, digito pulsabis, si cesserit in dolore, & maturum fuerit, aperies, & saniem emittis. pendiginem circuncuides ad viuum. ex oleo roseo, & aceto & sale cum stercore ipsius linteola imponis. Si videris carnem ipsam nigrescere, inspicias ne aliquam fracturam habeat, neque *f* clauum aut lapidem acutum, aut spinam. propter quod fomentis & resina vtaris, ut possit educi. Cum parum videris vulnus, traumaticum impone. Post quod adicies fuliginem siccam. Cum autem compleueris curam, resinam remissam *b* & sulphur imponito. Quod *i* si adhuc in alto apostema fuerit, hordeum vel fabam in aqua decoques, & exinde fomentabis, ut exinde ad maturitatem possit adduci. Subtritos pedes fomentabis aqua calida, axungiaque veteri perunges. deinde testa *l* candenti decoquis, oleo post & sulphure pariter contrito lamina *m* candente leuiter vres per triduum. Si vero contuderit, sanguinem de corona emittes, & calida fomentabis, axungia veteri perunges, ouinum quoque sterces cum aceto permiscebis, & imponis: quamuis alii caprinum efficacius credant.

LVI. Si iumentum ad aperturam pulmunculum fecerit, scias totum solum, hoc *a* est assem, hac ratione tollendum. vngulam subradis, deinde inter commissuram calcis & assis in circuitu incidis, subleuabis a parte priore & solum calcis retrouersus expelles, vbicunque pulmunculus fuerit, radis ad viuum, & adicies lanamentum *b* ex oleo, &

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

e) haec est ipsa omnia *hys* *f*. *ἀνὰ λένει* de qua vid. Ind. f) Ita reposuimus pro vulgato auriculis & ratione ducti, & *f. s.* g) *Armeniaci* marg. I. A. Fab. h) pro *terebinth*. i) sic marg. I. A. Fabricii pro *apocymatis* vid. Ind. k) forte *aluta*. l) *praestitur* sph. vtriusque edit. [C.LV.] a) *conuulsione* S. M. b) *oportet* — *procedat* om. S. M. c) Legendum videtur *faciat*. d) *cura* om. S. M. e) Quid si, *priorem* non plenum? Conf. 2. 54. 1 & intellige *priorem pedem*, partem priorem vel anteriorem pedis cuiuscunque: cui

cum soli innititur, *suspendit gressum*. f) *candentibus* S. M. *calcibus* F. S. g) *aut* S. M. sed respondet *neque* *ut* ne interroganti. h) *tenuissimum* S. M. male. i) *quod* — *fuerit* om. S. M. l) Hippiastr. 2, 102 feruentibus testis animal cogitur insistere. m) Sic reposui pro *lana*, quae hic nulla est. Conf. 3, 4. 38 11. 3, 4, 8. Ita *ferro candenti* 3, 4, 11. [C. LVI.] a) *bac* *cumbac* S. M. b) *linimentum* S. forte *linamentum*. Sed neque *lanamentum* damnauerim.

& aceto, & sale, & stercore ipsius [imponas ^c] & calceas, tertia die soluis & tollis.
 2 post hoc fomentabis ^d: farinam hordeaceam, refinam, & acetum decoques, per triduum impones; hoc enim medicamento etiam fracturam curabis, si frequenter apponas. post etiam traumaticum cum liniamento ^e impone, & cui corpus fecerit, corium mali granati & bitumen Iudaicum ex aceto decoques & impones triduo, & cum solueris, iterum impone, donec obdurecat in cornu ^f.

LVII. Si exungulerit iumentum, cura difficilis, sed profutura, si non egebit industria, papyrum candelarum purgatam, subtiliter carpis, intingis in oui crudi alburno circa nudatum pedem in circuitum pones, panno & fasciolo superligabis post diem tertium soluis, fomentabis farina frumentacea, refina, aceto & melle pariter de-
 1 coctis, interdum, fomentum ^g pro farina mittis. Si vulnus non erit purum, vino tepido lauabis, liniamenta ^h cum melle impone: cum purgauerit ⁱ traumatico vteris. Cum autem duxerit cicatricem corium fabae ^j cum pelle ceruina combures, ex melle temperabis, addito pulvere bituminis Iudaici & mali granati, cum aceto: alternis diebus medicamentum renouabis, donec cornu vngulam faciat. Ad vltimum sparteum ^k veterem contundes, ex aceto in olla noua decoques, ex quo vngulam obdurescentem obuolues, & ad plenam reuocas sanitatem. Si suffusiones pedes patiantur, ficus siccas cum sale pro aequa parte contunde ^l & vngulis impone.

LVIII. ANIMALIBUS exiguae ^m vngulae crescunt, vel attritae reparantur, si alii capita 7, rutae ⁿ manipulos 3, aluminis tunsi & cribrati vncias 7, axungiae veteris pondera 2, stercore asinini plenam iuanum commisceas ac decoques & vtaris. Prudentius consilium est pedum tueri sanitatem, quam passionem curare. Corroborantur autem vngulae, si iumenta mundissime sine ^o stercore vel humore stabulentur, & roboreis pontibus ^p conserrantur. Articuli quoque vel suffragines post iter calido ^q foueantur vino. Naturaliter autem molles vngulae solidantur, si hederæ seminis duas partes & aluminis rotundi vnam partem pariter contundas, & calceatis ^r pedibus per multos dies inducas. Item subtritis pedibus prodest, picis liquidæ selibram, aceti heminam, salis libram, hederæ foliis quantum sufficit pariter contundis, & laboranti quotidie pedes per-
 3 unges. Mollissimæ vngulae hoc vno medicamine, quo potentius nihil est, assolent indurari. lacertum viuum viridem in ollam nouam mittis, adicies olei veteris libram 1, aluminis ^s Iudaici selibram, ceræ libram, absinthii tunsi selibram, & decoques cum lacerto.
 4 Cum fuerit resolutum, calentia vniuersa colabis, abiectisque ossibus & purgamentis, liquatum medicamen in ollam reuittes, & cum vngues indurare volueris, vngulam subradis, & factum vnguentum in cannam viridem mittes, adhibitis carbonibus prope feruens, per cannam instillas vngulis: prouisurus ne coronam tangas aut ramulas ^t,
 5 si ^u his exceptis, in solo & in circuitu solidaturus vngulam conficabis. Memineris autem

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

c) imponas redundare videtur. d) ferrum-
 minabis S. M. e) videtur eadem hic vox requiri, de qua ad no. h. f) corium S. M. male. vid. 2, 27, 2. [C. LVII.] a) iumentum F. ster-
 cus S. M. quod recte reicit Rhodius Lex. Scribo, h. v. b) vid. ad c. 205, 1 no. b. j) vid. 2, 60, 2. c) fove cum melle quod vino coniungit, & S. M. d) sparteum editi. causam nostram agat

Morgag. IV, 9. c) editi contende. vid. Morg. IV, 4. [C. LVIII.] a) h. e. nimis paruae. b) ruti F. Sph. c) fove om. S. male. d) forte pontilibus. Vid. Ind. h. v. e) calida fove. & vino S. M. f) calcatis edd. g) forte bituminis. h) ramulas, quæ exrescendo renouantur S. M. i) forte sed.

tem ungulas excreſcendo renouari, & ideo interpoſitis diebus ¹ vel ſingulis menſibus ta-
lis cura non deerit, per quam naturae emendatur infirmitas.

LIX. ANIMALIVM dorſa vt laboris plurimum ſentiunt, ita diligentius ſunt
curanda ^a. Exceptis enim his, qui deputati ſunt circo, reliquum mulorum, equorum,
aſſuorumque genus ſub ſellis aut ſagmis ſolo tergo praefat officium. Vnde laudabiliſ
induſtria eſt, quae incolumitatem tuetur, quam quae cupit laefa curari ^b. Nam diligen-
tia defendit a vitio, ſi centones vel ſaga primum ſufficientia, deinde mollia imponantur,
& lota ^c, atque ad tempus diligenter excuſſa, ne aliquid fordium ^d aut aſperitatis inhae-
reat quod ſub pondere inulceret ^e pellem, tunc ^f ſagmarum vel ſellarum menſura conue-
niens, & apta qualitas debet adhiberi. Si enim iſta minora fuerint vel maiora, angu-
ſtiora, vel vltra modum lata, vel quae non congruunt, grauiter nocent. Hinc enim
colluſiones, ſuppuraciones, apoſtemataque naſcuntur, cum in iſtis locis inaequalibus pre-
mitur pondere, vel diſcentes ^g tracturam mercurius aut ſpina deteritur. Ipſorum ^h quo-
que pondere, etiamſi in ſtratis nulla ſit culpa, enormitas nocet, & ideo temperanda eſt
menſura ne inferat vulnus.

LX. QVOD ſi dorſum ſedentis iniuria tumere iam coeperit, in recenti ſta-
tim mallonem ceparum id eſt calamos ^a ſiccos, vnde ſufces dependent ^b, in aquam ^c ſer-
uentiſſimam mittis, & aliquandiu maceratum, calidum ſuper tumorem impones, ſalcia
conſtringes vel cordiſcum ſuperimpones, vna quoque nocte manere patieris. abſque ſup-
puratione palpabitur ^d tumor. Quod ſi clauum fecerit, ſarinam hordeaceam cum foliis
caulium contundiſ pariter & tepidam inpones. Cinerem quoque cum oleo miſcebis, &
inducis quam diu clauus cadat: cum ceciderit lipara ^e vtire cum minutifſimis pannis, vel
mel cum linteolis: cum vlcus purgauerit ^f, Lycio ^g percurabis.

LXI. SI pulmunculus natus fuerit in dorſo, difficile eſt eum medicamento-
rum appoſitione ^a ſiccari: ſed ſi paruulus fuerit, cauteri, & praecipue cuprino aperi-
endus eſt, vt ſanies quam collegerat ^b, egeratur: tunc curandus eſt ſicut moris eſt viſta cu-
rari. ſed commodius eſt pulmunculum decuſſatum ^c ferro ſecare & eximere, ita vt pellem
ad modum praecidas, ne cum cicatrice duxerit, inueniatur epidermis ^d: oleum, ace-
tum, & ſalem continuo addis in plagam, & ne nimius ſanguis erumpat, ſtercus ipſius
vulneri ſuperponis & colligabis, die tertio ^e folia caulium tuſſa cum oleo, & aceto im-
ponuntur per dies quinque. Cum iam ducere cicatricem coeperit, Lycio ^f curabitur.

LXII. SI vero fecerit vulnus, indulgebis otium, vt diligentius ^a curetur, &
recepta ſanitas confirmetur induciis, nec imponendus eſt labor qui reſcindat adhuc teue-
ras cicatrices. Sanatur autem ^b vlcus ſi gallas Syriacas combuſtas cum melle ſuperimpo-
nas. Pulueres quoque corticum pini & ſlos ^c calcis vineae aequo pondere miſcebis, &
vul-

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

h) an deest numerus? [C. LIX.] a) seru-
sanda S. M. b) curare S. M. c) lata S. M.
d) forte iardum. e) exulceret S. M. f) forte
rum g) Hoc quidem monstrum est: vel diſcin-
dens fraſtus incurrit S. M. Quid ſi vel diſſidens
ſarctura inuritur. Farcturam intelligo centones,
ſaga, quibus eſſicitur vt aequaliter incumbat &
molliter ſella vel clittellae. h) forte ipſo, vel
ipſorum ponderum. [C. LX.] a) calernas S. M.
b) rependens S. M. c) quam S. ſph. d) h. c.

palpando tumore intelliges ex patientia animalis,
ſuppurationem non adelle. c) hypara F. hypa
S. M. f) purgauerit S. M. Sed videtur intrans-
ſitione poni etiam 2, 37, 2. g) licio edd.
[C. LXI.] a) (curare vel) int. S. b) colligerat
edd. c) denſatum S. M. d) epidermis F. epideri-
derinus S. M. e) poſſero S. M. f) licio edd.
[C. LXII.] a) & int. S. b) omne S. M. c) Leg.
florem vel flores.

2 vulneribus inspergis Pilulas quoque cypressi tuncas, & cribratas, & cortices quercus tritos & in puluerem redactos mittis. Praeterea ossa sepiarum & testas etiam ostrearum in puluerem rediges, & aerei quoque vasis fuliginem pariter miscebis, quae bene tuncsa si frequenter asperferis, siccatum vulnus ducet celerius cicatricem.

LXIII. Quid si pili tardius crescunt, viam testudinem supra famenta combures, & cineres eius in nouum cacabum mittes, additis vaciis 3 alumini crudi, medullae 4 ceruinæ quod sufficit, & 5 vino infuso decoques, & diebus plurimis inponis. reuocare pilos creditur. Puluis de fabis 6 combustis vel de lupinis crudis, vel de foliis fici 7 combustis, seu 8 commixtus superponitur 9 assidue. Quod si nulla praecedente causa decidunt 2 pili, spicam 10 nardi, & vuas passas pariter tundes & ex 11 aceto decoques, calidumque medicamentum glabro 12 corpori inpones.

LXIV. Si album pilum nigrescere cupias, atramenti suturicii 13 scrupulos 7, rhododaphnes 14 succum 15 scrupulos 4, sebi 16 caprini quod sufficit, pariter temperabis & vteris.

LXV. Si e diuerso albos 17 pilos facere volueris, cucumeris siluestris radicem 18 libram vnā, niri scrupulos 12, in pulueres 19 cogis 20, heminam 21 mellis adicies, quibus permixtis 22 vteris.

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

[C. LXIII.] a) etiam inf. C. b) ex C. c) faba combusta C. d) sinum C. e) vino F. M. si vino C. f) superponatur C. g) decidant C. h) spicanardi, vuas F. S. nobiscum C. i) ex om. C. k) clauorum C. [C. LXIV.] V. Hippiair. Ruell. 2, 55 p. 64. b. a) suturicii C. veteris drachmam 1 S. M. b) adolaphinis F. S. rhododaphnis

S. M. rhododaphnis C. nobiscum Hipp. l. c. c) succi drachmas 11 S. M. d) cepi caprini F. sepi S. fici C. Hippiair. l. c. adipis caprini, quod ad eam cogenda satis sit. [C. LXV.] a) album pilum C. b) radicem C. c) serip. C. recte. d) puluerem C. e) coget C. f) emin. C. g) mixtis C.

VEGETII RENATI

ARTIS VETERINARIAE,

SIVE

MVLO MEDICINAE,

LIBER TERTIVS.

PROLOGVS.

MVLO MEDICINAE me ^b commentarios ordinante ^c, civium, atque amicorum frequens querela, accepti ^d operis continuationem suspendit, desistentium aegritudines, inortesque clausissimas ^e boum, cum magnopere peterent publicandum, si quid pro salute tam commodorum animalium scriptum reperiretur in libris. Cedens itaque familiarium honestissimae voluntati, ex diuersis auctoribus enucleata collegi, pedestrique sermone in libellum contuli. Cuius erit praecipua felicitas, si eum nec scholasticus fastidiat, & bubulus intelligat. Maximo ^f autem incitamento mihi fuit ipsorum boum utilitas & gratia, sine quibus nec terra excoli, nec humanum genus sustentari vllatenus poterunt. Cuncta igitur legumina siue frumenta bobus merito aratrisque debentur: vinearum ipsarum vsus periret nisi eorum adminiculis subuehendis carpeuta sudarent. Quid de diuersorum onerum comparatione ^g referamus, dum inter mobilia & quidquid grauius est, absque vehiculis pene reddatur immobile? Reliqua quoque animalia, ipsaeque cohortales aues ex ^b eorum capiunt labore substantiam. Vnde enim equis hordeum, vnde cibum canibus, vnde porcis pabulum dominorum solertia ministraret, ni pararentur boum labore frumenta? Et ne longum faciam bobus debent alimenta, quidquid ali potest. Apud alios genus mulorum, apud alios camelorum, apud paucos elephantorum licet exiguus vsus est: nulla potest natio esse sine bobus. Postremo vt ad prouidentissimorum virorum scripta redeamus, quorum firmitas auctoritas, Iustitiam

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

[LIB. III. Prolog.]

^a) Haec praefatio cum quatuor sequentibus capitulis, quae de bobus agunt, constituunt librum IV Digestorum iure medicinae in MS. Codice Corbeiensis, in quo tamen & praefatio, & tria capita cum parte quarti desunt. Sed id quod dixi & ex illis quae supersunt, & ex catalogo capitulum, qui libro praemittitur, collegimus. Notandum autem est, quae hic in quatuor capita, in codice illo Corbeiensis in quadraginta quatuor capitula diuidi. Haec adscripta exemplo I. A. Fabricii. Quid de tota re videatur nobis, in praefatione dicimus.

Diuisionem capitulum semel publicatam retinimus. Sed vt laudari commodius possint, quae sequuntur post hanc de his tractationem capitulis IV comprehensam, capita proxima laudamus ita Veg. 1, 2 b, 3, 3 b, 3, 4 b. b) me om. S. M. c) ordinanti S. M. d) forte incepti aut cecepti adco. e) damnosissimas boum pro magnopere supplicantium S. M. suspicabar calamitosiss. f) om. hinc ad f. 8 S. M. g) quid sit comparatione? vid. Morgag. IV, 24. b) & F.

i) vid.

stiriam ⁱ iumentorum caede violenta ^b derelictis terris ad siderum remeasse consortem ⁱ. Quid potest laudabilius reperiri quam ut nomen ^m acquissimum, boum fugaretur interitum? quod dam homicidia fierent peruanebat in terris ⁿ. Duplicem igitur sollicitudinem oportet impendi, ut sanitas incorrupta maneat, & aegritudo, quae ex casu vel negligentia sine labore contracta est, competentis medicinae curetur ratione.

CAPUT I.

VT longaeui & sani sint boues, bubulcum conuenit providere ^a vel dominum, quatenus frigoribus calidissimo ^b cubili muniantur, & si fieri potest, semper loco vicini sint boues. Quodam ^c enim beneficio naturali eiusmodi animalibus semper ignis commodum ^d est, sine quod inutilis & pestifer humor exdat, siue conceptum ex passu vel opere frigus expellitur, sine in ^e sanuarum halitu interna ^f curantur. Praesepium oportet extructum esse diligenter, ne quid pabuli inter pedes animalium pereat. Bouile autem loco secco ^g statuendum est, assidueque mundandum est, ita quod ^h quotidie pabulum ad edendum inutile subternatur, ut boues fecius & mollius cubent. Par ⁱ quoque studium est, cum boues reuocantur ex opere, ut colla eorum ex vino tepido perfundantur, & diutissime perfricentur ⁱ. Cum vero de via vel pastu redeunt lutulenti ^m, adhibita, priusquam deducantur ⁿ ad bouile, aqua diluendi pectus, ne inhaerentes corpori fordes vlcera generent, vel vngulas faciant molliores, vel certe molestiam manducantibus, vel inquietudinem afferant dormituriis. Sed ^o hieme omni solertia frigus est prohibendum, velut ^p aestiuis mensibus pura aura quaerenda. Per diem igitur sub ^q umbra, per noctem sub diuo boues stare conuenit. Non enim pauciores si aestuauerint, quam si allerint, colligunt morbos. Praeterea vnum ouum crudum cum hemina salis, & sextarium vini per lingula capita septimo ^r diffundi percommodum est. Inuat etiam si ^s alium tunsu hircino misceas feno ^t, herbam quoque verbenam additam deteras, rutam herbam, etiam ^u pollinem iungas ^v, & cum vino per os digeras. Cauendum praecipue est ne aut cursu nimio, aut longo itinere fatigentur, vel ^w vllis grauioribus certe oneribus affligantur. nimiam enim lassitudinem sequitur aegritudo, & omne animal ^x est debile, si rumpitur. Aquam quidem istius generis animal non requirit nitidissimam, nec vsque adeo laeserit, si fordiam biberit. Sed ^y tamen bubulci diligentius ^z est procurare ^z ut munda sint semper & optimam bibant. Maxime autem studendum est

VT

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

i) vid. Morgag. l. cit. Respicit nimirum Arati Phaen. 132 sq. Sed causae seruit, & παρασκευάζειν, cum mansisse dicit *stiriam* dum homicidia fierent. Verum est, praecessit de homicidiis apud poetam; sed verba sunt, varicinantis Διὸς π. 125 Καὶ δὴ πε πόλεμοι γὰρ δὴ γὰρ ἀνέστην οἰκία Έκαστου — Tum sequuntur ea quae euenerint, χαλκήν γὰρ πρετίην δλαύτηναι ἀνδρῶν ὅτι πρῶτοι παύοντες ἰσχυρίσασθαι μάχην. Ένοδὸν, πρῶτοι δὲ βαῖον ἰσχύον Έροτήσαν Καὶ τότε μετόπισθεν Διὸς κίοναι γένος ἀνδρῶν Έκαστ' κ. γ. λ. Vid. Schoettg. ad Varr. 2, 3, 4. add. Cic. de nat. Deor. 2, 63 & quos laudat Brouckh. ad Tib. 2, 1, 2. K: sorte violatam. l) consortium coni. Morg. l. c. m) Numen coni.

Morg. l. c. n) vid. no. i. [CAP. I.] a) praenidere S. M. b) calidissimum cubile muniantur S. M. c) Quod S. M. d) accommodatus atque utilis est, ut pestifer humor recedat, & frigus excellatur S. c) & S. M. e) interiora curentur S. M. g) calido S. M. h) ut S. M. i) Parum quoque fastidium F. S. nobiscum S. M. l) fricentur S. M. m) luculentia F. S. nobiscum S. M. n) induc in ouile S. M. o) sicut S. M. p) ita S. M. q) in S. M. r) (de) in S. M. s) si om S. t) sipo hic & al. F. u) erui S. M. x) teras S. M. y) vel grauioribus far. S. M. z) incipit S. M. a) est S. M. b) diligentissime S. M. diligentia coni. Morg. IV, 25. c) praecuratur S.

d) tibia

et competentibus redundantibusque ^a saturi semper habeantur & pingues. Omnis enim aegritudo exordium sumit ex macie. Exhaustum ^e animal celerius labor frangit, aestus vexat, frigus penetrat. Non solum enim aestivis mensibus pascuum sufficit, ubi ^f frondes diversif generis addantur, & ^g minuat varietas ipsa fastidium. Hieme ^h non tantum paleis, sed foeno quoque & hordeo, & saepius eruo saginandi sunt boves. Nullus autem vberiores ciborum repudiabit expensas, qui considerare voluerit, boum per inopiam pereuntium quam cariora sunt ⁱ pretia. Adversum ^k boum morbos non minor adhibenda est diligentia quam equorum.

II. NAM equinum genus morbus qui appellatur malleus, diverso genere passionum emigrans ^a per plures contagione ^b consumit, boves quoque ideum morbus interficit ^c, sed a diversis diverso nomine vocatur, quem plerumque vulgus appellat ^d. Hic ^e morbus bouem si quando tentaverit, illis agnoscitur signis; erit pilo horridus & tristis, stupentibus oculis, ceruice deiecta, salivae assidue per os fluentibus, incessus pigrior, spina rigidior, fastidium maximum, pauca ^f ruminatio. Cui si inter initia subuenire tentaveris, discrimen evadet: si per negligentiam adhibeatur tardior cura, vetustioris morbi non potest superari perniciem roborata ^g. Inter exordia igitur taedianti bovi adversus omnes morbos potio illa succurrerit: tres semis ^h uncias squillae minutatim concisas, praeterea radices tenerae populi ⁱ effossas & diligenter lotas contundes ^j in pila, & tria ex iis pondera, addito sextario salis, in vini septem sextarios mittes, & per septem dies per os bobus singulos sextarios digeres. Quod si toto anno adversus omnes aegritudines desperatas boves stagnare ^k volueris, incipiente vere, id est ab idibus Februarii quindecim diebus continuus, hanc potionem dabis omnibus diebus, quae usque adeo salutaris est, ut approbati sit integro anno boves sic curatos nullius morbi contagione tentari. Talis etiam compositio & morbis resistit, & vires animalium firmat: folii caprinis ^l, folii mirti siluestris ^m, folii ⁿ cypressi ana uncias tres ^o diligentissime deteres, infundes in congiuum aquae, & una nocte sub diuo manere patieris, & inde ^p vnoquoque boue tepefacto per triduum singulos sextarios dabis, quae potio ad flaguanda animalia quater in anno facienda est ultimis temporibus veris, aestatis, autumnii, & hiemis. Morbos aegritudinesque depellit, tres uncias baccarum lauri, gentianae, aristolochiae longae, myrrhae, betonicae diligentissime detere, & misce cum mero, ex quo trinas heminas triduo iugiter iumento per os dabis. Spicae ^q quoque alii tritae, cum vino quoque per nares infusae, purgant capita iumentorum. Qua cruda cum inelle iumentorum faucibus inferuntur, atque ita ^r fastidium ac nausea discutitur. Expedi tamen salem pabulis misceri, marrobbium quoque tritum mane cum oleo vinoque diffundere. Thuris pulverem cum mero sive per nares inieceris, sive per os dederis, prodest. Nec minores medicinae bo-

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

d) cibariis saturatos semper habeant S. M.
e) Vacuum igitur S. M. f) nisi S. M. recte.
g) & — fastidium om. S. M. h) (autem) inf. S.
i) forte sint. k) caput secundum ita incipit,
Contra morbos bouum non minus adhibenda est diligentia, quam equorum S. M. [C. II.] a) mi-
grando S. M. b) contagiones S. M. Si contagio-
nem verum est, iunctum legendum per plures.
c) consuevit interficere S. M. o) (achanum) S.
p) parua S. M. q) (Potio contra omnes morbos

bouum) inf. S. quod lemma fuit. r) semis om.
S. M. s) popinum F. S. nobisum S. M. & Morg.
gag. ex Veg. 2, 75. t) reposui pro contondes.
iussit etiam Morg. l. c. u) praefurare S. M. al-
terum alterius glossa. x) capparisi S. M. y) ana
uncias 111 inf. S. z) folii S. M. a) sex S. M.
b) ieiunio boui tepesfactum S. M. c) (enulas)
inf. S. d) Conf. Colum. 6, 4, 2. e) ita —
discuritur om. S. culpa typographi.

- bus horum *f* copia subministrantur. Nam porros, rutam, apium, & herbatu fabinae *z* si quis large deterat, & misceat vino, ternasque heminas praebet ad potandum aegrotantibus subuenit. Plurimum caulem vitis albae concisam atque serpillum & squillae partem in aqua macerant, ternasque heminas per triduum digerunt, quae potio ventrem purgat, vires quoque confirmat. Ad interna autem curanda praecipue amurca *b* creditur salutaris, si tantundem aquae miscas, & animal bibere consuescat. Sed quia licet sitiat, potum fastidiat *i* ignotum, primo cibi asperguntur, deinde aqua exigua potio medicatur, ad vltimum pro mensura miscetur, & vsque ad saturitatem sitientibus datur.
- 12 Quocunque autem tempore, sed maxime aestate, si boues concutiantur ad cursum *t*, aut alius eorum ad perniciem soluitur, aut febriculae commouentur. Natura enim pigrum, & labori potius quam velocitati accommodum *m*, vehementer laeditur si ad opus cogatur infictum. Periculosum quoque est, si ad praefepia sues aut gallinae peruenerint. Nam bos cum gallinae finium inter pabula sumserit, statim nimio ventris dolore torquetur, inflatusque *n* moritur: cui *o* hac ratione succurri conuenit: Apii seminis uncias 3, cimini *p* sextarium *q* semis, & duas lib. mellis communices, & tepidum per os infundes, ac tam diu ambulare compellis, & conficias manibus plurimorum, donec ventrem potio moueat. Gnsi quoque cum vino deterere, & per os dare creditur salutare remedium.
- 14 Lixiuum quoque ex arbore vlni, vel cuiuscunque generis ligni cinerem, dummodo bene coctum *r*, cum oleo miscebis, & liquidum ac tepidum diffundere per fauces, aduersus stercus plurimum *s* prodest. Si autem porcinum stercus bos deuorauerit, statim pestilentiam contagionis solius *v* mallei sustinet morbi. Qui cum semel in gregem vel armentorum vel domitorum incesse rit iumentorum, statim omnia animalia quae leuem suspicionem *u* habuerunt, de possessione *x* tollenda sunt, & distribuenda illis locis, ubi nullum pecus pascitur, vt nec sibi inuicem, nec aliis noceant. nam pascendo herbas inficiunt, bibendo fontes, stabulo *y* praefepia: & *z* quamuis sani boues, odore morborum afflante depereunt. Vsque eo etiam mortua cadauera vltra fines villae proicienda sunt, & altissime obruenda sunt sub terris, ne forte ipsorum corporum interna sanorum
- 16 contingantur & pereant. Vno *a* quidem vocabulo pestilentia appellatur, sed habet plurimas species *a*, quas enumerare non licet [vel *b* riget]: facilius ipsa principia a diligentibus intelligi possint. Est itaque humerus [humor *c*], quoties per os & nares humor effluit bobus, & fastidium aegritudoque consequitur. Est siccis, quoties nullus humor apparet, sed animal quotidie maefcit & fit deterius, nec iuxta consuetudinem appetit cibos. Est articularis, quoties interdum de prioribus, interdum de posterioribus pedibus claudicant boues, cum habeant ungulas sanas. Est & subrenal, quoties a posterioribus

VARIETAS LECTIIONIS ET NOTAE.

f) conieceram *horrorum*. Sed *horti* S. M. *g*) *faunae* edd. *h*) *conf. Colum. 6, 4, 4.* *i*) *fastidit* *coni. Morg. III, 40.* *l*) *Conf. Colum. 6, 5, 2.* *m*) *intell. aut inf. animal.* *n*) *(ipsa hora)* *inf. S.* *o*) *si statim hac rat. non succurrit* S. M. *p*) *quid si inueni.* *Conf. Veg. 3, 8, 2. add. Morgag. IV, 27.* *q*) *sextarius sex S. M.* *r*) *cribratum* *fr. S. M.* *cretum* *coni. Morg. IV, 27.* *s*) *pulchrum* S. M. *t*) *ilius* S. M. *u*) *(langnoris)* *inf. S.* *x*) *pascuo* S. M. *y*) *quid si stando vel stabulando* *z*) *om. S.* *2*) *Nouum caput, de speciebus pestilentiae bonum* *etc. S. M.* *a*) *(di-*

uersus) *inf. S.* *b*) *Suspicio scripsisse auctorem, quas enumerare non piget. r & p miscentur sexcenties. Enumerat sane, vt (hanc vocem excidisse puto) facilius intelligi possint principia & indicia vel signa adeo vniuersiusque generis.* *Corrupt hanc sententiam, qui, cum illud riget ex piget ortum non intelligeret, substituit sicet. Alius vtramque lectionem seruare voluit. Non male fecisse, puto, si ita excudi curasset, Quas enumerare non licet, vel) piget. (vt) facilius.* *c*) *Leg. morbus.* *Conf. Veg. 2, 3 & 10.* *Lemma Cod. Corb. hic, signa morbi humida.* *d*) *inui-*

ribus debilitas appareat ^a, & quia lumbi dolere creduntur. Est sarciminosus quoties per totum corpus bobus tubercula exeunt, aperiant se, & quasi sanantur, & iterum in aliis locis exeunt. Est & subcutaneus, quoties humor pessimus in diuersis partibus corporis ¹⁹ bobus erumpit & decurrit. Est elephantiosis ^f, quoties valut scabies minutae cicatrices ^g exeunt extra corium, & ad similitudinem lenticulae. Est niana ^h quae resectis bobus eripit sensum, vt nec audiant more solito, nec videant: ex qua passione celerissime moriuntur, quamvis hilares pinguesque videantur. Hi omnes morbi contagione sunt ²⁰ pleni, & si viuum animal apprehenderint, celeriter ad omnia ⁱ transeunt, & sic interdum aut integris armentis, aut omnibus domitis afferunt interitus. Vnde omni studio quae semel tentata fuerunt segreganda sunt animalia, & ad ea loca mittenda, vbi nullum animal pascatur, ne contagione sua omnibus periculum generet ^l, & negligentia domini (sicut solet a stultis) diuinus imputetur offensae. Euincendi ^m tamen sunt, & exquisitis ⁿ remedijs expellendi quamuis acerbissimi morbi ^o. Panacei ^p supplantarij ^q conparis. Eryngion autem herba dicitur, quae in littore nascitur prope vnam maris, florem habet ²¹ quasi aureum vel galbineum, folia eius sunt quasi folia cardui siluestris, inter arenas littorum largissime spargitur ^r: has effodies, & in vmbra siccatis seruiabis. aduersus morbum tam equorum quam bouum plurimum profunt. Ex quibus potio componitur ista: ²² Radicis panacis, itemque radicis herbae eryngii ternas vncias, seminis quoque foeni ^s vncias 3 pariter deteres diligenter, addisque farinae triticeae sextarium, ita vt prius frumentum frangas & molas: quae omnia de calida seruente conspergis, & cum melle vel sapa nouenas offas singulis ^t diebus digeres. Praeterea sanguinem marinae testudinis ²⁴ colliges, & cum vino per os dabis. quam quia inuenire difficile est, vulgarium testudinem prodesse aestimant. quod vtrum bene opinantur ^u, vsus veridit. nam auctores de terrestri testudine tractauerunt ^v. Puluerem ^x & cassiae fistulae, necnon etiam thuris ²⁵ pro aequa parte admisceas, ex eo vnam semis vnciam cum sextario vini veteris in die per nares bouis infundis. Quod medicamentum per triduum facies. Morbi quoque quos ²⁶ superius nominauimus amari sunt, & non nisi amaris potionibus superantur ^y. Nam contraria contrariis potionibus curantur ratione medicinae. Ideoque puluerem herbae absinthij & crudorum lupinorum, herbae quoque centaureae vel percedani aequis ponderibus diligenter misceas & in sextario vini veteris trina cochlearia singulis diebus, additis vncijs 3 olei ^z, per os dabis. Praefens quoque remedium experientauerunt ^a: radiculam herbae confilij ^b (quam alij pulmonariam vocant, alij tantundem ^c radiculam) sinistra manu ante ortum solis collige (quia sic maiorem vim habere creditur) tunc ^d ad acum vel acutum cuprinum pars auriculae quae lata est, quasi in circulo signatur, adpremiatque ^e vt rupta cute leuiter sanguis exeat. Quod cum ex vtraque parte feceris, mediu orbiculum perforas ad acum, & in eodem foramine inseres ^f: quod vbi exierit, omnis

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

d) incipit & quasi S. M. e) (per corium) inf. S. M. f) elephantioses S. M. g) pustulae circa nares vel collum exeunt S. M. h) & insania S. M. i) plura S. M. l) generens forte leg. inferas S. M. m) conf. Colum. 6, 5, 2. n) (varis: expensis curantur) inf. S. o) f. 22. om. S. M. p) forte a seplastariis. add. Morga. IV, 28. q) cogitabat, vel scripsit, spargit radices: hinc infectus, has effodies. r) forniculi S. M. s, inde dabis singulis bobus S. M. t) pro opinentur. v) 10-

uerunt S. M. recte, opinor. x) (myrrhae) inf. S. Conf. Col. 6, 5, 3. y) curantur S. M. z) (singulis bobus) inf. S. a) experientia docuerunt S. M. Ad hunc locum pertinere videtur leuma Corbei. de bubus radicandis. b) quae sit ista confiligo, disputat, & hunc ipsum locum illustrat Dodonaeus 2, 3, 19 de Buphthalmis. c) forte tantum. d) Colum. 6, 5, 4. e) forte adpremiturque. f) radiculam intell.

omnis pestilentiae virus per ipsum desluit vulnus, donec ille solus locus, qui designatus est, putrescat & decidat, atque ita animal liberetur. Visci & folia cum vino trita defunduntur in nares ^b, atque ita singulis bobus, siue vniuersis gregibus cum morbum ineuerint, subuenitur. Suffimenta quoque plurimum iuuant, sulphur, bitumen, allium, origanum, semen coriandri ⁱ, carbonibus insperge, & cooperta ^k boum supra vas, in quo suffimenta incenderis, distissime continebis, vt fumus os eorum capiat ^l, ac nares impleat, atque ita ad cerebrum & interna salutari ^m remedio penetret. Sed & totum suffumigare percommodum est, vt ab eodem morbi ⁿ perniciis expellatur, & caetera pestilentiae contagio non coinquinet. Generalia igitur remedia aduersus morbos generales contagiososque retulimus, nunc aduersus valetudines, quae singulis animalibus accidunt, nec in alia transeunt, remedia subiungemus ^o.

III. CRUDITAS plurimum nocet, cuius haec sunt signa: crebri ructus, cibi fastidium, sonitus ventris, intentiones ^p neruorum, oculi hebetes: propter quae nec bos ruminat, neque linguam ^q detergit vt solet. Prodest itaque vt ^r duos congios vbi ^s bibi possit digerere per fauces. post quos statim brassicae ^t triginta caules modicas ^u decoques, & ex aceto dabis, suspensumque animal ab alio cibo penitus abstinebis. Alii cruditate laborantes, clausos in bouili detinent, nec cibos praebent. praeterea ^v lentifici & oleastri cacuminum pondera ^w deterunt, & cum lib. mellis atque aquae ^x congio miscent, quae vna nocte sub diuo mittunt, atque ita faucibus digerunt. Deinde interposita hora, macerata ^y insusaque erui ^z lib. obiciunt, ab alio quoque cibo vel potione prohibentur ^{aa}. Nam si neglecta fuerit cruditas, ventris inflatio intestinorumque subsequitur, exprimitur gemitus, cibosque capere non sinit, nec in loco ^{ab} consistere, decumbere & volutare ^{ac} cogit, caudamque frequenter commouet. De experimento medicina est caudam iuxta clunes resciscala vel lino vehementer astringi, vinique sextarium cum hemina olei tepidum dare ^{ad} per fauces, atque ita per mille quingentos passus bouem currentem trahere: si dolor permanserit, ungulas eius secare, & vncta manu per anum finem extrahere, & rursus agere currentem. Si tardius proficit, tres partes lauri diu conteruntur, & cum duplici aquae calidae dantur. Si ^{ae} ista non valent, myrtae ^{af} siluestris foliorum duae lib. tunduntur in pila, & duae ^{ag} ex calida aqua miscentur, ac per vas ligneum faucibus infunduntur. atque ita sub cauda quatuor digitis ab ano percussa vena sanguis emittatur. Qui cum satis effluerit papyro ligata cauda restringitur, post concitatus bos agitur vsque dum anhelet. Ante detractionem tamen sanguinis adhibentur ista ^{ah} remedia: tribus heminis vini, quatuor vnciae contriti alii ^{ai} peruiscentur, postquam potionem coegerit curare: duae quoque vnciae salis cum decem vnciis ^{aj} ceparum atteruntur: mel quoque decoctum

VARIETAS LECTIIONIS ET NOTAE.

g) Visi edd. nobiscum Col. 6, 1, 1 & Morga. III, 41. h) (& sic animal liberatur) inf. S. i) (aequaliter misce, & viciis) inf. S. k) videtur inf. capita ex Veg. 1, 10, 4. l) caput S. M. m) salutare remedium S. n) morbo editum, nobiscum Morga. IV, 28. o) conscribamus S. M. [C. III.] Hoc capite continentur Colum. 4, 6. 11. 7 & 8, quorum segmenta vt facilius conferri possint in margine interiori notanda curauimus. a) contractiones S. M. b) lingua se coni. Morgag. III, 1. c) calidae S. M. d) vt

S. M. e) brassica F. vid. Morg. I. c. f) modice coni. Morg. I. c. g) quibus S. M. h) aquae om. S. i; aut reinit ad pondera auctor; aut leg. macerati insusque. l) debebat prohibent. m) laica S. quod salum & nauisparov. n) volutari coni. Morg. III, 2. o) debebat dari, — trahi &c. Sed non obseruatur in his libris, cuius:unque culpa, temporum consecutio. p) si laurus non adest S. M. q) vid. Morgag. III, 3. r) duo sextarii S. M. s) ista om. S. t) olei F. nobiscum S. M. Morgag. III, 4. u) cepis coni. Morg. I. c.

coctum admiscetur, ex quo facta collyria longiora non parum valida immittunt in anum, 1
 ut ventrem resoluant: atque ita bos currere cogitur *. Ventris quoque & intestinorum 6
 dolor sedatur, si asneres natantes, & maxime anates animal aspexerit. Nam anas mulos,
 etiam equinum genus conspectu sui celeriter sanat. Sed interdum nulla medicina conuenit 7
 sequiturque torminum * vitium, quorum signum est, si cruentum mucosumque ventrem edi-
 derit, singulare remedium est cupressinae ^b quindecim, verbenae ^c quindecim gallae diligen-
 tissime tritae ^c quantum utraque ponderantur tanti ponderis vetustissimus caseus, quibus pa-
 riter detritis admiscetur vini austeri sextarii 4, & in potu dantur, ita vt lentissio ^a mix-
 taque oleastri cacumina praebeantur. Si venter coeperit fluere, & videris ^c egere cor- 8
 pus & vires capito plerumque inutilem reddit, quia ex cibariis ad medellam bouis nil per-
 uenit, [quod sic videris per ventrem proicit quam ^f quod manducaverit.] Quae cum 9
 acciderint, prima die a cibo & potu abstinendum est, ita quod ^e nec secunda die bibere
 permittatur, cacumina tamen oleastri & cannae siluestris, itemque baccae lentisci & myr- 3
 ti dandae sunt, nec post triduum etiam potestas bibendi nisi perparum concedenda est.
 Sunt qui ex foliis lauri teneris libram 1, abrotanum hortense pari portione, deterunt 10
 cum aquae calidae 2 sextariis, atque ita faucibus infundunt, pabulique ^b superius ^a prae-
 bent. Aliqui vero 2 lib. ex vinaceis ⁱ ad focum torrent & conterunt, & cum ^m sextario
 vini austeri ^a ad bibendum dant, & commemorata ^a saepius ^a cacumina obiciunt. Quod si 11
 neque proluvis ventris erit, neque intestinorum dolor, recusat tamen cibos, & praegra-
 uato capite erit ^g, lacrymae quoque oculis & pituita naribus currit, vsque ad ossa frons
 media vratur, auresque ferro dilcendantur, sed vlturae igne ^c factae vt faneſcant, veteri
 1 vrina bouis ipsius confricandae sunt, aures vero scissae plicula oleoque curantur. Pericu- 13
 losum ^a fastidium bobus ranulae faciunt, quae aperiendae sunt, & alio cum sale pariter
 trito ipsa vultura confricanda, vt omnis humor exeat prouocatus. Melius crediunt, si
 ad acutam canuum exfeces ranulam. post vino os lauatur. Interposito vnus horae spa-
 tio virides herbae vel frondes dantur. Tam diu autem sustentantur mollioribus cibis, do-
 nec facta vulnera cicatrices ducant. Si neque ranula fuerit, & non appetent cibum, al-
 ium tritum cum oleo naribus infundes.

IV. Bos si febre coeperit (quod ex venarum inquietudine, & calore totius
 corporis vel oris intelliges) vna die a cibo est penitus abstinendus, ita vt postero ieiuno
 eidem sub cauda exiguum sanguinem detrahas, atque interposita hora triginta ^a paruos ^b

accu-

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

1) Conf. Colum. 6, 7. 2) in illa F. S. nobis-
 eum S. M. & ratio MSS. de qua in praef. ex
 praef. ad Rastum Wecheli. add. Morg. III, 1.
 3) omnium F. S. torminum S. M. 4) excrucian-
 temque edit. Vid. Morgag. l. c. 5) cupressi
 baccas, & Gaubrac ana XV. bene tritas, & tan-
 tundem vetustissimi casei S. M. c) & inf Morg.
 l. c. d) lentisci myrtique & oleastri conii Morg.
 l. c. e) Leg. & viridii, & quale manducant ege-
 rere &c. Morgag. l. c. Ego ita cogitaueram.
 Scriptis forte Vegetius, si venter coeperit fluere,
 & viridia egerere, vires carpit, operique inuile-
 tem reddit, quia ex cibariis ad medullam venis ni-
 hil peruenit. Illa autem verba quae vnus coe-
 randa curant, glossatoris alienius putabam, qui
 viridia Vegetii explicare veller: cogitabat nimi-

rum homo caustus, viridia etiam esse sani bonis
 retributa &c. itaque scripsi, vt suspicor, quod
 sic viridia &c. Codex quem laudat in margine
 Sambucus epitomen exhibet, aut lemma. Sic
 enim, si v. corp. fl. & viride quale manducant,
 prima die &c. f) inquam S. g) pro vt quod
 forte librariis potius quam auctori debetur.
 h) quae inf. conf. Morg. III, 6. i) saepius S.
 l) binanceis S. M. m) 11 sextariis Morg. l. c.
 n) austeris sphaema edd. o) cummerata edd. nos
 obsequimur rationi & Morg. l. c. p) forte
 superius. q) est conii Morg. III, 7. r) ignea
 edd. nos sequimur Morg. l. c. s) Colum. 6, 8.
 [C. IV.] Habentur eadem Col. 6, 9 - 19. fe-
 gementa indicamus in margine inferiore. a) tri-
 gesima edd. vid. Morgag. III, 8. b) frignum ex
 A a a a a a 3 oleo

aulcos decoques, & ex oleo ac liquamine per os digeres, eamque escam per dies quin-
 que ieiuno dabis. Praeterea eacumina lentisci ^a, vel oliuarum, vel tenerium ^c quent-
 que frondem, ac pampinos, si eodem tempore sunt, praebebis in cibo. Labra quoque
 eius deterges ad ^f spongiam, & aquam frigidam ter in die offeres ad bibendum, ita ut
 infra ^g tectum bos febris teneatur, nec antequam sanatus est dimittatur in pascuum ^h.
 Febricitans autem ista sunt signa: lacrymae profluunt, grauiatur caput, oculi semiclausi
 sunt, labra salinis madida, longior & cum quodam impedimento tractus spiritus, fre-
 quenter & gemitus. Tussis ⁱ boum non minus diligenter sananda est quam eorum: ^k
 si recens fuerit, sextarius farinae hordeaceae cum vno ovo crudo & hemina passi per os datur
 ieiuno: gramen quoque confisum tinsunque admixta farina fabae frixae & pollinis ^l
 lentis, sextario ^m aquae calidae miscetur, agitataque diligenter per os diffunditur. Ve-
 terem tussim sanant duae librae hysopi maceratae ex aquae sextarii tribus, quod infusum
 teritur, & cum duabus partibus farinae ⁿ miscetur, & per os datur, super quod aqua
 hysopi, in qua ^o decoctum infusum decoctumque etiam ^p propinatur ad cornu. Por-
 ri etiam succus expressus cum oleo & ipsi ^q febris cum hordeacea farina remedium prae-
 stant. Radices quoque eius diligenter lotae, & cum sarre triticeo confusae, ieiunoque
 datae, discutiunt vetustissimam tussim. Idem praestat eruium si ^r in pabulis cum pisana
 hordei molitum ^s, & cum aqua tepida vel multa in fauces saluanti ^t ore dimissum. Sup-
 puratio ^u, quam apostema dicunt, melius ferro aperitur ^v, post quam expressum pus aut
 sanies fuerit, sinus ipse, qui eam continebat, vrina bubulina calida lanatur, ac linamen-
 tis ac stuppis siue linteolis pice liquida & oleo infusis curatur. Quod si colligari ^w ea pars,
 ubi est vlcus, non potest, lamina ^x candente sepum caprinum aut bubulinum stillatur.
 Aliquantum ^y, cum vitiosam partem inunxerit ^z, tunc vrina veteri humana lauat, atque
 ita aquis ponderibus pice ^{aa} liquida cum veteri axungia incoquant & liniunt. Sanguis ^{ab}
 cum ex aliqua necessitate ad pedes venerit bouum, claudicationem affert. Quod cum ac-
 cidit, inspicito ungulam, inuenies eam vltra solitum calere, & vitiatam partem premi
 vtielenter bos non patitur. Sed si sanguis adhuc super ungulas in cruribus est, ad tri-
 duum triti folis persificatione discutitur. Quod si tantum ^{ac} in vngues descenderit, cul-
 tello leniter ^{ad} inter duas ^{ae} vngues aperies, & mundabis deintus, & postea stuppam sale
 atque aceto infusam applicabis ad ^{af} solum, sparta opere calcatur, maxime ^{ag} quae datur
 operantibus, & in aquam non mittat pederi, sed ubi siccum est ambelet. Qui ^{ah} san-
 guis nisi emissus fuerit saniem ^{ai} creabit. Quo suppuratio etiam ^{aj} curabitur. Nam ^{ak} primo
 ferro circumcisis expurgatur ad vinum. Deinde pannis aceto & oleo & sale made-
 fa-

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

oleo & liquam. coquas, & per os S. M. c) coliculas Morg. l. c. d) lentis S. lentisci S. M. & Morg. l. c. lentium F. e) tenerium quaque Morg. f) spongia S. M. g) intra S. M. h) passum F. i) Colum. 6, 10. Conf. Morgag. III, 9. k) (quae) inf. S. l) forte polline. m) sine cornice sextarius duobus aquae S. M. n) lentis inf. Morg. III, 10. ex S. M. o) qua videlicet infusum Morg. ibid. qua etiam S. M. aqua al. p) ess inf. Morg. & habet S. M. q) ipsa sora coni. elegans Morga. III, 11. r) sine valulis coni. Morgag. ibid. y) molitum ead. z) salinam more legendum etiam iubente Morg. l. c. a) Colum. 6, 11. b) (quae medicamine) inf. S. c) (sanguis)

legendum. vid. Morgag. III, 12. d) lana edidit. vid. Morg. l. c. & nos ad 2, 15, 7. add. 3, 4, 36. e) Quidam vero S. M. Morg. l. c. f) inuissimus Morg. g) picem liquidam Morg. h) Colum. 6, 12. h) iam coni. Morg. III, 13. i) leniter idem. k) duos debebat. l) ac solea sparsa pes cale. Morg. l. c. m) maximeque datur opera, bos ut in aquam — sed ut siccus stabulet Morg. l. c. n) vid. Morgag. III, 14. o) rancorem S. M. p) tarde S. M. q) Hic librum de cura bonum incipit codex Corbeiensis. Haec adscripta ad exemplum Fabricii an conciliari possunt cum illis, quae dicuntur ad principium libri?

factis impletur, mox axungia veteri & sepo hirciuo pari pondere ferro caudenti stillanti-
 1 bus curatur, & perducitur ad sanitatem. Si sanguis in interiori parte vngulae est, nec 12
 aperturam facit, & tantum claudicat animal, extrema ipsius vngulae ad vitium refecan-
 tur, & ita renittitur, ac stuppa vel linteolis cum sale & oleo aceto infusus pes inuolutus
 sparte^r munitur. Mediam vero vngulam ab inferiori parte non expedit aperiri, nisi
 4 eo loco in quo suppuratio facta est. Si claudicat ex dolore uernorum, oleo & sale 13
 noua poplitesque & crura confricanda sunt^r calido aceto, & liui semen aut milium detritum
 insusumque aqua multa imponendum est, & spougia quoque feruienti aqua infusa &
 expressa, conperlaque postmodum melle, genibus circumdatur ac fasciis alligatur. Quod 14
 si humor est cum tumore, fermentum vel farina hordeacea ex passo aut aqua, multa in-
 cocta imponitur, & cum maturauerit suppuratio, scinditur ferro, emissaque sanie (vt
 5 supra docuimus) percuratur. Potest etiam radix lilii vel squilla cum sale, vel herba san- 15
 guinalis (quam polygouon^u Graeci appellant) vel marrubium, ferro aperta sanare.
 Omnis autem corporis dolor, si sine vulnere est, recens fomentis mellinis^r discutitur:
 vetus autem vritur, & supra vulnus vel butyrum, vel caprina insuffillatur axungia. Sea- 16
 nies^r sanatur trito allio defricata: Eodemque remedio rabiosi canis sanatur morsus^r, vel
 lupini vulnus illatum. Vetis quoque salsamentum vtramque perhibetur plagam curare.
 Ad scabiem quoque praesentior medicina ista est: si cunila^a bubula sulphurque conteri-
 tur, admixtaque myrrha cum oleo atque aceto decoquitur, & cum tepescere coeperit,
 alumen seisslum tritum inspergitur^b: quod medicamentum candente^c sole illinitum prod-
 2 est. Ulceribus gallarum tritatum puluis inspergitur. Succus quoque marrubii imposi- 17
 tus cum fuligine sanat. Insecta^d pestis est bubulino^e pecori (quam coriagineum^f russi-
 ci vocant) cum pelis illa dorso haeret, vt apprehensa manibus deduci non possit a costis:
 quae res non aliter accidit quam si bos ex languore aliquo ad naciem deductus est, aut
 sudans in opere^g faciendo refriguit^h, aut si lapsus sub onere venienter est insusus in
 3 pluuiam. quae quandoqueⁱ perniciofa sunt, custodire debemus, vt, cum ab opere redie- 18
 rint boues adhuc aestuantes anhelantesque, vino aspergantur, & offula panis vino infusa
 faucibus eorum insperantur^k. Quod si praedictum vitium inhaeserit, expedit decoquere
 laurum, & cum calida & oleo & vino spinam dorsumque animalis conficere contra pi-
 lum, ac per omnes partes apprehendere pellem, & velut a costis separare. Quod aut 19
 in loco calidissimo facieundum est, aut sub diuo sole feruente. Aliquantum^l feces^m vini
 & axungiae commiscant, eoque medicamento tepido post fomentum praedictum vtuntur.
 Estⁿ etiam grauis perniciēs, vt^o cum pulmones exulcerantur, vnde tussis & macies, ad 20
 vltimum vero phthis inuadit, quae mortem afferant. ^p radix consiliginis, succus porri
 omniumⁱ hemina per mensuram olei miscetur, & bibendi sunt cum vini sextario per
 2 dies plurimos. Nonnunquam & tumor palati ciborum salidiorum facit, crebrumque su- 21
 spirium. Prodest palatum ferro aperire vt profluat sanguis, cui eruum sine corio maceratum
 tum

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

r) sparte add. s) vid. Morg. III, 11. t) f. 12.
 n) palaga non add. x) melius S. M. Morgag.
 III, 10. y) Colum. 6, 12, 1 ex quo emenda-
 uimus, cum legeretur, scabies anatis trita oleo
 defr. vid. Morgag. III, 17. In marg. Samb. erat,
 scabies scabiosa trita cum &c. z) morbus add.
 a) cumulam bubulam add. vid. Col. & Morg.
 b) (quo vngatur ad solem feruiter) inf. S. c) can-
 dentis olei add. vid. Colum. & Morg. d) Pessima

S. M. e) bubulum F. bubulum S. f) maginium
 add. signum vitii apposuerat F. vid. Morgag. III, 18.
 g) corpore faciente add. nos sequimur S. M. Co-
 lumellam & Morg. l. c. h) prorefrixit. i) quo-
 niam Col. & S. M. k) inferatur Morg. l) ali-
 quanti — vtuntur om. S. M. m) fracci vino
 Morgag. III, 19. n) Sic ex S. M. Colum. 6, 14, 1.
 Morg. III, 20. Et cum add. o) forte illa, cum-
 p) (Cui) inf. S. q) inflat heminae pari mensurae
 ex

- tum ad manducandum dabis, viridemque froudem vel quodlibet aliud molle pabulum dum
 23 sanetur. Si in operibus^r contuderit collum, praestantissimum remedium est, sanguis^s
 ab aure emissus. At si id totum^t in tempore quae vocatur anati asiaticum sale tantum
 23 & imposito. Si ceruix mota & deiecta^u est, considerabimus in quam^v declinet, & ex di-
 uersa parte sanguinem detrahimus^x, ex ea vena, quae in aure videtur amplissima, quae
 farmento^y prius verberanda est, & cum intumuerit, ferro aperiatur, effluoque sangui-
 24 ne postero die ex eo loco emittitur cruor, & biduo vacatio operis datur. Tercio vero
 die leuis iniungitur labor, & paulatim ad operis consuetudinem reuocatur. Quod si cer-
 uix in neutram partem deiecta est, mediaque intumuit, ex utraque auricula sanguis emit-
 titur. Qui si inter^z triduum, quod bos vitium coeperit, emissus non est, intumescit
 25 collum, neruque tenduntur, & ita nata durities inguim non patitur. Tali vitio com-
 perimus aptum esse medicamentum^a, ex pice liquida & bubula medulla, hircino sepo,
 & axungia veteri, oleo quoque veteri aequis ponderibus impositum^b concoquitur, quo
 vtendum est cum bos ab opere disingitur, & in piscina in quolibet^c tumore^d ceruix la-
 25 natur, confricaturque diligenter praedicto medicamento, deterasque diluitur. Si ex to-
 6 propter tumorem ceruicis ingum recusat, paucis diebus requies ab opere danda est, &
 ceruix cum aqua frigida lauanda, & spuma argenti linienda est. Cellus quidem tumen-
 ti^e ceruici herbam quae vocatur ania^f (vt supra^g dixi) contundi & imponi iubet.
 Quae^h ceruicem infestant minor est cura. Nam facile sanantur per ardentem lucernam
 27 oleo influitur. Melius tamen est custodire ne nascantur venaeⁱ. Etiam colla calefacta,^j
 quae non aliter glabra fiunt nisi cum sudore aut pluuia ceruix madefacta est in opere.
 Quod si acciderit, puluere lateritio trito priusquam deungatur^k, bovis colla conspergi
 28 oportet. Et cum exsiccata^l fuerint, exinde^m oleo iterum infundi. Siⁿ talum vel va-
 gulam vomer laeserit, piceam duram & axungiam cum sulphure & laua succida inuolui-
 to, & candente ferro supra vulnus imposito, & vngito^p: quod remedium optimum fa-
 cit, si clauum calcauerit, aut acuta testa vel lapide vngula pertunditur: quae tamen si al-
 tius vulnerata est, latius ferro circumciditur, & ita iniungitur vt supra praecepi. Deinde
 29 sparteae^q calceata per triduum aceto suffuso curatur. Quod si vomer intrauerit^r, lactu-
 ca marina, quam Graeci cyniolam^s vocant, admixto sale imponitur. Subtriti etiam
 pedes eluuntur calefacta bubulina vrina. Deinde fauillam^t faruentorum feruentem cal-
 care compellitur, & pice liquida cum oleo vel axungia cornua eius vunguntur. Minus
 tamen claudicant, si ab opere disiunctis frigida pedes lauentur, & suffragines coronae
 30 que ac scissura ipsius vngulae, veteri axungia defricentur. Frequent^u etiam vel ab
 asperitate itineris, vel in profcindendo duritiā^v soli, aut obuiis radicibus obuolutatus
 conuellit arnos. quod cum acciderit, ex prioribus cruribus sanguis emittitur, si dex-
 tram

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

ex Col. Morg. Pro omnium suspicabar ciceriter.
 r) opere bos eleganter Morg. III, 22. s) vid. Morg.
 l. c. & Ponted. ad Colum. b. l. t) eiecta noſter
 2, 45, 1. u) parte inf. Morgag. III, 23. x) de-
 trahemus idem. y) sic S. M. & ex Colum. Morg.
 sacrocata rel. z) forte intra. a) quod inf.
 Morg. I, 1, 24. b) compoſ. incoqu. Morg. l. c.
 c) qua bibit S. M. Colum. Morgag. III, 24. d) ru-
 mor ceruicis Morg. ex Colum. e) sic S. M. Co-
 lum. Morg. III, 23. iumentis al. f) ama F. S.
 auena S. M. ania Col. Morg. l. c. g) f. 22.

h) quae — infundi om. S. M. Clanorum qui ceru.
 Morg. ex Colum. i) neue etiam colla caleſcans.
 id. l) diiungantur boves, Morg. l. c. m) ſuccati
 idem. n) ſubinde oleo inf. idem. o) Colum. s. 15.
 p) vte S. M. inurita Morg. III, 26. q) & inf.
 Morg. r) sic ex Colum. Morgag. ex parte edd.
 s) crui vulnerauerit S. M. ex Colum. Morg.
 t) tithymallum idem. u) fauilla feruente edd.
 nobiſcum ratio & Morgag. I, 1, 27. x) Colum.
 6, 16. y) duritia — obliuſcatus ex Colum. Morg.
 III, 29.

z) debe.

tram ² ex sinistro ⁴. Et si vehementius vtramque vitiauerit, etiam in anterioribus ⁵ cruribus venae soluntur. Perfractis vero cornibus, linteola, sale, atque aceto & oleo iuncta ponuntur, superligatisque per triduum eadem infunduntur. Quarta die tantum ³ axungia cum pice arida & cortice pini pari pondere imponitur, & ad ultimum cum ian cicatricem producant, subito ⁴ infricatur. Solent autem neglecta ulcera vermes creare, quae si mano ex aqua frigida perfundantur, rigore eius contracti, decidunt; Vel si haec ratio nihil profecerit, marubium aut porrum conteritur, admixto sale imponitur, vel ³ calcis viuae pulvis inpergitur, aut cucurbitae viridis succus cum aceto mittitur. Ideo ³² quae vniuersis viceribus picem liquidam, oleum vetus & axungiam oportet adhiberi, & extra vulnera etiam eodem medicamento circumliniri, ne infestentur a muscis, vel vermes creent cum vulneribus inciderint. Serpentis ⁶ quoque ictus mortiferus est bobus, sed ³³ & minorum animalium noxiū virus. Nam vipera & Caecilia ⁷ cum in pascuis bos improvide supercumbit, stimulo ⁸ morsus imprimunt. ² Araneus quoque, quem Graeci Mygalen ⁹ appellant, parui quidem corporis, non paruam solet interre perniciem. Verum viperae venenum depellit, supra tumorem, qui inflatur ex ictu, scarificatione ferro ³ facta, ita vt herba quam personatam ¹ vocant, imponatur trita cum sale. Creditur ³⁴ radix si confusa ponatur ¹, vel filer montanum reperitur, & trifolium Synoniamum ^m, quod fragosis locis efficacissimum nascitur, odoris grauis, bitumini similis, propter quod a Graecis asphaltion ⁿ appellatur, nostri autem propter figuram acutum trifolium vocant, nam longis & hirsutis foliis viret, caulemque robustiorem facit quam pratense. ³ huius herbae succus cum vino faucibus infundatur, atque ipsa folia cum sale trita imponantur in plagam. Quod si viridem minime reperiunt, semina eius collecta & trita dantur ad potandum cum vino. Radices quoque eius cum succo ^o caulis tritae, addita hordeacea farina & sale, cum aqua multa scarificationi superponuntur. Est etiam praefens ³⁶ remedium si fraxini cacumina tenera contras cum sextariis vini quatuor vel olei, expressumque succum faucibus infundas. Itemque cacumina eiusdem arboris cum sale trita laetis naribus ^p superponas. Caeciliae ^v enim morsus tumorem, suppuratumque generat, idemque facit iuris aranei. Sed Caeciliae morsus sanatur, si acui aerea locum laesum ⁵ compungas, & creta Cimolia ^r ex aceto oblinis ¹; Muris vero perniciem, si animal ipsum oleo mersum neces, & plagam dentium ex eodem confrices. quod si non fuerit, contritum cininum cum picula ^t & axungia, vt similitudinem malaguae habeat, impositum ⁶ plagae, perniciem submouet. Quod si antequam tumor discutiatur, suppuratio fuerit ³⁸ generata, optimum est ignea lamina vel cauterio collectionem aperire, quidquid viriofum est iaurere, atque ita cum liquida pice & oleo inlinere. Quidam viuum murem araneum creta figulari circumdant, & collo ⁿ bouum suspendunt, morsusque ipsius bestiae ⁷ subinouent. Oculorum vitia plurima in illis ^v sanantur. Nam siue intinuerunt aqua multa triticea farina conspergitur & imponitur, siue album in oculo est salis fossilis Hispan-

VARIETAS LECTONIS ET NOTAE.

g) debbat dextrum — vtrumque. a) Colum. addit, si lacum in sinistro. b) debbat posterioribus. c) forte tandem: Colum. demum. d) fusgo ex Colum. Morg. l. e. e) Colum. 6, 17. f) celicia F. S. nos sequimur Colum. & Morgag. III, 30. ff) sorte stimulat. g) Atus inf. Morg. h) Sic Colum. mygaltem edd. i) Sic ex Colum. Morg. III, 31. personatam edd.

l) sic idem. conatur edd. m) Simoniamum edd. n) Sic in marg. Fabric. & ex Colum. Morg. asphaltion edd. o) suo caule Morg. II, 32. p) paribus idem. q) Celiciae edd. vid. no. f. & conf. ad totum h. l. Morg. III, 34. r) cimolea edd. s) debbat oblinas. t) pice liquida con. Morg. l. c. u) sic pro colla ex Colum. x) melle inf. Morg. III, 31.

Bbb bbb b

y) pro

- spani vel Armeniaci ⁷, vel ⁸ cum melle permixti ⁹ vitium extenuant. Idem praestat tri-
ta ⁶ sepiae testa, & per fistulam oculo ter in die insufflata. Prodest etiam radix, quam
40 Graeci silphion ⁷ vocant, nostri autem laserpicium; Huiusmodi quantum volueris ponde-
ris cum decima parte salis Armeniaci ⁸ & cum fistula oculo insufflas ⁹. quae radix tun-
sa & cum oleo lentisii mixta vitium expurgat. Si genae humorem profundum, lacry-
misque visus confunditur (quam epiphoram vocant) poleuta ex hordeo mulsae ⁷ aquae
41 conspersa super genas superciliisque inposita reprimat humorem. Pastinaca quoque agre-
slis ⁸, quam arnoneaceum ⁹ vocant, cum melle trita oculorum sedat dolorem. Memi-
neris vero quoties mel aliosue succos remedio adhibes, vt prius pice liquida cum oleo
circumlinias oculos, ne a muscis apibusque vel vespis infestentur, quas dulcedo mellis in-
42 uitat. Plurimumque ⁷ lürdo, id est, sanguisuga, cum foris iuxta fauces haeret, san-
guinem trahit, eam a iumento diguis oportet auferri: sed si inierius sit, vt manu detra-
hi non possit, canuam vel fistulam perforatam inferito faucibus, ac per eam calidum ole-
43 um infundes. Nam eo contactu belliolae importunitas recedit. Odor quoque cimini ⁷
super carbones inpositi vbi sanguisugam afflauerit, eucllet a vulnere. Quod si stoma-
44 chum vel intestinum ternerit, calido aceto per cornu infuso necatur. Machina ⁸ quo-
que describenda est fabrica, qua conclusa cuiusvis generis iumenta bouesque curantur, vt
ei tutus ad pecudem medendum ⁹ accessus sit, nec luctando quadrupes aut membra con-
uet ⁷, ac sic remedia despuet ⁸. Roborcas ⁹ asses confringis, solum, quod in longi-
tudine ⁷ nouem pedes debet habere, in altitudinem ⁸ pars posterior ⁹ duos, semipedem:
45 pars vero quae ad priora ⁷ animalium pertinet quatuor pedes: Textuntur ita vt velum ⁸
in caudam ductum non possit exire. Sed a parte posteriori paululam latiore ⁹, a prio-
46 re strictiorem machinam compingi oportet. Cui transuersum tigillum ⁷ ad modum iu-
gii confirmandum est, ad quod equorum capita, vel bouum cornua religantur. Nam re-
liquum corpus ad temones socios ⁸, vel funibus alligetur, vt iumentum ⁹ praestetur
ad medentis arbitrium. Quae machina ad omnium maiorum animalium medelam solet
esse communis ⁷.

II, 1.

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

y) pro *Armon.* vid. *Morg.* z) *Cappa-*
decis inf. *Morg.* a) Deesse hic aliquid arbitra-
tur Morgagnus. Et sane nihil respondet geni-
tio *salis*, & verbo *extenuant*. Ego putabam le-
gendum *salis fossiles* &c. b) *eritae* edd. c) *sil-*
phion edd. d) tum ante & tum post illud deesse
aliquid videtur *Morg.* 111, 35. Quid si pro &
cum legamus *tritum*. Ita nihil deest. e) *in-*
fluas sp. S. f) *mulsae aqua* *Morg.* Nihil muta-
ui, cum *aquae adspersi* vel *conspersi farina* non
minus dici posse videatur, quam contra. g) de-
esse aliquid ex *Columella* obseruat *Morg.* h) *ar-*
moretica *Colum.* i) *Conf. Colum. 6, 18.* Malim *Pluri-*
um quoque. l) *cimici* & *Columella* *Morg.* 111, 36.
m) *Conf. Colum. 6, 19.* *Machinae* conl. *Mor-*
gag. 111, 37. Putabam *machinam & fabricam* pos-
se per appositionem iuncta esse. n) Ita inuer-
sum Varro & alii. Sed tamen forte malis ex
Colum. *medentis* o) *conuexet* conl. *Morg.* nobis
aliquando videbatur collaxet. p) *respuet* ex *Co-*
lum. *Morg.* q) *Roboreis afflatus compingis solum*
id. r) *longitudinem* id. s) *latitudinem* idem.

t) prior idem. u) *posteriora* idem. x) *velut in*
causam idem. Quid si *nisi in causam* hoc est,
reito tractum, vt Cacus traxit boues Herculis.
In vniuersum illud video, emendatione *Claris-*
sini Morgagni cum *Columella* conformari *Vege-*
tium. Superest, vt non ipse in quibusdam discedere
voluerit. Nos rem in integro relinquendam
censuimus. y) *altiorum* vult *Morg. l. c.* z) *tri-*
gillum edd. a) Qui sunt *temones socii* ? an pa-
ralleli ? quia sequitur, *vel funibus* : suspicor, in
voca *socios* ligandi instrumentum latere, laqueum
aut simile. b) glossa magisterialis pro *iumentum*.
c) Hic addit *Sambucus* [*Rabiosi equi & canibus*
da bibere mensuram de liberta, & sanantur].
Deinde est alia observatio a Fabro iam propo-
sita, & paulum immutatis verbis a Sambuco ita
concepita: *Quae ab initio huius libri vique ad hunc*
locum habentur, non reperiuntur in vetustiore co-
dice: adeoque pro vno sumuntur capite: itaque
subsequens reprimatur caput secundum. In ma-
gine autem Fabriciani libri ista: *Hic in MSs Cor-*
uensi sequuntur tria parua capita, & postea ex-

II, ^b. Si vulnus in dorso, aut ^a quacunq[ue] parte corporis coeperit habere vermes, & timeretur, ne putredo vulneris ^b transeat in cancrum, nepitam ^c & cedrinam ^d siue cyminum vel cicutam conferes ex aceto & impones ^e. Calcem quoque viuam ex aceto acerrimo temperatam, necare vermes experimenta docuerunt. Si vermiculus ^f dorso putredinem fecerit, vilissimum est cauterizare ^g subtiliter, postea ^h viscum cum melle & vino conterere & imponere. Pannos quoque minutos cum oleo & aceto vulnera purgare manifestum est. Quo facto si necessitas fuerit ⁱ visio rursus adhibetur. Ad vltimum cornu caprinum combustum & ^j contritum valet ^m, vlceribus superinspergitur, vt ⁿ recuperetur, & sanitas ei detur.

III, ^b. LUMBORVM quoque cura vicina est. Nam animalia, aut cum nimio pondere, aut cum transcendere fossam ^a conantur, si posteriores resederint pedes, aut nimio frigore ^b dolorem renum contrahunt. Ideoque ^c aqua calida cum flore foeni diutissime consouendi sunt lumbi. Inunctionibus ^d etiam calidissimis perfricandi, & ad vltimum afronitri ^e diluti inducto caustico corroborandi ^f. Quod si dolor vehementior fuerit, de inguibus ^g soluendae sunt venae, & ^h oleum cum axungia, sanguini qui profluit immixta ⁱ renibus inliniuntur. Et si necessitas fuerit cataplasmas vtendum est ^j. Potio quoque renibus subuenit, si pilulas cypressi incidis ^m duodecim supra carbones ⁿ, ^o nitriquoque vncias tres assis ^p, & vtraque in puluerem redigas, cum vncijs tribus mellis, & vini veteris sextariis tribus, & olei boni tribus vncijs, quod ^q per quatuordecim ^r aequa parte faucibus digeras ^s. Vitio lumborum medetur hemina seminis brassicae, cum ^t sextario polentae attusa ^u ex aqua frigida subacta atque imposita ^v dolentibus locis. Silybrium ^w quoque ^x cum polentae sextario, & aqua subactum medetur. Efficacius tamen est si cypressi folia ad modum heminae diligentissime contundas, & polentae sextarium admisceas ^y, acrique aceto subactum ^z dolenti imponas. Praeterea resinae ^{aa} durae vncias sex ^{ab} decoquas ^{ac} vt liquecat, cui seruienti ^b superaspurgis hordeaceam farinam, quam diu inspilletur ^c ad similitudinem pulmenti ^d, & diu subactum ^e, & calidum ita ^f vt manus pati possit, superillinis ^g renibus. Quod si frequenter renouaueris & dolori ^h subuenit & tumori. Si vero tanta indignatio fuerit, vt eiusmodi non sentiat curas, aut ⁱ cauterio cuprino, locis opportunis vredo deprimes puncta ne deformatur animal, aut si vilius est, & ^j necessitati aptius, quam decori, craticulatum, sicut moris est, vres.

IV, ^b.

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

corpore Gargilis Martialis de curis boum alia nomenclatura capit a, quae omnia huc pertinent. Vide nostram animaduersionem primam ad hunc librum. Martialis fragmenta subieciimus Vegetio. [C. II, b.] Hic in MS. incipit liber secundus & sequitur Italicum post vltimum capit libri super. a) velin C. b) vlcetis migret C. c) pro nepetam. d) cediam C. e) sic C. imponis ead. f) mercurius F. & S. M. C. Hic etiam inf. in. g) cauteriare C. h) post ebisum C. i) suaseris C. l) & om. C. m) valet om. C. n) & ad redintegrationem sufficit sanicatis. [C. III, b.] a) fossas C. b) frigoris dolore renum contrahuntur F. S. nobiscum C. & S. M. nisi quod dolorem renes c) ideoque om. C. d) vncionibus C. e) afro nigro om. Ipsum causticum est, puto, afronitrum. ideo etiam incisum post diluti su-

stuli. f) reborandi C. g) pro inguinibus. h) tunc sale, oleo & ax. C. i) mixta C. l) est om. C. m) viridis XI super C. n) exurari inf. C. o) sic S. zrefassi F. vnc. 111 acis C. quid h) vnc. macis ? Sed ignotum Vegetio macis Arabum. p) quod om. C. q) quo inf. C. r) degeras C. s) tunc C. m) compof. infunde naribus S. M. t) silybr. F. S. silybri C. u) quoque cum om. C. x) miteas C. y) ita C. subactis al. z) dnas S. M. VII C. a) decoques C. b) frequenter superaspurges C. c) spiffetur C. d) pulvis quod diu. e) sic C. subactis al. f) ita om. C. g) superillinas C. h) dolores subuenies C. i) aut om. C. k) aut necessitati aptius, quod decori gratia laes, sicut moris est vteris F. S. aut simile, & est necessitati aptius & C. S. M. nobiscum C. Vid. Veg. 1, 22, 4 sq.

Bbb bbb b a

[C. IV, f]

IV, ^b. RENV^m autem dolar his agnoscitur signis: Posteriores ^a vngulas trahit, humi vacillabunt, cauda deiecta erit, faeculentum ^b minget, ilia dura atque contracta. Interdum tales ^c sunt renes, ut sanguinem mingant, & si nimium ^d effuderit incurabilis est passio. Si parum ^e cruoris abundauerit ^f, scito posse curari. Cui post detractum ^g sanguinem vel de matrice, vel de femoribus, hanc potionem ^b dabis, videlicet, porri sectini succum ex aqua.

V. SAEPE muscoli, qui in ^a renibus sunt, vexantur excasu, & exteriores ^b facilius curantur, si ^c iustae medellae asserunt ^d tarditatem. Optimum est, quoties ceciderit iumentum, loco non moveri, & ^e aqua frigida perfundi, & postmodum vnguentis uti ^f. Quae passio ista ^g consuevit ferre indicia: renes obdurescunt, contrahuntur ^b testes, coxamque trahit, & colligere se non poterit. Quae ⁱ validudo nascitur ex itineris longi fatigatione, aut ab infractu ^j cliuofarum viarum. Incitatio quoque cursus, & saltus extensio, hanc adferunt causam. Sanguinem igitur ex ^k visceribus oportet emitti, prout qualitas corporis patietur. Utendum ^m est potionibus etiam ad validudinem necessariis, molli dormitione animal collocandum.

VI. Ex ^a perfrictione nonnunquam animalibus foras exit extalis ^b, qui hac ratione curatur. Scalpello scarificabis ^c, praecipue loca quae videntur eminentiora, similiaque vesiculis ^d, scarificatio digitis exprimitur, & decarnatur, pulvere salis perficitur, donec cum sanguine actus ^e humor exsiccet. Post calida & sale fovebis & deprimendo ^f intus remittis, & continuo reuertetur ad locum unde ^g exierat. Altera intus digitis missis inlita lipara ^h, vel meliloto, donec sanetur. Quod vitium si ferro tangere dubitas, hoc medicamento curabis quotidie: Castorei vnciae tres, salis triti ^b pondera duo, salis Ammoniaci ⁱ lib. vnam, sinopidis ^j Ponticae fescunciam, haec omnia tunsa & cribrata pariter decoques, impones ^m extali, & alligabis ⁿ, quotidie autem lixiuio ^o calido fovebis, & medela continua, usque ad sanitatem. Potionibus autem thermantiscis ^p calefies ^q aegrotum. Alii in hac passione, cum anxigia ad manum ^r extale sulci-
3 ri repositi oportere dixerunt, postea spongiam ^s apponi caudam supra alligandam ^t. Si tamen diebus aliquot ^u fuerit cura neglecta, prius foueri ^x ad sex ex lixiuio, vel sale, & vrina calenti, & sic reliqua curationibus ^y impleri.

VII.

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

[C. IV, ^b.] a) *Posteriore sunt cui abstrahit.* Adhuc ite oculos & animum Criticae therapeuticae studiosi, & discite, quid factum sit, quid liceat. b) & *foetulenter mingit F.S. c) ita laesi C. d) vinum C. e) rarum C. f) habuerit C. g) detractionem sanguinis de C. h) porriges potionem, porri septini succum ex aqua dabis C. [C. V.] a) sub C. b) de exterioribus al. exterioribus C. quid si exterius. c) sinistras C. d) forte ferunt h. e. patiuntur. ei sed C. f) utendum C. g) haec consensu praefertur ind. C. h) & contrahuntur, vultus erit tristis, coxam trahet, colligere C. i) Valido nascitur aux longi it. fat. C. h) anfractu C. S. M. Sed editum non damnauerim, m) a C. n) utendumque pot. ad causam nec. C. [C. VI.] a) Ex perfr. om. C. b) talus F.S. procedat lippalis C. Est eadem vox quae dicitur infra 3, si scribitur extalis, quamque satis idoneis auctoribus probatam dedit Dusepinus. Nihil frequentius mutatione syllabae ex in is vel*

his, vel s adeo. Extalem etiam Laur. Rustus hipp. c. 96 sale conspersi iubet. Ex perfrictione longamenti, (qui idem est extalis sinestrum rectum) vitia in equis apud Veg. 1, 42, 1. c) clarificabis C. d) scelus, quae post scarificationem (leg. scarificationem) digitis exprimitur & decarnatur, pulvere etiam salis conficiuntur C. e) tatus C. f) deprimis intusque remittes C. f) si non profecerit, altero die intus missis dig. curabis inlita lipara. g) hipparia eod. h) nostrat C. i) Armen eod. amcn. C. h) sinapis Pentici vnciae 6 eod. nobiscum C. & ita coni. Morgag. IV, 11, m) in stalem pones C. impones talo F.S. n) sic C. alligabis quotidie, aut F.S. o) lixiuia calida C. p) thermat. S. tragment. S. M. q) calefacies C. r) manns talos F.S. manum stale C. s) spongia omn. t) adligabis C. ut modo adpone. u) aliquantis. x) asserunt & lixiuia vel sale, muria calenti C. Extulpo, adferunt ex lixiuia, vel sale, & muria calenti &c. y) curationes C. pro curationis [C. VII.]

VII. DOLOR ^a renum animalibus saepe contingit ^b; his proditur ^c signis: nec incedere poterit, nec curare, ilia eius inflantur & obdurecant. quorum ista curatio est. Sanguis de vtriusque femoribus emittitur ^d, postea lotium vetus ^e & putridum in vase supponitur, & lapides molares ferueutes ^f mittuntur, animal fagis diligentissime, vsque ad ungulas operiatur ^g, ut ^h vapore lotii venae testium fudent, post aqua calida confouentur ^b, nitrum & alumen scissum ⁱ pariter conteres diligenter, & admixto ^j oleo testes perunges ^m fricando. Si molares [lapides ⁿ defuerint, qualescunque calefacies, & ^o mittes in lotium. Alia quoque ^p] huius ^q rei proditur medicina. Lentis heminan ^r vnam decoquis ^s, admixto vino ^t mortario teres, cypressi folia ^u ⁴ mollissime pariter trita commisces ^v, tandem etiam suillae adipis adiunges, vinumque vetus desuper ^w sparges, panno iuliuum testibus. apponas ^x, donec sanitas procuretur. Si tardius ^y dabitur sanitas, testes subter sillatis ^z cauteriis vrito, vel leniter scarificato.

VIII. [QVOD ^a si testes tumentur,] hordeum comburito, pulneresque ^b ex eo trito, suillae adipi misceto, ex quo medicamento mane & vespere testes illinito. Physicum autem creditur, testes animalium ablutos canino felle sanari. Alii auctores ^c aqua calida testes cum dolent fouendos esse duxerunt ^d, suffumigandos ^e etiam viridibus foliis cypressi ^f, quae arbor specialiter mederi testibus creditur. Sed si defuerit, testes ^g ardentes nihilominus in aqua calida mitti, & inde ^h suffumigari, post cretas ⁱ Cimolias cum stercore bubulino ex aceto acerrimo calentes induci, & quotidie reuocari, quousque sanitas subsequatur.

IX. Si natura iumento excedit ^a, & reuocari non possit, in aqua frigidissima coustituendum est, & ibi fouendum, & ^b subtilam manum in anum eius iniicias, & contra vesicam fricabis, post diligenter cooperies, ne perfrigeat. Potiones ^c dabis, stercore suillum ^d quotidie ^e ex vino, aut in aqua dulci, donec liberetur.

X. Si iumentum sanguinem minxerit, vel adfellatum fuerit, hac ratione curabitur. De superiore vena sanguis auferatur, asphodeli ^a quoque herbae radix teritur ^b, & cum vini albi dulcis dnabus cotylis ^c per os infunditur ^d, quae glutinosa videatur ^e. Prodest etiam farinam triticeam cum adipe suilla ^f & pulnere corticis mali granati deco- ^g quere, & non crassas ^h potiones, sed liquidas per os fundere. & ⁱ non solum a cursibus, sed etiam ab ambulatione abstinendum ^j est, ut glutinetur ^k vena quae interrupta est.

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

[C. VII.] a) Testium dolor C. b) qui inf. C. c) proditur C. d) emittitur — supponetur &c. C. e) eius pur. C. f) illic inf. C. g) cooperiatur C. h) ut omi. S. h) confouentur C. i) spissum C. marg. l) admisces oleum C. m) perunges C. n) inclusa suppleuimus ex C. Conf. 3, 28, 5. o) huiusmodi rei proditur ma. F. S. p) emnam C. q) decoques C. r) in inf. C. s) scrip. IV quae minus Vegetii videtur. Sed cum barbaris numeris videntur editores ubique, neque hic quidquam mutatuimus. ss) commiscis F. S. t) rursus asperges C. u) impones C. x) tardabitur C. y) sillatis cauteribus C. quid si sillatis h. e. in sili formam factis. [C. VIII.] a) inclusa restitimus ex C. Lemma extruxit ini-
suum capitis. b) pulneresque ex eo tritum suillum rem-

permisceto C. c) dix. C. d) suffumigando C. e) cypressique arboris F. S. nobiscum C. f) ita C. testes F. S. vel taedas ardentes vel testes candentes Morg. IV, 20. g) insumigari C. h) cretam Cimel c. fl. bubulo & a. a. calente — renouari C. [C. IX.] a) exciderit, ut C. b) & cum suffrinxerit, in manum ei iniice. C. c) potionem C. d. ouillum coni. Morg. IV, 30. e) ex vino. Quotidie autem in aquam duses, donec C. [C. X.] a) asphodeli F. S. asphodeliae C. nobis. Morg. IV, 21. b) teretur C. c) cortici C. d) infundetur, ut glut. C. e) alio prodest inf. C. f) suillo C. g) crassam potionem, sed liquidam per os fundere C. h) & om. C. i) abstinendus C. l) glutinet venam, quae interius rupta est C.

est. Contingit enim ^m cursu vel saltu, ut intrinsecas ⁿ venae rumpantur, quapropter rebus stypticis, & his quae consolidationem ^o faciunt curetur. Super renes hoc anacollina oportet imponi: bulbos taceas ^p vias contusas, allia quique, anagallici libram, quae omnia pariter bene trita commiscis ^q, & renibus eius imponis. quod prodest etiam illis, quibus eunli, vel emoti sunt renes. His autem quibus per nares effluit sanguis, pulsa ^r frigidissima caput eius ^s fouebis, modicum salis adicies. post anacollina ^t in capite, & in ^u temporibus oblinis, & in ^v medicamento constrictis venis fluxum sanguinis reprimis ^z.

XI. Si dysenteria iumentum apprehenderit, reuerfatur eius extalis ^a, qui ^b vt curetur circumfsecandus est cautissime, ne intestinum, quod praepositum est extali ^c, frangatur. Procidit intestinum a ^d contactu: vitae periculum facit, si tangatur; quod seimel non redit, & sic remanebit, & paululum exit extalis supra.

XII. ANIMALIBUS otiosis & pigris ^a contingit ex ^b pletura sanguinem mingere, cum hoc ^c quod abundat, erumpeudi per vrium ^d inuenit viam: attenuati ^e & exhausti animalis interdum est vrina ^f sanguinea. Quod accidit, aut ex ^g nimio ascensu, aut labore ponderis ^h, aut inquietate cursus. sed ⁱ illis, qui ex deliciis, aut abundantia contraxerunt passionem ^j, de matrice auferunt sanguinem; attenuatis venas ^k laxare contrarium ^l. Vtrisque tamen salutaris est potio, si ^m lac caprinum cum a matricibus obolis & vitio laris herbae succo [pastillos facias, ex quibus ⁿum] per os frequenter infundas. Certissima quoque ad ipsorum salutem potio praedicatur, si draganti vniciam ^p semis, mespili ^q storacis ^r tres, nucleos pini, hos purgatos duceutos decem infundis in vino optimo ^s, ac distillare conteres ^t, post ad magnitudinem nucis auellanae cum apibus ^u attritos & vini ^v sextario resolutos ^w dabis ad cornu, & faucibus digerere, per dies continuos septem, quod etiam omnibus ^x prodest, ad ^y fabae magnitudinem cum ^z ouo dedisse.

XIII.

VARIETAS LECTIIONIS ET NOTAE.

m) ex inf. C. n) intrinsecus vena rumpatur. o) colligefaciunt, curandus est, & findendus (i. desendendus) est a frigore. cui & super renes hoc anacollymba (anacollina) oportet imponi: bulbos rufos (scilicet) sunt apud Theophrastum & Athenaeum L. oua V. anagallidis lib. 2, quas omnia C. p) vid. Morg. IV. 31. Fauet viri doctissimi coniecturae, quod priores litterae ras potuerit ex numeralibus notis corruptae esse, cedas autem transmutatum esse ex coeleas, vt fere scribitur in hoc libro. Librarius Corb. plane omisit. q) commiscis — & impones C. vt videatur futurum vrinque voluisse intelligi. r) pro posca. s) eorum C. t) anacalcimia supra scriptum C. u) & tempore obliues C. x) vehementer C. y) reprimis C. [C. XI.] a) stalis qui incuratur C. b) quae — secantia F. S. c) talitan generatur. Quod si fuerit laesum, iam non rediet, sic remanebit & patulus erit estalis, & facile procidit intestinum, statim vitae &c. Barbarie opsecta omnia. Sed ita forte fuit, ne intestinum — tangatur. Quod si fuerit laesum, non sams rediet, sed remanebit. d) ab extale, & S. M. [C. XII.] a) pinguibus S. M. C. b) expletura F. S. pro

ex plethora vid. Morg. IV. 32. c) eo quo C. d) vrinis C. e) etiam inf. C. f) in terra sanguinea F. S. vrinis sanguinem C. g) ex om. C. h) ponderum C. i) sic C. Sed ille qui S. M. Sedalis. Qui — contraxerit F. S. l) passionem de matr. auferendus est sanguis. m) venam C. n) est inf. C. o) illa: Caprinum cum a muli tribus auellanis & horri olaris herbae succum frequenter infundes C. Legendum videtur: si lac capr. cum amyli tribus auellanis, & vrcolaris herbae succum freq. infundes. De amylo, credo, non est dubium. Auellanas puto in mensura vulgaris fuisse, vt apud nos, einer Haselnus gross. De vrcolaris herba etiam non facile quis contraderit. Quae inclusi de pastillis, aperte ad ea, quae sequuntur, pertinent. p) semen & apii scrip. 1, storacis scrip. 2. pineos purgatos C. q) metropoli drach. 1. S. M. r) storacis F. S. Drachm. 112 S. M. s) optimo C. t) conteres repos. ex C. om. rel. u) forte superioribus, vel prioribus. x) optimi inf. C. y) resolutos & ad cornu faucibus degeras. z) humi C. forte homini. a) sic C. cum fabae magnitudine edd. b) cum ouo om. C. cum vine S. M.

[C. XIII.]

XIII. Si vero sanguinem ^a vomat, oportet genestae succum ^b, cum vino atque ^c porri succo lixitio oleoque permixta, faucibus infundere. Aliquando animalia sanguinem vomunt, quibus hac potione succurritur ^d: absinthium Ponticum & spicam nardi aequis ponderibus in cæcabo nouo cum aqua decoques ^e & dabis in potu ^f.

XIV. Si ^a sanguis interdum nimis ^b per veiam cum percussa fuerit, ut ^c claudi non possit, erumpat, remedium est, stercus ipsius ^{cc} animalis superponere ^d fluentibus venis: aut si perseverauerit, vrere ^e cauterio subtiliter, ne nervi laedantur. Floccum etiam competentis ^f oleo tinctum venae ^g admoneto. etiam ^b assem ligneum ⁱ, in vena qua sanguis profluit ^l, ponis, & ligas, praesens est remedium.

XV. VESICAE indignatio generatur ex plurimis causis: quae ^a propter vrinæ difficultatem celerrimum ^b, inuno praesens discrimen importat. De qua validudine diligenter ^c tractari ^d convenit, ut passioni ^e competens medela succurrat; quae his agnoscitur signis. mingere non poterit, omnia crura flectentur, dimittitur ^f venter ad terram. Et si difficile mingit ^g, dysuria appellatur. Sed ^b quando guttas per veretrum ^a mittit ⁱ cum labore, stranguria dicitur: quum ^l in totum non potest mingere, ischuria ^l appellatur, & vicinus est morti. Propter quod extensiones & tubercula nascuntur in dorso, & praefocatio circa lumbos ex dolore ventris. Cui hac ratione succurritur ^m, de ³ pectore venas pungis, & sanguinem quantum videbitur detrahis, & sic accipitur ^a laxamentum. Praeterea manum tepidam ^r, cum oleo in anum mittis ^q, & si qua stercora iueneris ^r intus, quia impedimentum praestant, attrahis ^l. Post, cum libra olei, fa- ⁴ lis triti plenum acetabulum mices, & calefactum iticies in anum, ⁱ iumento in locis promis posuo, ut facilius ad interiora ^a descendat, dulcedo etiam sequitur ac solutio ventris, & dolor mitigatur. Quae remedia si tarde ^a subvenerint, manus ^x & brachia perungito, ⁵ & ^y cum magno sensu atque cautela in ^a anum iniicio ^a in partem dextram, & reuersa- to ^b in sinistram; vesicam ^a manu plena leuiter premit, ut incipiat ^a vrina procedere ^g, & sic liberabitur. Valde premere ^f est contrarium. Ex his autem ^g causis passio ista ^b descendit, si iumentum in opere aut cursu magna parte diei ⁱ cogatur, & vrinæ faciendae ^l spatium denegetur, tunc ^a a vesicae meatu vsque ad veretrum nascitur tumor, & cum dolore egestionis foramen angustatur; E diuerso, si iumentum exerceri solitum, ⁷ diebus plurimis steterit, indigestione ^m nascuntur spurcitiae, & ^a humores effertur, vsque ad vesicam, compunctiones etiam & morsus vrinali fistulae praestant, ex quo stran-
guia

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

[C. XIII.] a) animal reicit C. b) dari. c) aut porri succum lixitio C. Quid si lixitio oleo iungenda sunt ita, oleoque lixitio? d) succurritur C. e) coques C. f) potum C. [C. XIV.] a) si om. C. b) nimium C. c) & el. n. potuerit erumpit C. cc) spissus om. S. d) super C. e, vri C. f) iumentum C. g) bene C. h) etiam om. C. i) lineum F. S. nobiscum C. assu f. axis ligneus h. e. afferentius, assula. l) effusus C. [C. XV.] Conf. Veg. l. 61. a) Quapropter F. S. & propter C. b) ita C. celerr. om. edd. c) diligentibus C. forte diligentius. d) tractare C. e) passiois C. f) ventrem demittit C. g) mingat C. h) si C. i) mittit om. C. k) qui vicinus est morti propter quam extensionem reliquis omisiss C. l) dysuria om. nobiscum ratio, & eius interpres Morga-

gnus IV, 33. m) succores C. n) deperforabilis, & sanguinem quantum sufficit detrahes C. o) accipiet laxamentum C. laxamentum F. S. leuam. coni. Morg. l. c. p) tepido C. q) mittit C. r) intrus impedimento sunt, C. s) asserabes C. extrahis coni. Morgag. l. c. t) incirca C. u) tardius C. x) manum & brachium perungito C. y) tum magno C. z) sic C. manus edd. a) & inf. edd. b) in partem edd. nobiscum C. vbi didicimus ab editis. c) & sic manum plenam edd. d) incipias in hac proc. editi. e) producere, si- que liberantur C. f) spinas F. & S. premere S. M. & C. g) autem om. edd. h) ita edd. i) duet edd. k) facili edd. l) & edd. m) vix inf. C. n) ex humore effertur C.

o) stran-

- 8 guria ^o plerumque contingit. Ex perfrictionis ^p indignatione dysuria solet ^q venire, cum nimio rigore meatus intumuerit. Et ideo calefactionibus diversis a ^r frigore solven-
 9 da est in uria celeriter. Interdum & ^s indigestione hordei ^t cum aquam frigidam au-
 distilline biberint, dolores ^u ventris animalia patiuntur, & propter vicinitatem commota
 vesica stranguriam sustinent. Aliquando & sterco pullinum, & ^x alia noxia, in cibo
 10 sumpta, cum inflatione fecerint, impediunt mictionem. Bessiolae ^y etiam quae ap-
 peantur buprestes ^z, araneae similes, cum deoratae fuerint, animal praefocant. A-
 11 liqua ^a quoque coeolo vel limo ^b turbida si bibatur, meatus impedit mictionis. Vermes ^c
 quoque vel lumbrici in intestinis cum ex ulcere venerunt, vesicam ^d laedunt, & duplici-
 ter animalibus discrimen important. Quod his deprehenditur signis ^e, animal quod tar-
 12 dibus extorqueri. Cui hac ratione succurrit ^f: brassicae folia subtilissime ^g contun-
 dis, & commiscis boni vini cotylas quatuor, & per sinistram narem ^h infundis. Sul-
 phur ⁱ etiam viuum in puluere rediges, & cum oleo totum ventrem animalis & vese-
 trum perfricabis. Absinthium etiam largiter cum vino decoques, & per sinistram narem
 defundes. Iaser quoque Syriacum & nitri puluerem cum vino decoquis ^j, & per os di-
 13 geris. Inambulationibus & leni ^k cursu exercebis ^l in loco molli vel herbido: vel ad
 aquam leniter abentem ^m ad vrinam inuitabis. Si ⁿ ubi aliquod aliud animal minxerit,
 14 teneatur, facilius provocatur. Quae ^o praemittuntur ^p, vel veniatur ad curas ^q, aqua
 enim calida diutissime lumbi fouebuntur ^r, tunc aenam ^s agrestem ex ^t vino
 dulcissimo duabus cotylis decoquis, & per sinistram narem infundis colatos humores:
 ficus praeterea optimas decoques in aqua cotylis quatuor, mixtoque nitri pulvere simili-
 15 ter defundes ^u. Allium ^v quoque cum vino decoctum, & per sinistram narem infusum ^w
 prodocit vrinam ^x. Memineris statim ^y, cum in passione ceciderit, hordeum eis ^z sub-
 trahendum penitus, & potus ^a, herbas virides vel farragines ad sustentandum dandas.
 16 Sarumatarum autem equitatus ^b veteres plurimum valuerunt, vñs inuenit, vt animalia
 a collo vsque ad pedes inuoluantur de sagis, suppositisque carbonibus viuis addito casto-
 reo suffumigentur, vt totum ventrem ^c testiculosque eorum castorei fumus euaporet ^d,
 17 & confessum detractis carbonibus cooperti deambulant & mingunt. Alumen ^e scissum
 &

VARIETAS LECTIIONIS ET NOTAE.

o) stranguiria C. p) perfrictione G. edd.
 q) adolest euenire C. r) frigoris sol. est cel. inu-
 ria C. s) ex C. t) vel C. u) dolorem C. x) vel
 C. y) Bessiolus etiam, qui appellatur buprestis
 araneae similis, si cum foeno deoratus fuerit, animal
 praefocabit C. z) vulpescres F. S. bulbrestres
 S. M. a) aquam — turbidam si bibat, meatus C.
 b) luto S. M. c) Vermes q. v. lumbricam si inte-
 stinum exulcerauerint C. d) sic C. vesicas edd.
 e) si inf. C. f) scalpit — mordeat C. g) pro
 illud: forte syncris est, ad equum relata voce.
 h) ver torqueri C. i) succurrit C. a) subtilissi-
 ma contundens commiscet vini boni cotulas C.
 b) partem suffundis C. c) Sulphur — defundes
 suppleuimus ex C. d) decoques per es digerere C.
 e) leni C. f) Tunc in locum mollem vel herbi-
 dum, vel aquam leniter habentem ad vrinam in-
 uitabis C. corrupte. Aquae leniter decurrentis
 suffusus ideam mingendi excitat in animali, vt
 accidat ei simile quid illius ebrii, qui ad salien-

tem noctu laxata vesica aditit, & tota hora sibi
 mingere visus est, cum murmur salientis suae vri-
 nae strepitum interpretaretur. g) abentem
 om. S. h) facilius autem prouocabitur, si ubi aliud
 animal minxerit teneatur. i) Quaedam S. M.
 k) praemittenda sunt C. l) curam C. m) so-
 nentur C. n) sic C. haenam edd. o) & vini
 dulcissimi duas cotulas decoquis, G. — colatum hu-
 morem defundes C. p) sic C. diffunderal. q) Fo-
 lium C. Trifolium S. M. r) fufum C. s) vrinam
 C. t) autem ex eo momento, cum in hanc incide-
 rit passionem C. u) eis suber, om. C. x) potum,
 herbam G. c. ad substantiam dandam C. y) ae-
 quit. omn. acquirituratum apud veteres C. Forte an-
 te equitatus inferenda est relatiua quorum: vt sit
 integrum, Sarumatarum vñs inuenit. z) vrinam
 C. forte veterum. a) vaporet, confessum C. b) Alu-
 men scissum F. S. excissum C. fissum S. M. h. c.
 scissile, 394.

& sales ^c fricato, admixtoque oleo, & melle collyrium longum & tenue facito, & in veretri ^d ipsius foramine inferito, continuo prouocabitur. In ano ^e panacis quantum digiti minoris extremitas est ^f, dabis. Alii cepas acerrimas ^g & leuiter contusas tres aut quinq; ponunt in anum, & sic deambulare faciunt. Ad vrinas inuentus est, qui affirmat ^h, & vngulam equi ipsius radi, & teri cum vini sextario & per nares infundi adcelerem ⁱ mincionem ^k. Si ^l non tali ratione prodesset, betas & maluas decoques, & aquam earum calentem, cum melle ad vnum sextarium naribus infundes. Si tempus virides denegat cibos, foenum melicrato ^m adpersum praebebis: vel succum ptisanæ ⁿ hordeaceae cum melicrato similiter dabis. Aliquantum ^o rosinarinos ^p decoquunt, & ex ea calida (testes ^q) fouent. Alii ^r cimices tritos ^s in nares animalis mittunt, & alium ^t super naturam, qua mingit ^u confricant, certissimum dicitur ^v. Porros decoques ^w, & succum eorum exprimes ad sextarium ^x, & cum vini veteris ^y hemina olei acetabulum permisces, & ^z per nares dextram dabis, deambulando ^a ducis. Vulgare & verum est remedium ^b, lutum de via ex lotio cuiuscunque equi factum, vinoque permixtum & colatum naribus infundas. Apii radices ^c aut melicrato decoctas praebebis ^d, puluerem ^e que thuris, omnique crudum, cum vino dulci permixta, [per ^f os conuenit dari oleo cum vino permixto] & calefacto supra renes & ilia inungens ^g confouebis. Ex melle quoque decocto & sale collyria ^h longa & tenuia foramini immittuntur ⁱ, quo emanat vrina. Musca ^j viua & ^k loco ipsi immittitur ^l, vel mica thuris apponitur, & de bitumine collo ^m inferitur, vt prouocetur vrina.

XVI. QUIBUS modis strictus ^a venter solui debet ^b, saepe praedictum est. Nunc exponendum est, quemadmodum, si ^c solutus, postea restringitur. Etenim hoc animalibus periculosum nimis est, nisi velox medicina subuenierit, cuius necessitatis ^d de experimento principale ^e remedium est. balausilii ^f sensinis vnciam ex vino austero ^g dabis, caryotas tundis ^h & gallas Syriacas, & exinde datur potio salutaris. Talis quoque ⁱ subuenit compositio: ceræ ^j vncias 2 ^k, lardi libram vnam, piperis vnciam ^l senis piculae

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

c) sale F.S. salis C. d) scapi ipsius foramen C. e) Indef. opopanaxem. f) opopanaxem Praetulerim hanc lectionem, quia ad stranguriam commendat Diofcor. ^g ss opopanaxem ex aqua mulsa aut vino bibendum. Vulgatae lectionis originem aperit S. M. ubi ita, in atheno opopanaxis quantis (forte quantis) dig. min. ext. est, cum vino decoqui, (f. decoqui) & per nares dextras dabis. f) cum vino decoques, per nares dextram inf. C. g) (purgant) inf. S. C. h) adfirmare priores vngulas C. i) ad celeritatem mincionis physica ratione prodesse. Betas quoque & C. k) mincionem F. maxionem S. l) physicali ratione prodesse S. M. vid. no. i. m) mellicor. edd. n) resanæ C. o) Alii S. M. o) rosinarinum C. p) sic S. alom. p) Cimicem etiam vinum in aurem C. pp) ternos viros in aures S. M. q) aliam F. S. r) mingunt F. S. s) dicitur om. C. t) decoquens succum C. u) & inf. F. S. x) & om. C. y) deambulatum ducit C. z) Sed C. a) rem. om. C. b) cum vino inf. C. S. M. c) praebebis C. d) in-

clusa om. F. e) spengii C. f) collyrium & C. g) inditur quo manas C. h) etiam inf. C. i) & om. C. k) immittitur, vel mittitur apponitur, vel deuitum in collyrio inferitur, vt prouocet vrinam C. l) vid. leg. collyrium ex lectione C. modo propofita. [C XVI.] a) restrictus C. b) debeat, saepius dictum C. c) solutus possit adstringi. rei enim haec animalibus nimis periculosa est C. possit adstringi etiam S. M. d) sic C. necessitas edd. e) principali tenendum est edd nobiscum S. M. C. f) Clistere vnciam F.S. apposito signo corruptae lectionis. Iste s. m. n. c. quod femineae signum videtur, Falasusae feminis S. M. vnde non inuita, spero. Mineria balausilii extulpsimus, quod huc conuenire putamus, cum adstringendi: vis illi passim iri uatur. g. vel aceto per os defendere (diffundit S. M.) Hordeum combustum ex vino austero dabis inf. C. & S. M. contra caryotas — salutaris om. S. M. h) tundes in gallam Syriacam C. i) cere S. k) fordit inf. S. C. l) semine h. e. femineam C.

lae ^m semiunciam diligentissime ^m tundes, casiae vnciam semis trita pariter consperges ^a, ossas facies, solito more ^p intinges ^q in cera ^r cum remissa est. Sic quoque digeres ftercoris onis ^r libram, & in aceti & mulsae sextario per cornu dabis. herba rubra ^r restringes ^a, si dederis in vino. spongiam Afram ^r intinges in pice liquida, post combures, farinamque eius vino aulero defundes, farinae triticeae heminas ^r quatuor commifces & digeres. Nitrum ^a quoque, (si ^a potest fieri) virgineum ^b diligentissime tritum, & in puluerem redactum, cum hemina ^c aceti semiunciam dabis. Pulvis ex punice datus ^d cum vino in potu innox medetur.

XVII. ALIIS ^a quoque partibus corporis nascuntur aliquando verrucae, & vitium difformitatis ^b important, hac ratione curandae ^c: lino ^d subtili constringentur ^e ipsae verrucae. Dein ^f causticum crudum imponitur ^g, & sponte decidunt. Ferro etiam praeciduntur, & de ^b cauterio leuiter adusta sanantur.

XVIII. INTERDUM ^a iumentis misera sit coxa, cui de venis femoris ^b sanguis emittitur, & in vase diligenter excipitur. admiscetur etiam pulvis sulphuris, nitri baccarum lauri, simul ^c tritis, & contra pilos diutissime perfricatur, & per triduum ^d sic permanere ^e permittitur. Aqua etiam ^f in qua verbenae ^f coctae sunt tepida ter ^g in die fomentabis: pedes ^b quos sanos habet glante ⁱ ferreo, vel si defuerit, sparteae calcabais, cui lemniscos ^j subicias, & addita fasciola diligentissime colligabis, & suppositiciam ^m facies parti illi quae misera est ut planas ungulas possit ponere. Synchrisma ⁿ etiam perunges in sole, & non minus quam ^o vnam horam contra pilum diligentissime confricabis. Si eiusmodi cura tardauerit, contra coxae commissuram quatuor foraminibus cautere ^p pertunde ^q, & pannos vel lemniscos ex aceto & ^r oleo sub eute per foramina traice ^r per triduum, post traumatico illinitis pannos, diebus novem per eadem ^s foramina traices ^t, vel calida verbenacea utaris, & sic lemniscos subicias. Undecimo ^u quoque die lemniscos educes ^v & incretas locum, ut cutis ad pulpas adhaereat. Cum cicac-

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

u) ientienlae coni. Morg. IV, 33. Sed saepius occurrit pcula. Vid. Ind. n) casri sunc, dil. tundes & C. cassio F.S. nobiscum S. M. o) conspergis F. p) minores C. S. M. q) intinguer C. r) ceram remissam & sic digeres C. s) nulli denarios 111, aceti mulsae sext. per C. denarios tres etiam S. M. t) trita inf. S. & C. Caeterum poterat Dodonaeus p. 333 nostrum adscribere his, quos laudat aduersus Dioscoridem qui insigni errore rubiae tribuerat vim diureticam & abortiuam. u) restringis, si detur C. x) offam edd. Afram C. recte. Laudatur eadem a nostro 2, 34, 1. Interpunctionem autem nostram (editi ponebant post spongiam) probat Dioscorides 1, 131 ubi de riaoq adteret neq. ouaq. hylas aequoq. Vim itaque adstringentem habent. y) heminas, sunc capris vnciam vnam, lactis heminas tres pariter commifces & da. z) Vitrum C. a) inclusa om. S. M. b) virgineum C. c) sic C. cum aceti semiuncia diligentissime tritum datus F. & S. vnciam vnam cum aceti hemina medicatus S. M. qui reliqua om. d. cum vino potui datus C. [C. XVII.] a) In folliculo, vel in ano aliquae partibus C. S. M.

b) deform. C. c) sunt inf. C. d) filo S. M. e) constringentur ipsa verruca. f) in edd. Hanc coni. Morg. IV, 34. nobiscum C. g) imponitur — decidet — praecidetur — sanatur C. h) de om. C. [C. XVIII.] a) sic C. & S. primas duas voces om. F. b) semenum forte feminum C. c) & sepias tritas S. M. & sepias tritas C. d) manero patietur C. e) etiam om. C. f) verminas C. g) sic C. & S. M. h) pedum quom sanum C. i) glans — sparteae om. S. M. clauco C. soleae simile aliquid significat, apertum est, quid illud vel nominis vel rei sit, nondum comminifcor. l) rotulam ligneam C. m) ut suppositura illa faciente partis illius, quae misera est plenam ungulam possit ponere. n) incrisma edd. Si incrisma C. Recte igitur obsecuti sumus Cl. Morgagno IV, 35. o) hora contra incisuras quatuor for. edd. nos fecimus sumus C. p) eusem C. forte inferenda haec vox est, quam altera elidit similis. q) portundito C. r) & oleo ora, edd. s) Sic saepe & nostri, & alii optimi codices. t) Interdum curabis, ut cal. C. u) undecimo quoque lemn. edd. nobiscum C. x) induci edd.

clatrices se clauferint, causticum imponunt ⁷. Hac ratione emota vel laesa = coxa sanabitur. Sed ⁸ si coxam eiecerit emoueritque, quod a mulo medicis dicitur filius † laesisse, certior & facilius curatio ⁹ inuenta docetur, & probata. Nam dudum ¹⁰ claudum animal in sole ponunt ¹¹, vino & oleo calefacto calefaciunt ¹² ipsum, hoc est, iuncturas ¹³ coxae diutissime fricant, donec sudet; Tunc ¹⁴ animal capistro trahunt, & sensim currunt, alius lorum vel funes ¹⁵ tenens laxos sequitur, & subito dum animal currit, re-cta ad se coxam ¹⁶ ipse ¹⁷ cum impetu trahit. si sonuerit, scias loco suo redisse, paululumque ¹⁸ cessabis, post sensim deambulando tentabis. Si ad locum suum redierit, retrahens ¹⁹ pedes ponit, & minus claudicat, vterius animal non conuexabis ²⁰, sed triduum fomentabis ²¹ calida verbenacea ²², post causticum induces. Quod si prima die iunctura ²³ componi non potest, secunda die ²⁴ simili ratione coxam ²⁵ saepius trahis ²⁶, donec reuertatur ad locum. Quidquid autem vexatum vel emotum ²⁷ fuerit, vel ictu rotae, aut ²⁸ quocunque alio casu in prioribus vel ²⁹ posterioribus partibus ³⁰ vel articulis, vel genibus, hoc anacollima confringit & consolidat ³¹. Bulbos rufos triginta, cochleas ³² vias triginta, anagallici libram ³³ †, plantaginis viridis manum plenam diligentissime contundis ³⁴ & mices, additis tribus ouis, cum stupa imponis, & colligas, laxata confringet & tumefacta ³⁵ sedabit.

XIX. Si iumento laccae enatae fuerint in gambis, his agnoscutur signis. Dextra ac sinistra ad similitudinem vesicae inflabitur cutis. Curandum ³⁶ est autem lacratione, qua slegma in genibus diximus oportere curari. Est & alia medicina. Lentes ³⁷ quae supra aquam natant colligis & contundis, additaque veteri axungia colligabis. Vitium exsiccare perhibetur ³⁸. Si gamba vel arnus aliquo ³⁹ loco ex ictu aliquo tunere coeperit, cretam Cimoliam & rubricam ⁴⁰ ex ⁴¹ aceto acerrimo miscebis ⁴² & oblinis.

XX. Si gambosum factum fuerit animal ⁴³, & recens passio est, de tibia sanguinem emittito †, lanam succidam ⁴⁴ circumligato ⁴⁵. Caue ne fomentis aut cauterio tangas, vtrunque enim in tali curatione contrarium est. Malagna cruda vteris, tertio die semper soluis & curas. Cum videris animal profecisse, causticum inducis. Si ⁴⁶ quod iumentum coxam fregerit aut supragambam ⁴⁷, scias non posse curari, quia partes illae ligaturas ⁴⁸ tenere non possunt.

XXI.

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

y) impones C. z) eiecit C. a) vel si coxa se laeserit vel a mulum. edd. † filium C. b) rei inuenta dicitur a barbaris C. c) dum C. d) consistunt C. e) colesum C. f) iuncturam C. g) Tunc de loco (leg. loro) longiore vel funiculo grosso (pro crasso) trausam (int. coxam trauam) alligant. vnus = trahit = currit C. h) funem tenens laxum C. funis tenet lassos edd. vid. Morg. IV, 35. i) sic C. coxas edd. l) imperetur & trahit C. m) & paulisper C. n) & si rectum pedem ponat, & non claudicat vterius C. o) conuexabis C. ex compendio scribendi. p) de inf. C. q) verumtamen C. r) reponi iunct. non potueris C. s) vel certia inf. C. t) coxas edd. u) trahit C. x) remouet edd. y) vel post om. C. z) vel gambos inf. C. leg. vel gambis. a) solidat C. b) cochl. v. gr. om. C. cochlearia vini trig.

S. M. †) herbas inf. C. c) contundes &c. reliquis in futuro positus et seruatus tamen mices: vt appareat tertio ordini ascriptum ab auctore vel librario. vid. commissis in Ind. d) humecta sicabis C. [C. XIX.] a) Curantur autem ratione, qua flagmina C. forte phlegmonu de qua. Fig. 2, 48, 1. e) lentem quae super aquam natat colligas &c. C. d) sic C. & S. M. prob. al. e) aut aliquis locus ex ictu tunere C. S. M. f) sic C. & S. M. lubricam al. g) cum S. M. h) macerabis C. S. M. [C. XX.] a) animal om. C. †) (2) inf. S. b) succidam C. vt fucus &c. c) circa cum leg. C. d) reliqua om. S. M. e) gambas C. Videtur poni is dia doos pro parte superiore gambae, vt infra 3, 22, 3 de stigmab. f) ligaturam.

XXI. Si iumentum aut ^a rotae, aut axis ictu fuerit elisum, in recenti lanam succidam ex aceto & oleo colligabis ^b per triduum, post siens ^c duplices, & ^d nitrum pariter tritum ^e inponito, die tertio soluto ac renovato. Si nihil profecerit malagma tetrapharmaci ^f inponito per triduum. Si & ipsa tardauerit, inponito malagmam, quae dicitur meliacinus, vsque ^g dum sanetur.

XXII. SYRMATICVM iumentum his agnoscitur ^a signis. Prodiens de equili, vel de loco ubi ^b steterit, coxam trahit & transversam vngulam inflexis ^c coronis terrae superimponens ostendit, & Syrmaticum a ^d tragoedorum pallis quae trahuntur dicitur. Sed quomuis alienata horum vel enota ^e coxa videatur, si super ipsum ^f pedem cessum repellantur, continue emendabitur gressus, & sine claudicatione rectus ^g incedet. Et ^h hac autem ratione contingit, si ⁱ communisuram vertibuli, ex corruptione corporis, vel ^j perfrictione natus humor intraverit, tunc se ^k defundit ad nervos ^l, & eos reddit immobiles, & velut alienatos, quae ^m hac ratione curantur: Sanguis ei de subgamba ⁿ detrahatur ^o copiosus, in quo adnisces sal ^p, sulphur, marinas ^q cochleas, mannam thuris, feclam ^r, nitrum, baccas lauri, aquis ponderibus, confusa omnia atque cribrata, vino quoque veteri & oleo miscebis cum sanguine ipsius: qua ^s vnctione praeparata post inflationem ^t illinis ^u. coxas ^v calida in qua verbenae decoctae sunt, interposu ^w triduo diutissime confouebis, post vnctionem renouabis. si ex hoc plenam non receperit sanitatem, vulnus ^x vris cauterio in ipso vertibulo. Similiter ^y sciaticis fieri consuevit. Quaecunque aut ^z de ozoenis caeterisque vitiis articulorum, vel de vngulis primorum pedum nunc ^a dicta sunt ^b, scias etiam in posterioribus debere sanari.

XXIII. ALIENATVM morbum auctores vocauerunt, quoties haec signa procedunt ^a. Patentes oculos animal habet ^b, nec sentit hominis aduentum, quibus & labra ^c & ipsa orificia intumescunt, quasi ab aliqua bestiola contacta ^d. Quem morbum alii auctores orabum ^e nuncupauerunt. Est autem nequissima passio. primo quod pessifero transitu contaginem spargit in plurimos: deinde quod imperitos decipit specie sanitatis. Nam resecta ^f & bene curata animalia ex hac passione subito inflata ^g moriuntur. Alienatis autem ^h vocatur, quod eripit animalibus sensum, Malleus, quod pessilentia internecium ⁱ contagium facit. Plerumque autem viscera interius ^j vermibus consumit. Quorum morfu pertuso aqualiculo animalia suffocata, subito moriuntur, sed si velociter ^k medi-

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

[C. XXI.] a) aut om. C. b) continito C. c) sicum duplicem C. d) in nitro pariter tritatis S. M. e) terito & imp. C. f) tetraph — malagmam om. C. g) quae dum sanat C. [C. XXII.] a) ostenditur C. b) in quo C. c) inflexam corona terrae superponit. unde & C. d) & ragidorum pallis F. S. tragoedorum pallis dicitur S. M. a tragoedorum pallis dicitur, quae trahuntur S. M. e) nota C. f) temperaueris pedes cessis compellantur F. S. & in marg. si super ipsum cessis. g) rectus om. C. h) ex F. C. i) in inf. C. l) ex inf. C. m) seom. C. n) verus C. o) qui C. p) vid. ad Veg. 3, 20 no. e. q) subtrahetur C. seruiato admisceri. vid. ad 3, 18, 7. no. c. r) salis atarce sulphur C. s) marinas om. C. t) teram S. M. seglam C. Quid si faeculam de qua Veg. 2, 20, 3 no. k. it. 4, 10, 1. u) quae S. unde licet suspicari, quae vnctioni &c.

x) Credo legendum infolationem vid. 3, 18, 3 & 5. y) illines. z) coxam calidam in qua verbenae vitione C. illius coxas S. illinis. aqua S. M. a) coxam triduo S. M. b) Mitto ei sudis & post sanitatem vulnerum vires cauere in C. c) ut in sciatice C. sciaticis autem, vel sciaticis vitio actalis dicitur per ischiadico. quae admonitione Gal. non opus habent. d) aut item de oz. caet. vit. om. C. e) nunc om. C. f) eadem inf. C. [C. XXIII.] a) praecedunt C. b) habebit, nec sentiet C. c) contractis sint C. d) arabum C. aridum S. M. ER quidem morbus aridus notus nostro, sed non conuenient phaeonomena. Quis vero Arabus sit vel Orabus, nondum inuenio. e) reserta S. M. f) per adflata: & forte ita leg. g) & Malleus vocatur alienatus inf. C. h) sic C. internecium F. S. internae causa cibi S. M. internecium coni. Morg. IV, 30. i) interna C. l) sana-

medicina succurrat, hac ratione saluantur ¹: de ceruice sanguineum detrahis, potionem componis huiusmodi ^m: Gallici lib. vnam, hyssopi libram 1, abrotani ⁿ libram ^o semis, ⁴ aristologiae rotundae ^p lib. ^q semis, mannae ^r luccari vncias 3, trixaginis ^s vncias 3. quae omnia contunduntur ^t, & ceruio, ex aqua mulla copiose decoques, & animal ^u aegrotum diurnis plurimum portionabis. sed quia plerumque huius aegritudinis pessilientia ^v transit in proximos, totum gregem si inciderit ^w vt ^x singulas heminas singulis degeras ^y, potionare ^z te conuenit, frequentissimis ^a etiam suffumigationibus, flagrare pariter & curare, sicut in malleo superius constat expositum. Quibus vsque adeo inutanda sunt pascura, vt si fieri potest in alias ^b transmittenda sint regiones. Nam quia transseunt iu ^c lanis & in ^d ipso anheliu inficiunt vniuersa. Velocius autem curabuntur, si separata ^e fuerint atque translata.

XXIV. ROBOROSA passio dicitur, quae animal rigidum facit ad similitudinem ligni: cuius haec sunt signa. Totum corpus adstrictum, extensae sunt nares, & aures rigidae ^f, inimmobilis ceruix, os constrictum, caput ^g extensum, colligati arni vel crura, pedes etiam constricti, vt nulla commissura flectatur: cuius caput si erigere volueris ^h, non poteris: oculi praeccluduntur, spina praerigida ⁱ, & ideo dislendit ^j & erigit caudam, vt eam flectere atque mouere non possit, dura ilia, adstricti ^k sunt renes: cubare penitus non potest. Contingit autem haec passio ex nimia perfractione, vel ^l spasmo neruorum, vel ^m tremore, vnde & ⁿ tetanici dicti sunt. Plerumque in hanc valetudinem incidunt, qui cum ab igne castrati ^o fuerint, negliguntur, & inambulantes frigore laeduntur. Quorum nerui recenti dolore & frigore compellente ^p, & spasum ^q patiuntur, & obdurefcunt in robur ^r. E diuerso etiam alius quam expedit in pedibus vsa iumenta, vel quocumque alio loco, contactis ^s neruis patiuntur spasum, & robur incurrunt. Ex nimia ^t quoque pruina, vel si in nimio frigore ^u sudabunt, vel e calidi ^v dis stabulis producturum ^w in frigus ^x, fieri adsolent roborosi. Sed si a posteriore parte fuerint comprehensi ^y, vt morbus desinat ^z in lumbos, opisthotonici ^a sunt, calefactionibus tamen vnguentisque curantur. Si quos ^b vero robur, a priori parte comprehenderit, ita vt os aperire non possint, desperanda ^c sunt; quia constrictis dentibus fame perire coguntur. Quae ^d autem ex toto corpore aequaliter periclitantur ^e, ita vt ex ali- ^f qua parte os ^g valeant aperire, tam diu vnctionibus calidissimis perfricanda ^h sunt, donec sudent, coopertaque ⁱ sagis copiosissime ^j, loco calido ^k statuuntur, ignisque iuxta ea ^l fieri consuevit sine funio vt amplius sudent. Surculos ^m quoque laureos validiores ⁿ in os eorum inter malas ^o mittito, vt rodendo eos exagitent ^p in axillas & calefiant ^q. Fas- ^r bas

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

l) sanatur C. m) Anagallici S. M. sal Gallij. eum Morg. IV. 36. n) croci vnc. 111. absinthij & frigidij (f. stychni) vncias 1111. quae omnia S. M. o) silib. C. forte silib. Vid. 3. 24. 10 no. x. p) rbe. om. C. q) manu Graec. vnc. 111. C. r) absinthij erratici vnc. 111. C. s) conuulsi & cerues C. t) sic C. dieb. pl. pos. aeg. al. u) incendit C. x) aut inf. edd. y) sic C. dig. al. z) portionari C. a) frequentissime C. b) aliam transmittendi sint regionem C. c) labore F. & S. M. d) in om. C. e) separati — translari C. [C. XXIV.] Pauca huius capitis habet S. M. a) sic C. & S. M. frigidae al. b) caput — fluctat om. S. M. c) valuerit, ver. in girum S. M.

d) rigida S. M. e) sic S. M. & C. difficile al. f) adstricti C. g) & C. h) sic C. conuulsi edd. i) castigati C. sorte cauteriati. k) sic C. compelluntur al. l) robore diuerso. Etiam C. m) contractis C. n) nimbus quoque vel pruinis, aut si nimio C. o) rigore C. p) producturum edd. q) ut adf. f. rob. C. r) depreh. C. s) desidat C. t) opisthotoni F. S. opisthotenici C. u) quod edd. x) pro desperandi synclis. y) qui C. z) prehendantur C. a) non inf. C. b) perficandi C. c) operisque C. d) cop. om. C. e) calidissime statuuntur C. f) os C. g) surculis laureis C. h) molas C. i) agitent C. l) calefaciant C.

bas ^m quoque solidas, cum baccis ⁿ lauri mixtas ^o ieiuno dabis. Aquam quoque calidam offeres ad potandum. Ventrem ^p ipsis cum mulla calida, admixto castoreo, clystere purgabis: oleum quoque ^q optimum cum succo ptisanæ mixtum per nares sinistras defundis, hordenum emoluitum cum sulfuribus admixtum dabis ad substantiam, donec sanetur. Aliquantum dixerunt oportere eos aëre candenti, in arena fluuiali vel maritima colligatos obrui, ita ut caput eorum exstet & nares, & tam diu detineri donec sudent. Sed ex supra scripta cura, saepe plures constat esse sanatos. Quod si ex hac re non profecerint, vres eis ^r ceruicem, dextera sinistraq; decussatim, faccellationem ^s et infuribibus, supra totum tergum calidum ^t imponis per triduum. & hac ^u vñctione quotidie vteris in sole, si caluerit, vel in calidissimo loco. Ceræ libram, afroniti libram, resinae terebinthinæ ^v felibram ^w, galbani libram ^x, castorei felibram, opoponacis ^y libram ^z, piperis vñciam; medullæ ceruinæ vñcias ^a duas, olei veteris vñcias ^b duas & semis, vini veteris optimi, quantum opus fuerit, admisce & vteris. Praefens tamen experimento ^c remedium est, si picem liquidam cum oleo & vino veteri decoquis ^d, calentique medicamine iumentum perungis ^e. Ex qua vñctione, & auriculis cum oleo tepéfatto ^f oportet infundi, ut sanitas natura proueniat. Sed ut venæ eorum caleant ^g intrinsecus, & conceptum frigus exfudet ^h, necessaria potio est, quæ roborosos tetanicos, & opisthotonicos ⁱ salubriter curat, clabi ^j semivis vñcias ^k 2, cimini Alexandrini vñcias duas, agallici ^l, castorei, abrotani vñcias singulas, trixaginis vñcias duas, mannae croci vñciam vnam, succari vñciam, hyssopi vñciam vnam, piperis albi semivnciam, quæ omnia diligenter tunsa atque cribrata redigantur in puluerem, ex quo bina cochlearia lassis & periculose se habentibus cum succo ptisanæ tepidae propinantur: fortioribus vero cum vini veteris calida hemina defunduntur in os, nunquam tamen sine oleo propter leniendam potionis austeritatem, & canalem faucium mitigandum. Alii auctores eiusmodi passionem hac dicunt ratione curandam. De temporibus sanguinem detrahes, expiciesque diligenter, iniecto nitri pulvere, sale, atque castoreo, animalia perfricari, & loco calido statim oportere ^m, atque hanc offerri potionem: lac caprinum, rutam, baccas lauri, piper album, oleum, & libas solutas: hordenumque etiam datur ut agitet edendo maxillas, die tertio de cauda sanguinem tollunt, & renes calidis vñctionibus fouent. Interdum etiam in balnea intronittunt animalia, ut diligentius conualecant ⁿ. dant etiam quotidie potiones, suffites quoque vel de salice, vel de robore in os inittunt, ne maxillarum visus indormiat. Si melius habere coeperit, post duodecim dies coopertum exercere ut sudet. Si ista non valuerint, vteris superius declaratis. Pierie affuecant, ficalneas frondes roborosis oportere praeberi, quæ naturaliter calent. Potionem quoque per os dandam: opoponacis vñcias ^o 2, floracis vñcias ^p 3, gentianæ vñcias ^q 3, mannae succari vñcias ^r 3, myrrhae scrupulum ^s 1, piperis longi scrupulos ^t 2, cum vino veteri tepido, atque ad cornu digerere. Hac etiam vñctione ad curandum robur vel expellendum frigus vtuntur:

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

m) sabam q. solidam C. n) baccis C. hic & alias. o) mixtas C. p) ventremque ipsius C. q) quoque om. C. r) sic C. eius al. s) faccellationem C. t) cal. om. C. u) hanc vñctionem C. v) terebinthinæ add. x) silib C. vid. 3, 22, 4 no. 2. y) felib. C. z) ypop. C. a) felibram C. b) vñc. 1. C. c) quod sufficit C. s. M. d) ex-

perimentum atque C. e) decoquis — perungas C. f) liquefacto C. g) calefaciantur C. h) exudens C. i) opisthotonos add. opisthotonicos C. Cacterum hinc lacuna in C. vsque ad 22, 3. ii) Auzi F. & S. M. conf. 3, 40, 1. k) vtrum mangalici, an argis? l) forte oportet? m) quid si conualecant?

tur: Cerae libram, resinae terbeninae ^a uncias 8, opopanax uncias duas, medullae ceruinæ uncias duas, storacis uncias quatuor, baccarum lauri felibram, olei pini ^a prout opus fuerit: quae omnia in vnum adiecta in aqua decoquant, & perscantes inungunt.

XXV. HYDROPS non leuius animalia quam homines frequenter infestat. Vitalibus ^a namque vitatiis, cum digestio ciborum plena non provenit, humor noxius perniciem corporis, tumoremque consuevit inferre. Quam valetudinem haec signa demonstrant. Turget venter, & crura, testiculi ^b, scapulae, latera ^c & tergus inflantur, vsque eo, vt nec in capite eius appareant venae. Cui cum sub lingua tegeris subfufflet. Hunc ambulacionibus breuibz opertum grauioribus sagis donec sudet exercebis in sole, & aduersum ^d pilos, per totum corpus postmodum confricabis, cibum daturus, ^e radices cum foliis suis, quia & purgationem faciunt, & vitio medentur. soenunque conspersum aqua nitroque praebebis, die ac nocte maceratos lupinos in aqua, rursumque siccatos, praebebis in ^f cibo. Radicem quoque cucumeris siluatici vel folia, quae ventrem moueant ^g, eidem dabis vt purges. Quae curatio si tardauerit ^h sanitatem, eno- ⁱ candus est humor ^b. Quatuor itaque digitis ab umbilico ad veretrum versus sagitta pun-
gis, vt ⁱ peritonaeum ipsum rumpas, sed caue ne intestinum ⁱ tangas, & animalia ^m peri-
mas, subicis ⁿ fistulam centinalem ^o, & patieris humorem currere quantum aestima-
ueris necessarium, quem in vase excipies. Cum fistulam abstuleris duo vel tria grana
salis in plagam inseris, ne claudatur. Insuper ^p & passillos imponis. Alia vel tertia die ^q
epapharesin ^r quasi facturus, denuo fistulam appones, humorem eiicies, donec partes ^r
totas exsiccat. tunc vulnus curandum ^s solenniter, potionesque catharticas per os dabis ^t
frequenter. Interdium ^v vsque dum ^x sudet exercebis. Quanto fortius ^y esse coepit, tan-
to diligentius est curandum, & semper abstinendum a potu, vt tepidum & modicum ad
sustentationem ^z bibat tantum.

XXVI. SARCOSES ^a quoque talis est passio: Iumentum cum biberit in-
fiatur ^b & sufflat. hac cum ^c ratione curabis: cineris ^d vel lixiui ^e sextarium vnum, se-
minis plantaginis uncias 5, conteres & cum vino dabis & oleo celeriter, vsque quo resi-
deat inflatio. Alii auctores asserunt ab umbilico duobus digitis contra pectus plagam fie-
ri debere, & fistulam poni, & educi humorem vel aquam noxiam vsque ad sextarios
tres, vel amplius si maior est tumor ^f. Sed ^g cautius est per partes saepe tollere, ne re-
pentina exsiccatio periculum faciat. Potionibus vtendum esse ^h dicunt, quae vrinas ⁱ mo-
ueant, frequenter etiam confricandum esse vt sudet, pro foeno grauen accipiet & pro
hordeo cicer ^k infusum. Prodesse etiam dicunt, si inter pigmentarios frequentissime de-
ambulet animal: quia diuersi odores latentes pulmonibus profunt. Potionem etiam lu-
ius-

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

n) pro terbenin. o) hircini S. M. irini legen-
dum. [C. XXV.] a) Sic S. M. In talibus nam-
que vitur ab b) test. om. S. M. c) cum pedi-
culi lembi S. M. d) aduersum — medentur om.
S. M. e) cibis C. f) commouere C. g) mo-
uabitur C. h) Conf. de hac paracetes Veg. 1.
43, 3. Add. de h. l. Morgag. III, 39. i) sic C. nisi
quod peritonium & periconium ipsum pungas F.
& S. l) sic C. intestina F. S. ra) animal peri-
mat C. n) subicies. Fere semper futuris in
praecipiendo vitur C. o) centralem C. p) &
super inplastrum impone, an diminuit. ex empla-

stro quod implastrum saepe libri Vegetiani. & sane
emplastrum S. M. q) apophoresim F. S. apophere-
sim S. M. apophoresim C. vid. ind. epaph. r) per
partes totum exicet C. & S. M. add. 3, 26, 2.
s) curabis C. l) frequenter digeret C. u) Inter
dies C. x) ad sudorem C. y) fortior — curan-
dus — abstinendus C. z) sustentiam h. l. om.
tantum C. [C. XXVI.] a) sic S. M. sarcofiss
F. S. sarcofissi C. b) infusibilis C. c) id C. forte
eam. d) ita S. cineris F. e) lxinas C. f) hu-
mor C. g) sed — profunt om. S. M. h) esse
om. C. i) vrinam C. k) ceteris infundi ead.
nobilis.

iufmodi dant: Petroselinum & inala ¹ grauata contundunt, & cum vino veteri per os digerunt. Apium quoque quantum appetere ² voluerit ³ offeres ad edendum. Asparagi filneftris radicis vicias 2 cum vini veteris sextario decoquis ⁴, vt ad tertiam redeat, & ad henninam per os digeret.

XXVII. TYMPANITICVS ⁵ quoque hydropico ⁶ similis est, fed alius agnoscitur signis. venter quidem eius ⁷ crescit vt hydropici, & ceruix fit rigidior; sed nec testiculi, nec crura intumescunt. Conuenit itaque tympanitico ⁸ calidum cinereum cum liquamine optimo in pauino, vel liuteolo vinbilico vel ventri supponere ⁹, & fasciis colligare, sed a pluribus ¹⁰ animal tenendum est, ne luctando ¹¹ moueat ligaturas. Radicem panacis ¹², fil Gallicum pariter conteres, & cum oleo vinoque tepelactio per cornu faucibus digeret ¹³. Praeterea ¹⁴ thymum siluestrem & etargium ¹⁵ in vino decoques, & singulas henninas per triduum dabis. Tympaniticum ¹⁶ haec signa demonstrant: ciborum bibendique fastidium, exiguus somnus aut nullus, si per nares mucus ¹⁷ coeperint ¹⁸ emit-tere, desperandum est, si mundas nares ¹⁹ habuerint ²⁰ hac ratione curabis ²¹: cremorem pitifanae & defruti ²² binos cyathos per triduum dabis tepidos ²³. Praeterea hyssopi vncias quatuor, allii ²⁴ viridis manum plenam, palmas numero viginti, foenigraeci cyathos sex, aquam cisterninam & vinum odoratum vetus pariter misces ²⁵, diligentissime decoques, & in ²⁶ potionem per triduum dabis.

XXVIII. LIENOSI ²⁷ vt manifestum est periculum, ita manifesta sunt signa. Nam oculi inuertuntur ²⁸ & ²⁹ suffusi sunt sanguine, tardius ambulant, collum habent ³⁰ extensum & ³¹ fit deterius & rigidius. Quae passio principium indicat roborosi, quorum ³² latera intumescunt ³³, siue ceruicis media spina ad similitudinem aliei fit concaua, adstringuntur aliquando maxillae, quod vitium consuevit inferri ex nimia perfrictione, cum animalis ³⁴ dorsum aut frigore, aut pluuia, aut grandine caeditur, aut niuibus ³⁵. Cuius ista curatio est. De cauda parum sanguinis demis, nam si amplius tuleris ³⁶, infri-gefcet & rigori additur rigor, admisceas in eum ³⁷ sterum, & oleum, & ³⁸ calefacias, & ³⁹ statim hac ⁴⁰ dorsum & ceruicem perunges, saccellum ⁴¹ quoque ex fursure calidum ⁴² im-pones, vt totam spinam tenere possit & lumbos. altera die extergebis diligenter, & vn-ctione eadem perfricabis, supra quam similiter cum fursure calentem ⁴³ saccellum impo-nis, hoc vlurus vnguento: medullae ceruiniae libram vnā, mannae thuris vncias qua-tuor, depili ⁴⁴ vncias tres, castorei vncias tres, opopanacis ⁴⁵ vncias tres, resinae frixae vncias tres, apocymae ⁴⁶ vncias tres, resinae terebintinae ⁴⁷ vncias duas ⁴⁸, cerae libram semis ⁴⁹, olei lauri-
ni

VARIETAS LECTIOIS ET NOTAE.

nobiscum C. l) malum granatum C. m) appo-
nere F. & S. M. n) sic S. volueris F. o) de-
coquunt ad tertias vt redeat ad henninam, & per
os degerunt C. [C. XXVII.] a) Tympanites C.
Tympanitis S. M. b) hydropis C. hydropi S. M.
c) ei cr. vt hydropico C. d) tympanico C. e) su-
perponere C. f) plurimis S. M. g) colluctando
demonuat ligaturam C. h) & inf. S. i) infundis
C. k) hinc om. S. M. l) argium C. forte ni-
gram. m) etiam inf. C. n) mucos C. o) coe-
perit mittere, desperabis C. p) nares om. C.
q) habuerit C. r) curat C. s) defruti C.
t) tepidos om. C. u) aleum viridem C. aliei F. S.
nobiscum Morg. IV, 37. x) admisceas C. y) in

om. C. [C. XXVIII.] a) Lienosi omn.
b) deiciuntur S. M. c) & om. C. d) habebis C.
e) qui deterior est rigidus C. f) quorum — ni-
uibus om. S. M. g) immiscet finem cerum med.
C. h) animalium dorsa — caduntur aut niui-
bus C. i) nubibus add. l) tuleris om. C. m) eo
C. cum eo S. M. n) & C. hac om. C. o) Hinc
lacuna S. M. p) calido C. q) calente sac. po-
nes C. r) depili C. bellii conl. vcre, opinor,
Morg. IV, 38 ex Veg. 4, 11, 1. rr) duo incisa
om. C. s) sic C. pro apocymatis. apocymae F. S.
vid. Ind. V. apocyma. t) sic C. serbent add.
u) resinae frixae vnc. tres inf. C. x) v-
nam C.

y) & C.

ni vncias octo ⁷, olei ² cyprini libram, olei glaucini ⁴ sextarium vnum. Ex his sicca ⁵ quae fuerint tundis ^b & cribras ^b, caetera super ^c carbones soluis ^b, quibus cretam admiscēs ^b & leuiter decoquis ^b in vase nouo, vincturus cum necessitas postulauerit, repouis ^d ac seruas. Hac quoque potione intrinsecus curabis. absinthii vnciam vnam, aristolochiae ⁶ vncias tres, betonicae vncias duas, petroselinii vnciam ^e vnam, & seminis, trixagii vnciam ^e vnam, thuris masculi vncias tres, castorei vncias duas, mannae succari ^f vncias duas, contundis ^e pariter & cernis & ex aqua mulla & oleo diffunde ^b per fauces, abs- ⁷ que dubitatione curabis. Alii auctores asserunt, sanguinem de brachiolis auferendum ⁱ, & animal abstinentem ab hordeo, allium ⁱ, nitruum, iarrubium, [sanguinem ^m de brachiolis] aequis ponderibus tritum cum absinthio Pontico & vino austero per os dandum. & ⁿ cum biberit deambulet, & spongiis calidis foueatur, & pressa manu diutius ^o perfricetur. Si ventris permanferit ^p tumor, pectus cauteriis inurendum est. Post quin- ⁸ que ^q dies ternos digitos subiciis ^r hac atque illac inurendum ^r est iterum; Obseruabis autem ne venas ^r forte comburas.

XXIX. IMPECTICVS ^a autem quia similem sustinet passionem, perfricandus est vntione superius memorata ^b, & si necessitas postulauerit inurendus.

XXX. Si phragmaticum ^a erit iumentum, his agnoscitur signis: febricitabit, oculos intorserit ^b reducet, aures tensas habebit & rigidas, terram pedibus tundet, quod hac ratione curabis: Sanguinem detrahas ^c de matrice, adiunctoque oleo & vino tepefacies, totumque iumentum contra pilos ^d diligentissime confricabis, loco tepido statues, & curasti.

XXXI. ALIQUANDO iumenta aquas ^a timent, quae dicuntur hydrophoba ^b. Signa huius haec sunt. venas omnes habebit extensas, sudabit suffusus oculis, tremorem ^c frendoreneque patietur, illidet se parietibus: ex qua passione conuerti consuevit in rabiem. Cui hac ratione succurris: sanguinem ei de femoribus ^d detrahas, a cibariis abstinebis, in loco sic ^{dd} clauso vt lumen videre ^e non possit conlimes, magno silentio aquam in situla ^f vel alueo ita apponis ^b, vt non audiat sonitum, manipulum rutae deterito ⁱ, & baccais lauri ^k XV, olei rosati ⁱ libram, aceti vnciam vnam commisceto, caput & nates ^m diligentissime perunges ⁿ, & sanabitur.

XXXII. SPASMVM ^a certum est animalia sustinere. quae necessitas his declaratur indicis: Subito concident, & articuli eorum extensi sunt, & toto corpore palpitant, aliquando etiam de ore spumam emittunt ^b. Quibus ^c escam dabis pusa ^d nitro- ^{que}

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

y) § C. 2) *sepi caprini* S. F. nobiscum C. it. F. M. & S. M. a) *glaucini* legendum pinto. Vid. Ind. h. v. b) *tundis, cribratis, solues, decoques*: videitur igitur etiam *admisceri* summi intellectu posuisse: ita & § 3 c) *supra* C. d) *repone* has herbas C. e) *seminum* 1. C. f) *crucis* C. g) *contundes, cernis* C. h) *desunde* C. i) *detrahe*ndum C. l) *sic C. oleum al.* m) *inclusa om.* C. n) & om. C. o) *diligentissime* C. p) *permiscere* C. q) *quintum diem* C. r) *forte sub iis* legendum est, intellige *plagis cauteriorum*, de quibus modo dictum. s) *inurendus* C. t) *venam* *fortem* C. [C. XXIX.] a) *implicatus* C. b) *nomina* C. [C. XXX.] a) *fragma* incidit C.

b) *introuersus* C. c) *detrahes* C. d) *pilum* C. [C. XXXI.] a) *aquam* C. b) *hydrophoba* C. quod non adnotasse, nisi viderem, solenne quasi hoc vitium fuisse, emendatum etiam in Galeni interpretatione veteri a Beroaldo in fine opusculi de terrae motu & pestilentia. add. 3, 23, 1 no. c. c) *uridem frigoremque* C. *frigoremque* etiam S. M. d) *inferioribus* C. dd) *sic om.* C. e) *videri* C. g) *sistula* S. M. h) *appone* ne aud. C. i) *conser.* C. k) *num. inf.* C. l) *rosi* *schib.* m) *aures* C. n) *perungues* *sanabitur* C. [C. XXXII.] a) *spasmos* C. b) *mittunt* C. c) *cui istam* (corruptum ex *escam*) *portigis* C. d) *pro pusa* omni

Ddd ddd d

e) *nitro-*

que ^c conspersam, cucumeris quoque siluatici^c pulnerem, & nitrum tritum per septem
 2 dies in potione dabis vt purget. Sanguinis ^f quoque marinae ^t testudinis diuindiam co-
 tylam, acetii tantundem ^b, laseris aliquantulum ⁱ pariter misces, & suffundis ⁱ in nares.
 Vtile dicitur terga ^e eorum oleo & aceto, & nitro frequentissime confricari.

XXXIII. QVADAM ratione lunari ^a animalia sicut homines frequenter ^b cor-
 ruunt, & interminorunt. Quorum ista sunt signa: iacientia contremiscunt, saluæ per
 os desiliunt ^c, desperata pro morituris ^d repente ^c confurgunt, & pabula ^f appetunt.
 Cartilagineum ^f naribus eorum digito tentabis, quanto frigidiores inuenieris, tanto plus ^b
 3 casurum seas. Si ⁱ minus frigida fuerit, rarius cadet ⁱ. Cuius ista curatio est. De
 ceruice eius ^m copiosum sanguinem tolles ^a, post quintum diem de temporibus, loco ca-
 lido tenebroque constitues, totum corpus theriomaticis confricabis vnguentis, cerebrum
 quoque eius & auriculas pice liquida cum oleo laurino adunxto ^a largius perunges, &
 3 mittes intrinsecus, caput etiam acuta ^a vel ⁱ cerebellari ^r communies, potionem autem
 catharticam ⁱ dabis eiusmodi: sileris ⁱ radices vncias duas, panacis radices ^a vnciam vnam,
 diagridii vnciam vnam, cum ^x cucumeris siluestris vncia. quæ omnia bene trita com-
 misces, cum mellis sextario vno decoques, ex quo cochleare plenum in aquæ calidæ sex-
 4 tarium, & olei drachmas ⁷ tres mittis ^z & per os defundis. Caput quoque eius facpius
 curabis. Radicem Dianariam ^a, id est herbae Artemisiæ, in puluerem rediges, & per
 fistulam naribus insufflabis. Radicem quoque laseris tunfam si naribus defuderis, eadem
 ratione proderit. Si autem passio perdurauerit, caput eius vres, vt ^b apiofo fieri
 consuevit.

XXXIV. ANIMALIA sæpe ^a aquam renouent ^b quam biberant. quæ pas-
 sio e ^c nimia perfrictione ^c descendit, cum stomachus paralytin ex frigore sustinet ^c. Sed
 hac ratione curantur. Sanguis de ceruice detrahitur, potiones theriomaticæ [†] propinan-
 tur, vncionibus calidissimis arcti pectusque confricantur ^f, purgatur per nares caput, &
 si necessitas postulauerit, etiam ⁱ sinapizantur ^b.

XXXV. SIDERATITIA iumenta dicuntur, cum venas vacuas percusserit
 frigus, aut aestus, aut implenerit cruditas aut ictericia ^a bulimum ^b fecerint. Redditur
 enim stupidum animal, & titubans ambulat ^c. Quod mollibus cibariis, lenibusque ^d
 potionibus curari oportebit ita. laseris vnciam vnam, & heminam nullas succum pti-
 sanæ ^c miscebis. Et si ex frigore causa est, cum vino & oleo tepido ^f dabis. Si ^e ex
 aestu, cum rosato præbebis. Si ex cruditate, abstinebis a cibo. Si de bulimo, ciceres
 offeres largiores.

XXXVI.

VARIETAS LECTIONIS ET NOTÆ.

c) nitroq. C. f) sanguinem C. g) maximas
 S. M. h) tantundem vini inf. S. & C. i) ali-
 quantum par. admiscei C. l) suffundes C. m) si
 oleo, aceto, nitro terga eorum freq. confricentur C.
 [C. XXXIII.] a) lunatica C. b) repente C.
 c) effluunt C. d) moriens C. e) ita in marg.
 F. & S. (frequenter, in cont. F. & S. frequenter
 repente C. f) pabulum C. g) forte inf. in: vel
 cum C. leg. narium. h) periculo propinquus est
 S. M. i) Si — communies om. S. M. l) si ca-
 lida fuerit, non cadet inf. C. u) ei C. n) de-
 strabes C. o) mixta perunges omisso largius C.
 p) alius & F. S. nobiscum C. r) extra vel la-

re C. a) catharticam om. C. t) sileris om. F.
 f) radice C. u) radicem C. x) cum om. C.
 y) vnciam vnam misce C. z) missas — defun-
 des C. a) dianariam C. male. b) apiofo C.
 [C. XXXIV.] a) sæpe aquam om. C. b) re-
 nouant, quæ biberint C. c) de C. d) præfusione
 S. M. e) sustinuit edd. f) theriomaticas S. M.
 f) confricentur, purgentur cum naribus caput C.
 g) etiam om. C. h) sinapizentur C. [C. XXXV.]
 a) ictericia edd. b) ab alimentis sunt S. M.
 c) cum ambularis S. M. ambulat C. d) lenis-
 simisq. C. e) (heminam) inf. S. aliam emnam
 inf. C. f) tepidum C. g) Hinc om. S. M.
 [C. XXXVI.]

XXXVI. SOL quoque canicularis ardentior ^a, animalia percutit in cerebro, quibus de temporibus sanguis emittitur ^b & simili ratione curantur ^c. His autem ostenditur signis, quia deiectum ^d caput portare coguntur.

XXXVII. CRVDTAS iumentis generat aegritudinem, quae hac ratione dignoscitur ^a: modo in vnam partem, modo in aliam ^b ambulantes inclinant. Quorum ista est medicina: Sanguis eis de ceruice deprehenditur, a potu & cibariis abstinentur. Si aestas est, refrigeratorias accipiat ^c potiones, non parum ^d natura compellitur ^e.

XXXVIII. BVLIVM animalia suslinent frequenter ex fame, frequenter ^a ex lassitudine. Cuius ista sunt signa. Oculi ^b interius fugiunt, incertus est visus ^c, corpus ^d tremit. Qui ^e hac ratione curandus est, ut primo omnium desiccetur ex vino oleoque tepefacto, tunc ^f panis mundi mollem partem vino infundes, [^f & cum eodem confricabis.] Si cylon ^g feceris, per cornu digeres ^h, & reparabitur. Quod si permanferit bulinum, similia ⁱ heminas cum sextario vini infundes ^j, & per cornu digeres. Quod si ^k iter agens inciderit bulinum, ubi necessaria defunt, terram ^l faucibus infundes, aut ossas facies, & per os degeres.

XXXIX. QVODSI ex anhelitu inflationes ^a contigerint, cuius causae rationes ^b reddi non possunt, piscam calidam cum spongia ^c cerebro eius apponis ^d, & pe-ctori ^e in aures eius oleum laurinum mittes, frigidissimo loco eum constitues, nares quoque titillabis ut frequentius sternutet. quo facto, statim exhilaratur ^f.

XL. SI aestuauerit animal & defectionem patietur, brassicae folia cum apio contundes, & cum vini sextario permiscabis & per nares sinistram infundis. Si vero fortius

VARIETAS LECTIIONIS ET NOTAE.

[C. XXXVI.] Putem quae hic dicuntur ad praecedens caput de sideratiliis pertinere. a) ardentium animalium percutit cerebrum C. b) emittitur C. c) curatur C. d) eiectum C. [C. XXXVII.] a) noscitur C. dinosc. F. b) alteram ambulans & inclinant s. Equorum C. c) accipient C. d) etiam inf. C. e) compellente F. & S. M. [C. XXXVIII.] a) aliquando C. b) sic C. & S. M. Anterior, aut. oculi rel. c) ita S. M. effusus tremebit rel. Eriam C. nobiscum, nisi quod habet tremebit. d) quae — curanda sunt in C. e) sic C. & micam panis pulueris, tum vino inf. S. M. Cum mundus mollem F. S. f) Haec aliena videntur & om. S. M. g) si ilion feceris F. & S. plane quidem inopinionibus, arbitror. Sic liquidum faucibus infundis & curabitur S. M. Haec satis videntur liquida, sed nescio an ingeniosi librarii, vel patris familias, qui mallet ponere, quod intelligeret. Corbeiae ita legitur scylon feceris, per cornu degeres. Puto itaque legendum, si cylon feceris. Cylon vox est, quae perturbando huic loco occasione dedisse videtur. Recurrit ea s. 66, 4, ubi edium est quilen, C. cylon. Cum suspicarer in eo loco intelligendum esse ius gelatini, confirmavit eam opinionem Platerius V. C. quem aliquoties laudavi, & contulit cum hoc cilo, zelum piscium

(a) zu vnde & zenna) i. e. gelatinam vel zelanam Italorum, gelée Gallorum, laudantque Valisnerii V. C. osservazioni varie To. III Opp. p. 167. Mire confirmatus sum deinde ab interprete Germanico Vegetii, qui l. c. ita reddidit, dasi es ein Renne, oder eine zahn zusammenstiesung werde. Videbam prioris vocabuli hodie quidem obsoleti, vim adhuc supersse in verbo coniugato gerinnen, quo vitum in lacte & similibus, cum gelantur. Sed tulit suppetias Vocabularius Germanico-Latinus, primus sui generis, si praefationi credimus, qui penes me est Argentorati 1715, 4. editus. Hic enim disertè, Renne coaguim dicitur lactis coarctatio. Hic igitur si cylon feceris significat, cum coquendo panis molli cum vino insculum crassiusculum, quod tamen facile adhuc fluat, effeceris &c. h) degeres, repar. C. i) sileis S. M. l) fundes, & per cornum deg. C. vltimum incisum om. S. M. m) sic C. nisi quod pro iter excerptum est ita. quod iter ageris inciderit bulinum F. & S. nisi quod hic egeris. Quod si iter ageris incideris, vel si iter egeris & incideris bulinus coni. Morg. II, 30. n) terram om. C. [C. XXXIX.] a) inflatio contigeris C. b) ratio — potest C. c) spongia C. d) apponi C. e) & in aures oleum C. f) curabitur S. M. exhilarabitur C.

fortins aestuauerit, petroselin^a, daucii, filis^b Gallici, abrotani, spicae^c nardi, schi-
nanthus^d aequis ponderibus tunduntur, & cum aqua mulla data, actum releuant.
Quod si his ita membra defecerint vt concidant, quibusdam placet abstinere eos a potu, &
stirientes in aqua frigida vna hora stare, & continuo reparari^e. Alii dixerunt hordeace-
am farinam cum vino per cornu^f saucibus infundi. Plerique experti sunt triticeam fari-
nam cum aqua frigida datam continuo profuisse. Vel certe tria oua cruda cum pulegio^g
& pusa^h, oleoque permixto, saucibus infunduntⁱ.

XLII. PARALYSIN ad similitudinem hominum iumenta patiuntur, quae his
ostenditur signis: Ambulabat praeus^a in latere ad similitudinem cancri, ceruicem incur-
uabat, vt solent habere quibus fractae sunt, rectos pedes mittere^b non potest^c. si^d co-
egeris, parietibus se illidunt, cibum & potum non recusat. Hordeum autem ipsius
vidui^e semper apparet. Hac ratione^f curabitur. Sanguis ei de temporibus^g parte
contraria, non quae contractus^h est, tollitur. victionibus thernianisⁱ perficitur, cer-
uicesque^j eius constringuntur vsque eo, vt cratellis^k ex ligno^l apposis constricta^m
ceruice prauitas dirigatur. Loco autem calido stabulatur sicut roborosus, cui ipsaeⁿ po-
tiones dantur. Si^o parum in^p totum ista medelarum adiumenta profecerint, ceruices
eorum^q vruntur, non quae contractus est, sed ex parte contraria de caute accipit^r pal-
mas ab armo vsque ad ceruicem^s auriculae, & in tempore vruntur ad mensuram semissis.
In alia autem parte temporis quasi stellam^t paruam cauterio facies, & in parte remum
vsque ad mediam spinam virgulas^u dabis solemniter, & curasti.

XLIII. IVMENTA nimio saltu, vel cursu aut ruina, cum aliquid^a ruperint,
vulsant. quorum ista sunt signa: Stranguriam patiuntur, excrebunt etiam puruleum,
& quoties volutata fuerint, non reuoluntur, nec se excutiant. Si recens ruptura fue-
rit, sanguinem magis excreabit^b quam pus. Quae curantur glutinosi & lenibus^c ci-
bis. Talem etiam accipiunt frequentissime potionem. Thuris masculi vnciam vnam,
opii vnciam vnam, heliotropii vnciam, quod iutybum^d agrestem vocamus, rutae vnci-
am vnam, quae omnia diligenter trita cum vino austero^e quatuor mensuras adicies^f,
& per dies singulos^g dabis ad cornu^h, donec quae intus rupta sunt glutinentur.

XLIII. SED animal nonnunquam inuadit infania, vt praesepium frangat,
sefeque morfu laceret, impetus^b etiam in homines faciat^c, auribus miant, oculis crit^d
atten-

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

[C. XL.] a) armini inf. C. sementa post dau-
m inf. S. b) filis S. fileris S. M. similis F. M.
c) spicae nardi om. C. d) sineantis F. S. alisei
neantis C. quae iustitiae confirmant coniectu-
ram nostram, quam ideo recipere ausi sumus.
Literae ali. sunt nota variae lectionis, cui ad-
haec prima syllaba vocis iam restituae. Vid.
Ind. sub sineantis. it. squinuanshos. c) reparan-
tur C. f) cornum C. g) puleio C. h) pro-
posita. i) infuderunt C. [C. XLI.] a) (pronus)
F. & S. prauus F. M. prauus vel curuum S. M.
b) mittere om. F. (michere) S. c) ponent edd.
potest C. d) sic C. & S. M. sic agerit al. e) su-
dum C. solidum S. M. f) obseruatione sanabitur
C. g) temporis C. h) patitur S. M. i) therma-
ticis C. fragmantis S. M. l) ceruicem eius af-
flicte corrigitur C. m) cratellis F. crit. C. n) li-
gnis impositis F. S. ligno apposito S. M. nobis-

cum C. o) contraia ceruicis prauitas corrigan-
tur C. S. M. p) eadem S. M. q) reliqua om.
S. M. r) tot medullarum S. M. s) eius curan-
tur C. t) accipe pulpm C. quin palmulas vo-
cantur Veg. 1, 28, & vt lineae. Cognata, credo,
est vestis palmata. u) verticem C. Sed ceruix
auriculae videtur, vbi ea adnata est capiti.
x) stilum paruum C. y) virgulam C.
[C. XLII.] Conf. Veg. 3, 65. 3. a) intrinsecus C.
b) excrebunt C. c) lenibus F. d) intubum C.
f) austeri C. quod non contemferim. Quae omnia
diligenter trita cum vino, (intellige vbi fuerint.
vid. Ind. Voc. Accusationis absq.) austeri (vini int.)
quatuor mensuras adicies. e) Atticas S. M.
f) & om. C. g) & inf. C. h) cornum C.
[C. XLIII.] a) sed om. C. b) impetus C.
c) facit vespera C. (vt sera) etiam inf. S. d) eris
om. F. habet etiam C.

attentis & splendidis, & ' ex ore egerit spumam, quem caute ne medentem laedat, diligenterque constringito. Sanguinem ei de cervice & de cruribus trahito, rursumque in tenebris contineto, donec appetat cibum. Cum coeperit ad patientiam reuocari, succum a cicutae vno ^f acetabulo, & aquae vnam heminam admiscebis, & per os defundis ^r. Post ritam conterito, & supra cerebrum posito, caputque lanata pelle constringito & ^b curato, & cum profecerit, calide stabuletur. Talis quoque potio equis subuenit rabiosis. Baccas lauri noueni, & alii ⁱ purgati grana ⁱ viginti & vnum, diligenter ^m conteres, & cum vino veteri candido per nares sinistram iniicies.

XLIV. Si animalia dum sudant hordeum comederint ^a, vel ipsum hordeum nonuin fuerit, quia vehementius calet ^b, vel copiosius quam oportet otiosa pascuntur, absque dubio indigestio, & pletura ^c conitabitur. Quae passio his agnoscitur signis. Sudabit, ligati ^e erunt armi, ambulabit incertum ^e. Sanguinem ^f ei de cervice detrahes, aceto oleoque permixtis ^t totum corpus diligentissime confricabis ^b, leuibis ⁱ ambulationibus excercendum ⁱ est, & ab hordeo penitus abstinendum. Cui eiusmodi subuenit potio: brassicae folia contundis, succumque exprimis, & ^m myrrhae puluerem, & ^m parum liquaminis, & vinum vetus optimum misces, quod per triduum per ^a os defundes, ita digestio & sanitas consequetur. Aliquanti ^a praecantatione ^p tentant asserre remedia, quae vanitas ab aniculis solis diligenda est, cum animalia sicut homines non inanibus verbis, sed certa medendi arte curentur.

XLV. PVLMONES ^a vt integri praestant substantiam ^b vitae, ita vitati periculum afferunt mortis, quorum dolor manifestis declaratur iudiciis, stertet, tussit grauitur, & exscreabit purulentum. Si aegritudo longior fuerit, de prioribus ^c claudicat ^d pedibus, grauium suetorem naribus expellit, difficile se collocat, sed ⁱ febriens praesepio incumbit, corruptum assellabit ^f. Aliquando in corpore ipsius ^e similia surunculi tuerbula nascuntur. Quorum ^a aegritudo difficilis est ⁱ, sed hac potione ⁱ curanda ^m: thuris masculi vncias tres ⁿ, hyssopi ^p vncias duas, folii ^p viciam vnam, uannae croci vnciam vnam, myrrhae vncias duas diligenter tundis & cribras, ex quo puluere vnum cochlear ^e cum tribus ovis & aqua ^r temperabis, & diffundis ⁱ per os. Si cibum non appetit, pro ⁱ aqua lac capriuum miscebis, & addito mellis cochleario propinabis. Succum quoque pisaniae cum oleo rosaceo, & puluerem ^a superius comprehensum cum ovis per os dabis ad coruam ^r. Offas quoque ex duobus sextariis farinae triticeae, & vno sextario erui pollinis facies, quibus admisceris ex supra scripto puluere quinque cochlearia ^r. Sed septenas offulas ^r diebus singulis digeras, quas quotidie ad substantiam dabis, donec cibos

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

e) & om. C. f) vnum acetabulum C. g) defundes C. h) curaturos (f. curaturos) vt calide stabulis C. i) alicj edd. l) grana om. C. quid igitur sumi iubet Vegetius, semen an spicas? m) diligentissime C. [C. XLIV.] a) comederint — horad. om. C. b) forte calet. c) pro plethora. d) inligati sunt C. in loco vis sunt S. M. e) incertus C. f) sanguis — detrahetur C. g) permixto C. h) confricetur C. i) leuibis — abstin. om. S. M. l) excercendum — abstinentius C. m) & om. C. n) per os om. C. o) Hinc om. S. M. p) praecantationem — mediam C. forte praecantationum — remedia. [C. XLV.] a) Pul-

mono omnes. b) suffragia S. M. c) posterioribus S. M. d) claudicabit C. e) sed — nascuntur om. S. M. f) assellabitur C. g) ipsum om. C. h) Quae aegritudo difficilis hac C. curatur S. M. i) est om. C. l) ratione C. m) est inf. C. n) duas S. M. vnc. i. C. o) hyssopi v. i. folii v. i. om. C. p) trifolii magni (f. mannae) croci ana vnciam vnam S. M. q) coctare C. r) aquam C. s) defundis C. t) Hinc om. S. M. u) puluere — comprehensum, vel C. x) coruam C. y) Ex lacte etiam cuiuscumq; pecoris cum consperges. salutare est, si sept. C. z) offas C.

- 4 cibos tentet appetere. Cui omnem escam propter fastidium viridem oportet offerri, & contrario lenticulari cum ^a tritico vel hordeo torrefacto, cum palea dabis, vt quidquid ex diuersitate ciborum voluerit ^b eligat. Lac tamen recens cotidie ei conuenit dare ^c. Deambulet priuim, vbi coeperit conualecere ad exercitium reuocandum ^d est. Lac si defuerit, aquam, in qua eruum prius lotum die ac nocte permanferit, dabis in ^e potu.
- 5 In causa ^f pulmonum de ceruice vel de palato his sanguis auferitur, quibus nec fastidium conuenit, sed ^g fortiora sunt corpora. Cineres quoque vini loti & infusi ^h aqua cum vino veteri optimo odorato heminas singulas misces ⁱ & dabis. Quodsi vehementius vexatum ^j aegritudine, tranfuit in morbum: Radicis ^k lentisci drachmam, thuris uncias duas, myrrhæ drachnam, succari semiunciam, contere diligenter, & cum vino suffuere. Sunt & ista remedia. Vua alba in os ^l equi frequenter exprimitur, semen radicis datur in vino, anygdalæ frixæ cum aqua offeruntur. Sed est alia efficacior portio: Cardamomi ^m uncias duas, cassiæ ⁿ unciam, storacis unciam vnā, quæ omnia ^o si validior & sine febre erit ^p cum vino; si febrilis, cum succo pitæne per os dabis.

XLVI. ORTHOPNOICVM ^a iumentum his agnoscitur signis: ^b etiam si trahatur, ambulare detractat, auhelat grauitur, frequenter suspirat, ronchos ^c ducit, ^d ilia suspendit, dum manducat tussit. Ex ^e quo vitio difficile liberabitur ^f, licet in longum protrahat vitam. Pulmo enim eorum contrahendo se comburit ^g, vnde & macies ^h cum morte insequi consuevit. In recenti tamen hanc curam festinanter adhibebis. Sanguinem de pectore detrahes, & iure olcoque pernixtum atque calefactum perunges. Lixiuum ⁱ quoque cineres diligentissime cretum, cum oleo optimo temperabis, & per nares diebus quinque continuis eidem digeres ^j. Potionem quoque dabis postmodum: Sinapis Alexandrii frixi, & ^k sulphuris vini, & ^l myrrhæ, cardamomi species æquis ponderibus contritis ^m & cernis, & cum melle optimo ⁿ decoquis. Ex quo medicamento ad magnitudinem nucis cum ^o vino nigro calido dilues, & quotidie per os potionabis. Alii ^p vero myrrhæ uncias duas, sulphuris ^q unciam vnā, nitri semiunciam, picis liquidæ pusillum, deterunt, additoque melle & vino veteri odorato, candido, per ^r nares sæpius infundunt. Curabis autem ne algeat, temperabis exercitationibus vt sudet: & non solum in potione, sed etiam in foeno nitrum cum melicrato ^s aspersum ^t semper accipiat.

XLVII. OPISTHOTONICI ^a quoque similis passio declaratur ^b. Orthotonicus ^c qui totus est rigidus, opisthotonicus ^d cui in posterioribus partibus morbus infederit. Cuius ista sunt signa. Aures ^e rigidas ^f habebit, collum extensum, oculos minores, tensa pellis in facie, labia graua, vt oscitare & ^g aperire vix possit, cibum potum

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

a) vel eriscum, vel hordeum torref. C. b) voluerit om. C. c) dari C. d) reuocandus C. e) ei bibere C. f) cuius a C. g) & C. h) in inf. C. i) miscebis C. l) vexabitur aegritudo & transierit C. m) radicem C. n) ore C. o) (casti, iringii (pro eryngii) radicis cassiae ana) inf. S. costii vnc. 2, cinnamomi vnc. 1, eryngii radicis vnc. 2, storacis semen (f. sem. h. e. femina) C. p) cinnamomi S. M. q) un(a, si frequenter suspirat C. r) fuerit C. [C. XLVI.] a) Orthotonicum F. Opisthotonicum C. nobisc. S. b) vt — detrahet C. c) ronchos ead. trunco ducit, al.

trunculos duc. C. d) Ex — consuetis om. S. M. e) liberatur C. f) conuore C. neutrum verum puto. g) Lixiuum quod. dil. eriscum, & C. al. opti. temperatum per nares &c. C. h) immittes S. M. i) & om. C. l) contundes — cernes — decoques C. m) Attico F. M. S. M. n) in C. o) Hinc om. S. M. p) sulferis vini (pro vini). q) sic C. mellicr. ead. r) sum C. [C. XLVII.] a) Epistotoni F. b) indicatur F. c) est inf. C. d) renes rigidos C. e) frigidas F. M. S. M. f) (or) inf. S. aut os inf. C.

tumque fastidiet, cauda rigida, gressus incertus, membra distensa ^a, difficile progreditur, & frequenter in posteriorem partem concidit ^b, vnde opisthotonicus ⁱ nominatur. Quod genus passionis hieme curare difficile est, aestate autem si diligentior fueris ⁱ obtinebis. Quae passio per aestatem his nascitur causis, si iumentum ardentissimo fuerit sole percussum, vel si in itinere ^m priore claudicans pede, coactum fuerit ambulare vel currere, & vehementius sudauerit, ex ⁿ dolore, vel si armum laeserit, vel supra ipsum iacuerit ut armus indormiat. Hieme autem cum de itinere vel de exercitatione venerit, & cum sudore steterit sub diuo ^o in frigore, aut in loco (recenti ^p) vel humecto aut ^q marmurato, aut ^r tessellato, vel si frigore maxillae obdormierint, tunc ista aegritudo contrahitur. Cui hac ratione tentabis succurrere. Adipis porcinae veteris libras duas, resinae terbenlinae ^s semilibram, piperis triti drachmam, cerae libram, olei veteris sextarios ^t duos pariter decoques, & calidissime totum animal perunges. Multi eruum decoquunt, calentemque aquam capiti ipsius languentis inponunt ^u. Alii in stercore ipsorum calido obruunt negrotantes ^x, ut languor ^y exsudet. Plerique colligata ^z iumenta commodum credunt arenis sole feruentibus operire. Haec quoque potio traditur salutaris. Piperis triti grana viginti ^a, cedri ^b pondus denarii ^c, nitri vnciam ^d vnam, inmixturae ^e laferis Cyrenaici ^f globulum ad magnitudinem fabae, trita ^g atque permixta, addita liquamini ^h floris hemina, & vini veteris [summi ⁱ] sextario ^j bis in die per os digerere ^m. Expertum dicitur, sanguinem bubulinum calidum & sumantem, sed moderate per cornu ⁿ faucibus infundis ^o. Quod ^p si forte defuerit, thuris cribrati & salis triti ternas ^q vncias cum vino optimo prodesse dixerunt. Calidis medicamentis animal expedit dum sanctur perungit ^r. Adipis quoque porcinae recentis coctae ^s quantum existimaueris, cum oleo optimo, & vino summo & melle commisces, & ad carbones [semper ^t] decoques, ac per nares infundes. Malagma quoque de calidis speciebus in carbonibus cum oleo cyprino vel communi, sed veteri, soluitur ^u, & perungitur. Post curam operitur fagis, & in sole calido exercetur a sessor, trepidans ^x dum sudet. Post fabanis validioribus abstergetur, & ^y denuo vinctum operitur, pice quoque liquida admixto ^z oleo perungendum, non tamen nimia pix sit, ne corium laedat. Nonnulli iam ^a validioribus de ceruice sanguinem detrahunt. Plerique in balneum ducunt, calidissimis potionibus curant, id est, lafare ^b & ^c cymino, aniso, oleo, baccis lauri, ex quibus quo-

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

g) distenta C. h) recidit C. i) opisthotonicus edd. l) fuerit cura C. m) ex inf. C. n) & ex sudore vel armum edd. o) dio C. p) recenti vel om. C. non tamen eliciendum puto. Possent enim significare locum a recenti adificatione humidum & frigidum. q) in inf. C. r) vel in C. s) pro reverbino. t) lib 2 C. u) infundunt C. x) agrotantem C. y) languorem C. z) sic C. colligatis ium. — remes sole feruenti bene cooperiri edd. a) x C. decem S. M. b) cedrie C. forte cedriae. c) scrip. 212. C. d) corulam vnam S. M. oleum vnam C. h. e. & aliis, quam drachmae etiam synonymum esse, ex Galeno probat Gorraeus h. v. e) mixta laxaris C. f) sic S. M. quod praetuli, cum pyrrhenici, quod habent alii, nullam praeterea mentionem inueniam. g) tritam atq. mixtam C. h) olei flori sem. C. h. e. floris emina. Solet enim

aspirationem omittere in hac voce Corbientis libarius, ut modo in oleo. Olei glossa est liquamini, credo; quam bene, non disputo. floris est hic summum, quod innuat & c. Olei floris explicatur in Ind. i) summi om. S. M. & potest esse glossa floris, sed vinum summum etiam est f. sq. i) sic S. sextarius F. ext. 1 C. m) digerant C. n) cornum C. o) infundere C. p) Hine ad f. 12 om. S. M. q) ter sulcis scrip. VIII C. in sulcis latere alet. holces, & alic nomen, suspicor. r) vngueri C. sic perungueris 3, 34, 2 no. g. s) colatae C. t) semper om. C. u) abluunt edd. x & repedens edd. trepidare est ille cursus, a quo dicuntur trepidarii equi. vid. Ind. y) & — operitur om. C. z) admixta penitius perunguer & exercetur. Non C. a) dicunt sic curari S. M. b) laxare C. c) & om. C.

d) Hine

- 13 quotidie aliquid cum vino ministrant. Vnctionibus quoque istis vtuntur. Cerae libram, resinae vncias quatuor, opopanax ^a vncias duas, medullae ceruinæ vncias tres, olei storacini vncias tres, olei laurini vncias quatuor, quæ omnia decoquunt, & in sole aut
14 in loco calido perungunt. Alia quoque vnguenti compositio talis est: Baecarum ^a lauri sextarium vnum, cymini sextarios ^f duos, sulphuris vini vncias tres, resinae vnciam vnam, galbani vncias tres, olei sextarios duos, quæ omnia decoques & vteris.

XLVIII. LETHARGICI quoque iumentis ista sunt signa. Iacebit semper & dormiet, neque cibum appetit ^a neque potum, cum excitatio ^b fuerit continuo aggrauatur ^c, & se proicit, & narescit ^d, & quamcumque ei dederis potionem tanquam dormiens ^e vix suscipit. quod ^f hac ratione curabis. Sublernito in stabulo vbi stat ^g vt bibat ibi ^h. cui caput fomentabis ex calida ⁱ pulegio decocta, postmodum perunges oleo cum adarce ^j trito, ita vt caput eius & aures infundas, ea ^k vniuersa potione: camomillam ^l Illyricam, (idem ^m nos trace) & herbam Artemisiam in aqua decoquis, ex qua
3 quotidie ei binas cotylas propinabis. Cui & pedes priores frequenter fomentabis calida. Solet enim hæc passio adstrictius ⁿ ad rectum pedem contingere. Est quidem periculosa passio ^o atque curatio, cuius ista sunt signa. Oculi eius lacrymabunt ^p quasi lipiant, in præsepio ^q dormitans incumbit, a posterioribus ambulans nutat, & totum ^r
4 grauatur. Cui sanguinem detrahes de pede priori dextro, & de femore sinistro ex quo cum perunges. Herbam Artemisiam contundes ^s, & eribratam ^t dabis cum lixiui sextario, & olei cyathis duobus, per triduum, quarta die intermitte. Quod si cibaria non
5 appetit, erium ^u mollium ex aqua tepida [comedit ^v, & aquam] bibit. Si minus profecerit, lini semen cum aqua in olla decoques, & heminas singulas per dies singulos dabis ad ^w cornu, addito melle quantum ^x sufficiat. quæ potio etiam febricitantibus
6 prodest. Lethargicum animal frequenti exercitatione ^y prohibendum constat a somno. Assidua quoque iniungenda est deambulatio ^z si anteriores pedes eius miseris in fomentum. Nam furfures sale & aceto permisce, & calentes vulgus imponis ^a. farinam quoque
7 triticeam cum tritis salibus & puscae sextario vno, faucibus infundes, herbam Artemisiam tunfam cum oleo & modico lixiui dabis ad cornu ^b, abstinebis ab hordeo, & fabae solidæ sextarium porrigis vt vigilet, donec duriores ^c edomet cibis. De ceruice ^d
8 sanguinem ei ^e detrahes. Depletum ^f hac ratione ^g curabis: Afronitri ^h vncias tres, gallæ ⁱ Syriacæ vncias duas, spicae nardi vncias duas, radices capparidis vncias duas, tunfa & eribrata permisce ^j, & terna cochlearia in ^k sextario aquae tepidae dabis in potu ^l. Nunquam frigidam, nec nimium calidam ^m, sed tepidam ⁿ, ad bibendum semper accipiat. Assidue flagello excitandum ^o aut voce, vt vitium timore deponat.

XLIX.

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAR.

d) Hinc ad olei lauri. om. S. M. e) bacas lauri C. f) Hinc ad galbani om. C. [C. XLVIII.] a) appetet &c. C. b) exercitatum C. c) grauatur C. d) inhorrescit S. M. c) dormitans C. f) quem F. g) stratum cubet S. M. h) ibi om. C. i) cum pulio C. (cum) inf. etiam S. l) cum ar-citrato C. adarce F. m) hanc vs. potionem C. n) sic pro chonamellum. camomillen Illyricum C. o) om. C. item nostrare cont. Morgag. IV, 40. p) stritura pedum C. q) passio atq. om. C. r) lacrymabuntur C. s) præsepe incumbit, dormit C. t) totus C. u) contunfam C. x) i. e. semunc. inf. C. y) sic F. M. S. M. & C, nisi quod melli-

tum legunt. (velum ex melle) (F. S. z) inclusa om. C. recte. a) ad cornu om. C. b) quod iussit C. c) excitatione C. d) ambulatio, si ante omnes pedes miseris iumentum C. e) adpones C. f) cornum C. g) inf. C. h) duriori edomatur cibo C. i) quoque inf. C. l) ei om. C. m) repl. S. M. male. n) potione C. o) Acori Pontici C. Triti Pontici vni. 4. S. M. p) calami Syriaci S. M. cal. Syriaci vni. 121 C. gallæ Syriacæ S. M. q) miscebis C. r) cum C. s) potum C. t) calidum, sed tepidum. u) parum inf. C. (F. puram) inf. S. M. x) excitandus C.

[C. XLIX.]

XLIX. Si quod iumentum morbum regium ^a habuerit, his agnoscitur ^b signis. utriusque oculi virides sunt ^c, & ^d cervicem inclinatam habebit in ^e dextra parte, & ^f pede [dextro ^g etiam] sinistro videbitur claudicare. Cuius curatio est ista. Loco tenebroso ^h, ubi lumen videre non possit, clauditur ⁱ, & operitur sagis ita, ne ^j oculi eius aperiantur in die, oleo & vino tepido vugetur ^k atque fricabitur. Lapides ^l molares ^m non minus pondera quinque in ignem imponuntur, animalis caput copulatur ad pedes, cum bene canduerint, sub eius naribus apponuntur ⁿ, perfusi oleo suffumigatur ^o os, nares, & oculi, ut morbi virus exsudet ^p. quod per septem dies continue est faciendum. Tali etiam ratione succurrimus ^q. sanguine caprino & lacte onnillo, anagallico ^r, custo, oleoque pariter admixto potio conficitur ^s, quae per dies duodecim datur.

L. SED interdum biles ^a, quae cholerae ^b appellantur vulgo, solent iumenta vexare. quae passio his declaratur indicia: commouetur ac volutatur ut strophosus ^c. Sanguinem ^d de cervice emittit, daturus eiusmodi continuo potionem: herbae trixaginis ^e nigrae unciam ^f semis, mannae succari ^g unciam vnam, nitri uncias duas, altei ^h uncias duas, vini optimi sextarium vnum, conteres ⁱ, ex aqua mulsa heminam vnam per sinistram narem infundes ^j.

LI. QVOD si aridam bilem habuerit, myrtum agrestem cum vino contritam per narem dextram defundes, pro hordeo far triticeum dabis. Potionem ipsam temperabis ex aqua.

LII. COLI passio grauissimos cruciatus iumentis consuevit inferre, ita ut cardiaci aut strophosi esse credantur; sed his agnoscitur signis. Cum stat ^a repente concidit ^b, ut arreptum ^c putes, si satis ^d suspensum fuerit, dolor subsequitur, & iacet nonnunquam: cum frigidam aquam acceperit ^e tremnit, sudat, anhelat. Cui hac ratione ^f succurritur. Anisi ^g Pontici unciam vnam, petroselinii unciam vnam, foeniculi feminis unciam, piperis nigri uncias duas, marrubii unciam vnam, abrotani unciam vnam, anethi uncias ^h tres, Leuistici ⁱ ^j 4, centaureae ^k minoris & maioris uncias duas, cametris ^l feminunciam, eupatoris ^m ⁿ quatuor, gingiberis unciam semis, pulegii ^o feminunciam, rutae ^p unciam, apii unciam semis, pariter contundes & cernes. Tunc mellis optimi pondera duo cocta & despumata cum omnibus misces, ex quo medicamento ad magnitudinem nucis auellanae cum aquae tepidae sextario dilues, & per os infundes, certissima medicina

VARIETAS LECTIIONIS ET NOTAE.

[C. XLIX.] a) i. e. auriginem inf. in lemma C. b) agnosceretur C. c) sunt C. d) & om. C. e) in om. F. forte legendum in dextram parum. Certe incisum post habebit iure sublatum puto. Alioquin enim superfluum est dicere in dextro pede claudicare: contradicitorium, in sinistro. f) de C. g) inclusa om. C. & S. M. recte. h) senebrico C. i) claudetur & operietur C. j) ut nec oculi eius appareant C. m) unguento atq. defricabitur C. n) lapidis molaris non minus pondus C. Lapides—faciendum om. S. M. o) & inf. C. p) suffumigant—oculos C. q) exsudent C. r) succurritur C. s) sil Gallicum C. l) conficitur—dabitur C. [C. L.] a) bilis quae cholera appellatur C. de bili, quae colera app. S. M. b) colerae F. S. c) stropho. cui S. M. d) et inf. C. e) traxag. C. idem om. nigrae unc. semis. f) un-

cias sex S. M. g) croci C. h) alr. unc. 2 om. C. forte alibaeas, cuius vires huic rei idoneas docent Medici. i) & ex ea aqua C. l) defundes C. [C. LII.] a) statim C. b) ita inf. C. c) interpretatur, credo, indurati. concidunt enim epileptici, & morbus ipsorum est caducus. d) eadem S. M. e) accepterint, eremunt &c. C. f) Arsi C. g) scrip. 3 C. uncia semis S. M. h) lebestici C. libist. F. & S. vil sumus liberate non magna. i) Centaureae sem caneturi semue silporeum sepum 1111 pulegii Campani unc. 1, gingiber semunc. pariter contundes C. silporeum sepum qui potest capere, capial. l) camedrii S. M. sine dubio legendum, chamaedryi vid. 3, 11, 7 no. g. m) pro eupatorii. siluii uncias quatuor S. M. f. Silphii. n) pul caprini unciam S. M. o) rutae, apii feminis, ana unc. vnam S. M.

Eccccc

p) sic

3 dicina est. Quod si dolor perseverauerit, foeniculi feminis cochlearia quinque bene trita cum vino sincero sed cibario, sext. 1 ^o dabis. Praeterea piperis ^o aliquantulum ^o, & pelliculam ^o de ventre pulli siccatam in furno & tritam cum vino dabis.

LIII. VOMICAE plerumque animalibus nascuntur intrinsecus. Cuius passionis signa sunt ista. cum accubuerit, difficile surgit ^a, os ei grauitur olebit, incumbit in eo loco a quo vexabitur ^b, tussiet, & purulentum excreabit interdum ^c. Turis vncias ^d duas, aristolochiae vncias ^e duas in vno ^f cum vino tepesfacto per nares degeres. Item sulphuris vntias ^g duas, aristolochiae vnciam semis, similiter dabis. Cibo autem maxime sustentandum ^h est, ut habeat corporis ⁱ nutrimentum. Et cum ruperit vomicam, cauteriis circa pectus aduris ^m, ut facilius prouocatus humor emanet.

LIV. PASSIO, quam Graeci ecedermiam ^a vocant, Latini coriagine appellunt. cuius ista sunt signa. Macecet, & sine febre non erit, corium illius adhaerebit ^b costis, spina sit durior, in dorso eius nonnunquam furunculi exire consueverunt: magis etiam quam adluerat ^c appetit cibos. Cuius ista curatio est. Thymum ^d albi triginta cum vino rubro conteris, & tubera, si qua in eo ^e sunt, confricas. Parabis etiam aliam vncionem: picem, ceram, resinam cauealem ^f, & thuris pollinem ex oleo veteri temperabis ac decoques, totum ^g animal confricando diutissime perunges. Sed parum est vncione ^h corio mederi, nisi potionibus & intrinseca curentur. Piperis albi triginta grana, myrrhae semiunciam ⁱ, vini odorati veteris cotylam, olei viridis cyathum vnum admisceris & per os digeris. Item ^j fasciculos ^m rutae viridis atque purgatae & ⁿ opopanax vnciam ^o vnam in cotylam vini & olei viridis cyathum admisceris ^p, & dabis in potu ^q. Quod vitium ex perfictionis iniuria, aut ex coactione ^r alicuius necessitatis descendit. Aliquantum suis non vetulae sed nouellae sanguinem vino pernixto ^s ad cornu ^t faucibus degerunt, ignorantes, si plus sanguinis fuerit, continuo animal interire ^u. Cautius est hac magis potione curare. Cepas germanas, & semen rutae pariter admisceris, & deteres, ex quo vncias tres, cum vini cotyla per dies singulos dabis, vsurus curationibus quae conueniunt roborosis.

LV. SYNTAXIN ^a animalia patiuntur & ^b homines, quae validudo ^c his declaratur indicibus. cotidie tenuantur ^d, & macie ossa eminent, multum manducantia esuriunt semper, quidquid inuenerint, tentant fame cogente corrodere, durum stercus ^e emittunt, trahunt longam ac miserabilem vitam, ut nec surgere valeant. sed iacientia ^f, fati-

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

p) sic C. sextarium F.S. q) sic F.M. S. M. & C. panis al. r) aliquantulum C. s) pellicula &c. edd. [C. LIII.] a) surget C. b) vexatur C. c) (ui haec da) inf. S. d) drac. C. e) vnciam semis pulveris, sibi maxime sustenta, ut nutriatur. Et cum ruperit S. M. f) vnum solum, cum C. g) drag. C. h) sustentandus C. i) corpori C. l) Et om. C. m) adures C. [C. LIV.] a) ecdermiam dicunt C. Est sine dubio Gr. ἰσχυρία licet ignota Lexicio. Quod iardiaca habet S. M. inde sorte est, quia cor laborare credi vulgus in hoc morbo. vnde & Germanis vocatur das Herzegepan. b) haerebit ad costas C. c) solbat C. d) Ternum cum vino falisco rubro conteres C. e) eius sunt corpora C. f) Sic conieceramus, &

confirmavit C. cabialem edd. virulam S. M. voluit, credo, piculam. g) totumq. animal confricatum diut. perunguebis C. lia vnguenti 3, 47, 9 no. r. h) vntionem C. i) sextimias i.e. drag. XII. credo sextimiam h. e. siquinciam. l) Hinc om. S. M. m) fasciculum C. n) & om. F.S. o) pro vntiam vnam in, modo & F.S. p) decoques C. q) potum C. r) coactionis al. necessitate C. s) mixta C. t) cornum C. u) soler inf. C. male. [C. LV.] a) Ita restitui. Est enim sine dubio eorū. Syntaxin P. & S. Synthesin S. M. syntaxin C. b) ut C. c) liquido S. M. d) attenuantur in maciem, et eminet, multum manducant, esuri, &c. C. e) iacentes, fatigati, multumq. fame C.

fatigata, multumque manducantia sanie moriuntur. Omnis enim esca quam sumserint, ad stercus, & omnis potus conuertitur in vrinam: nullus ex his succus, nullum alimentum peruenit ad medullas ^f. Propterea quod stomachus eorum nimio rigore perstrictus ^f, nec coquere poterit ^b, nec epati aliquid propinare, in quo tota virtus ad nutriendum corpus per dispensationem ciborum, & ⁱ sanguis ⁱ praeparatur. Tabescit semper ^m, incur-⁴ que eius minuitur ad similitudinem arboris, quae radicibus ex maiori parte praecisis ⁿ, cum a parutis aliquandiu sustentata portauerit frondes, celeriter exarescit. Quorum ⁵ manifesto periculo hac ratione tentatur ^o occurrere. Inter principia facies vntionein, cetae libras ^p duas, resinae ^q terdentinae libram, medullae ceruinae libram, axungiae veteris sine sale libram, propoleos ^r selibraam, irisillyricae ^s libram ^t, samfuci libram, olei ^u laurini quantum satis fuerit, decoques carbonibus lentis ^x, & ad ceroti ^y molliem percolabis ^z, cui adhuc tepenti misces puluerem irisillyricae ^a & cretae Cimoliae ^b, donec infrigescat ^c agitabis. Ex quo medicamento totum iumentum ^d perunges, & multorum ⁶ manibus confricabis, donec calefiat & fudet. Quod interposito triduo conuenit fieri, ita vt coopertum animal sit ^e, & cotidie paulatim exerceatur, vt digerat. Cui haec prae-⁷ parabitur potio. Abrotani vncias quatuor, fantonici vncias quatuor, trixaginis ^f vncias quatuor, chamaepityos ^g vncias quatuor, gentianae vncias duas, murrhae ^h vncias duas, opopanax vncias duas, eiusdem radicis, succari semunciam, rutae aliquantulum ⁱ, omnia bene tundis ^k & cribras, ex quibus duo cochlearia in vino veteri decocta cum suc-⁸ co ptisanae in quo ^l acro decoctus est, admiscebis. adiunges etiam erui ^m pollinis cochlearia duo, quae cum per nouem dies continuos dederis, intermittis ⁿ aliquandiu vt vires colligat, & resumat, & per singulas periodos ^o alternis curabis ^p. Nec cessabis do-⁹ nec sanitas redeat. Diebus autem vacuis ossas ex farina triticea in ^q lacte conspersa ad substantiam degeris. fursures quoque triticeos & paleas dabis ^r, hordeum non dederis nisi fortassis infusum, denegabis etiam herbam viridem donec reparare ^s coeperit corpus.

LVI. ICTERICI ^t ista sunt signa. Oculi virides, de quibus profluit ^u lip-
pitude, ad similitudinem fabae ^v: indurescit ^w corium, fit horridum ^x pilis, insequitur
fatigatio, ambulans genibus claudicabit. His sanabitur ^y medelis: Panacis Syriatici ^z,
& apii feminis singulas libras contundito atque cribrato, & cum mellis Attici libra ^a mi-
sceto, tunc ^b aquae, in qua lupini crudi fuerint decocti, sextario ^c, ex medicamento su-
perius

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

f) medullam C. g) confr. C. h) potest C.
i) & om. edd. l) sanguinis C. m) semper —
minuitur C. n) praevisum parulis C. o) ten-
sibus occurrere C. p) libr. 1 C. q) ref. ser. lib.
om. C. r) sic C. propulegi al. populei lib. 1.
sem. maluae lib. sem. samfuci libram semis S. M.
Illud propoleos confirmat noster 4. 13. 1 & Dioscor.
2. 106. s) pro Iridos illyr. t) selib. C. u) ele-
um laurinum, quantum fuerit C. x) lenti sed C.
y) ceruti C. z) perlocabis F S. praslocabis S. M.
colabis C. a) vid no. 1. irris illyrice f. tris illy-
rici C. b) pariter inf. C. c) refrigescat C.
d) corpus perungues C. e) stet C. f) trax. C.
anethi vncias quatuor, gentianae vnciam unam,
opopanax radicis vncias duas, croci semunciam,
rutae &c. S. M. g) ita emendauit. campepitos F.
S. campepis C. ita camedrii Veg. 3. 52. 3 no. 1.
h) croci semine. rutae seminis. omnia bene C.

i) vnciam semis S. M. k) consundes & cribrabis
C. l) qua (acro) decoctum est, & in marg. al.
acro F. & S. acro C. & Morgag. IV. 41. m) erui
poll. om. C. n) intermitte C. o) hebdomadas
F. M. S. M. quam vocem posuit, qui periodos
nouem dierum hic intelligi, non cogitabat. picu-
rabis. Nec cessabis om. C. q) & lacte consper-
sat C. r) ministrabis C. s) saturari S. M.
[C. LVI.] a) buginosus vocatur in lemma S. M.
quod truncatum est ex albuginosa C. b) pre-
stuit C. c) Hoc tamen tolerabilius quam aqua
lupinorum, f. encorbatis lippire. d) durare corium
S. M. durescit cor. C. e) horridus pilis C. f) sa-
natur C. g) radicem C. radicis S. M. pro Syria-
tico certe Syriacum panacis legendum videtur.
Theophrasto & Plinio etiam commoratum.
h) selibra C. i) cum aqua C. l) & inf. C.

Eccccc 2

m) supra

perius ^m descripto, quatuor cochlearia miscebis, & in potionem ⁿ dabis per ^o dies quatuor. Si tardius adiunat ^r, vini sextarios tres in pultario nouo ^s, canini stercoris albi vncias tres admisceto, & ponito sub diuo, ex qua ^r potionem quinque diebus per os degeres. Praeterea aquam ⁿ in qua ciceres decocti fuerint, & stercus caninum simili ratione praebabis.

LVII. STROPHI ^a diuersae causae & diuersae sunt curae, cuius ista sunt signa. Volutatur ^b, patitur torsiones ^c, ilia sibi respicit, stercus durum affellat ^d, terram pedibus tundit dolore cogente, internuissis ^e horis refrigerationem sentit & requiem. Hac potionem ^f curandum est. Acori, anisi, opopanacis, singulas libras pariter contundis ^g & cernis, ex quo puluere duo cochlearia in vini veteris sextario, & olei pondo ^h seuis admisces, & tepidum per os dabis triduo. Si strophosus ⁱ fuerit, & non facit ventrem, caudam inter ^j coxas suas mittet, & ad ventrem suum conuersus attendet ^m, cui puluerem de semine rutae siluaticae cum vino per os dabis. Praeterea cepas decem veteres ⁿ, sicut siccae ^o octo, nitri scrupulos ^p quinque, stercoris columbini scrupulos quatuor, ex quibus addita vrina ^q collyria facies, & biua vel terna in ^r anum immittes ^s. Si vero fortius venter induruit ^t, conuenit adhibere clysterium, sed prius ventrem aqua calida perfovebis. Tunc succum ^u Cautabricum in quo fuerint betae ^v maluaeque decoctae, cum nitro & hemina olei, & columbini ^w stercoris quatuor scrupulis, prorum constitues, & per anum iniicies iumento, ita vt post clysterem inambulet ^x aliquantulum. Alii finum ^y leporis cum nouem cochlearibus mellis, & quindecim ^z granis piperis addito caulium succo per os salubriter defundunt ^{aa}.

LVIII. IECORIS dolor solet infestare iumenta, cuius ista deprehenduntur indicia ^a. Cibi fastidium, potus ^b appetentia, ventris inflatio, macies. Cui primo cremoris prisanae sextarium unum ^c, cum olei rosacei tribus cyathis per os degeres. Si passio permanet, alia potionem curabitur. Apii seminis vncias tres, hyssopi vncias tres, abrotani vnciam unam, allii ^d viridis quantum ^e sufficit, vel sicci ^f paulo minus ^g, si viridem abnegat tempus, ex vino optimo ad tertias ^h decoques. per aliquot dies potionem ⁱ dabis. Similis quoque huius passionis est ratio. Sine febre enim animal non erit, nec facile cibum conficiet, testiculus ^j dexter tumebit & ^k indurefcet. Cui ista subuenit medicina. Foenigraeci cyathos quatuor ^m mittis in aquae fontanae sextarios quatuor ⁿ [i. ^o gra-

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

m) supra scripto C. n) potionem C. o) diem vnciam unam S. M. p) ambulat S. M. ambulat, adiunat C. q) & inf. C. r) qua om. C. s) aqua si cicere decoctum fuerit C. [C. LVII.] a) Torsiones interpretatur lemma C. & Samb. Sed strophos legit C. b) volutabitur &c. C. c) torsiones C. d) adfollatur C. e) emissores refriger. C. f) ratione curandus C. g) contendens &c. C. h) lib. admiscet C. i) strophos C. l) intra coxas mittit C. m) attendit C. n) deteret C. rere S. M. o) vncias quatuor S. M. scrip. a C. p) scrupulos C. q) amurea S. M. muriae C. amuream praetulerim, certe si mihi applicanda sunt, quod omen despuo. r) manu per posteriora S. M. s) mittet C. t) indurauerit C. u) eantharum aquae decoctionis betae & maluae cum S. M. succum Cautabr. in aqua fuerint vite alluaeque de-

collas C. x) bletas F. y) palmum C. z) deamb. C. a) fimo C. b) quind. om. C. c) defuderunt C. [C. LVIII.] d) signa C. b) potum C. fisis valida, laius sibi inspicit S. M. c) a cum oleosco C. d) fici C. S. M. elei al. e) quod faris est C. f) succi eod. nobiscum ratio & C. g) interponendum hic sustulimus. h) tertium C. i) si inf. C. Caeterum interrogat Cl. Platerum, equis esset testiculi dextri cum hepate consensus? Ille Vix, inquit, alium noui, quam per peritonaeum, cum quo & hep. cohaeret, & quo testiculi etiam comprehenduntur, minimum eius tunica cellulosa. Veteres, quia hep. sanguificationis officinam esse crediderunt, & omnes illius lateris partes ex vasis compositas cum hepate cohaerere existimant. Haec ille. l) & om. C. m) 111 C. & S. M. n) inclusa om. C. recte.

grana triginta] & decoques ad tertiam partem. hemina ^a per os data potione curabis. Nonnulli turis ^a drachmas ^a duas tritas cum vino quantum sufficit miscent, & inde ^a totum corpus multorum perfricatur ^a manibus, fassis ^a cooperiunt vt sudet.

LIX. INFLATIO ventris interdum iumenta non ^a sine dolore conturbat. Cuius passionis ^a ista sunt signa. Testes eorum ^a sudabunt, alternis pedibus terram tunc tunc ^a, subito ^a inde altera parte se ^a conuertunt, caput ad illa sua ponunt ^a, tanquam qui locum doloris ostendant ^a, genitus interdum & tremor totius corporis insequitur. Hunc paulatim deambulare facies, manum vinctam ^a in anum mites, & sterlus extrahes ^a. deinde sale ^a & melle mistis in anum infundes, vt assellandi ^a augeat voluntatem. Si hiems fuerit, oleo & pice liquida lumbos & auriculas illius saturabis, hanc daturus potionem. Laurum viridem vel baccas ipsius, piper & ^a cyninum, petroselinum ^a & ^a foeniculi semen, semen ^a agrii & nitri, quae pariter admixta, tunda & ^a cribrata cum vino, & oleo tepido, & calidae aquae paruula portione ^a potionabis, & deambulare compellis moderate, donec dolor ^a cesset.

LX. INTESTINI quoque vexatio ^a, quod colon ^a vocatur, & inflationes ^a & dolores consuevit ^a inferre. quae his agnoscutur signis. Cum ambulare coeperit, prioribus pedibus transuariat & dolore ^a subglutit ^a, & ^a crebras deambulationes & calores stabuli, si ^a diligenter etiam operiatur diligere ^a consuevit. Cui per nares suffundes laser Cyrenaicum ^a in vino tepido solutum ^a.

LXI. FREQUENTER ^a omni genere deforme vitium, eo quod maximae animalium parti accidit, tussis est, quae interdum sponte ^a definit, interdum medicamento ratione curatur, interdum insanabilis penitus inuenitur. Difficultas autem curationis emergit, quia causae, ex quibus tussis enenerit, a medicis nec discernuntur, nec intelliguntur ^a interdum. Quam passionem vniuersis auctoribus euolutis, quanto crebrius accidit, tanto studiosius credimus ^a exponendam.

LXII. EXASPERATIO ^a, aut iniuria faucium grauissimam commouet tussim, quoties aut puluis, aut arista, aut os, aut sirculus, aut lapillus, aut aliquid inhaeserit gutturi. Quae res adeo ^a periculosa est, vt nisi celeriter subueniatur, animalibus per impatientiam doloris insaniam ^a generet. In sole igitur diligenter inspicito, si ^a quid haeserit euellito. Ex tepida etiam, addito nitri puluere, insusa spongia ^a tergito. Deinde ^a oleo rosaceo tepido cum lana obturato ^a locum, qui indignationem sustinet. Post

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

a) ita C. & S. M. p) turis om. C. q) drach. a) tritum C. scrupulum triti S. M. r) inde om. C. s) perfricant C. t) & satis S. M. sagis C. quod forte melius. Certe vltimum. [C. LIX.] a) non om. F b) passionis om. C. e) ei C. d) tundes C. e) subinde in alteram partem S. M. C. f) vertes, omisso se C. g) ponet C. h) ostendit C. i) huic S. M. k) exhauiet C. l) sal & mel misce, & C. m) assellare augeat facultatem C. n) & om. C. o) petroselinum C. p) semen - nitri om. S. M. & ponit & rutam. q) agrii & nigrinum. r) cribrabis C. s) potione C. t) desinet dolor C. [C. LX.] a) variatio C. b) colon C. e) inflationem & dolorem C. d) con-

su. - ambulare om. C. e) sic C. dolores al. f) subglutit C. g) crebris ambulationibus & calore stabuli C. deamb. - in stabulo S. M. h) si om. C. i) digerere S. M. dirigere C. l) ita C. & cyriacum edd. Siriaceum S. M. m) resolutum C. [C. LXI.] a) Frequens & deforme vitium, quod & maxime pati animalibus accidit, tussis, quae C. b) sponte - interd. om. C. c) intellegantur C. d) credidimus exponendum C. [C. LXII.] a) expiratio C. b) ideo C. e, mammam C. forte manian. d) & si quid erit, vellito C. e) spongia per terg. C. f) Deinde om. C. g) atq. inf. C. male.

Post diem tertium lanam eiicies, eadem^b ex aqua calida fouebis & tale medicamentum imponis. succariⁱ) quatuor, aluminis colatiⁱ) 1 ex tepido vino infundes, & sic exasperata sanabis.

LXIII. Ex perfrictione^a quoque nascitur tussis. cuius ista sunt signa. cum tussierit, caput deorsum mittit vsque ad terram, & cum biberit, aqua^b ei per nares currit^c. Quam hac ratione curabis. Machinam ori inseres, manum planam^d iniicies, comperies^e in parte superiore quasi vesiculam, quam vnguibus rumpis. Deinde tres pilulas bene confusa^f axungia mollissimas facies, quas^g in subtilissimo lomento, hoc est farina fabacea, conuolues, & per os digeres. Deinde^h per triduum venaculoⁱ & sale perfricabis^j, & pastillos^k cum speciebus calidis & vino in potionibus dabis.

LXIV. Tussis a colibus^a si fuerit, his signis agnoscitur. coles^b iniuriæ pleni sunt ac tument, dum bibunt^c continuo ruminant. Ouum^d in aceto acerrimo mittis, resolutaque testa, ita^e vt integra membrana permaneat^f, pice liquida perunges, & sancibus degeres. Post alumen, axungiam, salem, in vino^g conteres, offas facies, & ex melle deiicies, ita vt aqua^b calidaⁱ, & si facultas suppetit, cum euisco^j decocta, assidue fomentare^k non desinas. Hanc quoque potionem adicies. Myrrhae vncias duas, piperis albi semiunciam^l, nuclei^m pini purgati sextarium semis, vnae pastac sextarium semis, mellis vncias tres, pastinacæ vnciamⁿ vnam, cariotæ^o viridis selibram, decoques pariter^p ex aqua, & addito vino tepido quinque vel sex diebus potio-
nare non desinas.

LXV. An^a interioribus grauior, & pene insanabilis tussis est, quæ hæc ratione dinoscitur. nares iumentis præcludens^b, vt spiritum reddere non possit, tunc illa ei^c inspicies, quæ si spissis pulvisibus duxerit, scito esse tussim ex causa iecinoris, pulmonis, vel præcordiorum, sed^d receutem. Si lentis pulvisibus illa duxerit & ventrem, indicat tussim de interioribus, hoc est, de his locis, in^e quibus intestina iumentorum ligantur, quorum tensione & iniuria compelluntur^f tussire. Nam si^g cursu nimio vel latiore saltu conuexata^h illa fuerint, hæc nascitur causaⁱ. Ex nimio quoque aestu, vel intolerabili frigore interiora vitiantur, & faciunt tussicos. [Vnde^j vulsi appellantur.]
Sive

VARIETAS LECTIONIS ET NOTÆ.

b) eadem om. C. i) croci scrip. 4 C. croci drac. 2 S. M. l) culati C. an colatum est Dyck Dioscoridis f. liquida Plinii l. ancomatum legendum quæ vox hinc Dioscoridi, s. 123. [C. LXIII.] a) præfocatiene S. M. male. obseruante etiam Rhodio Lex. Scribo. p. 421. b) aquam C. scilicet ad præcedens comina rettulit. c) curret. Quem C. d) plenam C. e) reperies C. f) an conusam vocat quæ in rota diu hæsit, & circuitu illius subacta est. g) quos edd. casque C. h) Post triduo de venaculo C. i) vna anima vel brutillo F. M. de venaculo, aut vna a. v. b. S. M. mihi N. L. l) fricabis C. m) pastillum C. n) cum vino in potionem præbebis C. [C. LXIV.] a) spiritalibus S. M. in lemmate. vitalibus S. M. context. arolebus C. quod corruptum ex a colibus videtur. Conf. 1, 38, 3 & vid. Ind. in coles. Interpres Germanicus de colo & colica aliquid hæriolatus est. Vertit enim Darms. Darm-schmerzen. b) saltes S. M. solt C. c) bibit — in-

migat C. d) oua in aceto acerrimo mittes C. e) ita vt om. C. f) permanent C. g) vnum C. h) aquæ dec. C. i) fomentetur inf. S. l) eius decocto S. M. quem recte refutat Morgag. IV, 42. euiscus vel, vt C. ebiscus est hibiscus. m) fomentandæ sint C. n) vnam S. M. o) nucleos dec. C. p) vncias tres, caricarum sel. S. M. id est se viridis lib. 1 decoq. C. q) leg. caryotæ. r) pariter, quæ, addito C. [C. LXV.] a) Si grauior C. quæ si vera esse debet lectio, legendum etiam, ea hæc dec. b) sic S. M. præclude C. præcludit al. c) speciesque si C. male. d) sic C. & S. M. vel (recentem) al. e) veterem indicat S. M. C. f) de quibus intesti. signantur, quorum C. g) compellitur C. h) si om. C. i) quum vexata C. l) unde vulsi appellantur. hic inferendum puro. Vid. 3, 42, 1. m) & si quos faciunt C. Pro tussicos forte legendum phthisicos: aut pro & si quos, hæsticos. n) vid. no. l.

m) vitia-

Sive igitur ex supra scriptis siue ex aliis causis interioribus nata ^m fuerint vulnera, etiam si post sanitatem duxerint cicatrices ⁿ, striclius tamen contrahendo se & asperitatem faciunt, & assidua titillatione perpetuum excitant tussim. Quae causae lenissimis medicamentis adiuuari vel suspendi aliquatenus possunt, perlanari omnino non possunt ^o. Hinc est quod in herba viridi vel pascuis vulforum vitia celantur. Sed omni tempore haec compositio est salutaris: foenigræci heminam, feminis lini heminam, traganti vnciam vnam, turis masculi ^p vnciam vnam, myrrhæ vnciam vnam, succari ^q, erui pollinis ana ^r vnciam vnam tunc & cribrata in calida infusa permaneant, altera die ex aqua tepida singulas cotylas dabis ad cornu, cyatho ^s olei rosati permixto, per plurius dies. Ex ^t qua compositione recens causa sanabitur; vetus ^u sentiet leuamentum. Ad quæ vitia nunquam dederis aulsiorem potionem, ne exasperet & decidat: sed lenem ^x & simplicem, & refrigeratori-
am. Cauendum etiam est ^y, ne in tali passione vnamque sanguinem detrahas. Pleri-
que ^z tracanton ex oleo dedere per biduum, tertio die decoctos raphanos atque confusos propinarunt ^a cum vino, refrigeratorium pastillum addentes in acillate. Ad ^b tussim di-
uersæ sunt potiones, quas proprie ^c omnes ^d inferere necessarium duximus, vt pro qua-
litate ^e passiuum, medentis arbitrio remedia commodentur ^f. Farinae ^g fabæ frixæ sextarios duos infundis in passi sextariis tribus, & in mortario diutissime conteres ^h. pi-
peris triti grana triginta, sepi hircini libras tres pariter admiscēs, & omnia tusa ⁱ & cri-
brata per os ad cornu per ^j triduum dabis. Nonnulli vero ^k duobus sextariis conditi fa-
bæ frixæ heminam ante triduum fundunt ^l, post deterunt ^m diligenter, & aequalis parti-
bus per triduum degerunt. Aliis placet farinae fabaceæ ⁿ sextarium vnum tribus sextariis vini veteris infundere, additaque ^o olei optimi libra pariter deterere, ac dare per cornu. Si tussis ex ruptura vel vulsionem prouenerit, anagallicum ^p primo tundes, post
herbam parietariam ^q [pro ^r duabus partibus] teneram admiscēs ^s, adiunctaque axunga
veteri conteres diligenter, & ^t pastillos facies, quos impari numero & ^u imparibus
diebus cum resolutio butyro ac melle diffundes. Ad leuem tussim viatoria ^v sunt expeditaque
remedia, porros decoquere, & cum herba parietaria ^w bene tusa ^x miscere, fa-
ctisque pastillis in uno resolutio & oleo roseo, nec non & passo & melle conuolnere, & ^y
per triduum deicere, succum ipsius ^z iuris in quo decocti sunt porri, insuper dare per cornu. Item lafer [id ^a est opium Cyrenaicum ^b] ad magnitudinem fabæ, cum vino
veteri deteres & per cornu dabis. Tussi & grauedini capitis medebitur oleum roseum
vel certe simplex sed ^c viride cum aqua calida per narem dextram per triduum
diffusum ^d.

LXVI.

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

m) vitiat fuerint, vulnera etiam cum summa
sanitate dux. S. M. n) cicatricem, stricturem
tam: contrahendum & asper. C. o) poterunt C.
p) mastichis ana S. M. q) eroci semine. C. S. M.
r) ana om. C. s) cyathum olei rosei h. c. drag. X
C. t) ex aqua dabis C. male. u) vel tussenti &
inuamento, adque C. x) leuem edd. y) est om.
C. z) sic C. Plerumque — debere dari edd.
a) propinare edd. propinauerunt C. b) hinc ad
f. 11 om. S. M. c) prepe C. d) omnes om. C.
e) qualitatibus C. e) sorte accommodentur.
f) farinam f. frixæ C. g) teres C. h) rursus
mistræ C. i) triduo C. l) in C. m) infund. C.

n) terunt C. o) facies C. male. p) addita C.
q) simphitum S. M. pro symphitum, quam Alu-
Gallicum Scribonio dici notat Dodonæus p. 124.
r) parietariam om. s) inclusa om. C. t) misces
adiuncta C. u) & om C. x) & om. C. impari
& paribus S. M. y) vituria sunt experimenta:
remedia C. inuatoria sunt expertaque rem. S. M.
experia etiam F. M. z) parietaria edd. nobiscum
C. a) sic iubet Morg. IV, 4. conſa al. b) sic
C. & om. al. c) & aquam in qua C. d) in-
clusa om. C. e) Syrenicum om. f) sic C. & al.
g) defunde C.

[C. LXVI.]

LXVI. VULSIS ^a glutinare creditur, si draganti ^b vncias duas pridie infundas in calida, foeni quoque Graeci heminam, lini seminis ^c heminam, separatim infundas, die postero in cacabo decoquas & pariter teras, post medullae ceruinæ vncias duas, sepi ^d hircini libram, radicis dracontiae ^e vnciam vnam, gentianæ vnciam vnam, centanreæ vnciam vnam, sepi ^f taurini vnciam vnam contundes ^g & illis, quæ prius parata sunt, addas: quæ omnia in mortarium mittes, & diutissime conteres. Ad vltimum passi sextarios tres, & aquam in qua foenum Graecum vel semen lini fuerat infusum adicies & decoques, ac per triduum ad cornu dabis. Grauit ^h tussientes & vulsi hac potione recreantur. De masculo pinguis porcinus acro decoquitur, donec onuis caro solvatur, abiectisque ossibus vniuersis, cum iure ⁱ quo deferbuerant, & tribus sextariis passi ^j & sextario pitisanæ rursus in cacabum mittis ^k. glutis taurinæ ^l seminiæ ^m, aceti acerrimi hemina dimidia coniungitur ⁿ; & feruet, vt quilon ^o fiat ^p. traganti vnciæ tres, lini seminis & foeni Graeci vnciæ ^q singulae, decoquuntur extrinsecus ^r & teruntur: adiunges etiam medullæ ceruinæ & sepi ^s hircini vncias tres. quæ ad vltimum cum omnia pariter calefacta ^t fuerint & colata, facies potionem, ex qua ^u per ^v cornu dabis animalibus diebus septem, aut nouem: curaturus, vt ^w tepefactam degeras, quæ ^x ne spissentur, adiectio passi, & aquæ illius copia, in qua cocta sunt semina, præstat liquamentum. Aliquantum caput agnium tam diu decoquant, donec omnis compago solvatur, abiectisque ossibus terunt, adiectoque ^y ad ius ipsius melle, diebus septem ad cornu digerunt. Quod si tussis ex faucibus veniat, myrrhæ vncias tres, cardamomi vnciam vnam, nuclei sextarium, vuæ passæ sextarium, deteres diligenter, additoque melle agitando lentis carbonibus ^z decoques. cum intepuerit, passillos ad nucis magnitudinem facies, quos ternos cum butyro diebus quinque vel septem degeres. Item ^a si ex faucibus causa esset, occisum pullum palpitantem aperies, & tollis eius ventriculum, quem cum suo stercore calentem & integrum in melle conuolues, & per canalem degeres. certissimum ac verum ^b remedium est. Si exasperatio gutturis ^c mouerit tussim, myrrhæ vncias duas, piperis vncias duas, seminis lini frixi ^d & confusi sextarium, cardamomi seminiæ, vuæ passæ sextarium, nuclei ^e sextarium, mellis pondus duo, diligenter trita conuulses ac decoques ^f, passillos ad nucis magnitudinem facies, ternos in ^g die degeres.

LXVII. TVSSI, quæ ^a ex acerbitate humorum prouenit, tali ratione succurritur. In primis purgandum est corpus tussientis. Cucumerem itaque siluaticum vel ^b radices eius cum nitro Alexandrino conteres, adiunctoque vino vetere per os dabis

ad

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

[C. LXVI.] a) vulsus C. b) iracanti C. Verum est iracantib. c) semen C. d) sepi—sepi om. C. e) tragantæ S. M. iracantiæ al. pro vero, quod posuimus. Morgag. IV. 43. f) sibi al. sibi C. g) contundes C. h) hinc ad f. 8 om. S. M. i) in inf. C. l) sic C. (passi) succidi: Deinde rursus F. & S. qui notant in marg. pro passi alias esse pitisanæ. In illo succidi puto esse succidis vel concidis. Sed est etiam vinum succidum 3, 67, 4. m) mittetur C. n) sic C. & Priscianus: taurini al. o) vnc. 1. S. C. hoc est sequimur. p) coniunguntur & feruent C. q) Vid. de hoc loco ad 3 38 no. g. r) faciunt C. s) singulas partes emin. (h. e. heminae) decoq. C. t) extra reliquas species, separatim. u) sibi al. sibi C.

u) fuerint decocta fac. C. x) aqua C. y) per om. S. z) sic C. aut al. a) vt inspissentur, adiectio passi—semina. Præterea aliquanti F. & S. Quæ nec spes sentura deiectioni passi—semina præstat liquamentum. Aliq. C. Ex his lectionem, quam damus, exculpimus. Acro, glus taurina, tragacantha, semina, species reliquæ facile coeunt in cylon, vel duriorum etiam massam, & glutini similem. Hoc ne fiat, ne spissentur, liquamentum præstat passi adiectio &c. b) adiunctoque C. c) carnis C. d) ita C. e) vtile C. vile S. M. f) gutturi F. g) frixi confusi C. h) nu. sect. om. C. i) decoques F. & S. l) ad diem S. [C. LXVII.] a) quam humorum acerbitas excitat C. b) & C.

c) syli.

ad cornu. Quae potio cum laxaverit ventrem, post diem tertium squillae ^a validioris ^d 2. quatuor contundes, & optimi laseris, quantum fabae patitur magnitudo, communifces, vinique odorati sextarium, & olei veteris libram addis, & cum diligenter omnia cribaue-
ris, triduo per os defundes ad cornu ^e. Illis quoque suffimentis ^f non minus quam po-
tionibus adiunabis. Sandarici ^g vncias tres, asphalti ^h vncias tres, alli & ceparum vncias ⁱ tres. quae cum pariter triueris, in tres partes aequaliter diuides, & per triduum coo-
perto ori ^j vel capiti subiectis carbonibus suffumiges ^m, vt odor impleat nares. cuius ta-
men oculos prius ligabis ne medicamenti acerbitate laedantur. Herbae quoque marrubii ^k
fasciculum, quam magnum volueris deteres, & cum uno & vino succido ⁿ adinfices, ad-
dita adipe ceruina, vel si defuerit, vernecina ^o cum cera resoluas, & ^p cum tepida ad
cornu degeris. Grauiissimae subuenit ^q tussi, si pilulas ^r cypressi decoquas, & purges di-
ligenter, addita axungia, & anagallico ^s, & foliis tenerioribus herbae parietariae ^t, con-
tundes ^u in pila & pastillos ad nucis magnitudinem facias, quos quotidie impares cum
mello & oleo & vino passo, onis intinctos deicies. Si placet pro pilulis etiam folia cy-
pressi confusa miscere cum omnibus supra scriptis, potes ^x liquidiorum facere potionem,
& dare per cornu. Ad omnes tusses talem dedere plerique potionem. draganti ^y, myr-
rhae, spicae nardi ana vnciam vnā detriuerē solleter, & cum duobus sextariis passi
per triduum diffudere ^z.

LXVIII. Ad arteriam exasperatam, & ad spasmus. hyssopi libram ^a, foe-
ni Graeci selibram ^b, feminis ^c lini, tracanti, anagallici ^d, rutae viridis singulas ^e selibras,
salis heminam dimidiam conteres, & ^f vsque ad tertiam ^g decoques cum passo, tussienti ^h
per triduum, vultu per nouem dies dabis. Alii petroselini Macedonici vnciam vnā fecer-
unt ⁱ, dauci vnciam vnā, myrrhæ ^j, spicae nardi, costli, tracanti, singulas vncias,
prius in multa tepida dissuas ^k, acori, piperis, succari ^m ana vnciam vnā, guttae Am-
moniacae ⁿ vncias duas, cassiae vnciam vnā, pariter deterunt, pastillos ex multa faci-
unt, post cum passo deiciunt deditant. Ad tussim veterem, & ad suspirium, vel anhe-
litum & ad synanchen ^o inox dederis storacis rubeae vncias tres, myrrhæ trogloditis ^p
vncias duas, opopanax ^q vncias duas, irisillyricae ^r vncias duas, galbani vncias duas, resi-
nae terbenatinae vncias tres, herbae symphoniacae ^s vnciam vnā, pariter comunifces &
deteres, pastillos facies cum melle. Praeterea axungiae libram semis ^t, Caricas quin-
decim,

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

c) scyllae C. d) scrip. C. vncias S. M.
e) Item alia inf. edd. om. reliqua S. M. f) suf-
fimentis C. g) Sandaricis C. rectum sanda-
rachae. Quod tuerit etiam Morga. IV. 25. h) a-
spalti C. i) tantundem C. l) ori vel cap. om. C.
m) suffices C. n) succido C. qui scilicet etiam suum
fere scribit, vbi alii succum. Passum succidum
halvinus 3, 66, 33. o) sic conieceramus, cum
verberes esse in Vett. Inferre recordaremur. Con-
firmavit deinde C. qui habet vernecina. Nam
edd. verbenacum. p) quam dum tepidum fue-
rit, a C. q) subuenit C. r) pilulam C. s) sic
C. & S. M. anagallico al. t) parietariae om.
u) contundes in pila — faciet, quos impones in mel-
leo, vino passo. & sic intinctos deicies C. x) sic
C. poteris picis liquidae al. y) Tracanti vnc. 1,

piperis vnc. 1, hormines feminis lib. 1, cimini
vnc. 1, spicae nardi vnc. 1, myrrhæ vnc. 1, detrin.
C. 2) defundes C. [C. LXVIII] a) semis
inf. C. b) lib. 1 C. c) sem. li. erac. om. S.
d) selib. inf. C. e) selib. C. f) & om. C.
g) tertias C. h) tussienti — vultu om. C.
i) vnc. inf. C. j) infundes C. m) succari —
vnā om. C. succari S. croci, cassiae S. M.
n) Armeniacae edd. amoniaci C. vt scripsimus
scribi voluit in Scriboniano Lexico Rhodius
p. 349. o) synanchen mos dederis C. quem secuti,
sc. quod post synanchen habent edd. omisimus.
p) trogloditis C. q) opopanax hic & saepe C.
r) iris illyricae C. Verum est iris illyricae. s) sic
C. symphoniacae al. t) 1. S. h. c. vnā semis C.
libram S. M.

decim, pineam * combustam, & in puluerem redactam, liquamini^s * optimi heminam,
 5 mellis libram ⁊ cum cauliculis excoctis, offas faciunt, & cum passo degerunt. Aliquant-
 ti ⁊ hederæ folia, item populi albi folia, aequo poudere deterunt, & cum vino albo *
 per nares defundunt. Alii^b rutæ folia cum * melle deterunt, & cum vino optimo per
 nares defundunt. Alia. Cucumeris silnatici folia foeno miscent, radicemque ipsius con-
 6 tunt, & cum lini semine & hordeo commixta^a offerunt. Experimento probatum
 est tussim suspiriumque sanare^c, si sulphur viuum & rosinarinum cum melle & vino
 veteri per sinistram narem degeras^f. Aliquant panacis radicem detritam cum vini opti-
 mi^g hemina & tribus cyathis olei, per cauernas^b naris sinistrae infundunt. Praeterea
 rosinarini^h ⁊ quatuor, myrrhæ scrupulos duosⁱ, cum vini veteris sextario, olei hemi-
 na, per nares triduo defundunt, ita vt in^m die detur hemina. Anethi acetabulum, irisil-
 lyricæⁿ acetabulum, rutæ scrupulum vnum, olei heminam dimidiam^o per os dige-
 7 runt. Suspirium quoque ac tussim releuat, si radice mori scrupulum vnum, herbae he-
 liotropii vncias tres, diligenter conteras, & cum hemina vini candidi per os defundas.
 Recens quoque^p tussis experimento^q curationis sedatur. Lentis sextarium^r semis emol-
 lis, farinamque mollissimam^s facies, ex qua singulas heminas cum singulis heminis aquae
 8 per os per^t triduum degeres. Vetus autem tussis aboleri creditur^u, si cyathos tres ex
 succo porri cum hemina olei pluribus diebus per fauces defundis^x. Tussientes ac vulsi
 hac potione curantur: panacis radice vncias duas, sulphuris viui vnciam vnam, thuris
 masculi vncias duas, myrrhæ troglodytis^y vnciam vnam commixta in puluere rem rediges,
 ex quo duo cochlearia cum duobus ovis, addita vini veteris hemina, diebus quinque vel^z
 9 septem per os dabis: Expertum dicitur, vlni cinerem leuissimum^a. id est fauillam aqua
 tepenti permiscere, & olei boni aquam mesuram addere, iunctisque tribus ovis, die-
 bus quot volueris dare per fauces.

LXIX. VALIDISSIMA contra tussim & vomicas compositio est. succi^a
 marrubii expressi^b heminam^c, Caricæ siccas XXV, mellis Attici, vel^d cymini sexta-
 rium semis^e, in olla noua ad medium decoques, post myrrhæ troglodytis^f vncias du-
 as, dauci^g vnciam vnam, cassiæ fistulae vnciam semis, cinnami^h semiunciam, thuris
 masculi vnciamⁱ, aristolochiae vncias duas, opopanacis vnciam, irisillyricæ^j vnciam se-
 2 mis, radice panacis vnciam, vniuersa conterito atque cribrato, & supra medicamentum^k,
 in quo mel & * sicus coxeris, mittito, & studiose agitas feruere facito paulatim carbo-
 nibus lentis, post in pixidem plumbeam vel ligueam condito, ex qua bina cochlearia cum
 3 hemina vini per os quotidie degeres. Vulsis vel tussientibus prodest singulos sextarios len-
 tis,

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

u) *vanum* F. M. & S. M. x) *lig. opt. hem.*
 om. C. y) *scilicet* C. z) Reliqua om. S. M.
 a) *candido* C. b) *aliquanti* C. c) *molliora con-*
 seruant G. d) *commixto off.* Et C. e) *sanari* C.
 Post *sanare* interpungunt, & *Alia* ponunt edd.
 f) *digeris* edd. g) *vino optimo* C. h) *cauernam*
sin. nar. C. i) *rosinarinum serip.* 4 C. l) *croci*
scrip. 2 inf. C. m) in om. C. n) *ir. ac. om. C.*
 vid. 3, 69, 2 no. r. o) *mane* inf. C. p) *vero* C.
 q) *expedit hac cum ratione sed* C. r) 2. S. hoc

est vnum semis C. s) *mundissimam* C. t) in C.
 u) *ira* inf. C. x) *infundas* C. y) *trigloditis* edd.
 trogloditis C. z) *aut sex* C. a) *lentissimam* S.
 [C. LXIX.] a) *succum* C. b) *expressi* om. C.
 c) *lib.* 1 S. M. d) *aut vel vitiosum videtur, aut*
in cymini latere aliquod mellis epitheton. e) *v-*
num S. M. f) *trogloditis* C. dauci, cassiæ, fistulae
 ana S. M. g) *dauci* — semis om. C. h) *cin-*
namomi C. i) *vnc.* 1 sem. C. l) *vid.* 3, 69, 2
 no. r. m) *medicamento* edd. n) *vel* C.

tis, foeni Graeci, & lini feminis frigere ^p separatim, & puluerem facere, & de singulis speciebus singula cochlearia cum succo anagallici ^r, & succo plantaginis, quantum volueris addito vino, per os dare ^r.

LXX. Vt diuersae causae sunt, ita & ^r difficiles curae. Quapropter ^b studiose, quae experimentis nostris vel aliorum probata cognouimus, intimamus. Ad vnum ^r itaque animal talis potio praeparatur: fabae frixae ^d sextarium sine sale cum ^r aqua decoques, quemadmodum hominibus consuevit apponi. Praeterea foeni Graeci sextarium separatim mittis in cacabum, & cum feruere coeperit priuam aquam fundes ^f, post addis aquae sextarios quinque, Caricas viginti, liquiritiae ^f vncias duas ^b, tantum ferueat, donec quatuor sextarii remaneant, tunc fabam istam coctam, & foenigracium ⁱ, cum ^z Caricis vel liquiritia ⁱ in mortario diligenter deteris, addis insuper butyri ^m, sepi hircini ana vncias duas ad calorem diligenter ^r resolutas. quae cum omnia miscueris, addito iure ^r in quo foenum Graecum decoxeris, tepesfacta, per cornu plus quam singulas heminas diebus singulis faucibus ^r digeris. Quod ^r si spissiore videris potionem, tantum passi addis, ut possit per cornu exire. Barbarorum vsus aduersus tussim inuenit salutare ^z remedium. Radicem herbae, cui nomen est inula ^r, quam Campanam plerique appellant, colliges ^r, in vmbra siccabis, postea deteres, in puluerem rediges, ex quo terna maiora cochlearia in singulis sextarios vini veteris pridie infundis, & cum bene agitaue-
ris claudes, ne odor herbae salutaris exhalet; per os tridno, vel quot volueris diebus degeres. Item alia. Lentis Alexandrinae, foeni Graeci, lini feminis, heminas singu-
las decoquis ^r, addisque ei traganti vnciam ^m semis, pridae in tepida infundis, & anagallici vncias tres diligentissime resolutas, quae cum omnia in mortario triueris ^r, in cacabo no-
uo cum tribus aquae sextariis decoquis ^r, exinde tertiam partem cum sextario passi tepi-
dum per os dabis tridno continuo. sanare ^z creditur vultos ^r. Si iumentum ex vulneri-
bus faucium ^b tussis vrgebit, irisillyricae ^r vnciam vnam, piperis nigri semivnciam, suc-
cari ^r ^z vnam, myrrhae troglitis semivnciam, thuris polliis semivnciam, traganti pri-
us infusi & triti vnciam vnam, oua quinque cum passi sextario commisces, & tridno per
fauces degeres ad cornu ^r. Post mel, butyrum, axungiam, salem ^f & piculam com-
misces, ossas facies, & in passo intinctas degeres. Si ab internis tussierit, succi pitui-
nae heminam, destruti ^z cyathum misces, & per triduum dabis. Si grauius tussierit ani-
mal, fabae frixae ^b & coctae sextarium, seui ⁱ hircini vncias tres, alii capita tria pari-
ter decoquis ^r, & in mortario deteris ^m, & cum passo dabis. Curat autem vultos &
ruptos ^r: foeni Graeci sextarium vnum, cum viginti Caricis ^r, fasciculo apii, & fasci-
culo rutae in aqua ^r ad medium decoquis, ita ut post modum traganti resoluti ^r vnc. ^r
tres,

VARIETAS LECTIIONIS ET NOTAE.

o) & om. C. p) terere S. M. q) anigallici C.
simphisi S. M. h. e. Symphyti. r) dabis C.
[C. LXX.] a) sunt C. b) qualiter C. c) ad
vnumquodque S. M. d) fridae C. e) cum
aqua om. C. f) effundes C. g) Lyciriae C.
verum glycyrrhiza. h) & inf. C. i) foenigr. C.
pro foenum Gr. l) glycerizia C. v. no. g.
u) vnc. 3 sibi al. sibi hirc. vnc. 2 C. n) dili-
gentissime resolues C. o) (tepida) inf. S. p) da-
bis C. q) reliqua om. S. M. r) enulaedd. s) &
inf. C. t) decoques, addes &c. C. u) i. f. C.

x) cribraberis C. h. e. cribraneris, quod inferen-
dum potius quam cum triueris permutandum.
y) & inf. C. z) stagnare C. a) vultum animal
C. b) faucibus C. e) vid. 3, 66, 3 no. r. d) ero-
ci scrip. i. C. e) cornum, ut solet, C. f) sa-
les C. g) destricti C. h) frissae C. i) sibi C.
l) decoques &c. C. m) conteres C. n) intell. hoc
remedium, vel simile quid. o) & fasciculum
&c. C. p) qua C. q) solui C. r) vncias
edd. hic & p. p.

tres, & anagallici confusi vnc. tres, & ³ alii ¹ tres addantur, & omnia conterantur, of-
fulisque ad nucis magnitudinem factis, ternae, quinae, septenae per triduum dege-
rantur ².

LXXI. SCABIES iumentis deformem passionem, & interdum periculum
generat. Contagiosa namque est, & transit in plures ¹. Cui nascenti medicamentis non
oportet occurrere ², ne praeclusa cute in visceribus residens conuertatur in morbum. Sed
vi ³ eruperit foras, primo purgatio ventris adhibetur, si puluerem ex cucumere ⁴ silua-
ticum cum vino faucibus animalis infundis ⁵, vel certe si radicem ⁶ concisam copiose cum
² hordeo subministras ⁷. Quod cum ex ratione processerit, interposito triduo, aliquantulum
⁸ sanguinis, si caput & collum scabies infestat, de cervice detrahes. Si vero scapu-
lae ⁹, vel armi, aut pectus in causa est, de brachioliis sanguis emittitur. Cum ¹⁰ spinam,
vel lumbos, aut coxas papulis ¹¹ aestuans prurigo ¹² peruaserit, de seniorum venis sanguis
³ emittitur ¹³. Asphaltum, sulphur viuum, picem liquidam in butyrum aequis ponderibus
pariter deteris, & in sole diutissime confricans totum iumentum corpus perungis. † aceti
acris sextarium, piculae vncias quatuor, cedrinae ⁴ vncias quatuor, pariter decoquis, ⁵
scabiosum animal ex lotio humano & calida permixta diligentissime perfricaturus ⁶, tunc
penicillo ⁷ in fuscis ligato medicamentum inducis in sole asphaltum ⁸ & sulfur aequaliter
conteris, addita adipe porcina, & olei veteris tantundem, quae cum decoxeris, perun-
⁴ ges in sole. Adipis libram, sulphuris viui vncias duas, bituminis vnciam vnā, olei
felibram, picis liquidae cyathos duos, omnia conteris ⁹ & decoquis, & perungis sicut
supra scriptum est. Lotii veteris humani, faecis ¹⁰ quatuor, stercoreis ouilli felibram,
olei henninam, sulphuris viui ¹¹ vncias tres, picis liquidae cyathos tres, omnia contere
& decoque, & in sole calido animal semel in die perunge. Bituminis pondo duo, sul-
phuris viui felibram, cerae libram, manuae thuris felibram commisches in oleo, in quo
⁵ prius fasciculus anchusae ¹² decoctus est, & perungis in sole. Alia ¹³. si minus habeat
integras vires, ranas in aqua decoquis, vinctumque ¹⁴ earum colligis, & cum polline len-
ticulae, adipe & oleo perunices ¹⁵, tepesfacto perungis. Item alia ¹⁶. Cucumeris silua-
tici radices lauas & tundis ¹⁷, in cacabo nouo cum oleo quantum sufficit decoquis & vie-
⁶ ris. Sulphur quoque cum vino ¹⁸ decoctum similiter iuuat. Si vetustate scabies occu-
luit ¹⁹, prius obradenda ²⁰ ferro vel testis ad viuum est, insuper humano lotio cum aqua
marina vel salsa mixto confricandum ²¹ est. post sulphuris, bituminis, picis liquidae,
axungiae veteris, sepi caprini, cerae, aluminis spissi ²², singulas libras contundis ²³, mi-
⁷ sces, & decoquis, & sic animal perungis in sole. Folia rhododafnes ²⁴ cum oleo vetere
decoques, addita pice liquida, & aceto. certum est de experimento remedium.
Memineris tamen in omni vinctione, contra pilum iumentum in sole diutissime confricandum.

LXXII.

VARIETAS LECTIIONIS ET NOTAE.

s) & om. edd. t) confusi 3 aliae pariter ad-
dantur C. u) digeruntur edd. [C. LXXI.]
a) puluerem C. b) occurrere C. c) cum C. & S. M.
d) radice cucumeris silu. edd. e) infuderis C.
f) minutatim inf. C. g) subministras edd. h) ali-
quantulum C. i) scapulis edd. l) Et post S. M.
m) papulis edd. nobiscum vt no. d. g. i. C.
n) sic C. contagia edd. n) auferatur C.
o) (trem) inf. S. o) cedri C. an cedrinae ?
p) & — perfricabis C. q) penicillo C. Hinc

om. S. M. r) asphaltum hic & al. C. s) conteres
& c. C. t) scrip. 3, stercore ouillū felib. faecis
elei C. u) viui om. C. x) aricusae edd. ancu-
sae C. y) Alias si non C. z) vinctamq. edd.
a) & inf. C. b) aliud C. c) & inf. C. qui et-
iam hic folis futuris vitur. d) candido inf. C.
e) obtuleris C. f) erad. C. g) perfricanda C.
h) spissi om. C. an scissi h. e. scissis, quæc. i) con-
tundes & c. C. l) sic C. de rhododafnes edd.

[C. LXXII.]

LXXII. VITIATVM aliquo casu vel mucidum foenum ad similitudinem veneni animalibus nocet, quorum ista sunt signa: Oculos habebunt vagos & semper micantes, ipse gradus eorum erit incertus. His de matrice auferendus est sanguis, de brachiolis flebotomandi sunt, & potionandi [ita,] Caricis in vino odorato decoctis, rursum detritis: abluendi ab hordeo, & foeno: dandae etiam diureticae & potiones.

LXXIII. SIMILI obseruatione curantur, quae nimio hordeo aut malo laeduntur. Sed haec etiam in aqua frigida aduersus torrentem diutissime detinentur. Virique remedium est, pelliculam de ventre pulli siccatam funo deterere, additisque octo scripulis f. piperis, & quatuor cochlearibus mellis, & uncias 2 pollinis ex thure, cum sextario vini veteris tepescito per os dare.

LXXIV. FASCINATVM animal triste est, granatur in incessu, inacescit, & nisi subucneris incidet in morbum. Bituminis igitur & sulphuris parum cum granis lauri ex aqua desundis per nares. Praeterea coriandrum vel semen ipsius cum sulphure & teda carbonibus circumferes, ex aqua feruenti animal consperges, suffumigabis. Vniuersis quadrupedibus remedium praestat ista suffumigatio, curat, atque morbis resistit.

LXXV. ADVERSUS vniuersas infirmitates & morbos equorum vel bonni, vbi primum coeperint agrotare, potio ista succurrit: Radix scillae, radices populi, quae graece appellantur rhamnos (nam est fusciore & nubellula) & sales communes quantum sufficit, mittes in aquam, eamque animalibus usque ad sanitatem dabis in potu. Quod si desperatas valetudines praecoccupare volueris, ne vnquam accidant animalibus tuis, incipiente vere hanc illis praeparabis potionem, & per quatuordecim dies continuos dabis in potu.

LXXVI. OSTENDENDVM autem est, potiones ipsas oportere cum ratione desundi. Siquidem frequenter euenit, vt dum animalia potionantur tussiant, fudent grauius, & tremorem musculorum omnium patiantur, solliciti etiam & submisso capite se sustinere vix possint. Quod accidit si quando per imperitiam [artis] dantis, potio in arterias & spirituales partes pulmonis resiliat. Vnde fit & periculum praefens. Quare obseruandum est, ne tussienti iumento & pendenti adiciat potione, sed statim [eum] solus, paululumque deambulet, & magis ei alia potione

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

[C. LXXII.] a) sic C. aliquoties vel medicum edd. b) & om. C. c) ipse C. d) debrachilandi sunt etiam & por. C. an debrachiolare dixerunt? vt demasticare noster saepe. e) & foeno om. C. f) sunt inf. C. g) sic C. & S. M. diureticae F. diureticae S. [C. LXXIII.] a) qui C. b) maloque. c) hi C. d) vtriusque C. e) pellicula — siccata C. f) additaq. vnc. vna S. M. f) sic C. serup. al. g) uncia om. C. h) dabis C. [C. LXXIV.] a) grau. & mac. C. b) carboneisq. C. c) nota verbum lustricum vt ille Aeneas ter para fecies circumtulit vnda. d) ex aqua feru. om. C. e) sufficitque resistit etiam morbi C. Forte suffusio quas ref. et. morbi. [C. LXXV.] Conf. Veg. 3, 2, 4. a) radices C. b) scyllae edd. rhamni, radices squillae S. M.

c) quae appellatur albus. nam est fusciore & nubellula C. quid si populus alba reponenda? populum esse, quae rhamnos vocetur, non puto. d) rhamni coni. Morg. IV, 26. e) sales communes C. probat etiam Morg. l. c. nolui tamen mutare, cum alias etiam sales de condimento dici vel Index noster doceat. f) potum C. g) tempera pot. C. h) animalibus omnibus inf. C. i) potum C. [C. LXXVI.] a) sic conieceram: & confirmat C. curatio edd. b) sales F. M. S. M. c) mosc. edd. d) sic C. solliciti & edd. vid. Ind. e) possunt edd. f) euenit C. g) artis om. C. h) forte spirituales quin in spirituales diserte C. i) eum om. C. l) paulatimq. C. j) forte pandens int. arteriam asperam, quod fit inter iussendum u) sed magis alia C.

tione subuenias: aquae tepidae oleum ^a rosatum commifces & agitas, & per os faepius dabis. Pulsa ^o quoque pileiata nares eius fouebis, & ^r emendabitur culpa. Obseruandum quoque est, & ^r substracto hordeo, & ^r negato potu digerat ^r animal potiones.

LXXVII. PLERVMQVE a nociuis ^a animalibus, id est colubris, scorpiis, phalangii ^b, & muribus caecis ^c animalia feriuntur, & in periculum veniunt. Cuius ^d ista sunt signa: fastidium ^e ciborum, pedes trahuntur ^f, & cum producantur succumbunt ad singulos gressus, per nares desiliunt sanies, grauedo nascitur capitis, ita ut deiciatur ad terram, ad surgendum vel incedendum deficiunt corporis vires. Generaliter curatio ista succurrit: Locus ^g qui percussus est ante omnia fumigandus est succensis testis ouorum gallinae, quae prius insusides ^h in aceto, addito etiam cornu ceruino vel galbano. Post suffumentum ⁱ loca ipsa scarificabis ^j, & sanguinem ex his emittis, vel certe candenti ^k ferro comburis loca, quae venenata pestis attingit. Obseruare autem debes, ne aut supra articulos ^l aut nervosis in locis in quacunque passione vniquam cauterium imponas ^m. Adulsi enim nervi vel articuli, perpetua debilitas consequetur. Sed diligenter considera, ut ⁿ aut superius aut inferius pusillum quam nervi aut articuli sunt, cum necessitas fuerit, apponas cauteria. Animal autem quod venenata bestiola ^o tetigerit expedit ut lidet, & calidis ^p cooperatoriis inuolutum deambulet, & farinam hordeaceam in cibo sumat, additis frondibus fraxineis & vitibus albis. ^q In plaga autem mel Atticum vel cyminum in ^r vino veteri niixtum calefactum oportet imponi. Nonnulli stercus suillum recens & mel ^s Atticum cum vino miscent, & calefactum quasi cataplasma inducunt, addentes urinam humanam.

LXXVIII. EQVVS ^a si buprestem comederit in foeno vel in pabulo, haec ^b signa statim sequuntur. Venter ei inflatur, a cibis ^c resilit, & ^d stercora minutatim & frequenter reddit, qui statim sternendus est, & cogendus ad ^e cursum. Post ei vena tangenda est de palato leuiter, ut sanguinem suum defluentem transglutiat, assidue deambulet, triticum cum ^f passo insulum, & porros adfers ^g ad cibandum. Vinum autem tepesactum cum vva passa diligenter contritum ^h ad cornu dabis eidem in potu.

LXXIX. VIPERA si momorderit ^a iuuentum, ex morsu eius pus ^b conuevit exire. Nam si praegrans ^c erit, totum rumpitur corpus. Ad morsum tamen viperæ, vel phalangii ^d, aut nuri aranei, commune remedium est, terram fornicarum cum vino misce ^e & dare per fauces. Vel certe de ipsa terra frequentissime vulnera ^f

con-

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

n) oleo commif. C. o) pro postea pulegiata. p) & om. C. q) & ne potum deessum animal potiones C. r) digerit edd. [C. LXXVII.] a) nocius C. b) phalangii edd. phalangii C. fastidit initio vocis a praecedente. vid. ad Veg. 3, 81 no. a. c) al. areis, id est araneis vid. e. 79, 82 in marg. Fabriciani exempli adscriptum. Mihi videbatur legendum Gaecilii. vid. Ind. Nisi tamen mus caecus vel talpa est, vel ipsa adeo caecilia. add. Garg. Martialis. 21. d) Quorum C. e) fastidii cibum C. f) erahunt C. g) locum fumigabis C. h) insunderet C. forte insunderit. i) sumentum edd. suffumeto C. l) claricabis C. forte scariphabis. m) cauterio inuere C. n) articulum, aut in nervosis locis C. o) pennis

C. p) & — appones C. q) bestia C. r) sagis inf. C. s) (credo) inf. F. t) cum C. u) melantherum C. fornauit forte melantherum. Comendat id quidem ad phalangii ictus Diosc. 3, 92. [C. LXXVIII.] Conf. Veg. 3, 15, 10. a) Buprestem si com. C. buprestem edd. nisi quod buprestem S. M. b) haec erunt signa. Scaturit ei venter C. c) cibo C. d) & om. C. e) ad om. C. f) cum passo om. C. g) offeres C. h) dextrum ad cornum dabis in potum C. [C. LXXIX.] a) mordet C. b) assit C. c) tum scilicet effusio putatur. Vid. Aet. 4, 1, 90 & noxer 3, 82, 3. d) phalangii edd. phalangionis C. vid. ad 3, 79 no. b. e) sic S. & C. vuluam edd. inepte.

f) su-

confricare. Ad quas causas etiam terra talparum creditur posse prodesse. Quod si in itinere aut in locis ubi desit copia fomentum ^f necessitas ipsa contingit ^z, piperis ^b grana triginta cum sextario vini veteris tepefacto ⁱ faucibus degeres. & ^t herbam thymum tritum cum vino si dederis prodesse creditur. Morfus viperæ vel cuiuscunque serpentis ostenditur, si humor putidus de plaga incipit currere. Praefens remedium est, si haedum, vel gallum, vel agnum, in recenti occideris, & calentes pulmones eius cum sanguine, vel corde, vel icore vulnere apposueris, diligenterque constrinxeris, ut omne virus educat: daturus continuo potionem: acori Pontici semiunciam tritam cum vini veteris sextario ^m, salis triti heminam pariter misces, & tepefactum ⁿ faucibus degeris. Si perseverat ^o tumor, vitæ albam siluestrem copiose comburito ^p, & ex cineribus eius lixiuum ^q facito, & in potionem triduo ^r ad vnum sextarium dato. Cinerem quoque ipsum cum ^s aceto in modum cataplasmati vulnere imposito. Si nihil profecerit, cauteriis ^t vrito, vltra solenniter curato. Farinam quoque hordeaceam cum ^u vino & sale, oleoque decoctam in cicatricem oportet imponi ^x.

LXXX. IUMENTVM si in pabulo araneum ^a comederit, haec erunt signa. Totum corpus tumebit, sed circa ^b auriculas, & oculos, & nares inflatio cum indignatione maior apparet. cui hac ratione subuenis ^c. De palato sanguinem tolles ^d, eumque exceptum cum sextario aceti & hemina salis miscebis, & circa plagam vel loca tumentia perunges, diligenterque operies ut fudet. hac ratione sanabitur.

LXXXI. Si phalangius ^a iumentum percusserit, his apparebit ^b indicia. Stat ^c ei veretrum prae dolore, & videbis velle mingere. cui ista ratione subuenies, piperis vnciam vnam, pyrethri ^d vnciam, vuæ siluaticæ vnciam, terito, & cum vino veteri per fauces dato.

LXXXII. MVS araneus pestis ^a venenata, & tam equis quam bobus noxia, atque ideo cum ^b captus fuerit mersus necabitur ^c in oleo, ibique in putredinem vertitur, ex quo medicamento cum animal mordetur ^d, plaga linitur, & curatur animal ^e. Vel si inuentus ^f non fuerit, cyninum tritum cum pice liquida axungine miscetur, ad spissitudinem malagmatis coquitur, impositumque ^g a periculo liberat & sanat. Quod si in suppurationem fuerit plaga conuersa, lamina ferrea candenti aperienda est, & quidquid vitiosum est inurendum, atque ita ^h pice liquida vel oleo curandum ⁱ. Ne autem mus

212-

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

f) fumentorum edd. pigmentorum C. h. e. medicamentorum. g) contrigeris C. h) triti inf. C. i) cepif. F. l) Herbam quoque typum C. m) i. S. inf. C. n) tepefacta C. o) perseverauerit C. p) Vide mihi specimen critices ex medio aeno. In cod. Corbeiano aliqui scripserat cum burito; deinde adiecit scriu. h. e. scribendum, burito. Verum haud pamillo sapientius subiecit manus Fabricii (quamquam ad hoc facinus ne opus quidem hac manu erat) Male. ratino vulgatum. q) lixiuum C. r) per diem C. s) cum aceto om. C. t) cauteriis C. u) ex sale & vino C.

x) apponi C. (visque dum sanus sit) addit S. [C. LXXX.] a) arenum S. b) circum C. c) subuenis — sanguinem om. C. d) tollas edd. [C. LXXX.] e) sic C. & S. M. f) phalangius al. & in marg. Fabric. corruptionis arguitur phalangius. Vid. ad 3, 77 no. 6. g) agnosceretur signis C. h) Statim ver. pro dolore videtur velle C. d) pressis omn. [C. LXXXII.] a) est inf. C. b) dum C. c) necatur C. d) mordetur, linitur C. e) animal om. C. f) deuentum C. g) impositum C. h) ita om. C. i) percurandum C.

araneus animal mordeat, ipsum animal ¹ viuuum de creta ² circumdabitur, quae cum indurauerit, suspenditur in ³ collum, & non contingetur a morsu. certissimum est. Adnerfus morsum ⁴ comprouebatur allium tritum cum nitro, & si nitrum defuerit, cum sale & cymino ⁵ persulfere, atque ex eo puluere loca, quae morsu contacta sunt, conficere. Quod si ⁶ eruperint vuluera venenata, hordeum combustum in puluerem rediges, & diluto ⁷ aceto vulnere insperges, & hac ratione sola curabis. daturus potionem, pollium tritici, hordeum ⁸, cedriam, & viui sextarium per fauces degeres. Quod si praegnaus ⁹ ipus araneus fuerit qui percusserit, his agnoscitur signis. Pusillae ¹⁰ per totum corpus exeunt, sed simili, ut supra scriptum est ¹¹, ratione curabitur.

LXXXIII. SCORPIVS si iumentum percusserit, his agnoscitur ¹² signis: Genua contrahuntur, claudicat, non manducat, de ¹³ aribus fluent pituitae virides, vt ¹⁴ accumbit vix resurget. Simili ratione curatur sicut serpentis ac viperæ morsus: stercus tamen asinum velocius ¹⁵ in plagam oportet imponi.

LXXXIV. CANIS rabiosi ¹⁶ morsus et iumentis, & hominibus exitium inferre consuevit, vsque eo vt ¹⁷ ipsos qui contacti fuerint hydrophobos ¹⁸ faciat & conuertat in rabiem: qui hac ratione curantur ¹⁹. Locus qui morsus est, ferreis, vel quod utilius est, euphrinis cauteriis vrito, in loco tenebroso eum constituito. Sic etiam ²⁰ eum adligabis in tenebris, ne ²¹ aquam ²² videat. Quod si canem ipsum occidere poteris ²³, iecur eius decoctum ²⁴ dabis ad manducandum, vel detritum ²⁵ faucibus degeres. Foeni quoque flores combures, & cum axungia veteri deteres ²⁶, & ad morsum appones. salutare remedium est. Sed specialiter prodest, si radicem cynorhodon ²⁷, id est, herbae quae appellatur ²⁸ rosa canina, effoderis, & lotum prius atque contusum diligenter, siue homini siue animali, quod rabiosus canis momorderit, in plagam apposueris, contritanti- que ²⁹ cum vino veteri propinaueris ³⁰ quotidie ad bibendum. Hac enim sola ratione nec hydrophobus ³¹ fiet, & imminens discrimen ³² euadet. Canis rabidi morsibus subuenit, si ³³ tres ³⁴ nitri, Iudaici bituminis ³⁵ scrupulum vnum, tritum cum hemina vini veteris tepentis triduo per os degeras. Sambuci ³⁶ quoque grana vel succum de foliis aut de cortice exprimes, & cum vino veteri dabis in potu ³⁷. Sed tunc ³⁸ efficax est haec potio, si de eo sambuco dederis, quod ³⁹ non in terra, sed in alia arbore fuerit innatum.

LXXXV. Si fumum gallinarum ⁴⁰ animal in hordeo comederit, vel foeno sumserit, quasi a venenatis bestiis percussus cruciatur continuo, internorum dolor & iustitiae subsequitur, ad similitudinem quoque ⁴¹ strophii & volutatio ac tussis asperriua, Ad-

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

l) animal om. C. m) creta C. n) ad C. o) morsus eiusmodi C. p) cum vino C. ex cumin. q) ei inf. C. r) diluti aceto vulnere asperges C. s) cum bordeo, cedri C. t) vid. ad 3, 70, i no. c. u) pusillae C. v) est om. C. [C. LXXXIII.] a) agnoscitur &c. C. b) fluent ei de naribus pit. C. c) accumbet, & vix surget C. d) vel lotum in ipsa pl. C. [C. LXXXIV.] a) rabidi C. b) eos ipsos C. vt ipsi edd. c) hydrophobos C. vid. 3, 31, no. b. hydrophobicos S. M. d) curatur edd. e) sic cum adaquabis C. f) & sic ipsum pota vi aquam

non videat S. M. g) quidquam edd. aquam etiam C. h) perueris C. i) coctum C. l) tritum C. m) deteres & om. C. n) cynorhodae C. o) vocatur C. p) conficiamque C. q) propinabis ad C. r) hydrophobus vid. no. c. s) sic C. & sic coniecerat Morgag. IV, 44. t) scry. Iudaici C. u) bituminis trito C. x) sic C. qui firmat confectionem Morgag. IV, 44. sambuco al. y) potum C. z) tamen S. M. 2) quas innata edd. [C. LXXXV.] Conf. Veg. 3, 2, 13. a) gallinaceum C. b) strophii sudor quoque S. M. C.

Aduersus quam necessitatem, apii seminis ^c deteris vncias duas, & cum vini veteris sextario & hemina mellis temperas ^d, & per os defundes, & tam diu deambulare compelles, donec potio ventrem moueat. Quod si nimius ^e dolor etiam obroboratione fuerit ³ subsecuta, baccarum ^f lauri libram ^g, nitri selibram, aceti sextarios duos, olei sextarium, diligenter trita permisceas, & ad focum calefacies, & in loco calido ^h per triduum vnges ⁱ, & contra pilum diligenter fricabis, certissimum daturus ^k ex sudore remedium. Aduersus huiusmodi casum ^l physicum remedium experimenta docuerunt: Pullum ^m si occideris vel gallinam; ventremque eius crudum, & adhuc calentem cum stercore suo equo vel mulo inuolutum ⁿ melle digerere per fances. optimum creditur. Tres pilulas ^o gyphi cum vino veteri deterere, & tepidum per os dare, eadem optime ^p sanare firmatur. Lixiuum ^q quoque de ^r arbore vlini, vel ^s cuiuscunque generis ligni cinerem ^t, dummodo bene cretum ^u, cum oleo miscere, ac liquidum & tepidum defundere per fauces ^v. physicum & salutare laudatur.

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

- c) semen deteres vnc. 2 C. d) contemperas C. e) nimio dolore C. f) bacas lauri selib. C. g) libram semis, nitri vnciam vnam S. M. h) animal inf. S. i) perungues C. k) haec C. l) casus C. m) Pullum vel gallinam occidere C. n) inuoluto melle C. o) pullos cu sicum C. p) hora sanari C. q) Lixiuum C. r) ex C. s) ex inf. C. t) cinere C. u) tritum C. x) tanquam inf. C.

Ggg ggg g

VEGE-

VEGETII RENATI ARTIS VETERINARIAE, SIVE MULO MEDICINAE, LIBER QVARTVS.

PRAEFATIO.

SOLENNIS excusatio negligentium est, dispendia ex dissimulatione venientia Deo imputare vel casibus. Minus namque peccare se credit ignavia, si id, quod ipsius culpa accidit, ad potestatem incipiat deferre fortunae. Sic de aegrotantibus dicitur morituros ^a, & si medicina cesset, euadit. Cui disputationi, quia non solum iners, sed etiam impia est, non libenter assenserim. Malo enim nihil expertum relinqui, quam si quid calamitatis euenerit, auaritia vel dissimulationibus imputari. Sed fortasse aliquando vera [illa ^b] videantur in homine, qui diuina providentia ac dispositione factorum ^c creditur regi. Animalia vero cum quibus diuinitas nihil dignatur habere commune ^d, nisi hominum studio impensisque curentur, absque ambiguitate depereunt. Quid enim iumentis spei superest, quae diuinitas soneare respuit, si hominum medela cessauerit ^e? Saeppe accidit, ut neglectis animalibus, quae primo cum perirent morbo, contactu crescens pestilientia greges integros perimat, quum ^f polluta a languidis pascua, insectique fontes, ita noceat ^g quasi in venena vertantur. Postremo aegroti odor cum sanorum impleuerit nares, ipso foetore visceribus inferet morbos. Sic ad pullos mors a matribus corrupto lacte transinigrat. Sic in numerosis stabulis quamvis vile iumentum, si contagiosam semel susceperit passionem, veloci transitu pretiosa quoque iumenta consumet. Sed aduersum omnia diligentia, studium, herbarum potestas, curandi scientia, prodesse consuevit. Sicuti medicorum prima doctrina est humani corporis partes organorumque cognoscere, ita necessarium Mulo medicis, de ossibus, de ueruis ac venis iumentorum vniuersa perdiscere. Neque enim curare rationabiliter potest, qui qualitatem rei, quam curat, ignorat.

CAPVT

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

[LIB. IV. PRAEF.] Hanc praefationem ex Gudian libro, cuius nobiscum fecit humanissimus Fabricius, ipse iam ediderat Bibliothecae Latinae To. III. L. III c. 12 p. 131 sq. a) Adnotatum, etiam legi morituris. Caeterum hoc sibi velle videtur, quidam aegrotantes ita male ab medicis haberi, ut morituri videantur; euadere, cum ab his relinquuntur: si morituri fuissent, non medicinae sed facto impetratores fuisset mortem homines. b) illa om. F. c) ita recte Fabr. pro factorum. d) vi cum hominibus, quibus igneus est vigor ac ca-

lida arige, de veterum sententia. e) Etiam hinc apparet, Christianum non fuisse Vegetium, qui contradicat Christi de cura Dei circa minima sententiae. f) sic edidit Fabricius. MS. ita, quae prima cum pererent (al. perirent) morbum. Quid si legamus, quae prima compararent morbum: certe ita melius cohaeret oratio. Comparare morbum, est nancisci. g) ita recte Fabr. pro quam. h) Necessaria mutatio Fabr. ex noer. i) sic Fabr. pro organumq. quod nec ipsum plane damnauerim.

[C. I.]

CAPVT I.

I VMENTVM igitur habet in capite ossa duo, a fronte vsque ad nares alia duo, maxillaria inferiora duo, dentes quadraginta, id est, molares quatuor & viginti, caninos quatuor, rapaces duodecim. In ceruice autem sunt spondyli ^a septeni ^b, spatulae renum sunt octo, a renibus vsque ^c ad anum septem, muscarium habet commissuras duodecim. In armis prioribus sunt rugulae ^d duae. ab armis vsque ad brachiola duo. A brachiolis vsque ad genua duo. In genibus parastraticae duae, a ^e tibia vsque ad articulos duo. Bases quae appellantur numero duae. Vsque ^f ad pumices vngulae ossa minuta sedecim, in pectore vnum: costae tamen ^g in interioribus triginta sex. Item a ^h posterioribus a cumulari ⁱ vsque ad molaria ^j duo; a molaribus ^k vsque ad vertebrae duo, costales duo. Ab acrocolesio vsque ad gambam duo; a gamba vsque ^l ad cirros tibiales duo, minuta vsque ad vngulas sedecim. Et ^m sunt ossa omnia centum septuaginta.

II. NUNC mensuras numerumque membrorum oportet exponi. In palato gradus ^a sunt duodecim. Longitudo linguae habet pedem semis. labrum superius habet vncias sex, inferius vncias quinque, maxillae ^b singulae vncias denas: a ^c cirro frontis ad nares habet pedem. auriculae singulae ^d continent vncias fenas. In oculis autem ^e singulis ^f vnciae quaternae. a cirro, vbi definit ceruix, vsque ad Mercurium ^g continentur, calculi ^h octo. Spina continet subter ⁱ spatulas triginta duas. a commissura renum (quod cumularo ^j dicitur) vsque ad inum muscarium ^k commissurae sunt duodecim. Sagulae ^l longicia vncias ^m duodecim; ab armis vsque ad brachiolum vncias sex, a brachiolis vsque ad genua longitudo continet pedem; ab articulis vsque ad vngulas vncias quatuor; in longitudinem ⁿ vel prolixitatem pedes sex. Haec eunetria ^o equi conuenit staturae honestae ac mediae. Caeterum ^p non dubitatur in buricis minora ista, & in priuiae formae equis esse maiora.

III. NERVORVM quoque numerus, qualitas, ac mensura pandenda est. A mediis naribus per caput, ceruicem, ac mediam spinam, vsque ad inum muscarium ^a descendit ^b filum duplex, quod continet pedes duodecim. duo ^c nervi in ceruice palnarii ^d continent pedes quatuor. ab ^e armis vsque ad geniculum ^f nervi duo. a geniculo vsque

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

[C. I.] Quae de ossibus eorum hic traduntur, non tantum a librariis corrupta, sed alioquin etiam parum accurata sunt. Meliora peti possunt, monteque iue Cl. Platneri, ex Caroli Ruini, Senatoris Bononiensis, *Anatomia del Cavallo Venet. 1790. fol.* Non hic in *persig. caecutimus*. a) spondyli ead. spondyli C. b) sex, spatulae & renum sunt octo. Videtur leg. a spatula ad renos. c) ad dimidium sex musculos habet: commissuras S. M. a renibus ad inum septem C. d) rugulae S. M. vid. Ind. rag. e) tibiae C. f) pumices duae S. M. vsq. ad pumicem C. g) tum inferiores C. h) in S. M. i) columellari F. M. S. M. vid. Veg. 4, 2, 2. l) mala XIII C. m) malaribus C. n) vsque — minuta om. C. o) Finunt s. v. CLXXX C. [C. II.] a) grado C. b) ma-

xillae — denas om. C. c) a cirro — a cirro om. S. M. d) singulae om. C. e) autem om. C. f) sunt inf. C. g) musculum S. M. h) subter arteriae duae id. i) ac supra inf. C. l) vid. 4, 2, 2 no. i. m) musculum S. M. n) rugulae longitudo XII C. ragiolae longitudo S. M. o) vncias — vncias om. S. M. p) longitudine vel prolixitudine C. q) geometria S. M. r) Caeterum. Non C. Caeterum enim non dubitatur, alicui esse minora, & alicui maiora S. M. [C. III.] a) ancarum S. M. b) descende pibum C. c) Platonena in C. d) ceruice vsque in armos vadit aliud, quod est pedes 1111. S. M. d) palnari continet C. e) Ab armis om. C. f) geniculos C. genua S. M.

vsque ad basin nervi quatuor. In prioribus sunt nervi decem, in posterioribus decem. a renibus vsque ad testes nervi quatuor. sunt in se omnes nervi triginta & quatuor.

IV. CONSEQUENTER venarum quoque indicandus est numerus. In palato venae sunt ^a duae ^b, suboculares duae ^c, in ^d pectore duae, de brachioliis duae, de ^e sub cirris quatuor, de ^f talis duae, de ^g corvis quatuor, de ^h feminibus quatuor, de femoribus vero ⁱ duae, de sub garribus duae, de ^j muscario una, venae ^k inatricis in cervicibus duae, sunt pariter venae vnde triginta.

V. AETATEM iumentorum ex dentibus aliisque signis oportet agnoscere, ne vel ^a ementes imperitiae ^b subeamus incommodum, vel curantes aegrotantis ^c ignoremus aetatem. Quia sicut hominibus, ita & equis, aliud convenit, cum ^d iumenta sunt ^e seruida, aliud cum senectute iam frigida. Manifestum est autem notas corporis ^f cum aetate mutari. Pullis enim biuiis, & sex mensium, medii dentes superiores cadunt, quos lactantes ^g vocant. cum autem quartum annum agere coeperint, deciditibus his ^h, qui ⁱ canii appelluntur, alios supponeunt. Deinde intra sextum annum molares cadunt. Sexto anno quos primo mutavit ^j, exaequat. Septimo omnes expleuntur ^k aequaliter, & ex eo cautos habere incipiunt dentes, nec ^l postea quot annorum sunt sciri ad fidem potest, nisi signis aliis, quae vsus edocuit. Decimo namque anno tempora cauari ^m incipiunt, & supercilia nonnunquam canescere. Duodecimo anno nigredo in medietate dentium apparet. Plerique adferunt, domitis & freno assuetis animalibus rugas, quae in labris sunt superioribus computandas, ita ut ab angulo ubi incipit ⁿ morsus, incipientes, vsque ad extremum labrum perueniamus. quia annorum numerum, rugarum numeris ^o ostendit. Postremo rugarum multitudine, tristitia frontis, deiectione ceruicis, pigritia totius corporis, stupore oculorum, palpebrarumque caluicie ^p senectus ipsa se prodit.

VI. IN permutandis equis vel distrahendis ^a, maximam fraudem patriae solet asserere mendacium. Volentes enim carius vendere, generosissimos fingunt. Quae res nos compulsi, qui per ^b tam diuersas & longinquas peregrinationes equorum genera vniuersa cognoscimus ^c, & in nostris stabulis saepe nutrimus, vniuscuiusque nationis ^d explicare signa vel merita. Nam ut viliora ministeria taceamus, equos ^e tribus vrbibus vel maxime necessariis constat, praeliis, circo ^f, sellis ^g. Ad bellum Hunniscorum ^h longe pri-

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

g) XXX C. [C. IV.] a) sunt om. C. b) temporales 11 inf. S. & C. c) in naribus 11, in cervicibus 11 inf. C. d) in naribus duae, in cervice duae S. M. e) de om. C. de sub cruris S. M. f) in S. M. de talis duae om. C. g) in S. M. h) in femoribus duae S. M. de sinuibus C. Sed distinguuntur hic haud dubie femina pars interior (summi pedis, & femora, exterior. i) vero om. C. l) (in cruribus) inf. S. m) & sunt omnes XXXII S. M. [C. V.] Conf. Colum. 4, 20, 4 vnde sua noster. a) sic S. M. & C. velamentis al. b) per imperitiam S. M. c) agrosius animalibus C. non male, ut ad Fabrum ostensum est. d) cum sunt seruidi C. cum viciidi & fruentes sunt S. M. & p. p. frigidi iid. Forte pro iumenta legendum iuuenta: ita certe sibi omnia recte respondebunt. e) aeratis cum corpore coni. Morgag. III, 42 ex Colum. f) la-

stentes malim. g) his om. C. h) mutauerunt, exaequant coni. Morg. l. c. i) exple aequaliter. Ex eo causos habere incipit C. l) sic C. Postea vero — scire — nullus S. M. Nec postea — scire — nullus al. l) cadere C. m) coeperit ead. n) numerus om. F. o) canicie S. M. cauione C. [C. VI.] a) distrahendis F. b) propter C. per (occasionem) — peregrinationes (adimus) S. c) cognouimus S. M. C. sed plus est cognoscimus. d) sic S. M. & C. equestribus al. Sed qui sunt illi tres vsus? Quod hi non apparent, ea ipsa mutandi causa sunt librariis. Nos statim illos restituerimus & explicabimus. e) sic C. circeis al. f) vel ad bellum ead. sellis al. sellis C. Nimirum in ipse tertius equorum vsus est, quod sellis apti sunt, ad vecturas nempe & gestationes itinerum molliores. Sellas equorum notas hoc tempore fuisse, certum, cum ad Sidonium Apollinarem, qui Con-

primo docetur vitilitas patientiae, laboris, frigoris, famis ^b. Toringos deinde ¹ & Burgundiones ¹ iniuriarum tolerantes. Tertio loco Frigilos ^m, non minus velocitate quam continuatione cursus iniucos. Postea Epirotas, Samaricos ⁿ, ac Dalmatas, licet contumaces ad freno, habiles ^o armis [ac bellis] asseuerant. Curribus ^p Cappadocum gloriosa nobilitas: Hispanorum ^q par vel proxima in circo creditur palma. Nec inferiores prope Sicilia exhibet circo, quamvis Africa Hispani sanguinis velocissimos praestare consueverit ^r. Ad vsu^m sellae Persis provinciis omnibus meliores praestat equos, patrimoniorum censibus aestimatis, tam ^s ad vehendum molles, & ^t pios incessibus, nobilitate pretiosos. Sequuntur Armeni atque Saphareni ^u, in qua ^x nec Epirotas Siculosque despecteris, si mores ac pulchritudo non deserat. Hunniscis ^y grande & aduncum caput, exstantes oculi, angustae nares, latae maxillae, robusta ceruix & rigida, iubae ultra genua pendentes, maiores costae, incurua spina, cauda filuosa ^z, validissimae tibiae, paruae bases, plenae ac diffusae vngulae. illa cauta, totumque corpus angulosum, nulla in clunibus ^a aruina, nulli in musculis tori, in longitudine magis quam in altitudine statura, propensior venter exhaustus, ossa ^b grandia, inacies grata, & quibus pulchritudinem praestet ipsa deformitas: animus moderatus & prudens, & vulnerum patiens. Persis ^c & statura, & positio ^d a caeteris equorum generibus non plurimum differt ^e, sed solius ^f ambulaturae ^g quadam gratia discernuntur a ^b caeteris. gradus est minutus & ⁱ creber, & qui sedentem delectet & ^h erigat, nec arte doceatur, sed naturae veluti iure praestetur. Inter ^h calatorios ⁱ enim, & eos quos totonarios vulgus appellat, ambulatura eorum ^j media est, & cum neutris ^k sint similes ^l, habere aliquid creduntur ab utriusque commune. His ^m sicut probatum est, in breui amplius ⁿ gratiae, in prolixo itinere senior ^o patientia, animus superbus, & nisi labore subiugetur ^p assiduo, aduersum equitem contumax. mens tamen ^q prudens, & quod mirum est ^r, in tanto seruire cautissime ^s decoris est obseruantior, incuruata in arcum ceruix ^t, vt mentum ^u recumbere videatur in pectore.

VII.

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

Constantini panegyristen, iam pronocauerit Lipsius, de Mil. Ro. 3. 7. In vsu militari ne Vegetii quidem aetate videntur fuisse; qui tacere ea de re non poterat de re militi 1, 18. Causas iam protulit Lipsius l. c. Igitur recte peculiare uelut a militibus pariter & Circenibus equis faciunt apti sellis. g) *Falcorum* S. M. *Hinnescorum* C. *Hinnescorum* retineri vult Barthius Adu. 11, 34 ratione non alia prolata, quam notos eo tempore fuisse Hinnos. Et sine sine antiquum Hinnorum pariam species, siue sedes recentiores, magna equos illorum hodie etiam laus tribuitur &c. h) Hoc loco inter exemplaria primae editionis diuersitas obseruatur: cum in altero ita interpunctum sit, vt supra posuimus; in altero autem ita, frigoris, famis toringos. Deinde. i) *dehinc* C. h) *Burgundios* S. M. m) *Phrygiome* an *Frissos* intelligimus, an neutros? n) *Zelameros* S. M. *Zelomosos* C. an *Sarmaticos*? o) *ac viles*, *armis* edd. *armis habiles adseuerant* C. (*tamen habiles sunt curribus*) post *armis* inf. S. *Puio* *habiles* dupliciter corruptum in *ac viles*, & in *ac bellis*. p) sic C. *curribus*. Cappad. edd. q) *Spanorum* C. r) sic C. *consequens* ad *vsu* edd. nisi quod S. M. ad *vsu* sellae Persici prou. omni. meliores. Praestat equos &c.

s) tam om. C. tamen S. M. t) *impigros incessu* C. *inceffus ipsius nobil. pret. consequuntur* Ar. S. M. u) *Suffumens* S. M. *Sofonens* C. quid si *Sopheni* t x) *parse* inf. C. y) *Hunniscis* F. *Hintruscis* (f. *Heir.*) S. *Buruscis* S. M. *Vaiscis* scr. *Hunniscis* C. z) *spinosa, validis, coxae, tibiae paruae, bases plenae* S. M. a) *cluribus* C. b) *et agredia* C. c) *Persis* S. M. *Per Naturam* C. d) *ita ausus sum reponere, h. e. Statura & positio eorum Persis f Persicis non differt &c. positione edd. positionem C. Poteras etiam ita, Persici & statura differunt. Certe e) differens C. f) *sola ambulatione* C. g) *genere, nam inf. C. h) Ciris* C. i) *celer* C. l) & om. C. m) *Nesio* quid sibi velis S. M. Pro verbis enim inter calatorios ponit, his sicut probatum est, in breui &c. n) *calatorios* C. Vid. Ind. in *Gutrenarius*: & no. ad Veg. 1, 56, 37. o) sic C. *neutri* al. vid. Morgag. IV, 43. p) *similis* — *credetur* C. q) sic C. vid. no. m. r) *amplior gratia* C. s) quid si *lenior*, *vt breuior* minor S. M. t) *subingatus, assidue* edd. u) sic C. & S. M. *mens, tumens, eld.* x) *eff. om.* C. y) *cante se detrahit curuata* C. *obseruantior & sylabam* in om. etiam S. M. z) *erunt anentum* C. a) sic C. & S. M. *mentum om.* al.*

VII. *ÆTAS* longæva Persis, Hunnificis ^a, Epirotis, ac Siculis: brevior Hispanis ^b ac Numidis. Frequens opinio est, Barbaricis nulla ^c adhibenda medicamina, quod vique adeo naturæ beneficio aegroti ^d convalescant, vt eis nocitura sit cura. Sed falsa erat ista persuasio. Nam quanto fortiora membra sunt, tanto diutius vivunt, si ex arte ^e veniens medela non desit. Spadonibus tamen inter auctores consiuit ^f sanguinem de matrice nunquam nisi forte ex nimia & extrema necessitate, tollendum: propterea quod calor maximam partem cum testibus amiserunt. De palato tamen si non impeditur negligentia ^g omnibus prope mensibus tam spadonibus, quam testiculatis, minuendus est sanguis. Adunilarii ^h vero si colibeantur a venere, nisi ⁱ demaricati ^j fuerint, cæcari sæpe dicuntur: quamvis eo anno quo admissum faciunt, non sit eis vena laxanda, ne generationi intentum corpus cura ^m geminae necessitatis exhauriat. Studiosis equorum quæ cura stabili, qui alimentorum cultus, quæ observatio ⁿ sollicitudo præstanda sit, ⁴ primus ac secundus indicat liber. Nunc decursis omnibus his ^o, quæ huius artis doctrina poscebat ^p, ad compositiones necessarium potionum medicamentorumque descendimus ^q, in quibus & explorata congestimus ^r, & ea, quæ non tam ad vitalem curandi, quam ob ^s caritatem emendi multo medicorum cupiditas inflauit, submovimus. Constat namque, non tam multis neque ^t pretiosis speciebus, sed paucis, & ad causam de qua agitur accommodis posse sanari. Primum igitur vt pingua sint iumenta tam ^u in curulibus ^v quam in sellaribus decet, deinde vt sana permanent, post vt aegroti curentur, confectiones (vt dictum est) medicaminum profereimus electas ex auctoribus multis, de ^w experimentis manifestissimis approbatas.

VIII. *TRADITUR* Chiron ^a ad reficienda iumenta vel curanda, hauc edidisse potionem, quæ ^b internos ^c exergeat morbos, quæ ^d tussim reprimat, vulsos ac ^e tussillos curet. Pisanae sextarii, lini feminis ^f heminam, croci unciam vnam, intestinum porcinum recens, quod longanem vocant, prius diligenter lotum ^g, vel acronem: quæ si in præsentia forte non suppetunt, laedinum caput cum pedibus ^h & intestinis ac ventre, & ⁱ diligenter quasi ad hominum usus curatum, in cacabum ^j mittis. ad des superioribus hyssopi fascies duos, cochleas germanas purgatas quindecim, bulbos quindecim, ficus duplices viginti, rutæ fasciculum vnum, baccarum lauri sextarium vnum tritum, dactylos virginii, allii purgati capita tria, sepi caprini uncias sex, pulegii sicci fasciculum. Quæ ^k omnia trita decoquis in aqua cisternina vel coelesti, donec liquefacta carne desuant ossa. sed aquam sæpius adicies ne ^m medicamentum usura constringat. Sed cum spissum videris, colabis, abiectisque excrementis & ossibus ⁿ, tracenti uncias tres pridie calida ^o insulas vt inturgescat & solui possit, adicies, passi sextarios tres, ova cruda sex, olei rosacii ova plena sex, butyri resoluti ^p uncias tres, anagallici ^q uncias

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

[C. VII.] a) Hunnifici edd. vñfici C. b) Spanis C. c) nullarum potionum adhibendam medicinam C. d) aegroti om. C. e) sic C. ex aere venientibus edd. ex aere vehementibus S. M. f) confectas S. M. g) neglig. C. h) emissarii S. M. i) sic C. S. M. ubi al. pro lectione, quam recipimus pugnat Veg. 1, 24. l) de matrice minuti S. M. m) ex minutione deficiat S. M. n) observatione C. o) his om. C. p) possidet edd. q) descendemus, ex quibus explorata C. r) con-

cessimus C. s) ad C. t) neg. om. C. u) quia in curulibus & sellaribus licet C. x) curulibus edd. curibus quam in salibus S. M. y) & C. [C. VIII.] Conf. 1, 56, 27. a) Cyro C. b) sic C. qua edd. c) interna C. d) lactescens C. Credo phthisicos hic latere. e) seme. r C. f) elorum C. g) suis inf. C. h) & om. C. i) novum inf. C. j) quæ om. C. m) nec ad mod. usuram consumat. cum C. n) addet inf. C. o) in calenda C. p) soluti C. q) symphyti trii S. M.

cias tres, amyli vncias tres, pulueris quadrigarii vncias tres, lomenti fabae [id est, farinae] sextarium. Haec omnia ita temperabis, vt per cornu de-
fluant, & sextarios singulos ieiunis animalibus per triduum dabis. & si volueris
septem diebus interpositis repetis, & das a capite potionem. Iumenta a morbis ¹ vindi-
cat & custodit: Gentianae, aristologiae rotundae, myrrhae troglodytis, rasurae ebo-
ris, & baccarum lauri aequis ponderibus puluis immixtus, ex quo grande ² cochleare
plenum sumis. Adde hyssopi triti scripulos quatuor, mellis vel passi vncias tres, vini
sextarium, gisui ³ resoluti passillum vnum, post ⁴ cursum siue post laborem conditi bene
piperati ⁵ heminam adicies, aestate roris ⁶ vel absinthii tantundem, & per os dabis
ad cornu. Si aestu animal fatigatur, pascam ⁷ cum pulegio trito misces, naresque & ⁸
faciem consonebis: oua quoque trita cum hemina vini veteris optimi faucibus infundes,
vt per ⁹ oui refrigerium vini ¹⁰ virtus accrescat. Maciem languoremque depellit, si se-
minulianis sulphuris cum myrrhae scripulis quatuor in puluere resolutis ouum crudum
& vini veteris sextarius addatur, frequenterque per fauces detur: Diapente ¹¹ est (vt ¹²
supra retulimus) necessarium pluribus ¹³ causis ac morbis, & semper diligenti confectione
seruandum. Gentianae, aristolochiae rotundae, myrrhae, rasurae eboris, & bacca-
rum lauri, de recentibus speciebus in vnum reductis minutissimis puluis, ex hoc breui-
tibus plenum cochleare cum tribus vnciis mellis, & aquae tepidae sextario, in qua radi-
ces iunci, & apium sufficiens decoctum fuerit, per os dabis, ita vt triduo similiter ¹⁴ cura
procedat. Idem pukis si ultra cochlearium cum sextario vini veteris, & olei viridis ¹⁵
hemina detur, animal a quibuslibet venenis, vel serpentum, aut bestiarum moribus
liberat. Cui si piperis atque pulegii, nec non etiam cymini pulueris, aliud cochleare ad-
dideris, & cum vini veteris sextario dederis, onine frigus expellit.

IX. Tussim quoque insanabilem cura ¹⁶ cum hemina passi, & tribus vnciis
olei & ouo crudo, si ¹⁷ per triduum defundis ¹⁸ faucibus, addito fabae polline, & foeni ¹⁹
Graeco binis cochlearibus. Praeterea valde tussientibus prodest, fabae frixae sextarius
sine sale coctus ²⁰, sepi caprini vnciae tres, butyri ²¹ vnc. 3, allii purgati capita tria de-
cocta ²² cum succo ptisanae, data per triduum. Quo medicamento validius creditur: ²³
ficus siccae pondera duo, foeni Graeci sextarium, tracenti vnciam, pridie in ²⁴ calida in-
fusa, anagallici ²⁵ vnciam, rutae viridis fasciculum, apii fasciculos tres, pariter in aqua
diutissime decoques, & faucibus per triduum defundes ²⁶. Curare etiam vulvos creditur, ²⁷
si septem vncias cineris mundissimi ²⁸ colligas, addasque ²⁹ olei vncias tres, bulbos tritos
septem, anagallici vnciam, butyri ³⁰ vnciam, sepi caprini vnciam, mellis vncias tres, plan-
taginis viridis iritae vncias tres, passi heminam, ptisanae vel ³¹ lini feminis heminam:
quae ita temperata vt per cornu defluant, per triduum, vel vt ³² necessitas cogit per plu-
res dies, ieiunis ³³ singulos sextarios dabis. Desperatam tussim saepe curauit potio ³⁴
ac facilis: pulueris ex faba vncias sex, pulueris ex foeno ³⁵ Gracco vncias sex, emulae
tunfae

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

r) morbo resistit. a) grandem cochlearium C.
t) gysui C. Mihi N. L. vid. Ind. Fac passillos
penatos quemlibet vni. 1. ex quibus vnum S. M.
u) etel tursoferatio lauorem conditum bene pi-
perati C. x) praeparati F. M. S. Al. add. Mor-
rag. II, 21. y) rosae sine C. olei rosati S. M.
a) pro vescam. a) ouu lene ref. C. b) vino ve-
tus adcr. C. c) sic C. diapinton al. d) quod C.

S. M. e) plurimis C. f) sumis C. [C. IX.]
a) sic S. curas al. b) si ouu. C. c) defundas C.
d) sic C. fornugraeo al. e) cellas, fini C.
f) bus, v. 3 om. F. g) & inf. C. h) in videtur
exqituu. i) symphyti S. M. l) dabis C. m) (ex
vltimo) inf. S. ex vltimo praeponi C. n) se inf. C.
o) butyri hic & al. C. p) & C. q) si C. r) ie-
iunis ouu. C. s) foenigr. add.

tunfae siccae ^t pulueris vncias sex, pulueris anagallici ^a tunfi vncias tres, butyri vncias sex: quae omnia cum tribus boni vini sextariis additoque ^x passii sextario vno semis ^y, pariter agitas, & vni equo ieiuno ante lucem bina cornua per os dabis ^z, donec omnino ⁵ ebibat ^a potionem ^b. Curam quoque non parum profuisse experientia docuerunt, hac ratione compositam. Fabae frixae sextarium sine sale decoques, addesque ^c sepi hircini ⁶ resoluti vncias tres, butyri vncias quinque: in mortario deteres vniuersa. Praeterea foeni Graeci sextarium beue purgatum seruere facies, primamque aquam inter initia seruo-
ris ^d effundes, addesque aquae sextarios quinque, pinguislimas Caricas viginti, & liqui-
ritiae ^e vncias quatuor ^f, pariter decoquas, donec aqua ad tres ^g sextarios redigatur.
tunc ^h in mortario deteris foenum Graecum, liquiritiam ⁱ & Caricas, misclesque cum
⁷ faba, superfundis etiam calidam ^j in qua Caricae cum caeteris coctae sunt: conteupera-
tisque ^k omnibus, si liquor spissior fuerit, tantum passii addes, vt per cornu facile pos-
sit exire. diebus pluribus ex eo per os singulos sextarios tussientibus dabis.

X. Cossos ^a, vernies, vel tineas, caeteraque animalia ventris extinguit, si
hemina cineris ex oliuae ^b ligno arido collecti, cum hemina olei viridis per triduum
² dabis ^c ad cornu. Alia quoque confectio, sed ^d quae saepe mortiferam liberat passionem,
pulueris ^e fantonici, itemque ^f absinthii Pontici, nec non lupini crudi, & herbae centau-
reae, & erui pollinis, & seminis raphani binae vncias mittis, addisque cornu ceruini vn-
ciam ^g, sinopidis Pontici ^h pastillos tres, opopanax sentiuicium, vini tenetani ⁱ vel al-
terius austeri sextarios duos, olei viridis sextarium, quae tepesfacta ita animali defundis, vt
per os cornu accipiat, in cliuo ^j constitutum, quatenus succus facilius ad interiora per-
ueniat. Postero die ideum animal prouum confluatur in cliuo, & per clysterem ^k illi-
us tepidae potionis sextarius ingeratur ^l, quatenus alternis diebus ex vtraque parte iniecta
potio coagulare ^m, quod appellatur, possit infundere, in quo illae noxiae bestiolae co-
⁴ guntur ⁿ, & pertuso ventriculo excruciatia doloribus animalia perimunt ^o. Est & tertia
confectio non minus valida: Radicis capparisi Siculi, vel baccas ^p cum foliis ad vnam li-
bram deteris, pariterque ^q commiscues, addisque ^r aceti sextarios duos. Quod medica-
mentum interdum per os (sicut superius ^s dictum est) interdum per intestinum iniicis ani-
mali, vt internos hostes potionis austeritate consumas.

XI. ADVERSVM omnia genera morborum salutaris confectio praeparanda
est, vt inter ipsa initia ex conditis possit occurrere. Cassa ^a est enim medicina quae fera
est.

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

t) siccae om. S. u) siccat & inf. C. x) ad-
detur C. y) semis om. S. M. z) defundes C.
a) bibat C. b) Potionem ad sequentem perio-
dum refert S. c) eo inf. C. d) seruere edd.
e) hirciniae C. verum est ghyrrhizae. f) 3. C.
X. S. g) quatuor S. M. & C. h) sic C. tunc
om. al. i) cum Caricis & hirciniae C. h) cal-
dam C. m) sic C. comparatius al. [C. X.]
a) Ad Cossos C. b) solibe ligno viride collecto C.
c) dederis ad cornum C. d) sed aquae S. eadem
quia C. quae eadem S. M. e) puluerem C. f) ir-
ab. Pont. om. C. g) opii sem. inf. C. (apii semi-
nis vnciam) inf. S. h) pro Ponticae. i) teni-
bati C. vid. Morgag. IV. 47. h) delini S. M.
m) (intestino) inf. S. n) inrigatur C. o) longu-

nam S. M. quae glossa est non accurata. vid.
Ind. V. coagula. p) congregatur C. & S. M.
glossa. q) sic C. & S. M. perunt al. r) lauris
inf. C. s) par. comm. om. C. 1) eo sext. turis,
capparisi emin. [h. e. hemina] quoque seminis eruae-
riandri, & emin. turcii & emin. seminis eruae-
deseres pariterque inf. C. (sextarium vini, cap-
parisi hemina, & seminis eruae, tere simul, mis-
ce addens aceti 11—S.) inf. S. u) superius om. C.
[C. XI.] a) sic S. M. Cassa enim medicina
quaerenda est al. Cassa est enim med. quae ser-
uanda est C. Ne fera sit medicina, & ob id
ipsum vana atq. cassa, ex conditis h. e. in vsum
repositis medicamentis debet occurrere.

♂. Myrrhae ^b libram, turis maseuli libram, mali Punici corii ^c tunsi libram, piperis vncias tres ^d, croci vncias tres, acaciae rufae felibram, Cadniae ^e botryodis felibram, resinae ^f vstae felibram, absinthii Pontici ^g felibram, pulueris serpylli felibram, betonicae ^h felibram, ceixurae felibram, sagapeni felibram, saxifragae felibram, peucedani felibram. quae omnia bene tunsa & cribrata in ⁱ mellis optimi tribus sextariis misceas, & ad carbonem leniter ^j paululum coquis, post in vase stagnae vel vitreo condita ^k seruas, ex qua confectione morbidis ^l si februnt, ad ^m diem singula cochlearia maiora ⁿ cummulata cum hemina aquae tepidae, & olei floris tribus vnciis dabis. Quod si absque febre sunt morbidum, vel conualescere iam ^o coeperint, cum vino & oleo plurimis diebus dabis, donec animal liberetur. quam validissimam, & approbatam ^p noueris potionem.

XII. SUFFIMENTORVM compositio fascinum pellit, lustrat animal, fugat daemones, submouet morbos. Odor ^a namque fumi ac spiritus per os ac nares ingrediens, penetrat ad viscerum ^b omnes recessus, ac curat saepius loca, quae potiones non potuerunt curare ^c. Etiam ^d in hominibus suffimentorum vapor praecipue sequitur. Denique ^e desperatos & periculosissimos morbos, auctores ^f mulo medicinae adferunt, non ex pabulo ^g aut aquarum vitio, sed aeris corruptione descendere ^h. Et ideo facilius languorem quem pestilens morbus ⁱ ingessit, suffimenti ^j salubris huius curat afflatus. At talis compositio suffimentorum. Sulphuris viui libram, bituminis Iudaici li-³ bram, opoponacis ^m vnciam ⁿ, galbani felibram, castorei felibram, ciceris ^o crudi felibram, albitis felibram, salis Ammoniaci vncias tres, rasurae cornu ceruini vncias tres, sinopidis ^p vncias tres, gagatis foeminae vncias tres, lapidis gagatis vncias tres, lapidis ematit ^q vnciam vn-⁴ nam, lapidis sideritis vnciam vn-⁵ nam, lapidis argyritis vnciam vn-⁶ nam, caballiones marinos septem, stellas ^r marinas quatuor, pilas ^s marinas septem, caudas ^t marinas septem, vogues marinos septem, vuae marinae vncias tres, medullae ^u tediae piueae pondera ^x tria, cedriae pondera ^y tria, picis liquidae pondera ^z tria, ossa sepiae septem. haec siccata pariter de-⁴ teruntur atque miscentur. ex quibus vnum cochleare, cum ^v opus fuerit, viuis carbonibus aspergis, & cooperto ^w capite, vt fumum per os naresque suscipiat, animal suffit. Quod suffimentum praeter curam iumentorum, sanat incurrentes ^a hominum passiones, grandinemque depellit, daemones abigit ^b, & lacuas.

XIII.

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

b) troglitis inf. C. h. e. troglitis vel troglodyti-
dis. c) corium tunsum felib. C. d) sex C.
e) cathimiae butrosi F. S. & in marg. Casmiae.
Casmiae horrii C. Nostra lectio debetur inge-
nio Cl. Morgagni I P. 48. & videramus ita le-
gendum 2, 22, 6, f) res. vstae om. S. M. nec v-
stum C. quae forte glossa est Cadniae, de qua
vid. Diof. 1, 84. g) Pontici om. C. h) Vetto-
micae C. i) in om. C. l) leniter edd. m) re-
condita C. n) animalibus si etiam C. (etiam)
inf. S. C. o) diebus singulis S. M. p) minora C.
q) sic C. etiam al. r) probatam C. [C. XII.]
Conf. Veg. 1, 19 & 20. a) odoris n. fumus C.
b) sic & S. M. vlcium al. c) nec tangere inf.
S. M. d) Sic tussis etiam in omnibus suffimento-
rum praecipue vapore sanatur C. sicut etiam in
hominibus suff. vapore pr. sanatur S. M. e) de

quibus C. f) aut sicut mulo medici edd. nobis-
cum C. g) stabiuli C. h) descendentes edd.
i) ventus ingessit C. l) suffimentorum salubri
curatur adflatus. Cuius talis est compositio. Sulph.
C. m) apoc C. n) vnciam om. C. o) cice-
ris — al. sel. om. C. aris crudi sel., sulphuris
vnam, therbintinae sel., salis S. M. p) lapidi
gagatis foeminae & maris ana vnc. tres S. M.
lapidis gagatis masculi vnc. 3 lapidis galactii vnc.
lapidis ematit vnc. 3. q) h. e. haematitis.
r) stellas C. stincos, caballor marinos ana vnc.
VII. S. M. s) sic C. pallas al. t) caud. mar.
VII om. C. u) medullam C. modullae edd.
pinea, cedriae ana pond. 3. S. M. x) lib. C.
y) si C. z) operto C. a) & intusruantes C.
b) abicit & umbras fugat C.

XIII. QUADRIGARIVM puluerem vocant, qui ex diuerso pigmentorum genere mixtus & per se adiuuat animalia, & aliis potionibus pro modo vel curatione misceatur. Huius Chiron^b talem compositionem saluberrimam credit: Tracanti pondera tria, aloës^c vncias sex^e, myrrhae vncias sex, & $\frac{1}{2}$ fⁱ, costi vnciam vnam, & $\frac{1}{2}$ fⁱ, amomi^f vnciam vnam, & $\frac{1}{2}$ fⁱ, cassiae^g vnciam vnam, & $\frac{1}{2}$ fⁱ, gentianae^h libram vnam, aristolochiae libram, centaureae libram, betonicae libramⁱ, saxifragae libram^m, samfuci libram, opiiⁿ libram, abrotani libram, eupatorii vncias sex, cardamomi vncias sex, solii vncias tres, spicae nardi vncias tres, spicae Celticae vncias sex, asari libram, dauci vncias tres, castorei vncias sex, opoponacis vncias sex, galbani vncias sex, struthii^o vncias sex, panacis radices vncias sex, liquiritiae^p vncias sex, absinthii^q fustes tres, succi herbae perillerei siccae & cribrate vncias quinque, haec omnia pariter conteres, & diligentissime^r in vase vitreo vel stagneo seruabis. Pelagonius vero^s quadrigarii pulueris eiusmodi composuit confectiorem: Cinnamomi, spicae Syriacae, spicae Indicae, croci Siculi, myrrhae Troglodytis, scienci^t, piperis nigri, piperis longi, mannae^u croci, betonicae, cassiae^x nigrae, triflaginis, solii, nardi, lenitisci^v, cepe Indici, nardi^w, storacis, acori Pontici^x, turis masculi, irisillyrica, thymii Cretici, piperis albi, calami aromatici^b, asari Pontici, petrosilini, mannae croci mali terreni, gentianae, rosae aridae, cassiae fistulae, emulae: omnia aquis ponderibus pro modo animalium misces, conteris, cribras, in pyxide^c vel vitreo dolio condis, & cum opus fuerit, singula cochlearia, vel amplius, si vires^d patiuntur, iumentis singulis dabis, addito vino & oleo. Iuterdum aliis potionibus misces, si ratio artis vel cura mandauerit. Absyrtus quadrigarium puluerem hac ratione composuit: Folium, spica nardi; crocus, piper album, piper longum, piper nigrum, opoponacis radix, cassiae dafnita^e, cassiae marmalit^f, cassia^g nardina, irisillyrica, apii semen, malum terrae, peucedanum, sabina^h, gentiana, herbaⁱ rosina, thymum, myrrha, trixago^j, costum, tus masculum, gessē mantium^k, malum Punicum, calami aromatici^l.

rola

VARIETAS LECTIIONIS ET NOTAE.

[C. XIII.] Conf. Hippiatr. Ruel. p. 113.
a) curae ratione C. b) Cyro C. c) dedis C. S. M. d) aloë S. e) septem S. M. f) $\frac{1}{2}$ rom. C. g) Armoniaci ead. nobisc. C. Amomi, myrrhae, costis, cassiae ana vnc. VII. S. M. h) cassiae S. M. i) gentianae, aristolochiae, meliloti, cent. beten. saxifr. cymarites, sinapis succi, hyssopi, abrot. ana lib. 1. Eupatorii, cardamomi ana vnc. VI. solii, spicanardae, ana vnc. 111, spicae Celticae vnc. VI, asari lib. 1. dauci vnc. 111, Castorei, opoponacis, Galbani, stricii, radices panacis ana vnc. VI, liquiritiae, aristolochiae longae ana vnc. 111, absinthii fasciculos 111, succi peristereo cyathos duos, radicem peristereo vel foliorum pulueris vnc. VI. Haec de. S. M. l) meliloti lib. 1 inf. C. m) syennanthi lib. 1 C. h. e. schoenanthus. n) hyssopi C. h. e. hyssopi. o) pro struthii. p) linginae C. glycyrrhizae verum. q) aristolochiae longae vnc. 111, absinthii fust. 111, succum herbae peristerei cyathos duos, radices vel furesulos ipsius herbae peristerei siccae & cribrate dracmas 6. Haec omnia C. r) diligenter seruabis C. s) quoque C. Hinc reliqua om. S. M. t) Leg. schoeni iubente etiam

Morgag. IV. 49. vel schoenanthus, siquidem schenator C. u) Xylecinnamomi, cassiae, betonicae, cassiae nigrae C. x) catiae ead. cassiae vel acaciae Morg. l. e. priorem tuctur, ut vidimus C. y) sic C. lentici ead. quae adiungunt etiam 1. quod alias id est significat. Viderint igitur de synonymia hac, qui id agunt. z) nardi, stor. om. C. a) mentum inf. C. b) Syriaci C. c) piri dem vel vitreum dolium condet C. d) animalium inf. C. e) sic C. nidafensis. Lectiorem nostram aperte firmat Diosc. 1. 12. f) forte ex Diosc. l. e. leg. musliis: asmalitae C. g) cassiam nardinam, irisillyricam C. adeo solenne est semibarbaris vel holobarbaris potius, componere hoc nomen, quod veteres distinguunt, & credidit, etiam Vegetius. h) radicem herbae Sabinae C. i) herbam clerusimam, pernam C. l) trixaginem C. m) gessentem eumem iuncum panicum C. Haec quidem monstra sunt, quae ferre $\kappa\alpha\tau\alpha\sigma\tau\alpha$ facluit in fine operis patientiam nostram, adeo vt ne ad vnum quidem casum redigere species coniunctas liceat, tanto minus, eum nihil vquam cerri appareat.

n) misce

rosa sicca, ruta agreßis, petroselinum, aristolochia longa, amomum, calamum Syriacum, herba Artemisia. haec omnia pro numero animalium praeparas, aequis ponderibus intermiscēs & tundis, cribrasque & seruabis, aduersus passiones vsurus.

XIV. CAUSTICVM humectata siccatur, laxata constringit, luxata parat, laesa confrinat. Huius Chiron talem compositionem demonstrat. Bituminis Iudaici pondera duo, bituminis Apollonii pondera duo, mannae turis vncias sex, bdellii Arabici vncias duas, medullae cerninae pondera duo, propoleos vncias duas, galbani vncias duas, guttae floracis vncias duas, cerae communis pondera duo, resinae cauealis libram vnam, visci Italici vncias tres, apochymatis vncias duas, succi hyssopi vncias duas, guttae Ammoniacae vncias duas, picis Brutiae libram [liquefacienda liquefac, puluerem aliorum addens agita & coque, ut sit vna substantia, quo vteris aduersus vesicas & suffusiones, quae nascuntur in genibus & tibiis, & nodis, & articulis: & glandulas & ossilaginem curare creditur.] Pelagonius causticum, quod suffusiones vesicasque siccaret in genibus vel articulis, hac ratione composuit: Cerae Punicae libram, resinae pondera duo & semis, galbani vncias tres, asphalti Iudaici pondera duo, myrrhae secundariae pondera duo, bituminis libram, Armeniaci vncias sex, colli vncias sex. Verum caetera decoquunt in cacabo fictili nouo, qui cum refrigerit, addis asphaltum & Armeniacum & colsum pro mensura, quae scriptum est, tritum ad modum farinae, & agitabis, & iterum coques, ut sit vna substantia, quo vteris aduersum venas & vesicas, & suffusiones, quae nascuntur in genibus, aut in tibiis, aut inter nodos, aut in articulis, vsque eo ut ossilaginem curare credatur. Malagma quoque causticum hac voluit ratione componi. Picis pondera duo, cerae pondera duo, galbani vncias tres, resinae libram, adipis taurinae pondera duo, bdellii vncias septem, thuris pollinis vncias tres, resinae terebinthinae vncias sex, visci pondera duo, glutis vncias tres. Absyrtus huiusmodi causticum hac ratione composuit, glandularis resinae frixae

VARIETAS LÉCTIONIS ET NOTAE.

n) misces C. o) cribratasque seruabis, ad diuersas pass. C. [C. XIV.] a) laxa reparat C. reparat etiam coniectat C. Morg. IV, 50. b) Cyron C. c) demonstretur. Sulfur Iud. C. d) Smyrnae turis ana vnc. VI, Bdellii vnc. 11, Cerae propoleos vnc. 11, oppenacis vnc. 11, castorei, galbani, styracis ana vnc. 11, medullae cerninae pond. 11, axungiae pond. 11, resinae pond. 11, terebinthinae lib. 1, resinae abietis lib. 2, visci vnc. 11, S. M. e) videllae Arabicae C. conf. 3, 28, 4. f) cerae propolis vnc. 2, apopnacis vnc. 2, castorei vnc. 2, galbani vnc. guttae floracis vnc. 2, medullae cerninae p. 2, cerae communis p. 2, axungiae p. 2, resinae frixae p. 2, resinae terebinthinae lib. 1, resinae vecuminae lib. 1, resinae abietis lib. 1. g) propolis add. vid. ad 3, 11, 3. h) cabialis add. vid. Ind. i) apexima add. apexima C. M. nobiscum ipse C. vid. Ind. h) Armen. add. m) britias C. britiae al. nos sequimur rationem & Morgag. IV, 64. n) inclusa Inf. S. M. o) Penticae C. p) visci Campani p. 2. inf. C. q) Anon. C. Armon. al. Vnde auct. su-

mus Armeniacum hic & aliis aliquot locis reponere, quod illud pigmenti genus ad Malagmas in primis commendatur. Quamquam non iam Medica ratione vitetur, (consilium licet quo tempore haec scribebamus Principibus H. Stephani) quam Grammatica, cum Armeniacum sine substantiuo alio dici constet, Ammoniacum saltem non item. Ne quid tamen dissimulemus, etiam Ammoniacae guttas, suffummentum item Ammoniacum in collyriis apud Aeginetam saepiuscule obseruamus: ut adeo tanto minus excludere plane audeamus Armeniacum, quicquid illud tandem sit. Quin cum haec iam tradita essent typographis, obseruo luculentum de Ammoniaci, ferulae liquore locum Dioscor. 3, 98. qui facit, ut mutationis illius iam suppedeat, certe perniteat. Vid. Index. r) quas c. refrigerat C. e) venas & om. C. t) inter nodis C. h. e. inter nodis. u) in om. C. x) etiam inf. C. y) sic C. credantur al. z) videllae vnc. 3 C. a) thur. p. v. 3 om. C. b) guttae C. glarinis coni. Morg. IV, 50. Sed etiam glutis vel glutis bonum. Vid. Ind. c) ad curam C. d) glandularum C.

fixae vncias tres ^c, picis durae vncias tres, bituminis Iudaici vncias tres, euiscis ^f vncias tres, galbani vncias tres, bituminis Graeci vncias tres. haec omnia in vino ^s decoquis. Bitumen vero contundis, & superimmitis ^b.

XV. COMPOSITIO malagmae ad tumores ^a duros & veteres. Galbani vncias duas, resinae libram, Armeniaci [†] selibram ^b, picis Brutiae ^c selibram, cerae libram ^d, olei quod temperare possit. Item malagma ad tumores duros, & veteres. Galbani libras duas, Armeniaci [†] selibram, resinae terebinthinae selibram, opopanax libram, storacis libram, cerae rufae libram, bdellii ^e libram, piperis albi vnciam vnam, baccae lauri libram, piperis longi vnciam vnam, picis Brutiae ^c selibram, olei irini quantum sufficit.

XVI. COLLYRIUM fistulare, quod conficitur vt ^a mittatur in fistulas vulnorum quae ab initio curata fuerint negligenter. Formatur autem ^b mensuram ipsius fistulae, vt cum immissum fuerit eandem possit implere, vt celerius iam ^c consueta duritie, caro vix ducat solidam cicatricem. Misy libram, seculae libram, aeruginis libram, chalcitis libram, cymini vncias sex, teres cum aceto, vel collyria facies. Item aliter componitur collyrium fistulare: Misy, aeruginis, chalcitis libras singulas, mellis vncias sex, zungitis ^d pondera duo, coquas ^e ex vino veteri, pastillosque inde ^f facies fistulis inferendos.

XVII. COMPOSITIO malagmae crudae. Calcis viuae libras duas, sinapis ^a Alexandrini libram, ficus ^b siccae vncias sex, axungiae quantum ^c sufficit, immisces ^d, contundis, & veris.

XVIII. COMPOSITIO syncrismae, Cerae rufae ^a pondera duo, resinae frixae pondera duo, olei laurini libram, sepi taurini libram, axungiae libram, medullae ceruinae libram, olei ^b Cyprini, aeruginis, hyssopi, axungiae veteris libras singulas: haec omnia ^c pariter ad carbonem decoquis ^d & veris.

XIX. TRAUMATICVM medicamentum curationi vulnorum valde conuenit. Nam absunta ^a putredine viuam carnem ad sanitatem reducit ^b. Huius est talis compositio. Misy libram, chalcitis pondera duo, aeruginis libram, pariter colabis, & supra tegulam ^c in ignem ^d pones, & coques vt rubeum fiat. Post in mortario teres, & ad similitudinem farinae puluerem facies. Deinde duos sextarios mellis in olla noua coquis

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

^c resinae asturicae (quid si Estruscae de qua Diosc. 1, 92) vnc. 3, resinae terebinthinae vnc. 3, cerae vnc. 3, picis durae vnc. 3, bituminis Iudaici vnc. 1, dauici vnc. 3, bituminis Graeci vnc. 3, galbani vnc. 3. ^f visci conii. Morgag. IV, 42. ^g vnum C. ^h superimmitis C. [C. XV.] ^a tumorem nervorum. Galb. C. pro duris etiam nervorum S. M. [†] V. ad 4, 14, 3 no. 9. ^b lib. 1 C. ^c sic S. M. britiae C. britiae al. add. Morgag. IV, 64. ^d selib. C. ^e videllae C. ^f quod satis est C. [C. XVI.] Conf. 2, 26, 2. ^a immittatur, om. vt C. ^b in C. ^c iam om. C. ^d laetis F. M. S. M. longitiae C. Est

lonchitis herba, sed cuius usum medicum ignorare se ait Dodonaeus. ^e coques cum C. ^f inde om. C. [C. XVII.] In hoc & proximo capite, quae lemmatis locum occupant ad contextum ipsum redire, h. e. in locum suum, iussu. ^a sic C. qui firmat adeo coniecturam Cl. Morgagni IV, 11. ^b picis C. ^c quod C. ^d & vnum contundes C. forte in vnum. [C. XVIII.] Vid. ad princ. c. 17. ^a Afrae C. ^b olei Cypr. lib. 3, aeruginis lib. 1, axungiae vet. lib. vnam S. M. ^c omnia om. C. ^d coques C. [C. XIX.] ^a consumta S. M. ^b adducit C. ^c tegulas C. ^d igne C.

quis cum vino, & cum feruere *f* coeperit *f*, puluerem supra scriptum agitabis, & pariter decoques: refrigeratoque ad cancrumatas *b* plagas, ad *f* famicem & cicatrices reducendas vteris. Traumaticum quoque hac ratione componitur: Misy, cathimiae *f*, aloës *z*, acori libras singulas, aeruginis libras duas, chalcitis libram, mellis libras duas in olla noua decoques, refrigeratoque vteris.

XX. MALAGMAE quoque istiusmodi *a* compositio approbata *b* est. Mellis libram, galbani, storacis *c*, bdellii *d*, piperis albi singulas libras, Armeniaci *e* pondera duo, medullae ceruinæ, baccarum lauri ana libram, thuris pollinis vncias duas, sepi caprini vncias quinque.

XXI. MALAGMAE quoque medicamentum hac ratione componitur: Armeniaci *a* vncias tres, cerae libram, nitri floris vncias duas, resinae terebinthinae pondera duo, storacis vncias tres, baccarum lauri vncias sex, olei Cyprini vncias tres *b*, olei laurini vncias tres, medullae *c* ceruinæ vncias sex, olei rosati vncias tres, adipis aserinae *d* vncias sex, hyssopi vncias quatuor, adipis *e* ceruinæ vncias sex, opopanax vncias sex, piperis albi vncias duas, galbani vncias tres, axungiae veteris libram, aceti acerrimi heminani, thuris masculi vncias quatuor.

XXII. ABSYRTVS compositionem *a* anacollimatis eiusmodi composuit & prodidit: Floris nitri sextarium, opopanax vncias tres, croci Siculi vncias duas, piperis albi vnciam *b*, pollinis turis vncias tres, cochleas confusas decem, bulbos viginti, auellanas viginti, quae omnia confusa & permixta, si aceto temperaris *c*, diuulsa coniungis. Efficacius tamen est, si locis *d* dolorosis emissum sanguinem ipsius animalis adideris. Compositio synchrismae *e*. Storacis vncias quatuor, Armeniaci *f* vncias tres, medullae ceruinæ vncias duas *e*, olei glaucini *b* vncias sex, olei Cyprini vncias tres, seu taurini vncias tres, resinae terebinthinae vncias quatuor, adipis vrsinae vncias tres, adipis leoninae vncias quatuor, propoleos *i* vncias tres, olei veteris vncias sex, axungiae veteris libram, olei Sabinenis *j* libram, opopanax, galbani vncias tres. haec ad carbones lentis vaporibus decoquuntur, & vncionem saluberrimam praestant.

XXIII. COMPOSITIO malagmae crudae talis est. cerae Punicae selibram, Armeniaci *a* selibram, bdellii *b* vncias tres, storacis vncias duas, sagapeni *c* vncias quatuor, thuris pollinis vncias sex, olei veteris vncias quatuor, propoleos *d* vncias duas, medullae ceruinæ vncias sex, sepi taurini vncias duas, resinae fraxinae vncias duas, adipis vrsinae *e* vncias duas, adipis leonis vncias duas, opopanax, baccarum lauri, ana vncias duas,

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

e cum vino om. C. *f* bene C. forte fuit ferber. *g*) adiciet inf. C. *h*) cancrumatas, plagas C. *i*) & famices vel ad cicatricem C. an vomicae hic latent? *j*) cadomias legendum videatur, vi 2, 22, 6 & 34 &c. Castinao C. *m*) aloës eumnes lib. 1, aerug. &c. reliquis om. C. [C. XX.] *a*) basilicæ add. in lemmate. *b*) probata C. *c*) storacis om. C. propoleos substitit. *S. M.* *d*) videllae C. *e*) vid. ad 4, 14, 3 no. q. [C. XXI.] Hoe & tria proxima capita om. *S. M.* *a*) vid. ad 4, 14, 3 no. q. *b*) olei ydrini [fortirini] vnc. 3, olei rosati vnc. 3 inf. C. *c*) medullae — vncias 3 om. C. *d*) asarinas C. *e*) medullae C. vid. no. c. [C. XXII.] *a*) compositiones anacollimatis C. in

penultima poscit analogia: est enim ἀνακόλλημα. Sed ioraetabant librarii & ipse forte Vegetius. *b*) semunc. C. *c*) tempore, diuulsa coniungit C. *d*) de locis dolentibus C. *e*) sic C. synchrisma al. debebat synchrismatiz. *f*) Vid. ad 4, 14, 3 no. q. *g*) turis pollinis vnc. 3, oleum laurinum vnc. 2, inf. C. *h*) leg. vid. glaucini vid. Ind. *i*) propulei F. propolei C. nobiscum ratio, eiusque interpres Morgag. IV, 52. *j*) sic C. & Morg. IV, 52. Saurerius al. [C. XXIII.] *a*) vid. ad 4, 14, 3 no. q. *b*) videllae C. *c*) sic C. sagapini *d*) propulei F. populei S. propolei C. nobiscum Morgag. IV, 52. *e*) vrsini — leonini C.

Hhh hhh h 3 .

f) resinae

duas, olei Cyprini uncias quatuor, gentianae uncias tres, resinae Colophoniae uncias
 2 sex, galbani uncias sex *f.* Item alia compositio malaguae: Cerae & Armeniaci *b* ana
 libram, storacis uncias sex, sagapeni uncias tres, thuris pollinis uncias tres, medullae
 ceruinae uncias quatuor, opii *c* Hispani uncias duas, propoleos *d* uncias quatuor, sepi
 capriui uncias sex *e*, galbani uncias sex, picis Brutiae *f* uncias quatuor, resinae terebinthi-
 nae uncias tres, resinae fraxinae uncias quatuor, aceti acerrimi uncias quatuor, olei lentiscini
 uncias sex, olei irini uncias quatuor.

XXIV. COMPOSITIO malaguae ad vliques. Salis Afri libram unam, bul-
 bi libram, nitrum *a*, sulphuris libram unam, mysi libras duas, olei libram. his coctis
 diligenter, vteris.

XXV. COMPOSITIO malaguae ad neruos. Sulphuris viui, aluminis, resi-
 nae, picis Brutiae ana libram unam, cerae pondera duo, medullae ceruinae libram unam.
 haec omnia pariter diu agitas aut verberas.

XXVI. COMPOSITIO traumatici *a*. Gallae uncias quatuor, aeris vsti vuci-
 as tres, corticis mali Punici *b* uncias tres, nully uncias quatuor, vini unciam unam, aceti
 uncias tres, in olla noua excoquis & vteris.

XXVII. COMPOSITIONES *a* collyriorum Absyrti, Pelagonii, Chironis-
 que *b* subiectimus. Ad album enim de oculis tollendum *c* & abstergendum Absyrtus tra-
 didit *d*: nuces auellanas *e* combustas donec redigantur in cineres, in mortario deteres, ad-
 desque manna thuris idem pondus, quae diutissime trita, & *f* melle optimo *e* adiecto
 2 comprehendantur, & sic iungatur animal. Idem Absyrtus eiusmodi collyrium laudat. Pipe-
 ris albi grana octo, mellis Attici uncias duas, croci uncias duas, sepie marinae testa *b* diligen-
 3 tissime trita uncias duas, balsami unciam unam. Pelagonius tale collyrium monstrat. Oleum,
 sal *f*, refinam, cerussam, opobalsamum, addito melle *g* deteris atque componis *a*, al-
 4 ternis diebus inducis vsque ad sanitatem. Nardinum quoque collyrium hac ratione com-
 posuit. Violae *a* uncia una, spicae nardi uncia senis, cassiae *f*, nyrrhae unciae tres,
 croci unciae tres, olei Cyprini unciae sex, piperis albi unciae duae, cymini *e* unciae tres.
 5 Item alia collyria *a* composuit. opobalsamum, croci, nyrrhae, salis Hispani *f*, lepidis,
 ossis sepie, singulas uncias, cadmia *e* uncias duas, asronitri unciam unam, mellis At-
 6 tici libram. Chiron etiam vetera glaucomata hac *a* collyrii indicat *a* confusione purga-
 ri. Cornu bubulum *b* extremum, vbi solidum est, combures, ac *c* thuris masculi pul-
 uerem,

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

f) resinae terebinthinae unc. 6. C. *g*) Cetti-
 las (sacrae lib. C. h) vid. ad 4, 14, 3 no. 9. *i*) e-
 pium Spanum C. *k*) adipis vrsini unc. 3, apopa-
 naci (ita solet pro epop. unc. 2, olei cyprini unc.
 3 galbani inf. C. *l*) britiae ead. britiae C. Bru-
 tiae S. M. vid. Morg. IV, 64. [C. XXIV.]
 Hoc & duo capp. proxima om. C. *a*) ni-
 trum om. F. [C. XXVI.] *a*) tragi-
 manticum S. M. *b*) mysi ana drachmas tres,
 vini, aceti ana uncias tres S. M. [C. XXVII.]
a) Collyriorum quoque confectioes C. *b*) Cyronis
 C. *c*) tollendum & om. C. *d*) tradit C.
e) auell. purgatas comburi debere—deteri, addi-
 que eo C. Habet etiam in marg. Fabricianus li-
 ber, nitrum, it. al. misceri: sed non indicator,
 quo sunt referenda. *f*) creta inf. C. *g*) opi.

acetoque mysi lib. 1. comprehenditur, & sic innu-
 giatur animal C. *h*) sic C. marinae (diligenter
 statissim.) & rutae unc. ead. *i*) (propter) inf.
 ead. acceptum a libris sine dubio. Forte fuit
 praeterea. add. no. m. *l*) butyrum inf. C. *m*) pa-
 riter inf. C. Forte hoc ipsum pariter in propter
 transit, de quo no. i. *n*) componi & a. d. induci
 C. *o*) Ampalium unc. 1 [quid si ampelium?] *p*)
 lipidum [an lepidum] unc. 1, propolyum, [pre-
 polis & yrinon s. irinum foris hic latent] pan-
 ichum unc. 1, spica nardi semine. C. *p*) semine.
 inf. C. *q*) gummi conti. Morg. IV, 15 ex Veg.
 2, 22, 12. *r*) compositio collyrii C. *s*) Spani C.
t) vid. Morg. IV, 48. chyminae ead. cassinae C.
u) eiusmodi C. *x*) indicat om. C. *y*) sic C.
 bubulini ead. *z*) (& terebin) inf. S. At deteres.
 Turis

uerem, stercoris quoque humani combusti & salis Ammoniaci pari mensura puluerem facies ^a, piper longum, ossa sepiae, flos aeruginis, vetus vinum, crocum ^b, rutam, pariter detrita commisceas, addito optimo melle quod sufficit & inungis. Aliud quoque ⁷ collyrium simile ^c composuit. Ossa sepiae marinae, crocus ^d, myrrha, troglodytes: item sal, ac stercus crocodili, haec omnia pariter ac ^e diutissime deteruntur ^f, & bene trita cernuntur, additoque optimo melle vñctionis ^g vtilitatem animalibus praestat ^h. Li- ⁸ cet ⁱ parua & prope nulla de his, quae diuersi auctores retulerunt praeterisse ^j doceam, tamen quaecumque videbantur ^k probata conscripsimus. Verum ne longior liber confutionem magis legentibus, quam instructionem videretur asserre, modum plenum credimus faciendum, illud ^l iterum iterumque cominonentes, vt diligenti cura passionum ⁹ occurratur exordiis. Nam etiam incurabiles aegritudines ^p, si praeventae ^q fuerint, ^r muedentes ^s arte vincuntur. Inneterratas ^t causas etiam faciles, curari saepe non posse legi.

XXVIII. CEPHALICVM, quod facit ad omnia vulnera difficilia claudenda & supplenda: Herbae panacis radices, thus masculum, myrrham, pollinem erui, rosae folia arida bene trita & cribrata. hic pulnis confectus difficilia vulnera claudit ac curat. Nunc ^a etiam si melle decocto, & huic medicamento mixto collyrium facias, & altis sub vulneribus fistulae subiicias, citius supplere & sanare cogit. Medicamen- ² tam consuetum, in vlu quotidiano necessarium, propter compendium & moras ita facies: aeruginem, calchitem, aeris florem, aes vstum; haec bene trita & cribrata aequo pondere cataclasticum faciunt, quod carnem supercrefcentem comedendo effouet ^b. Hoc idem cum aceto & melle decoctum ad mellis crassitudinem, facies medicamentum, quod facit ad omnia vulnera & cancores elympidanda, & ossa scabrosa. Chlora ^c medicamentum, quod facit ad omnia vulnera complete lympidanda, vel sine ³ difficultate claudenda. Punicam, resinam terebinthinam, medullam ceruinam, aeruginem, oleum, ita conficies quantum sufficit. Tetrapharmacum ^d, quod facit ⁴ ad omnia vulnera elympidanda, & velocius curanda. Adipem taurinam, ceram, picem, oleum. Igitur medicamentum, quod supra dixi, catuloticum ^e est. Gli- ⁵ ciuni, quod facit ad omnia vulnera fordida & cancrofa: Amurcam, salem, acetum: his mixtis quantum volueris ad crassitudinem mellis vteris. Officulare ^f medica- ⁶ mentum, quod facit ad omnia ossicula, & (darscus ^g quo loco factum si deiciendum volueris) Picem liquidam, axungiam veterem, aeruginem benetritam & admixtam, colas bene coctum, post decoctionem supra scripta purgat vulnera diligenter. Stypti- ⁷ cum,

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

Turis quoque masculi puluerem iunges. Stercoris quoque combusti C. a) myrrham inf. C. b) crocum, ruta edd. Sed ne sic quidem cohaeret oratio. c) semel C. d) crocum, myrrham triginem, salis Ammoniaci stercus C. e) ac om. C. f) teruntur C. g) & in vñctionibus vtil. C. h) In huius libri fine monemus inf. C. 1: aut parua aut C. l) sic C. (praeterissent) doceamus al. m) videntur proba C. n) aliud iterum verumque edd. Sed elegantius C. ex poetâ, quod vidit etiam Morgag. IV, 52. o) in passionibus C. p) valetudines C. q) sic C. praesentes edd. recentes conl. Morgag. IV, 52. r) vi inf. edd. t) medendi C. u) Inneterratas causas, quae etiam

facile curari solent, saepe non possunt C. [C. XXVIII.] Quae sequuntur, non videntur Vegetii, qui opus suum conclusit modo; sed a studioso vno pluribus adiecta. a) forte His. b) vox mihi suspecta, sed qua commodiorem non comminiscor. c) Alia chlora traditur in Hippiatr. Ruell. p. 114, b. d) Aliud Tetrapharmacum docetur Hipp. Ruell. p. 116. e) ita anisus suum reponere pro catalot. vid. Ind. catulos. Caeterum omisi importunam parenthesin, ubi post curanda paullo superius inferunt edd. Valde per hoc medicamentum cataloticum. f) sic reposui pro monstroso officulare. g) locus corruptus, cui medicinam frustra circumspezi.

h) ita

- cum, quod facit ad omnia vulnera humecta, & fungos ^b exsicccandos. Alumen scilicet suum, gallas minores, cortices uali granati, subcorticem de ipsa arbore. haec omnia tri-
 8 ta, pulvis ipsius vulneribus exsicccandis valde prodest. Medicamentum quod fa-
 cit ad omnia vulnera claudenda: Absinthium, sinopidem, lepidam ⁱ, haec tria bene
 9 commixta faciunt medicamentum siccum, quod ad omnia vulnera prodest. Im-
 plectoricum ⁱ medicamentum, quod facit ad omnia caua supplenda: Pollinem thuris, pol-
 linem herbi ^m, lepidam ⁱ. haec bene trita medicamentum faciunt ad supplenda vel elympi-
 10 danda vulnera. Ad oculorum rupturas & tuniculas seruandas prodest, si fel capri-
 num lacti caprino misceatur, & sic penna nigra oculi inungantur. Ad oculorum al-
 bum siue glauconata sic facies: viui sextarios 4, gari ⁿ floris sextarium vnum, mellis
 vncias 4, pariter decoquis & vteris. Ad recentem ⁿ ocularem ^p percussum: Croci,
 myrrhae, thuris masculi, gummi, medullae veruecinae, anagallici succi, mellis, cardami,
 11 binas vncias. Synchronisma. Cerae rufae pondera 2, axungiae pondera 4, opopa-
 naxis vncias 2, olei veteris pond. 2, galbani vnc. 3, myrrhae pond. 4, Armeniacae ^r pond.
 3, olei Cyprini pond. 4, medullae ceruinae pond. 2, hyssopi pond. 2, storacis pond. 4,
 12 olei lentiscini pondera 4. Synchronisma ^r ad alia genera. Galbani pond. 2, opopa-
 naxis pond. 1, cerae pond. 4, medullae ceruinae pond. 3, thuris masculi pond. 2, pi-
 peris albi pondus 1, resinae terebinthinae pond. 3, storacis pond. 1, adipis asferinae pond.
 semis, euphorbii vncias 6, adipis leoninae, mellis, castorei, libras singulas, olei myr-
 rhae lib. 2, olei lentiscini pond. 2, olei Syriaci lib. 2, olei veteris lib. 2, olei mellini
 13 pondera 2, olei floris pond. 2, opii pond. 3. Lipparia ⁱ sic facies. Spumae ar-
 genti pondus 1, cerussae vncias 2, vini sextarios 3, olei pondus 1, & semis, omnia con-
 14 ficias, & sic vteris. Lipparia ⁱ alio genere sic facies. Spumam argenti, cerussam,
 thuris masculum, acetum album, oleum. haec omnia in vnum conteres, & cum vino me-
 15 licrato adnifies, & sic vteris. Traumaticum sic facies: Chalcitidis pond. 1, mify
 pond. 1 semis, aeruginis vnciam 1, stercoris columbini pond. 1, adarcis vncias 3 & scrup-
 pulos 3, decoquis vna, & sic vteris. Item alio genere ad flegmonas ⁱ tollendas:
 Sinapis Alexandrini vnc. 6, fici Afrae vnc. 3, axungiae veteris vncias 6, aceti scrup.
 16 vncias 2, lasari ⁿ vncias 3, aceti heminam. Item alio genere ad suffraginofos: Aeru-
 ginis, aluminis ana pond. 5, herbae sideritis ^r, ferrariae pond. 1, aceti acri ⁿ sextarium
 17 vnum. Ad flegmonas ⁿ discutiendas: Radicis ^b, erui, axungiae, aceti acris, linis
 18 in linteo, & sic vteris. Causilicum ad neruos crassos, vel quaecunque in notitia ^r
 sunt: Galbani, poppanacis, medullae ceruinae, resinae terebinthinae, Armeniaci, pro-
 poleos ^d, violae, thuris pollinis, bina pondera, resinae frixae pondera 5, bituminis pond. 3,
 picis durae pond. 5, resinae pituiniae pond. 5, cerae pond. 5, olei cerini pond. 3, incomii
 pond.

VARIETAS LECTIIONIS ET NOTAE.

h) ita scripsi pro *fongos*. i) sorte *lepidam*.
 l) videtur legendum, *impletorium*: Certe fauet
 argumentum. m) hoc est *erui*. n) *Garioflorus*
 edd. Emendatio nostra modesta, spero, videbitur.
 Florigari est *καίτω σπέρμω* Aeginetae, vel *σπέρ-
 μω* Columellae 6, 38, 2. Diofcor. 2, 34. *καίτω
 σπέρμω* *δὲ* *σπέρμω*. Aeginetae *asian* est *καζαγριου*.
 o) edd. (*recentem*) quod quid intelligit, emenda-
 tionem nostram reprehendat. p) *oculorum* ma-
 limum. q) *Armeniacae* edd. r) *Synchronisma* om. S.

s) *Liparas* malim, certe *Liparia*. Diuersae *Li-
 paras* sunt Hippiastr. Ruell. p. 116, b. t) pro
phlegmonas. u) *traumaticum*. om. S. x) an *asari*
 Diofcor. 1, 9 *μύρρον* *καὶ* *μύρρον*. y) *sideritis* &
ferraria sunt synonyma; interponi quod debeat
 id est, vel quid simile. z) nihil muto. vid. Ind.
 a) pro *phlegmonas*. b) an iungenda *radicis erui*
 c) notitia quid sibi hic velit, notitiam equidem
 non habeo. d) pro *terbenitinae*, *Armeniaci*, *pro-
 pulei*. Quae ita saepe iam emendauimus, vi iam
 dicere

pond. 2, storacis pond. 2, visci pond. 2. Causticum ad neruorum dolores. Gal-
bani, storacis, violae, propoleos, resinae singula pond. Colophoninae uncias sex, resinae
terebinthinae pond. 6, opopanax pond. 1, thuris pollinis, hyssopi, Armeniaci, baccae
lauri, singula pond. picis Brutiae pond. 1 & semis, vini Aminei pond. 1 semis, resinae
bituminis pond. 1, haec omnia in vno cacabo coques, in linteolo induces calida. Ma-
lagmam cocticam s. facies. Cerae albae, galbani uncias singulas, resinae terebinthi-
nae pond. 2, adipis taurinae pond. 3, hyssopi pond. 2, bdellii pondus 1 semis, irisillyri-
cae pond. 2, adipis asnerinae pond. 1, haec omnia decoquis & vteris Malagma 21
ad neruorum dolorem. Cerae vnc. 6, adipis ceruinae vnc. 3, galbani, piperis, Arme-
niaci, resinae terebinthinae uncias ternas, tracanti uncias 5, singula contundis, permisceas,
& vteris. Malagma 2 ad neruos vexatos. Menthae, galbani, rubricae, storacis, 22
violae ana pond. 6, similagine pond. 4, haec omnia cum similagine & vino decoques in
cacabo, & liquida facies, deinde similaginem & vinum in vnum permiscebis, inlinis
in linteolo, & alligabis feruentia. Malagma 3 ad tumores sic facies. Cerae uncias 6, 23
adipis ceruinae uncias 3, galbani uncias 3, violae, piperis albi uncias ternas, Armenia-
ci unciam, resinae terebinthinae vnc. 3, storacis vnc. 3, gentianae vnc. 1, singula contun-
dis, postea permisceas in vino, & sic vteris. Emplastrum. Cerae viridis pond. 1 24
& semis, olei Cyprini vnc. 9, olei myrrhini b uncias 2, adipis asnerinae uncias 2, thuris
pollinis vnc. 2. haec omnia in cacabum mittis, coquis, & linteolis inlinis. Cero- 25
tum ad vlcera. (strumenta) pond. 2, cerae rufae pond. x, olei myrrhini b pond. 6,
olei veteris pondera 8, aluminis pond. 9, olei Cyprini pond. decem, calcs pond. quin-
que. Fomentum ad tumores siue ad duritiam quolibet sic facies. euiscum i 26
ex vino decoctum conteris cum axungia, & sic vteris. Si minus, herbam fabi-
nani conteris, & ex rosaceo concoquis, & sic vteris ad sanitatem. Com- 27
positio ad colicos. Alari Pontici, petroselini, foeniculi uncias singulas, piperis
nigri uncias 2, inarrubii maff. vnc. 1, abrotani unciam semis, mellis optimi pond. 2, co-
ques & despumabis, & haec omnia contundes & cernes, & sic in melle commiscebis,
inde figuram facies nucis auellanae, & ex aqua dabis, & aquae congiuum 1, in potum.
Item diebus quibus eo morbo tenetur, foeniculi seminis cum vino cochlearia tria aut qua-
tuor fricabis in mortario, adicies vini cibarii sextarium 1, mittes in ampullam aut cor-
nu, & dabis vt bibat, & cum sagis bene munies. Malagma ad neruos claudos, 28
Sepi hircini libram, molybdaenae m selibram, resinae libram, aeruginis selibram.
Compositio ad genua. Aceti hemina, salis pusillum, aeris vlti selibram, sinopidis 29
quod satis est. Potio hiemalis. Croci, colli, petroselini Macedonici, murrae, 30
thuris masculi, tracanti p, cymini Alexandrini, crocomagae, piperis uncias singulas,
vini & olei quod sufficit (oua) haec omnia permisceas, & dabis cum succo ptisanae, cui
innutris palmas x x v, bulbos x x v, hyssopi falcem, caprinos adipes, catulum q bre-
uem

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

dicere de ea re non sit opus. e) pro *Brisiae*.
Vid. Morg. IV, 64, cui debetur etiam *Aminei* pro
eo, quod editum erat (*inei*) f) Vox hybrida,
vt videtur, a coquo cum casu Graeco. g) *Ma-*
lagma om. s. h) *myrrhini* edd. i) *viscum* puto
leg. & restituit alias hanc vocem Cl. Morgagnus.
l) *colicos* edd. m) Haec certissima emendatio
Cl. Morgagni IV, 64, quam etiam nobis subiecit

Dioscorides, qui s. 100 *plumbaginem* ad hanc rem
laudat. n) non sana videtur vox *genua*.
o) Eadem fere potio est Hippocrati. Ruell. p. 107, b.
p) *h. e. tragacanthae* vt recte Ruell. scilicet
in hoc in primis etiam nomine multum sibi indul-
sit serior actas. Ceterum *trislaginis* q. *l'etoni-*
cae hic inf. Ruell. *crocomagmam* omittit, & *man-*
nam substituit. q) *catulus lactentis in aqua fer-*
nica.

uem vinum mittis, quem cum madefactum videris, tunc omnia exsiccabis, & adicies
 31 olei quod sufficit, tunc illa omnia permisces & potionabis. Potio aestivalis. Tra-
 ganti, croci, abrotani, cardamomi, glaucii, petroselinii Macedonici binas uncias, gin-
 giberis vnc. 1. haec temperas, & cum dare coeperis, mittis quotidie heminas singulas sin-
 gulis iumentis. Aldes porri scilui, porceli fil Gallici, thus, apium, olei Asiri hemi-
 nam, temperabis quod sufficit & vteris.

CVRAE BOVM

EX CORPORE

GARGILII MARTIALIS.

AD bonum morbum. Salem tritum per cornu cum vino in potionem dabis. Bo-
 nes morbos ^a ne noceat, dato sumptis salis, terna lauri folia, & totidem porri
 scilui, & vlpici alii ^b ternas spicas, turis grandis grana terna, herbae fabinae
 1 erbas ternas, rutae cauliculos ternos, sambuci carbones ^c ternos. Haec omnia sub dio
 coeli per triduum ex eadem potionem dato: adiecto scilicet vino. Quod ita partieris,
 vt aequas potiones per triduum accipiat. Sane is, qui dabit, sublimis fiet, & vaso ligneo
 3 infundat in os, deiciat in gutture. Boves ^d si aegrotare coeperint, dato continuo
 ouum gallinacium, quod crudum integro ^e facito vt deuoret: Postero die caput vlpici
 alii ^f. Bos si aegrotat, quotidie ei dato vnam eminam ^g vini, & exercere bene viuere
 4 medium. si aegrotat, herbam centauream contrita ^h ex vino infunde per cornum. Bos
 si aegrotat, iuriam falsamenti optimam, & malum terrae aquae sext. aceti fil. ruta
 conterito & labris perfricato. Vel radicem herbae perfonaciae ⁱ conterito & primo die
 dato vnc. 1. Vinique sext. 1. & aquae. Bos si aegrotat, iunci radicem decoques & per
 5 cornum dabis. Bos ^j si tussiet, aut si suspirant, terrae malum, ouum crudum &
 adipem suillum, & vinum vetus, adipem tamen prius liquefacito & dato, inuat; vel
 6 marrubium cum vino datur. Si bos collum subtorferit, ebulo contrito perungni-
 7 tur, saepe ^k vel medullam taurina, prius tamen axungiam perfricato. Si in col-
 lum nerui laborauerint, fumito corticem nouam de subero, conburito vt carbonis fiant,
 & terito ex vino veteri & axungia bene inter se commixto & perfricato, ei ^l collo pili
 saepi-

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

nefalli ius Ruell. r) Forte *portulacae, filis*.
 s) Sed haec vide lib. 2. cap. 57 add. F. & S.

Exhibemus haec omnia ita descripta, cum vi-
 tiis etiam aperte falsis, prout in codice Lugdu-
 nensi leguntur, vt eruditi, quae a nobis tolli
 non possunt, ex antiquae lectionis vestigiis
 emicent. Caeterum haec quoque exstant, sed
 aliis verbis, apud Columellam 6, 4. SCHOETT G. Mihi etiam accidit, vt longo
 opere sessus, cum viderem, nihil admodum, vt
 sperare in initio, mutuae opis praestare posse
 neque Vegetium Gargilium, neque hunc istum; ma-
 num plaue abstinere mallet, quam in tenebris

tantis sine bona spe versari. Igitur pauca tan-
 tum annotare placuit, quae mihi post recentem
 Vegetii lectionem in mentem venire facilius
 quam alias poterant. a) morbus. b) alii.
 c) iurians. d) Habes haec apud Columellam
 6, 4, 2. e) integre, vel integrum: deinde deu-
 rent. SCHOETT G. f) alii. g) hemina.
 h) contritam. i) personatum vocat Columella 6,
 17, 1. SCHOETT G. l) Eadem tractant Colu-
 mellam 6, 10 & Geoponici 17, 21. Sed alia me-
 dicamenta praescribunt. SCHOETT G.
 m) sepium. n) si collo pili saepius desuunt.
 SCHOETT G.

o) deco-

saepius defluunt. Vini vernaculi radicem ex vino decoquitur * ad tertias, & eum, cum opus non faciet, saepius perunguit, vel adipem vrsinam vel medullam taurinam, prius tamen axungia perfricato. Si boui intestina doleant, fumito vini sext. III, & olei 8 emin. & permixtum per cornum & curat remediabitur. Item aliud. Salis * pugnum & cepae capita X, pariter conterito, & in ossae modum reficito, eam in anum bobis incito, & fac eum arare continuo solli & sanus erit. Scabies bobis neues. & erbain 9 si fatrum tundes, & ex eo pecus lauabis. Et ex aqua, in qua lupini decocti fuerint, nihilominus lauabis. Bobus & caeteris pecoribus scabiens ut discutias, inribum siluaticum conteris & perunguis. Bos si asinum si eosdem morbos inciderint, fumito scilla aut 10 ruminis * radicem, id est, spumam albam quam tenerrimam, & in aquam infundito. Ex qua per dies quatuordecim bibat. Vnde expurgabuntur & sanias consequitur. Irudineum * si bos deuorauerit, cimicem conteres, & ad nares eius adinoueas, statim 11 eicies. Bos si non ruminat *, salicis folia aut corticem eius viridissimum contundi- 12 to, & in eo sext. vini addito, & olei partem quartam in se bene misceto, & per cornum boui infundito. Intestinum enim mouit ut pedere non cesset enouit sanabitur. Iu- 13 menta si * potionabis. Stercus leporinum & cepam siccam cum vino conterito, & per cornu dato. Iumentum rufones si habebit, alium cum axungia conteris & dabis: aegri des remedium foeniculi cum cepa conteris & potionabis iumenta si crocinabuntur iumen- 14 ta, marrubium & axungia conteris & in vino dabis. Ad glandulas iumentorum. Luna XIV. mane, antequam manus laues, iumento omnia impedienda tollis, & ma- nus * sinistra digito medicinali de glandulam apprehendis, & haec dicis: Senti * precan- te nec lapis lanam feri: Nec lumbicos oculos habet, nec mola parit. Vtriculum cos- sia herpifolium arbor fuit manu humana haec ipsa concisa est, corbo factus est & si tuber, si panus euale subula neceres nec radices agas. Hoc semel dices. Si iumentum 15 stercus gallinaceum conederit, brassicam agrestem terito cum oleo & aceto, bibat per cornum. Ad abundantiam sanguinis genestam viridem conterito, & eam in vino 16 siue in aquam permixtam dato per cornum. Iumentum si uale habuerit, cines- res 7, lixiua, cyatos VIII, olei cyatos VI, confubige & in * se & * dat, bibat per cor- 17 num, & curat ne minus horam aut seniores *. Ut bene valeant. Ypopomaces * vnc. i conteris ex vino dabis potione. Ad scabiem iumentorum. Arabis * bituminis 18 p. III, sulfuris p. II, picis liquidae p. VI, piceum, mentam, oleum, mitte in ollam iu- tegram, siue quiescat. Deum * super infricato, qui & trita erunt, & quae soleta, adice. bitumen, sulfur nigro & ita infunde, sed diligeuter coques ne ferueat, sed lene igni vel carbonibus calefacito, & remoueas ab igne, & colas, ac resolutum prius aceto admisce- 19 bis. Hoc medicamento perunguis iumenta alternis diebus plus bis aut quater. pitui-

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

o) decoquit. SCHOETT. g) Eadem Geopon. 17, 19. SCHOETT. q) Explicatio adiecta docet legendum esse *rhanni*, quae nota est spinarum species. r) Columella 6, 18, 2. SCHOETT. s) *ruminat* ex Columella 6, 6, 1. SCHOETT. t) *Lege sic*. SCHOETT. u) *manu sinistra* vel *manus sinistrae*. x) Versus sunt senarii, sed de quorum sensu iam certi nihil promittere possumus.

SCHOETT. y) *cineris lixiui* SCHOETT. z) *miscet*. a) & *dato* bibat. SCHOETT. b) *aut semis*. Seniores *ut bene valeant*. SCHOETT. c) *opopanis*. d) Vid. Pelagon. Geop. 16, 18. Colum. 6, 32. SCHOETT. e) *Deum super infricato, quae trita erunt, & quae solida, adice*. SCHOETT.

- pituitas, anifcis ^f vnc. III, benetoris ^g dabis cum vino ^h permixtos cyatos VI ad cornum. Ex quo medicamento etiam per sinistram narem duas dragmas infundis. Item aliud Stercoris scrupuli puluerem contritum diligenterque cribratum studiose seruabis, ut si quando iumento pituita molesta erit, ex confecto pulvere cum vino veteri, quantum videtur
 10 posse sufficere, per cornum deicias, & sanabitur statim. Si quod iumentum cuiuslibet generis stranguriam patitur, de sinistra manica tunicae pediculum eximis, eumque in aurem equi sinistram conicies, continuo sanabis. Sed cum hoc facies, pediculum
 20 omnino non nomines. Si quod iumentum mus ⁱ coecum morderit, acetum acrum bene cum orbita ^j infundito, & cum subigis & sic tollis, & inde acu ferrea inorsum bene compungito, & supra dicta terra confricato. Hoc per triduum facito, & cornu cer-
 22 uino suffumigato. Ad vermes necandos scyllae succum instillato & pice liquida tan-
 23 gito. Boves si pedes adtrierint, priusquam in viam mittas, pice liquida cornua perungito. Fannicem ^k si boues habuerint, sale & aceto diligenter eluito posa aeris flos contritum commixtum cum axungia vel alumine solo, vel galla cum allumine.

VARIETAS LECTIONIS ET NOTAE.

f) anifi. g) bene teris. SCHOETT G.
 h) scrofini. SCHOETT G. i) mus vel cae-
 cilia, ex Columella 6, 17, 1. SCHOETT G. Vid.
 ad Veg. 3, 77, 1 no. c. l) cum creta, ex Co-

lum. 6, 17, 6, & his quae sequuntur, & supra
 dicta terra confricato. SCHOETT G. m) Tu-
 morem. SCHOETT G.

AVSONI POPMAE FRISI
DE
INSTRUMENTO FVNDI
LIBER, QVI
APPENDIX AD REI RVSTICAE
SCRIPTORES LATINOS
VETERES.
INDEX CAPITVM.

I. Instrumenti fundi definitio & diuisio.	XI. Vendemiae instrumenta. Torcularis descriptio particularis.
II. Praefecti villae & rei rusticae, Villicus, Villica, Procurator, Actor, &c.	XII. Oleae legendae & premendae instrumenta.
III. Operarii rustici, & eorum diuersa ministeria & nomina, Polior, Arator, &c.	XIII. Lacticii instrumenta.
IV. Pecudes maiores agriculturae seruientes, Boues, Equi, Asini, &c.	XIV. Florilegii & fructuum hortensium colligendorum instrumenta.
V. Pecudes minores, vt Ouis, Sus, Capra, &c.	XV. Conseruandis fructibus destinata instrumenta, Cellae, Apothecae, Cisternae, Horrea, &c.
VI. De canibus & eorum diuersis generibus & vribus.	XVI. Vasa vinaria maiora, Culleus, Cupa, Orca, Seriae, Dolia.
VII. Aues villaticae, terrestres, & aquatiles, Gallinarum tria genera.	XVII. Minora vasa vinaria, Cadus, Amphora, Fidelia, Lagenae, &c.
VIII. Instrumenta inanima & muta trium generum; & quae fructus quaerendi gratia parata.	XVIII. Vasa Salsgaria & Salsamentaria.
IX. Colligendi fructus causa parata instrumenta, & primum messis.	XIX. De instrumentis instrumentorum fundi.
X. Foenificiae instrumenta.	XX. De cibariis & vestimentis familiae rusticae.
	XXI. De instrumentis iumentorum, & ornamentis eorundem.

AVSONI POPMAE
DE INSTRUMENTO FVNDI

LIBER.
CAPVT I.

INSTRUMENTVM fundi est apparatus rerum necessariarum, cum ad culturam agri villaeque, tum ad fructuum perceptionem, vel conseruationem. Nam quod ornatus, aut vsus sui causa paterfamilias habet in fundo, id appellatur instructum: veluti supellex, bibliotheca, paedagogia, artificia; haec enim omnia non agri, sed ipsius domini sunt instrumenta, quibus ille lautior in re familiari, & ad vitae cultum sit instructor. Quae autem continentur instrumento fundi, partim sunt animalia, vt homines,

pecudes, aues: partim inanima, v♠ferramenta, vehicula, dolia: sine quibus neque agricultura, neque frugum fructuumque reliquorum collectio, vel conseruatio esse villa potest. Ac homines quidem ad vsum rusticum parati, vel liberi, vel serui sunt soluti, aut vincli: & alii praefecti, alii operarii: vtrique vero a diuersis ministeriis & operis, diuersa habent nomina, quibus discernuntur.

II. INTER Praefectos primus est VILLICVS, agri colendi causa constitutus in villa: cui contubernalis VILLICA; quae rem familiarem & domestica opera curat. *Villae* autem appellatione intelliguntur omnia aedificia extra urbem, quae non pecora modo armentaue recipere possunt, sed etiam familiae & fructus fundi. Tres enim partes villae constituuntur, via *Urbana*, ampla & ornata, quae *Prætorium* quoque dicitur, & ipsius domini habitatio est: altera *Rustica*, laxa & inuoluta, quae habet familiarum villaticarum, pecora, stabula, praefecti, omne denique instrumentum rusticum: tertia *Fructuaria*, ubi fructus fundi ac redditus reponuntur, ut foenisecia arida in tabulato, vindemia in cella, in granario messis. PROCURATOR est socius villici, & in omnibus rebus administrator; Graeco vocabulo dicitur *Epistata*. Cato 57, *Villico, Villicae, epistatae, opiloni*. ACTOR in familia rustica acceptorum expensorumque actum administrat, cibaria familiae distribuit. DISPENSATOR rationes villaticas dispensat, pecuniam fenerat, locat, mercedes praestat. Plinius Epist. 3, *Sub eodem procuratore, & paene isdem actoribus habere*. Quintil. declamat. 345, *Quod per dispensatores generatur, quod familiam per procuratores continetur*. ATRIENSIS villae & suppellectilis rusticae munditias curat, videtque ut ferramenta deterfa nitidentur, atque rubigine liberentur, ceteraque si refectionem desiderant, fabris concinnanda tradantur. MONITOR est qui tenet nomina operatorum, totius ac familiae, & vnumquemque nominationis sui muneris & operae admonet: sicut qui in scena adest histrionibus, & gestus verbaue suggerit, dicitur etiam Monitor auctore Festo. Columella lib. 1, *Et in turba & sub Monitore vinitor opus facere debet*. ibidem: *Ne praecuntis monitoris diligentiam multitudo confunderet*. Vlpian. tit. De instr. & instrum leg. *Villici & monitores*. CELLARIUS cibum & potionem praebet familiae, & rationes cellae ne turbent, videt. id. eo, more veteri, cellam penumque omnem signo herili obsignabat. Plaut. captiu. *Obsignate cellas, referte annulum ad me*. Persa: *Allium seruo obsignant cum sale*. Vocabulo Plautino *Promus & Condus* appellatur. Psendolo: *Promus & Condus fuit, procurator peni*. CVSTOS torcularium seruabat, ne quid incuria aut furto deperiret; & erat homo liber: contra qui dolia curabat, seruus. in lapide prisco. A. TARENTIVS. M. L. CHRYSOGONVS SER. DOLEARIS. FORNACARIUS accendendi fornacis curam gerit, ignemque custodit, ne euagetur: qui ab Iurisconsultis tit. ad legem Aquil. *Fornicarius*, & tit. de instr. & instrum. leg. *Fornicator* appellatur: nimirum propter affuitatem & commutationem literarum A & I, quam multis exemplis ostendi lib. 1. De usu antiquae locutionis. ERGASTVLARIUS erat custos & praefectus ergastuli, in quo vincli & compediti serui concludebantur, cum cessassent ab opere, ne noctu aufugerent. Erat enim *ergastulum* in villa tanquam priuatus carcer, Iuuenalis, Sat. 14, *Quem mire afficiunt inscripta ergastula carcer Rusticus*. & Sat. 8, *Nempe in Lucanor, aut Tusca ergastula mittar*. Hinc Apuleius lib. 9 Metamorph. vocat *Tullianum*: *Eos retrorsum abducunt pagani, statimque vinclor in Tullianum compingunt*. OSTIARIUS siue IANITOR foribus tutelam gerit, ut ait Plautus, & introitus exitusque obseruat: ob quod olim in cella sua prope ianuam catena

vin.

vinculus cubabat, non ruri modo, sed etiam in vrbe. Petronius Satyrico: *Non longe ab oſtarii cella.* Columella lib. 1, *An putem fortunatius a catenato repulſum iri iamitore.* Ouidius Faſtor. 1, *Iamitor immitis dura religat catena.*

III. OPERARIJ ruſſici pro modo & natura agrorum diuerſas operas præſtant, vel colendis aruiſ, vineiſ & hortis, vel paſcendis pecoribus, vel ſaliſcis aut ſaltibus inſtituendis atque tuendis. In quibus ſingulis Columella requirit ſingularem animi ac corporis habitum, vt in aratore proceritatem, in vineatore latitudinem, in bubulco vocis vaſtatem pariter & corporis, in paſtore ſedulitatem ac frugalitatem. Ex horum numero eſt POLITOR qui agrum cultura expolit, dummodo id facit fide domini. Non enim tenetur inſtrumento fundi (quod idem de aliis omnibus intelligendum) ſi pecuniariam necrederem, aut certam fructuum partem capit, pro ratione operæ & artiſ, vel conditione ſoli: vt olim in agro Caſinate & Venaſro, loco bono, ſi politor tantum demeſſiſſet fruges, & eae vna cum ſpicis in corbeis cortuerentur, accipiebat partem octauam, at ſi etiam impendiſſet triturae & ventilationis laborem, & purgatum frumentum modio diuideretur, ferebat partem quintam, auctore Catone, 136 Vlpianus tit. Pro ſocio: *Cum pecus in commune paſcendum, aut agrum politori damus in commune quaerendis fructibus.* ARATOR terram aratro fulcat & proſcindit, IUGARIVS in aratione iuga ducit & regit. Columella 1, *Iugario ad circumcundum laxa miniſteria præbeat.* MEDIASTIVS eſt quaſi in medio actu agriculturaliſ, & poſt aratorem reliquas partes tractat. Habent enim opera ruſtica commune quoddam vinculum, quo inter ſe alia aliis ſtato ordine ſuccedunt, vt terra primum variis modis illeſta & præparata ad ſementem proſcinditur aratriſ: deinde illius gremio uolito & ſubacto ſemen inſpergitur, quod mox conſtrata humo altius obaeceatur: tum vbi herbeſcens ex eo viriditas ſe oſtendit, ſpinae noxiae ſuccreſcentes leuiter euelluntur raſtris, ſarculis, runciniſ: poſt fruges iam adultae deſecantur, quae calore ſoliſ adſecatae bacilliſ, ſurcilliſue in area triturantur & excutuntur: ad extremum grana ventilabro per longum ſpatium in ventum proiciuntur, atque ita purgantur. Quae opera qui efficiunt, ſinguli ſua prinaque habent nomina, VIATOR, OCCATOR, SARRITOR, RASTRARIVS, RVNCATOR, MESSOR, TRITVRATOR, VENTILATOR, & vno ſimul omnes vocabulo Mediaſtini appellantur: ſicut in familia vrbana Mediaſtini ſunt ſerui medii inter actores & compeditoſ, id eſt, inter ſummoſ & inſimoſ: Luciliuſ lib. 17 Sat. *Villicum Aſtocratem, mediaſtinum atque bubulum.* Columella 1, *Mediaſtinuſ qualiſcunq; ſtatuſ poteſt eſſe, dummodo perſectiſſimo labori ſit idoneuſ.* VINITOR colit vineam: cui adiungitur PRVATOR, FRONDATOR: ille viſes aut arbores amputat & purgat: hic arbores deſrondat, vt e frondibus faciat manipuloſ ad paſtum pecoriſ per hiemem: vel vitium ſolia decerpiſ, quo vna ſoliſ calore expoſita commodiſ matureſcat. Vtriuſque inſigne olim erat ſalcuſ. Ouidiuſ Metamorph. 14, *Falce data frondator erat, viſiſque putator.* PASTINATOR terram vinealem ſodit & præparat. VINDEMIATOR colligit vindemiam & Graece *τερυχτης* dicitur. OLEARIVS loco & ordine ſociuſ ac aequaliſ eſt Vinitori: quia apud veteres fuit gemina & iuncta cura vineae & oliueti. Huic operam præbet LEGVLEIVS, qui oleam caducam & verberando decuſſam nuda manu legit: STRICTOR digitabuliſ preſſam decerpiſ ab arbore: FACTOR oleam facit exprimitque, vt *Faſtuſ* eſt quod vno tempore conficitur; & *Hoſtuſ*, quod ex vno ſacto reficitur, quaſi hauſtuſ, vt *Herio* pro haurio veteres dixerunt & *deborito* pro dehaurito Cato 67, idem 6, *Hoſtuſ nequam erit,* id

id est, inutilis & nullae rei. CAPVLATOR oleum expressum *capulis* deplet, & e cortina in *labra* aut *dolia* transfundit. Deplere enim est haustu minus facere vt ait Statius Achilleid. 1, *Fuiste depleuimus haustu*. HORTVLANVS & OLITOR curat fructus hortenses, & vendit inpositos asino vel caballo, vt olim fieri solebat. Horatius Epist. 1, *Olitoris aget mercede caballum*. Pastioni pecoris praest magister PECORIS ideum PASTOR, qui pecus pascit, regit & curat, vt *Magister camelorum Victori, sarcinalium principis iumentorum magister*, Ammian lib. 15. ARMENTARIVS siue IUMENTARIVS & ARMENTI CVSTOS Ouidio 11 Metamorph. cui qui praefectus est, dicitur SUPERIUMENTARIVS. Suetonius in Claudio: *Barbarum & olim superiumentarium*. Sed a pecoris genere cui praesunt armentarii, habent diuersa nomina, vt *Equiso, Asinari, Mulio, Bubulcus, Subulcus, Opilio, Caprarius, Porculator*, qui obseruat porcellos lactentes. AVIARIVS est, qui aues villaticas pascit & curat, FARTOR qui saginat. Horat. 2 Sat. 3, *Cum scurris fartor*. Antiqua inscriptio, AVIVM FARTOR. GALLINARIVS, curator gallinarum, DELIACVS, saginator. Varro de re rust. 1, *Qua gallinarum curator eorum ire possit*. ibid. *Vt maxime saltitauerunt Deliaci*. Cicero Academic. 2, *Accepimus Deli fuisse complures saluis rebus illis, qui gallinas alere permultas quaestus causa falerent*. Plinius 10, *Gallinas saginare Deliaci coepere*. SALICTARIVS est, qui salictum curat, & ex eo materiam salignam parat, vel texendis corbibus, canistris, & cistellis, vel viti pedandae, iugandaeque. Sunt enim *salicum* duo genera; aliae *viminales*, supellectili villaticae texendae, aliae *perticales*, vineis iugaudis vel soboli plantandae, vel denique saepimentis vsum praebent. Vnde Cato in aestimatione praediorum tertium locum tribuit salicto, praepositum oliuetis, agris frumentariis & pratis. SALTVARIVS vocatur custos saltuum: siue fructuum conseruandorum gratia paratus sit, siue sinium tutandorum causa, vt ille Tyrrhus Virgilianus, *cui late custodia credita campi*. Nam omnino Saltuarii continentur instrumento, si fundus saltus passionefque habeat: sicut etiam accedunt instrumento si villa cultior est SCOPARI, & si viridaria habeat TOPIARI, qui hedera deambulationes gestationefque conuelliunt, & formas varias ex plantis, arboribus, fruticibus compositis & plicatis reddunt: si in agro venationes sunt, VENATORES; si ab aucupio reditus percipiatur, AVCVPES; si ex melle, MELLARI, qui sunt curatores apium & mellis, vt ait Varro 2. Denique est in instrumeto fundi FOSSOR, qui compeditus erat, & minimae dignationis. Vnde pro inerti & stupido dixit Persius 5, *ne cum sis cetera fossor*. Iuuenalis 2, *Squalidus in magna fossidis compede fossor*. MESSOR, FOENISEX, vel Foeniseca: illius insigne, more veteri, erat corbis, huius corona e foeno. Cicero pro Sello: *Messoria se corbe contextit*. Ouidius Metamorph. 13, *O quoties habitu duri messoris aristas* Corbe tulit, verique fuit messoris imago. Idem 14, *Tempora saepe gerens foeno religata recenti*, *Defectum poterat gramen versare videri*. Propertius 4, *Arma tui quondam, & memini, laudabar in illis*, *Corbis at imposito pondera messor eram*. Ibidem: *Da falcem, & torto frontem mihi comprime foeno*, *Iurabis nostra gramina secta manu*. GERMINISECA, qui in hortis & vineis germina falculis praecidit. Varro L. L. 4. *Falculas has phancillas germinisecae vocant*: Sed *Pistor, Molitor, Coquus, Faber, Tonsor, Fullo, Textor*, & alii opifices, si qui in fundo sunt, continentur instrumeto, non vt fundi instrumenta, sed instrumeti, nempe familiae rusticae, cuius causa parata sunt, vt infra dicemus.

IV. SEQVNTVR reliqua duo genera instrumenti animalis *Pecudes & Volu-*
eres, quae fundi culturae inseruiunt. Non enim si quae habentur ut dominium lautio-
 rem reddant, instrumento fundi annumerari debent: sed hae modo sine quibus recte exer-
 cere nequit possessio. Itaque si dominus parauit greges venalium, ut ex iis fructus cape-
 ret, hi non sunt in instrumento, nihilo magis, quam si induxit plures in fundum textores,
 fabros, aut alios artifices rei quaerendae. *Pecudes* autem promiscue appellantur
 omnia animalia quae parent hominis imperio & pabulo pascuntur: & sunt aliae maiores,
 ut bos, asinus, mulus, equus, aliae minores, ut ovis, capra, sus: quae familiae vi-
 ctum, vestitum ministrant. Maiores pecudes communi nomine dicuntur *ARMENTA*
 ab arando, vel ab arinis, id est, scapulis maioribus ut Seruius putat; & *IVMENTA*
 a iungendo siue a iuuando, quod necessarium rusticum laborem vel subuectando, vel
 arando iuuent: essi iuriconsulti haec distinguunt subtili quadam differentia, quam tamen
 alij auctores non obseruant, ut notauit lib. 1 de differentiis verborum. Ex his veteres
 praecipuum vfum & honorem tribuerunt bovi, socio laboris rustici & tanquam colono;
 ob quod Hesiodus ex viro & vxore aut boue domum constare dixit. Cognominatur au-
 tem *BOS IUGATORIVS* qui iugo submittitur, contra *INIVGIS* qui sub iugo non
 fuit, ut Festus tradit. *ALTILIS* ad publica sacrificia saginatus, apud Varronem lib.
 2, ut gallina *altilis* apud Martialem 13. *STERILIS* qui est exfectus. Tibullus 3.
Dum subigunt steriles arua secunda boues. *LACTARIA* bos foemina, vacca, quae
 lac praebet. *FORDA & HORDA*, vacca quae praegnans est; vnde *Fordicalia* seu
Hordicalia festa dicta, quod num hordae boues immolarentur. Ouidius Fastor. 6.
Forda ferens bos est, secundaque dicta ferendo Hinc etiam fetus nomen habere pu-
 rant. *PARTA* vacca foeta, η τοκός: contra *EXPARTA* quae parere desit, effue-
 ta. Glossae, *Exparta, partu vacua.* Varro de re rust. 2, *Aetate potius ad fructus*
ferendos integras, quam iam expartas. Columella 7, *Exparta nutrice consociata mi-*
nus laborem in educatione foetus sui. Item a diuersa cornuum forma bos *LAEVVS*,
 cuius cornua terram spectant; *LICINVS*, cuius cornua sursum versus reflexa sunt;
CAMVRVS, qui conuersa introitus cornua habet; contra *PATVVS*, cui cornua di-
 uersa sunt & late patent: ob quod planstris & aratris aptus est, Graecis dicitur *πάτηλος*
 & *πατάλος*: quia forma Plantae Triculento, *Ve ego me ruri bamaxari mavelim*
patulem bouem. Equi variis rebus & vfibus destinatur, ut vecturae, agriculturae &
 admitturae. Hinc *VECTARIVS*, qui vehit, vel aptus est ad veheundum. Varro lib.
 2, *Qui vectarios facere vult.* *IUGALIS*, qui curru iunctus intra iugum siue teimonem
 decurrit, Graecis *ζυγίος* dictus, ὁ ὑπὸ τῷ ζυγῷ ἵππος: contra *FNALIS* qui extra
 iugum decurrit, siue ante, siue ad latera adiunctus sit: inde appellatur, quod siue siue
 loro aut catena exterius vagatur, ut in quadriga duo iugales, duo funales dexter & fini-
 sterior. Graecis vocatur *περιώριος* vel *σεωριός*. Sophocles Electra, *δὲ ξὺν τ' ἀνέϊς*
Σειραῶν ἵππον εἶχε τὸν προκείμενον, dextro funario laxari habenas atrabebat in
 firmum. Suetonius Tiberio, *sinistriori funali equo.* Statius Thebaidos 6, *funalem-*
que Thoam. Ausonius Epicedio Phosphori: *Pegasus hinc dexter currat tibi, lae-*
uus Arion *Funis est, quantum det tibi Castor equum.* *ADMISSARIVS* qui
 admittitur ad coitum, quasi maritus equarum, quod periphrasi poetica decenter expres-
 sit Virgilius Georgicor. 3. *Quem legere ducem, & pcoris dixere magistrum.*
SAGMARIVS idem qui *Clitellarius & Dessuarius & Sarcinalis* apud Lampridium in
 vita Heliogabali. Nomen habet a *sagmate* quod stratum significat quo sarcinae aptan-
 tur, Isidorus *sagma*, quod corrupte vulgo *Selma* dicitur, *stratum sagerum* vocatur.

Kkk kkk k

Vnde

Vnde Caballus Saginarius. ASINVS alius est PLOSTRARIVS, qui plaustra trahit; alius DOSSVARIVS, vt nominat Varro lib. 2 qui onus dorso fert, alius CLITELLARIVS qui & ORNATVS dicitur Catoni, ab impositis *clitellis*, id est, sellis dossuariis. Apuleius Metamorph. 10 de se asino; *Sarcinis propriis onustum & prorsus exornatum armatumque producant in urbem.* Alius MOLARIVS, qui molas frumentarias versat, Cato 10 & 11, ideum dicitur ab Africano tit. de legatis 3 & Vlpiano tit. de instr. & instrum. leg. MACHINARIVS eo, quod catillum siue machinam iuxta molae frumentariae trahit & voluit. Nam asini solebant agitare *molae versatiles*, quas Cato vocat *asinarias*, sicut serui *trusatiles* & *pistrinarias*: ex quo Catullus ait, *Et non pistrino traditur atque asino*, id est, datur ad molas trusatiles & versatiles. Quauquam nonnulli asinum machinarium in libris Iuriconsultorum accipiunt eum, qui tympanum rotamue qua aqua de flumine aut puteo tollitur, versat; quibus non consentio.

V. POST maiores pecudes ouilli generis prima ratio est, si vtilitatis magnitudo spectetur. Nam simul, & corporibus nostris vestitum praebet, & casei lactisque abundantiam, & carnis lautissimae dapes subministrat. Quod Virgilius scite expellit *inque tuendos* *Natum homines, pleno quae fertis in vbere nectar,* *Mollia quae nobis vestras velamina lanas* *Præbetis, vitæque magis quam morte iuuatis.* Oves autem varie cognominantur; AGNAE, quae nondum dentes ediderunt; BIDENTES, quasi *Biennes*, interposita D littera, id est, duorum annorum, vt tradit Gellius; aut a dentibus duobus eminentioribus, quibus ad sacrificia censebantur aptae: etiam si illos non sola ouis bima, sed & alia pecus habet, cum ad binatum adscendit, teste Hygino. Glossarium. Bidentes *διόδοντα πεισβάτα*. AMBIDENTES, quae superioribus & inferioribus sunt dentibus. ADASIAE, vetulae recentes a partu. Idorus in Glossis, *Adasia ouis maior natu.* APICAE quae non amplo corpore sunt, nec multam lanam habent circa collum ac ventrem. Nam *ἀπικος* est glaber. MINAE ventre glabro sunt. Varro 2 & Plautus Truculento, *Perperas minas oues.* DELICULAE vel aetate vel morbo delinquant & deficiunt, vt *armenta delicula*, Cato II. REICVLAE ob vitium aliquid reiciuntur & alienantur, vt minae, perperae; INCIENTES sunt vicinae partui: PUSTVLOSAE corripuntur sacro igne, quem *Pusulam* vocant pastores, eo quod pus contineat & pustulas cuti imprimat. PASCALIS passim in nemoribus & montibus pascuntur, eadem HIRTAE & SOLOES, quod lana crassa & squalida, quae Solox dicitur, contextae sint. Lucilius: *Pascali pecore ac montano, birtu atque soloco.* Quibus opponuntur PELLITAE quae propter lanae bonitatem pellibus integuntur, ne lana inquinetur, & in tenebris pascuis aluntur, vt sunt Tarentinae & Atticae. Horat. Carmin. 2, *Dulce pellitis ouibus Galest flumen.* PECULIARES vel PECULIARIAE quae seruis aut filiis familias sunt in peculio; sicut *Peculiares* serui & ancillae quae adulescentulos aut puellas sectabantur & curabant, proprio sibi ministerio. Plaut. asinaria: *Etiam opilio qui pascit, mater, alienas oues,* *Aliquam habet peculiarem, qui spem soletur suam.* Captiuus: *Parvulum peculiarem parvulo puero dedit.* Persa: *Sophoclidisca haec peculiaris est eius, quo ego missus sum.* Praeterea agni dicuntur CORDI, serotini, vt qui post x Cal. Augusti nascuntur, vel qui post tempus gignuntur, ac remanserunt in voluis sine membranis inuoluti, quae Graeci vocant *χορίον*, auctore Varrone, sicut *Cordum foenum* autumnale, quod autumnino fecatur, & *corda frumenta*, quae sero maturescunt: *olus cordum* apud Columellam. DE-

PVLSI qui a materno lacte depelluntur, Virgilius, *depulso matribus boecos*. **SVR**VM lactantes. Nam *Rumis* siue *Rumia* est mamma. Varro de liberis educandis: *Ruminae propter rumam, id est, prisco vocabulo mammam: a quo subrumi etiam nunc dicuntur agni*. **MV**STEI recens ablectati & in pascu ducti, Cato in oratione de agna *mustea pascenda*. *Sus* culinae rusticæ vberimos apparatus præbet, & ganeæ exquisitam materiam, quam Censoria leges sæpe coërcuerunt, interdixeruntque coenis abdomina, vulvas, & alia gulæ irritamenta. Nam sapidissima omnium pecudum aestimatur vulgo suilla caro, vt ait Plautus in Milite, *Occisam sæpe sapere plus multo suum cum manducatur*. Hæc ubi peperit **FETA** dicitur: ubi omnem fetum ad vtrumque latus circum se habet **CONFETA**, qualis ad sacrificium adhibebatur, teste Fello. Quæ semel tantum peperit, **FORCETRA**: quæ sæpius **SCROFA**. Verres castrati mutant nomen, atque dicuntur **MAIALES**. Porci a mamma depulsi *Laetentium* nomine omisso **DELICI** appellantur. A partu decimo die puri & integerrimi dicebantur **SACRI** siue vt antiqui loquebantur **SACRES**, quod tum primum idonei ad sacrificia, quæ Laribus agno & porco fiebant ab iis qui insani fuerant, aut piaculum aliquod ad miserant, aut liberorum prole familiam auxerant, vt ex Plauti Menæclimis & Rudente constat; iidem **MYSTICI** Tibullo dicti 1, 10 *Hostiaque plena mystica porcus kara*. **NEFREND**ES, quod nondum fabam frendere, hoc est, frangere possunt. Terentius Scaurus de orthographiâ: *Ne pro non positum est, apud antiquos, vt Nefrendes porci, qui fabam frendere non possunt*. **SERARII** qui sero pasti sunt: Cato 151. **COLLV**VIARIS qui omnigeno potu nutritur, cibo permixto.

VI. *Canis* etsi pecudum numero non est, vt recte censent iurisconsulci, quoniam pabulo non pascitur, tamen instrumento continetur. Nam & nocturnas vigilias agit, pro tutela donus ac villæ, & custos est pecoris, quod eo comite defenditur, maxime Onitulum & Caprinum: cui inermi generi lupi insidiantur nisi Canis opponatur defensor. Itaque alius dicitur **DOMESTICVS** siue **VILLATICVS**, alius **PASTORALIS** & **PECVARIVS**, alius **VENATICVS**. *Domesticus* intra villam & ædificium excubat, vel libere circumiens, vel catena per diem vinctus & noctibus solutus. Vnde dicitur *catenarius*, qui etiam in vrbe domus custos ad ianuam accubabat. Seneca de ira 3, *Iraferis ergo catenario cani? Et hic cum multum latravit, obiecto cibo mansuescit*. *Pecuarius* pastorem apud gregem comitatur: in quo maxime requiritur fortitudo & acritas, vt lupum aliasue feras repellere, aut raptores persequi & prædam eripere possit. Tales olim laudatissimi fuerunt **MOLOSSICI** siue **EPIROTICI** Virgilius Georgic. 3, *acremue Molossum* *Pasce sero pingui*. & **ALBANI** magnitudine ac robore præstantissimi, vt qui paruas feras contemnentes, leones & elephantos prosternerent. Venaticus indagine vel cursu & labore feras prosequitur. Est enim alius *Vestigator* qui præcipua sagacitate feras latebras & vestigia scrutatur ac prodit; de quo Ennius Annal. 10, *Velmus si quando vinelis venatica Venox* *Apta silet: si forte feram ex nare sagaci* *Sensit, voce sua nictatque vinlatque ibi acute*. Alius *Emissarius* ac *Vertagus* siue *Vertabus* dictus, ex eo quod feram trahat ad dominum. Martialis Epigram. 14, *Non sibi sed domino venatur vertagus acer*, *Intractum leporem qui tibi denteresert*. Gratius: *Et pictam macula vertabam delige falsa*. Eius generis celebrantur ob velocitatem **LACONICI** siue **SPARTANI**, vnde Virgil. Georgic. 3, *veloces Spartae catulos*. Horatius Epodo: *Nam qualis aut Molossus aut fulvus Laco* *Amica vis pastoribus*. Ammianus 29, *Ad observandam venatitiam prædam Spartani cuncti retinere dispositi*.

VII. *Aues* instrumento fundi contineri volunt iurifconfulti, si reditus & fructus ex iis percipiantur, vt si intra septa villae sint cortes, auaria, & aquatiliū receptacula, quae venditorum animalium pretio vberriūm quaesum praebent, & mensam pretiosis inemtisque dapibus exornant, deuique fimo vineas & arua laetificant. Quod si fundus non est ita instructus, vt septa & stabula auium habeat, sed vnus generis aues quādam, puta gallinas vel anates; hae nihilominus instrumento continentur: quoniam earum cura colono maxime necessaria est, propter quotidianum prouentum, & saginam lautissimam, quam suppeditant. Auium vero villaticarum aliae terra modo sunt contentae, vt gallinae, columbae, paones, turdi, turtures, phasiani; aliae etiam aquam requirunt, vt anseres, cygnetulae, anates, cygni. *Gallinae* sunt triū generum, *Villaticae*, *rusticae* & *peregrinae*. *Villaticae* rure nascuntur in villis; quae si adhuc essetiae non sunt & pullos edunt appellantur *PULLITRAE*, quibus contrariae *VETVLAE* aut *Veteranae*. Varro de re rustic. 2, *Potius vetulis quam pullitris*. Quae sunt humiles & curtis pedibus *PUMILIONES*, sicut *Pumilos* homines breui & humili corpore, paulum supra terram extantes Suetonius Augusto vocat, *Pumiliones* Gellius 19, *Pumilos* Papinius Siluar. 1, *Hic audax subit ordo pumilorum*. *Rusticae* pullos & oua edunt in siluis, neque sunt inausetae, sed ab aucupe capiuntur & ad cibos delicatos parantur. *Peregrinae* propter amplitudinem & speciem corporum nobiles ipsae, patrias quoque suas nobilitant, a quibus complura & diuersa nomina habierunt, vt *Africanae* siue *Numidicae*, *Cbaleidicae*, *Medicae*, *Rhodiae*, *Tanagrica* a Tanagra vrbe Atticae. Ex his *Medicae* erant similes facie gallinis vulgaribus, corpore maiore, pedibus oblongis, quales nos *Longobardicae* vocamus. *Africanae* grandes, variae, gibberae, rutilam comam & cristam in capite gerebant; quas vtrasque caeruleas habebant *Meleagrides*, vt testatur Columella. Itaque falluntur qui putant *Meleagrides* vel *Africanas* esse nostras gallinas Indicas & *Turcicas*, vt vulgo appellantur, quas scimus non habere cristas, sed pallearia tantum. De reliquis auium generibus videndi rerum rusticarum scriptores.

VIII. *RESTAT* alterum genus instrumenti rustici, inanimum & mutum, quo comprehenduntur ea, quae fructus quaerendi, colligendi, conseruandi gratia parata sunt. Quaerendi velut frumentum, quod serendi causa sepositum est, & vasa quae culturae seruiunt, vt escaria & potoria ad ministerium operariorum in messe & vindemia. *QVALA SATORIA* in quibus semina seruntur ad sementem. *TRIMODIAE SATORIAE* e quibus faciuntur. *VRCEI AQVALES* siue *AQVARI*, quibus aqua fertur ad irrigationem arborum & vitium. Quae genera vasorum intelligit Vlpian. tit. de instr. & instrum. leg. 8 vbi inter instrumenta fructus quaerendi refert vasa quae utilia culturae sunt. Item serratenta, pedamenta, pali, ridicae, falces putatoriae, crates. Ferramenta sunt necessaria ad culturam aruorum, hortorum & vinearum, vt *ARATRV* terrae proscindendae ad sementem; cuius partes *Stria*, *Buris*, *Culter*, *Vomer*, *Temo*, *Ralla*, quae est sinulus serratus quo vomer detergetur & terra inhaerente liberatur: sic dicta a radendo. Plinius 18, 19, *Purget vomerem subinde sinulus cuspidatus Ralla*. *RVCINA*, *SARCVLM* purgandis hortis, segetibus & vineis. *Runcare* enim & *Aueruncare* est ex agro noxias herbas euellere, *Sarrire* leuiter purgare fata. *IRPEX* compago e pluribus dentibus serratis quam iumenta trahunt, vt eruant quae in terra serpint. Cato vocat *Irpicem*, Graeci *ἔρπον*. Hefychius *ἔρπον* ἐργαστήριον τι γεωργικὸν αἰσθηρὲς γέμετος ἔχον ἐλκόμενον ὑπὸ βοῶν. *RASTRVM* lignum itidem dentatum confringendis glaciis & terrae in aratione exaequandae, a quo *ὑπερεστικός* *RASTELLVM*, quo

quo stipulae radantur, & foenicicii cumulo adduntur. RUTRUM ligneum in ima parte patens & cauum, quo terra arenaue corruitur in cumulum, aut calx vel lutum subigitur, aut fruges coniciuntur in modium: Graeci vocant *ρεωτιον*. Eius diminutivum *Rutellum* usurpat Lucilius Satyra 9, *Frumentarius est, modium hic secum atque rutellum* Plin. adfert: ubi nonnulli perperam censent esse instrumentum hostiorum ad aequandum mensuram, quod Graece *ῥεωτιον*. RUTABRI noxia erunt e terra, ut auctor est Varro L. L. 4. CAPREOLVS feramentum bicorni ad terram committendum, in plantatione herbarum hortensium. LIGO, BIDENS instrumenta ferrea fossoria. MARRA: itidem ferrea, excindendis herbis inutilibus comparrata, ut sarculum, runcina. Iunenalis: *ne marrae & sarcula desint* Columella 10, *Contingat marrae, vel fracti deute ligonis*. Plinius 23, Verno feri debet, liberari ceteris herbis, ad trimatum maris a solo radi. PALAE ferreae, planae, quibus terra foditur & fossa vel egeritur, vel aggeritur, ut BIPALIVM pala duplo latius; unde ei nomen. Plaut. Poenulo: *Pala vendundar sibi ait*. Columella 10, *Tum mihi serrato versetur robore palae Talis humus*. PASTINVM vineaticum instrumentum bisurcum, quo semina in scrobes demissa panguntur. PEDAMENTA, PALAE, RIDICAE sunt sustentacula vitum, quae Plinius optima commendat & salice, robore, olea, arundine, iunipero, cupresso, sambuco, castanea. CRATES & SIRPEAE sunt vellicula e viminibus contexta, quibus sterces enchitur. Vnde Crates & Sirpeae stercoreariae apud Catonem. Varro L. L. 4, *Sirpeae quae virgis sirpantur, id est colligando implicatur, in quo sterces aliud quid enchitur*. Virgil. Georg. 1, *Viminesque trahit crates*, quod Servius male exponit, *ad agrorum scilicet exaequationem, quam rustici lrpice vocant*. Nam poeta intelligit agrorum stercoreationem, ad quam adhibentur Crates, multum diversae ab lrpice de quo ante dixi. *Falces putatoriae* multiplex usus est, & species diversa, ut ARBORARIA, SILVATICA, VINEATICA siue VINITORIA, putandis arboribus, silvis, vineis. LVMARIA refecandis lumis, id est, herbis spinosis in agris. RVSTARIA rubis sentibusque, qui per agros serpant. Nam *rustus* est rubus auctore Festo. SIRPICVLA amputandis ligamentis, quibus sirpantur & adligantur fasces, incisii fustes. STRAMENTARIAE defecandis stramentis exstantibus in segete post messem.

IX. COLLIGENDI fructus causa parata instrumenta sunt varii generis: nonnulla serviunt messi, quaedam foeniciciae, alia vindemiae, oleitati, lacticio, florilegio. Messis instrumentis seges matura demetitur, deinde exsiccata in horreis conditur, tum excutitur atque purgatur. Cui rei parantur FALCES MESSORIAE siue ADORAE, id est, frumentariae, Trahae, Tribula, Vanni, Furcillae, Corbes. Falcium variae formae pro locorum regionumque varietate, reperiuntur. LVNATAE quibus fruges robustioris culmi, ut triticum & siliginem demetunt, dextra secantes stipulam secundum terram, sinistra autem vincto praelongo convoluentes & in fasces cogentes refecata. *Sicilas* hodieque vocant, [Germ. *Sicheln*] a prisco verbo sicillire, id est, secare; unde Sicillimentum pro sieno secto apud Catonem. Glossae *Sicila oquidæ xærōlepos*. VERRICVLATAE sunt mainsculae longo manubrio, perinde ut falces foenariae. His in modum verriculi adfixis ligneis quasi cratibus utraque manu segetem praecidunt, stratumque longo ordine in fasces alligandam relinquunt. ROSTRATAE, DENTICVLATAE nominantur ex eo, quod rostrum, dentes habent: sicut TRIBVLATAE quae tribulum, quibus solebant filicem abscindere, ut tradit Palladius.

TRAHA, **TRIBVLVM**, **FLAGELLA**, **FVRCELLAE** vsurpantur ad excutienda e spicis in aream grana, essi forma & vñu multum discent. Nam *Traba* est aserum compago dentata cum orbiculis, quae bubus per aream trahitur ad frumenta excutienda. *Tribulum* siue *Tribula* est tabula ferro vel lapide asperata, quam trahunt iumenta iuncta, insidente auriga, vel grandi pondere addito. *Triblas* vocat Cato 133, *Plostrum Poenicum* Varro, Virgil. Georg. 1, *Tribulaque trakasque & iniquo pondere raspi*. *Flagella* sunt bacilli loreis vineculis penduli e fuste, quem trituratores manibus tenentes, tundentesque spicas flagellis excutiant grana. *Furcellae* sunt ferreae dentatae quibus frumenta mouentur, & vbi fuerint excussa stramenta extra aream eiciuntur. Vnde *furca* siue *furcilla* expellere prouerbi specie dicitur, pro eo quod est vi eicere. Cicero ad Atticum 16, sed quoniam *furcilla* extruduntur. Catullus: *Masae furcillis praecipitem eiciunt*. Horatius: *Naturam expellas furca; tamen vsquo recurrit*. **MERGAE** sunt furcae ferreae, quibus spica legitur; vel acerui fiunt: dictae a mergis volucribus. *Pt enim illi se in aqua mergunt dum pisces persequuntur; sic messores eas in fruges mergunt, vt elenare possint manipulos*, auctore Festo. Plaut. Poenulo: *Palas vendundas sibi, mergas datas*. **PECTEN** ligneus manubrio affixus, quo panllo longius a terra interposito extans spica proscinditur, quemadmodum fit in capilli tonsura per pectinem. Colum. 2, 21, *Multi mergis, alii pectinibus spicam ipsam legunt, idque in rara segete facillimum, in densa difficillimum est*. Plin. 18, 30, *Panicum & milium flagellatum pectine manuali legunt Galliae*. **VANNVS**, **VALLVM**, **VENTILABRVM** sunt instrumenta viminea lata, forma plana: quorum motu vel actu ad ventum, frumentum excussum purgatur, vt quod leuissimum sit in eo, atque appellatur **ACYS** vel **PALEA**, euolet; ac quod est ponderosum, purum remanet. **CORBES** sunt sportae vimineae aut sparteae, quibus frumenta feruntur & dimittuntur: sicut veteres etiam vina metiebantur per corbes, quas picatas fuisse verisimile est. Ouid. habitu diui messoris aristas Corbe tulit. Cato 137, *Parte octaua corbi diuidas*. Vlpian. tit. de peric. & comm. rei vend. l. 1, *de mensura vini docearis: sciendum quod veteres putauerunt, per corbem venditorem mensuram facere & effundere*.

X. FOENISICIAE instrumenta sunt **FALCES FOENARIAE**, **RASTELLI LIGNEI**: illis foenum maturum secant; his excisatum & arefactum contrahunt in aceruos, deinde in metas extruunt, stipulasque de pratis, quas foenifeces praeterierunt, eradunt. **FURCAE** ferreae dentatae, quibus foenum demessum versant, & excisatum componunt, pabulumque pecoribus ministrant; Cato 10 vocat *ferros*, tacito furcas nomine.

XI. VINDEMIAE parantur **FALCVLAE** & **VNGVES FERREI**, quibus vuae maturae defecantur, ne vindemiatoris manu distinguantur & laedantur. **CORBES** & **CORBVLAE** quae ab oppido Ameria dicuntur *Amerinae*, vt Amerina retinacula, Virgil. Georg. 1. **FISCI**, **FISCINAE** corbulae breues, in quibus vuae defecatae reponuntur & deferuntur, vnde Nacuius poeta prouerbialiter dixit, *In pectus tuum, tanquam vnam vindemiator in fiscinam*. Est in corbibus etiam spicae, grana, in fletinis paleae, semina, frondes, & id genus reliqua portantur: ex quo Plinius *fiscinas frondarias* nominat. Eidem rei sunt **DECENMODIA**, **TRIMODIA** sic dicta a mensura decem, trium modiorum. **ALVEVS**, **LINTER**, **NAVIA** & navis similitudine appellantur vasa concaua vino e ligno exculpata, in quibus portantur & feruantur collectae vuae, donec perueniant ad torcularium Tibullus 1, *Haece mihi seruabit plenis in linteribus*.

tribus vuas. Seruius in illud Virgil. Georg. 1, *cauat arbore lintres.* Alii, inquit, *lintres* in quibus vuas portantur, accipiunt. Festus, *navia est ex vno ligno exsculpta, ut navis quo vintur aluco in vindemia.* QVALI vindemiatorii exceptorique sunt corbes vimineae, in quibus vuas feruntur, ut in canistro, apud Vlpian. tit. de instr. & instrum. leg. l. 8, quamvis etiam QVALI & COLA sunt vasa viminea, vel iuncea aut sparteae, per quae liquatur & desluit calcatis vuis. Cato 11, *Cola vitilia in, cola, qui florem demant*, id est primum liquorem & optimum, qui slos vini est. Virg. Georg. 2, *tu spisso vimine quallor* Colaque prelorum fumosis deripe testis. Praeterea colum niuarium vas erat ex lapide spongiolo factum, quo aquam ex niuibz colare solebant delicatuli vt aestiuo tempore frigidius bibereut. Martialis: *Attenuare nines norunt & lintea nostra, Frigidior colo uou salit vnda tuo.* His annumerandus SACCVS VINARIVS quo per colatram vina franguntur & casignantur, reddunturque mitiora, defecata & liquida, vel etiam odoratiora & magis grata, iniectis in sacco aromatibus: quae ratione comparatur *vinum Hippocraticum* vulgo dictum; Martial. *vs liquidum potet Alauda merum* Turbida sollicito transfundere Caecuba sacco. CRATES texta viminea, in quibus planis super terram vuas & fici stratae ficcantur, vel erectis & acclinatis in testudinis morem, a rore, pluvia & frigore defenduntur: cui vsui sunt crater ficiariae Catonis 49. SPORTAE FAECARIAE prelo suppositae fecem excipiunt, vnde vinum faecatum exprimitur, vt Cato docet 154. VRCEI MYSTARIS quibus mustum progeritur in labra, hodieque mustum bibitur. VRNAE SPARTEAE & AMPHORAE SPARTEAE ad vinum distillendum in dolia, quae picatae non tam facile quam fictiles franguntur. CORTINAE sunt vasa aenea patula, destruto saepaeque coquendae accommodata, & Cortinale locus vbi sit: licet Cortinale quoque sint vasa tinctorum & insectorum, in quibus coquunt pannorum pigmenta. TORCVLARIVM & TORCVLAR machina est vuis premendis ac torquendis apta: etsi quandoque significat locum vel aedificium, vbi vindemia perficitur. Huius descriptio exstat apud Catonem, quae varii generis instrumenta habet, *tractorum, funaria, pressoria*, de quibus singulatim dicemus. PRELVN est trabs qua vna calcata premitur: quod Cato de carpino atra potissimum faciundum praecipit ob duritiem eius arboris ex qua boum iuga olim fabricabantur, Vitruuius teste, & manubria rusticis fiebant vt tradit Plin. 19, 6. LINGVLA est nouissima pars preli, quae inter duas arbores rectas inseritur in modum linguae. FIBVLAE sunt clauī lignei qui per tabulas tignaue traiciuntur, vt ea constringant: & CONFIBVLAE sunt tanquam duplices fibulae, quae si quando partes distrahant ad constringendum vtriusque adhibentur. ARMILLAE sunt annuli ferrei canati, in quibus veribula versantur. SVBSCVDES sunt tabellae lignae, quibus innihs asseres aut tigna compinguntur: sic dictae a succudendo, quod locus cui inseruntur cuedendo scalpris excavantur, & ipsae ictu mallei innittantur. Pacunius apud Festum: *nee vula subsicus cobiher compagem aluci.* PEDICINVS est pes tenuis edolatusque, quo arbor inseritur cardini aut suae basi. SVCVLA a suis similitudine vocatur machina tractoria, inter *chelonia* versatilis, circum quam *ductarius funis* obuoluitur: cuius ope traiectis per foramina vechibus, prelum tenditur vel subducitur, & trabes attollantur, vasa vinaria ex apothecis educuntur. PORCVLVS est paxillus vel vneus in medio fuculae fixus vt teneat funem, qui fuculam circumplexus simul versatur. MELIPONTI sunt funes longissimi & crassissimi, sic dicti quod melius premant. Nam *pontare* pro depingere etiam hodie mechanici vsurpant. CAPISTRVM est retinaculum quo prelum subductum tanquam freno retinetur, ne subsidat decidatque. TROCHLEA est machina tracto-

tractoria cum rotulis vel orbiculis aereis aut ligueis qui per ariculum versantur, traiectionis ductariis sinibus, quibus releuatur prelum. Nomen habet a *τρέχω*, id est rotula, sitque ad similitudinem Graecae literae Θ, auctore Isidoro. **FORVM** est pars torcularis in quam uia deferitur, ut prelo subiiciatur. Varro appellat forum vinarium. **PATIBVLA** sunt siles validiores, quorum vsus in torculari ad aliquid molindum, minnendum, ferendumue. Titinius Fullonibus: *Si quisquam hodie praeter hanc Possicum nostrum populeris patibulo hoc Ei caput defringam:* Vbi Nonius minus recte, patibulum est *sra* qua ostia occluduntur, quod hac remota valuae pateant. Non enim a pateando, sed a patiendo dictum patibulum. **VECTES** sunt pali robusti quibus per foramina traiectionis, machina tractoria & fucula circumagitur ab operariis, aut prelum torquetur. Eos Cato in premeundo fortiter prelo adhibet longos triplici ordine, pro numero scilicet eorum qui premunt: in torquendo leuiter & remisse breues, quos vocat *remissarios*.

XII. OLEAE legendae & premendae seruiunt **DIGITABVLA**, tegumenta digitorum quibus pressam oleam strictiores ex arbore decerpunt: sic dicta ut acetabula, ignitabula. **CORBVLAE** **DECEMODIAE**, **TRIMODIAE** quibus districta bacca sulcipitur. **FISCI** & **FISCELLAE** sunt quali in quibus oliuae inclusae prelo supponuntur, ne fraces & sordes in lacum cum olea defluant: quem vsuum monstrat Colum. 12, & Vlpian. tit. Locati. l. 19 cum ait, *Fiscos autem quibus ad premendum oleam utitur, colonum sibi parare debere.* **CURTINAE** vasa plumbea in quae oleum expressum fluit, & inde in labra funditur, ut fraces & amurea liquentur. **CAPVLAE** vasa ansata quasi Capides minores, quibus oleum depletur, & in scilicet vasa diffunditur: cui rei quoque seruiunt **CONCHAE**, ferreae & rotundae, ut testatur Plin. 23, ut & Colum. 12, 50. **INFVDBVLA** per quae oleum aut vinum infunditur in vasa angustii oris ut vrees, amphoras: sicut Vitruuio *infusibulum* est per quod in molam frumentum decurrit ac transmittitur. **SPONGIAE** maiores & minores quibus fiscinae aut dolia effinguntur & purgantur: **VREEI** quibus oleum progeritur in lacum aut cortinam: **VNCI** ferrei, de quibus vreei vnaeque suspenduntur, vel quibus gestantur. **LABRVM** olearium vasculum rotundum, in quod oleum transferitur & cortina aut lacu: ut *labrum lupinarium*, in quo lupinus aqua maceratur: *labrum eluacrum*, in quo aliquid eluitur & lauatur: *labrum culleare* quod capiebat mensuram cullei & vino adnectiendo parabatur, ea forma qua Cato praescribit 55. *Labellum pollulam* est labrum paruulum. **GEMELLAR** *structile* est, quasi duplex labrum olearium: cui nomen dedit gemina structura. **MOLA**, **CANALIS**, **SOLEA**, **TVDICVLA** referuntur a Columella inter instrumenta olearia pressoria: sed minora quam **TRAPETVM** * quod Varro I ait esse *molam oleariam e duro & aspero lapide*; Colum. 12 a mola separat, & pro trabe accipit, qua oleum exprimitur: Cato totam constructionem & fabricam intelligit in quo **ORBIS** est ipsa olearia mola, quae in trapeto vertitur, & oleum terit. **MOLILE** scapus vel manubrium quo mola impellitur & circumagitur. **MILIARIVM** vas angustum & longum milii forma, quod sub trapeto ponitur ad excipendum liquorem: etiaursi alios quoque vns praestat, in culina, in balneo, ad aquam calefaciendam; quod ad Catonem notauit. **TYMPANVM** est machina tractoria versatilisque, quae prelum tendit, deprimit aut sustollit: sicut *tympana* appellata mechanice axes, quorum capita habent foramina, quibus inditis vectibus, iisque sinibus aduolutis pondera vel protrahuntur, vel sustolluntur, ut est apud Vitruuium, Orbisium, & alios. Vlpian. tit. Locat. 69, *quod si regulis olea premitur, & prelum, & fuculum, & regular, &*

*tympaanum, & trochleas quibus releuatur prelum, dominum praestare oportere. Vbi REGVLAE sunt tabellae lignae oblongae, quibus vt in fiscis impoſita bacca prelo ſublicitur & exprimitur. Colum. 12, ſuſpenſa mola oleam frangito, eamque vel in regulas, vel in uouos fiſcos adiciito. Ibid. Aut regulis, ſi conſuetudo erit regionis, aut certe nonis fiſcinis ſanipſae exprimi. Plin. 15, exilibus regulis pede incluſo. **

XIII. LACTICINII inſtrumenta ſunt **MVLCTRA** ſive **MVLCTRV**, vas in quod lac mulgetur, ſive ſit vna aenea ſive lignea. *Mulſtralia* dixit Virgilius Georg. 3, *implebunt mulſtralia vaccae*. *Mulgaria* Valgius poëta. *Sed nos ante caſam tepidi mulgaria lactis*. Et ſuum vini ceſſamus ponere Bacco. **CYMBIVM** eſt vas & poculum a cymbae figura dictum, in quo lac ſeruare, & Diſ manibus librare ſolebant: eſſi Varro *cymbia* reſert inter vaſa vinaria; Plin. 37, 8 inter pocula, Virg. Aeneid. 3, *Inſerimus tepido ſpumantia cymbia lacte*. Statius Thebaid 6, *capiti gratiſſima cymbia lactis*. **SINVS & SINVM** vas rotundum capace alueo, in quo lac retinetur & deportatur, atque olim etiani offerrebatuſ diis minoribus ruſticis, vt Priapo, Kurniae, ex qua conſuetudine dixit Virg. Eclog. 7, *Sinum lactis, & haec te liba Priape quotannis*. *Expectare ſat eſt*. Quamuis ſinum etiam vas vinarium eſt, de quo Varro lib. 1, de vita pop Rom. *vbi erat vinum in menſa poſitum, aut galeola aut ſinum*. Ibid. *Item erant mala vinaria, ſini, cymbia, culignae, paterae, gutti*. **FISCELLA, CALATHVS**, forma caſeo faciendo adhibentur, ſuntque vaſa viminea vel iuncea, in quae lac coagulatum transfertur, vt ſerum percoletur, & caſeus formetur: quod nunc ſere faciunt in formis ligneis perforatis. Gloſſarium, *fiſcella, forma, vbi caſeus exprimitur*. Tibullus: *Tum fiſcella leui detexta vimine iunci*. *Raraque per nexu eſt via facta ſero*: quem poſtremum verſum Ouid. Faſt. 4, ita aemulatur: *Dentque viam liquido vimina rara ſero*. Colum. 7, *liquor in fiſcellas, aut in calathos vel formas transferendus eſt*.

XIV. FLORILEGIO & fructibus hortenſibus colligendis parantur inſtrumenta viminea, *Corbes & Sportae, Stoeae* e ſumibus aut iunco, *Tegetes* canneae, vel canuabinae, quibus ſubiectis, ficus, vuae, poma ſoli exponuntur & ſiccantur. Item **SIRPICVLI**, caſtra ſirpea, vel quod e ſirpo iunci genere contextuntur, vel a ſirpando, id eſt ligando appellati: quamuis apud Plautum Captiuſ etiam ſunt *ſirpiculi piſcarii*, ſcilicet naſſulae ſive ſportulae ſirpeae piſcatorum; & apud Varronem in vinea *ſirpiculi ſugorum*, Colum. de cultu hortorum: *cavo iam vimine textum*. *ſirpiculum ſerugineis cumulate hyacinthis*. Lucilius Satyr. 15, *Tintinnabulum abeſt hinc, ſirpiculique olcorum*, eſſi Scaliger ibi legit *ſirpiculaeque* & putat eſſe duo genera vehiculorum *Tintinnabulum* & *Sirpiculam* diminutiuum a ſirpea. Ego arbitror, Lucilium loqui de venditione olerum quae vt ex Horatio & Apuleio conſtat olitores vendebant impoſita caballis vel aſinis, ad quorum colla forte erant ſuſpenſa tintinnabula, quae etiam hodie iumentis & minoribus pecudibus aptari ſolent: vel tintinnabulum ad venditionem olerum ſignificandam adhibebatur, ſicut apud Graecos in venditione piſcium fieri ſolebat vt teſtatur Strabo 14 & Plutarch. Sympoſiac. 4, 4. Plautus in Pſeudolo cum ait, *Ianies inde accenſam duos cum tintinnabulis*. Intelligit compedes vel catenas, quae vbi mouentur ſonant & tinniunt, vt dixit Afran. *Ianitoris impedimenta titinnire audio*.

XV. CONSERVANDIS fructibus deſeruiunt Cellae, Apothecae, Cister-nae, horrea, granaria, vaſa, ollae. **CELLAE & APOTHECAE** ſunt diuerſorum

LII III I

gene-

* [Subieciimus in ſine libelli Turnebi & noſtram de eadem re diſputatiunculam.]

generum, vinariae, oleariae, penuariae, torculariae, defrutariae: CISTERNAE ad vini custodiam effodiuntur & construuntur; quod si cui mirum videatur, is sciat etiam LACVS VINARIOS in terra depressos vina e torculari excipere, & per canales stratos, vel tubos fictiles in dolia descendere vt tradit Colum. 1, Vlpian. tit. de furtis l. 21, *si cisterna vini sit quid dices? aut aquae cisterna.* HORREA sunt frumentaria, vinaria, penuaria; quorum mentio est in libris iuriconsultorum tit. de acquir. rer. domin. de instr. & instru. leg. de penuleg. Horatius: *Parcis deripere borreo, Cessanteu Bibuli consulis amphoraru?* vbi interpretes *borrea*, in quibus vina vetera reposita erant, appellat veterana, vt Seneca *vetcraria* epist. 112, *aspice veteraria nostra, & plena multorum sacculorum vindemiis borrea.* GRANARIA reponendis frugum granis erant destinata, & ex tabulis siebaut, stipitibus vel in terra defixis vel supra terram collocatis. Horum vsum in nonnullis prouinciis praestabant SIRI, sub terra in modum speluncarum & puteorum effossi, ad recipiendas & seruandas fruges: de quibus Varro & Colum. 1, Plin. 38, Curtius 6. *Siros vocant barbari circa Caucazum, quos ita solerter abscondunt, vt nisi qui defoderint, inuenire non possunt; in iis conditae fruges erant.* RISCVS est genus vasis contexti e iunco, capaci aluo, vtrique parte acuminatum, in quo rustici fruges, vel far molitum hodieque adseruant: quoniam eius vsum an veteres habuerint nescio; nomen quidem Graeci & Latini vsurpauit; sed pro cista vel arca vestiaria. Terent. Eunuch. *Abi cistellam domo effert cum monumentis. vbi sita est? in riso:* quo loco Donatus nomen id esse Phrygium notat, eoque significari cistam pelle contextam. Vlpian. tit. de auro argent. leg. l. 25, *Veluti labatir, risus;* vtrumque vocabulum peregrinum, alterum Phrygium vt dixi, alterum Graecum, *λαβήτης* apud Hesychium. Pollux 10, 31, *κιβώτια εἰς ἀποτίθενται αἱ ἐσθῆτες ἕκαστος παρὰ τοῖς νεώτεροις λέγεται.* Glossarium: *Riscus κιβώτης μεγάλη.*

XVI. Vasa vinaria maiora & capaciora sunt CVLLEVS siue CVLLEVM quod viginti amphoras capit, urnas quadraginta: *qua nulla est maior mensura liquoris* ait Fannius; eoque vinum vendere & admetiri solebant per labrum culleare, ita vt in vini culleos singulos quadraginta urnas & auctarii loco vnam praeterea adderent. CVLPAE lignae sunt, latae & vastae, in quibus vinum nouum & recens expressum seruatur. Cic. in Pison. *panis & vinum a propola & de cupa.* Augustin. Confession. 9, 8, *luberetur a parentibus de cupa vinum depromere.* ORCA est genus vinarii vasis magni & teretis, a quo *Vrceos & Vrceolos* dictos putat Horatii interpretes. Varro 1, *quae in Hispania seruire musti ruptae.* SERIAE, DOLIA interdum erant decem amphorarum capacia, aliquando minora. Haec oblinebantur & oppicabantur cortice, pice & resina, ne vinum fugeret, vnde *obline re dolia* est obturare, & contra *relinire* est resignare & aperire. Terent. Heautont. *releui dolia omnia, omnes serias.* Quoniam in dolis & seriis etiam frumenta condebantur, vt testatur Cato 11, & Vlpian. tit. de verb. signif. l. 206, & hoc amplius, dolia erant *olearia, amurcaria, decacinata*, quae acinis liberata sunt, vbi mustum deferbuit Cato 26,

XVII. MINORA vasa vinaria sunt CADVS siue metretes, qui continet urnas duas, vel vt nonnulli censent tres cum dimidia. AMPHORA, FIDELIA, LAGENA, CVLIGNA, FESTA, vasa fictilia vel vitrea, in quae vinum e dolio vel cupa descendebatur, ac vetustas ac nobilitas vino diffuso quaerebatur, obsignatis vasis, & in tabella appposito nomine vini, & numero consularis anni, vt apud Petron. amphorae vitreae gypatae affixis pittaciis cum hoc titulo: FALERVM OPIMIANVM AN-

NORVM

WORVM CENTVM. Proculus tit. de trit. vino & oleo leg. *Amphoras & cados in quibus vina diffusa seruantur, legatos esse.* Horat. Carmin. 3, *Cortice adstrictum pice dimouebis Amphorae fenum bibere institutae.* Idem epist. 1, 5, *Vina biberis iterum Tauro diffusa.* Iuuenalis 5, *Ipse capillato diffusum consule potat.* Hinc vinum *Doliare* quod in doliis est, dixit Vlpian. tit. de peric. & commun. rei vend. *Amphorarium* quod in amphoras diffusum est, idem tit. de trit. vino. Est autem *amphora* e Graeco ἀμφίρεα, continetque, quemadmodum Columella scribit, duas urnas, siue sextarios quadraginta, vt vero Metianus & Festus, octo & quadraginta sextarios. Latini vocant *Quadrantal*, quasi vas pedis quadrati siue magni, quo vitur Plaut. Curcul. *modica est, capit quadrantal.* **FIDELIA** fictilis aut vitrea ad vina & conditauea seruanda, apta; quae capiebat congium, & antiquo ritu cum vino offerebatur diis, vt Fidei a Plautino seruo Aulularia: *mulsi congialem plenam faciam tibi fideliam*, atque etiam donabatur caustidius a clientibus, quo respexit Perthus 3, *ne imideas quod multa fidelia putet.* **LAGENA & LAGUNCULA** vas fictile, vel e radicium filis, cum fici tum etiam siluestrium auctore Plin. 16, 31 aut e cucurbita, Colum. 10. Eius vsus plurimus in conuiujs, in itinere, in venatione olim fuit, atque etiam hodie manet: sed fere stantiae aut vitreae & viuine obductae *Flosa* vulgo dicitur: Horat. lib. 2 Sat. ult. *Cumuiuae reliqui minimum nocuere lagenis.* Plin. epist. 6, *Cum venabere, licebit auctore me, vt panarium & lagunculam, se etiam pugillares serat.* **CVLIGNA** dicta a Graeco κύλη; vt Festus tradit. Cato 133, *Culignam vini dapi.* Idem, *culignam in foculo Graeco posito.* Varro de vit. pop. Rom. lib. 1, *Cymbia, culignae, paterae, gutti.* **TESTA** fictilis ad vina condenda accommodata: quam Horat. vocat Graecam, quod vino Graeco primo imbuta fuisset, vel quod Cuuiis, ciuitate Graecae originis facta, vt Martialis: *Cumanam testam.* Iuuenal. 5, *Cuius patriam titulumque senectus, Deleuit multa veteris fuligine testae.* His addendus **TER VINARIS** corio confutur, qui vt ἀράκος apud Pollucem inter vasa vini conditoria erat, & in conuiujs primo ponebatur, postea **TINA**: cuius uomen integrum in Belgico idiotismo rustici hodieque vsurpant, sed pro vase ligneo in quo lac, nullum vel expressum adseruatur. Varro de vit. pop. Rom. lib. 1, *antiquissimi in conuiujs vires vini primo, postea tinas ponebant.* Apuleius Metamorph. 7, *Vinariis vires ferentes.* D. Matthaeus Euangel. 9, *οἱ βαλλάντιν ἔπουν εἰς ἀράκος παλαιάς.*

XVIII. VASA Salsamaria sunt, in quibus conditanea ad cibum, quae venter Salsama dixerunt, seruantur, vt puta mala struthica, cydonia, melimela, pyra, fici, nuces, rapae, oleae. Eius generis sunt **VRCEI**, **ORCVLAE** apud Catonem, & alia vasa fictilia aut vitrea, patenti ore, & vsque ad imum, aequalia, vt Colum. praescribit 12, 4. **SALSAMENTARIA** Graeci *κεράμια* appellant, in quibus adseruantur sale condita ad diuturnum vsu ciborum, vt pisces salsi, carnes, pernae, vniariatae, & alia, quae Graeci *τὰ τάρχεα*. Latinis *Salsamenta*, Plauto *miriatica* dicuntur, eo quod in miria seruabantur. Est autem *miria* aqua sale coniuncta in qua aliquid inaceaturat aut seruatur: licet etiam significet piscium salforum, praecipue thunni, liquamen. Huiusmodi vasa fictilia sunt **CADI SALSAMENTARII**, quos nominat Plinius. **DOLIA**, **SERIAE** in quibus pernas saliri praecipit Cato; **ORCAE** angusto ore, specie tereti & vniformi, ad similitudinem orcae belluae marinae. Suidas *ῥεγκας κεράμια ἀγγεῖα ὑπεδεκτικὰ τάρχεων δυο ὡπὰ ἔχοντα*: interpres Horatii ad illud Sat. 2, 4, *Byzantia putruitorca*: *Olla Graeca βότσα*, seu vasis genus ore angusto; *in formam κανκαλῆς*. In his conditas meas & pelamides, viles pisciculos, clientes pauperculi cau-

fidicis & patronis suis donabant: quo allusit Persius Sat. 3, *Menaque quod prima nondum defecerit orca*, & Iuuenal. 7, *Quod pretium vocis? flets, petasfuniculus, & vas Pelanidium*. Praeterea VASA STANNEA piscium salisurae tribuit Plautus: cuius versus apud Festum ita legendos arbitror, *Muriaticam autem video in vasis stagnis Bonam naritam, & canitam, & tagurica*, *Apuinas fartas, conchas piscinarias*; vbi *muriatica* intelligitur coena, *stagnis* pro stanneis antiqua scriptura, de qua alibi dixi, *narita* piscis minutus, Graeco nomine *Rhina*, Latine *squarus*, *Canita* eadem canicula nisi quis malit *corrutam*. Vtraque Plinio memorata 32, vlt. *Tagunia* piscis, qui Athenaeo *ταγύνται*. *Apuinae*, apuae pisciculi; e quibus garum optimum conficiebatur, vt refert Plin. 31, 8. OLLAE seruiunt condituris fructuum hortensium, vt pomorum, ficorum, vuarum, quas inde ollares vocat Coel. Aurelianus, & Martial. 7, *Dulci placenta sordidam linit mappam Illic & vuae collocant ollares*. Horat. Sat. 2, *venuncula conuenit ollis*. Et haec quidem sunt ipsius fundi instrumenta, quae rursus habent alia sibi propria, sine quibus nullum omnino opus effici potest. Quam ob causam iurisperiti instrumento contineri censuerunt personas & res ad usum familiae rusticae & pecudum intra villam paratas: de quibus quam potero breuissime dicam.

XIX. VILLATICI opifices & ministri sunt, molitores, pistores, coqui, fabri, fullones, calcarii qui calcem domino coquunt ad refectionem villae; textores, lanificae, focarii & *focariae*, quae sunt villicae adiutores, focum curant, ligna adferunt, cibum & pulmentaria coquunt: de quibus fit mentio tit. Nautae caupon. l. 1, tit. de instr. & instrum. leg. l. 12 & l. 25, tit. C. de donat. inter vir. & vxor. l. 3 vbi tamen *focariae*, concubinae quasi focum & larem colentes, accipiendae sunt. Horum instrumenta cum sint multa & diuersa pro ratione artis & operae, recensentur inter cetera a scriptoribus rei rusticae, maxime a Catone, FISTULA & PILA FARRARIA ad far pinfendum, PILA FABARIA ad fabam fream, PILA LIGNEA in qua tunduntur grana molliora, vt zea: cuius mentio Plin. 18, 11. PILA SEMINARIA ad terendos seminum nucleos. PILVM FABARVM, FARREARVM, SEMINARIVM quo faba, far & semina in pilo siue mortario feriuntur & tunduntur. PILA FVLONICA in qua tunduntur panni & vestes vt poliantur. CRIBRA INCERNICVLA, quibus frumenta purgantur, antequam molantur, vel pollen a sursum recrementis discernitur ac separatur. MATEOLA est paruus tudes ligneus ad succudendam & adigendam materiam, dicta a rusticis κατ' αΐσις *mateola* pro materiola; quomodo saepe dictiones pronuntiabant, vt Plautinus rusticus Truculento, *Cauliator, conia, rhabo*, pro *cauillator, ciconia, arrhabo*: nisi est a Graeco ματίω. PAVICVLA est lignum ponderosum vtriusque anatum, quo sola & filices tunduntur vt aequentur & solidentur. *pauire* enim & *depauire* est verberare. Hoc maior & ponderosior est FESTVCA siue *sistuca*, qua pali & trabes magna vi in terram adiguntur; vnde *sestucare fundamentum* dixit Cato pro *sistucis* solidare. FORCIPES ferreae ad focum ignemque instruendum & ornandum. RVTABVLA lignea, quorum vsus pistoribus in prouendo igni, panis coquendi gratia, auctore Festo. FOCVLVS fistilis, aeneus, ferreus, vt igitabulum, in quo ignis seruatur, & accenditur, vel prunae candentes inferuntur mensae ad calefaciendum cibum. Cicero pro domo: *foculo posito in rostris*. Gellius 1, 19, *Tum illa foculum coram eo apposuit*. TESTVM & TESTVS est vas figulium, vel aeneum, sub quo in foco calefacto cinere & prunis superinectis & circumpositis panes, liba, ceteraque dulciaria coquebantur. Vnde *testuarium* edulium, quod

quod sub testu calido coquebatur. Varro L.L. 4 Ouid, Fastor. 2, *Ara sit, huc ignem curto fert rustica testu:* Et 5, *Stant calices; minor inde fabas, olus alter habebat.* Et spumat testu, pressus uterque suo. BATILLVS instrumentum domesticum ferreum vel ligneum, ad similitudinem palae, quo cineres & prunae tolluntur, aut iminudicia effertur. Varro 3, *pastorem cum batillo circumire oportet, ac sterces tollere.* Horat. *latum clauum prunaeque batillum.* ROTA AQUARIA sine tympanum, quo aqua de puteo aut flumine trahitur ac tollitur; vel etiam far molitur. Plin. 17, 11, *Rosis etiam quas aqua verset obiter & molat.* RVDIS & RVDICVLA est instrumentum coquinarium ferreum, vel aheneum, qua versant in aeno elixa, aut spumam detrahunt; Cato: *rudicula agitato crebro.* Plin. 34, *versatum rudibus ferrcis, aut ferulaceis.* TELA IOGALIS instrumentum textorium, in quo imponitur & conuoluitur detexenda tela. Ouid, Metamorph. 6, *tela iugo iuncta est.* AHINEVM, AENEVM vel AENVM vas ex aere factum in quo aqua ad potandum aut lauandum calefit. Caecil. Hymocide: *quin maebra licitari aduersum aenem coepisti scisci.* Glossae. *Acnium* Ἀκνῆς. Paulus tit. de instr. & instrum. leg. l. 18, *Nec multum refert inter cacabos & acnum quod supra focum pendet: hic aqua ad potandum calefit, in illis pulmentarium coquitur.* Vlpian. tit. locati l. 19, *Item aenum in quo olea calida aqua lauitur.* AHENVM COCVLVM in quo cibus familiae coquebatur: quod cepisse culleum non mirum in numerosa familia, qualis rusticorum Romanorum fuit. Plaut. *acneis coculis mihi excocta est omnis misericordia.* Festus: *cocula vasa aenea collisionibus apta.* Isidorus, *cocula ligna arida, vasa aerea.* Quamuis etiam in aeno vinum, sapa, destutum decoquebantur. Virg. Georg. 1, *Aut dulcis musti Vulcano decoquit humorem Et solis vndam tepidi despumat abeni.* CATINVS & CATINVM vas escarium fictile, in quo parabantur & apponebantur pulli, pisces, & iurulentia, pulmentaria, vel intrita, vt in lance assa; dictum a Graeco κάρυος inde diminutiuum *catillus*. His accedebant LINGVLAE quae sunt instrumenta plana & oblonga instar linguae, apta ad miscendum & secandum, vt videre est apud aromatarios. HAMA vas aquarium rotundum, ventre gibboso, compescendo incendio accommodatum, quod Cato refert inter vasa ahenea cap. 136, meminit Iuuenal. 14, *dispositi praedines hamis,* & Plin. epist. 10. Paulus tit. de praefecto vigilum, Vlpian. tit. de instr. & instrum. leg. Sed in quotidiano vsu etiam fuisse hauriendae aquae indicat Colum. 10 vbi e cucurbita fieri dicit; *aut habilem lymphis hamulam, Baccboue lagenam.* MATELIO vas aquarium ansatum, ad similitudinem matulae, vnde nomen inuenit. NASITERNA genus vasis aenei, ansati & patetis: quale erat quo equi in Circesibus post confecta spatia perfundi & refici solebant: ita dicta quod tres naves, id est ansas haberet: meminit Cato de re rustica & in orationibus, Plautus, Stichus, Varro & Festus: licet interdum gemino scriptum *nasiterna*, quasi a nassa deducatur. SECTRISCVM est patella a rotunditate scutiformi dicta, sicut & *scutra*, vnde *scutula* & *scutella*, de quibus in notis ad Catonem, Caecil. Hymnide: *quae narrare inepti est scutras seruensis.* SITVLVS AQUARIUS vas hauriendae aquae proprium, quod *Situla* vulgo dicitur; Plaut. *si hanc situlam accepero.* Alius SITVLVS BARBATVS vas aquarium humile & concauum, quod Graeca voce *Nannus* dicebatur, auctore Festo. SOLIVM vas concauum & patens vt aleuens, cuius vsus in lauatrina ad pannos lineos emaculandos, vel in balneis ad lauanda corpora. TRVLLA fictilis aenea vel lignea quae per manubrium cauum e culina in lauatrinam aquam fundit, vel vinum aut oleum in dolia, a *truna*, *trunula* diminutiuo, deinde *trulla*: etsi etiam vas portorium oblongum nauiculae instar apud Plautum, Cice-

ronem, Horatium, Plinium, Iuuenalem, & Scaeuolam, vel *lasanum* in quod ventris onus deponitur, vel caementariorum instrumentum trigonum, quo dealbati tectorio muri aut delatati linnuntur & complanantur, a terendo, vulgo *TROFFELL*. Palladius 1, 13, *trulla acquabimus* & c. 15, *prima trullis frequentetur inductio*. *TRVLVS* & *TRVLEVM* vas est aquarium latius & capacius quatuor trulla, sine manubrio cauo, quo manus, Nonio teste, abluuntur. *VRNA QVINQVAGENARIA* quae quinquaginta sextarios capit, siue vruas duas cum dimidia. *VRCEVS AQUARIVS* quo aqua frigida in alienum infunditur.

XX. *ADHV* continentur cibaria & vestimenta, quae dominus familiae praestare cogeatur. Seneca de benef. 3, *aliquid quod dominus praestare seruo debet; ut cibarium, vestiarium*. Cibus autem rusticorum non erat omnibus idem, sed alius praefectis & liberis, alius operariis seruis & compeditis; nec eadem mensura omnibus, aut omni tempore dabatur. *PANIS RUSTICVS* nominatur a Plinio 19, 8 cuius crustae inspargebatur caudidi papaueris semen, ouo affuso inhaerens, inferior crusta alio, gitaque cereali sapore condiebatur. Hic fuit vel triticeus, vel siligueus, vel hordeaceus, siue ex solo hordeo, siue ex hordeo & tritico misco, vel denique ex milio, ut testatur Cato 57 & Colum. 2, 9. *VILIOR PANIS CIBARIUS* vel *secundarius* ex farina non cribrata, vilissimus *sursuraceus*, vel *acerosus*, sursurum recrenata & aceris paleaeque sordes retinens, quem vocat Plautus in *Afinaria*, & Suetonius Nerone *sordidum*, Terent. in *Euncho atrium*, Iuuenal. 5 *caninum*, quod canibus cum iusculo praeberetur, Apicius & Coelius Aurelianus. *Cantabrum*. *PVLVS* ex panico pinso, vel ex milio, vel ex farina hordeacea, aqua cocta interdum lacte commista: *pulmentarium* coctum vel crudum quale Catonis, quod habet oleas conditas; *halecem*, id est piscosum salsamentum; *salem* & acetum; quo postremo designari *poscam*, nonnulli perperam existinant. Nam *posca* non fuit inter diaria, sed urbana, nimirum plebeculae & seruorum potio vilis, confecta ex vino mucido, aquae vel aceto mixto, ut praeter medicos indicat Plautus Milite, ubi seruus queritur, *alios ebrios esse ex optimo vino, alios poscam potitare*. Praeterea erant inter edulia familiae rusticae sici, caepae, allium cum sale, olus cordon, inoreum, factum e lacte caseo & herbis, etsi non onine intritum significat: inter dulciaria *panis depasticus*, id est subactus manibus in mortario, placenta, liba, globuli, spirae, scribitae & similia. Potus *LORA*, quae sit viuacis aqua lotis & persusis, quasi mustum dilutum, *Vinum praeliganeum* Catoni, *operarium* Plinio, quod ad vsum familiae operarumque, ex uis ante iustam maturitatem praelectis expressum, per aestatem bibebant; sicut per hiemem mustum cum aceto, sapa, & aqua marina mistum. Mensura, quae & *demeusum* dicitur a demetiendi, & *diurnum*, & *diarium*, quod in dies singulos fiebat, non semper eadem seruabatur, sed pro conditione operae & temporis variabat; veluti, Villicus, Villica, procurator & alii, qui magis cura & custodia, quam labore res villaticas administrabant, in menses singulos accipiebant tritici modios tres: operarii per hiemem modios quatuor, per aestatem modios quatuor semis: compediti per hiemem panis pondo IV, ubi vineam fodere incipiebant pondo V. Contra in urbana familia pro ratione & dignitate ministeriorum demensum distribuebatur: & maiorem mensuram accipiebant serui lautiores & honestiores, quam mediae classis & infimi. Ex qua varietate est quod Sallust. hist. 3 in oratione Maeri Trib. pleb. & Seneca epist. 80, seruis quinos modios assignat. Donat. in Terent. Eunuch. pateranos. Vestimenta familiae erant tunicae pellicae, saga, centones & centiculi, manicae de pellibus, quae vel in siluis, vel in vepribus rustico operi

& ve-

& venatorio poterant esse communes: Cuculli, siue Cuculliones, *Galeri* in modum galeae facti, *pili* densi crassi, & satiles e pellibus lanariis, quales prisco ritu fuerunt Romanorum pontificum *galeri*. Vtraque capitis tegmina ad arcendas pluuias, Colum. 1, *cultam vestitamque familiam magis vtiliter, quam delicate habeat, munitam diligenter a vento pluuique, quae cuncta prohibentur pellibus manicatis, centonibus confectis, vel sagis, cucullis*. Auctor Moreti de Similo rustico, *tectusque galero* Sub iuga parentes iungit lorata iuuenos. PERONES & SCVLponeae quas Cicero in Pisoniana, & Petronius Satyrico *soleas ligneas* vocant, sunt calceamenta rustica & seruilia: illa e corio crudo fiunt, haec ex solido ligno exsculpto, dicta a sculpendo; vnde *Peronatus* & *Sculponeatus* indutus peronibus sculponeisue. Virg. lib. 7, — *erudus tegit altera pero*, vbi Seruius: *Pero rusticum calceamentum*. Persius: *Nauim si poscat sibi peronatus arator*.

XXI. SIMILITER comprehenduntur pecudum maiorum instrumenta, vi bouum iuga *lignea*, vel *lorae*, quae binos ternosue iugant, Asinorum *infrata*, *capistra*, illis inferuntur, his adligantur, si quando inscenduntur. *Clitellae*, id est sellae dossuariae imponi mulis & asinis consueatae, ad onera conuodius gestanda. *Heleia* lorata, sparteae, vel cannabina, ante pectus ab arinis dependent, quibus asini equique currus per *temonem* trahunt, vel molas per machinulam ipsi annexas versant: dicta a Graeco ἑλκω, traho. Apuleius 9, *desectum aliqui me beleio sparteo, demoto nexu machinae liberum, applicant praescipio*. Equorum habena, *frena*, *oreae*, quae ori induntur, *Murices*, iidem *lupi* & *inpata* frena ferrea asperissima. *Stragula* inferni solita, *Ephippia* sellae ad insidendum impositae propter mollitiem vectorum, calcaria, cingula, eadem zonae, quibus cinguntur & distinguuntur, soleae pedibus suppositae. Quae magnam partem non tam instrumenta fuerunt, quam ornamenta: qualia etiam censetur *frontalia*, quae sunt laminae a naribus ad frontem inter oculos ductae, in summo latae, in imo contractae, forma scuti longi; *baltei* qui tergo iniekti ventrem superiorem ambiunt, vnde *phalerae* dependent; *Monilia* circa collum & pectus demissa, *phalerae* ornamenta pensilia, quae omni corporis parti adduntur: etsi Suidas frontem, Herodotus maxillas, Seruius pectus ornari phaleris tradant. In his autem ornamentis veterum imperatorum & principum fastus maxime enituit: habuerunt enim ista aurea, gemmata & caelata, vi de *frontalibus gemmatis* testatur 37, 12 de *soleis aureis*, idem lib. 58, 11 de frenis, monilibus, stragulis, cingulis aureis & gemmatis Virgilius Aen. 7, *Aurea pectoribus demissa monilia pendunt*, *Tacti auro, solum mandunt sub dentibus aurum*. Statius Thebaid. 3, *Spumantes procul mandunt adamantina iugales*. & lib. 12, — *ignea gemmis* Cingula.

Claudianus de equo Honorii Imperat.

Dumque auro phalerae, gemmis dum frena renident,

Hae utrum zona cinge frementis equi.

Sanguineo virides morsu versare Smaragdos,

Et Tyrio dignum terga rubere croco.

Apuleius de deo Socratis; *Neque in emendis equis phaleras consideramus, & baltei potius inspicimus, & ornatisissimae ceruiteis duritias contemplamur, si ex argento & auro & gemmis monilia variae gazae dependent, si plena artis ornamenta capiti & collo circumiacent, si frena caelata, si ephippia fucata, cingula aurata sunt.*

YO.

VOCVM QVAE IN HOC LIBELLO

EXPLICANTVR SYLLABVS.

NVMERVS CAPVT INDICAT.

Astor	2	Fisci, Fiscina, Fiscella	12
Adasiae oues	5	Fistula farraria	19
Admissarius equus	4	Fistuca Hey-Block	19
Africanæ gallinae	7	Flagellum <i>Plalye-Elget</i>	9
Ahenum ahenum	19	Focarii, Focariae	59
Albanus canis	6	Foculus <i>Vierpanne, Vierste, Caffeir</i>	19
Altilis bos	4	Forda Bos	4
Alueus	11	Forma caecaria <i>Keef-Vat</i>	13
Ambidentes oues	5	Fornicarius	2
Amerinae corbes	11	Frontalia	21
Amphorae	17	Funis ductarius <i>Windten</i>	11
Apicae oues	5	Funnalis equus	4
Armenta, Armentarius	4	Furca <i>Gaffel, Vorke</i>	10
Armilla <i>Pannen</i>	11	Furcilla	9
Atrienfis	2	Galerus	20
Auiarius	3	Gallinarius	1
Balci equorum	21	Gemellar	12
Basillus <i>Verschepp</i>	19	Germinifca	3
Bidens, Bipaltum <i>Grype, Vorke met twee Tandem</i>	8	Globuli <i>Oykoeck</i>	20
Bidentes oues	5	Granaria	15
Cadus <i>Wynnye</i>	17	Hama	19
Cadus fallamentarius <i>Haringstenne, Vleysch-Vat</i>	8	Helcium	21
Calathus	13	Hippocraticum vinum <i>Hypocras</i>	11
Capistrum	21	Hirtae oues	5
Capreolus <i>Hauwe</i>	8	Horda bos	5
Capulae <i>Schep-Vat, Handi-Vat</i>	12	Horrea	15
Capulator	3	Hofius	3
Catinus, Catillus, <i>Tonnenken, helle Schotel</i>	19	Ineerniculum <i>Souwre</i>	18
Cellarius	2	Incientes oues	5
Cisterna vinaria	15	Irpex <i>Clauwe, Krabber</i>	8
Clitellae	21	Ingarius	3
Colluarius porcus	5	Iugatorius, iulugis bos	4
Confeta sus	5	Iugalis equus	4
Colum vinarium, niuarium <i>Syp-Vat</i>	11	Iumentarius	3
Conchae	12	Labatir	15
Cortinae	11, 12	Labrum eluacrum <i>Wajschobbe</i>	12
Cordi agni, Cordum	5	Laconicus canis	6
Crates <i>Horde</i>	8, 11	Lactaria vacca	4
Cueulli	20	Laetus bos	4
Culleus	16	Lagena <i>Flesse</i>	17
Deliacus	3	Legulcius	9
Deliculae oues	5	Licinus bos	4
Delici porci	5	Lingula <i>Roorflock</i>	11
Digitabula	2	Limer	11
Dispensor	2	Lora <i>afgespeld Wyn</i>	20
Doliaris feruus	2	Lumaria	8
Doliarius afinus	4	Lumatae	9
Ephippium sella equi, <i>Sadel</i>	21	Lupus Lupatum <i>scherp Gelaye</i>	21
Epistatae	2	Machinarius afinus	4
Ergastularius	2	Mala strutha <i>Quesperem</i>	18
Epiroticus canis	6	Mala cydonia <i>Quesappelen</i>	18
Espartae oues	5	Mala melimela <i>Paradys-Appelen</i>	18
Factor, Faetus	3	Marra <i>Howwel</i>	8
Fartor	3	Mateola <i>houzen Hamerken</i>	19
Feta Sus	5	Mediastinus	3
Fibula, Confibula <i>holten Nagel, Klamp</i>	11	Medicae gallinae	7
Fidella <i>steenens Kruycke</i>	17	Meliponti	11

Mella-

Mellarium	3	Rustaria falx	8
Miliarium vas	11	Rutabulum, <i>Ovengaffel</i>	19
Mjinae oues	5	Rutrum, rutelum <i>Schuppe, Keernschuppe</i>	8
Molossicus canis	6	Sacres porci	5
Monitor	2	Sagmarius equus	4
Mediolanum vnde	1, 3, 9	Salgama	18
Moretum	20	Salictarius	3
Murex <i>Scherpgebie</i>	21	Saluarius	3
Muria <i>Pekel</i>	18	Sarcenium <i>Houtweel</i>	8
Myfici porci	5	Sarritor	3
Nauia	11	Scutrisum	19
Nalsterna <i>Speelvat</i>	19	Sculponeae <i>holten Schoemen, Clompen</i>	10
Nesfrendes porci	5	Sirpiculus	14
Occator	3	Scriblita <i>Waeffelkoe</i>	20
Olearius	9	Seria <i>Wyn-Pype</i>	16
Orca <i>Pype, smalle Tonnen</i>	18	Scarii porci	5
Orcae 'i Gebit	21	Sinus & Sinum	13
Ostiarus	2	Sirpea	8
Pala <i>Schoffel, Schuppe</i>	8	Sirpiculus <i>een Korfken van Biefen, en Kanis</i>	14
Panis deplicius <i>Pasteye</i>	20	Sirpicula falx	8
Panis eibarius, secundarius <i>Asterlingen</i>	20	Situlus aquarius	19
Parta vacca	5	Spira <i>Krakelingh</i>	20
Pascalis ouis	5	Soloces oues	5
Pastinum <i>Houtweel</i>	8	Storia <i>een Matte</i>	14
Patibula	11	Strictor	3
Patulus bos	5	Subiugium lorum <i>enen Tackgordel</i>	21
Paulica <i>Stempblock</i>	19	Subrum agni	5
Peften	9	Subscudus <i>Inft.ken, Verm</i>	11
Peculiares oues	5	Sicula <i>Wyndaes</i>	21
Pedicinus	11	Superimentarius	3
Perones	20	Tanagricae gallinae	7
Pellitae oues	5	Testa	17
Phalerac	21	Tectum	19
Pila. Pilum	19	Tela iogalis <i>Waeftou met de Boom</i>	19
Plortrarius asinus	4	Tinnabulum	14
Politor	3	Torcular & torcularium	11
Porculator	2	Topiarii	3
Porculus	11	Traba	9
Porcetia	5	Trapetum	12
Postea	20	Tribulum <i>Dorfwagen</i>	9
Praciganetum vinum	10	Trimodiac	11
Pullitrac gallinae	7	Trochlea <i>Paleye, Schyve</i>	11
Puuliones, Fumili	7	Trulla, trullum	19
Pustulosae oues	5	Tympanum	12
Quali <i>Synvazen</i>	11	Tullianum pro ergastulo	2
Quala istoria	8	Vallum, vannus <i>Wanne</i>	9
Quadrantal <i>Emmervat</i>	17	Veftarius equus	4
Ralla	8	Veftes <i>een Boom, Hantfpaak</i>	11
Rastrum <i>egge, Klawwe</i>	8	Veftes aerisfolii <i>Boomen van hulzen Hout</i>	11
Rastrarius	3	Ventilator	3
Rastelli <i>Klawwen</i>	10	Ventilabium	9
Regulae	12	Verriculata falx	9
Reculac oues	5	Vngues ferrei	11
Riscus <i>Rifke</i>	15	Vreccus, vreculus <i>Water-Cruyck</i>	16
Rota aquaria	19	Vrecc mustarii <i>Moft-Groefen</i>	11
Rudis, Rudicula <i>Schuymspaen, Roerftok</i>	19	Vrna quinquagenaria	19
Runcina, Runcator	3	Vter vinarius.	17

Subiicimus locum Turnebi Aduers. 20, 7. qui conferendus est cum capite duodecimo huius libelli. *Trapetum Catonis: orbis: miliarium.*

TRAPETVM, quo oliae terminantur, ita accommodari praecipit Cato capite 22, vt statuatur ad libellam aequatum, ne quid fistigii, ne quid deuexi habeat: sed vt aequato

quato situ & planicie perlibrata positum sit. id enim, *librare* cum dicit, intelligit: *ab labris digitum minimum orbem abesse* vult. *orbis* autem mola est olearia, qua in trapeto olea teritur: qui ita in trapetum cauum convenire debet, vt labra trapeti cum non tangerent nec terant, sed ab eis digitum minimum vndique abssi. *Ab solo mortarii, orbis cavere oportet mortarium ne terant*: vt diximus, ab labris orbis abesse debere mortarii & trapeti: item abesse a fundo & solo eos oportet, ne terant eius fundum. *Inter orbem, & miliarium, vnum digitum interesse oportet.* *Miliarium* vas est angustum & oblongum, milii formam referens. subdebatur autem etiam trapeto miliarium, tanquam fulcimentum, & in eo columella ferrea stabat, qua mola tenebatur: quod miliarium ita temperari accommodarique oportebat, vt quod ad latitudinem attinet, inter orbem & miliarium non amplius digitum interesset. quod si plus interesset, miliarium constringebatur, & in arcum adducebatur eius laxitas. Ita operi aptius erat & firmitus, ita enim quod unum iunterat explebatur, & spatium illud inane minus reddebatur, quod amplius ante habebat. si orbis sint altiores, nimisque deorsum descendant ad imum mortarii, eis orbiculos supponit, quibus attollantur. eodem modo latitudo temperatur & accommodatur. nam si lati satis non sint, circumdantur orbiculis ligneis eorum margines, aut armillis, velut rotae fusi cantho. mox sequitur, *summa funius DCXXIX nummi fertur*, pro trapeto, composituris, vectura, operis hominibus v, cum bubulcis vi, quaeque alia enumerat. Illa autem tota fabrica trapetorum difficultatis nonnihil habet, proinde conatus sum, si non picturae lineamentis eam repraesentare; certe umbra quadam leuiter designare. Haec Turnebus.

Nostra autem de Trapeto haec sunt.

Varro LL. p. 34, 5 *Trapetes*, inquit, *molae oleariae vocantur.* *Trapetes a terendo, nisi Graecum.* Esse Graecum, iam ostendit Scaliger ex Odys. η, 124 *ἡρώες δ' ἄρα δὲ τρυγίωσιν.* Ἄλλοι δὲ τραπέσι. Plura habet Hesychius. Vnde apparet, vocem *trapetus*, *trapetum*, vel plur. *trapetes* (tot modis enim dicitur) generatim notare machinam calcandis vel exprimendis siue vis, siue, vt apud nostros, credo, semper, oleis. Huc pertinet etiam Varr. 1, 55, 5 ex lectione primarium editionum, a quibus cum discessissent reliquae, Scaliger eam reuocandum censuit, *demittit ad trapetas, quae res molae oleariae, e duro & aspero lapide.* E lapide fuisse orbis, lapidibusque adeo molaribus, quos nostra aetas usurpat, non dissimiles, apparet praesertim ex Cato. 135, 6. *Hic orbis fuit, quae postea meta.* Orbi subiectum fuisse *mortarium*, lapideum alium, aliquantum excavatum, cum *labro* sine margine, qui *catillus* deinde dictus est, ad quod ita accommodandus erat orbis, vt neque fundum eius siue solum, neque labra tereret, constat ex Cato. 22, 1 & 2. Ad eam rem, tollendo nimirum orbi, columella in medio, erat mortario *fixa*, quae sustineret impositum sibi orbem non proxime illa quidem, sed intercedente *cupa*. *Cupam autem & miliarium* Catonis c. 20 it. 21 & 22, vnum idemque intelligo, pyxidem nimirum, intra quam continetur *columella*, cui imposita pilei instar fuit. Hoc miliarium, haec *cupa* deinde & transiit *orbem*, & sustinuit, ita vt stante firmiter columella, orbis, miliarii siue *cupae* ope illi impositus, deinde funium & trochlearum beneficio circumageretur. Altitudo & latitudo tempebatur *orbiculis* ligneis vel *armillis* ferreis. Tantum intelligere me puto; superesse quaedam in illa trapeti descriptione c. 20, 21, 22 mihi plane ἀδύλα non nego. Interim si comparantur ista cum iis, quae ad ipsum Catonem notata sunt, non multum superesse puto. Vid. etiam ad Col. 12, 50, 7.

PRAESTANTISSIMO DOCTISSIMOQUE
 VIRO
 IOANNI BAPTISTAE
 MORGAGNO
 IULIUS PONTEDERA
 S. P. D.

CVM idibus Februarii apud Clariss. Senatorem Philipptum Bonarotam optimarum artium ac disciplinarum totiusque antiquitatis peritissimum essem Florentiae, Georgius noster (qui grauioribus licet occupationibus dissentus, assiduus tamen pro sua erga me beneuolentia lateri meo haerebat) ita de te est locutus, vt nihil amantius, nihil honorificentius, nihil copiosius dici potuerit. Neque solum ea quae Anatomicorum consensu tua propria & singularia sunt, complexus est, verum alia multa magna cum tua laude est profecutus, studiosa admodum cura subnectens, quae super Cornelio Cello & Sereno Samonico ante hos tres annos litteris mandasti. Hinc ad ea quae in Rei Rusticae Auctores ambo scripsimus, sermonem conuertit, multa quoque hic deiecit, nisi interpellassem, dicturus. Etsi enim perlibenter quae docti viri de te sentiri audire gestio, id tamen mecum communicari non sustinui, cum de vtroque necessario locuturus videretur. Quapropter optimum illum Senatorem quid tu quaque de re fueris commentatus, quaeque ego sapientissimorum virorum vestigiis inhaerens, quorum diligentiam multis in locis desiderari suspicabar, adiecerim, breuiter & *Isophras* docui. Tum ille, iis quae ego exposueram, probatis, cum quae exemplaria vtrique nostrum ad manus fuissent, accepisset, Fuluii Vrsini librum, quem ob incredibilem raritatem nunquam inspectum a nobis non dubitauit, continuo mihi legendum obtulit. Huius autem libri hic est titulus: *Notae ad M. Catonem, M. Varronem, L. Columellam de Re Rustica, ad Kalendar. Rusticum Farnesianum, & veteres inscriptiones Fratrum arualium &c. ex Bibliotheca Fuluii Vrsini. Romae in aedibus S. P. Q. R. 1587. apud Georgium Ferrarium.* Quem dum euoluo, non pauca deprehendi, quae tu, eo, vt mihi constat, nunquam viso, in Columellam doctissime litteris prodidisti; quorum nonnulla eadem sane ac tua sunt; alia alio modo exposita, alia perfecta non plane; pleraque autem neque ea auctoritate, neque iis, quibus a te, rationibus satis confirmata. Haec tibi publicis quamuis muneribus occupato per litteras significare volui, cum probe non modo ex scriptis tuis omnibus, verum etiam ex animo tuo longe mihi, si cui alii, perspectissimo sciam, quae a maioribus repta esse noueris quam libenter ad primos auctores referre soles. Cuius profecto exemplo ego quoque multa quae commentariolis meis inserui, ad Fuluium Vrsinum referenda omnibus in posterum testabor. Hunc porro librum sicubi venalem reperiri intellexero, transmittam, vel ipse cum iam Patauium mediter, asseram. Ita quae nunc vniuersae auigi, sigillatim ex ipso cognosces. Etenim multa a vitiiis & erroribus

vindicata complectitur, quorum duo hic tibi connumerabo: primum apud Columellam libr. 1 c. 4 [f. 8] in vulgatis libris sic extat: *quam optime pater familias debet habitare, ut & libentius rus veniat, & degat in eo. Incundius utique viro, si etiam matrona comitabitur.* Quod Vrsinus ita distinctum legit: *quam optime pater familias debet habitare, ut libentius rus veniat, & degat in eo incundius: utique vero si etiam matrona comitabitur.* Huiusmodi interpunctio, emendato tamen vera pro viro, percommode, ut mea fert opinio, cadit, eandemque, ut potes meminisse, in meo illo vetusto anonymi Grammatici codice tibi ostendi. Alterum in *Hortorum Cultu* [v. 101] habemus, in quo libro inter alia Vrsinus haec emendat: *Tum quas pallet humi, quas frudent purpura & auro Ponantur violae.* His namque receptis, primo membro *Violas Martias* a Columella descriptas intelligimus, altero *Violas*, ut vocant, *Trinitatis*. Non omnia tamen haec ratione accipi possunt: sunt enim quae coniecturis leuiter inniuntur, cui illud Columellae libr. 12 c. 34. *Sed musum de sub massa & limpidum sit*, quod tu vetusti manu exarati libri auctoritatem secutus, restituit: *sed musum de summo & limpidum sit*: Vrsinus vero: *sed musum de bumasso & passum ex ea sit.* Bumassus siquidem carnosius generis vicia est ad escam inferniens, quoniam minus musti fuit, quam Columella libr. 3 c. 2 inter duracinas cum purpureis, dactylis, Rhodiis, Libycis, Ceraunis ad cibum conferendam praecepit. Praeterea passum non de duraciis vuis, sed vel de praecocibus, vel de auiueis fieri libr. 12 c. 39 idem Columella indicauit. Vinum quoque scylliten ex musto amineo cap. 33 confici tradidit, de quo proximo loco cap. 34 in embanunatis confectione intellexisse videtur. Illud item M. Varronis libr. 2 cap. 11 f. 1 *ut praedictum est de lacte in eo & tonsura lanae*, quod Vrsinus emendat: *ut praedictum est, de lacte inquam, & tonsura lanae*, minus recte arbitror restituit, tamen in eo in *to* inquam conuerso, cum legendum sit *casco*, ut propositum a Varrone ordo requirit, & deprauatae etiam scripturae vestigium suspicionem facit. Huiusmodi tamen leuiora sunt, neque propterea eruditissimo viro quicquam detractum volo. Verum de hoc libro iam satis. Prodiit tandem Horti Pisani Ferdinandi hoc nomine Primi auspiciis & magnificentia constructi (Ferdinandus namque, non Cosmus, ut *Tornesfortius*, qui me etiam in errore induxit, memoriae tradidit, in publica commoda Pisis Hortuum Medicum parauit) Historia ab auitissimo & integerrimo viro Michaeli Angelo Tillio Publ. Botanices Professore confecta, tribus supra quinquaginta aereis tabulis ornata, eleganti adeo forma, ut nihil ad eius nitorem deesse videatur. Atque vtinam amplissimi viri Episcopi Biturgienensis acerba mors auctoris animum ad hoc opere emendando non auocasset. Hic enim fratris dilectissimi fato velut de coelo, ut ita dicam, tactus sic afflictus iacuit, ut in tanta lacus acerbitate neque huius libri, neque alterius rei cura afficeretur. Ideoque vrgentibus operis, auctore ipso neque approbante neque dissentiente, liber nondum extrema manu expositus typis excusus est. Non est igitur cur miremur, quod nonnulla irreperierint, quae paruo negotio (sineret dolor) erant prohibitorum. De Facciolato nostro mirifice gratulor. Quam dolui me mearum rationum curis necessario addictum eius eloquentissimae orationi interesse non potuisse! Verum, quoniam eam in hominum manibus iam esse scribis, dabo operam reuersus, ne me abuisse existimem. Interea meis verbis saluere ipsum iubeto, eiusque nomen ac famam per terram Etruscam in dies percrebrescere dicito. Cura ut valeas. D. Pisis Decimo quarto Kal. Mart. 1724.

I.

AD CELEBERRIMVM ET DOCTISSIMVM
VIRVM
IACOBVM FACCIOLATVM
IOANNES BAPTISTA
MORGAGNVS.

Quæris ex me, Vir Doctissime, pluribus de locis Columellæ, ut in plerisque huius editionibus proponuntur, quid sentiam. Ego vero & de iis, & de Paladii quibusdam, & de nonnullis etiam Varronis quid suspicer, ita scribam, ut iudicium non interponam meum, sed exquiram tuum. Neque enim in Re Anatomica, aut Medica, in quibus ob assiduam opinor, studium, susceptosque a pæro labores usum aliquem habere videor, sed in media Philologia versabimur, in qua ut pene adhuc hospitem, aut certe tironem esse me, fateor; sic te esse principem, atque signistrum, negare non potes. Huc illud accedit, me præter sex, septemue illas, quas memorabo, eorum Auctorum editiones, aliam præterea vidisse nullam, cum tu in vestra ista amplissima Bibliotheca, quam vtriusque nostrum Patronus Beneficentissimus GEORGIVS CARDINALIS CORNELIVS, ad scientias, bonasque omnes artes fovendas, promouendas, ornandasque natus, insigni nuper accessione locupletavit, multo plures facile habeas. Sed illud inprimis etiam atque etiam inenitabilem, sed cum aliud in alio inquirerem, subinde in certis, in quos incideram, locis hæcisse, itaque numquid forte vitii, & quid subesset, sic inter legendum quaesivisse, quod visum fuerat, nonnunquam, ut sit adnotavisse. Haec igitur quæ ne relecturus quidem fueram, nisi tu pro tua humanissima de me opinione petivisses, nunc tibi ex ordine describam, non alicuius adsciscendæ laudis gratia, sed tuæ sententiæ requirendæ.

Et primum Columella [ab hoc enim incipiam de quo tu potissimum quaesivisti: eius autem verba, ut caeterorum quoque, adscribam fere secundum Gryphianam editionem A. 1548; hæc enim, ut multo frequentiore, contigit ut initio vterer] §. 1. Col. 1, 8, 8 & 11, 1, 21 Columella igitur postquam libro I cap. 8, *Illicus*, inquit, *exhortandus est ad instrumentorum, serrarumque curam, ut duplicia, quam numerus servorum exigit, refecta, & reposita custodiat, ne quid a vicino petendum sit;* continuo huius rei causam ita subiicit: *quia plus in operis servorum, quam in pretiorum eiusmodi consumitur.* Quibus in verbis fieri potest ut nihil desit; si cui tamen sententia videretur paulo obscurior, quam ferat perspicui aliqui scriptoris consuetudo; animadverti vnde petere verbum posset quo suppleret, illustraretque sententiam ex lib. videlicet XI, cap. 1. Ibi enim Columella eiusdem præcepti eandem causam ita

Minor mm m 3

pro-

proponit: *quia plus in operis seruorum auocandis, quam in pretio rerum eiusmodi penditur.* Cum autem utrobique continuo addat, quibus vestibus aduersus frigora, & inbres familia munienda sit, scribatque primo in loco: *pellibus manicatis, centonibus confectis, vel sagis cucullis;* in altero *pellibus manicatis, & sagatis cucullis;* scire ex te velim, utram imagis probes scripturam, an utraque repudiata iis adslipuleris qui sic videntur legisse, *sagis, aut cucullis,* vel potius Ferrario nostro [de Re Vest. Part. 2 lib. I c. 22], qui malebat, *sagis cucullatis.* §. 2 Col. 1, 8, 19. Nam haud longe a fine eiusdem capituli, ubi scriptum est: *Foeminis quoque focundioribus, quarum in sobole certus fuerit numerus, honorari debet, otium nonnunquam, & libertatem dedimus;* non dubito quin concedas aliquid aut addendum esse, ut exempli causa particulam *si* ante *fuerit*, aut delendum, velut istud ipsum *fuerit*, quod quidem in Iuntina editione nou inuenio, cum meae reliquae constanter sic habeant, ut descripsi.

§. 3. Col. 2, 4, 9. Libro II. cap. 4. ubi praecipitur, quibus temporibus iterum, tertioque arare oporteat colles piuguis soli, cum ita legam: *de Aprilis medio vsque in solstitium iterandi, tertiandique. Septembri, circa aequinoctium, ac totidem operis, quot vliginosis campi, excolitur ingrum talis agri;* fateor non videre aue, qui fieri potuerit, ut neque lucundus Veronenfis, neque is qui ab hoc emendatos Rei Rusticae Auctores Venetiis [Anno 1514] edidit, Aldus Manutius, neque Nicolaus Angelius, cuius emendationem in iisdem Auctoribus Florentiae [An. 1521] vulgandis secuti sunt Haeredes Philippi Iuntae, neque Coloniae [A. 1536] Ioannes Gymnicus, neque Parisiis [A. 1543] Robertus Stephanus, neque semel, iterumque Lugduni [A. 1537 & A. 1548] Sebastianus Gryphus [horum enim vtor Columellae editionibus] fateor, inquam, non videre me, qui potuerit fieri, ut ne vnus quidem horum tot, tanque exercitatorum hominum animaduernerit, nisi illa distinctionis nota quae ante vocem *Septembri* est post *aequinoctium* transferretur, duas Columellae deprauari sententias: quod non te modo, sed quicumque in eius, ac Palladii lectione vel mediocriter versati sint, statim perspecturos esse, confido. §. 4. Col. 2, 8, 5 Sed ea tantum, quae sunt ad finem capituli 8, legisse satis est, ut intelligatur in isto loco: *Tremellius quidem assuevat priusquam impleuerit, ab auibz aut formicis sata edi, ubi aestinis serenitatibus ager arce; non impleuerit cum aliis quos modo nominavi, sed impleuerit cum Angelio, esse scribendum.* §. 5. Col. 2, 11, 5. Verum ne, hic quidem satis diligens fuit in eo loco de Medica herba describendo quem habemus cap. 11. *Tardius messem primam eius facere oportebit, cum iam semen aliquam partem eiecerit. Posteaquam volēs teneram, cum profluerit, descescē licet, & iumentis praebas.* Nam, ut caeteri, duo illa verba *Postea quam* in vnum compulsi non sine sententiae obscuritate. Id enim voluit Columella quod is, qui ipsum plerumque exscripsit, cum idem praeciperet de Medica, litteris mandauit, Palladius [de Re Rust. l. 5 tit. 1 f. 3]: *Prima messis eius tardius fiet, ut aliquantum semen excutiat. Caeterae vero messes quam volueris cito peragantur, & iumentis praebantur.*

§. 6. Col. 3, 2, 18. Libro autem III cap. 2, ubi de vuis apianis haec legimus: *vini dulcis, sed capiti, nervis, venisque non aptae, nisi mature lectae: pluuiis, ventisque, & apibus afferunt praedam;* maior ista distinctionis nota, quae ante *pluuiis* est, ante *nisi* videtur transferenda. Nam cum vina ob acida praesertim corpuscula nervis officere credantur, acidiora autem sint, quo maturius leguntur vuae; non apparet, nervis apianas non esse aptas, nisi mature legantur: contra autem praecclare intelligitur, easdem pluuiis, ventis, apibus esse obnoxias, nisi mature sint lectae, propterea quia sunt *praeacquiri fructus*, quod

quod modo ab Autore dictum fuerat. §. 7. Col. 3, 10, 17. Sed haec planiora; illud difficilius, quo emendari modo possit decimum caput, quod me fateor haud semel legisse cum propter alia, tum vero ob haec, quae sane sunt dicta & pulcherrime, & vere s. 9. *Videmus hominibus inspiratam velut aurigam reetricemque membrorum animam, sensusque incitator ad ea discernenda, quae tactu, naribus, auribusque, & oculis indagantur.* Linguam videlicet omisit non oscitanter, sed perite, quod eius munus multo manifestius, quam aurium, aurium, & oculorum, in tactu quodam consistat, quod nostris temporibus per ipsam quoque Anatomen est comprobatum. Et paulo post: *Nec generandi quidem data est facultas manibus, aut plantis, sed quod hominibus ignotum voluit esse genitor vniuersi ventre protexit, ut diuina praeditur ratione rerum aeternus opifex quasi quibusdam secretis corporis in arcano atque operto sacra illa spirituum elementa cum terrenis primordiis misceret, atque hanc animantis machinae speciem effingeret.* Iam veres, opinor, quae me hominem philosophum res induxerint ad Columellam pertulitandum; sed & alias postea memorabo. Nunc mendum, quod huic capiti in meis quidem cunctis infedit editionibus, videamus. Eos Autor iubet in terram deponi malleolos, quos vinarum feracissimos esse, constet, tanto, inquit s. 17. *magis quod comportum habeamus, naturali quadam malignitate desciscere interdum, quamvis diligenter prolata semina, idque nobis poeta velut surdis veritatis indulget dicendo:* „Vidi lecta diu, & nullo spectata labore Degenerare tamen, ni vis humana quot-“ annis Maxima quaeque manu legeret, sic omnia fatis In peius ruere ac re-“ tro sublapsa referri. „ *Quod non tantum de seminibus leguminum, sed in totam agricolationis rationem dictum esse intelligendum est.* Quid tandem, obsecro te, istis in versibus indulget nobis Virgilius? atque adeo *surdis veritatis* quid est indulgendum? Non contra potius inelamandi hi sunt, & clare, diserteque admonendi? Quod quidem & facere Virgilium constat, & Columellam significare credendum est. Itaque nisi tu, Vir Doctissime, dissentis, ipsum non indulget, scripsisse, arbitror, sed *inculcet*; quae vox, ut vides, cum facile deprauari sic potuit, tum non solum toti isti sententiae, sed & modo quo istic Columella utitur, non indicativo, ut Grammatici loquuntur, sed subiunctiuo praeclare conuenit: Quin etiam fortasse eo verbo voluit quodammodo indicare, sibi minime excidisse, in superiore quoque libro [cap. 9. l. 12] eandem ab se curam in eligendis seminibus commendatam, eodemque versu quatuor esse propositos. §. 8. Col. 3, 11, 14. In proximo autem capite 11 aliquid deesse apparet iis in verbis: *totum solum sicco fimo, aut si id non sit, alterius generis quam recentissimo stercoreari.* Etsi enim cum in libro 4 cap. 8 [sect. 3] haec legimus: *aliquid fimi, vel si est commodius, columbini stercore;* intelligere videmur, fimi nomine certum aliquid vel genus vel discrimen stercoreis a Columella significari; cum tamen priora illa omnia verba relegimus, sentiamus nihilominus imperfectam deprehendimus, nisi cuius animantis siccum illud finum esse debeat, adiciatur. §. 9. Col. 3, 21, 4. Etsi vero in cap. etiam 21 desiderari quidpiam videtur in eo loco: *Nam & paterfamilias libentius ad spectaculum rei suae, quanto est ea luculentior, descendit, & quod de sacro numine poeta dicit, Et quocumque Deus circum caput egit honestum.* Verum quocumque domini praesentis oculi frequenter accedere, in ea parte maiorem in modum fructus exuberat; tamen velim consideres, possintne omnia videri integra, si ne vna quidem litterula adiecta, ita scribamus, distinguamusque: *honestum, verum; quocumque domini praesentis oculi frequenter accedere, in ea parte &c.* aut etiam sic. *honestum;*

verum quocumque domini praesentis oculi frequenter accedere; in ea parte &c. nam post verum satis facile est, aut est etiam, & enim ante parte intelligitur.

§. 10. Col. 4, 10, 3 In Libro IV. cap. 10 vbi legimus: *Sed nec utique verno omnibus regionibus melior putatio est: nam vbi coelum frigidum est, ea sine dubio eligenda est. Vbi vero aprica loca sunt, mollesque hycnes, optima & maxime naturalis est autumnalis; equidem non modo pertinaciter non negauerim, scriptum a Columella esse verna, sed etiam hanc melius respondere agnoscam voci quae consequitur, autumnalis.* Attamen verno scribi nullo modo potuisse, non antea concedam, quam dilucide ostensum mihi sit, perperam scriptum esse a Palladio [lib. 3 tit. 12 f. 7] *vbi multae sunt vineae dinidantur, & pars earum, quae Septentrionem respiciet, verno putatur alia pars aduersa clementioribus plagis, recidatur autumno.* Nimirum videtur hic intellexisse tempore quod vel ibi fecit Columella, vel pancis quoque ante versibus, vbi legitur: *Nobis neque angusta putatione coercenda semina videntur, nisi si admodum inualida sunt, acque utique verno recidenda; pro verno rescribendum est verna; nam vox quidem tempora longius abest, quam ut putei ad eam respexisse.* §. 11. Col. 4, 25, 1 Capiti autem 25 subiecta vinitoriae falcis figura in plerisque editionibus formae non respondet, quae in eo capite descripta est. *Securim* namque [vt hoc vnum attingam] ita pingunt, non vt *seniformis lunae speciem*, sed vt *triangulum* repraesentet. Vna ad descriptionem videtur accedere Iuntina; Aldina enim etsi non quantum aliae ad Iuntinae forma discrepat; in eo tamen loco *securim* addit, vt haec *rostrum* nullo modo *superposita*, sed omnino *supposita* sit. §. 12. Col. 4, 32, 5 Sed in extremo etiam capite 32 eadem Iuntina caeteris videtur esse anteponenda. Neque enim de arundinetis sic verba illa exhibet: *caeditur deinde post brumam. Nam vique in id tempus incrementum capit, ac tum compositur, cum obrigant hiberno frigore. Fodiendum quoties & vinetaz; sed ad hunc modum: cum obriguit hiberno frigore. Fodiendum &c.* qua postrema distinctionis nota Robertum quoque Stephanum vti video.

§. 13. Col. 5, 7, 3. Etsi vero in Libro V, qui me loci, nec pauci ii quidem, morati sunt, eodem omnes modo in meis cunctis editionibus leguntur; vix tamen dubito, quin plerique saltem eorum sint aliter scribendi, velut hic capite 7. *Caetera similibi ratione, atque in arbusco Italico administrantur, vt vites longis scrobibus deponantur, vt eadem diligentia curetur, atque in ramis deducatur; sic potius curvantur, atque in ramos diducantur, quem videlicet ad modum cum de Italico arbusco praeciperet, paulo ante [cap. 6 pag. 190] dixerat: vitem in ramos diducere.* §. 14 Col. 5, 8, 3 sq. Longe difficilior mihi est alter locus ex cap. 8. *Olearum, sicut vitium plura genera esse arbitror, sed in meam notitiam decem modo pervenerunt, Pausia, algiana, Liciniana, Sergia, Nevia, culminia, orbis, regia, circiter, murtea. Ex quibus bacca iucundissima est pausiae, speciosissima est regiae, quae potius escae, quam oleo est idonea. Pausiae tamen oleum saporis egregii, dam viride est, vetustate corrumpitur. Orbis quoque, & radii melius ad escam, quam in liquorem stringitur. Oleum optimum Licinia dat, plurimum Sergia: omnisque olea & maior fere ad escam, minor oleo est aptior.* Primum quaero an istud vltimum & inducendum sit. Quaero deinde, cur *radius* inter decem illa genera non menciretur. Nam nun forte scriptura vitata sit, & pro *radius* legendum sit *regia*, ne suspicari quidem possumus, tum quia de *regia* id iterare non oportebat, quod modo traditum fuerat, tum quia *radius* inter oleas non modo Caro [de Re Russ. cap. 6 f. 1], Virgilius [Georgic. l. 2 vers. 85], Plinius [Natur. Hist. l.

15, c. 3.] Palladius [l. 3, 18, f. 4] sed & Columella ipse diserte numerat libro de Arboribus cap. 17 [l. 3]. *Optima est, inquit, olea Liciniana, pausla secunda oleo, escat orchis. Sunt & regiae & radii, quae neque specie neque oleo sunt tam gratat, quam quas supra diximus.* Vides ut dilucide regiam ab radio distinguat. Itaque ne toleret aliqui scriptorem vltque adeo immemori ingenio fuisse cogitenum, ut tanquam Curio ille pater cum decem modo proposuisset genera, vndecimum addere potuisset; relinquatur, ut horum alterutrum suspicemur: scilicet aut inter illa decem genera Columella posuit radium, sed alio quodam nomine, ut puta algianae, vel Neuiæ; nam circitis quidem, & fortasse etiam murteae eam esse figuram, vocabula ipsa indicant, ut idem ac radius esse non possint; reliqua autem sex genera memini simul cum radio legisse memorata, sic ut radium ab ipsis differre intelligeretur; Aut in eorum decem generum enumeratione genus aliud aliquod perperam a librariis duplicatum est, & sic radii nomen [quod a Virgilio, Plinio, Palladio, Columella ipso continuo post Orchitem subiici solet] ut denarius ille numerus constaret temere expunctum. Cuius suspicionis ansam dant quae Dalechampius notauit ad Plinii caput 3 lib. 15. *Columellae, inquit, oliuarum decem genera, Pausla, Licinia, Sergia, siue Regia, Radius, Neuia, Culminia, Corninia Plinio, Orchites, Algiana, Murtea, Circites, Contia Plinio.* Quod autem non sine vlla ratione scripserit *Sergia*, siue *Regia*, offendunt haec in eodem capite verba Plinii: *Licinia, Cominia, Contia, Sergia, quam Sabini regiam vocant.* Num tamen *Sergia*, quam Sabini regiam vocabant, a caeteris etiam, ac praesertim a Columella eodem nomine appellaretur, plurimum dubito, quando hanc quidem inter minimas recenset Plinius [loc. cit.], qui non multo post *grandifolius* esse, dicit, quae regiae vocantur, *ab aliis maiorinae, ab aliis phauliae.* Denique illud potissimum quero, quomodo locus is, quem ex libro de Arboribus protuli, ita discrepet a superioris sententia, ut quod in hoc genus esse omnium speciosissimum dictum est, in eo *speciei* ipsius gratia spectata, tribus generibus possponatur. Num quod Columella, non baccarum, ut in priore, sed ipsius arboris speciem, pulchritudinemque respexerit? An quod irrepserit mendum aliquod? An quod liber is de Arboribus non sit Columellae, qua de re nimirum ambigitur in illa ipsius vita, quae a Gryphio, & Stephano cum eius scriptis edita est. In qua tamen de eo vicissim non ambigitur, quod multo minus certum est, Columellam videlicet scripsisse librum lustrationum sacrificiorumque priscorum pro frugibus, quem tantummodo constat promississe [lib. 2 in fine] [2, 22, 5 & 6]. Sed quamquam etiam Aldus maior illa ipsa de re dubitauerit [Epist. ad Lector. ante Auctores Rei Rust.], neque ego audeam quidquam certi proponere; eo tamen facilius videor animum inclinare, ut suspicer, scriptum principii fuisse hunc librum de Arboribus a Columella, ut eum locum obtineret, vnde ipsum non immerito amouit Iucundus; deinde vero cum rem totam ornatus, pleniusque tractandam existimasset, pro illo vno hunc quem modo appellamus tertium, & quartum praeterea, quintumque scripsisse. Quod quidem credibilis videbitur iis, qui libri secundi, nec non quarti & quinti, praesertim vero vndecimi initio perlecto, plane intelligent, non simul vniuersum hoc opus, sed per singulos pene libros a Columella fuisse vulgatum, sic ut lectorum iudiciis, & postulationibus, suoque insuper indulgens proposito totius Rei Rusticae disciplinae, quoad eius fieri posset, cumulatiflime absolundae, facpe in posterioribus diserte tueretur, nonnunquam etiam iteraret, illustraret, augeret, perficeret, quae in superioribus praeceperat voluminibus. Verum sine liber is Columellae

Nnn nnn n

mel-

mellae est fufius refcribere meditantis, fiue alterius qui huius praeceptiones fere defcribere, & ftrictim faepe, nonnunquam aliquanto pluribus verbis tradere inftituerit; fane cum pleraque praecepta atque adeo verba in eo libro, atque in hoc praefertim quinto, eadem effe, animaduertam; haud inutile fore, cenfeo, vt loci omnes qui fibi in vtroque respondeant, inter fe comparentur, deturque opera, vt quae forte alterutro in libro vitata fint, alterius ope refituantur. Ego aliquot exempla proferam;

tu pro tua prudentia, quid fit faciendum, conftitues. §. 15. Col. 5, 10, 7 In libro hoc quinto cap. 10 fic legimus: *Sed antequam arbufculas transferas, nota quibus ventis antea fuerant conftitutae, poftea manus adiuuato, vt de cliuo & fcco in humidum agrum transferas.* Quo in loco fi qui fint qui exiftiment, *cliuo, & fcco* non fatis humidum agrum respondere, quaerantque ideo quid deeffe poffit; infpiciant hi comparem locum in lib. de Arboribus cap. 20 [f. 2] *Priusquam arbufculas transferas, rubrica, vel alia qualibet refignato, vt iisdem ventis, quibus ante fteruerunt, conftitutas eas, curamque adhibeto, vt ab superiore & fcciore, & exiliore in planiorem, humidiorum, pinguiorem agrum transferas.* Sane etiam Palladius, qui plurimum, vt fupra dictum eft, fequi Columellam folet, ita de re hac fcripfit [lib. 3 tit. 19 f. 2]: *Plantas fimiliter vtrabimus, vt ipfi, quibus fteruerant cardinibus opponamus. De cliuo, fcco, & exili in planum, pinguium, & humidum transferemus:* quibus tamen in verbis an vox *agrum*, aut alia eiusmodi defideretur, videndum eft. §. 16. Col. 5, 10, 12

Sed multo magis videndum eft, quae in eodem Columellae cap. 10 non multo poft habentur: *Nucem Graecam ferito circa Cal. Februar. quae prima gemmafcit: agrum durum, calidum, ficem defiderat;* non modo an aliter diftinguenda fint, verum etiam, idque maxime, an ex iis fint emendanda, vel potius effe vfui debeant in iis emendandis, quae libro de Arborib. leguntur cap. 22 [f. 1] *Nucem Graecam ferito Arcturi figno, vel circa Calend. Febr. quae pruinam nescit. Agrum calidum, durum, & ficem defiderat.* Nam alterutro in loco ob litterarum fimilitudinem videntur librarij aut ex *pruinam nescit* effeciffe, *prima gemmafcit*, vel ex *prima gemmafcit*, *pruinam nescit*. §. 17. Col. 5, 10, 13

In his autem verbis quae paucis poft verbis vtroque in loco fequuntur, in primo quidem fic: *Omnis autem nux vnam radicem mittit, & fimplici ftylo prorepat.* Cum ad fcribis folum radix peruenit, duritia humi coëreita recuruat, & ex fummo duum ramorum ambas radices emittit; in altero autem ad hunc modum: *Omnis nux vnam radicem mittit, & fimplici ftylo prorepat.* Cum ad fcribis folum radix peruenit, duritia humi coëreita recuruat, & extenfa in modum ramorum alias radices emittit. vix dubitare poffe videor, quin haec: *extenfa in modum ramorum alias*, ita a librariis priore in loco vitata fint, vt nata videlicet fint ifta: *ex fummo duum ramorum ambas.*

§. 18. Col. 5, 20, 15 Eodemque in loco cum paulo infra de nalis punicis fic legam: *nos extigum admodum laferis vno dilutimus, & ita cacumina arboris fumma obliuimus.* Ea res emendabit acorem malorum, eo facilius crediderim, legendum effe *emendauit*, quod in libro de Arboribus cap. 23, f. 1 eadem omnino verba comperio, nifi quod pro *emendabit* reuera fcriptum eft *emendauit*; & pro *laferis, lafer Cyrenaicum.*

§. 19. Col. 5, 10, 17 In iiftamen, quae mox fubiiciuntur de piro, primo quidem in loco fic: *iuxta ipfam radicem truncum findito, & fiffuram cuneo tedarum pineae adigito, & ibi relinquito;* in libro autem de Arborib. cap. 24 paulo aliter: *iuxta ipfam radicem truncum findito, & in fiffuram cuneum pinicum tedarum adicito, & ibi relinquito;* vide an aliquid ex vtroque loco fumendo,

vtrum-

utrumque praeflet ita rescribere: *Et in fissuram cuneum tectae pineae adigito.* §. 20. Col. 5, 10, 19 Nam quod priore in loco paulo post sequitur: *mala, sorba, pruna post mediam mensem usque in Idus Febr. serito*, emendandum omnino esse ex libro de Arborib. cap. 25, 1. *Mala aestiva, cydonea, sorba, pruna, post mediam hiemem usque in Idus Febr. serito*, eo credibilis est, quod Palladius [Ian. 15, 1 Febr. 25, 13 Sept. 14, 1 Nou. 7, 13] etsi pro alia locorum temperie alios etiam menses memorat, quibus sorba, mala, pruna serantur; id tamen tempus, quo messis habetur, aut ipsi proximum memorat nunquam. Quod si haud inutilem fuisse existimas inter superiores locos vtriusque libri comparationem institutam; multo vtiliorem fortasse existimabis, quam inter duos, qui proxime consequuntur, instituemus. §. 21. Col. 5, 11, 5 In eisdem enim libri 5 capite 11 scriptum est ad hunc modum: *Ea autem sine, qua adraferis, surculos sic inserito, ut semipede, nec amplius de arbore extent, supra deinde muscum imponito, & ita ligato, ne pluvia dilabatur.* Locus autem, qui in lib. de Arborib. cap. 26, f. 4 huic ipsi, ut superiora etiam, ac consequentia manifesto commonstrant, loco respondet, sic habet: *Ea autem sine, qua adraferis, surculos demittito ita, ut sex digitis de arbore extent.* In una autem arbore duos aut tres ramulos figito, dum ne minus quaternum digitorum inter eos sit spatium. Pro arboris magnitudine, & corticis bonitate haec facito. Cum omnes surculos, quos arbor patietur, demiseris, libro vlimi, vel vimine arborem astringito: postea paleato luto bene subactò oblinito totam plagam, & spatium, quod est inter surculos usque eo, ut duobus digitis infusa extent: supra lutum muscum imponito, & ita obligato, ne pluvia dilabatur. Vides ut plura in hoc altero quam in priore loco tradantur: quae ne consulto ab Auctore omissa, sed potius ab oscitantibus librariis negligenter praeterita esse, putamus, cum res ipsae per se docent, tum vero id commonet, quo nihil facilius est facti, ut videlicet ab illo primo extent ad hoc secundum extent temere, ut sit, in describendo delapsi, plures interiectos versus iisdem, aut fere iisdem verbis eadem praecipia continentes, transilire, primo illo in loco potuerint. Sane in idem ferme erroris genus eosdem incidisse in libri etiam XI capite 2 describendo, ex vetustis codicibus intellexit Robertus Stephanus * [in fine Oper. Columell.] sed ne longius a proposito loco deflectamus; Palladius quoque, Columellam, ut saepe diximus, plurimum sequens, cum de hoc eodem insitionis genere praeciperet, haec minime praetermisit: [lib. 3. tit. 17 sect. 2 sq.] — statim surculum mergimus una parte decisum salua medulla, & cortice partis alterius, qui supra arborem sex vel octo digitis emineat. Duos vel tres vel plures surculos pro trunci qualitate constituimus: quaternis digitis [an quaternos digitos?] vel amplius inter eos spatium relinquimus: tunc iunco, aut vlimo: aut vimine stringimus, & supra lutum musco tectum ponemus, ac ligabimus &c. Illud vnum dissimulare non possum, dubitasse me, an integrum sit verbum illud vltimum dilabatur. Cum enim veniebat in mentem, Columellam lib. IV cap. 29 f. 8 de vitis insitione scripsisse: *fissura diligenter subactò luto linitur, atque superposito musco ligatur, quod & calores & pluvias arceat, non dilabatur, sed illabatur* scribendum esse, suspicabar, praesertim cum etiam Cato post peractas insitiones sic praecipiat: [cap. 41 f. 4] *in super lingua bubula obtegito, si pluat, ne aqua in librum permanet.* Cum autem de eadem re in lib. de Arborib. cap. 8 f. 2 haec legerim: *quidquid inserueris viti, diligen-*

Nnn nnn n 2

1: r

* Intelligit V. C. Victorii notam, cuius rationem habemus ad Col. 11, 2, 84. similis error fuerat admissus 11, 2, 88.

ter libro ligato, atque into subactō paleato illinito, operitoque plagam, & ita alligato, ne aqua, venturus penetrare possit: deinde supra lutum muscum imposito & ita religato: ea res praebet humorem nec inarescere finit; tum vero qua ratione lenari quadantenus posset vulgata scriptura, intelligebam. Sed de hoc tu, Vir Cl. constitues, vt de his quoque duobus locis, quos cum inter se utroque in libro comparauerimus, protinus ad VI librum transibimus. Haec igitur in V. §. 22. Col. 5, 11, 7 Paulo post consequuntur: *medium truncum acuto scalpello permodice findito, ita vt fissura digitorum trium sit in ea: deinde cuneum, quo diducatur, inferito.* At quanto melius in libro de Arborib. cap. 26 l. 6: *medium truncum acuto scalpello modice findito, ita vt fissura trium digitorum sit. In eam deinde cuneum, quoad patietur, inferito.* Pariter primi, atque alterius generis infusionis descriptione absoluta, cum de tertio nondum fieri coepta sint verba, illic quidem ita scriptum est: *Hoc tertium genus infusionis, cum sit subtilissimum, non omni generi arborum idoneum est;* hic vero omiſſa, vt decebat, priua illa vocula: [ibid.] *Tertium genus infusionis, cum sit subtilissimum &c.*

§. 23. Col. 6, 2, 8 Libro VI cap. 2 *curandum ne in domitura bos calce, aut cornu quonquam contingat: nam nisi haec caueantur, nunquam eiusmodi vitia, quamuis subactis, eximi poterunt.* Sulpicor legendum esse, quamuis subactis, hoc est domito; hic enim, vt est perspicuum, docet quomodo iuuenecos, qui de grege feri comprehenduntur, subigi conueniat [l. 1.] §. 24. Col. 6, 5, 3 Videndum autem censeo, an vnum, & fortasse etiam alterum verbum inducendum, aut quid aliud faciendum sit in eo loco capitis 5. *Tum paribus cassiae, myrrhaeque, & thuris ponderibus, ac tantundem sanguinis marinae testudinis miscetur potio, cum vini veteris sextariis tribus, & ita per nares infunditur.* Atque vtiā Vegetius, qui plura, vt nosſi, ex Columella descripsit, non haec diuississet [Artis Veterin. l. 3 c. 2] facile ex illo coniceremus, quid in his verbis agendum esset, vt certe conicio quid agendum sit in iis quae proxime consequuntur: *Sed ipsum medicamentum ponderis sex unciae dinisum, portione aequa per triduum cum vino dedisse sat erit.* Cum enim Vegetius de sanguine marinae testudinis cum vino per os dando scripſisset, haec subiicit [ibid.] *Puluerem & cassiae sistinae, nec non etiam thuris pro aqua parte admisceat, ex eo vnam semis unciam cum sextario vini veteris in die per nares bonis infundit. Quod medicamentum per triduum faciet;* vnde proclius est colligere, ita scriptum esse a Columella vel numerorum notis indicatum: *pond. fescunciae.* §. 25. Col. 6, 6, 4 Capite autem insequenti voculam deesse suspicor eo in loco: *Vbi nec medicina proceſſit.* Nam cum paulo etiam supra medicina alia proposita sit, deinde, nonnullis de chirurgico auxilio interiectis, haec altera medicina, & post hanc porro tertia imperetur, videtur fuisse scriptum fortassis: *Vbi nec haec medicina proceſſit.* Neque enim istarum minus proſecto gratum duarum vocularum concursum declinare voluisse credendus est, qui modo scriperat: *Si nec haec profuit res, atque alibi etiam [l. 12 c. 1 f. 2]: sed nec haec tantum &c. [lib. 12 c. 52 l. 1] si nec haec fuerit &c.* Illud accedit, verba quae apud Vegetium illis Columellae respondent, haec esse [ib. c. 3] *si ista non valent:* Vides, vt post illos superiores hunc etiam aditum aperire coner ad Columellam emendandum. Neque enim inficior, verum esse quod Reinesius ad Daunium scripsit [ep. 121]: *Vegetium Columellae exscriptorem esse, & ad eum esse exigendum;* imo cum haec ponam, illud adicio, esse tamen, vbi vicissim Columella ad Vegetium exigi possit, quod fortasse

tasse in aliis capitibus huculentius ostendam. §. 26. Col. 6, 6, 5. Nam quae in hoc ipso 6 capite legimus: *Sunt & ante detractionem sanguinis illa remedia, tribus heminis vini tres unciae pincti allii permiscuntur, & post eam potionem [bos] currere cogitur. Vel salis sextans cum cepis decem conteritur, & admixto melle decoctio &c.* apud Vegetium quidem ita proposita inveniuntur [loc. cit.]: *Ante detractionem tamen sanguinis addibuntur ista remedia: tribus heminis vini, quatuor unciae contriti olei permiscuntur, postque potionem cogetur currere: duae quoque unciae salis cum decem uncis ceparum attruntur: mel quoque decoctum admiscetur &c.* Ego vero ita hic Vegetium ad Columellam exigendum esse, non dubito, ut pro *contriti olei*, *contriti allii* reputatur; iuvo etsi aliquos existere posse video, qui vicissim quaerant, an apud Columellam non *cum cepis decem* sed *cum ceparum dextante* legendum sit, librariis videlicet in numerorum notis intelligendis facile deceptis; ego tamen re ipsa, & verbis quae apud Vegetium consequuntur, perpensis, hunc potius ex Columella emendandum in hac quoque parte, exillinauerim, ut plerisque praeterca in locis, quos collatis utriusque tum his, tum insequentibus paginis, nullo negotio proferre possem, nisi emendatos iam putarem ab his, qui Vegetium post A. 1528. (eius enim anni tantummodo exemplar habeo) typographis tradidere. Itaque nunc tantum de Columella emaculando videamus. Quem si in iis tot locis, quos supra ex lib. V & VI produxi, quamvis in meis omnibus editionibus ad eundem modum scriptis mendis tamen inquinatum esse, credidi; quanto magis esse credam in extremo capite 8. [quod me fateor non intelligere] *Sed haec his solum fastidium est;* cum Iuntina editio non est hic habeat, sed tollit? §. 27. Col. 6, 10, 2. Minusque pariter dubitabo, quin capite 10, ubi legimus: *Porri etiam succum oleo, vel ipsa fibra cum ordeacea farina contrita remedium est;* rescribendum sit: *succus cum oleo*, quando Rob. Stephanus ita scripsit: *succus oleo*, praesertim cum Vegetius quoque haec ita verba descriperit [ibid. c. 4] *Porri etiam succus expressus cum oleo & ipsi febri cum bordeacea farina remedium praestant:* quo etiam ex loco erunt fortasse, qui cogitent, an alia in Columella emendanda sint; sed his ego non ita facile adstipulabor. §. 28. Col. 6, 17, 1. Contra autem menda quae initio capitis 17 in meis omnibus libris inledere, experiar an possim tollere Vegetio adiutore. Id caput sic incipit: *Est etiam mortifer iis [bobus] serpentis ictus, est & magnorum animalium noxium virus: nam & vipera, & caecilia saepe cum in pascua bos impronide supercumbit, laceffita onere morsum imprimit. Musque araneus, quem Graeci σκντάλην appellant, quamvis exiguis dentibus, non exiguam partem nolit. Haec ita Vegetius [ibid.] Serpentis quoque ictus mortiferus est bobus, sed & minorum animalium noxium virus. Nam vipera & caecilia cum in pascuis bos impronide supercumbit, stimulo morsus imprimunt. Araneus quoque, quem Graeci μίγαλτην appellant, parvi quidem corporis non parvam solet inferre perniciem. Hic si Vegetium ad Columellam rite exigere velimus; vnum emendabimus verbum & pro *caecilia* scribemus *caecilia*. At si Columellam ad Vegetium; duo facile corrigemus. Nam pro *magnum* reponemus *minorum*; neque enim magnum vllum hoc in capite virulentum animal memoratur: & pro *σκντάλην*, quod quidem apud Graecos, non muris aranei, sed serpentis nomen esse, scio, *μίγαλτην*, quod apud ipsos, ut praeterea noli, muris aranei nomen est, vetustis insuper libris, ut Rob. Stephanus * observavit [in fine Oper. Columellae] auctoribus, rescribemus. Praeter quae an in *pascua* sic*

N n n n n 3

itidem

* Victorii esse putamus & rationem illius habuimus.

itidem mutare oporteat, *in pascnis*, videndum est. §. 29. Col. 6, 17, 3 Sed & paulo infra inuat utriusque Auctoris verba comparare. Columella: *Huius herbae succus vino mistus infunditur faucibus, atque ipsa folio cum sale trita malagmatis more, scarificationi intenditur: vel si hanc herbam viridem tempus anni negat, semina eius collecta, & lacinigata cum vino dantur potanda.* Vegetius [loc. cit.]: *Huius herbae succus cum vino sancibus infundatur, atque ipsa folia cum sale trita inponantur in plagam.* Quod si viridem minime reperiunt, semina eius collecta & trita dantur ad potandum cum vino. An folio — intenditur (Gymnicus scripsit soliti, caeteri, in quibus Gryphius etiam ipse in priorie editione, *folia — intenditur*) omnino mutandum sit in *folia intenduntur*, quaeri potest; certe vino, quod Aldi, Gymnici, Stephani, & Gryphii postremum quidem exemplar proponit, in vino inutandum est. §. 30. Col. 6, 17, 5 Mox etiam haec Columella: *Vel si id non adest, humorque ostendit iniuriam dentium [muris aranei] cininum conteritur, etque addicitur exiguum picis liquidae, & axungiae, ut lentorem malagmatis habeat. Id inpositum perniciem commouet. Vel si antequam tumor discutiat, in suppurationem convertitur, optimum est ignea lamina conuersionem rescare, & quidquid vitiosum est, inurere &c.* Sic autem Vegetius [ibid.] *Quod si non fuerit contritum cininum cum picula & axungia, ut similitudinem malagmae habeat, inpositum plagae perniciem submouet. Quod si antequam tumor discutiat, suppuratione fuerit generata, optimum est ignea lamina vel canterio collectionem aperire, quidquid vitiosum est, inurere &c.* Hic quaero abs te, Vir Doctissime, non illud, an Columellae scriptura utcumque defendi possit? sed illud tantum, malisne credere, scriptum esse a Columella, *perniciem commouet*, quam *perniciem submouet: conuersionem rescare*, quam *collectionem* (haec enim vox tumorem etiam, ut nostri, ac vomicam Latinis scriptoribus significat) *rescare*? Sane Gymnicus; credo, quod ibi vocem istam *conuersionem* haud probaret; quod rescandum esset, intelligi maluit, quam ponere, scripsitque ideo, *lamina rescare*. Est etiam aliquid, quod etsi a Vegetio non indicatur, minus tamen rectum esse, suspicor in priuvis ipsis Columellae nostri verbis: *Vel si id non adest, humorque ostendit iniuriam dentium*; videtur enim legendum, *tumorque ostendit*, tum quia id consequitur: *antequam tumor discutiat*, tum quia haec antecedunt: *Caeciliae morsus tumorem, suppurationemque molitur. Idem facit etiam muris aranei.* §. 31. Col. 6, 24, 2 Leuius est quod in capite 24 notauimus; sed & sententiam magis corrumpit, & mirandum magis est, ne id quidem ab vilo eorum qui editiones haec nostras procurarunt, esse animaduersum, videlicet haec verba: *quod si aut socinina recusat, aut non appetit taurus eadem ratione, qua sustinentibus equis mox praecepimus. Elicitur cupiditas &c.* ad hunc modum esse distinguenda: — *praecepimus, elicitur cupiditas &c.* §. 32. Col. 6, 26, 2 & 3 Cum autem saepius legerim capitis 26 illam partem: *apprehendere testium nervos, quos Graeci xepmāzēss ab eo appellant, quod ex illis genitales partes dependent, quibus comprehensis statim testes ferro rescare, & expressos ita rescindere, ut extrema pars cornu adharent praedictis nervis relinquatur.* Nam hoc modo nec eruptione sanguinis periclitatur inuincus, nec in totum effocminatur adempta omni virilitate, formaeque seruata maris generandi vim deposuit, quam tamen ipsam non protinus amittit. Nam si patiaris cum a recenti curatione socinam inire, constat ex eo posse generari. Sed minime id per-mittendum, ne profluvio sanguinis intercat: verum vulnura eius sarmentitio cinere cum argenti spuma linenda sunt, abstinendusque eo die ab humore &c.; cum ergo saepius haec

haec legerim, dubitare coepi, non a recenti curatione, sed a recenti castratione esse legendum, cum ob alia quae vel nota sunt, vel ex verbis consequentibus apparent, tum quia Palladius, qui, ut alibi etiam diximus, fere solet Columellam exscribere, illa eadem priora proponens, haec subdit [l. 6. tit. 7. §. 2] *nec admittendum est, quod plerique faciunt, ut statim castratos coire compellant, nam certum est ab eis generari, sed ipsos fluxu sanguinis interire. Vnlvra vero castraturae cinere sarmentorum, & spuma linentur argenti — Castratus abstineatur a potu &c.* Sed & M. Varro [de Re Rust. l. 2 c. 5 §. 14] *exemitis, inquit, testiculis, si statim admiseris, concipere.* Quod si forte quaeras, cur saepius illa, ut dixi, relegerim; memoria repete, quantum mo Anatomes, & Chirurgiae delectet historia, cuius videlicet gratia non haec modo, quae qualiacunque sunt, instituto tamen subseruiunt meo, verum alia quoque magna cum voluptate apud Columellam me legisse confiteor, velut haec proximo libro VII cap. 9 [§. 5] *Foeminis quoque (Scrofis) vulvae ferro exulcerantur, & cicatricibus clauduntur, ne sint genitales; capite autem 11 [§. 2] alteram illam speciosiore, sed magis periculosam castrationis suam rationem: cum virilem partem unam ferro resectam detraxeris, per impressum vulnus scalpellum inferito, & mediam quasi cutem, quae intervenit duobus membris genitalibus rescindito: atque uncis digitis alterum quoque testiculum educito, sic fiet una cicatrix &c.* Vides, ut iam tum nosceret membranam inter utrumque testem in modum siue communis septi, ut Recentiorum Anatomicorum quidam contendunt, siue peculiaris sacculi, ut alii docent, traiectam. Sed neque ignorabat peculiarem illam quam Chymici inculant ad praeparanda medicamenta finiri vim atque vitilitatem: nam libro eodem capite 5 haec scripsit [§. 8] *oblitum vas in sterquilino defoditur, ac toto anno fini vapore concoctum, mox promitur: tepefactumque medicamentum linitur &c.* Neque tandem cum in hoc ipso libro VI cap. 16 scripsisset [§. 2] *solere neglecta ulcera scateare vermibus, illud praecipere omisit, quatenam circum ulcera adhibenda sint medicamenta, ne infestentur a muscis, quae ubi, inquit, viceribus infederunt, vermes creant.* Sed nunc quidem, hisce praeteritis, suspectos locos memorare pergamus. §. 33. Col. 6, 27, 10 Capite 27 *ignobilis quoque vulgaris elicit cupiditatem &c.* Videtur & deesse, aut alia eiusmodi vocula, quae videlicet duo illa adiectiva colliget, ut cap. 37 [§. 9] *degener, & vulgaris asellus* itemque initio Libri VII *vilis hic vulgarisque asellus.* §. 34. Col. 6, 30, 6 Capite 30 *& ne plus iusto eximaniatur, sterus ipsius iumenti fluentibus venis ad motum fasciis obligetur.* Etiam si Vegetius [l. 2 c. 45] hunc ipsum locum non sic descripsisset: *quod si plus profinat [sanguis] quam necesse sit, sterus ipsius inmenti fluentibus venis & fasciis alligatur;* tamen mirum fuisset, neminem eorum qui mea Columellae exemplaria edidere; si Rob. Stephanum excipias; animaduertisse, scribendum esse *admotum.* Sed tamen magis mirum est quod protinus notabitur.

§. 35. Col. 7, 1, 2 Libro enim VII cap. 1 in his verbis: *Huius animalis tam exiguae tutelae plurima & necessaria opera supra portionem respondent, tum & facilem terram qualis in Baetica totaque Lybie sit, leuibus aratri profcindat, & non nimio pondere vehicula trabas. Saepae etiam &c.* ne Stephanus quidem animaduertit, non tum & facilem; sed cum & facilem esse legendum. §. 36. Col. 7, 3, 3 Neque item cap. 3 in iis, quae de maxime probato ariete conscribuntur: *intortis cornibus, non quia magis hic sit utilis [nam est molior mutilus aries] sed quia minime nocuit. Intortus po-*
tius,

tius, quam surrecta & patula cornua, quibusdam tamen regionibus &c. nisi quid aliud insit vitii, hanc distinctionem conuenire: — quia minime nocent intorta potius, quam surrecta, & patula cornua. §. 37. Col. 7, 3, 4 Paulo autem infra, ubi scriptum est: — *mutilum probabimus nuarem, quoniam est illud incommodum in cornuto, quid cum sentiat se velut quoddam naturae loco capitis armatum, frequenter in pugnam procurrit; inuendum certe inest: quod qua ratione tollendum esset, difficile foret diuinare, nisi Cl. Drackenborelius [ad Sili Italici Punic. lib. 7 vers. 556] nuper monuisset, in veteri codice ita scriptum esse: quoddam naturali telo capitis armatum &c.* §. 38. Col. 7, 3, 15 Porro in eodem 3 capite deesse aliquid crediderim, ubi agitur de gregis numero supplendo. Quod ut melius possit intelligi, totus describendus est locus: *nec committi debet, ut totus grex effectus senectute dominum destituat: cum praesertim boni pastoris vel prima cura sit, annis omnibus in demortuarum vitiosarumque onium locum totidem, vel etiam plura capita substituere, quoniam saepe frigoris atque hincis facit vitia pastorem decipit, & eas oves interimit, quas ille tempore autumnii, ratus adhuc esse tolerabiles, non submouerat: quo magis etiam propter hos casus, nisi validissima, quae non comprehenderetur hieme, nouaque progentie repletur numerus, quod qui facit &c.* Scilicet deesse videtur particula non legendumque non nisi validissima. §. 38. Col. 7, 6, 7 Fidentius vero in his capitis 6 verbis: *Parit autem, si est generosa proles, frequenter duos, nonnunquam trigeminos. Pessima est foetura, cum matres bimae ternos boedos efficiunt; hic, inquam, fidentius non bimae, sed binae scribendum esse, asseruerim, quod etiam quinquae reliquae editiones repugnent, at illam saltem mecum facere inuenio, quae ab Ioanne Gynnico est procurata.* §. 39. Col. 7, 6, 9 Illud tamen, quod in haec & ceteris paulo infra neglectum est, leue sit licet, omittendum non putauerim, videlicet ut in iis, quae de magistro caprini pecoris praecipiantur: *per rupes, per solitudines, per vepres facile vadat, & non ut alterius generis pastores sequatur, sed plerumque ut antecadat gregem; nota aliqua distinctionis collocetur inter pastores & sequatur.* §. 40. Col. 7, 8, 7 & 7, 12, 12 Sed in extremo capite 8. *Est etiam [caieus] non ingrati saporis muria perduratus, atque ita maligni ligni, vel culmi fumo coloratus; cum luntinum exemplar, non maligni habeat, sed malini, quaero ex te, vtrum hanc omnino censeas accipiendam esse Scripturam. In hoc autem loco ex cap. 12 semper & lae, & spiritus maternus longe magis ingenii, atque incrementa corporis auget; putas ne omnia recta esse, & ne vllum quidem verbum in non suam sedem esse transpositum?*

§. 41. Col. 8, 2, 10 VIII Libri capite 2 *Vasla foemina & frequenter horrentibus plumis hirta: robusta crura, nec longa &c.* Pernitum est, in nullo meorum exemplarium scriptum esse *foemina*; *foemina* enim modo descripta, nunc qualem gallinaceum marem probet Auctor ostendit, Varronem secutus, cuius haec sunt [de Re Rust. l. 3 c. 9 f. 5]: *seminibus pilosis, cruribus brenibus.* Res ita perspicua est, ut quocumque modo scripta vox illa neminem morari posse videatur. Sed tamen Philippus Beroaldus ob eiusmodi scripturae incuriam in Apuleii, Scriptoris aliqui nocturni, diurnaeque manu ab ipso versati, loco quodam proponendo incredibilem in modum deceptus est in suis Columellae enarrationibus [ad vocem *Glaber.*] *Glabella*, inquit, *foemina decenter dicitur Apuleio, cuius corpus est laeuigatum, politum, nulloque pilo hispidum; cum Apuleium [Metamorph. l. 2] quidem non glabella foemina, ut in Iuntino [A. 1522 Florentiae] etiam exemplari est, sed glabella foemina scripsisse, ex proxi-*

ximis verbis intelligatur, ut non Photidem, sed eius semina, vel id potius, qui foemina erat, glabellum dixerit; quamobrem Elmenhorstius [Emendation. ad l. 2. Metamorph. Apul. pag. 122 v. 11.] non coniecturam modo Lipsii, sed & Florentini codicis auctoritatem sequi se posse, existimavit, & glabellum ibi *feminal* scribere. §. 42.

Col. 8, 4, 1 & 8, 5, 5 sq. Capite 4 *excreta tritici minute commodè dantur*; An luntinam sequi editionem praestat, & reponere *minuta*? Capite 5 *gallinas incubare cupiunt, ab Idibus Ianuariis, quod facere non omnibus permittendum est, quoniam quidem novellae magis edendis, quam excubandis ovis utiliores sunt*: & mox iterum: *Aliae melius excubant, aliae editos pullos commodius educant. At e contrario quaedam & sua & aliena ova comminuunt. An incubandis & incubant rescribendum est?* §. 43. Col. 8, 17, 4 Capite 17 quo loco agitur de marina aqua tum in piscinam inducenda, tum submouenda: *Nec dubium, quin quanto magis imo mari venit unda, tanto sit frigidior, quod est aptissimum nantibus. Sin autem locus ubi vivarium constituitur censetur, pari libra cum aequore maris est, in pedes novem desodiatur piscina, & infra duos a summa parte cuniculus rivi perducatur, curandumque est, ut quam largissime veniant, quoniam modus ille aquae tacentis infra libram maris non aliter exprimitur, quam si maior recentis freti vis incessevit, legemusne: ut quam largissime veniat?*

§. 44. Col. 9, 3, 2 Libro IX cap. 3 Columella memorat nonnullas (apes) *minimas, gracilerque, & acuti aluci ex aureolo, varias &c.* Videtur antiquo more scribendum, *acuti alui, ex aureolo varias &c.* & tamen nostri omnes, praeter Stephanum, ita distinguunt, ut primo proposuimus; *aluci* vel ipse Stephanus scribit. §. 45.

Col. 9, 4, 4 Cap. 4 *At in bortenfi lira confita nitent candida lilia, nec his sordidiora leucoia, tum puniceae rosae, luteolaeque, & Sarranae violae, nec minus coelestis numini hyacinthus*; quid si legamus, *coelestis luminis*? videtur enim hic Columella florum tantummodo colores spectare, idemque in libro insequentur scribit [10, 97]: *Candida leucoia, & flauentia lumina calthae, & mox [v. 100]: Nec non vel nivosos, vel caeruleos hyacinthos.* §. 46. Col. 9, 7, 2 Cap. 7 *Singula (aluearia) binis parietibus angustis contineantur, liberaeque frontes utrinque sint.* Nam & qua procedunt, nonnunquam patefaciendae sunt, & multo magis a tergo, quia subinde curantur examina. Sulpicior legendum esse, *qua subinde*; nam cap. 15 [l. 5] docet, quid faciendum sit fauos demessuro, *ubi a posteriore parte nullum vestibulum patefactum habueris aluare, tum haec addit [l. 11]: Castratae deinde alui, si quae transieros fauos in aditu habebunt, convertendae erunt, ut alterna vice posteriores partes vestibula fiant*: Sic enim proxime cum castrabuntur, veteres potius faui, quam novi eximentur, ceracaeque nonabuntur, quae tanto deteriores sunt, quanto vetustiores. Quodsi forte aluearia circumstructa, & immobilia fuerint, curae erit nobis, ut modo a posteriore, modo a priore parte castrentur.

§. 47. Col. 9, 8, 8 Cap. 8 *Primum quam longe sint [apes] explorandum est, praeparandumque in hanc rem liquida rubrica, qua cum festuicis illitis contigeris apum terga sonem libantium &c.* Hic operae pretium facturos nos arbitror, si Palladium hunc ipsum locum describentem [L. 5. tit. 8 l. 2] inspexerimus. *Ac primo, inquit, quam longe sint, exploremus; aut proxime rubricam liquidam breui vasculo insusam geramus, & observemus fontes, aut aquas vicinas: tunc dorsa apum bibentium tangamus illo liquore tincta festucula &c.* Fortasse haec Palladii verba ad hunc modum sunt emendanda: *Ac primo ut quam longe sint, explore-*

mus,

mus, aut proxime; rubricam &c. Fortasse omiſſa etiam particula *ut*, ſatis eſt aut ita, *ut* diſtinximus, legere, aut ſic — *proxime. Rubricam.* Verum utcumque hoc eſt, illud ex iſdem verbis ſuſpicari proclive eſt, deſſe in Columella vnam, aut alteram vocem, legendumque in hunc ſere modum: *praeparandumque in hanc rem vaſculum liquida rubrica, aut cum liquida rubrica.* §. 48. Col. 9, 9, 3 Capite autem 9 in iſis quidem verbis: *quod uſuat* (hoc eſt ne apes peregrinam regionem petant) *boni curatores eſt, vernis temporibus obſervare alucos in octavam ſere dici horam, poſtquam non temere ſe noua proripiunt agmina;* etſi ſatis per ſe apparet, reſcribendum eſſe *poſtquam*, id eſt horam, inuabit tamen & Palladii [Iuu. 7, 5] reſpondentem huic locum tranſcribere: *Obſervabit autem cuſtos aſſiduus uſque in octavam, vel nonam horam, quia poſt haec tempora non facile fugere conſueverunt.* §. 49. Col. 9, 9, 7 Paulo autem infra videas velim, debeatne vulgatum in Columella ſeruare ſcripturam: *Itaque ſi conſtat principibus gratia, manet pax incruenta. Sin autem ſapius aciem dimicantes notaueris, duces ſeditionum interficere curabis;* an contra oporteat, *acie dimicantes, vel acies dimicantes* reſcribere. §. 50. Col. 9, 12, 2 Capite 12 *Crepitaculis acris — terreatur fugiens iuuentus. Eaque quae vel panida cum repetierit aluum maternum, & in eius aditu glomerata pependit, vel ſtatino ſe ad proximam frondem contulerit, protinus cuſtos nouum loculamentum in hoc praeparatum perliniat intrinſecus praeditis herbis: deinde guttis mellis reſperſum admoneat. Credine legendum, ei-*

que, an potius, eaque panida cum vel repetierit &c. §. 51. Col. 9, 13, 9 & 14 Capite 13 *Prodeſſe etiam putat apibus vetuſtate corruptis examen nouum contribuere, quamuis periculum ſit, ne ſeditione conſumentur. Legendum videtur conſumentur. Ad extremum vero eiusdem capitis, ubi apibus ob maximam florum copiam, magis mellificiorum quam reparandae ſoboli operam dantibus, uſiſſimum eſſe dicitur tertio quoque die alucorum exitus praeceludi, exiguis ſoraminiſ relictis, per quae non poſſunt apes exire, ut ab opere mellifico euocatae, quoniam ſe non ſperant poſſe ceras omnes liquoribus ſtipare, foetibus explcant, aut eſt ſcribendum auocatae aut etiam in iſis Tullii exemplaribus [Tuſculan. 1] in quibus legimus: *a negotio omni euocamus animum*, minime necelle eſt reponere *auocamus*, vel *ſeuocamus*. §. 52. Col. 9, 14, 6 Denique cap. 14 poſtquam rationem attingit Columella reparandi apes inuenio perempto, *Quam rationem, inquit, diligentius perſequi ſuperuacuum puto, conſentiens Celſo, qui prudentiſſime ait, non tanto interitu pecus iſtud admitti, ut ſic requirendum ſit.* Hic vero ego in eadem opinione eſſe me, fateor, quam & alibi [Epist. in Corn. Celf.] indicaui, nimirum non admitti, ſed amitti eſſe legendum.*

§. 53. Col. 10, 21 ſq. Libro autem X, non minus quam in iſis locis, de quibus haecenus dictum eſt, meas omnes editiones peccare video in iſis verſibus: *Nec manibus mitis ſerulas, nec cruribus aequae Terga rubi, ſpinitque ſerat paliuorum acutis;* niſi quod Iuntina habet *aequa*: quod ut probandum videtur, ſic *mitis*, vel *mites* pro *mitis* reponendum. In iſis quoque *Tu quae pallet humi, quae frondes purpurat auro* Ponatur viola; vix editio eadem: *Tum;* Stephani vero *Tunc* exhibet. §. 54. Col. 10, 121 Sed omnes iterum ſunt mendosae in hoc verſu: *Rutaeque Palladiae baccae viſtura ſaporem:* quem propterea ita interpretatus eſt Iuſtinius Pompo. Fortunatus [comment. in hunc librum X Columellae] ut Palladiae baccae nomine *oleum* ſignificari, doceret, atque ita rem, ſi Diis placet, declarari poſſe, cre-

deret:

deret: Rutae manipulus si liquamen, vel oleum deferit, * admixtus dapibus, & liquaminis, & olei vicem praestet, ac escam sapidiorem facit. Vetus autem Codex a Cl. Drackenborchio [ad Siliij Italici Punicor. l. 7 vers. 354] memoratus, non *vitura* in eo versu habet, sed *itura*, quem videlicet ad modum Palladium [l. 4 tit. 10 f. 35] quoque scripsisse video, humoribus iuti; vt sententia sit, Rutam ad inuandum, id est meliorem efficiendum oliuarum saporem utilem esse. Quam ego scripturam eo magis probandam existimo, quo magis sententiam hanc confirmare possum, non modo eiusdem Palladii, aut Catonis, sed ipsius etiam Columellae auctoritate. Mitto igitur Palladium [l. 12 tit. 22 f. 5] qui sic condire oliuas docuit: *leſas baccas ex arbore statim condias, rutam, & petroselinum sterner inter spatia struſtionis, & subinde ciminati salis aspersione cumularis* &c. Mitto Catonem [cap. 119], qui Epityrum (id est conditurae oliuarum genus, vt Columella nosſer [l. 12 c. 47 f. 9] docet, quod in Ciuitatibus Graecis plerumque vsurpabant) sic faciendum praecepit: *Ex oleis albis, nigris, variisque nucleos ciicito. Sic condito. Concidito ipsas. addito oleum, acetum, coriandrum, cuminum, foeniculum, rutam, mentam* &c. Certe ipse Columella [ibid.] cum Epityrum describit, in singulos, inquit, *modios oliuae triti salis coſti singulos sextarios insundimus: itemque lentisci semen, rutaque, ac foeniculi folia* &c.; & in nigrae oliuae conditura [cap. 48 f. 5] oliuam, inquit, in *vrceum*, aut *cacabum* nouum mittito *substrato apio, & modica ruta*; & alio in loco [c. 47 f. 5] qui huc potissimum pertinet: *At haec oliua per se parum incinda est, sed ad eas condituras, quae lautioribus missetis adhibentur, idonea maxime est: nam cum res exigit, de ampobus promitur, & contusa recipit quamecunque volueris conituram. Plerique tamen sectinum porrum, & rutam cum apio tenero, & mentam minute concidunt, & contusi oliuis miscent* &c. §. 55. Col. 10, 125 sq. Proximi sunt hi versus: — *& lactis gustum quae condit herba* *Deſectura quidem fronti data signa fucarum, Vique suam idcirco proficitur nomine Graio.* In quibus vt Georgio Alexandrino [enarration. priscar. voc. in libr. de Re Rust. ad vocem *Lactis* &c.] concedam, de Lepidio verba fieri, huiusque vitae squamas, maculas, cicatrices, aliaeque id genus vitia emendari etiam posse; non tamen istae fucarum quid sit, intelligam. Nam quod Fortunatus [comment. cit.] asserit, esse hanc Columellae sententiam, *quod lepidium deſiciat signa & vlcera quae mulieres sibi ex fucis fecerunt*, videturque propterea fucarum legere; nempe is syllabarum naturam, legesque istiusmodi carminis non attendit. Tu igitur, Vir Doctissime, hac etiam de re fac sciam quid sentias. §. 56. Col. 10, 230 sq. Sed Fortunatus cum aliis in versibus haud multum vidit, tuum vero in his: *Quare age quod sequitur, paruo discrimine sulci Spargantur caecis nasturtia dira colubris, Indomito male sana cibo quas educat aluos, Et satureia thymi referens, thymbracque saporem;* in his, inquam, interpretandis [ibid.] tam caecus fuit, quam serpentes illi, quos humiditate fere caecos erumpere, ait, de terra; illis enim, asseruit, Columellam hic docere *nasturtium aduersari; satureiam autem esse male sanam aluos quas aluos educat*. Scilicet non vidit, *satureiam* ad superiorem versum nihil attinere, in eoque *aluos* pro *aluis* scriptum esse, vt *quos* saepe in antiquis monumentis nominandi casu, quamquam in vetustis aliquibus Columellae exemplaribus hic legi reuera *aluos*, testatur Ro. Stephanus [in fine Oper. Columellae]. Itaque Victorius [Caltigation. in Columellam l. 10 siue Hortulorum pag. 141] cum illud animaduertisset, reſcripſit *aluis*, & *cascas colubras*

inter-

* f. leg. *nasturtia*.

interpretatus egregie est ventris lumbricos, quos etiam nasturtio pelli ab Dioscoride [de Mat. Med. l. 2 c. 149] traditum esse, non ignorabat. Illud addi potest, idcirco hos dixisse Columellam ab alio educari male sana, *indomito cibo*, quia probe sciret, quod etiam supra [l. 6 c. 25 p. 230] docuerat, *lumbricos fere nasci cruditatibus*. §. 57. Col. 10, 248 sq. Denique in his versibus: *Quaeque tuas audax imitatur Nyctis vitetis, Nec metuit sentis, nam vepribus improba surgens Achrados, indomitaeque bionias alligat alnos.* mihi quidem *bryonias* videtur potius esse legendum, quod in antiquis etiam codicibus ab Stephano [loc. cit.] inuentum esse scio.

§. 58. Liber XI inscribendus erat *Villicus*, quemadmodum duodecimus inscriptus est *Villica*. Docet id eiusdem libri duodecimi caput 18 [pag. 421] sic enim incipit: *Quannus priore libro, qui inscribitur Villicus*. §. 59. Col. 11, 2, 94 Cap. 2 *Novo Calendar Ianuarii Brumale solstitium (sicut Chaldaei observant) significat*. Hic desiderari puto quod significatur. Neque enim sic ista verba accipienda esse, quasi Columella, ipse confirmaret, id significari quod tradunt Chaldaei, cum illud indicat quod superiore capite [pag. 364] scripsit, se Astrologorum *observationes, improbissimasque Chaldaeorum pollicitationes* alio opere confutavisse, tum haec commonstrant quae duobus ante versibus scripta sunt, si cum eo loco, de quo agimus, comparentur: *Sexto decimo Calendar Ianuarii sol in Capricornum transitum facit, brumale solstitium, ut Hipparcho placet, itaque tempestatem saepe significat*. §. 60. Col. 11, 3, 37 Cap. 3. Postquam & locum, & rationem culturae docuit atri oleris, *seritur*, inquit, *a Vulcanalibus usque in Calendar Septembris, sed etiam mense Ianuario menta dulcem desiderat oligium, quam ob causam iuxta fontem mense Martio velle ponitur*. Videtur haec verba melius distinguere in editione Iuntina, sic videlicet — *mense Ianuario. Menta &c.* Nisi ita fiat, quo tempore atrium olus feri oporteat, Auctor praeter morem, institutumque suum omisisse credendus est. §. 61. Col. 11, 3, 39 Magis etiam apparet paulo post, verba aliter esse distinguenda: *Thymum & transmarina cionila, & serpillum, sicut priore libro iam retuli, magis alucaria curantibus, quam olitoribus studioso conservantur. Sed nos ea condimentorum causa [nam sunt quibusdam esculentis aptissima] non alienum putamus etiam in hortis habere locum neque pinguem, neque stercoreatum, sed apricum desiderant*. Et tamen vix in Editione Stephani inuenimus ista distincta — *etiam in hortis habere locum &c.* §. 62. Col. 11, 3, 43 Contra sunt distincta in omnibus multo magis, quam oporteret, haec verba: *Ea cum pingui, & stercoreo solo post Idus Februarias sic obrueris, ut quantum tres digiti seminis comprehendere queunt, singulis fossulis deponas. Fere post quadragesimum diem inter se implicantur; perspicuum namque est, sic esse scribenda — deponas, fere post &c.* §. 63. Col. 11, 3, 64 In extremo denique hoc libro cum haec legamus: *omnium librorum meorum argumenta subieci, ut cum res exegisset, facile reperiri possit, quid in quoque quaerendum, & qualiter quidque faciendum sit; non illud modo dubium est, scripseritne Columella aliquanto aliter, ut puta reperiri posset &c. faciendum esset; verum hoc insuper certum est, & illa argumenta periisse, & fecisse hic ipsum ad eundem quantatenus modum, ad quem A. Gellius, qui noctes suas hac clausula absolvit: *Capita rerum, quae cuique commentario insunt, exposuimus hic uniuersa, ut iam statim declaretur, quid, quomodo in libro quaeri, inueniri que possit: & continuo singulorum capitum argumenta ex ordine subieci*. Non ignoro, posse aliquos credere, ista omnia ab aliis fuisse iis No-*

tibus

Aibus adiecta, permotos auctoritate Th. Bartholini, qui in Dissert. VI de legendis libris, *Capitum*, inquit, seu *sectionum index nec novus est, nec antiquus*. In primis editionibus tantum compareret. Neque enim antiquorum libri per capita fuerunt distincti, sed voluminibus. Ita Plinius, Herodotus, Thucydides, Livius, Sallustius, & alii Graeci pariter, & Latini Auctores totum opus sine distinctione capitum pari tenore perscripserunt. Sed velim, ut mihi respondeant, scripserintne Cellius lib. VI cap. 12. *Linguae quoque ulcera non aliis medicamentis egent, quam quae prima parte superioris capitis exposita sunt*; itemque lib. VIII cap. 9. *Medicamentis vero iisdem opus est, quae prima parte huius capitis exposita sunt*; & haec Celsi verba an vitrobique res ipsa comprobet? Quae cum vrgeo, non propterea tamen contendo, aut plerosque scriptores veteres idem fecisse, aut aliena esse a vero, quae porro subiicit Bartholinus: cum a posterioribus scribis per capita, & sectiones Libri Auctorum dividerentur, saepe sine cura, & consilio, coniuncta fuisse separata, & vice versa, quod non raro lectorum in lectione turbat. Quinimo fateor, id alicubi vel Celsi ipsius scriptis; non modo Columellae; accidisse. Et de Celfo quidem alibi [epist. in Corn. Celsum] ostendi. Columella autem sine libros suos indivisos reliquit, siue in maiores quasdam partes, si non in capita, ipse distribuit, ut illa in extremo sexto videntur indicare: *sicut prioribus huius voluminis partibus tradidimus, quae curam bouum, eorumque continent*; certe nullo modo potuit sic dividere, ut nunc habemus. Quidquid enim aut libri quarti initio in primum atque alterum caput diuisum videmus, aut initio secundi primum caput inscribi, aut initio quinti, octavi, vndecimi primum caput inchoare; vel praefationis loco ipse reliquisset, vel si capitibus accensere voluisset, sexti quoque & noni, & duodecimi libri exordia pariter accensuisset. Neque item in eodem libro duodecimo caput 15 a 14; multoque minus tertii initium a fine secundi siue eo in libro, siue etiam in septimo diuisisset. Neque facile in libri sexti caput 17, in quo de serpentibus, aliorumque noxiarum animalium ictibus agi videmus, quae ad oculorum vitia pertinent, conuegisset: quam etiam partem quoties relego, excipique protinus animaduerto capite 18, in quo iterum de noxio animalculo (hirudine videlicet, bouum fancibus, stomacho, vel intestinis adhaerente) verba sunt; toties suspicor, a librariis alicunde auulsam, huc tenere fuisse coniectam, nec tamen nuper; cum eundem locum tenere videam apud Vegetium [lib. 3 cap. 4] ubi plura ex sexto Columellae volumine descripta sunt. Sed quod aliter haec tamen apud Vegetium, aliter apud Columellam in capita sunt diuisa, id quoque videlicet indicio est, non haec quam habemus, diuisionem a Columella fuisse institutam. Quid? quod haec ipsa aliter in aliis editionibus occurrit. Ut enim illa omittam, quae operarum potius negligentiam demonstrant, ut in Aldina libri sexti non modo octauum, sed & nonum caput, iterum octauum; quinti autem libri non modo quintum, sed & sextum, iterum quintum; in editione item Gymnici, libri eiusdem non modo sextum, sed & septimum, iterum sextum inscribi, sic ut omnia, quae illa consequuntur capita non suo propterea numero inscripta sint; ut, inquam, haec praetermittam; Intina certe editio librum ipsum primum in tredecim capita habet distributum, quem posteriores, quibus vtor, reliquae habent in novem. Huc illud accedit, quod quae non praecepta modo, sed verba libro quinto in unum caput decimum collecta sunt, eadem fere libro de Arboribus in octo capita sunt tributa, ut praeclare intelliget quicumque duodeuicesimum, & septem, quae insequuntur, capita cum illo vno decimo comparauerit. Quod cum fecerit, minus, opinor,

mirabitur eorundem libroriorum aut inconstantiam, aut imperitiam, qui cum tot alios passim versus, quemadmodum in more positum est, scripserint, sic vi versus esse, vel oculorum iudicio continuo quilibet agnoscat; hos tamen [l. 2 c. 2 f. 18. Ibid. c. 8 f. 3. l. 5 c. 5 f. 7. l. 7 c. 3 f. 10. lib. 9 c. 3 f. 2. Ibid. c. 8 f. 13.] & *pici in morem ad digitos lentescit habendo.* dum *secca tellure licet, dum nebula pendunt.* & quid quaeque ferat regio, & quid quaeque recusset. cum *tonsus illatus adhæsit sudor: & hirsutis fecerunt corpora vepres.* ardentes auro, & puribus lita corpora guttis, trita meliphylla, & *caerintbe ignobile gramen;* hos, inquam, quasi vero versus non essent, omnes, vt hic descriptissimus, caeteris cum verbis Columellae permixtos, confusosque exhibuere. Sed iam his, atque aliis eiusmodi praetermissis, nunc quod facere instituiamus, eorundem in singulis verbis describendis hallucinationes notemus.

§. 64. Col. 12, 4, 5 Libro igitur XII verbum aliquod Librarios in extremo quarto capite omisisse potius crediderim, quam Columellam, quae ait de *aceti, & durac muriae usu*, ea cum superioribus connectere voluisse, perinde quasi sex septemue versus, qui nexum aut dissolunt, aut certe plurimum infirmant, non intercederent. §. 65. Col. 12, 7, 1 Sub initium autem capituli 7, vbi *colligi, & reponi iubet cymam, caulem, capparim* — *item ferulae cum coliculo silentes*, aut *stora*, deesse suspicor; nam mox addit, *silentem storem vitis albae & asparagi*; aut sicut Iuninum habet exemplar, legendum esse *ferulas*.

§. 66. Col. 12, 17, 2 Ad finem vero capituli 17, *postea in iuncetis fscellis, vel sparteis facis percolant;* legendum videtur *percolent;* non modo enim haec antecedunt: *sunt qui multitudini studentes aquam fscis permisceant &c.* verum & haec continuo sequuntur: *ligatumque acetum inferuefaciant &c.* §. 67. Col. 12, 19, 2 Sed quod legimus cap. 19. *Quaecunque vini nota sine condimento valet perennari;* etsi ita rarum est, vt in amplioribus Lexicis ne memoratum quidem inueniam, non tamen facile mutandum crediderim ab iis praesertim, qui in calce etiani 20 capituli [f. 8] haec animaduertierint: *marmoris, vel gypsi, quod stas appellatur, vncias singulas, item ad tertias decocti destruti sextarios binos singulis amphoris miscere oportebit; ea res etiamsi non in totum perimat, certe vsque in alteram vindemiam plerumque vini saporem seruat.* §. 68. Col. 12, 20, 2 Contra etsi in eodem vigesimo capite mea omnia, si Iuninum deamas, exemplaria sic habeant: *Deinde si natura re-nue mustum erit, cum ad tertiam partem fuerit decoctum, ignis subtrahendus est, & fornax protinus aqua refrigeranda: quod si fecerimus, nihilominus destruum infra tertiam partem vasis confedit;* tamen, vt in Iunino, legendum videtur *confidet*.

§. 69. Col. 12, 20, 5 Aliquanto infra: *Ad praedictum autem modum musti adici debent ii odores, nardi solium, iris illyrica, &c. quorum singulorum librae satisfacient.* Item *myrrhae quincunx, calami pondo libram, cassiae selibram, amomi pondo quadrans, croci quincunx, cripae pampinaceae libram.* Haec, vt dixi, arida *confusa, & cribrata debent adici, &c.* Hic velim videas, an librarii numerorum notas verbis reddentes in eo peccauerint, quod *libram, & selibram* scripserint pro *libra & selibra*. §. 70. Col. 12, 24, 1 Itemque cap. 24 in his verbis: *quae cum in tantum refrixerit, quantum ne contacta corpus vrat, partem aliquam eius, quae satis videbitur praedictae pici immiscemus, & diligenter lignea spatula, vel etiam manu peragita-bimus;* vide an legendum potius sit *immiscemus*.

§. 71. Col. 12, 25, 3 Pariter cap. 25 vbi haec scribuntur : *deinde cum refrikerit, tum quantumcumque humoris est, tantum in amphoram musti portionem adici;* an tantam scribendum sit.

§. 72. Col. 12, 48, 3 Capite autem 48 cum de oliuarum conditura haec traduntur : *Plerique tamen tres partes defruti, aut mellis, & unam miscent aceti, & eo, quo condiunt, iure. Quidam &c. legendum crediderim, & eo condiunt iure, aut eoque condiunt iure;* ius enim est illud ipsum quod iisdem verbis describit; neque enim necesse est, ut ius liquor eorum sit, quae coquuntur; sic capite superiore 46 f. 2 *talcolas, inquit, radicum inulae in umbra tridno, vel etiam quatridduo siccato: deinde siccatae in vasis (an in vasa) sine pice, interiecta cunila, conuicito, cunila imposita, sex partibus aceti una pars sapae miscatur cum hemina salis cocti, ut hoc iure mactentur talcolae, donec quam minimum amaritudinis respiciant.*

§. 73. Col. 12, 55, 1 & 2 Sic capite etiam 55 quem locum alii quoque ob causam huc transcribimus : *album acre acetum [sinapi] allicito, & pistillo permisceto, colatoque. Hoc ius ad vasa coudiunda optime facit. Caeterum, si velis ad usum conuiniolum praeparare, cum exaniveris sinapi, nucleos pineos quam recentissimos, & amygdalum addito &c.* Hic ego legendum crediderim, non *exaniveris*, sed *exaniaueris*, siue *exsaniaueris*, hoc est noxium humorem expresseris, aut abstuleris; modo enim dixerat manibus expressum — comprimito manu plana — aqua nitrata suffundito, ut omnem amaritudinem eius (sinapis) & pallorem exaniet. Sed & capite 47 [f. 9] do

oliva haec scriperat : *prelo supponitur, vehementerque premitur, ut exudet quantum huncquae habet amurcae. Patimur autem nonnunquam tota nocte, & postero die pondere pressam baccam velut exanitari: & cap. 53 [f. 2] largum salem insarcito, compositique supra tabulatum tergoribus, aut frustis (carnis suillae) vasta pondera imposito, ut exanietur.*

§. 74. Col. 12, 57, 5 Denique inspicias velim postremi capitis verba extrema: *quod si etiam cum laser non habueris, pro silphion mellis adicies pondo semunciam;* videasque, an quidpiam in his quoque verbis a librariis peccatum sit.

§. 75. Col. Arb. 10 lein. Restat Liber de Arboribus. In hoc caput X ita inscriptum est. *Vindemiam quomodo putes;* cum inscribendum, opinor, fuisset: *Post vindemiam quomodo putes;* hoc enim eius capitis initium est: *Vindemia facta statim putare incipito ferramentis quam optimis, & acutissimis, ita plagae lues sicut.* Verni ut impositas a librariis inscriptiones praetermittentes, verba ipsa Auctoris consideremus; in hoc ipso loco non credo *leues* scribendum esse, sed *laeues*; haec enim continuo sequuntur: *neque in vite aqua consistere poterit, quae simulatque immorata est, corrumpit vitem, &c.* Sed & libro IV cap. 24 [f. 21 sq.] cum illiusmodi ferramentis putatorem uti iuberet, inter alias eandem huius praecepti causam iam proposuit, quod si mollis, aut reclusa, & crassa falx sit, *plagae asperae atque inaequales vites laecerant, unde fit, ut vitis laniata, scabrataque putrescat humoribus, nec plagae consanentur.* Caeterum hanc ego [ut alias eiusmodi] animaduersionem omisissem, nisi aut meae omnes editiones in eo peccassent, aut hoc ad plures alios locos pertinuisset, quales sunt libro IV cap. 24 [f. 4] *ferruque alluenda est, ut bibernar aquas respuat. Nam praestat ex vulnere sobolem repullescentem vellere, quam nodosam & scabram plagam relinquere.* Libro V cap. 6 [f. 13] *ferra defecari, & plagam sale alluani.* cap. 9 [f. 3] *earum plagae utraque parte sulce leuantur;* atque vt multos alios locos sciens omitam, cap. 11 [f. 7] *plagam diligenter leuato:* quod & infra iteratur cap. 26 [f. 6] in hoc

hoc ipso libro de Arboribus. §. 76. Col. A. 26, 7 Quocum libro, quoniam supra nobis utile fuit quintum comparare : nunc vicissim experiamur , an utile sit ipsum conferre cum quinto. Igitur quod hoc ipso capite 26 ob vnum fortasse omnium verbum subobscurius videri potest : *Tertium genus infitionis, cum sit subtilissimum, non omni generi idoneum est : ET fere eae recipiunt talem infitionem, quae humidum, succosumque, & validum librum habent ;* id in V Lib. cap. 11 [f. 8] admodum perspicue dictum est : *Hoc tertium genus infitionis, cum sit subtilissimum, non omni generi arborum idoneum est, SED fere recipiunt talem infitionem, quae humidum &c.* §. 77. Col. A. 26, 8 Porro in ipsa quae subsequitur huius tertii generis descriptione hic quidem postquam traditum est, quomodo gemma ex vna arbore sit detrahenda, haec subduntur. *deinde ex qua arbore inferere voles, in ea nitidissimum ramum eligito, & eiusdem spatii corticem circumcidito, & materiem delibrato, & in eam partem, quam nudaveras, gemmam hanc, quam ex altera arbore sumferas, aptato ita ut emplastrum circumcissae parti conveniat.* Hic vero nudaveris pro nudaveras, & potissimum in qua arbore, pro ex qua arbore esse rescribendum, cum inde intelligitur quod paulo ante dictum fuerat : *Ex qua arbore inferere voles, & absoluto de illa ferrume, nunc de ea, in qua inferendum est, verba sunt ;* tum ex lib. V [cap. 11 f. 10] confirmatur, in quo ista eadem res sic proponitur. *postea item alterius arboris, quam emplastraturus es, nitidissimum ramum eligito, & eiusdem spatii corticem circumcidito, & materiam delibrato : deinde in eam partem quam nudaveris, praeparatum emplastrum aptato, ita ut alterae delibratae parti conveniat.* Sic enim Palladius [l. 7 tit. 5 f. 3] idem docens, *Item, inquit, ex ea arbore, cui velimus inferere, similiter cum gemma tolletur emplastrum, nitido tamen, atque vberi loco.* §. 78. Col. Ar. 28, 2 Sed & quae capite 28 habentur : *Mulieres quidem si laetis inopia premuntur, cythysum aridum in aquam macerari oportet, cum tota nocte permaduerit : postero die expressi succi ternas beninas permisceri modico vino, atque ita potandum dari ;* si haec, inquam, cum iis comparentur, quae libri V capite ultimo [12, 2] scripta sunt ; multo proclivius erit cognoscere, post oportet, facili omissione voculam & esse praetermissam, atque totum locum ita ut ibi [pag. 204] legitur, esse rescribendum. *Mulieres quidem, si laetis inopia premuntur, cythysum aridum in aquam macerari oportet, & cum tota nocte permaduerit, postero die &c.* §. 79. Col. Arb. 30, 1 & 2 Atque vitinam in libro V ut de cythiso, ita etiam de viola, & rosa Columella scripserit ; longe facilius esset conicere, quid duobus de locis capitis 30 sit statuendum. Alter in ipso est initio : *Violam qui facturus est.* Quaero enim, oporteatne Scripturam hanc retinere, an potius saturus reponere, cum haec sequantur : *terram stercoreatam & repassinatam minimum alte pedem in pulvis redigat. Atque ita plantas bornotinas scrobiculis pedalis factis ante Cal. Marr. dispositas habeat.* Alter locus est paulo infra : *Rosam fruticibus ac furculis disponi per furculos pedales convenit per idem tempus quo & viola ;* ubi ego scribendum crediderim non per *furculos pedales*, sed aut per *scrobiculos pedales*, ut paulo ante de Viola dictum est, aut potius, ut aliis quoque ante me visum esse scio, per *furculos pedales* ; eerte Palladius [l. 3 tit. 21 pr.], qui solebat Columellam respicere : *rosaria, inquit, conferemus, quae sulco brevissimo aut scrobibus ponenda sunt, vel virgultis, vel etiam femine.*

§. 80. Pall. 1, 24, 2 & 3 Haclenus de Columella : in quo cum plura, quam ab initio exstimabam, notata sint ; ideo non multa in Palladio notabuntur, quae forte in

te in ipso, dum Columellae penitus intelligendi causa inspicerem, sic aliud agens animaduerti. Lib. I tit. 24 *A muscellis tutae fient* (columbae) *si inter eas frutex — proiciatur —, non pereunt. Et neque locum deserunt, si per omnes fenestras &c.* An sic potius distinguendum — *Non pereunt, neque &c.* Ibidem: *Inducunt alias, si cumino pascantur assidue, vel setosi birci alarum balsami liquore tangantur.* Si Palladium sic reuera scripsisse putamus: num ita intelligimus, ut *setosi illi birci* partes quaedam sint alarum balsami liquore tangendae?

Quod autem mox bis *herbum pro eruum*, ut ex Columella [l. 8 c. 8 f. 6] & Varrone [l. 3 c. 7 f. 8] intelligitur, posuit, an fecit, quod potius ab *oēsōs* cum Festo [De verb. ver. signific. l. 5] quam ab eruendo, cum aliis, dictum eruum arbitaretur? §. 81. Pall. 1, 32 Tit. 32. *Foeni, palcarum, ligni, cannarum repositiones nil refert, in qua parte fiant, dummodo siccae sint, atque perslabiles, & longe remoueantur a villa propter casum surripientis incendii. an surrepentis incendii?*

§. 82. Pall. Febr. 9, 8 Libro III tit. 9. *Caput sarmenti, cum deponitur, torquendum non est, nec aliquo modo vexandum, nec demersa penitus foecundiore parte, quod sterili proximum est, supra terram relinquatur.* Legendum videtur, *ne demersa.* Sequitur enim: *dcinde quoniam ipsa tortura vexatio est, & pars ea, de qua radix futura praesumitur, iniuriae nulli subiicienda est, cum qua contendere rogatur ante, quam teneat; itaque cum haec ratio altera sit, altera antecesserit, necesse est; sane praecipuum non esse, sed rationem, quod de foecundiore parte dicitur, luculentissime ostendit Columellae caput quod hic spectauit Palladius, duodeuicesimum Libri III [f. 4] demonstrat enim, qui sarmenti caput contorquet, ea duplicatione consequi, ut omnis foecundior eius pars obruatur, consumaturque.* §. 83. Pall. Febr. 15, 1 & 2 Tit. 15. *Novellam vitem Columella dicit a primo anno ad vnam materiam esse formandam, hoc recidendam totam, sicut Italiae consuetudo est. Anno secundo expleto, quia vel intereant vites in totum recisac, vel infoecunda sarmenta producant.* Hic vero sic verba esse distinguenda, *nec recidendam totam, sicut Italiae consuetudo est, anno secundo expleto, quia &c.* Locus quoque ostendit, quem Palladius indicat ipsius Columellae [l. 4 c. 11 f. 1] in quo Virgilium, Safernā, Stolones, Catones non solum in eo errauisse, ait, *quod primi anni capillamenta seminum (vitis) intacta patiebantur, sed & post biennium cum vimiradix recidenda erat, omnem superficiem amputabant solo tenuis, &c.* Deinde casdem, quas hic Palladius, assert rationes. §. 84. Pall. Febr. 24, 3 Tit. 24. *Hoc etiam mense cepullar seris, sed constat & vere, & autumnio esse feminandas. Si semen eius seueris, in caput crescit &c.* videtur legendum, *semen earum:* videturque pariter legendum esse *semen eorum*, uti in proximo libro IV tit. 9 [f. 6] haec habentur: *semina eius mulso, & lacte per triduum maceranda sunt; illa enim antequant: Nunc melones ferendi rarius; haec autem sequuntur: hinc suaves efficiuntur.* §. 85. Pall. Febr. 24, 8 Infra eodem titulo 24. *Mihi etiam illud vile videtur, ac diligeus, ut asparagi agrestis radices plurimas in vnum locum congeramus cultum, vel certe faxosum.* Scribendum crediderim *incultum*, praesertim cum id continuo sequatur: *quae statim fructum dent ex loco, qui aliud nihil alebat.* §. 86. Febr. 25, 4 Tit. 25. *Si languida arbor est piri, vel ablaqueatae radicem terebras, & ibi ligneum palum de primis, vel &c.* Sane hic perspicuum est, scribendum esse *deprimis*, neque tamen scriptum video, nisi in editione Iuntarum.

§. 87. Mart. 9, 3 Libro IV tit. 9. *Singulis sane annis a codice auferendae sunt plantae, ut nec matres fatigentur, & soboles per alia spatia digerantur: cum aliqua tamen radices parte vellendae sunt.* Hic etiam, si Iuntinam excipias, incas omnes editiones peccare existimo, scribendumque *radicis*. Titulo autem 10 [f. 20] vbi de Mesphilo: *si putatur, hinc arbor sterilis fieri, finus, & cinis vitium simul si radicibus infundantur, fertilem reddunt*; pessime erratur non modo in Aldi, sed & in Iuntarum editione; sic enim scribitur: *fieri. finus*; quasi vero Palladius diceret, arborem a putatione sterilem fieri, cum hoc dicat, si ab adhibita viua calce de qua modo sermo fuerat, timeatur, ne arbor sterilescat, ideoque ita verba distinguenda sint, vti a Rob. Stephano factum est: *si putatur hinc arbor sterilis fieri, finus &c.*

§. 88. Pall. Mai. 1, 1 Sed quid esse manifestius potest, quam in ipso Lib. VI initio: *Mai mensis loci frigidis, & humectis panicum seremus, & nullum more, quae dixi*; non scribendum esse *nullum*, sed *miliun*, quando eius capitis inscriptio haec est: *De panico, & milio, &c.*; & tamen cum in Iuntino exemplari esset *miliun*, caeteri, qui Palladium postea edidere, scripserunt *nullum*; quinimo Seb. Gryphius cum in priore quidem editione scripsisset *miliun*, in altera rescripsit *nullum*.

§. 89. Pall. Iun. 7, 2 Libro VII tit. 7. *Fumus admoventur ex Galbano, & arido simobubulo, quem in pultario saculis carbonibus conuenit excitare.* Columella sic [l. 9 c. 15 f. 5] *sumum admouebimus factum galbano, vel arido simo.* Ea porro vase fictili prunis immista conduuntur: quae verba cum consero, suspicor, Palladium scripsisse, mistis carbonibus, aut in pultarium iactis carbonibus; nam illud *saculis* minus placet.

§. 90. Pall. Iun. 7, 7 Sed vtilius fortasse erit, quae infra scribuntur de apuni regibus, comparare cum alio Columellae loco; Palladius sic: *pulehri coloris, & nitidi, leues sine pilo, nisi forte pleniores quasi capillum gerunt in ventre, quo tamen non vtuntur ad vlnus.* Columella [l. 9 pag. 327] autem sic: *pulehri coloris, & nitidi, leuesque, ac sine pilo, sine spiculo, nisi quis forte pleniorum quasi capillum, quem in ventre gerunt, aculeum putet, quo & ipso tamen ad nocendum non vtuntur*; quibus ex verbis facile est conicere, nonnulla fortasse verba Palladii librariorum incuria esse praetermissa, aut saltem pleniorum scribendum esse pro pleniores.

§. 91. Pall. Sept. 13, 2 Libro X tit. 13 vbi capparim seri iussit *solo secco, & gracili*, continuo haec addit; *herbas sponte persequitur*; scribendum suspicor: *herba sponte persequitur.* Neque enim id vult quod Columella [l. 11 c. 3 f. 55] cum illam noxium virus habere docuit, *succoque suo sterile solum reddere*; nam hoc Palladius paulo ante dixerat iis verbis, *succo suo terris nocet.* sed id facile vult, quod Columella [ibid.] pariter ad hunc modum tradidit: *cultu aut nullo, aut leuissimo contenta est.* Quippe quae res etiam in desertis agris citra rustici operam conualescit, scilicet hoc opponit Palladius iis, quae de origano proxime scripsit: *Nunc circa equinoctium seras origanum: stercoreari, ac rigari donec conualescat, appetit*; Capparim autem seras modo; sponte ipsa proueniet, ac conualescet.

§. 92. Oct. 5, 1 Libro XI tit. 5 non minus fortasse proderit Columellam inspicere, quem siepe adeo respiciebat Palladius. Ipse inde Palladius sic: *Sed haec radicularae (vitis) non adsecum debent recidi, ne aut plures inde nascantur, aut &c.* Quid obsecro te, esse dicemus in hoc loco *recidere adsecum*? Neque enim secum illud est, vnde si amputentur radicularae, renasci plures possunt: neque siccae sunt ipsae, quae praeter-

praecidi debent, radicae; nam ideo praecidendae sunt, ne si conualnerint, ut duobus ante versibus dictum est, inferiores radices faciant interire. An illud ergo relinquitur, ut non ad sicum scribamus, sed ad truncum, quod Columella [l. 4 c. 8 f. 2] videtur indicare eadem praeciens hisce verbis: *minime applicandum est serratamentum ipsi matri, quoniam si iuxta truncum radicem praecideris, aut ex cicatrice plures enascantur, aut &c.* §. 93. Pall. Oct. 19, 1 Tit. 19 passum nunc fiet ante vindemiam, quod Africa senuit vniuersa conficere pingue, atque iucundum, & quoad conditum, si vtaris mellis vice, ab inflatione te vindicer. Traditur deinde ratio Passi conficiendi, & sic denique sermo absoluitur: *Hinc passum est quidquid effuxerit, & conditum vaseculo, mellis more seruat.* Quaero itaque; an legendum sit: *& quod conditum, si vtaris mellis vice, ab inflatione te vindicet*, aut etiam: *& quod conditum si vtaris mellis vice, ab inflatione te vindicer*; nam mentini & Plautum, & Q. Scaeuolam, & M. Varro- nem, & alios verbum vtor cum accusandi casu iunxisse.

§. 94. Pall. Nou. 13, 2 Libro XII tit. 13 quaero ex te, Vir Clar. quid deesse aut quid vitii esse censeas in iis verbis: *Qui [agni] donec firmentur, intra stabulum surfuribus, vel medica herba, vel [si est copia] farina hordei pascantur ingesta, donec conceptum paulisper robur actatis, pasuum matribus possint habere commune.* Legemus ne-concepto paulisper robore actatis, aut nullo verbo mutato, tantummodo voculam & ante pasuum addeimus?

§. 95. Pall. Inf. 158 sq. Multo autem magis quaero, in Lib. XIV siue de Insitionibus, vbi de Pistaciis sermo est, quomodo emendandum censeas verbum, quod nec sententiae conuenit, & carminis legibus repugnat in horum versuum altero:

Quin & amygdalios subeunt pistacia ramos,

Et debitum matur de breuitate petunt.

Num pro debitum reponendum pretium? Nam supra quidem, vbi agitur de pomo, vix dubito, quin iis in versibus: [v. 87. 88.]

Robora thyrsiferae platani concordia Baccho.

Foetibus instituit plena rubore nouis;

pro rubore legendum censeas rubere, praesertim cum ante [v. 61 sq.] de piro dictum sit: *Phyllida quin etiam grandi mitescere fructu Instituit.* — Atque haec in Palladio nunc habui, quae notare; nam supra alia etiam aliquot in eodem, cum de Columella scriberem, animaduerti.

§. 96. Varro 1, 55, 4 In Varrone autem, quem easdem ob causas subinde in manus sumsi, rogo te, ut perpauca haec mecum velis diligenter perpendere.

Libro I cap. 55 *Olea, ut una, per idem binium redit in villam, alia ad cibum eligitur, alia ut elignescat.* Hic Victorius [Explication. suarum Castigat. in Var- ron. pag. 68]: *Alia ad cibum eligitur. Maculam habet optimus codex. Laedatur enim hic scriptam est. Quomodo ex vetere lectione locus corrigi debeat, si perungata mendum continet, docti viri cogitabunt.* Tu igitur, Doctissime Vir, cogita, sit ne pro eligitur referendum laudatur.

§. 97. Varro 2, 2, 20 Libro II cap. 2 locus est, de quo miror, neminem ad- huc, quod sciam, dubitasse: *De sanitate sunt multa, sed ea (ut dixi) in libro scri- pta magister pecoris habet.* Mihi vero scribendum videtur non, *ut dixi*, sed *ut dixi- sti*, vel si quis minus velit a vulgata scriptura recedere, *ut dixit*. Neque enim hic lo-

PPP PPP P 2

qui-

quitur scriptor, sed is, quem induxit, Atticus, neque Atticus illud dixerat, sed Scrofa [L. 2, 1, 21]. *Quarta pars est de sanitate*; eamque partem his verbis absoluerat [l. 23]. *Item ad alios morbos aliae causae, etiam alia signa in omni pecore, quae scripta habere oportet magistrum pecoris.* Itaque aut octogenarium illum senem Varronem multo magis obliuioſum, ſuique inſtituti immemorem credamus neceſſe eſt, quam hi ipſi libri ſumma eruditione ac diligentia ſcripti patiuntur; aut potius cenſeamus, Atticum, qui vt Scrofae roganti ſatiſlaceret, ſuum hunc ſermonem ita inceperat, vt ipſi reſponderet [2, 2, 2]: *Ego, opinor, incipiam primum, quoniam in me videre conieciſſe oculos*; vbi ad eam partem, quam Scrofa ſatis tractauerat, de ſanitate, peruenit, ipſum poſſiſſimum intuentem, alloquenteſque, ſic vt indicamus, loquentem induci: *De ſanitate ſunt multa, ſed ea, vt dixiſti, in libro ſcripta magiſter pecoris habet.*

§. 98. Varro 2, 4, 8 Cap. 4. *Verris octo menſum incipit ſalire: permanet, vt id recte ſacere poſſit, ad primum, deinde it retro, quoad perueniat ad lanium.* Sic Victorius antiquis libris auctoribus, emendauit. Sed vt fatetur, in his ſcriptum fuiſſe, *id retro*, & tamen ſe ſcripſiſſe *it retro*; ſic decebat ipſum pariter dubitare, num integer eſſet vox illa *primum*; quid enim ibi eſt *permanet ad primum*? Nam quod ipſe annum intellexit, vereor ne fecerit precario. Quid? quod res praeterea repugnat. Nam Victorius ipſe Plinii verba proferit, *non ultra trimatum generare verres*, docentis: quae etſi conatur eludere ad hunc modum, *quamuis autem uſque ad trimatum generent, ad primum annum ſacere id recte poſſunt, vt credidit Varro: poſtea languidiores ſiunt, nec tam bene munere illo ſunguntur*; tamen Columella [l. 7 c. 9 f. 2] hoc tollit effugium, diſerte affirmans, *verres ab aunicula aetate commodè prognerare, dum quadrimum agant.* Haec dum ſcriberem, & qua ratione proſus reſtitui hic locus poſſet, mecum ipſe cogitarem; ecce Vir Cl. Pontedera meus, atque adeo noſter, diu a me quaſitam Varronis editionem mittit, quam Auſonius Popma procurauit. In hac non *ad primum* lego, ſed *ad trimum*, idque, vt opinor, recte; ad eundem enim modum, fortasſe huc reſpiciens, ſcripſit Palladius [l. 3 tit. 26]; *verres uſque ad quadrimos inire foeminas poſſunt*; vt Varronis (qui & infra cap. 7 f. 13 ait *poſt trimum*) loquendi modum, Columellae autem ſententiam exprimeret; quae tamen a Varronis ſententia multo propius abeſt, quam illa Victorii; niſi forte omnino conciliari etiam poſſeſt. §. 99. Varro 2. Fruſtra autem quaſiui, quid infra ſenſerit idem Auſonius in eo loco: *Huius ſuis (Aeneae) ac porcorum etiamnum veſtigia apparent Lauinii.* ſcilicet ad hunc ipſum modum ſcripſit, atque adeo deſcripſit Victorium: qui etſi conſtitetur, vetuſtam ſcripturam hanc fuiſſe, *apparent ianne*; tamen cum *oppidum ſignificari debere deprauata illa voce*, intelligeret, *Lauinii* maluit ex ingenio reſcribere, quam litterarum veſtigiiſ firmius inhaerendo, alicuius alterius oppidi nomen, vt puta *Interamniae* eruditis Viris proponere, quod videlicet, vt abſte peto, perpenderent, atque in hiſtoriae latinae monumentis, an huc pertinere poſſet, inquirerent. Quod ſi minus litteras ſequi volebat; at certe cogitare illud poterat, non magis *Lauinii* in ea voce veſtigia eſſe, quam *Romae*. §. 100. Varro 2, 9, 4 Capite 9 vide, an forte verbum aliquod deſideretur in Canum deſcriptione. Quo enim modo haec ſatis intelligam? *colore poſiſſimum albo, quod in tenebris ſpecie leonina?* Quodſi quidpiam deeſſe putes; iuuabit Columellam [l. 7 c. 12 f. 3] inſpicere, qui cum in deſcriptione eadem, ad Varronem, vt haud raro ſolebat, reſpiceret, *paſtor*, inquit, *album colorem in cane probat, quoniam eſt ſerae*

ferae dissimilis, magnoque opus interdum discrimine est in propulsandis lupis sub obscuro mane, vel etiam crepusculo, ne si non sit albo colore conspicuus, pro lupo canem feriat.

§. 101. Varro 3, 5, 9. Lib. III cap. 5. *ubi constitit altera annis*, sic enim Rob. Stephanus, Seb. Gryphius, Aufonius Popma scribere malunt, quam *alter annis*, uti in Iuntarum, Aldi, Gynnici exemplaribus, imo in priore etiam ipsius Gryphii scriptum fuerat. Auctorem illi habent Victorium qui *annis*, inquit, *hic muliebri genere appellatur in fidelissimis libris*, quemadmodum saepe a vetustis auctoribus appellatam Nonius docet, qui etiam Varronis ipsius hoc exemplum adducit, *περί πλάτης* libro primo: *In hac ciuitate agros colunt arvensores: propter hos fuit annis, quam olim Albulam dicunt vocitatum.* Popma [Not. ad hunc locum Varronis] Victorio, nisi quod Libri Varroniani inscriptionem corrigit, sic aslipulatur: *ubi consuebat altera annis.* Sic enim Varro loquitur, ut *Periplo lib. 1.* *Propter hos fuit annis, quam olim Albulam dicunt vocitatum.* Equidem nihil ego eorum negauerim, quae ab his duobus eruditissimis viris obseruata sunt. *Alter annis* scriptum erat in fidelissimis libris. Credo; sed nihil, librariis saepius accidit, praesertim dictante aliquo, ut plerumque solebant, codices antiquos describentibus, quam ut insequentis vocis litteras primas cum prioris extremis confunderent, & sic aliquam interdum omitterent, alias duplicarent. *Annem* saepe a vetustis auctoribus muliebri genere appellatam esse, Nonius [de Propriet. Serin. ubi de Indisc. Gener.] docet. Fateor; sed tamen a poetis; Nam Plantum, Naevium Accium, auctores laudat. At enim iis hunc quoque addit, de quo agitur, Varronem. Non inficior, neque tamen vereor, ne me audacem putes, si contra atque Aufonius, Victorius, Nonius ipse sine ulla dubitatione arbitrati sunt, contendam, ex eo, quem producent, Varronis loco minime constare, hunc *annem* foemineo genere dixisse. Quid enim? Num quia scriptum est a Sallustio: *est locus in carcere, quod Tullianum appellant*; a Cicerone autem: *domicilia coniuncta, quas vrbes dicimus*; denique (ne, si plura congeram, ad te praesertim scribens, ineptus videar) a Liuiο: *Anxur fuit, quae nunc sunt Terracinae, vrbs prona in paludem*; num, inquam, propterea Sallustius *carcerem* neutro, & Cicero *domicilium*, aut Liuius *Anxur* muliebri genere appellauisse dicendi sunt? *

Habes Vir Doctissime, de locis plurimis Columellae, de quibusdam Palladii, de nonnullis etiam Varronis, non quid ego statuam, sed quid suspicer, atque adeo quid ex te quaeram. Cum responderis, tum demum aliquid constituam. Gestum enim feci, quod aiunt, praesente Roscio, non ut apud Roscium me iactarem, sed ut per Roscium proficerem. Vale.

Patavii ipsis Kalendis Quintil. M. DCC XXI.

II.
CLARISSIMO ET ERVDITISSIMO
VIRO
IVLIO PONTERAE
IOANNES BAPTISTA
MORGAGNVS

S. P. D.

QUAE in Auctores rei rusticae scripsi ad Amicum, & collegam nostrum Clarissimum Iacobum Facciolum, non vt ipse aliquid constituerem, sed vt Doctissimi Viri sententiam elicerem, eorum exemplum ad Te mitto, non modo vt eliciam tuam, verum insuper vt annotationes expriniam, quas te bene multas in eodem illos autores meditari, iamdudum scio. Quo enim modo cessare tu poteris, qui ad rei herbariae excellentem scientiam, non mediocrem agriculturae notitiam adiungis, cum me, vnum ex Anatomicis, succissimas aliquot horas tuis Auctoribus & dedisse, & dare intellexeris? Quod vt planius cognoscas, quae post eam scriptam epistolam ad plura ex iis, quae tunc attigi, loca adnotavi, tum aliis de quibus post dicemus subsidiis, tum quatuor vsus editionibus, quibus eo tempore earebam, Veneta quam Nicolaus Ienson procurauit anno 1472, duabus Regiensibus anno 1496 & 1499 ac denique Heidelbergensi illa a Clariff. Do. Alberto Fabricio [Biblioth. Lat. l. 2 c. 7] celebrata anno 1595 ex typographia Hieronymi Commelini.

§. 1. Col. 1, 8, 8 Et primum in Columellae lib. 1 cap. 8 haud procul a fine de quatuor editionibus quas modo memorauimus, priores tres, in extremo autem capite 32 lib. 4 & ipsas & Commelinianam cum Iuntina, & mecum facere, deprehendi. Sed vinitoriae falsae figuram frustra in venustioribus illis quaesui. Nimirum eiusmodi imagines non ab ipso Columella sunt, nisi forte geometricas quasdam formas excipias, de quarum vna scripsit [lib. 5 c. 2 l. 6]: *si triangulus disparibus fuerit lateribus ager, tanquam in subiecta forma, quae habet rectum angulum.* Sed vt in aliarum quoque disciplinarum libris plerumque contigit, addita sunt ab iunioribus, haud inutili sane consilio, modo rebus, quae ab Autoribus describuntur, satis respondeant. Atque vtinam ad ea quoque capita Columellae, in quibus de certis vitium aut arborum partibus, aliisque eiusmodi verba facit, eruditi, iidemque rei rusticae periti Viri imagines adiunxissent; ego certe, vt de me ipse constet non paucis praeterea illius locis, quae vitata esse, sublentio, ausus essem medicas manus admouere, quae nunc agriculationis ignarus, vobis in ea doctrina versatis cogor omnia relinquere.

§. 2. Col. 5, 8, 3 sq. Libr. 5 cap. 8 Cum in decem illis olearum generibus radium non inuenirem alterutrum suspicatus sum, aut positum quidem esse, sed alio quodam nomine designatum, aut in eo loco describendo librariorum peccauisse. Reuera utrumque accidit. Nam hi cum graecis litteris *κεκρίτς* scribere debuissent, *circeiter* scripsere, quae vox apud latinae linguae idoneos autores M. Terentium Varronem [de lingua lat. lib. 5] & Sex. Pompeium Festum [de verbo. ver. signific. lib. 3] non eam formam significat, quam Columella spectauerat. Scripserat enim *κεκρίτς*, ut *τῆς κεκρίτς*, id est radii similitudinem significaret. Autore haec aio Fr. Sylburgio, qui in eo indice, quem in calce editionis Commelinianae habemus, hoc posuit: *Circeitis olea, rectius κεκρίτς, radius*. Nec plura in hanc rem addo, quod nuper cum tecum sermonem haberem de oleis, probe sensi, te coniectura in istam ipsam emendationem incurrere, quae a Sylburgio proposita est. Illud potius ex te quaero, quid censeas super illa repugnantia, quam inter locum, quo de agimus, atque alterum ex cap. 17 libri de Arboribus animaduerti. In primo, *bacca iucundissima est pausiae, speciosissima est regiae, quae &c.* In altero; *sunt & regiae, ut radii, quae neque specie, neque oleo sunt tam gratas, quam quas supra diximus*. Mihi quidem vel mendum aliquod subesse, vel Columellam nunc baccae, alias arboris magnitudinem attendisse videbatur. Num hic quoque saltem de mendo diuinariamus? Certe aliter uterque locus in tribus illis vetustioribus editionibus habetur: *bacca iucundissima est pausia: speciosissima est regia, etiam virga: quae &c. &: Sunt & regiae, & radii non sine specie neque oleo, neque sunt tam gratas, quam quas supra diximus*. Rectene vndequeque? non affirmo. Aliter certe. §. 3. Col. 5, 11, 8 In eo autem loco, quem postremum expendimus in cap. 11 libri eiusdem 5 equidem sine ulla dubitatione affirmauero, illas ipsas editiones a vera scriptura aberrare; sic enim habent: *Nos tertium genus institutionis inuenimus: quod cum sit subtilissimum &c.* Neque Columella hoc tertium institutionis genus, quod sit per euplastrum, sed quarti, quod sit per terebram, nouam tantummodo rationem inuenit: quae res perlegenti, vel istud ipsum caput, vel 26 & 8 libri de arboribus, itemque libri 4 caput 29 tam aperta est, quam quod apertissimum. Attamen & ipsa scripturae varietas non iniuria suspectum mihi fuisse locum, ostendit. §. 4. Ille autem inter haec loca Libri de arboribus, & quae modo ex Libris 4 & 5 indicauimus, consensus tantus ut gallicam terebram ab eodem appareat ad inferendum esse translata, qui omnia illa loca conscripsit, non leuiter sane confirmat, eundem quem librum 4 & 5 scripsisse liquet, Columellam librum quoque de Arboribus confecisse: qua de re nimirum doctissimi homines dubitauerant. De libris etiam quos se scripsisse Columella testatur, de generibus furculorum, an editi fuerint, an extent, & quinam sint, ambigere adhuc nonnullos scio; etsi V. Cl. Io. Albertus Fabricius * recte monuerit, haud diuersos esse videri a libro tertio, quarto, & quinto huius ipsius de agricultura operis. Itaque placet Eruditissimi Viri iudicium ex hoc ipso quinto libro confirmare. Nam Columella qui lib. 2 cap. 11 pr. haec scripserat: *caetera pabula neque enumerare, ac minus seuerè dignamur, excepta tamen cythiso, de qua dicemus in iis libris, quos de generibus furculorum conscripsimus*; satis ipse, quinam hi sint libri, ostendit in extremo capite 11 libri quinti. *At prius, inquit, quam finem libri faciamus, quoniam fere species furculorum omnium persecuti sumus prioribus libris, de cythiso dicere nunc tempestinum est*, & continuo addit nouissimum caput de Cythiso.

§. 4.

§. 4. In hoc libro 5 plura esse, praeterea animaduverteram, quae haud inutiliter cum libro de arboribus conferrentur, & vicissim. Idem animaduverteram in libro 6, si cum P. Vegetio compararem: Verum illud studiis grauioribus distentus, ipse perficere non potui, quod quidem si quid forte otii tibi est, a te fieri, etiam atque etiam velim. Sed Vegetium ita contendere cum Columella, ut quaedam in hoc, plurima in illo emendanda esse, deprehenderim. Ea omnia (vsque adeo & multa & graua sunt) in altera, si voles, epistola seorsum persequar.

§. 5. Col. 7, 1, 2 &c. Nunc ad 7 librum veniamus. In capite 1 & 6 mecum faciunt tres illae veteres editiones. In illo enim habent, *cum & facilem*; in hoc, *maiores binae*. Quod autem ad octauum attinet extremum caput, illae quidem *malinis lignis*, Commeliniana autem habet, *malini ligni*.

Lib. 8 cap. 2 vix vna Commeliniana inter corrigenda admonet, non *foemina*, sed *semina* esse legendum. Eadem pariter, sed in Sylburgii indice, alteram animaduersionem confirmat meam in caput 5, vbi *de excubandis ouis*. Haec enim adnotat: *excubandis rectius excludendis*, vet. ed. *vel incubandis*. Re tamen vera meae quoque veteres editiones *excludend* habent, & *excludant*: quem ad modum etiam paulo antea eodem capite, item semel atque iterum 11 & 14 locutum esse Columellam inuenio.

§. 6. Libro etiam 9 Commelinus, vti Stephanus, & ego, verba distinguit, quae ex 3 capite propofui. In 4 autem capite quo loco coelestis numinis *hyacinthus* in cunctis scribitur editionibus, legi nuper Salmasium [Plinian. exercit. in Solin. ad huius pag. 62 E] referentem *nominis*, nec tam graue fuit multis modis intelligere, minus feliciter venisse mihi in mentem, qui mideri possem, quam gratum, me tamen morbum, & medendi genus vidisse. Fuit quoque in cap. 8, cur suspectus mihi esset locus iste. *Præparandumque in hanc rem liquida rubrica*, quando antiquae tres editiones habent, *praeparandaque*, quod etiam Commeliniana ex vetere alia editione inter emendationes proponit. Illa autem Palladii verba, quae his & proximis Columellae respondent, ad eundem omnino modum eae omnes quatuor editiones distinguunt, ad quem a nobis secundo loco distincta sunt. §. 7. Col. 9, 9, 3 sq. Cap. 9 tres priores editiones sic habent: *in octauam fere dici: post quam horam*. Pariter cap. 13 nostram emendationem confirmant; habent enim, *consumatur*. Imo Commelinus, inter corrigenda, probat *consumantur*.

§. 8. Col. 10, v. 101 Libro 10 in eo versu. *Tu quae pallet humi, quae frondens purpurat auro*, Commeliniana id habet, quod in Iuntina, tres reliquae, quod in Stephani editione probauimus. Illum autem versum [121]: *Rutaeque Palladiae baccae victura saporem*, cum in omnibus summo consensu ad hunc ipsiū modum proponi, animaduverterem; videndum aliquando putauī, an hac ipsa seruata scriptura, interpretari ita possemus, ut ruta esse vtilis diceretur in oliuarii conditione ad eum quem ante hanc habent, saporem demendum, minuendumue. Quae hoc minus displicebat interpretatio, quod Columellam hic quoque potuisse in animo habere Virgilium suum videbam, cuius illa sunt, & quidem in eo Poëmatic, quod hoc in libro noster imitatur, persequitur, & vt ipse loquitur [in praefat. ad hunc librum 10] explet [Georgic. l. 4 v. 101]: *Dulcia mella premes: nec tantum dulcia, quantum Et liquida, & durum Bacchi domitura saporem*. Attamen cum ad eam scripturam quam in veteri codi-

codice Cl. Drackenborgium inuenisse, commemoraueram, proxime accedere audiam codicem celeberrimae Bibliothecae Diui Marci, tuum, mi Iuli eruditissime, de utraque cum lectione, tuum interpretatione iudicium esto. §. 9. Col. 10, 125 Proximis veribus: — *U laetis gustum quae condias herba* Deiectura quidem fronti data signa *fucarum* Vimque suam idcirco proficitur nomine Graio. eo libentius fateor, lepidium significari, quod Ioannes Ruellius [de natura Stirp. lib. 2 c. 104] admonet, Columellam, ubi oxygalae faciendae rationem proposuit, docuisse, alios

recentia folia lepidii cum dulci lacte in olla miscere, alios autem siccata, & quidem sine condimentis: quae verba sunt lib. 12 cap. 8. Sed cum ipse quoque *fucarum* legit, me nihil hic fateor intelligere. Plinii quidem de lepidio verba agnosco, quae inter sua, ut solet, profert Ruellius: *sic in facie cutim emendat exulcerando, ut tamen cera, & rosacco facile sanetur: sic lepras & psoras tollit semper facile, & cicatricum ulcera* (alii ulcerum cicatrice) videoque hac ratione ad delenda etiam stigmata in fronte inpressa, adhiberi potuisse, praesertim cum similes tollendi haec modos apud Scribonium [comp. med. 231] Paulum [de re med. l. 4 c. 7] Aetium [Tetrab. 2 Seru. 4 c. 12] Aëtuarium [Meth. med. l. 6 c. 8] aliosque legam, sic ut a vi desquamandi cutem, siue maculosam, siue a morbo, a vulnere, ab vlsione cicatricosam, graeco nomine *λεπιδιον* appellari poterit. Haec tamen omnia cum intelligam; *fucarum* quid istic sit, non intelligo. Quod autem in quibusdani editionibus *furcarum* est scriptum, nimirum id nimis aperte carminis legibus repugnat. Viderat hoc, qui in veteri codice, ab Iosepho Scaligero inspecto, ita scripserat, ut refert Rhodius [uot. ad Scribon. Comp. 174] *Delectura quidem furcae fronti data signa*. Iusto autem Lipsio; quod Rhodius pariter memorat, placuit, ut pro *fucarum* rescriberetur *focorum*: cuius ergo emendationis auctorem, & probante quidem Turnebo [Aduersar. lib. 13 cap. 22] Guilielmum Pelissierum fuisse, video. Attamen ut caetera omittam, multo propius a magis communi scriptura emendatio abest reponentium, *fugarum*: quam quidem eiusdem Rhodii, ut ab ipso proponitur; esse credidi, donec & in Dalechampii commentariis in Plinium [l. c.] & inter ea inueni quae Iohannes Wowerius olim adnotauerat ad Petronium [Satyric.] *notum fugitiuorum epigramma* memorantem, indicia videlicet, ut Caius [Epitom. instit. t. 1] loquitur, *aut igne aut ferro (in facie) inpressa*, per quae, si iterum fugerent, dignosci, & deprehendi possent, exempli gratia haec quam Rhodius alibi [Not. cit. ad Comp. 231] commemorat, litterarum specie F. H. E. L. T. quod est: *Fugitiuus hic est Lucii Titii*. Idem nominat, ac mecum refellit, qui legendum esse *fucorum*, cum Fortunato contendebant. Qui etsi in eo quoque interpretando, quem continuo post hunc expendimus, de alui colubris, id est, lunbricis est lapsus; nostrae tamen fidei est, te admonere, ipsius verba in Regiensis editione anno 1499 sic proponi; [v. 232] *alii quas aluere educat*, ut intelligatur, nonnullam errorum quos ipsi adscripsimus partem, incitiae, incuriaeque operarum esse assignandam. Caeterum ibi in Columella alius legit Commelinus, & infra *bryonius*: quas nos lectiones probaueramus.

§. 10. Col. 11, 3, 37 & 39 sqq. Sed in libro etiam 11, quae prima ex 3 capit. duo loca proposuimus, & ipse, & qui tres antiquiores editiones curauerunt, ita distincta exhibuerant, ut nos indicauimus.

Nec in extremo capite 17 lib. 12 sine ratione aliquid mutandum esse, putavi, quando hae omnes quatuor editiones non ut caeterae habent, *inferuſfaciant*, sed *inferueſfaciunt*; aut in capite 55 [f. 2] pro *exanaueris*, legendum esse *exanaueris*, quando hoc habet Commeliniana. In libro etiam, qui reliquus est, de *Arboribus*, illa ipsa editio, inter *corrigenſa*, ita emendauerat 10 capitis inſcriptionem, ut nos emendauimus. In iis autem verbis, quae ex cap. 26 [f. 8] ſecundo loco protulimus, tres veteres editiones non modo ut nos, habent *nudaucris*; verum inſuper commonſtrant, non immerito illa nobis diſpicuiſſe: *ex qua arbore inſerere uoles*, cum ſic habeant: *quam arborem inſerere uoles*. Sane etiam paulo ſupra ad eundem modum, itaque libro 5 cap. 11 [f. 3] ſcriptum eſt: *Arborem quam inſerere uoles*. Sed nimirum hic dum conſtantem caeterarum omnium editionum ſcripturam eſſe antiquam, putauimus, eiusque propterea ueligiis ſerupuloſius omnino inſiſtendum; ab antiquae non ſententia quidem, ſed locutionis genere aberrare coactus ſum.

§. 11. Col. Arb. 30, 2. Quod inhi ut aliis nonnullis in locis, ſic in poſtremo quoque accidit, quem ex Commella propoſui: *Rofam fruticibus, ac ſurculis diſponi per ſurculos pedales comenit*. Etſi enim non vnam indicaui rationem, cur *ſurculos* pro *ſurculis* ſcribendum putarem; ubi tamen animaduerti, non modo in Commeliniana, ſed & in duabus vetuſtioribus editionibus eſſe *ſulcos*, in tertia autem harum, quae uidelicet ex ipsis recentior eſt, *ſurcos*, coepi ſuſpicari, ex hoc fortuito typographi errore natum fortaſſe eſſe *ſurculos* in poſterioribus editionibus. Quod qui in *ſurculos* mutandum eſſe ante me, cenſuerunt, illi quidem Columellae ſententiam procul dubio reſtituerunt, uerbum autem an reſtituerint ita dubium eſt, ut vox *ſurculus*, quam huius uisus loci auctoritate in latina Lexica intulerunt, niſi productis aliis ſcriptorum exemplis confirmetur, ipſa quoque dubia & incerta eſſe uideatur. Illud hoc in loco non eſt omittendum, Leonſoniam exemplar non habere *fruticibus*, ſed *fructibus*: quae ſcriptura ex iis quae Palladius huc, ut ſolebat, reſpiciens tradidit, fortaſſe poſſet confirmari. Nam roſaria conferenda ac ponenda eſſe, docuit *vel uirgultis uel etiam ſemine*, quippe quae *baccas nutriant in breuiſſimi piri ſimilitudinem, plenas ſeminibus*. Non negauerim: *fruticibus* in Columella reſpondere *uigultis* in Palladio. Attamen nihil in illo de *ſemine*: & quod de *ſurculis* dixit, fortaſſe etiam uirgulta complectitur. Neque enim ſurculus, ut uulgo credunt, id tantummodo eſt, quod *in ramis oritur*, ſed interdum etiam eſt frutex, ac uirgultum, auctore ipſo, niſi fallor, Columella [lib. 3 c. 11 f. 5] ubi negat, *eſſe ullum tamdiu uiduum ſolum uirgultis, ut non aliquos ſurculos progengeret, tanquam pirus, & neſtres, & prunor, uel rubos certe*. Sed haec tu melius.

§. 12. Palladius ſequitur, cuius nos loca non cum illis tantum editionibus quatuor, quas ſaepeius commemorauimus, ſed cum libris inſuper Petri Creſcentienſis tum Latina tum noſtra hac lingua editis, & Palladii interpretatione quadam uernacula, atque calamo exarata, ac perantiqua, nuper contulimus. Petrus enim Creſcentienſis, ſiue ut uulgo a noſtris appellatur, Creſcentius, qui ante annos trecentos ſcripſit de agricultura, non alius auctoris uerbis ſaepeius utitur, quam Palladii, ut cum, etiam ubi non nominat, ipſum haud raro deſcribat, manifeſta quae in Creſcentium menda irreperſerunt, Palladii ope tollenda ſunt, & uiciſſim; id quod te iam pridem & animaduertiſſe, & facere inſtituiſſe, non ignoro. Vernacula autem illa Palladii interpretatio ab homine Florentino; quod ex Ianuario cap. 4 & aliunde planum eſt, ſcripta, quam antiqua ſit, ex ipsis uerbis intelligimus.

Hanc

Hanc V. Clariff. Doctiffimusque Saluinus Saluinius anno superiore ad Caetanum Vulpium miferat, qui eius mihi copiam fecit, fingulari homo in iuuandis literis studio, ac diligentia. Quin etiam Apicii de arte coquinaria libros inſpexi: ſed vt nonnulla quae pariter in Palladio ſunt, in ipſis agnouerim, nihil tamen inueni-
 §. 13. Pall. 1, 24, 2 & 3. Iis igitur nouis ſubſidiis inſtructus, in priuſis quae ex Palladio lib. 1 tit. 24 propoſueram, locis, in quibus agitur de columbis, coepi vehementer ſuſpicari, aliena eſſe verba illa: *frut-
 tex uirgoſus ſine foliis aſper, vel*, & innox, *ſetioſi*. Nam primum verba haec omnia in Ienſoniana, ſuperiora uero etiam in duabus aliis uetuliſ editionibus deſiderantur, in Comineliniana autem, quae ad ueteres iuembranas, quod ad Palladium attinet, ex-
 acta eſt, omnia haec uicis ſunt intercluſa. Sed ne in uernaculis quidem Palladii, & Creſcentii interpretationibus ullum eorum ueligiū eſt. In illa tamen *birci alarum*, reddita ſunt *ſumma alarum* (*ſe ſommitadi dell' ale*) quae Palladii uerba an ita eſſent reſcribenda, *cirri alarum* interdum quidem dubitauī, nunquam tamen quidquam certi conſtitui.

§. 14. Pall. Feb. 15, 1 &c. Libro 3 initium tit. 15, ita ut ego cenſueram, diſ-
 ſinctum inueni, cum apud Creſcentium [lib. 4 c. 14] tum in uernacula interpre-
 tatione Palladii. Neque tit. 25 f. 4 editiones illae quatuor aliter habent atque ego in Iuntina probaueram.

Libro 4 tit. 9 [f. 3] cum Iuntina pariter mecumque eadem faciunt editiones; & ea de qua ſaepe dixi, interpretatio. Verum tit. 10 [f. 20] ubi de Meſpilo, etſi hae omnes, & praeterea Creſcentius [l. 5 c. 16] in eo quod praecipuum eſt, a me non diſſentiunt, in reliquis tamen uernacula quidem interpretatio, & Comineliniana editio conſentiunt; caeterae autem ſic habent, ut legiſſe etiam ex parte uidetur Creſcentius: *ſed putatur hinc arbor ſterilis fieri. Fimus & caet.*

§. 15. Pall. Mai. 1, 1 &c. Libri 6 initio in iis omnibus (ſi Creſcentium demas, in quo locum non inueni, qui huic admodum reſponderet) ſcriptum eſt *miliū*.

Libro autem 7 tit. 7 [f. 2] fruſtra in hiſ omnibus quaefiui, quid pro *ſactis carbonibus* ſit reſcribendum. Editiones enim haec ipſa habent; Interpretatio ne carbon-
 es quidem memorat; Creſcentius [lib. 9 c. 103] denique hunc locum tam negligenter deſcribit, ut pro in *pultario ſactis carbonibus*, habeat, in *pulmentario ſiccis carbonibus*. Quod tamen *ἐπιπρεπεν*, ſi modo ueligia ſeruat ſcripturae Palladii, permouere aliquem poſſit, ut coniciat, ſcripſiſſe hunc, in *pultario ſitis carbonibus*. §. 16. Pall. Iun. 7, 7. Neque diligentius exſcripſit, quae Palladius de Apum Regibus ſubiecit, *ſic enim habet* [lib. 9 c. 102]. *Lenes abſque pilo, niſi fronte pleniores, quaſi capillum ge-
 runt in ventre*; itaque ex ſorte, quod a Columella Palladius deſcripſerat, factum eſt *fronte*: quos ſiue Creſcentii, ſiue operarum potius errores, ut eſſe ueteres, intelligamus, is etiam ſeruauit, qui eius libros olim in uulgarem hanc linguam tranſtulit. Hic quaeres fortalle, quemadmodum uerba haec Palladii Florentinus interpres reddiderit. Sic autem reddidit: *morbide ſenza pelo. E' anno vn capello, quaſi nel ventre di ſuoni. come aguglione*. Nempe hic in uertendo quaedam omittit, qui alibi, plura in-
 truſit de ſuo, & praefertim libro 1, ubi agitur de aquae ſalubritate agnoſcenda, quae certe nec Palladii eſſe, nec eſſe potuiſſe, procliuſ eſt demonſtrare. Caeterum etſi hoc

verum est, etsi praeterea haud paucis in locis Autoris sententiam non est assecutus, est vicissim ubi non inutile proflus sit hanc quoque interpretationem consulere.

§. 17. Pall. Sept. 13, 2 &c. Quod in libro 10 suspicatus eram, id velim etiam atque etiam considerare. Nam ne mihi quidem ipsi undique nunc placet. Praeterea illa interpretatio, atque editiones vetustae aduersantur. §. 18. Pall. Oct. 5, 1 Contra lib. 11 tit. 5 non dubito quin pro ipsa steterim Palladii sententia, cum iis in verbis: *Sed haec radicales (vitis) non ad secum debent recidi, malle nre, ostendi, truncum legere, quam secum.* Ecce etiam Crescentius [lib. 4 c. 15] ubi haec ipsa verba exscribit, eandem sententiam confirmat, quanquam verbum aliud proponit: *Sed haec radicales non ad stipitem recidi debent.* Vernacula autem Palladii interpretatio sic idem docet, vt quo tamen verbo sit ipse vsus, *trunci* (quo saepius de vite loquens Columella) an vero *stipitis*, incertum relinquit; nisi forte *vitem* scripsisse indicet. Sic enim habet: *non tagliandole rasente la vite.* §. 19. Pall. Oct. 19, 1 Tit. 19 Minus placent quae conieceram ad illa verba: *Passum nunc fiet ante vindemiam, quod Africa siveit vniuersa conficere pingue, atque iucundum, & quoad conditum, si vtaris ab inflatione te vindices.* Multo simplicius emendabimus, si nulla detracta, aut mutata littera legemus [vt in vna, si probe memini, editione est Gymnici.] *quo ad conditum si vtaris*, sed inedia syllaba in *conditum* producta, non, vt mox in *conditum vasculo*, correpta. Sic autem interpretabimur: quo passo si pro melle vtaris ad vinum condiendum, non sic insleris, vt a melle. Mel enim, vt nosti, *alum* *inslare*, cum Dioscoride [de Med. Mat. l. 2 c. 75] Medici adiuuent. Quod autem cum Palladius scripsit, *ad conditum*, & proprio verbo, & id quod ego interpretor, significante vsus sit, te latere non potest. Nam latini cum dicebant *conditum*, Graeci autem iuniores, latinae huius vocis vsurpatione, *κονδύτιον*, vinum intelligebant, aromatatum, imprimisque piperis, & praeterea mellis additamento confectum. Talia sunt apud Apicium [de art. coquin. lib. 1 c. 1, 2.] *Conditum Paradoxum*, & *Conditum Melizomum*: & quantum eo tempore iam multa addiderat aliorum & Heliogabali [vid. Lamprid. Heliogab.] praesertim luxuria; talia certe, & hoc quidem ipso *Conditi* nomine appellata, tam longo ante tempore in vsu fuerant, vt haec eius vocis significatio, in vberimis latinis lexicis praetermissa vix vni Glossario Caroli du Fresne relinqui non debuerit. Maior enim Plinius [Nat. Hist. l. 14 c. 16] postquam plurium vinorum aromatatum compositiones indicauit, *Qualia*, inquit, (vina) *nunc quoque sunt, pipere, & melle addito, quae alii condita, alii piperata appellant.* Et de his fortasse verba etiam sunt accipienda Corn. Celsi [de Medicina l. 1 c. 2] *condita omnia duabus de causis inutilia sunt, quoniam, & plus propter dulcedinem assumitur, & quod modo par est, tamen aegrius concoquitur;* neque enim illa dulcedo condimentis omnibus de quibus sic vniuersae interpretantur Pantinus [Comment. in Cels.] & Rubeus [Annot. in Cels.] ita conueniebat, vt *Conditis*, quorum cum varias compositiones ad quinquaginta apud Apicium [lib. citat. l. 1 c. 1 & seqq.] Paulum [de Re med. l. 7 c. 11] Oribasium [medicin. collect. l. 5 c. 33] Aetium [Tetrab. 1 serm. 3 c. 62 & seqq. & Tetrab. 4 serm. 4 cap. 117 & seqq.] Nicolaum Myrepsium [de compos. medicam. sect. 1 c. 194 & sect. 27 c. 33 & seqq.] aliosque legerim; nullam memini legisse, in qua non fatis mellis admisceatur. Scilicet conditum omnino erat nulli quoddam genus, vt Caelius Aurelianus [Morb. Chron. l. 5 c. 1] scripserit: *probat conditum bibendum, quod plerique latini mulsium vocant.*

Ipse

Ipse etiam Palladius, qui libro 3 [t. 32] *Conditum vel absinthiatum, vel rosatum vel violatum* memorauerat, ubi rosatum vel sexto [t. 17] vel hoc ipso libro [t. 15] conficere docuit, utrobique mel adiecit. Non tamen semper inter conficiendum conditum, & nominatum rosatum, aut violatum, mel admiscabant; sed aliquando (id quod constat ex Apicio [lib. cit. cap. 4]) eo tantum tempore, quo erant bibituri, videlicet ut liberum esset singulis conuiuii pro arbitrio plus minusue addere. Quem ad morem hic Palladium respexisse crediderim, propterea quia passum istud, *quo ad conditum si utaris mellis vice, ab inflatione te vindices*, docuit, *conditum vasculo, mellis more, seruari*. Porro ut Palladius pro melle passum, ita Nicolaus Myrepsus [sect. 27 c. 40 & 43] saccharum aliquando posse adici Conditis, monuit. Martialis [Xenior. 106] autem passum, & mellis magnam, vt sic dicam, propinquitatem significauit in disticho de passo: *Gnossa Minoae genuit vindemia Cretae, Hoc tibi, quod mulsam pauperis esse solet.* neque reticuerat Plinius [nat. hist. lib. 14 c. 9] qui passum ait in adulterium mellis excogitatum. Sed eam saepius ostenderat Celsus [de Medic. l. 2 c. 20, 22. 30. 32. 29. 18. 25. 28] qui est inter ea, quae boni succi sunt, & quae lenia, & quae aluum adstringunt, passum numerauit, cum mel inter ea, quae acria sunt, numeret, idemque crudum, vt mulsam quoque mouere aluum, doceat, tamen pariter & valentissimae esse materiae, & aliena stomacho, & facile intus corrumpi passum, & mulsam pronuntiauit. Certe etiam Dioscorides [de med. Mat. l. 5 c. 7] istud ipsum passum Creticum de quo Martialis, & cui Plinius [loc. citat.] primum dedit, *insulare tamen, & stomacho aduersari*, docuit. Africum vero de quo verba facit Palladius, an haec non faceret, aut minus quam mel faceret, meum non est in praesentia decernere; neque enim Palladii hallucinationes, si quae forte essent, defendere, sed verba tantum exponere institui.

§. 20. Veg. 1, 56 Quibus ita expositis haud difficile fuerit vnum, aut alterum non modo intelligere, verum etiam reslituere P. Vegetii locum. Libro enim 1 Artis Veterin. cap. 56 [l. 22] *si hiems, inquit, fuerit; condita, cum semiuncia apii feminis triti, & olei tribus vnciis calefacta per os ipsius (equi) oportet infundi. Si aestas fuerit; absinthium vel rosatum cum quatuor scrupulis croci, & duabus vnciis olei frigidum per os similiter debet accipere. Quorum si non suppetit copia, vinum simpliciter conuenit praebere cum caeteris.* Hic Sambucus ex suis codicibus pro *vinum* in libri ora reponit *vinum*, repugnante Vegetio, cuius haec sententia est: cum apii semine, & oleo, vel cum croco & oleo vinum simplex ab eo esse dandum, cui condita nulla sint hieme, aestate autem neque sit absinthiatum, neque rosatum: *absinthiatum* enim esse legendum, indicant, quae commemorauimus, Palladii verba: *Conditum vel absinthiatum, vel rosatum.* Quibus addi possunt & illa Lampridii [in Heliogab.] *condito piscinarum, & solia temperauit, & rosato atque absinthiato vulgus ad bibendum inuitauit.* §. 21.

Veg. 4, 8 Pariter libro Vegetii ultimo cap. 8, ubi editum est: *post cursum, siue post laborem conditi bene piperati heminam adicies, aestate roris vel absinthii tantundem, & per os dabis ad cornu;* legendum crediderim, *aestate rosati vel absinthiari tantundem;* non modo quia in illo priore loco sine vlla controuersia est: *si aestas fuerit, rosatum conuenire*, sed etiam quia in hoc ipso loco Sambuci codices pro *roris*, habent *olei rosati*; vt mihi aliquando hisce ambobus locis collatis in mentem venerit, hic esse scribendum *olei & rosati*. Etsi vero iidem, alique Codices pro *conditi bene piperati* habent, *conditi bene praeparati*, nihil tamen (quod ad hoc attinet) esse facile mutandum, ostendunt, quae supra de pipere memorauimus vsque adeo conditis adiecto, vt haec

etiam *piperata* vocitarentur, quod non inficiabimur a Celfo [de Medicin. l. 4 cap. 19] esse factum, vbi malum punicum in *piperatum conisci*, iussit. Caeterum an de pluribus Vegetii locis in quibus *vinum candidum* scriptum est, nonnulla saltem sic oporteat emendare, ut alibi *vinum calidum* alibi *vinum conditum* legamus, ipse constituit; ego iam transeo ad Varronem.

§. 22. Varro 2, 4, 8 De Varrone, ad 2 quae scripseram, nihil hoc tempore est, quod addam, nisi quam ob rem in lib. 2 c. 4 Aufonium Poponium laudaueram eam rem fuisse aut ab Iosepho Scaligero [coniectan. in Varron.] non animaduersum modo, sed etiam probatum. Quod autem supra in extremo capite 2 ostenderam, non bene scriptum esse, *ut dixi*, cum scribendum videlicet fuisset, *ut dixisti*, id vero sic a te accipi, velim, ut siquis Varronem malit, quam libarios errauisse, ipse acrius non repugnem. Illud enim mihi propositum fuit, ut errore ab aliis non animaduersum retererem, eiusque, si libriorum crederetur, emendationem proponerem. Equidem hos longe facilius, quam Varronem; hunc tamen falli ipsum quoque potuisse, confiteor, in re praesertim eiusmodi, in qua si quis dicat, Marci etiam Tullii diligentiam aliquando desiderari; illud ego refellere magis cupiam fortasse, quam possim. Haec nimirum, ne tecum quidquam, mi Iuli, dissimulem; cum in libro 5 de finibus cap. 8 haec nuper elegerim: *quoniam igitur & de voluptate cum Torquato, & de honestate, in qua una omne bonum poneretur, cum Catone est disputatum &c.* Quae si ab ipso Tullio dicerentur, aut certe ab aliquo, qui duabus illis superioribus disputationibus interfuisset; res plana esset atque expedita. Dicuntur autem a M. Pisonem, qui non modo ipse non interfuerat, sed eas ne legisse quidem poterat, quippe quem epistolae ad Atticum [lib. 13. epist. 19] docent, antequam disputationes illae conficerentur decessisse; ne ipsas dicam satis docere, nondum habitas confingi eo tempore, quo eas M. Piso commemorabat.

Neque minus haereo, cum in 2 libro de natura Deorum sic loquens, cum Velleio inducitur Balbus: *velut a te ipso hesterno die dictum est, animum fatidicam negotiorum a Stoicis induci*; aut cum in tertio sic Cotta cum Balbo: *omniaque quae a te nudius tertius dicta sunt, cum docere veller, Deos esse &c.* quasi vero non id Velleius in primo, neque haec in secundo libro Balbus dixisset, & hi tres libri (quod singulorum ostendunt initia) non vnius diei sermones complecterentur. Quid ergo est? Num cuique [id quod Tullius in Bruto fatetur] *difficile est in longa oratione non aliquando aliquid ita dicere, ut sibi ipsi non conueniat*, praesertim aliud alio tempore suis in scriptis mutanti, quod Ciceronem maxime in Dialogis fecisse constat. Num certe [vid. Epist. ad Atticum lib. 13 epist. 13, 15, 19] Quaestiones Academicas a Catulo, Lucullo, Hortensio, ad Varronem transtulit, & ex duobus libris in quatuor contulit.

Num igitur offensus prolixitudine disputationis de Natura Deorum, cum quod in ea de Legibus [vid. fin. lib. 2. de Legib. & lib. 3] fecit, facere hic nequiret aut nollet, ut diei longitudinem inculcaret; habuit in animo aliquando id facere quod in libris de oratore, aliisque, ut eos sermones in plures distribueret dies, neque tamen publicis occupationibus, & calamitatibus impeditus, perfecit. Num pariter libros de Finibus sic primum informauerat, ut quemadmodum in iis de officiis, vnius ipse doceret, tractaretque omnia, quae deinde cum in Dialogos conferret, illa obenerint dicenda M. Pisoni, quae ipsum dixisse Ciceronem dicebat? Quae si ad hunc, aut alium aliquem non abstinilem modum contigisse arbitremur; videlicet Varro etiam poterat eam primum omnem orationem aut Scrofae aut Attico tribuisse, quam inter

yturum.

utrumque diuiserit poslea. Certe nobiles quoque ex nostris Poëtae, & in his Ludouicus Ariostus & Torquatus Tassus, cum hic certam quandam rem deleuisset, ille vero vñum aut alterum verbum mutasset, obliti respondentia etiam alia tollere, ac commutare, versus praefertim duos [G. Liberata Cant. 16 St. 35 v. 4. O. Furiose Cant. 23. St. 107. v. 8] reliquere, quorum alterum non satis intelligi, alterius verba cum superioris verbis minime cohaerere, vel studiosissimi eorum homines consentur. Quod si idem Tullio, aut Varroni accidisse, nullo pacto fateri quis audeat; Varro-nem quidem, vt tueri possit, docuimus; vt Tullium, ipse viderit. Nobis enim non modo his diutius hic immorari non licet; haec epistola est concludenda. Summa ergo est, primum, vt inter legendum, quas ad Facciolatum scripsimus litteras, has quoque identidem inspicias, neque propterea quod iis omnibus in locis, de quibus [ne frustra longi essemus] siluimus, cunctae nobis editiones aduersantur, coniecturas nostras continuo abicias, immo, si necessariae videantur, hoc ipsas magis quantulaecunque sunt, probes, quod labeculas indicent sub tot exemplarium auctoritate facile delitescentes. Deinde tac, illud memineris: si haec nostra erga tuos Auctores sedulitas grata est, si ab hac porro alia atque alia expectas; vnau hanc in posterum tibi fore & sensum tuum ostendendi, & nostra eliciendi facultatem, si tuas vicissim ad illos annotationes perscripseris, & nobiscum tandem aliquando communicaueris. Vale.

Patauii Postrid. Idus Mart. M D CC XXXII.

III.

IOANNES BAPTISTA
MORGAGNVS
IVLIO PONTEDERAE

S. P. D.

ET si ex meis ad Rei Rusticae Auctores Adnotationibus nulla vnquam alia eorum Studiofis exisset vtilitas, hanc tamen, quod expresserint tuas, tantum esse, existimabunt, vt non vulgareu ex meis cepisse se fructum, fateantur. Quo magis ea praestare me, decet, quae superiore Epistola pollicitus sum, vt neque tu, quae modestia, suspiceris, non satis mihi fortasse, quas adhuc nueris, placuisse, & illi intelligant, quod alias atque alias addideris, id quoque huic nostro, qualecunque est, exemplo, & adhortationibus se debere. Cum Pub. Vegetius in suos de Arte Veterinaria libros non pauca transtulit e sexto libro Columellae, tum ex huius sexto, & tredecim quae insequuntur, capitibus, tertii sui libri tertium, & quartum caput evidentissime confecit. In haec ego cum plurima passim menda Librariorum inperitia focordiaque irreplisse, animaduerterein, sic vt haud paucis in locis aut alienissima ab re legantur, aut quae nullo modo intelligi queant; vitia haec existimabam propria esse principis Editionis, non alterius etiam communia, quam anno 1574 procurauit Ioannes Sambucus Vir Doctissimus, & peructusis Codicibus saue instructissimus. Superioribus tandem mensibus huius mihi Editionis copia facta est. Quid quaeris? Codicum, nonnunquam, vt verum fatear; haud inutilium saepius tamen in granissimis apertissimisque mendis mirifice consentientium, ratio habetur; Columella autem, vnde illa ipsa capita certe fuerant primum descripta, ne menoratur quidem. Non me fugit, quantum vetustorum Codicum auctoritati, atque consensui, quantum etiam Vegetii ipsius arbitrio, aetati, & in scribendo consuetudinitribuendum sit. Hic tamen saepe menda sunt ita euidentia; emendationes autem occurrunt ita faciles, & necessariae, vt nisi Vegetii ipsius *αὐτόγραφον* producatur, nemo sit, qui persuadere possit, Codices non esse corruptos, neque ea quae a Columella praemonstratur, ratione emendandos. Quid ergo est? Num in Vegetio relinquendum est nihil, nisi quod in Columella inueniatur? Imo plura sunt fortasse etiam mendosa, quae tamen in praesentia quidem tentare non ausim. Nonnulla quoque eiusmodi sunt, vt Columellae vicissim emendando praeclare inferuiant, de quo nunc potissimum laboramus. Quae cum ita sint, operae pretium arbitror me esse facturum, si locos singulos, quorum alter alterius ope indiget, inter se conseram, atque ita ante oculos statuiam, vt Vegetii primum verba, tum Columellae, quemadmodum edita sunt, deinde vtriusque, quomodo alterum ex altero emendandum credam, vno obtutu conspici possint. Vbi emendatio:

dationem confirmare deceat, ei rei argumenta subiiciam. Incipiemus autem ab iis duobus, de quibus est dictum, capitibus. Tum si praeterea alii erunt loci, quos comparare haud inutile sit, eos quoque ad eundem modum subdemus.

Vegetii 3, 3, 1.

Cruditatis plurimum nocet, cuius haec sunt signa: crebri ructus, cibi fastidium, sonitus ventris. (1) intensioes nervorum, oculi hebetes: propter quae nec bos ruminat, neque linguam detergit, ut solet. Prodest itaque (2) ut duos congios (3) ubi bibi possit digerere per fauces. Post quos statim brassicas triginta caules modicas decoques, & ex aceto dabis.

Sambucus ex Codicib. in marg.

(1) *Contractionis* (2) *calidae*. (3) *ut Idem brassicas habet, non brassicas.*

S. L.

Columellae 6, 6, 1.

Cruditatis signa sunt crebri ructus, ac ventris sonitus, fastidia cibi, nervorum intentio, hebetes oculi. Propter quae bos neque ruminat, neque lingua se deterget. Remedio erunt aquae calidae duo congii, & mox triginta brassicae caules modice cocti, & ex aceto dati.

Vegetius emendatus.

neq[ue] bos ruminat, neque lingua se detergit, ut solet. *Fredericus aquae calidae, ut bibi possit, duos congios digerere per fauces. Post quos statim brassicas triginta caules modice decoques, & ex aceto dabis.*

Calidae ut bibi possit, non aliter est accipiendum; quam si dixisset, ita calidae, ut tamen bibi possit, quemadmodum fere dixit altero huius libri capite 3 *calidum ita, ut manus pati possit*. Hanc emendationem, ut vides, Sambuci codicibus ex parte debemus; *Columellae* autem reliquas.

Caeterum velim propolita cruditatis signa attendas, & si pleraque eiusmodi esse, videas, non ut inde effici, sed ut iis adiaci potius queant illa duo, quae continuo subiiciuntur, intermissa videlicet ruminatio, & ea quae sit per linguam, deterfio; tum vero cogites, oporteatne in utroque Auctore rescribere *praeter quae*, ubi legitur ab omnibus *propter quae*.

S. 2.

Veget. 3, 3, 2 & 3.

(1) Praeterea lentisfi & olestri cacuminum pondera 4 detrunt, & cum lib. mellis atque aquae congio miscent [& paulo infra] ab alio quoque cibo vel potione prohibentur. Nam si neglecta fuerit cruditatis, ventris inflatio intestinorumque subsequitur, exprimitur genitus, cibosque capere non sinit, nec in loco consistere, decumbere, & volutare cogit, caudamque frequenter commouet.

(1) *quibus lentisfi Samb. in marg. ex Cod. Idem non habet aquae.*

Colum. 6, 6, 2 & 3.

Tum lentisfi, olestrique cacuminum pond. 4 & libra mellis vna trita permiscet aquae congio [& infra] aliaque potione prohibent. Hoc per triduum fieri, dnu omnis causa languoris discutitur. Nam si neglecta cruditatis est, & inflatio ventris, & intestinorum maior dolor insequitur, qui nec capere cibos sinit, gemitus exprimit, locoque stare non patitur, saepe decumbere, & agitare caput, caudamque crebrius agere.

Veget. emend.

decumbere & volutari cogit, caudamque frequenter commouere.

Colum. emend.

Tum lentisfi, olestrique cacuminum pond. 4 & libram mellis, vna trita, permiscet aquae congio [& infra] aliaque potione prohibent. Hoc per triduum fieri debet, dum omnis causa languoris discutitur. Nam si neglecta cruditatis est, & inflatio ventris, & intestinorum maior dolor insequitur, qui nec capere cibos sinit, gemitus exprimit, locoque stare non patitur, saepe decumbere, & agitare caput, caudamque crebrius agere cogit.

R R R R R

Ille

Hic noli mirari, quod omnia in Vegetio non correxerim. Equidem nonnulla facile deesse, & quænam desint, agnosco; sed quibus potissimum verbis reponenda sint, pro certo non video. Quæ emendavi, ea minus dubia erant.

Pariter in Columella minus dubitavi rescribere *libram nullis*, reputans quam facile librarii de duabus proximis literis *ni* una omiſſa, *libra* scribere potuerint perpetuam. Post fieri addidimus *debet*; nam & verbum eiusmodi desiderabatur, & Columella hoc uti solet, velut cap. 9. *Quæ medicina sub tecto fieri debet.* & lib. 7 c. 5 *quod in omnibus morbis, ac pestibus fieri debere censemus* &c. ad extremum etiam addidimus *cogit*, verbum non minus ibi desideratum, & a Vegetio facile ex Columella descriptum, & præterea ab non recenti manu additum [ex ingenio an ex Codicibus?] in vno ex tuis Columellæ exemplaribus, in quo etiam ante *gemitus* coniunctio *et* facit eleganter est interiecta.

Veget. 3, 3, 4.

Si tardius proficit, tres partes lauri diu conteruntur, & cum duplici aquæ calidæ dantur. (1) Si ista non valent, mirtæ foliorum sylvestris duæ lib. tunduntur in pila, & (2) duæ ex calida aqua miscentur, ac per vas ligneum faucibus infunduntur.

(1) si laurus non adest.
(2) dico sextarii. Samb. in marg. ex Cod.

§. 3.

Colum. 6, 6, 4.

Si nec hæc profuit res, caprifici aridæ conteruntur, & cum dodrante aquæ calidæ dantur. Vbi nec medicina processit, myrti sylvestris foliorum duæ lib. deligantur, tandemque sextarii calidæ aquæ misti per vas ligneum faucibus infunduntur.

Veget. emend.

Si ista non valent, myrtæ sylvestris foliorum duæ lib. tunduntur in pila &c.

Colum. emend.

Vbi nec hæc medicina processit, myrti sylvestris foliorum duæ lib. laevigantur, totidemque &c.

Hic quoque intelligo, alia iussuper in alterutro Auctore esse posse depravata, præsertim si quæ Sambucus ex Codicibus adnotavit, sic legenda censeas, *duo sextarii*, eaque illuc pertinere, ut pro *duæ ex calida aqua*, intelligamus Vegetium scripsisse, *duo sextarii ex calida aqua*: quæ cum Columella omnino consentirent. Sed quoniam suo uti iudicio atque arbitrio Vegetius potuit; ideo in ipso ne *myrtæ* quidem mutauimus, cum libro etiam 2 cap. 12 *mirtam aridam conterendam* scripserit, aut veteres secutus, qui pro myrto *mirta* dixere, aut suæ vel tempestatis, vel regionis consuetudine quadam abreptus, nam a suis quoque Gallis myrtum vocitari *mirtam*, Ioannes Ruellius [de natura Stirp. lib. 1 c. 100] testatus est.

In Columella cur addiderimus voculam *hæc* nostra ad Cl. Faeciolatum Epistolâ ostendit. Certe etiam Lucano non vsque adeo iugratus visus est harum vocularum concursus, *nec hæc*, ut non scripserit [Pharsal. lib. 3] *nec hæc alius committat prælia miles*; neque Varro [de re rustica 1, 55, 3] qui *nec hæc*, inquit, *non minima causa*.

Quod autem pro *deligantur* substituerimus *laevigantur*, duæ fuerunt causæ, altera quod *deligantur* ab sententia alienum est, altera quod *laevigantur* a Vegetio indicatur; *tunduntur*, inquit, *in pila*. Sic alibi etiam loquitur Columella [lib. 6 cap. 17] *semina eius collecta, et laevigata cum vino dantur potanda*, pro quibus hæc habet Vegetius [lib. 3 cap. 4] *semina eius collecta, et trita dantur ad potandum cum vino*.

item

iters [lib. 7 c. 5] galla cum austero vino laeuigata: [lib. 9 c. 13] omnia eadem acquir ponderibus in vnum laeuigata: & [lib. 12 c. 41] quas in collo subsiderunt, diligenter contrita laeuigantur. Quae loca sunt eo diligentius attendenda, quod in amplissimis Lexicis latinis hic verbi *laeuigo* significatus omittitur, qui hodieque, vt nosti, apud Medicos in vsu est, cum aliquid imperant non modo conterì, sed vt ipsorum verbis [Amalth. Castello-Brunon. in *Lacuis*] vtat, insuper redigi in puluerem impalpabilem exquisitissimae lacuitatis, qui & *Alcool* a quibusdam dicitur, & sit quidem manu, vel tritura super marmore cum porphyrite, vel in mortario cum pistillo, ita vt quod contritum est, excutiat per setaceum, vel linteum. Ita verbum *laeuigo*, respondet graecis *λεαίνω* & *λαεύνω*, quibus non tantum complanare, & polire, verum etiam terere, molere, comminere, & ex asperis ac duris in laeuem puluerem redigere significabant, vt Aristoteles lib. 2 anim.

Veget. 3, 2, §.

Ante detractionem tamen sanguinis adhibentur ista remedia: tribus heminis vini, quatuor vnciae contriti (1) olei permiscuntur, postque potionem coegetur enterre: duae quoque vnciae salis cum decem vncias ceparum atteruntur: mel quoque decoctum admiscetur, ex quo facta collyria longiora non parum valida inmittunt in anum, vt ventrem resoluant.

(1) *alli* Samb. in marg. ex Cod. qui non habet *ista*.

§. 4.
Colum. 6, 6, §.

Sunt & ante detractionem sanguinis illa remedia, tribus heminis vini tres vnciae pinisti alij permiscuntur, & post eam potionem curere cogitur. Vel salis sextans cum ceptis decem conteritur, & admisto melle decocto collyria inmittuntur aluo.

Veget. emend.

Ante detractionem tamen sanguinis adhibentur ista remedia: tribus heminis vini, quatuor vnciae contriti *alli* permiscuntur, postque potionem coegetur curere: duae quoque vnciae salis cum decem cepis atteruntur &c.

Vt ad Facciolatum nostrum scripsi, ita hic Vegetium ex Columella duobus in locis emendo. Primam emendationem, & res ipsa, & Sambuci codices firmant. Alteram necessariam esse intelligit, quicumque ista collyria & pro boue, & longiora, & non parum valida esse, attenderint; neque enim satis crassa, & longa e dextante sient ceparum, salisque sextante, nisi multo insuper melle adiecto; multo autem addito melle, qui esse poterunt non parum valida, cum acrem videlicet ceparum vim, salisque stimulum nimia mellis copia obruet atque infringet. Quod si quis forte valida hic dictum accipiat, non vt lib. 4 c. 10 *confectio non minus valida*, sed vt dura significet, quando lib. 1 c. 42 haec scribuntur: *Sal bene tritum, & mel coques, pastillosque longos, & duros facies, & in anum inuenti interius inmitter.* Is libri huius tertii iuspiciat caput 57. haec nimirum, & in eiusdem modi quidem morbo proposita, inueniet: *cepas decem veteres, sicut siccae* 3 8 [Samb. Cod. *vncias quatuor*] *nitri scrupulos quinque, stercoris columbini scrupulos quatuor, ex quibus addita vrina collyria facies, & bina vel terna in anum inmitter.*

Veget. 3, 7 & 8.

Sed interdum in (1) illa medicina convenit, sequiturque; (2) omnium vitium, quorum signum est, si excrementum & mucosum, quae ventrem ediderit, singulare remedium est (3) cupressinae quindecim, verbenae quindecim gallae diligentissime iritae, quantum vtraeque ponderantur tanti ponderis vetustissimus caseus, quibus pariter detritis admiscetur vini autteri sextarii 4, & in potu dantur, ita ut lentisco nuxtaque oleastri cacumina praebantur. Si venter coeperit fluere, (4) & videris egere corpus, & vires & capito plerumque inutilem reddit, quia ex cibariis ad medellam bouis nil pervenit, quod sic videris per ventrem proficit quam quod manducauerit.

(1) nulla (2) torminum. (3) cupressi baccas, & Gaubreas ana XV bene tritas, & tantundem vetustissimi casei. (4) viride quale manducant. Samb. in marg. ex Cod.

§. 5.

Colum. 6, 7, 1 & 2. Sed interdum nulla prodest medicina. Sequitur torminum vitium, quorum signum est eruenta & mucosa ventris prolues. Remedia sunt cupressinae quindecim coni, totidemque gallae, & vtrorumque ponderum vetustissimus caseus, quibus in vnum tinnis admiscetur autteri vini quatuor sextarii, qui pari mensura per quatrimum dispensati dantur: nec desint lentisci, myrtique, & oleastri cacumina viridis. Alius corpus, ac vires carpit, operique inutilem reddit: quae cum acciderit &c.

Veget. emend.

Sed interdum nulla medicina convenit, sequiturque torminum vitium, quorum signum est, si eruentum mucosumque ventrem ediderit. Singulare remedium est cupressinae quindecim verbenae, & quindecim gallae diligentissime tritae, & quantum viraque ponderantur, tanti ponderis vetustissimus caseus, quibus pariter detritis admiscetur vini autteri sextarii 4 & in potu dantur. Ita ut lentisci, myrtique & oleastri cacumina praebantur. Si venter coeperit fluere viridis, & quale manducant egeret corpus & vires carpit, operique inutilem reddit, quia ex cibariis ad medullas bouis nil pervenit.

Colum. emend.

Remedio sunt cupressinae quindecim coni, totidemque gallae, & vtrorumque ponderis vetustissimus caseus, quibus &c.

Esti plura menda ex Vegetio sustulimus, & in his duo illa obelo notata, quae pro desperatis in prima Editione relicta erant, non tamen omnia sublata esse, existimamus. Fortasse ubi de torminibus sermo incipit, ibi oratio prorsus est a superiore disiungenda; nam in ipso etiam Columella, inde hoc capit 7 videtur fuisse inchoandum, aut ille ex Vegetio emendandus, atque ita ambo intelligendi, ut dicant, aduersus cruditatem, & intestinorum dolores nullam interdum medicinam proficere, indeque tormina consequi. Fortasse Vegetius paulo post scripsit, *ventre reddiderit non ventrem ediderit*. Fortasse medicamentum in quatrimum esse partiendum, non omnifid. Fortasse vt alia praeteream, extrema verba, quae emendare, a Columella, & Codicibus destituti, ausi non sumus, aut ad hunc fere modum scripserat: *quod sic videris; plus enim per ventrem proicit, quam quod manducauerit*, aut ad hunc alterum: *quod sic viride per ventrem proicit, quam quod manducauerit*; neque enim, puto, in Vegetio te offenderit, sic viride — quam, memoria tenentem, scriptum esse a Proptio [lib. 2 Eleg. 5 al. 4] non ita — variant — quam. Eorum autem quae emendando rescripsimus, partim ita euentia sunt, nulla ut egeant probatione, partim confirmari possunt facillime, velut hoc: *Si venter coeperit fluere viridis, & quale manducant, egeret*. Nam simul Editionum, simul Codicum velligia obseruamus, ad eundemque modum locutum esse Celsum [de Medic. lib. 2 c. 8] meminimus: *si nigra alius profuxit, & nigra alius sanguini atro similis*; ut suspicati interdum sumus, legendum esse in Columella, non viridis. Alius; sed Viridis alius, praefertim cum in superiore capite, lentisci pariter, oleastrique cacumina imperans, viridis non ad-

iecc-

iecerit. Vtunque est; in Vegetio *venter viridis* ita intelligendus est, vt addita a nobis ex Sambuci Codicibus verba demonstrant; & commentarii loco esse poterit initium eius Celsi capitis [lib. 4 c. 16] quod tractationem leuitatis intestinorum cum tractatione connectit torminum: *Ex torminibus interdum intestinorum lacuitas oritur, quae continere nihil possunt, & quidquid assumptum est, imperfectum protinus reddunt &c.* Quod vero non ad medullam bonis scripserim, sed ad medullas bonis, in causa fuit non modo sic aptior sententia, vtrum etiam Vegetii ipsius alter locus [lib. 3 c. 55] huic mirum in modum respondens: *Animalia*, inquit, *stomachico morbo affecta, multum manducantia fame moriuntur. Omnis enim esca quam sumserint, ad stercur, & omnis potus convertitur in urinam, nullus ex his succus, nullum alimentum peruenit ad medullas.* Hae emendationum causae. Contra: quod *cupressinae quindecim verbenae* non mutauerim, Celsi locus [lib. 2 c. 33] effecit de his, quae reprimunt: *verbenarum confusa cum teneris caulibus folia, cuius generis sunt olea, cupressus &c.* Potuit enim Vegetius verbenis vti malle, quam conis. Quod si tibi secus videatur; prompta est ex Codicibus emendatio, *cupressi baccae*; nam Scribonius [Compof. med. 53, 233] quoque, & Plinius [Nat. Hist. lib. 16 c. 33] cupressi conos, *cupressi baccas* vocarunt.

In Columella, quod duo mutauimus, non modo fecimus frequentiore eius loquendi consuetudine impulsus, sed Iensonianae etiam Editionis auctoritate permoti, quae hoc in loco & Remedio habet, & ponderis.

§. 6.

Veget.

Colum. 6, 7, 3 & 4.

Veget. emend.

Pabulaque superius praebent. Aliqui vero a lib. ex (1) vinaceis ad focum torrent & conterunt, & cum sextario vini austeris ad bibendum dant, & cum merata saepius eacumina obiciunt

(1) *hinanceis*, Samb. in marg. ex Cod. qui pro *superius* habet *saepius*.

Eademque pabula, vt supra diximus, obiciunt. Quidam vinaceorum duas libras torrefaciunt, & ita conterunt, & cum totidem sextariis vini austeri, potandum medicamentum praebent, omnique alio humore prohibent, nec minus eacumina praedictarum arborum obiciunt.

Pabulaque, quae superius praebent. Aliqui vero duas libras ex vinaceis ad focum torrent, & conterunt, & cum 2 sextariis vini austeri ad bibendum dant, & commemorata saepius eacumina obiciunt.

Hic, vt opinor, haud miraberis, vel quod ad sententiam perficiendam quae addiderim; nostri enim quam facile Librariis fuerit de duabus proxime iteratis voculis vnam transilire; vel quod pro *sextario* rescripserim 2 *sextariis*; vides enim ex duabus vinaceorum libris, & vini vnciis non amplius viginti ipsam nimis potionem confici. Sane & Columella hic duos addit vini sextarios, & Vegetius modo ad lauri & abrotani libras duas, non minus totidem sextariis addiderat.

§. 7.

Veget.

Colum. 6, 7, 4.

Veget. emend.

Colum. emend.

Quod si neque proluies ventris erit, neque intestinorum dolor, recusat tamen cibos, & praegrauato capite erit lachrymae quoque oculis & pituita naribus currit, vsque ad ossa

Quod si neque ventris resisterit citata proluies, neque intestinorum, ac ventris dolor, cibosque respuet, & praegrauato capite, si saepius quam consuevit, lachrymae ab oculis

Quod si neque proluies ventris erit, neque intestinorum dolor, recusat tamen cibos, & praegrauato capite est, lachrymae quoque oculis, & pituita naribus currit, vsque ad ossa

Quod si neque ventris erit citata proluies, neque &c.

R R R x x x r j

from

frons media vratur, au-
resque ferro discindan-
tur, sed vituræ igneae
factae, vt sanescant &c.

lis, & punita a naribus
profluent, visque ad ossa
frons media vratur, au-
resque ferro discindantur.
Sed vulnera facta igne,
dum sanescunt &c.

frons media vratur, au-
resque ferro discindan-
tur. Sed vituræ igne
factae, vt sanescant
&c.

Vocat hic Vegetius *rusturas*, quas alibi *rustiones*, vt Scribonius, aut *rusta*, vt Celsus, vocauerat [lib. 2 c. 14. 48. 49. 36] & Celsus quidem *adusta*, saepius dixit; aliquando [l. 5 c. 9] tamen dixit *igne adusta*, vt minus miremur, Vegetium scripsisse, *rusturæ igne factae*. Sunt enim etiam medicamenta, quae adurant, & *crustas ulceribus tanquam igne adustis inducant*. Etiam Celsus etli adusta appellare *ulcera* consuevit; nonnumquam tamen (id quod alii etiam fecerunt medici) *vulnera* appellauit, vt vbi [l. 5 c. 28 sect. 1] *carbunculum docuit adurare. Finis, inquit, adurendi est, dum ex omni parte sensus doloris est. Tum deinde vulnus, sicut caetera adusta, curandum est; vnde intelligitur, licuisse etiam Columellae scribere, vulnera facta igne. In Columella tamen illud praecipuum mihi fuit, vt verbum istud *rustiterit*, quod non satis mihi vnquam placuit eo in loco, diligentius considerarem. Vidi nuper, Iensonianam Editionem habere *creuerit* pro *rustiterit*, id quod meam de hoc verbo suspitionem adauxit. Tum animaduerti in proximo capite transitionem similem: *Si neque vanae fuerint, neque alius citata, & nihilominus cibis non appetet*. Itaque in eam opinionem adductus sum, vt censerem, absoluto sermone de terminibus, transire hic Columellam ad alium morbum, aduersus quem *rustionem* videlicet frontis vsque ad ossa imperet. auxilium certe in dysenteria ab nemine, quod sciam, propositum. His de causis verbum *erit*, quod facile ex Columella Vegetius descripsit, mihi placuit referre; iure, an secus, ipse arbitraberis. Haec quoque difficias velim in principio, & sine insequentis capitis, quae non est, vt cum Vegetio satis conferre possimus: *Solent etiam fastidia cibo afferre vitiosa incrementa linguae*. Hic mihi videtur legendum *cibi vel ciborum*. Item: *sed haec his solum fastidium est*. Haec vero sic fortasse sunt rescribenda: *Sed haec, si solum fastidium est*; vt sententia sit quae ei loco maxime conuenit: Sed haec proderint, si neque ranæ, neque alius citata, sed solum cibi fastidium fuerit. Eandem sententiam videtur spectasse, qui in Iuntina Editione sic enendaucrat: *Sed haec his solum fastidium tollunt*. Verum neque id verbi in vlla praeterea editione est, & *his* non cohaeret cum proximo verbo *appetet*.*

§. 8.

Veget. 3, 4, 1.

Interposita hora trigesima (1) paruos aculeos decoques, & ex oleo ac liquamine per os digres, eamque escam per dies quinque ieiunio dabis. Praeterea cacumina (2) leniunt, vel oliuarum, vel tenerum quineque frondem, ac pampinos, si eodem tempore sunt, praebebis in cibo. Labra quoque eius deterges ad (3) spongiam.

Colum. 6, 9, 1.

Interposita hora, modicae magnitudinis colicos bradicae coliculos triginta ex oleo & garo saluati more demisti [conuenit] eamque escam per quinque dies ieiunio dari. Praeterea cacumina lentisci, aut oleae, vel teneram quamque frondem, aut pampinos visis obici, tum etiam sponsia labra detergeri.

Veget. emend.

Interposita hora, triginta paruos *cabulos* decoques, & ex oleo, ac liquamine per os digres, eamque escam per dies quinque ieiunio dabis. Praeterea cacumina *lentisci*, vel olinarium, vel *teneramam* quamque frondem, ac pampinos, si eodem tempore sunt, praebebis in cibo. Labra quoque eius deterges ad sponsiam.

(1) *Strigium ex ol. ac liq. coquat, & per* (2) *lentisci*, (3) *sponsia*. Samb. in marg. ex Cod.

Hoc in loco non cur caetera emendauerim (per se enim id liquet) sed potius cur *ad spongiam* non emendauerim, dicendum est, praesertim cum in Codicibus Sambuci esset *spongia*. Nimirum idem esse Vegetio *ad spongiam*, & *spongia*, plura eius commonstrant loca. Sic in superiore capite 3 etiam scripsit, *ad acutum cannam exetes rutilans*, pro *acuta canna*, in secundo autem, *ad acum* vel acutum cuprinum pars auriculae signatur pro *acu*, vel acuto cuprino, & paulo post, *perforas ad acum* pro *perforas acu* &c.

§. 9.

Veget. 3, 4, 4.

Colum. 6, 10, 1.

Si recens fuerit [tussis] sextarius farinae hordeaceae, cum vno uno crudo, & hemina passis per os datur icinio: gramen quoque concisum tuncumque admixta farina fabae frixae, & pollinis lentis (1) sextario aquae calidae miscetur.

Recens tussis optime saluato farinae ordeaceae discutitur. Interdum magis profunt gramina concisa, & his admixta fresa faba. Lentis quoque valulis exentae, & minutae molitae, miscentur aquae calidae sextarii duo.

(1) *sine cortice sextariis duobus aquae Samb. in marg. ex Cod.*

Fabae frixae apud Galenum [de Alim. Facult. l. 1 c. 19] quidem, Oribasium [Euporist. lib. 1 c. 19] aliosque veteres mentionem inuenio. Sed qui fabam frixam aduersus tussim laudauerit, aut in farinam redigi, scripserit, non memini inuenisse. Plinius [Nat. Hist. l. 22 c. 25] quoque, cum utrumque memoret, fressam ad tussim laudat; non frixam. *Faba*, inquit, *solida fressa ferensque in acre acetum conicella, torminibus medetur. In cibo fressa, & cum alio cocta, contra deploratas tusses, suppurationesque pectorum quotidiano cibo sumitur.* Quoniam tamen non modo Columella in eo proponit *bordem torrefactum, molitum*, aduersus tussim; sed ad hanc ipsam capite 65 huius libri laudat Vegetius *farinam fabae frixae*, capite autem 69 *lentem ac foeni graeci*, & *lini semen frigere separatim*, & *pulverem saepe profuturum tussientibus*, iubet; idcirco, etsi in Sambuci Cod. erat *terere* pro *frigere*, in praesentia tamen nihil in his verbis mutare volui. Insequentia pariter consulto non attingi, cum dubitarem, essentne omnia secundum Sambuci Codices restituenda, & ad Columellam exigenda, an vero contra in Columella etiam scribendum esset *sextario pro sextarii duo*: quod si fiat, certe aliter verba sunt distinguenda, ut scribamus *minute molitae. Miscetur.* Fuit etiam cum suspicaretur, pro *saluato farinae hordeaceae*, legendum esse ex Vegetio *sextario farinae hordeaceae*. Sed de *Saluato* paulo infra.

§. 10.

Veget. 3, 4, 5.

Colum. 6, 10, 1.

Veterem tussim sanant duae librae hyssopi maceratae ex aquae sextariis tribus, quod insusum teritur, & cum duabus paribus (1) farinae miscetur, & per os datur, super quod aqua hyssopi, in (2) aqua decoctum, insusum, decoctumque (3) etiam propinatur ad cornu.

Veterem tussim sanant duae librae hyssopi maceratae sextariis aquae tribus. Nam id medicamentum teritur, & cum lentis minutae, ut dixi, molitae sextariis quatuor more saluati datur, ac postea aqua hyssopi per cornu insunditur.

Veget. emend.

Veterem tussim sanant duae librae hyssopi maceratae ex aquae sextariis tribus, quod insusum teritur, & cum duabus paribus farinae lentis miscetur, & per os datur, super quod aqua hyssopi, in qua videlicet insusum, decoctumque etiam est propinatur ad cornu.

Decla-

(1) *lentis* (2) *qua*. (3) *est* Samb. in marg. ex Cod.

Declarat Vegetius, quid nomine *aquae hyssopi* intelligendum sit, eamque ipsam esse, dicit, ex qua hyssopum iussit macerari, & ex qua, si placet, coqui etiam potest. Igitur cum perperam vox *decoctum* iteretur; videas velim, num primo loco delere ipsam debeat, an mutare, quod feci, in *videlicet* an forte in, *ut dictum*, [quod ut ab ipsa scriptura propius abest, ita reposuissim, si decoquendum esse, supra dixisset. Quod autem scribit infundendam esse non *per cornu*, ut infra, atque alibi etiam, sed *ad cornu*; nimirum ita loqui saepius solet, ut lib. 2 c. 28. lib. 3 c. 12. 45. 54. 65. 67. 78 &c.

§. 11.

Veget. 3, 4, 6.

Porri etiam succum expressus cum oleo & ipsi febri eum hordeacea farina remedium praestant [& mox]. Idem praestat eruum, si in pabulis cum pitfana hordei molitum, & cum aqua tepida vel multa in fauces saluanti ore dimissum.

Colum. 6, 10, 2.

Porri etiam succum oleo, vel ipsa fibra cum ordeacea farina contrita remedio est [& mox]. Facit idem pari mensura eruum sine valvulis cum torrefacto ordeo molitum, & saluati more in fauces demissum.

Veget. emend.

Porri etiam succus expressus cum oleo, & ipsa fibra cum hordeacea farina remedium praestant [& uox]. Idem praestat eruum sine valvulis cum pitfana hordei molitum, & cum aqua tepida, vel multa in fauces saluati more demissum.

Colum. emend.

Porri etiam succus cum oleo &c.

Porrum ipsum quod & alii Auctores faciunt, capite huius libri 65 ad tussim commendat Vegetius, quod vicissim ad febre[m] conueniendam non memini. Quo minus dubitandum est, quin iure *ipsi febre*, de qua sermo est supra absolutus, in *ipsa fibra* mutauerimus, non ignari etiam Catonem [de Re Rust. c. 70] ita esse locutum, *porri fibras* III. Quod autem & hic eruum, & paulo ante lens molenda esse dicuntur *sine valvulis*, idcirco hoc fuit addendum, quia etiam cum valvulis molebant, teste Scribonio [compos. med. 168] qui ad *podagram caldani* imperat *sabam molitam cum suis valvulis*. Propterea Vegetius *pitfanam hordei* hic scripsit, id est, hordeum tunsum, & decorticatum; hoc enim proprie significat *πρωτόν*. Caeterum *saluati more* rescripti, non *saluati*, ut minimum ab hac scriptura recederem, *saluanti*: quae hic nimirum confirmat quod Victorius [annotat. ad c. 9 Columellae] docuit, in antiquis Columellae exemplaribus scriptum esse *saluati*, ubi Editiones habent *saluati*. Et quanquam capite etiam 24 libri huius habent *saluatium*; relicum est tamen capite 5 *saluandum* & 37 *saluandum*; imo Commelinus aliis quoque in locis rescriptis *saluati*, quod Robertus etiam Stephanus faciendum monuerat.

Quorum uterque cum hoc loco pro *succum oleo* ediderit, *succus oleo*, eo facilius veterem meam ex Vegetio Columellae emendationem confirmaui, *succus cum oleo*.

§. 12.

Veget. 3, 7, 4 sq.

Sinus ipse, qui eam [suppurationem] continebat, vrina bubulina calida lauitur, ac linamentis, ac Ruppis, siue linteolis pice liquida & oleo infusus curatur. Quod si colligari ea pars, ubi est vlcus, non potest, lana candente seipsum caprinum, aut bubulum.

Colum. 6, 11, 1.

Sinus ipse, qui eam [suppurationem] continebat, calida bubulina vrina eluitur, atque linamentis pice liquida, & oleo imbutis colligatur. Vel si collui ea pars non potest lamina candente senum caprinum, aut bubulum instillatur. Quidam cum vitiosam

Veget. emend.

Sinus ipse, qui eam [suppurationem] continebat, vrina bubulina calida lauitur, ac linamentis, ac Ruppis, siue linteolis pice liquida, & oleo infusus curatur. Quod si collui ea pars, ubi est vlcus, non potest, lamina candente seipsum caprinum aut bubulum.

bubulinum stillatur. (1) Aliquantum cum vitiosam partem inunxerint, tunc urina veteri humana lauant, atque ita aquis ponderibus pice liquida cum veteri axungia linunt.

1 Quidam vero Samburg. in marg. ex Cod.

num stillatur. Quidam vero cum vitiosam partem inusserint, tunc urina veteri humana lauant, atque ita aquis ponderibus, pice liquida cum veteri axungia incoquant, & linunt.

Vt minime dubito, quin, ita sententia postulante, recte Vegetium ex Columella emendauerim, reponens *collui* pro *colligari*; sic contra non liquet, sitne ex Vegetio Columella emendandus, scribendo *curatur* pro *colligatur*. Hinc enim linamenta, id est, poncilli, minime idonea videntur ad colligandum, & Columella ipse huc respiciens in proximo cap. 12, cum, inquit, *maturuerit suppuratio rescinditur ferro, eaque emissa, ut supra docuimus, linamentis curatur*. In eodem tamen capite haec etiam sunt: *linamentis per inuolutus sparteae munitur*; nec desunt, qui linamenta interduum quoque pro linteolis, quamuis non complicatis, accipienda esse, opinentur; denique vox *colligari* in Vegetio pariter, quanquam perperam, & certe non suo loco; hic legitur. Itaque etsi suspicabar, addendam fortasse aliam aliquam vocem, ut *applicitis*, *demissis*, *impositis*; ob has tamen causas nihil adhuc mutare ausus sum. Sed in Vegetio, etiam reliqua visa sunt necessario emendanda, praesertim vero *lana*, atque *inunxerint*. Quorum hoc neque sententiae, neque Columellae, neque tandem respondet Vegetio (cap. 3) qui paulo ante, non post inunctiones, sed post ipsas *usturas* veterem urinam adhiberi, imperauerat; Illud vero eiusmodi est, ut quanquam capite etiam 55 superioris libri ad eundem modum occurrat, nihil tamen minus vtroque omnino sit mutandum in *lauina*, pro qua mox dicit Vegetius, *ferro candenti*; sic videlicet: *axungia veteri, & sepo bircino, pari pondere ferro candenti stillantibus*. Quod autem *urina bubulina*, & *sepm bubulinum* reliquerim, ea fuit causa, quod pro *bubulum*, solet Vegetius saepius scribere *bubulinum*, ut infra hoc ipso capite, & lib. 1 c. 13. lib. 2 c. 28. lib. 3 c. 8 & 47. lib. 4 c. 27.

§. 13.

Veget.

Sed si sanguis adhuc super ungulas in erubibus est, ad triduum tritici salis perfricatione discutitur. Quod si tantum in ungues descenderit, cultello leniter inter duas ungues aperies, & mundabis deintus, & postea stuppam sale atque aceto insusam applicabis ad solum, sparteae opere calceatur, maxime quae datur operantibus, & in aquam non mittat pedem, sed ubi sicum est, ambulet.

Colum. 6, 12, 1 & 2.

Sed si sanguis adhuc supra ungulas in erubibus est, fricatione albidua discutitur, vel cum ea nihil profuit, scarificatione demitur. At si iam in ungulae est, inter duos ungues cultello leniter aperies. Postea linamenta sale, atque aceto imbuta applicantur, ac solea sparteae induitur, maximeque datur opera, ne in aquam pedem mittat, & ut sicce stabuletur.

Veget. emend.

Sed si sanguis adhuc super ungulas in erubibus est, ad triduum tritici salis perfricatione discutitur. Quod si iam in ungues descenderit, cultello leniter inter duas ungues aperies, & mundabis deintus, & postea stuppam sale atque aceto, insusam applicabis: ac solea sparteae per calceatur, maximeque datur opera, ut in aquam ne mittat pedem, sed ut sicce stabuletur.

Plura quidem hoc loco in Vegetio emendavi, neque tamen pro certo affirmavimus, sic monda omnia sublata esse. Potest enim ad triduum, depravatio esse vocis

SSS SSS S

assidua

assidua Columellae. Possunt & quaedam quae apud hunc sequuntur, verba in Vegetii exemplaribus interciddisse, & vicissim possunt apud Columellam nunc deesse duae illae voculae *tritii salis*; solebat enim Columella frictions ita imperare, ut medicamentum aliquod affricaretur. Sic iubet paulo post [l. 3], *oleo, & sale genua confricari*; sic capite insequenti [l. 1] extenuari scabiem *trito alio defricato*, sic 15, 2 suffragines *vetere axungia defricari*, imperat, sic 31, 2 impetigines *aceto & alumine defricari*; sic praefertim 32, 1 intertriginem *trito sale cum adipe defricari*. Quin etiam ea ipsa, quae in Vegetio emendandi, rectene omnia emendata essent, nonnunquam dubitavi, & potissimum *ad solum*, & *ambulet*. Neque enim ignorabam *solum* posse interdum *soleam*, alias infimam pedis partem significare, imo sciebam, Vegetium alibi [lib. 1 c. 26. lib. 2 c. 55, 56] *solum vngulae*, & *solum calcis* scripsisse; ut hic si *solo sparteo* legere nollem, & *applicabis ad solum*, possem. Neque me fugiebat, ut *ambulet*, improbarem, nimirum sic laeso pede; propius tamen ab hac scriptura abesse *stambulet*, quam *stambuletur*, certe autem Virgilium [Aeneid. l. 6 v. 286] dixisse: *Centauri in foribus stambulant*. Attamen succurrebat, Vegetium saepe [lib. 1 c. 29, 56. l. 2 c. 58. lib. 3 c. 41, 43] *stambuletur* scripsisse; *stambulet*, quod meminissem, vix semel [lib. 1 c. 12] tum vero siue *solo sparteo*, siue *applicabis ad solum*, legissem; alia relinquebantur vel in literarum vestigiis, vel in sententia, quae minus placerent. Ob has causas Vegetium ad ea, quae descriperat, Columellae verba exigere, hic multo denique tutius est visum.

§. 14.

Veget. 3, 4, 11 sq.
Qui sanguis nisi emissus fuerit (1) saniem creabit. Quo suppuratione etiam (2) curabitur. Nam primo ferro circumcisis expurgatur ad vinum. Deinde pannis aceto, & oleo, & sale madefactis impletur, mox axungia veteri & sepo hircino pari pondere ferro candenti stulantibus curatur, & perducitur ad sanitatem. Si sanguis in interiori parte vngulae est, nec aperturam facit, & tantum claudicat animal, extrema ipsius vngulae ad vinum refecantur, & ita remittitur.

Colum. 6, 12, 2 & 3.
Hic idem sanguis nisi emissus fuerit, saniem creabit, qui si suppuratione, tarde procurabitur: ac primo ferro circumcisis, & expurgatus, deinde pannis aceto, & sale, & oleo madentibus inculcatis, mox axungia veteri, & seuo hircino pari pondere decoctis, ad sanitatem perducitur. Si sanguis in inferiore parte vngulae est, extrema pars ipsius vnguis ad vinum refecatur, & ita emittitur.

extrema ipsius vngulae ad vinum refecantur, & ita remittitur.

(1) *ramicem*. (2) *sarde* Samb. in marg. ex Cod.

Si crederem, hic nihil aliud in Columella esse vitii, nisi forte *procurabitur* pro *percurabitur*, & *inferiore* pro *interiore*. Vegetium corrigere hic quoque conarer. At qui credam? cum de sanguine certe haec dici non possint, *ferro circumcisis* — ad sanitatem perducitur, ut neque illa, *expurgatur ad vinum*, & *pannis aceto, & oleo, & sale madefactis impletur*; quae nimirum tumori potius cuidam, & finui videntur convenire. Sambuci Codices pro *saniem* habent *ramicem*: qua voce Nonius [de Propr. Serm.] pulmonem significari, docuit in eo quidem Plauti [Mercator. Act. 1 Sc. 1] versu: *Tua causa rupi ramices, iam idudum sputo sanguinem*; ut notiore ramice figi-

significatum, & huc minus pertinentem omittam. Quasi vero, inquit, pulmo huc magis attineret. Fateor. Tu tamen vide Vegetii caput 56 lib. 2 quod est de *pulmunculo* ad vngulas facto. Haec inuenies: *Vngulam subradis, deinde — ubicunque pulmunculus fuerit, radis ad vinum, & adiciet lanamentum* [lege linamentum, vt infra quoque & cap. 57] *ex oleo, & aceto, & sale &c.* Capite etiam eiusdem libri 61 *pulmunculum natum in dorso, si paruulus fuerit, docet, aperire, vt sanies, quam collegerat, egeratur, vel decussatim ferro secare & eximere, & oleum, acetum, & saltem continuo addere in plagam.* Huc adde lib. 4 c. 19 tradere compositionem medicamenti traumatici, quod *absumpta putredine, vitam carnem ad sanitatem reducit, quo, inquit, ad cancrumatas plagas, ad fomicem, & cicatrices reducendas vteris*; quibus ex verbis, vt alia aliter emendanda, sic *fomicem* fortasse in *ramicem* esse mutandum, suspicaberis, eo magis quod in pulmunculi etiam ad vngulam nati curationem traumaticum medicamentum fuerat a Vegetio laudatum. Legemusne igitur, inquit, pro *fomicem, ramicem* & pro *Quo suppuratio, Quous suppuratio*, id est, cuius ramicis suppuratio? Ego vero non vt quidquam affirmarem, sed vt te ad quaerendum incitarem, haec scripsi.

Veget. 3, 4, 13.

Si claudicat ex dolore meruorum, oleo, & sale, genua popliteque, & crura confricanda sunt, calido aceto, & lini semen aut milium detritum infusumque aqua mulla imponendum est.

§. 15.

Colum. 6, 12, 3 & 4.

Si dolore nervorum claudicat, oleo, & sale genua, popliteque, & crura confricanda sunt, donec sanetur. Si genua intumuerint, calido aceto fouenda sunt, & lini semen, aut milium detritum, conspersumque aqua mulla imponendum.

Excidisse apud Vegetium verba, quae his respondebant: *Si genua intumuerint — fouenda sunt.* tam certum videtur, quam quod certissimum.

§. 16.

Colum. 6, 12, 5.

Possunt etiam [vt Cornelius Celsus praecipit] lili radix, aut scylla cum sale, vel sanguinalis herba, quam *καλὴν* Graeci appellant, vel marrubium ferro aperta sanare. Omnis autem corporis dolor, si sine vulnere est, recens fomentis (1) mellinis discutitur. Vetus autem vritur. Et supra vulnus vel butyrum, vel caprina instillatur axungia.

(1) *mellinis* Samb. in marg. ex Cod.

Veget. emend.

Potest etiam radix lili vel squilla cum sale, vel herba sanguinalis [quam *polygonon* graeci appellant] vel marrubium ferro aperta sanare. Omnis autem corporis dolor, si sine vulnere est, recens fomentis *mellinis* discutitur &c.

Hic vero quae desunt, Vegetii ipsius arbitrio potuerunt omitti: quem pariter potuisse scribere *vulnus* pro *vssum*, ex iis, quae supra ad Columellae caput 7 adnotata sunt, intelligitur.

§. 17.

§. 17.

§. 17.

Veget. 3. 4. 16.

Scabies (1) anatis trita oleo defricata : Eodemque remedio rabiosi canis sanatur morbus vel lupini vulnus illatum. Velus quoque falsamentum vtramque perhibetur plagam curare. Ad scabiem quoque praesentior medicina ista est : si cumulam ꝑ bubulam sulphurque conteritur, admixtaque myrrha cum oleo atque aceto decoquitur, & cum tepescere coeperit, alumen scissum tritum inspergitur (2) quod medicamentum candentis olei illinitum prod-
est.

Colum. 6, 13, 1.

Scabies extenuatur trito alio defricato : eodemque remedio curatur rabiosae canis, vel lupi morbus qui tamen & ipse impositio vulneri veteri falsamento, acque bene sanatur, & ad scabiem praesentior alia medicina est, cumila bubula, & sulphur conteruntur, admixtaque amurca cum oleo, aqua, aceto incoquuntur. Deinde tepesfactis scissum alumen tritum spargitur. Id medicamentum candente sole illitum maxime prodest.

Veget. emend.

Scabies sanatur trito alio defricata : eodemque remedio rabiosi canis sanatur morbus, vel lupini vulnus illatum. Verus quoque falsamentum vtramque perhibetur plagam curare. Ad scabiem quoque praesentior medicina ista est : si cumila bubula, sulphurque conteritur, admixtaque myrrha cum oleo atque aceto decoquitur, & cum tepescere coeperit, alumen scissum tritum inspergitur, quod medicamentum candente sole illinitum prodest.

(1) *Stachys trita cum.* Samb. in marg. ex Cod. qui haec ad (2) inter vncos interponit [*quo ungatur ad solem fortiter*].

Si forte videor timidius fecisse, quod *morbus lupini vulnus illatum* non mutaverim; vide an libentius legas *lupi*, aut *lupinum vulnus illatum*, aut etiam *lupi vulnus*. Tamen. Nam quod lervauerim *oleo, atque aceto* pro *oleo, aqua, aceto*, non in modo feci, quia Vegetius hic aquam potuit non probare; verum etiam quia librarii in his Columellae ipsius verbis describendis labi facile potuerunt. *Myrrha* quoque pro *amurca* servata est. nam quavis amurca iterum a Columella [7, 5, 7] aduersus ovium, a Cornelio autem Celso [lib. 5 c. 28 sect. 16] aduersus & pecorum, & hominum scabiem proponatur; hic tamen etiam myrrham commendat, Dioscorides [lib. 1 c. 67] autem, & Scribonius [Compof. 254] myrrham ex aceto ad insetigines, scabiemque, impositam laudant. Equidem fateor, longe parabilius praesertim ad pecora medicamentum esse amurcam; Vegetius [lib. 4 c. 27] tamen vel synchrisinata pro his habet ex myrrha composita. Verum, ut in hisce timidior fuierim; nihil certe in cacteris dubitavi, & praesertim in *candentis olei*, & *candente sole* nutandis. Non modo enim Columella hoc requirit capite etiam 31 & 32; Sed Vegetius ipse [qui alibi lib. 3 c. 24 aere candente dixit] vno in capite 71 huius libri, quod de scabie est, saepius diligenter inculcat. Quo in capite mendum est ex hoc loco corrigendum; ubi enim legitur *aluminis spissi*, legendum est *aluminis scissi*; sic enim etiam alibi tum Vegetius [lib. 1 c. 56. lib. 3 c. 7. lib. 4 c. 27] tum Columella [Ab. 6 c. 31 f. 2] id alumen vocant, quod Celsus [lib. 5 c. 2. c. 19 sect. 11. c. 19 sect. 6, 15. c. 20 sect. 1, 2, 3, 4. c. 22 sect. 2, 3] *scissile*, Scribonius [Compof. 4 aliisque passim] autem *scissum* appellat. Eodem in capite pro *fasciculis ariculae*, legendum crediderim, *fasciculus anchusae*, herbae videlicet, ut tu egregie nosli, a Dioscoride [de Med. Mit. lib. 4 c. 23] & Plinio [Nat. Hist. lib. 22 c. 20] ad lepras, & vlcera commendatae: iteinque *papulis* pro *pabulis* iis in verbis: *Cum spinam, vel lumbos, aut coxarum pabulis aestuantis contagio peruaserit* &c. denique *cedriae* pro *cedrinae*: quas duas postreimas emendationes Columella confirmat in iis ipsis duobus capitibus, quae paulo ante indicauimus.

Veget. 3, 4, 17.

(1) Infesta pestis est bubulum pecori [quam * magnum rustici vocant] eum pellis ita dorso haeret, & apprehensa manibus deduci non possit a collis: quae res non aliter accidit, quam si boves ex languore aliquo ad maciem deductus est, aut sudans in (2) corpore faciem refrigerant, aut si lapsus sub onere vehementer est infusus in pluvia: quae (3) quandoque perniciofa sunt: custodire debemus, ut eum ab opere redierint boves adhuc aestuantes, que vino aspergantur, & ossula panis vino infusa faucibus eorum inferatur.

Colum. 6, 13, 2.

Est infesta pestis bubulo pecori, eoraginem rustici appellant, eum pellis ita rurgori adhaeret, ut apprehensa manibus deduci a collis non possit. Ea res non aliter accidit, quam si boves aut ex languore aliquo ad maciem productus est, aut sudans in opere faciendo refrigit, aut si sub onere pluvia madfactus est. Quae quoniam perniciofa sunt, custodiendum est, ut eum ab opere boves redierint, adhuc aestuantes, anhelantesque vino aspergantur, & ossula adipis faucibus eorum inferantur.

Veget. emend.

Infesta pestis est bubulo pecori [quam coriaginem rustici vocant] eum pellis ita dorso haeret, ut apprehensa manibus deduci non possit a collis: quae res non aliter accidit, quam si boves ex languore aliquo ad inaciem deductus est, aut sudans in opere faciendo refrigit, aut si lapsus sub onere vehementer est infusus in pluvia. Quae quoniam perniciofa sunt, custodire debemus, ut eum ab opere redierint boves adhuc aestuantes, anhelantesque vino aspergantur, & ossula panis vino infusa faucibus eorum inferantur.

(1) pessima. (2) opere. (3) quoniam Samb. in marg. ex Cod.

Monstrum illud verbi *maginium*, quod, ut desperatae emendationis; asterisco appposito ediderant, Matthias autem Martinus nihilominus in suum lexicon receperat, Columellae ope emendavimus. Affecta hoc morbo animalia *coriagina* alibi [lib. 1 c. 44. lib. 2 c. 6.] appellat Vegetius, qui etiam caput huius libri 54. de *Coriagine* conscribit. Secundum ipsum Columellam rescriptimus *quoniam* pro *quandoque*, Sambuci codicibus assentientibus, quod nisi fuisset, rescripturi eramus *quandoquidem*. Quod si iidem Codices consensissent; libenter quoque illam vocem *lappus* induxissem, aut in *lassus* mutavissem, & pro *ossula panis* reposuissim *ossula adipis*, nam etsi adiectum est *vino infusa*: sunt tamen etiam capite 70 ossae ex butyro & axungia confectae, quae duntur in *passo instillatae*.

Veget. 3, 4, 19.

(1) Aliquantul feces vini & axungiae commiscant.

§. 19.

Colum. 6, 13 extr. Quidam fraces vino & adipe commiscant.

Veget. emend.

Aliquantul fraces vino, & axungia commiscant.

(1) M. S. non habet. Ita Samb. in marg.

Non est dubium, quin ignorantes Librarii, quid essent *fraces*, & quam huc convenirent, ubi oleum, adepsque laudantur, ex *fraces vino* fecerint ipsi *feces vini*. Haec autem verba non esse supposititia, cum princeps Editio ostendit, quae ex *perustio codicis* est, tum Columella, cuius ductum Vegetius sequitur, aperte confirmat.

Veget. 3, 4, 20.

(1) Et cum gravis perniciet, ut cum pulmones exulcerantur, unde tussis & macies, ad ultimum vero phthisis inuadit,

§. 20.

Colum. 6, 14, 1. Est etiam illa gravis perniciet cum pulmones exulcerantur, inde tussis, & macies, & ad ultimum phthisis inuadit.

Veget. emend.

Est etiam gravis perniciet cum pulmones exulcerantur, unde tussis, & macies ad ultimum vero phthisis inuadit.

Colum. emend.

Est etiam illa gravis perniciet, cum pulmones exulcerantur; inde tussis & macies, & ad ultimum phthisis inuadit. Quae

S s s s s 3 uadit.

dit, quae mortem affe-
rant, (2) radix confli-
ginis, succus porri, o-
mnium beuina per
mensuram olei misce-
tur, & bibendi sunt,
cum vini sextario per
dies plurimos.

dit. Quae ne mortem
afferant, radix coryli
inusta, ita ut supra co-
quimus, perforatae au-
riculae inferuntur, tum
porri succus instat he-
minae pari olei mensu-
rae miscetur, & cum vi-
ni sextario potandus da-
tur diebus compluri-
bus.

uadit. Quae ne mortem
afferant, radix confli-
ginis — — —
— — —
succus porri instat he-
minae pari mensurae olei
miscetur, & bibenda
sunt cum vini sextario
per dies plurimos.

Quae ne mortem affe-
rant, radix *confiliginis*
ita ut supra docuimus,
perforatae auriculae in-
feruntur &c.

(1) *Est etiam grauis pern.* Samb. in marg. ex Cod. qui ad (2) Inter vncos interponit [Cui].

Hic quoque cum verbaliquot Vegetii, quorum sententia ex Columellae cogno-
scitur a vetustioribus Librariis oscitanter omissa essent; ab recentioribus *radix confli-*
ginis, & succus porri coniuncta sunt perinde quasi illa quoque ex oleo bibenda esset.
Verum ita etiam lacer truncusque Vegetius nos admonet, grauissimum mendum in
omnibus, quas ad hoc tempus vidimus, Columellae Editionibus inhaesisse; siquidem
radix confiliginis, in *radix coryli inusta* eo turpius mutata est, quod Columella, qui
se supra id docuisse testatur, nusquam de coryli radice, sed de radice confiliginis, oc-
que minime inusta, perforatae auriculae inferenda praecepit huius libri capite 5, §. 3
& 4 idque aduersus pessilentiam. Laudatque rursus, ut hoc in loco, in proximi libri
capitibus 5, 14 & 10, 7 & adstipulante quidem Plinio [Nat. Hist. l. 26 c. 7] in pul-
monariis etiam omnibus & suis; quamobrem nonnulli Vegetii temporibus [lib. 3 c. 2]
hanc herbam *pulmonariam* [non *pulmonaceam*, ut lib. 1 c. 12] vocabant, quam Colu-
mellae lib. 6 c. 5 §. 3 & Plinii loc. cit. & lib. 25 c. 8. aetate, qua inuenta est, *Pastores*
& *Veterinarii confiliginem* dicebant. Nostro autem hoc aeuo quod habeat nomen, nisi
tu, mi Iuli, constitutas, non video inter rei herbariae scriptores, quorum alii aliam
fuisse existimant, facile conuenire.

§. 21.

Veget. 3, 4, 21.

Nonnunquam & tu-
mor palati ciborum fa-
stidium facit, crebrum-
que suspirium. Prod-
est palatum ferro ape-
rire &c.

Colum. 6, 14, 2.

Interdum & tumore
palati cibos respuit, cre-
brumque suspirium fa-
cit, & hanc speciem
praebet, ut bos in latus
pendere videatur, ferro
palatum opus est facia-
re &c.

Vereor ne hic Columella minus integer Vegetio sit. Neque id eo potissimum
dico, quod Columellae Editiones inter se non consentiant, cum Iensoniana habeat,
tumor palati, & *bos lactus pendere*; sed quod verba illa: *Et hanc speciem praebet, ut*
bos in latus pendere videatur, neque intelligitur, de quo dicatur, & videntur aliquan-
to magis ad ea, quae paulo post consequantur, pertinere: *Si cernix mota, Et deiec-*
ta est, considerabimus quam in partem declinet, ut fortasse eo reiicienda sint, legen-
dumque: *Si cernix mota, Et deiecta est, Et hanc speciem praebet, ut bos in latus pen-*
dere videatur, considerabimus quam in partem declinet. Nam illa etiam subsequuntur:
Quod si cernix in neutram partem deiecta est.

Veget. 3, 4, 22.

(1) Si in operibus contuderit collum, praestantissimum remedium est, sanguis ab aure emissus. At si id totum in tempore quae vocatur *amati* cum sale tantum & imposito.

(1) *M. S. non habet*, Ita Samb. in marg.

Vegetius in hoc ipso capite, *operis*, *in opere*, & *ab opere* scriptus; non *operum*, & *in operibus*, cum idem, quod licet, vellet significare. Itaque hoc exegi ad Columellam, ut ea quoque in tempore quae facta videntur ex plerisque litteris earum vocum quas reposui. Quod si has credideris penitus intercidisse, retinere poteris in tempore; potuit enim Vegetius hoc addere, atque ita scribere: *At si id factum in tempore non erit*, ut Celsus [de Medicina l. 7 c. 12 sect. 1]: *Quod si factum statim non est*. Sed haec leuiora, illud gravius, quod pro *amati amati*, quod in prima Editione obelo confixis, *antia* reposuerim ex Columella, qua tamen de herba nihil memini legisse. Sed de hac etiam infra erit dicendi locus.

§. 22.

Colum. 6, 14, 3.

Si in opere collum contusum erit, praestantissimum est remedium sanguis de aure emissus: aut si id factum non erit, herba quae vocatur *antia*, cum sale trita & imposita.

Veget. emend.

Si in opere hoc contuderit collum, praestantissimum remedium est sanguis ab aure emissus: aut, si id factum non erit, herba quae vocatur *antia* cum sale trita & imposita.

Veget. 3, 4, 23 sq.

Si ceruix nota, & deiecta est, considerabimus in quam declinet, & ex diversa parte sanguinem detrahimus ex ea vena, quae in aure videtur amplissima, quae (1) sarcocata prius verberanda est, & cum intumuerit, ferro aperiatur, effusoque sanguine postero die ex eo loco emittitur eror, & biduo vacatio operis datur. Tertio vero die leuis iniungitur labor, & paulatim ad operis consuetudinem reuocatur.

(1) *sarcocata* Samb. in marg. ex Cod.

§. 23.

Colum. 6, 14, 3 & 4.

Si ceruix nota, & deiecta est, considerabimus, in quam partem declinet, & ex diversa auricula sanguinem detrahemus. Ea porro vena, quae in aure videtur esse amplissima, sarmento prius verberatur: deinde cum ad istum intumuit, eustello soluitur, & postero die iterum ex eodem loco sanguis emittitur, ac biduo ab opere datur vacatio. Tertio deinde die leuis iniungitur labor, & paulatim ad iusta perducitur.

Vegetius emend.

Si ceruix nota, & deiecta est, considerabimus, in quam partem declinet, & ex diversa sanguinem detrahemus ex ea vena, quae in aure videtur amplissima, quae sarmento prius verberanda est &c.

Colum. emend.

biduo ab opere datur vacatio. Tertio deinde die leuis iniungitur labor, & paulatim ad iusta perducitur.

Ut in Columella pro *leuius* rescriberem *leuis*, & sententia postulabat, & implebat Vegetius, cum Iensonii denique permouit Editio, quae *leuis* habet non *leuius*.

Veget. 3, 4, 25.

Tali vitio compertimus aptum esse medicamentum ex pice liquida, & bubula medulla, hircino sepo, & axungia veteri, oleo quoque veteri aequis ponderibus (1) impositum con-

§. 24.

Colum. 6, 14, 5.

Tali vitio compertimus aureum esse medicamentum ex pice liquida, & bubula medulla, & hircino sepo, & veteri oleo aequis ponderibus compositum, atque intectum.

com-

Veget. emend.

Tali vitio compertimus aptum esse medicamentum, quod ex pice liquida, & bubula medulla, hircino sepo, & axungia veteri, oleo quoque veteri aequis ponderibus compositum, intectur:

intectur:

quitur, quò vtendum est cum bos ab opere dis- iungitur, & in piscina (2) in quolibet tumore ceruicis lauatur, confricaturque diligenter praedicto medicamento, deterfaqe diluitur.

compositione sic vten- dum est, cum dis- iungitur ab opere, in ea pi- scina, ex qua bibit, iu- mor ceruicis aqua ma- defactus subficatur, praedictoque nuedia- mento defricatur & illi- nitur.

tur: quo vtendum est, cum bos ab opere dis- iungitur; in piscina in qua bibit, tumor ceru- cis lauatur.

(1) *compositum*, (2) *qua bibit* Samb. in marg. ex Cod.

Postrema Vegetii verba sic fere esse legenda, coniciio. *deterfusque confricatur, diligenter praedicto medicamento, & illinitur.* Columellam quoque suspicor ad hunc fere inodum scripsisse: *hircino seno, & vetere axungia atque oleo.* In primis etiam ipsius verbis, *aureum*, an aptum legendum sit, dubitavi, praefertim cum Iensonii Edi- tio non *aureum* habeat, sed *autem*. *Aureum* tamen hic videtur idem esse, ac opti- mum, siue vt Celsus [de Med. l. 5 c. 27 sect. 5] dixit, pulcherrimum medicamentum. *Scorpio ipse sibi pulcherrimum medicamentum est.*

§. 25.

Veget. 3, 4, 26.

Celsus quidem (1) iu- menti ceruici herbam quae vocatur (2) *ama* (vt supra dixi) contun- di & imponi iubet. Quae (3) ceruicem infestant minor est cura. Nam facile sanantur per ar- dentem lucernam oleo instillato. Melius ta- men esse custodire ne na- scantur. Etiam colla caluescant, quae non aliter glabra fiunt, nisi cum sudore aut pluuia ceruix madefacta est in opere. Quod si accide- rit, puluere lateritio tri- to priusquam deungatur, bouis colla consper- gi oportet. Et cum ex- liccati fuerint, exinde oleo iterum infundi.

Colum. 6, 14, 6 & 7.

Celsus quidem tumen- ti ceruici herbam, quae vocatur *ama*, vt supra dixi, contundi, & im- poni iubet. Clauorum, qui fere ceruicem in- festant, minor molestia est: nam facile operan- ti lucerna instillatur. Potior tamen ratio est, custodiendi, ne nascan- tur, neue colla calue- scant, quae non aliter glabra fiunt, nisi cum su- dore, aut pluuia ceruix in opere madefacta est: itaque cum id accidit, veteri lateri later con- teritur, eoque introito priusquam disiungan- tur, colla conspergi o- portet: deinde cum id sicum erit, subinde oleo imbui.

Veget. emend.

Celsus quidem *tumen- ti* ceruici herbam, quae vocatur *ama*, (vt supra dixi) contundi, & im- poni iubet. *Clauorum*, qui ceruicem infestant, minor est cura. Nam facile sanantur per ar- dentem lucernam oleo instillato. Melius ta- men est custodire, ne na- scantur, *neue* etiam col- la caluescant, quae non aliter glabra fiunt, nisi cum sudore, aut pluuia ceruix in opere mades- cta est. Quod si accide- rit, puluere lateritio tri- to priusquam *disiun- gantur* boues, colla con- spergi oportet. Et cum *siccari* fuerint, *subinde* oleo infundi.

(1) *iumenti* (2) *ama* Samb. in marg. ex Cod. qui ad (3) hoc adnotat: *M. S. non habet.*

Audacior fortassis hoc in loco tibi videar, nisi in memoriam redeas, commu- nicasse te mecum litteras Humanissimi ac Solertissimi Viri Georgii nostri, in quibus ex vetustissimo Codice Florentino haec Vegetii particula descripta erat. Eas si relegas, continuo agnosces, quod verba alia in meliorem sedem resituerim, alia mutauerim, vnum vero etiam delcuerim, eius codicis autoritate esse factum cum Columella, cum Vegetio, cum re ipsa consentientis. Non dissiteor, habere, vt solent Codices, etiam quae discre- pent, velut in extremis verbis, *cum siccari fuerint, vino & oleo infundi.* Et vero, quan- quam superius caput cum hoc comparantibus non displicere fortasse possit haec ipsa scriptura; tamen vt vides, nolui huic vni Codici tantum tribuere in eo, in quo a

cacte-

caeteris, & a Columella diffidebat, vt *uino* in Vegetio scriberem. Sed contra, quod hic Codex *iterum* omittit, voce caret, quae non modo in Columella non est, verum in ipso, aut in Vegetio ne esse quidem potest, neuter enim ante dixerat, bobus sudore, aut pluuia madentibus adhibendum esse oleum, vt hic *iterum* imperare liccat. Atque vtinam ex eo Codice intelligi posset verum eius herbac nomen, quae vt editum est in Vegetio, appellatur *ama*, vt est in Sambuci exemplaribus, *auena*; vt in Commeliniana Editione Columellae, *habia*; vt vulgatio eiusdem Auctoris scriptura fert, *auia*, quam ego, non quod haberem, cur hanc magis probarem, sed ne in re incertissima a plerisque dissentirem, in praesentia secutus sum. Sed tu pro tua in Re Herbaria doctrina atque eruditione id videris. Illud quoque me in Columella dubium facit, quod iis verbis, *nam facile operanti lucerna infillatur*, neque satis respondent illa, quibus est vsus Vegetius, neque satis video quae subsit sententia, nisi forte apponi credam iis quae antecesserunt: *si ex toto propter ceruicis tumorem iugum recuset*, aut ex Vegetio ita rescribi posse, censeam: *nam facile sanantur lucerna infillata*.

§. 26.

Veget. 3, 4, 28 sq.

Si talum vel vngulam vomer laeserit, picem duram & axungiam cum sulphure & lana succida inuoluta, & candente ferro supra vulnus imposito (1) & vngito: quod remedium optimum facit, si elauum calcauerit, aut acuta vel testa lapide vngula pertunditur: quae tamen si altius vulnerata est, latius ferro circumciditur, ita inuritur, vt supra praecipi. Deinde ex parte calceata, per triduum aceto suffuso curatur. Quod si (2) vomer intrauerit, lactuca marina, quam Graeci (3) cyniolam vocant, admixto sale imponitur.

Colum. 6, 15, 1.

Si talum & vngulam vomer laeserit, picem duram & axungiam cum sulphure, & lana succida inuolutam candente ferro supra vulnus inuritur. Quod idem remedium optime facit excisa stirpe, si forte furculum calcauerit, aut acuta testa, vel lapide vngulam pertuderit, quae tamen, si altius vulnerata est, latius ferro circumciditur, & ita inuritur, vt supra praecipi: deinde sparteae calceata per triduum suffuso aceto curatur. Item si vomer crus sauciarit, marina lactuca, quam Graeci τριθυμάλαν vocant, admixto sale imponitur.

Veget. emend.

Si talum, vel vngulam vomer laeserit, picem duram, & axungiam cum sulphure, & lana succida inuoluta, & candente ferro supra vulnus imposito, & inurito. Quod remedium optime facit, si elauum calcauerit, aut acuta testa vel lapide vngula pertunditur: quae tamen si altius vulnerata est, latius ferro circumciditur, & ita inuritur, vt supra praecipi. Deinde sparteae calceata, per triduum aceto suffuso curatur. Quod si vomer crus vulnerauerit, lactuca marina, quam Graeci τριθυμάλαν vocant, admixto sale imponitur.

(1) & vno (2) crus vulnerauerit (3) trithymallum Samb. in marg. ex Cod.

Hanc ultimam emendationem Celsi [lib. 5 c. 7] etiam locus confirmat: *lac caprifici, vel lactucas marinae*, quae τριθυμάλαν a Graecis nominatur.

§. 27.

Veget. 3, 4, 29.

Subtriti etiam pedes eluuntur calefacta bubulina vrina. Deinde fauilla sarmentorum feruente calcare compellitur, & pice liquida cum oleo vel axungia (1) cornua eius vnguntur. Minus tamen claudant, si ab opere disjuncta

Colum. 6, 15, 1.

Subtriti pedes eluuntur calefacta bubulina vrina: deinde faeces sarmentorum inensae, cum iam ignis in fauillam recidit, feruentibus cineribus cogitur insistere, ac pice liquida cum oleo, vel axungia cornua eius linuntur. Minus

Veget. emend.

Subtriti etiam pedes eluuntur calefacta bubulina vrina. Deinde fauillam sarmentorum feruentem calcare compellitur &c.

Colum. emend.

Minus
ta-

Ttt ttt t

Etis frigida pedes lau-
entur.

(1) *superpone* Samb.
in marg. ex Cod.

tamen claudicabunt ar-
menta, si opere disiun-
ctis multa frigida lau-
entur pedes.

tamen claudicabunt ar-
menta, si ab opere dis-
iunctis multa frigida la-
uentur pedes.

Vegetius, an Librarii extremis in verbis, armenta omiserint, dubium est. Columellam vero non opere disiunctis, ut omnes, quantum meminimus, habent Editiones, sed ab opere disiunctis, ut alii in locis, ita in hoc quoque scripsisse, non videtur dubitandum. Illud in utroque auctore dubitationem affert legentibus; quod subtritis pedibus, esse cornua linenda dicuntur. Fuit cum suspicarer, praesertim Sambuci Codicibus hic variantibus, non cornua fortasse, sed coronae esse legendum, de quibus videlicet continuo a Columella [et totidem fere verbis a Vegetio quoque] mentio sit: & deinde suffragines, coronae, ac discrimen ipsum, quo diuisa est bonis vngula, veteris axungia defricetur. Mentio quoque de iisdem est in Columellae capite huius libri 29, ubi equum probat duris vngulis, & altis, & canicis, rotundisque, quibus coronae mediocres superpositae sunt; ut mirum sit, in latinis, etiam amplissimis lexicis hanc coronarum significationem prorsus desiderari, nisi quod Martinus sic attigit, quasi in bobus duntaxat, neque Columella, sed Vegetio Auctore, dicerentur. Et Vegetius quidem multo pluribus in locis [lib. 1 c. 13. 25. 26. 38. 56. lib. 2 c. 55. 58. lib. 3 c. 22], hoc significat coronas, & coronam memorat, & in iis lib. 2 cap. 54 quod in caput semel atque iterum inendum irrepsit persimile eius, quod hic subesse suspicabar. Nam inmentis, quae contractionem nervorum patiuntur in pedibus, sic ut planas vngulas in terram ponere non possint, cataplasma imponendum dicitur in omnibus cruribus, ante acopo perunctis ab auriculis usque ad genua, eoque non proficiente, malagma auriculis esse imponendum, quod, inquit, impones in alutam per dies plurimos omnibus pedibus. Nimirum evidens est, Librarios oscitantes a pedibus ad caput transcendisse, & pro articulis [quo nomine peculiariter Vegetius lib. 4 c. 1. 2 crurum partes designat, genua inter, & vngulas posuit, & ab his vncias 4 distantes] auriculis scripsisse. Verum ne hic quoque a coronis ad cornua eosdem temere transiisse, affirmarem, verba fecerunt Catonis [de re rust. c. 72]; quae tamen quemadmodum accipienda sint, ipse videris: Boves ne pedes subterant, priusquam in viam quoquam ages, pice liquida cornua infima vngito; nam cornua, praesertim infima, ipsae fortasse sunt vngulae: quod Palladii, aliorumque locis illustrari posse non ignoras.

§. 28.

Veget. 3, 4, 30.

Frequenter etiam vel ab asperitate itineris, vel in proficundo duritiam soli, aut obuiis radicibus, obolitatis conuellit armos. Quod cum acciderit, ex prioribus cruribus sanguis emittitur, si dextram ex sinistro. Et si vehementius utramque vitauerit, etiam in anterioribus cruribus venae solvuntur.

Colum. 6, 16, 1.

Saepe etiam vel gravitate longioris, vel cum in proficundo, aut duriori solo, aut obuiis radicibus oblitatis, conuellit armos. Quod cum acciderit, e prioribus cruribus sanguis mittendus est: si dextrum armum laesit, in sinistro: si laevum, in dextro: si vehementius utramque vitauerit, item in posterioribus cruribus venae solvuntur.

Veget. emend.

Frequenter etiam vel ab asperitate itineris, vel in proficundo, duritiam soli, aut obuiis radicibus oblitatis, conuellit armos. Quod cum acciderit, ex prioribus cruribus sanguis emittitur: si dextrum armum . . . ex sinistro: si Et si vehementius utramque vitauerit, etiam in posterioribus cruribus venae solvuntur.

Colum. emend.

Saepe etiam hoc vel gravitate longi laboris, vel in proficundo, duriori solo, aut obuiis radicibus oblitatis, conuellit armos &c.

Et si ex Columella praeclare intelligitur quid desit apud Vegetium; tamen quia eadem potuit non iisdem verbis dicere, idcirco lacunas malui consulto relinquere, quam temere supplere, praesertim cum Sambuci Codices nihil adiuuarent. ex quibus ad finem usque huius Vegetii capitis ne vnum quidem verbum in ora adscriptum est. Attamen pro *anterioribus* cruribus non dubitavi reponere *posterioribus*, cum iam de *prioribus* dictum esset, ex tota autem hac sententia liqueret, in neutro eorum crurum quae laesae arnis subiiciuntur, venae sectionem perniti. Cum autem prima haec Columellae verba ita, vt priore loco proposui, in caeteris, quas inspexisse memini, Editionibus deprauata sint, nisi quod in Iensoniana *longiore* est pro *longioris*; vna autem Iuntina emendatio hic esse videatur; hanc potius in emendatione placuit repraesentare, quam coniecturis meis indulgere. Hoc vnum ex caeteris retinui, *obluatus*, pro quo in Iuntina est *obluendo*, cum apud Vegetium illius, non huius vestigia in *obuolutatus* animaduertentem.

Veget. 3, 4, 31.

Perfractis vero cornibus, linteola sale, atque aceto & oleo imbuta ponuntur, superligatisque per triduum eadem infunduntur. Quarta die tantum axungia cum pice arida & cortice pini pari pondere imponitur, & ad vltimum cum iam cicatricem producant, subligo infricatur.

§. 29.

Colum. 6, 15, 2.

Praefractis cornibus linteola sale, atque aceto, & oleo imbuta superponuntur, ligatisque per triduum eadem infunduntur. Quarto demum axungia pari pondere cum pice liquida, & cortice pineo, leuigatoque imponitur. Et ad vltimum cum iam cicatricem ducunt, fuligo infricatur.

Veget. emend.

Colum. emend.

Praefractis cornibus linteola sale, atque aceto, & oleo imbuta superponuntur, ligatisque per triduum eadem infunduntur. Quarto demum *die* axungia pari pondere cum pice liquida & cortice pineo *laenigato* imponitur, & &c.

& ad vltimum enim iam cicatricem producant, fuligo infricatur.

Quod in Columellae editionibus deerat, ex Vegetio addidimus, *die*; redundans autem *que* induximus, praesertim cum in Iuntina legatur, & *cortici pineo leuigato lita*. Quae scriptura caeteroqui, si quid iudico, ab Auctoris mente aliena est, id quod Vegetius quoque monstrat. Neque enim Columella hoc dicit, axungiam, & picem, exceptas solido pini cortice, esse imponendas, sed axungiam, picem, eumque corticem pari pondere coniuncta. *Laenigatum* enim hic non est *positum*, sed, vt supra ostensum est, *delicentius contritum*, & in tenuissimum puluerem redactum. Tritum autem corticem pineum & in usu fuisse, & prodesse ad cicatricem inducendam, auctor est Dioscorides [de med. nat. l. 1 c. 74] & alibi [l. 2 c. 62] quoque confirmat Vegetius. Libenter praeterea mutassem *Praefractis* in *Perfractis* ex Vegetio, & in hoc vicissim ex Columella *pice arida* in *pice liquida*; sed nolui nimis fortasse audere.

§. 30.

Colum. 6, 17, 1.

Veget. 3, 4, 33. Serpentis quoque ietus mortiferus est hominibus, sed & minorum animalium noxium virus. Nam vipera & cecilia cum in pascuis bos improvide supercumbit, supercumbit, itumulo morsum imprimunt. Araneus quoque

Est etiam mortifer ius serpentis ietus, est & maiorum animalium noxium virus: nam & vipera & cecilia cum in pascua bos improvide supercumbit, laecilia onere morsum imprimit. Musque araneus

Veget. emend.

Colum. emend.

Serpentis quoque ietus mortiferus est hominibus, sed & minorum animalium noxium virus. Nam vipera, & cecilia, cum in pascuis bos improvide supercumbit, stimulo morsum imprimunt. Mus araneus quoque, quem

Est etiam mortiferus serpentis ietus, est & minorum animalium noxium virus: nam & vipera, & cecilia cum in pascua bos improvide supercumbit, laecilia onere morsum imprimunt. Musque araneus, quem

T et et c 2 Grae.

Grae.

quoque quem Graeci migalitem appellant, parui quidem corporis, non paruum solet inferre perniciem.

raneus, quem Graeci εντάλαε appellant, quamvis exiguis deniibus, non exiguum pestem molitur.

Graeci μυγαλιν appellant, parui quidem corporis non paruum solet inferre perniciem.

Graeci μυγάλην appellant, quamvis exiguis deniibus, non exiguum pestem molitur.

De hisce emendationibus satis a me scriptum est ad Cl. Facciolum, nisi quod nescio quo pacto non addiderim, Rob. Stephano Petrum Victorium, [Annot. ad Colum.] qui ante ipsum, in veteribus Columellae exemplaribus scriptum esse *μυγαλιν*, animadvertit, hancque esse veram scripturam, ostendit. Commeliniana quoque editio, quam eo tempore nondum videramus, sic habet. Caeterum in tribus illis, quas postea consulimus, vetustioribus editionibus pro *mortifer iis* est *mortiferus*, quod & Vegetius retinuit. Sic sane magis placet, neque illud *iis* erat quo referres. His de causis repositum est a nobis *mortiferus*.

§. 31.

Veget. 3, 4, 33 sq.

Verum viperac venenum depellit, supra tumorem, qui insatur ex ictu, scarificatio ferro facta, ita ut herba quam personarum vocant, imponatur tria cum sale. Creditur radix si confusa conatur, vel filer montanum reperitur, & trifolium symonianum, quod fragosis locis efficacissimum nascitur, odoris gravis, bitumini similis, propter quod a Graecis asphalton appellant, nostri autem praeputer figuram acutum trifolium vocant.

Colum. 6, 17, 1 & 2.

Venena viperac depellit super scarificationem ferro factam herba, quam vocant personatam, tria & cum sale imposita. Plus etiam eiusdem radix confusa prodest: vel symonianum trifolium, quod inuenitur confragosis locis efficacissimum traditur, odoris gravis, neque absimilis bitumini, & idcirco Graeci eam *ασφάλτον* appellant, nostri autem propter figuram vocant acutum trifolium.

Veget. emend.

Verum viperac venenum depellit supra tumorem, qui insatur ex ictu, scarificatio ferro facta, ita ut herba, quam *personatam* vocant, imponatur tria cum sale. Creditur radix — — si confusa *ponatur*, vel filer monianum reperitur, & trifolium *symonianum*, quod fragosis locis efficacissimum nascitur, odoris gravis, bitumini similis, propter quod a Graecis *asphaltion* appellatur, nostri autem propter figuram acutum trifolium vocant.

In Vegetio malui intelligi quid deesset, quam aliis fortasse ac ipse scripserat, verbis supplere. Non possum tamen animum inducere, ut credam, ita reliqua scripta esse a Vegetio, vt ego, exigens ad Columellam, rescipissi. Nam ne ipsum quidem Columellam integrum hoc in loco esse, existimo. Primum verba, vt nunc quidem distincta sunt, inter se non cohaerent. Sed fac, ita nos distinguere, *prodest. Vel symonianum trifolium, quod*, aut etiam sic, *prodest, vel symonianum trifolium. Quod*. Iam quaero, *symonianum* istud quid sit? nomenne quo id trifolium a Latinis appellabatur? Hi vero, vt mox subiicitur, & Scribonius [Compof. med. 163. 165] suo ipse exemplo confirmat, *acutum* vocabant, Graecos secuti, qui vt docet Dioscorides [de med. mat. l. 3 c. 106] aut certe idem Scribonius, *ἐχτροειφύλλον* etiam dicebant. At enim, vt apud Graecos, sic quoque apud Latinos, plura potuit habere nomina, & fortasse [quae coniectura est Rhodii Not. ad Scribon. Compof. 163] a Syme insula, Straboni [de situ orb. l. 14] & Plinio [Nat. Hist. l. 5 c. 31] non ignota, Symonianum est nuncupatum. Quasi vero conflaret, in ea insula plurimum pronuisse, aut eius facultates ibi primum esse animaduertas. Quae duo quando penitus igno-

Ignorabantur, & eius origo nominis sic cuiusquemodi ratione quaerebatur: mirum est, non fuisse pariter repetitam, aut ab inuentore aliquo Simone, aut ab eo Galilaeae vico, quem Simoniana, ut auctor est Iosephus, [in vita sua] dicebant, praefertim cum in Commeliniana editione ita sit scriptum, *Simonianum*, aut denique a Simo illo Medico, quem cum saepe auctorem libro primo laudat Plinius, tum vero libro 21 cap. 21, de trifolio nominatum quaedam indicat tradidisse; nisi forte ibi pro *Simus quoque medicus*, legendum est, *Scimus quoque ex Medicis*; certe alios qui, *ex Medicis*, alios qui, *e Medicis* legerent, fuisse, video. Quodsi coniecturis est indulgendum; vide, quales, an Columella scribere ad hunc modum poterit: *Plus etiam eiusdem radice confusa prodest, vel siler montanum. Trifolium, quod invenitur confragosis locis, efficacissimum traditur, &c.* Certe hic verborum ordo lectorem non moratur; quod autem *simonianum* resoluitur in *siler montanum*, hae sunt causae. Primum sic esse visum accipio [vid. Martini Lexic. Philol.] etiam Hadriano Iunio eruditissimo viro. Deinde apud Vegetium, hunc ipsum Columellae locum exscribentem, est *siler montanum*. Denique *siler montanum*, auctore Dioscoride [l. 3 c. 51] prodest contra *serpentinum iclus*, si modo *λεγυστικόν* Dioscoridis idem est quod *siler montanum*. Sed quoniam cum plerisque Rei Herbariae Doctoribus hoc potes negare, imo cum Ioanne Ruellio [de nat. stirp. P. 2 c. 146. l. 3 c. 42] fortassis contendere, hoc nomen ipsum, *siler montanum* non ante natum, quam aliqui selsi Massiliense a *mollis* Virgilii [Georg. l. 2 v. 12] *silere* distinguere voluerunt, quod *arboris genus* esse, tradidit Seruius [in locum cit.]; idcirco vide, praefertne *sil*, aut *sile montanum* rescribere. Silis enim mentionem faciunt inter alias, quas *aromaticas* nostri vocant, herbas tum Scribonius [comp. med. 126], tum Celsus [de medic. l. 5 c. 25. Sect. 3 c. 23. Sect. 1 & 3], & hic quidem semel, atque iterum in Antidotis, quanquam in Antidoto Mithridatis Almelonee-nius ediderit *Sileris*; ut Plinium [Nat. Hist. l. 24 c. 19] recteiam, qui *seruch silis* secundum vulgatum quidem lectionem, & Festum [de verb. vet. signif. l. 17], qui *vinum sili conditum* memorauit. Sed praeternittere non possum Apicium [de arte coquin. l. 4 c. 4. l. 5 c. 5. l. 1 c. 34. l. 3 c. 5], in quo non modo *sil strictum*, & *silis gallici*, sed & diserte *sil montanum*, *silphium*, *mentham siccam* legunt Humelbergius, atque Listeris. Huc adde Vegetium nostrum hoc ipso libro [c. 27 & 40] *radicem panacis, sil gallicum*, in medicaminibus ponentem, vel pariter *dancii, silis gallici, abrotani, spicae nardi, sinoantis* [fortasse *Schoenianthi*, ut ex cap. 59 lib. 1 ubi *scinoanthos*] mentionem facientem, alibi [lib. 4 in fin.] etiam *porri scellui, porcel*, [leg. ex l. 1 c. 57 *portulacae*] *sil gallici, thus, apium*; ut est editum; scribentem. Illud coniecturae nostrae huic videtur repugnare, quod in Vegetio ita scriptum est, *vel siler montanum reperitur, vel trifolium simonianum*; ut si in Columella *sil montanum* deesse, contendere velimus, aliquid fortasse agamus; si vero *simonianum* in *sil montanum* esse mutandum, hunc laborem frustra sumamus. Equidem librarios scio haud raro voces paulo ante scriptas perperam iterasse, quas deinde alii cum haud frustra positas crederent, easdem tamen esse non posse, intelligerent, mirandum in modum corruperunt. Id hic quoque accidere potuisse, dicerem, vel potius aliquem ex iam deprauatis Columellae exenplaribus in ora adscripsisse *simonianum*, quod deinde inter ipsa Vegetii verba receptum sit; hoc, inquam, dicerem, nisi coniecturam nollem alia coniectura confirmare. Itaque haec omnia in eam partem accipias, qua ad veri similitudinem magis accedere, existimaueris. Vel potius ut scientiae herbariae es consultissimus;

mus; ediffere mihi quid istud sit trifolium symonianum. Id ubi intellexero, continuo omnes coniecturas quam libenter abiciam.

§. 32.

Veget. 3, 4, 35.

Huius herbae succus cum vino faucibus infundatur, atque ipsa folia cum sale trita imponantur in plagam. Quod si viridem minime reperiunt, semina eius collecta & trita dantur ad potandum cum vino. Radices quoque eius cum succo caulium tritae, addita hordeacea farina & sale, cum aqua malsa scarificationi superponuntur.

Colum. 6, 17, 3.

Huius herbae succus vino mistus infunditur faucibus, atque ipsa folia, cum sale trita malignatis more, scarificationi intenditur: vel si hanc herbam viridem tempus anni negat, semina eius collecta & laeuigata cum uiuo dantur potanda, radicesque cum suo caule tritae, & farina, & sale commistae ex aqua malsa scarificationi superponuntur.

Colum. emend.

Huius herbae succus vino mistus infunditur faucibus, atque ipsa folia cum sale trita malagmatico more scarificationi intenduntur: vel si hanc herbam viridem tempus anni negat, semina eius collecta, & laeuigata cum vino dantur potanda.

Susplicari licet, rescribendum esse in Vegetio pro *succo caulium* id quod in Columella est, *suo caule*, praesertim si recte apud hunc scriptum est *radicesque*, ut haec videlicet omnia tunc imperari intelligamus, cum *hanc herbam viridem tempus anni negat*.

In Columella quoque an desit *hordeacea*, dubium est. Sane Celsus [de Medic. I. 5 c. 27 sect. 8] in Chersydri & Cerastris ictu, hordeaceam farinam vulnere imponit, eandemque Paulus [de Re Med. I. 5 c. 12] in ipso de quo sermo hic est, viperarum ictu, quod & Vegetius noster iterum facit libri huius capite 79, ubi pro *sphalangii* [ut etiam cap. 77] est legendum *phalangii*, quem errorem ex capite quidem & Sambuci Codices sustulerunt. Caeterum quae emendauimus in nostris ad Facciolum literis memorantur. Pleraeque, & in his vetustiores Editiones, ac Commeliniana, *folia* habent; haec quoque, sed cum paucioribus, *vino*; Iensoniana, & vetustiores aliae, *incidunt*, ut vel ipsa literarum vestigia confirmant *intenduntur*.

§. 33.

Veget. 3, 4, 35.

Est etiam praesens remedium si fraxini cacumina tenera conteras cum sextariis vini quatuor vel olei, expressumque succum faucibus infundas. Itemque cacumina eiusdem arboris cum sale trita lacis naribus superponas. Caeliciae enim morsus tumorem, suppuratumque generat. Idemque facit muris aranei.

Colum. 6, 17, 4.

Est etiam praesens remedium si conteras fraxini tenera cacumina quinque librarum cum totidem vini, & duobus sextariis olei, expressumque succum faucibus infundas. Itemque cacumina eiusdem arboris cum sale trita lacis parti superponas. Caeliciae morsus tumorem suppurationemque molitur. Idem facit etiam muris aranei.

Veget. emend.

Itemque cacumina eiusdem arboris cum sale trita lacis partibus superponas, Caeliciae morsus &c.

Et quae mutauimus, & quod deluimus, verbum, sententia ipsa Vegetii, & Columellae comparatio mutanda, delendumque ostenderunt. Comparatio haec ipsa suspici-

suspicionem iniicit, alia esse in Vegetio partim mutanda, partim addenda. Fieri etiam potest, ut in Columella sit legendum, *cacumina pond. quinque librarum*. Sed de his nihil in praesenti constitimus.

Veget. 3, 4, 36 sq.

Sed ceticiae morsus sanatur, si acu aerea locum laesum compungas, & creta cimolia ex aceto oblinis: Muris vero perniciem, si animal ipsum oleo mersum neces, & plagam dentium ex eodem confrices. Quod si non fuerit, contritum cuminum cum picula & axungia, vt similitudinem malaganae habeat, impositum plagae perniciem submouet. Quod si antequam tumor discutiatur suppuratio fuerit generata, optimum est ignea lamina vel cauterio collectionem aperire, quidquid vitiosum est, immere, atque ita cum liquida pice & oleo inlinere. Quodam viuum murem araneum creta figulari circumdant, & colla boum suspendunt, morsusque ipsius bestiae submouent.

§. 34.

Colum. 6, 17, 4, 5 & 6.

Sed illius sanatur noxa subula aenea, si locum laesum compungas, cretae cimolia ex aceto linis. Mus perniciem, quam intulit, suo corpore luit: nam animal ipsum oleo mersum necatur, & cum imputruit, conteritur eoque medicamine morsus muris aranci linitur. Vel si id non adest, humorque ostendit iniuriam dentium, cuminum conteritur, eiue addicitur exiguum picis liquidae, & axungiae, vt lentorem malagmatis habeat. Id impositum perniciem commouet. Vel si antequam tumor discutiatur, in suppurationem conuertitur, optimum est ignea lamina conuersionem rescare, & quidquid vitiosum est, immere, atque ita liquida pice cum oleo linire: solet etiam ipsum animal viuum creta figulari circumdari: quae cum siccata est, collo boum suspenditur: ea res innoxium pecus a morsu muris aranci praebet.

Veget. emend.

Sed ceticiae morsus sanatur, si acu aerea locum laesum compungas, & creta cimolia ex aceto oblinas: Muris vero perniciem, si animal ipsum oleo mersum neces, & plagam dentium ex eodem confrices. Quod si non fuerit, contritum cuminum cum pice liquida, & axungia dec.

Saepeus malo, timidum me tibi, quam audacem videri, velut hic. Nihil enim adhuc mutare me vides in Columella, etsi ex mea ad Facciolum epistola intelligis, me illuc ferri vt credam, pro *humorque ostendit*, legendum esse, *tumorque ostendit*; pro *perniciem commouet*, *perniciem submouet*; pro *conuersionem rescare*, *collectionem rescare*. Quid in Vegetio? Num censas, quae non attigi, ea mihi omnia probari? Ipse non finit Vegetius. Nam capite huius libri 82, cuius haec aduersus murem araneum medicamenta sic iterauerit, vt id, atque alia pariter iisdem de rebus eodem in libro capita me interdum subdubitare coegerint, an haec priora, de quibus agimus, Vegetii sint; cuius igitur haec medicamenta iterauerit; primum docet, murem in eo oleo quo merus est, in putredinem verti oportere; vt conicere proclius sit, neque id hoc in loco omisisse, vbi apertius describebat Columellam. Tum iubet, *cuminum tritum cum pice liquida axungiaque misceri*, & ad *spissitudinem malagmatis coqui*, vt hic quoque suspicari liceat, *similitudinem malagmatis* in *spissitudinem malagmatis*, quam Columella vocat *lentorem*, esse mutanda: attamen Vegetius eum aliis libris [l. 2 c. 50. 51. l. 3 c. 20. 21] tum quarto [c. 15. 17. 20. 21. 23. 24. 27] saepe *malagmatis*, item [l. 4 c. 27] *malagmam coctam* scribit, vbi *coctam* videtur legendum; nam supra [l. 4 c. 17. 23] alias proposuerat *crudas*. Pice autem liquida minus dubitari re-

scribere pro *picula*, & *cimolia* pro *cimolea*; saepius enim alibi [l. 1 c. 13. l. 2 c. 8. 29. 32. l. 3 c. 8] sic recte scribit, vt emendaui; itaque etiam in superiore capite, vbi editum est: *Aures vero scissae picula oleoque curantur*; non modo *pice liquida* reponendum arbitror, verum etiam in respondentibus verbis Columellae [l. 6 c. 7]: *At ferro rescissae melius pice, & oleo curantur*, suspicor, *liquida* esse addendum: eademque illa emendatione vtendum in quatuor praeterea alitis Vegetii locis [l. 2 c. 24. 46. l. 3 c. 70. 71] in quibus scriptum est *picula*. Deinde eodem illo capite 82 suppurationem *lamina ferrea eandem aperientem esse*, scribit; vt hic videantur *igneae lamina*, vel *cauterio* non esse sine *glossmate*. Denique cretam *suspendendam in collum* dicit; vt nisi hic *collo boum* ad Columellae exemplum rescribere placeat, legi minus vitiose possit *in colla boum*, vbi *colla boum* vitiosissime legitur, neque res sic plane, vt a Columella, traditur, cum ibi contra desideres nihil.

§. 35.

Veget. 3, 4, 39 sq.

Oculorum vitia plurima in illis sanantur. Nam siue intumuerunt, aqua multa triticea farina conspergitur & imponitur, siue album in oculo est, salis fossilis Hispani, vel armeniaci, vel cum melle permixti vitium extenuant. Idem praestat triticae seipiae testa, & per fistulam oculo ter in die insufflata. Prodest etiam radix, quam Graeci *silpion* vocant, nostri autem *laserpitium*, huiusmodi quantum volueris ponderis cum decima parte salis armeniaci, & cum fistula oculo insufflas. Quae radix trita & cum oleo lentisci mixta vitium expurgat. Si genae humorem profundunt, lacrymisque visus confunditur [quam epiphoram vocant] polenta ex hordeo multae aquae confersa super genas superciliaque imposta reprimat humorem. Pastinaca quoque agrestis, quam armoneaceam vocant, cum melle trita oculorum sedat dolorem.

Colum. 6, 17, 7 & 8.

Oculorum vitia plurimumque melle sanantur: Nam siue intumuerunt, aqua multa triticeae farinae conspergitur, & imponitur, siue album in oculo est, montanus sal Hispanus, vel Ammoniacus, vel etiam Cappadocum minute tritum, & immixtum melli vitium extenuat: facit idem trita seipiae testa, & per fistulam ter die oculo inspirata: facit & radix, quam Graeci *silapion* vocant, vulgus autem nostra consuetudine *laserpitium* appellat: huius quantumque ponderis decem partes salis ammoniaci adiciuntur, eaque pariter trita oculo similiter infunduntur, vel eadem radix contusa, & cum oleo lentisci inuncta vitium expurgat: epiphoram suppressit polenta confersa multa aqua, & in supercilia, genaeque imposita, pastinacaeque agrestis semina, & succus armoraceae, cum melle conlinita oculorum sedat dolorem.

Veget. emend.

Oculorum vitia plurima in illis melle sanantur. Nam siue intumuerunt, aqua multa triticea farina conspergitur, & imponitur: siue album in oculo est, salis fossilis Hispani, vel armeniaci, vel Cappadocum cum melle permixti vitium extenuant. Idem praestat trita seipiae testa, & per fistulam oculo ter in die insufflata. Prodest etiam radix, quam Graeci *Silphion* vocant, nostri autem *laserpitium*: huiusmodi quantum volueris ponderis cum decima parte salis armeniaci . . . & cum fistula oculo insufflas. Quae radix trita, & cum oleo lentisci mixta, vitium expurgat. Si genae humorem profundunt, lacrymisque visus confunditur [quam epiphoram vocant] polenta ex hordeo multa aqua confersa, super genas, superciliaque imposita, reprimat humorem. Pastinaca quoque agrestis, . . . : quam armoneaceam vocant, cum melle trita, oculorum sedat dolorem.

Hic quoque in Vegetio praeflare credidi, quae desiderantur, per lacunas indicare, quam andacter supplere. Quod *salis armeniaci* pro *ammoniaci* reliqui; consulito feci, ne *salis armoniaci*; sic enim saepius apud Vegetium est scriptum; reponerem,

med:

mendum videlicet pro mendo substituens. Prima inter verba *melle* addidi, quod flagitabat sententia, quanquam pertinaciter non negauerim, quod nunc *in illis* scriptum est, scriptum fortasse sic fuisse *vi mellis*. In proximis adieci id quod manifesto desiderabatur, *Cappadoci*, scripturus *Cappadoci*, nisi Vegetius alibi [l. 1 c. 20] scripsisset *salis capadocis*, vel potius *cappadocis*, ut a Sambuco editum est. Postrema autem inter verba lacunam reliqui propterea quia ut pro suo arbitrio Vegetius non omnia quae Columella, tradere ad eundem modum voluerit; certe usque adeo dissentire in re manifesta non potuit, ut *pastinacam* agrestem, quam ille ut ab *armoracea* diuersam posuerat, *armoraceam* vocari, diceret; quando sylvestrem, non *pastinacam*, sed *raphanum*, tum Dioscorides [de Med. Mat. l. 2 c. 106] tum Plinius [Nat. Hist. l. 19 c. 5] ipse, *armoraciam* ab Romanis appellari, testantur. Neque minus diserte Palladius [de re rust. l. 11 c. 11 f. 4] *armoraceam*, inquit, *transferemus ad culta, ut melior fiat, nam hanc agrestis est raphanus*. Itaque si nolimus, Vegetium omnino ad Columellam exigere; at illud tamen coniicere, aequum est, ipsum, *Pastinaca quoque agrestis, vel quam armoracea vocant*, aut alia huiusmodi ratione scripsisse, qua videlicet *pastinacam* ab *armoracea* se discernere, ostenderet.

In Columella fortassis plerumque est mutandum in pleraque. Fortasse & *decem partes salis ammoniaci* adiciuntur in *decima pars salis ammoniaci adieitur*. Certe Aëtius [Tetrab. 2 Serin. 3 c. 38] cum aduersus albugines plura commemorasset, ad extremum, sal ammoniacum, tanquam *fortissimum pharvacum*, posuit; Vegetius autem utramque hanc emendationem praemonstrat.

§. 36.

Veget. 3, 4, 43.
Odor quoque cimicil super carbones impositi ubi sanguisugam afflauerit, euellit a vulnere.

Colum. 6, 18, 2.
Poscit etiam per fistulam deusti cimicis nidor immitti, qui ubi superponitur igni, fumum emittit, & conceptum nidorem fistula vsque ad hirudinem perfert, isque nidor de pellis haerentem.

Veget. emend.
Odor quoque cimicis super carbones impositi, ubi sanguisugam afflauerit, euellit a vulnere.

Vt de cymino nihil istiusmodi legisse memini, sic vicissim Dioscoridem [l. 2 c. 33], Plinium [l. 29 c. 4], Galenum [de Simpl. med. Facult. l. 11], Auicennam [Canon. l. 2 tr. 2 c. 270. & l. 3. fen. 9 c. 7] scio vim cimicum contra deuoratas hirudines memorare, imo Auicennam, & Auctorem libri tertii de medicamentis quae ad manum sunt, cap. 103. laudare cimicum fumum ad sanguisugam haerentem gutturi, ut hic Columella, & Vegetius ponunt, excutiendam.

§. 37.

Veget. 3, 4, 44.
Machina quoque describenda est fabrica, qua conclusa cuiusvis generis iumenta bouesque curantur, ut & iutus ad pecudem medendum accessus sit, nec luctando quadrupes aut mem-

Colum. 6, 19.
Sed & machina fabricanda est, qua clausa iumenta bouesque curantur, ut & propior accessus ad pecudem medentibus sit, nec in ipsa curatone quadrupes reluctando remedia relucet;

Veget. emend.
Machinae quoque describenda est fabrica, qua conclusa cuiusvis generis iumenta, bouesque curantur, ut & iutus ad pecudem medendum accessus sit, nec luctando quadrupes aut mem-

Vuuuuuu

membra conuxit, ac sic remedia depulset. Roborecassiles constringit, solum, quod in longitudine nouen pedes debet habere, in altitudine pars posterior duos semipeden: Pars uero quae ad priora animalium pertinet quatuor pedes: texturur iia ut uelum in candani ductum non possit exire. Sed a parte posteriori paululum latiore, a priore strictiore machinam compingi oportet. Cui transferuntur trigillum ad modum iugis confirmandum est, ad quod equorum capita uel bouum cornua religantur. Nam reliquum corpus ad temones socios uel sumibus allicetur, ut inuamentum praestetur ad mementis arbitrium.

spuat: est autem talis
machinae forma, robo-
reis axibus compingi-
tur longum, quod habet
in longitudinem pedes
nouem, & in latitudi-
nem pars prior dupondi-
um femissem, pars
posterior quatuor pe-
des: huic fuso septem-
pedum pedum fipites re-
cti ab utroque latere
quaterni applicantur:
si autem in ipsis qua-
tuor angulis axiui sunt,
omnesque transuersis
sex temonibus quasi va-
cerat inter se ligantur,
ita vt a posteriore parte
quae latior est, veluti in
cauem quadrupes pos-
sit induci, nec exire alia
parte prohibentibus ac-
ueris axibus: primis
autem duobus statumi-
bus imponitur firmum
ingum, ad quod
iumentis capistrantur,
vel bouem cornua reli-
gantur, vbi possunt etiam
numelli fabricari,
gulis ceruix teneatur: et
pars obligatur, fceque in

uembra connexet, aut
remedia refuat. Robo-
reis affibus compingis
solum, quod in longi-
tudinem nouem pedes
debet habere, in la-
titudinem pars pri-
or duos, semi-
pedem, pars uero
quae ad posteriora
animalium pertinet,
quatuor pedes
textur
ita, ut uelut in canem
ductum, non possit exi-
re. Sed a parte pos-
teriori paululum altiore,
ut a priore strictiore
machinam compingi o-
portet. Cui transuer-
sum rigillum ad modum
iugi etc.

Sicubi in emendando Vegetio auidax fui, hic certe fui. Quamobrem acris haec omnia perpendas velim, antequam probes. Et primum quod *compingendum*, vel, si maius ex alio Columellae loco in capite huius libri tricesimo, *conferendum* aiebat *solum*, quod in longitudinem novem pedes debet habere, in altitudinem pars posterior duos, *semipedem*, pars vero quae ad priora animalium pertinet, quatuor pedes, conferas, quaeso, cum Columella hic definiente: quod habet in longitudinem pedes novem, & in latitudinem pars prior dupondium semissem, pars posterior quatuor pedes. Continuo intelliges, quae apud hunc de latitudine, apud illum de akitudine, & quae apud hunc de priore parte, apud illum de posteriore conscribi. Eaedem enim sunt utrobique mensurae; nam dupondium etiamsi cum Iensoniana editione hic mutare nolis in *dipodium*, nostri a Columella pro duobus pedibus vsurpari non modo, libro 4 cap. 1 f. 3 & lib. 3 cap. 13 f. 5 vt a Beroaldo [Enarrat. in Columell.], & Turnebo [Aduers. l. 3 c. 18] adnotatum est, verum etiam alibi, & praesertim haud semel lib. 21 cap. 2. nec mirum, quando libro 5 cap. 1 vtitur passum quibuslibet assis partibus in geometricis dimensionibus. Quae cum ita sint; aut Columella ad Vegetium, aut hic ad illum est exigendus. Sed Columellam, cuius scripta multo integriora quam Vegetii, ad nos pervenire, ad hunc exigere par non est, nisi vbi res ipsa, & apertissima menda flagitent: quod in hoc quidem loco minime accidit. Agitur enim de soli conscribendi mensuris, vt post longitudinem, latitudinem definire necesse sit; non altitudinem, quae hic non ad solum, sed ad totam pertinet machinam, & paulo post

a Columella definitur per stipites septenarium pedum: quae descriptionis pars ibi in Vegetio desideratur, ubi nos lacunam reliquimus, in qua & de iis stipitibus, & de temonibus, qui infra commemorantur, opportunus fuit dicendi locus. Praeterea fac, quae Vegetii proposuimus verba, ea emendationis non egere; quaero, fatiusne altamachina sit quae a posteriore parte ne ad tres quidem pedes extollatur? Certe Columella [7. 9. 10], non iam de bobus, sed de suibus sermonem habens, *haras construendas esse*, docuit in *altitudinem pedum quatuor, ne sur transilire septa queat*. At enim de latitudine verba infra facit Vegetius. Ea videlicet, quae [nisi vt a nobis, aut alia aliqua eiusmodi ratione emendentur] tolli praestet, quam relinqui. Neque enim satis mensuram definiunt; nisi forte sic intelligas, vt uachinam *paululum* quatuor pedibus vt a tergo *latiorem*, sic a fronte *strictiorem* significant: quod num Columellae, atque adeo Vegetii sententiae satisficiat, tu videris. Cacterum postrema verba consulto non attigi. Nam pro *socios vel funibus* rescribere *loris, vel funibus* [vt est cap. 18 *lorum, vel funes*] non ita necesse est, vt est *socios* pro mendo agnoscere. Fortasse etiam pro *iunamentum* reponendum est *iumentum*, vel *immutum*, vel vtrumque.

In Columella crediderim pro *numelli* esse legendum *numellae*; nam neque aliter se legere hic ostenderunt Adrianus Turnebus [Aduersar. l. 23 c. 21], & Georgius Alexandrinus [Enarrat. priscar. voc. Auctor. R. R.], neque alium praeterea locum proferri video, quo vox *numelli* confirmetur. Non ignoro, in Basilii Fabri Thesaurio caput quoque 8 libri 7 f. 6 Columellae sic indicari, vt videri possit in eo pariter scriptum esse *numelli*. Verum ita ibi scriptum est: *Nonnulli antequam pecus numellis inducant, virides pineas nucas in mulctram demittunt &c.*

Haecenus Vegetii tertium & quartum caput libri tertii cum sexto, & tredecim insequentibus libri sexti Columellae comparauimus. Nunc age, cum parte etiam tricesimi initium quadragesimi quinti libri secundi comparemus.

Veget. 2, 45. 1.

Si (1) armus laesus erit, in medio crure (2) utraque soluentur venae, & puluerem thuris cum eo qui prostruit sanguine copiosissime immisto armi linantur. Quodsi plus proluet quam necesse sit, stercus ipsius iumentis fluentibus imponitur venis & fasciis alligatur.

§. 38.

Colum. 6, 30, 6.

Si armus laeserit, aut sanguinem demiserit, medio fere in utroque crure venae soluantur, & thuris polline cum eo, qui prostruit, sanguine immisto armi linantur, & ne plus iusto eximariatur, stercus ipsius iumentis fluentibus venis ad motum fasciis obligetur.

Veget. emend.

Si armus laeserit, in medio crure utroque soluantur venae, & puluere thuris cum eo qui prostruit, sanguine copiosissime immisto armi linantur &c.

Colum. emend.

& ne plus iusto eximariatur, stercus ipsius iumentis fluentibus venis admotum fasciis obligetur.

(1) *armus laeserit* (2) *utroque* Samb. in marg. ex Cod.

Secundam Vegetii emendationem illud etiam comprobatur quod, ipsum cum 16 capite Columellae conferentes, supra vidimus, secundas videlicet esse venas non in crure, sed in cruribus, ubi non alter armus, sed ambo laesi sunt; quamquam id ibi in posterioribus cruribus imperatur,

Columellae autem, alias etiam indicata a nobis, emendatio usque adeo necessaria, atque evidens est, ut minime opus sit eius confirmandae gratia ad Rob. Stephani Editionem trium praeterea antiquarum, & Commelinianae quoque auctoritatem adiungere.

§. 39.

Veget. 2, 45, 2.

Postero quoque die quasi apoforesis fit, & ex eisdem locis sanguis detrahitur (1) atque similis in omnibus cura procedit. Ab hordeo abstinebitur, foeno sustentabitur exiguo per triduum. Deinde (2) porri tres cyathos olei heminam miscbis, & per cornu faucibus infundetur. Post (3) sextum diem lente ingredi cogatur, & cum ambulaverit, mittatur in piscinam vel flumen aut mare, ut natet, cum sparcia & pannis victo pede.

Colum. 6, 30, 7.

Postero quoque die ex iisdem sanguis detrahitur, eodemque modo curetur, ordeoque abstineatur exiguo foeno dato. Postridie deinde usque in diem sextum porri succus instar trium cyathorum mistus cum olei hemina faucibus per cornu infundatur. Post sextum diem lente ingredi cogatur, & cum ambulaverit, in piscinam demitti cum conveniet, ita ut natet.

Vegetius emend.

Postero quoque die quasi apophoresis fit, & ex iisdem locis sanguis detrahitur, atque similis in omnibus cura procedit. Ab hordeo abstinebitur, foeno sustentabitur exiguo per triduum. Deinde succi porri tres cyathos, olei heminam miscbis, & per cornu faucibus infundetur. Post sextum diem lente ingredi cogatur, & cum ambulaverit, mittatur in piscinam, vel flumen, aut mare, ut natet, cum sparcia, & pannis victo pede.

Vbi (2) ibi habet [*succi*] sic Inter vncos Editio Sambuci, qui notat in margine ad (1) & (3) *M. S. non habet.*

Vegetius libro etiam tertio capite 25 f. 4 ita uti hoc in loco est locutus. Nam vbi hydropico periconium [leg. peritonaenu] ipsum pun gere, & per fistulam humoris partem extrahere iussit, tum haec subiicit: *Alia vel tertia die apoforesim* [Samb. Cod. *apophoresim*] *quasi facturus, denuo fistulam appones, humorem eiicies, donec partes totae exiccet, vel per partes totum exiccet, ut Sambuci habent Codices.* Caeterum dubitari licet, siue Vegetius ex Columella, an vero hic ex illo emendandus, vbi Vegetius habet: *foeno sustentabitur exiguo per triduum.* Deinde; Columella autem sic: *exiguo foeno dato. Postridie deinde;* Iensoniana Editio, & Iuntina ad hunc modum: *dato. Post triduum deinde.* Quae Columella in hoc capite adiungit, ea Vegetius non persequitur. Hoc si faceret, haud inutile fortasse esset haec verba comparare: *Manus vincta inseritur aluo, & obfessi naturales exitus adaperiuntur, exentoque fereore posita cunila bubula, & herba pedicularis cum sale trita, & decocta melli miscetur, atque ita facta collyria subiiciuntur.* Hic ego pro posita arbitror postea esse rescribendum.

Cum autem Vegetius in secundo capite libri tertii etsi non omnia, haud pauca tamen ex Columella descripserit; duo huius generis loca, quorum alterum Columella ex Catone [de Re Rust. c. 103], alterum ex Celfo assumit, conferamus.

§. 40.

Veget. 2, 2, 11.

Ad interna autem curanda praecipue amurea creditur salutaris, si tantundem aquae miscas,

Colum. 6, 4, 4.

Maxime tamen habetur salutaris amurea, si tantundem aquae miscas, & ea pecus inste-

Veget. emend.

Ad interna autem curanda praecipue amurea creditur salutaris, si tantundem aquae miscas,

fecas, & animal bibere confuecat. Sed quia licet sitiat, potum salit diat ignotum, primo cibi asperguntur, deinde aqua exigua portio medicatur, ad vltimum pro mensura miscetur, & vsque ad saturitatem siti-entibus datur.

fecas: quae protinus dari non potest: sed primo cibi asperguntur: deinde exigua portione medicatur aqua, mox pari mensura nulla datur ad satietatem.

fecas, & animal bibere confuecat. Sed quia licet sitiat, potum *salit diat* ignotum; primo cibi asperguntur, deinde aqua *exigua portione* medicatur, ad vltimum *pari* mensura miscetur, & vsque ad saturitatem siti-entibus datur.

Veget. 3, 2, 29.

Visci folia cum vino trita defunduntur in nares.

§. 41.

Colum. 6, 5, 5.

Cornelius Celsus etiam visci folia cum vino trita per nares infundere iubet,

Veget. emend.

Visci folia cum vino trita defunduntur in nares.

§. 42.

Locum pariter quem Columella libro eodem sexto capite 29 l. 4 sq. ex Varro [de Re Rust. l. 2 c. 7 l. 2 & 3] Varro autem ex Aristotele [de Hist. Animal. l. 6 c. 22], Plinius [Nat. Hist. l. 11 c. 37] deinde fortasse ex his omnibus, Palladius [de Re Rust. l. 4 tit. 13 l. 9] denique ex Columella ita sumit, vt haud inutile esset hos omnes scriptores inter se comparare; cum Vegetius quoque libro quarto capite 5 ex Columella descripterit; hos saltem duos inter se conferamus.

Veget. lib. 4 cap. 5.

Manifestum est autem notas corporis cum aetate mutari. Pullis enim bimis & sex mensium medii dentes superiores cadunt, quos laetantes vocant. Cum autem quartum annum agere coeperint, deciditibus his qui canini appellantur, alios supponent. Deinde intra sextum annum molares cadunt. Sexto anno quos primo mutauit, exaequat. Septimo omnes expleantur aequaliter, & ex eo caninos habere incipiunt dentes, &c.

Colum. 6, 29, 4.

Annorum notae cum corpore mutantur: nam dum bimus, & sex mensium est, medii dentes superiores, & inferiores cadunt: cum quartum agit annum, iis, qui canini appellantur, decidit, alios affert: intra sextum deinde annum molares superiores cadunt. Sexto anno quos primo mutauit, exaequat. Septimo omnes expleantur aequaliter, & ex eo caninos gerit, &c.

Veget. emend.

Manifestum est autem, notas aetatis cum corpore mutari. Pullis enim bimis & sex mensium medii dentes superiores cadunt, quos *laetantes* vocant. Cum autem quartum annum agere coeperint, deciditibus his qui canini appellantur, alios supponent. Deinde intra sextum annum molares cadunt. Sexto anno quos primo *mutauit, exaequat*. Septimo omnes expleantur aequaliter, & ex eo caninos habere incipiunt dentes, &c.

Esti minime ignorabam, in Vegetii libro 1 cap. 17 *catulum lactantem* legi; tamen vt ibi *lactentem* esse legendum, non dubito, ita hic quoque *lactentes* reposui pro *lactantes*; nam in ipso etiam Celso [de Medic. l. 2 c. 28, 29] memini *lactentia* pro *lactantia* Viros Doctissimos reposuisse. Quod nihil addiderim, haec causa fuit. Sciebam, Varronem [loc. cit.] Aristotelem secutum, scripsisse: *equus triginta mensium primum dentes medios dicitur amittere, duos superiores, & totidem inferiores*. Sed vicissim non ignorabam, Palladium [loc. cit.] facere cum Vegetio: *Bimo*, in-

Vuuuuu 3

quit,

quit, & sex mensium dentes medii superiores cadunt. Nimirum ita Palladius, & Vegetius Columellam describere, ut suo tamen interdum arbitrio uti potuerint, & quidpius, si id licere videretur, omittere. In eo tamen Palladius Columellam prorsus sequitur quod ait: *infra*, seu maius, *infra sextum annum molares superiores cadunt*; Vegetius quod ad *superiores* atinet, laud sequitur, iudicio proprio, an Librarium incuria, illi arbitrari melius poterunt qui haec callebunt; semper autem, quod supra etiam dicebam, respondentes hosce diuersorum Auctorum locos utile erit comparare. Atque utinam Magonis extarent octo & viginti illa volumina ex S. C. in latinum sermonem conuersa [vid. Columell. l. 1 c. 1 f. 13], vnde Columella, ut tot alios, sic illum pariter accepit locum quem alias aliam ob causam expendi, aut saltem hunc quoque ex Columella ut Palladius, ita & Vegetius descripsisset; fortasse id subsidii quod conferendo cum Palladio, non possum, conferendo cum Vegetio, nancisci, ut nouam quandam suspicionem meam aut prorsus abicerem, aut satis firmarem. In Vitulorum castratione haec, de Magonis sententia, sexto hoc libro [c. 26 f. 2] Columella praecepit: *prius, quam ferrum adiuueas, duabus angustis ligneis regulis [veluti forcipibus] apprehendere testium neruos —, quibus comprehensis, statim testes ferro refecare, & expressos ita resecare, ut extrema pars eorum adhaerens praedictis neruis relinquatur.* Haec Palladius [lib. 6 tit. 7 f. 1 & 2] ita describit: *duabus angustis regulis stagnis [an saginis, aut ligneis, ut iuxta] sicut forcipibus ipsos neruos apprehendunt —. His comprehensis, testos testiculos ferro refecant, & ita recidunt, ut aliquid de his, capitibus neruorum suorum dimittatur haerere.* Mihi tamen cum utriusque Auctoris verborum seriem, tum rem ipsam attendenti suspicio incidit, in Columella pro *refecare* legendum esse *referare*, in Palladio autem pro *refecant* pariter *referant*. Sed quoniam me Vegetius uoster in hoc, atque aliis Columellae, ut vicissim Columella in pluribus aliis Vegetii locis emendandis destituit, hic ego, nisi tu aliter censes, sine te audendi, & scribendi faciam. Vale.

Patavii Pridie Kal. April. MDCCXXIII.

IV.

IOANNES BAPTISTA
MORGAGNVS
IVLIO PONTEDERAE

S. P. D.

NEgas, mi Iuli, videri aequum, in eos Auctores me finem facere scribendi, in quos te horter vt pergas scribere, neque dubitas, posse me iterum Columellam, & Vegetium in iis quoque locis emendare, in quibus alter alteri lucem non asserat. Ego vero vt alias fortasse possem, nunc certe vix possum, cum sim, vt noli, occupatissimus. Experiar tamen; ne hoc negare tibi videar; sed ita experiar, vt in vno, eoque breuissimo, Columellae capite, in iis autem quae verbis fere quam paucissimis expediri queant, Vegetii locis omnis haec versetur epistola.

Sed ne forte credas, haec me duntaxat polliceri eo consilio, vt facillima quaeque persequar, difficiliora declinem, id nimirum Columellae caput expendam, in quo, vt omnes quidem a me inspectae habent Editiones, quaedam sunt quae non ego modo, sed Doctissimi etiam Viri intelligere se posse, negent. Est autem libri duodecimi caput 34. quod operae pretium est videre an reuera mendosum sit, & qua ratione emendari aptius possit. Primum autem id caput huc transcribamus.

§. 1. Col. 12, 34 *De aceto Scyllitico.* *Qui Scylliticum acetum facere volunt, decem bambatae in tres amphoras musti mitis aceti aeris congium, aut duplum, si non est acre, & in ollam, quae fert amphoras tres, decoquis ad palmum, id est, ad quartas, aut si non dulce mustum, ad tertias dispunctur: sed mustum desubmassa, & limpidum sit.*

Cum plura sunt in his paucissimis verbis, quae negotium facessunt legentibus, tum duo potissimum sunt intellectu difficillima, *bambatae*, & *desubmassa*: itaque meminisse potes, Virum totius latinae linguae si quis alius, peritissimum Facciolatum nostrum, cum forte vobiscum in eum sermonem venissem, vt duas esse in Columella obscurissimas, &, nisi fallerem, depravatissimas voces, dicerem, continuo ipsum quibus de loquerer, diuinasse, & illas ipsas pronunciasse. Nos tamen quae de iis scripta sint, videamus. Ph. Beroaldus [Enarrat. in Columell.] lego, inquit, *bambatar*, vel *bammatar*, hoc est *scyllus* decem liquefactas, redactasque ad intinctum, vel *falsuram*, quod Graeca voce dicitur *Βάμματα*. Adrianus Turnebus [Aduers. l. 17 c. 13.] *Bambatarum* nomine intelliguntur *scyllae*, quae aliquo intinctu conditae sunt. Romani autem cum Syracusanorum sermone hac in re, vt & in multis aliis, vterentur, potius *bambatas* quam *bammatas* nominant: quod Siculi *Βάμματα* pro *Βάμματα* dicere solerent. In huius sententiam pedibus iuit Matthias Martinus [Lexic. Philol.], quem ii describere,

psere, a quibus post Passeratium, olim Calepini Lexicon auctum est; Hefychii tantummodo addidit testimonium, quo intelligeretur, βαμβα Syraculis dictum esse, quod alibi ἐμβαμματα dicebatur. Ego vero neque sic locutos esse Syracusanos, negaverim, & libens concesserim, βαμματα idem quoque significare quod ἐμβαμματα, id est, liquamina multiformia, quibus intingimus hincellas escarum, galae prorsus irritamenta, vulgo sapos appellat, Plinius autem intinctus vocabat, ut Beroaldus post Georgium Alexandrinum [Enarration. priscar. voc. Auct. de R. R.] adnotavit ad verba illa capitis 55 huius libri Columellae: *Cacterum si velis [sinapi] ad usum conuinctorum praeprare, eum exaniani sinapi, nucleos pincos quam recentissimos, & amygdalums adiecto, diligenterque conterito, insuso aceto.*

Hoc sinapi ad embammata non solum idoneo, sed etiam specioso vteris: nam est candoris eximii, si sit curiose factum. Verum haec omnia ubi concessero; non tamen intelligam, qui bambatae latine dici potuerint, & scyllas potius quam res quascunque alias intinctu conditas significare. Huc adde, neque Dioscoridem [de Med. Mat. l. 5 c. 21], neque Plinium [Nat. Hist. l. 20 c. 9], neque Paulum [de Re med. l. 7 c. 11], neque Aëtium [Tetrab. 3. serm. 1 c. 27], neque Actuarium [de Meth. Med. l. 5 c. 7], neque Nicolaum Myrepsum [de Compos. Medicam. sect. 37 c. 13, 14, 15], neque Marcellum [de Medicam. c. 20], neque Auctores alterius libri de Dynamidiis [tit. de praecordior. passionib.], & tertii de medicamentis facile parandis [num. 205] neque vero ipsum qui sequi Columellam solet, Palladium [l. 8 tit. 8] ad acetum scylliticum conficiendum scyllas requirere *aliquo intinctu conditas*, nisi quis forte Aëtii, & Nicolai, eo in loco Aëtium describentis, verba illa: *Squillae repurgatae & dissolutae*, aliud significare putet, atque aliorum: *Scyllae repurgatae & coniescae*, siue ut Columella noster paulo ante est locutus, *scitae quam tenuissime*. Has igitur omnes ob causas factum credo, ut Mercurialis [Var. Lect. l. 1 c. 14] negauerit, adimplari se posse Turnebo, *Bambatae vocem non mutandam lenibus quibuscum rationibus contendenti*; Salmasius [Plinian. Exercit. in Solin. ad huius pag. 39 B.] autem omnino corrigendum in haec voce Columellam censuerit. *Legere, inquit, qui scylliticum acetum facere volunt ad embammata.* *Intres amphoras musti mittis aeti acris congin.* Tum haec subiicit: *Scyllino aceto ad embammata utebantur.* Sic loquitur Columella infra: *vinum myrtiten ad tormina. Vinum scylliten ad coquendum, & corpus rescindendum.* Equidem fateor, sic aliquid incipere me in hoc loco intelligere. Optandum tamen fuisset, ut tria a Viro Doctissimo omissa ne essent. Primum vt doceret, qui haec cohaerent: *Qui scylliticum acetum facere volunt ad embammata.* In tres amphoras musti mittis &c. Alterum, vt qua erat eruditione, demonstraret, vere antiquos *scyllino aceto ad embammata usos fuisse*. Rhodius [Not. ad Scribon. compos. 76] enim, etsi locum hunc ingeniose correctum a Salmasio affirmat; non obscure tamen indicat, haud satis probari sibi, acetum Scylliticum inter embammata reponi, quod medicamenti loco Veteres quoque habere consueverint; nisi forte eiusmodi embammata iis parata esse, putemus, quibus valetudinis causa aceto scyllite opus esset. Nam vt ego animaduerti, & Paulus [loc. cit.], & Nicolaus [loc. cit.] quamdam etiam aeti scyllitici compositionem [ab hac tamen longe discrepantem] proponunt, quo auxilio vti solitor, Paulus scribit, *& cum cibo ad intinctus*; Nicolaus autem docet, potuisse vti pro arbitrio ut intincto, aut vt sapa. Tertium denique illud praestari ab Salmasio oportuisset,

tuisset, vt ostenderet, re ipsa Columellam, facere scyllinum acetum, in hoc capite docere, in quo Scyllas ne memorat quidem, aceti autem exiguum omnino portionem magna cum musti copia admiscet: certe in tot scyllitici aceti compositionibus quot supra me vidisse, indicavi, qui musto vteretur, vidi neminem. Paulus modo ad acetum mel, & sapam addidit in ea compositione de qua nouissime indicatum est, v-
 fui *et cum cibo ad intinctus* fuisse, quam *acetum mulsu scylliticu* appellabat. Hæc-
 que eo magis præfata omnia Salmasium decebat, quod ignorare haud poterat, fuisse
 qui crederent, in hoc capite non aceti scyllitici, sed embamminatis conficiendi modum
 a Columella esse propositum: idque non sine magna, vt opinor, ratione. Nam il-
 lud præterea animaduerto, extremam capitis superioris particulam vel secundum vul-
 gatam lectionem, vel etiam secundum Salmasii emendationem, cum caeteris quæ
 eodem capite traduntur, non congruere. Rationes enim primum traduntur duæ vini
 scyllitis conficiendi [id quod eius capitis inscriptio postulat: *Vinum scylliten*] scylla
 videlicet aut minore, aut maiore pondere in mustum adiecta: qui ergo conuenit quasi
 certam quandam rationem, eam extremo loco subiicere, quam si sequaris, scylla
 non in mustum, sed in acetum coniecta, non vinum conficias, sed acetum?

Igitur longe alia opus est emendatione, qua adhibita, omnia congruant, ni-
 hilque supersit quod obiciat. Primum omnium, superiori capiti non peculiare, vt
 nunc est, sed commune hoc argumentum censeo præscribi oportere: quomodo con-
 dias *Vinum, et Acetum Scylliten*. Deinde, Latino Latinio, & Hieronymo Mercu-
 riale [loc. cit.] auctoribus, extrema eiusdem capitis verba, prima autem eius de quo
 agimus, hunc in modum distinguenda esse, atque emendanda: *Alii hoc ipsum scyllas
 pondus, quod supra dixi, in aceti duas vinas adiiciunt, et per XL dies inesse patiun-
 tur, qui scylliticu acetum facere volunt.*

De Embamminate Cap. XXXIV. *In tres amphoras musti mittis aceti acris
 coctum, aut duplum, si non est acre, et in ollam quæ &c.* Vides quam facili emen-
 datione omnia explicata & plana fiant, habitaque multo etiam maiore quam a Salma-
 sio, tum rerum, tum scripturæ ipsius ratione, monstrum illud verbi tollatur, quod
 ab non intellecto a Librariis, & cum verbis a superiore capite distractis confuso huius
 argumento ortum erat, *decem bambatae*. Illud a Salmasio, quod ipse facile a Tur-
 nebo, sumimus, vt pro *mittis* scribanus *mittis*, ne verbum desit sententiæ, ac pro-
 ximæ etiam locutioni congruens: & quanquam ea quæ sequuntur, *aut si non dulce
 mustum*, videantur *mittis* postulare; re tamen vera non flagitant. Vnum video posse
 ex me quaeri: ceassemne, satis huius capitis verba naturæ embamminatis conuenire,
 multiformis, vt supra dictum est, rei, & ad quam alibi Columella ipse sinapi adiun-
 git. Ego vero visitatus hic, & a Villica parabilius embamma proponi, credo; non
 omnia. Certe aceto solitos esse antiquos vti ad embamminata, tum ex Nicandri Scho-
 liaste intelligitur tradente, Βάμμα, si solum scribatur, significare acetum, tum exiis
 Lexicis Graecis in quibus *bammou* esse dicitur vasculum aceti appositum ad intingen-
 dum in mensa, tum vero ex Apicio [de Arte Coquin. l. 8 c. 2], qui ius quoddam, cui
 acetum addit, vocat *embamma*, tum denique ex Vlpiano docente, *embamma fuisse
 loco aceti*, vt refert Mercurialis [loc. cit.]: quæ res, inquit, valde descriptioni Em-
 bammatis Columellæ quadrat, cui magna aceti portio admiscetur. Verum ego, quan-
 quam aceti id quod satis est, admisceri, video; magnam tamen eius portionem admi-

Xxx xxx x

fieri,

sceri, non video; nam musti quatuor & viginti partibus adiicitur vna aut altera acetii?
In tres amphoras musti nūttis acetii acris congiūm, aut duplum, si non est acre.

§. 2. Col. 12, 34. Nunc verba reliqua consideremus: *Et in ollam, quae fert amphoras tres, decoquit ad palmum, id est, ad quartas, aut si non dulce mustum, ad tertias dispuntur.* Primum hoc verbum *dispuntur* disungi oportere ab reliquis, ut recte in Commeliniana Editione factum est, perspicient omnes qui attenderint, illa ad tertias esse ad decoquit referenda. Cum autem decoquere ad tertias; qua locutione aliis quoque in locis vitur Columella; decoquere interdum ad vnius, alias ad duarum de tribus partibus consumptionem significet, ut ab Rhodio [Lexic. Scribonian.] adnotatum est; hic certe priore modo est accipiendum propterea quia alter accipere non sinunt quae de dulci, ideoque minus coquendo musto antecedunt, *Et in ollam, quae fert amphoras tres, decoquit ad palmum, id est, ad quartas.* Quae ipsa verba cum diligentius attendo, illud praeterca intelligo, satis causae non esse, cur in amphorarum numero mendium aliquod subesse, credamus. Etsi enim *tres amphoras musti, Et acetii congiūm, aut duplum* decoquere in olla simul vno tempore non possumus, quae fert amphoras tres, non amplius; tamen; ut omitam, neque *non amplius*, neque *simul vno tempore* Columellam addidisse; certe minime necesse est veris illis hoc dictum intelligi, ut in eiusmodi olla id omne quod dixit, decoquamus, sed illud potius, ut sciamus, satis id esse decoctum, si in olla, exempli causa, quae ferat amphoras tres, humor ad palmum decreuerit. Igitur ut exemplo, & ratione facili tunc ad aestimandum, tunc ad vasis etiam aliquanto maioribus proportionem accommodandum, verbo autem minime ambiguo Villicae ad intelligendum vteretur, scripserisse, credibile est, *in ollam, quae fert amphoras tres decoquit ad palmum.* Hic velim videas, scripseritne *in ollam*, ut hoc ipsum quod ego existimo, manifestius significaret, non ita fortassis absinilli ratione ac Cato [de Re Rust. c. 114] *in vinum mustum veratri atri manipulum coniecit in amphoram*, & Plinius [Nat. Hist. l. 14 c. 16], *napiulos binos tuadunt in cadum musti*, & [ibid.] *in XL sextarios musti absinthii Pontici libra decocta ad tertias partes*; quanquam haec duo Plinii loca non omnes ad eundem modum legunt. Hoc, inquam, videas velim; an potius id Librarius incuriae sit tribuendum, qui in olla scribere debuissent; nisi forte reapse Auctor scriptum reliquit *in ollam* pro *in olla*, ut Plautus [Amphitru. A. 1 S. 1] *mibi in mentem fuit*, & Cicero [Pro Lege Manil.] ut est apud Gellium [Noct. Attic. l. 1 c. 7], *in praedonem fuisse potestatem pro in mente & in potestate*: quod contra Ovidius [Metamorph. l. 2], *utinamque oculos in pectore posses inserere*, & [Fast. lib. 4] *Venerem gradibus multis in gente receptam pro in pectus, & in gentem*; nisi tamen primo loco legendum *in pectora*, alter vero est aliter exponendus. Quae atque alia eiusmodi cum mecum repito, & renouo in memoriam antiquam illam circa communiis praepositiones licentiam, de qua Servius admonet ad illud Virgilii [Æneid. l. 1], *rapuitque iam fomite flammam*; neque in hoc Columellae loco aliquid pro certo audeo constituisse, neque in similibus aliis, quorum aliquot attigi in Epistola ad V. Cl. Facciolatam, ut [l. 6 c. 17] *inpassua supercubuit*, ut [l. 12 c. 46] *in vasis coniecit*, ut [ibid. c. 21] *coniecit in vreo scitili*, & si qua sunt alia eiusmodi [qualia quoque sunt apud Scribonium Compof. med. 157, 220, 271] multoque etiam minus ubi semel atque iterum scriptum est [l. 6 c. 12 & l. de Arb. c. 28]: *cylissim in aquam macerari oportet*, fortasse ad imitandum Ca-

ronem

tonem [de Re Rust. c. 156], qui *brassicam*, inquit, *in aquam macerari oportet*. Quibus in verbis utriusque Autoris excipendis etsi video quam facile Librarii *in* litteram geminare, & ex *aqua* facere *aquam* potuerint; tamen ob ea quae modo dicebam, ego quidem mutare nihil ausim.

§. 3. Col. 12, 34. Sed ab his leuioribus ad illud denique alterum veniamus quod initio dixi esse in hoc capite difficillimum, Turnebus [Aduers. l. 17 c. 13] autem monstrum esse in ultimis terras deportandum, pronunciauit. *Dispumetur: sed mustum desubmassa, & limpidum sit*. Et ipse quidem legendum credidit: *sed mustum despuma, ut limpidum sit*. Non inconcinne; si id tamen addidisset, quid illo verbo *Dispumetur* faciamus. Nam si retineas; bis idem scriptum fatearis, necesse est. Sin autem inducas; ninium fortasse a Codicum atque Editionum scriptura recedas. Quid ergo est? Nullo, si fieri potest, verbo sublato, videndum est, licetne aliter illud vnum emendare *desubmassa*, vel, ut quaedam habent Editiones, *de submassa*. Neque enim est, cur penitus, posse vilo modo retineri. Nam verbum *masso*, quod tanquam Lucretii [de Rer. Nat. l. 1 v. 667.] auctoritate in latina Lexica receptum erat, in Lucretio certe ab eruditissimis hominibus non agnoscitur, qui in eo videlicet legunt, *mutareque corpus*, non *massareque corpus*. Quod vero Theodorus Priscianus eodem verbo vsus dicitur; neque sic accepit, ut pertinere huc possit, & nihil is scriptor ad Columellam. *Massas autem ferri* candentes, ut in vinum vapidum, quo acetum fieret, demitti, in quinto huius libri capite Columella docuerat; ita fortasse in mustum quoque iunxissas fuisse, & de eiusmodi musto hic verba fieri, Amico quidem nostro doctissimo in mentem venerat, sic tamen, ut mecum consisteretur, non esse Columellam eius generis Auctorem, ut, quemadmodum P. Vegetius [Art. Veterin. l. 2 c. 19, 45, 53], *de sub oculo, de sub cirro, de sub ipsis dolorum locis* potuisset scribere videatur. Quamobrem etsi capite etiam 38 in viui myrtitis confectione in ipsum *mustum* demitti iuperant *massulas* quasdam ex myrti baccis confectas, quinimo etsi Palladius [de Re Rust. l. 11 tit. 21], ubi de *fermento muscarum* seruando verba fecit, haec sua illa aetate scribere non dubitauit: *ex musto de sub pedibus rapto*; & quod mirabilis est, Florus [lib. 2 c. 3]: *de sub Alpibus, id est, de sub ipsis Italiae sanctibus*; non tamen haec memoro, ut aliud ostendam quam illud, quaeuissae, & tentasse me omnia, si forte id verbum ab omni prorsus mendae suspitione liberare possem, aut in sententiam aliquam idoneam deorquere, neque tamen inuenisse. Quae cum ita sint, neque is ego sum [quod tu prae caeteris nosti] qui in emendando nullum audeam; facerem quod in desperatis aegris Medici solenus, ut quod vitium tollere me posse dissiderem, huic manum ne admoerem; nisi in G. Iosephi Georgii datis ad te litteris aliquid nuper inuenissem, quod si tibi non displiceret, mihi quidem, ut in re eiusmodi, placere posset. Scribit enim Vir ille humanitate, diligentia, ingenioque ornatissimus, cum in duobus Columellae Codicibus Florentinis manu exaratis legatur *de submassa*, tertium tamen esse in *Laurentiana* illa Bibliotheca, eumque membranaceum, ante annos circiter ducentos & septuaginta scriptum, & qui [id quod in Columella minime omittendum est] Poggii fuit, quo in Codice legitur *de summo*. Igitur si huius Codicis auctoritatem secuti, scribamus: *Dispumetur: sed mustum de summo, & limpidum sit*; existeret, opinor, neque obscura, neque ab re aliena sententia, qua videlicet moueatur quidem Villica, ut in Embannate decoquendo, *omnem*,

XXX XXX X 2

vt

vt alibi Auctor loquitur, *spureitiam* supernatantem subinde expurget; huius tamen ipsius multo minus fore, si nullum ex quo Embanina factura est, & de summa parte hauserit, & postquam faeces ita subfederint, vt limpidum sit.

§. 4. Veg. 1, 10, 4. In vnum Columellae capit, sicut opus fuit, plura scriptum. Nunc in plurima Vegetii loca, quam paucissima scribamus, de industria praetermittentes non modo quae in singulis superioribus epistolis emendare conati sumus, verum etiam quae Viri eruditissimi Sambucus, & Rhodius iam satis emendauerunt.

Lib. 1 c. 10 *Radiceum quoque laferis tonsam. Lego tunsam*, vt alibi recte scriptum est: quod etiam comprobant quae continuo sequuntur: *Et per fistulam vento uaribus instat, vt sternutum prouocet.* Ad eundem modum emendanda, cap. 13 [f. 4] *tondes diligenter*, & l. 2 c. 57 [f. 3] *coutonde*, & l. 3 c. 3 *contondes*, denique c. 65 [f. 12] *herba paretaria* [leg. *parietaria*] *bene tonsa*.

§. 5. Veg. 1, 16, 5. Cap. 16 *Mirrae trigonitis*, vel ex Sambuci Codicibus *troglitae*. Scribendum, *Myrrhae troglodytis*, vt capite etiam 68. lib. 3 vbi *myrrhae triglodytis*.

Mox, *tenfedoni vicias* 6. Si conseras hanc compositionem cum ea quae lib. 4 cap. 11 proponitur; intelliges, eandem esse, & cum de aliis fortasse alterutro in loco mutandis dubitabis, tum praeclare videbis, pro monstro illo vocis *tenfedoni* scribendum esse *pencedani*: id quod ea quoque nou absumilis potio confirmat quae huius libri c. 13 conscripta est. Me non praeterit, Sambuci Codices hic habere *pencedeni*. Tamen cum hi saepe mendosissimi sint, Vir autem Doctissimus Matthias Martinus nihilominus dubitauerit, nec nisi vt coniecturam id proposuerit; maius addere pondus volui similiun collatione locorum ex qua diu ante inspectam Sambuci Editionem & Martinii Lexicon hoc didiceram. Sic in proximo quoque capite 19 non *Origanum, asium*, sed *Origaeum*, *allium* scribi oportere, collato extremo capite secundo libri 3 cognoueram.

§. 6. Veg. 1, 17, 13. Cap. 17. *Iringii radices* — [*yringion autem herba — cardo sylvestri pene similis.*] Legendum esse *eryngii*, *eryngion*, *cardo*, manifestus est, quam vt ex eodem 2 capite libri 3 confirmari oporteat, vbi haec eadem, & melius quidem, sunt scripta.

§. 7. Veg. 1, 20. Cap. 20 Compositio habetur *suffimeutorum* eadem quae lib. 4 cap. 12, nisi quod sunt quaedam discrimina, quae vile erit inter se comparare, haec praefertim: Primum, *ycos crudi ana vncias 6*. Lib. 4 *ciceris* [vel vt ex Cod. est in ora, acris] *crudi felibram*. Tum, *lapidis gagatis masculi, lapidis gagatis foeminae ana vncias 3*. Libro 4 *gagatis foeminae vnc. 3, lapidis gagatis vnc. 3*, melius ex Cod. Samb. *lapidis gagatis foeminae & maris ana vnc. 3*.

Item, *caballiones marinos numero septem, caudas marinas*. Lib. 4 *caballiones marinos 7, scellas marinas 4, pallas marinas 7, caudas marinas*. Videntur Librarii primo loco a *septem* ad *septem*, interiectis verbis omisis, transcurrisse.

Denique, *medullae ceruinae, cedrei, picis liquidae ana pondera tria*. Libro 4 *medullae tedar pineae pondera 3, cedriae pond. 3, picis liquidae pondera 3*. Ex his videtur, primo loco *cedri*, vel potius *cedriae* [sic enim a Scribonio compos. Med. 58, 267, Columella l. 6 c. 32, Plinio Nat. Hist. l. 24 c. 5, aliisque Graecos secutus, vocatur.

tur *resina cedri*) esse legendum. Attamen hæc extant apud Vitruvium de Archit. l. 2 cap. 9 *quemadmodum ex cupressu, & pinu resina, sic ex cedro oleum quod cedreum dicitur, nascitur; & Plinius* [l. 16 c. 11] *primus, inquit, tædæ in furnis feruentis sudor aquæ modo fluit in canali: hoc in Syria Cedrium vocatur.*

§. 8. Veg. 1, 22, 13. Cap. 22 *Vino quoque, & oleo in sole perungendi sunt diligenter, & confricandi, ut corpora eorum calcæfacta aut repellant, aut perseverant perfrictionis iniuriam.* Lego, non ut in Samb. Cod. *perfrictionis*, sed, ut sententia postulât, *perfrictionis iniuriam*, qua nimirum voce [ne de Plinio hic quaeram] certe & ipse Vegetius alibi [l. 1 c. 10, 42, 56 l. 3 c. 15, 28, 33, 63], & Caelius Aurelianus [Acut. Morb. l. 2 c. 13 l. 3 c. 4, 17. Chron. l. 1 c. 1 l. 2 c. 7 l. 5 c. 1], & Scribonius Largus [Compof. 57, 257, 268, 270, 271] nociuam refrigerationem significant. Adeundem modum necesse est emendare Vegetium cap. 35, 38 atque etiam 40, quo in capite legitur *præfrictione*; nam etsi Sambucus ex suis Codicibus plerumque, etiam ubi *perfrictione* recte legitur, rescribat ad oram *perfocione*, aut *præfocione*; repugnat tamen sententia Auctoris, & flagitat *perfrictione*.

§. 9. Veg. 1, 26, 3. Cap. 26 *Sparciam calciare enrabis.* Samb. Cod. *Spatio*, lego *Spartio*. Attamen quomodo hunc locum, atque item alterum libr. 2 cap. 57 f. 3, ubi ediderunt *sparciam veterem*, corrigamus, ostendit alibi Vegetius, ut libro 3 cap. 18 f. 2 quo in loco scripsit, *spartea calcabis*.

§. 10. Veg. 1, 27, 3. Cap. 27 *Venas medias sagitta percuties, post decursionem sanguinis cretam impones, sed caute, propter vicinam misturam nervorum.* Rescribo: *venas medias sagitta percuties, sed caute, propter vicinam misturam nervorum: post decursionem sanguis cretam impones.* Cum ipsa rerum natura hunc ordinem flagitat, tum ipsum mox obseruat Vegetius: *quâs, inquit, venas medias propter vicinam mixturam nervorum caute transuerso phlebotomo percuties, & post decursionem fasciola ligabis.*

§. 11. Veg. 1, 29, 1. Cap. 29 *Quæcumque passiones plus iumentis periculi inferre consueverunt, & difficilioribus obscurioribusque indigent curis, has primo amplectimur libro, ut & facilius reperiantur quæ in exordiis ipsis occurrent, & legentibus fastidium non possint adferre.* De curis quæ prima sunt. *Febrientibus itaque animalibus quam primum comenit subuenire.* Sic distinguo: & *legentibus fastidium non possint adferre de curis quæ prima sunt.* *Febrientibus &c.*

Cap. 38 f. 5 *Idco autem signa passionum causasque diuisimus, ne ingratus error noceret, & facilius euidens doctrina curaret.* Non ingratus lego, [quid enim huc ingratus?] sed ignoratus error noceret, cui respondet, *euidens doctrina curaret.*

§. 12. Veg. 1, 38, ext. In extremo hoc capite: *mollia de ficcato stercore vel de paleis strata præbere.* Samb. Cod. & *supponere ei mollia, ut paleam.* Verum capite etiam 56 f. 11 hæc sunt: *locum arido stercore, vel palcis mollibus adopertum, in quo ante potum animalia volatentur.* & lib. 2 c. 9 f. 4 *substerneret etiam stercora sicca vel paleas, ut prouocet ipsa mollities ad cubandum.* & c. 12 f. 7 *obruui stercore, ut fudent, & dormiant.* Fieri potest, ut fallar; sed tamen libentius legerem *stramine, & stramina.* Sic Columella agris iumentis *vetus soenum, vel molle stramentum substerni, iubet.*

§. 13. Veg. 1, 42, 5. Cap. 42 *Clysterizabis*, vel, vt Samb. Cod., *clysterizabis etiam ex aqua calida*, & oleo, quod cum sale, & melle afro, & nitro, ouaque miscebis. De melle afro non memini alibi apud Vegetium legisse; sed libro quidem 3 capite altero, 3 & 24 & 48 & lib. 4 cap. 27 vt ipsum memini afro nitro; in eo proximo cap. 52 pariter vt hic in grauissimo ventris dolore, haec scribere: *clysterizabis cum calida*, & afronitro, & sale. Igitur hic quoque lego: cum sale, & melle, & apheronitro.

§. 14. Veg. 1, 54. Cap. 54 *Succum itaque viridis coriandri, vel si defuerit, porri satini*. Haec verba si in hoc capite seruanda sunt; lego, *porri scitini*. Sic enim eadem in sequenti sunt scripta; & praeterea libro 3 cap. 4, & libro item extremo quarto *porri scitini* mentionem inuenio, non satini.

§. 15. Veg. 2, 15, pr. Libro II, cap. 15 *Quodcumque iumentum in oculis trietiaceam patitur, id est, vt pili aliam palpebram vrentes, lacrymas moueant*. Hic vero manifestius est quam vt eget confirmatione, scribendum esse, non *trietiaceam*, neque ex Samb. Cod. *tyriaceam*, sed *trichiasim*. Vocat id vitii Scribonius [Compof. Med. 230] *palpebram pilosam*, vel potius sic vocat alterum de duobus quae Celsus [de Medic. l. 7 c. 7 seu 8] proposuit, eius generibus, quorum priui [Φαλαγγωσων Paulus de Re Med. l. 6 c. 8, & Aëtius Tetrab. 2 serm. 3 c. 66 appellant] tres curationes tradit Vegetius, duas in hoc capite, tertiam, vt ego animaduerti, in sequenti, quo videlicet temere Librariorum contrusit incuria. Cum enim de tribus in eo agat generibus Suffusionis; nihil ad haec pertinent, quae inter priui, atque alterius tractionem leguntur: *Aduersus infestantes pilos tertia cura est &c.*; quae contra si ad suum capitis 15 adiciantur, tam ibi conueniunt quam quod maxime.

§. 16. Veg. 2, 22, 9 sq. Cap. 22 *Sandaricae unciae 2*. An hic, & cap. 67 f. 3 libri 3 vbi scriptum est *Sandarici uncias 3*, scribendum sit *Sandarachae*, videndum est. Sed multo magis videndum est, an quae mox sequitur, Collyrii nardini compositio ex altera sit emendanda quae extat libro 4 cap. 27 f. 4. Prima sic habet: *opopanacis scrupulos 2, violae uncias 2, spicae nardi, cassiae, marrubii ana semiunciam, croci sculi unciam semis, olei semiunciam, & scrupulos 4, piperis albi uncias* [Samb. Cod. *scrupulor*] *sex, gummi scrupulos 5*. Altera autem sic: *Violae unc. 1, spicae nardi uncia semis, cassiae, myrrhae unc. 3, croci unc. 3, olei cyprini unc. 6, piperis albi unc. 2, cymini unc. 3*. Mihi quidem altera ex altera videtur inuicem corrigenda; vt alia omittant; in oleo, in marrubio, in cymino. Oleo Scribonius [Compof. 37] in collyrii compositione quaedam vititur, sed veteri: quod ipsum Vegetius alibi [lib. 3 c. 47 f. 10] oleo cyprino substituit: cum oleo, inquit, cyprino, vel communi, sed veteri. Credibile ergo est, in prima etiam compositione scribendum esse olei cyprini. De marrubio autem, & cymino equidem non ignoro, hoc aduersus oculorum epiphoras, illius succum ad ipsum aciendum aciem laudari cum ab aliis, tum a Ruellio [de Nat. stirp. l. 3 c. 44, 58] Attamen in collyrio nardino non memini posita, etsi plures huius compositiones perlegerim, quarum alias ex aliis Auctoribus descripsit Aëtius [Tetrab. 2 serm. 4 c. 13]. Contra in his omnibus & myrrha, & gummi ponuntur, quae duo in Collyriis quoque caeteris frequentissima sunt; & gummi praesertim cur addi soleat, Cornelius Celsus [de Medic. l. 6 c. 6 sect. 3] ostendit. Quin etiam Scribonius [compof. 36] in eo collyrio quod huic consummum habet ex croco, nardi spica, cassia, pipere autem, neque

que myrrhæ obliuiscitur, neque *commis*; sic enim Graecam scripturam secutus, scribere solet pro *cummis*, vel *gummis*, qua ex scriptura *cummis*, ut in Celsi Librariis perperam fecisse *cumini*, arbitratur Rhodius [Lexic. Scribon. ad *Commis*] ita ego in Vegetio idem fere accidisse, suspicor. In huius igitur prima compositione pro *marrubii* scribendum *myrrhæ*, in altera pro *cymini* scribendum *gummis* esse, puto; tamen, non censeo.

§. 17. Veg. 2, 24, extr. & 2, 25, 2. Cap. 24 aut ego quidem plurimum fallor; aut Librarii idem communifere quod capite 15, ut quæ ad eius finem pertinebant, intruderent in caput proximum 25. In hoc enim cum de collectione agatur oris maturanda, scalpelloque aperienda; non video quem locum illa habeant: *Plerique etiam cum ferro exemtae fuerint glandulae, propter sanguinis fluxum loca uti debere, præcipiunt*, &c. quæ vicissim ubi cum extremo hoc capite 24 coniungantur, suam in sedem videntur esse restituta. Sic enim hoc caput nunc finitur: *Plerique vrenda* [loca videlicet glandularum, vel potius, ut quæ continuo sequuntur, verba flagitant, ipsas glandulas, ut malim legere *vrendas*] *Plerique vrendas dixerunt. Sed si paruae sint prodest, cæterum maiores excandae sunt ferro.*

§. 18. Veg. 2, 26, 3. Cap. 26 *Fistulare autem collyrium hac ratione conficitur: anisi unciam 1, ferulae unciam 1, aeruginis aeris unciam 1, battiturae calcetis unciam 1, cimini semis unciam 1, teres cum aceto &c.* Hoc in loco & plura subesse vitia, & vnde plerisque medicina quaeri possit, animaduertimus, nimirum ex cap. 16 lib. 4, ubi Collyrium fistulare iterum proponitur ad hunc modum. *Missi libram, ferulae lib. aeruginis lib. calcetis libram, cymini uncias sex, teres cum aceto &c.* Primum igitur pro vegetabili metallicum repono medicamentum, pro *anisi* videlicet *myssi*, vel potius *myssi*, quod in alterum quoque collyrium fistulare recipitur, eodem cap. 16 subiunctum: *Missi, aeruginis, calcetis &c.* Tum pro *ferulae* lego *ferulae*, de qua erudit, ut solet, Rhodius loquitur in Lexico Scriboniano. Sequuntur illa: *aeruginis aeris unciam 1, battiturae calcetis unciam 1.* Si verbum *battiturae* a Vegetio esset; satis doceret Lexicon Medicum, quid significaret: *Battitura* i. e. *squamæ*, g. *Battitura aeris*. Tum legerem ad hunc modum: *aeruginis unciam 1, aeris battiturae unciam 1, calcetis unciam 1.* Sic neque supernacuo hic scriberemus *aeruginis aeris* [quanquam sic alibi lib. 2 c. 22 etiam apud hunc Auctorem inuenio] & propius tum ad alia duo proposita eiusdem loca, tum ad totidem Celsi [l. 5 c. 28 sect. 12 l. eod. c. 6 & 7] accederemus, in quorum altero, collyrio aduersus fistulas addit *vel squamam aeris, vel aeruginem*; in altero autem *aerugo, chalcitis, myssi squama aeris* inter rodentia, ut mox etiam inter exedentia reponuntur. Denique pro *cimini semis* [ut Sambucus edidit *seminis*] *unciam 1*, lego, ut ratio ponderum compositionis secundae monstrat, *cymini seminunciam*; si tamen hic magis cuminum retinendum est quam anisum, pro cumino autem quid fortasse posset referribi, ostendunt ea quæ ad caput 22 adnotauimus. Ex hisce omnibus mendis vnum Rhodius [Not. ad Scribon. compos. 82 vel potius in Auctorum Catalogo] animaduertat, *ferulae*, quocum ut libens hic facio; sic ad stipulari nequeo, ubi [Not. ad compos. 142] in extremo superiore capite 23: *fistula si euenit, ut supra demonstratum est, papyro & collyrio poterit persanari*, legendum coniecit, *collyrio ex papyro*. Nam primum papyrum, deinde exemta papyro, collyrium, quale hic describitur, immitti in fistulas Vegetium iubere, non modo ex hoc, aliisque iudicatis ab Rhodio ipso capitibus, verum ex eodem quoque capite 23 satis poterat intelligere, atque adeo ex verbis ipsis quæ

emendanda esse, coniciebat. Haec enim, ut modo proposuimus, ita se habent: *fistula si cuenerit, ut supra demonstratum est, papyro & collyrio poterit persanari*; demonstratum autem id fuerat capite 13, ubi papyro prius fistulam dilatatandam, deinde papyri loco, collyrium indendum esse ex *fistulari medicamento*, traditum fuerat.

§. 19. Veg. 2, 17, 2. Cap. 27 *Alii enim scalpello [fistulam] rescari & aperiri iubent, & stringotomio decarnari*. Nisi ex Sambuci Cod. legendum sit *cum rasorio*; & vox *stringotomio* alicubi inter haec verba seruanda sit, ex ipsis litteris apparet, rescribendum esse *stringotomio*; sic enim cum Galeno [Meth. Med. l. 6. c. 4] Graece vocant culellum incidendis fistulis accommodatum, *σφγγωτόμιον*.

§. 20. Veg. 28, 5. Cap. 28 *& fuste transversum, ut apertum os habeat, debet accipere*. Ita manifestum est, legendum esse *fustem*, ut tanquam fortuitum errorem operam fuissem praeteriturus, nisi in Sambuci Editione ad illum eundem modum legissem, in qua ne hi quidem errores emendati sunt cap. 6 *polygresto*, pro *polychresto*, & libro superiore cap. 59 *glicericae* pro *glycyrrhizae*, passum vero *aristologiae* pro *aristolochiae* &c.

§. 21. Veg. 30. Cap. 30 *Stechatoma est tuber quod in se adipem vel pinguedinem continet*. — *Ancutrisma est tuber in quo sanguis &c. Acleroma &c.* Quamquam Sambuci Codices habent *Staphiloma*, & *Ancusma*; nihil tamen est dubii, quin sit reponendum, *Seatoma*, *Acurysma*, *Atheroma*.

§. 22. Veg. 2, 43, 3. Cap. 43 *quo [medicamento] vteris ad consumptionem medellae*. Legendum crediderim, ad *consumationem*. Sic enim videtur dici ut cap. 48 *douce sanetur*, & lib. 3 c. 21 *visque dum sanetur*, & c. 8 *quousque sanitas subsequatur*, & c. 9 *donec liberetur* &c.

§. 23. Veg. 2, 47, 3. Cap. 47 *Primo fracturam recompones, & fascies, mundis scissilibus infusus ex vino & oleo colligatis*. Videtur legendum, *& fasciis mundis*.

§. 24. Veg. 2, 48, 3. Cap. 48 *Praeterea locum, quem curare volueris, indulto philtro decaluas*. Lego *psilothro*. Mox: *& phlegmon effundi, licine quoque intorto cum axungia, & aceto, & oleo loca, de quibus muscus eiectus fuerit, satiare*. Vide an pro muscus scribamus mucus; certe pro *licine* scribendum *licinio*. sic cap. 22 *aceto & oleo linteolis vel licinio addito, locum usum compler*.

Cap. 53. *atramenti suturicii*. Samb. Cod. *veteris*. Manifestum est, esse rescribendum *sutorii*, ut scriptum est cap. 49.

§. 25. Veg. 3, pr. 4. Lib. III. Prolog. *Quid de diuersorum onerum comparatione referamus*. Videtur legendum *comparatione*; verba enim sunt de bouum utilitatibus, & in his etiam de ea quam praestant vehiculis trahendis, & grauioribus oneribus ea ratione quocunque volumus, adducendis.

Paulo infra: *Postremo ut ad prouidentissimorum virorum scripta redeamus, quorum firmatur auctoritas, iustitiam inuentorum caede violenta de pellicis terris ad syderum remeasse consortem*. *Quid potest laudabilius reperiri, quam ut nomen aequissimum, boum sugaretur interitu? quod dum homicidia fierent, permanebat in terris*. Num ita emendabimus: *horum firmatur auctoritate, iustitiam — ad syderum remeasse consortium*. Certe pro *nomen aequissimum* legendum est *numen aequissimum*.

§. 26. Veg. 3, 1, 10. Cap. 1 *Aquam quidem istius generis animal non requirit mississimam &c.* Sed tamen bubulci diligentius est procurare, ut nunquam semper & opti-
mam

nam bibant. Sambuci Codices pro *diligentius* habent *diligentissime*. Magis tamen iuili placeret *diligenti*.

§. 27. Veg. 3, 2, 4. Cap. 2 *tres semis uncias squillae minutatim concisas, praeterea radices tenebrae popinum effossas & diligenter lotas contonder in pila, & tria ex his pondera addito sextario salis in vini septem sextarios mittere.* Haud inutile est conferre haec cum iis quae cap. 75 eiusdem rei gratia proponuntur: *Radix scyllae, radices populi, quae Graece appellatur rhaninos [nam est fuscior & nubellula] & sales communes quantum sufficit mittere in aquam.* Non inficior, esse utroque in loco alia quae emendationem desiderent, tamen ex secundo intelligitur, recte in primo Sambuci Codices habere *populi* pro *popinum*, qui tamen Codices in secundo sibi non constant. Vicissim ex primo subit, in secundo esse pro *sales communes* legendum *salis communis*. Caeterum *nubellula* facile videtur mutandum in *rubella*.

§. 28. Veg. 3, 2, 12 & c. 85. Eodem capite 2 quaedam sunt cum postremo huius libri capite comparanda; utroque enim in loco agitur de remediis aduersus summum inter pabula, gallinae summum, & tormina hinc orta. Primo igitur in loco habemus haec: *Apii seminis uncias 3, cimini sextarium semis, & duas libras mellis commisceas, & tepidum per os infunder.* In altero autem haec: *apii seminis deteris uncias 2, & cum vini veteris sextario, & hemina mellis temperas, & per os desindis.* Me non praeterit, cuminum ad tormina a Dioscoride [l. 3 c. 59] laudari; ne tamen hic quoque, ut alibi indicauimus, *cimini* scriptum sit mendole, videndum est; *vini* enim *veteris* in altero est loco. Mox primo in loco haec sequuntur: *Gisni quoque cum vino deterere, & per os dare creditur salutare remedium.* Lixiuum quoque ex arbore vlni, vel cuiuscunque generis ligni cinerem, dummodo bene coctum, cum oleo miscebis, &c. Quibus in altero illa respondent: *Tres pilulas gypsi cum vino veteri deterere, & tepidum per os dare, eadem optime sanare firmatur.* Lixiuum quoque de arbore vlni, vel cuiuscunque generis ligni cinerem, dummodo bene cretum cum oleo miscere. Equidem *gisni* quid sit, ignoro; sed illud scio, gypsum ingestum vel interficere, ut suo confirmauit exemplo C. Procleius [Plin. Nat. Hist. l. 36 c. 24], vel dolorem ventris, ut Scribonius [comp. 162] docet, aliaque etiam grauiora mala asserre, itemque Scribonium, & Dioscoridem [l. 6 c. 24] aduersus gypsum, eiusdem generis auxilium laudare, cuius generis post gypsum, quasi idem posset, hic subdit Vegetius, videlicet lixiu-um e cinere sarmentorum. Itaque *gypsi* non facile quidem legerim, praefertim cum pilulas [ut cupressi post Plinium Nat. Hist. l. 17 c. 10 l. 24 c. 5 solet] non videam quae ratione gypsi dicere Vegetius potuerit. Idem lib. 4 c. 8 ad *inuenta a morbis vindi-canda, & custodienda* inter caetera proponit *gisni resoluti passillum vnum.* Aliquando fuit, cum suspicarer, Librarios pro *gith* scripsisse *githi* vel *githni*, aut ipsum quoque Vegetium scriptum reliquisse *githi* [nam vulgo, ut Sospater Instit. Gram. l. 1 auctor est, *hoc githi dicebant*] & pro huius pilulis melanthii capitula feminibus foeta esse intelligenda. Sed tu melius, cui non modo loca omnia perfecta sunt Celsi, Scribonii, Columellae, Plinii, Palladii, Marcelli, & si qui alii Latinorum de suo Gith, siue Git mentionem fecere, verum etiam alia quae huc fortasse magis pertinent, pro tua Rei Botanicae, & pharmaceuticae singulari scientia, sunt longe notissima. Quod autem primo loco *cinerem, dummodo bene coctum*, secundo autem *dummodo bene cretum, cum oleo miscendum* legimus; facile primo etiam loco *bene cretum* legere oportet, praefertim

Yyy yyy y

gum

cum Sambuci Codices vtroque habeant *bene cribratum*, & cap. 46 haec, consentientibus Codicibus, edita sunt: *Lixivium quoque cineris diligentissime cretum cum oleo optimo temperabis.*

§. 29. Veg. 3, 2, 21. Porro quae infra leguntur: *Panacem supplaffariis comparas*, fortasse ita legenda sunt: *Panacem de seplaffariis comparas*. Denique in illis: *Sed & totum [animal] suffumigare percommodum est, ut ab eodem morbo perniciis expellatur*; videtur scribendum, *morbi perniciis expellatur*.

§. 30. Veg. 3, 8, 2. Cap. 8 *Alii Authores aqua calida testes cum dolent fovendos esse duxerunt, suffumigandos etiam viridibus foliis, cypressique arboris specialiter maderi testibus creditur. Sed si defuerit testes ar dentes nihilominus in aqua calida mitti, & inde suffumigari.* Hic vero, ut caetera nunc omittam; aut taedas arduentes, aut testas candentes rescribendum esse, arbitror. Sic a Columella [l. 7 c. 5] *vetus hominis urina testis candentibus inusta* proponitur. Sic ipse Vegetius *testa candenti* scripsit libr. 2 cap. 55; capite autem 28 *candentes lapides*, ut & Inius libri capite 49 adhibet haud absimili ratione ad suffumigia; quin ipso capite superiore haec habet: *lotium vetus & putridum in vase supponitur, & lapides molares feruentes mittuntur, animal sagis diligentissime vique ad ungulas operiatur, ut vapore lotii venae testium fudent.*

§. 31. Veg. 3, 9. Cap. 9 *Potiones dabis, stercus suillum quotidie ex vino, aut tu aqua dulci, donec liberetur.* Si extrinsecus adhibendum iuberet stercus suillum; nihil iniraret; sic enim imperat cap. 77. Per os autem dare qui possit, praesertim quotidie, cum post Columellam [l. 6 c. 5] adeo perniciosum bobus esse docuerit capite 2, diserteque dixerit [l. 14]: *si porcinum stercus bos devoraverit, statim pestilentiam contagionis illius mallei sustinere morbi.* Legemusne igitur *stercus ouillum*? Huius certe vel libram ingerit, capite 16.

§. 32. Veg. 3, 10, 1. Cap. 10 *Aphodilli herbae in Asphodeli herbae mutare facile est; at tascideas emendare, difficile.* *Super renes*, inquit, *hoc anacollima oportet imponi; bulbos tascideas viuas contusas, allia quinque, anagallici libram, quae omnia pariter bene trita commiscis.* Sic enim Librarii capite etiam 15 perperam scripserunt: *& commiscis boni vini cotylas quatuor pro commiscis.* Simile anacollema proponitur cap. 18 quod iuvat inspicere: *Bulbos rufos triginta, coctileas viuas triginta, anagallici libram 1, &c.* Non ignoro, hic Codices Sambuci pro *coctileas viuas* habere *coctilearia vini*; vitiose tamen, ut puto. Nam anacolleina quoque Absyrti, de quo libr. 4 cap. 22 habet *coctileas contrusas X, bulbos XX.* Sed & potio libr. 1 cap. 56 tradita, libro autem 4 cap. 8 repetita, & ad Chironeum Auctorem relata, primo quidem loco habet *hyssopi fasses duas* [leg. *duos*] *coctileas germanas XV, bulbos XV*; secundo autem *hyssopi fasses duos, coctileas germanas purgatas quindecim, bulbos quindecim.* Quae cum ita sint; facile adducor ut credam, ubi *tascideas* legitur, *coctileas* esse rescribendum. Fortasse etiam in tribus prioribus eius verbi litteris numerorum vestigia relicta sunt; ut legendum sit, exempli causa, *bulbos triginta, 5 coctileas viuas contusas &c.*

§. 33. Veg. 3, 12, 1. Cap. 12 *Animalibus otiosis & pigris contingit expletura sanguineus mingere.* Rescribendum est, *contingit ex plethora*. Soliti autem sunt Vegetii Librarii scribere *pletura* pro *plethora*, ut lib. 1 c. 25, 26 lib. 2 c. 29 l. 3 c. 44 &c. vi contra *stora* pro *stora*; sed hic magis etiam perperam scripserunt *stera*.

§. 34.

§. 34. Veg. 3, 15, 2 sq. Cap. 15 *Et si difficulter mingit, dysuria appellatur. Sed quando guttas per veretrum mittit cum labore, stranguria dicitur. Quum in totum non potest mingere, dysuria appellatur.* Manifestum est, in postremis verbis mendum esse, & ischuria pro dysuria reponendum.

Cui hac ratione succurris: de pectore venas pungis, & sanguinem quantum videbitur detrabis, & sic accipitur lauamentum. Praeterea manum tepidam cum oleo in anum mittis, & si qua stercora inueneris intus, quia impedimentum praestant, attrabis. Videtur scribendum leuamentum, & extrahis. Sic cap. 65 ex qua compositione recens causa sanabitur, vetus sentiet leuamentum; & cap. 59 manum vinctam in anum mittere, & Arcus extrahere, & lib. 1c. 35 per anum iniecta manu stercus extrahatur.

Bestiolae quae appellantur vulpestres, aranae similes, cum deuoratae fuerint, animal praefocant. Cum haec inter ea recenscantur quae sumta vrinam supprimunt; proclius est cum Matthia Martino [Lexic. Philolog.] intelligere, scribendum esse buprestes, praefertim cum Sambuci Codices habeant buprestes. Melius iidem Codices habent buprestem in capitis 78 inscriptione, ubi editum fuerat; quemadmodum initio quoque eiusdem capitis in emendatum extat; buprestem. Quod autem buprestes scribuntur esse aranae, seu potius araneae similes, rescribendum alicui fortasse videatur cantharidis. Sed ego nimis nolo nimis audere.

§. 35. Veg. 3, 16, 2. Cap. 16 *cerae vncias 2, lardi libram vnam, piperis vnciam semis, piculae semineiam diligentissime tunder.* Hoc in loco propiculae legere, ut in aliis fecimus, picis liquidae vel id videtur prohibere quod diligentissime tundenda dicitur. Quid ergo legemus? Animaduerti ad solutam alium adstringendam, cuius rei gratia haec imperantur, Vegetium lib. 2 c. 6 semel, atque iterum lenticulam commendare: quod ante fecerat Corn. Celsus [de Medic. l. 4 c. 19]. Itaque haud multum ab eo absum, ut legam lenticulae.

§. 36. Veg. 3, 17. Cap. 17 *lino subtili constringuntur ipsae Ferrucae, in caustis cum crudum imponitur & sponte decidunt.* Videtur legendum, hinc causticum.

§. 37. Veg. 3, 18, 3 & 5. Cap. 18 *in crisma etiam perunges in sole.* Rescribo, Synchrisma etiam, Vid. lib. 4 c. 27 & 18 quod ita inscribitur: Compositio synchrismae.

Tunc animal [claudum] capistro trahunt, & sensim currunt, alius lorum vel funes tenet, lassus sequitur, & subito dum animal currit, recta ad se coxas ipse cum impetu trahit, si sensuerit, scias loco suo redisse. Caucio, sic esse emendandum: alius lorum, vel funes tenens laxos, sequitur.

§. 38. Veg. 3, 23, 2. Cap. 23 *Malleus [morbus vocatur] quod pestilentiae internocium contagium facit.* Eti in Sambuci Cod. est internae causa cibi; tamen nihilominus videtur legendum internecinum.

Potionem componis huiusmodi: Gallici lib. vnam, hyssopi libram 1, abrotani libram semis, aristologiae rotundae lib. semis, mannae succari vncias 3, trixaginis vncias 3. Vix dubitandum videtur quin ante Gallici vox aliqua interciderit; quatenam autem ea fuerit, difficile est diuinare. Silis Gallici, ut alias ad te scripsimus, alibi inuenitur mentio apud Vegetium. Nardi autem Gallici [Scribonius Compos. Med. 177 nardum celticum vocat] apud Celsum [l. 5 c. 25 sect. 6], Columellam [l. 12 c. 20], Plinium [Nat. Hist. l. 12 c. 12 l. 21 c. 20], aliosque est mentio. Ad hunc locum tamen videtur id magis pertinere, quod

Yyy yyy y

pro-

proximo cap. 24 cum iisdem fere legitur medicaminibus quae hic leguntur: *agallici, ca-
florei, abrotani uncias singulas, trixaginis uncias duas, mannae croci unciam unam, succari
unciam, hyssopi unciam unam*. Illud perincommode accidit, ut *agallici* scriptura non
integra esse videatur. Quid enim, quales, *Agallicum* est? Venit aliquando in mentem ut
legerem *agarici*, vel potius *agalochi*. Verum; ut alia mittam; cum Sambuci Codices
in eo quo de quaerimus, loco capitis 23 habeant *Anagallici*; hic quoque proclive est cre-
dere scriptum fuisse *anagallici*: quae tamen vox, ut apud Vegetium frequentissima est, ita
quid significet, est vsque adeo obcurum, ut credibile sit, ipsam quoque mendo non vacare.
Certe loca quaedam sunt in quibus *anagallidis* legere maluissim, nisi in Rhodium [Not.
in Scribon. Compof. 83] incidissem, qui doctè, ut solet, *aligallici* legendum ostendit ca-
pite quidem 54 & 56 libri primi. Et sane iis in locis convenit radix *lympliti*, quam
alum gallicum a quibusdam vocari, docet Scribonius [Comp. 83]: idque confirmatimi-
madueto Sambuci Codices qui in primo eorum locorum pro *anagallici* habent *consoli-
di maioris*, capite autem 11 eiusdem libri *alligalici*. Equidem ad eundem modum emen-
dari oportere, crediderim, libri 2 caput 6 & fortasse etiam 9; item libri 3 capita 10, 18, 65,
69, 70, & facile insuper 68, neque minus libri 4 capita 9, 27 & 8 praefertim cum in hoc, ut
etiam in 69 libri 3 Sambuci Exemplaria habeant *lympliti*. In hisce enim omnibus locis
ali gallici idoneus esse usus potest, quemadmodum etiam in libri 3 capite 67 in quo Editio
princeps habet *argallico*, eodem nempe errore quo apud Caelium Aurelium [Morb.
Chron. l. 5 c. 2 & l. 2. c. 12] legitur *admixta radice argallici, quod Graeci σὺμφυτον vocant*,
itemque *argallici radicem, atque foliorum eius succum*, videlicet pro *ali gallici*, ut Viri Do-
ctissimi esse emendandum, admonuerunt. Sed cum haec fatear; illud vicissim a te pe-
to, ut etiam atque etiam videas, num aliis nonnullis Vegetii locis, in quibus pariter *anagal-
licum* legitur, eadem conveniat emendatio. Atque ut omittam non modo libri 1 caput 43,
verum etiam ipsum caput 49 libri tertii, videas in primis velim loca duo, de quibus hic po-
tissimum agimus, capituli videlicet 23, ubi Sambuci Codices habent, ut dictum est, *anagallici*,
& capituli 24, ubi idem videri potest esse legendum. Num hic quoque probabimus *ali gal-
lici* au aliud aliquod eorum quae venerant mihi in mentem, an vero legemus *allii gallici*?
Nam, ut Rhodio assentiamur recte arbitranti, in Marcelli [de Medicam.] capite 17 non *al-
lum gallicum* sed *alum gallicum* esse scribendum, nimirum ubi Marcellus Scribonii verba
describit; non tamen video necesse esse, ut nusquam *allium gallicum* scribi posse, creda-
mus. Neque hoc tantum dico ob alium locum Marcelli capite 20; verum etiam, idque
potissimum, ob Vegetii caput 18 lib. 1, cuius capituli hoc est initium: *Pro physico autem &
aniversario remedio tradidit* [Chiron] *vpicum beticum vel allium maius, quod quidam
gallicum vocant, capitella singula &c.*

§. 39. Veg. 3, 27, 5. Cap. 27 quod est *de tympaniticis: Practerea hyssopi un-
cias 4, alei viridis manum plenam*. Videtur legendum *allii viridis*; quemadmodum
cap. 43 pro *alei purgati grana viginti & unum*, rescribendum *allii*; nam Plinius quoque
Valerianus [de Re Med. l. 1 c. 8] ita est locutus, *tria grana allii*. An vero capite etiam 50
pro *alei uncias 2*, legere oporteat *allii uncias 2*, diligentius videndum est.

§. 40. Veg. 3, 28, 4. Cap. 28 *medullae cervinae libram unam, mannae thuris
uncias quatuor, depli uncias tres &c.* Hic *delicii uncias tres* facile esse rescribendum iis
omni-

z Add. quod 3, 23, 4 in Corbeiensis fuit *sal Gallicum*.

omnibus videbitur, qui cum hunc omnem locum inspexerint, tum vero cum libri 4 capitulis 14, 15, 20, 23 atque aliis in quibus bdellium inter eiusdemmodi remedia proponitur, vel perfunctorie comparauerint.

§. 41. Veg. 3, 38. Cap. 38 *Quod si permauserit bulimus, similiae heminas cum sextario vini infunder, & per cornu digeres. Quod iter agerit* [Samb. Cod. egerit] *inciderit bulimus, ubi necessaria desunt, terram sanctis infunder &c.* Vel deest similiae heminarum numerus, vel, ut Sambucus edidit, est rescribendum heminam. Caetera sic malim rescribere: *Quod si iter agenti incidit bulimus &c. vel si iter egerit, & incidit bulimus.*

§. 42. Veg. 3, 48, 2. Cap. 48 *canomillam illyricam [idem nos tvace] & herbam artemisiam in aqua decoquit, &c.* Rescriberem, *chamomillam illyricam, item nostratensem*; si chamaemelum illyricum a Medicis interdum laudari, meminisse, ut irini illyricam saepissime, memini. Quod si quaeras, cur igitur ita non euendem: *chamomillam, illyricam, iridem & nostratensem*; id mirum obstat quod haec potio lethargico iumento paratur; omnes autem irides somnum accerfunt, non auferunt: quod tute scis Dioscoridem [de Med. Mat. l. 1 c. 1], aliosque docuisse. Verum ut alia sunt in hoc capite quae emendationem desiderant; ita mirum non esset, si quod alibi accidisse haud semel, ostendimus, illud hic quoque contigisset, ut Librarii quidpiam ad superiora pertinens capita, in hoc oscitanter contruissent.

§. 43. Veg. 3, 55, 8. Cap. 55 *cum succo ptisanae in qua [atro] decoctum est. In ora adscriptum est: alias [acyo]. Facile sic emendandum crediderim: in qua acron decoctus est.* Nam lib. 1 cap. 56 [l. 18] cum ptisanae sextario aliisque acronem *salvum porci pinguis, vel longanone, vel si porcina defuerint, caput haedinum depilatum cum pedibus suis &c. decoqui iubet in aqua cisternina, donec acron ille, vel certe caput haedi liquefeat, & dissoluatur ab ossibus*: quod iterat lib. 4 cap. 8. Libro etiam hoc tertio cap. 66 *pinguis, inquit, porcinus acro decoquitur, donec omnis caro solvatur, abiecitque ossibus uniuersis &c.* In Hippia tria, *ἄκρον χοίρειον*. Apud Celsum [de Medic. l. 2 c. 20 l. 4 c. 7], *trunculi que sunt, & summa trunculorum.*

§. 44. Veg. 3, 64. Cap. 64 *Post alumen, axungiam, salem in vino conteres, offas facies & ex melle decies, ita ut aqua calida [somentetur] & si faculas suppetit, cum eius decocto assidue somentare non desinas.* Ita Sambuci codices. Ego vero malim quomodo primum editum fuerat, *ita ut aqua calida, & si faculas suppetit, cum euiscio decocto assidue somentare non desinas.* Quid enim hic est *eius decoctum*? Euiscum autem [etsi ita frequens herba est, ut mirum sit de hac dici, *si faculas suppetit*] certe aliis quoque locis, ut lib. 4 cap. 14 & 27; memoratur a Vegetio, qui videlicet maluit Galeum [de Simpl. Fac. l. 6] aliosque Graecos imitari scribentes *ἔβισκος*, quam cum Latinis scribere *hibiscum*: quanquam non modo Scribonius [Compof. Med. 80, 82] *ebiscum* sed & Plinius Valerianus, & qui Macri nomine circumfertur, Versificator, *euiscum* dixere, ut ab Rhodio [Not. in Scribon. comp. 80] quem miror haec versatissimi ab ipso Auctoris Vegetii loca omisisse, adnotatum est. Non negauerim tamen, lib. 4 cap. 14 extr. pro *euisci uncias 3*, legendum fortasse *visci uncias 3*; cum illo ipso capite *visci italici uncias 3*, & *visci pondera 2* diserte editum habeamus.

§. 45. Veg. 3, 66, 1. Cap. 66 *radicis tracontiae unciam 1, gentianae unciam 1, centaureae unciam 1.* Sambuci Codices habent *radicis tragontae*: Lego, *radicis dracontiae*.

Yyy yyy y 3

Cuius

Cuius nomine *radicis dracontae*, & *dracontii* [Samb. Cod. *dragunteae*] pariter cum *gentiana*, & *centaurea* mentionem facit Vegetius lib. 1 c. 59 & 60. Adderem etiam II; nisi ibi Sambuci Codices haberent *draganti* pro *dracontii*.

§. 46. Veg. 3, 84, 3. Cap. 84 *Hac enim solaratione nec hydrophobus fiet, & immineat crimine euadet.* Rescribendum *imminet discrimen*, praesertim cum ea antecedant: *Canis rabiosi morfus & iumentis, & hominibus exitium inferre consuevit; & alibi* [l. 3 c. 15] scriptum sit: *Vesicae indignatio vrinæ difficultatem, immo praefens discrimen importat.*

Sambuci quoque grana, vel succum de foliis, aut de cortice exprimes, & cum vino veteri dabis in potu. Sed tunc efficax est haec potio, si de eo *samsuco* dederis, quae non in terra, sed in alia arbore fuerit innata. Sambucos innatas salicibus vidisse te, scio; quo magis credo asini furum mihi sic emendanti, *Sambuci quoque grana, & de ea Sambuco.* Dioscorides [l. 4 c. 168] quoque, & Plinius [Nat. Hist. l. 24 c. 8] aduersus canum morsus commendant sambucum: neque video qui possit de *sampsuchi* cortice succus exprimi, siue *parthenium*, siue *marum*, siue *amaracum* *sampsuchi* nomine intelligamus, aut etiam; ut caetera omittam; qui in alia nasci arbore, quasi ipsae quoque arbulculae essent, humiles istiusmodi herbae dicerentur.

§. 47. Veg. 4, 6, 7. Lib. IV, cap. 6 *Perfici equi solius ambulaturae quadam gratia discernuntur a caeteris, gradus est minutus & creber, & qui sedentem delectet & erigat, nec arte doceatur, sed naturae veluti iure praefectur.* Inter colatorios enim, & eos quos totonarios vulgus appellat, *ambulatura eorum media est, & cum neutri sit similis, habere aliquid creduntur ab utriusque.* Certum est, legendum hic esse, *cum neutris sit similis*; an autem colatorios, & totonarios emendare necesse sit, & potissimum qua ratione emendare deceat, incertum est. Priusnam tamen harum vocum facile crederem mutandum esse in *rotatorios*, modo hi a totonariis sic satis differrent. De hac altera videndum est caput 56 libri priui; si tamen is locus integer est: Parthi ipsos equos, quos vulgo *Trepidarios*, militari verbo *Totonarios* vocant, ita edomant ad leuitatem, & quaedam blaudimenta vestinae, ut *Asturconibus* similes videantur. Hic Carolus du Fresne [Glossar.] *Trepidarios* legit, recte, ut opinor; deinde coniicit legendum esse *Trottonarios*, vel *Trotarios*, qua de re amplius videndum est.

§. 48. Veg. 4, 9, 6. Cap. 9 *Praeterea foeni graeci sextarium bene purgatum seruere facies, primamque aquam inter initia seruores effunder, addeque aquae sextarios V.* Apparet, scribendum omnino esse, *inter initia seruoris*. Eadem libro 3 cap. 70 sic traduntur: *Praeterea foeni graeci sextarium separatim mitti in cacabum, & cum seruere coeperit, primum aquam fundes, post addis aquae sextar. V.*

§. 49. Veg. 4, 10, 2. Cap. 10 *Vini tenetani vel alterius austeri sextarios 2.* Vinum eo nomine, quod meminierim, nunquam legi. Haec legi quidem apud Galenum [Meth. Med. l. 7 c. 6] *Nobile [vinum] voco, quod austerum est, non Sabinum modo, verum etiam Adriaticum, & Albanum, & Arsiuum, & Titacazenum, omniaque id genus.* Sed Titacazenum hic reponendum non asseruauerim. Litteris quidem huc tria magis accedunt, quae a Martiale [Epigr. l. 1, 106 l. 10, 48 l. 13, 119 l. 1, 27 l. 7, 52 l. 2, 53 l. 3, 49], aliisque memorantur, Nomentanum, Laetanum, Veientanum; an vero horum aliquod vi etiam, atque natura, in praesentia non decerno.

§. 50. Veg. 4, 11, 1. Cap. 11 *cathimiae butrotis scilibrum, resinae vstae scilibrum.* Videntur haec ad eam quae hic proponitur, *confectionem* non attinere. Certe lib. 1 c. 16 ubi eadem confectio tradita est, non reperiuntur. Verum quocunque ea pertineant; non *cathi-*

eathiniæ butrotis, neque, ut Sambuei Codicis habent, *casmiæ*, *butyri*, sed facile *cadmiæ botryitidis* legendum est, ut nunc est apud Celsum [l. 6 c. 6 sect. 6], vel *botryodis*, ut olim erat, vel *botryitidos*, ut alicubi apud Scribonium [Comp. Med. 24]. Haec illa est quae iudicio Dioscoridis [l. 5 c. 46], Plinii [Nat. Hist. l. 34 c. 10], Aëtii [Tetrab. 1 Sermon. 2 c. 57] optima existimatur.

§. 51. Veg. 4, 13, 3. Cap. 13 *sciēni*, *piperis nigri*, *piperis longi*, *mannæ croci*, *betonicae*, *catiae nigrae*. Cum alia sunt in hoc capite quae emendationem desiderant; tum vero haec sunt, in quibus pro *sciēni* lego *seboeni*, quod cum aliis aromatibus quae ad hunc quoque puluerem requiruntur, memoratur a Columella [l. 12 c. 20]. Pro *catiae* autem *nigrae* lego *casiae nigrae*, vel potius *acaciae nigrae* quae videlicet ex inaturo conficitur semine, ut Dioscorides [l. 1 c. 115] etiam adnotauit. Vegetius *acaciam nigram* libro quoque 2 memorat cap. 34; & nonnulla alia quae cum *acacia* satis congruunt, in aliis etiam huius Quadrigarii Pulueris descriptionibus reperiuntur.

§. 52. Veg. 4, 14, 1. Cap. 14 *humectata siccata*, *laxata confringit*, *laxata parat*, *laesa confirmat*. Scribo, *laxata reparat*.

In *Causiſco Pelagonii*, *bituminis libram*, *armonici uncias 6*, *costi uncias 6*. Legendum *armoniaci* [id est *ammoniaci*] *uncias 6*. Haec enim continuo sequuntur: *Verum caetera decoquis in cacabo fictili nouo, qui cum refruxerit, addis asphaltum, & armoniacum, & costum promensura qua scriptum est*. Sic cap. 27, ubi *Synchritina* primum describitur, pro *armoniae* pond. 3, lego *armoniaci*, vel *guttae armoniacae*, siue *armeniaca* [rectius *ammoniacae*] pond. 3. Nam guttae *armoniacae* editum est apud Vegetium hoc ipso cap. 14, & *guttae armeniacae* l. 3 c. 68 &c. *Guttam autem ammoniacam*, vel *ammoniaci* Scribonius Largus, Plinius Valerianus, Theodorus Priscianus, alique Medici Scriptores Latini saepenumero vocant id quod maior Plinius [l. 12 c. 23 l. 24 c. 6] *Hammoniaci lacrymam*, vulgo autem *Ammoniacum*, vel *Gummi Ammoniacum* appellant.

Mox in Pelagonii eiusdem Malagmate [l. 4] *visci pondera 2*, *glutis uncias 3*. Rescribendum videtur *glutinis uncias 3*. Nam libro etiam 3 cap. 66 cum esset scriptum: *in cacabum mittis glutis taurini semiunciam, aceti acerrimi beminia dimidia coniungitur, & fernet ut quilon* [sortasse *chylas*] *fiat*; Ioannes Rhodius [Lexic. Scribon. ad *Gluten*] emendauit, *glutinis taurini*, ut est apud Scribonium: quanquam Celsus [lib. 5 c. 2 &c.] [id quod neque Rhodium fugit, & magis huc pertinet] *gluten* simpliciter scripsit. Non sum nescius, Matthiam Martinium, & qui olim in Calepini Lexico augendo Martinium exscripserat, haec ex Sospatro producere: *Haec glutis, alii gluten dixerunt*. Quae si certa sunt, neque Rhodii neque nostra emendatio necessaria est. Omnes tamen a nobis inspectae Sospatri Editiones, videlicet princeps Neapolitana, Basileensis, & Hanouiensis, *glus glutinis* habent, non *glus glutis*.

§. 53. Veg. 4, 17. Cap. 17 *Calcis vinac libras 2*, *sinopidis Alexandrini libram*, *ficus siccae uncias 6*, *axungiae quatum sufficit*. Lego *sinapis Alexandrini* in hoc malagmate, quemadmodum in alio, quod fenelaeque iterum est apud Galeum [de Conpos. Medic. Local. l. 9 c. 2] inuenio, *sinapis Alexandrini, nasturtii, utriusque sextantem*. Plinius [l. 19 c. 8 l. 12 c. 7] quoque *sinapis senen* optimum *Aegyptium* dicit, qui etiam diserte de *Alexandrino sinapi* loquitur. Sed & apud Vegetium nostrum idem memorari video libro 3 cap. 46 & praesertim hoc libro 4 cap. 27 in Traumatico *ad flegmonas tollendas*, in quo ponit, *sinapis Alexandrini unc. 6*, *fici asrae unc. 3*, *axungiae veteris uncias 6*, *aceti scrup. 3*; ut libro 2 cap. 49 ab ipso adhibetur *ficus siccae* cum *sinapi* contusae mixto aceto, solemoni videlicet, atque

atque antiqua Medicorum consuetudine ab Dioscoride [l. 2 c. 48] etiam, Plinioque [l. 20 c. 22] inculcata. Est vicissim ubi pro *sinapis* facile *sinopidis* legendum sit, ut libro 3 cap. 6 l. 2. Quod enim ibi legitur *sinapis pontici*, videtur scriptum esse a Vegetio *sinopidis ponticae*, de qua Plinius [l. 35 c. 5] *sinapis inuenta est primum in Ponto: inde nomen a Sinope urbe*, & de qua ipse etiam Vegetius lib. 4 cap. 10 ubi *sinopidis pontici pastillos tres* addit potioni contra vermes, quod egregie consentit cum iis quae ab Aëtio [Tetrab. 1 serm. 2 c. 5] traduntur: *Lumbricos etiam pota detrahit* [rubrica] *Prunas omnium habet Sinopica appellata*. Praeterea libro quoque 1 cap. 44 duabus potionibus aduersus lumbricos, alteri *sinopidis pontici pastillos* totidem, alteri vnciam Vegetius addiderat, quo in capite ut recte indicauit Rhodius [Not. ad Scribon. Compof. 42] *sinopidis ponticae* esse legendum, ita in capite etiam 10 libri 4 faciendum est.

§. 54. Veg. 4, 22, 2. Cap. 22 *propulei vnc. 3, olci veteris vncias 6, axungiae veteris libram, olci fauirenfis lib.* *Olci fauirenfis* mentionem apud alios; quod meminerim; inueni nunquam; *sabini* saepissime. Num Vegetius scripsit *fauirenfis*? certe scribere solet *fauinae*, ut lib. 1 c. 17 l. 3 c. 2 l. 4 c. 13 & 27. Caeterum non *propulei* legendum hic esse, sed *propoleos*, indicio etiam sunt Codices Sambuci, in quibus capite 14 non est, ut in Editionibus, *propulei*, sed *propoleos*, quomodo legendum esse etiam capite 27 & semel atque iterum capite 23; quanquam in hoc Sambuci editio habet *populei*; non multum credo dubitatuos qui loca haec omnia inter se comparauerint.

§. 55. Veg. 4, 27, 9. Cap. 27 *Aliud iterum verumque commomentes, et diligenti cura passionum occurratur exordis.* Nam etiam incurabiles acerritudines, si praesentes fuerint vi, medentis arte vincuntur. Inueteratas causas etiam faciles, curari saepe non posse legi. Videtur rescribendum, *si recedentes fuerint*. Facile etiam pro *Aliud iterum verumque commomentes*, legendum sit, *Illud iterum iterumque commomentes*. Sic Quintilianus [Instit. Orat. l. 2 c. 13] *id maxime praecipiam, ac repetens iterum iterumque mouebo*; imo sic Virgilius [Æneid. l. 3 v. 435]: *Vnum illud tibi, nate Dea, praeque omnibus vnum Praedicam & repetens iterumque iterumque mouebo*.

§. 56. Veg. 4, 28, 19. *Causiicam ad neruorum dolores conficiunt etiam picis britiae pond. 1 & semis, vini [inei] pond. 1 semis.* Legendum *picis brutiae*, & nisi plurimum fallor; *vini aminaci*. Sambuci Codices cap. 14 l. 1, 15, 23 l. 2, 25. quibus omnibus in locis *picis britiae* editum est, recte habent *picis brutiae* a Scribonio, Columella, Plinio, Dioscoride, Galeno memoratae. Iidem Codices lib. 2 c. 22 ubi editum est, *vini ameni veteris sextarii tres*, habent *vini aminaci*, qua ratione scriptum est apud Celsum lib. 6 c. 6 [sect. 21], aliisque in locis a Rhodio [Not. in Scribon. Compof. 257] adnotatis, in quibus ipse scribendum censet *aminaci*, ut pariter in Scribonio, ubi editum erat *aminaci*. Contra Keuchenius [Not. ad Samonici caput de solut. ventris] ex graecis latinisque monumentis plura profert quibus, improbata a Rhodio, scriptura seruetur. Sed cum vtramque probari posse, Turnebus [Aduers. l. 29 c. 26] ostenderit, videlicet *aminaci*, & *aminaci*; nos qui huius vestigia in proposito loco inuenimus, eandem hic nobis seruandam existimauimus.

Malagma ad nernos claudos. Sepi bircini libram, mollicidenae felibram, resnae libram, acruginis felibram. Lego *molybdaenae*, siue *molybdaenae*.

Erant alia phira verborum monstra, nedum leuiora errata, quae in Vegetio emendari possent. Sed haec mihi ob occupationes properanti in praesentia satis; utinam ne tibi nimium multa, Vale.

Patauii XI. Kal. Maias MDCC XXIII.

ADDENDA
ITEM QVE EMENDANDA
AD NOTAS
IN CATONEM ET RELIQVOS
REI RVSTICAE SCRIPTORES.

Vt consilium capereinus appendicis cuiusdam hic addendae, tum alia suaserunt, tum perpulit Viri Clarissimi, & optime de toto hoc opere meriti IVLII PONTEDERA in exhaustum erga rusticos nostros studium, atque aduersus nos beneuolentia, cui cum insigne auctarium eorum, quae olim submiserat, debere nuper inciperemus, quo tempore bona pars operis prelo iam exierat, nihil supererat aliud, nisi vt hunc iis locum assignaremus. Poterat ea quidem sola etiam se sustinere: sed ne propter pauca quaedam nouus ordo instituendus esset, noua lectori facienda molestia, visum est, vt quemadmodum superiores Viri doctissimi adnotationes reliquis aliorum obseruationis permistae sunt, ita secundis ipsius curis, quas nomen patris sui satis a reliquis segregat, omnia ea admisceremus, quae serius a nobis animaduersa essent, emendaremusque eadem opera, quaecunque vel nostra vel librariorum culpa admissa, omisissae obseruassemus. Quod a nobis ita institutum tanto minus, humanissime Pontedera, reprehendes, quo magis tibi probatur, quidquid ad lectorum nostrorum commoditatem pertinere intelligis. Sed audiamus ipsum Virum doctissimum, qui sui facti rationem disertissima ad me epistola exposuit.

IO. MATTHIAE GESNERO
IVLIVS PONTEDERA

S. P. D.

Postquam *Thomas Frischiut*, omnibus disciplinis ornatissimus, qui Latinos Rei rusticae scriptores edendos susceperat, vita functus, imperfectum opus reliquit, ex magna spe deiectus cum omnem rusticam curam deposuisset, Vir amplissimus *Christinus Martinellius*, *Patricius Venetus*, vt politioribus litteris, ita stirpium & agriculturae peritia cum paucis conferendus, commentariolos nostros vt ad se mitterem, singulari studio contendit. Cui quod omnia ob summa in me beneficia & merita praestare debebam, quicquam negare nefas ducens, ad rusticas res, quas animo quidem semper retinui, sed grauioribus curis remiseram, me iterum contuli, atque ex longo intervallo reuocaui. In quibus totus quum essem, non nulla, quae Lipsiam praemiseraam, secus esse accipienda, ac tunc opinatus fueram, alia diligentiori cura explicanda, multa addenda deprehendi. Quod pro mea mediocritate praestiti. Quia etiam quum ad Varronem & Columellam vel explicandos, vel vitiis & mendis eximendos pernecessarium sit stellarum motus, vt illa aetas ferebat, anni prisca rationem, temporum vicissitudines, interualla, sedes noscere, multa, eodem item Martinello auctore, hac de re perquisui, multa scripsi, multa in uoltris rusticis in dubium reuocaui, immutauique multa. Neque enim iis, quae ab aliis pro-

LZZ ZZZ Z

dita

dita sunt (quippe magna scriptorum varietate confusa & praeiudiciis intercepta videbam) contentus, fontes ipsos, qui in penitissimas antiquitatis tenebras recesserant, per immensa volumina vagando, in lucem deduxi. Tum de veteri scribendi ratione, qua Cato ac Varro vsi sunt, non nulla collegi, quoniam multa ac magna vitia hinc orta animaduverteram, dum vetustatis consuetudinem interpretes posthabuere. Sed quidquid animo complexus eram, ad exitum spectabat, extremanque epistolam concludebam cum acta vestra, ad nos adlata, & subinde tuae litterae, quod prorsus desperaueram, quam primum confirmant proditum. Nunc ancipiti cura distractus, quid consilii capiam; non video. Mirabili quodam studio exopto, quod sum commentatus, scriptis immisceri tuis, vt si quid in hominum vsu cedere potest, non longe petatur. Sed qui possum iam iam absoluto opere? Mittantur tot epistolae & tantas, multis praesertim ad rem tuam non attinentibus refectas? Non adeo laudis amor me proritat, vt quamuis omnia vel a *Caspari Fritschii* beneuolentia, vel a tua humanitate sperem, tantum sumtum & laborem vobis adiciam. Quid si non mitto? Cum multa a nobis habeatis, non inuito culpabor, qui partem subdixerim? Quid faciam igitur? In compendiumne redigam, quod ad rem rusticam opinabor pertinere? Hoc profecto vniui, quo me a reprehensione vindicem, quoque mentem erga vos studium & officium faciam, omnia sedulo cogitanti potissimum occurrit. Ita agam. Tu, Vir Clarissime, pro tua erga me beneuolentia, quidquid erit, boni consulas, rogo. Interea *Casparo Fritschio*, cui omnia summa ac singularia me debere ex litteris tuis cognoui, meis verbis salutem plurimam redde, & Vale. D. Patauii IV. Calend. Iul. c15 15 cc xxxiii.

AD

M. P. CATONEM DE RE RVSTICA.

De vetusta scribendi ratione, Catoni & Varro-
ni restituenda, quam in nostris epistolis suis
pertractant, quid primum apponam: id enim
ad Varronem & Catonem recte intelligendos, vi-
tiisque purgandos, item ad linguam Latinam a pri-
ma origine percipiendam, plurimum confert. Ve-
teres itaque quum Utiua, quam Aeolicum digima
adpellant, alteri U adnectebatur, hanc in O im-
mutabant, vt equos, saluos, dauos, ignauos, aequos,
coruos pro equis, saluis, dauis, ignauis, aequis,
coruis: item equom, reliquom, insignom, uocinom, vi-
nom, distinguunt, ristingunt. Quapropter apud
Catonem non *seruom* *senem* est scribendum, aut
seruom *morbozum*, sed *seruom* *senem*, *seruom* *morbo-
zum*: ita *seruos* non *seruus*, *clauos* non *clauus*, *cor-
tinom* non *corstinum*, *nomus* non *nomus*, *erumom* non
erumom, *obliquom* non *obliquum*, *acerumom* non *acer-
umom*, *euom* non *euom*, *aluos* & *aluom* non *aluus* &
aluom. Nec non in Varrone *natiuom*, *substinuom*,
antiquos, *ignauom*, *assiuos*, *auos*, *proauos*, *arumom*,
ceruom: nam sic Varronem scripsisse, ea, quae in
vetustis exemplaribus seruiantur, ostendunt, & in
impressis quoque de L. L. libris multa huiusmodi
reuenta.

Neque hoc tantum in extremis syllabis vsu in-
uenit, verum & in mediis, & in primis: in mediis,
vt *paruolus*, *seruolus*, *Scaruola*, *Clanola*, *conuolue-
lino*, vt in veteribus Catonis libris vidit Victorius:
in primis, *uolr*, *uolent*, *uolus*, *uolua* (vide in Var-

rone *supereff* *uoluis inuenis*) *uolcella*, *uolpes*, *uol-
entrus*, *uolens*, *uolcanalia*, *uoluius*.

Nonnunquam etiam quum e sequeretur, cen-
teser pro *uolter*, quod in *uolro* & in iis, quae ab
eodem deriuantur, diligenter retentum est, *uolro*,
uolro, *uolro* (quod in Varrone seruauit Iulius
Iulius) *sursumuolro*, *quouolro*, *aduolro*, *trans-
uolro*, *diuolro*, ex quo remanet *diuolro* & *uol-
ro* & *uolro*, vt separaretur a *uolro*: nam virumque
ab eodem principio. Quare quis non videt in Ca-
tone quae vitiose scribuntur *conuolro*, *seuolro*,
transuolro, *uolro* (quod recte Cap. 40. *uolro*
ac Cap. 6. *uolro*) *aduolro*, *aduolro*, *conuolro*.
In Varrone quoque *uolro*, *uolro*, *transuolro*,
uolro, *uolro* & alia.

I cum longum esset, & apud veteres sibi adscri-
bat, vt *conuolro*, *composuolro*, *solui*, *sen-
tuit*, *preuolro* & sexcenta huiusmodi, quae in an-
tiquis inonumenis licet videre. Quorum tamen
in Catone nullum fupereff: in Varrone de R. R.
Epeirus, *Epeirota*, *Jeiuuolro* me legisse memini,
sed in libris de L. L. plurima videlicet *libris*, *suus*,
heic, *hei* pro *hi*, *nummei*, *dande*, *equi*, *ei*, *ei*, *uolro*,
fici, *commutate*, *uolro*, *uolro*. In quibus tamen
seruandus est modus & excipienda, quae a Gram-
maticis discriminis gratia excipiuntur: nam libra-
rii cuncta foede miscet & confundunt, nihil
etiam habentes, quod Varroni proprium Plinius
& Charisius attribuunt.

Mos

Mos similiter apud veteres obtinuit in verborum in *VS* definitivum participiis *E* in *V* transire, vt exigenda, faciunda, aggerunda, dicundi, cuius quid in Catone retineatur antiquitatis, legunda, faciunda, conferunda, ferenda, faciunda, faciundum: in Varrone capiundum, faciundo, accipiundus, diu-dundus, capiundi, ferunda, faciundum. Sunt tamen, quae ex frequenti librorum exscriptioe pristina formam requirunt, in Catone quaerenda, accipienda, vrenda, cogendum, educendus, ferenda, vrendi: nec secus in Varrone ex multis ista: fodiendum, integro, elidenda, tollenda.

Quid vero de Superlatiuis dicam, in quibus penultima litera *I* in *V* vetustiores mutabant, scribentes optumus, proximus, parissimus, pauperrimus, plenissimus? In Catone & Varrone omnia secus inueniuntur, amplissime, fortissimè, serenissimè, maxime, stabilissimè, minime, optima, opportunissimam, plurima, potissimum, reitissimè, longissimos, minimam, altissimam, aquosissimus, frigidissimus, calidissimus, diutissimè, proximè, infimam, candidissimam, altissima, sapissimè, tenerrimis. At in Varro-nianis de L. L. libris multa seruantur.

V pro aliis vocalibus prisca aetas vsurpabat, ceu aestum, aestumatio, proxsumus, decumus, sacrusco, carusfex, frunders: ideo in vetustis Varronis codicibus istas scribitur pro rotas, rntundus pro rotundus, fabuli & fabulia pro fabuli & fabalia: editum etiam habemus a Iensonio ouibus tundenis. In exeutis Catonis retentum est acrusfolius fabules, ipsius, adulescentia, sed quo inmutata: existimo, libentius, libetis, libide, frondem, decime, centesima & alia? In Varrone omnia ad eundem modum, ita paucis, quae Victorius adposuit & Iensonius, excepitis.

Contra *OI* siue *OE* pro *V*, vt in antiquis Legibus & Plebiscitis legitur coirauit, oirile, oirantur, moiricipio, Poinicio, moirio siue moenio, ex quo moenia, moeruit, poeio vnde poema, moeruit vnde amoenus Seruio auctore deducitur. In Varronis de L. L. libris moerum pro murum, Poenicum & Poenis pro Punicum & Punis; In Catone Poenicum quoque & Poenicam.

Multa etiam, quae nunc per *V* scribuntur, vetustis per *O* scribere malebant, vt in antiquis marmoribus taboless, publice, singoles, detoleris, forticola, nenciare, flous; in Varrone tabormola, tribolum, paxola, clauolas: in Catone igales, sedolo.

Quod frequentius in extremis syllabis vsurpatum inuenimus, suum, tuum, sunt, Lucium, quom, consentant, perpetuum, compasum, consunt: ex qua consuetudine superest in Varrone possent, in Catone isser. Quae hanc reliquiae vtriusque ab ipsa scribendi regula non recessisse demonstrant.

V similiter Graeco non vebantur sed Latino *V* scribentes Babulonica, bombucina, Mura pro Myrrha, crualliana, Puerhus vel Burhus, Suluanus: ideoque restant in Varrone: zmyrna, serpullum: in Catone atulium, maritans, montis, zayruuenuum, cornula.

O pro *AV* vsurpatum nemo non tenet: serotum, seratum, coctex candax, serex, sanrox, orax

aurata, corus canthi, coxes canter, olla anlla, codm cauda, plesrum planstrum, plodo plauda vnde explodo, Plotus Plautus, erichalcum aurichalcum, clostrum claustrum, & alia etiam nostris Rusticis adhibita, quod in excusis quoque libris reliquiae inueniuntur.

At *O V* quod pro Graeco *O Y* adiungebant, vt refert Marius Victorinus, nullum remanet vestigium, omnia a libraribus de excusis libris subducta sunt. In veteribus tamen monumentis multa huiusmodi leguntur, nimirum ieni, iniuriar, iendicaueris, iendicem, iouent, iouent, iouferunt, Louceris, Nentius, Fenrius, laumen.

Nullum etiam *AI* loco *AE*, quod in Lucretio saepe occurrit, & apud alios vel antiquos vel antiquitatis amatores, item in vetustioribus lapidibus, non tantum in vocum extremis, Vitorias, Romai, orai, Sempronias, Callai, Sextilias, verum etiam in praeis, Quasifloris, aidi, aidiles, aire, Caifar.

Porro in compositis simplicium vocales a Catone & Varrone retentas, vt praefata aetas solebat, ex antiquis exemplaribus difficimus, vt conspargamus, aspar-gant, disquarre, decarpo, illuet, Tubicinum, rescari, ficare, ficut a fico, vnde fica & ficarius. Legitur etiam in Plauto intellego, intellegam, in Terentio neglegere, neglegendum: In Virgilio asargo vt — salsa spumans asparagine caues.

Hactenus de vocalibus strictim & cursim dixisse sufficiat, venio ad consonantes: Quae Semiiocales dicuntur, non geminabantur, vt nunes, sumos, elorum pro illorum, pelenti, castelli, melicia, meliaria, macelum, tera, refert. Propterea in optimis libris inueniuntur est apud Catonem & Varronem ela pro alia, alium pro alium, pelituri & politiones pro politori & politiones, ani pro anni, sarito pro sarrio.

Semiioicalium modo *S* quoque literam non iterabant, vt classe, iouferunt, iouit, posedit, seum apud Varronem. Eandem tamen frequentissime *X* adiungebant, vt antiquitatis monumenta testantur, seruantia Cappadoxi, coninx, felix, proximus, maxsume, vixit, vixit, auxilium, deduxit, deifixi, exornare, exceda, pexius, Alexander, deixso etiam Augusti tempore, & vixori, exemplo Claudio Imperante. Quae omnia nostris auctoribus subflata sunt.

V pro scribatur, vbi nunc *B* in compositis ponimus, ceu opsonator, opsignetur, opsinobis, operitur, opseps, opstetrix, vt in isto lapide:

Antonias. Aug. L.

Thalsae

Opstetrix

asfenti, asfinere, asfouit, assonum, asfuit, vt in alio lapide carmen istud Virgilianum:

Asfuit atra diis

sculptum est: suffragere, suffignet, sufficium. Quam scribendi formam retentam etiam in Iurisconsultis veteribus, secuta aetas a Catone & Varrone penitus euerit.

E contrario *D* in compositis ex *AD* non mutabatur: adamen, adposita, adgloriat, adprime, adspicio, adnuerudo, adulus, adluce, adlocutus, adpelat.

22222222

adrefco & alla in Plauto, Terentio, Lucretio, Varrone de L.L. nec non in Pandectis Florentinis & antiquis lapidibus; *adque* etiam pro *atque* de optimo exemplari Varroniano de K. R. Victorius demonstravit.

Eadem littera D ante F & digamma, V transibat in R: *arvolaré, arfari, arvenas, arventares, arvencatos, arfines, arferia aqua* arud Felsum, quae in feris libabatur, a ferendo dicta, *aruectum, aruebant* improbatum perperam a nobis in Catone. Hinc vernacula consuetudine tritum est apud nos *arfare* ex vetustissimo *arfara*.

Est etiam, ut ait Priscianus, quando N principalis syllaba ante se addiit G. *vt natus gnatus, notus, gnatus, natus gnatus, noster gnoscere, natus gnatus, nobilis gnotissimus*. Nos veterem formam adhuc retineamus, dum scribimus: *ignarus, cognatus, ignamus, ignavia, cognosco, ignosco, ignobis*. Qua scriptura Plautus, Terentius, Virgilius vsi cum sint, eadem Varronem & Catonem vsos quis negaverit?

Loco CUI syllaba apud vetustius saepissime QUI vel QUO ponebatur, vi quos, quous, quompro cui, cuius, cum: ita *pequdet, pegnua, pegulatus, arguus, coquus, equulus, quur pro peudes, pecunia, peculatus, arent, coent, oculis, cur*. Et contra, ex qua consuetudine remanet in antiquis Varronis libris de R. R. *culi & culum pro equuli & equulum, decenut pro deconutus, incenutut pro inquitutut*.

Vbi nunc G vitumur, veteres Romani C vsi sint, vt in C. Duiliii monumento apparet, *Carsaceneses, macistratos, lectones*; & in Varronianis optimae notae edicibus: *elobis, inereint, virtutula, friscora, Corcynia*; similiter *acuna*, quae a Coddemella scribitur *agnna*. Hinc in multis apparet analogia; nam a *lece* pro *lege* *lestum*; *ad ace* pro *ago*, *actus, acus, acumen, acutus*; *pauco* pro *pango* *pastum*; *reco* pro *rego* *restum*; *sueo* pro *suge* *scitum & fuerit*, vnicui enim C apud Catonem & Varronem inuenitur.

Hic & aliis quae fusius in nostris epistolis pertractauimus, quantum Catoni & Varroni a libris & interpretibus subductum sit, manifestum argumento cognoscimus. Praeterea alia atque alia, ita verba prisca & obsoleta nihil addo nunc de vsu, quo propius ad linguam Latinam ex veteri oribographia accedimus praeter hoc vnum, tanquam caeterorum iudicem & argumentum.

In vetustissima C. Duiliii inscriptione eernere licet singulas vocales dictionem finientes in D desinere, vt *marid, dictatored, unaled, alrod, praedad*; & apud Plautum: *ted, med*; in antiquis lapidibus: *monimentid, maltaticod*. Quod vsitatum cum haberent Romani, scripsisse existimo a *dyus, dyus, dyus, dyus* *Lecead, letis, lecid*, deinde vt *lecid* se iungerent a *lecid* quod est dandi casus a *lex*, hinc apposuit & seruantes alterum in s immutasse, vt esset discriminis causa *lecid*; sequentis autem saeculi vsus cum huiusmodi scribendi formam in vniuersum improbasset, in nonnullis tamen dictionibus retinuisse ambiguitatem euitantes. Hae ratione se iunctum *quid & quod* tum a *qui* ac *quo* (nam *qui*

communis generis erat) cum a *quis & quos* in quibus d in s transiit, vt in *item* quo alind esset ab *idem*, vique id ab *it*. *Pridem* etiam ex eodem fonte defluxit; existit enim a *pris*, & de *qui* adiecto d & om quod eum significat, factum est primitus *pridem*, deinde conuulsum *pridem* quasi ante eum sine eo *prins*. Etenim *pris* quarti casus aduerbii modo a Graecis adhibitum seim us, vt multa alia; propterea opinari licet, per alios etiam casus inflexum, nimirum *pris, pris, prin*, atque hinc emanasse *prior, primus, prifus*, vi ex *pris & vnde prifinus* principio *prifinus*, quod valet ex *prioribus* *quis*. Id autem patrii casus videtur absolute positi Graecorum exemplo, cuiusmodi sunt *die septimi, die noni, die perendini, quoridie, postidie*. Nam *dis* pro *diei* est, vt *sule* pro *fidei*, *regius* pro *regni*, propterea Salustius antiquitatis amator dubitanti inquit, *acie pars*. Sane *altas & alteras* gentiliti etiam sunt aduerbially vsurpata. Similiter *diu, interdum*, iamdiu si quaerimus vnde sint, Italini apparent seicenti ex Nonio Marcello olim non *die* solum dictum, sed etiam *diu a dno, vnde dno*. Hinc *diutinus* siue *diutinus* videlicet *alicuius diei siue temporis*; quod enim ad aliquod tempus durat, id *diutinus* recte appellatur. Sic tandem, quando hoc est *tanti & quanti* dies siue temporis.

Sed vt ad D litteram finalem redeamus *produs, prodest* & reliqua adhuc huius antiquitatis formam inuenitur, scribebantur enim *prod est, prod est, prod estis a pro & sum*. Quod in deducis a *praesum* non inuenitur; quoniam non a *prae* sit, vt voluit, & *sum*, sed a *praes*, *praes* cum eodem; propterea *praesum & coniuncte*, abiecto altero s, quod non iterabant, *praesum*. Similiter *praes est, praes est, praes ens* ab obsoleto participio a *sum praesens*. In multis etiam alio die D fermatur: *praedapto, prodigo, redamo, redimo, redintegro, reddendo, redco, redago, red hestio, redarguo, reddo, redduco* (ita scribitur a Varrone non *reduco*) quae erant *praed opto, prod ago, red amo, red ems, red integro, red undo, red co, red ago, red hestio, red arguo, red do, red duco*. Verum de his satis: ad Catonem sigillatim veniamus.

Praef. i. Est attendendum vitrum potiora sint: est interdu *praesare* populo *mercaturam* rem *quaerere*, vt Venetis in D. Marci Bibliothecae codice me legisse memini, quod etiam Benedictus Hecstor edidit, & Ioannes Varus reituit, Menstrisque in veteri exemplari reperit; an quae vulgo recepta video: est interdu *praesare* *mercaturam* *rem* *quaerere*. PONTED.

(MAIORES ENIM NOSTRI SIC HABERVNT ET ITA IN LEGIBUS POSIVERVNT.) In codice Veneto & illo hand infimae notae, qui Caesena in Bibliotheca *Frarium*, vt vocant, *minorum* *Consensuum* custoditur, item in Iensonianis & Bruschianis libris est quid amplius, videlicet: *maiores enim nostri sic hoc habuerunt*; vt multa huiusmodi apud probatos scriptores licet inuenire. PONTED.

(FOENERATOREM) *Foetus, Foenerari, Foeneratorem, Foenum* sine O primae syllabae a Catone

tone scribi solita, docet ex Varrone Nonius Marcellus. PONTED.

C. 1, 1 De titulis siue argumentis nunc in vniuersum dicere instituiam; quoniam in consensu est, plerumque Catonianae praecepta ab huiusmodi inscriptionibus inchoari. In quibus tamen, vt ordine referam, adeo peccantur interpretes, vt multa ipsi apponendo, multa quae Catonis erant, vel distrahendo vel miscendo, omnia fere alia atque alia reddiderint. Quapropter exactissimo iudicio circa hanc partem examinanda sunt omnia, vt vera a falsis internoscamus. In qua quidem re certissimum habebimus signum, si quae necessario exigantur, quae non, diligenter perpendamus. Haec ab interpretibus illa a Catone esse, quis dubitauerit? Itaque primum: *Quomodo agrum eius parauitque oportet*, vt alienum reiceiret; nam hoc subdico, quae traduntur, satis plena sunt & aperta. PONTED.

ad 1, 2 VTI INDE EXIRI POSSIT) In hanc sententiam Cacl. ad Cic. 8, 16 extr. *Ne te eo demittas, unde exitum vides nullum esse*.

1, 5 INSTRUMENTI NE MAGNI SIET, LOCO BONOSIET) Haec Catonianae nihil non videntur, sed tanquam inleces quondam in margine annotata. PONTED.

1, 6 IDEM AGRVM, QVOD) Amicus aliquis noster putabat, intelligendum facere, vel offere.

1, 7 SI VINO MVLTOSIET) Ex Varrone quid deesse offendimus, vt sit, si vino bono & multo fiet; siue, si vino bono vel multo fiet. PONTED.

2 Hic argumentum est adnectendum Capiti, Patrii famulus officia. PONTED.

3, 1 OPERARVM DIERV. SIET) Haec male distrabuntur; sunt enim hoc modo digerenda: *operarum diervm, si ei opus non appareat. Dicit villicus*. PONTED.

3, 2 SERVES AVFVGISSE.) Opinor a Catone scripsum: *serias se fecisse*. Haec enim ratione par pari respondet Paternitatis, & ad singula alia a villico ordine redi, praefertim cum inter villici officia *vti serias seruantur*, recensentur. PONTED.

4, 2 EXPINSI PAR) Adde his, quae hic dicta sunt, ea quae disputamus ad Col. 2, 9, 14.

5, 7 VENDAT OLEVSI PRETIVM HABEAT) si pr. non habeat I.B.R. Sed monet pro non legendum esse sunc. Cl. Ponsidera.

3 Argumenta: *Auctionem vti faciat*: Prima a dilectissima agrum conferre oportet: *Villam rusticam vti adiectam habeat*. Catonianam non apparent. Sed quod Capit IV. apponitur: *Bubilia vti bene ardescant habeat* & necessarium est & Catonianum, verum extra sedem, nam caput principio capium est & mancum: *Bubilia bona, bonis praefici, falsas caltratas*. Cui est addendum: *vti bene ardescant habeat*, siue: *bene ardescant habere expedit*.

4, 4 Quae hoc signum habet adnotatio, ea ad 3, 5 & paginam proximam pertinet. p. 10. col. 1.

incipit nota nostra, Vidit sane Scaliger (nescio vbi?) Sed nota scio esse locum ad Varr. 1, 1, 7.

3, 5 MEDIPONTOS FRIVOS) In V. C. additur *bonos*, & scriptum est *Melipontos*, quomodo *Melica* pro *Melica* scribentur. VRSI. Reliqua damus in Indice.

4, 2 FRONS OCCIPITIO) Non potuimus efficere, vt satis emendate excuderetur versus Theocriti. Vltima vox prioris est *scen*, quam sequitur incismus; syllabam ultimam in *sinoc* male onerat accentus.

5, 1 Huius capitis indicem *villici officia*. quis Catonis esse existimauit? Non satis quod proponitur declaratur hoc initio: *Haec erunt villici officia*. PONTED.

5, 2 FAMILIAM EXERCEAT.) Additamentum videtur, si reineantur superflora: *opere bene exercent nemp famuliam*; ideo nos opinati sumus *opere* fuisse *operas*. Quare docti viri auiumaduertere, virum haec sunt emendanda, an illa abicienda. PONTED.

5, 4. POLITOREM) V.C. *Polintorem*. Inepie! Dicebant *Politores*, qui agros increde conducti occubant. Ennius Annal VIII. *Rastro densifabres capsis caussa polintudi Agri*. Vt legendum censet Galliae decus Turnebus. Et in illo versu: *Lasi campi qui gerit Africa terra politos*. Festus: *Polimentia, aut Verrius, amiqui dicebant testiculos percornum, cum eos castrabant, a politione segetum*. Qui tamen locus aliud ingerit. Vide etiam Nonium in *Polintore*, si opere. MEVR-SIVS.

6, 1 AGRVM QVIBVS LOCIS) Cum lemma hic sit primum capitis membrum, quis huc ratione iteratum defenderit? PONTED.

6, 1 AGER CRASSVS ET LAETVS) Ager *latus* est bene stercoreatus & pinguis. Stercus enim quod agris ingerebant rustici, *lactamen* appellabant. Seruius Ge. 1 *Fimus*, qui per agros iacitur, *vulgo* *lactamen* appellatur. Isidor. 17, 11 *Fimus est, qui per agros iacitur, & dicitur finus, quod fiat inuis: id est sterces, quod vulgo lactamen appellatur*. MEVR-SIVS. Quae ex Palladio addit, ea commodius in nostro indice leguntur. Et hanc pariter ac superiorem de politore adnotationem plane omittere decreueram, cum nihil habeant, quod non commodius aliunde petatur; sed non licet semper arbitratu nostro agere omnia.

6, 3 p. 15 versu ultimo proin hoc modo seriso leg. id. dec.

6, 3 IBI CORRVDAM SERITO.) Ibi tantum in plerisque formis ezeus libris ponitur, in ceteris maxime antiquis atque etiam in Meursii codice, ibique, quod hic explico: *ibi quoque corundam seriso, unde asparagi sunt*. Ita profecto exscriptit Varro. PONTED.

6, 4 QVI LOCVS CRASSVS ERIT.) Si cuncta, quae in hoc epistole traduntur, diligenter expendamus, planior nobis erit sententia legentibus: qui locus *crassior erit, aut nebulosior*, vt Plinius etiam refert 14, 4. PONTED.

7 Indices cap. 7. 8. 9. neque a Catone sunt, neque necessaria. PONTED.

Zzz zzz z

7.2

7. 2 AMINEV MINVSCVLVM, ET MAIVSCVLVM.) Dubia dictio *maiusculum* censenda est; nam c. 6. *maius* id vuarum genus appellatur, & in hoc etiam *Aminea maiora* habemus. Praeterea in vetustis libris editum est *maius*, quod propius accedit ad *maius*, quam ad *maiusculum*. Id demum ex Varr. I, 58 & Plin. 14, 4 confirmatur. PONTED.

7. 2 QVAS SPENDAS DVRACTIONAS.) Vetusta dissimilia & meliora: quae suspendas duratura: *Aminea maiora vitilia*: ad *fabrum ferrarium pro passis ea veste servantur*. Si quidem neutrius generis Cato ista vuarum genera semper enunciat. Quae vulgo recipiuntur, a Varrone excerpta sunt vitilia iam inquinata; quippe *aminea maior & scantiana* vna est atque eadem vva; quin etiam *amineam maiorem* Varro, vt docet Plinius, *scantianam* appellat. PONTED.

7. 2 VEL AD FABR. FERRAR.) In fine notae nostrae lagae, Hae servantur, non Haec: & add. Hor. Sat. 2, 4, 72 *Relius Albanam fume durauerit vnam*.

7. 3 POMA, MALA STRVTHEA.) Haec sic ordinanda & distinguenda videntur: *Poma*: mala *struthes*, *cerenea*, *scantiana*, *quiriniana*, item alia conditina mala *mustea* & *punica* (eo locutione suillum aut *seruus* ad radices addere oportet, ut *stabilis mala* sunt) *Pira volemia*, *ancianica* & *siementua* (haec conditina in sapa bona erunt) *Tarentina*, *mustea* & *cucurbitina*, item alia genera &c. Quod in nostris epistolis diligenter explicauimus, & quid de veteri scriptura *Fabulum malorum pro stabilis mala* sit accipiendum, nostras coniecturas interposuimus. PONTED.

8. 2 MYRTVM CONIVGVLM ET ALBVM ET NIGRV.) Sic fere legitur. Plinius tamen 15, 29 ait, *Cato tria genera myrti praedit, candidam, nigram, coniugalem*. Vbi Hermolaus, Cum tria genera myrti prodidisset Catonem citet Plinius, *candidam, nigram, coniugalem*; coniugulum non coniugalem apud Catonem scriptum tradidit obseruasse. Ego in vetusto Catonis codice *coniugalem* non *coniugulum* inuenio. Et Plinius statim subdit, *Coniugalem existimo nunc nostratem dici*. Illud autem magis annotandum, Columellam 12, 38 duo tantum genera myrti scisse, tanquam Catonis verba sint aliter accipienda quam Plinius seuerit: *coniugalem* s. myrti albae & nigrae epitheton, quod esset ad coniugia idonea, & non tertium myrti genus: nam coniunctioni praeerat Venus, cui haec arbor sacra: quin & ara fuit Veneri, quam ideo *Muretam* appellat. Haec CATONEVS apud Aesculium post praefat. Quod de *atymo coniugalem* vel *coniugalem myrti* dicit, haussit ex Plinii I. c. GENN. Malunt alii apud Boeum a Stapel ad Theophr. bist. plant. 4, 6 p. 379 *coniugulam* dici, quod opere topiario eum perguis & parietibus hortorum elegantissimo spectaculo aptissime coniungatur. SCHOETT G.

10 Argumenta cap. 10 & 11 nihil certius est, quam ad Catonem, a quo subducta sunt, reuocare. PONTED.

10, 4 DOLIA OLEARIA C.) Quis probet ista? Melius in veteribus excusis libris, *dolia olearia* X. PONTED.

11, 1 DOLIA V. VBI VINDEMIAE ESSE POSSINT.) Quinarii numeri notam suspensam habeo; quoniam si c. 10 in quo minor vineae modus statuitur, *dolia vinaria* X recensentur, cur in maiori modo V? Profecto scriberetur XX. hac ductus coniectura: Cum videam c. 10 *dolia vinaria* esse X, totidemque ea, quae vineaceos excipiunt, eadem veteri in hoc capite proportionem; propterea vbi *dolia* in quibus vineae conduntur, sunt XX; *dolia* quoque *vinaria* XX fuisse opinarer. PONTED.

11, 2 VRNAS SPARTEAS.) Ad hoc genus etiam pertinent *ficellae sexundae* & *picandae* Col. 12, 18, 2. Caeterum quod ad sententiam ipsam Catonis pertinet, potest fieri, vt parti quidem vini seruandae vasa essent praesto, alii non item, quo magis tum constitui oportuit, quantum perierit. Sit prouerbiale est *per corbum mensuram facere*, non ipsius mensurae nomen est *corbis*, sed vasis in quod & mensura vinum effunditur, aut in fundibili adeo per mille foramina atque rimas acceptum humorem ridicule transmittentis: vt adeo ad *Danandum dolia*, & *cribrum* illud, quo *haurire* aquam dicuntur, qui *discreto sine libro voluit*, referendum sit.

11, 4 SPORTAS FAECARIAS.) Viro docto videntur *ficinae*, de quibus cap. 133 ad *faciatum vinum* vi iubet. Caeterum *fecarias* legunt Iuntae, Aldus, Gymn. nec deesse, qui *fecarias* malint, & Fabriano lexico obseruo.

11, 4 VOMERES FERREOS X.) Quid *ferreus*? Numquid quis ligneo vomere arat? Videtur legendum: *Vomeres II. ferreos* X. Nam aratra cum sint duo, totidem debent esse vomeres, vt Cap. 10 praecipit habemus: *aratra cum vomeribus sex*. Quae sane in hoc capite decem; quoniam plures sunt, qui vtuntur. *Ferrea* autem quid sit, non plane constat: in veteribus editionibus scribitur: *ferreus furcas*. Quod vitium improbauit Vichorius in manuscriptis sincerac vetustatis exemplaribus non inuenit, quo etiam caret Catenas Codex. Instrumentum ad molendam terram ex cap. 155. apparet. Multa praeterea sunt in isto instrumentorum apparatu, quae vitii arguuntur, vt *falces arborarias* IIII capite enim proximo V. operariis V *falces arborariae* assignantur, igitur, vbi X operac, cur non X *falces*? Item si in illa summa *cuntes* IIII, in hacdupla non IV, sed VI scribendum puto, nec non *secures* VI ad X homines, non V, 6 ad V, III. Eodem modo si operis V palae attribuitur IV, *rura* V, operis X palas VI non IV, *rura* X non IV, uel necessaria existimamus. Iam vero, quae hominibus peculiariter dantur, pro maiori vel minori numero addere vel demere debemus. Itaque si XIII hominibus *culcitrae* VIII scilicet vasa sunt, *infrangula* VIII, *pulvini* XVI, *operimenta* X, *mappae* III, *conzones* passis VI, hominibus XVI: qua ratione sufficiunt *culcitrae* IV, *infrangula* IV, *pulvini* VI, *operimenta* IV.

perimenta VI. mappae XII. centones pueris VI?
PONTED.

12. Posthabito argumento: *Quomodo vasa torcularum V. iug. instrueri oporteat*; quippe neque necessarium neque Catonianum, emendandum est *trochleas V. in trochleas X.* ut in antiquis libris servatur. Quod etiam ex cap. 3, in quo singulis mediopontis bina trochleae assignantur, manifestum; in hoc enim capite cum sint medioponti V. trochleas X esse debere cognoscimus. Qua de causa scribendum *fibulas LX* pro *XL*, quia singulis mediopontis duodenae cap. 3 attribuantur; & *vellet XXX* non *XL*, cum singuli medioponti senis vestibus instruantur. PONTED.

13. Titulum: *quomodo torcularium & cellam oleariam parare oporteat*; quis optauerit dum in capitis principio videtur *in torcularium in vasa quod opus est?* Quis vero capiti XIV. superposita: *Villam aedificandam si locabit?* At hercule non reperiuntur, qui non contenti nouos titulos fingere, eandem materiam per partes lancinarent, quasi materia & calx ad illam aedificandam non perlineret? PONTED.

13. 1. LVCERNAS CRATICVLAS) Poterat aliquis intelligere corbulanum quasi ferream, in qua ignis aletur lucis calida lignis parvulus eremus. Sed in mentem etiam venit has res separare, & legere primum *lucernas*, vestis pariem, ad tegenda corpora seu vigilantium seu dormientium aptam; deinde *craticulas* intelligere *exaratio* cognatas, in quibus feruari cibaria possint, quibus persante aere opus sit, sed cauendum a manibus praeterantium, & a bestiarum rapacitate.

17. Argumentum: *materies quid anni tempestiva est* Catoni restituerem. In hoc autem capite quae sequuntur hoc modo legerem: *ibidem sunt nucee binae: unde semen excidat eas annisulas* (haec *vbi primum incipiunt incipere*, cum legi oportet, per sementem primum incipiunt maturae esse, *postea usque adeo sunt plus menses VIII*). *Hernestinae nucee virides sunt.* PONTED.

18. Indices quinque in caput 43 omnes contemnendi, nam primum: *Torcularium si aedificare vellet*, & secundus: *In vasa vinaria si stipites*, a Catone exscripti sunt, reliqui ex ingenio ab interpretibus appositi; quidquid enim per tot capita distrahitur, in vnum quondam coalescit, cuius erat initium & argumentum: *Torcularium si aedificare vellet*, materia ipsa, quae diuisionem non fert, demonstrat. PONTED.

18. 2. STIPITES CRASSI, ALTI, SVCVLA.) Scribendum iudico *crassei, altes, fuculani* nam a verbo *tempones*, quod supra apponitur, reguntur. *Suculan* etiam in antiquis editionibus & non nullis manu exaratis exemplaribus habemus. PONTED.

19. 7. CALCE ARENATO Distinguenda sunt *calce*, *arenato*; aliud enim *calce*, aliud *arenatum*, cuius rei adserrem exempla, nisi ad id, quod nunc agimus, satis id arbitrarer. PONTED. Verum vero in hoc argumento distinguere ista duo

debeant, illud dubitationem non nullam habere mihi videtur: neque dum poenitet nostrae ad h. l. adnotationis.

23. *Ad vindemiam quae opus sunt, ut parentur.* Tale argumentum numquid aliud declarat, quam ipsum capitis principium: *Facis ad vindemiam quae opus sunt uti parentur?* Cur igitur repetuntur? Cur per partes, quae ad vindemiam pertinent, separantur? *Vinum Graecum quomodo facis? una cocta uti seruitur? Vindemia facta, ut vasa serula subligantur?* PONTED.

24. 1. Locus Plinii in adnotatione nostra laudatus est 14, 20 l. 25.

27. Iste titulus, *sementium uti facias*, & proximi in caput 37 incoinciani, inepti, inutiliter habendi sunt & dicendi. PONTED.

29. IN PRATVM RESERVATO) *Legerem, reseruat: idque fecit maxime opus tris. Vbi fauonum flabit, euehit luna flentis.* PONTED.

31. VIMINA MATVRA.) Eorum, quae sequuntur; *salix per tempus sine*, ut in antiquis excusis libris, *salices per tempus legantur*, videtur interpretatio quondam in margine adnotata. Quid enim est maturum vimen nisi salix per tempus lecta? PONTED.

31. 1. ARIDAE ILIGNEAE) Est attendendum, *aridae* num sit effectum *de saeculis* PONTED.

31. 2. CAVETOQVE PER ROREM TRAHAS, AVT DOLES.) Plinius exscripsit: *Caueo ne per rorem trahas aut doles.* Quare praestat sententia forma: *Caueoque ne per rorem*; solet enim Cato sic vti, ut infra: *Caueo auctro caueo, ne quam materiam, neve vinum trahes*; ut cap. 32 *caueo ne vitem praecipites*; cap. 37 *omnino caueo ne quam materiam doles*; cap. 40 *caueo ne librum ionuellas.* Propterea illud capitis 34 *terram caue cariesam trahes* non sinecure opinor, & adiecerem *ne*, ut cap. 5 *Terram cariesam caueo ne aeri.* PONTED.

32. 1. VITES PROPAGES SVLCOS) Locus obscurus & suspectus, quem neque assequimur, neque quid in eo deceat, videmus. Codices non nulli alio modo: *vites propages in sulcos.* Verum cap. 43 *longe fecus: Viridis sulcus & propagatione ne minus pedibus II. s. quoque nescimus facito.* PONTED.

32. 2. VITES BENE NODENTVR) Distinguendum est alia ratione, ut ab antiquis editoribus proditum fuit: *Vites bene nodentur per omnes ramos diligenter*; siquidem vitis vi per omnes ramos truncumque pampinarii palmitibus ac firureulis bene enodetur, diligenter cauendum est, ne quis internatus oculus, in quem humor a capite enocetur, relinquatur. At in eo, quod secundo loco praecipitur est: *caueo, ne vitem praecipites*, prudentia potius quam diligentia vti oportet; nam si plura quam vitis conditio patitur, flagella demittantur, proximi anni fructus amittitur; si pauciora, vitis luxuria se absumit. Neque tamen in ea sum sententia, ut integrum existimem: *caueo, ne vitem praecipites.* Quid enim est

est aliud si dicas: *cauto, ne flagellum in fructum demittas: cauto, ne vindemiae prospicias!* Qui sane vitem non praecipitat (cum vitem praecipitare sit materiam in fructum submittere) vindemiae abnuu vberat. Quapropter deformatum vitem ex nimium opinari possumus, vel quod in vicina reperitur, vt superuacaneum subductum sane praestat: *cauto, ne nimium praecipites, siue, cauto ne vitem nimium praecipites, & ne nimium perstringas*, quam eo modo. PONTED.

33, 3. IN VINEA VETERE. Haec ita separanda sunt: *In vinea vetere serito ocinum, si macra erit: quod granum capiat ne serito sine, vt in Plinio, quod granum capis.* Verum & in Plinio eo modo est distinguendum. PONTED.

33, 3. ALIQUID HORVM) aut aliquid horum ex Plinio renouare. PONTED.

33, 4. CORRIGITOQUE VTI RECTE SPECTENT) Melius in Plinio si vetustatis vitia eximantur: *porrigitoque. Quae ubi recte steterint.* Quae namque quod in optimis exemplaribus non inuenitur, ex proximo quae iteratum est: & ubi ex vi deformatum. Pro steterint inuenit Victorius stens, quod contractum de stens videtur. Etenim flagella ita porrigenda sunt, vt optimam coeli plagam spectent. PONTED.

33, 4. VVASQUE EXPELLITO) Habere potius, *vasque expedito* ad solem nempe quo facilius percoquantur. Vt Columella etiam docet 4, 28 & 11, 2. PONTED.

35, 2. TRIMESTREM, Plinius ita: *Trimestre, ubi seminum maturam facere non possit, & cuius crassitudo si resistibilis: ideo an Plinio scribendum possit pro possit: in Catone pro trimestrem trimestre, nempe vel triticum vel far Halicacrum quod a Columella semen trimestre proprie vocatur.*

37, 1. Quae mala in segete fiunt. Hoc argumentum ad caput est renouandum. Ita proximum: *Quae segetem stercoreant fruges: Plinius enim hoc modo: nec non ex satis quibusdam ipsis passis terram dicit (Cato), segetes stercoreant fruges Lupinus, faba, Vicia.* Reliquos vero titulos in caput 56, nullo habito discrimine, relicerem. PONTED. Hoc totum caput ingeniose admodum tractauit Io. Conradus Schwartzius V. C. in epistola, quam damus sub Palladio, p. 1029 fgg.

37, 3. NISI INTERMESTRI) Ita volebamus excudi, non diuini vt factum est ab operis in excusari.

37, 3. NISI INTERMESTRI) Si stercus neque intermestrua, neque dimidiata luna est egerendum, plenilunium superest, quo tempore inter rei rusticae peritos conuenit non esse tangendum. Idem Cato pratis fimo laetandis cap. 29 & 50 interlunium definit: Columella & Palladius lunam crescentem, sed stercoreandis segetibus decrecentem, quibus Plinius assensit. Quid igitur? Censuimus Catonis verba recte se habere? Ego sane id non arbitror, praefertim cum videam Plinium a Catone exsistentem: *Idemque (Cato) mox: nisi intermestri luna atque dimidiata*

ne tangas materiam. Tunc ne effodias aut praecidas ab terra. Diebus quatuor proximis quibus luna plena fuerit, optimo eximitur. Quae quidem Catoniana agnoscuntur, dissimili tamen modo ordinata & excerpta. Prima: *nisi intermestri luna atque dimidiata* constat ad stercus egerendum, non ad materiam pertinere; quoniam decrecente luna tum capite 31 tum hoc materiam esse effodiendam & praecidendam inculcat Cato. Reliqua ad materiam spectant. Quare paulo diligentius Catoniana sunt digerenda: *Stercus egerito nisi intermestri lunaque dimidiata.* Tum ne tangas materiam, quam effodias aut praecidas ab terra: diebus. Quae Plinius fortasse sic exscripsit: *Idemque mox nisi intermestri lunaque dimidiata.* Tunc ne tangas materiam, tunc ne effodias. Interuallum etiam a Plenilunio dissimile: in Catone septem sunt dies; in Plinio quatuor. Verum illud melius, quod post septem dies luna dimidiata est & decrecens ad caedendam materiam vt Cato Cap. 31 definiuit, opportunum tempus. PONTED.

39, 1. DOLIA VITI SICCA ALLIGATO) Quis dolia vite alligauerit vnum! Vetustissima a Victorio deprota: *viri secca alligato.* Id emendare inpro: *vel ridica alligato;* nam ridicis dolia reuinciri, nemo non tenet. Proxima item hoc modo videtur separanda: *benegae picaneris, quoduis dolium vinarium facere poteris.* PONTED.

39, 1. SULPHVRIS P. 44, 1) Has ponderis notas anteriores restitimus, quae vt arbitror cum parum intellectae essent, deprauatae fuerant. restari etiam volumus, & hic, & vbiuenque in peruenit hoc volumine ea vox est, *sulphur* semper scriptum esse: quae scriptura etiam in Florentinis Pandectis custodienda, illa tamen (quamvis frequentius viris damnata est) VICTOR.

40, 3. ET STIRPEM ARTITO) Etiam Brouckhuusius probat *artito*, h. e. demittito, adigito. Geoponicis 10, 75 *adibon* appellatur.

40, 4. Multa sunt in hoc loco relata a Plinio, & a Catone reparanda. Ita vicissim ista: *Luto depso stirpem oblitio digitos crassos III. insuper lingua bubula oblitio.* Plinius haec: *Mixtum quod non continetur (Cato) insitum munisse, ut dictum est, & cespitem ab imbre frigidiorumque protezisse, ac molibus bifidorum viminibus fascibus, lingua bubula (herbae id genus) insuper obtegi iubet.* Cespitem quem ad insitum munendum commemorat Plinius, in Catone non adparet; ita in Catone ad quid ista: *digitos crassos III.* siue, Iensonius vt edidit, *digitos crassum III.* referantur. Opinor crassum pertinuisse ad cespitem vetustate elisum, quo haec etiam aetate non nulli in obtegendis insitis vti solent; illaque in Plinio *herbae id genus* ineptissimam librarii adnotationem de margine irrepsisse. PONTED. De librario iudicat quod quisque volet; solum Bugliosi ad insitum alligandum, certe tegendum adhiberi ineptum nobis non videbatur.

43, 1. PERTICIS CONSTERNITO) Haec cum iis, quae apud Plinium 17, 11 exscri-

pta sunt, si conferas, inuenies aliquid quod in Catone desideres; adicit enim Plinius *sulcos ex plendis vel lapide, vel pteris salignis, vel sarmentis ad semipedem altissimos*. Qui modus in Catone non reperitur, neque in Plinio Catonis illud: *controuersus collatis*. In quibus suspicari possumus vitium latere, cum excusi non nulli libri quoniam uersis feruent, & vetusta manuscripta excerptaria: *controuersis*. Si coniecturis indulgere licet, extremas in *controuersis* duas litteras numeri notam in qua re toties peccarunt librarii, fuisse putio I. S. P. littera P. pedem indicante aenio deperditam; praeterea *collatis* cuius viui primam *controuersis* retinet de olatis vitiatum. Haec si componere hoc modo liceret, id haberemus, quod ex Plinio commemorari: *pteris salignis variis controuersis* P. I. S. olatis confertur. PONTED.

45, 2 VTI STET TALEA) Vtillissimum exemplar: *Si ita fueris uti stet talea*, in quibus extrema littera in *uti* aliquid deperditum indicat, fortasse prius, videlicet: *si ita fueris uti prius stet talea, melius uiuot*; quoniam ab omnibus rei rusticae scriptoribus praeceptum habemus, deagine femina sic esse ferenda, ut iidem coeli partibus quibus in arbore steterant, obuersentur. PONTED.

46, 2 DIGITVM SVFRA TERRAM) Quae hic diximus, mirifice confirmantur a Columella 5, 9, 3 & 4.

47 HARVNDINEM DISPOSITO.) Haec Catoniana esse, facile mihi persuadere non possum; primum quia de Harundine cap. 6 abunde praecipitur est; deinde quia vitis & oleae seminarium Harundinis cultu male interuallitur; neque enim eadem cultura, neque in eadem terra, neque eodem modo feruntur vites & oleae atque harundines. Et tamen adicitur: *Vitiarium eodem modo facito*. Eodem ne quo harundineum? In locis itaque humectis, & circum ripas facimus vitiarium. Quis feret haec? Cum igitur in alia terra in seminario ponantur nialeoli, in alia harundinis oculi, illa: *vitiarium eodem modo facito* de oleagine seminario, non de harundineo sunt accipienda. Propterea inier oleae seminarium vitiariumque quicquam quondam interpositum fuisse non est credendum, sed nulla intercapidine oleae vitis seminario subnexum. Quod ergo nunc de harundine appositum habemus, aliena opera factum est, non Catonis.

48, 1 PORCAS PEDES QVINOS LATAS) c. 151 melius, *areas facito pedes latas quaternos*. Ita porca ad IV pedes contracta herbas excellenti ab utroque latere facilius patet. PONTED.

49, 2 SEMEN SERITO CREBRVM) Emendationem Popsae & Meursii iam praecipiam video in Aftensiensi editione post praefat.

48, 2 FURCAS CIRCVM OFFIGITO.) Vnum desidero, quod Plinius, qui Catonem 16, 10 exferibit, aperissime offendit: *Cato ait, & furcis cratus imponi iubet, aliandine hominis ad solem recipiendum, atque integri culmo ad frigora arcenda*; Ideo tunc legebatur in Catone:

quae frigus defendant & solem admittant. PONTED.

56 Lemma abiiciendum, & Epistae interpretationem vilicæ inutilem monet PONTED. ante Epistae incidendum esse voluerunt Popsa, aliquis in Fabri thesaurio, & nuper Cl. FACCIOLATVS. viris obtemperandum sit, ambigo.

57 Argumenta omnia in caput 66 ficta & inutilia sunt. PONTED.

64, 2 pro expediet leg. expediet.

65 CVSTODIS ET CAPVLATORIS OFFICIA) Haec capiti, a quo demta, iterum restituantur. Sed proximum argumentum cap. 67 item *custodis officia* abiiciendum, nec non duo, quae sequuntur: *vasa vinaria & olearia extallere. Delia quomodo imbuantur*. At illud: *Eubus medicamentum* Catonianum est atque ad priuam sedem reuocandum, caeteris in cap. 90 neglectis. PONTED.

76, 4 ADVSVS ERIS) absumferis coniectura, ut videtur, BROVCKHVSII.

75, 4 ORNATOQUE FOVM.) Pluribus hunc locum in nostris epistolis complexi sumus, quo clarius ostenderemus, focum instrumentum etiam esse coquinarium, sed magnum; at minus, *foculum*. Id nos vernacula consuetudine retinemus, qui *Foculus* & ignis locum, & vas in quo cibi assantur, vocamus. Quod item Latinis in consuetudinem fuisse dum librariorum fugit, Catonis monitum fovele inquirant. Ideoque *deae primo temperatoque vel leui aut leni pruna temperataque* fuit, ut cap. 113. vel: *leno igni temperatoque*: vel quid item. PONTED.

77 SIMPLICIBVS COMPLECTO) In isto tani deprauato loco omnia incertiora sunt. Namque quis Oedipus Sphingem istam: *simplicibus completo* exsoluerit? Sane si quibus partibus *simplicibus* conglutinaturn fieri, constaret, aliquid fortasse coniectando expedire possemus. Sed, quoniam ita efformatum est, recisis, quae eminebant, inenubris, vt nihil ad veterem speciem superis, eequid pro auctoris maiestate non inueniri sed excogitari poterit? Quod laud obscurum apparet, ex pluribus esse istud *simplicibus* possumus affirmare. Num ex huiusmodi reliquis? *de simplicibus* us; nam in lenisimo editum est: *de simplicibus*. Quod si pro certo asserere auderem, quid ex his proferrem conglutinatum, veluti: *resum plicis* *visque completo bene arde*. Id ad spirae compositionem explicandam non alienum plane videtur. PONTED.

80 NISI CALICEM — HABEAT) *Habeas conicit* Brovckhusius, quod placet.

86 INDAT, LAVET) Scribendum *indat*, *lanet*, *deterat*, *eluat*, *cognat*, *addat*, vel *indito*, *lanato*, *deterito*, *obuito*, *coquito*, *addito*. Ita c. 87 & 89. PONTED.

90 PALVMBVM RECENTEM) Quod initium de titulo redintegrandum est: *Palumbum recentem sic facito*. Ita excusum est ab antiquis. PONTED.

AAA aaaa

90 DE.

90 **DEPSITOQVE — TURVNDAS**) Videant docti viri, quid coniciam; *depsito* *utque* *dum poteris facere turundas*. vtc. 110 *utque dum odore* *malum demerit*, vt c. 112 *utque dum imple-* *nerit*. PONTED.

91 Reiecto titulo, quae de arca paranda nunc traduntur, iterantur c. 129. Propterea vel illa vel haec a Catone ad nos emanasse non puto. PONTED.

92 Argumenta in caput 106 si quis abiecerit, puriorum nobis Catonem dabit. PONTED.

95, 3 **CONVOLVVLVS NON NACETVR**) Praestant vetusta a Victorio depromta; *convolvulus non nocet*, vt abunde in nostris epistolis declaratum est. PONTED.

100 **OLEVM SI**) His potiora habeo quae ab Iensonio edita sunt: *Oleum sic in meretam novum inditum eris: Amurca ita uti est*. PONTED.

102 **MELANTHII CAETABVLVM**) Fere poenitet reliquisse vocem nihili, nisi quod sonum forte bono Victorio, aut ei qui operis regendis praefectus erat, obrepens cum peperit: habetur quidem iam in editione Gryphiana 1541, servata deinde tanti viri reverentia. *Acetabulum* verum putamus.

105, 2 **BIENNIVM IN SOLE**) Opinor *biennium* fuisse *biduum*, vt de vini Cui confectione: *ne plus quadrarium in solo fuerit*. Quod in vetustis exemplaribus depravatius reperit Victorium in *quadrannium*. PONTED.

106 **AQVAE MARINAE CONCINATIONO**) Quae a Catonianis evulsa cum capituli principio coningerent. Sequens item capituli argumentum a Catone deductum iterum est capiti restituendum. Verum cap. 108 & 109 indices nihil nos morabuntur. PONTED.

110 **ODOREM VINO**) Restituentes haec Catoni quid iam deperditum addamus videlicet: *Odorem deteriorem demore vino si voles testam*. Hinc in caput 135 quidquid in argumentum assumitur, nihil ad Catonem illustrandum aut intelligendum conferre opinamur. PONTED.

112, 3 **ET PVRA ET SICCA**) Edit. principes puta, quod magis Catonianum. PONTED.

117 **MVTET, EXPRIMAT, CONICIAT,**) Scriberem vel: *Mutes, exprimas, conicias, addas, condas*, vel: *Mutato, exprimito, conicio, addito, condito*; sequitur enim: *si una admiscere voles, cito visito, in orbem calcato manibus sicis, cum uti voles, sumis*.

124 Quae de canibus hic traduntur, extra sedem & inordinate traduntur, vt in nostris epistolis exposuimus. PONTED.

125, 2 **ET VINI HEMINAM**) Habere potius *vino*. PONTED. Sed quae proportio inter *tribolam* & *hemina*, quorum illud ad sicca pertinere videtur, hoc ad liquida. Deinde pueri solius meminit, quod ea aetas tinctis & lumbri-
cis praeter caeteras opportuna.

134, 1 **PRIVSQVAM HASCE FRV-
GES**) Scriberem *haec fruges*, — faba. PONTED.

135 *Quemadmodum tunicae, ceterisque rei, & ubi emas. Romae tunicae cet. Ita reuocato titulo caput inchoandum videtur*. PONTED.

135, 1 **TREBLAE**) Confirmat hanc lectionem ex V. C. Brouckhufius.

135, 3 **NOLAE FISCINAE CAMPANICAE HAE**) Veteres editi libri alio modo: *Nolae fscinae campanicae Caniae elariae vtilis sunt*. Num vitio nobis dabitur, si legamus: *Nolae fscinae Campanicae elariae vtilis sunt* cap. 152 *Fscinae elariae Campanicae duas illi rei habeto*. PONTED.

136, 1 Quae in titulo extra caput sunt, ad caput pertinent. PONTED.

137 Argumenti extrema si capiti inferantur, commodiorem habebimus sententiam: *Vineam curandam partiaro vt dei: bene cures fundum*. At inscriptiones reliquas, vtque in caput 152, quoniam superuacanas inuenio, deturbarem. PONTED.

141, 2 **IANVM — PRAEFAMINO**) Adscriptis Bronckhufius al. *praedicito*. Igitur pro imperatini modi verbo etiam alii habuere, quod a nobis saelum in indice.

141, 2 **BENEQVE VENIRE**) Haec verba habent forte respectum aut relationem ad *Bo-num Euentum* Deum, de quo Varr. 1, 1, 6.

142 **QVAE DOMINVS PRAECEPTIT**) Veteres codices hac parte corrupti: in optimo mendae etiam nota ad hunc locum apposta. Sic illi legunt, *Quas domino praecipit*. Ex communi receptaque lectione nullum idoneum sensum ducimus. Nam hoc, quod his verbis a Catone praecipit videtur, infra aliis expositum est, *Domino-que dicto audiens sit*. Ingeniosiores forte ex precibus vestigiis, quomodo legi debeat, eruent. VICTOR. Victorius ex vetustissimo codice *Quae domino praecipit*. Quibus extremis si addatur *is*, ea sit sententia quae mihi pulcherrima atque optima visa est; quae domino praecipit. Et praecipit erit pro praeeperit, vt vetustissimi vtebantur. Praecipio autem primigenia vi est accipendum, vt antecapio, praecapio, praecideo: videlicet quae villicus in rem domini fore praeciderit. PONTED.

144, 3 **LEGVLOS ET STRICTORES**) Ita Victorius edendum curauerat; siquidem in antiquis exemplaribus extrema non *faltore*, vt ante Victorium editum erat, sed *faltore* inuenerat. Quo reiecto, *Artilores* induxit. Sed cur probamus *strictores* quorum opera antiquissima lege damnabatur: *oleam ne fringito*. Ego *strictores* iterum reponerem negligetiam damnataeque a librariis quippe obsoletam dictionem. *Sistore* vero idemae *faltore* a *fico*. Porro *strictores* sunt qui ligna caedunt atque ad cogendam oleam in torcularum ferunt. Age, videamus, si vera coniciamus. *Legulos*, ait Cato, quot opus erant praebeto & *strictores*; si non praebueris (lego praebueris) quanti condicium erit aut locatum erit, deducetur, tanto minus debebitur. De fundo ligna & oleam ne deperdite. En quid statim

cum prohibeat, ne *fiſtores* ligna, *leguli* oleam fumerentur. Ad *fiſtores* item pertinet, quod cap. 67 traditur: *ligna in torcularum ne caedant*. PONTED.

145, 2 SI SVMSERIT) Scribatur *ſi ſumſeris*, vt ſupra. PONTED.

146, 1 Vbi litera *b*, *russici* inferi in V.C. obſervat Brockhuſius.

146, 1 DOMINI DATO IRI) Hunc locum, vt in omnibus manu ſcriptis inveni, ita dedi: eſt autem manifeſto mendoſus, quare notam ad eum appoſui. Communiuſ leſio noua, vt arbitror, & inanis eſt. VICTOR. Maximum vitium in illo *iri* omnes fatentur. Scaliger [Popma] interpretatur *in rem illam*; ſed homo acutus quid ſequitur, non attendit: *primae cotulas duci*. Videre viſus ſum neſcio quid aliud ſub obſcura voce latens, quod tamen aſſequi non poſſum, pro ponderibus nempe, modiolique (nili ſi *molis* ſit ſcribendum, quia quod pro *medio* dandum ſit, iam indicatum eſt: *modo olcario menſum dato vnguinis pondō X*) dandas eſſe olei *primae* ſue *primae* preſſitae cotulas duas. PONTED.

146, 3 SI QVID DEPORTAVERIT) item, *ſi non reddas*, ſcribito, deportaueris, reddes. Similiter alia ad eundem modum redigenda. PONTED. Vereor, vt probari poſſit illa conformatio moderatioribus. Multa certe immutanda erunt in libris, eam ſi rationem ſequamur. Exempli cauſa incipiantur deſcriptiones animalium Varronis & Columellae; quam multa ibi, quae parum ſibi inuicem reſpondent, & videntur *avancé* *auz*.

147 AD K. OCT. PRIMAS) *Primas* additum videtur tollendae ambiguitatis cauſa, ne calumniari aliquis poſſit, vltimos, vt hoc vtar *Septembris* dies & ipſas eſſe *Kalendas Octobres*.

148, 2 PRO EO DOMINVS) *Dominus* legendum, vel *dominum*. Plaut. Baech. Ego ad *ſeruum hinc ibo*, vt ſolum militem. PONTED.

148, 2 LOCVS VINI) Repetita ſunt haec a cap. 147 librariorum manu, per quos tanta in perturbatione & diſcrimine verſatur Cato. PONTED.

149, 3 QVA VENDAS, FINIS) *Finis*, credo, eſt caſus quartus pluralis numeri, *dicte finis*, qua h. e. quousque vendas.

149, 1 VICINVS PERMITTET,) *Haec* potius *permettet* hoc eſt, cum vicinus pecudes alio egerit. Quamvis & *permettet* retinere euident non repugnare, diuimodo ad id ſignificandum ſeruet, quod nonnumquam apud veteres indicare inuenitur, vt apud Lucretium, *Eſt alio vt poſſit permetti longius alter*. PONTED.

149, 1 OLERIS, ASPARAGIS, LIGNIS — DOMINO VſIO RECIPITVR) Ita legi iubet Grononius ad Sen. conſol. ad Marc. c. 10. *uſo asparagis caſu* verbi ad nomen derivatum adieſto. Recte arbitror, & vt decebat Grononius.

150, 2 PORCOS FERARIOS.) Quaeritur quid ſit porcus *ſerarius*. Vetuſti libri editi ha-

bent: *porcos ſetarios*. Qui primus in Catonis libris ita ſcriptis, deceptus videtur a Pompeio Feſto, vt hic a vitiatio Plauti loco. Apud Feſtum haec leguntur: *ſetarius vernex, qui gregem agnorum praecedens ducit*. At Plauti locus exiſtat in Captiuis:

Tum lanis autem, qui cunctinans liberis orbis ones, Qui locant caedundum agnos, & duplam agnorum dantur.

Qui petroni nomen induit verneci ſetario, Tum ego ſin via petronem publica conſpexero Et petronem & dominum reddam mortales miſerrimos.

Vernex itaque ſetarius petroni duro & annoſo opponitur. Eſt ergo ſetarius tenerae & mollis carnis. At qui ſetarius eſt caeteris quae diem ſe praebet, aetate etiam caeteris praecellere debet; non igitur recentis erit aetatis, carnisque tenerae, quo nomine petronem antecedit. Scriptis igitur Plautus *ſerarius*, vt Cato *ſerarius* a potando ſero, quos paſtores cum ouibus, etiam cum vaccis, ſero paſcut & ſugiant. PONTED.

151, 2 *Matuerim, vbi hordeum*) *Maturum* praefat, quia cupreſſi materia, vt Catonis verbis dicam, *quidvis anni matura eſt & tempeſtiua*. PONTED.

152 *De ſcapis virginis*. Principium capitis ſuit & eſſe debet. Ibidem legitur *aliquoties*, vt alibi *quoties, toties*, quae in vetuſtis libris cum *n* ponuntur: *aliquotiens, totiens, quotiens*. Ita apud alios auctores. Quam veram eſſe ſcripturam in noſtris epistoſis pro noſtra mediocritate peregrinum. PONTED.

156 Reiceſſus caput 153 — 156 indicibus, huius aliud argumentum de vetuſtis editionibus afferrem, idque capiti principium imponerem: *Medicamenta braſſicae: braſſica eſt*. PONTED.

157 Titulus ponitur, *De braſſica Pythagorae quid in ea boni ſit ſalubrique*. Quibus poſſibilitatis, longe meliora, & ſi credere licet, antiquiſſima, de veteribus excuſis libris eruimus, imponemusque capiti. Quos *braſſicae genera* & quae natura. Principium te cognoscere oportet quae genera *braſſicae ſiens*, & cuiusmodi naturam habeant omnia. Reliqua ad illud: *Nunc res cognoscas*, neque vetuſta neque Catoniana mihi videntur. PONTED.

157, 2 MEDICAMENTOSIOR) *Medicamento* longe potius reputabimus, interpretantes braſſicam quae lenis dicitur, quamvis vehemens ſit atque acris, ſi cum apianae vae eripae conſeruat vi, nullam eſſe, nempe inuſitatum nulliusque momenti. PONTED.

157, 4 SI QVID CONTVSVM EST, ERVM PET.) Repoſito *recluſum* pro *conſuſum*, emendabimus Plinium de Catone excerptem: *Sic etiam ſiſtulas elaxatas & ſumores euocari, quaeque diſcuti opus ſit; nemo enim non videt elaxatas eſſe debere & laxatas*.

157, 8 ARTICVLARIOS POTERIS EXPELLERE) Inuit a veteribus recepiſſe *articularios*, qua voce etiam Plautus vtitur:

Aaa 222 aa 2

Nec

Nei podagricus neque articularius est, quem rursus ducunt pedes.

Hoc ab Iensonio recepto, a posterioribus destituerunt experiri pro expellere, quod est liberare, expedire, eum illud Plautinum:

C. Vin' me experiri? L. Volo. C. Mercedem mihi dato. PONTED.

157, 8 *Nihil sumus est, & si sumus esset, tamen valetudinis causa experiri.* Vltimum Victorius prodidit vetustissima scriptura se inuenisse experiri, quod interpretor experiri: si quippe apud priscos non experiri, vt poliora ingenia postea contraxerunt, in vsum fuisse indicat cum experiri & imperiri, cum apud Festum id ipsum experiri. Et quoniam qui experimentum facit, aliquid in id quod committitur, impendit, quid experiri impendere est, vt aliquid consequamur. Neque vero aliam esse Catonis sententiam colligere possumus, diuinius allata verba paulo diligentius ordinatur: *Nihil sumus est, & si sumus, esset tamen valetudinis causa experiri. PONTED.*

157, 8 *OMNIS QUI IN SOMNIO SVS EST*) Vetus lectio: *Omnis velis quis seniosus.* Nun somniosus? qua voce vititur Plinius 28, 10 *somniosus fieri lepore summo in cibis Cato arbitrabatur.* Idem de Catonis quoque sententia *brassicam infomniis moderi & vigiliis* 20, 9 refert. *PONTED.*

157, 9 *DATO EDAT, SI POTERIT*) Antiqua lectio in Iensonio & manu scripto libro Caesena: *Dato edit: si poterit sine pane: si non dato panem purum ibidem madesfaciat.* Veteres autem vfos edit pro elat, vt Nonius Marcellus de mutatis coniugationibus probat, ita Cato supra confirmat dicens: *quod vult tibi, postea edit: incirco reliqua ad eundem modum scribenda. PONTED.*

157, 11 *NVNQVAM II VIROS FIENT*) Haec alio modo in antiqui & probatis monumentis, vt refert Victorius, scribuntur: *numquam feri fient:* in Caesenate codice: *numquam vnseri fient.* Opinor id quondam fuisse: *numquam rei feri fient,* videlicet: *numquam ii loci feri erunt ad ea quae a partu sequi solent, emittenda. PONTED.*

157, 11 *SVB SELLAM SVPPONITO*) Quam praefat vetus lectio ab Iensonio proposita: *Et fouere sic oportet: Vbi in sentra seruefeceris: foetiae sub sellam supponito perisum: eo mulier affidat: circum vestimenta eam dato. PONTED.*

157, 13 *CARNEM ASSAM DATO.*) Equius contraria contrariis misceri non videt? Esse dum quis vult, eam assam carnes respuit, trita potius brasilia contentus & pane? Cur? Quod non caro assa praebatur, sed *asfina*. Antiqui libri, inquit Victorius, pro *carnem assam dato, si esse non volet*, servant: *carnem asfinam dato, si esse non volet.* Quae cum optima sint, qua de easilla neque Victorius receperit, neque post Victorium qui Catonem illustrarunt, me prorsus laet. Asfinam sane carnem inter ea, quae altum lenire solent, ac facile descendunt, vetustissimus auctor Hippocrates commendat. Quod praeeptum etiam a Cato-

ne, locus ipse declarat: nam qui purgandus erat, sorbitione liquida per VII dies parari oportere tradit, & asfina respuentem ad coctam brassicam, qua item venter soluitur, remittit. *PONTED.* *Asfinam*, non *asfinam* esse in libris, supra observatum est.

157, 16 *DEINDE PETIGINI PARCE*) Nobilis hic locus est interpretum & editorum inconstantia. Posteriores eo modo vt exseripsi, edendum eurarunt: primi vero: *deinde impetiginis parcae brassicam opponito:* mediae autem aetatis, vt Aidus & qui Aldum sequuntur, ab his quid quod immutarent, inuenere: *Deinde impetiginis parcae brassicam opponito.* Quibus omnibus posthabitis, vetustissima a Victorio commemorata & in Caesenate exemplari retenta reuocabimus: *De petiginis parcae brassicam opponito.* In his spatium quod inter primam & secundam vocem vacat, opinor 1 opusculum, & fuisse dei petigini, vt mos erat scribendi. Quod minus attendentes librarii & hunc locum, & Lucilii quoque, quem citat Nonius, versum deprauarunt: *Ilumini, scabiei, oculis huius denique petigo. Concedere.* Quem docti viri commendare cenati tectere *denique petigo*, cum sit scribendum: *denique* (ex quo, inserto n, scilicet est vitium denique) *petigo.* Praeterea in Catone extrema littera S, quae petigini annectitur, ad proximum parcae videtur reuocanda, vt sit *parcae* nempe *spurcae*, Op'o U posito venustatis more. *PONTED.*

158 *Huius capitis argumentum, vt duo proxima & extremum: salisura pernarum, ossellae Putolanae,* perlibenter receierim, reuocato quod apud 161 apponitur, ad pristinum sedem hoc modo: *Asparagus quomodo seratur, Locum suligere oportet bene. PONTED.*

160, 1 *INCIPIT CANTARE IN ALIO*) Quae extrema imitatur Poppa in male adeo Meursio probatum, vt inter Catoniana receperit. Mihi aliud fert animus: namque videtur infra Catonem scribentem: *& tamen quotidie cantato in alio S.F. vel laxato:* numquid laxatum malum non est, si cum Poppa legamus: *in malo S.F. vel laxato.* Cum hac cautione vitatur Cato tam ad luxum quam ad frasturam, vt ex istis appareat: *ad luxum aut ad frasturam aligae,* videtur commodior lectio: in frastu quam in malo. Sed ad tau dubia & obscura ineptissimi hominis est inedicam manum addomare. *PONTED.* His quo de id genus superstitiosis supra laudauimus, addi potest Lindebrog, ad Ammian. Marcelli. 16, 8, p. 134 Grono.

160, 1 *DISSVPERITER VSQVE DVM COEANT*) Antiquissima a Victorio allata lectio: recto ordine erit: *una petes vsque dum coeant* & propter litterarum & d cognationem, qua altera in alteram saepe vertitur: *petes* erit pro *pedes*. Cato autem *pedes* scissae harundinis extremitates appellat, ideo sequitur: *vbi coierint, & altera alteram tetigerit, id manu prende & dextra sinistra praecedat.*

161, 3 *VSQVE LICEBIT VELLAS*) — *A V T V M N V M.* Quae commemorato, vt maximum in Plinio vitium ostendam Catonem enim ita commentatus est: *Velli donec in semine ear. Id autem*

autem maturefcere ad ver, incendique. Alia profectio est maturitas autumnalis alia verna, & tamen in comperto est, Alparagii baccas per autumnum ad maturitatem transire. Suspicio igitur in Plinio ad hanc sententiam exhibitae scripturam: *velli donec in semen eas, id autumnum maturefcere, ad ver incendi:* Ex autumnum vel per contractionem, vt fit, posito, vel duabus literis extremis propter vetustatem deperditum, factum est *autem*, & illud ad *ver* super-

rioribus adnexum cum ad sequentia spectet; quippe etiam apud Plinium ibidem habemus de Alparago: *tertio incendi verno.* PONTED.

162 Lemna huius capituli *Officulae Puteolanae* etiam in Medico codice mentionem facit, firmatque adeo coniecturam Cl. Pontederæ, qui recte inde deesse aliquid huic loco suspicatur.

Ad p. 129 no. 1 conf. Philippi a Turre antiquitates Anrii p. 101 & 389.

IN M. TERENTII VARRONIS R. R.

LIB. I.

C. 1, 7 A QVIBVS SCRIPTORIBVS REPERIAS) Scriptum inuenit in antiquis exemplaribus Victorius *reperias*; neque tamen id probat, quin coniciat legendum *repetas*; sed superflue cura, quod in editis per Ioannem Paruum habemus. Hoc profecto non contemno, verum aut vetustum *reperias* reciperem, aut vna iuncta literula, antiquius *repetas* haberem; quid enim illa, quae proxima connectuntur: *Qui Graece scripserunt dispersum alius de alia re, sunt plus quinquaginta: hi sunt, quos in habere in consilio poteris, cum quid consilium vales, aliud indicant quam ab iisdem scriptoribus rusticarum rerum praecepta esse saepius repetenda?* PONTED.

1, 11 REBUS, QVAE NON ARBITROR) Vltima adnotationis ad h. l. nostrae ita informanda: add. 1, 35. 3. 2, 14. 2, 9, 16. 3, 3, 5. Ita de hoc ornithone quod 3, 5. l. vid. Index in *Res* & in *Synopsi*.

2, 6 AVT ARGOS, QVOD) Ita interpungi h. l. vt a nobis factum est, iubet PONTED.

2, 7 QVIRITIM CIS ARMENTVM DATVS EST) Ita emendauit Victorius de antiqua sed deprauata scriptura: *qui viritum Casarem inundatus est*. Quibus non acquiesco; quin scribere: *Qui viritum Casatae inuadatus est*. Etenim Galli Casatae siue Casatae (Varro saepe pro G, C vitur) qui sedem inter Rhenum & Alpes incoluerunt, acciti a Boiis & Insulubris in Italiam aduersus Romanos venerunt, & ea loca, ubi ante habitabant Galli Scenones, occuparunt. Id Polybius Lib. 2 uarrat, Plutarchus in Marcello, Orosius 4, 13. PONTED. Sed quid *viritum*? potestne iungi cum *inundatus est*?

2, 9 QVOD EFFODIEBAT CIRCVM ARBORES) Vid. quae ad h. l. disputabit deinde Cl. Pontederæ ad 1, 39, 3.

2, 10 CONTRA AVREAM IMAGINEM) Antiqua lectio: *contra aurum imago*. Fortasse: *contra aurum in Argo*. Indicare videtur Varro tabellam pictam vel Signum Argum cum decantato illo aureo vellere referentia, quae, vt fit, discriminis causa ante tabernas appendebatur. PONTED. Quid Argo cum aureo vellere? & unde colligimus *aurum* hic esse *vellus aureum*? Si *Argo* nauem dicas, aliquid intelligam, sed non omnia.

2, 10 ILLI INTEREA AD NOS. ET 3 TOLO) Multa hic refutimus, secuti fidem o-

ptimorum codicum: in quibus aliqua licentia vix fuisse, nunc exponemus: ne si nostra sedulitas probata non fuerit, nostra culpa vetusti libri infametur. VICTOR.

2, 11 Initium notae nostrae non accurate expressum est. Lege: Vide Salmat. ad Soli. p. 640 vbi docet, ea quaerere.

2, 23 SED ID MODO QVOD EX ACTIONE) Ita coniectura ducti emendauimus. recepta lectio sententiae repugnare videbatur. Hic locus in eodem hoc libro non parum iudicium nostrum adiuvat. *Quoniam fructum, inquit, arbitror esse fundi eum, qui ex eo satius nascitur utilis ad aliquam rem.* Doctiores tamen hoc videbunt. VICTOR.

6, 5 CONTRA AESTIVA MONTANA) Vetus lectio melior, *Contra aestiva montana* his l. c. propterea quod hieme praeflant campestris, aestate montana; ideo *his locis*, nim. campis. PONTED.

7, 7 Initium adnotationis nostrae ad h. l. ita continui: Non puto *vir* inde referri ad Theophrastum; — quae res in eo &c. Poterat clarius ita, *Eandem rem ostendit illud, quod rel.*

7, 8 INTVS AD RHENVM) Varroniana scribendi regula *Renum* poscit sine afflatu, vt Cassiodorus ex Agnaeo Cornuto refert; ita 2, 6 *Rodum non Rhodum*; 3, 3 *Rinton non Rhinton*, c. 17 *redario non rhedario*. PONTED.

8, 1 QVARYM NOMINA DVO) Fulvius Vrlinus corrigit *quorum nomina in viduarum nomina*: quae transuersa in quæ transuersa. Cui nullo modo assentiri possumus, quod *ridica* in pedamentum & iugum non diuiditur; quin contra alterum ex his pedamentum in ridicam, palum, harundinem, & arbutum, quod est narium pedamentum. Id apparet ex Varronianis insequentibus: *Pedamentum item fere quatuor generum*. Alterum quoque quæ pro quæ a quo iri probatum existimabimus? Per *ridicam* transuersa iunguntur, an per periclas, harundines, resecis, vires vt pro sua diligencia commemorat Varro? Profecto mihi magis quadrat *quorum nomine* hoc est quorum causa; siquidem propter iugatas vires duo iuuenta sunt, pedamentum & iugum, cum in stratis vineis, aut in rectis sine ridicis neque pedamenta neque iuga, quorum non indigent, nominentur. PONTED.

9, 5 ITA QVAE IN IIS, VT IN PVFINA) Damnavit hunc locum Victorius tanquam vitiosum illud *iis* esse, quod in *Vitis* mutauit *Al-*

Ala aaaa a3

dus, Ienfonius in *Nax*. Mihi diligenter perpendenti omnia plana & aperta visa sunt: in *is* siue prifita orthographia, *etis* (ex quo Aldus *Pris* expressit) uimurum terrae discriminibus, quae tria proposuit Varro. PONTED.

10, 2 *IS* MODVS *CNYA*) Peream si *acnua* a Latinis actum quadratum dici scripserit Varro, cum *acnua* Baeticam vocem esse testetur Columella. Praeterea non solet Varro scribere: hoc Latine dicitur: illud a Latinis vocatur: sed nos dicimus: vel a nostris appellatur. Vitur de peregrinis. Adde *acnuum* apud Latinos nomen habuisse *actus quadratus*. Cur igitur aliud imponebant! *Baeticæ* igitur scripsit Varro, non *Latine*. Dubitatur item de *acnua*; quoniam Columella id *agnum* appellat. Sed Varro prifam scribendi formam sequebatur: Columella sui temporis consuetudinem. Videtur etiam *acnua* ad Latinum nomen accedere *acna*, siue *agna*, sed neque perfecte neque plane; ita enim dicebatur a barbaris nepice a Baeticis Latinam linguam imitantibus. Columella latine scripsit, ut aliud terrae spatium *porcam*, quod Baeticæ fortasse erat *perca*, nomenpauit. PONTED.

10, 2 *Ingeri pars minima dicitur serupulum*. Abunde in nostris epistolis *serupulum* esse legendum comprobauius; idque etiam ex antiqua forma aliquatenus patet, cum in vetustis exemplaribus *serupulum* & *scripula*, s ab imperitis subducto, inueniuntur. PONTED.

Ad 12, 4 p. 164, b. versu 4 a fine ita legendum: haec memoriae tradita sunt.

13, 2 *CVLINA* *VIDENDA*) In iisdem epistolis *culina* per o non per u esse scribendum indicauit; nam *culina*, vt Festi dicam verbis, locus in quo *epulae* in funere comburuntur, appellatur. PONTED. Etiam hic epistolas Viri Cl. impatienter exspecto.

13, 4 *ID CVM FLACVIT, MELIVS*) His vetusta a Victorio allata mihi magis probantur: quod enim quam recens quod consuevit, melius. Quae tamen ab omnibus, verbis consuevit, credo, insolentia offensis, negliguntur. Illud autem *consuevit* vel *syneuerum* est ab ex origine ex qua *suex* (nihil enim temere de antiquitate est pronunciantum) vel fuit *consuevit* vt in manu quoque scriptis minus tamen antiquis legit Victorius, vel *construxit* a *frace* vt *fraces*. PONTED.

17, 3 *ET MORE INCOLARVM*) Mendosissimus locus deprehenditur, si cum antiquis libris conferatur; scriptum enim est ad hunc modum: *Et in eo eorum a nouitris reliqui sitio ad priorem*. Maximum erratum siue potius maxima obscuritas in illo reliquisitio. Quid prohibet coniectere, id fuisse. *redingusitio* siue *redingusitio* ab *ingiro* aere cum d finali vt ex C. Nulli monumento ostendimus, quemadmodum habemus *redimnetio*, *redabselo*, *redadopro*? PONTED.

17, 4 *FACILIVS — AUDIENTES*) Haec inter edia meliora habentur, cum fini vitiosissima & a Varrone aliena. Id ex vetustis statim manifestum: *Facilius enim si quam minora natum*.

lio sunt audientes. Quibus nos docet auctor, operarum praefectis qui acate praeslant, esse domini dicto magis audientes quam iuniores. Interpretea steus acceperunt, operas nimirum esse senioria praefecti magis dicto audientes quam iuniores; & hac ratione optimam sententiam deprauarunt. PONTED.

17, 6 pr. legendum, ad *iniciendum volupratem*, non *iniciendum*. vid. Index noster, voce *Gerundia*.

18, 3 *EXTRA FAMILIAM DEBIT*) Haec male distracta Varronis animaduersionem euerunt. Opinati sunt interpretea, si extra familiam Villaeus & Villiae ponantur, posse nos ad maiorem vel minorem fundum vti proportionem. Quod aperte non verum; nam propositio oliueto ingerui CCXL. e quo (ita Varro mox explicat) *quum sexta pars sit ex XL, quas de CCXL demuntur*, non video quemadmodum ex eius praefecto *demam sextam partem*, & de XLII. mancipiis, nihil magis si villicum & villicam remouero, quemadmodum ex XI sextam partem demam. Ostendit itaque Varro non posse vti proportionem in propositis modis; quoniam numeri ita sunt, quos per alium communem metiri non valeas. Quod fieret, si mancipia fuissent vel XII, vel XVII, vel XXIV; a quibus sexta pars demeretur, vt a CCXL sexta subducitur XL. Haec cum ita se habeant, alio modo sunt ordinanda: Quod *Cato si voluit* (vt debuit) *vti proportionem, ad maiorem fundum vt minorem addere*mus vel demeremus. Praeterea extra familiam debuit dicere villicum & villicam. His adposuimus ex antiquis editionibus praeterea, & vltimum vt de vel iumitanimus Caesariensis codicis opes; quoniam elegantius sonat eum illud 3, 12 *paucos si sepe res mares vt feminas intramiseris*. PONTEDARA.

19, 1 *SI CATO AD OCTOGENA*) His extremis vel 1 vel vnum nempe *bonum* addendum est; namq; tertius pars numeri CCXL. est LXXX. PONTED. Nisi tamen *ad* *to* *non* intelligi Varro voluit.

19, 3 *QVO FACILIVS — POSSINT*) In quibus repugnantis quis non videt? Qui sententur, non est assidius; & contra. Occurrit huic vitio vnus literulae immutatio. Et si in *etras* eat & addatur proximo *tueri*, sit *tuerier*, nempe: quo *facilius* mancipia quae *solent se tuerier*, *assidua esse possint*. Siquidem huiusmodi inflexiones non solum a poetis, verum etiam ab iis qui soluta oratione scripserunt, vrsutatas indicat Catonis locus cap. 154. *ea sissulam subdito vti ebriari recte possit*. Ita apud Gruetum in quodam foederis fragmento: *anocierit inbeto*. PONTED. Nobis ita videbatur. Praeclari de asinis. Hi non habentur nisi agri colendi causa. neque enim lac praebent, neque lanam, neque carni denique. hoc genus igitur animalia pauca habenda, quo facilius mancipia, quae solent ipsa se tueri, nec aliena cura indigent, (vt asini v. g. agagone) & esse possint in fundo, & assidua esse in opere, non onerandis, agitantis, curandis asinis intenta. Illa verba, *vt solent esse pecuaria*, includenda nunc videntur. Forte aliquis adferi-

scripsit exemplum animalium, quae non habentur agri colendi causa, sed mercaturae ut sit in pecuariis omnegenus.

20, 5 HAEC VALENTIORA PARANDUM) Haec in nec esse mutandum, nostrae epistolae declarant. PONTED.

21 DE INDOMITIS — FACIENDUM) Haec peractae narrationis clausula cuiusmodi multa in hoc opere inveniuntur, in posterioribus libris ad pauca contrahitur, cum in antiquis plura complectatur: De indomitis quadrupedibus & pecore instructo ac canibus hoc faciendum. Quibus apponendum est ex veteri Henrici Stephani codice: quod dixi ut tota clausula hoc modo ordinetur: De indomitis quadrupedibus, de pecore instructo, de canibus hoc faciendum quod dixi. PONTED.

21 NEQUE PECUS HABET.) Quibus de veteribus editionibus inter pecus & habet videtur dominus collocandum. Quod simillimo alio lib. a loco confirmabimus: propterea quod pabulum in fundo compascere quam vendere, plerumque magis expedit domini fundi. PONTED.

22, 1 VINCO, PALMA, SCIRPO) pro scirpo, sparso coniicit Cl. Pontedera ad 23, 6 vbi vid.

23, 3 CVM NEC DVM SILICVLAM CEPIT.) Ita deformavit Aldus; etenim veteres tam manu exarati quam formis excussi libri diffimiles: Itaque lupinum cum dominus siliculam cepit. Quae facile ad integritatem rediguntur: Itaque lupinum sum donicum siliculam cepit. PONTED. Salmat. ad Soli. p. 172, b. G. Quando minus s.c. sed nondum poenitet nos sententiae nolrae.

23, 3 VNDEVIENDO) Prima vox adnotationis nostrae legenda Nodum.

23, 6 BVBS PALEAS, LINEAS) Illud paleas in dubium apud omnes venit. De eo conicio fuisse palmam & adnexum spartum, ut cap. 22 Sic quae sunt de cannabi, lino, iunco, palma, scirpo, ut fmes, restes, tegetes. Sed in his quoque animaduertere licet iuncum & scirpum vnam eandem quae sirmem esse apud veteres; propterea suspicari possumus scirpo de sparso deprauatum. PONTED.

23, 6 QVAEDAM LOCA EADEM, ALIA AD SERENDVM IDONEA) Scribendum sine Intervallo, vt in antiquis editionibus: per quae nomenur quaedam loca in quibus iam quid statum est, eadem ad aliud ferendum esse idonea, idque exemplum declaratur, quod in pomariis recentibus alii hortos conferunt, alii quid aliud. PONTED. Incisum illud post eadem quod sustulerat, nescio quo casu ad culpa rediit. interpraetatio quidem nostra conuenit.

23, 6 DESITIS SEMINIBVS) In antiquis libris non desitis legitur, sed desitis pro desitis a desisto (desse) voluit, credo, Vir Cl. pro desisse] vt deuenit, derige, desereis. Itaque desitis seminibus nempe stirpibus per intervalla separatis. PONTED.

24, 3 VNDE FRONS OVIBVS) Scribendum frons sine n si Charisio credimus lib. 1. Inst.

Gramm. tradenti: frons sine n, ne facias, inquit Plinius, frontis: Varro Rerum Rusticarum lib. 1, Vmos ac populos unde est frons. Idem Antiqu. Rem. Lib. XV, frons, fornem, messus. PONTED.

24, 3 SED HOC NEQUE) Alio modo separanda sunt: Sed hoc neque in omnibus fundis opus est, neque in quibus est opus propter frondem maxime. Sine detrimento. PONTED.

26 NEQUE PROPTER EAS) Vetus lectio: neque propter eos ut adserunt vites. Quae facile emendari possunt: neque propter eas adserunt vites. Ovis namque & vites inter se contraria habebantur, vt Theophrastus & Plinius tradunt, atque adeo ipse Varro cap. 17. PONTED.

28, 1 AVTVMNALES EX A. D. VII ID. SEXT.) Scribendum vt in nostris epistolis ostendimus, ex a. d. III id. SEPT. Ita temporum spatia constabunt. Ita paulo post, a fawonio ad aequinoctium vernum dies non XL, sed XLV: Hinc ad Vergiliarum exortum dies non XLIV, sed XLVI: inde ad caniculae solus dies non XXXIX, sed XLIV: deinde ad aequinoctium autumnale dies non LXVII, sed LXVIII: exin ad Vergiliarum occasum dies non XXXII, sed XLIV: Ab hoc ad brumam dies non LVII, sed XLIV. PONTED. Cuius verba hic bona viri rationissimi cum venia aliquantum contraximus, rationes ex epistolis expectamus. Caeterum priores, nostrae pariter ac V. C. ad hoc caput obseruationes, interpunctione delectatae, attentum lectorem & beneuolum requirunt.

29, 3 LACVNAM STRIAM FECIT) Ex Nonio Marcello vbi legitur: qua aratrum vomere lacunam istriam fecit, istriam siue infstriam reponerem; atque eo nomine sulcum accipio, qui striis priuatur: quales esse debent in aruo lacunae siue sulci, qui, recto in versum aratro, ne vomer subultum aut oblique impulsus erudum solum emulens relinquat, ducantur. Quos igitur Cato sulcos perpetuos dixit, Varro lacunam infstriam appellauit, vt aratoris diligentiam ostenderet, qui reluctante radice aut terrae duritie, aut caeco saxo, aut alia de causa a liris hoc est sulcis rediis aratrum quae in dextram quae in sinistram declinet, delirare vocatur, & tunc lacunam non infstriam inducit. PONTED.

31, 3 EIVNCIDVM) Dubitatum est de eiuuncidum a Victorio. Id iuncidum est abiunco: Sed vetustissima orthographia vt eitur, eadem, quae, po-fini & alia sexcenta huiusmodi in antiquis monumentis. PONTED. Fortae proferet in epistolis exempla, vbi etiam i ante vocem ita producit, vt eiuuo, eiuuex, auuflus. Hoc dum fiat, eiuuncidum malim accipere vt egeidum, effectum, & si qua sunt eius monetae.

31, 3 QVO EA VITIS IMMITTITVR) Quin probum esse verbum videtur immitto pro submittito in vitium cultura. Inspice varietatem lectionis C. 3, 6, 31 no. e. & adde Cic. de Sen. c. 15 farmenorumque aliorum amputatio, aliorum immisio. Ad eorum autem esse oportet in tractanda critica therapeutica. Adde ego, quem timidum vocat Heumanus

nus meus, cum tuto satis ausus esse aliquid mihi aliisque vidcor, interdum rebus novis, i. e. ante non observatis, ad poenitendum adducor.

31, 4) I D E X F A B V L I S E G E T E.) Quae
ex Plinio etiam confirmantur: *Apud antiquos scri-
bitur 18, 6) erat fabuli genus quod Cato cinerum ve-
neat, quod fidebat alium bubus. Id erat et fabulis
segete vivida deficiat antequam gelaret. Sura Ma-
nilius id aliter interpretatur, et tradit fabae modicos
X, vicine duos, tantumdem & erulit in ignem autem
miseri & feri scilicet: ideo a Fabia cuius ma-
ior modus adiciunt, recte ex fabulis segete.
Verum in Plinio sunt mala pro bonis *fidebat* pro
cinerat vel *est cinerat*, *fabulis* pro *fabuli*, *gelaret* pro
generaret siliquis nempe. P O N T E D.*

32. QUARTO — ABSOLVI) Puto de his per vetustatem quid subducitur, scribente Plinio: *Varrus quater nomen dedit fruges absolvi tradit, et mense nunc mense*; ideo Varroianum addendum est: *cum sit matutinum nunc mense*; et Plinio pro quater nomen, quinquies nomen. Illud item in Varrone: *arationes absolvi videtur fuisse arationes absolucundum*, cuius indicium faciunt lenfoniana exemplaria *arationes ad solum*, ita per contractionem ex *absolucundum* depravata. P. N. T. E. D.

33 AEQUIN. AVTVMNALE) Varro
autumnal vlturpabat, vt docet Charifius de analo-
gia dicens: autumnal. Varro, aequinodiuum au-
tumnal, quod idem Plinius libro VI notat. PON-
TED.

33, 1 VSQVE AD DIEM XCI. POST
BRVM AN.) Ab aequinoctio autumn. ad bru-
mum dies solum habentur XXCVIII. quin etiam
periti agricolae vsque in brumam fitionem non
producent, vt Columella lib. 2 docet, & Plinius
lib. 18. Idemque Varro cap. 36 XV diebus ante
brumam fitionem fini determinat. propterea dies
essent soli LXXXII vel LXXXIV. PONTED.

37, 1 ET CAEDVAM SILVAM) Legendum *caedas silvam*, siue (quoniam in excussis antiquis libris exstat *caeduas silvas*) *caedas silvas*. PONTED.

37. 2 TONDENS CALVVS.) Vetus le-
gitio *tondens calvos*, ut in veteribus lapidibus *Cle-*
mes, cresces, doles, lacrimas, negotias, libes, pro
clemes, crescents, dolens, lacrimans, negotians, li-
bens. PONTED.

39. 3 QVARE CVM SEMINA &c.) Cum quatuor propanatur feminis genera quo se vnum subduxit, nam tria tantum videmus? Merito igitur Popma, notis appositis, de loci defectu lecliores monuit, quod Victorius similiter suspicabatur; quamvis enim de optimis libri defueret, ad numerum tamen non conuenire affirmauit. Quocirca his nunc posthabitis, alia edita videmus, & primum prima quae longe meliora, aut potius non adeo mutila ac detruncata: *Quare cum semina fore qualiter sint generum quatuor transferuntur a terra in terram per se a natura, alia ex industria, ut faciant vniuersitates: quae ex arboribus &c. In his facit quod quærimus, vestigiis*

remanet, sed extra sedem. De quo priusquam quid coniciamus, aperiam, quid esse debet quod quaerimus, determinandum est atque ante oculos collocandum. Igitur apud Theophrastum horum omnium fontem & originem inuestigabo, in cuius fecundo *περὶ φαντασίας* inuenio: *οὐ γὰρ γεννᾷ τὸ ἰσχυρὸν τὰς ἀνδρίας, οὐδὲ τὸ φτωχὸν τὰς ἀνδρίας, ἀλλὰ καὶ πτωχὸς, καὶ ἀπὸ βίτης, καὶ ἀπὸ παρασκευῆς, καὶ ἀπὸ τῆς κρήνης, καὶ ἀπὸ κλισίας, καὶ ἀπὸ τοῦ τῷ αὐτῷ ἐστὶ τῷ ἔργῳ ἔδαφος κατασκευῆς ὅς μοι ἐστίν.* Quae est ista prima *γένεσις ἀνδρίας* nisi primum Varonianum feminis genus, cuius reliquiae *per se a natura*? Nam & alterum *ἔκτῃ αἰσθησι* in Varone cernere licet *ex industria*, & vtrumque *via cap. 40* explanantur. Qua enim ratione *quae transferuntur de terra in terram per se fieri a natura* dicemus? Hoc absurdum videtur Aldus declinasse, si ex ingenio ita edidit: *Quare cum femina fere quatuor sint generum, quae non transferuntur e terra in terram, sed per se sunt a natura alia ex industria, ut faciant viuiradices.* In quibus si extrema: *ut faciant viuiradices* rei propositae (tanquam exceptionem habuit, non male primum genus explanauit: sed alterum fustulit: sin vero *ut exemplum*, nihil est confectus; saluum enim non transferri de terra in terram viuiradices: falsissimum id fieri per se a natura, cum totum pendat ex industria. Quod ex proximis Varonis verbis explicabo: *Primum semen quod est Principium genendi, id duplex: unum quod later nostrum seminum; alterum, quod apertum. Latet si sunt semina in aëre, ut ait physici ἀναγκαῖον αἰετὶ καὶ σὺν αἵματι quae insunt in agrum, inferre solet, ut scribit Theophrastus. Illud quod apparet ad agricolam, id videndum diligenter. Videmus semen esse duplex; obscurum vnum, alterum apertum. Ex illo fieri, quae sua sponte in agris subeunt; ex altero, quod procurat industria? Quorum vtrumque siue de illo fonte, siue a Theophrasto egregio carmine in secundis Georgicis amplexus est Virgilius, & primum quidem hisce verbis:*

bisariam similiter dispartitur ἡ ἀπὸ ἡζῆς, ἡ ἀπὸ παγεταίας: a radice est; quoniam, ut ait celeberrimus Vates,

Pullulas ab radice alie densissima silva

Vt cerasi vmbisq; etiam Parnassi laurus

Parua sub ingenti matris se subicit umbra.

Quod radicatum sedulus agricola effodiens, in ordinem digerit ferendo. A stolonem alterum, quod exsistit non simplex; nunc enim de matre explanantur stirpes, videlicet: *Hic plantas tenero abscindens de corpore matrum Deposuit sulcis.* Nunc ut radicem stolonem & virgae capiant, humo tegunt, & matri relinquunt alenda, verum duplici modo: quae circa innum truncum nata in arcum curvantur, & terra effossa merguntur, cacumine emicante, a quo mergendo *mergum* appellant; inde biennio post cum radicem egerint, effossa, & de arbore recisa, ad paratam sedem veniunt. Unde perite Virgilius: *Silvarumque aliae pressos propaginis arcus Exspellant.* Quae vero de stiumo trunco & ramis prosiliunt (quod mergi genus has aetate frequentissime vsurpabatur) per scitilia vasa aut qualos traiciunt, aggregatae circumteritur, in ipsa arbore suspensunt, ut radices eliciantur & fiant *vinea sua plantaria terra.* Nunc atqueam ad reliqua seminum genera pergam, necessarium est quae Plinius 17, 10 ex Theophrasto Virgilioque expressit, interferre: *Abunde praedicta ratione coeli & terrae, nunc de his arboribus dicemus, quae cura seminum atque arte proveniunt.* Nec pauciora prope sunt genera: tam benignae naturae gratiam retulimus. Aut enim semine proveniunt, aut plantis radicis, aut propagine, aut anuliferae, aut surculo, aut ischio & consilio arboris trunco. Primum igitur, ut Theophrastus & Varro, stirpes de semine provenire asserit; deinde quae Theophrasto est ἀπὸ ἡζῆς, reddit plantis radicis, incallum a nonnullis radicis ut vitiosum repudiatur; tum adiecit quae ex propagine, cuiusmodi sunt quae per mergos proveniunt, in quo Virgilius non Theophrastum sequitur; nam virumque etiam propagandi per mergos modum cap. 13 diligentissime exequitur: *Propagatiemum, ait, duo genera, ramo ab arbore depresso in scrobem quatuor pedum quoquo & post biennium amputato flexu, plantaeque transacta post trinum.* Quas si longius ferre libeat, in qualis stium aut vasis scitilibus desedere propagines aptissimum, ut in iis transferantur. Alterum genus luxuriosius, radices in ipsa arbore sollicitando, traiecit per vasa scitilia vel qualos ramis, terraque circumpositis atque hoc blandimento imperatius radicibus. Visum quoque est mihi, explicatis his ferendi generibus & modis, quae supra cap. 2 [f. 9] in Varrone de stolonibus iam adnotaveram, hunc loco cui vniex explicando inferunt, & a quo lumen capere possunt, subnectere, & quasi vnum corpus efficere, quo melius de omnibus inter se connexis, & copulatis quid conveniret, quid non, iudicaretur. Varro itaque ut causam redderet, ex qua C. Licinius diligentissimus agricola sibi posterisque suis stolonum nomen pepererat, adiecit quod effodiebat circum arbores, &

radicibus quae nascerentur e solo, quae stolones appellabant. Verum cum duo sint stolonum genera ἀπὸ ἡζῆς vnum, ἀπὸ παγεταίας alterum, & virtutumque commemoratum a Varrone credere liceat, alterum non bene manifestum habemus. Primum quidem esse apparet quod effodiebat circum arbores tanquam circa Ornos, Ficos, Oleas quae stolonibus abundare solent, de quo etiam Cato cap. 51 intelligit dicens: *Ab arbore, abs terra, pulli qui nascuntur: alterum esse debet: & radicibus* (ut Cato: *e radicibus bene effodito*; siue: & radices, quod feriat Ienionis pro e radicibus. Etiam stolones qui longe ab arboris trunco gignuntur, quales in Vitis, Cerasis, Prunis, Populis, Zizyphis inagis radices sunt dicendi quam virgulta, siue quia arborum reuera radices sunt, siue quia semper radicati, sine demum quia farculis & aratris afficti non in alium prosiliunt, ideo coram pars maxima radix habetur. In quibus tamen vel arando vel fariendo parum proficit colonus, nisi magna sedulitate eos confectetur, atque ab imo effodiat exsiliptaque. Quod cum fieret a C. Licinio, propterea a confectandis effodiendisque stolonibus, laudem & cognomen inuenit.

Sed ad propositum ordinem redeamus. Sequitur tertium seminis genus, quod apud Varronem est: *quae ex arboribus demta demittuntur in humum.* Huius duas quasi partes facit Theophrastus, quae magnitudine differunt: vnam ἀπὸ ἀγέλας, alteram ἀπὸ κλάδων. De hac noster Valerius hoc modo: *Nil radices egent aliae, summumque putator Hand dubitas terrae referent mandare cacumen.* De hac: *hic stirpes obruit aruo, Quadrifida: quae fides & acuo rebore vallos.* Illud ferendi genus in Plinio si precepsit, quod dicitur & surculo; hoc vero quod procul dubio esset aut rami, per vetustatem esse deperditum nagno est argumentum, quod illa quae ex Theophrasto tanquam in compendium enunciat, in eo libro sigillatim repetit, deduxit, diligenterque explanavit cap. 17 *Reliqua genera casus ingenio suo exegit, ut, ac defrastris ferre ramos demit, cum pali defixi radices cepissent.* Multa se feruntur in primis: quae Ficus omnibus aliis modis nascens, praeterquam talea: optime quidem si vastiore ramo pali modo exacto adigatur aliter, exiguo super terram relicto capite, coque ipso arena cooperto. Ramo feruntur & Punica pali laxato prius meatu, item Myrsus. Quae ad id quod proposuisse videtur: aut ramo, referuntur. Etiam quod sursulo pangitur, iam Cap. 10 explicauerat: *Ex eodem inueniunt* (nempe naturae vel casus quod ex antiquis libris decepti; nam recentiores fecere inueniunt) est surculo abscisso ferere. Hoc primo sepius causa scilum, Sambucis, Cetonae & Rubis de pectis: mox & culturae, ut Populus, Salice quae vel inmerso surculo feritur.

Ad hoc tertium Varronianum seminis genus rediguntur reliqua duo, quae in Theophrasto ἡ ἀπὸ ἀνῶν τῶν κλάδων τεῖον, ἡ ἐπὶ τοῖς ἑλῶνι κτηνοτροφίας ἡ ἐπὶ τοῖς ἀγροῖς. Quorum vltimum interpretatur Plinius: & consilio arboris trunco. Verum virumque Virgiliano carmine celebratur; ut primum.

Bbb bbb bb

See

*Sed truncus oleae melius, propagine vias
Respondent, solum Paphias de robore Aegyptus.*

Alterum:

Quin & candidibus scissis (mirabile distu!)

Truduntur & sicco radice oleagina ligno.

Quae Aloysius Alemannus in maius extollens vernaculo metro ita imitari non dubitavit:

Ma quelch' è più, che da la morta Oliua

il già secco pedal segando in basso

Si vedran germinar le barbe anchora.

In qui profecto quid de sicco ligno prodire, non solum inirum, sed omnino impossibiles; Idcirco multa alia alii asserere conati sunt, ut nobilissimum carmen a reprehensione vindicaret. Sed quae esse poterit in re tam clara & aperta interpretatio? Equidem si veri quid simile dici possit, hoc vnum sine contentu diceretur inirum: Siccum lignum non tanquam exsiccum, sed exigui humoris ad eas stirpes relatum, quae multo succo referta sunt. Ita in temperaturis corpora sicca vocantur; & Lina, quae decrevit, sicca dicitur, quod tunc stirpibus humorem subducere credebatur. Pari ratione de stirpibus locutum invenio Theophrastum, ut in primo *ἑνταῖς αὐτῶν* "Ἀρκίαν μὲν γὰρ καὶ ὀνὸς καὶ τῶν ἑλλαν τῶν ταύτων ἔχρη καὶ ἐυαῖον τὰ μέλα.

Vergum tamen quis Italia de Olea affirmaverit, ex pinguedine semper succosa, quae de causa oleaginei trunci magis quam ceterarum arborum ad ferendum idonei, quippe diu humorem retinentes? Numquid haec ignoraverit Virgilius? Numquid quod multa a Theophrasto hausta carminum legibus implicat, in eodem proxime signato loco non legerit: *ἰδαίος δὲ τὴν μὲν τῶν ἑλλαν τῶν ταύτων ἔχρη καὶ ἐυαῖον τὰ μέλα.* In quibus tamen extremum *ἰδαίος* pro *ἰδαίος* repono; quoniam id locus poscit, & Gazae interpretatio: *ἔχρη* siccatum proinde difficile sit, ostendit? Praetera in eo, quem a principio proposui, loco *καὶ γὰρ*, quemque vates praestantissimus latina consuetudine ut elegasset, ita fideliter imitatus est, ubi quid quod ligni fecitatem indicit, invenitur? τὴν ἑλλαν κατακοιτῶν ὡς μικρὰ. Quid? Paulo post, dum quae in vniuersum de stirpibus docuerat Philosophus, in Olea repetit, & oleae ferendae propria asserit, ubi sicci ligni mentio? Κατὰ πλῆθος, inquit, δὲ τόπος ὅς ἂν ἴταλῃ βλαστῶν καὶ γὰρ καὶ τὴν γαλχῶν, καὶ καὶ τὴν πρηνὴν κατακοιτῶν, καὶ καὶ τὴν μέλιν, καὶ καὶ τὴν ἑλλαν, καὶ καὶ τὴν ἰαβῶν, καὶ καὶ τὴν χάρων, ὡς πρηνὴν κατὰ πλῆθος. Quae si quis ad ἑλλαν purgauerit, quod τὴν πρηνὴν κατακοιτῶν expositio videtur, ex proximo τὴν ἑλλαν κατακοιτῶν desumit; nil nisi rationi conuenientissimum fe praestabit. Ceterum ut in iot pangendae oleae generibus nullum esse ariditatis indicium, nullum siccae materiae vestigium: ita in his: δὲ καὶ τὴν (μυῖλον scilicet) καὶ τὴν ἰδαίος τὰ ἑλλαν διακρίνῃ μὴ ἰαβῶν περιμελῶν, καὶ τὴν Φλαῶν μὴ περιμελῶν, quae est ista ligni sicci cura?

Cur in pangendo sicco ligno parendum corticem? An quia cortex succosus, sicca materia? An quia exsiccata materia corticis indiget ad se defendendum? Haec sane cum a Theophrasto, tum ab

aliis qui de talis ferendis praecepta tradunt, propterea inculcantur, ne corice denudata materia exsiccetur; quin etiam qua parte taleae secantur, & nudatae aeri solique exponuntur, fimo, musco, libro, cespite vel quo item obtegi solent ac muniri, quo firmitus humorem ineanant. Quod itaque naturae repugnat, adversatur Oleae. Theophrastum improbat, vsum consuetudinemque agriculturalum damnat, summus Philosophus, peritissimus agricola, optinus Theophrasti interpres domuisse dicitur? Quod ne in mediastinum quidem colonium cadere potest, aut in alium quentius ineptissimum diuinum non mentis impotem, Virgilio attribuiemus? Quid ergo superest nisi mendo inquinatum carmen fateamur, idque, quando multa sunt in hoc vate antiquitatis vestigia ex prisca scribendi forma emanasse? Sileo enim pro sicco a sicco, cuius multa in Varrone sunt, quem in Georgicis nonnunquam sequitur Virgilius, opinor fuisse, a quo tam facile est in sicco declinare. Etenim propinodum valde mirandum non tantum ex reciso trunko radicem prodire, quantum ex eodem in frustra membratim deformato; ideo mirabile distu tali modo emitti germen, & in arborem crescere, quamvis verum, ut mirabile commemorat, esse dixit in tertiis Georgicis apud Lufitanos equas a vento concipere, & parere pullos; & in quartis apes de putrescentibus bonis viceribus nasci. Quod utrumque non a poetis quibus mentiri licet, & quo magis praeter naturae leges mentiuntur, maiori laude datur, sed a grauiusimis viris atque Historicis vel verum acceperat, & vel verum diuino carmine exornauit.

Sed de tertio seminis genere, ac de Virgiliano carmine abunde dictum sit, quod cum esset cognitione dignissimum curatius diffucillimum, verebar pauciora scribendo, ne parem diligentiam viderer attulisse. Sed hinc quae inferuntur ex arboribus in arbores, quod est quantum & extremum seminis genus, perpendamus. Hoc a Theophrasto sub illis propagandae stirpis modis bisarium diuini in id quod proprie institutiones vocant, & in id quod emplantationem, recensetur: οὐ γὰρ ἱσχυοῦνται, καὶ δὲ ἑὸς διακρίνῃ καὶ καὶ πρὸς τὸν ἑλλαν, καὶ καὶ τὴν γαλχῶν, καὶ καὶ τὴν πρηνὴν κατακοιτῶν, καὶ καὶ τὴν μέλιν, καὶ καὶ τὴν ἑλλαν, καὶ καὶ τὴν ἰαβῶν, καὶ καὶ τὴν χάρων, ὡς πρηνὴν κατὰ πλῆθος. Vtrumque etiam in suis Georgicis exequitur Maro:

*Nec modus inferre atque oculis imponere simplex.
Nam qua se medio trudent de cortice gemmae,
Et tenues rumpuntur tunicae, angustius in ipso
Fit nodo sinus, huc aliena ex arbore germen
Includunt, hudoque docent inolefcere libra.*

*Aus tursum nodos trunci rescantur, & alte
Fiducius in solidum cuneis via, deinde feracis
Plantas immittuntur, nec longum tempus, & ingens
Exit ad coelum ramis felicibus arbor.*

Mirata esque nonas frondes, & non sua poma.
Ita in nostris epistolis hunc locum explanauimus totumque huc transulimus; quoniam breuitate, qua in cacteris plerumque vbi solemus, excoqui nullo modo poteramus. PONTED.

40, I VT CVPRESSI: NON ENIM
In Vrsini ad h. l. annotatione nescio cuius culpa aut errore locus Theophrasti, ex I, 5 de causis

confectum. Quod si certiora argumenta expetitur, dabimus quoque; vetus enim huius capituli titulus manifestum praefcae scripturae specimen facit: *ex quibus foliis cognosci possint anni tempora*: Caeterum haud absumme mendum in Festo Auliano *Arat. Pregon.* possum detegere, *dices pro disces* posito:

*Sit & crabronum raurica agmina si volitare
Sine sub autumnis conspexeris aethere longo,
Iam vespertinus primo cum commonet ortus
Vergiliis pelago, dices insulare procellas.* PONTED.

47 PRIVS, ENIM ARIDAE (siue potius adultae) FACTAE RIXANTUR.) Hoc modo si distinguatur, locus facilius quam eo modo quem antea proposuimus, dilucidabitur. PONTED. Nos nostrae coniecturae nondum poenitet; sed pudet, in nostra adnotatione interruptum tum ante tum post verba *privs enim*, cum viri quoque incisum esse deberet.

48, 1 FRUMENTUM QVOD CVLMVS EXTVLIT.) Haec ab Aldo esse edita ad hoc tempus sciebam, cumque eadem ab aliis diverso modo prius expressa legerem, eiv tandiu Aldina recensita sint & probata ab omnibus mirabaris nam prius sunt (si quid ego video) iustiora: in *segetibus autem frumentum, in quo culmus extulit spicas*: ca. Quibuscum (vocula in ante quo excepta, qua carent) codices Caesenas & Venetini conveniunt, nec non Iunini libri. His declarat Varro esse in segetibus frumentum de cuius summo culmo spica effertur, ut id ipsum a legumine quod & scapi lateribus siliquatur, distinguat. PONTED.

48, 2 EA QVAE MVTLATA NON EST.) Antea hic *mutica*. vetustissimum exemplar *mutilata*. vna detracta litera *mutilata* emendavi, quam veriorero puto esse lectionem & ex praefcae vestigiis, & ex sententia etiam ipsa. Sed hanc ipsam, quam me restituisse dico, in Gallicano etiam codice sine villo virio inveni. Spica enim mutica, ut ipse docet, est quae non habet aristam. potest tamen non omnia illa tria habere, nec astra eracere: ut cum ad integrum spica non pervenit, nec grana perfecta habet. ea autem recit, cum aliquotium illorum caret, *Mutilata* diceretur. Cicero *mutilatum* vocat exercitum, male acceptum in praelo, & qui integrum militum numerum non haberet. VICTOR.

48, 2 GRANVM A GERENDO) Ab Aldo haec quoque ordine perturbata emanant, quae a primis editoribus longe secus accepimus. *Granum gerende.* Id enim ut gerat spica feritur frumentum, non ut, quod Caesenas quoque exemplar servat. Verum paulo diligentius digerenda sunt: *Granum a gerendo* id enim ut gerat spica, feritur frumentum, non ut. PONTED.

48, 3 FRIT — VRRVNCVM) Mirari subit illud *Frit* ne minima quidem societate cum latinis nominibus coniectum tam a doctis quam ab indoctis probari. Quid de etymo? *Frit* a *frio* quod facile friatur. Nam primum negro strigosum illud facile friari: deinde si concedam, eiv etiam

infimae spicae pars non *Frit* dicitur, sed *strigum*, cuius virumque minus fit quam granum, ideoque ob exilitatem inanimatamque aequae facile friatur? Quare, his positis, a Graecis ea nomina receperem; quoniam Varro de etymo nihil addiderit, quod non praetermisisset, nisi esset externa originis: & *Frit* quidem quae esse opinaretur, quod horrendum significat, quia summa pars in spica horreat aristis, ut de segete cecini Homerus: *ἑλσῶν τῶν ἀσπυμένων*. Et Virgilius: *Spica iam campis cum messis inhorruit.* *Vrruncum* vero *ἑλσῶν* tanquam *seri tumore*. Euenit namque cum superiores folliculi lac quo granis turgent, hauserint, ad infimos tantum serum, ex quo nihil densari, & in granum grandescere possit, destinat: ideo tumet quidem, sed mox arescitur humore, effoet nihil coactum feruiri, velut si quae serum siccis folliculis cogere tentaret. PONTEDERA. Licetne pauca, mi Pontedera? Metuo si hic plane taceam, ne in nos dicat aliquis Ciceronianum illud, *Cato mirari se dicebat, quod non videret haurissem, haurissem eum vidisset.* Credimus, te Graece & Latine doctissimum, rerum etiam naturae, plantarum in primis, cum paucis consultum: sed visne tibi credamus, ita sapientes fuisse, ita eruditos rusticos Romanos? Sed licet incipere in etymologia Varroni: quidni Pontederae lepidum ludum sudere & eruditum?

49, 1 CVM CONTICVVISSET, &c.) Quae dum quia ita perlinstrat, nec superiora respicit, nihil de murice iam dictum, quin etiam praetermissum facile suspicatur. Tollitur autem omnis dubitatio, si legentes ita separamus: *Cum conticvvisset, nec interrogaretur, de murice credens nihil desiderari, dicam, inquit, de fructibus maturis capiendis.* PONTED.

52, 2 QVOD VNGVLIS E SPICA EXTER.) Quoad reponit Schoettigenius in libello laudato p. 15.

55, 2 DVRTITES ENIM EORVM) Cum duo incommoda quae, dum baccae cum digitabilis leguntur, centingunt, Varro collegisse videatur, vnum quod ad ramorum laesionem spectat, habemus, alterum non apparet: fuisse existimo, quod digitabilis indurui baccas multas, ob ipsarum duritiem, legendo praeteribant. Quare id quoque ut habeamus, addendum est aliud neganda verbum: *non solum non stringit baccam, sed etiam fieri potest, ut pro non inferendum sit nimium*, quod ea durities dum nimium stringit baccas, eas laedit, & cum amura olei quid exprimit. Porro hic est locus, quem Nonius in voce *stringere* expressit, omnium vtiolosissimus. Varro de *Re Rustica* lib. 1. quod *non solum celeriter praeterire stringere vocant, sed etiam re transglubit.* E quibus illud celeriter praeterire ex margine in quo quid significaret Varronis verba *non stringit baccam*, erat addo a cum, infernum crediderim: nam *stringere* vocant depraenatum opinabatur Victorius de *stringit baccam*, quod in vetustis libris *vram* per v non per b scriptum est: similiter re *vram* & *ramis* habemus reliquias. Hinc deducitur quo tempore

tempore ista scribebantur, nondum particulam non de Varronis contextu fuisse subductam; quippe Varroniano loco Nonius non *ut stringere* esset *celeriter praeterire*, sed *deceperere* videbatur; ideo Virgiliani carmen ex Georg. I. adduxit: *Sed tamen & quernas glandes nunc stringere tempus Et lauri baccas.* Deinde Varronis verba subnexuit. Referentur quoque haec Varroniana apud eundem Nonium in verbo *glubere*, sed non ita vitiosa: *Varro de Re Rustica lib. I. Durities enim ea quod non solum stringit baccam, sed etiam ramos glubis.* De hoc loco quid dicam? Cum animaduertam, quod in vulgatis Varronianis est *eorum*, hic esse *ea quod*; cumque hoc minus necessarium existimem, nescio, quid mihi significare visa est scripturae derelictas. Si enim ab *eorum* subducto *ea*, quid reliquum est, habeamus pro non, perfecta erit sententia, & durissima quidem, tamen a Varrone haud aliena, quod inter vtriusque non inserto *solum*, facile emendatur. PONTED.

55, 3 NEC HAEC NON MINIMA CAUSA) Quae de hoc loco scripsimus, ad eundem confirmandum pertinere volumus, non ad infirmandum. Quibus tamen prima formis excusis, *vehac non minima causa* vitii facile coarguuntur. PONTED.

55, 4 REDIT IN VILLAM. — ELIGITUR) Horum duo *redit* & *eligitur* ex vetustis editis dominantur: illud enim *cedit* est neimpe *ir*, ut Lucilius apud Nonium usurpat: *Quandoque pulor de pretore cessit.* Ut Varro, eodem referente Nonio, *Parmen. Cedit velocibus inuenis membris, lentis, nitidus olea.* Ut Plautus Pseud. *Nen prorsus, verum ex transvorsio cedit quasi cancer solet.* Hinc accedo, recedo, discedo. Alterum *eligitur* ab Aldo electum, primis temporibus in impressis fuit *datur*, quod ad vetustiora propius venit; in Veneto enim codice est: *Legatur*; in Caesenate: *ledatur*; in vetustissimo & probatissimo Victoriano *laedatur*. Quod optimum indicaueris sciens oleas ad cibum a veteribus confusas condiri. v. Varro cap. 65 tradit ex Catone: *oleas esui optime conditi scribit Cato, archetis & pausae aridas vel virides in muria, vel in lenisisco confusas.* Et Columella 12, 47 *Aterbam panscam mense Septemberis vel Octobris dum adhuc vindemia est condunde.* Deinde: *albam panscam, vel archetum, vel radiolum, vel regiam dum condundes.* Quare in villam cedit olea ad cibum *ut* laedatur, siue nauit: *ut* caedatur; quantum illud praestare etiam crediderim quod alias oleae condituras complectitur; siue enim contundas; siue acuta arundine infeces, ut mos fuit apud veteres, eodem Colu-

mella auctore; siue sale & muria maces, semper laeferis, cum vna quae ad cibum eligitur, integra condatur. Caeterum siue *laedatur*, siue *caedatur* elegerimus, magis quam tertium a Scalgero propositum praestabit. Quid tertium, dicit aliquis? Quod tertium? Dicam & quam breuissime: nihil ille enim vel tales quaestiones de medio tollet, atque ab hac inani cura posteros liberaret, hoc verbum quocunque modo scriptum subduxit & abiecit. PONTED. Add. Cl. Morgagnus, qui Epist. I, 56 ex *laidatur* coniectura eleganti format *laudatur*.

57, 3 ET IN AFLVIA. QUIDAM QVAE) Duo culpanda videntur, importuna interpunctio siue potius diuulsio, & alterum *quidam*. Nec tamen Aldus quod vtrumque sustulerit, laudandus. Cum autem in Caesenate exemplari non *quidam* existat, sed *quaedam*, quae non solum, ita locum restituere possimus: *Et in Apulia quidam, quae non solum.* PONTED.

59, 1 DE POMIS, vt c. 60 DE OLIVITATE & alias similes scribendi formulas, quibus Varro tanquam argumentis vitur, scis nunc habeo ac solebam, neque eos editores laudo, qui improbant & subducunt. PONTED.

59, 3 IN PENSILIBVS IVNCTIS.) Vitumum in optimo Victorii Codice scribitur *vinctis*, quod erit *vinctus* a *vincit*, & boca vincendo, quod viminiibus intexebatur, de quo supra Varro: *Et vindemia facta denique discas pendere in palmarum aut fanticulo aut vincit, quod antiqui vocabant cestum.* Porro *vinctus* patrici casus habetur, vi vetuli videbatur, & ipse Varro, vt refert Nonius, scribens, *domus, victus, annis*, & in II. de R. R. *fructus*. PONTED.

61 TAMIN DOLIS CONDUNT) Venus lectio, *Tam in oleis condunt*, scilicet in ollis, quod vetustissimi semiuocales non geminabant. PONTED.

62 PROMANT CONDITA) Scribitur in cunctis manu scriptis libris: *promans, primum*, quod suspicor contractum de promundum, & subinde deprauatum. PONTED.

64, 2 TVNC DECOQVUNT IN AHENIS) Tunc locus in optimo exemplari ita scriptus, *Tum decoquit in ahenis: leni lignis duas partes quoad reuerunt.* Aliis nunc rebus relicti, quae parum in illo diuersae sunt, quomodo illic *leni lignis* scriptum sit quaerendum accurate puto. VICTOR.

64, 2 In Scalgeri nota versu 2 pro *admoueret* lege *admoeret*; & in subiecta Vrsini nota ex Catone 69 pro *coalefcat, calefcat*.

IN M. TERENTII VARRONIS DE R. R.

LIB. II.

Praef. 4 CVLTVRAM AGRICOLAE RVNT) Quibus si Diis immiscitur sententia cogniti facilius habebitur; Itaque in qua terra *colituram* agri Diis docuerunt pastores progeniem

suam, quae Columella lib. 1 hoc modo imitatus est: *Itaque in hoc Latio & Saturnia terra, ubi Di cultus agrorum progeniem suam docuerunt.* PONTED.

Bbb bbb bb 3

Praef. 5

Praef. COLONI VT EA QVAE IN AGRICULTURA) Ab his vetusta diffrepat: *Coloni ea quae in agricultura saltem, ut nascerentur e terra: contra pastoris ea quae nata ex pecore. Quae quamvis veraque vitiosa, facilius tamen medicum manum admittunt: Coloni ea quae in agricultura faciunt, ut sperentur siue sperarentur e terra: contra pastoris. Quam sententiam paucioribus lib. 6 praefat. complectitur Columella: ille (agricola) fructum e terra speret: hic (pastor) e pecore.* **PONTED.**

1, 2 QVI ESTIS EPIROTI CI PECUVIARIATHLETAS REMVNEREMININOS.) Ex vetusta scriptura: qui estis pecuariathletas remune remini nos hanc Victorius emendavit. Sed qua ratione ex illo pecuarii epirotici pecuarii induxit? In veteribus excusis libris habemus: Qui estis epirotici thietate remune remine. In quibus pro pecuarii, epirotici. Mihi satis videtur scribere: Qui estis pecuarii (vel pecuarii) athletas remuneremini nos: neque enim Varro qui primus loquitur: cum accepisset conditionem ut meae parces essent primae, Epiroticum se fingit: neque Serosa, qui subinde concludens de reliquis & potissimum de Attico, qui in Epiro pecuarias magnas habebat, ait: Nunc rursus vos redite nobis e Epirotiae. **PONTED.**

1, 5 DVMA DNOS.) In no. Victorii ad h. l. v. 7 leg. in prima huius libri parte. cum enim vitam superiorum &c.

1, 9 VT OFFIDVM IN GRAECIA IPPION APPOZ) Hoc oppidum Italiae esse non Graeciae docet Plinius lib. III. *Argos Hippium Diomede condente, max Argypipam dictum. De quo celeberrimus Vates canit:*

*Vidimus, o cines, Diomedem, Arginaeque castra
Atque iter emensi casus superavimus omnes,
Constituimusque manus qua concidit Iliu tellus,
Ille urbem Argypipam patriae cognovimus gentis
Vixit Gargani condebat Iapygis agris.*

Quare scriberem: Vs oppidum in magna Graecia. **PONTED.**

1, 10 FLATVM PECORE, PECORE EST NOTATVM) Sequendus in his arbitror antiquos impressos libros: Et quod aesi antiquissimum quod est flatum, pecore est signatum. *Serinus Rex, inquit Plinius, ovium bonumque effigie primae aesi signatum.* **PONTED.**

1, 15 E VALETVDINARIO.) Illud e valetudinario in Aldi, qui primus id in Varronianos libros induxit, valetudinario seponerem. Quis enim pecus e valetudinario emerit? Quod namque de Capris, quas, vt ait Varro, sanas nemo sanus promittit, dici potest, id ex illis, aliis e neutro intelligitur. **PONTED.**

1, 19 OLYSIPPO, MONTE TAGRO) Olisipo esse in MS. Beffarionis Cardinalis observat Surita ad itinerar. Antoni. p. 416 edit. Westelingii, qui vir doctissimus & ipse Sacrum promontorium ab hac vrbe remouet, sed tamen Scaligero & Suritae accedit p. 417.

1, 21 MORBOSVM PECVS ET VI-

TIOSVM, ET QVANDO NON VALET.) Quis ista in quibus ter idem dicitur morbosum, viciisum & quando non valet dicitur morbosum, praefertim cum antiqua impressa dissimilia habeamus: & quoniam non valet, saepe magna adficiuntur calamitate? In his nihilominus quod recta via consequi non possum, habeo quod deliderem. Id quid sit, tentabo magis suspitionibus quam signis declarare. Ad hunc itaque modum locum interpretabor: Quod morbosum pecus & viciisum se quoniam non valet (indicare) saepe magna adficiuntur calamitate. De qua re Vegetius de A. V. Nam, inquit, si laus prima medicorum est genus aegritudinis in homine reperire qui passionem suam & manu potest & voce signare, quanto magis in hominem medicina necessarium creditur genus aegritudinis noscere cum mutum sit animal, nec possit proprium indicare languorem. Verbum etiam adficiuntur quod in cunctis inani scriptis invenit Victorius, nos non morabitur scientes pecus nomen, vt Grammatici vocant, collectum cum eodem posse comode copulari. **PONTED.**

1, 21 VTEORVM, QVI SIVE) Scriberem pro eorum, eorumque, quod fuit veteri forma eorum. **PONTED.**

1, 21 QVISIVE EX AESTV SIVE E LABORE FEBREM HABENT.) Quae post Aldum ab omnibus recepta sunt, prioribus impressis libris discrepantibus: Qui sunt labore febrem habent. At ab his paululum recedunt Victoriani codices: qui si e Labore febrem habent. Quae magis probarem; quoniam vnus tantum febri curatio traditur, cum aliam exigit quae ex nimio aestu, aliam quae ex immoderato labore. **PONTED.**

1, 23 CIBO SVSTINETVR) Recipienta erat Ryckiani codicis lectio, cibis sustineatur. Fuit forte in quibusdam libris cibis, quod propter proximam f transit in cibo.

1, 24 QVOT REICICVIAE SINT ALIENANDAE) In cunctis manu scriptis libris quot epulae invenit Victorius, quod mihi non vitium videtur, sed optimum verbum. Quot epulae, videlicet quot agni & verueces pingues ad epulas sint vendenda; nam inuilla tantum armenta gregesque quae vili distrahuntur, alienare, non iterum est patrisfamiliae. Inuenio Laurentium scripsisse: Poll. item epulae oues praecipue. In Catone etiam delicula armenta, delicula oues, vt Victorius de optimis monumentis prodit, in reicula & reiculae immutatur librarum, cum quid esset deliculum non assequerentur. Verum delicula armenta ouesque selecta corpora sunt atque optima a delecto, quo pro deligo vetustissimi utebantur, deducta appellatione. Varro 2, 4 delicum adhibet: cum porci depulsi sunt a mamma a quibusdam delici appellatur, neque iam lactentes dicuntur. **PONTED.**

2, 5 p. 250 v. ult. leg. binae pro singulis vt procedant: & f. 6 p. 251 v. 4 leg. haec sic recte fieri spondesne?

2, 10 SOLE EXORTO PVTO) Potius sole exorto potum propellunt. **PONTED.**

3, 3 IN

3, 3 IN SAVRACTI FISCELLO) Separandum in *Sauracti*, *Fiscello*: nam duo sunt montes, quorum primus Sauracti vel Soraclis etiam appellatur. PONTED.

3, 5 ILLAS CAPRAS HODIE) Scriberem: *illase capras*, ut de omnibus; *illase ones*, quae de re agitur: de subibus: *illase sues sanas esse*: de bubus: *illase boves sanos esse*: de indomitis: *illase innocuos sanos recte*. PONTED.

3, 7 IN LOCIS CVLTIS VIRGVLTAE) Melius: *atque in locis incultis*. PONTED.

4, 5 exir, leg. feruorem carnis terre nequeant.

4, 8 ad V. L. o adde erimum Popina.

4, 9 THYSVS) Coaluit *Thysus* ex duabus vocibus *thys*, *thys* antiquius *thys* a Graecis dictum, ut ex Clemente & Athenaeo habemus. cui ab imperitis interpretatio fuit apposta *thys*, & subinde de vtroque efformatum *Thysus*. PONTED. *thys* probat ad Athenaeum Casarionis 9, r4.

4, 13 ET QVOD MATRES ASPERNANTVR) Non stultas matres aspernantur, sed furulas matres, quod propter exiguitatem lactis dum nimium mammae prestant, ipsas dentibus fiant. Ideo scribendum: & quod matres eos aspernantur, siue eos spernantur. Crescens libr. 1 X. sic transcripsit: Porci nati hinc sunt exiles propter frigora, & quia matres aspernantur eos. PONTED.

4, 17 IN EORVM FOETV) Antiqua lectio varia: *in eorum potu*, *petu*, *pecu*. Legerem fortis, h. e. in porcorum nutrimento; nam *fovere* pro nutrire vsurpatum a veteribus scimus. PONTED.

4, 18 APPARENT LAVINI) Iensonius edidit: *apparent in amne*: Iunia: *apparent iamne* quod in optimo codice reperit Victorius, ex quo *Lavinia* efformavit. Veteris scripturae vestigiis inhaerens dicit aliquis potius esse inducendum *Intervannae* vetus Italiae oppidum, quam *Lavinia*. PONTED. Add. Morgagnus V. C. Epist. I, 99.

4, 20 CVM CREVERVNT, CVPIVNT) Antiqua exemplaria Victoriana: *cum creverunt, cupiunt sequi matrem pastum*. Est autem capiantur id ac impediuntur. Nonius: *capere implicare, impedire*. M. Tullius in Verrem de supplicio: *non ceperunt, sed adduxerunt onere suo plane captam atque depressam*. Hinc mente vel oculis captos dicimus, qui mentis oculorumque officio impediuntur. Itaque cum ererent porci, impediuntur sequi matrem pastum, doneque fecerunt a matribus, ac scorum pastum. PONTED.

4, 22 GREGES MAIORES INAEQVABLES HABENT.) Videndum quid potius, maiores an *maialium*; nam ex sic tres parantur greges: summ qui continentur *ferosae* & *verres*; *maialium*, qui sunt porci castrati; & *porcorum*, qui non castrati. Primus ita a Varrone commemoratur: *In centum fides decem verres satis esse putant: quidam etiam hinc demunt: tertius: Porcorum gregem alii duplicant, alii etiam maiorem faciunt: secundus non existit, nisi si legamus:*

greges maialium inaequabiles (sive ut in antiquis, *inaequales*) *habent*. Sed ego modicum *pote centonarum*. Aliquot maiores faciunt, ita ut ter quinquagenos habiant. PONTED.

5, 2 NARRA ISTI, INQVIT) Hic & alibi vix scribendum *nara*, unde *gnarus*, *ignarus*, quod proprium Varroni Velius Longus attribuit, cum id vestitus illis omnibus sit commune, feminocales non geminantibus. PONTED.

5, 5 QVI FILIOS NEPTVNI) Enarratur ex maiori parte haec fabula, cerise ut qualis ea sit intelligi queat, ab *Halicarnassensi* Dionysio in Aric p. 47, 39 & 57, 15 Sylburg. cuius locum bene longum iam in Epiphyl. miscell. 2, 10 retulit Nic. Loensis: (Facis Gruet. To. V p. 312) itenique Iosf. Barnelius in argumento *Atelaniptis* (Ita etiam, non *Atelaniptis* apud Varronem scribendum videtur) fabulae deperditae Euripidis To. II p. 479. Paulo diversa sunt Hygi. fab. 156. vtrunque tamen illud manet, in stabulo inter boues, vel a bone adeo servatus pueros *Melanippes*.

5, 7 QVAM IAN EXPERTAE) Vetus lectio, *quam iam exparte*, quod habeo *exparte*, quoniam simplicium vocales in compositis a veteribus non immutari diximus. Ideo *expars* pro *expars*, quod etiam ex glossis Philoxeni affertur: *expars*, *expars*. PONTED.

5, 7 OCVLIS MAGNIS ET NIGRIS) Ita Columella: *oculis nigris & patentibus*. Florentinus, qui omnia fere a Varrone accipit, habet: *μακροὺς καὶ σκούρους*, pro quo in non nullis codicibus legitur: *μεγαλοὺς καὶ σκούρους*. Vtrumque esse retinendum ex Varrone & Columella patet. PONTED.

5, 8 A COLLO PALFARIIVS DEMISSIS, CORPORE) Iensonius haec ita: *A collo, corpore amplo, bene costato, latis humeris*. Verum *corpore vitiosum pro pectore*, quod de corpore iam indicatum est, ut *sint lene composita*, ut *integris membris, oblongae, amplae*. Idem Varro 1, 20 de bubus dixit: *lato pectore*: Columella: *pectore magno*: Palladius: *pectore grandi*. Varronis ioterpres, Florentinus, *σώματος*. PONTED.

5, 8 RECTIS GENIBVS, EMINVNTIS) Separanda sunt alio modo: *Curvibus potius minoribus, rectis, genibus ovinulis*. PONTED.

5, 8 PEDIBVS NON LATIS) Eadem apud Florentinum: *πάδας ἐν τῷ πάλῳ καὶ πλατυπόδας ὄντας, πρὸς τοὺς καλὰς διατάσσοντας, τὰς ὀνυχὰς ταλαῖας καὶ λευκὰς*. Hoc ianum discrimen intercedit, quod *lenes* vngues expetit Varro: Florentinus perfectos: verum vitiosum *lenes* pro *laevae* & *ὀνυχας ταλαῖας* pro *ὀνυχας ταλαῖας*. Ita in viroque idem. PONTED.

5, 8 CORIVM ACTVACTV NON ASPERVV AC DVRVV.) Vetus lectio editiones: *Corivum attravv*. Florentinus: *ὀρεῶν λωῶν καὶ καὶ ἀντιπαραπληνῶν*. Quae perperam interpretati sunt: *pelle ad tactum molli*; nam *λωῶν* quod facile contractatur, significat. Non me latet Columellam scribere *tactum corporis molli* *simis*, sed ibidem quae legere tractum non talis. PONTED.

5, 9 probat *negatorii* pro *ingatorii* & 5, 18 extir.

ex centaurum viginti effingit centenarium (quid ni centuriam ?) viginti PONTED.

7, 5 CRURIBUS RECTIS ET AEQUALIBUS Aldus ita primum, vt existimo, ex Columella, apud quem legitur: *tereti genu paruoque, neque introsum speciant, locum confarci nauit, qui in antiquis excusilibus alio modo stabat: Cruribus rectis, aequalibus, introuersi, potius figurata: genibus rotundi nec magnis.* Porro qua via sit emendandus, nisi forte hae ratione, non video: *cruribus rectis, aequalibus, non introuersi, potius figura alta, genibus rotundi, nec magnis.* Etenim cum genu ad crus pertineat, si crus non introsum vergit, neque illud. Eadem de causa cum pes sit alterum cruris extremum, de Vaccae forma Cap. 5 scribit Varro: *pedibus non latius, neque ingredientibus qui dispendantur, quod potius de genibus erat dicendum.* Quod vero ad illud spectat potius figura alta, quod deprauatum fuit in potius figurata: cum Columella equos commendat, si sint aequalibus atque altis rectis cruribus, id ipsum non praetermissum a Varrone existimauit, & vt in huius, in quibus crurum breuitas laudatur, exigit vt sint cruribus potius minoribus, ita in equis scripsit potius alta figura. PONTED.

7, 6 Distinzione bis peccatum. Legendum ita p. 235 v. l. in Graecia Thebais equi, a terra Appuli—si rum gregalibus in pabulo &c. Caeterum pro a terra Appuli, suspicatur Cl. Pontedera ab Appulia terra & ab Appula terra.

7, 8 PERORIGA ENIM ADPELLATUR Vtula ex probatissimo Victorii exemplari. *Peroriga misit adpellatur quiui admittit.* Quae recte Scaliger restituit: *Perorigam is ita adpellatur.* Sed nihilominus maximum vitium restat in *Perorigam*, de quo iterum: & cum capite obuoluto *peroriga adduxisset, & cap. proximo: iidem vt inuicem equas perorigas eurasum.* In quibus omnibus scribendum arbitror *origa* videlicet: *vespere per origam; is ita adpellatur quiui admittit; deinde: & cum capite obuoluto origa adduxisset; tum: iidem vt inuicem equas, per origas eurasum.* Quae quo facillime admittantur, inter necessaria est adicere, ex qua origine existat origa, ex qua *anriga*. Hic autem de aurea freno sit & de ingo: *aureas*, inquit Festus, dicebant frenos, quibus eorum aurei religantur, vt ex alio Festi loco elucescit: *aurea dicebatur frenum quod ad aureas eorum religabatur.* At origa ex eodem ingo constat & origa siue oreas. Oreas autem erat apud veteres freni genus, quo, eodem Festo auctore, eorum oreas coëreabantur. Cato orig. 3 equos respondit: *oreas mihi inde, tibi cape flagellum.* Coelius pro se apud populum: *equisque mihi sub feminibus aciesus erat, oreas de strabe, inspellebant Stesinio.* Qui igitur per frenum auream equum moderabatur, *anrigam* dicebant; qui per oreas, *origam*. PONTED.

7, 11 DIUTURNIORES EQVOS Seribendum equas; ideo adiectum est: *Itaque vt resistentes foreget essent exsuctiores, sic quotannis quas praegnantibus sunt.* Columella etiam confirmat hoc monito: *Vulgaris feminas solenne est omnibus annis parere:*

generosam conuenit alternis continere, quo firmior pullus lacte materno laboribus certaminum praeparatur. PONTED.

7, 11 NE VNGVLAS COMBRAT STERCVS CAVDENDVM Iensoniani libri: *ne vngulas committet stercus, cauebis.* In optimo Victorii manu scripto: *ne vngulas committet stercus tenebis.* Quatenus sequimur? Verutissima profecto tenebis in tenebis mutato videlicet prohibetur vt in illo Virgilii: *Tenebras sepes etiam, & pecus omne tenendum.* Vel defendit, vt in alio Virgiliano eamine: *Stabas pro templo & capitolia celsa tenebat.* Nam illud committat illo simillimo exemplo de antiquis monumentis eruto possumus confirmare: *Pectus, malum, committat. sum.* PONTED.

7, 14 AB EO TEMPORE MEDIOCRITER EXERCENDVM Multa super hunc locum scripsimus: nunc tamen optimi & vetustissimi codicis auctoritate magis mouemur, in quo pro *exercendum & exarandum* cum *eximendum* extet, id ipsum caeteris antecessimus, & de dando hordeo interpretamur: *Ab vndeimo die, ait Varro, usque ad quartum decimum dandum hordeum quoties adiciendo minutatim. Quod quarto decimo die feceris, in eo decem diebus proximum mandandum.* Ab eo tempore mediocriter (hordeum) eximendum. PONTED. Mihi placet Victorianum illud *exercendum*, tanto magis cum sudoris statum fiat mentio. Saepe tales curandi rationes apud Vegetium & Hippiatricos.

8, 6 HAEC MEREATINO Distinguenda sunt hoc modo: *Haec me Reatino auctore probares, mihi, inquit, nisi tu, nimirum: haec mea auctoritate quod sum Reatinus, vbi maximi & pulcherrimi gignuntur muli, adductus tu probares, nisi domi esses instructus, quoniam equarum greges habes, & mulorum iuga vendidisti.* PONTED.

8, 6 ET EDVCANT ET ALVNT In his vetusta magis probamus: *& educunt & alunt.* Nam *educere* id id significat, quod naos alendos statueret: ideo primum *educimus*, deinde *alimus*. Eodem modo accipienda sunt quae supra leguntur: *Hic ita educulus a trimo potest admitti.* Id etiam *solere* dicitur, sed de homine, vt Terentianum illud: *Quidquid peperisset, decreuerunt tollere.* Quod recantes nati homines pedibus non vtuntur, id collimus, vt nos vernacula consuetudine vsurpamus *alluere*. At in brutis animalibus *educere* potius, quia non tolluntur, sed educuntur in locum vbi ali & nutriti solent. Hinc & in homine qui pedibus uti poterat, Terentius vsurpat: *Ego hunc maiorem adoptaui mihi Educui a parulo, hoc est eduxi a patre ad me paruulum, cum mihi alendum decreuissem.*

9, 1 SVES, VERRER MAIALES, SCROFAE Videtur *sues* insititum: non enim *sues* omnes nempe qui minores nati sunt, se defendunt, sed maiores, vt verres, maias, scrofae; quippe, si cunctos intelligeret Varro, exceptionem

nem non faceret: *In silulo pecore tamen sunt quae se vindicant.* PONTED.

9, 1 INCURIA QUADAM, quae nos ad totum capitis huius argumentum adnotaueramus, coalescunt cum nota Vrsini, quae incipit a solenni illo, *videtur legendum.*

9, 2 VNVM VENATICVM ET PERTINET) Deprauius cum esset locus inanti-
quus exemplaribus ita efformarunt. Vetus scri-
ptura omnium vitiosissima: *vnvm venaticum &
pertinet ad feras bestias affluensibus affluens.*
Ex quibus si quid conglutinem, insanire videbor.
Tamen quid prohibet experiri & speciem ac for-
mam aliquam de illis reliquiis adumbrare? For-
tasse meo exemplo alii diligentius in hoc incum-
bent. Ita agam, nihil nisi veras nugas proferens:
*et pertinet ad feras vestibulas silueis tericula & lu-
stres.* Vt enim canis domesticus pertinet ad lu-
stres vestibulum; opinor enim scriptum *vestibu-
las* sequioris generis, ideo quod a communi con-
suetudine abhorreant, repudiatum a libralis &
corruptum locum. Reliqua etiam hoc modo:
silueis tribulas & lustreis. PONTED.

9, 4 QVOD IN TENEBRIS) Add.
Morgag. I. 100.

9, 6 P. AVPIDIVS PONTIANVS)
Quae interpretum industria comita & fida existi-
mo, atque a Varronis mente aliena. Haec enim vi-
detur esse auctoris sententia: P. Auspidius Pontia-
nus cum omnium greges in Vmbria vitima emeret,
stipulatus est, vt gregibus sine pastoribus accede-
rent canes; praetera vt pastores ad Metapontinos
saltus greges deducerent & clam se subducerent,
ne canes pastoribus additi eos sequerentur. Quo
facto & domum pastoribus reuerſis paucis post die-
bus canes sua sponte in Vmbria ad pastores redi-
uerunt. Quare illud *Heraclaeus* empirium ex inge-
nio defluxit, quod aliud est pecus in saltus ad pa-
ſcendum deducere, aliud ad mercatum vt veneat.
Nunc ex vetustis exemplaribus in quibus scrip-
tum est: *Pastores vt deducunt in Metapontinos
saltus & tra cleperis;* aut vera, aut quae ad verum
propius accedant, cruerit, conabimur: Quibus gre-
gibus sine pastoribus canes accessissent, pastores vt
deducunt in Metapontinos saltus, & clam cleperens,
sive melius id ipsum: & tra cleperens; cleperens enim
non solum clam rapere, fed etiam furtim se subdu-
cere indicat, vt Varro de L. L. ex Lucilio: *ibi ab
rebus cleperere fore;* id apud Graecos *κλέπειν*, vnde in
Latium clepo emanauit, vt Synces. Epist. *κλέπας
εσσιών τον τόν δουλον.* Quare *tra cleperens* a *tra-
clepo*, vt *trado*, *traduco*, *traluco* se transclepo,
transdo, *transduco*, *transluco*, nimirum: *illius
clam auferunt.* Verbum quoque *deducunt*, vt in
vetustis existit, retinui, nam plurimum elegantiae
offendit, quod *durare perscrutare*, permanere signifi-
cat, vt Terentius: *Non hic durare quisquam potest.*

IN M. TERENTII VARRONIS DE R. R.

L I B. III.

2, 1 TABELLA DIMIDIATA) Obser-
uationi Victorianae hoc quasi proenium propo-
nendum. Locus, nisi fallor, aliquam obſcuritatem

Et alibi: *Sanſte adiuuat Non poſſe apud vos,
Pamphile ſe abſente, perdurare.* Ideoque cautum
in emione ſuit, vt paſtores deducunt in Metapontinos
saltus, videlicet: vt eſſe perſeuerent cum
grege vſque in Metapontinos saltus. PONTED.

9, 7 SEQVITVR QVARTVM) Ex an-
tiqua ſcriptura erit: *Sed (quod quantum de emione)
ſis alterius.* PONTED.

9, 8 PASCITVR ENIM E CVLINA)
Probatissimum Victorii exemplar pro *e culina*, *e cu-
ria*, a quo non valde recedit Casenſes: *e viria*, ne-
que Venetus: *ecuria*. Verum *e curia* optimum
eſt, quia voce *coenaculum* adpellatur Romani, vt
reſert Dionysius Halicarn. Antiq. Rom. lib. 2
*καὶ συνεισὶναι καθ' τὴν ἑσπέρην τοὶ τῆς φεατρικῆς ἐρί-
ας, ἡμετέρας γὰρ ἢ κατενομήσαντο ἑαυτοὺς φεατρῆς,
καὶ εὖν ἑαυτοὺς καθ' ἑαυτοὺς τῆς, ὥστε ἐν τοῖς ἰαλμαῖς
παραμένοντες, ἐκείνους τῶν φεατρῶν ἑτοίμα ἐκ τοῦ ἰα-
μαῖος ἐν ὧν τῶν φεατρῶν, νεκροῖς, καὶ μὲντοι ὧν
δύοι καλοῦνται.* PONTED.

10, 2 Perturbare potest lectorem inexercitatum
maiuscularum litterarum vſus non necessarius in
voce *is*, cui subiecta est variae lectionis index i.

10, 5 VNIVSCVIVSQUE GREGIS)
Vetusta exemplaria, *vnivſcuiusque gregis* gregis,
quod interpretor: *vnivſcuiusque eis vſque gregis.*
PONTED.

10, 8 LEVVCIDAS) Quod in antiquis
est *Leuincidas*, ideo abiecto L infinitio remanet *Le-
cidas* ſive *Iuncidas*. PONTED.

10, 9 NAM IN ILLYRICO) Notae Vi-
ctorii ſubſiſciantur iſta: [qui plura Barbaricarum
milium in hoc genere ſpecimina ſortitudinis pro-
fert ex antiquitate Var. Lect. 34, 2].

10, 10 HOMINVM, AD PECORIS)
Ienſionaria potiora: *ad pecoris*; niſi ad pro ac ve-
tuſtiſſimi vſi ſint. PONTED.

10, 11 IN GREGIBVS OVIVM) Quae
a vetuſtis libris vitii arguuntur: *Greges ovium ſed
magnum quies.* In quibus *magnum* habeo pro *ma-
gnorum*, vt Varro, Nonio auctore, vſi ſolet, ſcri-
bens: *Gallum: inuidum: cadum: medimnum* pro
Gallorum, inuidorum, cadorum, medimnorum. PON-
TED.

11, 4 QVOD GRAECI APPELLANT) In loco Geopon.
quem laudat Vrsinus: *el ποδὸν τῶν
ἐκείνους τῶν τρεῖς ἢ τεσσάρων.* Sic Vrsinus: Sed Necdhamus
ē cōdidit.

11, 9 VELVMINA) *Vellimina* Popma, quod
probat etiam Cl. Faetiolianus.

11, 12 NIGER IN TVRRANI NOSTRI:
I. L. L. t) Codex Victorianus: *Niger in Turrani
in eſte: illi.* Plane adſentior Popmae, qui legit: *Niger
Turrani noſtro* immutato tamen *noſtro* in *noſter*, vt ad
illum ſermonem Varro conuertat, ad quem librum
mittebat. PONTED.

habet: quare eo libentius veterem lectionem, non
parum diuerſam, indicabo.
2, 5 TVA, INQVIT, HAEC) Paulo di-
ligent-

ligerius interpungendum est, pauculis immutatis: *Tua, inquit, haec* — *Resistat, tam & obli-
ta* — *ornata; an mea* — *passoris?* PONTED.

3, 9 AD IMMIDIUM HOSPITEM) Adnotationi nostrae ista subiiciantur: vbi Ben-
leius etiam hunc eundem hominem notari suspi-
catur, quemadmodum Philippum Epist. 1, 7, 46.
De C. Vmuidio Durmio Quadrato, Syriae praefi-
ci, ex Infer. ant. Norisius de Epocha Syro-Mace-
don. p. 183 & inde Hauercamp. ad numos huius
gentis p. 459.

5, 4 IN HOC TECTO — SOLENT) Quid tradat Varro, percipere quodammodo vi-
deo, nimirum fiat velut cella in cauea ad por-
tam, in qua auiarius mortuas aues seruet, ut in-
stra: in qua media sunt caueae, quae introitus in-
traeam est. At verba rimari non valeo. Hac ta-
men ratione quid doceat Varro, adumbrare eo-
nabimur: In hac tecto caueaeque caueae tabulata ha-
beant aliquot ad portas sublementum contra hoc:
auiarius quae mortuas ibi sunt aues, ut domine nu-
merum reddat, (sunt ibidem seruari. PONTED.

5, 6 TVM MIHI, TV DIC) Ex vetusta
scriptura legerem, *mibi tum*: dice illud alterum.
PONTED.

5, 9 QVAEEST AB IMO FLVIVIO) Hanc lectionem probat etiam PONTED. sed
paulo post pro altera amissis, alter legi vult CL.
Ipsa I. 101.

5, 10 CVM CAPITVLO) Parua res ad-
missa est in nota Scaligeri: sed quae impedire mi-
nus exercitatum potest. Fede versu vlt. qui sus-
penderetur tabella o pacillo.

5, 11 INTERMEDIIS AREVSCVLIS) Fortasse *promediis*, ut *promiscuus*. PONTED.

5, 15 VT TYMPANVM) In nota Scaligeri
versu 3 interpunctum absurde inter *matris I-
dcae*. Sic enim scribendum. Ita p. 332, a. ver-
su 2 leg. *sebat enim mechanici* &c. & in proxima
etiam Scaligeri nota versu 9 *Vidi etiam pro
vide*.

6, 1 FORTASSE ANTE EVM) Sine-
rior fortasse erit lectio hoc sensu & ordine, qui
sunt si quis diceret de his gentilitiis causa fortasse ante
eum ducere ferram, i. e. hanc rem trahere vellet,
cum sit e gente Pannonum Fircellius, ut liquet
ex praeced. *Pauo surgit*, quod nunc candidati cu-
stos &c. vel ei se strenue opponeret, qui de pau-
nibus diceret. Serra enim Vegetio auctore est,
quae a fortissimi directi ante frontem opponitur hos-
tibus, ut turbata acies repararetur. Gellio quoque est
in iustitia ordinis nomen. Haec in edit. ASCEN-
SIANA post praefat. *Fertasse ante eum ducere
ferram*, in Veneto quoque legi. Quare legere pos-
sumus: *Fertassan totum ducere ferram*. Saferna a-
pud Nonium: *Quod fertassan ex voluntate sua sum-
ma cum clarissimo celeriter confessit*. L. Atilius An-
tonioridis: *Fertassan sine*, quos hic non meret metus.
PONTED. In nota Scaligeri ad h. l. versu 4 leg.
quam priore loco afferam, *veram non puto*.

7, 4 TERNORVM PALMORVM) In
antiquis alio genere, *sermarum palmarum*. Nihil
immutat: non enim legi aut hunc ipsum alibi, aut

alios bonos auctores, cum mensuram intelligerent,
nulliebris genere *palmarum* appellasse. VICTOR.

7, 6 ITEM QVAEFOETAE SVNT) Legerem: *item quae ferat*: nam cur foetae sepa-
randae sunt ab aliis, quae per singulos fere menses,
demo intervallo a bruma ad vernum aequinoctium
foeant? Quare *ferat* potius quam *foetae*, quae cum
aliis sint molestae, obstant. Sane Crescensius mi-
hi praecipit, qui hunc locum ita exscripsit: *Item qui
sunt nimis feres & bellicosi, ut alios laedant, exinde re-
moneat, & in alium locum foetum ab aliis sepeant*.
Sed deinde in Veneto exemplari apud Varronem in-
ueni: *Item quae sunt fere*. Praeterea ex vetustis e-
ditionibus edoctus habeam in *habes*, & coniectura
in sequentibus quae proxima sunt: *quo transferan-
tur, & quo feras euocare possint matres, possint in pos-
sio*, quae ad Columbarum custodem referuntur.
Quo vitio etiam soedat Columella 8, 8 *Nec mi-
nus in agros amittat matrici*; nam scribendum:
amittat. Pastor enim comitatus aues & diuturna
custodia quasi senescentes ad aplicationem foras e-
uocat atque emittit. PONTED. Vid. quae dictum
ad notam proximam.

7, 6 PROPTER ILICIVM) Quod ex-
treum de saece haust Aldus, cum priores edi-
tiones *publicum* haberent; diutius enim de causis
columbas emittunt, altero quod libero aere cum
exierint, redeintegrantur & vegetiores factae ad
nidum redeunt; altera, ut credunt, propter *ilicivum*,
nimirum emittuntur, quoniam propter pul-
los redire solent. At si non redeunt, ut saepe fit,
cum a rapacibus auiibus impetuntur, nonne pru-
denter custodis erat eas retinuisse potius quam e-
misisse, ut amitteret? Itaque altera emittendi co-
lumbas causa nulla est, cum praefect retinere
quam emittere. Propterea reiecto *ilicivum*, *publi-
cum* in *pullicium* conformare; quod in agrum an-
tales cibum colligit, & ad pullos deferunt;
propter pullos igitur emittere expedit. Hoc tra-
dit etiam Columella 8, 8. Et Florentinus Varro-
nis interpret: *Εάν τι πόντι σπασίοντος τρεφής, μόνως
τάς νεοτρεφύσας ήλκισται· αυτοί γάρ νεο-δύσαι έπι-
στρέφουσι δάττον, τας νεοττας τρεφόν κομίζουσαι*. Sed
male *σπασίοντος* τρεφής, quod semper alimentum in-
digant, non aliquando: legerem pro τρεφής, *τρε-
φής* scilicet mutationis propere, ut volando ex-
hilarantur, emittuntur. Vbi paulo supra aliud
vitium: *Αλλα σπρι το νεοπν ήλκισται*. Etenim sa-
me in columbario vexandae non sunt. Potius es-
set *τις*. Quod veterem interpretem, qui latine
expressit: *sed contra columbaris locum versantur*,
non lauit. PONTED. Locus Florentini est
Geop. 14, i extr. Equidem τρεφής retineam. *σπασί-
οντος* non est simpliciter indigere, sed raritate &
penuria alicuius rei laborare: potest autem fieri,
quod est de altero σπρι το νεοπν ήλκισται, locum
illud in quo se torisae saterur frustra Need-
hamus, ita emendandum puto, ut *σπρι* le-
gatur, quod sententiae accommodatissimum esse,
negari non potest. Quam pronum autem fuerit
haec duo verba confundi in scriptura maiuscula &
antiqua, tam facillime intelligit aliquis, quam
plurimus

plurimos libros manu exaratos inspexit. Caeterum haec eo valent etiam, ut intercedamus, quominus *foecae in feras* mutantur, quod proximè superiore nota aquum censet vir clarissimus.

7, 8 Ita legendum: *Immutandum in raptosissimae, aetate bona parandum.* PONTED.

9, 1 AXIVS, EGO QVAE REQVIRO) Legendum videtur: *Axiui: Ego quas require assaturae assa membra de palumbis, de gallinis dices Merula.* Hunc locum vt sic interpretaretur ab omnibus derelictum veteris scripturae vestigiis inhaerendo, lucem nihil praebuit Apicius, de re Colinaria 7, 5. vbi in titulo *Assaturae* legitur: *Assaturam assam a furno simplicem sale plurimo conuersam cum melle inferes.* In quibus tamen abiicerem simplicem; nam *assa* & *simplicem* idem: Nonius in voce *assa*: *Assum autem oxifimum est, vt in obolus simplicimento saporis alieni quemadmodum merum solum dicitur: Et assa voce cavere videlicet simplici modulamine veteres dicebant.* Quapropter illi sententia est: *Ego quas de palumbis membra simpliciter assata requiro, die de gallinis, Merula.* PONTED.

9, 9 PVLLASTRIS) Nemo Latinum & Varronianum *pullastris* mihi persuadebit, cum in antiquissimis & fidelissimis libris sit *pullieris*. PONTED.

9, 11 QVOD INANES VITALES VENAS) Haec antiqua, & si quid in hac re video, Varroniana a perliquo in dubium reuocantur. Quis tamen ignorat vasa in suis primordiis esse animantibus inania, quod ipsa prius explicantur, deinde humor per ea impellitur; & quae inania, infirmiora esse, ac facilius confundi quam succi plena. PONTED.

9, 17 IN MARI TVSCO) Scribendum est *in mare*, vt docet Charisius Varronem vt solere. PONTED.

9, 18 QVAS MELEAGRIDAS APPELLANT) Iustus Fontanus Praeful Reuerendissimus in explicatione Achatidis Isiaci annularis, refutata Iosephi Scaligeri sententia, reprehensioque Plinii & eius interprete Plinio, decernit Africanas atque Numidicas gallinas esse speciem Meleagridum. Quam viri doctissimi sententiam refutat aliquis in Actis Lipsi. 1730 p. 132 & Varronem Pliniumque ita in concordiam reuocat cum Columella, vt apud illum nostrum ita legi velit, *Gallinae Africanas sunt grandes, variae, gibberae. Quas Meleagridas appellant Graeci, hae nouissimas in tricinum gentium introierunt rel.* In Plinio autem 10, 26 vno versu in ordinem restituto, sic: *Simili modo fuerunt Meleagrides in Brestia, quae nouissimas sunt peregrinarum animum cetera. Illa autem verba Africae hoc est gallinarum genus, superioribus quae Crenatus tradit adnectit. Ingeniose sane vtrumque: sed ita tamen, vt nihil magis, quae sint Meleagrides, iam sciamus.*

9, 18 IN TRICINUM GENAVIVM) Ita excludit Ienfonius. Verum *genavium* de duabus dictionibus conglutatum opinor, quarum altera seruatur integra *animum*, alterius pars tantum *gen*, quod credere licet fuisse *alimigenarum*.

Quod a Plinio comprobatur: quae nouissimas sunt peregrinarum animum in mensis receptae propter ingratum virus. PONTED.

9, 19 PINGVITVDINI (NIMICA) Pinguitudinis vindicta etiam probatur Cl. Pontederae.

10, 2 NEC AEQUE FIT MANSERVIM) Vetera magis Varroniana: Nec non aequè se inconsumat. Quod item Venetum exemplar ostendit. PONTED.

10, 3 INVNGENTVR IN FLVMEN) Num: *exin vnguntur in flumen aut piscinam.* locatur Varro, vt solet, quod Anseres a coitu solent se in aquam immergere, & veluti lustrare. Quod etiam Aristoteles refert lib. VI. de Anim. a quo accepit vt multa alia, Varro. PONTED.

10, 5 VBI FABVLVM SERVNT) Cum Anseres fata omnia & morsu laedant, & stercore, quos fructus a satis, vbi pascunt Anseres, percipiuntur sumus, non video. Quod non latuit Varronem, qui de sterendo intinso scribit: *folia eius decerpentes dant, ne si eo insereris vbi nascitur, aut obsterendo perdant: aut ipsi cruditate perant.* Quare non vbi est legendum, sed & vt in antiquis excusis libris. PONTED.

10, 5 ABRVMPVNT) Fere est vt malim obrumpunt. Nimirum enim videtur illud alterum: hoc paulo verbum mitius. Idem refutemur etiam Fall. 1, 19, 1.

12, 6 QVOD EVM AEOLIS BOEOTIIS AEOPIN) Antiqui libri: *Aeolis & bonum leporem* appellabant. Ex quibus fortasse vera lectio: *Quod cum Aeolis Sicanum leporem* siue *canis* *leporis* appellabant, vt idem Varro in Lib. de L. L. *Lepus*, inquit, *quod e Sicilia quidam Graeci dicunt leporis.* A Roma quod orti Siculi, ut annales veteres nostri dicunt, fortasse hinc illuc tulerunt & hic reliquerunt hoc nomen. Quare cum Siculi *leporis* appellarent, Aeolii *canis* *leporis* dixerunt. PONTED.

12, 6 CVNICVLI) Flavius Caper de verbis dubiis hoc tradit, *Cuniculum hoc ut Varro, alii hunc.* PONTED.

13, 1 SCIS, INQVAM, AXI) Quae dubia habeo; non enim Varro loquitur, vt ex insequentibus apparet: Nam quem fundum in Tusculano emis hic Varro a M. Pupio Pisone. Veteres libri excusi dissimiles etiam: *Scis, inquam, Agri Axi.* Puto legendum: *Scis, inquit Appius, Axi,* quod Appius de Leporario cap. proximo dicere instituit, & de Apris etiam dixisse iudicium facit cap. 14 principium: *Axiui: duas partes, inquit, subleuauit Appius, o Merula noster.* PONTED.

13, 3 QVINTVS ORPHEA VOCARIVSSIT) Ab Aldo haec; nam Ienfonius melius: *Apud quod Orpheia vocari iussit.* Scilicet apud pro in vel ad tricinulum. PONTED. Bene est, quod per haec adnotationem simul emendat obiter peccatum operarium nostrarum, quae omiserunt in V. L. notam litterae n respondentem. Talis autem esse debebat o) apud quod I. B. R. p. 362. no. c. 1 versu *exgruminaueri* legendum.

14, 4 AMPLAESVNT. QVANQVAM EXAFRICA,) Quae male distrabuntur; ideo Ccc ccc cc 2 ordi-

ordinanda hoc modo: *amplae sunt, quamquam ex Africa quae vocantur solstanae*. Insuper conici emendare in *conici*, quod in optimo exemplari inuenit Victorius. *Conici* vero apparet pro *cogi* ex veterum orthographia. PONTED.

15, 2 CVMVLATIM) Vetera quae sunt: quibus in teneris cumularim possum est in doleis, praestant paululum immutata: quibus in teneris cum affatim possum est in doleis, sunt pingues. PONTED.

16, 6 QVI ACCESSERIT) Notam ad h. l. nostram compara, quaeso, statim lector cum his, quae adscripsimus ad C. 9, 14, 3.

16, 9 PHYSICAM) Victoriana nota in pleniori exemplo ita habet: Nihil hic variui. vetustam tamen scripturam proponam, quae si quid in se boni habet, valde hic perturbatum ac obscuratum habet, PHYSICAM ACHISCAT.

16, 12 PROCRVVM ESSE OPORTET) Primae editiones, ut vidimus, Praeterea procrum: unde I. Vossius ad Catul. p. 123 legi vult Praetoria procrum — spectent. Sed non cogitavit, credo, de totis alucariis sermonem esse, non de celis regum. Bene est, quod ipse subiicit, posse etiam vulgatum lectionem retineri.

16, 13 CIPERVN, MEDICA) A nemine, quod sciam, Cipervn ad mellicisum commendatur, quoniam huic flos nullus praeter flammanta apibus inutilis. Quare recte apud Iensonium non inuenitur, neque apud Crescentium, qui reliqua exscripsit. Si quis tamen retinendum statuat, legat Cipervn quod est Gladiolus, ut commentatus est Plinius; quin etiam Georgius Alexandrinus apud Varronem reperisse videtur, quod non cipervn sed cypervn commemoravit. Porro Gladiolus ob flores ad mel non inutilis inter stirpes apibus accommodatas a Columella & Palladio refertur. PONTED.

16, 15 ALVVS VBI SINT.) Primam vocem damnavit Victorius, propterea editores qui Victoriana amplexi sunt, id non recipiunt. Verum hoc sublati, cui annectemus quae sequuntur: ex viminibus rotundas: alii fistiles: quadratas: longas: laticas PONTED. Respondimus, nescio quam bene in nota ad h. l.

16, 30 AEQVABILE AC LEVE) Vltimum Lae esse oportet, in quo toties peccarunt librarii. PONTED. Ita scribi vult etiam Cl. Morgagnus ep. I, 75. Ita reliqui etiam in Fabro. Sed neque hic mutare quidquam sustinui, cum Graeca origo ex aliis scripturae per simplex et patrocinetur, quam probat etiam Vrsinus, alique.

16, 23 EA APIASTRO PERFRI-CANDA) Extremum est in Iensonio perfriandum: quod ea pro eo ponitur, ut quae quoad, pro quo quoad. PONTED.

16, 23 NE CVM ANIMADVERT.) Ab his vetustissima differunt: ne cum animaduertent aut inopiam esse habuisse dicitis apte cum sine apes. Cum praeciperet Varro, si apes de alio in alium in eodem loco sint transiturae, quid sit faciendum; nunc quid, cum minime transiturae, adiecit opinor; quoniam aut fame vexatas, aut morbo laborantes constat non esse transfereudas.

Hinc legerem: nae siue nam cum animaduertent aut inopiam esse (esse pro edendi siue efcae) habuisse deuitant, aut cum sint apes moribidae. PONTED.

16, 28 LANAM FVRPVREAM) Potius lanam perpuram; nam omnia coloribus fucata apibus contraria. Columella lib. 9 quibus liquoribus mundam lanam imbere oportebit. Quid? Crescentius apud Varronem id inuenit, quod exscripsit: alii aquam mulsam ut sit prope curant, in qua addunt lanam puram. PONTED.

16, 32 CVM FIENAS ALVVS) Nota Scaligeranae subiecta adscriptum debebat habere nomen POPMA. Caefenas exemplar: sumunt ex ipsis curis albus habeat, nam cum germinaris coniecturam capiunt. Venetus denum codex: sumunt ex ipsis viris salubres habeat nam congerminaris coniecturam capiunt. Quae quamvis vitiosa, Aldina tamen tanquam vane, inutilis, falsa demonstrant; idcirco sine ulla dubitatione damnare & reticere non verebor. Nunc videndum qua via antiqua reparare possumus. Itaque illud viris veluris cum Popma scribit furis vel furis; quippe ex fucus quos fures appellat Varro, maturae mellationis signum haberi etiam Columella testatur lib. 9 dicens: Mox vere transitio, sequitur, ut dixi, mellis vindemia, propter quam totius anni labor exercetur. Eius maturitas intelligitur cum animaduertimus, fucus ab apibus expelli ac fugari. Et paulo post: Ergo cum rixam fucorum & apium saepius committi videris, adaperis alius inspicies. Id repetit Palladius 7, 7. Quare ex fucus eximendi mellis signum habetur. Hinc pergentes reliqua sic adumbrare possumus: Furis si albus habeat, nam cum germinaris, coniecturam capiunt, si intus faciunt bembum. Vel hoc modo: Furis albus habeat, nam cum germinaris. PONTED.

16, 32 ET CVM INTROEVNT) Separanda sunt: Et cum intro eunt ac foras, trepidant videlicet: intro & foras volitant sustinantes; nam trepidant pro festinant; ut Virgilius Georg. 3 de ipsis apibus: Tum trepidant inter se coeunt, armique coniscant Et Apuleius 12 Ne trepidare meas Tenet defendere naves. Hic etiam arm. 2, 5 Cuius oclum trepidant atque Claudere iustum. PONTED.

16, 32 ET 81 OPERCVLA ALVI) Manuscripti libri ab his discrepant: Victorianus: & si opercula alium cum remoreissi. Caefenas: Et si opercula alui cum remoreissi. Venetus: Et si opercula alui cum remoreissi. Num ita: Et opercula alium cum remoreissi, si sauerum foramina; opinor enim si ante opercula appositum, postquam locus corrumpi coeperat. Alium habeo pro aluorum: remoreissi veteri scribendi consuetudine remones. PONTED.

16, 34 SI VERO ALVVS NON FIT) Prima formis impressa alio modo: Siue aluis. Non fit fertilis: nisi quid eximatur. Caefenas autem codex: siue aluis non fit fertilis nisi quod eximatur. Ex his legendum conicio: sane alius non fit fertilis, nisi quid eximatur. PONTED.

16, 37 PROMVMDIE) Fortasse premundum quam. PONTED.

17, I A PRAECONE RENUNCIARI) Extrema in optimo exemplari scribuntur *racinii*, nempe *racini*, sed eum duobus *ii*, ut longe vocales a veteribus vsurpabantur, ceu *marini* in auctorioris monumentis. PONTÉ.

17, 4 PLV R I S. N A M) Iensoniani libri, &

AD COLVMELLAE

LIBRVM L

Pr. 9 MERCENARII SALVATORIS) Sic etiam coniecit PONTED.

10 NEC GRATVITAE SERVITV-
T 1) *Gratvita servitute* ex Cod. S. Gerinani (eo
credo, quem Heinſius adhibuit) Burmannus ad
Phaedr. Comin. nouo 31, 12.

37 CVLTVS EXERCERE) *Exercere* omnino legendum videtur. Qui aliter legerunt, Manuscriptis decepti sunt, in quibus littera *t* voci *exercere* inferuit etiam voci *tot*, quae consequitur: quae confectudo antiquis libraris familiaris, et ad scribendi celeritatem admodum opportuna, nobis aliquando non litteras modo, sed & syllabas imitidit. Ob hanc rationem duo illi Romanarum litterarum saeculo suo veluti confules Gruerius & Graevius in cap. 40 orationis Tullianae pro Roscio Amerino relicturum a gladiatore recessisse, eum in vulgatis libris legeretur a gladiatore cessisse. FALCIGIOLATVS.

30 AN L A T I A E) Subiungenda notae nostrae ista: Nunc demum animaduerto, Cl. Faciolato eadem fere quae Buchnero in mentem venisse: legi enim pro utroque *an* vult *ac*: & confirmat ipsius coniecturam in posteriore loco Gryphiana, quae & ista *ac* habet.

1,8 EVPHRON) *Quinque Athenienses rei*

AD COLVMELLAE

L. 1 B. 1 L.

3, 20 M L T A S V N T Q V A E D V L C E M) Non abſtulia repetit Plinius 18, 6 perperam Catoni attributa, quæ tamen in Catone nunc deſiderantur: *Agri iſtius bonitas quibus argumentis iudicanda ſit, quamquam de terræ opotius genere differunt: abunde diſceſſu poſſumus videri, etiam nunc tamen traditis noſtis ſuffragabimur, Catonis maxime verbis: Ebulum, vel prunus ſilueſtris, vel rubus, bulbus miniſtus, trifolium, herba prætenſi, quercus, ſilueſtris priri, malumque frumentarij ſoli noſas. In quæ irrepit de margine herba prætenſi, trifolij inepta interpretatione. P O N T E.*

2, 22 CORNIBVS ILLIGETVR IV GVM)
vid. Scheffer. de Re. Vehic. p. 127. In appendice sa-
bularum Phaedri Burmanniana n. 14 p. 383 edit.
8vo. *Bot dum tendis validius, confregit cornu.*

2, 27 VERSVRAE) versu 3 notae nostrae
in h. l. irrepfit *bonibus* pro *bubus*.

4, 4 NONVM VEL OCTAVVM CA-
LEND. IVLIAS) Scribendum est, vt ratio-
nem in nostris epistolis reddimus, VII vel VI Ca-
lend. Iulias. PONTED.

4, 5 SED QVANDOQVE ARABITVR.)

codices Caesenas ac Venetus melius: *habet pluris?*
nam ut *Paulat*. PONTED.

17, 9 VT SVAM PECVNIAM CON-
SV M.) Vetus & communis lectio, *vel ut suam*,
posito *vel pro etiam*, ut Terentius *vel hoc quis*
non credat? Et Virgilius, *Vel Priamo miserranda*
manus. PONTED.

rusticae scriptores refert Varro, totidemque Plinius: *Arifandron*, *Amphilochum*, *Chaetram*, *Chae-
rosum* & *Euphronium*. Hos etiam Columella;
ideo iste *Enphron* redundat. Pro eo, quod statim
sequitur, *Chrestus Euphronis* scrib. ex Varrone
Chaeofelus, *Euphronius* s. *Euphraninus*. PONTED.

6, 2 MERIDIANO AEQVINOCTIAL-
11) Illustrat hunc locum Jac. Nicol. Loëus Mi-
scellae. epiphyl. 4, 24 ex Xenophontis Memo-
r. Sacri. l. 3 unde summe tantum necessaria ponemus.
*ἡ τοὺς πρὸς μεσημέριον θάλασσαν ἐκείνην τὴν περὶ χερσονή-
σον ὁ γὰρ οὗτος καὶ τὰς παραλίας ἀποκαλεῖται· τὰ δὲ θέρους ἐπὶ τῆς
ἐκείνης ἀκτῆος ἐστὶν τὰς ἐξ ὑψηλοῦ ποταμῶν, αἵτινες παρυφί-
κουσι.*
Nimirum meridiane aequinoctialis subsistit ambu-
lationem, porticum, παράλι, intelligo cam quaе
species meridiem, fed habeat eadem tectum itre in-
clinatum, vt radii solis directi humum atque so-
lum porticus feriant, quam diu sol non ultra 20, vt
hoc vterq, gradus supra finitorem elatus est; cum
primamente illi superavit istud spatium a tecto
intercepti arcuantur radii, & in vmbra versari qui
volunt sub tecto possint.

6, 20 SVM I QVODAM TENORE)
Tepore conceit etiam Cl. FACCIOLATVS.

8, 12 Legendum: *nemo alium, quam qui caeteris praebetur.*

Ambo manuferunt codices, *Quandocumque*, habent: forma antea exscripti, *Quandocumque*: id quod non vno tantum hoc loco est, vt in negligentia librarii hoc commistum esse videri possit, sed nonnullis etiam aliis vt in II libro, *Quandocumque in vsum promiserimus, integram lentem reperiemus. & in IIII, Quandocumque igitur vniuersi hoc opus obit*. nam posterioribus hiis etiam duobus locis in impressis, *Quandocumque* antea erat. *Quandocumque* igitur, non *Quandocumque* dixit Columellae. Sed hoc ali quoque boni auctores fecisse reperierunt. Seneca etiam scilicet loquitur est: nonnulli locum apud eum maculosum putantes, ex *Quandocumque* contrario ac eius consilio vbi, *Quandocumque* fecerunt. Nam haec scripsissem, accepi a Iosepho Louio Lucensi docto & humano viro, veteris sanctitatis ac modestiae hominem, eundemque praeclarae eruditionis iudicique, Triphonem Chabrielem, putare, *Q. Flaccum Quandocumque pro Quandocumque* summisse, cum poeticae artis praecepta tradens, inuolue:

interpunctio corrumpit elegantissimum sensum, & tantas tenebras offundit ut in eo loco explicando plurimi nihil viderint, eaque doctum poetam, & magnum Homeri laudatorem, de principe ipso omnium poetarum dixisse crediderint, quae profectio nunquam fomniauit. Quemadmodum enim si forte aliquid eruditum, elegancie protulit Chaerilus malus poeta, ut portentum simile dicitur de Flaccus mirari; ita etiam aegre ferre, ac stomachari, sicuti negligentior visus est Homerus, qui tamen excusatione non caret: *opere enim in longas est obrepere somnum*. Eodem autem pacto aliis in locis idem poeta locutus esse animaduertitur. Haec noua crudelisque Horatiani loci declaratio, omitti a me non debuit. nam superiorem nostram animaduersionem adiuvat, & ab ea quoque, si confirmatioe villa ipsa egebat, adiunatur. VICTOR.

6, 3 FARVENNVCLVM Ad notam nostram versu 6. add. Quatuor enim genera adorcei promittit Columella. Haec sunt *Clusinum, ver. s. rutillum, caudicum, trimestris*.

8, 1 ABSCONDVNTVR AVTEM ALTERO) Scripsisse opinor XLIV, & mox pro nouo Calend. Oct. sexto: deinde pro sex & quadraginta, XLIV: & pro ante diem IX Calend. malleum a. d. IV idus. PONTED.

8, 4 TEMPESTIVE) Elegans coniectura Brouckhusii, tam festiue. Sed nec recepta lectio non bona.

9, 4 HOC NVLLAM MEDIOCRITATE

AD COLVMELLAE

LIB. II.

2, 24 AMARITON) *legendum amethyston*. Nam intericula una cum a nostris ita nominantur, quia temulentiam sola non facit, merito a Graecis appellatur amethystos, hoc est, sine ebrietate. Plinius eleganter inquit, quod nostri infusius hanc unam sobriam appellauerunt, quam intericulum dicunt. BERO.

5, 1 in nota nostra codices dederunt typographi pro codicis, & exornit pro exornit.

9, 5 OLYMPION. EQVARVM) Ideo etiam apud Euripidem Phoenici. v. 3 Phocbus Iovis vitur. itemque Luna apud Theocr. 3, 148, & Hippolytus apud Euripidem in fabula cognomine v. 1223.

10, 15 versu 4 leg. paulatim fructum ferro condiscit, non fere.

11, 4 in nota nostra leg. & potest fieri, ut.

20, 4 SEMINIS, AC DECUMANIS

DISTINGVERE) *Expendo semitis, vel semitanis, ut ea forma dicat semitanos sulcos, quae decu-*

AD COLVMELLAE

LIB. IV.

2, 1 VIDVANTVR) Debetur haec lectio Beroaldo. Certe ille ita legendum vidit. "Corrige," inquit, *viduamur*. nam cum arbores & pall decenter dicantur vitibus maritari, decenter quoque dicuntur *viduari*, quando viris emoritur, quae in flar mariti est." Admodum credibile est, emendationem ab ingenio, ut apparet, Beroaldi profectam confirmatam postea ab Ibris.

TEM POSTVLAT) *Nudam coniecit Cel. Schwartzius epist. 2. Scilicet quod sequentia legit, ut plerique Aldum fecerit. Compara notam nostram, & emendationi hic locum nulli esse, fateberis.*

9, 11 CAPISTERIO PVRG.) Ad notam Schoettgenii add. quod idem V. C. in antiquit. tri-turæ p. 64 observauit, ab Austro vitæ S. Scholasticae n. 2 apud Bollandum To. 2 Febr. p. 404 narrari, ipsam in iuuentute *capisterium* casu confractum diuina virtute restituisse.

10, 10 ΑΠΟΚΡΟΤΙΝ) *Amicaueri* h. e. adulationem, cum totus Lunae discus a sole illustratur & accenditur. Inbet igitur Columella stationem fieri instante plenilunio, non tamen in plenilunio ipso, cum iam luna tota e regione a sole adspicitur: ita ut si totum semen quinta decima luna, crescente adhuc lumine spargi nequeat, quarta decima spargere incipiamus. FACCIOLATVS.

21, 3 in nota nostra p. 449 col. 2. mod. post verba: Sed forte etiam hic ad sonum & ad analogiam praetuleris *vericulum*, inferenda ista: Quin apud Plinium quoque 35, 11 f. 41 ubi *cestron* explicatur per *vericulum*, *vericulum* videtur esse legendum. *Vernucle* iam placuisse quibusdam, H. Stephanus indicat in thesauro & explicatione *arvæ*; quod quidem inter arma esse docet, non minus quam *vericulum*. Editio Elseviriana *verunculum* habet. Littera n deluit in exemplo, quo vitor, Pe. Francius. Ex Plinio idem peccatum translatus in glossas Philoxeni, vel contra.

LIB. III.

mani nuncupantur. Plinius hoc idem scribens, dixit, oportere vineas quintanis semitari, hoc est, ut in quinto quoque palo singulas ingo paginae includantur. Igitur quod a Plinio dictum est semitari verbo elegantissime, id a Colum. dicitur semitis, sine semitanis distingui. Decumanus vero limes vocatur, qui fecit agrum ab exortu, ad occasum: siue cardo appellatur limes per agrum currentes a septentrione ad meridiem. BERO.

21, 9 QVAE MATVRESCERE INCIP.) Nescio unde in Calepinum & inde in reliqua Lexica venerit verbum *resfice, resfiri*, quod huic loco tribuunt, & explicant, ad reserendum laborandum colendumque agrum esse. Est etiam in Gloss. *Resfiro παλινστρέφω*. Ei putar Martinus, *resfiri* posse esse *resfari*, ut *obsfari, obsfiri*, & speciatim *resfari* in usum & culturam.

21, 10 SPIONICVS) *Ex spinosis antiquorum librorum Beroaldus emendauerat Spionius.*

AD COLVMELLAE

LIB. IV.

17, 1 pr. ita lege: *Perticas ingum* — *operosum, arundines pluribus operis inguntur*. Sed quid si pro arundines legamus arundine. Neque enim tam arundines inguntur, quam vites arundine vel arundinis.

21, 7 SARMENTALATA) Vid. ad Pallad. Feb. 12, 2.

26, 1 Pontederæ nota ita incipere debet, *Poda-*
mentum apud Columellam.

AD

AD COLVMELLAE

L I B. V.

1 De toto hoc capite legi meretur explicatio, quam dedit Io. Cornarius de re vinitor. L. 1 p. 180. sq. L I C H T E N H A H N.

5, 15 PALMES TEGETIBVS) Videatur emendatio huius loci deberi Beroaldo: ille certe ita legendum esse, monuit.

AD COLVMELLAE

L I B. VI.

Fr. 7 MASETFOEMINARATRO) *Idos fuit priscorum in eodendis orbibus, ut cenditores taurum, & vacca simul iungerent, cuncti ritu Gabino, tenentes suam incruentum, ut glebas omnes intrinsecus euaderent, & ita sulce ducto loca mureorum designabant, aratrum suspendentes circa loca portarum.* Ex hac antiquorum consuetudine tractum est illud Vergilianum: Interea Aeneas urbem designat aratro. Hinc Quidam quoque scribit in Fastis: Inde pementi stium signavit moenia sulco, Alba iugum niueo cum boue vacca iulit. Videtur Colum. mutatus esse haec ex M. Varro: ita scribente, Et aes antiquissimum est, quod constat, pecore est notatum, & quod vbi cum condita est, tauro & vacca qui essent muri & portae definitum. BEROALD.

1, 1 itemque 2, 8 in nota nostra *bubus* pro *bubus* scriptum cum risu indignor.

2, 13 Versu penultimo nota nostrae *si* in ante corporatorem delenda: & ipsi notae haec adicienda.

AD COLVMELLAE

L I B. VII.

p. 607. col. 2. vers. 1 legi *Vtram vocem non utrum.*

3, 12 OBSERVARE HALITVS SEPTENTRIONALES) *Plinius: Qui mares concipi volet, in aquilonem pascito, ut sit in eundem incant: qui foeminas concipi volet, in austrum spectantes insire cogito. Tradunt omnes sermos scriptores hoc fieri, sed cur fiat, minime causis explicans: videtur itaque facturus operas postum, si ea, quae apud Albertum Magonem rerum naturae consultiissimum legi, conducentia ad hanc rem, hoc in loco explicauero, qui in libris de animalibus tradit, idem Bante Aquilone concipi mares, quia si veniens calorem naturalem intus exhibet, & ita corpora sunt valentiora firmitaque, & ipsum semen suum sperma meliorescit, contra flante austro corpora nascunt, & postulo calore sunt imbecilla, unde foeminae tunc facilius concipiuntur, quae foetus est quom masculus tunc imbecillior, molliorque. BERO.*

4, 4 QVAM IN HIRTIS) Sic legi voluit BERO.

7, 4 AGERATORI) Vtinam tam facile

AD COLVMELLAE

L I B. VIII.

2, 5 AVIVM LANISTAE) Sicut Lanista comparat familias gladiatorum, easque edocet armorum disciplinam, ut mox vendat numerariis, ita per translationem dicuntur Lanistae auium, qui gallinas parant, instruntque ad certamen, qui mos hodieque durat apud Boemos: vbi primores praepa-

6, 31 DIMITTINON OPORTET) Legendum videtur *imitti*. vid. Addend. ad V. 1, 31, 3.

6, 33 extr. Omisita Var. Lect. ad ff) *creant* I B. R. 10, 5 INTERVLSEIS) *Interueneris* inueniat in libris Beroaldus, & emendauit *interueneris*.

da: monet Cl. Facciolatus, rationem Latini sermonis incorporationem hic requirere; quae vero illa sit ratio, non indicauit, neque ego comminifor.

5, 4 TANQVAM OLITERAE) *Tanquam liturae ductus apparet, conliciebat BERO.*

13, 1 CVM CVLABVLA) Emendo *cunila bubula*. hoc enim nomine appellatur herba, cuius plura sunt genera. Est enim *cunila* quae *bubula* appellatur, cuius semen contra serpentes vino bibitur. Est alia *cunila gallinacea* appellata a nostris, a Graecis *origanum hieracologicum*. Tertium genus est eius, quae a Graecis *mascula*, a nostris *cunila* vocatur. Vires *cunilae* vehementissimas in omnibus his generibus tradunt. BERO.

17, 2 SIMONIANYM) Nota ad hunc locum est Cl. Schoettgenii, nisi quod in fine Cl. Morgagnum ego laudau.

20, 1 pr. *Si sanis est maties*. Sic legendum.

AD COLVMELLAE

L I B. VII.

veras dictiones possem inuenire, quam facile falsos, adulterinasque cognosco, qualis est haec explosio prociil a Latinitate, futilis, cassa, nihili dictio, obelo sodienda. Cuius in locum substituo *lastrato*, ut sit sensus medicamento ex lastrae, & laesperitio, de quo affatum suo loco dictum est. Vel potius corrigere *crato*: quod & magis quadrat: & tali medicinae est accommodatius. Nam *ceratum* liquidum, alt, immiscendum esse intra locos caprae genitales. A *cerato*, *ceratum* dictum, quod vulgo *cerotum* nuncupant. Plinius: *Non fecit, inquit, cerata, malagmata, emplastra, celvria, anideta*, parent illa, ac diuina rerum artifex: officinarum, immo *verius* anaristiae commenta sunt. BERO.

8, 7 MALIGNIS LIGNIS) A malo arbore ponitur *malignum lignum* dici arbitror. *Plin. melinum vnguentum* celebrat, ex eo dictum quod ex malis cotoneis sit. Nam *μαλον* Graece malum appellatur. BERO.

AD COLVMELLAE

L I B. VIII.

rant gallos gallinaceos pugnae quasi gladiatoriae, suntque sponfiones pretii non parui, dum vnusquisque pecuniam largam deponit, quam aufert dominus victoris gallinacii. BERO. qui laudat etiam locum Plinii. Exstat ille 10, 21 f. 24. *Peragant omnibus annis spectaculum gallorum pulice edatur cum gladiis*.

gladiatorum. Adscriptissimum iam in Chrestomathia Pliniana originem similis spectaculi a pud Athenienses ex Aeliano V. H. 2, 28.

7, 3 AVE S AGINANTVR) *avis saluatur* legi etiam vult VICTOR. in omiff.

13, 1 *Auþbiac* probat etiam VICTOR. l. e.

14, 8 VT COLLVM ARRVPAT) AD COLVMEL

Pr. 1 pro *similibus feris*, *fufibus feris* etiam legitur VICT. in omiff. & 2, 4 *Erethci* pro *Erichthonii* & 9, 8 *meliphylli*.

AD COLVMEL LAE LIB. XI.
2, 36 VERBIPARTITVR) *Bipartitorum* h. non vsurpatur deponentium more, sed passivum est. Esi autem eo die, qui est XI Kal. Maii duae veris partes elapsae sunt iuxta divisionem agrorum, quam habes apud Varr. 1, 18 & alios: tamen si vim ipsius tempestatis caloremque consideres, tunc aliquando contingit, ut ver medium sit. Sic eodem capite dicitur *hiems* non nunquam *bipartita*, cum stella quae in pectore leonis est, occidit; quo tamen tempore, si dies numeres, hiems ad finem inclinat. Habenda est ratio non minorum vel paucorum dierum, sed maioris vel minoris frigoris. PONTED. Sed quid si *dies* dicatur *bipartiri* ver? In participiis praeteritorum facile adnuerim passivum significationem: in aliis temporibus non item.

2, 84 ad V. Quam hic lectionem ex Politiani observatione & Cod. Lips. protulimus, eam probat in omiffis editionis Gryph. 1541 VICTOR.

3, 22 VT LVNA INFRA TERRAM SIT) Plin. 19, 6 L34 *Cetera ut odore saevant omnia haec* (alium, vlpicum, cepa) *inbentur feri*, cum luna sub terra sit, colligi, cum in coelum. Sine his *Adenander* & *Gracilis* auctor est, alium edentibus, sive.

AD COLVMEL LAE LIB. XII.

11, 3 POCVLIVS, QVI EST QVARTI PARS) Animadversione dignum est relatiuum quod; neque enim aut cum poculum concordat, quod est generis neutrius, aut cum *pars*, quae est foemineae. Igitur rationem sui generis ducit a cyathos, quasi diceret, qui est cyathus minor, continens quartam partem cyathi communis. Nisi forte ita scripsit Columella, qui est IIII. P cyathus: nam & in Sponii miscellaneis scilicet IX. habetur mensura ita inscripta, *Cyathus P. IIII.* Ceterum multi sunt, qui in huiusmodi constructionibus putant relatiuum nomen neque numero, & neque genere concinire posse cum voce, quae praecedit, sed cum ea tantum, quae consequitur. At hic noster Columella lib. II. c. vlt. prope finem sic habet: *Semina omnia succo herbae, quae secundum appellatur, medicata.* Lilius lib. 8, c. 23. *Coloniis, quae Coloniis solum Fregellas appellant.* Varro R. lib. 2, c. 9. *Collaria, quae vocatur Maellum.* FACCIOLA.

41, 2 CONDITVRA EX CYDONIIS) Sic lege: *Compositio medicamenti ad tormina, quod vocatur dik ivupax.* In sacro &c. VICTOR. in omiff. edit. Gryph. 1541. quae conveniunt cum lectione, quae ex MSS. a nobis producta est.

45, 3 INTERDVMDARI lege, *inser cibum dari.* VICTOR. in omiff.

45, 5 TALEAGINES) *lego tiliaginae, hoc*

Tollere difficultatem hic propositam studui in Indice, ubi conieci *abruptam* legendum, quod verbum haud paullo mitius & rei de qua agitur conveniens videtur.

16, 10 TARSENSIS) *Tartesi* vult Nona de re cib. 3, 17.

LAE LIB. IX.
p. 681. col. b. versu 4 leg. *dolens* pro *dolore*.
p. 695. col. a. versu 4 a fine leg. *Serabum* pro *Serobum*.

LAE LIB. XI.
dicam *betae* in *pruna* leg. *superederis*, *ederem* exsingui. Notaverat locum Beroaldus.

3, 64 ΠΕΡΙ ΑΝΤΙΠΑΘΩΝ) *Opinor legendum esse, ἁντιπαθῶν, hoc est, de repugnantibus, discordantibus dissidis quodam naturali, ac potentia. Plinius ex hac (ut coniectare licet) doctrina Democritica prodidit eundem consistere ex sympathia atque antipathia, hoc est, ex concordia rerum atque discordia. Nam ignis aquae resistunt: aquam sol devorat luna parit, ferrum ad se trahit Magni, Adamas dissidet cum Magnete in tantum, ut iuxta positus ferrum non patitur abstrahi: aut si admotus magnes apprehenderit, rapiat atque auferat: at ipsum adamans rumpit sanguis hircinus reuens, & calidus. Igitur Democritus per hanc antipathiam scripsit foemina mensuralem repugnare crucis vermiculis ut decedant emerianturque repento omnes: si ea solutis erinibus & nudo pede ter circumacta arvom, in qua crucis elata infestant: super qua ro Palladius sic refert, Aliqui focuinam mensurantem misquam cinctam, solutis capillis nudis pedibus contra crucem, & caetera infestantia hortum faciunt circuire. BERO.*

LAE LIB. XII.
est, ex tiliis arbor confectis, cuius materies odorata est, nec terebinthum sentit. Falceis tiliaceis *saesabatur* Antoninus, ut rectius incederet. Ex tiliis membranis tenuissimis sunt coronae vel coronarum ornamenta, phylirae vocantur: de quibus alibi plura. BERO.

De arb. 8, 2 QVIDVID INVERVIS VIMINE VLMI DILIG. Ita legi iubet VICTOR. in omiff. firmatque adeo receptam a nobis Cl. Pontederæ coniecturam.

In ipso fine collationis suae ista adscripserat Politianus: Contuli hos Columellae libros ego Angelus Politianus cum duobus exemplaribus; altero quidem vetustissimo, Longobardice exarato literis, ex privata Medicea gentis bibliotheca, cuius nota est. a. altero Nicolai Nicolii manu descripto ex vetustissimo codice ex publica eiusdem familiae libraria. Servitui autem vetus institutum meum, ut etiam quae falsa putarem non respuerem. Adiutoribus Nicolao Baddello, & Roberto Minicio, ac Laetantio Politiano familiaribus meis III Id. Februarii, ipso bacchanatione die 1493 (*vltimas notas super scriptas*) Florentiae, anno horribili transiituri in Italiam Gallis.

Pallad. 15. 15, 15 in nota ad *repercutissae* leg. *repercutissae* spargat: reliqua autem si quae forte peccata sunt, vel a nobis vel ab operis, quae nunc emendandi facultas non est, benevole condona, lector, si nos non male meritos de provincia suscepta arbitraris. Vale.

INDEX

INDEX AVCTORVM

IN HIS RVSTICAE REI SCRIPTORIBVS

LAVDATORVM.

Quorum nomina literis maiusculis excedenda curauimus, eos dedita opera argumentum rusticum tractasse indicare volumus.

ABSYRTVS veterinarius Veg. pr. 4. 1, 38. 5. eius pulvis quadrigarius 4, 13. 4. anacollima 4, 22. 1. collyrium 4, 27. 1 & 2.

Aecius poeta C. 1. pr. 30.

Aegeſias *vid.* Hegeſias.

L. Aelius STILO V. 3, 12. 6.

AESCHRION V. 1, 1, 9.

AGATHOCLES Chius, V. 1, 1, 8. C. 1, 1, 9.

L. Albucius V. 3, 2, 17. 3, 6, 6.

M. Ambius C. 12, 4, 2.

AMPHILOCHVS Athenienſis V. 1, 1, 8. C. 1, 1, 8.

Anaxagoras V. 1, 4, 2, 1.

ANAXIPOLIS Thafius V. 1, 1, 8. C. 1, 1, 9.

ANDROTION V. 1, 1, 9. C. 1, 1, 10.

ANTIGONVS Cymaeus V. 1, 1, 8. C. 1, 1, 9.

APOLLODORVS Lemnius V. 1, 1, 8.

APOLLONIVS Pergamenus V. 1, 1, 8. C. 1, 1, 9.

APVLEIVS P. 1, 35, 9.

ARCHELAUS V. 2, 3, 5 *vid. no.* V. 3, 11, 4. & 3, 12. 4. in epigrammate V. 3, 16, 4. Bugoniae auctor V. 2, 5, 5.

ARCHYTAS Tarentinus V. 1, 1, 8. C. 1, 1, 7.

ARISTAEVVS Theſſalus agricola C. 9, 2, 4. eius prudentia in molitione ſolli C. 1 pr. 32. De hoc luſti. 13, 7, 10. Virg. Ge. 1, 14 & 317. SCHOETT G.

ARISTANDROS Athen. V. 1, 1, 8. C. 1, 1, 8. ARISTOMACHVS apud Hyginum C. 9, 13, 8.

ARISTOMENES. V. 1, 1, 9. C. 1, 1, 10.

ARISTOPHANES Mallotes. *is enim legendum, non Maleotes, ut expreſſum eſt in contextu V. 1, 1, 8. Plinius Miſcibus vocat unde emendari Varroem vult Harduinus. Sed Mallotes vel Malotes placet Reinſe V. L. 2, 16. p. 163. qui ſaliſtur in eo, cum etiam a Columella laudari Ariſtophanem dicit. Mallotes etiam eſt in Cod. Ryckiano. SCHOETT G.*

ARISTOTELES Peripateticus, V. 1, 1, 8. C. 1, 1, 7. Stagerites V. 2, 1, 3. 2, 5, 13. vir callidiſſimus rerum naturae C. 7, 3, 12. P. Iul. 4, 4. Peripateticae ſectae conditor in iis libris, quos de animalibus conſcripſit C. 9, 3, 1.

ATHENAGORAS V. 1, 1, 9. C. 1, 1, 10.

ATTALVS Philometor V. 1, 1, 8. C. 1, 1, 8. *vid. Cuperus ad Varr. l. c.*

Atticus Julius *ubi vid.*

Attilius Hiſpanienſis V. 2, 4, 11.

M. Attilius Regulus C. 1, 4, 2.

BACHIVS Miſeſius V. 1, 1, 8. C. 1, 1, 9.

BIAS de ſepeſu vnus C. 1, 1, 9.

BION Soleus V. 1, 1, 8.

BOLVS Mendefius Aegyptiae gentis Columellae reſtitutus 7, 5, 17 & 11, 4, 53 pro Dio *ui. no.*

Caecilius, Hypobolimaecus C. 2, 11, 11.

Caelius orator C. 1 pr. 33.

Caesar Voſipſus V. 1, 7, 10.

Caſſoniam praeceptorum C. 1, 4, 1.

CASSIVS DIONYSIVS Viſicenſis Magonis libros de re ruſtica e Punico in Graecum ſermonem conuertit V. 1, 1, 10. C. 1, 1, 10. laudatur V. 1, 17, 3. 1, 38. 1 & 2. 2, 1, 27. 3, 2, 13. C. 6, 37, 3. Hunc quidam pro Geoponieū auctore habuerunt, quos reſellit Pe. Needham in proleg.

M. CATO Cenſorius de agricultura Latine ſcripſit primus C. 1, 1, 12. laudatur V. 1, 7, 1. 1, 18, 1. 1, 22, 3. 1, 23, 7. 1, 24, 3. 1, 58. 1, 60. 2, 4, 11. C. 1, 2, 2. 1, 3, 1 *it.* 5 & 7. 1, 4, 1 & 8. 1, 8, 7. 2, 11, 6. 2, 17, 2. 2, 22, 5. 3, 3, 8. 3, 2, 31. 3, 9, 3. 4, 11, 1. 12, 50, 18 & 20. examinatur ſententia Catonis V. 1, 18, 3 & 19, 1. add. 1, 2, 28. in originum libro V. 1, 2, 7. 2, 3, 3. Catonis dictum & oraclum C. 11, 1, 4 & 26. reſponſum C. 6 pr. 4. Cato priſci moris exemplum C. 11, 1, 4. Magiſter Cato rutilcule pro M. Cato in *MS. Lipſ.* C. 6 pr. 5.

Catulus orator C. 1 pr. 30.

Celſus Cornelius & Iulius *vid. his locis.*

CHAEREA Athenienſis V. 1, 1, 8. C. 1, 1, 8.

CHAERESTEVS Athenienſis V. 1, 1, 8. *idem videtur eſſe CHRESTEVS C. 1, 1, 8 Harduino. vid. Euphron.*

Chiron C. 1 pr. 32. 10, 348.

Chreſtus *vid.* Chaereteſtus.

CICERO Xenophontis Oeconomicum Latinae conſuetudini tradidit C. 11, 1, 5. 12 pr. 7. 12, 2, 6. laudatur C. 1 pr. 29. 3, 8, 2. 12 pr. 1.

CLEOBVLVS C. 1, 1, 11. *videtur idem qui V. 1, 1, 9 EVBOLVS vel EVBVLVS vocatur. Suadet hoc varietas ſectium varroque loco propoſita. Suadet, quod Eubulium ignorat Plinius, qui Cleobulium in *γυναικωνομικῆς* h. e. in Indice libri IV laudat. Bolium Mendefium hic *ex Eubulo* ſormat Reinſius V. L. 1, 25 p. 122. qui potius ſententiam ſuam probare L. A. Fabricio *viro ſummo*, magni operis 2, 13 p. 458. *Sed videtur repugnare Reinſianae coniecturae primo patria Boli illius, quae non incognita potuit eſſe Varro, cum nota Columellae fuerit. Hic autem neſter, qui quique inter eos re-*
Ddd ddd dd *ſerunt,**

*fertur, quorum ignotae sunt patriae. Deinde contradi-
tracit ordo elementarii, quem servae hic Varro,
quamquam idem etiam Cleobulo repugnat, nisi di-
camus Graeci ordinis ratione adhaesisse* *Χρονοῦ*
*Λυσίμαχο. Illud unum apparet, credo, idem no-
men & apud Columellam & apud Varronem fuisse.*

M. COLUMELLA, patris nostri, laudatur C. 2, 16, 4. 5.
5, 15. 7, 2, 4. 12, 21, 4. 12, 40, 2. 12, 43, 5.

L. COLV MELLA A, *nosser*, Gaditanus fuit C. 8,
2, 4. 10, 185. de furenilorum generibus C. 2, 11, 1.
adversus astrologos scriptis C. 11, 131. de lustra-
tionibus & sacrificiis scribere in animo habuit C.
2, 22, 6. habuit praedium Ceretanum C. 3, 3, 3. Sy-
riae ac Ciliciae regiones obit C. 2, 10, 18. abunda-
uit illi dicendi facultas Veg. pr. 3. *eo respicere pu-
tamus etiam* P. 1, 1, 1. laudatur P. 1, 19, 3. 1, 28, 5.
Jan. 16. Feb. 9, 14. 10, 4. 15, 1. 16, 1 & 2. 17, 7. 18.
6. 19, 3. 24, 7 & 11. 26, 5. Mart. 8, 1. 9, 9. Iul. 4.
1 & 2. S. 1, 2. O. 3 *fr.* 5, 2. 8, 2 *bit.* N. 1, 2 & 3.

CORNELIUS CELSUS C. 1, 1, 14. laudatur
C. 1, 8, 4. 2, 2, 15 & 24. 2, 9, 11. 2, 12, 6. 3, 1, 8. 3,
2, 24 *fr.* 25 & 31. 3, 17, 4. 4, 1, 1. 4, 8, 1. 4, 10, 1. 4,
28, 2. 5, 6, 22. 6, 55. 6, 12, 5. 6, 14, 6. 7, 2, 2. 7, 3,
11. 7, 4, 8. 7, 5, 15. 8, 13, 2. 9, 2, 1. 9, 6, 2 & 4. 9, 7,
2. 9, 11, 5. 9, 14, 6 & 18.

CRATES V. 1, 1, 9. C. 1, 1, 10.

DADIS V. 1, 1, 9. C. 1, 1, 10.
DEMOCRITUS Abderites, Physicum V. 1, 1, 8.
C. 1, 1, 7. citatur C. 3, 12, 5. 6, 28. 8, 8, 6. 9, 14, 6.
11, 3, 61. P. 1, 35, 7. in libro quem Georgicon ap-
pellavit C. 11, 3, 2. in libro *negi* *Βερνάνδου* f. *Βερνάν-
δου πατρί* C. 11, 3, 64 *vid. ne.* Democriti sagaci-
tas C. 1, 1, 12. Sub Democriti nomine falso pro-
dita Doli Mendesi commentaria C. 7, 5, 17. *vid.*
Reinf. V. L. 1, 22 p. 97.

Demosthenes C. 1, 1, 30.

Dicaearchus de vita Graecia V. 1, 2, 16. *fr.* V. 2, 1, 3.
DION COLOPHONIUS V. 1, 1, 8. C. 1, 1, 9.
Hic perperam a Plinio 10, 49 vocatur Diom. Cl-
tarchi pater. *nam in Indice deserte vocatur Dion*
Colophonius. *vid.* *Reinf.* V. L. 2, 6 p. 161 *fg.*
SCHOETT G.

DODORVUS Prienacus V. 1, 1, 8. C. 1, 1, 9.

Dionysius Vitenfis *vid.* Cassius.

DIONYSIVS alius V. 1, 1, 9. C. 1, 1, 10.

DIOPHANES Nicenfis V. 1, 1, 8. C. 1, 1, 10. in
Bithynia Magonii libros xx a Dionysio versos
ad sex redegit V. 1, 1, 10. *sex epitomas vocat Co-
lumbella* l. c. Diophanes Bithynius V. 1, 9, 7.
Dolui Mendefius *legebatur pro Bolo* *ubi vid.*

Eunius V. 1, 4, 1, 3, 1, 2. in Euhemeri libris versis
V. 1, 48, 2.

EPICURVM C. 1, 1, 8. Syracusanus potum-
dum medicinas diligentissime conscripsit C. 7, 3, 6.

EPIGENES Rhodius V. 1, 1, 2. C. 1, 1, 9.

Eratothenes orbem terrae vi divisit V. 1, 2, 3.

EVAON Thasius V. 1, 1, 8. C. 1, 1, 9.
Erbolus an Eubulus an Bolus *denique* *vid.* Cleo-
bulus.

Eudoxus C. 9, 14, 12. eius prouidentia C. 1, 1, 32.

*De hoc singularem Io. Andre. Schmidius dissertati-
onem Helmsfadii habuit* 1715. SCHOETT G.

Euhemerus vel Euhemerius C. 9, 2, 3 & 4. eius libri
ab Ennio versis V. 1, 48, 2.

EVPHILON an EVPHYTON V. 1, 1, 9.
C. 1, 1, 10. *vid. ne.* Non habet hoc nomen Bibliotheca
Graeca Fabriciana.

EVPHORION V. 1, 1, 9. C. 1, 1, 10.

EVPHRANII duo, Atheniensis & Amphipo-
lites.

EVPHRON Atheniensis, & Chrestus Euphronis,
non vt multum putant, Amphipolites, qui & ipse
laudabilis habetur agricola, sed indigena soli At-
tici C. 1, 1, 8. *idem est qui* *Plin.* 14, 19 *scribitur* Eu-
phronius; *sed in indice huius libri* Euphron Atheni-
acus, *quod rectum puto.* SCHOETT G.

Euthronius de apibus fabulam narravit C. 9, 2, 4.

Euphranum censetur in indice Fabriciano; certe
Euthronium non habet neque illud *Ἀμαθίας*, in
quo sunt omnia.

GARGILIUS Martialis laudatur P. Mart.
9, 9. *Reliqua* *vid.* in Martialis.

GRAECI citantur V. 2, 1, 28. P. 1, 6, 5 & 9 *fr.* 14.
1, 19, 3. 1, 30, 4. 1, 35, 10 & 13. Jan. 15, 13. Feb. 24,
1. 29, 1 & 3. 30, 31. 1. 31. Mart. 4, 11, 6. Apr. 2, 3.
Iul. 5. Oct. 9. 24, 1 & 2. N. 1, 3, 7, 3. 10, 12, 1 & 2.
17, 1. 18. 20, 5. 21.

Gracinius *vid.* Iulius.

Hamikar C. 12, 4, 2.

HEGESIAS Maeronites V. 1, 1, 8. C. 1, 1, 9.
Heraclitus Ephesius C. 8, 4, 4.

HESIODVS Aescraeus V. 1, 1, 9. Boeotius C. 1, 1,
7. citatur C. 11, 1, 29. *versus illius tacito nomine*
laudatur C. 1, 3, 6.

HIERO Siculus V. 1, 1, 8. C. 1, 1, 8.

Higinus. *ita fere scribitur librarij; sed* *vid.* Hygi-
nus.

Hipparchus C. 1, 1, 4. 9, 14, 12 *bit.* 11, 2, 94.

Hippocrates oppida in peste servavit V. 1, 4, 5.

Homerus vocatur Molonius ille Deus C. 1, 1, 30. Ho-
mericus Melanthius V. 2, 3, 1.

HYGINVS, IULIVS (Higinus & Higi-
nium fere scribitur librarij) C. 1, 1, 12. laudatur C.
3, 11, 8. 9, 24, 1. 9, 11, 5. 9, 13, 5 & 6. 9, 14, 1 & 18.
11, 2. 83. in libro quem de apibus scripsit C. 9,
13, 8.

IRHOMACHUS Atheniensis (*persona Socratis potius f.*
Xenophontis, quam scriptor) C. 11, 1, 5 & 17. 12, 3, 5.

IULIVS ATTICVS C. 1, 1, 14. citatur C. 3,
3, 11. 2, 11, 9 & 10. 3, 16, 3. 3, 17, 4. 3, 18, 1 & 2. 4,
1, 1 & 6. 4, 2, 2. 4, 8, 1. 4, 10, 1. 4, 13, 1. 4, 28, 2. 4,
29, 1 & 4. 30, 1 & 3. 4, 35, 4.

IULIVS GRAECINVS citatur C. 3, 2, 3. 3,
3, 4 *fr.* 7 & 11. 5, 12, 1. 4, 3, 2. 4, 23, 2. de vinum
C. 1, 1, 14. 4, 3, 6.

Iulius Hyginus *vid.* b. v.

Lacinius *vid.* Strabo.

LICINIUS Maenas an Menas C. 12, 4, 2.
idemne

idemne V. 2, 3, 11? *ſi Sylburgium audimus, etiam* V. 2, 11, 10. *ubi* *Ticinius al. Menas an Menates*, *Macenas, Macenates, etiam eſt* V. 2, 1, 1 & 2, 8, 1.
Licinius Nerua V. 2, 4, 1.
Licinius Stolo *vid. h. v.*
Lucilius, *Luciliano* *charactere libelli* V. 3, 2, 17.
LYSIMACHVS V. 1, 1, 9. C. 1, 1, 11.

M *acenas an Menas* *vid. Licinius.*

MAGO *Poematis, ruſticationis parens* C. 1, 1, 13. qui res diſperſas comprehendit libris XXVIII, quos *Callius Dionyſius* *Vicenis* *verit* *libris* *X* — *Hoſee ipſos* *ad* *V* *libros* *redegit* *Diophanes* *cat.* V. 1, 1, 10. *quae partim repetit* C. 1, 1, 10 & 13. *Laudatur* V. 2, 1, 27. 2, 5, 18. 3, 2, 13. C. 1, 1, 18. 3, 12, 5. 3, 15, 4. 4, 10, 1. 5, 5, 4. 6, 1, 2. 6, 26, 1. 6, 37, 3. 9, 14, 6. 9, 15, 3. 12, 4, 2. 12, 39, 1. 12, 44, 5 & 6. *Arb.* 17, 1. *P. Feb.* 10, 3. *Mai.* 7, 1. *quo primordio vſus ſit* C. 1, 1, 18. *Cic. de Orat.* 1, 58. *Num* *igitur, ſi cui fundus inſpicendus, aut ſi mandandum aliquid procurator de agricultu- ra, aut imperandum villico ſit, Magonis* *Kartha- ginienſis ſunt* *libri* *perdiſcendi?*

Manili *an Manilii formula ſtipulandi capras* V. 2, 3, 5. *actiones* V. 2, 5, 11. 2, 7, 6.

Maro *vid. Virgilius.*

MARTIALIS, GARGILIVS *P. Ian.* 15, 10 & 19. *Mart.* 9, 9. 10, 5 *it.* 16 & 34. *Apr.* 3, 5. *Mai.* 6, 1. *Jun.* 5, 2. *Oct.* 12, 5 & 7. *Dec.* 4, 1.

C. MATIVS C. 12, 4, 2. 12, 44, 1.

MENANDRI *dio, Prieneſis & Heracleotes* V. 1, 1, 8. C. 1, 1, 9. *vid. Reinf. F. L.* 2, 1, 127.

Menas *vid. Licinius.*

MENECRATES *Ephreſius verſus ſcripſit* V. 1, 1, 5. *citatur* V. 3, 16, 18.

MENESTRATVS V. 1, 1, 9. C. 1, 1, 11.

Meſſala, *orator* C. 1, 1, 30.

Meto, *Aſtrophilus* C. 1, 1, 32. 9, 14, 12. *Fuit* *hic* *Athe- nienſis, Aſtrononius inde maxime celeſtis, quod annuum uaguum* *XIX* *annorum ſpatio circumagi ſtatuit, quem* *hoxaxiloxaxaxaxaxax* *Graeci* *vocant.* *Vi- de* *Scholiaſten* *Ariſtoph.* *Auib.* *v.* 1005. *Schol.* *Arati* *p.* 181. *Ald.* *Manutium* *de* *quaſiſtis* *per* *epiſt.* 1, 6. *Iac. Nic. Loenſen* *Miſc.* *Epiph.* 8. 12. *Salma- ſium* *ad* *Solinum.* c. 37. p. 518. *f. SCHOETTIG.*

MNASEAS *Mileſius* V. 1, 1, 9. C. 1, 1, 9. 12, 4, 2.

N *ICANDER* C. 9, 2, 4. *Cic. de Orat.* 1, 16. *Conſtat, de rebus ruſticis hominem ab agro re- morſiſſimum, Nicandrum Colophonium, poetica quondam facultate non ruſtica, ſcripſiſſe praecclare.*

NICESIVS *Maronius* V. 1, 1, 8.

O *racium* *Creteſibus* *reddidit* *P. O.* 14, 13.

Pacinius V. 1, 2, 5.

PAXAMVS C. 12, 4, 2.

PELAGONIO *non deſuit* *dicendi facultas* *Veg.* *pr.* 3. *laudatur* *Veg.* 1, 17, 15. *eius* *putius* *quadri- garius* *Veg.* 4, 13, 3. *cauſticum* *Veg.* 4, 14, 2. *col- lyrium* *Veg.* 4, 27, 3.

M. Perecennius Nolanus *monſtravit* *vt* *cypreſi* *ſe- rantur* *Ca.* 15, 1.

PERSIVS V. 1, 1, 9. C. 1, 1, 11.

Philometor, Atralius, ubi *vid.*

Piſo *Italiana* *a* *utiliſ* *dictam* *tradit* *V.* 2, 1, 9.

Plato *diuinus auctor* C. 3, 20, 4. *eius eloquentia* C. 1, 1, 30.

Plautius V. 2, 1, 20. *In* *Menaechmis* V. 2, 4, 16.

PLEVSI PHANES, an PLEVSI PHA- NES V. 1, 1, 9. C. 1, 1, 11.

Poeni, gens acutiſſima C. 1, 1, 9. *Poeni* *ex* *Africa* *ſcri- ptores* C. 1, 1, 6. *In* *Mago, Hamilcar.*

Poetae primarii C. 1, 1, 30. *veteres* V. 2, 1, 6.

Pollio *orator* C. 1, 1, 30.

Pontifices C. 2, 22, 2 *it.* 4 & 5.

M. Porcius *Cato, ubi* *vid.*

Pythagoras Samius *negat principium mundi* V. 2, 1, 3.

Pythagorae *ſagacitas* C. 1, 1, 32. *de* *Pythagorea* *braſſica* *vid.* *ad* *Ca.* 157, 17.

PYTHION *Rhodium* V. 1, 1, 8.

R *hinton* V. 3, 3, 9 & C. 8, 16, 4. *non* *vt* *auctor* *ſu- quis* *laudatur:* *ſed* *vid. no.* *ad* *l'arr.* *l. c.*

S *ASERNAE* *(Hoſtiliae gentis, quod ex* *numis* *apparet* *conſularibus)* *pater* *&* *ſilius* V. 1, 2, 22 & 28.

C. 1, 1, 12. *laudatur* C. 1, 1, 32. 3, 17, 4. *Safer- nae* *liber* *citatur* V. 1, 16, 5. 1, 18, 2 & 6. 1, 19, 1. 2, 9, 6. C. 1, 1, 4. 1, 7, 4. 2, 13, 7. 2, 14, 1. 3, 3, 2. 3, 12, 5. 4, 11, 1.

Serofa *vid. Trebellius.*

Seneca *vir* *excellentiſſimae* *ingenii* *atque* *doctrinae* C. 3, 3, 3.

Stilo *vid. Aelius.*

STOLIO *Licinio, unde cognominatus* V. 1, 2, 9.

eius *lex* V. 1, 2, 9. *laudatur* C. 1, 1, 32. & 4, 11, 1.

M. Laenius *Strabo, inventor* *ſperverſus* *ſus* V. 3, 5, 8.

T *archon* *vates* C. 10, 346.

M. Terentius *Varro* *ubi* *vid.*

Terentius *in* *Heautontimorimeno* V. 2, 11, 11.

Thales *Mileſius* *dixit* *ſuiſſe* *principium* *generandi* *animalium, quod* *negavit* *Pythagoras* V. 2, 1, 3.

THEOPHILVS V. 1, 1, 9. C. 1, 1, 11.

THEOPHRASTVS *Peripateticus* V. 1, 1, 8.

C. 1, 1, 7. *citatur* V. 1, 7, 6 & 7. 1, 37, 5. 1, 40, 1 & 2. *Quorum* *ſcopla* *&* *ſermonum* *aliorum* *compleures* *libri* V. 1, 5, 1.

Timaeus *hiſtor.* V. 2, 5, 3.

Trebellius *vid.* *de* *Serofae* *cognomen* V. 2, 4, 2.

Cn. TREMBELIVS *Serofae* *petitus* *agricola* V. 2, 1, 2 & 11. C. 1, 1, 32. *exercitum* *duxit* *in* *Gallia* *transalpina* V. 1, 7, 8. *eloquentiam* *agricul- turam* *reddidit* C. 1, 1, 12. *citatur* C. 1, 1, 1 & 6. 2, 1, 2. 2, 5, 8. 2, 10, 8. 2, 14, 3. 3, 3, 2. 3, 11, 8. 3, 12, 5. 5, 6, 2.

Triptolemus C. 1, 1, 32.

V *M. TERENTIUS VARRO* *agricultor* *et* *ex* *poſuit* C. 1, 1, 12. *add.* C. 8, 10, 6. *ſuos* *Corey- rae* *a* *peſte* *ſeruit* *V.* 1, 4, 5. 1, 7, 8. *Graciae* *chiffi- bus* *praefuit* V. 2, 1, 7. *habuit* *pecunias* *magnas* *ibid.* & 2, 1, 3. *eius* *vixor* *in* *Sabinis* *fundum* *hau- Ddd ddd dd a*

built, ipse in Vestiuio V. 1, 15. *citatur* C. 1, pr. 15.
3, 3, 2. 3, 9, 3. 5, 1, 5 & 7, 6 pr. 7. 6, 37, 3. 8, 8, 9.
8, 16, 4. Varro rerum rusticarum libro primo
C. 3, 3, 2.

VIRGILIUS Maro carmine rem rusticam
tractavit C. 1, 1, 12. compellatur C. 1 pr. 39. *ci-
tatur* C. 1, 3, 8. 1, 4, 4. 2, 2, 4 & 18. 2, 8, 1 & 3. 2.
9, 12. 2, 10, 11. 2, 14, 3. 2, 22, 2. 3, 1, 1 & 9. 3, 2, 29.
3, 9, 4. 3, 10, 17 & 19. 3, 12, 5. 3, 15, 4. 3, 21, 4. 4.
11, 1. 5, 4, 2. 6, 27, 5. 7, 1, 3. 7, 2, 2. 7, 3, 1 & 9 *it.*
23 & 24. 7, 4, 6. 7, 5, 5 & 10. 7, 6, 2. 8, 17, 7. 9, 2.
1 *it.* 3 & 5. 9, 3, 2 & 4. 9, 4, 1. 9, 5, 4 & 5. 9, 7, 5.
9, 8, 13. 9, 9, 4 & 6. 9, 10, 2 *ter.* 9, 14, 6. 9, 15, 1. 9.
1, 31. 11, 3, 1. Arb. 1, 1. P. F. 25, 6. Vcg. 1, 56, 36.

fidereus vates C. 10, 434. Mantuanus poeta diui-
no ore testatur Veg. 1 pr. 8. Bucolicis C. 3, 9, 4. in
Bucolico poemate C. 7, 10, 8. eius Georgica expleta
C. 10 pr. 3. C. 10, 5.
Vopiscus *vid.* Caesar.

XENOPHON Socraticus V. 1, 1, 8. 1, 1, 7.
eius Oeconomicus a Cicerone Latino sermoni
traditus C. 11, 1, 5. 12 pr. 7. 12, 2, 6. *citatur* C. 11,
1, 15. 12 pr. 1.

Zeno Citicens ait fuisse principium generandi
animalium V. 2, 1, 3.

AVCTORES ALIQVOT OBITER

ILLVSTRATI VEL TENTATI

APICIVS ad V. 2, 8, 6 *Add.*

ARISTOTELES ad C. 8, 5, 11.

CATVLLVS ad C. 4, 20, 2. V. 3, 17, 4.

CICERO ad C. 3, 3, 4. 4, 20, 2.

GEOPONICON locus emendatus ad V. 3, 7, 6.

C. 3, 15, 3. defensius ad C. 6, 33, 2.

HESIODVS ad C. 1, 3, 6.

ISIDORVS ad C. 3, 2, 21. 3, 2, 23. 4, 20, 2.

LVCANVS vindicatus ab emendatione ad C.
3, 8, 4.

MELA illustr. ad C. 6, 2, 4.

NONIVS ad V. 1, 13, 6.

OVIDIVS ad V. 3, 5, 4. C. 1 pr. 2.

PLINIVS in suspicionem vocatus ad C. 2, 9, 19.

2, 21, 3. tentatus ad P. 1, 41, 2. illustratus ad C. 4,

20, 2. Columellae iniquus videtur ad 2, 2, 19. 2,

9, 8. 2, 15, 4. 2, 16, 4. 2, 21, 5. 5, 6, 20. 10, 407.

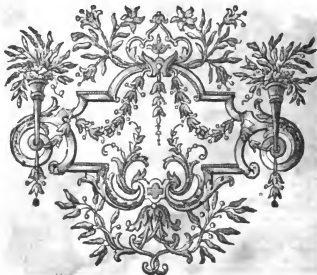
PLVTARCHVS ad C. 3, 9, 5.

QVINCTILIANVS ad C. 4, 20, 2.

TERENTIVS ad V. 2, 4, 13.

VITRVVIVS ad P. 1, 10, 3.

XENOPHON explicatus in Ind. Voc. Solea.

I N D E X

S I V E

L E X I C O N R V S T I C V M.

Ca. Catonem notat, C. Columellam, P. Palladium, V. Varronem, Veg. Vegetium. Primus numerus librum indicat, alter caput, tertius segmentum; nisi quod in Palladio mensium nomina ponimus; in Columellae autem libro 10, & Palladii de institutione earum alter numerus versum indicat.

Abima fructum ferre incipit vacca V. 2, 1, 13. a Menate libertus V. 2, 8, 1. a se instituit ipse C. 11, 1, 5. Ab aspectu decorus C. 6, 29, 3. ab hiue P. Mr. 13, 9. ab his leguminibus, h. e. post C. 2, 10, 1. ab vno & viginti diebus exactis P. Iun. 5, 4.

Abacus Ca. 10, 4. mensa fructoria & coquinaria G E. A L E X.

Abiegnia scobis C. 12, 42, 4.

Abies Gallica P. N. 15, 1.

Ablaqueatio nudavit radices C. 4, 14, 2. adoperitas ostendit radicales C. 4, 8, 1. ablaqueationis lacusculi C. 4, 8, 2. *Malum ergo a lacu derivare hoc verbum, cum GEORGIO A L E X. B E R O A L D O, quam a laqueis radicum, quibus liberantur arbutusculi. ablaqueationis orbem fortius exaltare C. 4, 4, 2.*

Ablaqueo. *Quid sit ablaquare discretissime docet C. 4, 8. vid. oblaqueo.*

pro Ablatini confectioe aut Nominatini ponantur aut Accusativi ad Veg. 2, 34, 2.

Abnodare palmitem focaneum h. e. ablato illo vulnus lenare C. 4, 24, 10.

Abnuat Saferna id ruris genus C. 3, 3, 2. h. e. re-spuit, damnat.

Abolekit fecilitatibus vitis C. 3, 24, 4.

Agona equi Victor. ad V. 2, 7, 2.

Abominari h. e. deprecari C. 6 praef. 1.

Aborigines solum mutarunt C. 1, 3, 6.

Aborto. ne abortet V. 2, 4, 14.

Abrado dolabra acuta C. Arb. 10, 2.

Abrotonites vinum C. 12, 35.

Abrotoni virga pro caprifico P. Mr. 10, 28. macerati porione sedatur dolor ventris in pecudibus C. 6, 7, 3. Veg. 3, 3, 10.

Abfcondi fere Lugdunensis MS. apud Palladium & ita tens. & Bon. cum Commel. Mart. 10, 15. vbi scindere rel. sed abscondere arbores P. Mai. 4, 1.

abfconditur messis P. Iun. 2, 2.

Abfinthiatum conditum P. F. 32.

Abfynthites vinum C. 12, 35.

Abfynthium Ponticum Ca. 159. Veg. 3, 28, 7 & saepe al.

Abfultat id facere donec C. 12, 19, 4.

Abfoluti spissitudinem olei sal P. N. 17, 2. abfoluta sunt liba i. e. parata ferrig V. 2, 8, 1.

abfoluta tempestatibus dies P. Mart. 12, 2. nebularum notibus loca i. e. libera P. 1, 3.

Abflineo. abfstinere pullos cibo & aqua C. 8, 5, 15 vbi vide Schoetg. si se imber abflineat P. F. 24, 5 h. e. *senon pluat.* abfinentissimus somni & vini C. 11, 1, 13. rebus Veneris C. 12, 4, 3. abflineatur hordeo C. 6, 30, 7. potione C. 7, 10, 5. abflineantur a potu P. Mai. 7, 3. abfstineri debent C. 8, 5, 17. abfstinendus cibo bos C. 6, 7, 2. & 6, 9, 1. ab humore C. 6, 26, 3. abfstinendae cibis aues C. 8, 5, 23. *Talia plura dedit Barth. 19, 15 p. 592.*

Abftractum pro Concreto pon. vid. Acerbitas, Aritiditas, Maturitas.

Abftricta ablaqueatione C. 5, 10, 17. abftrictas vires refouere C. 2, 14, 3.

Abunde fit diffixi C. 5, 3, 9.

Abundo. si abundauerit parum erroris h. e. effluxerit Veg. 3, 4 b. Ita abundavit sanguis per nares Scribo. Comp. 47.

in Abus Datini & Ablatini non semper adhibentur Seal. ad V. 2, 1, 19.

Ac etiam V. 1, 47. C. 9, 12, 4.

Acacia nigra Veg. 2, 34, 2.

Acanthini caules C. 9, 4, 4.

Acanthos imitatur pinca C. 10, 241.

Acapnon mel C. 6, 33, 2. ligna acapna vid. ad Ca. 130.

Accedit propius ut non sit macra, quam ut sit ieiuna V. 1, 9, 6. per gradus vindemia P. F. 9, 13.

Accendere Venerem C. 8, 11, 6. accendi acclatis vaporibus C. 9, 6, 2.

Acceptabilem pro acetabulo edit. prima Ca. 102. ita saepe apud Vegetium scriptum est acetab.

Accessiones parvae C. 1, 7, 2.

Accipiter C. 8, 4, 6. 8, 8, 4.

Acclamationum vereus bos C. 6, 2, 14.

Aclines inter fe crates C. 12, 15, 1. accliuibus locis C. 3, 15, 2.

Acliuatitatis difficultas C. 2, 4, 10.

Accommodare trapetum Ca. 21, 5. accommodantes opera temporibus C. 11, 2, 1.

Accommodum digestionem P. Iul. 8, 2. labori potius quam velocitati animal bos Veg. 3, 2, 12.

Accubans non nisi sacris diebus coeuet villicus C. 11, 1, 19.

ad omnem Accurationem Veg. 1, 56, 35 h. e. accuratissime.

(A)

Accu-

Accurare victum & cultum C. 12 pr. 2.
Accusatus an absolute possus pro ablativo Ca. 90 pr. 2. *Gest. add.* Ca. 42, 1. C. 12, 57, 5.
 Veg. 3, 42, 2. pro nominativo C. 6, 3, 3. eosque nemo dubitat, quin optimi sint.
 Aceto, si acceat vinum Ca. 148, 1.
 Acetibitas pro *vinis acerbis* P. F. 9, 12.
 Acetibae vineae C. 3, 21, 6. *maturis oppon.*
 Acetivum eneclae C. 9, 13, 4.
 Acetabulum *refert.* Ca. 102 pr. Accepiab. *vbi vid.* quantum acetabulum capiet Veg. 1, 17, 2. *add.* 2, 53, 4 & 6. *Heminae signatur quartas parti, i. e. drachmas quindecim.* B. E. O.
 Acetum vt fiat C. 12, 5, 1. acerrimam & pulcherrimum Ca. 104, 2. *fiendum* C. 12, 17. *laserpitium* Ca. 116, 6. *malis* P. F. 25, 19. *multum* Ca. 157, 6. de *piris* P. F. 25, 11. *Scyllitum* vt fiat C. 12, 54 & P. *Inl.* 7, 1. *e forbis & piris* P. F. 15, 5.
 Acetum mel *vid.* ad C. 12, 5, 1.
 Achaei solum mutarum C. 1, 3, 6.
 Achaea myrrha C. 10, 173.
 Achanius an Achanus? Veg. 3, 2, 1. *genus morbi in lobus.* Gr. *αχων* stupidum notat, *bianiem sine alio notat: de oculis etiam dicitur, ut hic stupentes oculi commemorantur.*
 Achanti vnc. 6 Veg. 1, 10, 1. *inter suffimenta.*
 Acheloides *nymphae* Pegafidum comiter C. 10, 263.
 Achrades piri C. 7, 59, 6, 10, 15 & 250 *unde siluefres esse apparet.*
 Acina crassa C. 12, 43, 8. *proprie igitur sunt folliculi quibus vinifica celantur* C. 11, 2, 69. *Vid. Graeu. ad Cic. de Sen.* 15.
 Acina pro *ipsis bacis* *vinorum, ut arida & viciosa* C. 12, 39, 1. *corrugata* C. 12, 39, 3. *corrupta* Ca. 112, 2. C. 12, 39, 3. *rugosa* C. 12, 42, 4.
 Acinaria dollae V. 1, 22, 4.
 Acinaticium vinum P. 1, 6, 9.
 Aenua quid? V. 1, 10, 2. C. 5, 1, 5.
 Aeonizare vt possit *ingruere* Veg. 1, 26, 4. 1, 27, 2. *b. e. proflure, emicare.* *vid. Adcotidiet.*
 Acopon thermaetium Veg. 1, 43, 5. *unguentum dolores leniens & calefaciens.* *Add.* 2, 11, 2. 2, 54, 2 & 3. *Plinius etiam & Celsi vocem esse, docet Rhodius Lex. Scribe.*
 Acorem concipit lae C. 7, 8, 1. *redolere* C. 12, 18, 3. *acore vitatur* lae C. 12, 13, 1.
 Acori libra Veg. 3, 57, 1. *Pontici* Veg. 3, 79, 3. *Descriptio pariter & pictura Dodonaei conuenit cum eo, quem eius mel vocant Calmus.* *Sed calanum aromaticum male dici acorum idem confirmat.*
 Acori *habeat* C. 3, 79, 3. *vid.* C. 7, 3, 16.
 Acquisit vinca palo, adminiculo C. 4, 12, 1.
 Aeratophorum V. 1, 8, 5.
 Acreditium cepis tollunt nuce P. Ian. 19.
 Acrinoniam brassicae non potest ferre vlcus Ca. 117, 5.
 Acris. Acre vt fiat vinum vapidium C. 12, 5, 1. *acrior* sol C. 11, 2, 54. *ignis* C. 12, 19, 5.
 Aerus, a, un, etiam dicere. Aera radice P. A. 5, 3. *eum aceto non acro* Veg. 2, 7, 1. *aceti acri* Veg. 4, 23, 16.
 Acrisioscos amores C. 10, 20, 5.

Acro vel acron. Acronis suilli vsus Veg. 3, 56, 3. *it.* 4, 8, 1. *add. Morgag.* IV, 41. *vinulam de perna in simili re commendat Cato* 15, 1.
 Acroculia & acroteria, quorum alterum alterius glossa est *legendum* Veg. 3, 47, 1. *pro acroteria vel atrocola, b. e. acroculia, aquatque extrema artium, manus, pedes &c.*
 Acrocoleum Veg. 4, 12 *quid sit* N. L.
 Acrofolii vesces Ca. 31, 1. *Monet P O P M A in omissis ista: Catonis Acrifolia arbor eadem est, quae vulgo Agrifolium, Germanice Hullen dicitur, habetque folia aculeata, & ob duriciem apta est vectibus; quod Plinius per incuriam non animaduertit, & Aquifolios reposituit.* *Sed vid. Aquifol.*
 Actaeonis *uides* V. 2, 9, 9.
 Actaeus. Actaei mellis Hymetti C. 10, 385.
 Actiones Mamilii V. 2, 5, 11 & 2, 7, 6. *v. Formulae.*
 Actor *serui genus, villicio simile, sed diuersum tamen* C. 1, 7, 7, 1, 8, 5. *forte etiam* 6, 27, 1. 12, 3, 6. *vid. Schoetgen. ad Luenc.* 3, 719.
 Actus primus villae lae passionis V. 3, 11, 4. *conf.* 2, 9, 11, 1. 25, 2, 10, 1.
 Actus agrimenforum quis? C. 5, 1, 5. *minimus Varro ibid. quadratus* V. 1, 10, 2.
 Aeulei calcei C. 8, 2, 8.
 Acumina feminum terrae infingenda P. Ian. 15, 6. *aetunine dorsum verso ponuntur ossa Persici* P. N. 7, 1.
 Acuminis strenui minister C. 1, 9, 4.
 Acuo. aciere palos C. 11, 2, 12.
 Acus grani V. 1, 52, 2. *feminum* Ca. 37, 2. *substernendum gallinis* V. 3, 9, 8. *durissimae* C. 2, 10, 14.
 Acus mergendis farnentis P. 1, 43, 2. *b. e. subula.*
 Acutum cuprinum Veg. 3, 2, 27 *it.* 1, 12, 3.
 A. D. ante diem Scheerz. *ad* V. 1, 28, 1.
 Ad medium complere C. Arb. 4, 1. *Ad pabuli condimentum* C. 7, 320. *ad ischiadicos vinum* Ca. 113. *ad alium crudam &c.* Ca. 125 *sqq.* *Pro in. ad easus* V. 2, 10, 7. *vid. de hac ratione Schef. ad Petro.* c. 61.
 ¶ *Pro ablativo instrumenti, ad acutum cannam exfeces* Veg. 3, 3, 12. *ad spongiam deterges* Veg. 3, 4, 2. *vid. Morgag.* III, 8. *Ita ad siphonem, ad cornu* 1, 10, 2 & 6. 1, 11, 10 & 14. 1, 17, 14 & 17. 1, 34, 3. 1, 45, 4. 1, 56, 14. *ad manum* 1, 47, 1. *ad colum colabis* 1, 46, 19.
 Adaggerare terram eirea arbores C. 5, 11, 8. *it.* Ca. 94.
 Adamar partes suas orbis spiritus C. 10, 199.
 Adapertas vites relinquere C. 5, 5, 6. *forte legendum etiam adaptata* C. 10, 145 *it.* 261. *pro adoperta.*
 Adaquare P. F. 33.
 Adarce Veg. 3, 48, 2 & 4, 28, 15. *adāqu, spuma salsa concreta ad arundines* V. G. *Graeu.*
 Adarnit vinctura Ca. 98, 1.
 Adcerlere pro *Arcecli.* *Jaepae* Columella MS. *Lipl.*
 Adcotidiet *singulis pro erumpat* *ex* in MS. *Corb.* Veg. 1, 28, 5. *quod corruptum puro ex acronizet vbi vid. Primo 2. transit solenni more in di. deinde librarius in obscura voce somnauit aliquid de cotidie pro quotidie.*
 Addere, b. e. *indere, infundere, etiam de prima specie, cum nihil aliunde est in vase* V. 1, 54, 2. *it.* 3, 15, 2. C. 12,

- C. 12, 22, 1. 12, 57, 1. *vid. ad C. 6, 27, 11. Plinia-
na plura damus ad Fabri thesaurum. V. Adificio.*
Adubiare C. 3, 8, 5.
Adduco. Adducere ad utilitatem V. 1, 20, 3 *de bo-
nibus domandis.* adduci ad aratum V. 1, 20, 4.
 adducunt te pedes ad mercatum V. 2 pr. 6. ad-
 duci b. e. credere C. 8, 1, 4.
Adeps. Adipis praefulsi P. Mart. 12, 3. *sed MS. Sylb.*
praefulsiac, ut est etiam C. 6, 2, 7. Ita leoninae
ut. urinae Veg. 4, 22, 2. porcinac Veg. 3, 47, 10.
Adepta pass. P. inf. 126 *recepta, adoptata.*
Adfero, adlio V. 157. *Adf.*
Adfrico. adfricare se arbori C. 7, 5, 6.
Adfrio V. 1, 57, 1.
Adhaerescunt Persica amygdalis P. N. 7, 6. b. e. *infi-
ta illis comprehendunt. Forte eundem intellectum*
habet adhaerentes, ibid. f. 3.
Adhiberi admittit C. 6, 27, 9.
Adiaceo. adiacere foribus C. 1 pr. 10. adiacens
 complexibus feminae C. 12, 1, 2.
Adicere, subicere, incere pro adic. *Ex. perpetuo*
seve MS. Medicus ieremque Columella Lipsiensis.
Adigere fissuram cuneo C. 5, 10, 17 *sed vid. not. adi-
gi oportet lactentes ad matres V. 2, 5, 16.*
Adiucialis coena an aditialis V. 3, 6, 6.
Adicio de medicamentis ut cibis, ut addere, etiam
 ubi de prima aetate una adole speciem sermo est. C. 12,
 12, 3, 12, 16, 3 & 4, 12, 21, 1, 12, 4, 3, 3 bis. 12, 54, 4, 12,
 56, 2. P. N. 2, 23, 5 & 6.
Adindito subfudes Ca. 18, 9.
Adiuvicem *Vid. iuvicem.*
 in Aditu C. 9, 15, 11.
Adiugare vires C. 4, 17, 6. Auctoritates aliae in Fa-
 biano thesauro adlatiae.
Adiutores Ca. 21, 5.
Adjutorio calami adnecti debet P. Mart. 1, 3. adiuto-
 ria senectutis C. 12 pr. 1.
Adiutricae data C. 12, 1, 4.
Adiuvo, nisi sterces adiuvierit P. F. 9, 4 *add. 18, 6.*
Quod vid. Iuuo. adiuvandas salices aquationibus
P. F. 17.
Adlatrare locupletissimum quemque C. 1 pr. 9.
Admetiri vinum, ut admetnum vinum resolvere
 Ca. 143, 2.
Adminiculo. adminiculari vinea ut debeat C. 4,
 26, 1.
Adminiculum viti contribuere C. 5, 5, 8. adminicu-
 la scilicet C. 4, 33, 4. hominum V. 1, 17, 1.
Administratio tempestiva harum rerum C. 11, 2, 22
 h. e. peractio.
Administro foenicum V. 1, 17, 2. infitionem C.
 12, 2, 23. fenicem C. 2, 22, 4. vindemiam C. 11,
 2, 64. *ubi est peragere: sed administratur mel in*
secundam mensam V. 3, 16, 4.
Admisco in sextariis singulis V. Mai. 16 & Int. 7. ad-
 misco an futuris temporibus Veg. 3, 22, 3. 3, 28, 5, 3,
 42, 2? *Vid. sub misco*
 de Admistrari equis C. 6, 27, 9. P. Mart. 13, 1 *sq. ad-*
ministrari asinus P. Mart. 14.
 de Admissione (pecoris) videndum V. 2, 1, 18
 Admistrare idonei boues C. 6, 24, 1. equi C. 6, 27, 9.
 admistrari facere V. 2, 4, 8.

Admissus a, um. admittit canes V. 2, 9, 11.
 Admissum faciunt equi Veg. 4, 7, 3. admitti solis
 territae talpae P. Mar. 9, 4. it. Mai. 2, 2.
Admitto, quemadmodum admittant V. 3, 6, 2 *de*
gallinis. admittit ouibus arietes C. 7, 2, 4. admitti-
 tur equae C. 6, 37, 4. Veneri C. 6, 37, 1. admitti
 oportet vaccis tauros P. Mar. 11, 6 *sed si vera est*
P. L. admittuntur tauris vaccae. admittendi e-
 quibus admittarii P. Mar. 13, 1. admittendis an-
 feribus tempus V. 3, 10, 3. *add. C. 8, 14, 4.*
Admixta aliqua re terra V. 1, 9, 3 *bis.*
Admodum nimia vberata C. 4, 21, 2.
Admonere flagello C. 2, 2, 26.
Admotus V. 1, 13, 2, i. e. *propinquus.* adnota nari-
 bus spongia C. 6, 27, 10.
Admouent caput vitro C. 6, 30, 9.
Admulcere illecebris ciborum P. Mar. 12, 2.
Adnatæ sunt prospere apes V. 3, 16, 23 h. e. *sobolem*
habuerunt.
Adnixae vires pedaminibus C. 5, 4, 1.
Adnumerare ares V. 2, 25. adnumeratur generosis.
 simis piscibus C. 8, 16, 9.
Adobruere arbores C. 11, 2, 54. farculo C. 2,
 11, 10.
Adoleant in igne C. 12, 31.
Adolescunt vigentes seugis C. 11, 1, 6.
Adoperiunt oua fale C. 8, 6, 1.
Adoperta resoluti nexu sinos foeta C. 10, 145. *ada-*
perta genas virginicas rosa C. 10, 261. Sed forte ut-
roque loco legendum adoperta.
Adoptatis frugibus curatur arbor C. 10, 39.
Adoptione notae prolis C. 9, 13, 9.
Adorem far. C. 11, 2, 74 *haec igitur vox intelli-*
gitur, cum simpliciter positum est adorem: quod
apparet etiam ex C. 2, 6, 3 ubi quatuor gene-
rum esse dicitur. Videtur autem illud genus esse,
quod Dünckel appellat superior Germania. Nam
habet folliculum firmum & durabilem C. 2, 8, 5,
qui tritura ordinaria non decedit, sed peculiariter
machinatione, molis suspensio elidendus est. Ex ven-
to excitato abigendus, quod vocant civis mei Ger-
ben quo vocabulo vituntur etiam in coriis subigen-
dis. Huc refert etiam Turnebus illud Catonis 2, 4
expini far. Porro duplex fere adorei modus, quam
tritici serendus est teste C. 2, 9, 1. quod praclare
conuenit in frumentum tam amplè folliculi, qui etiam
modum maiorem ideo adhibent, qui illud co-
luat, cives mei. Adorem semen vbi feri velit
Ca. 34, 2. add. C. 2, 6, 1. P. S. 2 & Oct. 1.
Adoritur adueniente canis C. 7, 12, 7.
Adpetit ver Ca. 94 h. e. *aduenit.*
Adrafi furculi C. Arb. 8, 2.
Adrepere ad columbarium V. 3, 7, 3.
Adsellabit (animal) corripuit Veg. 3, 45, 1. ster-
 coris duram Veg. 3, 57, 1. adsellatus multum sterco-
 ris si ceciderit Veg. 1, 50, 2. si iumentum adsel-
 latum fuerit (Credo autem ut vocis suppleendum) fan-
 guinem Veg. 3, 10, 1.
Adferere vicem propter ridicam V. 1, 26.
Adficare *vid. Adficare.*
Adsignificari statuæ V. 2, 11, 10. adsignificari V. 2,
 1, 10.
 (A) 2 Adficia

Adfita ad olus vitis V. 1, 16, 6.
 Adsum. nisi adfuerit velocitate remediū P. Mar. 15, 1. adesse ad rem diuinam Ca. 83.
 Adiunctum animal Veg. 1, 11, 7. *Alius morbus est eodem nomine apud Laur. Rustum hippiatr. c. 110 p. 97.* lacio casualis in nervo magistro cruris anterioris - cum a crure posteriore percutitur in anteriore. *Cic.*
 Aduenae volucres V. 3, 5, 6 & 7.
 Adueueror Mineruam V. 1, 1, 6.
 Aduentitus humor V. 1, 41, 3. aduentitium genus V. 3, 5, 7.
 Aduerto animum Ca. 1, 2. aduertendum, si V. 1, 12, 2.
 Adulatio vocis C. 6, 2, 5.
 Adulor. adulantur furem C. 7, 12, 5.
 Adulterina femina propter similitudinem V. 1, 40, 2.
 Adumbrantur vuae tegumentis, ne exarescant C. 11, 2, 61. *ir. C. 5, 5, 15.* adumbrari frondibus C. 9, 7, 4.
 Adunare membra diuisa P. F. 29, 1. adunatum germen P. Mar. 10, 36.
 Adunca rostra C. 8, 2, 9.
 Aduocatus veni mihi V. 2, 5, 1.
 Adurit stercore vngulas pulvis C. 6, 27, 12. adurit glacie P. O. 4, 2. aduritur planta calore stercore P. Ian. 15, 16. mustum C. 12, 19, 5. aduruntur aromata in fuido subsidentia C. 12, 20, 4. donec Adulus eris omne caseum Ca. 76, 4.
 Aduca C. 1 pr. 30.
 Aceii flores C. 10, 175.
 Aedificium in agro quomodo instituendum P. 1, 8, 1.
 Aedificare piscinas V. 3, 17, 3. aedificandum quando? Ca. 3, 1. quomodo? C. 1, 4, 8.
 Aedificator ne sit agricola C. 1, 4, 8.
 Aeditimus veteribus, qui post aeditus V. 1, 2, 1. *conf. Gell. 12, 10 ex eodem Varro.* aeditum liberius V. 1, 69, 2.
 Aecta in Colchide aureum arietem habuit V. 2, 1, 6.
 Aegem pelagus aeapris dictum V. 2, 1, 8.
 Aeger. Aegri vt tractandi C. 11, 1, 18. aegrae arbori remedium P. F. 25, 23. viti P. Mar. 7, 4. non Aegre C. 9, 8, 9. *h. e. impigre.*
 Aegritudinis huius pestilentia Veg. 3, 23, 5. aegritudine affectis agnis C. 7, 5, 20.
 Aegyptii quomodo explerent prouentum futuri anni P. Lun. 9. Aegyptiae gentis memorabilis auctor Bolus C. 7, 5, 17. Aegyptiae aues C. 8, 8, 10.
 Aegyptus seruens regio C. 3, 12, 6. Aegypti solum C. 2, 2, 25. bonitas C. 2, 12, 3. feracitas C. 3, 8, 1.
 Aemilianis qui habitant V. 3, 2, 6. *vid. Vpsu. ad V. 1, 2, 23.*
 Aemulor. aemulari pomis recentibus P. Mar. 10, 7. *pro poma recentia.*
 Aemulus. aemula umbra C. 5, 6, 17.
 Aeolus Boeotii Italiae coloni V. 3, 1, 6 & 3, 12, 6. nulla Aequae quam praedicta falsam. C. 8, 17, 13.
 Aequabiliter Ca. 105. V. 3, 9, 10.
 Aequaliter aequibimus P. Mai. 11, 1.
 Aequilibrio vndique stabilita in se requiescit vitis C. Arb. 5, 2.

Aequinoctialis oriens C. 1, 5, 7. meridies C. 1, 6, 2 & 3. *vid. not.*
 Aequinoctium primum C. 9, 14, 1. aequinoctii autumnalis dies C. 2, 8, 2. aequinoctia quando fiant C. 9, 14, 10.
 Aequiparo. vt alimentum pomis succus aequiparet, h. e. alimmo sufficit P. F. 25, 16.
 Aequo. aequare stercore C. 2, 22, 3. aequauit votum felicitatis arbor P. Iul. 3, 2.
 Aequor maris C. 8, 17, 3. Ennaeum C. 10, 270. aequora dulcis humi C. 10, 87.
 Aequoreus pater C. 10, 200.
 Aequus. aequo modo P. 1, 6, 5.
 Aequas scalas reddere Ca. 144, 2. *h. e. aequae bonas.*
 Aër. aëris mutationes an statim diebus respondeant? C. 11, 1, 31. salubritas vt probeatur P. 1, 5.
 Aerea acus commendatur Veg. 3, 4, 36 *vid. Cupr.*
 Aerugo aeris C. 7, 5, 12. Veg. 2, 22, 13. 4, 16, 2.
 Aes pecore flatum, pecore notatum V. 2, 1, 10. aesi vltum Veg. 4, 28, 2. aeris exigui res C. 9, 16, 1. aeris stilos Veg. 4, 28, 2. *h. e. chalcantibus.*
 Aesculei asseres P. 1, 9, 2.
 Aesculus ad quae vitilis P. N. 15, 2.
 Aestas quod initium, & quot dies habeat V. 1, 28, 1. C. 11, 2, 39. aestate quae fiant opera V. 1, 27, 3.
 Aestimatio officiorum C. 11, 1, 9.
 Aestimare personam cui praecipias P. 1, 1, 1.
 Aestiuaria piscium V. 3, 17, 8.
 Aestiuo. aestiuant greges in montibus V. 2, 3, 9. aestiuatum abiguntur greges V. 2, 1, 16. aestiuans sol C. 11, 2, 69. *h. e. in signis aestiuis commorans.*
 Aestiuosis lecus C. 5, 8, 5.
 Aestiuus. aestiuae partes vitis C. Arb. 5, 4.
 Aestiuabunda confectio P. 1, 17, 2.
 Aestiuantis muae curatio C. 6, 38, 4. aestiuantia viti P. O. 14, 16.
 Aestiuosa caligo C. 11, 2, 53. aestiuosissimum animal sus C. 7, 10, 6. Aestiuosa dicuntur animalia, quae calore & aestu infestantur, sicut aliofa, quae frigore vexantur. BEROALIDVS.
 Aestus nebulosus C. 11, 2, 57. aestiuum calores C. 1, 5, 4. aestibus alternis reciprocans P. N. 15, 3.
 Aetas media villicationi aptissima C. 11, 1, 3. viriditas C. 1 pr. 12. vetus & nouella C. 8, 9, 4. aetatis indicia in equis C. 6, 29. aetatem anni complere P. N. 11, de Aeternitate mundi sententiae V. 2, 1, 3. aeternitatis naturae nulla tarditas asserre potest fastidium P. F. 25, 2.
 Aeternam inuentum sortita tellus C. 1 pr. 2.
 Aetium pail C. 2, 10, 1. quod alii dicunt aetatem ferre, *h. e. durare, non statim perire.* aetui longioris vitam fortissus est cernuus C. 9, 1, 8. aetuo manet C. 11, 3, 36.
 Afer. Afra spongia Veg. 2, 34, 1. ex Afra pisa lomentum P. O. 14, 9.
 Affatum se replere C. 9, 13, 2. paleas C. 6, 3, 4. viridem frondem, pabulum C. 11, 2, 99 & 100.
 Affrictonis comes industria Veg. 1 pr. 14.
 Afferro. afferre ager segetes lactas C. 2, 18, 3. vnam vitis V. 1, 8, 6. afferunt plantae fructum C. 11, 3, 29. florem furculi C. 11, 2, 1. vinum vitis C. 3, 2, 28. afferre dentes in domum V. 2, 9, 9. plurimam

- mutum C. 3, 10, 4. afferendo aequavit arbor vomum fertilitatis P. Iul. 3, 2.
- Afflicta villae septa V. 3, 3, 2 *vid. not. conf.* V. 3, 9, 7. *ix. sicus pro fixus* 3, 7, 4. *Deficta habet etiam Mediceus liber* 3, 7, 7.
- Afflictus ad villam actus V. 3, 12, 1.
- Afflatus, vt ab omni afflatu protegantur C. 11, 3, 51 *h. e. vento. afflatus pro adspiratione f. litera H. dixit* V. 3, 1, 6.
- Afflicta senio aut tempestate arbor C. 5, 6, 1.
- Affligit herbas lupinus P. Ian. 9, 2.
- Afflo vel afflo. afflat sumus affludus granaria P. Iun. 3, odor Veg. 3, 4, 43. afflante vicinia alienae acgritudinis Veg. 1 pr. 14. afflari a serpente pettilens est C. 8, 5, 18. *Plura Rhodius Lex. Scribon.*
- Affusione medicaminis radices infundunt P. F. 28, 2.
- Africanam vocat V. 2, 1, 6 *quam modo Libyem dixerat, Hesperidum patriam. Africa Numidia C. 1 pr. 24. Africæ bonitas C. 2, 12, 3. feracitas C. 3, 8, 1.*
- Africanæ gallinae C. 8, 2, 2. fici Ca. 8, 1 *ix.* V. 1, 41, 6. C. 5, 10, 11.
- Afronitro Veg. 3, 3, 1. *h. e. aphonitro.*
- Agallici vicia Veg. 3, 24, 12. *f. Anagallici ubi vid.*
- Ageladae arte C. 10, 30.
- Acta acclate V. 3, 16, 14.
- Agere eni parareque vt debeat Ca. 1. C. 1, 3, 1 & 12. P. 1, 7, 1. optimus quis, & quis huc proximus V. 1, 4, 3 *it.* 1, 7. C. 1, 2. campester, collinus, montanus V. 1, 6, 2. cultus, siluester, humidus, graminosus, sicus, spurcus C. 1 pr. 25. frumentarius Ca. 6, 1. nebulosus, frigidior, maerior Ca. 6, 2. quibus locis confrendus? Ca. 6, 1. P. 1, 5, 1. in primis curandus Ca. 6, 1. C. 1, 7, 1. vti colendus? Ca. 61, 1. quibus rebus? V. 1, 17, 2. quando profcindi possit? P. Ian. 3, 1. pinguis & herbosus quando profcindatur? P. Mai. 3, 1. herboſus & gelidus quando? P. Iun. 3, 1. incultus quando & quomodo aperiendus? P. Mai. 3, 1. siluestris vt extirpandus P. Iul. 1, 1. vt palmarum soleat? C. 3, 13, 6. quibus temporibus stercoreandus? C. 2, 10. satiationi faciende vt expediendus? C. 2, 11, 21. ferri quando incipiat? P. S. 1, 1. aqua per hiemem ne lædatur Ca. 155. vt lustrari soleat Ca. 141, 1. quibus remediis curatur? P. 1, 35, 1. Agri genus vt sapore exploretur? C. Arb. 3, 6. forma quonplex, & quae dimensiones? C. 3, 2, 1. quot operis quisque modus agri colli possit? V. 1, 18. C. 2, 13. quot iugis? V. 1, 19.
- Agger terreus quis bonus? V. 1, 14, 2.
- Aggerare cinerem C. 11, 3, 38. aggerari debent circumfossae arbores C. 11, 2, 45.
- Aggestio fluminum sicut valles P. Ian. 13, 3 *h. e. limus a fluminibus innectus. ex actu recipr.* P. N. 15, 3.
- Aggravatur ratio rustici C. 2, 4, 7. longis itineribus imbecillitas C. 7, 5, 3.
- Agilis industria C. 11, 1, 15. agile corpus ab aspectu C. 6, 29, 3.
- Agilitas currentis aquae P. 1, 17, 2.
- Agitatio terrae C. 2, 2, 6. agitationes agrorum C. 2, 1, 4.
- Agitator asellii C. 7, 1, 3.
- Agito. agitare caput, & caudam crebrius agere. C. 6, 6, 3.
- ad Agnatos & gentiles deducendus V. 1, 2, 8. C. 1, 3, 1.
- Agnus. Agnorum cura V. 2, 2, 15. C. 7, 3, 17. P. N. 13, 1. maturi charactere signantur P. Ian. 15, 18. aegrotantes vt inveniunt? C. 7, 5, 20.
- Agui. agit arbor colliculum C. 3, 9, 12. folia ficus C. 3, 10, 10. lupinus secundum, tertium flosrem C. 2, 16, 6. mundus ver C. 10, 210. agere citiatum & currentem per M. passus C. 6, 6, 3. caudam crebrius C. 6, 6, 3. agendum vt vitis non sit ipsa P. F. 13, 3. nihil agendo male agere discunt homines C. 11, 1, 26.
- P. Agrastus, publicanus, collocatur V. 1, 2, 1.
- res Agrestis *h. e. ruffica* C. 11, 1, 29. agreste negotium C. 11, 1, 16. agrestium operum studiosi C. 5, 1, 1. agrestis pastinaca C. 9, 4, 5. 6, 33, 1. agrestes coluubae V. 2, 7, 8. 3, 7, 1. paucorum greges V. 3, 6, 2. mures vt profligantur P. 1, 35, 9.
- Agrestis an Agrostis? herbae radices C. 6, 31, 2. *Agrestis quatuor* C. 8, 5, 21.
- Agricola perfectus qui C. 1 pr. 32. agricolarum duces Dii V. 1, 1, 4.
- Agricolare opus P. inf. 3.
- Agricolationis neque doctores se villi neque discipulos profitentur C. 1 pr. 5. 11, 1, 29. studiosi C. 4, 1, 1. agricolationis qui studium dederit C. 1, 1, 1.
- Agricultores C. 1 pr. 6.
- Agricoltura ars est V. 1, 3. eius laus Ca. pr. 2. partes V. 1, 5, 3 P. 1, 2. summa V. 1, 2, 12. principium & finis V. 1, 4, 1. praecepta generalia P. 1, 6. auctores Graeci V. 1, 1, 8. C. 1, 1, 7. Latini C. 1, 1, 12.
- Agrii semen an Agrii Veg. 3, 59, 2 *puto prius: Agrion enim est puceodanum*
- C. Agrius, Socraticus, collocatur V. 1, 2, 1.
- Ahenetum coculum Ca. 11, 2. signum V. 3, 2, 8. vnum Ca. 11, 2. aheni orbes Ca. 0, 4, 11, 2. ahenca omnia Ca. 98, 2.
- Aiacis flores al. Acaei C. 10, 175.
- Ala. alis creptis vel exsectis P. Iun. 7, 7.
- Alaternus arbor C. 7, 6, 1 *fructus sterilis, sepibus aprus. vid. Plin. 16, 26. SCHOETT G.*
- Alba Ca. 135, 1. Alba condita V. 2, 4, 18.
- Albanus ager C. 3, 8, 5, 3, 9, 2. collis C. 3, 2, 16. Albani solum mutarunt C. 1, 3, 6. Albanæ Curatiae trigeminorum matres C. 3, 8, 1.
- Albarium opus vt fiat P. 1, 14. albarii operis nitore decorare P. 1, 40, 5.
- Albiceris olea Ca. 6, 1. a colore cerae vt videtur, sicus ficius albicerata Plin. 15, 18. SCHOETT G.
- Albidus coloris liquor P. F. 25, 12.
- Albivetus color equi P. Mar. 13, 4.
- Albitis Veg. 4, 12, 3 *inter suffimentis.*
- Album, Ingaunum V. 3, 9, 17.
- Albor odorum P. O. 14, 9. plures auctoritates dedidit Rhodius Lex. Scribon.
- Albuelis vitis C. 3, 2, 24.
- Albuginosus h. e. lãtericus Veg. 3, 36 no. 2.
- Albae ficus C. 10, 417.

- Album in oculo ut curetur C. 6, 17, 7.
 Alumentum cui Veg. 2, 37, 1.
 'Aves canis nomen C. 7, 12, 13.
 Alca negotiationis C. 1 pr. 8. vitae domini V. 1, 4, 3. alcam sequi V. 1, 18, 8. vindictatorum subire C. 3, 24, 6.
 Alcere *b. e. crescere* V. 1, 7, 5. 1, 44, 4. 1, 45, 3. *ante Victor. alcescendo* roborari C. 2, 4, 19.
 Aleum quous pro alio positum sit in libris Vegetii, ostendit Morgag. IV, 37. v. g. 3, 43, 2.
 Alexandrinæ columbae C. 8, 8, 6. cucurbitæ C. 11, 3, 49. Alexandrinum cuminum Veg. 4, 28, 30. Alexandrina lens Vegetii videtur Pelusiaca aliis laudata. vel Aegyptia. Alexandrinum nitrum Veg. 3, 28, 2.
 Alexis spermat opes Corydonis C. 10, 298.
 Alga marina suspenditur in ficis arborib. P. Mar. 10, 30. ad radices obruitur P. Mar. 10, 3. algæ tæniolus involuntur radices brassicæ C. 11, 3, 339. P. F. 24, 7. herbis vestitur scopuli C. 8, 17, 6. alga marina vestire P. Mar. 10, 13.
 Algiana olea C. 5, 8, 3.
 Algor obest prægnantibus V. 2, 7, 10.
 Alibile aut *aperitum* lae actine V. 2, 11, 1. alibiliores sunt pulli. Pass. V. 3, 9, 14.
 Alca ut fiat P. Iun. 12. prima Ca. 76, 1. vid. Voss. Erymol. & præcipue Io. Rhod. ad Scribo. c. 104 p. 172.
 Alcastrum ea forma ab alica derivari putamus, quæ a filiqua filiquastrum GEORG. ALEX. sed nostri omnes cum scribant hanc. ibi quaere.
 Alienatus morbus Veg. 3, 23, 1.
 Alienigeni pisces C. 8, 16, 9. alienigenos pullos P. 1, 28, 2. alienigenis foetibus C. 8, 5, 10. alieuigena femina C. 3, 4, 1.
 Alieno, pro vendo V. 2, 1, 24.
 Alienus odor opplet nares V. 3, 4, 3. aliena huic temporis fatio C. 11, 2, 20. omni labe pollutionis aqua P. Aug. 10, 20. alienum exteræ regionis difficiliter conualescit C. Arb. 1, 3.
 Alimentum, de sumo C. 2, 5, 2. 2, 14, 4. vid. Pabulum. alimento materno destitutum C. 3, 10, 21. alimenta terrestria C. 12 pr. 3.
 Alinonum V. 1, 8, 7. 2, 1, 24. 3, 16, 15. fenitum V. 1, 44, 3. in alimous pecus sic contiendum V. 2, 5, 16.
 Aliquantis diebus pro aliquot P. 1, 19, 2. post aliquantos dies P. D. S. Saepè ita Vegetius v. g. 3, 4, 8 & 19. 3, 15, 21. 3, 44, 2. & in altero opere de re milit. v. g. 3, 22 bis. it. 3, 23 & c.
 Aliquis. aliquid fenu. *b. e. aliquantum feminis* C. 11, 3, 57. aliqua V folia Ca. 156, 1. V. 1, 2, 28.
 Aliter. cornibus nigris potius quam aliter V. 1, 20, 1. aliter i. e. alia de causa C. 1, 3, 6. aliter i. e. alio remedio P. 1, 41, 2. Mart. 10, 7 & 10. Nou. 21, 1 & c.
 Alium pro allium v. Victor. ad Cato. 132, 2. Ponipon. ad Col. 10, 12. & ita fere semper Vegetius Corbel. unde & saepe aleum, oleum.
 Alius ab alio separati C. 5, 6, 25. aliusque quis ferus C. 9, 20, 7. aliaque quæ bestia V. 3, 5, 3. 11, 3. aliudque quid animal V. 3, 7, 3. aliam atque aliam emitit C. 9, 8, 10. aliud melle *b. e. diuersum a melle* V. 3, 16, 23. alii Dei genui. V. 1, 2, 19.
 Allecto. allectare fibulo C. 2, 3, 2.
 Allectores captiuorum turdi C. 8, 10, 1. *b. e. conciliatores consolatorisque qui alliciant oblectantque captiuos, mitigentque moestitiam captiuitatis.* B. R. O. A. D. V. S.
 Allecula vid. halec.
 Alienare plagam ferro C. 4, 24, 4 & 6 i. e. lenem & plenum reddere. nodos & cicatrices C. 3, 15, 3.
 Allicem impone artienlis Veg. 2, 49, 3. vitrum allicem, anhalicem? Alicæ faues farina hordeacea, haleci autem sinapi.
 Allidere & elidere de motu aquarum versus litora Gesner. ad C. 4, 20, 2. Allidere Veg. 1, 25, 2 & elidere f. 3 videtur idem significare, quod equeum deicere curationis causa.
 Alligator vitis C. 4, 13, 1. 4, 17, 5. 4, 20, 1. 4, 26, 4.
 Alligatura iustitiosis C. Arb. 8, 3.
 Allinire, alliniant P. 1, 41, 3. F. 33. & alias: & in uniuersum linio cum compositis ita saepe ex quarta coniugatione flexum inuenias in nostris scriptoribus, ut solis librariis hoc tribuere, apud Palladium certe, non audeam. Vid. Liniio.
 Allium ne foeteat P. N. 6, 2. Punicum, ἀρσενόγον, Vipicum C. 11, 3, 20. allii fatio & cultura P. Ian. 14, 5. N. 6, 1. alia cum cepis C. 10, 314.
 Allobroges qua pice ad conditura vitantur C. 12, 23, 1.
 Allobrogicæ vites C. 3, 2, 16.
 Alludere ad litus vid. Gesner. ad C. 4, 20, 2.
 Aluuius fluminum C. 3, 11, 8.
 Alnus ad quæ utilis P. N. 15, 2. alnos indomitas C. 10, 250.
 Aloë epatica P. O. 14, 8 & 13. aloës optimi Veg. 14, 5.
 Alphius foenerator C. 1, 7, 2.
 Alhiosum pecus caprile V. 2, 3, 6. vid. Acstuosus.
 Alter. post trigesium & alterum diem C. 12, 41, 1. alteræ parti C. 5, 11, 10. alteræ alteræ V. 2, 2, 2. alteræ partes V. 2, 1, 16. altera altera non contingant C. 12, 45, 1 & 5. de alteris quatuor V. 1, 17, 1. 2, 2, 7. alteris vasis Ca. 18, 3.
 Alternatae qualitates C. 2, 2, 2.
 Alternemus vernaculas & Gallicas C. 5, 6, 4.
 Alternis acclibus reciprocans P. N. 15, 3. amnis V. 1, 44, 3. C. 2, 9, 4. alternis dormini V. 3, 16, 9. sal ingeritur C. 12, 53, 4. alterna tabulata oliuarum & salis vsque in summum componunt C. 12, 48, 3.
 Altea, ibiscus P. O. 14, 11. & simplici etiam MS. Syb. Gr. ἀλδωα.
 Altiles boues V. 2, 1, 20.
 Altinae vaccae C. 6, 24, 5.
 Altinates oues C. 7, 2, 3.
 Alte duos digitos C. 5, 6, 6.
 Alta nouem pedum C. 8, 14, 1. ternis pedibus P. 1, 38, 2. tribus pedibus P. Ian. 10, 2. in altum descendere C. 11, 3, 62. altissimi homines Germani C. 3, 8, 2.
 Alueare. aluacarium castratio P. O. 13. purgatio P. Apr. 8, 7.
 Aluacarium, μαντάν V. 3, 16, 2. populi adiectione

¶ Reparatur P. Iun. 7, 8. aluearia quae probentur C. 9, 6. quando & quomodo carentur P. Iun. 7, 1 & 2.

Aluei fulci Ca. 43, 1. *b. e. alvei formam habentes in summo latiore, lateribus inclinatius, ut fundus sit contrarius.*

Aluci, apum habitacula C. 9, 2, 1. ex simo, lateribus, C. 9, 6, 2. collocandi ut sint C. 9, 7. alucorum cultores C. 9, 3, 1. ¶ Alucus supellex alia, in aluco indere Ca. 51. salire herbas C. 12, 5, 1. aluci Ca. 11, 5 quibus in lintres portantur collectae vineae TV R N. 7, 23. Oblique concaui fuisse alucos inde intelligitur, quod angulis expressis opponuntur eorum flexus C. 4, 4, 1. alucus ad hordeum ministrandum equis Veg. 1, 56, 3. in aluco aqua apponitur boui Veg. 3, 31, 2.

Alumen erudum Veg. 2, 63. rotundum Veg. 2, 58, 2. habet etiam Scribo. comp. 30 &c. fissum, tritum C. 6, 13, 1.

Alumnus gregem, de porculi P. F. 26, 4. alumnos educere C. 4, 27, 4.

Aluns, monstrum vocabuli, nescio qua irrepsit in Lexicon Reyheri - lunerianum, adscripta significatio, vis alens, & landato Ca. 157. Deportauit illud Cl. Facioliator. Errori occasione dedit Ca. 157, 7. fissus non ibi.

Aluus superior ut deiciatur (vomitur) Ca. 156, 2. 158, 1. quali vino moueatur Ca. 115, 1. citatur C. 7, 9, 9. eruda Ca. 125. non consilens & eruda quo vino curetur Ca. 126. aluus eruda simpliciter aluus vocatur C. 6, 7, 2. si aluus non ibi Ca. 157, 7. aluum bonam facere Ca. 156, 1. aluo materno C. 10, 146. Antiquarium id esse offendi Barb. ad Guil. Erite. 6, 56., sed vid. ne. ¶ Alui apum vnde dictae, & qua materia fiant V. 3, 16, 5. add. C. 9, 6. aperientes sunt C. 9, 14, 7. castratae C. 9, 15, 11. 11, 3, 50.

Ania herba pro autia Veg. 2, 4, 26.

Amarcus odoratus C. 10, 25, 6.

Amarantini flores C. 9, 4, 6.

Amarantus C. 9, 4, 3. amarant. immortales C. 10, 175.

Amarcescunt amygdala, si rodantur arbores a pectore P. Ian. 15, 9.

Amariton legunt quidam vetusti C. 3, 2, 24 ubi amythton restituit etiam BEROALDVS.

Amarissimus morbus amaris potionibus soluendus Veg. 1, 11, 8.

Amati quae vocatur herba Veg. 3, 4, 22. v. Morgag.

Amat frequenter effodi P. F. 24, 10. putari & circumfodi P. Mar. 10, 19.

Amphiclytus &c. vnde C. 11, 1, 92. *b. e. dilator, qui anaphylus vocatur ad differens necessaria.*

Ambrosios succos C. 10, 428.

Ambulacra in cella vinaria P. 1, 18, 2.

Ambulatio V. 3, 59 locus ubi ambulatur, sicut Geostatio. Cie. Att. 4, 9 (ad. 10) ad Fr. 3, 1. Plin. ep. 5, 6, 17. SCH O E T T G. ambulationes villarum C. 1, 6, 2.

Ambulator ne sit villicus Ca. 5, 2 & 5. C. 1, 8, 7. ambulatorix ne sit villica Ca. 143, 1.

Ambulatrnae gratiam perdit equis Veg. 2, 5, 2. 4, 6, 6 & 7. vid. Salmf. ad Capisoli. Maxim. c. 3.

Est nimirum illud incessus genus, quod Galli hodieque vocant l' Ambie.

Ambulat feriat familia V. 1, 16, 4. ambulare compolite C. 6, 2, 5. ambulant naues Ca. 1, 3. Ita naues ire dicuntur. Vid. Heins. ad Ouid. R. A. 483. Gollius 10, 26 hac auctoritate tuerit Sallustium, quem reprehenderat Pollio, quod transgressus dixerat, qui transfretassent. Naubus peragere litora Iust. 12, 10, 1. Barbis Adn. 73, 2 p. 1118 lentitudinem & suauem cursum ita indicari putat. Amelli frutes C. 9, 4, 4. radix C. 9, 13, 8 copiose deferbit Cerda ad Ge. 4, 271.

Amerina mala C. 5, 10, 19. salix C. 4, 30, 4. laudat a etiam Virgilio Ge. 1, 265. Add. Salmf. de homony. c. 73 SCH O E T T G. corbulae Ca. 11, 5.

Amet, in amicitibus apparetur aucupium noctuae P. S. 12. amites balernarum P. Iun. 2, 3.

Ambrosae vitis C. 3, 2, 24. ex Amicitia domini hospes C. 11, 1, 23 *b. e. ex amicit.*

Amicus, Amiciores iugo quam arboribus vites C. 3, 2, 21. amicissimi apibus flores C. 9, 4, 4. venti C. 1, 5, 4.

Amictus gemmantis caudae P. 1, 28, 2 de panone.

Amminum vinum, Ca. 6, 4 Ita libri veteres Catonis sine ulla varietate habent, sed amminum effertur poetarum omnes, & est in veteri inscriptione, VINEAM VORIS AVGVSTALES IDCIRCO DARI VOLO, QVAE EST AMINEA. Eius genera duo Catonemorat, Plinius quinque: quae cum in diversis Italici regionibus prouenerent, etiam dispari natura fuerunt, hinc Virgilius Aminea vina praedicat finissima, Galenus aspera, Florentinus dulcia. P O R M A. Vix est ut quis in concordiam redigat discrepantes doctorem vitorum sententias, vel codicum adeo veterum varietatem. Nobis, postquam legimus, quae ad Georg. 2, 97 dixeret Pierius & la Cerda, ad Plinium 14, 2 s. 4 n. 1 Harduicium, ad Serenum Sammon. p. 204 Ro. Kenchenius in inspectisque ipsis veterum locis, quae illi laularunt, ac praeterea Geoponicis Graecis, vsu venit ut diceremus, probe fecit illi, multo sum quam ante incertior. Hoc tamen apparet, non peccare, qui vel Ammiacum legat cum Pierio, Sunt etiam Ammineae vites, cui succenturatur Ausonius epist. 18 ad Vrsulum versus vlt. Solus qui Chium muket & Amminum: vel Sereni auctoritate Ammineae, Succus Ammineae vitis cum pane medetur. Si quis tamen aliterum modo verum esse contendat, malum Ammineae, quod & Virgilius quibusdam scripsisse videtur, Sunt & Ammineae vites &c. In Sereno non ita facili est mutatio. In Geoponicis nunc amminum video nunc amminum. Ex Galieno & notat quodam laudat Cerda. Apud Columellam fere Amineae scriptum inneni & reliqui Haec de scriptura, non multo certiora de etymo. Praeterea Serui, vel interpolatoris eius nugum illud maxime placeat, quod Hesychius adfert in Ammine ubi cum insisteret vno & seribi vocem, subiecit, & vix membra amminea Myrtu, quem locum Harduicium ad Plin. l. c. no.

- L. c. no. mai. s. confers cum Macrolii Sat. 2, 16 (320)*
 Vua Aminea, scilicet a regione. nam Amineae fuerunt, ubi nunc Falernum est. Salentum vult restitui pro Falerno, quod Peucetani fuerint in salentinis. *Isid. Conf. 10. Rhod. ad Scribo. comp. 64. p. 123. it. ad 257 p. 323.* Amineum minusculum & minusculum Ca. 6, 4, 7, 2. V. 1, 25. Amineae vites quales & quoti generum C. 3, 2, 7 fqq. P. F. 9, 4. Amineae vetustissimae quaeque vineae C. 3, 9, 9. vinum Amineum etiam leg. Veg. 2, 22, 8 pro vulgato Amineum.
- Amiuterninus cognomen P. Aufidii Pontiani V. 2, 9, 6.**
- Amiuterninis arvis C. 10, 422.**
- Amiuternia pro admin. scribunt omnes editi P. F. 24, 4. Mart. 9, 16.**
- Aminoniacis sal C. 6, 17, 7. eius usus in maltha P. 1, 41. Armoniacum ferre scribunt editi. Vegetii, sed ex Corbeisii restituiamus Ammon. ¶ Ammoniaca guttae Veg. 3, 68, 2 ita legi etiam vult Rhodius Lex. Scribo. ¶ Ammoniaci, ferulae liquor in Africa Cyrenaica frequentis, de quamulra Diof. 3, 98. Itaque sit forte legendum in pro Armoniaco Veg. 4, 14, 3. & reliquis locis, quae laudamus in Armeniacum.**
- Aminis altera V. 3, 5, 9. amine primo musti spumantis ego P. O. 14, 18 b. c. fluxura.**
- Amoenitate aliqua demerenda erit matrona C. 1, 4, 8.**
- Amor nunc ad coitus properat C. 10, 196 de vere.**
- Ampallium Veg. 4, 27, 4 no. o quid sit N. L. Sopmabam ampellum. Gracifac enim Vegetius. ¶ Amallium appellat Phrygiam Homerus V. 1, 2, 6. ¶ Amallia V. 3, 10, 1. C. 8, 13.**
- Amphitrite Dea C. 10, 201.**
- Amphyri nemus C. 10, 265.**
- Amplexum genus pass. P. inf. 48.**
- hoc Amplius Vid. Pappas ad Ca. 143.**
- Ampullacum corium C. 8, 2, 15.**
- Amputare mercurum C. 4, 15, 4. scabiem C. 6, 32, 3.**
- Anulmum f. amylum vti fiat Ca. 87. ad inuleem amulu Veg. 2, 7, 3. add. 4, 8. 4 ubi scribitur amilum.**
- Amurca quid esset? V. 1, 64. sinccra, salsa C. 12, 50, 5. insulsa C. 2, 9, 10. vt condatur V. 1, 61. vt feruatur & promatur V. 1, 64, 1. inimicissima oleo C. 12, 50, 4. itaque tollere eam caueat capulatoe Ca. 66, 2. eius vitilias plerisque incognita est V. 1, 55, 7. varii eius usus Ca. 91 ad 101 it. 103. V. 1, 51, 1. veteris amurcae usus C. 2, 15, 3. bubus salutaris est C. 6, 4, 4. Veg. 3, 2, 11. ad arcem C. 2, 20, 1. ad granaria V. 1, 57, 1. aduersus pulcees P. 1, 35, 8. spissae adhaerent mures P. 1, 35, 9. arboribus spargenda Ca. 36. P. F. 25, 23. oleis speciatim C. 11, 2, 29. Amurga passim scribitur per Gin MSS. Palatinus, teste Sylburgio, e Graeco αμύργα. Seru. ad Georg. 1, 94. Amurca per C scribitur & per G pronuntiatur, vt C. Galus, Cn. Gneius SCHOETT G.**
- Amurcaria dolia Ca. 10, 4.**
- ad Amursum non est numerus V. 2, 1, 25.**
- Amygdaleos ramos P. inf. 137.**
- Amigdali satio & cultura P. Ian. 15, 6. F. 25, 33. insitio P. inf. 149. amygdalo inferitur pirus P. F. 25, 6.**
- amygdalae arbores C. 9, 4, 3. quando inferantur C. 11, 2, 96. parum seraces vt medicandae C. 5, 10, 20. amygdalum, nucem C. 12, 55, 2. amygdala qualia ferenda & quomodo P. Ian. 15, 6 fqq. feracia vt fiant. C. Arb. 25, 1.**
- Amylum Vid. anul.**
- Anuthaonius Chiron C. 10, 348.**
- An. ars an sit, an quid aliud V. 1, 3. an vniuersa . an aliqua C. 1, 15, 3.**
- an pro ana distributio, Gr. ἀνά, saepe apud Vegetium, e.g. 3, 2, 6 ana est 3, 45, 6.**
- Anacollima (ἀνακόλλημα) emplastrum quod diuisa coniungit Veg. 4, 22, 1. Describitur aliquod anacollima 3, 18, 7. 4, 23, 1. oculo per paracentesin curato imponendum Veg. 1, 17, 4. ad sanguinem sistendum 3, 10, 3 & 4.**
- Anagallicum apud Vegetium quid sit disputat Morag. IV, 36. Adi 1, 33, 4. 2, 6, 10. 2, 9, 6. 3, 10, 3. 3, 49, 2. 3, 65, 1 ubi vid. not. cc. f. Symphytum. 3, 67, 4. 4, 8, 4. 4, 9, 2 & 3. 4, 22, 1. lundus ἀναγallis; βέραν Geop. 15, 1 p. 402. Diofcor. 2, 209.**
- Anapleroticum Veg. 2, 26, 2.**
- de Anatibus V. 3, 11. vt alantur C. 8, 15, 1. conspectu suo intestinorum dolores praescitum equini generis sanant C. 6, 7, 1. Veg. 3, 3, 6. anatum stabula V. 3, 5, 14.**
- Anceps ad fauonem spectet, de nuce ferenda C. 5, 10, 13 & Arb. 22, 2. anceps euentus C. 3, 6, 3.**
- Anchusa legendum pro aricusa, ancusa Veg. 3, 71, 4. Accipiter MS. Lipp. pro accipiter C. 8, 4, 6. 8, 8, 4. Ancoras tollere V. 3, 17, 1 b. c. desideret.**
- Andrachne humida C. 10, 376. Portulacum esse voluit, vid. Plin. 13, 22. SCHOETT G.**
- Andromeda C. 11, 2, 59.**
- Anellum pro aniso MS. Palat. P. F. 24, 14 Syll.**
- Aneith satio & cultus C. 11, 3, 42. P. F. 24, 5. papauer ei iungitur C. 10, 314.**
- Aneurysma. Ita scribendum pro**
- Aneurysma Veg. 2, 30, 1 tumor mollis a sanguine ex arteria vel vena profuso excitatus, dictus ab ἀνεύρω, dilatata, unde oribographia patet.**
- Angi pluribus radicibus inter se connexis C. 4, 2, 2. desiderii naturalibus C. 6, 27, 7. argentem exterminet herbas C. 10, 149.**
- Anguifer ἐλάφος C. 11, 2, 49.**
- Anguinet eucumeris humore medicata femina C. 2, 9, 10. radix medicina sumi C. 7, 10, 5. Cucumerem anguinem multi esse arbitrantur eucumerem filicetrem, qui erraticus vocatur, ex quo fit medicamentum, quod elaterium appellant. succo expresso ex femine, nec vllum ex medicamentis longiore aeno durat: annis ducentis seruatum autior est Theophrastus. BEROALD.**
- Anguina pellis Ca. 73.**
- Anguis corio inuoluitur trunco arboris, vt florem contineat P. Mar. 10, 4.**
- Angularis lapis Ca. 14, 1 est ad angulos rectos caesus. angularis ordines C. 5, 3, 2 extremi. venae, credo, nullas sunt, quae leguntur Veg. 2, 12, 2 etiam Sambucus tugarles.**
- Anguste putare vel deputare C. 4, 22, 3. 4, 16, 1. angustius aut laxius de re aliqua consistuere**

- stingere V. 2, 10, 10. angustissime praecisus C. 4, 24, 17.
 Angusto. angustatur foramen egestionis Veg. 3, 15, 6.
 Angustus. angusta putatio C. 4, 10, 1, 3, 21, 7.
 Anhelitum pelvis exhalant spiritus P. Aug. 9, 1. ex anhelitu inflationes Veg. 3, 39.
 Aniciana pira C. 5, 10, 18. Ca. 7, 3.
 Anima, *h. e. aer* V. 1, 4, 1.
 Anima auriga rectrixque membrorum C. 3, 10, 9. sui pro sale V. 2, 4, 10. animam efflare V. 1, 3, 69. animas extorquet naribus P. Aug. 9, 1. *h. e. suffocant.*
 Animaduvertuntur suae a facie V. 2, 4, 4.
 Animal si quod in mustum ceciderit C. 12, 31 si in oleum P. N. 20, 3. animalia generandi principium an habuerint? V. 2, 1, 3.
 Animatae quotidianis rigationibus arbores P. Mar. 10, 15.
 Animo. animare plantam quotidianis rigationibus P. Iul. 3, 2. animans machina C. 3, 10, 10. animantur oia C. 8, 5, 10. semina genitalibus locis iniecta C. 6, 36, 2. animari alimento contra vim caeli torrentis P. Mar. 1, 3.
 Animus. animi ingenium variat etiam in bobus C. 6, 1, 1. animi humen C. 1 pr. 23.
 Anisi fatio & cultura P. F. 24, 14. Mart. 9, 17. anisum Aegypt. C. 12, 49, 2. 12, 51, 2. *conf.* Misy.
 Annalis curfus solis V. 1, 27, 1. annale tempus ibid.
 Anniculus malleolus C. 4, 7, 3. surculus P. Mart. 10, 32. annicula aetas C. 7, 9, 2. mulla C. 6, 37, 11. P. Mart. 14, 4. planta P. O. 12, 1. vitis C. 4, 15, 1. anniculum defrutum C. 12, 20, 1. vinum V. 1, 65, 1. anniculi pulli V. 2, 7, 11. ramuli C. 5, 11, 3. anniculae nuces C. 17, 2.
 Annuerfarlii vicini V. 1, 16, 4. *videntur annua mercede conducti.*
 Annius Capra V. 2, 1, 10.
 Annona regionis C. 3, 15, 5. *latissime patet, & pro tota ratione accipitur, qua vitale aliquid aut secus videtur.* lactis C. 8, 17, 13. macelli annonam excandefacere, incendere V. 3, 2, 16. mulli annonam expedire C. 3, 21, 6. vini C. 3, 3, 10. annonae sterilitas C. 2, 10, 1.
 Annofa mater C. 6, 28.
 Annotini vagues custodiam C. 4, 22, 8. annotinae plantae pro hornorinae MS. Pel. C. Arb. 30, 1.
 Annoto, quid, & cui, & quando datum C. 12, 3, 4.
 Annumeralimus flia cuique C. 12, 3, 4. annumerantur agni duo pro vna oue V. 2, 2, 5. *alias, procedunt.*
 Annus quibus partibus conficit V. 1, 27, 1. prospiciens V. 1, 23, 3. anni tempora & foliis cognosci possunt V. 1, 46. anni quo tempore quaeque fieri oporteat V. 1, 28, 2. C. 11, 2. *Ira Palladii totum fere opus disposuit.* anni Romani principes mensis Ianuarii C. 11, 2, 3. in annum intell. futurum V. 2, 2, 12.
 Ansatum vas C. 9, 15, 5.
 Anfer. de his V. 3, 10. C. 8, 13. P. 1, 30. Capitolii curodes C. 8, 13, 2. vt alantur C. 8, 14. vti faciantur Ca. 89.
 Anferculus exensilis C. 8, 14, 7.
 Ante annum C. Arb. 4, 3 it. 16, 2. *pro anno ante.* ante diem IX Calend. Noui. C. 2, 8, 2. ante quadragesimum vindemiae dieni C. 12, 18, 4. ante quam extrahatur praerumpitur C. 1, 13, 2.
 Antelucana lucubratio C. 11, 2, 12. antelucanis temporibus V. 1, 14, 2. C. 11, 2, 55.
 Antepagmenta Ca. 14, 2 & 4 Cl. Faciolar, cuius plura sunt in his scriptores merita, explicatorem dedimus ad Fabrum. Neque contemnenda Cl. Schoetgenii coniectura, qui pessulorum vel repugulorum genus autumat. Certe ad ipsam parietis firmitatem referri videntur L. 4, & etymologia conuenit planissime.
 Antes sitientes andrachne protegit C. 10, 37, 6. Ordines primos cuiusque rei ex etymo significare videtur. Sed etiam de his est erudita Cl. Faciolaris disputatio in Fabri thesaurum a nobis relata.
neq. Avemardus liber Democriti C. 1, 3, 64. vid. no. Beroaldi in Suppl.
 Antiqua vitis P. N. 3. antiquae apes & veteres C. 9, 11, 3. antiqua canneta P. F. 23, 2. rosaria C. 11, 2, 19. P. F. 21, 1. *¶ antiquus & Atticus confunduntur in MSS. vid. Atticus. ¶ antiquissimae fides pastoris C. 8, 4, 6 pars C. 3, 21, 11. antiquissimum sit considerare C. 3, 6, 3. ei esse debet conservare C. 4, 20, 1. est explorari parentem C. 6, 36, 1. sic 2, 9, 9. 4, 29, 10. 8, 7, 5.*
 Antistites artium *h. e. magistri* C. 11, 1, 10. singulis dare, qui obseruari & praecipiant C. 3, 21, 6. *Plures auctoritates dabit Barth. 24, 6 p. 1554.*
 Antistio. antistat braccia oleribus omnibus Ca. 156, 1. *Lucretium & Ansonium ita locutos ostendit Barth. 34, 6 p. 1554.*
 Apelles C. 1. pr. 31.
 Apennini boues C. 6, 1, 2.
 Aper. de apris V. 3, 13. apris fere V. 2, 1, 5.
 Aperire agros P. Mai. 3, 1. arbores foetum C. 10, 40, 1. *μῆδον ἐκ Ἀδραονε* V. 2, 9, 9.
 Apertio floris P. 1, 5, 4.
 Aperturam si fecerit Veg. 2, 48, 3.
 Apertus locus Ca. 35, 1. Ca. 46. P. 1, 5, 5. *est soli expostus.*
 Apes P. Apis.
 Aphronitrum P. Afron.
 Aphroscorodon, allium Punicum, vlpicum C. 11, 3, 20.
 Apiacos, *brassicae species* Ca. 157, 2. *Vid. no.*
 Apiaria vitis C. 3, 2, 17 sq. vna C. 12, 39, 3. Apianum vinum C. 12, 45, 6.
 Apiarium, apium grex, examen C. 9, 3, 4.
 Apiaria, *μυλισσῶνες*, apium cubilia C. 8, 1, 4. 9, 5, 2. 9, 7, 1 & 4. 9, 12, 4.
 Apisatrum, *μῆλινος, μελισσῶδες, μυλισσῶδες* V. 3, 16, 10. C. 9, 8, 13.
 Apicae oues V. 2, 2, 3.
 Apicae vuae Ca. 24, t. V. 1, 58.
 Apicum vinum Ca. 6, 5. 7, 2. 24, 2. V. 1, 25.
 Apilae oues an pro apicis V. 2, 2, 3. *Vid. no.*
 Apis grandior C. 9, 3, 2. euadit C. 9, 12, 1. De apibus V. 2, 16. C. 9, 2 sq. *ad finem libri.* P. 1, 37-39. quomodo & inuenio progenerentur C. 9, 14, 6. (B) V. 3, 16.

- V. 3, 16, 4. mellifica loca vt indicent P. Apr. 8, 1. aduersus hiemem vt muniendae P. Noui. 8, 1. siluestres vt inuelligent & capiantur C. 9, 8, 7. earum seditio vel fuga vt noceat & compesci possit P. Iun. 7, 5 & 9. apum reges qua forma C. 9, 10, 1. it. 9, 11, 4. P. Iun. 7, 6 & 9. Apum morbi & remedia C. 9, 13. P. Mar. 15. Genitius pluralis indifferenter apum habet & apium. v. e. de originibus apum C. 9, 2. caeterarum apum C. 9, 14, 4. apium causa V. 3, 16, 1. natura C. 9, 9, 1 & c.
- Apium. eius statio & cultura C. 11, 3, 33. P. Apr. 3, 1. genera tria P. Apr. 3, 2. apio falcem cingere C. 10, 374. apios maiores & crispas vt facias P. Apr. 3, 2. sic apium viridem Veg. 2, 11, 1. appium *saepae pro apio* Veg. c. 5, 1, 56, 22.
- ¹ *Ἀπικατῆστις* C. 3, 6, 4.
- ² *Ἀπικατῆστις*, f. polius *ἀπικατῆστις* lunae C. 2, 10, 10.
- Apocimatis libra Veg. 2, 54, 4. eadem est apoxima 3, 28, 4. 4, 14, 1. Sed verum est
- Apoxyonia. Diof. 1, 98 ubi de Zopissa, dicit *καυτοὶ οὐκ ἴσιν ἀποξονία, ὅπου διαχυτοὶν (dissipandi vim habentem) δια τὸ ἐν τῷ θαλάσσει πελάγει*. Dixerat *εὐαχτοὶν ἡρίων*. Itaque forte non *malum* Apoxyonia. Quoties XI Graecorum & X Latinum confusa sint, constat. Caeterum Apocimam vel vicinque legere verum sit, vitroque genere ponit Vegetius, ut malagma.
- ³ *Ἀπορῶνιος* V. 2 pr. 2.
- Apororeis vid. Epaphra.
- Apollonium bitumen vid. b. v.
- Apopanax *saepae libri* Vegetii pro opopan. c. 5, 3, 68, 3 no. 9.
- Apostema Veg. 3, 4, 7.
- Apostolicum medicamentum Veg. 2, 26, 2 *Sambucus in marg. forte pro catastolicum*.
- Apothecae villatae C. 1, 6, 9 & 20.
- Apoxima f. Apocima.
- Apparent Vergiliae totae, taurus totus C. 11, 2, 39. opus non apparet domino Ca. 2, 2.
- Apparitor Appii V. 3, 7, 1.
- Appellatione blanda mulcere P. Mar. 12, 2. non Appellando optima nomina sunt mala C. 1, 7, 2. Significanter & proprie locutus est. Nam appellare dicitur creditor debitem, cum ab eo recipit quod debet. Quintil. Pauper eras & a creditoribus appellabaris. Item non debui tibi pecuniam, nunquam me appellasti. M. Tull. in oratione pro Quintio: Eum tunc impudentem appellare nolebas. Ne multis agam, sic loquuntur qui pure, munditer Latine loquuntur. BERO.
- Appellere oues ad bibendum V. 2, 2, 11.
- Appendicula propetio vid. no. ad P. Mar. 10, 7.
- Appendix adiectur V. 3, 9, 2. appendices fundi V. 3, 16, 1.
- Appetit stercoreari origanum P. S. 13, 2.
- Appiosus equus describitur Veg. 2, 2, 20, 2, 9, 6. Cum opiosus etiam sit in libris antiquis, & somnolentum sit hoc genus, ab epio forte ita vocari dinoscitur. Excellentissimus Medicus Platerius, quem aliquoties honoris & officii causa nominamus.
- Appius, collocitor, pauper & parcus in adolescentia V. 3, 16, 1.
- Appius Claudius augur V. 3, 2, 2.
- Applicatus ad eam ramus C. 3, 6, 12. applicato admi-niculo C. 4, 6, 3. applicata trunco C. 5, 6, 24. applicitus trunco palus C. 4, 22, 2.
- Applico. si applicueris vitem C. 5, 6, 18. applicator huic officio C. 3, 10, 6. applicandae propagines palis C. 4, 17, 2.
- Appositus ad vitem locus V. 1, 7, 5. ad foenum V. 1, 23, 1. equus ad medendum V. 2, 7, 5. appositillimae sunt ad parandum gallinae V. 3, 9, 9.
- Apprehendit libido Ca. 156, 4. apprehendit morbus animal Veg. 3, 2, 20.
- Approbaui h. e. experimentis didici P. Ian. 13, 8 conf. f. 4. it. Veg. 3, 2, 5.
- ad Apricationem exire C. 8, 8, 4.
- Apricitas apri C. 7, 4, 5. 8, 15, 4.
- Apricus, apricionibus locis C. 11, 3, 24. apricissimo die C. 9, 14, 13.
- Aprilis mensis descriptio & opera C. 11, 2, 34. P. Mar. 15, 4.
- in Apulia loca calidiora V. 1, 6, 3. inde acclimatatum in Samnium abiguntur greges V. 2, 1, 16. hic hibernant oues V. 2, 2, 9. granaria hic subtilia V. 1, 57, 3. pecuariae ouariae V. 2 pr. 6. Apuliae segetes V. 1, 29, 2. maritima C. 11, 3, 15.
- Apulus ager C. 3, 8, 4. Apuli pecuarii V. 3, 17, 9. Apuliae oues C. 7, 2, 3.
- Aptati publicis sacrificiis fastus C. 9, 14, 12.
- Aptum melius lugum C. 2, 2, 22.
- Aput te h. e. domi tuae V. 3, 2, 7.
- Apyrenus vel Apyrinus fructus mali Punici C. 5, 10, 15. Hardus ad Plin. 13, 19, 34. vitramque scribendi rationem probat, quia *νῦν* & *νῦν* nucleus, acinus, Graece dicitur. Sen. ep. 85. Apyrina dicuntur, non quibus nulla inest duritia granorum, sed quibus minor. Apyrenum Punicum C. Arb. 25, 1. Laudat Beroaldus epigramma Martialis, Non tibi de Lybicus tuberes & apyrina ramis, De Nomentanis sed danus arboribus.
- de Aqua villae C. 1, 5, 1. vestigari vt possit P. Aug. 8, 1. noua vt probetur P. Aug. 10, 1. P. 1, 4, 1. limosa vt corrigatur P. Aug. 9, 3. duci quot modis soleat P. Aug. 11, 1. de agro pro huiusmodi depellenda Ca. 155. Caelsis f. pinnulis C. 12, 6, 1. 9, 20, 8. ad bibendum omnibus antefertur P. 1, 17, 4. Aqnae calidae potus in nausica C. 7, 10, 5. aqua cadens C. 6, 5, 2. marina vt concinetur Ca. 106. C. 11, 2, 64. multa vt fiat C. 12, 11, 1. falsa quomodo vinis adhibetur C. 12, 21, 4. 12, 25, 1.
- Aqualiculus, venter equi Veg. 1, 40, 1.
- Aquarius. aquarii sulci C. 2, 8, 3. 11, 2, 82. P. Sept. 3, 1. aquaria vota Ca. 11, 3. aquarium Ca. 1, 3.
- Aquatice aues P. 1, 31.
- Aquatilis silua C. 7, 9, 7. aquatile genus V. 3, 3, 4.
- Aquatilia, ium, morbus iumentorum Veg. 1, 23, 6. 2, 49, 1 suntne eae quae vocantur hydatides? in lemmate ozacnae vocantur.
- Aquarionibus inuandae salices P. Febr. 17, 8 coll. 19, 3. aquationes mutare C. 7, 5, 2.
- Aquatus humor P. Mar. 1, 1. h. e. aquosus, dilutus.
- aquata nimis multa MS. P. Ian. 15, 7. aquati fructus

Aus P. 1, 6, 9. multa dabit lo. Rhodius Lexico Scrabo.

Aquifolii vetētes Ca. 31, 1 legebantur ante Vitis. Aquifolia ilex Plinii, si Salmagis fides ad Soli. c. 23. p. 190. a. D. est Theophrasti *ἄκνις ἀκνιδία*: esseque aquifolia quasi acutifolia ab acutendo. Sed in neutro aquifolium Plinio est *ἄκνιδος* Theophrasti, in quo quidem errare illum dicit. Itaque p. 582. b. D. apud Caesarem etiam pro acrifolium vel acrifolium legendum putat acutifol. idque vitium p. 675. b. V. ita ait antiquum esse, *ἄκνις* inde etiam Italorum agrifolio nomen habeat, quae Gallice *houx* vocetur, voce cognata illici, Ital. elce. Ceterum potest fieri, ut *ἄκνιδος* cogitarent, qui acrifolium primi fecere.

Aquila occidit C. 11, 2, 53. eius ortus C. 2, 10, 17. 11, 2, 45 & 53.

Aquiloniis pifcis C. 11, 2, 24 & 63.

Aquor. aquantur apes frequentes P. Apr. 8, 1.

Aquosus & vliginosus locus quid dissent V. 1, 6, 6.

Ar pro adin composui Mauri. ad Cato. 135, 7. vid. Arueho.

Ara pro hara MS. Lugd. P. F. 26, 4.

Arabia pretiosis odoribus illustris C. 3, 8, 4.

Arabis morbus Veg. 3, 23, 1 N. L.

Araneus mus, *μυρμύς* C. 6, 17, 1. araneum si comederit in pabulo iumentum Veg. 3, 80.

Arattonis iteratio C. 11, 2, 64.

Arator qualis esse debeat C. 1, 9, 3.

Aratra simplicia & aurita P. 1, 43, 1. minora C. 2, 2, 24. aratris minimis proficiunt C. 2, 11, 10.

Arbitratu boni viri Ca. 144, 1. 145, 3. 148, 1. 149, 2.

Arbitrium habebit, h. e. pro arbitrio poterit P. Ian. 15, 2.

Arbor citri P. Apr. 5, 1. piri P. F. 25, 4. pruni P. N. 7, 13. arbores alni V. 1, 7, 7. cydonii P. F. 25, 21. fici P. Mar. 10, 28. C. 5, 11, 14. ficorum C. 11, 2, 59. ficulnae C. 11, 2, 56 it. 5, 11, 14. Arbores quam terram ameni C. 5, 10, 2. feri ut debeant C. 5, 10, 5. C. Arb. 19, 3. carui cultus rei rusticae pars non minima C. 3, 1, 1. cultura perpetua quae C. 5, 6, 17. species variae C. 3, 1, 2. plantae circumfodiendae &c. P. N. 2. arbores et pomis sponte progenitae P. Ian. 15, 1. maiores quomodo transferantur P. N. 16. fructum non ferentes vt curandae C. 5, 9, 6. P. F. 25, 4 vid. elauis, cuius &c. feraces vi meliores fiant Ca. 93. frugiferae trium generum C. 3, 1, 2. maritiae C. 11, 2, 32. vitiferae P. F. 10 & 13, 2. quando caedendae 11, 2, 12.

Arborariae falces Ca. 10, 3, 11, 4.

Arborator bonus C. 11, 1, 12.

Arborei foetus C. 10, 401.

Arboreidem ramus dicitur, qui alitur ut arborefcant, h. e. ut arbor fiat, & arbores magnitudine adolefcant. Haec BEROALDVS. laudato Columella 5, 4 ubi nihil tale reperio: neque alias ubi fit ea vox, vel eius similis, committitur.

Arbustulae ficorum C. 11, 2, 79. 5, 11, 13. transferendae vt sint C. 5, 10, 7.

Arbustum Ca. 1, 7, 7, 1. veteres rei rusticae scripto-

rit ita peculiariter appellant arbores vitibus maritatis: vnde & *arbutum* vinum dictum, quod in arbusto progignitur. Plinianum verbum est *arbutaria* agros, quod significat arbustum in agris facere, & arbores idoneas vitibus maritare, quo teste indicatur nobilia vina in arbustis gigni, & laudatiora in summis, vberiora in imis. Vites enim maxime gaudent arboribus, quia naturaliter in sublimae procedunt. Sicut territorium nostrum pene totum arbustis confitum mira pulchritudine, nec minori vuarum largitate spectatur. Hinc *arbutina vitis*, quae scilicet in arbusto ponitur, arborie copulatur. BEROALDVS. eius declaratio confirmatur C. 5, 6, 37. 5, 7, 1. vt constituendum arbustum C. Arb. 1, 3. P. F. 10, 1. disponi vi debeat & coli C. Arb. 16, 2. C. 5, 6, 1. arbusti Gallici ratio C. 5, 7, 1. Arbustum quomodo vetus potest transferri, ab Aegialo didicit Seneca ep. 88.

Arbutium aut silvestris locus C. 3, 13, 6. arbutium posito C. 4, 1, 6. arbutium Aminei vrna C. 12, 41, 2. arbutinae vites quae C. Arb. 4, 1. vt ferantur C. 4, 1, 8. vt colendae C. Arb. 16, 4. P. F. 10, 1. vt putandae P. F. 13, 1.

Arbutum inter primos cibos mortalium V. 2, 1, 4. Arbutus arbor C. 7, 9, 6. arbuti baccae C. 8, 10, 4.

Arbutus arbor, graece *ἀρβυτος*, cuius folia hodiis *grana* esse docet Virgilius Ecl. 3, 82. Dulce fatissimum, depulsi arbutus hodie. Fructus eius dicitur arbutum, neutro genere, quomodo etiam foeminino semel videtur Horatius, alia vnedo, non plus quam vinum potum comedere, potest, Graecis *μυρμύς*. Haec ita distincte proponere volumus, quia confuse admodum tractat Plinius H. N. 15, 24. quo nomine & a Dalechampio, & Salmagio ad Solinum. c. 46 p. 674 item de homonymis hyles iatricae c. 5 refellitur. Confer etiam L. B. Portam Villae 3, 14. SCHOETTG.

Arca vestiaria Ca. 11, 2. arcam domini exhaurit ea res C. 3, 3, 5. complet columbae pretiis pullo- rum C. 8, 8, 9.

Arcades solum mutarunt C. 1, 3, 6.

Arcadici asini nobiles V. 2, 1, 14.

Arcanius C. 3, 2, 22.

Areclaca maior, vitis C. 3, 2, 27. 3, 7, 1.

Areellae vites C. 3, 21, 3 sed Areclacae etiam hic malit Pontedera.

Arceffere boues ex longinquo C. 6, 2, 13. arceffita humus C. 2, 15, 5. Haec androtate etiam alias contra libros scripsi arceff. pro arceff. e g. C. 3, 15, 5.

Archeitypon inuentoris V. 3, 5, 8.

Architectus piscinam facit V. 3, 17, 9. architecti professio C. 5, 1, 3.

Archata densius quae protulerit cerasus, putanda P. O. 12, 6.

Arctō. arctare flores canisfris C. 10, 277. foramin- taleam P. O. 8, 3. transuersos fustes C. 12, 43, 2. transuersis furculis C. 12, 45, 2 de spissamen- to. Vid. Artio.

Arcturus oriitur C. 9, 14, 10. Arcturi sub sidere C. 17, 413. Arcturus exoriente C. 2, 10, 21.

(B) 2

Arctus

- Arctus, ad arctum Veg. 2, 26, 1. arctior spes C. 1, 5, 2.
- Arctato pecori remedium C. 7, 5, 18 h.c. *labe-ranti icterico morbo*. Arquatium morbum *veseres dixerit, qui alio nomine regius vocatur, eo quod arquetus coelestis ei concolor sit de virore*. Gracii *labe-ris vocant, & vulgo ictericam*. Ictericj *homi-nes sunt aureoli coloris, & lutei, unde & au-rigineus appellantur*. Cornelius Celsus: Aequo no-tus est inorbus quem interdum arquatium, in-terdum regium nominant, quem Hippocra. ait, si post VII. diem febricitante zgro superuenit tu-tum esse mollioris tantummodo praecordij sub-stantibus. Diocles ex toto, si post febrim oritur, etiam prodesse: si post hunc febris, occi-dere. Color autem eum morbum detegit ina-xime oculorum, in quibus quod album esse de-bet, fit luteum. *Cur autem regius morbus dica-tur, docet Quintus Serenus scribens*: Regius a ve-ro lignatus nomine morbus. Molliter hic quo-niam celsa curatur in aula. *Consimiliter Celsus* *radix* videndum esse in hoc morbo frigidis na-tatouibus, lecto etiam & conclavi cultiore, clauso loco, Indis, lascivia: per quae mens ex-hilaretur, ob quae regius, *inquit*, morbus di-citus videtur. *Pimius memorat icteron aem ve-cari a colore*: quae si spectetur, sanari id ma-lum, & aem inori. *Est & gemma nomine ic-te-rias lucido coloris similis, ideoque existimata salu-bri contra regis morbo*. B E R O A L D.
- Arceae saginae C. 12, 45, 5.
- Arcus dimensio C. 5, 2, 9. arcus propaginis C. 4, 29, 17. arcu sidereo fulget C. 10, 192.
- Arciae in publico scriptum V. 2, 11, 10.
- Arcatinus ager C. 3, 9, 2.
- Ardcat cura V. 3, 17, 9. arduerunt arbores attacheae, Infer. Fr. arual. p. 127.
- Ardor Sirius C. 10, 2, 9 ardore primo seruebit mustum P. O. 9.
- Arditas montium V. 2, 10, 3.
- Ardius clius V. 1, 18, 4.
- Arcae omnis inodus vt comprehendi possit C. 5, 1, 4 h. c. *superficie, vt loquuntur Geometrae*. arca villae C. 1, 6, 23. arca granis terendis Ca. 91 & 129. V. 1, 51. C. 2, 20. P. 1, 36, 1. Iun. 1. conferrada deinde rapis C. 11, 3, 62. arcae hortorum C. 11, 3, 13. P. 1, 34, 7.
- Arelata vitis C. 3, 7, 1 retins legitur Arelata. *Pla-ne fallitur Ge. Alexandrinus, qui de Arelate urbe hic somnians*.
- Arenae genera P. 1, 10, 1.
- Arenariae, f. sodinae V. 1, 2, 23.
- Arenato calce Ca. 18, 7.
- Arenosus pulvis vul. Geln. ad P. 1, 5, 1.
- Areno. aentes culmi C. 2, 21, 1.
- Areolae horti C. 10, 362. in areolas differere semi-na C. 11, 2, 30.
- Arepennis C. 5, 1, 6.
- Arfacere pro aref. Ca. 69, 1. 125. 157, 12.
- Argallicum *viriosum puro pro anagall.* Veg. 3, 67, 5.
- Argeritis lapis Veg. 1, 20, 2. 4, 12. 3 leg. argyricis.
- Argilla, creta figuraris C. 3, 11, 9. P. 1, 34, 3.
- Argillofa terra commodior, quam argilla sola P. Ian. 13, 4.
- Argiis vitis C. 3, 21 & 27. *De hac ait poeta*. Ar-gutiusque minor, cui non certauerit villa Aut tantum fluere, aut totidem durare per annos. *Videtur Argiis nuncupari a candore, argos enim albus dicitur*. B E R O A L D.
- Argii semen an Agrii Veg. 3, 59, 2. *puro prins.*
- Argo nauis, sidus C. 11, 2, 24 & 66.
- Argonautae V. 2, 1, 6.
- Argos *irreus* V. 2, 1, 9. *πελώριον* V. 1, 2, 6.
- Argutia samulorum P. 10, 139.
- Arguto gramine fontes C. 10, 284. arguti bones P. Mar. 11, 3. Sapores P. F. 25, 4. & Mar. 10, 26.
- argutae valles, *αἰτά* C. 9, 5, 6. arguta corpora P. Mar. 13, 8.
- Argyrites lapis Veg. 1, 20, 2. 4, 12, 3.
- Aricia porri mater C. 10, 139.
- Aricusa vid. anchusa.
- Ariditas simi h. c. *simus aridus* P. F. 4. rosarium reciditur i e *fermenta arida* P. F. 21, 2.
- Aridus morbus f. malleus Veg. 1, 4 & 11. vid. sicus.
- Aries aureus V. 2, 1, 6. petulcus & pugnas vt mi-tigetur C. 7, 3, 6. arities qui probentur? C. 7, 3, 1. add. V. 2, 1, 24. 2, 13. qui cuius coloris agnos ge-nerent C. 7, 2, 6. P. Iul. 4, 2. quales & quando adinittendi P. Iul. 4, 2. siluestres ac feri C. 7, 2, 4. tenuioris velleris C. 7, 2, 5. arictum admissu-ra prima P. Apr. 7.
- Arietinum eicer C. 2, 10, 20 an arctillum? *Hoc certe inuenit N. Heinssius in Cod. Paris. vt re-feratur epistola ad Muncherum Syll. Burm. T. 5 p. 381. Ald. Burman. ad Petro. C. 35 p. 145. arie-tina cornua circa sic radices obruta* P. Mar. 10, 25.
- cis Ariuinum V. 1, 2, 7.
- Arista, quae vt acuis tenuis longa eminet & gluma V. 1, 48, 2.
- Aristologia apud Vegetium semper fere scribitur pro Aristolochia e.g. 1, 7, 12. rotunda 3, 23, 4.
- Aritudine perire V. 1, 12, 3.
- Armamentis instructa nauigia C. 4, 3, 1.
- Armarium promptuarium Ca. 11, 3. Armarium non est cella promptuarium, vt Turnebus putat, sed li-gneum repositorium, in quo obsignata reconduntur & adseruantur necessaria ad usum familiae, vt cibaria, indulsia, nummi. Cic. pro Coelo, Tunc aurum ex armario promere ausa es? *Plaut. Cap-tiu.* Cellas resecret omnes intus, reclusisque ar-marium. *Idem Epid.* Quin ex occulto arque obsignato armario Excuto argenti tantum. P O M A.
- Armatus cornibus aries C. 7, 3, 6.
- Armenia reponendum pro armonia Veg. 4, 88, 11 intelligimus vero terram.
- Armeniacus sal scribi videtur Veg. 3, 4, 39 & 40 pro Armonico vel potius Ammon. *Sed esse sa-men Armenicum etiam salem, docet Salmas. ad Seli. p. 811, b.* C. Armeniacae arbores C. 11, 2, 96. *Harum sunt Armenia poma vel Armenia-ca, quibus stipantur calathi C. 10, 405. Haece eadem*

- eadem esse* praecogua, vulgo Abricots, *abricofen*, *ferre comenit*.
 Armeniacum pigmentum ad malagnas Veg. 4. 14, 3 no. q. 4, 15. 4. 20 & 21. it. 22. 23. *Multa de hoc Salerniensi l. c. Idem est*
 Armenum pigmentum in luxu villarum commemoratum V. 3, 2, 4. *Iner pretiosos colores etiam ponit Vienn.* 75.
 Armeniorum mos in equis tendendis Veg. 1, 56, 35.
 Armentarius V. 2, 5, 18 *intr. pastor*.
 Armenticius pecus V. 2, 5, 16. armenticii greges V. 2, 10, 3.
 Armentum equinum C. 1. pr. 26. 6, 22, 2. 6, 27, 3. armenta boum P. Mar. 11, 8. alinorum C. 7, 1, 2. armenta alibi alia statuta C. 3, 8, 3. qualia emenda V. 2, 5, 7.
 Arnillae cuparium Ca. 21, 4.
 Armoneacea v. armoracea.
 Armoniacus sal plerumque scribitur apud Vegetium pro Ammoniaco.
 Armoniacum etiam possum forte pro Armeniaco.
 Armoracea, raphanus agrestis C. 9, 4, 5. P. O. 11, 4 *it. Mart.* 9, 5. eius succus remediū est contra iclus serpentium C. 6, 17, 8. Veg. 3, 4, 41 *vbi scribunt* armoneacea. Armoraciorum cyma vi condatiur C. 12, 9, 3. *Feminis genere armoracea est Plin.* 19, 5. & 20, 4. *Neutra genere in glossariis, Armoracea iuxta videt, e vero pro i habet Palladii MS codex S Y L B.*
 Armos li conuelli bos C. 6, 16, 1.
 Aro. arare quando & quomodo conueniat C. 2, 4. P. Ian. 3, 2.
 in Arpino arundo pro ingis vinearum V. 1, 8, 2.
 Arpiofus equus Veg. 1, 25, 2. an appiofus?
 Arreptus Veg. 3, 52, 1 *Indolens*.
 Astura vel allura V. 3, 9, 1.
 Artes in Graecia quando reptae V. 3, 1, 4. Tisaeae & Dardaniae C. 10, 358. artium magister vltus C. 4, 11, 2.
 ad Arteriam exasperatam Veg. 3, 68, 1. arterias & fauces curat mel P. Ian. 15, 19.
 Articularis morbus eorum Veg. 1, 6, 1. 1, 13, 1. boum Veg. 3, 2, 17.
 Articularis tuorbus Ca. 157, 7.
 in Articulum ite feges C. 2, 12, 9. articulos omnes experiri Ca. 157, 8.
 Artio. artito furculum Ca. 40, 3. it. 41 *ter. artiueros* Ca. 40, 3. *Est autem artire interprete Turnebo* 11, 13 *demittere, adigere, inferere, immittere*.
 Artus focundus complat C. 10, 212.
 Aruehani ligna Ca. 138, 1. *h. e. aduehant*. arueclum Ca. 135, 7.
 Arundinei canales C. 9, 13, 7. cuneoli C. 4, 29, 10. Arundineti satio & cultura Ca. 6, 3. V. 1, 24, 4. C. 4, 32, 1. ingerum C. 4, 30, 3.
 Arundo, iugi genus in vineis V. 128, 1. degener C. 7, 9, 7. caltratur, caeditur &c. C. 4, 32, 4. arundinis satio Ca. 47. C. 4, 52. C. Arb. 20, 1. oculi Ca. 6, 3. arundine secantur quaedam C. 12, 7, 4. 12, 14. 12, 47, 3. *vid. Cannu*.
 Arundulatio in ficis V. 1, 8, 3.
 Aruspices notati Ca. 5, 4. C. 1, 8, 6. C. 11, 1, 22. V. 1, 40, 5.
 Aruum quod aratum, necdum satum est V. 1, 29, 1. As generatim vnum notat C. 5, 3, 2 *it. 3* & 5. as iugeri C. 5, 1, 13. in assem C. 204, 3, 7. 3, 3, 8 & 9. totum solum h. e. assem Veg. 2, 36, 1. & mox conimiffura calcis & alis.
 Asaron Ponticium Veg. 4, 13, 3. *aiunt esse* nardium rusticum G. cabaret, *Haeleuurtz*.
 Ascalonii generis epae C. 11, 3, 57. 12, 10, 1.
 Ascella pro assilla vel asserculo Veg. 2, 41, 3. *in marg. Sambi*.
 Ascia dolare P. 1, 14. asciae rastri similis P. 1, 43, 3. *vid. Phil. a Turre monum. vet. Antip* p. 22.
 Ascerum carmen Virgili C. 10, 436.
 Asellus l. vulgaris asinus C. 7, 1. aselli dosiarii V. 2, 6, 5. asellus pro strabe, cui aliquid imponitur, *vid. an P.* 1, 18, 2.
 in Asia Myslaque terra densa C. pr. 24.
 Asinae oues P. Nou. 13, 5.
 Asiarica mala pigro soetu C. 10, 412.
 Asinae caluaria in hortis P. 1, 35, 16.
 Asinariis, agaso Ca. 10, 1, 11, 1. V. 1, 18, 1. asinariiae molae Ca. 11, 1 & 4.
 Asinus XL millibus emus V. 3, 2, 7. asini caput nudum cute in limie rursi figurat C. 10, 344. de asinis quae tenenda V. 2, 6, 2. asini vulgares C. 7, 1, 1. Arcadie & Reatini V. 2, 1, 14. eorumque preia V. 2, 6, 1. 2, 8, 3. admiffarii quales esse debeant P. Mar. 14, 1. mulino generi feminaudo quales destinandi C. 6, 37, 5. ab equibus vi admittantur C. 6, 37, 8. plostrarii & molarii Ca. 11, 1. *ad planstra adhibitis, docet etiam* C. 7, 1, 2. *add. Scheffer de re vehic.* 1, 8. feri V. 2, 1, 5. ornati elitelarii Ca. 10, 1.
 Asium Veg. 1, 19, 4. *quid sit N. L. Platerus coniciebat, esse epicheton origani, & legendum asinum: laudabatque de origano prasino f. onite Harduinum ad Plin.* 20, 17. *Bodaeum a Stapel ad Theophr.* 6, 2 p. 564. *Salmasius ad Soli p. 902. sed nec opus esse videtur dispositione, cum allium, quod alium scribitur plerumque, habeat Sambucus marg. & ipse Veg. loca parallelu* 3, 2, 30.
 Asparagi sunt e corruda Ca. 6, 3. *nimir.* asparagi corruda simillima filo C. 10, 375. spinosa herba C. 10, 246. asparagi satio & cultus Ca. 161. C. 11, 3, 45. P. F. 23, 1. *Mart.* 9, 10.
 ad Aspectrum folis versare lateres P. Mai. 12.
 Asperbos manficio coniungitur P. Mar. 12, 4. aspro velamine P. inf. 67.
 Asperati parietes P. 1, 11, 2.
 Aspergito sale minuto C. 12, 52, 2. aspergitur pini semen h. e. spargitur P. Mar. 10, 37. N. 1, 3 & 7, 10.
 Aspergo ne noceat Ca. 128.
 Aspero-asperare medicabiliter limum dysentericae passionis P. F. 31, 2. asperantur gradibus C. 8, 36, 6. ac niacescunt apes propter laborem V. 3, 16, 20. caloribus apes P. Iun. 7, 2.
Ἀσπράκτον trifolii species C. 6, 17, 2. *Plin.* 21, 9. *Minyanthos vocant Graeci, alii asphaktum maiore folio, quo vinum coronari.*
 (B) 3

Aphodilius f. aphodelus herba apibus grata P. 1, 37, 2. aphodeli seapus C. 5, 4, 4. v. aphodillus.
 Aspicit meridie tabulatum C. 8, 8, 2. aspicere ad aliquid V. 1, 2, 26.
 Aspro velamine. c. aspero P. inf. 67.
 Asciacia daps Ca. 132, 2.
 Ascellare *vid.* Adsell.
 Asseniari, *defecta vel historia* V. 2, 3, 10. si assenserit humor h. e. si non renuerit, si adsit nimis. P. N. 7, 19.
 in Asserculo alligato scopas Ca. 152. h. e. baculo f. verriculo, qualibus sciam apud nos alligantur sarmata. assercula quinque Ca. 12. asserculis modicis C. 8, 3, 6 in quibus locis & ipsi, ut simplex asser non latum illud ligni segmentum notat, ein Bret, sed angustum, qualibus utimur ad suspendendas regulas, ad clastora &c. cine Latte. Verum hoc in Fabro olim observatum est.
 Assero, vites Ca. 32, 2. asserit, non posse generari, h. e. confirmat, adferat, P. t. 19, 3. Veg. 1, 17, 4 & 3, 26, 1.
 Assenerare non expertus non audeo C. 9, 13, 3. pro polliceri C. 5, 1, 1.
 Assecans succus C. 1, 6, 22. assecans in cratibus caules C. 12, 9, 1.
 Assecescere in eratibus C. 12, 9, 1.
 Assecant venti nebulam C. 4, 19, 2. assecare in sole C. 2, 9, 18, 12, 15, 5, 12, 16, 3, 12, 33, 1. assecatur psongia humor C. 12, 30, 14. assecari 12, 49, 2.
 Assidunt in ornithone volucres V. 3, 5, 3.
 Assiduis perfricibus P. 1, 29, 3. assiduiores facere passiores V. 2, 10, 6.
 Assignatum suo loco C. 12, 2, 6.
 Assilius admittarius C. 6, 37, 9.
 Assis vel Axis pro eo, quem vulgo, sed falso asserem dicunt. Asses quernae cum essent non conveniunt P. 1, 9, 2. roboreas C. 6, 30, 2. Veg. 3, 4, 44. Ex assibus dentatis tribulibus V. 1, 52, 1. *vid.* Scheff. de re vrbis. 2, 7 p. 127 sq. assis ligneus ex MS. Veg. 3, 14. resist. pro lineo. Axes & axiuli C. 6, 19, 1 & 2.
 Assumere signum meditantur apes P. t. 39, 2. *nisi tam praestat cum Crescentio legere* arripere. assumit pro assumit *ex antiqua edit.* Crescentii P. Mai. 7, 4 & Jun. 2, 2.
 Assura vel arsur V. 3, 9, 1.
 apud Assyrios ponis non caret ceteris P. Mar. 10, 16.
 Assyria radix C. 10, 114 eadem Syriaca C. 11, 3, 16.
 Asstringere frondem C. 5, 6, 17 h. e. asstringere: vel etiam asstringere h. e. alligare. Locus aliquantum obscurus.
 Astrologiae litterae C. 1, 1, 5.
 Astrologi caelum descriperunt V. 2, 1, 7 h. e. astrologi. Conf. V. 2, 3, 7. aduersus Astrologos compositi a Columella libri C. 11, 1, 31.
 Atyndeta Casotis & aliorum flura dedimus ad Ca. 14, 4. Illi add. domo familia Ca. 132, 1. deprimio extollito Ca. 133, 1. Patres conscripit ex sententia Lulii 2, 1. prima postrema Liu. t. 24 extr.
 Atani Romani C. 1 p. 19.
 Ater. Atrac sicus Ca. 8, 1. atrum olus, *innotatum*

vel eulogium C. 11, 3, 36 v. olusatrum. vinum Ca. 157, 9.
 Atheroma Veg. 2, 30, 1 tumoris genus, continens quasi pustulam, adhaesum dicitur. Sed latius etiam patet. v. Gorrant.
 Athletae comitorium V. 3, 5, 18 pecuarii V. 2, 1, 2.
 Atinia vltius C. 5, 6, 2. ab Atina Galliae Cispadanae urbe dicta videtur, de qua Plin. 3, 19.
 SCHOETTG. vi seratur C. 5, 6, 9. eadem Atinea rustice, credo, pronuntiata voce C. Arb. 16, 1.
 Atlantes C. 10, 54.
 Atrac etiam C. 2, 3, 2, 15, 7. simili ratione atque in arbutio C. 5, 7, 3.
 Atramentum sutorium Veg. 2, 49, 3. sutoricium Veg. 2, 64. Chalcantem vocatur Hippiatr. Ruell. p. 112, b extr. Plura Rhodius Lex. Scribo.
 Ἀτρίπλεξ, atriplex C. 11, 3, 42.
 Atrius auream pecudem habuit V. 2, 1, 6.
 Atrienfes serui C. 12, 3, 9.
 Atriplex, ἀτρίπλεξ C. t. 3, 42. eius satio & cultura etiam P. Apr. 3, 3. atriplici grauis phaselus C. 10, 377. accusatam a Pythagora, interpretatur Georgius Alexandrinus.
 Atrocola *vid.* Acrocola.
 Attachi frequentii P. t. 35, 11.
 Attacae arbores arduerunt, Inscr. Fr. arua p. 127.
 Attentando C. 1, 4, 5.
 Attenuata cacumine sagitta C. 3, 17, 2.
 Attenuare vepres C. 11, 2, 7.
 Attendant oculi C. 11, 2, 16.
 Attice h. e. Attica regio V. 2, 5, 4.
 Atticus interlocutor V. 2, 1, 25. Atticus ante T. Pomponius, nunc Q. Caecilius V. 2, 2, 2.
 Atticum mel C. 6, 33, 2. Veg. 2, 17, 5 ubi MS. antiquo pro Attico, quae voces etiam confunduntur Veg. t. 17, 18. Atticae lanae V. 2, 2, 18. Atticum profumum *vid.* h. v.
 M. Attitili Reguli dictum C. 1, 4, 2. nihil Attinet C. 2, 21, 6.
 Attinellum animal. *vid.* Adtinellum.
 Attollit minas serpens C. 8, 2, 11.
 Attendi pro attonderi Veg. 1, 36, 36.
 Attractio rugarum ne deformet zizipha P. Apr. 4, 3.
 Attrahit auxilio hortis amnes C. 10, 24. attrahetur praecipis adiecimus C. t. 5, 10.
 Attractione manus frequentii P. Mar. 12, 1.
 Attusius, contusius Veg. 3, 3, 4.
 Auara vitis C. 5, 2, 25.
 Auare. auarius opus exigit C. 1, 7, 1. Ravior usus huius comparatini: Sed etiam apud Sextum Rufum in breuiario obseruante Crenio 10 p. 59. SCHOETTG.
 Auelio scienda Ca. 2, 7.
 Auelor incertus bonitatis color terrae P. t. 6, 1. auelorum induratum equini generis providere C. 6, 27, 1. Cuiusmodi legendum suspicatur Lithobianus: ecce intelligitur is, qui curam habet. auelorem in aliquo habere V. 3, 13, 10. auelores memorabiles C. 1, 1, 4.
 Aueloritas rei ex nomine alii rei tributo V. 2, 5, 3.
 aueloritas dulcis mellis P. Lun. 7, 6.

Auctu-

Auctumtus scribitur in Ienſoni editione, unde diſceſſum non oportuit v. g. C. 11, 3 aliquoties.

Aucupium laqueis tenditur P. Dec. 6, 2. noctuae P. Sept. 12. aucupio nomenclationis ſtudioſos de-morari C. 3, 2, 31.

Aucupor. aucupari apum examina C. 9, 8, 8.

Audire imbecillitas vt leuetur Ca. 137, 16.

Auellana auces Ca. 8, 2. carum ſatio, maruritas P. F. 25, 31. Auellana Tarentina vt fiat C. 5, 10, 14. Auellana modi f. mentirae nomen Veg. 3, 12, 2, 5, 2, 2. Ita etiam Scribo. 135.

Auenae ſatio C. 11, 9.

Auentinus mons C. 1, 3, 7.

Aueri unceſque Ca. 141, 2.

Auerſus a ventis C. 12, 50, 13. a ſole locus C. 12, 44. e. Veneris amoribus C. 11, 1, 14. contu-bernio vxoris C. 12, 1, 2. auerſo ſole agit pecus V. 2, 2, 11. auerſa ſole poſito C. 4, 22, 8.

Auertere ſe admiſſario C. 6, 37, 10.

Aues diuini generum V. 3, 5, 7. ſecundiffimae gal-linae C. 8, 2, 7. Rhodiae, h. e. gallinae Rhodiae C. 8, 11, 11. Ita uox legere aues gallinae, vt etiam Græcorum, notare uidentur C. 8, 5, 4 & 6. auim-ſteris C. 2, 15, 1.

M. Auſidius Lurco V. 3, 6, 1. P. Auſidius Pontianus Amiterminus V. 2, 9, 6.

Augmentum lunae P. Dec. 6, 1.

Augur. ad auſpicia augures pararunt pullos V. 3, 3, 5. citantur a Conſule V. 3, 7, 1.

Augurali adſiciali coena V. 3, 6, 6.

Auguſtalis Claudius C. 11, 1, 1 & 2.

Auguſti menſis deſcriptio & opera C. 11, 2, 55.

Auguſto augurio V. 3, 1, 2.

Auia herba C. 6, 14, 3 & 6. vid. Ponted. ad uerumque locum & Morg. 111, 22.

Auiarius, cuſtos auium C. 8, 3, 4. 8, 5, 14. 8, 11, 12.

Auiarium Lucilli V. 3, 4, 3. 3, 3, 18. Varronis 3, 5, 8 ſeq. auitaria ueterum V. 3, 3, 6. add. 3, 4, 3, 3, 5, 5. P. 1, 33. cohortalium auium, & 2, 2, 2, 2, 2, 2. C. 8, 1, 2. nantium uolucrum, & 2, 2, 2, 2, 2, 2. C. 8, 1, 4. turdorum V. 1, 38, 2.

Auitus color C. 6, 37, 7. auita forſitudo celeritas-que C. 6, 37, 4.

Aula f. alla noua Ca. 85. athena Ca. 81. in aulas pro-pagare Ca. 52, 1.

Aulia ſuccidia V. 2, 4, 11 uox corrupta, vi. ne.

Aulicibus aperſis ſtadium Veg. 1, 56, 38. Quid ſi aulicibus? ad uia. Legenti totum locum, & ſedem uocis repetita intruunt, rei manifeſta ui-debitur. Aulicis eſt exceſſum illud inter duas ſo-fas, Græciſſat ſaepe noſter. Alioquin cogitare etiam poteras elices.

Auratae, piſces C. 8, 16, 2 & 8.

Aureolus color C. 9, 3, 2. aureolum collum gallo-rum laudatur V. 3, 9, 4 quod eſt C. 8, 2, 10 ex au-ro flauum.

Aureus color equi P. Mar. 13, 4. aurea medietas chamaemillae ſloris i. e. flaua P. Iun. 10. aureum medicamentum C. 6, 14, 5. aureae pelles unde di-ctae V. 2, 1, 6. aurea mala Heſperidum V. 2, 1, 6.

Auriga uel origa f. peroriga uide nos ad V. 2, 8, 4.

ſidis caeſteſte C. 11, 2, 73. reſtrixque membro-rum anima C. 3, 10, 9.

Auris. aurem apponere P. Iun. 7, 5. aures applica-tae in equis laudantur V. 2, 7, 5. auribus praegrantantibus & ſtaecidis C. 7, 6, 2. auribus an ſpi-rumum ducant caprae V. 2, 3, 5.

Auroſi pulueris lapidoſa macies P. 1, 5, 1 ſed uid. no. auroſo colore membrana Veg. 2, 7, 1 h. e. auroeo. auroſa arena ſternebatur uia imperatorum. uid. Caſaub. ex Synefio ad Lampridii Elagab. c. 31 extr.

Auſcultetur adue C. 8, 5, 14.

Auſpicari carminis principia C. 3, 1, 1. culturarum officia C. 11, 2, 3. auſpicandi cauſa C. 11, 2, 58.

Auſter hibernus C. 11, 2, 74.

Auſteritas nimia in quibus uiſis? C. 11, 2, 68. auſte-ritate prope omni ſugantur ſerpentes P. 1, 35, 11. auſteritates piſtorum P. 1, 35, 8.

Auſternis. auſternorum guſtum efficere C. 12, 12, 2.

Anſtrinus dies C. 11, 2, 37. piſcis C. 11, 2, 63.

Aut quid inueni aliud V. 2, 5, 16. 2, 9, 12. aut niſi (modo uera ſit lectio) V. 1, 31, 5.

Autolytus ſur C. 1, 3, 7.

Autuminitate Ca. 58. prima Ca. 155, 1.

Autumnus imber uid. nos ad Ca. 5, 8. autumnio ſe-mine dubium C. 11, 3, 38. Eius initium & nume-rus dierum V. 1, 28, 2. opera V. 1, 27, 3. 1, 34, 1.

Axis, axiculi uid. Axis.

Axis meridianus C. 3, 21, 8. de oriente etiam & oc-cidentate C. 4, 24, 3.

Q. Axis, tribulis V. 3, 2, 1.

Axungia, ungues P. 1, 17, 3. Veg. 3, 4, 19. caprina Veg. 3, 4, 15.

B & V confunduntur a librariis c. g. ad Col. 5, 6, 32 ubi debebat nota ſi eſſe eratit legunt I. B. R.

Bacae cum uirgis ut ſeruuntur Ca. 101. Bacas et-iam ſemper ſepe ſcribit Codex Corbei. Vegetii v. g. 3, 24, 7. baceae eceraceae C. 8, 10, 4. bacca ſter-coris caprini P. Ian. 14, 3.

Bacehea uoce frementeſte C. 10, 223.

Bacchus pater C. 10, 429. condit odores C. 10, 302. illius genus C. 10, 38.

Bacchor. bacchatur orbis Veneri C. 10, 198.

Baculis exentiuntur ſpicae C. 2, 21, 4 uid. fuſtis.

Badius color eorum P. Mar. 13, 4. uid. ſiſd. Orig. 12 p. 1114, 45. Saniora Gothofr. ad l. c. cui conuenit lectio Lugdun. Cod. baid.

Baetica provincia C. 11, 3, 26. mundeſte eliuſa C. 5, 8, 5. eius ora maritima C. 3, 12, 6. 11, 2, 60. re-giones C. 1 pr. 20. Baeticum vocabulum C. 5, 1, 5.

in Bagienſis quales arcae V. 1, 51, 2.

Balanum L. Lucilli V. 3, 17, 9.

Balani piſces C. 8, 16, 7. in marinis referuntur a Plin. 9, 33. SCHOETT G.

Balatrones V. 2, 5, 1.

Balausti ſterilis comas C. 10, 297 h. e. balausti. Eſt autem balaustum, Gr. βαλαστειν, ſlos mali Pa-nicæ, de quo Plin. 13, 19 Flos balaustum vocatur, & Medicinis idoneus & tingendis ueſtibulis.

Græci

Græci scriptores, ut animaduertit Harduinus, balauftium dicunt esse florem mali Punicæ siluestris, non domesticæ, quos hoc loco secutus videtur Columella, cum appellat sterile. Plinius promiscue usurpat, pro flore cum siluestri tum domesticæ, quod colligitur non solum ex loco allato, sed etiam ex 23. 6. FACCIOLATVS. Balauftii semen ressinosum Veg. 3, 16, 1.

Balineorum collumbe P. 1. 40.

Ballucæ siliqua Veg. 1, 20, 3 *quid sit N. L. Dufresnii interpretatur arenam aurojam: vid. Salin. ad Plin. p. 239 b, G. Somniani etiam de balote, quod & portum nigrum Plin. 27. 8 pr.*

Balnearia cubicula C. 1, 6, 2.

Balnei ædificandi ratio P. 1, 40. balnea rustica iunguntur fumaris C. 1, 6, 19. balneæ (pro in baln.) domum sequitur oleum V. 1, 55, 4.

Balo, satis balasti V. 2, 3, 1. h. e. de omnibus locustis.

Balsama cum casia mectens C. 10, 301.

Balveum C. 76, 3, 78.

Bambatae decent C. 12, 34 *sed vid. not.*

Barba magna in antiquiorum statuis V. 2, 11, 10.

Barbarici equi Veg. 4, 7, 1. barbarica silua C. 11, 2, 83 h. e. confemina.

Barbarorum remedium aduersus tussim Veg. 3, 69, 3.

arida vox barbara explicatur ad C. 2, 22, 3. Add. Lant. Rufus Histiar. c. vlt. p. 142 ubi iunguntur sella f. barda vel bastum, & paulo post remoueat sibi sellam vel bardam, si salnam portauerit, & permittat eum libere voluere se & reuolueret. C. Manet igitur, bardam esse stratum mollemque ad onera accipienda & portanda mollius accommodatum.

Basculus, gentis nomen V. 2, 10, 4.

Basellis impostæ cupæ P. 1, 18, 2. *Dimin. a bass.*

Basilica vitis C. 3, 2, 19 & 28. 3, 9, 1. 3, 21, 3, 3, 7, 1.

Basiliçæ forma ad cellam vinariam applicata P. 1, 18, 1.

Basis supposita C. 3, 12, 12. si basin mouerit iumentum Veg. 1, 25, 6. femouerit Veg. 2, 46. *verroque malum emouerit, quibus remorata basis Veg. 1, 26, 1. Est nimirum infima parti pedis. add. 1, 56, 27. 4, 1, 2.*

Basternarum amites P. Lun. 2, 3 *vid. de basterna Jo. Scheffer. de re vrbis. 2, 6 p. 116 præsertim p. 120. Pyrrhus Ligorius de vrbis. c. 15. Pignori, de seruis. SCHOETT G.*

Bastillum ligneum cum ferrula ferrea messis causa V. 1, 50, 2. ad sterora tollenda V. 3, 6, 5.

Bartis flos C. 12, 7, 2. *volunt esse erithimum, Gall. baillie, nostri Meersenchel. Battis fatius quibusdam cordum olis C. 12, 13, 2.*

Battitura calcetis (f. chalcetis) Veg. 2, 26, 2 *est squama metallerum, cadens ab incude, sic Matih. Siluaticus apud Dufresnium. Nostri Hammer-schlag.*

ad Baulos piscina Hortensii V. 3, 17, 5. Bauli vrbs Campaniæ non procul Bati. Nomen habet a stabulis bovm Herculis, quasi Baulus, unde & Herculeos: Baulos dixit Silius 12, 156. villæ Horten-

si ad Baulos meminis etiam Cit. Acad. 4. SCHOETT G.

Bdellium, qui est succus vel resina arboris cognominis, ressinosum Vegetio 3, 28, 4. Arabicum Veg. 4, 14, 1 & 5.

Bee, 64 vox mium V. 2, 1, 7.

Bellissimi vini pars C. 12, 19, 2.

Belo, belare pro balare V. 2, 1, 7.

Bene oleum addere Ca. 157, 9. Id bene faciet Ca. 157, 6 de effectibus medicinarum. Sæpe ita Scribonius indicante Rhodio.

Beneficium h. e. bene factum, xarēduna Ca. 5, 2.

Bennæ emanant Ca. 23, 2.

Bes ingeri C. 5, 1, 12.

Betiola, quæ vocatur buprestes Veg. 3, 15, 10 & al. Beta literæ nomen apud Græcos, & herbae apud Latinos C. 10, 251, 254. Betæe pallentia robora C. 10, 326. statio & cultura C. 11, 3, 18 & 42. P. F. 24, 10.

Betacei pedes V. 1, 2, 27.

Betonica pro Vestonica C. 4, 11, 1.

Bias, de septem vnus C. 1, 1, 9.

ut Bibas quantum voles Ca. 156, 1. bibat terra fontes C. 10, 49. ne bibat oleum noua metreta Ca. 100.

Bibulæ ollæ C. 12, 43, 12.

Bicomis equus Veg. 1, 56, 36.

Bicorni ferro herbam pectere C. 10, 148.

Bidentes iactantur in opere rustico C. 4, 17, 18. *vid. Poppa de instr. fundi. Cypri P. lul. 5. add. 1, 43, 1.*

Biennii, tempus C. 3, 9, 6.

Biseræ arbores V. 1, 7, 7. ficus C. 10, 401. Gr. δι-σέρει, unde Tabnudiſſæ hauserunt suum דיסרין Demai fol. 11, 2. Schenith f. 44, 2. quod obiter moneo, quia hanc vocem ita quidem explicant Rabbini interpretes, apud R. Cohen de Lara vero frustra inquires: Buxtorfius alio loco posuit דיסרין col. 531. SCHOETT G.

Bifidæ ridicæ C. 4, 33, 4.

Biformes Panes C. 10, 427.

Bifurcus C. 4, 22, 10. pastini C. 3, 18, 6. bifurcum de vinarum conuentione Veg. 2, 40, 2.

Bigemmes resceses C. 5, 5, 11.

Bigeneri muli atque linnii V. 2, 8, 1.

Bihbres singulas Veg. 2, 6, 6 & 10. h. e. portiones binarum librarum.

Bilis vi elicitur Ca. 156, 4. iumento si molesta est C. 6, 30, 8. in ouibus vi curetur C. 7, 5, 18. arida Veg. 3, 51. biles, quæ colerae appellatur Veg. 3, 50. ita & Scribo. comp. 136.

ante Bimatium V. 2, 5, 17. post bimatium C. 7, 3, 6. bimatium expleto C. 7, 4, 4.

Binus, a bima aut trima fructum ferre incipit vacca V. 2, 1, 13. biniae plantæ P. F. 25, 2.

Bipalium quid? *vid. Meurf. ad Ca. 6, 3. bipalio non altro C. 11, 2, 11.*

Bipalmes tabulæ V. 3, 7, 4.

Bipartitur C. 11, 2, 36. adiuuere an passue capiat? *vid. no.*

Bipartita hiems C. 11, 2, 5.

Bipedæ ferreis ancoris colligatæ P. 1, 40, 5 h. e. bipe-

bipedales tegulae, *ut Virunius explicat* 7, 1 *extr. Conf.* P. Mai. 11, 2. *add. Fabretti infer.* C. 7 p. 511. in altum constituuntur P. 1, 40, 2. bipedana canales P. Mai. 11, 2. bipedis aream sternis P. 1, 40, 2. stratum solum P. 1, 19, 1.

Bipedanea latitudine C. 11, 2, 28. serobe C. 4, 1, 2. bipedaneis spatiis C. 4, 30, 5.

Bipedana humus *quaedam edist.* C. 2, 2, 21 *pro* bipedanea.

Bilutitius equus Veg. 1, 25, 2. *qui sit* N. L. *vid.* Var. Leil.

Bitumen Apollonium Veg. 4, 14, 1 *est* Pissaspaltum *Disfor.* 1, 100. Iudaicum Veg. 1, 20, 1. 2, 56, 2. 3, 84, 3. eius pulvis 2, 57, 2.

Biturica vitis C. 3, 2, 19. 3, 7, 1. 3, 9, 1. Bituricae fructibus opimae C. 3, 21.

Biuium ad eulmarum V. 1, 18, 7.

Blachium pro brachio MS. C. 3, 10, 9 *vitio librarii vel dictantis adeo Labdacismo laborantis.*

Blandimenta aestiui caloris P. S. 17. uehurae b. e. *uehura mollis* Veg. 1, 56, 37.

vt Blandiatur igneam facitiam C. 7, 5, 16 *legebatur: sed reposuimus ebland. ubi vid.*

Blandus. blanda pabula C. 7, 3, 20.

Blatae apibus inimicae P. 1, 37, 4. lucifugae C. 9, 7, 5.

Blitus quando feratur, & quomodo enlatur P. Mar. 9, 17. *Paulus Festi.* Blitum genus oleris a saporis stupore appellatum esse ex Graeco putatur, quod ab his *βλαῖς* dicitur stupidus. *Isidorus Orig.* 17, 10. Blitum genus oleris saporis euanidi, quafi vilis beta. *vid. Tautem.* ad Plant. Truc. 4, 4, 1. *Bapt. Porta Villae* 10, 61. S C H O E T T G.

Bolus. vt ad hunc bolum peruenias V. 3, 2, 16.

Bombum faciunt apes V. 3, 16, 32.

Bonius Euentus inuocatur V. 1, 1, 6.

Bona salute, *βονή* Veg. Ca. 4, 2.

Bonum est, prodest Ca. 157, 7. bonum succunditatis P. 1, 7, 1.

Bodm V. 2, 5, 4.

Borea nubifugo C. 10, 289.

Bos intelligitur castratus C. 6, 20. eubitor C. 6, 2, 11. indigena C. 6, 2, 12. Boves perferri V. 2, 1, 5. honore caeteras pecudes superant V. 2, 5, 3. C. 6 pr. 7. Veg. 3 pr. 3 *sq.* quales emendi V. 2, 1, 4. 2, 5, 7 *sq.* C. 6, 1, 3. P. Mar. 11, 1 *sq.* qui agriculturae idonei V. 1, 20, 1. consepia & stabula qualia desiderant C. 6, 23. Veg. 3, 1. 1 *sq.* quando & quomodo domandi V. 1, 20. C. 6, 2. P. Mart. 12. vt tractandi & curandi Ca. 54, 5 *et* C. 6, 3, 1. P. Mart. 12. in opere vt iungendi P. Ian. 3. melius collo quam capite iunguntur ibid. in arando vt regendi C. 2, 2, 25. post opus vt tractandi C. 2, 3. boum iugum vnum quid praestare possit C. 11, 2, 98. Boves admissurae quando idonei C. 6, 24, 1. annuo defectu instantur C. 6, 22, 1. vti valcant Ca. 103. quo voto vt valcant prociuntur Ca. 83. quo medicamine eurentur Ca. 70 *et* 73. C. 6, 4, 1. nitidiores vt fiant P. 1, 21, 2. ne pedes subterant Ca. 72. aegri vt curandi Ca. 71. pessilentiam vt contrahant, & eius remedia Ca. 6, 5. a serpente morfi vt euren-

tur Ca. 102. si scabie, venenato morfu, coriagine labrent C. 6, 13. si oculorum vitio C. 6, 17, 7. hirundinem si hauserint C. 6, 18, 1. ad pulmonis exulcerationes, palatque aut ceruicis immorem C. 6, 14. ad tussim C. 6, 10. ad dolorem ventris & intestinorum C. 6, 7. ad crudelitatem C. 6, 6. febrientes vt curandi C. 6, 9, 1. arino conuulso aut cornu praefracto C. 6, 16. talium aut vngulam si laecerint C. 6, 15. si claudicent C. 6, 12. bubus cibaria Ca. 54 *et* 60. medicamentum Ca. 70 *et* 73.

Bosfides, anatis genus, vt alantur C. 2, 15, 1.

Bosphori, Thracius & Cimmericus V. 2, 1, 8.

Bouryodes Cadmia *resistens* Veg. 4, 11, 1. botryltis *est apud Scribo. comp.* 4 *et* 24.

Botryones varii vt nascantur P. F. 33. botryonibus illacis P. N. 12. 1. botryonum tenaces P. S. 17.

Bouile Veg. 3, 1, 3.

Brachiatae vineae C. 5, 5, 9 *et* 12.

Brachiola in equis quae sint, *ir.* de brachiolis mittendus est sanguis Veg. 1, 25, 4 *et* 5. *conf. de sinu* 4, 1, 1. 4, 2, 2. 3, 28, 7. 3, 71, 2.

Brachiolares musculi Veg. 1, 25, 5.

Brachium. brachia vitis Ca. 95, 3. vt tractanda C. 4, 24, 10. prolata P. Mai. 2, 1. fertilia quae? P. F. 9, 6. *vid.* Manus fraxin.

Branchiae scarorum C. 8, 17, 12. *Ambrosius in hexaem.* Pisces branchias habent, quas nunc pliant & colligunt, nunc explicant atque aperunt; in hac ergo collectione & apertione dum suscipitur aqua, & transmittitur ac penetrat, respirationis munus videntur implere. B E R O. A L D V S.

Brassicae genera, natura, laudes Ca. 156 *et* 157 *integr.* genera plura C. 10, 127 *ubi vid.* *Pompe.* facit ad stranguriam ex vermicibus Veg. 3, 15, 12. vitibus inimica P. Aug. 5, 3. Brassicae stio & translatio P. Iun. 4. P. S. 13, 1. C. 11, 3, 23. fermen vetustum in rapam miratur P. F. 24, 7.

Breuis h. o. parvus. breues insulae P. 1, 28, 1. breuissimum vasculum P. Apr. 8, 4. breuissimo spatio distantia farmenta P. F. 10, 1. breuissimae ofusulae P. 1, 29, 4. Ita Plin. 8, 17 C. 23. *Pantheris breues in candido macularum oculi.*

Breuitas vineae P. Aug. 2.

Brisam subactam prelo subicere C. 12, 39, 2. *Videur* brisa poni pro vinaceis. Nam Plinius hoc *idem memorans de passo conficiendo sic infer:* Quidam ex quacunque vva dilici diu percola illa faciunt siccantes sole, donec paulo amplius dimidium pondus superfit, tursaque leniter vias exprimunt, deinde quantum expressere adiciunt vinaceis aquae puteanae, vt & secundarium passum faciant diligentiores eodem modo siccatis acinos excimunt, ac sine fermentis madefectos vino excellenti, donec intumescant exprimunt: & hoc genus ante caetera laudant. *Dispicit an ex hac brisa deduci commodi possit Briseus, propter illud Persianum, Est nunc brissi quem venosus liber Aecl. Quo in loco interpretes multi multa comminuntur, pauci pauca bene. Nihil decerno vt dogmatizet, sed opinor vt opinatur. Scio apud Macrobinum cognominari Bacchum Brissae. Qui*

dam autem sunt briffim vnam tunc dici, cum pedibus calcatur ad vinum exprimendum. BERO-ALD. Videtur subbarbari quiddam in hoc verbo latere, quod conveniat cum Gallorum brifer, frangere, comminuer.

Britia vel Britia pix pro Brutia est Veget. 4, 14, 1. 4, 15. 4, 23, 2. 4, 25.

Broechi dentes V. 2, 7, 3. directis opponitur V. 2, 9, 3. optime videtur illos explicare Veget. 4, 5, 3. Duodecimo (anno) nigredo in medicatae dentium apparet.

Bruna confecta C. 8, 5, 1 &c. *Vid. Confectus.* confusita C. 11, 2, 2. peracta C. 11, 3, 13.

Brunalis oriens C. 1, 6, 1. meridies C. 9, 5, 1. in Brundisino refectus pro iugis V. 1, 5, 2.

Brutia pix C. 12, 18, 7. Veget. 4, 14, 1. *Plin. 16, 11 f. 22.* Pix in cortinas aereas convicta aceto spissatur & coagulata Brutiae cognomen accepit — lentore ab alia pice differens, item colore rutilante, & quod pinguius est reliqua. *Add. Diofcor. 1, 56.* Brutia tellus C. 10, 139.

in Brutia pecuariae nobiles V. 2, 1, 2.

Bruulio Veget. 3, 63. quid sit N. L.

Bruus orator C. 1, pr. 30.

Bryaxis, Batriarius C. 1, pr. 31 *vid. Plin. 34, 7 & 8.*

S C H O E T T G.

Bryoniae f. Bryonia C. 10, 250.

Bubulia vt aedificanda Ca. 4. V. 1, 13, 1. C. 1, 6, 4.

Bubulcus, & armentarius, quid differant V. 2, pr. 4 *vid. no.* arator C. 2, 5, 2. 2, 13, 1. qualis esse debeat C. 1, 9, 2. bubulci cella C. 1, 6, 8. officium in arando C. 2, 2, 25.

Bubulina vrina Veget. 3, 4, 29. bubulinum sebum Veget. 3, 4, 8.

Bubulum pecus V. 2, 1, 13.

Bucina inflata V. 3, 13, 1. ad bucinam omnia facere consuefaciendi sunt porci V. 2, 4, 20. *De bucina vel buccina pastoralis Brouckh. ad Prop. 4, 10, 29.* ad buccinae sonum C. 6, 23, 3.

Bucinatum est V. 2, 4, 20.

Bucolicon poema C. 7, 10, 8.

Buculi iuuenes C. 6, 2, 4.

no. vno apes V. 2, 5, 5.

Bugoniae auctor Archelaus V. 2, 5, 5.

Bulbinus pro puluino P. F. 24, 6 & 13.

Bulbi Megarici Ca. 2. C. 10, 105. *Tria bulbarum genera coniungit Onid. R. A. 797 sq.* Bulbi arundinum al. oculi C. Arb. 29, 1. C. 4, 32, 2. *Cor. Celsus in bulbis numerum allium & cepam: Plinius discriminat docens quomodo ferendi sint.* Megaricos bulbos laudat *Caro. A potius optimo epitheto salaces nominantur: quoniam stimulant concitum.* Sunt praeterea bulbi in radicibus arundinum, liliorum aliarumque plantarum similitudine dicti. *Hinc Plinius scribit radicem lilii vnam saepe bulbos quinquagenos emittere. Item scribens de asphodelo herba sic refert: Radix eius napsi modicis similis est, neque alia numerosior, octoginta simul acutius saepe bulbis: & max radicem i. e. bulbos interpretatur.* Idem *Plin. scribens & ipse de arundine, enarrat quid sit apud Colucliam bulbus in radice arun-*

dinis. Plinii verba sunt haec: Scribit arundo bulbo radicis, quam alii oculum appellant, dodrantali crobe. Ab eodem Plinio bulbosae & bulbaceae radices appellantur, in quibus bulbi tales conspiciuntur, quales in radicibus arundinum. BEROALDVS.

Bulbus V. 2, 5, 4. bulbosus si permanferit Veget. 3, 38. bulbum facit hoteum iucium V. 3, 35. sullenent animalia Veget. 3, 38.

Bulla est homo V. 1, 1, 1.

Bullata h. e. leniter cocta Veget. 1, 45, 5.

Bullo, bullabit vinum Ca. 105, 1.

Bumama vus V. 2, 5, 4.

Bumasti vites C. 3, 2, 1. *Plin. 14, 1.* Tument mamarum nudo bumasti. *Mores nim. mamma. De se augendi V. 2, 5, 4.*

Bunias, rapi species C. 10, 422.

Bunias V. 2, 5, 4.

Buprestes resistunt Veget. 3, 15, 10. 3, 78, 10.

Bura stracia V. 1, 19, 2.

Burgundiones equi Veget. 4, 6, 3.

Burici equi vel burichi, uanni, equi minores Veget. 4, 2, 2.

Bustrepem legebant pro Buprestem ubi vid.

Buxer V. 2, 5, 4.

Buxae foruae C. 7, 8, 7.

Buzuges Athen. V. 2, 5, 4.

Byzantium Afr. V. 1, 44, 2.

C. pro G in MSS. vid. C. 4, 19, 2. 5, 9, 17, 5, 10, 12. coll. Arb. 23, 1. C. 7, 8, 1 & 6. P. Mart. 9, 9, a. *vid. quae de Acinia disputantur.* *Hot in Martialis MSS. perpetuo fieri, testatur N. Heins. ad Onid. R. A. 407.*

Caballiones marini s. equulei Veget. 1, 20, 2. 4, 12, 3. *vid. Fabri thes. in Hippocampus.*

Cabialis resina Veget. 3, 54, 2. 4, 14, 1. est caucalis, dolus picatis derasa: vel qualis condendo vino adhibetur. *Confirmat sententiam nostram MS. Corbei.*

Cacabus nouus C. 12, 48, 5. siguli C. 12, 41, 2. cacabo aenco coquito C. 12, 46, 1.

Cachinnus plena C. 10, 280.

Cacumen fici vt ponatur P. Mar. 10, 23. nucis quo dirigendum in positione P. Ian. 15, 15. cacumina fidorum pirorumque & malorum depangere C. 3, 21, 11. ficulnea ebrauntur P. Mar. 35, 10. oleastri Veget. 3, 3, 9. oliuae C. 5, 12, 14 & 15. cacuminibus & talea feruntur ydyonia P. F. 15, 21. mora P. F. 25, 28. inneris aiziphi grana P. Apr. 4, 1. mentastrum C. 11, 3, 37.

Cacens latro C. 1, 3, 6.

Cadetum quid aratoribus C. 5, 1, 6.

Cadmia botryodes resistit Veget. 4, 11, 1.

Cado. si cadit fistula Veget. 2, 13, 6. 2, 26, 2 cum fistula ceciderint Veget. 2, 48, 7. *In quibus omnibus significat, vim morbi fradum.*

Cadictus equus Veget. 1, 25, 2. *¶* aqua, quae abundat, per fistulam exiit, *der Abfall V. 3, 5, 2. ¶* olea Ca. 23, 2. C. 12, 50, 22. spica saturatur quae V. 2,

- V. 2, 2. 12. ad caduca poma remedi. P. F. 25, 15.
P. N. 7, 5.
- Q. Caecilius Atticus, qui ante T. Pomponius V. 2, 2, 2.
- Caeciliae lactuca C. 10, 179. 182. 190.
- Caeciliana eadem C. 11, 3, 26.
- Caeciliae morfus C. 6, 17, 1 & 4. edicia scribunt Veg. 3, 4, 23. forte etiam pro caecis muribus restituentia Veg. 3, 77, 1. Serpentis nomen Caeciliam vult etiam Heraclides.
- Caeco. caecat oculum vitis humor defluens C. 4, 9, 2. 4, 24, 16. de ead. re Græci κακῶν v. g. Grop. 5, 22 pr. caecabitur spes P. 1, 6, 11.
- Caecubus ager C. 3, 8, 5.
- Caecus. caeca refectio C. 4, 32, 4. caeci colubri h. e. lumbrii oculis C. 10, 130. morbi, quorum causas ne medici quidem perspicere queunt C. 1, 5, 6. caecae fossae P. Mai. 3, 1. C. 2, 2, 9.
- Caedo. ne caedat frigus V. 2, 1, 23. caedere focum C. 2, 19, 1. caedendae silvae modus P. Mai. 4, 1.
- Caedua silva Ca. 1, 7. V. 1, 7, 9. C. 3, 3, 1.
- Caeclestis aqua C. 3, 12, 2. 7, 4. omnibus ad bibendum antefertur P. 3, 17, 4. Caeclestium rerum studiosi h. e. astronomi C. 3, 6, 4.
- Caclitibus rosa praebet honores C. 10, 261.
- Caclius orator C. 1, pr. 30.
- Caelum bonum C. 2, 1. calidum P. N. 7, 2. medicis qualitatibus P. Ian. 13, 2. caeli statum f. qualitas an mutetur? C. 1, 1, 4. varietas & mutatio vi observanda rustico C. 11, 2, 1. partes easdem spectare debent translata semina C. 5, 6, 20. intemperantia, intemperies C. 1 pr. 1 & 3. de caelo tacta villa Ca. 14, 3.
- Caementicii parietes P. 1, 10, 2.
- Caerēsoliis satio P. F. 24, 9 & S. 13, 3.
- Caesar Vopiscus V. 1, 7, 10.
- Caesiana mala Vitis. ad. C. 12, 45, 5.
- Caesim petere C. 4, 25, 2 & 3. Opponitur ductum, Synon. iclu.
- Caesonianum praeceptum C. 1, 4, 1.
- Caespilis herbarum vineam C. 15, 88.
- Caespitio litore Cumae C. 10, 130. sed vid. no.
- Caesus. Caeso lapide fructum P. 1, 31.
- Caetabulum Melanthii Ca. 102. vid. no. Suppl.
- Caetero vino Ca. 11, 2.
- Calabrae oves C. 7, 2, 3.
- Calabriae maritima C. 11, 3, 15.
- Calabrica oliva C. 12, 49, 2.
- Calabrici inferiuber tuber P. Sept. 14, 3. Plin. 17, 10 f. 14. Tuberis melius inferuntur in pruno — & in calabrice: ca est spina glaucifera.
- Calametis liberare vineas C. 4, 27, 1 h. e. fragmentis calamerum ex quibus formata sunt inga. Sed variis lectis.
- Calamitae afficere V. 2, 1, 21.
- Calamitosus ager, Ca. 35, 1. Calamitosum Ca. pr. 3. Ca. 1, 2.
- Calamus (cum schoeno iunctus) Ca. 105, 2. aromaticus C. 12, 52, 2. Veg. 4, 1, 3. Est enim qui inter nos Calmus dicitur, offendit Wedelius Exercit. Cent. 2 Dec. 3, 5. SCHOETT G. Syriacus Veg. 4, 13, 4. Calamus defigitur C. 3, 15, 1. calamo applicare vitem C. 4, 4, 1. acuto intercludere olivas P. N. 22, 3. calami fabaceae mellis P. N. 1, 2.
- Calathium vid. chalcist.
- Calathio similis pinea C. 10, 240. calathis infusum lac C. 10, 397.
- Calcaribus caedere equos Veg. 1, 56, 12. calcaria gallinarum C. 8, 2, 8. calcis aculeos vocat ibid. Calcaria fornax vitificanda Ca. 38, 1.
- Calcarit Ca. 16.
- Calcasiorum P. 1, 18, 1 & 2.
- Calcatu assiduo terra solidetur P. Ian. 11, 17.
- Calceitis bartiura Veg. 2, 26. pro Chalcitis putat. Conf. 4, 16. 4, 19, 1 & 2.
- Calceamenta (calceamenta) utriusque sexui convenientia C. 12, 3, 1.
- Calceatis pedibus Veg. 2, 58, 2.
- Calceabis (calceabis) animal Veg. 2, 55, 4. Calceantur solea P. 1, 24, 2.
- Calcitrosus bos C. 2, 2, 26.
- Calco. si calcanit surculum C. 6, 15, 1. calcant quaedam gallinae velut mares C. 8, 5, 24. calcare manibus Ca. 117. Conf. Ca. 52, 1. fistulis vocibusque Ca. 28, 2. add. P. Ian. 20. calcabis foramina Veg. 2, 43, 2. it. 2, 44, 1 no. c & f.
- Calculosus ager C. 3, 11, 7. calculosum iumentum Veg. 1, 46. calculofo loca C. 5, 10, 9.
- Calculo posito, videt conducere C. 3, 3, 7. h. e. subducta ratione, calculi (al. taliori) inter partes & membra equi Veg. 4, 2, 1.
- Caldorem & frigus V. 3, 9, 15. Add. 1, 41, 1. 1, 55, 6.
- Caldus ager Ca. 6, 1. caldo sole V. 3, 2, 1.
- Calcfaciantur Veg. 3, 24, 12. no. g. calcfacere dolium Ca. 69, 1.
- ad Calendas Octobr. primas Ca. 147. 148, 2. ante Kal. Ian. primas Ca. 148, 2.
- Cales. Calibus quae emanant Ca. 135, 1. in caliculis obruta semina P. N. 7, 11.
- Calidaria malva P. 1, 41, 1.
- Caligant annes nebulis C. 1, 5, 4.
- Caligo aestuosa, C. 11, 2, 53 quævis aestum nebulosum vocat f. 57. inter caliginos C. 3, 1, 7 & P. F. 9, 2 h. e. nebuloso & frigido aere.
- Calix novus Ca. 39, 2. in calice aquam quaerit vinum V. 1, 8, 7.
- Callidissimus rerum naturae C. 7, 3, 12. callidissimi rei rusticae C. 2, 11, 1.
- Calliope mea C. 10, 225.
- Callis. calles glauciferae longinquæ ovium V. 2, 9, 16. add. V. 2, 10, 1 & 3. nam pecudum callis tritam, offendit ex Varrone praefertim Turn. 3, 22.
- Callisto sidus occidit C. 11, 2, 15.
- Callistruithiae fici C. 5, 10, 11.
- Callistruithis ficus C. 10, 416.
- Callositas fistulae Veg. 2, 27, 3. narium Veg. 2, 21 sunt oppositi varicose septem parietes callosi in iumentis.
- Callosus cum molli iucunditate tactus P. S. 17.
- Callum in vimeis foliis P. Mar. 10, 28.
- Calor incipit C. 11, 2, 49. ubi calor temporis coeperit

- perit P. Mar. 1, 3. calore refrigerato P. Iun. 7, 3.
calores aestuum C. 1, 5, 4.
Caltha flammula C. 10, 307.
Calvaria equae, asinae P. 1, 35, 15.
Calvescent colla C. 6, 14, 7. Veg. 3, 4, 27. castanea
C. 4, 33, 3.
Calutium lo. i C. 4, 29, 11.
Calvus. calva a vine vinea C. 33, 3. Calvae nuc-
es Ca. 8, 2. Calvae simpliciter vocat Ferronius c.
65. ubi vid. Heins. Ratio nominis, quod undi-
que putamine sinuata circa verticem nudae sunt.
vid. Bodaeus a Stapel ad Theophr. hist. plant. 3, 15.
Apud Elvazor sunt *עץ חלבה* nubes glabrae
in Massabet Pea f. 5, 2. SCHOETT G.
Calx, pedis pars. Calces aculei in gallinis C. 8, 2, 8
h. e. calcaria. Calcibus prouerbare C. 6, 37, 9.
Calx partiario enquenda vti dicitur Ca. 16. melior
quae P. 1, 1, 3. calce areuato Ca. 18, 7 bis.
Camarae mariorum faciae V. 1, 59, 2 h. e. testa
conclusionum fornicata, vel brachura simili.
Camedrium Vid. chamaedrys.
Cameleon V. chamaeleon.
Camepitia V. chamaepitys.
Cameria testis locus vt testudo V. 3, 7, 3. add. 3, 8,
1. Camerae more iuncti pampini C. 4, 17, 8.
supra cameram pulvis C. 11, 3, 60. Camerac in
balneis P. 1, 40, 4. in agresti aedificio vt fiant
P. 1, 13, 1. Camerarium testoria P. 1, 10, 2.
Camestris pro chamaedrys Veg. 3, 52, 2.
Cammari C. 8, 15, 6. Cammari antribus obiectun-
tur V. 3, 11, 3. alunt pisces maiores C. 8, 17, 14.
Inter cochlearum genera recensentur a Plinio H. N.
32, 11. Graece dicitur *κρυανή*. Apicius Arr. Coqu.
2, 1. Iscia sunt marina de cammaris & asclacis.
Vbi recte notat Humelbergius, unam vocem per
alteram ab Apicio explicari. Ioannes Geometra
Terrastris 12. *ἡσάνδρ' ὠνάς δ' ἐν ἡσάνδρ' ὡς ἡ
πύραυλος*. Verrit Fed. Morellus: Gammarus
haud aedes proprias patriamque relinquit.
SCHOETT G.
Camoenae Graecae C. 2, 2, 7.
Campanari plerique appellant enulam (inulam)
Veg. 3, 69, 3.
Campaniae levis terra V. 2, 6, 5. solum facile C. 5,
4, 3. conf. 6, 1, 1. terra pulla Ca. 135, 2. boues
C. 6, 1, 1.
Campanicae fisticinae Ca. 135, 3. Ca. 153. Campani-
ca atrata Ca. 135, 2. ferta Ca. 107, 1. Add. Pon-
ted. ad C. 12, 20, 5.
Κάμπος, eruca C. 11, 3, 63. *τὰ δ' ἐν λαχάνων, ὡς κάμπος*
Sext. Empir. 1, 14, 41. Campe hirsuta C. 10, 32, 4.
distorto corpore C. 10, 366. vt profigitur P. 1,
35, 6 & 13.
Campestris locus qui melior V. 1, 6, 6. campestris
ager C. 3, 14, 1. locus C. 3, 13, 8. situs C. 7, 2,
3. campestris saturnus C. 11, 3, 21. vineae
C. 12, 21, 1.
Campi qui probedunt C. 2, 11, 4.
Canalicula V. 3, 5, 14.
Canaliculus perpetuus C. 8, 15, 6. Canaliculi digi-
tales P. Mai. 11, 2.
Canalis & solea oleo conficiendo C. 12, 50, 6. Ion-
gus P. Ian. 15, 17. perpetua V. 3, 11, 2. rotunda
Ca. 18, 6. faucium Veg. 3, 24, 13. Canales angu-
stas, quae V. 3, 5, 1, 3, 7, 8.
Canelli scenici V. 3, 5, 4. aenci C. 8, 17, 6.
Cancellauit solum C. 4, 2, 2.
Cancer. ne in cancrum transeat vulnus Veg. 3, 2 b.
canceres purgabit braccia Ca. 157, 3. vid. Rhod.
Lex. Scribo. cancri Lernaet brachia C. 10, 313.
canceri adusti C. 9, 5, 6. P. 1, 37, 5. fluuiales, ma-
rini, *καρκίνος* P. 1, 35, 7.
Canceratius fector Veg. 2, 43, 1.
Canehremata quae dicuntur Mulo medicis Veg. 2,
22, 15. credo a gangraena vel a cancro produ-
ctam vocem.
Cancromata, an cancrumatas plagas? Veg. 4, 19, 2.
Candelas sebare C. 2, 22, 3.
Candere facillime C. 1, 4, 9 de agro. Candens aqua
C. 6, 5, 2. Veg. 1, 17, 14. sebum C. 7, 5, 13. can-
dente aqua glabratur porci C. 12, 53, 4. candemio
sole C. 5, 13, 1. Veg. 3, 4, 16. aere Veg. 3, 24, 9.
add. 2, 29 no. e.
Candetum Gallia quid? C. 5, 1, 16. Pertinet huc,
quod Dufresnius docuit candetum esse portionem
agri centum villarum, a Cant, quod Britannica
lingua veteri centum significat.
Candidato suo studere & praefecto esse V. 3, 2, 1. gra-
tulari V. 3, 17, 1.
Candofucci Gallia qui? C. 5, 5, 16. vid. Stepha. praed.
ruff. p. 312.
Canefcit lanugine vitis C. 3, 2, 12.
Canicula apparet C. 11, 2, 53. caniculae signum
V. 1, 28, 2. ortus C. 2, 21, 1. P. Iun. 7, 9.
Canicularum aestu fatigatur arbor P. O. 12, 8.
canicularium lens, canicularum ortu P. Iul. 6, 1.
MS. Syll. canicularium.
Canicularis foli ardenum Veg. 3, 36.
Caninum studium (canisficorum) C. 1 pr. 9. cani-
ni dentes V. 2, 7, 3.
Canis se vespere celat C. 11, 2, 37. canes in caelo V.
2, 1, 8. Canes trium generum sunt C. 7, 12, 2.
idonei rei rusticae qui? V. 1, 21, 2. de Canibus V.
2, 9 int. C. 7, 12 int. Canum nomina C. 7, 12, 13.
Canes vt noctu aciores & vigilantiores sint
Ca. 124. vt medicandi sint C. 7, 13.
Canistris sacris aptatae Telluris comae C. 10, 277.
canistros & falignis virgultis P. N. 17, 1.
Canna vulgo degener arundo dicitur C. 7, 9, 7.
cannae similis arundo gracilis C. 4, 32, 3. canna
viridi & radicata agitare folium P. O. 14, 14. ex
canna agitare P. O. 17, 1. ex canna canales P.
Mar. 15, 2. ad infundendum vnguentum Veg. 2,
58, 4. 3, 4, 42. canna viridi scindere oliuas C. 12,
48, 5. cannae faciae C. 12, 15, 1. ad cameras P. 4,
13. circa vires dispositae P. Feb. 11. cannarum
repositio P. 1, 32. cannas spisse textas C. 12, 50, 4.
Cannabina retis V. 3, 5, 11. cannabini fumes
C. 6, 2, 3, 12, 50, 8. cannabinae tegiculae
V. 2, 8, 2.
Cannabis satio C. 2, 10, 21.
Cannabum quando feratur & quomodo P. F. 5.
Mar. 5.

Can-

Canneae tegetes C. 12, 50, 8.
 Canneta quomodo colantur P. F. 23, 1.
 Canopo nata famulica C. 10, 171.
 Cantabricus succus Veg. 2, 37, 2. *Fortē est Cantabricae herbae, quam Vetonicae genus faciunt: describit Plin. 25, 8, 47. Viam sibi negat Harduinus, sed pictam esse docet in Clusii byss. rar. plantar. p. 49.*
 Canteriatae vites C. 5, 4, 1.
 Canterinim hordeum C. 2, 9, 14, 2, 11, 8. P. O. 1, 2.
 Canterioli interpositi C. 11, 3, 58.
 Canterius, equus castratus V. 2, 7, 15. *¶ mons in Sabinis V. 2, 1, 8. ¶ in vinea C. 4, 13, 1. it. 4, 14. ex arundine C. 11, 2, 62. ¶ in canterio suspendendus equus Veg. 2, 47, 3. ¶ secunda Syllaba ad aspirationem interdum habet i recte an secus N. L.*
 Cantharides in rosis P. 1, 35, 4. ne vitibus noceant P. 1, 35, 6.
 Cantio, (incantatio) ad luxum Ca. 160, 1.
 Canto. Cantare, incantare Ca. 160, 1. V. 1, 2, 27.
 Cantrices aues V. 3, 5, 14.
 Cantibus magicis sopitum anguem C. 10, 367.
 Canus color equi P. Mar. 14, 4.
 Canusinus ager V. 1, 8, 2.
 Capella quae probeatur C. 7, 6, 4. P. N. 13, 7.
 Caper qui probeatur *ibid.*
 Capillamenta seminum C. 4, 11, 1. superuacua radicem decidi debent P. O. 12, 2. ex minimo capillamento (vitis) potest fieri stiraculum *b. e. germine C. 4, 22, 4.*
 Capillus & barba magna in antiquiorum statuis V. 2, 11, 10. muliebrius remedium pullis a serpente afflatis C. 8, 5, 18. ¶ plenior apum regibus in ventre C. 9, 10, 1. P. Iun. 7, 7.
 Capio. capere dulcedinem C. 11, 2, 68. noxam C. 6, 2, 2. radicem Ca. 51, 1. *add. Scal. ad V. 1, 23, 3.*
 Capisterio expurgare fruges C. 2, 9, 11.
 Capistrantur ad iugum boves C. 6, 19, 2. 11, 2, 95.
 Capistrum Ca. 12 in preli instrumentum retinaculum, quo tanquam freno capitur &c. T V R N E B. 8, 6. ¶ capistro constringitur vitis C. 4, 20, 3. *vid. Schaeffer. le re vohic. 1, 13. S C H O E T T G.*
 Capitatus porrus P. F. 24, 11. C. 11, 3, 30. capitata vinea C. 5, 5, 9 & 11. *quae crescit in caput & rotatur crassitudinis accipit in stirpe. oppon. Brachiata B E R G A I D. capitati clauuli V. 2, 9, 15.*
 Capitellum paracenerium Veg. 2, 17, 2. capitella alii Veg. 1, 18.
 Capito piscis Ca. 158, 1.
 Capitoli occupatio anserum clangore impedita C. 8, 13, 2.
 Capitulum in toreulorum Ca. 18, 4. sarmenti C. 2, 17, 4. capitula cepae C. 11, 3, 15. in malloco C. 3, 17, 2. *est tuberculum illud noni sarmenti in vite quo committitur dures & quo enascitur.*
 Caponis sanguine macerata faba P. N. 1, 3. V. Capus.
 in Cappadocia speluncae pro granariis V. 1, 57, 2.
 Cappadocia lactuca C. 11, 3, 26.
 Cappadocius fal C. 6, 17, 7. Cappadoca gens, it. lactuca C. 10, 184 & 151.
 Cappadox, Cappadoxes equi Veg. 4, 6, 3.

Cappar seritur P. O. 11, 4. Cappar *MS. Syll.*
 Capparissatio & culius C. 11, 17 & 54. Siculi radices Veg. 4, 10, 4.
 Capra Anniorum cognomen V. 2, 1, 10.
 de Capris V. 2, 3, 1. C. 7, 6 & 7. P. N. 13, 7. vnde dictae V. 1, 2, 19. 2, 3, 7. caprae pilus V. 2, 11, 11.
 Caprae serae V. 2, 1, 5. carni saltus V. 2, 3, 3. glabrae V. 2, 7, 2. Capras sanas sanus nemo promittit V. 2, 3, 5. Astrologia in caelum recepti V. 1, 2, 17. 2, 1, 8. 2, 3, 7. Capra exoritur C. 11, 2, 37. occidit C. 11, 2, 94.
 Caprasia inf. V. 2, 3, 3.
 Caprea in vicia V. 1, 31, 5. in vite parit capreolum, & quid elset
 Capreolus V. 1, 31, 4. Capreolus ferramentum bicornae ad terram commouendam C. 11, 3, 46.
 Capreida planta Ca. 122 *vid. Pappia.*
 Capricornus sidus V. 2, 1, 8.
 Caprificari arbores fici quando soleant P. Mart. 10, 28.
 Caprificus ficulis arboribus suspend. C. 11, 2, 56.
 Caprile quale esse debeat C. 7, 6, 6. caprilia, *nm V. 2, 3, 8.*
 Caprili vnde dicti V. 2, 1, 10.
 Caprinus grex V. 2, 3, 1. Caprinum pecus C. 7, 6 & 7, 7, 1. genus quibusdam modo diis immolatum V. 1, 2, 19. Caprasia folia Veg. 3, 2, 6. *vid. videtur Caprifolium, Periclymenon, Capreida Catonis.*
 Capitini apri V. 3, 13, 1.
 Captans acquirere voluptatem C. 8, 11, 1.
 Capua pinguis C. 10, 132.
 Capulatores officium Ca. 66, 1. C. 12, 50, 10.
 Capulo. capulet oleum Ca. 67, 1. *Quaedam editiones Plin. 15, 6 Oleum saepius dicitur capulandum. capulantur iaculis boves C. 6, 2, 4. vid. no.*
 Capulo proxima pars saleis C. 4, 25, 1.
 Capus V. 2, 7, 15 *vid. capo. Capi seminares V. 3, 9, 3. C. 8, 2, 3.*
 Caput equo si doleat C. 6, 50, 5. ¶ *pro toto animali: caput conseruatur minimae partis iactura C. 6, 5, 4. Grex X X V caputum C. 8, 11, 13. X X X caputum C. 8, 5, 7. capita ducenta sub vno pastore C. 8, 2, 7. per caput animalium b. e. unicuique animalis Veg. 1, 18. ¶ Propter similitudinem dicitur caput allii C. 6, 34, 1. porri C. 11, 3, 17. vlpici Ca. 71 in caput crescit cepulla P. F. 24, 3. porrum P. O. 11, 5. ¶ Pro stirpe arborum & radicibus: a capite propagari Ca. 51, 2. *add. Ca. 36. it. Ca. 33, 41, 4. 51, 2. 95, 3. capita castaneorum C. 4, 33, 4. b. e. quantum ex vna castanea crescit. oleagina Ca. 43, 2. vitis C. 2, 10, 1. 4, 2, 1. 4, 24, 11. 5, 6, 22. Ita caput vitis fit virga C. Arb. 7, 6 postquam ex cacumine in scrobem demissa radices egit. & a matre amputatur, cum egerit besponderet Stock. ¶ Sed caput malleoli est C. 3, 18, 6 & 3, 19, 2 qua matre abscessus est, seruata metaphora mallei, cuius item caput est massa illa ferrea manubrio apta. ¶ Ita trunci in vicia caput est, ubi ille in plures palmates & quasi brachia spargitur C. 4, 17, 3 & 5. 4, 21, 1. 4, 24, 7 & in primis 4, 24, 11. ¶ Caput aquae fons est P. Aug. (C) 3**

8, 7. capita fossarum P. Mai. 3, 2. ¶ Pro forte in re pecuniaria, capitis amissi iactura C. 11, 1, 28. ¶ Præcipuum: Caput disciplinae C. 11, 1, 28. caput est in omni negotio C. 1, 1, 2. ¶ Principium fuit extremum. ut de capitibus vngularum calcant Veg. 2, 54, 1. a capite, h. e. ab initio, da capo Veg. 4, 8, 5.

Carbones salii pro sale adhibiti V. 1, 7, 8. Sambuci, stiruriones Mart. 3. supra carbonem incidit pilulas cyressi Veg. 3, 3, 6, 3.

Carbunculosus ager C. 3, 11, 9.

Carbunculus quoque terra V. 1, 9, 2.

Carceres aperire & emittere equos V. 2, 7, 1. a quibus carceribus decurrat ad metas V. 1, 3.

Carcharias piscis C. 8, 17, 12.

Carcinoma vel cancer C. 157, 4. carcinomata praecidit vitio Veg. 1, 28, 2.

Cardiacus equus Veg. 1, 25, 2. it. 2, 4. bos Veg. 3, 52, 1.

Cardo coeli V. 1, 2, 4. polus arctici, qui centrum est circuli septentrionalis. Vld. Geof. ad Sic. Flacc. p. 114. a cardine ad orbem V. 3, 5, 17 bis, h. e. a centro ad peripheriam. ¶ Cardines mundi loco mouendo credit Hipparchus C. 1, 1, 4. ¶ Cardinibus, quibus steterant, opponuntur arbores P. F. 19, 2. h. e. plagis: de qua significatione Geof. ad script. rei agrar. p. 114.

in Carduetis cati & mustelae P. Mar. 9, 4.

Cardui satio & cultura P. Mar. 9, 1. O 11, 1. Intelligitur nempe satium Gracis *καρύς* & *καρύς*. Varro Geopon. 12, 39. ex quo plerique noster hauser. Pluribus illam describit L. Bap. Porta Villae 10, 57. Salmastius ad Solinum c. 19 p. 159. c. 33 p. 371. & ad Temullianum de pallio c. 2. SCHOETTG.

Carenariae P. Iul. 7. sunt vasa coquendo eareno. I. 14 quoque Turn. 12, 23.

Carenium vel Caroenium, it. Crescentio Caroenum, genus vini cocti, & dulcis, cum tertia perulita duae partes reuanserint, ut describitur P. O. 12, c. quo repetit Crescent. 4, 24. extr. Bern. Bonaruss. Abb. 1. 2. de vita S. Bernardi. ap. Cangium h. v. Panis ibi opicus pro simula, pro careno fapa, pro rhombis olera, pro quibuslibet delicis legumina ponebantur. Iuo Car. ut. Ep. 287. apud eundem Vinum quoque meum, cum sitro, non curo fapa sit an carenium. ubi agere praestantius atque delicatius carenium fapa fuisse indicatur, eum tamen antiquioribus, quod infra ostendimus, fapa regum vinorum dulcium sictorum obtinuerit. De etymologia Turnebus Advers. 12, 23. ubi a Caribus derivat inuentoribus, eum Castidornis in tripartita historia Carenos vocet, qui in Graeco sunt καρύς. Innat illius coniecturam Galenus de comp. medic. sec. loci apud Lind. Nonnium Diatr. 4, 13. Verum Atticissimus ipsum (τάρκυν) Siraem vocat, quemadmodum alii Caricarium decoctum Siraem appellantur censent. Laudat Nonnus etiam Paulum Aegin 3, 28. Verum autem loquatur. Caracem Apicio 1, 23. ubi cum defruto coniungitur, & aliam refertur Humelbergensis. De toto genere vinorum ita decoctorum vide Linden. sel. med. 10, 36. segg. ¶ Carenum in condimentis ar-

dis quidam legunt C. 12, 49, 2. sed refutit. caracem.

Carēcia quando extirpentur P. Aug. 3.

Carēx. Caricis extirpatio C. 11, 2, 62. caricibus aut genicis teguntur porricus gallinariae P. 1, 22.

Carica creta V. 1, 57, 1.

Caricem vetustatis recipit vinum C. 3, 2, 17.

Carina nucis P. Ian. 15, 15.

Cariosa terra Ca. 5, 6. 34, 1. 37, 1. C. 2, 4, 5. cario: fior fit venustate palmula V. 1, 67.

Cariota pro caryota Veg. 3, 64, 2.

Carmen, an de murmure fluminis dicatur? C. 10, 284. carminis legibus implicare materiam hortensis rei C. 11, 1, 1.

Carnarium vulgo cellam accipiunt carni affermandae, & fieri potest ut id quoque significet. Sed sunt loca ubi non potest cellam significare vel penam, verum instrumentum minis, in quo suspenditur caro, id cum obicitur fit dictum in Fabro, & tamen ad nostros rusticos declarandos aliqua parte valeat, innat paulo accuratius explicare. Igitur auctor motet v. 10 de Simulo suo, Non illi suspensa focum carnaria iuxta Durati fela terga suis, truncunc vacabant: Traiecit medium sparto fed caesus orbem, Et vetus aditrieti saevis pendebat anethi.

Hinc apparet, d' carnarium fuisse instrumentum ad focum suspensum: h) in eodem poppudiso caesum, argue anethum, quod popperini observandum, ut lux inde accedat Plinio, qui 12, 25. f. 60. in carnariis florere narrat pulegium: De eadem re idem 2, 41. floret ipso brumali die suspensa in telis florentis herba pulegi. Scilicet a potiori vsu carnarium vocabatur instrumentum vinctis infusum pluribus, non procul a foco suspensum, unde porro suspenderetur tum caro praescriptum, tum alia, quae sicca seruari, ope modici caloris cum fumo a foco orti intererat. Ita in carnario funes suspensi Ca. 68. Quae ita in alto pendebant, ac promebantur inde furca, quod apparet ex Petronii diuersis locis, qui non modo furcae de carnario raptae murmurat cap. 60: sed etiam c. 133 quae adhuc diximus confirmat omnia. Enothea pannum de carnario deculit furca in quo saba erat (quale quid de anetho & pulegio vidimus) ad vsum reposita, & incipit veruissima particula. Idem incipit Enothea c. 136 pr. in carnarium furca reponit. Altum hoc fuisse felle, non furcae tantum ministerium indicat, sed fella etiam, quod statuae amnis altitudinem adiecerat. Nimirum etiam hinc apparet, non habuisse domus, panperum certe, qualis hic describitur, caminus fano excipiendo penulas, sed fumo, non ita ut apud lautiores frequenter, liberos patris in lectum vel peripsum lectum extiter. Sed de his Burm. ad Petro. cap. 135. p. 646. seg. Adde Philandrum ad Virruu. 7, 3. p. 132. qui multa cum asseratione negat habuisse caminus cucubula seu conclavia veterum, sed a carnarium redamant. Pensile quid fuisse apparet non tantum ex Vet. gl. uerbaque carnalium, ubi carnarium legendum, sed etiam ex Plant. Capt. 4, 4, 6. Adueniens deturbauit totum cum carne carnarium. Id. Plend. 1, 2, 64.

2, 3, 64. Nisi carnaria tria grandia tergoribus oneri vberi hodie Mihi erunt, - te stringam ad carnarium. Carnarium grande tergoribus *vix dici potest cellas; sed bene potest infernuntum* tunc pluribus instruitum, qualia hodie videmus vulgo. Apparet etiam ratio ridiculorum minarum, q. d. nisi datur mihi assatim porcinae fumo duratae, te pro pecunia pendendam. Insuperbelit, quae moueri potest, refertur a Varrone apud Non. 15, 16 p. 145. Altere. Haec aduentoribus accedunt, cellae, clauae, claustra, carnaria doli, ubi tamen aut sellae legendum, aut, quod expeditius, incisum tollendum post cellae huiusmodi veterum loca in quibus cellam aut penu forte significare possit, ita tamen sunt comparata, ut viliam, quam explicianis interpretationem non excludant. Occurrit autem vox Ca. 13, 1. 14, 1. P. 2, 4, 3. C. 12, 33, 3.

καρπία an *καρπία* cytilis C. Arb. 28, 1. an quia *καρπία* accendibus, grauisima? S V L B.

Caro. carnes olinarum P. N. 17, 1. pirorum resolutae P. F. 25, 12. dura in carne & cute pira P. F. 25, 9.

Caroenarium & Caroenum *vid.* Caren.

Carpathium pelagus C. 8, 16, 10.

Carpenta stercoris P. S. 1, 2. add. *Crescentii locus laudatus ad C. 2, 5, 1. carpenta* fudant adminiculis in vineas adhibendis Veg. 3 pr. 3. h. e. *bonis iunctis*.

Carpinea mambraria C. 11, 2, 92.

Carpinus arbor C. 5, 7, 1. arbo Ca. 32. vilissima fabricis P. N. 15, 3.

de compositis ex Carpo vid. quae in spargo obseruamus.

Carpium C. 9, 15, 12.

Captura de cibo apum V. 2, 16, 26.

Carpum h. e. *carpos restitimus* C. 12, 49, 2.

Carpeolanas car C. 3, 9, 2.

Cartaginensis ager V. 1, 57, 2.

Castilago narium habet indicium epilepsiae Veg. 3, 33, 1. si corrupta sit Veg. 2, 34, 1.

Caryotae Syriacae V. 2, 1, 27. Caryota *legendum eriam* Veg. 3, 64, 2. pro Cariota.

Casale C. 2, 15, 7.

Casium omne Ca. 76, 4.

Casus recens & saluus C. 12, 57, 1. Gallicus C. 12, 57, 3. casci quando fieri soleant V. 2, 11, 3. vt differant *ibid.* vt conficiantur & feruentur C. 7, 8, 1. P. Mai. 9, 1. domesticis vt praeparantur C. 12, 13, 1. vt musco condiantur C. 12, 42. casci vitia P. Mai. 9, 2. in casum lae cogitur, conducitur, glaciatur C. 7, 8, 1 & 2. conecit C. 3. confisat, econdensatur f. 4. gelatur f. 7. congelatur f. 6.

Casia vel Cassia C. 9, 5, 6. frondens pluribus locis Romae C. 2, 3, 4. cum Cassia neciens balsama C. 10, 301. Cassia fistula P. O. 14, 13. nidaphantis, f. *potius daphnitis*, maruallus, f. *potius multifolius*, nardina, Veg. 4, 13, 4. nigra Veg. 4, 13, 3.

Casinae agro Ca. 136. in Casinati V. 2, 3, 11.

Casimia *MSS. fere habent apud Vegetium, ubi editi Catimnia vel Catimia pro Cadmia v. g. 4, 27, 5. V. Catimia.*

Casium vel Cassium C. 8, 16, 3. sub Casino orithon Varronis V. 3, 4, 2.

Cassiope *filia* C. 11, 2, 78.

in casium recidit omnis inpena C. 4, 3, 5.

Castaliis guttis rorantia C. 10, 267.

Castaneae natura, satio, cultura C. 4, 33, 5, 10, 14. P. F. 25, 33. N. 7, 17. insitio P. inf. 155. 161. castaneae insita pirus P. inf. 67. malus P. inf. 94. Castaneae ad ponendum vt eligantur P. N. 7, 17. vt feruntur P. N. 7, 22. Castaneae materies ad quae vitis P. N. 15, 2.

Castaneti ingerum C. 4, 30, 3. castaneta nouella C. 4, 33, 3. P. N. 7, 21.

Castigatores facculorum super. C. 8, 16, 6.

Castimoniae liquamen de piris P. F. 25, 12.

Castitas, h. e. Mincrus, praefit oliuae P. 1, 6, 14.

Castorum aduiscitur clysteri Veg. 3, 24, 7. vnguento Veg. 3, 24, 9. pulueri Veg. 3, 24, 12.

Castra ponere nocti V. 3, 2, 15 h. e. *pernoctare*. Castra apum P. 1, 37, 4. stabularii C. 6, 23, 3.

Castrationis vitulorum genera & praeepta C. 6, 26. P. Mar. 13, 9 & Mai. 7. *int.* duplex ratio in subus C. 7, 11, 1. tempus idoneum C. 11, 2, 33. Castratio agnorum V. 2, 2, 18. gallorum V. 3, 9, 3. Gallinarum castrationem incognitam veteribus, *visitam* hodie in Francia obseruat Menagius Menagian. To. 2 p. 108. Castratio arundineti C. 4, 34, 4.

Castratoria ferramenta P. 1, 43, 3.

Castraturae vulnera P. Mai. 7, 2.

Castro. castrare alios apum C. 9, 15, 4 & 11. alucaria P. Lun. 7, 2. vites Ca. 23, 2.

Castrati ab igne (*uitio*, *credo*) Veg. 3, 24, 2.

Casius a rebus Veneris C. 9, 14, 3.

ad Catachlytum longanionis Veg. 1, 42, 1. an catichidem? an catachlytum? *καταχλυσμα, καταχλυσμα* Catachlysmos V. 3, 1, 3.

Cataloticum medicamentum *legebatur* Veg. 4, 28, 4. *sed restitui cataloticum ubi vid.*

Cataplasma, *emplastrum* Veg. 2, 14, 2. cataplasma *vincendum* Veg. 3, 3, 2.

Cataplasma bis equum ex polline hordei Veg. 2, 54, 3.

Cataloticum Veg. 4, 28, 2. *vid.* cataloticum.

Catastematis recurrit Veg. 1, 17, 5 h. e. *eiusdem constitutionis rati ac fidemur eandem puto, quam archagaei Hippocratis interpretatur quod Goraecum Galenus, τὸ κατὰ φύσιν ἢ τὴν φύσιν αἰσθάνει (aera intelligit) ἡγεῖται.*

Cataloticum medicamentum Veg. 2, 22. 2. *Quid sit, docet Dioscor. 2, 1 τὸ τῷ ἔλαιον ἔσσανον κατὰ φύσιν τὰ ἰμπερακτὰ τὰ, Saraceni vertit, ea reprimi, quae in vkeribus ipsis excreuerunt. vid. Apostol.*

Catellae, *catemulae* Ca. 135, 1.

Catenae Ca. 15, 9 (*ubi vid. Poppa*) quae catenae ligneae P. 1, 13, 1. catenis vitis vinus & fraxinus P. N. 15, 2.

Caternatum & specialiter *oppon.* C. 1, 19, 3.

Cathena scribunt Ca. 18, 9.

Cathimia Veg. 4, 11, 1. 4, 19, 3. 4, 27, 5 & Cathimia Veg. 2, 22, 6 & 14 scribunt pro Cadmia.

in Catillo composita misura C. 12, 57, 1.

Catinos aquae ponere oportet V. 1, 63, 1.

Catinum fidele Ca. 84, 1.

Cato

Cato Luculli tutor V. 3, 2, 17. C. 8, 16, 5. Catones
h. e. Cato C. 4, 11, 1.

Catulle, offendere se velle maritari V. 2, 9, 11.

Caulotium refectum Veg. 4, 28, 4. καυλωτικόν,
quod esse dicitur apud Aeginetam: Dioferidi 5,
89 καυλωτικὸν ὄργανον in squama aeris est, quae
valet ad cicatricem vulneri obducendam.

Catulus orator C. 1 pr. 30.

Catuli aedes V. 3, 5, 12.

Catuli canum vt tractandi C. 7, 12, 12. catulus la-
cens in medicina equorum Veg. 1, 17, 16. catuli
lactentis sanguine placatur rubigo C. 10, 343. ca-
nulo facere ante seimentem moris est C. 2, 22, 3.
Tradit Plinius, Catulos lactentes adeo puros ha-
bitos esse apud praeficos, vt placandis numinibus
hostiarum vice catulis vterentur. Genito mane
Catulo res diuina fit. In canario sacrificio ruti-
lae canes immobilabantur pro frugibus, vt ita de-
precarentur propulsarentque scaetium sideris
caniculae. BEROALD.

Cati in carduetis habendi P. Mar. 9, 4.

ad Cauiaturam vulneris collyrium Veg. 2, 26, 1.

Caudae catulorum vt castrandae C. 7, 12, 14 in Syria
breues, in Italia prolifae ouium commendantur
V. 2, 3. boum prolifae &c. V. 2, 5, 8. mari-
nae Veg. 1, 20, 2, 4, 12, 3. inter suffimenta quae
sunt N. L.

Caudinis faucibus horri C. 10, 132.

Cauca, in qua tauri pugnare solent V. 3, 5, 3. caueae
h. e. aluearia C. 9, 15, 7. qua iter est in ornitho-
nem V. 3, 5, 11. Cauis quinnire arbores ab iniu-
ria pecoris C. 5, 6, 21 h. e. seipemite retundo cir-
cundare. Sic cauis circumuincere plantas C. 5, 9,
11. munienda vitis P. F. 10, 5.

Cauealis refina Veg. 3, 54, 2, 4, 14, 1 vid. Cabialis.

Caneco. Cauero scaebim pecori Ca. 5, 7.

Cauliculorum cibo sustentur animal Veg. 2, 6, 2.
P. Colienlus.

Caulis. Caulem eum fecit cepa C. 11, 3, 21 & 58. in
caulem cito erigi P. O. 11, 3. Caulis (καυ-
λωτικόν dicti, brassicae) quando feruntur & quo-
modo P. F. 24, 4. Hor. Sat. 2, 40, 15 Caule sub-
bano qui sicis creuit in agris Dulciore, irriguo
nihil est elutius horto, delectae videtur hominis
difficilis & ob id rara adstantis. Quamquam
audiendus forte fuerit, si de Medicis viribus sermo
fit. Vt condiantur caules C. 12, 7, 4. prototoni
C. 10, 369. caulium offae Veg. 2, 6, 2, qui etiam
feminino genere caules dixit 3, 1 & al. Caulis
acanthini C. 9, 4, 4. in vitibus Ca. 33, 4. C. 4,
7, 2. caulium teuerae laurus libra C. 6, 7, 4. V.
Colis.

Cauniae ficus C. 17, 414.

Cauo. Cauantur tempora equis P. Mar. 13, 9.

Cauri C. 10, 75 scribitur etiam Corus.

cum Causa Mustarum esse dicuntur apes V. 3, 16, 7
h. e. merito. eum cum causa sibi praecessit V. 1, 17,
4. Pro morbo saepe Vegetius. c. g. partes quae
in causa sunt 2, 6, 11. quibus totum corpus in cau-
sa est 1, 25, 1. locus causae 2, 30, 2. in causa pulmo-
ni 3, 45, 5. Add. 2, 22, 1, 3, 5, 2, 3, 65, 5 & 7,
4, 27, 9.

Cautatio P. 1, 4, 1 de morbo vid. Schoettg. ad l. e.

Cauter, καυτήν instrumentum ustorium, cuius usus
in chirurgia, tum in ferruminando. Nostri as-
tura coni vocant einen Kolben. Hinc cautere per-
currere P. 1, 41, 2. cauteres in instrum. rustico P.
1, 43, 3. Cauter est etiam Teruill. de pall. c. 5.

de Cauterii ratione Veg. 1, 28 inst. cauterii rectis
inurere Veg. 1, 14, 3.

Cauterizare subtiliter Veg. 3, 2, b.

Causus cerebra saculus obiturus h. e. foramen C. 12,
8, 1. causi laxiores V. 3, 15, 1. causi modicis fo-
rantur spatia C. 8, 3, 9. Causa ne faciant mures
Ca. 128. plura Geop. Ind. Agrar. c. 1. F. Gronow.
ad Phaed. 2, 4, 17 SCHOETT G.

Cea infula C. 9, 2, 4. add V. 2 pr. 3.

Cedo. Cedit prostercore P. S. 1, 4 pro pulmentario
C. 12, 14. cedere binas pro singulis Ca. 150, 2. ce-
dunt capris capellae C. 7, 6, 9.

Cedria perungere C. 6, 32, 1. h. e. Cedrino liquore.
Liquor picis, qui aquae modico fuit, ex teda dum
coquitur, cedrinum vocatur, cui tanta vis est,
vt in Aegyptio corpora hominum defunctorum
eo perfusa feruentur. Est etiam oleum cedri, quo
peruncta materies, nec tinea, nec carieni sen-
tit. Hinc illud Epigrammatarii: cedre nunc li-
cet, ambules perunctus. Cedriam quoque accepimus
appellari humorem nuanantem ex ambusta
picea. BEROALD. Cedria saepe etiam apud
Vegetium v. g. 3, 71, 3. ubi cedri an Cedrinae
legendum sit, incertum. Sed ubi ius, quae pice vel
resina cedri, & viscosi, liquidi, & magis oleosum
confundi, iam Gortaeus monuit. Add. Veg.
3, 12, 3.

Cedrus durabilis P. N. 15, 3, odorata C. 9, 4, 3.

Celebris via Ca. 1, 3. celeberrimi auctores C. 3,
17, 4.

Celebro. Celebratur instio P. F. 17, 1. vinearum
putatio P. Mar. 1, 1. putatio autumnalis P. N. 4, 1.
celebrabitur opus (glandis legendae) operis foe-
mineis P. N. 14. Celebrari potest euulstratio
P. Iul. 3, 1. celebranda est ouium tonsura P. Mai.
8, 1. vitium positio P. N. 2. vinearum positio P.
Mar. 7, 2. vindemia P. S. 11, 1.

Celer, canis uenem C. 7, 12, 13.

Celeritudo V. 3, 12, 6.

Celicia vid. Caecilia.

Celidonia h. e. chelidonia herba Veg. 2, 16, 2. Ita
celidonium Scribo. comp 174.

Celle Sardiniae V. 1, 16, 2. vi. ne.

Cellae anserum E. 8, 14, 9. balnei P. 1, 40, 4. Veg.
2, 6, 3. columbarum C. 8, 8, 3. familiae Ca. 14, 1.
de his Barth. 35, 19 p. 1600 & 1613. in horreis di-
uicias h. e. locummenta P. 1, 19, 2. olearia, vinaria,
Ca. 3, 2. C. 1, 6, 9. V. 1, 11, 2. in plano faciendae
V. 1, 13, 1. torcularia, defrutaria C. 1, 6, 9. Cella
vinaria vt paranda C. 12, 18, 3. P. 1, 18, 1. cel-
lae villaticae C. 1, 6, 3. quae cellas quae fenestras
postulent V. 1, 13, 7. Cella & sella con-
funduntur. Vid. ne. Ca. 13, 3 & 14, 1.

Cellares columbi C. 8, 8, 1.

Cellarius C. 11, 1, 18. 12, 3, de huius diligentia qui
scripserit C. 12, 4, 2.

Celones

Celones. *vid. Vider. ad C. 10, 26.*
 Celo. celantur sidera, *occidunt C. 11, 2, 34. celat fe*
vespere stella C. 11, 2, 36.
 Cellus, celli agri C. 1, 2, 4. cellissimo Germano
 procerior Iudeus C. 3, 8, 2.
 Censeo. censeo vitare *b. e.* vitandum C. 1, 5, 7.
 censemus pampinare C. 4, 6, 3. infiruire C. 8, 2,
 5. diducere C. 5, 6, 36. praecipere C. 5, 8, 3. per-
 noscere C. 6, 3, 1. censuerunt refecere C. 4, 10,
 2. censeri numerus potest C. 6, 2, 3.
 Censores censui admittunt populum V. 3, 2, 4. apud
 censores caute aguntur V. 1, 8, *exrr.*
 Censoria lege committere V. 4, 1, 16. censorium o-
 pus suscipere C. 12 pr. 10.
 Censui. censibus pene totis redimi C. 12 pr. 9.
 Centaurea Veg. 3, 2, 26. violacea Veg. 1, 55, 2.
 Centaurus C. 11, 2, 39.
 Centenarii greges V. 2, 4, 22. V. 3, 6, 6.
 cum Centesimo redit fimen in Sybaritano V. 1,
 44, 1.
 Centimalia fistula Veg. 1, 43, 4. 3, 25, 4. *hæc tū*
verbo nomen habere videtur: ad paracentesin ver-
to adhibetur. Consensit Excell. Plainerius & a
utroque derivatum nomen putat. Ostendit mihi
etiam acum triquetrum quia acuta est, ceterum
teretem, cum cannuia quæ continetur, quod instru-
mentum trois quartis a Gallis hodie vocari me doc-
uit. Nihil autem ea aptius ad paracentesin, cum
impressa acui extrohi, & reliquii in vulnere can-
nuia argentea possit. Vid. centuria.
 Centones sarcire C. 2, 3 add. Scheetz. ad Iuven-
 entum 2, 375. Centones pueris Ca. 10, 5. e veteri-
 bus vestimentis Ca. 59. equis imponuntur Veg.
 2, 59, 2. Centonibus confectis prohibetur frigus
 C. 1, 8, 9.
 Centralis fistula Veg. 3, 25, 4. *eadem quæ centi-*
malis.
 Centum ex modio nascuntur in Byzacio V. 1, 44, 2.
 Centumpondiura incertum Ca. 13, 3. *V. no.*
 Centummirale iudicium cum vocatur, numerus
 noui est ad amissum V. 2, 1, 26.
 Centuria rustici quæ V. 1, 1, 1. C. 5, 1, 7.
 Centuriæ an centuriæ? in equis Veg. 1, 25, 5. Plat-
 inus suspicari esse *hæc tū verbo distas: loca ubi*
stimulari solent equi calcantur. Certe verbe ex
Abysso hippiar. ita explicatur ab Henrico Ste-
phano.
 Cera Alcalonia, Massica, Pompeiana *vi candiantur*
C. 11, 10, 1. de Alcalonia etiam C. 11, 3, 57. Mar-
si cam suppellex vi nionem longior rustici C. 12, 10, 1.
 Germana Veg. 3, 54, 4. longior P. Mar. 10, 31.
 Cephalargens equus Veg. 1, 25, 2. pro cephalalg.
 Cephalicum, quod facit ad omnia vulnera clauden-
 da Veg. 4, 28, 1.
 Cephalo, palmae planta P. Apr. 5, 2.
 Cepheus exoritur C. 11, 2, 51.
 Cepiuae cultura C. 11, 3, 56.
 Cepullæ satio & cultura P. F. 2, 2. & O. 11, 4.
 Cepim pro scium legitur Veg. 2, 64.
 Cera quando & quomodo fiat C. 9, 16, 1. P. Inn. 7,
 4. Cera Punica Veg. 4, 14, 2. 4, 23, 1. & C. Cerae
 discolors pictorum V. 3, 17, 4. propoleos vnc. 2

MS Veg. 4, 14, 1. Cerarium in alueis figura C. 9,
 15, 8.
 Cerasi satio & cultura P. O. 12, 4. insitio P. Inf. 143.
 inseruntur brumalibus diebus V. 1, 39, 2. agrestis
 cerasi satio P. N. 7, 23. insitio P. Ian. 15, 20. Ce-
 rasa vt sine oleo nascuntur P. O. 12, 7. vt seru-
 tur P. O. 12, 9.
 Karyon, filiqua Graeca C. 5, 10, 20. C. Arb. 25, 1.
 Ceratum liquidum C. 7, 7, 4. tenebrum vocat Scribo.
 comp. 173. liquidum saepe Celsus observans Rhe-
 dio Lex. Scribo.
 Ceraturam pati C. 12, 50, 16.
 Ceranniae vites C. 3, 2, 1. quod rubeant velut ignis
 Isid. Orig. 17, 5. SCHOETTG.
 Cercitis olea C. 5, 8, 3. radius.
 Cereale papaner C. 10, 314.
 Cerebellare Veg. 3, 12, 6. 3, 33, 2. puluillus capiti
 apponendus.
 Cerebellum idem. Cerebello appposito caput mu-
 nire Veg. 2, 11, 3. cerebellum de lanata pelle Veg.
 2, 7, 11.
 Cerebrosi bones C. 2, 11, 11.
 Cerebrum ubi communetur Veg. 2, 7, 1. Add. 2, 11,
 3. 2, 12, 3. 3, 39, 3. 43, 2. Cerebro indita lana
 Veg. 1, 10, 5. *b. e.* loco externo apposta.
 Cerefolium *vid. Cere.*
 Cereolae ficus an prunæ an vitrumque C. 10, 404.
 Ceres eadem quæ Terra mater V. 1, 3, 5. & Liber
 immocati V. 1, 1, 5. in Cereris iniitii porci immo-
 lantur V. 2, 4, 9. eius minister bos V. 2, 5, 3. C. 6
 pr. 7. proles, Proserpina C. 10, 269.
 Ceretatum suum laudat C. 3, 3, 3. 5, 9, 6. Ceretani
 populi sunt ceterioris Hispaniæ, qui Iuliani cogno-
 minantur. De his intelligendum est apud Epi-
 grammatarum scribentem, Ceretana mihi fiat,
 vel massa licebit. Namque ab his Ceretanis mit-
 tebantur poma optima: quod & Strabo memorat.
 Apud eisdem nascebantur vina generosa, quæ
 scriptores magna cum laude nominant. De quibus
 idem Epigrammatarius intellexit, scribens:
 Ceretana nepos ponat, Setina pitulais. Male li-
 ratæ enarratores Ceretana vina, & salsamenta fal-
 so existimant referenda esse ad Ceretes Errarias
 populos. Ego olim puer in Pliniana recognitione
 annotavi quædam annotationem non indigna co-
 gnitu super Ceretanis vinis, & pennis, quæ le-
 guntur in talce Plinianorum codicum, qui impres-
 si Parmæ fuerunt. Apud Columellam sit men-
 tio vinorum Ceretanorum: & de Hispaniensibus
 est intelligendum. BEROALDVS. Quam hic
 annotationem suam commemorat Beroaldus, ce-
 relata est in Eacii Gruter. To. I p. 307 sq. Di Cere-
 tianis ex Ps. de Marca Cellarius. p. 123.
 Cerialis pompa (rectius puto Cerealis) V. 1,
 2, 11.
 Cerinthas ignobile gramen C. 9, 8, 13.
 Cernere per cribrum quam minutissime Ca. 107, 1.
 eribello spisso P. Inn. 11. cernis Veg. 3, 23, 6.
 Cero. Cerari dolium sexta quaque olivitate C. 12,
 50, 15.
 Ceroti instar efficiens P. 1, 41, 3.
 Cerres glans C. 9, 20, 5.
 (D)

Cerrus

- Cerrus C. 7, 9, 6. excisa P. F. 18, 3. de cerro tabu-
 lata P. 1, 9, 3. *Inter arbores glandiferas est cecrus* :
ex glande cecrea, ut Nigidius tradit, poccina ca-
ro fit solidior. Autumat Plinius, cecrum in Italiae
quidem maiori ex paeete notum esse. B E R O-
 A L D V S.
 Certaminum siccorum studiosi C. 3, 9, 5. ad cer-
 tamina labocum patiensissimi C. 6, 29, 4.
 Certum habeo. desideratucos C. 2, 22, 5.
 Cerus nomen canis C. 7, 12, 13.
 Ceruinus coloc equi P. Mac. 13, 4.
 Ceruinum cornu, remedium pullis contra affatum
 serpentis C. 8, 5, 18.
 Ceruix ciecha, laxata Veg. 2, 41, 1. mota, ciecha
 Veg. 3, 4, 23 sq.
 Cerulla plumbo creatur attrito P. Aug. 11, 3.
 Ceruus aeni longioris vitam fuerit C. 9, 1, 8.
 Ceposum lium C. 10, 130 *sed malum ceposum*
vid. no.
 Cessum h. e. retrocedendo Veg. 3, 22, 1.
 Cessum quid V. 1, 8, 6.
 Cetariorum officinae C. 8, 17, 12. Cetarius liber
 Matii C. 12, 44, 1.
 Ceti vngue linitur C. 6, 32, 1.
 Cetae vaccae Altinae C. 6, 24, 5.
 Chaerephyllum C. 11, 3, 14. eius satio & cultura
 C. 11, 3, 42. Chaerephyllum (chaerephilum)
 breue C. 10, 110. *idem chaerefolium* S Y L B.
vid. Caerf. Lepidium esse ait Salmas. hyl. iacr.
c. 17.
 Chalallicae vnctiones, quas leninus & contorta at-
 que emoti resistunt. Ita certe legendum puro
 Veg. 1, 28, 6. ubi colallicae vel calallicae adhuc
 editum est. *Koraxen forte dici possit, quod cohi-*
rentes castigandique vim habeat: sed caret aucto-
ritate, quod sciam. Chalallici cecoti mentio se-
 mel iterumque apud Marcellum de medicam. c. 25
 p. 152, h. H. Steph. it. c. 35 p. 402, f.
 Chaleis Euboeica C. 1, 4, 9.
 Chalcidica cetera V. 1, 57, 1. Chalcidici galli V. 3, 9,
 6. Chalcidicae gallinae C. 8, 2, 4 & 13. fici V. 1, 41,
 6 C. 5, 10, 11, 10, 414.
 Chaleis salibus exesa C. 8, 17, 12. *Haradinus ad Plin.*
9, 47 Sardellas esse statuit. S C H O E T T G.
 Chalcitis v. calcetis. Chalcitem Veg. 4, 28, 2.
 Chalcitidis Veg. 4, 28, 12.
 Chaldaei solstitium humale vbi statuant C. 11, 2,
 94. pollicetis solent improbitissime C. 11, 1, 31.
 non consulendi Ca. 5, 4.
 Chamaedrys leg. Veg. 3, 52, 2 pro cametris.
 Chamaeleon (cameleon adit.) *herba ex carduorum*
genera passim laudatur Vegetio v. 2, 1, 45, 4
 Chamaepitys Veg. 3, 55, 7.
 Characatae vites C. 3, 4, 1, 5, 5, 16. *Legendum*
characatas. Est autem χαράξ foeminino genere
pelamentum vitis: unde vites characatae dictae
pelaminibus aduicuae. Pronebium Graecorum
est, χαράξ τὸ ἀντίον, id est, Palus vitem ἰσ-
τάμενος decipit. B E R O A L D V S. cuius nimirum
 liber habebat Characata.
 Characteres signare peces C. 11, 2, 14. P. Ian. 16.
 Luciliano libelli V. 3, 2, 17.
 Chelidoniae, purpureae fici C. 10, 415. *Hirun-*
dinam ficem vocat Macrob. 2, 16. ita enim le-
gendum, pro vngato hacundinea.
 Chelydei more dependens cucumis C. 10, 178.
 Xeropsanthus V. 3, 10, 1. Chenoboscia vt consilman-
 tur C. 8, 14, 1.
 Xeropsanthus, nantium voluerum auiciua C. 8, 1, 4.
 Chia inf. V. 2 pr. 3. Chiae fici V. 1, 41, 6. C.
 10, 414.
 Chirocmeta vid. no. ad C. 7, 5, 17.
 Chiruegia quae appellatur Veg. 2, 13, 1.
 Chloea medicamentum Veg. 4, 28, 3.
 Choenix, mensura P. O. 14, 5. choenicas duas P.
 N. 20, 1.
 Xolae porcus V. 2, 4, 17. in virgine V. 2, 4, 10.
 Choleca vid. colera.
 Chocda disponere h. e. linea adhibita C. 5, 9, 5.
 Chordapfos Veg. 1, 41 & 49.
 Chordi agni, focius V. 2, 1, 19. chordi agni duo
 annunciantur pen vna oue V. 2, 2, 5.
 Choeis intentio virgo C. 10, 269.
 Xolae, volua intima V. 2, 1, 19.
 Chorus canentium C. 12, 2, 4.
 Chrysomeliana mala C. 5, 10, 19. *Plin. 15, 1* Chry-
 somela incisuris distincta, colore ad aurum in-
 celnato. S C H O E T T G.
 Cibalis vid. vsq. ad V. 2, 11, 1.
 Cibacium oleum C. 12, 50, 18 & 21 it. 22 & ibi
 Pentad.
 Cibacia custicocum adumat, h. e. in cibis assumi-
 tur C. 12, 14. concede V. 3, 16, 4. bubus Ca. 60.
 diuena C. 8, 4, 5. familiae Ca. 55. gallinae
 necis C. 8, 4, 1. Cibariorum iussa fortius conce-
 deat C. 5, 6, 4. Cibacis leguminum sustineri
 C. 2, 10.
 ad Cibatus vhs far expedire V. 1, 60, 2. cibatu
 quod sit V. 2, 8, 3. cibatu positas offas V. 3, 5, 4.
 Cibatu largiore tentate V. 2, 4, 15.
 Cibo. Cibandis pullis vitles locutae C. 8, 17, 15.
 Cibi appetentiam quae resiliunt pectori C. 6, 8, 2.
 maioris plantae V. 1, 23, 2 vid. pabulum, maxi-
 mi casei bubuli V. 2, 11, 3. minimi ouilli ibid.
 Cibi conditui C. 7, 9, 9. contritaci a quibus de-
 beant C. 12, 4, 3. Cibi digesti C. 8, 5, 20. 8, 7, 2
 h. e. excrementa.
 Cicatricosa putatio C. 4, 27, 3. vitis C. Ach. 11, 1.
 Cicatrice oculorum vi sanentur C. 6, 33, 1.
 Cicee Puniceis, vernaculum C. 9, 2, 8. crudum
 Veg. 4, 12, 3 *fi vera lectio.* Ciceis genera co-
 rumque satio C. 2, 10, 19. P. Mac 4.
 Ciera pabuli genus C. 2, 11, 1. sed neque homi-
 num cibo inutilis C. 2, 11, 12. quid a cicercula
 differat, & eius satio P. Mar. 6.
 Cicerculae satio C. 2, 10, 19. P. Ian. 5. F. 4.
 Ciceronis eloquentia C. 1 pr. 30.
 Cicionia instrumentum C. 5, 13, 11.
 Cieuca & segetibus vellenda, & sussternenda peco-
 ri Ca. 37, 2. cieucae ficius boni insano Veg. 3,
 43, 2.
 Cilicia vnde dicta V. 2, 11, 12. *add. C. 1 pr. 26.* ci-
 licis abtgeres equum Veg. 1, 42, 3.
 in Cilicia & Pamphylia C. 11, 2, 56.

ſi Ciliū ruperit equus Veg. 2, 22, 6.
 Cimex in medicina equeorum Veg. 1, 61, 2. bonum Veg. 3, 15, 21. cimicis nidor C. 6, 18, 2. conf. Veg. 3, 4, 43.
 Ciminum Africanum, Alexandrinum Veg. 1, 42, 4, 3, 24, 12. rufficum 2, 12, 4, 3, 2, 12. Ita vero ſcribitur pro cymino vel cuminio.
 Ciminus lacus C. 8, 16, 2.
 Cimolia creta C. 16, 17, 4. Veg. 2, 29, 2, 32, 3, 4, 36. a Cimolo inſula, Cycladum una, ut aſſendit Schoegetzenius antiquiſſ. fullon. p. 56.
 Cinara huiſpida C. 10, 235. cin ſatio C. 11, 3, 14 & 28.
 Cineritia terra V. 1, 9, 7.
 Cingere faſces apio & porro C. 10, 371.
 Cinis ad ſtercorandum C. 2, 15, 6, 11, 3, 28. conf. P. Mar. 10, 4. contrahit piriſ argutoſ ſapores P. F. 25, 4. Cinis lixiuſiae C. 12, 22, 1. ingerendus ad muſcum necandum P. S. 10, 3. cineris pulueres P. F. 25, 14. Cinere in modum gyſſi temperato linitur dolium C. 12, 43, 11. ſarmentorum oblita doliſ P. O. 1, 14, 16.
 Cinyreia virgo C. 10, 172.
 Cio. cit alium C. 6, 5, 1.
 Circa praſia Veg. 4, 6, 2 pro Circenſibus ludia.
 Circeneſ locum acuto cyprino Veg. 1, 12, 2.
 Ciceriter meſſem hordeaceam V. 2, 11, 7. V. 3, 8, 3.
 Ciceritis olea C. 5, 8, 3 rectius nequius, radius S V L B.
 Ciereum V. 3, 10, 3 pro ciceriter, niſi etiam ita legendum: cireum orbem indere Ca. 21, 4.
 Circumagere ſuoiuſitantiſ fundum Ca. 141, 2.
 Circumagere terram C. 5, 12, 3.
 Circumcalcare codicem C. 5, 6, 21. Siculus Flaccus p. 5 Geog. Adiectis etiam quibusdam ſaxorum fragminibus circumcalabant termines, quo firmius ſtarent. S C H O E T T G. Vid. Circumſtile.
 Circumeidaneum muſtum Ca. 23, 4.
 Circumeidant ſitiram libro C. 4, 29, 10. circumeidatur murus C. 9, 20, 2.
 Circumeitum muſtum V. 1, 54, 3.
 Circumſolium (inſtrumentum) Veg. 1, 26, 2.
 Circumſo pede C. 12, 36. circumeiſis, quae huc non pertinent V. 1, 1, 11.
 Circumſolari C. 5, 6, 8.
 Circumdare terram radices Ca. 11, 4, 1. & per rmoſin. circū veſtimenta cam dato Ca. 157, 11.
 Circumſo cubilia C. 8, 5, 4 aluearia C. 9, 9, 1. equis C. 1, 3, 12.
 Circumſudere lupum muſ V. 2, 9, 2.
 Circumſodere plantam C. 5, 6, 17. P. F. 20, 2. circumſodi amat meſpilus P. Mar. 10, 19. circumſodiri C. 5, 9, 12.
 Circumſicare Ca. 26.
 Circumſo ſolis V. 1, 5, 4.
 Circumſolendum oleo C. 6, 17, 8.
 Circumſumire ſepe, maceria, ſoſſa C. 5, 10, 1.
 Circumſumitae arundinibus C. 5, 4, 1.
 Circumpleſſio laminae Ca. 21, 2.
 Circumplumbato modiolos Ca. 20, 2.

Circumſcribere diſſuſum ſcriptorem epitomis C. 1, 1, 10. ſubſula C. 6, 5, 4.
 Circumſecare vngulas C. 6, 6, 4. radices Ca. 114, 1.
 Circumſignare arborem C. 5, 11, 9. gemmam P. Inn. 5, 3.
 Circumſolendo aere V. 3, 16, 30.
 Circumſollare ſulcis C. 11, 3, 4.
 Circumſumerunt truncum vincula C. 4, 29, 10.
 Circumſumere manus ramum poteſt C. 5, 9, 2.
 Circumſument vitibus arbor C. 5, 6, 30.
 Circumverſum focum Ca. 143, 2.
 Circenſibus ludis, ſubſato ono V. 1, 2, 11. apparatus pompae eorum C. 3, 8, 2.
 Cires maximus V. 3, 13, 3. in circo Veg. 2, 47, 1.
 Cirrus frontis in equo Veg. 4, 2, 1. vbi deſinit ceruix ibid. cirri in articularis pedum, naturale ornamentum, non reſecandū Veg. 1, 56, 3, 4. tibiales, proxime infra gambam Veg. 4, 1, 2. de ſub cirro Veg. 1, 25, 6. cirris Veg. 4, 4.
 Ciſta viminea quadrata C. 12, 54, 2.
 Ciſternae ſub tectis, lacus ſub dīo V. 1, 11, 2. ut ſiant, & ut ſarientur P. 1, 17, 3.
 Ciſterna aquae C. 12, 43, 6. Veg. 1, 56, 18. 4, 8, 3.
 Citatum bouem agere C. 6, 6, 3 & 4.
 Citharodi non ſunt omnes qui habent citharam V. 2, 1, 3.
 Cito. citat fructum & duro P. F. 9, 6. materiam plania C. Arb. 10, 3. ex areu C. 4, 15, 2. radices vitis C. Arb. 7, 2. virgam vitis C. 3, 6, 2. citavit in ſummo radices C. 5, 5, 5. citare per nomina C. 11, 1, 22. citatur alius C. 7, 9, 9. citatur ſtripſes & duro C. 3, 10, 3.
 Cito h. e. inſto citius, ut ſero P. 1, 6, 15.
 Citra ſaticietatem veſci C. 9, 13, 2. citra, h. e. ante Calendas C. 2, 8, 3. matris perniciem C. 7, 3, 16. ruſtici operam C. 11, 3, 55. hoc experimentum C. 2, 2, 20.
 Citrago herba apibus grata P. 1, 37, 2. citreago ſcribitur P. Apr. 8, 6. Meliſſam eſſe ſ. Meliſſophyllon notum eſt.
 Cirta tegumentis defenduntur a frigore P. F. 24, 14.
 Citreum int. pomum P. Mar. 10, 15.
 Ciriſus de arbore P. Iul. 3, 2.
 Citrus in luxu villarum V. 3, 2, 4. Eius ſatio & cultura P. Mar. 10, 11. inſtitio P. Inf. 109. arbor ab Aſſyriis culta P. Mar. 10, 16.
 Ciuis. Ciuius neru occupari C. 1, 3, 12.
 Ciuitate Romana donare agricolaſionem C. 1, 1, 12. in ciuitatibus Graecis C. 12, 47, 9.
 Clabi ſemen Veg. 3, 23, 12. vitioſe videtur legi pro clauſi.
 Clamoliſſimae mortes bonum Veg. 3 pr. 1 forte calamitoſiſſimae.
 Clare occidere incipit C. 12, 2, 52.
 Claſſes operarum C. 1, 9, 7.
 Clatratas praefepſis Ca. 4, 1.
 Clatri marginibus inſinguntur, qui ſuper aquam eminent. C. 8, 17, 10.
 Clatro. clatrare ſeris C. 9, 1, 4.
 Claua torculari Ca. 11, 1.
 Claua & talea ſerere P. Mar. 10, 12 & 13 ubi diſtinguit

guis clauam a talea Palladini, vid. x. clauolam, de qua f. l. eandem quam taleam, docet Varro.
 Claudicanti boui remedium C. 6, 12.
 Ap. Claudius augur V. 3, 2, 2.
 Claudius Augustalis C. 11, 1 & 2.
 Claudio. claudunt venationem voluptati suae C. 9, 1, 1 *b. e. feras, quas animi cansauenerunt.* Clauferunt Neptunum C. 8, 16, 3. clauduntur vulvae cicatricibus.
 Clauo ferreo pro solea Mf. Veget. 3, 18, 2 no. 1.
 Clauiculae vitium C. 4, 6, 2. clauiculis adminicula comprehendunt C. 4, 6, 2.
 Clauis. sub clauis habere V. 1, 22, 6.
 Clauola eadem, quae talea V. 1, 40, 4 *vid. Claua & Scheffer. de reuicic. 1, 7 p. 64 ubi de clabulari vehiculo.*
 Claustra patitur mugil C. 8, 17, 7.
 Claufulani imponere disputationi C. 3, 19, 3. claufula peracti operis C. 12, 57.
 Clauum. sub vno clauo C. 7, 6, 5.
 Claua animalia ostrea P. D. 6, 1.
 Clauuli capitati V. 2, 9, 15.
 Claus tedae radicibus Punicarum arborum insigilur P. Mar. 10, 3. *vid. Cuneus, cuprinus vel ferreus amygdalorum radicibus imprimitur P. Ian. 15, 18.* Clauo aeneo purgandi vernies P. Mar. 10, 4.
 Clauus cornel Ca. 18, 9. *¶* cernicem infantes boum vt curentur C. 6, 14, 6. Veg. 3, 4, 2⁶. in ouibus vt curentur C. 7, 5, 11. Quod si clauum fecerit Veg. 2, 60, 2 *b. e. durum callum in tumore.*
 Clemens. elementari dies C. 11, 2, 2. elementius genus columbarum, agrestibus oppositum V. 3, 7, 2.
 Clementer agitant venti oleas P. N. 5. allurgens collis C. 2, 2, 1.
 Clementia diel fuadet C. 9, 13, 4. 11, 2, 2. hiemis C. 5, 5, 6. nascentis anni C. 11, 3, 9.
 Clerusina herba an est? *vid. Var. lect. Veg. 4, 13, 4 no. 1.*
 Clibano similis serobs C. 5, 10, 4. C. Arb. 19, 2. torrefactae ficiis C. 12, 15, 4. subtili patet longa non Veg. 4, 47, 1.
 Clima geometris quod? C. 5, 1, 5. climate medio ventris Veg. 1, 43, 3. h. e. e regione.
 Clitellarii asini Ca. 10, 1. mull C. 2, 22, 3.
 Cluofius locus C. 2, 16, 1.
 Cluulo aduerso C. 6, 37, 10.
 Cluius. eluii graciles C. 2, 4, 11.
 Cloacarum coenum C. 2, 15, 6.
 Clostra Ca. 15, 3. Romanica Ca. 135, 2.
 Cludere pro claudere C. 12, 44, 2. *Plurima congesta Rhodius Lex. Scribo.*
 Clusinium far C. 2, 6, 3. *Forto dictum a Clusio Herurariae vrbe.* SCHOETTG.
 Clystere per intestinum infundis Veg. 1, 15, 3.
 Chysteriabis Veg. 1, 42, 5. 1, 45, 3.
 Cneei semen *vid. Gnecl.*
 Coa inf. nispotius Cea V. 2 pr. 3.
 Coarefecit vitum V. 1, 65, 2.
 Coactio passiois nomen in animalibus Veg. 1, 37, 1. 1, 38, 5. 1, 43, 5.
 Coactor Ca. 150, 2.

Coactura cuiusque diel de oleo C. 12, 50, 3.
 Coactus igne leuto C. 7, 5, 10. coacta materia C. 7, 8, 6.
 Coaddere cretam Ca. 45, 2.
 Coadiicetur sententia falsis C. 12, 21, 2.
 Coaequalium grex C. 8, 14, 8. *Primus est Colanella apud quem haec vox reperitur, frequentata deinde a Petronio, Iustino &c. vid. Heins. & Born. ad Petron. c. 136.*
 Coaequare aream Ca. 51. pallinatum C. 3, 16, 1. sulcum C. 11, 3, 48. arena & calce P. 1, 13, 2. cybindro Ca. 129. erate indulta C. 2, 18, 4.
 Coaggerare faba fresa C. 8, 6, 1.
 Coagmenta Punicana Ca. 18, 9.
 Coagmentat fureulus siliurani Ca. 4, 29, 8.
 Coagula Veg. 1, 44, 1. 1, 45, 1 & 2.
 Coagulare Veg. 4, 10, 3. *Collatis inter se locis vid. Clarissimus Lipsiensium Medicus Platnerus, offi colon intestinum, vel huius principium, quod caecum dicitur, cum ultra has partes stylmata non ascendunt.*
 Coagulum agni aut haedi C. 7, 8, 1. *ueria, lac casuum in ventriculo animalium lactentium concretum.* coaguli genera V. 2, 11, 4. eius vitent quae supplant P. Mai. 9, 1.
 Coalefcit grainen C. 2, 18, 5. farmentum depressum C. 3, 18, 6. semen C. 3, 5, 2. fureulus V. 1, 41, 2. triticium C. 2, 6, 4.
 Coangulare V. 3, 16, 15.
 Coarctatae in angustis caueis C. 8, 7, 1.
 Coarcto in strum C. 2, 19, 2.
 Coeca *vid. iacca.*
 Cochlea, (vel coelea ut semper fuit apud Varronem & Vegetium legitur) animal testaceum, de quo V. 3, 14. *int.* cochlearum testae vacuae P. 1, 35, 6. cochleae Germanae Veg. 1, 56, 17. 4, 8, 3. *¶* In cochleam retorti recessus C. 8, 17, 2. *¶* Cochlea in cauca V. 3, 5, 3. *innuus versatilis genus.* *¶* In cochlea exprimis P. Mar. 19, 10 *b. e. prelo, carculari.* cochleae supposita sperta comprimitur P. O. 19, 1.
 Cochlear cumulatam, mensura C. 12, 21, 3. *ita L. gula.*
 Cochlearium locus cochleis alendis V. 2, 12, 3. 3, 1, 4, 1.
 Cuculubis vitis C. 3, 2, 19.
 Coctanum inuenisse videtur Crescentius P. F. 25, 17.
 Coctica malagma Veg. 4, 28, 10.
 Coctura C. 11, 3, 23. subfedit ad tertius C. 11, 20, 4. coctura, de dolis picantis C. 12, 15, 7. cocturam non difficilem habere P. N. 1, 3.
 Coculum ahenum Ca. 11, 2.
 Cocus, liber Martii C. 12, 44, 1. 12, 4, 2.
 Coda pro cauda V. 2, 7, 5.
 Codex feminis circumcandans C. 5, 6, 8. codices & vastiora ligna C. 12, 19, 5.
 Codicilli oleaginei Ca. 55 & 150.
 Coelicae fieri apes V. 3, 16, 22. coeliciae vile vitum Ca. 125.
 Coenum cloacarum C. 2, 15, 6.
 Coto. coit vulnus ad cicatricem Veg. 2, 27, 3. Coe. unde defrutum & medicamentum C. 12, 20, 4. vt coctat lac V. 2, 12, 4.

Coecere

Coërcere (cohercere *apud Varro*) verberibus porius quam verbis V. 1, 17, 5. angusta putatione vitam C. 3, 21, 7. femina C. 4, 10, 1. scabra rubiginem incrementa virentium C. 3, 1, 9. coërcet vitis iuxta terram C. 4, 1, 5. examen aeris strepitum C. 9, 8, 10. coërcendi sacri ergo Ca. 139.

Coërcita onere lactuca C. 11, 3, 27.

male Cogitantes Ca. pr. 4.

Cogo fructus, *h. e. colligo* V. 1, 6, 3. C. 11, 2, 70. 12, 7, 9. *vid. Gronov. off.* 4, 3 p. 33. oleum Ca. 64, 1. 144, 1. pennis vndam super natantis olei P. Ian. 19. **Cogit** vligo stabuli scabras fieri vngulas ovium V. 2, 2, 7. macerare bones albor & fames V. 1, 5, 15. se ambulare equi Veg. 1, 43, 2.

Cohors (vel *chors* sunt etiam qui *cors* scribant) gallinaria C. 8, 3, 5. quomodo aedificanda P. 1, 21. exterior V. 1, 13, 4. clausa macerie pro ovibus C. 7, 3, 8. cohortis colluicis C. 2, 15, 8. cohortes ovium V. 2, 2, 9. duae in magno fundo V. 1, 13, 3. ex rectibus V. 2, 2, 9. in cohorte tecta esse debent plaustris V. 1, 18, 2.

Cohortalis gallina C. 8, 2, 2. officina, *epitheta* C. 8, 7, 1 & 8. ratio, *epitheta* C. 8, 2, 6. cohortales aues C. 1 pr. 27. 6, 27, 4. 8, 1, 3.

Coicio *Pid.* conicio.

Colinquinat stercore C. 8, 5, 19. 8, 7, 2.

Colinquinat totum gregem morbus C. 7, 5, 6.

Colinquare *infer. Pr. arval.* p. 130.

Coitus appetitela pecori vi mouetur C. 6, 24, 3. vel ut coitu vberantur arbores P. O. 8, 3. ad coitus feminarum reuocantur tauri C. 6, 23, 3.

Colastrae vñctiones Veg. 1, 28, 6. *vid. chalastr.*

Colatorii equi Veg. 4, 6, 7 qui *sunt* *vid.* in Guttomari.

Colatumeribro thymum C. 7, 8, 7.

Colerac appellantur brassicae Veg. 3, 50.

Coliculus betae, brassicae Ca. 158, 1. fabae C. 11, 2, 10. vitæ, capreolus V. 1, 31, 4. Coliculum agit arbor C. 3, 9, 12. radix C. 12, 56, 1. facit brassica C. 11, 3, 24. Coliculi vix enasci possunt e semine fici V. 1, 43, 4. vt condiantur C. 12, 71, 1. *Pid.* Caulis.

Colis tardius enascitur e nucleo olinae V. 1, 41, 6. Coles rapicii Ca. 35, 2. farmenti in vite V. 1, 31, 2. vinearii C. 5, 6, 36. agit planta C. Arb. 9, 2. **Colis** colibus & glandulis Veg. 1, 38, 3 *it.* a colibus suffusa Veg. 3, 64, 1. videtur partem & glandulas coles necare. *Cogitabam* aliquando de olis coliformi, *mutandi* *apud* Aet. 2, 3, 96 per quod inspiratio & expiratio contingit & superfluitates expurgantur: sed ex Veg. 3, 64, 1. apparet, esse partem exteriorem. in sensum incurritur. V. Canis.

Colix. ad Colices compositio Veg. 4, 28, 27 N. L.

Collaria canum V. 2, 9, 15.

Collecticii clysters Veg. 1, 46, 3. *visiose dicti* videntur pro collecticis, *velut* *visio*.

Collectio Veg. 2, 44, 1 *h. e. suppuration.* vlcus. sic aliquem Colicium. *plura etiam habet Rhodius Lex. Scribon.*

Coliculus. collectae breuiter mansiones P. 1, 9, 1.

Collegiorum coenae V. 3, 2, 16.

Collibrato Ca. 19, 2.

fi Collibuisse C. 11, 1, 2.

Collidit altera alteram C. 12, 43, 9.

Colligatum herbis solum C. 2, 18, 5.

Colligit disputatio C. 3, 10, 13. colligimus terram ad radices P. Ap. 2, 2. colligendi ad stabula equi P. Mar. 13, 1.

Collina aqua C. 1, 5, 3. collimum genus agrorum V. 1, 6, 2. collinae vineae meliores V. 1, 6, 5. iucundius afferunt vinum C. 3, 2, 6. *add.* C. 12, 21, 1. collina vina C. 12, 21, 4.

Colligne in pice C. 12, 22, 2.

in Collis deriuem C. 2, 8, 3. Videtur legendum, *in collis*. Sint autem collisae vinee colliguae sulci maiores amplioresque, & quasi locamenta, quibus humor agrorum vicius ex minoribus sulcis deriuatur extra segetes. Viturnus appellat *collisarias*, omnis colluicis, & purgamentorum receptacula. Plinius meminit collisiarum his verbis: *In viti est, & collisias interponere, si ica locus pascat ampliore sulco, quae in fossas aquam deducant.* In Plinianis codicibus fere omnibus, legitur *collestris*. Verum siue *collisias*, siue *collestris*, vine *collestris* legere libet, haud equidem in magno ponam discrimine, dum modo noterimus vocabulum hoc ab humore colligendo, vel eligando esse deductum. Fiunt autem in agris huiusmodi collisae, ad colligendas aquas, atque educendas extra segetes, sicuti quoque sunt elices, sulci aquarii, ab elicienda aqua nominati. Caio *elocale flumen* dixit, pro colluie cloacarum. M. Varro collisias signare videtur, cum ait: *Sneant in fossas quo pluuialis aqua dilabatur.* B E R O A L D.

Collisiones in dorso iumentorum Veg. 2, 59, 3.

Collucare nuptii filiam in dimidia parte agri C. 4, 4, 6.

Collucet autumnus C. 3, 21, 3. collucet foetibus horri C. 10, 293.

Colluco arborem Ca. 139. C. 2, 22, 3. *Tria sunt praeformis verba ab eodem fonte derivata, collucare, subluare, interluare, quae hoc discernit disparantur.* Collucare, est arbores fuisse officinas luminis succedere, & successu arboribus locum luce complere. Subluare minus est, quam collucare, significat enim ramos arborum supputare, & veluti subire lucem immittere. Docet M. Cat. quomodo modum Romano more lucem collucare oporteat. Interluare vero est in arboribus frangere per intervalla deputare ramos in densitate ramorum, qui sunt superuacui, unde nata interluatio est, cui in vitiis consimilis est pampinatio. Plinius: Interluatio arboris prodest, sed omnium annorum trucidatio inutilissima. B E R O A L D.

Colluo meretam nonam Ca. 100.

Collum pro colo Veg. 1, 40, 2.

Colluicis cohortis & adificii C. 2, 15, 8.

Colluxet an conuexet legendum pro monstroso conuexet Veg. 3, 4, 44.

Collyrium ad fistulam Veg. 2, 13, 6. fistulae describ. Veg. 4, 16. opobalsamatum ad oculos Veg. 2, 15, 2 & 8. 2, 18, 2. collyriorum compositiones, (D) 3

Veg.

- Veg. 4, 27. collyrium vrinam ducens C. 6, 30, 4. Veg. 3, 15, 17. subicere, quod ventrem moueat equi C. 6, 30, 8. collyria immittuntur aluo C. 6, 30, 5. Veg. 3, 3, 5. ad oui magnitudinem Veg. 1, 62, 2. add. 2, 25, 1. De hoc genere collyriorum, quas glandes, turundas, & globuli vocantur, Rhod. ad Scribo. comp. 142 p. 215. G E S N. Attende collyria dici non solum medicamenta oculorum, sed aliarum quoque rerum. Item Corn. Celsus, collyria ponit pro medicamentis fistularum, docens quo modo fieri debet collyrium ad fistulas curandas. Scribit Suidas, *colaxia*, id est collyria esse pharmaca iactica, id est medicinalia. Idem docet panes quosdam quasi mutilos eodem nomine appellari. B E R O A L D.
- Coluinia olea V. 1, 24, 1. Culminia C. 12, 49, 3. *reclit forte* Cominia S Y L B. Culminiana Ca. 6, 1. culminea 12, 49, 3. Culminiana C. 12, 52, 1. nihil certi.
- Colo, *as*. Colabis porta palnea P. F. 27. ad colum Veg. 1, 56, 19. colatur cera per stramenta desufa C. 9, 10, 1.
- Colo, *ii*. Colit vinus aliquot corbula voarum V. 1, 15. qui colunt deorsum, *ii*. sursum *b. e. humilia* vel *editora* loca incolunt V. 1, 6, 3. colere terram *quid?* C. 2, 11, 4 est fermentare terram C. 2, 2, 4. in colendo quae spectentur V. 1, 2, 8.
- Colocasia (colocasia *MS. Lugd.*) bulborum satio & cultura P. F. 24, 14. *Nomen est herbae, de qua Martialis*: Niliacum ridebis olus lanasque sequaces. *Plinius*: In Aegypto nobilissima est colocasia, quam cyamum vocant. Aliqui hanc a Nilo metunt, caule cum coctus est arenoso, in mandendo spectabilis est, foliis laciniis, quibus implexis in variam speciem vasorum potare gratissimum habent. B E R O A L D.
- Colocythis suffusio contra mures P. 1, 35, 9. colloquintidem vocat f. cucurbitam Aegyptiam Veg. 1, 17, 7.
- in Coloniam suos crebro emiserunt Sabini V. 3, 16, 29. ut colonias mittunt apes V. 3, 16, 9 & 29.
- Colonicae leges V. 1, 8, 17.
- Colonus bonus Ca. pr. 2. coloni ratio ac scientia V. 2 pr. 3. C. 1, 7 int.
- Coloquimis v. colocythis.
- Color in sobole propagatur C. 6, 37, 6. 7, 2, 5. coloris perspicui aqua P. 1, 4, 1. colores equorum P. Mar. 13, 4.
- Colostrua quae? C. 7, 3, 17. P. N. 13, 1. *Dicitur colostrum neutro, & colostrum foeminae genere: quae nil aliud est, quam spongiosa densitas lactis a partu. Plinius*: Ex primo semper lacte a partu colostrum sunt. Hinc colostrati infantes dicti quibus permisciosum fuit gustasse id lac. *Plautus*: Mea colostrum meus molliculus cascus. *Epigrammatista*: De primo matrum lacte colostrum damus. B E R O A L D. *Vid. Seru. & Lantini ad Virg. ecl. 2, 2. Scaligerana prima p. 52 colostrum vocant etiam f. crev. orem.* S C H O E T T G.
- Colubri caeci *b. e. humbati* C. 10, 230.
- Colum, *intestinum* Veg. 1, 40, 2. 1, 50, 3, 52, 1.
- Colum, *quo colatur*. Cola C. 11, 2, 70. vitilia Ca. 11, 2. iuncea & sparte C. 12, 19, 4.
- de Columbis V. 3, 7. C. 8, 8. P. 1, 24. a columinibus villarum dictae V. 3, 7, 1.
- Columbarius pastor V. 2, 7, 5. *absolue* V. 2, 7, 7. Columbarium vt constituitur P. 1, 24. columbaria singulis paribus V. 3, 7, 4. fistilia V. 3, 7, 11. C. 8, 8, 3. *Volgo columbarium vocant stabulum columbarum, ipsum aedificium & locum columbis alendis accommodatum, & ita Palladius quoque appellat: verum Columella, & M. Varro columbaria capiunt pro nidis, & loculentis, & cellis in quibus singula paria foecitant. M. Varro scribitur: Columbaria singula esse oportet, vt os habeant, quo introire, & exire possint.* B E R O A L D.
- Columbini pulli V. 2, 7, 9. columbinum saxum P. 1, 10, 3. a colore dictum videtur *lisdore* 19, 10.
- Columbus. columbi vt faginentur C. 8, 8, 1.
- Columella ferrea Ca. 20, 1. 22, 2.
- M. Columella patris nostri laudatur C. 2, 16, 4. 5, 5, 15. 7, 2, 4. 12, 21, 4. 12, 40, 2. 12, 43, 5.
- Commellares dentes V. 2, 7, 2.
- Columen Ca. 15, 1. columina villae V. 3, 7, 1.
- Colymbades oliuae vt fiant C. 12, 47, 8. P. N. 22, 1.
- Coma ouium varia C. 7, 3, 7. comae telluris C. 10, 277.
- Combibit oleum testa C. 12, 50, 17. cascus C. 12, 42. combiberunt vuae C. 12, 39, 1. *Ita* P. Mar. 10, 7. combibat metreta anureum Ca. 100. bacea *saleia* C. 12, 47, 10. combibere vni C. 12, 10, 2.
- Comediunt *b. e. mordent* alia animalia Veg. 2, 12, 8. comestis, comedite, Ca. 156, 1.
- Comesae coena venimus V. 1, 2, 11. comesae sunt oleae Ca. 58.
- Cominia olea P. F. 18, 4. *vide* Colimn.
- Comitas adhibenda C. 1, 8, 15.
- Comitio educere populum ad leges accipiendas V. 1, 2, 10. Comititiis aediliis V. 3, 2, 1.
- Communadebit bene Ca. 156, 5.
- Commecatini liquidae vocis fauces exerceat P. 1, 3.
- Commendabile fructu arbutum C. 5, 6, 37.
- Commenda, *commenda* C. 7, 5, 17.
- Commentarii antiquorum scripto scrutandi C. 1, 1, 3.
- Commeo. Commeneas & reueneas examen P. 1, 39, 1.
- Commetrii agros C. 5, 1, 2.
- Commi vel comnis vid. Gummi.
- Commisicis pro comnificis Veg. 3, 10, 3. 3, 15, 12. *Vid. Misceo. Admisceo.*
- Commisura Ca. 135, 4. quae nascitur materia noua, *in vite* C. 3, 17, 4.
- Commisuralia loca Veg. 2, 13, 4. 2, 51.
- Committi vna Ca. 93.
- Committo. non constitunt scamna facere C. 2, 4, 3.
- Committere lege censoria pecus inscriptum V. 2, 1, 15. labori equum C. 6, 29, 4. Committitur rixa C. 9, 15, 4. Committitur pro submittitur *eras* C. 3, 6, 26.
- Commode facere, *apre* C. 11, 1, 4.
- Commodat se siliupium natura C. 4, 22, 5. Commoddare trapetum, accommodare Ca. 35, 7.

ex Commodo seruatur *b. e. commodo* C. 12, 19, 3. nian-
dere C. 6, 2, 14.
Commolere grana minutissime C. 12, 28, 1. oliuam
C. 12, 58, 18.
Commortalis natura C. 30, 20, 4.
Commouet perniciem C. 6, 17, 5. *legitur, pro sum-*
mouet vel submouet. commouere fauos sedibus
 suis C. 9, 13, 12. colla, idem fere, quod luxare C.
2, 2, 26.
Continuanda vasa C. 12, 18, 3. *Vid. Heinf. ad Pe-*
tro. c. 27. Vbi plures huius verbi auctoritates ad-
fert. SCHOETTIG.
Communis vulpibus & hominibus vinea V. 1, 8, 5.
Communitur pisere Ca. 136.
Communitio ventorum C. 11, 2, 94.
Commuto aere C. 12, 26, 2. antequam se commu-
tent, quaedam vendenda V. 1, 69, 1.
Compacta & torosa ceruice P. Mar. 11, 2. compacti
boues Hetrufi C. 6, 1, 2. compactis ac rectis cru-
ribus C. 6, 1, 3. 6, 37, 6.
Comparationes discordantium, *avayrtaq; iacturā-*
rum C. 2, 2, 3. conf. 6, 2, 13.
Comparere Ca. 2, 6.
Comparo. Comparare morbum *b. e. nancisci* Veg.
4. pr. 5. comparatur vrbanae vitae villatica, *ferte*
idem quod aliungitur, vna paratur C. 8, 19, 2.
Compascere pabulum in fundo V. 2 pr. 5. compasci
oportet stipulam V. 1, 53.
Compedit ferui Ca. 55.
Compellendum agnos in gregem ouium V. 2, 2, 18.
Compensiosum sit in summa, quod per partes da-
mnum C. 1, 4, 5.
Compensium temporis sequi C. 4, 22, 5. compen-
dia minima etiam in maximis personis P. Inf. pr. 3.
Compescere vmbrae C. 3, 27, 2. *de putatore, aut pam-*
pinnante. ramos proptus ferro C. 5, 6, 11. compe-
scitur fructu vitis C. 4, 21, 2. compescenda quasi
pueritia seminum est.
si Competit, *b. e. conuenit, wenn seibi seibichs* C. 1,
6, 23. 2, 8, 4. 2, 19, 2, 21. 4, 29, 17. competit
matricis vitium C. 3, 21, 6. si loci situs com-
petit C. 8, 17, 3. 9, 1, 1. 9, 6, 1. competit humor
cacti C. 10, 40. vis fideris C. 11, 1, 32. sita com-
petit linae cursus C. 12, 8, 3.
Competunt cacumina in vnum C. 4, 17, 1. cuncta vo-
lo C. 4, 19, 3.
Compialibus sacris in compito Ca. 5, 3, 57, 2. *Com-*
pialia feriae erant conceptinae, de quibus pleno Ma-
crobius Saturnal. lib. 1. cap. VII. Concipiebantur
autem a praetore his verbis: DIE. NONI.
POPOLO. ROMANO. QVIRITI-
BVS. COMPITALIA. ERVNT.
QVANDO. CONCEPTA. FOVRINT.
N. nos docet idem Macrobius libro citato, cap. IV.
Celebrabantur autem postidus Kalend. Mainz. Di-
cebantur compita, loca quasi turres, constituta
in quadrivitiis, in quibus sacrifici post agriculturam
sacrificabant: atque haec sacrificia innuit Cato.
Ante etiam Compita erant vine publicae, ubi ac-
ciduulae per quatuor portas patentes consecratae
erant, in quibus agricolae in emeritis operis testi-
monium fracta iuga collocabant. Persius Sat. IV.

Hunc ais? hunc diis iratis, genioque sinistro,
Qui quandoque iugum pertusa ad compita figit,
Seruulae veterem nutiens deradere limum,
Ingemit: - - *Interpres eius vetus:* Compli-
ta sunt loca in quadrivitiis, quasi turres, ubi sa-
crificia finita agricolis rustici celebrabant. Me-
rito persuasae, quia per omnes quatuor partes pa-
teant, vel viciula, vel rompta non solum sunt in
vrbe loca, sed etiam vine publicae, ac diuertiu-
lia aliorum consuium, ubi acridulae conse-
crantur patentes. In his iuga fracta ab agri-
olis ponuntur, emeritis, & elaborati operis indi-
cium. MEYERS.
Complanare Ca. 151, 3.
Complere ad medium C. Arb. 4, 5. aequari *b. e. han-*
rire P. O. 14, 2. compleri *b. e. infiei* MS. Veg. 1,
17, 3 no. o.
si Compluius est vna, remedi. P. O. 9 in *lemmate.*
Compluiata iugatio V. 1, 8, 2. *vbi quadrata in me-*
die spacia relinquuntur.
Compluuium interius V. 1, 13, 3. compluuii iugo-
rum vinealiorum C. 4, 24, 14. 26, 3. *Vid.*
Pentad. ad T. 1 fig. 12.
Componere vngulam Veg. 1, 26, 2 & 4 *b. e. cu-*
rare.
Componi & condiri *idem significant* C. 12, 9, 3. 12, 10,
12, 13, 2. componi ea conditura potest oliua C.
12, 47, 7.
Compos agrietationis C. 1, 1, 17.
Compositae ambulare C. 6, 2, 5.
Compositio *b. e. conditura* C. 12, 20, 6. gleueini o-
lei C. 12, 51, 1. Compositiones rerum autumnali-
um C. 12, 43, 1. Compositiones, de medicamen-
tis Veg. 1, 17, 16.
Compositus. Compositas muria olius P. N. 22, 5.
compositis hac conditura olius C. 12, 47, 2. *hic*
nestri eingelegt. Composita non mutant voca-
lem primitiu in MSS. ut conspargo &c. Vict.
ad V. 1, 57, 1. it. ad V. 2 pr. 4.
Compositura Ca. 22, 3.
Comprehendo. Comprehendi stirps in valido so-
lo celerius C. 3, 5, 1. male comprehendit vitis
5, 6, 18. omne iustum P. F. 17, 6. planta in ru-
brica difficilior P. lan. 13, 5. melius maluae plan-
ta P. O. 11, 3. *Graeci etiam vnam de plantis ter-*
ram matrem vel arbusculam cui sunt insitae sicut
fibularum, insit arbutum apprehenduntis e-
g. Damog. Geop. 10, 65 xol. bndvba vaxu.
Comprehendere modio nuxes V. 1, 7, 3. *re-*
petitis experimentis h. e. discere P. lan. 13, 8. *o-*
uem hieme C. 7, 3, 15 h. e. continere fabulo: nostri
auswintern. melles, h. e. in vnam massam re-
digere Veg. 4, 27, 1. *Aliquoties ita Scribonius.*
Comprehensio in nominando V. 1, 9, 1. *com-*
prehensa porri planta P. O. 11, 5. Non necesse est
deponentis more hic accipi comprehensionis: nam
eum ipsa comprehendit terram matrem (vid. mo-
do Comprehendo) tum ab ipsa comprehenditur.
Comprimere C. 8, 11, 5. *de pannibus h. e. inire.*
Comprimenda significat, aut librari culpa pro
co positum videntur C. 8, 14, 5. *Comprimenda*
luxuria C. 4, 27, 6.

Compi-

Compugnans amaritudinem Veg. 1, 13, 6. *b. e. vna impugnans.*
 Compulsoris modum excedit bos P. Iun. 2, 3.
 Computatio dierum C. 2, 13, 9.
 Computatis ramis C. Arb. 2, 7, 2 *est in MS. Lips. pro amputatis.*
 Computo rationem operis C. 5, 1, 3.
 Computrescere C. 5, 1, 3, 7.
 Conalefieri V. 3, 9, 11.
 Conalefcit foenum C. 2, 19, 1.
 Concernari si non poterit os Veg. 2, 22, 3. donec concarnet *intransit. ibid.*
 Concauatis uicis C. 8, 5, 11.
 Concentus chori C. 12, 2, 4.
 Concerninare *vid. Popma ad V. 3, 16, 32.*
 Concessatio in itinere C. 11, 1, 16. Concessare *Plautinum est. Videtur inde dictum, quod nunc hic nunc illic concedunt, & deuertunt ignani, de quibus agit Caelumella, viatores.*
 Concessione, vt penecliare aliquid in fundo pascere liceat V. 1, 17, 7.
 Conchae maiores & minores, in cellis olcariis Ca. 13, 1. ferrae Ca. 12, 50, 8. minutae farinae Ca. 15, 4, 4.
 Conchyliis quae flagna apta C. 8, 17, 9.
 Conciliatori stultiae carnis datus populo lanus V. 2, 4, 8.
 Concinnatores capium, capillorum C. 1, pr. 5.
 Conciunitas deliciarum C. 1, 4, 3.
 Concinno irapetum Ca. 13, 5, 7. vinum ad alium mouendum Ca. 11, 4, 2 & 11, 2. *Catonis verbum esse obseruauit Plin. 14, 16 f. 19 n. 5. Schurzleischi antiquit. deipnosophist. §. 11. laudas*
 SCHOETT G. Concinnanda fabris tradere, quae refectionem desiderant C. 12, 3, 9.
 Conceptio e vento V. 2, 1, 19. C. 6, 2, 7, 3.
 Conceptum sacre C. 7, 6, 5. elidere C. 6, 2, 1, 1.
 Conceptus, *a. um.* concepta publice existimatio C. pr. 20. amaritudine C. 12, 19, 5.
 Concipto. Conciptit lac acorem C. 7, 8, 1. Conciptunt macrae melius V. 2, 1, 17. *¶* imbres liumque vineae C. Arb. 10, 3. *¶* Conclpere nuces sesquimodio V. 1, 7, 3. *¶* amaritudinem C. 12, 19, 5. cupidinem bibendi C. 7, 3, 20. humorem C. 1, 6, 5. morbum C. 7, 5, 14. noxam veram C. 12, 3, 7. sporem salis P. O. 10, 1. teporem P. 1, 22. *¶* verba, de formula precum Ca. 139. 141, 4.
 Conclforium ferramentum, ad ungulas iquorum Veg. 1, 56, 31.
 Concitare agitur pecus, eo vsque dum anhelet C. 6, 6, 4.
 Concitant boues tabani V. 2, 5, 14. Concitare in cursum C. 6, 5, 1. seditionibus familiam C. 1, 8, 18.
 Conclauit excellissimum C. 12, 2, 2. conclauibus septae aues C. 8, 1, 3.
 Conclausa & coarctata femina C. 3, 12, 2.
 ne Concludat puita paupes P. 1, 29, 3. *b. e. corripit & elidit mentis &c.* fodientes ruina P. Ang. 10, 3. Concluditur ordo parienti viginti ouis P. 1, 29, 1.
 Concolor lanae lingua C. 7, 3, 1.
 Concoquit mirifice bradica Ca. 15, 1. *¶* tumida eadem Ca. 15, 3. Concoqui in se C. 2, 19, 3.

Concordat cum Nouembri hic mensis P. F. 34.
 Concordia vocum C. 12, 2, 4.
 Concreta materia, *¶*
 *Concreuit lac C. 7, 8, 3. *b. e. ceagulatum est.*
 Coneubitus tempora, de anatis C. 8, 15, 7.
 Conculcare vinacos Ca. 25.
 Concutiunt requiem quiescentis exauinis P. Mai. 12.
 Concuti exercitatione C. 6, 37, 2.
 Concliquefcere Ca. 23, 3.
 Condemnabile studium P. Inf. 11.
 Condensant se oues in locum vnum V. 2, 3, 9. radices herbarum C. 2, 18, 6. condensatur ponderibus C. 7, 8, 4.
 Condespere Ca. 40, 2. 76, 1.
 Condimenta viridia C. 12, 8, 1.
 Condio. vno eyatho condire vnani amphoram P. O. 14, 7. Condiri herbae quando & quomodo debeant C. 12, 7, 1. 12, 13, 7. poma C. 12, 10.
 Condisit fructum ferre C. 3, 10, 6. condiscant agni foris pasci C. 7, 3, 19.
 Conditio amurcae V. 1, 61. prout conditio conditurae exegerit C. 12, 4, 4. regionis si permittit C. 4, 12, 1. rara conditio est huius possessionis *b. e.* raro contingit possessio C. 8, 11, 2.
 Conditicia cibaria C. 8, 8, 2.
 Conditina mala Ca. 7, 3, 3. pira V. 1, 59, 1. olea Ca. 6, 1. conditiis cibis sustinere pecus C. 7, 9, 9.
 Conditura inulae fies fiet C. 12, 4, 1. condituram qualemcunque recipere possunt C. 12, 47, 4. hac conditura compositis oliuis C. 12, 47, 2. eadem potest componi C. 12, 47, 7. in conditura oliuarum mella pro defruto C. 12, 11, 2. quibus condituris multum & vina adiuuari solent. C. 12, 19, 1.
 Conditui oliuas legere C. 2, 22, 4.
 Conditus spior vini emtores fugat C. 12, 20, 7.
 Conditum abstinthium, rosatum, violatum P. F. 32. *Vid. Morgag. II, 19 & 20.* condita oportebit infundi Veg. 1, 56, 22. 3, 65, 10.
 ex Conditis *b. e.* quae ad vsum repositae sunt Veg. 4, 11, 1.
 Condo. Condit odores sacchus C. 10, 302. condere largius *int. fruges C. t. pr. 19.* vindemias *ibid.* in accum Ca. 117. ficus in orcas C. 2, 15, 2. Conditur multum in dolium, vt habeatur vinum V. 1, 65, 1.
 Conducere cisternis aquam tectorum P. 1, 16. conducitur lac C. 7, 8, 1. *b. e. cogitur.*
 Conduciticiis operis V. 1, 17, 2.
 Conductor aedificii Ca. 14, 3. agri C. 3, 13, 12. pecoris Ca. 150, 2.
 Conduplicare cibum V. 2, 4, 15.
 Confectio prima olei P. N. 17, 8. *¶* in confectione olei sui quaslibet baccas *b. e. baccas oleo conditas* P. D. 2. de medicamentis Veg. 4, 10, 1 & 4, 4, 11, 1.
 Confectura mellis C. 9, 14, 5.
 Confectus. Confecta bruma C. 8, 5, 1. 11, 3, 5 & 51. consumunt vocat C. 11, 2, 1. confectum acquinoctium C. 11, 2, 35 & 55, 11, 3, 51. Sic bruma confecta Plin. 36, 10 f. 15. idus confectur *b. e. solstitium* Plin. 16, 23 f. 36.
 Conferciunt se apes V. 3, 16, 35.

Conferre

- Conferre in fscellam C. 12, 39, 1. pestem C. 1, 5, 4.
 Conferueat vinum C. 12, 23, 2. *Plin.* 18, 30 f. 73
 Granum si tegulis subiaceat, conferuefcere.
 Confessio nec dubia signa C. 2, 2, 14.
 Confessini C. 2, 10, 16.
 Confibulae lignae Ca. 12.
 Conficere inel C. 9, 15, 10. ligna Ca. 16. C. 11, 2, 7.
 fundum fructuosum, bene colendo V. 1, 1, 2. con-
 fecit fementem C. 11, 2, 90. conficitur aequino-
 ctium C. 2, 8, 2. bruma *ibid.* 11. 9, 14, 12. mellis
 C. 11, 2, 54.
 Confictus pro confixus Veg. 2, 11, 4. *no. r.* *vid.* *Fl.*
ctus.
 Configere inter se Ca. 21, 3.
 Configurare ad similitudinem C. 4, 20, 1.
 Confines fundi V. 1, 16, 1.
 Confinium spectandum in fundo V. 1, 16, 6. in con-
 finio boni & mali C. 3, 5, 2.
 Confio. stercus quod ex hominibus vel pecudibus
 confit C. 2, 15, 1. Confiat panis C. 1, 8, 12.
 Confirmauit fe vinea C. 4, 3, 4.
 Constitentur, *h. e.* indicant, de rebus mutis P. 1, 3, 1,
 28, 2. lun. 7, 6.
 Conflagrant colla C. 2, 2, 28.
 Confodere minute terram Ca. 129. VIII iugera
 V. 1, 18, 2. vinea C. 4, 5.
 Conformantur in voluerum speciem ona C. 8, 5, 10.
 Confragosusager V. 1, 18, 4. 1, 20, 5. lapidibus lo-
 cus C. 2, 2, 8. confragosa viae Veg. 2, 53, 1.
 Confricatio sale Ca. 7, 5. sale confricatae V. 1, 60.
forte utraque loca magis placeat confrat.
 Confroco. confrocauerit animal oculum, *h. e.* *per-*
frinxerit Veg. 2, 20, 1. confricari sale C. 7, 10, 3.
 a pluribus facies iumentum Veg. 1, 43, 5.
 Confundit multitudo diligentiam monitoris C. 1,
 9, 7. confusa membra in pullo equino V. 2, 7, 5.
 Congelationes brumales C. 4, 8, 2.
 Congelatae radices C. 3, 12, 1.
 Congelo. congelare lac C. 7, 8, 6. thymum tritum
h. e. *cafro*, dum solidatur, adicere. P. Mai. 9, 3.
 Congelatur *h. e.* refrigeratur P. Mar. 15, 1.
 Congelabitur frigoris oleum C. 12, 50, 12.
Ita Scribo. comp. 271 extr. ubi fe congelauerit
adepti.
 Congenerati porculi, *h. e.* *eadem foetura editi* V.
 2, 4, 19. congeneratum parem fenicum C. 7,
 3, 15.
 Congernascere Varroni *restitutum a Salmasio ad*
 3, 16, 32.
 Congestio stercorum P. 1, 33, 1.
 Congestitia humus C. 2, 10, 18. materia C. 2, 16, 5.
 terra P. S. 7. O. 11, 2.
 Conglutinosus, *h. e.* *tenax, viscidus* Veg. 1, 40, 2.
 Congruens. nulla parte corporis inter se non con-
 gruenti V. 2, 7, 4.
 Congruus modus *h. e.* *quantum satis est*. P. O. 14, 6.
 Coniectura videre hoc licet ex aliquot rebus V.
 1, 7, 3.
 Conicio apud Casonem in MS. Mediceo *ferre* *semper*
coicio, & ita in compositione reliquit. Conicitur
 mustum in vasa C. 2, 19, 6.
 Coniugalem gregem protegunt galli C. 8, 2, 11.
 Coniugium maritale a natura vii comparatum C.
 12. pr. 1. coniugia admissarii submitenda *h. e.*
eguae P. Mar. 13, 1.
 Coniugulum myrtum Ca. 8, 2 *vid. no. in Addendis.*
 Ca. 133, 2.
 Coniunctio nuptialis V. 2, 4, 9. coniunctionis ri-
 mas obducere P. 1, 41, 3.
 Coniunctas feruas si habeant serui, coniunctiores
 sunt fundo V. 1, 17, 5.
 Coniux mox facta tyranni C. 10, 271. vitis vltus
 C. 5, 6, 18.
 Conleuata cum melle pro conlita *libri quidam*
 C. 6, 17, 9.
 Conliciares tegulae Ca. 14, 4.
 Conlita cum melle C. 6, 17, 9. *vid. collin.*
 Conluare F. colluc.
 Conniuentes oculos C. 10, 259.
 Conopea muliebris V. 2, 10, 8.
 Conquadratae perticae C. 8, 3, 7.
 Conquassare calicem Ca. 52, 2.
 Conquiescere non patiuntur gallinam pulices V.
 3, 9, 8.
 Conquirunt rapae solum stercorum P. Iul. 2, 2.
 Consanat cicatricem furculus C. 4, 29, 3. consana-
 tur plagae C. 4, 24, 22.
 Consanescit celeriter C. 4, 27, 3. consanescunt vice-
 ra C. 8, 2, 3.
 Conspingues sapientiae res rustica C. 1 pr. 4.
 Constarre porcas Ca. 48, 1. Constarrendi fulci o-
 mnes C. 11, 3, 46.
 Constatinales vineae C. 12, 45, 6 *ubi diuersi generis*
vites promiscue possae *Eadem*
 Consenuinae C. 3, 21, 7: *licet Plinius* 14, 3 f. 4 n. 7
 videtur speciem aliquam peculiarem hoc nomi-
 ne appellare. Consenuina silua C. 11, 2, 83.
 Consenscunt columbae inclusae V. 3, 7, 6. *h. e.* *lan-*
guidae & mortuae atque macrae sunt. *conf.* V. 3,
 9, 14. *¶* ona incubata V. 3, 9, 8. consensuit vitis
 vitio soli C. 4, 22, 8. consensescere veterno C.
 7, 5, 3.
 Consentes Dei XII V. 1, 1, 4.
 Consentinus ager V. 1, 7, 6.
 Consentire numeris magistris in choro canentium
 C. 12, 2, 4.
 Conseptum, de aggeris piscinae C. 8, 17, 3 ita septa
 f. 8. *¶* conseptio vniuerso (villae) appetur mem-
 brorum numerus C. 1, 6, 1. consepia diffusiora
 C. 1, 4, 7. bobus qualia facienda C. 6, 23, 1.
 Consequenter *h. e.* *deinde* Veg. 1, 22, 12. 1, 38, 10.
 Consequi non possint oculi animalia quaedam mi-
 nuta V. 1, 12, 2. opera superioribus diebus prae-
 terita C. 11, 2, 90 i. e. *renouare, repetere, mach-*
in.
 Conferi vineam malleolo C. 5, 5, 6.
 Conferuae V. 1, 17, 5.
 Conferuare stirpem rectam C. 4, 20, 1.
 Consideranter P. F. 17, 2.
 Considerare, *h. e.* *obseruare, videre simplic.* C. 11, 2,
 67. 12, 2, 6.
 Consiligo herba C. 6, 5, 3. 6, 14, 1. 7, 5, 14. 7, 10, 7.
 Veg. 1, 12, 2. 3, 2, 27. *Laudas etiam Berealdus diuis*
Plinii
 (E)

Plinii locos, quorum alter habetur 25, 8 f. 48. alter 26, 7 f. 21. Veratrum album esse consiliginem suspicatur, sed suspicatur tantum, Dodonaeus 2, 3, 19 p. 261 sq.
 Consistit alius Ca. 156, 4. fructus turturum V. 3, 8, 3. mustum C. 12, 21, 3. catenus plaga C. 4, 7, 2. vitis in se C. Arb. 5, 2 add. C. Arb. 4, 1. urina in stabulo V. 2, 2, 19.
 Consolidationem quae faciunt, *stypticæ* Veg. 3, 10, 3. Consolando restituere serui voluuntatem in domino V. 1, 17, 7.
 Consonant venienter apes V. 3, 16, 30.
 In Consortium operum comparantur iuuenta C. 6 pr. 6.
 Conspersit vinum vetus C. 12, 59, 3. conspergitur aqua mulla farinae triticeae C. 6, 17, 7. tanquam farina C. 12, 38, 2.
 Conspersio crebra falis P. N. 13, 3.
 Conspersus. conspersam sale carni C. 12, 53, 3. eruum, cicercula consperfa C. 6, 1, 8. *¶* consperfa polenta mulla aqua C. 6, 17, 8. & subacta farina aqua C. 8, 7, 3. conspersum aqua mulla semen detritum, *h. e. subactum* C. 6, 12, 4 *ut conspersio* *vulg. 1 Cor. 5, 7 est 4639.*
 Conspectus terribilior niger canis C. 7, 12, 4. hirundo C. 11, 2, 22. conspiciet numerosissimis foetibus C. 3, 10, 17.
 Conspiratus sanguis Veg. 2, 30, 1 *videtur esse de sententia aulteris & ex arteria cum spiritu emissis. Notum, quid de arteria philosophi sint veteres. Cic. de nat. Deor. 2, 55. Naut quae spiritus in pulmones anima ducit, & pars concipitur eorumque quaedam, quam ventriculum cordis appellant: & eoque modo ex his partibus & sanguis per venas in omne corpus diffunditur, & spiritus per arterias.*
 Conspilata vinaea C. 12, 43, 12.
 ex Constitutione vitium Veg. 1, 39, 2.
 Constituit villam, *h. e. dea constituenda praecipere* C. 12, 2, 1. de numero pastorum angustius vel laxius V. 2, 10, 11. ex mari reditum C. 8, 16, 6.
 ex Constitutione Domini C. 1, 8, 18.
 ad Constitutum venire serius V. 2, 5, 1.
 Consto. Constat aqua Ca. 155, 2. dum constat serenitas P. S. 2. constant villisue C. 9, 20, 6. constabit parvo, si P. F. 9, 12. Constant viribus & fornia equus P. Mar. 13, 1.
 Contrata culmis stabula C. 7, 3, 8. silice area C. 1, 6, 23.
 Constructione alternatae P. N. 22, 1. *h. e. strata.*
 Construere armenta *h. e. festucae operam dare* P. Mar. 11, 4.
 Confudascere in qualis C. 12, 48, 2.
 Confudent herbae conditae C. 12, 7, 2. confudent oues Ca. 96, 1.
 Consue quoque faciunt V. 2, 13, 1. *¶* Consuevit feri per manifestos, *ciculantur, demantur* C. 8, 10, 1.
 Consuescimus iuvenem aratro C. 6, 2, 9. consuevit libero visu C. 8, 15, 7. Consuecat pulvere planta C. 10, 153. *¶* Consuecunt non magis humo quam lagno amphibis, *Græc. ἀμφίβια, sedes*

habent. C. 8, 13, 1. *¶* Sed pro consuefaciat C. 11, 1, 19. consuecere vitem humori C. Arb. 1, 5.
 Consuetudo ab antiquitate deflexit C. 3, 18, 1. quae magis in consuetudine est C. 4, 29, 7. *¶* Consuetudini Latinae tradidit Cicero oeconomicon Xenophontis C. 12 pr. 7. in consuetudine Graeca C. 3, 2, 28 & 30.
 Confectus otio, aleae C. 1, 8, 2. consuetae vna peudeus V. 2, 3, 2.
 Consulere fructui C. 4, 24, 1.
 Consulens disciplinae C. 11, 1, 12.
 Consummatio, collectio in vnam summam C. 2, 13, 7. susceperat professionem C. 9, 2, 2. consummationem habere minimam C. 1 pr. 7.
 Consummato partu, incubare incipiunt gallinae C. 8, 5, 5. consummatis nperibus cereis C. 9, 13, 11. *¶* consummata scientia C. 11, 1, 11. *¶* consummatum in alium pretium C. 3, 3, 8. consummata lugera vinearum C. 3, 9, 6. quae consummata efficiunt II M. C. 5, 2, 10.
 Consummo. Consummat XXI 110. M. *h. e. in vnam summam computatus facit* C. 3, 3, 4. *conf. 3, 3, 10.* consummare numerum C. 5, 3, 4. *¶* consummantur partibus suis pulli C. 8, 5, 12.
 Consumta bruma C. 11, 2, 2 *est consecrata, ubi vid.* Consumit lumen in altitudinem C. 7, 9, 13. consumunt vineta C. 4, 1, 5. consumurgere C. 3, 11, 5.
 Contagio in pecore C. 7, 5, 6 & 16.
 Contagiosa passio Veg. 1, 14, 2. est scabies Veg. 3, 71, 1.
 Contemperare *h. e. commiscere medicamenta* Veg. *fae* *p. v. 5, 4, 9, 7.*
 ad Contemplationem suam dirigere C. 3, 12, 4.
 Contendebat V. 2, 2, 11. *Respondere hoc verbum Graeco ἐνεδράζειν quo vsi Demosthenes contra Cononem, & Xenophontem Cyrop. 4, obseruat Vidor. VV. I. L. 35, 2.*
 Conterminus, vicinus C. 1, 3, 7.
 Conterere orbem Ca. 3, 5.
 Contetantici boues Veg. 3, 24, 2. *Sed vid. no.*
 Contextu rariore fistellae P. O. 19.
 Contextus vimine fascis C. 9, 15, 12. contexta crasso vimine C. 12, 54, 2.
 Conignationis ratio P. 1, 9, 2.
 Continentiaria in spica *h. e. connexa, cohaerentia* V. 1, 48, 1.
 Coninet villicum mulier contubernalis C. 1, 8, 5. continere pecus teeto pecudem C. 7, 10, 3. teeto praegnans pecus C. 6, 27, 11. continendi sunt cauea cum matre C. 8, 5, 17.
 Contingit palumbos pinguisimos facere C. 7, 8, 1. contingunt nobis gratuita C. 9, 8, 1. quae donec aucupio contingunt C. 9, 8, 5. *¶* contingere penora & contredare C. 12, 4, 3. apum terga sellis rubricis illis C. 9, 8, 8. *h. e. conspergere.* contingitur sale cauesu C. 7, 8, 4.
 Continuat clunibus diuersiffimunt tauri V. 2, 9, 3.
 Contonde pro contunde Veg. 2, 57, 3, 2, 4.
 Contra hoc auarum est aliud nimis V. 3, 5, 5. septentrionem pascere P. Pul. 4, 4. ventum pascere C. 7, 3, 12.
 Contra-

Contraſſu acinorum V. 1, 68.
 Contrahere noxam C. 6, 27, 8. cum agricoltione
 C. 1, 15. contrahenſium rugis criſpae oliuae P.
 N. 22, 4. contrahitur plus nummorum C. 12,
 50, 20.
 Id facere eſt contrarium *h. e. noxium* C. 8, 17, 5. 9,
 11, 2. coll. 2, 2, 27.
 Contribuere duas alucorum plebes in vnu C. 9,
 11, 1. apibus examen nouum C. 9, 13, 9. femina C.
 3, 1, 5. vitii adminiculum C. 5, 5, 8. contribuere
 riliu leguminibus C. 2, 9, 17. contribuitur nunc
 Piceno agro C. 3, 3, 2. contribuitur generibus
 ſpecies C. 2, 2, 2. colores campis C. 2, 2, 15.
 Contriſſatae graui ſeruitio C. 8, 8, 4. iniuria C. 9,
 14, 11.
 Contriſſat vina amaritudo P. Ian. 13, 1. contriſſari
 " aceti, caloribus C. 3, 2, 20. 3, 20, 1. 3, 21, 8.
 Controuerſae periticae Ca. 43, 1. *vid. no.*
 Contrudere in dolium V. 1, 54, 2.
 Contubernalis, ſeruus eandem tabernam colens C. 12,
 3, 7. 12, 1, 1. mulier C. 1, 8, 5.
 Contubernium C. 12, 1, 16.
 Conuerſi pecus V. 2, 5, 16.
 Conuerſi periticae C. 6, 2, 11.
 Contumax ad concubium C. 8, 2, 8. ſeruitio C. 6,
 37, 4. contumaces boues C. 6, 2, 10.
 Contundere colla C. 6, 2, 8. 6, 14, 3. vias C. 6, 2, 4.
 Contuſae in (*h. e. cum*) leniſſio oleae Ca. 7, 4. V.
 1, 60. *Per Vitiſſim VV. LL. 32, 22 reſpondere his
 mit ea, quas cines ſui vocant acciecate; pro
 leniſſio autem adhiberi ſua aetate arborem ide-
 dicam.*
 Conualeſcit cauſis, *i. e. magnus & validuſſis* P. F.
 24, 6. conualeſcunt femina facilius, *h. e. compre-
 hendunt* C. 4, 16, 1. 3, 3, 4. conualuit opinio in-
 uictoria C. 3, 7, 2. cum conualuerunt arbores
 V. 1, 23, 6 quoad conualuerunt agni recess nati
 V. 2, 2, 15. vbi conualuerunt agni C. 7, 3, 19.
conf. P. Iul. 4, 3.
 Conuallis caua V. 1, 12, 2.
 Conueniunt ſe venae Veg. 2, 40, 2. conueniat in
 columellam Ca. 21, 1. ¶ conueniat femina ſpargi
 C. 11, 3, 57.
 Conuertere ſtabulum C. 7, 6, 6. conuerſi & emun-
 dari debet locus C. 8, 8, 6. *vid. conuerſus.*
 Conuerſatus equis aliſus C. 6, 37, 8.
 Conuerſio *h. e. pari in ſupparationem conuerſa* C. 6,
 17, 6.
 Conuerſor. Conuerſantur apes cum parentibus C.
 9, 11, 1.
 Conuſſus a verro. conuſſa & munda villa Ca.
 143, 2. conuſſum finum progerere C. 1, 6, 22.
Prifcianum L. 10. p. 408 laudat Sebeſtigenum.
 Conuexare animal Veg. 3, 18, 6. illa Veg. 3, 65, 3.
vid. Conuare.
 Conuſſum cum diſſoluto habere C. 1, 8, 5. ex-
 ternum vitæ C. 11, 1, 13 *vbi ad epularum intem-
 perantiæ referitur.*
 Conuicia ranæ C. 10, 12.
 Conuicia lactis prati virent C. 10, 281.
 Conuolues in melle Veg. 1, 66, 8.
 Conuolutus in vinea ne fiet Ca. 95, 1. *Plantus Ci.*

ſell. 4, 2, 63 Inuolutum, quae in pampini folio
 inorta implicat ſe. *Gr. λωα. Mulca Pini quinos.
 poſt. c. 34 & 170. SCHOETTIG.*
 Conus. coni cupreſſini C. 6, 7, 2. Conus dicitur
 fruſſus cupreſſorum, unde coniferæ dictae a poſ-
 ſiti, uenientibus Graece nominatur: quoniam rotun-
 ditate in acumen attollitur: uobis auctore Suida
 ſunt ſtrobili: vbi ſtrobilos accipere malo pro
 nucleis pineis quam pro fruſſibus cupreſſi. Nam
 & Galen. in VII li. qui ulex inferibuntur, docet
 conos antiquitus appellatos eſſe ab Atticis ſtro-
 biles, id eſt, fruſſus pineos. M. Var. galbulos no-
 minat, pilas illas cupreſſorum cortinas [*ſ. cor-
 ticias*] in quibus incluſa ſunt ſemina primige-
 nis. BEROALD.
 Conuxet membra Veg. 3, 4, 44 pro colluxet ſeri-
 ptum poſto, uel conuxet, vbi uid.
 Conyza herba P. 1, 19, 3. MS. Cnizae. *ſed non ex
 etiam Heſychii Lexicon SVL B. Reſtituenda et-
 iam videtur haec vox Veg. 2, 6, 7. Cunilago
 Plinii creditur: pulicariam Gaza appellat: eſſi-
 cinæ ignorant.*
 Cooperculis eroſis P. Iun. 7, 9.
 Cooperit ſe multa fronde C. 5, 6, 36. nutrix oua P.
 1, 29, 2.
 Coeptortoris inuolutum animal Veg. 3, 77, 5.
 Copulare arbuſto vitem Ca. 7, 1. caput animalis
 ad pedem Veg. 3, 49, 2.
 Cophinis indita terra ſtereorata C. 11, 3, 51 *Miſſbeeten.*
 Coquit locum ſol V. 3, 14, 2. coquit ſol ac lima
 arbores V. 1, 7, 4. coquuntur celerius vuae V.
 1, 7, 4, 1, 54, 1. ¶ coquere calcem Ca. 38 *ali-
 quoties. carbonem* Ca. 38, 4.
 Cor. Cordi ſunt gregibus pabula V. 2, 10, 3.
 Coracinus pſicis contra formicas predeſſi P. Mar.
 10, 29.
 Coramle oculis inimica C. 10, 178.
 Corbicula P. F. 10, 6.
 Corbis. ad corbem venit frumentum ex arca V. 1,
 52, 2. corbis pabulatoria C. 6, 3, 5. C. 11, 2, 95.
 ¶ Corbis conſtricta Veg. 2, 33, 1 *vel gliaſtorii,
 capſtri genus, cin Maultorb.* ¶ Per corbem in-
 terti apud Ictes quid eſſet, diſputatur ad Ca.
 11, 2.
 Corbulae aliquot vuarum V. 1, 15. Amerinae C.
 11, 5. C. 12, 50, 8.
 Corcyrae quid egerit Varro 1, 45, 5.
 Cordiacus *vid. Card.*
 Cordiſeuum ſuperimpones Veg. 2, 65, 1 *eandem
 habet vim, ac ſaſcia conſtringit. Et videtur di-
 minutionum Graeca moneta percuffum a chorda.
 vid. Cordulae.*
 Cordubensis lanæ C. 7, 2, 4.
 Cordulae intellinorum Veg. 1, 56, 17. *Quid ſi chor-
 dulae, paruae chordae, inteſtina tenuia quae chor-
 di fidum adhibentur. Vel ſunt naſſoſa reuolu-
 tiones inteſtinorum. Suidas καβύλα τῶν τῶ ἐν-
 τερῶν. Haec Clariffimus Plaznerus.*
 Cordus Melanthis V. 2, 2, 1. v. no. Scal.
 Cordum olus C. 12, 12, 2. foenum autumnale Ca. 5,
 8. C. 7, 3, 21. *Phnini: Rurſus rigari deſecta o-
 portet vt ſecetur autumnale foenum, quod vocat
 (E) 2*

eant eorum. *Antiqui eorum dixerunt ferotinum, unde & frumenta corda, quae sero maturefcunt, & agnos cordos, qui ferius nati forent. Et in hominibus dicti cordi sunt ultimo foetu progeniti. Hoc est quod ait Quintilianus, praeceptorem subtilem & eruditum ferotinum origines verborum unde cordi nouerunt traxerint. Lego suis se Cordos duos scriptores historiarum. B E R O. Veteres Corda vocabant omnia tarde maturefcencia. Festus: Corda frumenta, quae sero maturefcunt, vt foenum eorum. Et nescio, an eadem dicere hunc eum Catonis locum voluisse explicare. Bis autem anno foenum fecabant, vt etiam apud nos hodie in laetioribus campis, aestate, & autumno. Atque postremum illud Cordum nominabatur. Columella 7, 3 Aluntur autem commodissime repositis vimeis, vel ex fraxino frondibus, vel foeno, quod eorum vocatur. Plinius 18, 28 Rursus rigari defecta oportet, vt secetur autumnale foenum, quod vocant eorum. Agni quoque eorum nuncupabantur, qui post X Kal. Augusti nascerentur. Idem Plinius 8, 47 Coitus omnibus ab Aethuri occasu, id est, a tertio Idus Matas, ad Aquilae occasum, X Kal. Augusti. Gerunt partum diebus C. l. Postea concepti inualidi. Cordos antiqui vocabant post id tempus natos. Varro de re Rust. 2, 2 Quidam enim pretio facto in singulas oues, vt agni cordi duo pro vna oue annumerentur. Sic Olus eorum etiam apud Columellam 12, 13. M E V R S I V S. bonis ergo auctoribus etiam Cordiam gentem ex casu aliorum sero nascentis nomen inuenisse putat Haec campus ad Vrsiniana numisma p. 112.*

a Core (αἰρε) pupilla oculi dicitur Stenocoriae, Platycoriae, Hypocoriae Veg. 2, 15.

Coriaginosi equi Veg. 1, 38, 2. a vermibus Veg. 1, 44, 1.

Coriagio C. 6, 13, 2. Veg. 3, 4, 17, 3. 54, 1.

Coriandrum an inter magica? suadet Veg. 3, 74.

Coriandri viridis succus adu. profluuium narium C. 6, 13, 2. Coriandri satio & cultura C. 11, 3, 29. Coriandro emendatur odor horrendus olei P. N. 27, 3. Coriandrum viridem Veg. 2, 35.

Coriandra famosa C. 10, 244.

Coria depsta Ca. 135, 3. ¶ Corium si difficulter dimittat amygdala P. lau. 15, 12. mali cydonii P. O. 20, 1. sine corio eruo Veg. 3, 4, 21. mali granati Veg. 2, 55, 2. ¶ Corium pimentum Ca. 18, 7. corio simili obditi parietes P. 1, 17, 2. Coria tris in parietis tectura, & quantum subtilius P. 1, 15 conf. 1, 11, 2. Vid. Guiland. de p. pyro c. 1. Salmas. in Plin. p. 870. Corium etiam summae partes in aceruo granorum P. 1, 19, 3.

Cornelius Metella collocatur V. 3, 12, 2.

Corni elani Ca. 12, 9.

per. Corniculum infundere sancibus C. 7, 5, 15 & 20.

Cornu caprinum in remediis Veg. 2, a, b. Cornua infima Ca. 72. in arietate & capro qualia probentur V. 2, 1. 4. C. 7, 3, 5. in bone nigritia V. 2, 1, 14. cornibus praefactis in medicamentum C. 6, 16, 2.

Cornua arietina circa radices fici obruuntur pro caprificazione P. Mar. 10, 28. ¶ Cornum ceruicium incendendum V. 3, 9, 14. cornum etiam e MSS. notamus C. 7, 10, 3. 6, 2, 7. add. Heins. ad Ouid. met. 2, 874. Scipissime etiam Cornum MS. Corbei. Vegetii v. g. 3, 24, 3. Multa item Rhodius Lex. Scribo. ¶ Per cornu infundere C. 6, 2, 7, 6, 10, 1. dare C. 6, 27, 11. demittere C. 7, 10, 3. Vid. Ad cornu sub Ad. Cornu infundi medicamentum canibus iubet Nemesia. Cyne. 138. Fuit ergo per infundibulo vel frigili. ¶ An etiam mensurae nomen? Ita videtur Veg. 4, 9, 4. ¶ De cornu per vngula Ponted. ad V. 2, 7, 2. Add. ista: donec obducat in cornu Veg. 2, 55, 2. donec cornu vngulam (forte vngula) faciat Veg. 2, 57, 2. it. 3, 4, 29.

Cornum fructus. corna vt condantur C. 12, 10, 3. e Cornu arbore pastus apibus noxi V. 2, 1, 22.

Coronam in focum indere Ca. 143, 2. coronae in modum contorti coles C. 5, 6, 22. in coronam relegantur palmities C. 5, 5, 13. ¶ Coronae ecclestis ortus C. 11, 2, 74. ¶ Coronae in parietibus prominentes P. 1, 11, 1. Sic coronae Ca. 6, 3. videntur loca aliquanulum edita, quibus termini agrorum signantur. Ita certe sumitur vox apud Fronti. de colon. p. 114 it. p. 131. Goeff. Similiter fere interpretatur Turnebus 25, 19. Varro 1, 24, 3 ubi refert Catonis l. c. simpliciter circa fundum. Coronam igitur forte dixerit etiam aggerem exteriorum urbium. ¶ Coronae mediocres superpositae vngulis (aequorum) C. 6, 29, 3. Add. C. 6, 15, 2. Veg. 1, 13, 1. 1, 25, 6. 1, 56, 30. 2, 54, 2. 3, 4, 29. Vngulae ortum vel exortum definitur Aphyreus & Hierocles apud Ruell. Hippocr. 1, 53.

Coronamenta omne genus Ca. 8, 2.

Coronulae in pedibus equorum, eand. quae coronae Veg. 2, 55, 2.

Corporatio & statura bouis C. 6, 2, 13 al. incorporatio.

Corporatura pecoris operarii humilis & modica esse debet C. 6, 2, 15.

Corpulentum pecus C. 6, 3, 5.

Corporis animalium figura & habitus C. 3, 10, 11. habitus pro regionis caelique statu variat C. 6, 1, 1. parti suum cuique attributum officium C. 3, 10, 13. ¶ Corpus hominis per annos plurimos innoxium feruat mel C. 12, 45, 4. ¶ Corpus arboris totum P. N. 4, 2. matris, vime C. 5, 6, 14. vitis C. 1, 5, 11 in corpus nudatur vimeis C. 5, 6, 16. ¶ Corpus aequum vini & defrut.

Corpuscula habitatorum P. 1, 3.

Correperunt intra murum patres fam. V. 2 pr. 3. C. 1 pr. 15.

Corrigere perperam facta C. 11, 1, 9. eathenas clauis Ca. 18, 9.

Corripi morte C. 6, 34, 2.

Corroborat se vinea in pedationem C. 4, 12, 2. ¶ Corroborauerunt, intransit. varia liliis C. 5, 5, 6.

Corrida similima filo asparagi C. 10, 375. vbi & quomodo ferenda Ca. 6, 3. V. 1, 24, 4. C. 11, 3, 43.

Corrida est siluestris asparagi. Cato praecipit corru-

corradum feri debere eo in loco in quo fuerint harundines vt ita asparagi fiant. *Nam conuenit harundinetum cum corradu. Plin. Siluestres, inquit, fecerat natura corradas. vt quisque demiceret passim, ecce alites spectantur asparagi. Item hortorum indicium corradum, hunc intelligimus siluestrem asparagum, quem Graeci ormonon aut myachanton vocant, aliusque nominibus. REROLD.*

Corrugatur oliua C. 12, 50, 19.

Corruptum rem dominorum C. 11, 1, 6. corrumpere manibus glandulas, vt velui vanescendo sanentur Veg. 2, 24, 1.

Cortex. Corticem ducunt vlcera Veg. 1, 5, 1. corticibus similes squamae Veg. 1, 9, 2.

Corticata pars sarmenti P. Mar. 1, 2, pix C. 12, 23, 1.

Corticatae pilae V. 1, 40, 1.

Corticulis baccae resoluunt C. 12, 47, 10, 42, 50, 10.

Cortina plumbea C. 66, 1.

Cortinale (cella) vbi fit desfrutum C. 1, 6, 19. *Non id est cortinale quod glossomatici opinantur, neque a mensa parietale deducitur. Sed cortinale dicitur proprie locus in quo sapa & desfrutum coquantur in cortinis. Sunt autem Cortinae scriptoribus agricolis vasa desfrutaria, hoc est, desfruto sapaque coquenda accommodata, quae magis plumbea quam aerea esse debent. Plinio cortinae sunt vasa quibus vellera tinguntur forberia suetum & medicamina insectoris, a quo cortina dicitur viridis & immatura, quando nondum lana ebbit ad plenum eximium illum colorem, qui exipitur in vestimentis. Idem ait, Vella pingi in cortina: & cum sit vnus in cortina color, alium aique alium fieri in veste accipientibus medicaminis qualitate mutatum. Alio significatu apud ecclesiasticos scriptores, alia apud poetas cortina usurpatur, quae vel notius est, vel gatinique. REROLD.*

ad Cortyniam Cretae V. 1, 7, 6.

Corus ventus, al. Caurus C. 11, 2, 63 & 65 it. 93.

Coro dies frigidus C. 11, 2, 20.

Coryeius C. 9, 4, 4.

Corycon florere croco C. 3, 8, 4.

Corydonis opes C. 10, 298.

Corymbos purpureo glomerata C. 10, 237. corymbos croceos C. 10, 301.

Coslinus collocatur V. 2, 1, 2, 12, 1.

ad Coslos medicinae Veg. 1, 53, 5, 1, 45, 4, 4, 10.

Costatus bene bos V. 2, 5, 8.

Costum f. coslus C. 12, 20, 5.

Coronea mala V. 1, 59, 1. Ca. 7, 3. *vid. Cydon.*

Cotulae duae cicieris P. O. 12, 11 *vid. coryla.*

Coturnices aduenae V. 3, 5, 7.

Cotyla mensura Veg. 2, 6, 8 & saepissime.

Coui vinum facere C. 112, 1.

inter Coxas suas mittit candam bos strophosus Veg. 3, 37, 2.

Coxendicibus crassis bones V. 1, 20, 1.

Crabrones apibus infellae P. Aug. 7.

Crassamen in imo aquae requiescat C. 12, 25, 2. donec crassamen in modum faccis existat C. 12, 41, 3.

Crassamentum in imo simile facci C. 12, 12, 1.

Crasse illinire nala C. 12, 44, 5.

Crassescunt turtures milio C. 8, 9, 2.

Crassundo Ca. 39, 2. C. 4, 30, 4. crassitudine conualescent C. 4, 6, 4. ad crassitudinem oxymellis Veg. 2, 48, 4.

Crater, sicut C. 11, 2, 20 & 65.

Cratae inducta coaquare glebas C. 2, 18, 4. *hic aetate vicem praestat.* ¶ in cratae sicantur vnae C. 12, 16, 2. erates sicariae Ca. 48, 2. pastiores C. 12, 15, 1. stercoreariae Ca. 10, 2, 11, 4. *add. Scheffer. de re vrbis. 2, 20.* ¶ Crates sanorum P. Iun. 7, 1. ¶ alternae baccharum b. e. straza P. N. 23, 4. ¶ Cratem facit vitis C. 4, 2, 1 & 2. erates praei P. S. 10, 4.

Craticulae lucernae Ca. 12, 1, b. e. eraticulate, si andiamus nescio quem in Fabiano thesauro i sed *vid. P. L.*

Craticulatum Veg. 3, 3, b, 6. ex MS.

Craticia podia P. 1, 19, 2.

Creteiacus vel Creticus, equi vitium Veg. 1, 25, 5 no. x. & 6.

Creteiacusque nerui C. 6, 26, 2. P. Mai. 7, 1.

Crema ligna C. 12, 19, 3. *Nec dubito, quin verior sit lectio antiqua Plin. 12, 19 l. 42. med. Deinde forte crema diceretur, prae altera Harduini, qui ex MSS. substantiu gemina.*

Crema. Cremare equum aut signare Veg. 1, 26, 4.

Cremor Ca. 85. pitanae Veg. 1, 25, 4. *Est autem cremor lac expressum ex grano aqua macerata.* GEORG. ALEX. *Ita recte vocari xolo, sive succum prisanae netui Marcellus Cagnatus Var. obseru. 1, 30. Scaligerana prima p. 52. 33.* Crema est vetustissimum verbum Galliae, quae est Romanis Cisalpina, vnde Galli nomina fecerunt Cremonae propter solam vberitatem. Inde cremor est vox Gallica vetustissima, quae significat succum expressum ex aliquo grano aut scumine &c. SCHOETTIG.

Creo-creare, generare, parere P. 1, 29, 1. F. 26, 2. quod creante alino nascitur P. Mar. 14, 2. si creare mares volueris P. Mar. 11, 6. b. e. *facere ut xantus procreet.* si quem creare mulorum genus delectei P. Mar. 14, 1. *Sed si creari mares volueris P. Iul. 4, 4.* ¶ De vegetabilibus. Creare materiam C. 5, 5, 31. creare vias institio C. Arb. 9, 1, 3. Armentum non creat, quid in agro natum V. 2 pr. 4. h. e. labore suo producit. Creare minimum herbarum Rerum affini C. 11, 3, 12.

Crepani prima i. e. fundantur P. Mar. 10, 4. teneri paupini digitis stringentibus in pampinatione P. Mai. 2, 2.

Crepidinis obiectu C. 8, 17, 10.

Crepitacula aerea C. 9, 12, 2.

Crepitus creber in oppidis aut vicis V. 1, 20, 3. e mori seprosum V. 2, 7, 12.

Crepisculo, peractis operibus C. 12, 1, 3.

Cresco, qui postea eruerunt b. e. posteri V. 3, 1, 7.

Creta inf ad Cretae Cortyniam V. 1, 7, 6. an mel ibi ortum? C. 9, 2, 4.

Creia f. argilla P. 1, 32, 3. Cretae puluere radclibus misso P. F. 25, 22. Creta Carica & Chalcedica

- dica V. 1, 57, 1. Cimolia C. 6, 17, 4. Veg. 2, 29, 3, 19. cretas Cimolias Veg. 3, 8, 2. cruda Ca. 39, 2. figuli P. F. 16, 3. figulorum, figularis argilla C. 3, 11, 9, 6, 17, 6, 8, 2, 3. Veg. 3, 4, 38. quae sunt amphorae C. 12, 43, 5. fossilia, quae ferebantur agri V. 1, 7, 8. nigra Veg. 2, 29. Promethea C. 10, 59.
- Cretellae *vid.* Crit.
- Cretensibus vini conditura oraculo monstrata P. O. 14, 13.
- Creticus v. Cretiacus.
- Creturae sextarii tres P. 1, 24, 3. *h. e. excretarum fardium frumenti. Vid. Excreta tritici. it. Excrementa frugum.*
- Creti bene cineris P. N. 22, 3.
- Cribellato cineri P. 1, 41, 3.
- Cribello spisso cernimus P. Jun. 11.
- Cribrata aromata C. 12, 51, 1.
- Cribrum farinarium Ca. 76, 3. vicinarium vel lotharium C. 8, 5, 16. cribro exultante in pulvere deducere P. O. 14, 13. cribrum parate lecto retri, bus subrento Ca. 25.
- Criminosum est fenatori C. 1, 3, 11.
- Cripa pampinea C. 12, 20, 5. *Sed vid. P. O. N. T. B. D. Ac ceris Cripam ignorant, quod sciam Herbarii.*
- Crispus subtili nebula aer P. Aug. 8, 1. crispa brassea, apiacon Ca. 17, 2. crispa frondis apium C. 11, 3, 33. crispum, crispissimum solum C. 11, 3, 26. crispa, rugis contrahentibus, oliuae P. N. 22, 4.
- Cristallae rutilae C. 8, 2, 8.
- Critellae ex ligno Veg. 3, 41, 2. *Iam adnotavit Caninus, pro elutellis poni. Intelligo machinam ad elutellarum similitudinem factam corrigendo collo animalis. Ita cephalalgia pro cephalalgia Crit.*
- si Crocinabantur iumenta Gargil 13 quid sit mihi N. L.
- Crocodili pellis superstitione adhibita P. 1, 35, 14.
- Crocomagma P. O. 14, 7.
- Crocus Siculus, bulbosus C. 9, 4, 4. Veg. 4, 22, 1 & saepe. croci fatiu V. 1, 35, 1. P. F. 21, 3. croco florens Tmolon & Corycon C. 3, 8, 4. florens hor-tus C. 3, 8, 4. Croci manna *vid.* Manna.
- Crotus equus caelestis C. 10, 37.
- Cruditas *h. e. acerbitas, vel fructus acerbi* P. F. 9, 13. ¶ Cruditatis hominum quae signa, quae cura C. 6, 6 *ins.*
- Crudus, crudo latere C. 9, 1, 2. cruda muria C. 12, 6, 2. crudo spatio, *h. e. non malleato* C. 12, 19, 4.
- Crumena capistrum genus Veg. 2, 33. *l. forte cum Masulorb.*
- Cruore obliuio C. 10, 360.
- Crus fractum ut curetur C. 7, 5, 28. ¶ ab ipso arboris crure C. Arb. 16, 3. crura vitium P. 1, 35, 6. Sic C. 3, 10, 2, 3, 18, 5. 4, 24, 4 & 6.
- Crustellum, *barbara vox, obiter explicata ad C. 2, 22, 3.*
- Crustuminus ager V. 1, 14, 3 & 15. Crustumina pira C. 5, 10, 18, 12, 10, 4. *Nomen habent ab epipido Hesturinae Crustumio, ut notat Servius ad Georg. 2, 87 ubi carum sit mentio. Nota carum*
- nobilitas etiam Talmudistis, quae ibi dicitur vocant in Kilam fol. 21, 2 & Maasroth fol. 60, 2. Caelius Aurelianus Acut. 2, 26 Pyra concoquenda duracina, quae Crustumina vocant. Adde Harduinum ad Plinium H. N. 11, 11. SCHOETTGO. Vid. etiam H. Rhodius ad Scribo. comp. 104 p. 175.*
- Cruix, summum huius summa crux C. 1, 7, 2. Cruclibus suspensae volucres nocturnae in hortis C. 10, 349.
- Cubiculorum mensura P. F. 12, 12.
- Cubilia subternantur fronte V. 2, 9, 13. gallinarum V. 3, 9, 7. C. 8, 3, 4. pauonum V. 3, 6, 4. talparum P. Mart. 9, 4.
- Cubitalia mensura P. F. 18, 6.
- Cubitantes humi pauones C. 8, 11, 17.
- Cubitoremotionem fame & siti emendare C. 6, 2, 11.
- Cuculationes facere Ca. 2, 3.
- Cuculli sagati C. 11, 1, 21. cuculli sagis C. 1, 8, 9. cucullas vocant posterior aetas Ennod. ep. 9, 14. Accipi cucullam esse Imaginem exhibet Pignarius de feris. Vid. etiam Casaubo. ad Capitoli. Verum p. 415 & eodem vol. p. 876.
- Cucumis. Eius genera, satio, cultura C. 11, 3, 48. 10, 234 *it. 380 fgg.* P. Mar. 9, 7. anguineus contra cimices *Cy. laudatur* V. 1, 2, 23. C. 2, 9, 10, 7, 10, 5. Idem videtur agrestis, qui facit contra pulces, mures, locustas P. 1, 35, 8 *fgg.* contra talpas P. Mar. 9, 4. contra animalia subter-ranea P. S. 3, 2. Nec diuersus, puta, asinus, cuius radices commendat Veg. 2, 6, 5. 2, 28, 4 ubi & siluaticum vocat.
- Cucurbita C. 10, 234 *fgg.* *it. 380 fgg.* 11, 3, 48. P. Mart. 9, 16. cucurbitae iuuant circa in vicina satia P. Mar. 10, 15. cucurbita Aegyptiaca, colochinthis Veg. 1, 17, 7. viridis Veg. 3, 4, 31.
- Cucurbitina pira Ca. 7, 4.
- Cudere frumenta in area C. 2, 10, 14.
- Cufertion, vitium egni, qui cufertion inde dicitur Veg. 2, 37. quid sit N. L.
- Culcita Ca. 11, 5. ¶ culcitae & columellae in ornithone V. 3, 5, 14.
- Culex ne tenera fulia consumat C. 11, 3, 60. ne hor-tos infestet P. 1, 35, 2 & 8.
- Culinae locus V. 1, 13, 2. in ea cibus capitur C. 1, 6, 3.
- Culcare labrum Ca. 154.
- Culleus, in culleis singulos quadragenae & singulae vmae dandae Ca. 148, 1. Culleae dena vini ex Catene V. 1, 2, 7. Culleum pro culleorum Ca. 11, 1. *Cacterum uno l. scribunt hoc nomen editi ante Vistorium.*
- Culminia olea C. 5, 8, 3. 12, 49, 3. bacca C. 12, 52, 1.
- Culmus. Seges cum parte culmi demessa C. 2, 21, 3. culmi fabae C. 12, 16, 3.
- Culpa coloris *h. e. vitium* P. Mar. 13, 4. culpaе fuit non cepisse C. 5, 1, 2.
- Culcellus offeus C. 12, 14. *Plura de eiusmodi culcellis, non superstitione, sed cum causa aduisti, Rhodius ad Scribo. comp. 83 p. 148.*
- Culter offeus C. 12, 45, 4 *vid. modo dicta in culcellis.*

- lus. culter falci C. 4, 25, 3. ad cultrum emere bonum V. 2, 5, 11.
- Cultores alieorum C. 9, 3, 1.
- Cultura partis accuratior tantundem praestat, quantum vniuersi fundi cultura minus accurata C. 4, 5, 6. duobus viis vititur V. 1, 18, 7. culturae forma V. 1, 7, 2. culturam sarrionis exigit C. 11, 3, 26. culturae caeterae C. 11, 1, 30. culturarum officia C. 11, 2, 3.
- Cultus agrorum C. 2, 10, 4. vinearum C. 11, 2, 48. hortorum C. 10, 1, 424. arundinetis idem est, h. e. eodem modo coluntur C. 4, 12, 3.
- Cum eo praeterita per pleonasmum V. 3, 5, 2. Cum eo h. e. ea conditio C. 5, 1, 4. cum decimo redditum, *zechem/clig* V. 1, 44, 1. ¶ Cum locis ornata iuga Ca. 10, 2. cum inelle obliuio Ca. 7, 7. cum flerata terra completo C. A. 4, 5. cum vino & oleo vngere Veg. 1, 11, 8. cum tabula velberare Veg. 1, 27, 2. cum passo pottionibus Veg. 1, 34, 1. 1, 38, 9. cum fibulis confuso Veg. 2, 31. ¶ Cum subito h. i. simulatque C. 9, 9, 3. cum & — tum & C. 1, 8, 18. nisi alterutrum particularis glossae sunt. ¶ Cum, quum, quom, quoniam, quando, saepe confunduntur in MSS. vid. nr. ad C. 1, 4, 6. Nihil frequentius in Columella Lips.
- Cumae C. 10, 130.
- Cumerata legebatur pro commemorata Veg. 3, 3, 10.
- Cumino grata melanthia C. 10, 245. vid. Cuminum. Cymum.
- Cuminum, gunimi Ca. 59, 1. Gr. *anquy*.
- Cumulare commixtura renum Veg. 4, 1, 2. 4, 2, 2.
- Cumulata ligula falci C. 12, 21, 2.
- Cumulus addere socrificia V. 1, 49, 1.
- Cunctantur parere in seruitute C. 8, 15, 7. cunctans ad opera C. 11, 1, 4.
- Cuneati agri dimensio C. 3, 2, 4. cuneata forma C. 5, 2, 1.
- Cunela pro cunila scribitur C. 6, 8, 2. 7, 5, 18. P. D. 3. P. F. 24, 9. Cunela etiam vuls Salmaf. apud Io. Rhod. ad Scribo. comp. 124 p. 198.
- Cuneolum praenititur P. F. 17, 3.
- Cuneus ferreus vel officus in insitione C. 5, 11, 4. C. Arb. 26, 3. P. F. 17, 2. affigitur P. N. 7, 5. premittitur h. e. deprimitur vel imprimitur P. O. 12, 2. cuneus redae radicibus inseritur P. Ian. 15, 3. mergitur ibid. C. 9. imprimitur ibid. C. 11. figitur P. Mar. 10, 30. quae sunt remedia feracitatis: ita etiam lapis P. F. 25, 15. P. Mar. 8, 2. vid. clauus, Epitrus, Palus. Cunei Ca. 10, 3. 11, 4. cuncis salignis circumfusi oportet colimellam Ca. 20, 1.
- Cunilius, leporis species V. 3, 12, 6. ¶ rui perducitur C. 8, 17, 4. deductioris in stabulo Veg. 1, 56, 2.
- Cunila bubula C. 6, 13, 1. ubi vid. Beroaldus. C. 6, 30, 8. Eff origanum: bubula dicitur, quia in remediis boum adhibetur. Vid. Bodanus a Stapel ad Theophr. eff. plantar. 6, 2 p. 564 & Salmaf. ad Soli c. 56 p. 900. SCHOETT G. nostras, rusticis fatiura C. 9, 4, 2. Vid. Salm. ad Soli. p. 904. transmarina C. 11, 3, 39.
- Cupa fieri vel debeat Ca. 21, 1. cupae minusculae Ca. 12. cupae in cella vinaria P. 1, 18, 2.
- in Cupellis condiuntur pira P. F. 25, 12.
- Cupidine peruersa C. 12 pr. 9.
- Cupressa vi ferantur Ca. 151, 1.
- Cupressini conil C. 6, 7, 2.
- Cupressi ad fines tuendos V. 1, 15. viuuae pro ridici V. 1, 26. vi ferantur & propagentur Ca. 28, 1. 48, 1. 151, 1. cupressi pilulae Veg. 3, 3, b, 3. 3, 67, 5.
- Cuprei bidentes P. Iul. 5. al. Cyprei.
- Cuprinus clauus P. Ian. 15, 18. cuprinum aentum Veg. 1, 12, 2. 2, 3, 27. cauterium efficacius Veg. 1, 14, 3. 1, 28, 4. 2, 6, 11. 2, 61, 1. 3, 3, b, 6.
- Cupulae minusculae Ca. 21, 3.
- Curam statim sentiet, h. e. se curari Veg. 1, 64, 2. curae fuit aquam inueterare C. 12, 12, 2.
- Curatio mancipiorum non putatur plebeia Veg. pr. 10. vini odorator C. 12, 25, 4.
- Curator apum C. 9, 9, 1 & C. 9, 14, 3. auarum V. 3, 5, 5. gallinarius V. 3, 9, 7. pauonini gregis C. 8, 11, 2.
- Curatus. Sic curati h. e. s. *aginati* V. 3, 10, 7. ¶ curatum caput hedunum h. e. purgatum Veg. 4, 8, 1. Vid. Rhodi Lex. Scribo. ¶ Curatiores erunt corpore Ca. 105.
- Curculio, genus exitii, non frumento noccat Ca. 92. C. 1, 6, 15 & 16. vit necetur V. 1, 63, 1. non oritur, quo spiritus non peruenit V. 1, 57, 2. Curculiones exesse incipiunt frumentum V. 1, 63, 1. Gurgulio scribitur P. 1, 19, 2 & Iun. 3.
- Curcuma Veg. 2, 33, 1. capisri genus vid. Dufresnium. Est etiam in L. Leonis L. v. Cod. nulli licere in frenis (11, 11) ubi recte ex Hejhebo interpretatur Cuiacius Obf. 11, 20. h. enim illud Psalmi h. equi interpretatur in nequibus.
- Curia familia C. 3, 8, 1.
- Curiose factum sinapi C. 12, 55, 2. curiosissime pangere vitaria C. 11, 2, 18.
- Curiosi pastores V. 2, 3, 5.
- Curius Dentatus C. 1 pr. 14. C. 1, 3, 10.
- Curus. Curant aquam prope ut sit V. 3, 16, 28. nec de foli qualitate curant cololaliae P. F. 24, 14. curas ni demonstrare P. O. 14, 1 & *strep* alias. curabis interficere dices seditionum C. 9, 9, 7. allinire P. F. 33. abradere P. O. 12, 7. agitare P. O. 14, 15. excoquere P. S. 16. ferre C. 12, 22, 3. infundere P. Mal. 14. iuscere P. Iun. 12. ficcare P. O. 14, 5. curantes aegrotis animalibus Veg. 4, 5, 1. curandum vlcera medicamentis C. 7, 5, 10.
- Currere cogitur C. 6, 6, 5. ¶ enrit humor de plaga Veg. 3, 29, 2 & al. currentis aquae agilitatem flamm imitatur P. 1, 17, 2.
- Currilia iumenta Veg. 4, 7, 5 & C.
- Currilibus iumentis Veg. 1, 56, 34. Sed leg. curulia, curulibus.
- Curatis etiam radicibus P. F. 10, 3.
- Curabiles vimus & fraxinus P. N. 15, 2.
- Curuaria dorsu de tellure P. 1, 35, 14. in vite materiam exprimit C. 4, 20, 3. vid. exprimo & C. 5, 6, 22.
- Cuspides, tubulorum genus V. 1, 8, 4.
- Custodia nequissimi hominis amplissima quae C. 11, 1, 26. custodiae tradere captas aues C. 8, 15, 7. custodiam

stodiam pastoris decipit volatile pecus C. 8, 4, 3.
solertem praebet anser C. 8, 13, 1.

Custodio. illud quoque custodire in hortis, *h. e. ob-
servabis* P. 1, 34, 3 & 8. custodire praeccepta C. 1,
8, 15. *Multa in hoc genere Rhodius Lex. Scrib.* vt
custodiatur ordo C. 12, 4, 1. custoditur ea ratio
C. 4, 19, 11. custodire ne *h. e. cauere* C. 4, 24, 11.
haec in villicia custodienda sunt C. 13, 1, 2. illud in
perpetuum custodiendum habebit C. 12, 3, 7.
custodire poma in melle *h. e. servare* C. 12, 45, 3.
custodiri prae incipiunt P. F. t. hoc est defendi
a pecore, submitti.

Cy in Qui mutatum. *vid. sub qui.*

Cybelles Dindyma castra C. 10, 220.

Cyclades insulae C. 1 pr. 10. C. 9, 14, 19.

Cyclus. cyclo curare equum Veg. 2, 5, 3 & 2, 6. *int.*
*praefertim e. l. 11 apparet, cauterium esse, loco si-
napi prius orso adhibetur. vid. femilis.*

Cydoniae vites C. 3, 2, 2.

Cydonites vt fiat P. O. 20. *Conditura crassior ex mel-
le est vt Diacydonium, nostris Quistanas uerget.*

Cydonius, (arbor, ut malus) Cydonii amant locum
frigidum *Gre. P. F.* 25, 20. arbores cydonii P. F.
25, 21. cydonii insitio P. inf. 99. cydoneo infrun-
tur tuberes P. Ian. 15, 20. Cydoniae satio & insi-
tio P. Mar. 10, 37. pirum insitione admittit P. F.
25, 6 & inf. 65. Cydonia mala trium generum C.
5, 10, 19. grandia C. 12, 41, 2. vt feruentur C. 12,
45, 1. P. F. 25, 25. ex cydoniis conditura multi
C. 12, 41, 2.

Cyllenes inga C. 10, 266.

Cylindro superuoluto C. 11, 3, 34. granibus densare
cylindris C. 19, 319. incurare C. 11, 3, 34.

Cylon f. Quilon Veg. 3, 38, no. g. & 3, 66, 4.

Cymari faciunt rapa & napi C. 12, 54, 3. in cymam
profilla brassica C. 11, 3, 24. cymae tempora aus-
lit brassica P. Ap. 3, 1. Cymae conditura C. 12, 7,
1. *¶ cymata* *pre cymas* C. 10, 129. *Caeterum cy-
mam* *summitatem* & tenerum cacumen plautu-
rum significare, & a caule, vt partem a toto distin-
gui, ostendit Reuef. V. L. 2, 8 p. 195. *¶ Vjd.*
Quima.

Cyminati salis adspersione P. N. 22, 5.

Cymini satio & cultura P. Mar. 9, 17. P. F. 24, 14.
cyminum agreste contra pulices P. 1, 35, 8. *vid.*
Cimim. Cumin.

Cynofa stirpe C. 10, 137.

Cyniola pro lithymalo Veg. 3, 4, 29.

Cyperum, Cyperis C. 12, 20, 5. oleo condiendo ad-
hibetur P. N. 18. Cyperis in Aegypto est arbor,
femine coriandri, candido, odorato, quod coquitur
*in oleo, & inter odoratos fructus numeratur. Hiero-
nymus in commentariis Cantici tradit cyperon*
esse genus virgulti, quod fructum ferat odoratum
in modum vnae florentis, & cypros vna florent
appellatur. Praeterea cyperon vocant iuncum
quendam triangulum, quem multi non discernunt a
cypro viciniate nominis. Plinius distinguit
utrumque, atque cyprum esse gladiolum radice
bulbosa, cyperum vero iuncum angulosum, iuxta
terram candidum, cacumine nigrum, folia porta-
cis exiliora, radicem glaucae nigrae similem cy-

perida vocari, magni in medicina vsus. BEROAL.
Salmastius ad Sol. p. 702 ostendit Gracos antiquiores
hoc vocabulum scripsisse vniuersos, posteriores vero
vōrōv, sine diphthongo, maleque scripsisse Plinium,
qui haec tanquam duo distincta prosulerit. La-
tine autem vocari gladiolum, ob similitudinem fol-
iorum cum gladiolo. Mleum tamen vertitur lun-
cus triangularis; hanc quippe formam habet,
& iunci odorati species est. Vide Bodaeum a Stapel
ad Theophrasti hist. plant. 4, 11. SCHOETT G.

Cypri bidentes P. Iul. 5 pro Cuprei.

Cypria laurus Ca. 8, 2.

Cyprius. Cypria lactuca C. 10, 187. Cyprii generis

brassica C. 11, 3, 27.

in Cypro platanus folia non amittens V. 1, 7, 6.

Cyrenaicum laser Veg. 3, 60 & 3, 60.

Cyro pro Chlone in MSS.

Cytisus. eius vitilitas, natura, cultus C. 5, 12 *int.*
C. Arb. 28. non est villa regio, in qua non possit
huius arbutifolia copia esse vel maxima C. 8, 4, 2.
inter maioris incrementi fureculos refert cytissi
genera duo C. 9, 4, 2. cytissi agrestis C. 7, 6, 1.
Vid. Sabnaf. homen. hyl. satv. c. 75. ¶ Cytisum
pecore amicum, neutro genero V. 2, 2, 19.

Dingulatum linea transuersa, sic B notat nume-
rum C C C C. *vid. ad V. 1, 10, 3.*

D in L versus vulgi imperitia V. 3, 9, 19 V. No.

C. 8, 2, 4.

Adaeque f. inde coaguli vicem subit V. 2, 11, 4.

Dactyli vnae C. 3, 2, 1. *Vnae sunt praelongit aci-*
nis porrectae, unde & nomen a digitorum longi-
tudine sortitur: sicut & dactylides dicunt a di-
gitorum gracilitate. ¶ Dactyli, palmulae.

Dactylorum ossa quomodo ponantur P. O. 12, 1.

Daemons fugans sustinentum Veg. 1, 20, 3, 4, 12, 1.

Dalmatae equi Veg. 4, 6, 3.

Damaecena pruna P. N. 7, 16. quae

Damaeci pruna C. 10, 40, 4.

Damnificum P. F. 9, 12.

Damno. Damnare ex emto vendito, *de aliove*

V. 2, 2, 6.

Damnus. damni dati lex Ca. 149.

Daphnitis cassia refert. Veg. 4, 13, 4.

Dapalis Inspiter Ca. 132, 1.

Daps profanata comitaeque vbi fuerit Ca. 50, 2.

Ioni asaria pecuina Ca. 132, 2. pro bubus quan-

do & quomodo fiat Ca. 131, 132.

Daphilis proventus C. 4, 27, 6. musto vitis C. 3, 2, 27.

in Dardania boues feri V. 2, 1, 5.

Dardaniae artes C. 10, 35, 8.

Darius vox corrupta Veg. 4, 28, 6.

Datio V. 3, 9, 21.

Dauci semen Veg. 3, 40, 1. 3, 68, 2. 3, 69, 1. refert.

Veg. 3, 24, 12 pro clabi. *Pastinaca agrestis est,*
vel Caucaus.

De in argumenti significatione, vbi idem valet, quod
quantum ad V. 1, 59, 1. 1, 60. 2, 2, 3, 2, 9, 11.
Ponted. ad 2, 2, 7. Victor. ad 2, 3, 19. ¶ Pariter
notat in his, De Aprilis medio C. 2, 4, 9. de elu-
nibus pinnae habent gallinae V. 3, 9, 14. de ter-
niu

nīs pedibus alii rami submittendi C. 5, 6, 16. de capitibus vngularum calcant Veg. 2, 54, 1. *treten nurr fornen mit der Spitze auf.* de ramorum connexionē inferuntur Punicā P. Mar. 10, 6. ¶ Pro ex, de muria exunt C. 12, 47, 8. de pationibus greges V. 3, 6, 1. factō de arundinum foliis C. 12, 47, 4. ¶ Pro Ablatio instrumenti &c. De cauterio adultā Veg. 3, 17. de pollice 2, 40, 1. de sagis inuoluantur 3, 15, 16. de experimentis probatē medicinā 4, 7, 5 & al. ¶ De sub massa C. 12, 34. *vid. no. de sub pedibus raptum mustum P. O. 21.* *vid. de foris.* ¶ De pro Di in compositis habent MSS. *vid. Vistor. ad V. 1, 18, 1.* & ad V. 1, 28, 8.

Dea. his Diis, de musti V. 3, 16, 7.

Dealnatā dolia Ca. 26.

Dealbatis paritibus P. 1, 24, 1.

Debrachiolarē videntur dixisse veterinarū vt de maticare, h. e. de brachiolis sanguinem emittere. *vid. ad Veg. 3, 72. no. d.*

Decacuminare C. 4, 7, 3. 5, 6, 12.

Decaluare ptilothro inducto Veg. 2, 48, 3.

Decarnare syringotomio Veg. 2, 27, 2. *add. 2, 42, 1, 3, 6, 1.*

Decedere de nobilitate generis, degenerare P. F. 25, 2.

Decembris opera C. 11, 2, 88 & 93. &c.

Decemmodiæ C. 12, 50, 8. decimodiæ scrib. C. 12, 18, 2.

Decempedæ XVIII P. Ian. 12.

Decenni maior asinus P. Mar. 14, 1.

quod Decidet, per semulogium, stercus C. 6, 5, 1.

Decidet musti pars decima, h. e. absumetur in coctura C. 12, 20, 8.

Decies & oēs supputatæ P. Ian. 12.

Decimanis diuisæ vitæ P. F. 9, 11. *vid. Decumanus.*

extremæ circa declinamū tabulæ P. F. 18, 1.

Decimodiæ v. Decemmodiæ.

Decipit custodiam pastoris pecus C. 8, 4, 3.

Declinamur maturo fructu foliisque vitæ C. 3, 20, 5.

Declinata a metendo messis, de etymologia V. 1, 50, 1.

Declinatio mundi, calva C. 3, 1, 3. 1 pr. 22. 1, 6, 18.

Declinationes caeli C. 4, 24, 2.

Decollat, desit V. 1, 2, 8.

Decoloratur ex albo, infusque luteola C. 13, 47, 3 & 9. decolorantur ahenō inseruescentes vuae C. 12, 16, 1. mala in ferulā demissā C. 12, 44, 5. cum decolorari coepert olida, nec tamen adhuc varia fuerit C. 12, 52, 1.

Decoquunt ad tertiam C. 12, 20, 2.

Decoquunt vsque in quartam partem C. 12, 12, 2. vsque quo ad tertiam partem decoxerit V. 1, 2, 26. decoquere ad tertiam & ad quartas C. 12, 34. decoquenda in dimidiā partem aqua C. 12, 24, 1. ¶ non tibi decoquit ornithon h. e. damnosus erit V. 3, 2, 16. *Hinc pertinet res ipsa decoxit C. 1, 8, 14, 11, 1, 28.* ¶ Decoquitur pastinaca beneficio alioris aut solis P. 1, 34, 7. *vbi idem est quod fermentare vbi vid.*

Decoriata amygdala P. Ian. 11, 12.

Decumanus & semitæ in vinea C. 4, 20, 5. in decumano proximo ignis fiat C. 12, 43, 2. Decumanis distinguendæ vitæ C. 3, 20, 4. *vid. Decimanus.*

Paulus Festi epistomator, Decumanus appellatur limes qui sit ab ortu foliis ad oceanum. Alter ex transverso currens, appellatur cardo. *Vid. Sic. Flacc. de condit. agror. p. 14 & Rigale. in gloss. Agrimenf. Sabina. ad Sol. p. 475 sq. SCHOETT G. Verbo, decumanus limes vt in colonia sic in vinea est maximus. Ita etiam Tur. 17, 13.* ¶ Decumana pira C. 12, 10, 4. etiam has magna interpretor.

Decumbat qui vomere vult Ca. 156, 4. decumbere in herba C. 10, 283.

Decumus pro decimo. Decimapaars C. 5, 2, 5 & 10.

Decuriæ operarum C. 1, 9, 7.

Decurrit terra C. 3, 19, 1. P. Ian. 13, 7. decurrunt grana spicis lapsa P. Iun. 2, 1. pomā P. N. 7, 14. *vid. Excurro.* Decurrens riuus C. 1, 2, 5.

post Decurflowem sanguinis Veg. 1, 27, 2.

Decursus 111 diebus P. N. 13. *sed suspensa lectio.*

Decussa pluit arbore nimbus C. 10, 36, 4.

Decussatim incidere rapa C. 12, 54, 1. pulmunculū fecare Veg. 2, 61, 1. vrere ceruicem Veg. 3, 24, 9.

Decussare in speciem Gracæ litteræ X. C. 3, 13, 12, iugum in scellam C. 4, 17, 6.

Dedira opera C. 12, 4, 5.

Dedolare pedamenta C. 4, 26, 1. ridicas C. 11, 2, 12.

Deducit humorem noxiū sulcus aquarū P. S. 3, 1. deducunt bilem collyria C. 6, 30, 8. *Hinc metaphor. deducite carmine Musæ C. 10, 40.* ¶ Deducit omnia de capite Ca. 157, 6. deducere de salario Ca. 144, 3. ¶ In puluerem cribro aromata P. O. 14, 13. ¶ Deducere saepe scribitur pro Deducere vbi vid.

Deductoria liquoris P. N. 7, 21.

Deductorius cuniculus Veg. 1, 53, 2.

Deerrasse visu C. 2, 11, 15. sic C. 1, 4, 6.

Defaecare aërem Veg. 1, 20, 3. *de suffimensis.*

Defatigatum & effoetum solui C. 1 pr. 1.

Defectionem si patietur animal Veg. 3, 40, 1.

Defectus. Defecta senio arbor C. 5, 6, 37. defectus. simit annis, viribus C. 1 pr. 12. *Sic Plin. 2, 8 Obscura sidera defectis mortalibus attributa. SCHOETT G.*

Defendere frigus & solem Ca. 48, 2. solem a vertice P. S. 18. prata Ca. 50, 1. V. 1, 20. *quod alius vocant submittere. Plene defendere prata a passione V. 1, 37, 5. defendenda a pecore prata C. 11, 2, 7.*

Defero. Deferre manipulos C. 10, 315 h. e. in forum ferre vendendi causa. *Vid. de hac notione Salmas. ad Tertull. pall. p. 454.* Defertur ex arbore in terram V. 1, 40, 4. ¶ Defertur pro differri legitur C. 11, 3, 49.

Deferuefacio bene Ca. 157, 9. deferuefac. in plumbeo Ca. 122.

Deferuefcit foenum C. 2, 19, 3. fructus C. 9, 15, 13. deferuefcunt aestus V. 2, 2, 11. deferuuit mustum C. 12, 58, 3. 12, 21, 3. eum deferuefcuit mustum C. 12, 20, 2. aquam vbi lupinus deferuefcit Ca. 96, 1.

Deficitur species pondere C. 2, 6, 1. si deficitur memoria (F)

- moria C. 7, 9, 12. defici fegetibus C. 3, 8, 4. stercore C. 2, 15, 5. laet C. 7, 12, 12. rebus omnibus C. 2, 16, 5.
- Defingere panes Ca. 74 & 121.
- Desinere vrbis ambitum V. 2, 3, 10.
- Deflexi frangitur palmes V. 1, 64, 1.
- Desio. deflare summum amurcae V. 1, 64, 1.
- Deslorefcere C. 2, 10, 19. & 19, 2.
- Desluunt ossa carne liquifacita Veg. 4, 8, 3. desluentes maturitate vinee P. 5, 17.
- De foris, extrinsecus Veg. 1, 9, 4. 1, 15, 4. 2, 15, 2. Deformatus ad tabulas speciem V. 3, 5, 10.
- Deformato deformabis arces Ca. 161, 1.
- Desfricata dolia C. 11, 2, 70. vid. Desfrictus.
- Desfricare radicem C. 12, 56, 1. aqua frigida C. 6, 14, 6. vrina vulnera C. 6, 7, 4. desfricanda quotidia corpora pecudum vt hominum C. 6, 30, 1.
- Desfricta redulceatur cutis C. 7, 58. desfricto allio extenuatur scabies C. 6, 13, 1.
- Desfrigeat coctura C. 12, 20, 4. desfrigit C. 12, 21, 1. Desfringere collum Ca. 88, 1.
- Desfrictum pro desfricto (sarpe MS. Lugd. Palladii vt G. O. 18, 1. N. 22, 2.
- ne Desfrudet fegetem Ca. 5, 4. An desfruet i. e. frugibus spoliis, quod etiam exanari fruges Plin. 18, 2 & Virg. eel. 8 fatas alio traducere messes SYLB. cui nescio an aliquis assensurus sit. Multo melius Cl. FACCIOLATVS probat fegetem ne desfrudet, h. e. nequit de femine furetur. Desfrudare, an
- Desfrutata vinum? Ca. 24, 2. Prins praetuli in annotatione ad l. e. Reliqui tamen, quod nescio quis, Popmam & Meursium secutus in Fabriano thesaur. adscripserat, rectius desfrutabis. Male hoc ipse monere, quam visu mihi venire, quod de Didymo Grammatico narratur, cum historiae cuidam vt vanae repugnaret, ex ipsius libro eam prolata esse. Quanquam in minutis hoc genus obseruationum non nobis modo, sed doctioribus etiam accidere facile potest, vt nobis ipsi contradicamus. Desfrutata vere sine ulla dubitatione est C. 2, 22, 4. h. e. decoquere vinum vt desfrutum fiat.
- Desfrutarium int. vas C. 12, 20, 2. & desfrutaria vasa C. 12, 19, 3 & 6. Desfrutaria cella C. 1, 6, 9.
- Desfrutum vini dulcis & coeli genus, a deseruendo dictum, vt ex Pall. O. 18 repetit Cresc. 4, 24 extr. A Columella 12, 20. s. ir. 3 & 4, ne 12, 27, s. ita desfrutur, vt a Plinio sapia, de qua f. l. nimirum vbi ad tertias mustum decoquitur, duabus adeo partibus pereuntibus. Contra Palladius & Crescentius l. e. generatim definiunt; desfrutum vbi mustum ad spiritum finem foriter despinat, eodemque loco Carem de quos. l. ad hoc genus vinorum referunt. De etymologia et reliquis quae disputari huc de re possunt, multa Linden Sel. Med. 20, 30 sq.
- non Desfugio, quindicam V. 2, 4, 2.
- Desfundito aqnam Ca. 156, 5. desfundat in labra C. 12, 50, 10. desfundere in naves Veg. 3, 2, 29. 3, 15, 12 & 14. per os 33, 3 & 4. 3, 57, 3. 3, 67, 2.
- per narem dextram 3, 51. in fauces 2, 12, 4. conf. Disfluendo.
- Desula per stramenta cera C. 9, 16, 1.
- Degenerat firculus C. 3, 9, 7. degenerant frumenta C. 2, 9, 11. femina etiam lectissima C. 3, 10, 17.
- ¶ degenerat animos Venus teneris canum concella C. 7, 12, 11 h. e. degeneres redditis.
- Degere fumenta de vineis Ca. 37, 5. Vid. ne. Si significatio conueniat, satis aliquid constat de verbo
- Degero, quod repositum ex MS. Veg. 1, 12, 6. 1, 17, 10. vid. ad 1, 17, 8 ne. 2. 3, 12, 3 no. 9 & c. vid. Digerio.
- Degrauari pondere, mole C. 6, 2, 15. 1, 5, 10.
- Dehorito amurcam pre deaurito Ca. 66, 2.
- Deicta & mora ceruix C. 6, 14, 3.
- Deicere vites de arbore Ca. 32, 2. oleam Ca. 3, 3. alium superiorem Ca. 156, 2 h. e. vomere. animal curandi causa Veg. 2, 24, 2. vid. Deponere, Elidere.
- Delicere per naves, infundere Veg. 2, 3, 7. 3, 67, 5. 3, 68, 2. coles vites h. e. refecere C. Arb. 9, 2. facile deiciuntur caesi caprini (per alium inferiorem) V. 2, 11, 3.
- Deinceps constituae arbores V. 1, 14, 5. septimus deinceps Praetorius in gente nostra V. 2, 4, 2. deinceps mouetur totum solum C. 2, 4, 3. ¶ vt deinceps praecipuus h. e. statim C. 2, 11, 2.
- De inest, a parte interiori Veg. 3, 4, 10.
- Deingere bones Veg. 3, 4, 27.
- Delapidare agrum Ca. 46, 1.
- Delapsum aquae non habet locus V. 1, 6, 6.
- Delectare oues Ca. 30.
- Delectus militum V. 3, 2, 4. quotannis habendus in gregibus V. 2, 5, 17.
- Delegare curam villicae C. 11, 2, 72. pecuniam Ca. 149, 2 add. not. ad C. 150, 2.
- Deletis radicibus C. 11, 3, 56.
- Deleuato plagam ferro C. Arb. 6, 4. ita leuato C. Arb. 8, 2 & 26, 4.
- Deliaci, & Deliacae gallinae V. 3, 9, 2. C. 8, 2, 4.
- Delibatus C. 12, 1, 6 h. e. noxa qualicunque affectus, vt contra illibatum robur & c.
- Delibo. ne delibent agni cursantes aliquid membrorum V. 2, 2, 16. ne bos extremo iugo truncum delibet C. 2, 2, 26.
- Delibratus cortex C. 12, 56, 1. ramus P. F. 17, 7. delibrata stirps C. 5, 11, 1.
- Delibro. delibrare arborem C. 5, 11, 10. radicem C. 5, 6, 9. delibrandus cortex filius C. 4, 24, 6.
- Deliciarum oblectamenta C. 8, 8, 10.
- Deliculae oues Ca. 2, 7. delicula armenta Ca. 2, 7 non dubito esse diminut ex
- Delicens. Delici porci V. 2, 4, 16.
- Deligere vnam Ca. 112, 2. oleam Ca. 144, 1. vt non sibi abesse. fructum C. 5, 10, 10. Arb. 21, 1.
- Deliquescent cum musto poma C. 11, 41, 3.
- Deliquo vinum in alia vasa C. 12, 39, 2.
- Delius Pacan C. 10, 224.
- Delphica laurus Ca. 8, 2. C. 10, 217.
- Delphinus exoritur C. 11, 2, 45. Delphini exoritur V. 2, 5, 13. occasus C. 11, 2, 57.
- Delutare habitationem Ca. 128.

Dematratit nisi fuerint admittarii Veg. 4, 7, 3
b. e. sanguis emissus e matrice ubi vid.
 Demereri aliquem amoenitate C. 1, 4, 8.
 Demergere, depangere, deponere sirculum, *synony-*
ma C. 3, 18, 2 & 5 & 6. demergere fureulos P. F.
 17, 3. vngulas C. 2, 18, 1.
 Demersus terrae ramus P. F. 17, 8.
 Demissi saui C. 9, 15, 12. 11, 2, 50 & 57.
 Demetisti flores C. 10, 30, 4.
 Demissus sanguis in pedes C. 6, 12, 1.
 Demittere talem Ca. 45, 2. sanguinem C. 6, 30, 6.
 per cornu C. 7, 10, 3. *add.* C. 6, 9, 1.
 Demosthenes orator C. 1 pr. 30.
 Demersis odorem Ca. 110.
 Demutilare cacumina C. Arb. 11, 2.
 Denarii argentei pondus C. 7, 8, 2. pondus vnus
 denarii Veg. 2, 6, 9. *Est drachma Graeca.*
 Denicalibus feriis C. 2, 22, 5. *Festis Pompeii verba*
haec sunt: Denicales feriae colebantur, cum ho-
 minis mortui causa familia purgabatur. Graeci
 enim *νεκρῶν* mortuorum dicunt. *Tu discipe an*
ex hisce doctissimi grammatici verbis scribendum
sit denicalibus feriis, tanquam tunc tu vixi
formato vocabulo. possimus & denicales legere, ut a
numero denario dictio ducta sit, sicut nouendia-
les dixere a numero IX dierum. BEROALD.
 Denigrat terram amurca V. 1, 55, 7.
 Denotat quales sunt nati C. 7, 9, 11.
 Dens aratri C. 2, 4, 6. dentes aetatis iudices in equis
 V. 2, 7, 2. C. 6, 29, 4. P. Mar. 13, 7. Veg. 4, 5, 2.
 dentium in animalibus numerus & genera Veg.
 4, 1. dentes brocchi, cauii, columellares V.
 2, 7, 3.
 Denticulatae falces C. 2, 21, 3.
 Denticuli recurui P. Iun. 2, 4. aperire nituntur gin-
 givae tumentes P. 1, 28, 6.
 Dentitio prima pullorum Veg. 2, 25, 1.
 Dentix. denticles pisces C. 8, 16, 8.
 Denubere quidam legunt C. 10, 158.
 Deorsum versus ibit *(de alio purganda)* Ca. 156, 4.
 curuantur palmae C. 4, 20, 3. spectantes ollae C.
 12, 43, 10. deorsum versus prelli lumbi V. 2, 7, 5.
 deorsum facias *b. e. vertas* P. F. 25, 19. verso acumi-
 mine P. N. 7, 1.
 Deorsum pro deorsum *vid.* Victor. ad V. 1, 6, 3.
 Depangere malleolum C. 3, 16, 1. 11, 3, 26 & 30. ca-
 cumina sciorum, pitorum C. 3, 21, 11.
 Depauperit herbas roscidas C. 7, 5, 21.
 Depellere agnos, a matre remouere V. 2, 2, 17. de-
 pellenda soboles C. 7, 6, 8. *vid.* depulsi.
 Dependit plus in operis auocandis C. C. 11, 120.
 merces C. 5, 1, 8.
 Depercut in visu C. 12, 50, 9. deperit repente sa-
 num animal Veg. 1 pr. 14. it. 4 pr. 4.
 Depetigo porcae Ca. 157, 16.
 Depetca coma C. 10, 178.
 si Deplanauit oculus, *b. e. planissem & lenissem*
amissit Veg. 2, 19. *Sed legendum deplanaueris:*
ut deplanes 2, 22, 2. & deplanes 2, 22, 3. b. e. pla-
num abrafa scabrissim facias.
 Deplantare V. 1, 40, 4 bis it. V. 1, 43 significat ab
 ipsa stirpe vel maiore ramo vellere, ut surculum

isa auulsus latiore bustin habeat: cui opponitur
 destringere. Sed Plin. 17, 20 f. 33 idem est quod
 serere, deponere.
 Deplere oleum Ca. 64, 2 & 66, 2. *vid.* Capulatur.
 Capulare, & defendere in labra C. 12, 5, 8 & 10.
 animal *b. e. venam ei ficare* Veg. 1, 13, 4. 1, 22,
 1, 3, 24.
 Depli Veg. 3, 28, 4 in bellii mus.
 Deplorant vites P. F. 30. *vid.* Lacrimare.
 Depluit Iupiter imbre in sinus matris C. 10, 235.
 Al. desuit. *Vid. quae de verborum istorum co-*
gnatione & promiscuo vsu disputamus ad Fabri
theaurum, qui cum maxime prela exercet.
 Deponit florem frumentum P. Mai. 1, 1. & de-
 ponere cuncum, demittere, inferere P. F. 17, 2.
 & deponere malleolos, plantare in terra C. 3, 3,
 2. surculum P. F. 17, 3. stirpem C. 1, 15,
 vlpicum C. 11, 3, 20.
 Deportatio Ca. 144, 3.
 Depressus pastinetur solum C. 11, 3, 10.
 Deprimere plantas C. 11, 3, 28. deprimere locum
 palo in quo ponatur talea P. F. 18, 1. deprimuntur
 femina in regesto C. 4, 1, 3.
 Depsere manibus Ca. 76, 1. coria Ca. 135, 3. vbi de-
 phieris Ca. 76, 1.
 Depsticius panis vti fiat Ca. 74.
 Depsta coria Ca. 135, 3. depsto luto oblinere Ca. 40,
 4. Ca. 41, 4.
 Depulsi a maribus agni V. 2, 2, 17. a mamma porci
 V. 2, 4, 16. *vid.* Depello.
 Depurgatos caules C. 12, 9, 1.
 Depurgo, depurgato Ca. 50, 1. 112, 2. depurgare
 sordes C. 9, 14, 13.
 Deputatum, decisum C. 3, 10, 19.
 Deputo vineam Ca. 49, 1. 50, 1. C. 4, 23, 2. arbores
 C. 11, 2, 32. deputandi falce palmites. & Deputa-
 re steriles vaccae aratro P. Mar. 11, 6 *b. e. destina-*
re. Sic P. S. 10, 1. Iul. 11.
 Derides? vox silem negantis, vous vous moquez
 V. 3, 2, 15.
 Deridiculum est V. 1, 18, 5.
 Deriunda sulcis palus C. 2, 17, 5.
 Derogabit aetati arboris P. F. 25, 13. derogare fru-
 ctibus suis P. 1, 6, 8.
 Descendere gradatim de his quae magis perfrui-
 tur V. 2, 1, 3 & 4. Quamquam vixta accusat de-
 liciasque.
 Deficiunt malignitate naturali femina C. 3, 10, 18.
add. 3, 2, 13.
 Describunt caelum astrologi V. 2, 1, 7.
 Descriptio hortulorum C. 4, 19, 2. & In DESCRIP-
 TIONIBVS animalium casus mutantur e.g. V.
 2, 8, 6. 2, 7, 5. 2, 5, 7 & 8. numerus V. 3, 9, 10.
 Descriptus, descriptae vites, ordinatae C. 3, 21, 4.
 Defecare fegetes & prata C. 11, 1, 8. prati iugerum
 C. 11, 2, 40. a vite C. 12, 43, 1.
 Defecta herba C. 2, 18, 5.
 Defectio stramenti C. 6, 3, 1.
 Deferere possidendo C. 1, 3, 11 plus possidere quam
 colere possi, quia ratione alii excluduntur. & De-
 ferro, planto *vid.* Defessus.
 Defei intra testa focumina C. 12, 1, 2.
 (F) 2

Defi-

Desideria naturalia, *fames* C. 10 pr. 2. desiderii naturalibus (*cousus*) angri C. 6, 27, 7.

Desidero. Desideratur focunditas ab Amineis C. 3, 9, 1. ¶ Minime desideratur vapor ignis *b. e. noxius est* C. 12, 50, 13. *vid. no. & add. quod de hypochondriis inutilis desiderium* Clarkius ad II. 269. ¶ vi examina desiderium C. 9, 8, 1. *positum videtur pro consideremus. Ita sequitur, ut morbo laborantibus remedia desideremur* C. 9, 13, 1 *b. e. circumspiciantur.*

poll. Dilectiam longam ager laetas segetes adfert C. 2, 18, 7. *Sed aliter defes terra Val. Flacc. 3, 663.*

Desidiosiores V. 2 pr. 1.

Desido. In imo quod defecerit C. 112, 2. *desidit*onium plenum V. 3, 9, 11.

Desini oriri piscis C. 11, 2, 24.

Desistente autumnus V. 2, 3, 8.

Desiis feminibus, a defero V. 1, 23, 6.

Desolare agros profugiendo C. 1, 3, 11.

Desperat opes Alexis C. 10, 298.

Despicitur area C. 1, 6, 23.

Despondere animum volucres & moriuntur V. 3, 5, 6. *Conf. V. 3, 16, 15. despondere simpliciter, omisso animum* C. 8, 10, 1. despondere sapientiam, *b. e. ipem amittere illius consequentia* C. 11, 1, 11.

Despumare *est spumam auferre. Sed illud apud nostros scribitur dispumare ubi vid. ¶ Dispumare est mittere sanguinem de palato equorum. Apparet hoc ex Veg. 2, 34, 2. Hinc intelligimus quid sit despumantur equi tertio gradu a dentibus* Veg. 1, 22, 11. *add. 2, 6, 7, 28, 4. Ita Laur. Rufinus in Hippiastra c. 129 sub titulo de signaturis vngularum agit de sanguine inde emittendo.*

Despuo. in superstitione V. 1, 2, 27.

Destinanti pullo praebet vbera equa C. 6, 37, 8 *b. e. appetens MS. Gorf. desiderant. quam glossam puto.*

Destinati in ordinem sulci P. N. 7, 20 *directi.*

Destituta humus C. 2, 1, 3.

Destringere *vid. Distr.*

Destrunt quae conulerunt beneficia C. 4, 3, 2.

Destub cirro Veg. 2, 54, 2. cirris Veg. 4, 4, gamba Veg. 3, 22, 3. 4, 4. locis Veg. 2, 53, 3. malla C. 12, 34. oculo Veg. 2, 19, 1. pedibus P. O. 21.

Destueto flore P. 1, 37, 2 *de apibus.*

Desuefunt immutatum catuli V. 2, 9, 12 *b. e. separantur a matre. Nostri entwöhnen.*

Desunt panimenta, quae funduntur P. 1, 9, 4.

Desultor V. 2, 15. *Genus equinum, qui in ludis de uno equo in alium desiliebat. Copiose de illis Torrentius & Marc. Donatus ad Suet. Caes. c. 39. Senliger ad Manil. L. 5 p. 253. Dempster ad Rost. 5, 24 Schaeffer, de re vrb. 2, 11. SCHOETG.*

Desuho. desuere imbricibus cupam C. 21, 3.

Desuper calcato C. 12, 16, 4. spissius terra calcatur P. Ian. 15, 4. tectus gypso P. ibid.

Detectae a superiori parte harae P. 26, 4.

Detergeo. fastidium C. 8, 10, 5. lanuginem pomis Cydoniis C. 12, 45, 2. palmites C. 4, 27, 6. 5, 5, 12. se parietibus *b. e. adficere* C. 7, 5, 6. deterget se

lingua bos C. 6, 6, 1. detergeri spongia C. 6, 9, 1. 12, 48, 3.

Deterius fit V. 2, 4, 14 *pro damnosum est.*

Detero. deteras herbam verbenam V. 3, 1, 8. *add. 3, 2, 6 & c. 3, 67, 4. 3, 70, 6.*

Detinent fabae operas duas C. 2, 12, 2.

Detondere Ca. 50, 1. C. 2, 23, 3. V. 2, 4, 14.

Detrahare poma arbori C. 12, 44, 7. matri (viti) flagellum C. 3, 17, 1. viti furculos C. 4, 29, 5. vuam C. 12, 43, 2.

Detrita frumenta C. 2, 21, 5. scilla C. 6, 27, 10. detritum milium C. 6, 12, 4. semen tritici *detritum* C. 6, 38, 3.

Detruncari superiora C. 5, 6, 13.

Deturbare pampinos C. 4, 27, 2.

Denticuloneae cautes C. 10, 67.

Deuchere multatram C. 7, 8, 1.

Deuxum leniculus solum C. 1, 6, 21.

Deuxi iugeri C. 5, 1, 12.

Denorat sumtu fructum vinea V. 1, 8, 1.

Dens Maeonium, *Homerus* C. 1 pr. 30. Deo maiore C. 10, 217. Dii rustici V. 1, 1, 5. facientes adiuvant V. 1, 1, 4.

Deussit vrina genitalia C. 6, 30, 4.

Deussit clemis nidor C. 6, 18, 2.

Dextrans iugeri C. 5, 1, 12.

Di & de frequentissime confundi in plerisque compositionibus, etiam apud nostros auctores observamus. v. g. distillare, digerere. ¶ di & 2 in Glycyrrhiza pro quo est Glycyrridia.

Diabetez, *diabetez* sibi C. 3, 10, 2.

Diaeresin dabis, *resecabas* vltius Veg. 2, 43, 2.

Diagridium Veg. 3, 33, 3. est succus Scammoniae in coctone malo decoctus.

Diametros arcae C. 5, 2, 7.

Diamoron vt fiat P. S. 16.

Dianaria radix, quam Artemisiam dicimus Veg. 2, 6, 7. 3, 33, 4.

Diapente medicina Veg. 1, 16, 4. diapenten specierum numero nuncupant, quas nominat Veg. 1, 64, 1. Diapenten potionem 1, 11, 9. 1, 12, 4. 1, 14, 4. 1, 15, 2. Diapenton 1, 10, 6. 1, 12, 4. 4, 8, 8. utrumque forte debetur ruditati librorum.

per Diastema vt compositio corpore sint Veg. 1, 12, 3. per intervalum cibi. Sicetiam placebas Platonero.

Dice pro die V. 1, 9, 7.

Dictator ab aratro C. 1 pr. 13.

Dicto. modus, quem distat humi laetitia C. 4, 24, 4. forma, quam distat consuetudo P. 1, 20, 1.

Dicto audiens sit domino suo Ca. 142.

Diducere cinco C. 5, 11, 7. lanam C. 7, 4, 5. litem C. 3, 13, 12. Ita enim reposui ex Gorf. Diducuntur laciniae C. 7, 6, 5.

Diem meride diuider V. 3, 2, 15. in diem viuere (*aboretta futuri cura*) C. 3, 3, 6. die diuini non habere operarium Ca. 5, 4. diebus nonis modo res vrbanae vsurpatur V. 2 pr. 1. dies brumales horarum ix C. 11, 2, 29. ciniles V. 1, 28, 1. interpositis diebus, aut singulis mensibus Veg. 2, 58, 5. ¶ Die vendere Ca. 150, 2. Dies annua *men-*

menſum *vid. Pop. ad Ca. 146, 2.* in diebus pecu-
nariarum C. 1, 7, 2. diem praegnationis idem bis
habere non poteſt V. 1, 44, 4. ¶ Dies pro ſole
SCHÖETG. C. 7, 3, 25.
in Dieta Veg. 2, 9, 7. *forte* in die.
Diſſerre plantam, *diſſerre* V. 1, 43. C. 11, 3, 31. *it.*
38. C. 42. Diſſulterum oculos ſuos plantae per
longa internodia P. Mar. 10, 25.
Diſſelle naſcitur P. Ian. 7.
Diſſindere meridiem ſomno V. 1, 2, 5.
Diſſormitas pro deſor. Veg. 3, 17.
Diſſundere vinum in *dolia aut ſerias* in quibus ob-
turatis & picatis ſeruetur C. 12, 28, 3. *add.* 3, 2,
26. ¶ radices V. 1, 37, 5. ¶ Si diſſulderit ſe cu-
pa P. 1, 18. 2. *h. e.* vinum ſecerit, & vinum effu-
derit: modo non legendum ſit diſſulderit. ¶ Diſ-
fundere per narcoti medicamentum Veg. 1, 45, 4.
in fauces Veg. 2, 6, 9. *ita* 3, 15, 14 pro deſundere:
quod etiam alicubi eſt MS.
Diſſuſus per multa volumina ſcriptor C. 1, 1, 10.
diſſuſa materia C. 11, 1, 10.
Digerere ſemen Ca. 161, 3. mel liquefactum in for-
mas P. Iun. 7, 4. ſterens in prae C. 11, 2, 18. vt
per ventrem digeratur humor inſeſtus Veg. 1,
14, 5. digerere morbum Veg. 1, 14, 6. *add.* 1, 24.
In his diſſiſionis & diſtributionis quaedam noſſio
ineſt. ¶ tepeſactum (poſitionem glutinoſam) di-
geras vt inſpilleſtur Veg. 1, 66, 5. *h. e.* calor ſi ope-
riculas fluidas diſſipes ¶ Pro digerere ſcri-
ptum a Vegetio an liberiori? 1, 13, 6. 1, 17, 10 &
19. 2, 6, 2. 2, 9, 7. 3, 1, 8. 3, 2, 4 & 10. 3, 3, 1. 3,
4, 1. 3, 23, 3. 3, 66, 6 & 7. In quibusdam locis etiam
MSS. deg.
Digestionis auxilia conſtat vinum ſuſcitiles P. Iul. 6,
2. per digestionem decoctus cibus Veg. 1, 40, 1.
cum Digitalibus legitur olea V. 1, 55, 1.
Digitelli ſtos, C. 12, 7, 1. Non habent herbarii.
Cogitabam de Digitali, itemque de Digito vene-
ris: ſed neuter in condituri eſt.
Digitii primores Ca. 21, 2. Turnebus 25, 20 inter-
pretatur ſeniores & graciliores. ¶ Digitii impa-
res gallinarum laudantur V. 3, 9, 4. digitis quili-
nis gallinae C. 8, 2, 8.
Dignitas amplitudinis & coloris in bobus V. 2, 5, 10.
cum dignitate ſunt aſini V. 2, 6, 3. canes V. 1, 21.
Dignor. non dignantur architecti comprehendere
modum aedificiorum &c. C. 5, 1, 3.
Diſnocere ſuos & alienos non poteſt C. 8, 5, 7. di-
gnocitur ſapore C. 2, 2, 20.
Diſiuncta a matribus equuli V. 2, 7, 12. diſiuncta
ab agri vitilare V. 1, 23, 4.
Diſiungere, diſiungere V. 1, 22. V. 1, 3. aſinum ab
opere V. 2, 6, 4. diſiunguntur agni a matre V. 2,
1, 20. caruli V. 2, 9, 12.
Dilabitur veſtis ſui C. 12, 3, 5.
Dilapidans grandine labores hominum C. 10, 330.
Dilatio noxia in re ruſtica Ca. 5, 7. C. 1, 8. 14. 17,
1, 23 ſqq.
Diſlecta viſis nouella, *h. e.* diligenter culta, oppon.
neglectae P. 1, 6, 11.
Diligentiae inimicitia ſomnus & vinum C. 11,
1, 13.

Diligunt eſcere, amant, ſolent P. F. 25, 1.
Dilucere Ca. 69, 1. membra pecorum conſa P. Mai.
8, 2. muria oliuae P. N. 22, 5.
Dimicare aciem C. 9, 9, 7.
Dimidio maturius C. 11, 1, 16. dimidium acetabuli
polenta grandis Ca. 108.
Dimiſſus in nucē cortex P. Ian. 15, 18. ſanguis in
pedes C. 6, 12, 1. *vid. Demiff.*
Dimitto. Dimittunt ex ſe oleum baccae P. Ian. 19.
Dimittitur ſanguis, vena ſella V. 2, 1, 23. ¶ Di-
mittere pampinariū *h. e.* ſubmittere C. 5, 6, 31.
Sic P. F. 12, 3 & 6, 13, 2. Mart. 7, 4. Mai. 2, 1.
O. 8, 2. ¶ Generatim relinquere notat. Dimittunt
ternos pedes inter ſingulas vites P. F. 9, 9.
dimittas ſpiramenta P. N. 22, 6. Dimittitur pars
ſauorum quinta P. Iun. 7, 2. tenui caule dimiſſo
P. Aug. 5, 2. vt aliquid dimittatur haerere P.
Mai. 7, 2.
Dindyma caſtra Cybelles C. 10, 220.
ſub Dio *vid. Dium.*
Dionaeis redimunt floribus C. 10, 286.
Dipſiſſi ſenes V. 2, 11, 11. *vid. Victor.*
Dipondiarus orbiculus C. 4, 30, 4.
Dipondii ſemilis C. 11, 2, 17. duo cum dimidio. *add.*
C. 11, 2, 28.
Diradiare vitem C. 5, 6, 36. *Ver. editio diſrarare.*
S. Y. L. B. Neſcio quam veterem editionem indices
Sylburgius: noſtras quidem non habere, ſupra no-
tatum eſt.
Diribere ſuffragia in comitiis V. 3, 2, 1. 3, 5, 18.
vid. no.
Dirigere ad metam V. 1, 4, 1. 1, 18, 1. ad contem-
plationem ſuam C. 3, 12, 4. diriguntur ordines
C. 3, 15, 1. ne alter ramus ſub alterius linea diri-
gatur P. F. 13, 2. ¶ in dirigendis potionibus
Veg. 1, 19, 1. *vid. digero.*
dum Dirimentur ſuffragia V. 3, 2, 1. 3, 5, 18. *vid. no.*
Diſceſſere a qualitate ſua C. 3, 2, 30.
Diſcindito ſalicem Graecam Ca. 40, 2.
Diſciplina ruris C. 1 pr. 23. 1, 1, 6. villaticae pa-
ſtionis V. 3, 2, 17. ſic P. Iun. 5, 2. ſeruetur P.
Mai. 6. ſi loci patitur diſciplina P. N. 4, 2. di-
ſciplinam alienam caueto contemnas Ca. 1, 4. di-
ſciplina ſimili P. N. 17, 2. ¶ Diſciplina mores
facit, non naturam tantum C. 7, 12, 6. Diſciplinis
liberos excolere C. 4, 3, 2. in diſciplinis peccando
diſcitur C. 1, 1, 16. Diſciplinis illuſtribus eruditus
C. 5, 5, 15. diſciplinis liberos excolere C.
4, 3, 2.
Diſcipuli perſona conſideranda P. 1, 1, 1.
Diſco. didiciſſe ferre totius orbis fruges Italia C. 3, 8,
5. diſcendum quod ignoras C. 1, 8, 13. C. 11, 1, 27.
Diſcocto ſarre P. 1, 29, 2. diſcocta in furno ſicus
P. Mar. 10, 34. *ſed al. cocta.*
Diſcolor lanque lingua C. 7, 3, 1. diſcolores cerae V.
3, 17, 4.
Diſcordante natura P. Aug. 5, 3.
Diſcrepant cum priſcis C. 1, 1, 6. nominibus vitium
etiam vicinae nationes C. 3, 2, 30.
ſine Diſcretionem P. Iul. 4, 5.
Diſcrimen quo diſiſta eſt bouis vngula C. 6, 15, 2.
7, 5, 11. diſcrimine peccata tellus C. 10, 94.
(F) 3 Diſcri-

- Discriminatum V. 1, 7, 7.
 Disceitur mentis error C. 6, 35, 2.
 si Dishiacent arbores Ca. 12.
 Distictos palos reponere C. 11, 2, 38.
 Disiuncti opere boues C. 6, 15, 2. *vid.* Disiun.
 Disiungunt ab opere bos C. 6, 14, 5. C. 2, 3, 1. Veg.
 3, 4, 25.
 Dispalatae *forte leg. pro* duplicatae V. 3, 16, 7.
 Dispariles qualitate vites C. 3, 2, 17. disparile pa-
 bulum V. 2, 11, 4. dispariliter habent momen-
 tum V. 1, 6, 6.
 Dispendiosa cunctatio C. 2, 31, 1.
 Dispendo. Dispendere curam pastoris C. 8, 2, 7.
 Disperco. Disperire solent fructus V. 1, 11, 1.
 Dispergunt se caprae V. 2, 3, 9. dispergere lactu-
 cam h. e. disferere, disponere C. 11, 3, 25. tradi-
 cebus vitein C. 5, 6, 36.
 Dispersim scripserunt V. 1, 7, 3, 2, 13.
 Duplicatae apes V. 2, 16, 7 *forte* dispalatae.
 ne Displodantur bobus ingredientibus pedes V. 2,
 5, 8. *sed* cani ingredientibus V. 2, 9, 4.
 Disponere oculos arundinum Ca. 47. brassicam C.
 11, 3, 27. mentastrum inuensis cacuminibus C.
 11, 3, 37. ¶ In qua serobe disponemus infere-
 re h. e. *uolimus* P. Apr. 2, 1. de quo semen
 legere disponis P. Oct. 11, 2.
 Dispositio & ordo res pulcherrima C. 12, 3, 4.
 Dispositus fureulo, fegetibus, prato, fundis C. 2,
 15, 7. ¶ *¶* mense C. 1, 1, 15.
 Dispmare pro despmare aliquoties etiam MSS.
vid. C. 12, 38, 5. P. F. 25, 10. Jul. 7.
 Distrari & interdicti C. 4, 32, 4. *vid.* Diradiare.
 Differere de materia C. 2, 1, 2.
 Dissilit pix frigore P. S. 11, 2.
 Dissimulatio, negligentia Veg. 4. pr. 1 & 3. *Isa-
 iam de re mil.* 1, 18 de salutione equorum, h. e.
arte insilendi in equos, quem vsui vsque ad
 hanc aetatem, licet iam cuius dissimulatioe per-
 uenisse manifestum est.
 Dissimulare damnosam curationem, h. e. *intermis-
 sere* Veg. pr. 5.
 Dissipare siccioris cumulos C. 2, 16, 1. P. S. 1, 2. vt
 dissipetur late aqua V. 3, 14, 2. ne dissipetur fa-
 scia corticis P. F. 17, 2.
 Distabescit cum musto sal Ca. 24, 1. vt distabescat
 suspirium in aqua Veg. 1, 11, 13.
 Distantia non est in ponendis piris h. e. differen-
 tia P. F. 25, 4. *add.* Mar. 10, 27. Oct. 14, 1.
 Distendat rosi iunci flamina h. e. *impleat, rumpat
 corbem* C. 10, 306. distendunt curam villicae C.
 12, 44, 1. distenditur sedulitas villici C. 1, 6, 8.
 distentum temonibus corpus C. 6, 19, 3.
 Differere caseum in mortorio Ca. 75.
 Distichum hordeum C. 2, 9, 16. *vt* Hexastichon.
 Distillationi omni humor praestat augmentum Veg.
 2, 44, 2. distillationem patitur ceruix equi Veg.
 2, 43, 1.
 Disticta bacca C. 12, 50, 8. *vna* P. O. 22 *pre* destr.
 Distringere oleum C. 11, 2, 83. baccam myrti C. 12,
 38, 7. muscum C. 4, 24, 6. Destring. ¶ *hic* ¶
ubique legi vult Cupressi off. 4, 5 *ubiqueque nem-
 pe non significans in diuersas partes trahere. Et*
- sane Celumellae Codex Lipsiensis saepe destringere
 habet, ubi de olea sermo est.*
 Disturbata restituere C. 11, 2, 38.
 Diem Ioui praeposuit Proserpina C. 10, 273.
 Dinariatae taleae Ca. 45, 3.
 ne Dinariant bouum ungulae V. 2, 5, 8.
 Diuertere humorem C. 7, 4, 5.
 Diuersoriae tabernae V. 1, 2, 23.
 Dinerti ad aliquem, *de ee qui ex via in ipsa urbe
 paulum defecit* V. 2, 11, 12.
 Dinidere diem meridi V. 3, 2, 15.
 Diuidium in domo nihil C. 12 pr. 8.
 Diuina si fauerit P. 1, 1, 2.
 Diuini non consilendi Ca. 5, 4. C. 11, 1, 22.
 Diuisurae laterum P. O. 12, 7.
 Diuisiae pecudes C. 6 pr. 4.
 Dinortium veris & hietims C. 4, 27, 1.
 sub Diuo an sub Dio? esse C. 6, 13, 3. 12 pr. 2. sub
 diuo certe Veg. 3, 4, 10. *¶ MS. Lugd. P. Mar. 10,
 7. ii.*
 Diureticae potiones *leg. pro* diurticiae Veg. 3, 72.
 diuretica vina P. O. 14, 3.
 Diuino sole vauescunt P. 1, 10, 2.
 ad Diurnitatem stirpis confort C. 3, 2, 3.
 Do. Dare an vendere off. Ca. 138? Dato bibere Ca.
 89 & 103. dare inatras C. Arb. 6, 5.
 Docenti & discenti opus est exemplo C. 12, 1, 4.
 Dociles ad agriculturam V. 1, 17, 3.
 Docta & erudita palata C. 8, 16, 4.
 Documenta, indicia C. 6, 29, 1.
 Dodrans ingeri C. 5, 1, 11.
 Dodrantalis altitudo C. 11, 3, 44. stirps C. 5, 6, 12.
 Dolabella expurgare squid emoriunt off. C. 4, 24,
 5. ¶ terram dimouere C. 4, 24, 4.
 Dolabelliana pira C. 5, 10, 18. 12, 10, 4.
 Dolabra acuta abradito C. Arb. 10, 2. ¶ Dolabris
 circumfodiuntur rosaria P. F. 21, 2. dissipandae gle-
 bae P. Ian. 3, 2.
 Dolabratae secures P. 1, 43, 3.
 Dolet cor Ca. 157, 7.
 Doliolum vitreum Veg. 4, 13, 3.
 Doliolum scitile C. 12, 54, 2. dolia quae figuli faciunt
 V. 3, 15, 2. patenifidioris C. 12, 6, 1. in doliu-
 tero C. 12, 4, 5. doliurum in modum formata va-
 sa C. 12, 4, 5. dolia demersa humi C. 12, 18, 4.
vid. nor. doliurum opercula Ca. 11, 1. Dolia a-
 cinaria & frumentaria V. 1, 22, 4. amurcaria,
 frumentaria, vinaria Ca. 10, 4. it. 11, 1. noua im-
 bui vt debeant Ca. 69, 1. vt picari C. 12, 18, 5.
 picata, defricata, lota, siccata C. 11, 2, 7. o-
 dorata vt fiant Ca. 105, 2. vindemiae vt parentur
 Ca. 40, 1. C. 12, 18. vt oliuati C. 12, 50, 14. do-
 lia musto pnuantia C. 10, 43, 2.
 Dolitantes partes Ca. 157, 7.
 Dolo. dolantur in quadrum perticae C. 8, 3, 7.
 Domestici labor matronalis fuit C. 12 pr. 7. ¶ do-
 mesticum factum & fero C. 8, 14, 3. domesticae
 pecudes C. 10 pr. 1. aues C. 8, 15, 1.
 in Domicilium suum reuolunt aues C. 9, 9, 8.
 Dominatur vnum in rusticatione C. 1, 8, 14.
 Dominicae habitationes C. 9 pr. 1.
 Dominus quae obseruare debeat C. 2, 1. C.
 1, 7, 6.

1, 7, 1. Domini oculi & vestigia C. 4, 18, 1. 3, 21, 4. praefentia P. 1, 6, 1. coll. C. 1, 1, 18. cum Domino, quem villicus docet, male agitur C. 11, 1, 7. Domitura boum C. 6, 2, 1.
 Domo. domare ad aliquid asinum V. 2, 6, 4. domandi expeditur rutiliore ratio C. 6, 2, 9. V. 1, 20. ad domandum proni boues V. 1, 20, 2. h. e. qui domentur. *Talis gerunda passus accipit habet Corvus ad Sall. Jug. 62, 8.*
 Domus. Domo mcae Ca. 134, 2. haec vbi domo nascuntur V. 1, 8, 2.
 Donicum, donec Ca. 146, 2. vid. no. Ca. 149, 2.
 Dos. Dotem vineis praeparare i. e. pedamentis, *vimina* C. 3, 35, 5 & 8. Dotibus magnis cummendantur vuae C. 3, 1, 17.
 Dositari aselli V. 2, 6, 5. dositari iumenta V. 2, 10, 5. *Δωσιγί* f. *δωσιγί* in canibus, vestigiis iumentis & vngues C. 7, 12, 4.
 Draco, palmes emeritis, pluribusque induratus annis Col. 5, 5 sic Georgius Merula f. Alexandrinus. At Columellae quem locum non inuenio; sed video verba haec legi apud Plinium 17, 23 f. 35, n. 24. vbi Nuper inquit reperit draconem ferere iuxta arborem &c. Si est apud Columellam miror qui diligentem & meam & aliorum vestigia, etiam Harduini, qui diligentissime cum Plinio Moderatum confert.
 Dracontios vitis C. 3, 2, 28.
 Dragantem ita saepe est apud Vegetum, *ut ab antlore ipso videtur profectum* v. g. 1, 56, 19. 1, 58, 12, 3. Est autem Tragicanthia f. *guini* huius arbusculae teste Dodonaeo p. 751. ¶ cum Dragan-te legitur Veg. 1, 33. ¶ Draganthis MS. 1, 59 no. h. conf. 1, 60 no. d.
 Dragma VIII P. lul. 8, 2. etiam MS. Syll. pro drach-mas.
 Dryadum choros C. 10, 264.
 Dubito. eosque nemo dubitat quin optimi sint C. 6, 3, 3.
 Duce. Duce pro duc V. 3, 2, 18. Ducere sulcum C. 2, 2, 27. In propaginem virgulta P. N. 7, 21. ¶ Ducat in se eoid. spores P. O. 10, 1. dicitur e caelo ac terra salubritas V. 1, 4, 4. ¶ pro inducere. supra ducenda est terra P. F. 25, 31. calcem ducere, P. 1, 13, 2. eicatricem C. 4, 22, 4. ¶ e-ducere euellere. sabam C. 11, 2, 50. pilum C. 6, 32, 3. ¶ Ducere peraeque V. 3, 16, 11. h. e. medio proportionali inuenio inaequalia pretia aequare. Nostri eius in das andere rechnen.
 Ductum & easim opponuntur. Qui ductum putat vineam, prius applicat ferrum, & ita quae de-sinit praeacidit, qui easim, hinc ictus fru-stratur interdum C. 4, 25, 2.
 Ductu saleis facta pinatio, non ictu C. 4, 25, 3. Du-ctibus fossarium succetur ager P. Mai. 3, 1.
 Duceni quadrageni pedes C. 5, 2, 2.
 Ducentum indeclin. pro ducentos C. 5, 2, 7.
 Duis bonam salinem Ca. 141, 3.
 Duicedo soli C. 2, 2, 14. fructus C. 3, 1, 3. ¶ pro pru-rigine & civilizatione Veg. 3, 15, 4. Hinc & pro morbo scabiei simili Veg. 2, 52.
 Dum tamen C. 1 pr. 11.

Duntaxat Ca. 49.
 Dui villicos V. 1, 18, 3. duo libros V. 3, 1, 9.
 Duodecima vna pars C. 5, 1, 11.
 Duodequingagesimo die C. 9, 14, 4.
 Duodequingagesima C. 9, 14, 1. 12, 5, 1.
 Duplex relationem eundem vici suspicamus in Vt. ita forte duas quasi personas sustinet praecipuum C. 9, 14, 5. Amici in illo Cic. Lael. 13 extr. vt & dunt amici diffunduntur. Videretur idem nobis obuiasse in Herodoto 1, 27 vbi optat Gaeus Al. *ἡ γὰρ τῶν θεῶν ποίησις ἐν τοῖς ἀνθρώποις ἐστὶν ἡ ἀνθρώπων ἐν τοῖς θεοῖς*. Quae ad verbum ita videntur transferenda, Vtinam Di faciant in mentem insularis venire, venire contra Lydos &c. Operae sane pretium videtur, diligentius ad haec talia accedere. ¶ Duplex spina lauda-tur in equo C. 6, 29, 2. ¶ Duplex nouem ficius, h. e. XVIII Veg. 1, 38, 6. si audiat marginalem Sambuci obseruationem. Sed cum reuertat 1, 56, 17 & alias, vbi locum vix habet ea interpreta-tio, alunde illud epibeton esse suspicor. ¶ Du-plicia quam numerus exigit h. e. alterum san-ctum C. 1, 8, 8.
 Duplicita pretio reditum C. 12, 50, 2. duplicantur incrementa, quae speraueras P. N. 7, 12.
 Dupondarius forte legi, pro pond. vbi vid.
 Dupondium, duo pedes C. 3, 16, 2. 4, 1, 3. 4, 32, 1. dupondii & dodrante alius sulcus C. 3, 13, 5. du-pondium semissem C. 6, 19, 1. vid. Dupond.
 Durabilis liquor C. 12, 38, 7. ficius P. Mar. 10, 26. salustia C. 12, 5, 1.
 Durabilitas frumenti P. 1, 36, 2.
 Duracinae vitis C. 3, 2, 1. vuae Ca. 7, 2. Duraci-na Persica P. F. 25, 31. P. N. 7, 8. vid. quae lau-dat Neesbham, ad Geop. 13, 13.
 Duracinae primo vites ductae videntur a duris acinis: deinde trans-latum nomen ad ea Persica quorum caro ossibus ve-hementius haeret: ita certo Plin. 15, 12 duracina a reliquis distinguit.
 Duramenta f. duramina in vite C. 4, 21, 1. 4, 22, 1. P. F. 12, 2.
 Duratusrullis operibus C. 1, 8, 2. ¶ Durata salis-bus aqua C. 7, 4, 8. vid. na. & max dura muria.
 Duritia aetatis repugnante P. Mar. 12, 1.
 Duritia potio vid. diuretica.
 Duro. durare vngulas C. 6, 37, 11. ¶ siccitatem & ventos P. F. 9, 1.
 Durus. Dura muria C. 6, 30, 9. 12, 6, 1. 12, 7, 3 est eadem quae matura, salissima, quae durare proinde condita potest. Sic intellexit etiam Turne-17, 16. vid. Durum. Durum vinum, suauis op-pon. P. O. 14, 5. sic Acetoni durum Sammon. 40.
 Dux. Dices agricolarum Dei V. 1, 1, 4.
 Dysenteria si inuentum apprehenderit Veg. 3, 11.
 Dysenteriaci passio P. F. 31, 2.
 Dyspepsia quo vino curetur Ca. 127, 1.

E & F. ficiens librarii Vill. ad V. 2, 2, 18. Vsi ad Inscript frat. arual. supra p. 130. no. m. Esdeni V. 2, 5, 2. intellig. opera, dum aduersatus ei. Eapropier C. 8, 14, 1.
 Eatenus, quia C. 12, 9, 1.

Eblan-

Eblandiatur lae igneam facitiam morbi C. 7, 5, 16.
 eblanditus est mas supercilia (de asini coitu) C.
 6, 36, 4. ¶ Eblandiantur solitudines ruris C. 8,
 11, 1 passus, blandimento quodam vincantur,
 quo minus molestae sint. Nisi tamen legendum
 eblandiantur. *Vid. uo.*
 Ebrioso cum memoria officia offici subtrahitur C.
 11, 1, 13.
 Ebullum ex segete vellito Ca. 37, 2. ebulli baccae C.
 10, 10.
 Ecceum recta candidatus V. 3, 17, 10.
 Echedermia pro Ecedermia, *exsequa legendum* Veg.
 5, 54, 1.
 Echini salis P. Ian. 16. marini condiuntur P. D. 6, 1.
 ¶ castaneae P. inf. 155.
 Echionii Bacchi palmes P. inf. 45.
 Echi, argutae valles C. 9, 5, 6. alia descriptio P.
 1, 37, 5.
 Edaces multi cibi C. 6, 2, 14.
 Ederacea frons Ca. 52, 2. materia Ca. 111. edera-
 cae baccae C. 8, 10, 4. ederaceum vas vinum non
 continet Ca. 111.
 in editore filuae fronde C. 9, 8, 1. editissima aedifi-
 cia C. 8, 8, 1.
 Edo priore terr. Quod pecus libentius est V. 1, 56.
 edit pro edat Ca. 156, 6. *Vid. Vitor.* edenti pro edant
 Ca. 53. *Vid.* Edo Ca. 156, 1 ubi ¶ comestio.
 Estur C. 2, 10, 16. Effe Ca. 157, 10.
 Edo pr. longa. Edunt sterco volucres C. 2, 15, 1.
 homines corporibus C. 2, 15, 8. Edere conceptos
 C. 6, 24, 1.
 Edolatae lingulae C. 8, 11, 4.
 Edomitus humor C. 1, 5, 3. edomita pastinaca, *sati-
 nae, agrestis eppei.* C. 9, 4, 5. edoniam hoc reddit
 feriatem C. 11, 3, 37.
 Educatio (*actio s. nutritio canis foveae*) aufert
 incrementum totius habitus C. 7, 12, 11.
 Educatrix pullorum gallina C. 8, 11, 14.
 Educio, *ai.* Educare unum paleis V. 2, 8, 2. edu-
 candus rusticis operibus C. 11, 1, 7.
 Educo, *is.* Educere radicem ex terra V. 3, 10, 5.
 euerriculo pices V. 3, 17, 7. *sittulam, facere, in
 fonte saliente* V. 3, 14, 2. educit terra sulphur P.
 Aug. 9, 1. ager calamos P. N. 1, 2. educere alu-
 minos C. 4, 27, 4. pro educare. sic educi P. 1, 28, 9.
 ¶ *dono auferre significat* V. 3, 17, 7.
 Educatione vberis pendens apes h. e. *vberis formato*
 P. lun. 7, 6.
 Eductus aliricis vberibus C. 3, 10, 16.
 Efectui sibi cessisse sensit P. Mar. 12, 2 *et sey ihm
 angeschlossen.*
 vbi satis Effuerit Ca. 115, 1 *Vid. Vitor.*
 Efficacissima remedia C. 2, 18, 3.
 Efficiunt oleum factores Ca. 64, 1. Efficere fester-
 tos centenos C. 3, 3, 3.
 Effoeminatorum gestus C. 1 pr. 15.
 Effoetum & defatigatum solum C. 1 pr. 1. Effoeti
 senio tauri C. 6, 24, 1. ¶ Effoeta simpliciter pro
 foeta C. 7, 5, 5, 7, 12, 11 C. 12, 11, 8, 5, 15, 9, 1, 7.
 ¶ cum Effoetus fuerit grex pullorum C. 8, 5, 16
 pro efformis, *vor exclusus* S Y L B. Si de emenda-
 do ita loco cogitatur, *vor doctissimus, verior*

*ut feliciter. Neque enim alias, credo, occur-
 rit verbum effoetus: nisi forte praesidium illi pe-
 tere aliquis velit a Vegetiano Effoet, de quo
 statim.*

Efforatur iruncus C. 9, 1, 3.
 Effouet Veg. 4, 28, 2 *si vera lectio est, significat blan-
 de & souendo quasi aufert aquae erodit.*
 Effugiunt somniculoso pluma C. 11, 1, 13.
 Effundit se magnus venter ad sustinendum foetur-
 ae onus P. F. 26, 1. effunditur in materiam &
 frondem vitis C. 3, 2, 1.
 ad Effusione deponitur vitis C. 3, 2, 1.
 Egclidum ver C. 10, 282. Egclidus *vtramque signi-
 ficationem habet, & minus gelatum, aut rigidum,
 & valde. Ouidius: Egclidum Boreae, egce-
 lidumque notum. Tepidum deservat apud Colu-
 mellam. Frigidissimum apud Ausonium epist.
 XXIV.* Egclidae vi tepant hiemes, rabidos-
 que per aethus Aspirent tenues frigus sub-
 tile Aquilones. B A R T H I V S 23, 21.
 in Egeno esse C. 3, 10, 4. 4, 31, 1.
 Eggerminant oculi C. 4, 27, 4. C. 4, 32, 5. 4, 17, 4.
 Egerit fructum vitis C. 3, 2, 11. *al. exigit.*
 Egktionis foramen Veg. 3, 15, 6.
 Egesto primo amne spumantis mulli P. O. 14, 18.
 Egregius comparat. *Vitor* ad C. Arb. 28, 4.
 Egrefus liber permittitur columbis C. 8, 8, 1.
 Eiectura leg. Veg. 2, 45, 8. *Vid. statim eiecere h. et
 luxare. Sic*
 Eiectus. eiecla locis suis restituit Veg. 2, 46.
 Eiecere ex se viem V. 1, 31, 3. partem seminum C. 2,
 11, 5. in agrum pullos facendos P. 1, 28, 6. ¶ cer-
 uicem, luxare Veg. 2, 41, 1. armum 2, 45, 7.
 Eiuncidum sarmentum V. 1, 31, 3. eiuncidae mulie-
 res *Vitor*. ¶ *Scal.* ad V. 2, 10, 8.
 Elabitur succus lactaminis per totum pratium P. F. 1.
 Elaborare vi C. 12, 1, 3.
 Elacata f. fufus pifcis C. 8, 17, 12.
 Elegantium menseae C. 7, 2, 10.
 Elementa sacra spiritus C. 3, 10, 10.
 Elephantiasis Veg. 1, 9, 1. elephantiosis 1, 16, 1. boum
 3, 2, 19.
 ad Elephantinen neque ficus neque vires amittunt
 folia V. 1, 7, 6.
 Elephantini intra moenia nostra nati C. 3, 8, 3.
 Eleuare sterum fructum cum praecoeco C. 3, 21, 5
Vi. no.
 Elices qui? C. 2, 8, 3. elices facere C. 11, 2, 82. *Fr-
 stus: Elices sicut aquarii, per quos aqua educi-
 tur e liris. Eadem sunt fossae quas fultant, quo
 pluuia aqua delabatur* V. 1, 29, 2. ubi *vid. no. &
 Salmas.* ad Soli. p. 512. *Add. Eustath.* ad *Iliad.* 11,
 284 p. 905, 46 *edit. Ro.* *ἑλῆς ἢ ἀπὸ τοῦ ἐλεγεῖν, ἢ
 ὁπὸν ῥυθμῶν, ἢ ὁδοῦ, ἢ καμνίου.*
 Elidit vaccarum altera concepum alierius C. 6, 23,
 1. eliditur rex apium C. 9, 9, 8. 9, 11, 1. eliden-
 dae herbae V. 1, 47. ¶ Elidere, allidere de motu
 aquae *versus terram* V. no. ad C. 4, 20, 2. ¶ *In
 cura sumtorum vitorum hoc videri* Veg. 1, 28, 3.
 & 4. 12, 2, 17, 1. ubi delicere videri significare,
 ut minus reluctans animal tanto facilius curari
 possit.

Eligere

Eligere manu herbas C. 4, 5. pedes e capite pullo-
rum V. 3, 9, 14.
Elinpidauris Veg. 1, 26, 2. *vid.* Elymp.
Eliquinamina saluauerunt C. 9, 14, 3.
Eliquantur aquam transfluere C. 12, 21, 5. eliqua-
tum multum omni facce careat C. 12, 19, 4. a facci-
bus vinum C. 12, 27.
Elipho in feruida laba C. 12, 50, 11. lixiuiam C.
12, 22, 1. mel C. 12, 12, 1.
E L I P S I S. Neque per eas quidquam ire intro
possit (*eorum*) quae nocere solent gallinis V. 3,
9, 6. *Potum* bene esse C. 12, 7 *inter* 2 & 3. *ut*
quam *vid.* Plus.
Ellops ad Rhodon V. 2, 6, 2. *al.* helops *ut* helops
Pamphilius C. 8, 16, 9. *al.* elops.
Eloqueniæ pareus Homerus C. 1, 1, 30.
Elota nliu C. 12, 50, 21. *V.* Elota.
Eluacrum labrum Ca. 10, 4. & 11, 3. *vid.* ne.
Eluit imber perniciem venenali humoris C. 1, 5, 3.
eluantur bacæ immundæ C. 12, 5, 21. *¶* Eluant
(hellando exhauriant) Posuic Phalin C. 8,
8, 10.
Eliuacæ vites v. Heluacæ.
Eluta vinacia C. 6, 3, 4. *V.* Elota.
Eluices balnearum P. 1, 40, 4.
Eluxuriabuntur vites pampinis C. Arb. 3, 2.
Elympidat omnia vulnera Veg. 2, 27, 4. 4, 28, 2.
Em quia adsum V. 1, 56. Em ibi (si) quidquam nasci
possit? V. 1, 2, 5.
Emaciatur armenium C. 2, 11, 2. emaciatis vineis
C. 2, 10, 1.
Emacio. emaciatur densitas plantas C. 4, 33, 3. emaci-
antur stirpes C. 4, 22, 12. emaciari flagellis C. 4,
6, 3.
Emacitas in armentis C. 4, 3, 1.
Emareus vitis C. 3, 2, 25.
Ematites lapis, hæmatis Veg. 1, 20, 2. 4, 12, 3.
Emax. Emax esse non oportet Patrem fam. Ca.
2, 7.
ad Embammata idoneum sinapi C. 12, 55, 2. *vid.* ad
C. 12, 35, 1. *Plinius* noster intinctus subinde vo-
cat, quæ Græco vocabulo embammata nuncu-
pantur. Sunt autem liquamina multiformia, quib-
us intinguntur bucellæ escæ, quæ prorsus ir-
ritamenta, quæque sapores appellant. Græci di-
cunt *ὑποβάπτον*, iningere: unde & embammata
intinctus. Illud ex *Euangelio*: qui manum in-
tinxerit in caino: Græce dicitur, *ὑποβάπτον τὸν*
χρῆμα τῆ τοῦ αἵματος. BEROALD.
Emblema in luxu villarum V. 3, 2, 4.
Ἐμβλήματα dicitur *ἡ ὑποβάπτον*, partium educere C. 7, 3,
16. Ita posuit in Indice suo SYLBVRGIVS.
Sed legitur *ῥεῖλλον ὑποβάπτον*.
Emendare bouem cubitiorem C. 6, 2, 11. perperam
factum C. 11, 1, 28.
Emerfus Canalicus b. e. ortus C. 7, 3, 24.
Emicat a capite vitis C. 4, 12, 14. in ingum materia
C. 4, 20, 5. nux posita celeriter C. 4, 33, 1. sagitta
in vite C. 4, 17, 2. filius C. 11, 3, 46.
Emina vitæ. Hæmia.
Eminula genus bouum probantur V. 2, 5, 8. spina V.
2, 9, 4.

Emissum pro omisum librarius an auctor C. 3, 13, 5.
Emo. quæ emi, quibus in locis debeant. Ca. 133. in
emendo quæ consideranda V. 2, 1, 16.
Emoliri pituitam per nares C. 8, 5, 21.
Emolere Veg. 3, 68, 7.
Emolumentum b. e. labor, difficultas V. 3, 14, 1.
Emota terra C. 3, 13, 10. *¶* Emota vel extorta vel e-
iecta de locis suis Veg. 1, 23, 5.
Emphragma, præoccupatio Veg. 1, 40, 3. 1, 47, 2.
Apud Gortatum *ἰσχυρὰ* est siliatio meatuum aut
cauitatum naturalium ex abundantia aut vitiosa
qualitate succorum.
Emplastratio infitionis genus C. 5, 11, 1. Arb. 2, 6, 1.
11, 2, 59. P. Iun. 5, 2.
Emplastro arboreni C. 5, 11, 10. 11, 2, 37. empla-
strari, inoculati P. Mai. 6. Nou. 7, 7.
Emplastrum, vii crassitudo fiat, quasi emplastrum
Ca. 39, 2. *¶* aptare in nudata arboribus partem C.
5, 11, 10. *add.* C. Arb. 26, 8 & 9. P. Iun. 5, 3.
Emporium Heracleæ V. 2, 9, 6.
Enticia salamenta V. 3, 17, 6.
Emtio equina V. 2, 7, 6. emtiosis formula V. 2, 2, 5.
2, 3, 5. 2, 4, 5. lex V. 2, 2, 5. pretium onerat vitis
rationem C. 4, 30, 1. in emtiosis feruorum sex
res legitimum dominum perficiunt V. 2, 10, 4.
Emundata pascuatio C. 3, 15, 1. torcularia C. 11,
2, 71.
Emundant pennas gallinæ C. 8, 4, 4. emundetur
humus C. 6, 30, 2. emundetur faeces C. 12, 50,
14. emundare aliecos C. 9, 14, 7. bubilia C. 2, 15,
7. fegetes C. 11, 2, 7. vinum C. 12, 23, 2.
Emunire arborem cauea C. 5, 6, 21.
Emunita retibus cauea C. 8, 8, 4. sola prohibent
curculionem C. 1, 6, 16.
Emunsantur oleæ C. 11, 2, 41. b. e. musco purgan-
tur. *vid.* *Cren. anim.* 10 p. 15, 16. SCHOETTG.
Enallage *vid.* Synchysis, quæ illius est fundamentum.
Ἐνωτιότητα ἐνωτρίαι C. 2, 2, 3.
donec Enascantur de seminibus cucurbitarum C.
11, 3, 48.
Enatare, humore tolli, innatare P. Mar. 10, 22.
ab Enata stirpe, b. e. a stirpe et qua enatae sunt vi-
tes, porriguntur C. 5, 4, 2.
Enchym (Enchymum) vii fiat Ca. 80.
Enicetis mel optimæ notæ C. 9, 14, 10.
Eniti spatium C. 2, 2, 27. cuncti enixus est C. 1, 9, 6.
Enixæ vaccæ, quæ parere desierunt C. 6, 21, 1.
Ennael æquoris lilia C. 10, 270.
Enodata vitis Ca. 33, 1.
Enodo virgas falce C. 5, 6, 14. enodato Ca. 44.
Enormitas onerum Veg. 2, 54, 1. 2, 59, 3.
Enormiter ablatum sanguis Veg. 1, 36, 2. 1, 56, 10.
Enucleata ex auctoribus collegi Veg. 3 pr. 2.
Enula pro inula Veg. 3, 69, 3.
Enutriunt fata coloni C. 3, 3, 4.
Eo, ii. ire in semen Ca. 161, 3. *Sic nostri* in Samen
gehen. Alius non ita Ca. 157, 7.
Eo plumbum infundio Ca. 18, 4. indito *ibid.* addi-
to oleum Ca. 156, 6.
Eodem infundio Ca. 108.
Eonsque dum C. 4, 30, 4.
Eoo Lucifer ortu C. 10, 291.
(G)

Epaphæ.

cant eorum. *Antiqui eorum dicere serotinum, unde & frumenta corda, quae sero maturefcent, & agnos cordos, qui serius nati forent. Et in hominibus dicti cordi sunt ultimo foetu progeniti. Hoc est quod ait Quintilianus, praecipuum subtilitatem & eruditum scrutaturum origines verborum unde cordi nomen traxerint. Lego fuisse Cordos duos scriptores historiarum. B. & R. O. Veteres Corda vocabant omnia tarde maturefcentia. Fissus: Corda frumenta, quae sero maturefcent, ut foecum eorum. Et nescio, an eandem dicere hunc eum Catonis locum voluisse explicare. Bis autem anno foecum fecabant, ut etiam apud nos hodie in lactioribus campis, aestate, & autumno. Atque postremum illud Cordum nominabatur. Columella 7, 3 Aluntur autem commodissime repolitis vineis, vel ex straxio frondibus, vel foeco, quod eorum vocatur. Plinius 18, 28 Rursus rigari defecta oportet, ut fecerit autumnale foecum, quod vocant eorum. Agni quoque cordi nuncupabantur, qui post X Kal. Augusti nascerentur. Idem Plinius 8, 47 Coitus omnibus ab Aethuri occasu, id est, a tertio Idus Maias, ad Aquilae occasum, X Kal. Augusti. Gerunt partum diebus C. I. Postea concepti infalidi. Cordos antiqui vocabant post id tempus natos. Varro de re Rust. 2. Quidam enim pretio facili in singulas oues, ut agni cordi duo pro vna oue annumerentur. Sic Ovis eorum etiam apud Columellam 12, 13. M. E. V. R. I. V. S. Bonis ergo auctoribus etiam Cordiam gentem ex casu auctoris fere nascentis nomen inuenisse putat Hauercampus ad Vrsiniana numismata p. 112.*

a Core (κῆρ) pupilla oculi dicitur Stenocoriafis, Platycoriafis, Hypocoriafis Veg. 2, 15.

Coriaginosi equi Veg. 1, 38, 2. a vermibus Veg. 1, 44, 1.

Coriatio C. 6, 13, 2. Veg. 3, 4, 17. 3. 54, 1.

Coriandrum an inter magicas suasit Veg. 3, 74. Coriandri viridis succus adu. profluuium narium C. 6, 13, 2. Coriandri satio & cultura C. 11, 3, 29. Coriandro emendatur odor horridus olei P. N. 2, 3. Coriandrum viridem Veg. 2, 35. Coriandra samosa C. 10, 244.

Coria depila Ca. 135, 3. ¶ Corium si difficulter dimittant amygdala P. Ian. 15, 12. mali cydonii P. O. 20, 1. sine corio erium Veg. 3, 4, 21. mali granati Veg. 2, 55, 2. ¶ Corium pauimenti Ca. 18, 7. corio simili obduci parietes P. 1, 17, 2. Coria tria in parietis iectura, & quartum subtilius P. 1, 15 conf. 1, 11, 2. Vid. Guilandi. de papyro c. 3. Salmasius in Plin. p. 870. Coriumerian summe parietis in aceruo granorum P. 1, 19, 3.

Cornelius Metella collector V. 3, 1, 2.

Cornet clani Ca. 15, 9.

per. Corniculum infundere faucibus C. 7, 5, 15 & 10.

Cornu caprinum in remediis Veg. 2, b. Cornua infusa Ca. 72. in ariete & capro qualia probentur V. 2, 2. 4 C. 7, 3, 5. in boue nigrantia V. 2, 1, 14. cornibus praefectus remedium C. 6, 16, 2.

* Cornua arietina circa radices fici obruntur pro caprificatioe P. Mar. 10, 28. ¶ Cornum ceruicium inecundum V. 3, 9, 14. cornum etiam e

MESS. notamus C. 7, 10, 3. 6, 2, 7. add. Heins. ad Ouid. met. 2, 874. Sarpissime etiam Cornum MS.

Corbei. Vegetii v. g. 3, 24, 3. Multa item Rhodius Lex. Scribo. ¶ Per cornu infundere C. 6, 2, 7. 6, 10, 1. dare C. 6, 27, 11. demittere C. 7, 10, 3.

Vid. Ad cornu sub Ad. Cornu infundi medicamentum canibus iubet Nemesia. Oney. 228.

Fuit ergo pro infundibulo vel strigili. ¶ Aetiam mensurae nomen? Ita videret Veg. 4, 9, 4.

¶ De cornu pro ungula Ponted. ad V. 2, 7, 2. Add. ista: donec obdurecat in cornu Veg. 2, 55, 2. donec cornu ungulam (forte ungula) faciat Veg.

2, 57, 2. it. 3, 4, 29.

Cornum fructus. corna vt condiantur C. 12, 10, 3. e Cornu arboris pastus apibus noxii V. 3, 1, 22.

Coronam in foecum indere Ca. 143, 2. coronae in modum contortit coles C. 5, 6, 22. in coronam religantur paluites C. 5, 5, 13. ¶ Coronae caelestis ortus C. 11, 2, 74. ¶ Coronae in parietibus prominentes P. 1, 11, 1. Sic coronae Ca. 6, 3. videntur loca aliquantulum edita, quibus termini agrorum signantur. Ita certe sumitur vox apud Fronti. de colon. p. 114 it. p. 131. Goeff. Similiter fere interpretatur Turnebus 25, 19. Varro 1, 24, 3 ubi refert Catonis l. c. simpliciter circa simundum.

Coronam igitur forte dixeris etiam aggerem exteriorum urbis. ¶ Coronae mediocres superpositae ungulis (equorum) C. 6, 29, 3. Add. C. 6, 15, 2. Veg. 1, 13, 1. 1, 25, 6. 1, 56, 30. 2, 54, 2. 3, 4, 29. Ungulae ortum vel exortum definitum Apsyrus & Hierocles apud Ruell. Hippiatr. 1, 53.

Coronamenta omne genus Ca. 8, 2.

Coronulae in pedibus equorum, aed. quae coronae Veg. 2, 55, 2.

Corporatio & statura bouis C. 6, 2, 13 al. incorporatio.

Corporatura pecoris operarii humilis & modica esse debet C. 6, 2, 15.

Corpulentum pecus C. 6, 3, 5.

Corporis animalium figura & habitus C. 3, 10, 11. habitus pro regionis caelestis statu variat C. 6, 1, 1. partium summe attributionum officium C. 3, 10, 13. ¶ Corpus hominis per annos plurimos innoxium feruat mel C. 12, 45, 4. ¶ Corpus arboris totum P. N. 4, 2. matris, vltimi C. 5, 6, 14. vitis C. 7, 5, 11. in corpus nudatur vltimus C. 5, 6, 16. ¶ Corpus aequum vini & defrut.

Corpuscula habitatorum P. 1, 3.

Correperunt intra murum patres fam. V. 2 pr. 3. C. 1 pr. 15.

Corrigere perperam facta C. 11, 1, 9. cathanas clauis Ca. 18, 9.

Corripi morte C. 6, 34, 2.

Corroborat se vinea in pedationem C. 4, 12, 2. ¶ Corroborauerunt, intransit. varia lectio C. 5, 5, 6.

Corruda similima filo aparagi C. 10, 375. vbi & quomodo ferenda Ca. 6, 3. V. 1, 24, 4. C. 11, 3, 43.

Corruda est siluestri aparagum. Cato praecipit corruda

corrudam feri debere eo in loco in quo fuerint harundines vt ita asparagi fiant. Nam conuenit harundinetum cum corruda. Plin. Siluestres, inguit, fecerat natura corrudas. vt quisque demitteret passim, ecce alibes spectantur asparagi. Item hortorum indianismus corrudam, hunc intelligimus siluestrem asparagum, quem Graeci oronion aut myachanton vocant, aliisue nominibus. BEROALD.

Corrugatur oliua C. 12, 5, 19.

Corrumpunt rem dominorum C. 11, 1, 6. corrumpere manibus glandulas, vt velut vanesendo fiantur Veg. 2, 24, 1.

Cortex. Corticem dicitur vlcera Veg. 1, 5, 1. corticibus similes squamae Veg. 1, 9, 2.

Corticata pars farmenti P. Mar. 1, 2, p. 12, 23, 1. Corticiae pilae V. 1, 40, 1.

Cortienhis baccae resolutis C. 12, 47, 10. 12, 50, 10.

Cortia plumbea C. 66, 1.

Cortinale (cella) vbi fit destitutum C. 1, 6, 19. Non id est cortinale quod glossomati opinantur, neque a mensa parietoque deducitur. Sed cortinale dicitur proprie locus in quo sapa & destitutum coquuntur in cortinis. Sunt autem Cortinae scriptoribus agriculturalion vasa destituta, hoc est, destituta saporque coquenda accommodata, quas magis plumbeas quam aereas esse debent. Plinio cortinae sunt vasa quibus vellera tinguntur forberia succum & medicamina insectoris, a quo cortina dicitur viridis & immatura, quando nondum lana exiit ad plenum exitum illam colorem, qui expetitur in vestimentis. Idem ait, Vela pingi in cortina: & cum fit vnus in cortina color, alium atque alium fieri in veste accipientibus medicaminis qualitate mutatum. Alio significatu apud ecclesiasticos scriptores, alio apud poetas cortina vsurpatur, qua nil notius est, vulgatusque. BEROALD.

ad Cortyniam Cretae V. 1, 7, 6.

Corus ventus, al. Canrus C. 11, 2, 63 & 65 it. 93.

Coro dies frigidus C. 11, 2, 21.

Corymbus C. 9, 4, 4.

Coryeon florere croco C. 3, 8, 4.

Corydonis oves C. 10, 298.

Corymbo purpureo glomerata C. 10, 237. corymbos croceos C. 10, 301.

Cosinus collocatur V. 2, 1, 2, 10, 1.

ad Cosios medicinae Veg. 1, 53, 5. 1, 45, 4, 4, 10.

Coslatu bene bos V. 2, 5, 8.

Cosium f. cosium C. 12, 20, 5.

Cotonea mala V. 1, 59, 1. C. 7, 3. vid. Cydon.

Cotulae duae ciceris P. O. 14, 11 vid. cotyla.

Coturnices aduenae V. 3, 5, 7.

Cotyla mensura Veg. 2, 6, 8 & saepissime.

Coum vinum facere C. 11, 1.

inter Coxas suas mittit caudam bos strophosus Veg. 3, 57, 2.

Coxendicibus crassis boues V. 1, 20, 1.

Crabrones apibus infestae P. Aug. 7.

Craffamen in imo aquae requietae C. 12, 25, 2. donec craffamen in modum saecis exillat C. 12, 41, 3.

Craffamentum in imo simile saecis C. 12, 12, 1.

Craffe illinire mala C. 12, 44, 5.

Craffescunt turtures milio C. 8, 9, 2.

Craffitudo Ca. 39, 2. C. 4, 30, 4. craffitudine conualescent C. 4, 6, 4. ad craffitudinem oxymellis Veg. 2, 48, 4.

Crater, fidus C. 11, 2, 20 & 65.

Cratae indulta coaequare glebas C. 2, 18, 4 hic orcae vicem praestat. ¶ in crata siccantur vineae C. 12, 16, 2. crates ficariae Ca. 48, 2. passiorales C. 12, 15, 1. stercoreariae Ca. 10, 2, 11, 4. add. Scheffer. de re vehic. 2, 20. ¶ Crates saniorum P. lin. 7, 1. ¶ alternae baccharum h. e. strata P. N. 22, 4. ¶ Cratem facit vitis C. 4, 2, 1 & 2. crates prati P. S. 10, 4.

Cratilacae lucernae Ca. 13, 1 h. e. craticulatae, si uideamus lucernam quem in Fabriano thesauro sed vid. V. L.

Cratilaculum Veg. 3, 3, b, 6. ex MS.

Craticia podia P. 1, 19, 2.

Creticius vel Creticus, equi vitium Veg. 1, 25, 5 no. x. & 6.

Xenocris nerni C. 6, 26, 2. P. Mal. 7, 1.

Crema ligna C. 12, 19, 3. Nec dubito, quin verior sit lectio antiqua Plin. 12, 19 f. 42 med. Deinde forte crema dicitur, prae altera Harduini, qui ex MSS. substituit gemina.

Crema. Cremare equum aut signare Veg. 1, 26, 4.

Crema Ca. 85. prifanae Veg. 1, 26, 4. Est autem cremae lac expressum ex grano aqua macerato.

GEORG. ALEX. Ita recte vocari xovis fuit succum prifanae notant Marfilius Cognatus Var. obferu. 1, 30. Scaligerana prima p. 32, 32. Crema est vetustissimum verbum Galliae, quae est Romanis Cisalpina. vnde Galli nomina fecerunt Cremonae propter soli vberitatem. Inde cremae est vox Gallica vetustissima, quae significat succum expressum ex aliquo grano aut semine &c. SCHOETT G.

Creo. creare, generare, parere P. 1, 29, 1. F. 26, 2. quod creante asino nascitur P. Mar. 14, 2. si creare mares volueris P. Mar. 11, 6 h. e. facere ut saurus procreet. si quem creare malarum genus delectet P. Mar. 14, 1. Sed si creari mares volueris P. lul. 4, 4. ¶ De vegetabilibus. Creare materiam C. 5, 5, 31. creat vias insinu C. Arb. 9, 1, 3. Armentum non creat, quod in agro natum V. 2 pr. 4 h. e. labore suo producit. Creare minimum herbarum steruus asini C. 11, 3, 12.

Crepani poma i. e. funduntur P. Mar. 10, 4 teneri paupini digitis strigentibus in paupinatione P. Mai. 2, 2.

Crepidinis obiectu C. 8, 17, 10.

Crepitacula aerea C. 9, 12, 2.

Crepitus creber in oppidis aut vicis V. 1, 20, 3. e motu fopronum V. 2, 7, 12.

Crepsculo, peractis operibus C. 12, 1, 3.

Creseo, qui postea cremerunt h. e. postea V. 3, 1, 7. Creta inf. ad Cretae Cortyniam V. 1, 7, 6. an meli ibi ortum? C. 9, 2, 4.

Creta f. argilla P. 1, 34, 3. Cretae pluriere radicibus misso P. F. 25, 22. Creta Carica & Chalcidica (E) 3

- dica V. 1, 57, 1. Cimolia C. 6, 17, 4. Veg. 2, 29, 3, 19. cretas Cimolias Veg. 3, 8, 2. cruda Ca. 39, 2. figuli P. F. 16, 3. figulorum, figularis argilla C. 3, 11, 9. 6, 17, 6. 8, 2, 3. Veg. 3, 4, 38. quafunt aniphorae C. 12, 43, 5. foflilia, qua ftercorantur agri V. 1, 7, 8. nigra Veg. 2, 29. Promethea C. 10, 58.
- Cretellae vid. Crit.
- Cretensibus vini conditura oraculo monftrata P. O. 14, 13.
- Creticus v. Creclacus.
- Creturæ fextarii tres P. 1, 24, 3. *h. e. excretarium ferdium frumenti. Vid. Excreta tritici. in. Excreta frugum.*
- Creti bene cineris P. N. 22, 3.
- Cribellato cineri P. 1, 41, 3.
- Cribello fpiffo ceruinum P. Im. 11.
- Cribrata aromata C. 12, 51, 1.
- Cribrum farinarum Ca. 76, 3. vicinarum vel loharium C. 8, 5, 16. cribro excutiente in puluerem deducere P. O. 14, 13. cribrum parate lectio retibus fubtento Ca. 25.
- Criminoſum eſt ſenatori C. 1, 3, 11.
- Cripa pampinacea C. 12, 20, 5. *Sed vid. P. O. N. T. E. D. Ac certo Cripam ignerant, quod ſciam Herbarii.*
- Criſpa ſubtili nebula aër P. Aug. 8, 1. criſpa braſſica, apiacon Ca. 157, 2. criſpae frondis apium C. 11, 3, 33. criſpum, criſpiſſimum folium C. 11, 3, 26. criſpae, rugis contrahentibus, oliuae P. N. 22, 4.
- Criſtulae rutilae C. 8, 2, 8.
- Criſtellae ex ligno Veg. 3, 41, 2. *Iam adnotauit Canguis, pre clittellis peni. Intelligo machinam ad clittellarum ſimilitudinem faſtam corrigendo cella animalis. Ita cephalalgia pro cephalalgia &c. ſi Crocinabuntur lumina Gargil 13 quid ſit mihi N. L.*
- Crocodili pellis ſuperſtitioſe adhibita P. 1, 35, 14.
- Crocomagina P. O. 14, 7.
- Crocus ſcutillus, bulbus C. 9, 4. Veg. 4, 22, 1 & ſaepe. croci ſatio V. 1, 35, 1. P. F. 21, 3. croco florere Tmolon & Corycon C. 3, 8, 4. florens hortus C. 3, 8, 4. Croci manna vid. Manna.
- Crotus equus caeleſtis C. 10, 57.
- Cruditas *h. e. acerbitas, vel fruſtus acerbi* P. F. 9, 13. ¶ *Cruditatis bouum quae ſigna, quae cura* C. 6, 6 *ine.*
- Crudus. erido latere C. 9, 1, 2. erida muria C. 12, 6, 2. erudo ſparto, *h. e. non malleato* C. 12, 19, 4.
- Criminea capiftri genus Veg. 2, 33. *l. forte cin Maukorb.*
- Criore obſceno C. 10, 360.
- Crus fractum vi curetur C. 7, 5, 18. ¶ *Ab ipſo arboris erure* C. Arb. 16, 3. erura vltium P. 1, 35, 6. *Sic* C. 3, 10, 2. 3, 18, 5. 4, 24, 4 & 6.
- Crufellum, *barbara vox, obiter explicata* ad C. 2, 22, 3.
- Crufumina ager V. 1, 14, 3 & 15. Crufumina pira C. 5, 10, 18. 12, 10, 4. *Nomen habens ab opido Hetruriae Crufumio, ut necat Seruini ad Georg. 2, 87 ubi eorum fit mentio. Neta eorum*
- nobilitas etiam Tabudifit, quæ phoretero vocant in Kilam fol. 21, 2 & Maſſeroth fol. 60, 2. Coſinus Aurelianus Adu. 2, 206 Pyra concoquenda duracina, quae Crufumina vocant. Adde Harduinum ad Plinium H. N. 15, 15. SCHOETT G. Vid. etiam lo. Rhodius ad Scribo. comp. 104 p. 175.*
- Crux. ſummuſ ius ſumma crux C. 1, 7, 2. Crucibus ſuſpenſae volucres nocturnae in hortis C. 10, 349.
- Cubiculorum meſura P. 1, 12.
- Cubilia ſubſternantur fronde V. 2, 9, 13. gallinarum V. 3, 9, 7. C. 8, 3, 4. pauonium V. 3, 6, 4. talparum P. Mart. 9, 4.
- Cubitalis meſura P. F. 18, 6.
- Cubitantes humi pauones C. 8, 11, 17.
- Cubitorem bouem fame & ſiti emendare C. 6, 2, 11.
- Cuculiones ſarcire Ca. 2, 3.
- Cuenill ſagati C. 11, 1, 21. cucullis ſagis C. 1, 8, 9. cucullas vocant poſterior aetas Enned. ep. 9, 14. Accepi cucullam eſſe Imaginem exhibit Pignus de ſeruis. Vid. etiam Caſaubo. ad Caſtoli. Verum p. 415 & eodem vol. p. 875.
- Cucumis. Eius genera, ſatio, cultura C. 11, 3, 48. 10, 234 *in. 380 ſeq. P. Mar. 9, 7. anguineus contra cimices &c. laudatur* V. 1, 2, 25. C. 2, 9, 10, 7, 10, 5. *Idem videtur agreſtis, qui facit contra pulices, mures, locustas* P. 1, 35, 8 *ſeq. contra talpas* P. Mar. 9, 4. contra animalia ſubterranea P. S. 3, 2. *Nec diuerſus, puto, alius, cuius radices commendat* Veg. 2, 6, 5. 2, 18, 4 *ubi & ſiluiticum vocat.*
- Cucurbita C. 10, 234 *ſeq. in. 380 ſeq. 11, 3, 48. P. Mart. 9, 16. cucurbitae inuane citrea in vicinia ſatae* P. Mar. 10, 15. cucurbita Aegyptiaca, colocynthis Veg. 1, 17, 7. viridis Veg. 3, 4, 31.
- Cucurbitina pira Ca. 7, 4.
- Cudere ſtrumenta in area C. 2, 10, 14.
- Cuſerion, *virium equi, qui cuſerinus inde dicitur* Veg. 2, 37. *quidam N. L.*
- Culeita Ca. 11, 5. ¶ *culeitae & columellae in ornithone* V. 3, 5, 14.
- Culex ne tenera ſolia conſumat C. 11, 3, 60. ne hoc tot inſeſcit P. 1, 35, 2 & 8.
- Culigna vini Ca. 12, 1.
- Culinae locus V. 1, 13, 2. in ea cibus capitur C. 1, 6, 3.
- Culleare labrum Ca. 154.
- Culleus, in culceos ſingulos quadrigenae & ſingulae vmae dandae Ca. 148, 1. Cullea dena vini ex Cateue V. 1, 2, 7. Culleum pro culleorum Ca. 11, 1. *Cacterum uno ſi ſeruiunt hec nomen adit ante Viſtorium.*
- Culminia olea C. 5, 8, 3. 12, 49, 3. bacca C. 12, 52, 1.
- Culmus. Seges cum parte culmi demella C. 2, 21, 3. culmi fabae C. 12, 16, 3.
- Culpa coloris *h. e. vitiuſus* P. Mar. 13, 4. culpaſe ſunt non cepiſſe C. 5, 1, 2.
- Culicellus oſſeus C. 13, 14. *Plura de cinimodis culicellus non ſuperſtitioſa, ſed cum cauſa adhibitis, Rhodius ad Scribo. comp. 83 p. 148.*
- Culter oſſeus C. 12, 45, 4 *vid. modo dicta in culcellus.*

- Ius. culter falcis** C. 4, 25, 3. ad cultrum emere bonum V. 2, 5, 11.
- Cultores alieorum** C. 9, 3, 1.
- Cultura partis accuratior tantumdem praestat, quantum viniferi fundi cultura minus accurata** C. 4, 5, 6. diuibus viis vitur V. 1, 18, 7. culturae forma V. 1, 7, 2. culturam faritionis exigit C. 11, 3, 36. culturae caeterae C. 11, 1, 30. culturarum officia C. 11, 2, 3.
- Cultus agrorum** C. 2, 10, 4. vinearum C. 11, 2, 48. hortorum C. 10, 1 & 424. arundinetis idem est, h. e. eodem modo colitur C. 4, 12, 3.
- Cum eo praecepta per plenam sumum** V. 3, 5, 2. Cum eo h. e. ea condicione C. 5, 1, 4. cum decimo reddit semen, *exhen'altig* V. 1, 44, 1. ¶ Cum locis ornata iuga Ca. 10, 2. cum melle obliuio Ca. 77. cum sterco rata terra completo C. A. 4, 5. cum vino & oleo vngere Veg. 1, 11, 8. cum tabula verberare Veg. 1, 27, 2. cum passo portionabis Veg. 1, 34, 1. 1, 38, 9. cum fibulis confuso Veg. 2, 31. ¶ Cum subito h. e. simulatque C. 9, 3, 3. cum de — tum & C. 1, 8, 18. *nisi alterutras particulas vult sunt.* ¶ Cum, quum, quom, quoniam, quando, *saepè confunduntur in MSS. vid. ne. ad C. 4, 4, 6.* Nihil frequentius in Columella Lips.
- Cumac** C. 10, 130.
- Cumerata legibatur pro commemorata** Veg. 3, 3, 17.
- Cumino grata melancholia** C. 10, 245 *vid. Cuminum.*
- Cuminum.**
- Cuminum, gummi** Ca. 59, 1. Gr. *νίσι.*
- Cumulare commistura renum** Veg. 4, 1, 2. 4, 2, 2.
- Cumulata ligula filis** C. 12, 21, 2.
- Cuminum addere foceniciae** V. 1, 49, 1.
- Cunctantur parere in seruitute** C. 8, 15, 7. cunctans ad opera C. 11, 1, 14.
- Cuneati agri dimensio** C. 3, 2, 4. cuneata forma C. 5, 2, 1.
- Cunela pro cunila scribitur** C. 6, 8, 2. 7, 5, 18. P. D. 3. P. F. 24, 9. Cunela etiam *vult Salmas. apud Io. Rhod. ad Scribo. comp. 124 p. 198.*
- Cuncolium praenitere** P. F. 17, 3.
- Cuneus ferreus vel osseus in infusione** C. 5, 11, 4. C. Arb. 26, 3. P. F. 17, 2. affigitur P. N. 7, 5. prouit h. e. deprimere vel imprimere P. O. 12, 2. cuneus tedae radicibus inferitur P. Ian. 15, 3. mergitur *ibid.* C. 9. imprimuntur *ibid.* l. 11. figitur P. Mar. 10, 30. *quae sunt remedia feracitatis: ita etiam lapis* P. F. 25, 15. P. Mar. 8, 2. *vid. clauus.* Epirrus, Palus. Cunei Ca. 10, 3. 11, 4. cuneis salignis circumfigi oportet columellam Ca. 20, 1.
- Cuniculus, leporis species** V. 3, 12, 6. ¶ rui perducatur C. 8, 17, 4. deductorius in stabulo Veg. 1, 56, 2.
- Cunila bubula** C. 6, 13, 1 *vbi vid. Beroaldus.* C. 6, 30, 8. *Est origanum: bubula dicitur, quia in remediis bonum adhibetur. vid. Bedaeus a Stapel ad Theophr. hist. plantar. 6, 2 p. 564 & Salmas. ad Soli c. 56 p. 900. SCHOETT G. nostras, rusticis satireia C. 9, 4, 2. Vid. Salmas. ad Soli. p. 904. transmarina C. 11, 3, 39.*
- Cupa fieri vt debeat** Ca. 21, 1. cupae minustulcae Ca. 12. cupae in cella vinaria P. 1, 18, 2.
- in Cupellis conduntur pira** P. F. 25, 12.
- Cupidine peruerfa** C. 12 pr. 9.
- Cupresseta vt ferantur** Ca. 151, 1.
- Cupressini conici** C. 6, 7, 2.
- Cupressi ad fines tuendos** V. 1, 15. vineae pro riddis V. 1, 26. vt ferantur & propagantur Ca. 28, 1. 48, 1. 151, 1. cupressi pilulae Veg. 3, 3, b, 3. 3, 3, 67, 5.
- Cuprei bidentes** P. Iul. 5. *al. Cyprei.*
- Cuprinus clausi** P. Ian. 15, 18. cuprinum acutum Veg. 1, 12, 2. 2, 3, 27. cauterium efficacious Veg. 1, 14, 3. 1, 28, 4. 2, 6, 1. 2, 61, 1. 3, 3, b, 6.
- Cupulae minustulcae** Ca. 21, 3.
- Curari statim sentiet, h. e. se curari** Veg. 1, 64, 2. curae fuit aquam inueterare C. 12, 12, 2.
- Curatio mancipiorum non putatur plebeia** Veg. pr. 10. vini odorator C. 12, 25, 4.
- Curator apum** C. 9, 9, 1 & C. 9, 14, 3. auarij V. 3, 5, 5. gallinarij V. 3, 9, 7. paponinij gregis C. 8, 11, 2.
- Curatus.** Sic curati h. e. saginati V. 3, 10, 7. ¶ curatum caput bedinum h. e. purgatum Veg. 4, 8, 1. *Vid. Rhodii Lex. Scrib.* ¶ Citatioris erum corpore Ca. 103.
- Curculio, genus exilix, ne frumento noceat** Ca. 92. C. 1, 6, 15 & 16. vit necetur V. 1, 63, 1. non oritur, quo spiritus non peruenit V. 1, 57, 2. Curculiones exesse inclinent frumentum V. 1, 63, 1. Gurgulio scribitur P. 1, 19, 2 & Iun. 3.
- Curcuma** Veg. 2, 33, 1. *capisri genus vid. Dufresnii.* Est etiam in L. Leonis L. vn. Cod. nulli licere in frenis (11, 11) *vbi recte ex Hesychio interpretatur Cuiacius Obs. 11, 20. Itenu illud Epsalmi in aqua interpretatur in uoguesque.*
- Curia familia** C. 3, 8, 1.
- Curiose factum sinapi** C. 12, 55, 2. curiosissime pangere vitaria C. 11, 2, 18.
- Curiosi pastores** V. 2, 3, 5.
- Curius Dentatus** C. 1 pr. 14. C. 1, 3, 10.
- Curio.** Curant aquam prope vt filij V. 1, 16, 28. ne de soli qualitate curant colosiae P. F. 24, 14. curam demonstrare P. O. 14, 1 & saepe alias. curabis interficere dices seditionum C. 9, 9, 7. allinire P. F. 33. abradere P. O. 12, 7. agitare P. O. 14, 15. excoquere P. S. 16. ferre C. 12, 22, 3. infundere P. Mai. 14. misferre P. Iun. 12. siccare P. O. 14, 5. curantes aegrotis animalibus Veg. 4, 5, 1. curandum vlcera medicamentis C. 7, 5, 10.
- Currere cogitur** C. 6, 6, 5. ¶ currit humor de plaga Veg. 3, 29, 2 & al. currentis aquae agilitatem stans imitatur P. 1, 17, 3.
- Curulia iumenta** Veg. 4, 7, 5 & 6.
- Curculibus iumentis** Veg. 1, 56, 34. *Sed leg. curulia, curulibus.*
- Curatiss radicibus** P. F. 10, 3.
- Curuabiles vlmus & fraxinus** P. N. 15, 2.
- Curatura dorsii de testudine** P. 1, 35, 14. in vite materiam exprimit C. 4, 20, 3. *vid. exprimo & C. 5, 6, 22.*
- Cuspides, imbulorum genus** V. 1, 8, 4.
- Custodia nequissimij hominis amplissima quae** C. 11, 1, 26. custodiae tradere captas aues C. 8, 15, 7. custodiam

stodiam pastoris decipit volatile pecus C. 8, 4, 3.
solertem praebet anser C. 8, 13, 1.

Custodio. illud quoque custodies in hortis, *h. e. ob-
servabis* P. 1, 34, 3 & 8. custodire praecepta C. 1,
8, 15. *Multa in hoc genere Rhodius Lex. Scribis.* vt
custodiatur ordo C. 12, 4, 1. custoditur ea ratio
C. 4, 19, 11. custodire ne *h. e. cauere* C. 4, 24, 11.
haec in villicia custodienda sumi C. 12, 1, 2. illud in
perpetuum custodiendum habebit C. 12, 3, 7.
custodire poma in melle *h. e. seruare* C. 12, 45, 3.
custodiri prata incipiunt P. F. 1. hoc effi defendi
a peccore, submitti.

Cy in Qui mutatum. *vid. sub qui.*

Cybelles Dindyma castra C. 10, 22, 0.

Cyclades insulae C. 1 pr. 10. C. 9, 14, 19.

Cyclus. cyclo curare equum Veg. 2, 5, 3 & 2, 6. *int.*
*praefertim e. l. 1. apparatus, cauterium esse, loco si-
napi prius trofo addibitum.* *vid. femidia.*

Cydonites vites C. 3, 2, 2.

Cydonites vt fiat P. O. 20. *Conditura crassior ex mel-
le est vt Diacydonium, nostris Quittenlatwerge.*

Cydonius, (arbor, vt malus) Cydonii amant locum
frigidum &c. P. F. 25, 20. arbores cydonii P. F.
25, 21. cydonii infitio P. inf. 99. cydoneo inferun-
tur tuberes P. Ian. 15, 20. Cydoniae salio & infitio
P. Mar. 10, 37. pirum infitio admittit P. F.
25, 6 & inf. 65. Cydonia mala trium generum C.
5, 10, 19. grandia C. 12, 41, 2. vt feruentur C. 12,
45, 1. P. F. 25, 25. ex cydoniis conditura musti
C. 12, 41, 2.

Cyllenes iuga C. 10, 266.

Cylindro superiolulo C. 11, 3, 34. grauibz densare
cylindris C. 19, 319. inenicare C. 11, 3, 34.

Cylon f. Quilon Veg. 3, 38, no. g. & 3, 66, 4.

Cymam faciunt rapa & napi C. 12, 54, 3. in cymam
proflit brassica C. 11, 3, 24. cymae tempus anni
sit brassica P. Ap. 3, 1. Cymae conditura C. 12, 7,
1. ¶ cymata pro cymas C. 10, 129. *Cacterum cy-
mam similitarem & tenerum cacumen planta-
rum significare, & a caule, vt partem a toto distin-
gui, ostendit* Reinef. V. L. 2, 8 p. 195. ¶ *Vid.*
Quima.

Cyminati salis adspersione P. N. 22, 5.

Cymini satio & cultura P. Mar. 9, 17. P. F. 24, 14.
cyminum agresse contra pulices P. 1, 35, 8. *vid.*
Cimin. Cumin.

Cynosa stirpe C. 10, 137.

Cyniola pro tithymalo Veg. 3, 4, 29.

Cyperum, Cyperus C. 12, 20, 5. oleo condiendo ad-
hibetur P. N. 18. Cyperus in Aegypto est arbor,
femine coriandri, candido, odorato, quod coquitur
in oleo, & inter odoratos fructus numeratur. Hiero-
nymus in commentariis Cantici tradit cyperon
esse genus virgultis, quod fructum ferat odoratum
in modum vnae florentis, & cyperos vna florent
appellatur. Praeterea cyperon vocant iuncum
quendam triangulum, quem multi non discernunt
a cypro vicinitate nominis. Plinius distinguit
vtrumque, atque cyperum esse gladiolum radice
bulbosa, cyperum vero iuncum angulosum, iuxta
terram candidum, cacumine nigrum, folia porra-
cis exiliora, radicem olinae nigrae similem cy-

perida vocari, magni in medicina usus. BEROAL.
Salmasius ad Sol. p. 702 ostendit Gracos antiquiores
hoc vocabulum scripsisse κύπερος, posteriores vero
κύπερος, sine diphthongo, maleque scissile Plinium,
qui haec tanquam duo distincta proulerit. La-
tine autem vocari gladiolum, ob similitudinem folio-
rum cum gladiolo. Melius tamen verius iuncum
triangulare; hanc quippe formam habet, &
iunci odorati species est. *Vide* Bodaeum a Stapel
ad Theophrasti hist. plant. 4, 11. SCHOET T G.

Cyprei bidentes P. Iul. 5 pro Cyprei.

Cypria laurus C. 8, 2.

Cyprus. Cypria laeuea C. 10, 187. Cyprii generis
brassica. C. 11, 3, 27.

in Cypro platanus folia non amittens V. 1, 7, 6.

Cyrenaicum lafer Veg. 3, 60 & saepe.

Cyro pro Chirone in MSS.

Cytilus. eius vitilias, natura, cultus C. 5, 12. *int.*
C. Arb. 28. noneff villa regio, in qua non possit
huius arbutiferae copia esse vel maxima C. 8, 4, 2.
inter maioris incrementi fureulos refert cytili
genera duo C. 9, 4, 2. cytilis agrestis C. 7, 6, 1.
Vid. Salmas. homen. hyl. latr. c. 75. ¶ Cytilum
peccore amicum, neutro genere V. 2, 2, 19.

Dingulatum linea transuersa, *sc. B* notat nume-
rum C C C C. *vid. ad V. 1, 10, 3.*

D in L. versum vulgi imperitia V. 3, 9, 19 V. No.
C. 8, 2, 4.

daquon f. danc coaguli vicem subit V. 2, 11, 4.

Dactyli vuae C. 3, 2, 1. *Vnae sunt praelengis aci-
nis porrectae, vnae & nomen a digitorum longi-
tudine sortuntur: sicut & dactylides dicunt a di-
gitorum gracilitate.* ¶ Dactyli, palmulae.
Dactylorum ossa quomodo ponantur P. O. 12, 1.

Daemona fugans suffimentum Veg. 1, 20, 3, 4, 12, 1.

Dalmatae equi Veg. 4, 6, 3.

Damaescena pruna P. N. 7, 16. quae

Damaesci pruna C. 10, 40, 4.

Damnificum P. F. 9, 12.

Damno. Dammare ex emto vendito, *de adtre*
V. 2, 2, 6.

Damnus. damni dati lex Ca. 149.

Daphnitis cassia resit. Veg. 4, 13, 4.

Dapalis Iupiter Ca. 132, 1.

Daps profanata comestaque vbi fuerit Ca. 50, 2.
Ioui allaria pecuina Ca. 132, 2. pro bubus quan-
do & quomodo fiat Ca. 131, 132.

Dapilis prouentus C. 4, 27, 6. multo vitis C. 3, 2, 27.

in Dardania boues feri V. 2, 1, 5.

Dardaniae artes C. 10, 35, 8.

Darticus vox corrupta Veg. 4, 28, 6.

Datio V. 3, 9, 21.

Dauei semen Veg. 3, 40, 1. 3, 68, 2. 3, 69, 1. *resit.*
Veg. 3, 24, 12 pro elabi. *Pastinaca agrestis est,*
vel Causalis.

De in argumenti significatione, vbi idem valet, quod
quantum ad V. 1, 59, 1. 1, 60, 2, 2, 3, 2, 9, 11.
Ponted. ad 2, 2, 7. *Vicior. ad 2, 2, 19.* ¶ Partem
notat in bis, De Aprilis medio C. 2, 4, 9. de clu-
nibus pinnas habent gallinae V. 3, 9, 14. de ter-
no

nis pedibus alii rami submittendi C. 5, 6, 16. de capitibus vngularum calcanti Veg. 2, 54, 1. *strennurfornen mit der Spitze auf.* de ramorum connexione inferuntur Punica P. Mar. 10, 6. ¶ Pro ex, de muria exeunt C. 12, 47, 8. depautiones greges V. 3, 6, 1. facto de arundinum foliis C. 12, 47, 4. ¶ Pro Ablatus instrumenti &c. De cauterio adufla Veg. 3, 17. de pollice 2, 40, 1. de fagis inuoluuntur 3, 15, 16. de experimentis probatae medicinae 4, 7, 5 & al. ¶ De sub massa C. 12, 34. *vid. ne. de sub pedibus raptum multum P. O. 21.* *vid. de foris.* ¶ De pro Di in *compofitis habent MSS. vid. Villor. ad V. 1, 18, 1.* & ad V. 1, 28, 2.
Dea. his Diis, de musis V. 3, 16, 7.
Decacinata dolia Ca. 26.
Dealbati paricibus P. 1, 24, 1.
Debrachiolae videntur dixisse veterinarii ut demaricare, h. e. de brachioli sanguinem emittere. *vid. ad Veg. 3, 72. no. d.*
Decacuminare C. 4, 7, 3. 5, 6, 12.
Decaluare pilothro inducho Veg. 2, 48, 3.
Decarnare syringotomia Veg. 2, 27, 2. *add. 2, 42, 1, 3, 6, 1.*
Decedere de nobilitate generis, degenerare P. F. 25, 2.
Decembris opera C. 11, 2, 88 & 93. &c.
Decemmodiae C. 12, 50, 8. decimodiae scrib. C. 12, 18, 2.
Decempedae XVIII P. Ian. 12.
Decenni maior aſius P. Mar. 14, 1.
quod Decidit, per ſemologiam, ſtercus C. 6, 5, 1.
Decidet muſti pars decima, h. e. abſumitur in coctura C. 12, 20, 8.
Decies & octies ſupputatae P. Ian. 12.
Decimanis diuiſae vires, P. F. 9, 11. *vid. Decumanus.*
extremas circa decimanum tabulae P. F. 18, 1.
Decimodiae v. Decemmodiae.
Decipit cuſtodium paſtoris pecus C. 8, 4, 3.
Declaranur maturo fructu foliſque vires C. 3, 20, 5.
Declinata a metendo meſſis, de ſynologia V. 1, 50, 1.
Declinatio mundi, *aliqua C. 4, 1, 3. pr. 22.* 1, 6, 18.
Declinationes caeli C. 4, 24, 2.
Decollat, deſit V. 1, 2, 8.
Decoloratur ex albo, ſitque luteola C. 12, 47, 2 & 9. decolorantur atheno inferueſcentes vuae C. 12, 16, 1. mala in ſeruandis demiffa C. 12, 44, 5. cum decolorari coepit olea, nec tamen adhuc varia fuerit C. 12, 52, 1.
Decodum ad tertium C. 12, 20, 2.
Decoquunt viſque in quartam partem C. 12, 12, 2. vſque quo ad tertiam partem decoxeris V. 1, 2, 26. decoquere ad tertias & ad quartas C. 12, 34. decoquenda in dimidiam partem aqua C. 12, 24, 1. ¶ Non tibi decoquet ornithon h. e. damnoſus erit V. 3, 2, 16. *Huc pertinet res ipſa decoxit C. 1, 8, 14. 11, 1, 28.* ¶ Decoquuntur paſtinatio beneficio aloris aut ſolis P. 1, 34, 7. *vbi idem eſt quod ſermentare vbi vid.*
Decoriata amygdala P. Ian. 15, 12.
Decumanus & ſemita in vinea C. 4, 20, 5. in decumano proximo ignis fiat C. 12, 43, 2. Decumanus diſtinguendae vires C. 3, 20, 4. *vid. Decimannus.*

Paulus Feſti epitomator, Decumanus adpellatur limnes qui ſit ab ortu ſolis ad occaſum. Alter ex tranſuerſo eurrens, adpellatur cardo. Vid. Sic. Flacc. de condit. agror. p. 14 & Rigalt. in gloſſ. Agrimenſ. Salmaſ. ad Soli. p. 475 ſq. SCHOTTG. Verbe, decumanus limnes ut in colonia ſit in vinea eſt maximus. Ita etiam Tur. 17, 13. ¶ Decumana pira C. 12, 10, 4. etiam haec magna interpretet.
Decumbat qui vomere vult Ca. 155, 4. decumbere in herba C. 10, 283.
Decumus pro decimo. Decuma pars C. 5, 2, 5 & 10.
Decuriae operarum C. 1, 9, 7.
Decurrit terra C. 3, 19, 1. P. Ian. 13, 7. decurrunt grana ſpicis lapſa P. lun. 2, 1. poma P. N. 7, 14. *vid. Excurro. Decurrens riuus C. 1, 2, 5.*
poſt Decurſionem ſanguinis Veg. 1, 27, 2.
Decurſus 111 dictus P. N. 18. *ſed ſuſpecta lectio.*
Decuſſa pluii arbore nimbus C. 10, 364.
Decuſſatini incidere rapa C. 12, 54, 1. pilumunculum ſecare Veg. 2, 61, 1. vrere ceruicem Veg. 3, 24, 9.
Decuſſare in ſpeciem Graccae litterae X. C. 3, 13, 12, iugum in ſtellam C. 4, 17, 6.
Dedita opera C. 12, 4, 5.
Dedolare pedamenta C. 4, 26, 1. ridicas C. 11, 2, 12.
Deducit humorem noxiu ſulcus aquarius P. S. 3, 1. deducunt bilem collyria C. 6, 30, 8. *Hinc metaph. deducite carne ſulcus Muſae C. 10, 40.* ¶ Deducet omnia de capite Ca. 157, 6. deducere de ſalario Ca. 144, 1. ¶ In puluerem cribro aromata P. O. 14, 13. ¶ Deducere ſaepe ſcribitur pro Deducere vbi vid.
Deductoria liquoris P. N. 7, 21.
Deductorius cuniculus Veg. 1, 53, 2.
Deeraffe viſi C. 2, 11, 15. ſic C. 1, 4, 6.
Defaecare aërem Veg. 1, 20, 3. *de ſuffimentis.*
Defatigatum & effoctum ſolum C. 1 pr. 1.
Defectionem ſi patietur animal Veg. 3, 40, 7.
Defectus. Defecta ſenio arbor C. 5, 6, 37. defectiſſimus annis, viribus C. 1 pr. 12. *Sic Plin. 2, 8. Obſcura ſidera defectis mortalibus attribuit. SCHOTTG.*
Defendere frigus & ſolem Ca. 48, 2. ſolem a vertice P. S. 18. prata Ca. 50, 1. V. 1, 30. *quod alias recant ſubmittere. Plene defendere prata a paſſione V. 1, 37, 5. defendenda a pecore prata C. 11, 2, 7.*
Deſero. Deſerte maniplos C. 10, 315 h. e. in forum ſerre vendendi cauſa. *Vid. de hac noſione Salmaſ. ad Tertull. pall. p. 454. Deſertur ex arbore in terram V. 1, 40, 4. ¶ Deſerri pro ditſerri legitur C. 11, 3, 49.*
Deſerueſcacio bene Ca. 157, 9. Deſerueſc. in plumbeo Ca. 123.
Deſerueſcit ſentem C. 2, 13, 3. fructus C. 9, 15, 12. deſerueſcunt aëſtus V. 2, 2, 11. deſeruit muſtum C. 12, 38, 3. 12, 21, 3. cum deſeruerit muſtum C. 12, 20, 2. aquam vbi lupinus deſeruerit Ca. 96, 1.
Deſicuri ſpecies pondere C. 2, 6, 1. ſi deſicuri me-
(F) moria

- moria C. 7, 9, 12. defici fegetibus C. 3, 8, 4. stercore C. 2, 15, 5. lae C. 7, 12, 12. rebus omnibus C. 2, 16, 5.
- Defingere panes Ca. 74. & 121.
- Definire vrbis ambitum V. 2, 1, 10.
- Deflexu frangitur palmes V. 1, 64, 1.
- Deflo. deflare summum amurcae V. 1, 64, 1.
- Deflorescere C. 2, 10, 19. 4, 19, 2.
- Desuunt olla carne liquefacta Veg. 4, 8, 3. desuientes maturitate vuae P. 5, 17.
- De foris, extrinseci Veg. 1, 9, 4. 1, 15, 4. 2, 15, 2.
- Deformatus ad labulac speciem V. 3, 5, 10.
- Deformo deformabis arca Ca. 161, 1.
- Desfriata dolia C. 11, 2, 70. vid. Desfrictus.
- Desfriare radicem C. 12, 56, 1. aqua frigida C. 6, 14, 6. vrina vulnera C. 12, 56, 1. defricanda quotidie corpora pecudum vt hominum C. 6, 30, 1.
- Desfrica redulicetur cutis C. 7, 58. desfricto alio extrematur scabies C. 6, 13, 1.
- Desfrigeſcit coſtura C. 12, 20, 4. desfrigit C. 12, 21, 1.
- Desfringere collum Ca. 88, 1.
- Desfrictum pro desfruto (aepe MS. Lugd. Palladii v. g. O. 18, 1. N. 22, 2.
- Desfrudet fegetem Ca. 5, 4. An desfruet i. e. frugibus spoliis, quod etiam exantare fruges Plin. 18, 2. & Virg. eccl. 8. fatis alio traducere melleſes S. V. L. B. cui nefcio an aliquis assensurus sit. Multo melius Cl. FACCIOLATVS probat fegetem ne desfruet, h. e. ne quid de semine furetur. Desfrudare, an
- Desfrutare vinum? Ca. 24, 2. Prins praetuli in annotatione ad l. e. Reliqui tamen, quod nefcio quis, Popmam & Maurum fecutus in Fabriano theſauro adſcripſerat, rectius desfrutabis. Mulo hoc ipſe monere. quam vſu mihi venire, quod de Didiſmo Grammatico narratur, cum hiſtorias cuiſdam vt vanae repugnaret, ex ipſius libro eam prolata eſſe. Quamquam in minutis hoc genus obſeruationum non nobis modo, ſed doctioribus etiam accidere facile poteſt, vt nobis ipſi contradicamus. Desfrutare vero ſine ulla dubitatione eſt C. 2, 22, 4. h. e. decoquere vinum vt desfrutum ſit.
- Desfrutarium int. vas C. 12, 20, 2. & desfrutaria vaſa C. 12, 19, 3 & 6. Desfrutaria cella C. 1, 6, 9.
- Desfrutum vini dulcis & colli genui, a deſeruendo dictum, vt ex Pall. O. 18. repeti Creſc. 4, 24. extr. A Columella 12, 20, 1. it. 2. & 4, ac 12, 21, 1. ita deſcribitur, vt a Plinio ſapa, de qua ſ. l. nimirum vbi ad tertias muſtum decoquitur, duabus adeo partibus perueniunt. Contra Palladius & Creſcentius l. e. generatim deſerunt: deſfrutum vbi muſtum ad ſpiritudinem fortiſer deſumat, eodemque loco Carem de quo ſ. l. ad hoc genui vinorum referunt. De etymologia et reliquis quae diſputari haec de re poſſunt, multa Linden Sel. Med. 10, 36. ſg.
- non Deſugio, quindicam V. 2, 4, 2.
- Deſundio aquam Ca. 156, 5. deſundat in labra C. 12, 50, 10. deſundere in nares Veg. 3, 22, 29. 3, 15, 12. C. 14. per os 3, 53, 3 & 4, 3, 57, 3. 3, 67, 2.
- per nares dextram 3, 51. in fauces 2, 12, 4. conf. Diſſundo.
- Deſula per ſtramenta cera C. 9, 16, 1.
- Degenerat furculus C. 3, 9, 7. degenerant frumenta C. 2, 9, 11. ſemina etiam leſtiſſima C. 3, 10, 17.
- Degenerat animos Venus teneris canum concubia C. 7, 12, 11. h. e. degeneres reddis.
- Degere ſarmenta de vineis Ca. 37, 5. Vid. no. ſi ſignificatio conueniat, ſatis aliunde conſtat de verbo
- Degero, quod repoſuimus ex MS. Veg. 1, 17, 6. 1, 17, 10. vid. ad 1, 17, 8. no. 2. 3, 12, 3. no. 9. & e. vid. Digerio.
- Degrauari pondere, mole C. 6, 2, 15. 1, 5, 10.
- Dehorito amurcam predehaurio Ca. 66, 2.
- Deicla & mota certuix C. 6, 14, 3.
- Deicere vites de arbore Ca. 32, 2. oleau Ca. 3, 3. alium ſuperiore Ca. 156, 2. h. e. vomere. animal curandi cauſa Veg. 2, 24, 2. vid. Deponere, Elidere. Deicere per nares, inſundere Veg. 2, 3, 7. 3, 67, 5. 3, 68, 2. coles vius h. e. reſecare C. Arb. 9, 2. facile deiciuntur caſci caprini (per alium inſeruiorem) V. 2, 1, 3.
- Deinceps conſtinuae arbores V. 1, 14, 2. ſepimus deinceps Praetorius in gente noſtra V. 2, 4, 2. deinceps mouetur totum ſolum C. 2, 4, 3.
- Deinceps praecipimus h. e. ſtatim C. 2, 11, 2.
- De intus, a parte interiori Veg. 3, 4, 10.
- Deingere boues Veg. 3, 4, 27.
- Delapidare agrum Ca. 46, 1.
- Delapſum aquae non habet locus V. 1, 6, 6.
- Delectare oues Ca. 30.
- Delectus militum V. 3, 2, 4. quotannis habendus in gregibus V. 2, 5, 17.
- Delegare curam villicae C. 11, 2, 72. pecuniam Ca. 149, 2. add. nor. ad C. 150, 2.
- Delectis radicibus C. 11, 3, 56.
- Delenato plagam ferro C. Arb. 6, 4. ita leuato C. Arb. 8, 2 & 26, 4.
- Deliaci, & Deliacae gallinae V. 3, 9, 2. C. 8, 2, 4.
- Delibatus C. 12, 1, 6. h. e. noxa quacunque aſſectus, vt contra illibatum robur &c.
- Delibo. ne delibet agni curſantes aliquid membrorum V. 2, 2, 16. ne bos extremo iugo truncum delibet C. 2, 2, 26.
- Delibratus cortex C. 12, 56, 1. ramus P. 17, 7. delibrata ſleps C. 5, 11, 1.
- Delibro. delibrare arborem C. 5, 11, 10. radicem C. 5, 6, 9. delibrandus cortex ſiliſis C. 4, 24, 6.
- Deliciarum oblectamenta C. 8, 8, 10.
- Deliculae oues Ca. 2, 7. delicula armenta Ca. 2, 7.
- Delicus. Delici porci V. 2, 4, 16.
- Deligere vnam Ca. 112, 2. oleam Ca. 144, 1. vt noſtra ableſen. fruſtrum C. 5, 10, 10. Arb. 21, 1.
- Deliqueſcunt enim muſto poma C. 12, 41, 3.
- Deliquo vinum in alia vaſa C. 12, 39, 2.
- Delius Pacan C. 10, 224.
- Delphica laurus Ca. 8, 2. C. 10, 217.
- Delphinus exoritur C. 11, 2, 45. Delphini exortu V. 2, 5, 13. oceanus C. 11, 2, 57.
- Delutare habitationem Ca. 128.

Dematricati nisi fuerint admiffarii Veg. 4, 7, 3
h. e. sanguis emiffus e matrice vbi vid.

Demeteri aliquem amoneitae C. 1, 4, 8.

Demergere, depangere, deponere furculum, *synonyma* C. 3, 18, 2 & 5 & 6. demerger furculos P. F. 17, 3. vngulas C. 2, 18, 1.

Demerfus terrae ramus P. F. 17, 5.

Demiffi faui C. 9, 15, 12. 11, 2, 50 & 57.

Demetitit flores C. 10, 304.

Demiffus fanguis in pedes C. 6, 12, 1.

Demittere taleam C. 45, 2. fanguinem C. 6, 30, 6.
per eorum C. 7, 10, 3. add. C. 6, 9, 1.

Demoffhenet orator C. 1 pr. 30.

Demiferis odorem Ca. 110.

Demutillare cacumina C. Arb. 11, 2.

Denarii argentei pondus C. 7, 8, 2. pondus vnus
denarii Veg. 2, 6, 9. *Eft drachina Graeca.*

Denicatibus feriis C. 2, 22, 5. *Eft Pompeii verba
haec sunt : Denicales feriæ obſervantur, cum ho-
minis mortui caufa familia purgabatur. Graeci
enim *denikai* mortuum dicunt. Tu difpice an
ex hisce doctiffimis grammaticis verbis ſcribendum
ſit denicalibus feriis, tanquam *den* tu vnus
formato vocabulo. poſſumus & denicales legere, vt a
numero denario ductio ducta ſit, ſicut nouendia-
les dicere a numero IX dierum. BEROALD.*

Denigrat terram amurca V. 1, 55, 7.

Denotet quales ſint nati C. 7, 9, 11.

Dens aratri C. 2, 4, 6. dentes aetatis indices in equis
V. 2, 7, 2. C. 6, 29, 4. P. Mar. 13, 7. Veg. 4, 5, 2.
denium in animalibus numero & genera Veg.
4, 1, 1. dentes brocchi, canini, columellares V.
2, 7, 3.

Denticulate falces C. 2, 21, 3.

Denticuli recurui P. Lun. 2, 4. aperire nituntur gin-
givas rumentes P. 1, 28, 6.

Denitio prima pullorum Veg. 2, 25, 1.

Dentix. denticles piſces C. 8, 16, 8.

Denubere quidam legunt C. 7, 5, 158.

Deorſumverſus ibit (de alio purganda) Ca. 156, 4.
curvantur palmae C. 4, 20, 3. ſpectantes ollae C.
12, 43, 10. deorſumverſus preſſi lumbi V. 2, 7, 5.
deorſum facias h. e. verſas P. F. 25, 19. verſo acumi-
ni P. N. 7, 1.

Deorſum pro deorſum vid. Viſtor. ad V. 1, 6, 3.

Depangere malleolum C. 3, 16, 1. 11, 3, 26 & 30. ca-
cumina ſicorum, pirorum C. 3, 21, 11.

Depauperint herbas roſcidas C. 7, 5, 21.

Depellere agnos, a matre remouere V. 2, 2, 17. de-
pellenda ſoboles C. 7, 6, 8. vid. depulſus.

Dependitur plus in operis auocandis &c. C. 11, 1, 20.
merces C. 5, 1, 8.

Depereunt in viſu C. 12, 50, 9. deperit repente fa-
num animal Veg. 1 pr. 14. it. 4 pr. 4.

Depetigo porcae Ca. 157, 16.

Depexa coma C. 10, 178.

6 Deplanauerit oculus, h. e. planitiem & leuitatem
amiſſerie Veg. 2, 19. Sed legendum deplanaueris
vt deplanas C. 2, 22, 2. & deplanas C. 2, 22, 3. h. e. plan-
num abraſa ſcabritie facias.

Deplantare V. 1, 40, 4 bis it. V. 1, 43 ſignificat ab
ipſa ſtirpe vel maiore ramo tollere, vt ſuccinus

ita annulus latioreſem baſin habet : cui opponitur
deſtingere. Sed Plin. 17, 20 f. 33 idem eſt quod
ſerre, deponere.

Deplere oleum Ca. 64, 2 & 66, 2. vid. Capulatur.
Capulare. & deſundere in laba C. 12, 5, 8 & 10.

¶ animal h. e. venam eſſe ſcare Veg. 1, 13, 4, 1, 22,
1, 1, 24.

Depli Veg. 3, 28, 4 in bdellii mut.

Deplorant vites P. F. 30. vid. Lacrimare.

Depluit Iupiter imbre in ſinus matris C. 10, 205.
Al. deſluit. Vid. quae de verborum iſtorum co-
gnatione & promiſcuo uſu diſputamus ad Fabri
theſaurum, qui cum maxime prela exercet.

Deponit florem frumentum P. Mai. 1, 1. ¶ depo-
nere cinereum, demittere, inferere P. F. 17, 2.
¶ deponere malleolos, plantare in terra C. 3, 3,
2. furculum P. F. 17, 3. ſtirpem vitis C. 1, 4, 5.
vlpicum C. 11, 3, 23.

Deportatio Ca. 144, 3.

Depreſſus palſtinetur ſolum C. 11, 3, 10.

Deprimere plantas C. 11, 3, 28. deprimente locum
palo in quo ponatur ſalea P. F. 18, 1. deprimuntur
ſemina in reſſito C. 4, 1, 3.

Depſere manibus Ca. 76, 1. coria Ca. 135, 3. vbi de-
pſeris Ca. 7, 1.

Depſicius panis vti fiat Ca. 74.

Depſta coria Ca. 135, 3. depſto luto oblinere Ca. 40,
4. Ca. 41, 4.

Depulſi a matribus agni V. 2, 2, 17. a mamma porci
V. 2, 4, 16. vid. Depello.

Depurgatoſcaules C. 12, 9, 1.

Depurgo. depurgato Ca. 50, 1. 112, 2. depurgare
ſordes C. 9, 14, 13.

Deputatum, deciſum C. 3, 10, 19.

Deputo vineam Ca. 49, 1. 50, 1. C. 4, 23, 2. arbores
C. 11, 2, 32. deputandi ſalce palmitres. ¶ Deputa-
re ſteriles vaccae aratro P. Mar. 11, 6 h. e. deſtina-
re. Sic P. S. 10, 1. Iul. 11.

Derides? vox ſolem negantis, vobis vobis moque
V. 3, 2, 15.

Deridiculum eſt V. 1, 18, 5.

Derivanda ſulcis palus C. 2, 17, 5.

Derogabit aetati arboris P. F. 25, 13. derogare fru-
ctibus ſuis P. 1, 6, 8.

Deſcendere gradatim de his quae magis perſeſcun-
tur V. 2, 1, 3 & 4. Quamquam vitia acenſas
deliciaſque.

Deſciſcut malignitate naturali ſemina C. 3, 10, 18.
add. 3, 2, 13.

Deſcribunt caelum aſtrologi V. 2, 1, 7. In Deſcrip-
TIONIBVS animalium caſus mutatur e. g. V.

2, 8, 6. 2, 7, 5. 2, 5, 7 & 8. numerus V. 3, 9, 10.

Deſcriptus. Deſcriptae vites, ordinatae C. 3, 21, 4.

Deſecare ſegetes & prata C. 11, 1, 8. prati iugerium
C. 11, 2, 40. a vite C. 12, 43, 1.

Deſecta herba C. 2, 18, 5.

Deſectio ſtramenti C. 6, 3, 1.

Deſerere poſſidendo C. 1, 3, 11 plus poſſidere quam
colere poſſis, qua ratione alii excluduntur. ¶ De-
ſecto, planto vid. Deſius.

Deſes intra teſta ſoemina C. 12, 4, 2.

(F) 2

Deſi.

Desideria naturalia, *fames* C. 10 pr. 2. desideris naturalibus (*coitus*) angī C. 6, 27, 7.

Desidero. Desideratur fecunditas ab Amineis C. 3, 9, 1. ¶ Minime desideratur vapor ignis *b. e. noxius* est C. 12, 30, 13. *vid. no. & add. quod de ignis* inutiles *observat* Clarkius ad II. 269. ¶ Vt examina desideremus C. 9, 8, 1 *positum videtur* pro consideremus. *Ita* sequitur, vt morbo laborantibus remedia desiderentur C. 9, 13, 1 *b. e. circumspiciantur*.

poll Dididam longam aget laetas fegetes adfert C. 2, 13, 1. *Sed aliter* defes terra Flacc. 3, 660.

Desidiosiores V. 2 pr. 1.

Desido. In imo quod defecerit C. 113, 2. desidit ovum plenum V. 3, 9, 11.

Desinis oriri piscis C. 11, 24, 24.

Desistente auctumno V. 2, 3, 8.

Desitis seminibus, a desero V. 1, 23, 6.

Desolare agros profugiendo C. 1, 3, 11.

Desperat opes Alexia C. 10, 298.

Despicitur area C. 1, 6, 23.

Despondere animum volucres & moriuntur V. 3, 5, 6. *Conf. V. 3, 14, 15. despondere simpliciter, omisso animum* C. 10, 1. despondere sapientiam, *b. e. spem amittere illius consequenda* C. 11, 1, 11.

Despuare est *spumam auferre*. Sed illud apud nostros scribitur despuare vbi vid. ¶ Despuare est *mixtere sanguinem de palato equorum*. Apparere hoc ex Veg. 2, 34, 2. Hinc intellegimus quid sic despuantur equi tertio gradu a dentibus Veg. 1, 22, 11. *add. C. 2, 7, 2, 28, 4. Ita Laur. Rustus in Hippocrate* c. 129 *sub titulo de spumaturis vngularum agit de sanguine inde emittendo*.

Despuo, in superstitione V. 1, 2, 27.

Destinavi pullo praebet vbera equa C. 6, 37, 8 *b. e. appetenti MS. Geof. desideranti, quam glossam puto*.

Destinati in ordinem fulei P. N. 7, 20 *directi*.

Destituta humus C. 2, 1, 3.

Destringere *vid. Distr.*

Destruunt quae consulerunt beneficia C. 4, 3, 2.

Desub cirro Veg. 2, 34, 2. cirris Veg. 4, 4. gamba Veg. 3, 22, 3. 4. 4. locis Veg. 2, 52, 3. massa C. 12, 34. oculo Veg. 2, 19, 1. pedibus P. O. 21.

Desueto flore P. 1, 37, 2 *de apibus*.

Desuefuit minutatim catuli V. 2, 9, 12 *b. e. separantur a matre. Nostri entwöhnen*.

Desugunt pavimenta, quae funduntur P. 1, 9, 4.

Desultor V. 2, 7, 15. *Gemini equitum, qui in ludis de uno equo in alium desiliebant. Copiose de illis Torrensius & Marc. Donatus ad Suet. Caes. c. 39. Scaliger ad Manik. L. 5 p. 253. Dempster ad Ros. 5, 24. Scheffer, de re vrbic. 2, 11. SCH O E T T G.*

Desusio. desuere imbricibus cupam C. 21, 3.

Desuper calcato C. 12, 16, 4. spissua terra calcatur P. Ian. 15, 4. tectus gypso P. ibid.

Detectae a superiori parte harae P. 26, 4.

Detergeo. faldium C. 8, 10, 5. lanuginem pomia Cydoniis C. 12, 45, 2. palmites C. 4, 27, 6. 5, 5, 13. se parietibus *b. e. adscicare* C. 7, 5, 6. deterget se

lingua bos C. 6, 6, 1. detergeri spongia C. 6, 9, 1. 12, 48, 3.

Deterius sit V. 2, 4, 14 *pro damnosum est*.

Detero. deteras herbam verbenam V. 3, 1, 8. *add. 3, 2, 6 & c. 3, 67, 4. 3, 70, 6.*

Detinent fabae operas duas C. 2, 13, 2.

Detondere Ca. 96, 1. C. 4, 23, 3. V. 2, 4, 14.

Detrahare poma arbori C. 12, 44, 7. matri (viti) flagellum C. 3, 17, 1. viti furculos C. 4, 29, 5. vium C. 12, 43, 2.

Detrita frumenta C. 2, 21, 5. scilla C. 6, 27, 10. detritum milium C. 6, 12, 4. semen *ra vberum* C. 6, 38, 3.

Detruncari superiora C. 5, 6, 13.

Deturbare pampinos C. 4, 27, 2.

Deucaltoncae cautes C. 10, 67.

Deuehere militem C. 7, 8, 1.

Denexum leni clino solum C. 1, 6, 21.

Denux iugeri C. 5, 1, 12.

Deuorat sumto fructum vinea V. 1, 8, 1.

Deus Maconius; *Homerus* C. 1 pr. 30. Deo maiore C. 10, 217. Diu rutilici V. 1, 1, 5. facientes adiuvant V. 1, 1, 4.

Deussit virna genitalia C. 6, 30, 4.

Deussit cimbis nidor C. 6, 18, 2.

Dexans iugeri C. 5, 1, 12.

Di & de frequentissime confundi in plerisque compositionibus, etiam apud nostros auctores observamus. v. g. dissundere, digerere. ¶ *Di & de in Glycyrrhiza pro quo est Glycyrridia*.

Diabetes, *diapetes siphos* C. 3, 10, 2.

Diacerin dabis, *rescabis viciu* Veg. 2, 43, 2.

Diagridium Veg. 3, 33, 3. est succus Scammoniae in coenoco malo delectus.

Diametros arcae C. 5, 2, 7.

Diamoron vt fiat P. S. 16.

Dianaria radix, quam Artemisiam dicimus Veg. 2, 6, 7. 3, 33, 4.

Diapente medicina Veg. 1, 16, 4. diapenten specierum numero nuncupant, quae nominat Veg. 1, 64, 1. Diapenten potionem 1, 11, 9, 1, 12, 4. 1, 14, 4. 1, 15, 2. Diapenton 1, 10, 6. 1, 12, 4. 4, 8, 8. *utrumque forte debetur rudiatu librorum.*

per Diastema vt composito corpore sint Veg. 1, 22, 3. per intervallum cibi. Sic etiam placebas Platonero.

Dice pro die V. 1, 9, 7.

Diclator ab aratro C. 1 pr. 13.

Dicto, modus, quem distabat humi laetitia C. 4, 24, 4. forma, quam distavit consuetudo P. 1, 20, 1.

Dicto audiens sit domino sito Ca. 142.

Diducere cuneo C. 5, 11, 7. lanam C. 7, 4, 5. litem C. 3, 13, 12. *Ita enim reposui ex Geof. Diducuntur laetiae* C. 7, 6, 5.

Diem meridi diuidere V. 3, 2, 15. in diem viuere (*absentia futuris cura*) C. 3, 3, 6. die diutius non habere operarium Ca. 5, 4. diebus nonis modo res vrbanae vsurpatae V. 2 pr. 1. dies brumales horarum ix C. 11, 2, 29. ciuiles V. 1, 28, 1. interpositis diebus, aut singulis mensibus V. 2, 58, 5. ¶ Die vendere Ca. 150, 2. Dies annua *men-*

menſium *vid. Pop. ad Ca. 146, 2.* in diebus pecu-
narium C. 1, 7, 2. diem praegnationis idem bis
habere non poſſit V. 1, 44, 4. ¶ Dies pro ſole
SCHOETTG. C. 7, 3, 25.
in Dieta Veg. 2, 9, 7 forte: in die.
Diſſerre plantam, *diſſerere* V. 1, 43. C. 11, 3, 31 *it.*
38 & 42. Diſſulerunt oculos ſuos plantae per
longa internodia P. Mar. 10, 25.
Difficile naſcitur P. Ian. 7.
Diſſindere meridicum ſomno V. 1, 2, 5.
Diſformitas pro defor. Veg. 3, 17.
Diſſindere *vinum in dolia aut ſerias in quibus ob-*
turati & picatis ſeruentur C. 12, 28, 3. *add.* 3, 2,
26. ¶ radices V. 1, 37, 5. ¶ Si diſſuderit ſe cu-
pa P. 1, 18, 2. *h. e. vitium fecerit, & vinum offu-*
derit: modo non legendum ſit diſſuderit. ¶ Diſ-
ſindere pro nareni medicamentum Veg. 1, 45, 4.
in ſauces Veg. 2, 6, 9. *ita* 3, 15, 14 pro deſcindere:
quod etiam alacubi *et* MS.
Diſſuſus per multa volumina ſcriptor C. 1, 1, 10.
diſſuſa materia C. 11, 1, 10.
Digerere ſemen Ca. 161, 3. mel liquefactum in for-
ma P. Iul. 7, 4. ſtercus in prata C. 11, 2, 18. vt
per ventrem digeratur humor inſectus Veg. 1,
14, 5. digerere morbum Veg. 1, 14, 6. *add.* 1, 24.
In his diſſiſionis & diſtributionis quaedam notio
ineſt. ¶ iſcephaſium (potionem glutinoſam) di-
geras vt inſpideſcit Veg. 3, 66, 5. *h. e. caleris opo-*
portulus fluidus diſſipet. ¶ Pro digerere ſcrip-
tum a Vegerio an librariis? 1, 12, 6. 1, 17, 10 &
19, 2, 6, 2. 2, 9, 7. 3, 1, 8. 3, 2. 4 & 10. 3, 3, 1. 3,
4, 1. 3, 23, 5. 3, 66, 6 & 7. *In quibusdam locis etiam*
MSS. deg.
Digelſionis auxilia conicit vinum ſcillitis P. Iul. 6,
2. per digelſionem decoctus cibus Veg. 1, 40, 1.
cum Digitalibus legitur olea V. 1, 55, 1.
Digitelli ſlos, C. 12, 7, 1. *Non habent herbarii.*
Cogitabam de Digitali, iſque de Digito venci-
ris: ſed neuter in condituris eſt.
Digitii primores Ca. 21, 2. Turnebus 25, 20 *inter-*
pretatur tenuiores & graciliores. ¶ Digitii impa-
res gallinarum laudantur V. 3, 9, 4. digitis qu-
nis gallinae C. 8, 2, 8.
Dignitas ampliſſudinis & coloris in bobus V. 2, 5, 10.
cum dignitate ſunt aſini V. 2, 5, 3. canes V. 1, 21.
Dignor. non dignantur architecti comprehendere
modum aedificiorum &c. C. 5, 1, 3.
Dignoscere ſuos & alienos non poſſit C. 8, 5, 7. di-
gnoscitur ſapore C. 2, 2, 20.
Diſiuncti a maribus equuli V. 2, 7, 12. diſiuncti
ab agri villitate V. 1, 23, 4.
Diſiungere, diſiungere V. 1, 2, 22. V. 1, 3. aſinum ab
opere V. 2, 6, 4. diſiunguntur agni a matre V. 2,
1, 20. canili V. 2, 9, 12.
Dilabitur veſtis ſitu C. 12, 3, 5.
Dilapidans grandine labores hominum C. 10, 330.
Dilatatio noxia in re ruſtica Ca. 5, 7. C. 1, 8, 14. 11,
1, 28 ſqq.
Dilecta vitis nouella, *h. e. diligenter culta, oppon.*
neglectae P. 1, 6, 11.
Diligentiae inimiciſſima ſomnus & vinum C. 11,
1, 13.

Diligunt creſcere, *amant, ſolent* P. F. 25, 1.
Dilucere Ca. 69, 1. membra pecorum tonſa P. Mal.
8, 2. muria olivas P. N. 22, 5.
Dimicare aciem C. 9, 9, 7.
Dimidio maturius C. 11, 1, 16. dimidium acetabuli
polenta grandis Ca. 108.
Dimiſſus in nuce cortex P. Ian. 15, 18. ſanguis in
pedes C. 6, 12, 1. *vid. Demiff.*
Dimitto. Dimittunt ex fe oleum baccae P. Ian. 19.
Dimittitur ſanguis, *vena ſella* V. 2, 1, 23. ¶ Di-
mittere pampinariū *h. e. ſubmittere* C. 5, 6, 31.
Sic P. F. 12, 3 & 6, 13, 2. Mart. 7, 4. Mai. 2, 1.
O. 8, 2. ¶ *Generatim relinquere notat.* Dimittunt
ternos pedes inter ſingulas vites P. F. 9, 9.
dimittas ſpiramenta P. N. 22, 6. Dimittitur pars
ſauorum quinta P. Iun. 7, 2. tenui caule dimiſſo
P. Aug. 5, 2. vt aliquid dimittatur haerere P.
Mai. 7, 2.
Dindyma caſtra Cybelles C. 10, 220.
ſub Dio *vid. Dintu.*
Dionaeis redimittit floribus C. 10, 285.
Diplois ſenes V. 2, 11, 11 *vid. Vidor.*
Dipondiaris orbiculus C. 4, 30, 4.
Dipondii ſemiſis C. 11, 2, 17. *duo cum dimidio. add.*
C. 11, 2, 28.
Diradiare vitem C. 5, 6, 36. *Vet. editio diſrarare.*
SYL B. *Neſcio quam veterem editionem indies*
Sylburgius: neſtari quidem non habere, ſupra no-
tatum eſt.
Diribere ſuffragia in comitiis V. 3, 2, 1. 3, 5, 18.
vid. no.
Dirigere ad metam V. 1, 4, 1. 1, 18, 1. ad contem-
plationem ſuam C. 3, 12, 4. diriguntur ordines
C. 3, 15, 1. ne alter ramus ſub alterius linea diri-
gatur P. F. 13, 2. ¶ in dirigendis portionibus
Veg. 1, 19, 1. *vid. digero.*
dum Dirimentur ſuffragia V. 3, 2, 1. 5, 18. *vid. no.*
Diſceſſere a qualitate ſua C. 3, 2, 30.
Diſcindito ſaltem Graecam Ca. 40, 2.
Diſciplina ruris C. 1 pr. 23. 1, 1, 6. villitiae pa-
ſſionis V. 3, 2, 17. ſici P. Iun. 5, 2. ſeruentur P.
Mai. 6. ſi loci patitur diſciplina P. N. 4, 2. di-
ſciplinam allenam caueto contemnas Ca. 1, 4. di-
ſciplina ſimili P. N. 17, 2. ¶ Diſciplina mores
facit, non natura tantum C. 7, 12, 6. Diſciplinis
liberos excolere C. 4, 3, 2. in diſciplinis peccando
diſcitur C. 1, 1, 16. Diſciplinis illuſtris erudi-
tus C. 5, 5, 15. diſciplinis liberos excolere C.
4, 3, 2.
Diſcipuli perſona conſideranda P. 1, 1, 1.
Diſco. didiciſſe ferre totius orbis fruges Italia C. 3, 8,
5. diſcendum quod ignoras C. 1, 8, 13. C. 11, 1, 27.
Diſcoſto ſarre P. 1, 29, 2. diſcoſta in furno ſicus
P. Mar. 10, 34. *ſed al. coſta.*
Diſcolor lanæ lingua C. 7, 3, 1. diſcolores cerae V.
3, 17, 4.
Diſcordante natura P. Aug. 5, 3.
Diſcrepant cum pifeis C. 1, 1, 6. nominibus vitium
etiam vicinae nationes C. 3, 2, 30.
ſine Diſcretionem P. Iul. 4, 5.
Diſcrimen quo diuiſa eſt bouis vngula C. 6, 15, 2.
7, 5, 11. diſcrimine peſtula telus C. 10, 94.
(F) 3 Diſcri-

- Discriminatum V. 1, 7, 7.
 Difficultur mentis error C. 35, 2.
 si Dishiacent arbores C. 12.
 Disiectos palos reponere C. 11, 2, 38.
 Disiuncti opere bonae C. 6, 15, 2. *vid.* Diu.
 Disiungitur ab opere bos C. 6, 14, 5. C. 2, 3, 1. Veg.
 3, 4, 25.
 Dispalatae *forte leg. pro* duplicatae V. 3, 16, 7.
 Dispariles qualitate vites C. 3, 2, 17. disparile pa-
 bulum V. 2, 11, 4. dispariliter habent momen-
 tum V. 1, 6, 6.
 Dispendiosa cunctatio C. 2, 21, 1.
 Dispendo. Dispendere curam pastoris C. 8, 2, 7.
 Disperco. Disperire solent fructus V. 1, 11, 1.
 Dispergunt se caprae V. 2, 3, 9. dispergere lactu-
 cum h. e. differere, disponere C. 11, 3, 25. tradu-
 citibus vitum C. 5, 6, 36.
 Dispersim scripserunt V. 1, 1, 7. 3, 2, 13.
 Displicatae apes V. 2, 16, 7 *forte* dispalatae.
 ne Displodantur bobus ingredientibus pedes V. 2,
 5, 8. *sed* cani ingredientibus C. 2, 9, 4.
 Disponere oculos arundinum Ca. 47. brassicam C.
 11, 3, 27. mentastrum inuersis cacuminibus C.
 11, 3, 37. ¶ In qua serobe disponemus inferre
h. e. volumus P. Apr. 2, 1. de quo semen
 legere disponis P. Oct. 11, 2.
 Dispositio & ordo res pulcherrima C. 12, 2, 4.
 Dispositus circulo, segetibus, prato, fundus C. 2,
 15, 7. ¶ mente C. 1, 1, 15.
 Disputare *pro* desputare aliquoties etiam MSS.
vid. C. 12, 38, 5. P. F. 25, 10. lul. 7.
 Distrarari & interdicti C. 4, 32, 4. *vid.* Diradiare.
 Differere de materia C. 4, 1, 2.
 Dissilit pix frigore P. S. 11, 2.
 Dissimulatio, negligentia Veg. 4 pr. 1 & 3. *Isa-
 iam de re mil. 1, 18* de salitione equorum, *h. e.*
arto insiliendi in equos, quem vñum vsque ad
 hanc aetatem, licet iam cum dissimulatione per-
 uenisse manifestum est.
 Dissimulare damnosam curationem, *h. e. intermis-
 tere* Veg. pr. 5.
 Dissipare stercoris cumulos C. 2, 16, 1. P. S. 1, 2. vt
 dissipetur lae aqua V. 3, 14, 2. ne dissipetur fa-
 scia corticis P. F. 17, 2.
 Distabescit cum musto sal Ca. 24, 1. vt distabescat
 suspirium in aqua Veg. 1, 11, 13.
 Distantia non est in ponendis piris *h. e. differen-
 tia* P. F. 25, 4. *add.* Mar. 10, 27. Oct. 14, 1.
 Distendat rosa iunci stantia *h. e. impleat, rumpat
 corbum* C. 10, 306. distendent curam villicae C.
 12, 44, 1. distendent sedulitas villici C. 1, 6, 8.
 distentum temonibus corpus C. 6, 19, 3.
 Differere caseum in mortariolo Ca. 75.
 Distichum hordeum C. 2, 9, 16. vt Hexastichon.
 Distillationi omni humor praestat augmentum Veg.
 2, 44, 2. distillationem patitur ceruix equi Veg.
 2, 43, 1.
 Disticta bacca C. 12, 50, 8. *via* P. O. 22 *pro* destr.
 Distringere oleam C. 11, 2, 83. baccam myrti C. 12,
 58, 7. muscum C. 4, 24, 6. Destringere. & *hic*
ubique legi vult Ciperus eff. 4, 5 ubiqueque mem-
 po non significat in diuersas partes trahere. Et
*sane Columellae Codex Lipsiensis saepe destringere
 habet, ubi de olea sermo est.*
 Disturbata restituere C. 11, 2, 38.
 Diem Ioui praeposuit Proserpina C. 10, 273.
 Diuaticatae taleae Ca. 45, 3.
 ne Diuaticent bonum vngulae V. 2, 5, 8.
 Diuertere humorem C. 7, 4, 5.
 Diuersoriae tabernae V. 1, 2, 23.
 Diueriti ad aliquem, de eo qui ex via in ipsa urbe
 paulum deflectit V. 2, 11, 12.
 Diuidere diem meridie V. 3, 2, 15.
 Diuiduum in domo nihil C. 12 pr. 8.
 Diuina si fuerint P. 1, 1, 2.
 Diuini non consulendi Ca. 5, 4. C. 11, 1, 22.
 Diuisurae laterum P. O. 12, 7.
 Diuinae pecudes C. 6 pr. 4.
 Diuortium veris & hiemis C. 4, 27, 1.
 Sub Diuo an sub Dio? esse C. 6, 13, 3. 12 pr. 2. sub
 diuo certe Veg. 3, 4, 10. & MS. Lugd. P. Mar. 10,
 7. ff.
 Diureticae potiones *leg. pro* duriticiae Veg. 3, 72.
 diuretica vina P. O. 14, 3.
 Dintino sole vanequit P. 1, 10, 2.
 ad Diuturnitatem stirpis confert C. 3, 2, 3.
 Do. Dare an vendere est Ca. 1387 Dato bibere Ca.
 89 & 103 dare materias C. Arb. 6, 5.
 Docenti & discipuli opus est exemplo C. 12, 1, 4.
 Dociles ad agriculturam V. 1, 17, 3.
 Docta & erudita palata C. 8, 16, 4.
 Documenta, indicia C. 6, 29, 1.
 Dodrans iugeris C. 5, 1, 11.
 Dodrantalis altitudo C. 11, 3, 44. stirps C. 5, 6, 12.
 Dolabella expurgare liquid emortuum est C. 4, 24, 5.
 ¶ terram dimouere C. 4, 24, 4.
 Dolabelliana pira C. 5, 10, 18. 12, 10, 4.
 Dolabra acuta abradit C. Arb. 10, 2. ¶ Dolabris
 circumfodiuntur rosaria P. F. 21, 2. dissipandae gle-
 bae P. Ian. 3, 2.
 Dolabratae secures P. 1, 43, 3.
 Dolet cor Ca. 157, 7.
 Doliolum vitreum Veg. 4, 13, 3.
 Doliolum scitile C. 12, 54, 2. dolia quae figuli faciunt
 V. 3, 15, 2. patentissimi oris C. 12, 6, 1. in doliu-
 tetro C. 12, 4, 5. doliurum in modum formatae va-
 sa C. 12, 4, 5. dolia demersa humi C. 12, 18, 4.
vid. not. doliurum opercula C. 11, 1. Dolia a-
 cinaria & frumentaria V. 1, 22, 4. amurcaria,
 frumentaria, vinaria Ca. 10, 4. it. 11, 1. noua im-
 bui vt debeant Ca. 69, 1. vt picari C. 12, 18, 5.
 picata, defricata, lota, siccata C. 11, 2, 7. ¶ odo-
 rata vt fiant Ca. 105, 2. vindemiae vt parentur
 Ca. 40, 1. C. 12, 18. vt oliuati C. 12, 50, 14. do-
 lia musto spumantia C. 10, 4, 2.
 Dolitantes partes Ca. 157, 7.
 Dolo. dolantur in quadrum perticae C. 8, 3, 7.
 Domesticus labor maronialis fuit C. 12 pr. 7. ¶ do-
 mesticum factum e ferro C. 8, 14, 3. domesticae
 pecudes C. 10 pr. 1. aues C. 8, 15, 1.
 in Domicilium suum reuolunt aues C. 9, 9, 8.
 Dominatur vñum in rusticatione C. 1, 8, 14.
 Dominicae habitationes C. 9 pr. 1.
 Dominus quae obseruare debeat C. 2, 1. E.
 1, 7, 16.

Eblandiatur lac igneam facitiam morbi C. 7, 5, 16.
 eblanditus est mas supericla (de aſini coitu) C. 6, 36, 4. ¶ Eblandiatur folitudines ruris C. 8, 11, 1 paſſus, blandimento quodam vincantur, quo minus moleſtiae ſint. Niſi tamen legendum eblandiatur. *Vid. no.*
 Ebriofus cum memoria cura officii ſubtrahitur C. 11, 1, 13.
 Ebulum ex ſegete vellito Ca. 37, 2. ebuli baccae C. 10, 10.
 Ecceum recta candidatus V. 3, 17, 10.
 Echederma pro Ecederma, *lyxquia legendum* Veg. 3, 54, 1.
 Echini falſi P. Ian. 16. marini condiuntur P. D. 6, 1. ¶ caſtaneae P. inf. 155.
 Echitonii Barchi palmes P. inf. 45.
 'Hxol, argutae valles C. 9, 5, 6. *alia deſcriptio* P. 1, 37, 5.
 Edaces multi cibi C. 6, 2, 14.
 Ederacea frons Ca. 52, 2. materia Ca. 111. ederaeae baccae C. 8, 10, 4. ederaecum vas vinum non continet Ca. 111.
 in editore ſilvae fronde C. 9, 8, 1. editiſſima aedificia C. 8, 8, 1.
 Edo *prior corr.* Quod pecus libentius eſt V. 1, 56. edit pro edat Ca. 156, 6. *vid. Viſtor.* edent pro edant Ca. 53. *Viſt.* Eſto Ca. 156, 1 ubi & comesto. Eſtur C. 2, 10, 16. Eſſe Ca. 157, 10.
 Edo *pr. longa.* Edunt ſtereus volucres C. 2, 15, 1. homines corporibus C. 2, 15, 8. Edere conceptos C. 6, 24, 1.
 Edolatae lingulae C. 8, 11, 4.
 Edonitus humor C. 1, 5, 3. edomita paſtinaca, *ſaſtina, agreſſi oppoſ.* C. 9, 4, 5. edonitiam hoc reddit ſeritatem C. 11, 3, 37.
 Educatio (*altima ſ. nutritio canis fontae*) auferit incrementum totius habitus C. 7, 12, 11.
 Educatrix pullorum gallina C. 8, 11, 14.
 Educo, *ai.* Educare mulum paleſ V. 2, 8, 2. educandus ruſticis operibus C. 11, 1, 7.
 Educo, *ie.* Educere radicem ex terra V. 3, 10, 5. euerriculo piſces V. 3, 17, 7. fiſtulam, *ſacra, in fonte ſaliente* V. 2, 14, 2. educit terra ſulphur P. Aug. 9, 1. ager calinos P. N. 1. 2. educere aluminos C. 4, 27, 4. pro educare. *ſic* educi P. 1, 28, 9. ¶ *dono auferre ſignificat* V. 3, 17, 7.
 Eductione vberis pendens apes h. e. *vbera formato* P. Iun. 7, 6.
 Eductus altricis vberibus C. 3, 10, 16.
 Effeſſui ſibi eſſuſſe ſenſit P. Mar. 12, 2 *es ſey ihm angegangen.*
 vbi ſatis Eſſeruerit Ca. 115, 1. *vid. Viſtor.*
 Efficaciſſima remedia C. 2, 18, 3.
 Efficium oleum ſactores Ca. 64, 1. Efficere feſterius centenos C. 3, 31, 3.
 Efficeminatorum geſtus C. 1 pr. 15.
 Effloctum & deſatigatum ſolum C. 1 pr. 1. Effoeti ſenio tauri C. 6, 24, 1. ¶ Effocta ſimpliciter pro foeta C. 7, 5, 5. 7, 12, 11 & 12. *ita* 8, 5, 15. 9, 1. 7. ¶ cum Effoetus fuerit grex pullorum C. 8, 5, 16. *pro offortu, ſetu excluſus* S V L B. Si de emendando ita loco cogitant vir doctiſſimus, *veretur*

ut ſoliciter. Neque enim aliat, *credo, occurrat verbum effortus* iſi forte praefidium illi pertere aliquis velit a Vegetiano Effouet, de quo ſtatim.

Efforatur truncus C. 9, 1, 3.
 Effouet Veg. 4, 23, 2. *ſi vera lectio eſt, ſignificat blandi & fouendo quaſi auferit atque erodit.*
 Effugiunt ſomniculoſo plurima C. 11, 1, 13.
 Effundit ſe magnus venter ad ſuſtinendum foeturae onus P. F. 26, 1. effunditur in materiam & frondem vitis C. 3, 2, 1.
 ad Effuſionem deponitur vitis C. 3, 2, 1.
 Egelidum ver C. 10, 182. Egelidus *viramque ſignificationem habet, & minus gelatum, aut rigidum, & valde.* Ouidius : Egelidum Borean, egelidumque notum. Tepidum deſignat apud Columellam. Frigidiffimum apud Auſonium *epiſt.* XXIV. Egelidae vt tepeant hiemes, rabidoſaeque per aethus Aſpirent tenues frigus ſubtile Aquilones. BARTHIVS 23, 21.
 in Egenoſſe C. 3, 10, 4. 4, 31, 1.
 Eggerminat oculi C. 4, 27, 4. C. 4, 32, 5. 4, 17, 4. Eggerit fructum vitis C. 3, 2, 11. *al. exigit.*
 Egeſtionis foramen Veg. 3, 15, 6.
 Egeſto primo amne ſpumanis muſti P. O. 14, 18.
 Egreſſus comperat. *Viſtor* ad C. Arb. 28, 4.
 Egreſſus liber permittitur columbis C. 8, 8, 1.
 Eiectura leg. Veg. 2, 45, 8. *vid. ſtatim eiecerit h. e. luxare.* Sic
 Eieſtus. eieſta locis ſuis reſtitues Veg. 2, 46.
 Eiecere ex ſe vitem V. 1, 31, 3. partem feminum C. 2, 11, 5. in agrum pullos paſcendos P. 1, 28, 6. ¶ *ueruicem, luxare* Veg. 2, 41, 1. armum 2, 45, 7.
 Eiuncidum ſarmentum V. 1, 31, 3. eiuncidae mulieres *Viſt.* & *Scal.* ad V. 2, 10, 8.
 Elabitur ſuccus laetaminis per totum pratrum P. F. 1 laborare vt C. 12, 1, 3.
 Elacata ſ. ſuſus piſcis C. 8, 17, 12.
 Elegantium menſae C. 7, 2, 1.
 Elementa ſacra ſpiritus C. 3, 10, 10.
 Elephantiaſis Veg. 1, 9, 1. elephantioſis 1, 16, 1. boum 3, 2, 19.
 ad Elephantinen neque ſicus neque vites amittunt ſolia V. 1, 7, 6.
 Elephanti intra moenia noſtra nati C. 3, 8, 3.
 Eleuare ſerum fructum cum praecoquo C. 3, 21, 5. *Vi. no.*
 Elices qui? C. 2, 8, 3. elices ſacere C. 11, 2, 82. *Feſtus* : Elices ſilici aquarii, per quos aqua educitur e lirio. *Eaedem ſunt* foſſae quas ſulcant, quo pluuias aqua delabatur V. 1, 29, 2. *ubi vid. no. & Salmaſ.* ad Soli. p. 512. *Add. Enſtaſ.* ad Iſaiah. 40, 294 p. 905, 46 *edit. Ra.* *Ελις η αυλης ευροφης, ſcilicet ευροφης, η υδατος, η καρπυ ευροφ.*
 Elidit vaccarium altera conceptum alterius C. 6, 23, 1. eliditur rex apium C. 9, 9, 8. 9, 11, 1. eliden-dae herbae V. 1, 47. ¶ Elidere, allicdere *de motu aquae verſus terram* *Vi. no.* ad C. 4, 20, 2. ¶ *In cura iumentorum vtiſſim* hoc *verbo* Veg. 1, 26, 3. & 4 ii. 2, 17, 2. *ubi delicere videtur ſignificare, ut minus reluctans animal tanto facilius curari poſſet.*

Eligero

Eligere manus herbas C. 4, 5. pedes e capite pullo-
rum V. 3, 9, 14.
Elimpidaeris Veg. 1, 26, 2. *vid.* Elymp.
Eliquamina falsamentorum C. 9, 14, 3.
Eligatam aquam transfundere C. 12, 21, 5. eliqua-
tum mistum omni faece careat C. 12, 19, 4. a faeci-
bus vinum C. 12, 27.
Elliqua in secunda labra C. 12, 50, 11. litiuiam C.
12, 22, 1. mel C. 12, 12, 1.
E L L I P S I S. Neque per eas quidquam ire intro
possit (*cerum*) quae nocere solent gallinis V. 3,
9, 6. *Vocum* bene est! C. 12, 7 *inter* 2 & 3. *vā*
quam *vid.* Plus.
Ellops ad Rhodon V. 2, 6, 2. *al.* helops *ut* helops
Pamphylius C. 8, 16, 9. *al.* elops.
Eloquentiae pareus *Homerus* C. 1, 1, 30.
Eloia nliu C. 12, 50, 21. *P.* Elita.
Eluacrum labrum C. 10, 4, & 11, 3. *vid.* no.
Eluit imber perniciem venenati humoris C. 1, 5, 3.
eluantur baccae immundae C. 12, 50, 21. *¶* Eluant
(helliando exhauriant) Porricuni Phasin C. 8,
8, 10.
Elucnaeae vites v. Helenaecae.
Eluta vinacia C. 6, 3, 4. v. Elota.
Elumies balnearum P. 1, 40, 4.
Eluxuriabuntur vites pampinis C. Arb. 3, 2.
Elympidat omnia vulnera Veg. 2, 27, 4, 28, 2.
Em quin addum V. 1, 56. Em ibi tu quidquam nasei
pitas posse? V. 1, 2, 5.
Emaciatum armentum C. 2, 11, 2. emaciatas vinctis
C. 2, 10, 1.
Emacio. emaciat densitas plantas C. 4, 33, 3. emaci-
antur stirpem C. 4, 22, 12. emaciari flagellis C. 4,
6, 3.
Emacitas in armentis C. 4, 3, 1.
Emarcus vitis C. 3, 2, 25.
Ematites lapis, hacmatites Veg. 1, 20, 2. 4, 12, 3.
Emax. Emaceae esse non oportet Patrem fam. Ca.
2, 7.
ad Embammata idoneum fnapi C. 12, 55, 2. *vid.* ad
C. 12, 35, 1. *Plinius* nosse intinchtus subinde vo-
cat, quae Graeco vocabulo embammata nuncu-
pantur. Sunt autem liquaminina multiformis, qui-
bus intingimus buccellas escarum, quae prorsus in-
vitamenta, vulgo faepores appellant. Graeci di-
cunt *ισχάριον*, intingere: unde & embammata
intinchtus. Illud ex *Euangelio*: qui manum in-
tinxerit in catino: Graece dicitur, *ισχάριον τῶν*
χρῆμα τῶν τοῦ τῆς πίστεως. BEROALD.
Emblema in luxu villarum V. 3, 2, 4.
Εμβρίον ὄνοα C. ἡ εὐφροσύνη partum educere C. 7, 3,
16. Ita posuit in Indice suo SYLVRGIVS.
Sed legitur rectius *εὐφροσύνη*.
Emendare bouem cubitorem C. 6, 2, 11. perperam
factum C. 11, 1, 28.
Emerfus Caniculae h. e. ortus C. 7, 3, 24.
Emicat a capite vitis C. 4, 22, 14. in iugum materia
C. 4, 20, 5. nux posita celeriter C. 4, 33, 1. sagitta
in vite C. 3, 17, 2. stilus C. 11, 3, 46.
Emina *vid.* Hcmina.
Eminula genus bouum probantur V. 2, 5, 8. spina V.
2, 9, 4.

Emisum pro omisum librarius an auctor C. 3, 13, 5.
Emo. quae emi, quibus in locis debeant. Ca. 135: in
emendo quae consideranda V. 2, 1, 16.
Emoliri piritum per naves C. 8, 5, 21.
Emolere Veg. 3, 68, 7.
Emolumentum h. e. labor, difficultas V. 3, 14, 1.
Emota terra C. 3, 13, 10. *¶* emota vel extorta vel e-
iecta de locis suis Veg. 1, 28, 5.
Emphragma, praeoccupatio Veg. 1, 40, 3. 1, 47, 2.
Apud Gortaeum *ἰσχυρὸς* est stipatio mearum aut
cauitatum naturalium ex abundantia aut vitiosa
qualitate succorum.
Emplastratio infitionis genus C. 5, 11, t. Arb. 2, 5, 1.
11, 2, 59. P. Iun. 5, 2.
Emplastro arborem C. 5, 11, 10. 11, 2, 37. empla-
strari, inoculati P. Mai. 6. Nou. 7, 7.
Emplastrum. vel crassitudo fiat, quasi emplastrum
Ca. 39, 2. *¶* aptare in nudata arboris partem C.
5, 11, 10. *add.* C. Arb. 2, 6, 8 & 9. P. Iun. 5, 3.
Emporium Heraclaeae V. 2, 9, 6.
Emittia falsamentum V. 3, 17, 6.
Emtio equina V. 2, 7, 6. emtionis formula V. 2, 2, 5.
2, 3, 5. 2, 4, 5. lex V. 2, 2, 5. pretium onerat vitis
rationem C. 4, 30, 1. in emtionibus feruorum fex
res legitimum dominum perficiunt V. 2, 10, 4.
Emundata pastinatio C. 3, 15, 1. torcularia C. 11,
2, 71.
Emundant pennas gallinae C. 8, 4, 4. emundetur
humus C. 6, 30, 2. emundetur faeces C. 12, 50,
14. emundare alioqui C. 9, 14, 7. bubilia C. 2, 15,
7. segetes C. 11, 2, 7. vinum C. 12, 23, 2.
Emunire arborem cauea C. 5, 6, 21.
Emunna retibus cauea C. 8, 8, 4. sola prohibent
eurenionem C. 1, 6, 16.
Emuscantur oleae C. 11, 2, 41. h. e. musco purgan-
tur. *vid.* *Cren. anim.* 10 p. 15, 16. SCHOETTIG.
Enallage *vid.* Synclis, quae illius est fundamentum.
Ἐναλλήλων ἐνυψίον C. 2, 2, 3.
donec Enascantur de seminibus cucurbitarum C.
11, 3, 48.
Enatare, humore tolli, innatare P. Mar. 10, 22.
ab Enata stirpe, h. e. a stirpe et qua enatae sunt vi-
tes, porriguntur C. 5, 4, 2.
Encytm (Enchytm) vii fiat Ca. 80.
Enitescit mel optinae notae C. 9, 14, 10.
Eniti spatium C. 2, 2, 27. cum enituis est C. 6, 9, 6.
Enixae vaccae, quae parere desierunt C. 6, 21, 1.
Ennaci aequoris lilia C. 10, 270.
Enodata vitis Ca. 33, 1.
Enodo virgas falce C. 5, 6, 14. enodata Ca. 44.
Enormitas onerum Veg. 2, 54, 1. 2, 59, 3.
Enormiter ablati sanguis Veg. 1, 36, 2. 1, 56, 10.
Enucleata ex auctoribus collegi Veg. 3 pr. 2.
Enula pro imula Veg. 3, 69, 3.
Enutriunt fata coloni C. 3, 3, 4.
Eo, i. e. ire in semen Ca. 161, 3. *Sic nostri in Samen*
gehen. Alius non ita Ca. 157, 7.
Eo plumbum infundito Ca. 18, 4. indito *ibid.* addi-
to oleum Ca. 156, 6.
Eodem infundito Ca. 108.
Eousque dum C. 4, 30, 4.
Eoo Lucifer ortu C. 10, 291.
(G)

Epaphae.

Epaphæresis. *ita vid. leg. pro Apoforesis* Veg. 3, 25, 5. *Est enim epaphæresis repetita enacatio.*
Epar, epatis vsus Veg. 3, 55, 3.
Epatica vel Epaticæ alio P. O. 14, 8 & 13.
Ephippium V. 2, 7, 15.
Epicoenorum nomen periphrasis V. 3, 5, 6.
Epidaricus Veg. 2, 61, 1. *Vitium esse videtur, cuius inflo durius post vulnus enascens. Epidermis est ipsa cuticula, cuius hominum superficiei ordinatur.*
Epidorum in torculari oleario Ca. 12, 1. *vid. not. Funem quo lectus subtrahatur intelligit etiam, nostramque adeo explanationem firmat* Turn. 7, 24.
Epilepsia bonum Veg. 3, 33.
Epimelis *vid. Hypomelis.*
Epiphora oculi C. 6, 17, 8. *eius definitio* Veg. 3, 4, 48. *curatio* Veg. 2, 2, 3.
Epirotæ equi Veg. 4, 6, 3.
Epirotici pecuarii athletæ V. 2, 1, 2. *bonos meliores* V. 2, 5, 10. *peculiarem formam habent* C. 6, 1, 1. *canes laudati* V. 2, 9, 5. *familiae* V. 1, 17, 5. *in Epiro (Epiro) pecuariae* V. 2 pr. 7.
Epistatae villicæ Ca. 56 *ita iunxit cum plerisque Sylburgius. Sed vnd. no. in Addendis.*
Epistomæ equi Veg. 1, 27, 1. *videtur esse ophtalmotonicæ. conf. V. L. Veg. 1, 38, 1. 3, 24, 4 & 12.*
Epistomium *vid. Epiton.*
Epistylum V. 3, 5, 11.
Epitomis sex circumscripta multa volumina C. 1, 1, 10.
Epitonia V. 1, 5, 26. *ubi al. epitomia quæ variat etiam in aliis veterum locis occurrit. v. g. l. 27, c. pr. de action. emr. venditi. ad quem locum, Budæus Ann. pr. p. m. 216, b. Epistomium est acranientum, quo ora salutem obtinentur & laxantur, cum opus est. Diu manu ducitur veribulum illud pertusum, quod admittit vel arceat aquam, prout hoc aut illo modo versatur. Epistomia dicta videtur ab vsu, quod obturant os fistularum vel dolorum: epitonia, a similitudine eorum, quibus nervi intenduntur in instrumentis musici. Ad figura nostri & Angli, nemque Itali gallos, cock, hahn, ab eadem Delphinus nisi faller Kircherus in hydraulitis: quamquam non ignoro aliter in eadem disciplina sumi apud Veteranum.*
Epityrum ex oliuis Ca. 119. C. 12, 47, 9. *M. Varro lib. de lingua Latina tertio, enarrans illud Plautinum: Si vnum epityrum estur. Epityrum (inquir) vocabulum est cibi, quo frequentius Sicilia, quam Italia vsa. Quisdam quia apud Græcos cæsius dicitur rucis, opinati sunt epityrum dici cibum cæscatum, quibus reclarat auculores scriptorum elasticorum, quos nominamus. Videtur autem appellari epityrum a contracta oliua, quæ Græce dicitur vitropi. BEROALD.* Alii nonne denunciant, quia tri rucis, ad cæsum apponebatur. *vid. Taubm. ad Plaut. Mil. 1, 1, 24* SCHOETTG.
Epituras, parvulus P. N. 7, 14. *vid. no.*
Epulæ ones ad V. 2, 1, 24.
Epulum quotidianum V. 3, 2, 16.

Equæ quæ probentur V. 2, 7, 4. *vt tractentur* V. 2, 7, 7. *assumunt vt admittunt* C. 6, 37, 9. *si rabiant* C. 6, 55. *¶ Olympionice* C. 3, 9, 5. *vid. no. etiam in Add. ¶ evento concipientes* V. 2, 1, 19. C. 6, 27, 2. *De hac & similibus fabulis feminæum sine mare concipient: in Io a Werwer Polym. C. 11 p. Et sq. ¶ equis seminis* C. 6, 37, 8.
Equariæ grandes V. 2 pr. 6.
Equiculus (2. Modus) f. Aquie. V. 2, 7, 1.
Equidem mihi videtur V. 1, 5, 1.
Equiva cunctio h. e. equorum V. 2, 7, 6. *Equinum pecus tripacitum est* C. 6, 27, 1. *sed*
Equitum est in MSS. *¶ Equitii vnde dicti* V. 2, 1, 10.
Equuli V. 2, 8, 6. *equulorum domitura* V. 2, 7, 13.
Equus (caelestis) oritur C. 11, 2, 24. *¶ de Equia quæ tenenda* V. 2, 7 & C. 6, 27 ad 30. P. Mar. 13, 1. *equorum vsus diversus* V. 2, 7, 14. *pariæ & ingenia* Veg. 4, 6. *cura & medicina* C. 6, 30. *¶ Equus pro equa* V. 2, 7, 11.
Eradere unicum C. 4, 22, 6.
Erbas ternas herbas Sabinæ Garg. 1. *quid si herbas? flos.*
Erecti pikes C. 8, 17, 9.
Ergastularii C. 1, 8, 17. *præfecti compeditis ad eustodia & opera exigenda.*
Ergastulum subterraneum C. 1, 6, 3. *ergastuli mancipia* C. 1, 8, 16. C. 11, 1, 22. *ergastula & nexu cinium* C. 1, 3, 12.
Erichthonius C. 9, 2, 4.
Erigones canis C. 10, 400.
Erpæus V. 3, 16, 8 & 23. *Hesych. Ἐρπᾶς ὁ ὄντι τῶν ἰσχυρῶν κακῶν ἀπὸ τῆς ῥῆσ. SCHOETTG.*
Erratica brassica Ca. 157, 12.
Errorum ducent retinere C. 9, 10, 3. *Erraticum, & fugitivum. Labes inrisconsulenti, vt scriptum legimus titule ad auditum editum, desinit errorum esse pusillum fugitivum, & ex diverso fugitivum magnum errorum esse: sed proprie errorum sic desinit inrisconsulenti eum, qui non quidem fugit, sed frequenter sine causa vagatur, & temporibus in res magnas consumpsit ad dominum redit. De errore tertio, ait Horatius: Fugitivus, & erro. BEROALD. Quid sibi velit vox terno, non intelligo, in speile etiam Horatii loco S. 2, 7, 13.*
Errorum canes C. 7, 12, 5.
Ernea falax C. 10, 372. *Præpo vicina* C. 10, 108. *vt colatur* C. 11, 3, 29. *¶ Ernea aqua vt profigitur* C. 11, 3, 62. 10, 333. 11, 3, 62. P. 1, 35, 2.
Eructo. qui eructant aues Gangeticas C. 8, 8, 10. *¶ Eructant aquam mammillæ in fontibus* V. 3, 14, 2. *¶ eructat humores ager vliginosus* P. lan. 13, 7. *virus* C. 1, 5, 6.
Erudcratum solum V. 2, 2, 7.
Erudire est difficile C. 11, 1, 6.
Eruditus omni opere rustico C. 11, 3, 64.
Erulia an erulia V. 1, 22, 2. C. 2, 14, 1.
Erundi pedes equorum, an eluendi? Veg. 1, 56, 27.
Erumpt iumida acine pro rumpit Ca. 157, 3.
Erugare herbas C. 2, 11, 5.

Erupione

Erupione facta profugere. C. 9, 10, 3.
 Erum frefum & aqua maceratum C. 6, 3, 4. molli-
 tum Veg. 3, 43, 4. Eius facta & cultura C. 2, 11, 11.
 11, 2, 10. P. lan. 8.
 Eryngii radices C. 6, 5, 2. Veg. 3, 2, 22 *describitur*.
Officinis Iringui, Germ. Manni-Tron.
 Erythraeo arctie C. 7, 2, 6. Erythracis arcticibus C.
 7, 3, 2. quos vocant *iodicis* C. 7, 2, 4.
 Escae optima olea orchis C. Arb. 17, 3. ad escam
 ferere. fassolum C. 11, 2, 72. vites C. 3, 2, 1. ab eis
 remotissima villosa, h. e. quae non liguriat C. 12,
 1, 2. ¶ pro cibo medicato Veg. 3, 4, 1.
 Escendere an egredi, superare? vid. ad V. 3, 16, 27.
 ¶ ad C. Arb. 14.
 Esculentae merces C. 11, 3, 50.
 Estiare brassicae Ca. 157, 10.
 Esui condere olea V. 1, 60.
 Et etiam Graeci V. 2, 4, 10. *conf. l. 48, t. 1, 59, 4. 2*
pr. 5. 2, 4, 10. 2, 7, 2. Add. Nec non etiam V. l.
& item V. 2, 1, 23. etiam item V. 2, 1, 8. & id etiam
ignotissimis quoque V. 1, 1, 2. & is non, neque is
C. 2, 16, 2.
 Etiaf Kal. Aug. C. 11, 2, 56. flare desinunt III Kal.
 Septis C. 1, 2, 58.
 Etiam nunc V. 3, 1, 6. 3, 2, 3. etiam & C. 6, 3, 7. Ne-
 que scirent etiam V. 1, 2, 16 h. e. *nondum scirent.*
 E T Y M O L O G I A E Varronis (Vid. de illis Scal.
 ad 3, 1, 6.) & verborum disputationes, allitera-
 tionesque. Alui apum ab alimonia 3, 16, 15.
 Appius ab apibus 3, 15, 3. Arilla, quod prima
 arefcit 1, 48, 2. Balare, belare a sono vocis 2, 1, 7.
 ex pte composita 2, 5, 4. Canterii quod seme-
 nis carent 2, 7, 15. Caprae a carpendo 2, 3, 7.
 Capreolus a capiendo 1, 31, 4. Chordus *ἀρδ τὰ*
χορδία 2, 1, 19. Columbae a columinibus villae
 2, 7, 1. Cuniculus quod cuniculos facit 3, 12, 6.
 Delici porci depulsi a mamma 2, 4, 16. Farrago
 quod ferro caesa, vel a farracia segete 1, 31, 5.
 Flagellum qu. habellum 1, 31, 3. Gluma a
 glubendo 1, 48, 2. Granum a gerendo 1, 48, 2.
 Hordicalia ab horda 2, 5, 4. Italia *ἀρδ τὰ*
ἰταλικά a vitulis 2, 5, 3. Legumina. quod leguntur 1,
 23, 2, 15, 2. Lepus ab Aeol. *ἀλεπε* 3, 12, 6.
 Lirare quid? 1, 29, 2. Lora, quod lora acina 1,
 54, 3. Melicae gallinae pro Medicae 3, 9, 19.
 Messis a metendo 1, 50, 1. Sed p. p. a medio 1, 2.
 Nefrendes quod nondum fabam frendere pos-
 sunt 2, 4, 17. Noualis quis ager 1, 29. Occa-
 re qu. occaecare semen 1, 31, 1. Ocium ab *ὀ*
ύσος 1, 31, 4. Offringere quid? 1, 92, 2. Oues,
 aues 3, 2, 11. Palea quia discedit palam 1, 50, 3.
 Palnia qu. parilema 1, 31, 3. & Pecuaria re ap-
 pellationes multae 2, 1, 6. etiam hominum 2, 1,
 10. Porca quod ea seges frumentum porricit 1,
 29, 3. Porcus 2, 1, 20. 2, 4, 16. Seges
 quod aratum facit 1, 29, 1. Serpalluni quod
 serpit 1, 35, 2. Steilire a secando 1, 49, 2. Spe-
 ca rursus pro spica a spe 1, 48, 3. Stolonis co-
 gnomen 1, 2, 9. Stramentum a stando vel a
 stratu 1, 50, 3. Substrum a summa 2, 1, 20. 2, 11, 5.

Sucida lana a sudore 2, 11, 6. Sulcus quis 1, 27, 3.
 Terra quoque dicitur 1, 9, 1. Thebarum
 nomen a teba, gleba 3, 1, 6. Turdi nomine ma-
 res, reuera feminae quoque 3, 5, 6. *Grammatici*
delicosa. Vellera, velumina a vellendo 2, 11, 9.
 Vicia a vincendo 1, 31, 5. Villae a vehendo 1, 24.
Huc pertinet quod etiam collocatores in dialogis
suis eos finxit Varro, quorum nomina cognatio-
nem habent cum rebus, de quibus agitur. Fun-
dantius, Agrarius, Agritus de fundis & agris dis-
putant i de porcis Tremellus Scrofa; Licinius
Stolo de arboribus; Vaccius sibi de bibulis la-
quendi partes vindicat 2, 4, 2. de Apibus, Ap-
pkins; 3, 16, 3. Cornelius Merula, Fircellius Pavo,
Minucius Pica, M. Petronius Passer loquuntur de
auibus.
 Euadii apis vestibulum C. 9, 12, 1. euadere limen
 C. 7, 9, 13.
 Euanesco. euauit pruina V. 2, 4, 6.
 Euasidae oleae C. Arb. 17, 3.
 Euannere foras V. 1, 52, 2.
 Euehere Ca. 5, 8.
 Euenit ferius h. e. exit e terra C. 4, 32, 2. euenit
 mihi feliciter infusio P. O. 12, 5.
 Euentus rei C. 11, 1, 1. ¶ Bonus Euentus numen ru-
 sticum V. 1, 1, 6.
 Euerrere stabula C. 7, 4, 5. euerrunt officinis C.
 8, 17, 12.
 Euertis omnibus, de vulnere purgando Veg. 2, 30, 2.
 Euertitur lupinum (aratro) P. Aug. 2.
 Eugeneum geminum genus vitium Ca. 6, 4. V. 1,
 25. C. 3, 2, 16. *quod tu loyde dicas f. genero-*
sum, ut inter nostrates vnae sunt gut edel.
 S C H O E T T G.
 Euincere campos P. 1, 35, 6. morbum C. 6, 5, 2. dif-
 erimen Veg. 1, 11, 9, 3, 2, 21.
 Euirat sanguis enormiter ablatus Veg. 1, 36, 2. 1,
 38, 12. Similiter Coelius Tard. 1, 5, 178 Corpora
 euirato animae quoque substantia turbatur. *Præ-*
cessit de vfu Veneris. Credo non a viro deriuari,
sed a viribus.
 Euiscus prohibeo f. hibico videtur poni Veg. 3, 64,
 1. pro visco Veg. 4, 14, 5. 4, 18, 25.
 Euiss, Bacchus C. 10, 424. Enie Enie Pacan C.
 10, 224.
 Eumaeus subulens Homericus V. 2, 4, 1.
 Eumetria equi Veg. 4, 2, 2. iusta proportio & ma-
 gnitudo.
 Eunuchos raro vexat podagra Veg. 2, 53, 6.
 Euocat tepor ea quae feruntur P. 1, 6, 12. euocare
 succum C. 5, 5, 1. periphonem C. 9, 14, 15. euo-
 catur in latitudinem salix C. 4, 31, 2. patitur se
 altius euocari laetitia vitium C. 4, 19, 2. Ita Plin.
 17, 22 f. 35 n. 14. Vitis euocata ad fructum.
 Euolutum fursure panicum C. 2, 9, 19. *proprie, &*
cum respectu ad voluclas vel valualas, ubi vid.
 ¶ Euolutis vniuersis auctoribus Veg. 3, 61.
 Euomit herbas solum flagni C. 8, 15, 3.
 Europam Phoenice exportauit aiama Iupiter V. 2, 55.
 Eurinus ventus C. 11, 2, 14.
 Euronotus C. 11, 2, 42.
 Eurus, Vulturus C. 5, 55, 15, 11, 2, 65.
 (G) 2

Ex accio

- Exaceto coquere C. 12, 46, 1. ex ossibus ius V. 2, 9, 10. ex fursure calidos faccellus Veg. 3, 28, 3.
 Ex fraxino frondes C. 7, 3, 21. ex leguminibus palcae C. 7, 3, 22.
 Ex albo decoloratur C. 12, 47, 9. ex aureolo varias C. 9, 3, 2. ex nitilo albicantes, ex auro flavae C. 8, 2, 9.
 Ex longo rotundum corpus C. 6, 29, 3.
 Ex a. d. VII Id. Febr.
 Ex V. 1, 28, 1. Ex Kal. Mart. C. 4, 5.
 Ex concitato nitilissimus C. 6, 29, 3.
 Ex commo C. 12, 19, 3. ex facili C. 4, 33, 4. ex canna agitiabz *pro ablat. instrumenti* P. O. 17, 1.
 Ex amittitur in illo, plenus sinus urbe repositet C. 10, 310.
 Exaccescere & exacuisse C. 12, 17, 1.
 Exactio operis C. 11, 1, 26.
 Exactior operis C. 11, 1, 26. vigilans C. 3, 13, 10.
 Exactum & reliquum *oppon.* Ca. 2, 5.
 Exactus mensibus C. 12, 10, 1.
 Exactus meritis C. 10, 317.
 Exacuerit ridicas C. 11, 2, 12. metas in angustissimos vertices C. 2, 19, 2.
 Exacui morbos C. 10, 392.
 Exaggerandum framentis antiarium C. 8, 11, 9.
 Exagnare fecem C. 12, 10, 4.
 Exaliare fulcum C. 2, 13, 9. in tres pedes C. 3, 13, 4.
 orbem ablaqueationis C. 4, 4, 8.
 Examina fluctantia (apum) C. 9, 8, 14.
 Examinato modo C. 3, 12, 3 *h. e. suis quasi ponderibus librato ac diuiso.*
 Examinant alui C. 9, 14, 5 *h. e. examina exigunt, sic schwarzmen, exatnet ein schwarzmen.*
 Exanilo *vid.* Exanilo.
 Exarnatus aries C. 7, 3, 5.
 Exarare de integro locum frumenti causa C. 2, 18, 3.
 Exarari ager incipit P. Aug. 1. exarari & effodi non desideant mala P. F. 25, 14 *h. e. terram in qua stant aratro vel bipalio moueri.*
 Exasperatio faneum Veg. 3, 62, 1.
 Exandefacere annonam V. 3, 2, 16 *vs incendere ibid.*
 Excande me fecerunt cupiditate V. 3, 4, 1.
 Excandescere ad tactum, *de pusula* C. 7, 5, 16.
 Ex de liquido Ca. 95, 2.
 Ex in exteris de cane C. 7, 12, 5.
 Excedit hos modum compulsores P. Iun. 2, 3.
 Excellitur frigus, *pro expellitur MS. Samb.* Veg. 3, 1, 2.
 Excernuntur statu frumenta C. 2, 21, 5.
 Excipere *h. e. nominatim cauere* V. 2, 2, 5. 2, 3, 7, 2, 9, 7, 2, 10, 5.
 Excilio plagae P. F. 30. *pro plaga excisa.*
 Excitat terebra sanguinem C. 4, 29, 16. excitantur altiores puluinioli C. Arb. 10, 4.
 pascua in noualibus P. N. 12, 3. incilia C. 5, 9, 13.
 Excludere extra limbum V. 2, 3, 7. ad excludendum apta oua C. 8, 5, 4. *vid.* Excludo.
 Etclusi pulli C. 8, 5, 7. 8, 14, 10.
 Execodicare vites quid? P. Ian. 1.
 Excultatur ager extirpatis arboribus P. Mai. 3, 2. *ira silvas excoli praecipit V. 1, 27, 3. Praesidium hinc perire poterat Grateius. cum Cie. Tusc. 5, 2 pro vulgato expultrix dubitat an non praefenda sit lectio altera excultrix vid.* Exeto.
 Excolumitur spatia per semina C. 3, 5, 4.
 Excoquere dimidium Ca. 107, 2 *h. e. coquendo absumere.* ad dimidium C. 12, 19, 1.
 Excoquit terram frigus C. 11, 3, 13. *vid.* Fermentare.
 Excrementa frugum P. F. 26, 3 *vid.* cretura. tritici C. 8, 5, 25.
 vnae, quae Gracci *γλῆγρη* vocant P. N. 20, 4.
 Excreti a farina surfures C. 8, 4, 1.
 excreta tritici dantur gallinis C. 8, 4, 1. 8, 6.
 Excubitor vigilans C. 7, 12, 1.
 Excubo. excubandis ouis virilioris gallinae nouellae C. 8, 5, 5.
 Rectius excubendis *vis ed. vel incubandis* S. V. L. B.
 Sed excubanti ead. intellectu *est* C. 5, 8, 6.
 Excubandis in primis edit. *legitur* C. 8, 14, 7.
 Excudit mihi, vt componerem cultus hortor. C. 11, 1, 1 *pro extudit.*
 Excendere oua V. 3, 9, 2 *ir. 10 ir. 13.*
 pullis formandis excudendisque C. 8, 14, 7.
 comparat Gracium *excudendum* S. V. L. B. *vid.* Excusio.
 Excudi debet canalus a fumino trunco P. Ian. 15, 17.
 Excultae oleae C. 5, 9, 6.
 exculta semina C. 11, 3, 49.
 vt Excurrat humor P. N. 15, 1.
 Exenrismus, *exsecuti sumus* P. Aug. 7. *Sed vid. no.*
 Excusatae matres ab incubatione P. 1, 28, 3 *de panonibus.*
 Excusent se inuicem a calore P. N. 7, 2.
 pro defendant.
 sic excusanto ne poma caduca nascantur P. N. 7, 14.
 Excusio. excusio anserculis C. 8, 14, 7.
 excusio pullos V. 3, 6, 4. 3, 9, 2 & 13.
 Excusit gradus ambulium tremor fabricae P. 1, 9, 2.
 excusant se inuenta post voluptionem Veg. 3, 42, 1.
 Excusaueris Ca. 42, 1.
 Exedra conclusae aues V. 3, 5, 8.
 sine Exemplo nec docetur recte nec discitur C. 11, 1, 4.
 Exenitiles peritiae C. 8, 11, 4.
 Exemio fauorum C. 9, 14, 11.
 exemtionem difficilem praebet C. 3, 19, 1.
 Exemio anno i. e. exaeto P. F. 17, 8.
 quarto mense P. F. 26, 2.
 tempore P. F. 33.
 exemtis XL diebus P. O. 15.
 14, 15.
 tribus diebus P. N. 2, 1.
 Exeo. Exit e terra primum hordenum V. 1, 45, 1.
 vix vlla herba C. 2, 12, 3.
 conf. P. F. 4.
 exire nituntur oculi fauorum P. F. 32.
 exit melior arui napsi C. 2, 10, 23.
 lupinus non exit solo limoso C. 2, 1, 3.
 exeat & grandaeat lens fusa P. F. 4.
 Exeunte mense P. F. 25, 33.
 Exiente.
 Ex de optima exeunt affini V. 2, 6, 2.
 h. e. signum.
 non exeunt nonne paries vltra
 Cie. V. 2, 1, 25 *h. e. transferri, applicari non possunt*
 Ex vi inde (de praedio) exiri possit Ca. 1, 2.
 V. no.
 Ex quae obferuamus ad thes. Fabrianum v. Exutus n. 3.
 Exerceo. cursu & opere C. 6, 27, 11.
 agri multis arationibus P. Ian. 13, 2.
 fiduciam continuam P. Mar. 11, 1.
 imperia in tauros C. 6, 21, 3.
 exerceat labor C. 9, 15, 1.
 exerceat machinae C. 12, 5, 7.
 Exercent mares ineundi cupiditas C. 8, 14, 7.
 Exerito radicem C. 12, 56, 1 *h. e. radito: vs Excolo.*
 Excollo

Exesæ salibus chalcis C. 8, 17, 12. verniutulis oliua C. 12, 50, 21. vinea P. F. 16, 1. exesæ fruges C. 1, 6, 16.

Exgruminantes rocleas V. 3, 14, 3. *explicat Peyer. derivam.* L. C. H. T. E. H.

Exhalationes noxiæ P. 1, 7, 4.

Exhalata pruina V. 2, 2, 12.

ne lixhalet odor V. 6, 59, 9, 3.

Exhaullum animal Veg. 3, 1, 11 *h. e. macilentum.*

Exherbatur planta novella C. 4, 31, 2. exherbandus erit forus C. 11, 3, 11.

Exheren Veg. 2, 47, 1 *leg. exherxin, ἔξερξιν, ab ἔξερξιν.*

Exhibere domino fidem ac benevolentiam C. 11, 1, 7. exhibere natis generositatem siam C. 6, 36, 3. exhiberi haer diligentia non potest, nisi per patrem familias C. 3, 20, 5.

Exhilaratur iuniorum h. e. recreatur Veg. 3, 39.

Exhortatur actus feros C. 12, 154.

Exhortantur semetipsos C. 11, 1, 11.

Exigo. Exigere passum V. 2, 4, 6. *¶* exigit materiam furunculus C. 4, 24, 17. vitis C. 5, 6, 29. vias complures vitis C. 3, 6, 2. 3, 2, 10 *¶* 23. *¶* exigendum opus C. 3, 13, 11. *sic* exactor operis C. 3, 13, 13.

Exigue prona planities C. 2, 2, 1.

Exiguas acinorum C. 3, 2, 24. cibi C. 7, 5, 5. enlia focundior, quam magniudo neglecta P. 1, 6, 8.

Exiguum aceti C. 12, 47, 5. laferis C. 5, 10, 15. lafer C. Arb. 22, 1. *vi. no.* Exiguius Pictor. C. Arb. 28, 4.

Exilis ager C. 1, 4, 2. materia C. 10 pr. 4.

Eximie optimum C. 8, 17, 1. Ita forte eximie larga C. 8, 17, 17.

Eximuit lobes C. 4, 29, 15.

Exinamire marfupium V. 3, 17, 2.

Exinanitæ ahut apum V. 3, 16, 18.

Exinde ut pabuli facultas est *h. e. proinde ac* V. 1, 2, 2, 4. *conf.* 11, 24, 2.

Existere parum ab esse differt V. 2, 7, 7. existunt steriles C. 7, 6, 8.

Exitii genus circulo C. 1, 6, 16.

Exitus naturales C. 6, 34, 8. exitum non habet alius C. 8, 5, 20.

Exolefcit gratia pastri vifu continuo C. 7, 3, 20. exoleuerunt longo situ vineta C. 3, 11, 2. exolescere negligentia C. 2, 18, 3.

Exordium de monte fumant aquae P. Aug. 8, 3.

¶ Exordium sequentis libri C. 4, 2, 3 *ubi forte per accessu ad ipsum argumentum possit accipere.* Ita 7, 12, 1 *potest utenque retinere consuetum significatum: referat enim ad 6, 1, 6. Sed alioquin*

¶ Columellæ Exordium non est proemium libri voluminum, sed totius libri, aut argumentum certe minus *¶* caput dicendum. Ita verba, quae prior tradidimus exordio 4, 4, 1 *relinquunt aperte partem parum a fine distantem.* Dicitur exordio sequente, quæ de vini abusuque 2, 22, 6 *ad totum librum pertinet.* Ita quaquam pars hæc exordii prne tota iam exhausta sit 7, 5, 1. Quæ superiore exordio persequimur 7, 5, 4. Ita sequitur exordium 8, 7, 16 *de totius libri argumento: ¶* ne longiore exordio legentes fatigamus *h. e.*

producamus librum per se satis longum 5, 13, 13. ¶ Arb. 27, 1. *Aperitissime: prioribus subnectetur exordium 10 pr. 3. ¶* priua parte huius exordii 11, 3 *extr. atque in fine adeo libri.*

Exorica pntgabis raput equi Veg. 2, 6, 7. *quid si conyza?*

Exoriente Aresturo C. 2, 10, 21. *¶* ab exoriente C. Arb. 3, 3. ad exoriturum versus V. 3, 9, 6.

Extortus acquinoctialis V. 1, 12, 1. exortus hiberni V. 2, 3, 6.

Exollare rarnem suis C. 12, 53, 1.

Expandunt in sole C. 12, 15, 3.

Expansum iumentum Veg. 1, 38, 9 *augernbet.*

Expectare caritatem Ca. 3, 2.

Expedit agrum salionibus faciendis C. 2, 2, 21. annonam nulli C. 3, 21, 6. cibaria pastoribus V. 2, 10, 6. far ad cibatum V. 1, 69, 1. ad vsum cibatus V. 1, 63, 2. laqueos ad aues capiendas P. D. 6, 2.

Expedita discentibus C. 11, 1, 9.

Expellito vias Ca. 33, 4 *h. e. sibi exponit.*

Expendere vber soli feracis in degeneres furculos P. 1, 7, 1.

Experientia exerceuda V. 1, 18, 7. rerum varia C. 10, 338.

Experimentum miriæ maturæ C. 12, 6, 2. de experimento mrditina est Veg. 3, 3, 3. experimentum iniquam varietas omittenda C. 1, 4, 5.

Expretrectus vigor C. 1 pr. 12. expretrectiores sunt apes C. 9, 7, 5.

Expers frumentii natio C. 7, 2, 2.

Experia terris suis sterculorum genera P. 1, 6, 2.

Expinsi far Ca. 2, 4 *vid. no. exiamin Add.*

Explantat pampinos vinitor C. 11, 2, 38. arbutulam C. 5, 9, 8. explantatur vento pampinus C. 4, 29, 11.

4, 14, 1. explantare suffraginem C. 4, 24, 4. 4, 27, 6.

Explicata valle P. Aug. 11, 2.

Explorare gnisti C. 2, 2, 20. 11, 2, 68. si regula exploraueris æquale P. 1, 9, 4. me explorante, ita *ad experientiam suam pronocat* P. Iul. 3, 1.

Expolita frumenta C. 2, 21, 6.

Exponitur planta seuen P. F. 25, 31. *ponitur.*

Expopulario fructuum C. 3, 2, 12.

Expotulauit vfu C. 12, 2, 3.

Expressi anguli C. 4, 4, 1 *sunt recti, oppositi curuaturis oblique rotundis, quales in alenis.*

Exprimit materiam curuam a in vite C. 4, 20, 3. h. e. in loco, ubi curuata est vitis germin facilius exit

vid. flexura ¶ add. 4, 24, 13.

Expromissu nummi V. 2, 2, 5. Expromittere est pro se, vel pro alio solennibus quibusdam interpositis valide promittere. Cum de eo nemo ambigat, quin pro alio promittere significet, ite autem animi intellectus, ubi pro nobis expromittere dicimus fere negligatur, inuat illum non ex hoc tantum Varoniam loco, verum etiam legum auctoritate confirmare. Igitur L. 10 §. 4 de donat. (29, 3) Seruus cui prœmia credita fuerat, (quod quidem per legem fieri non poterat, cum nihil suum habere seruis) liber factus eam expromittit. *¶* ut adeo nunc deum iure Romano valide exigi ab eo possit; Non erit donatio, sed debiti (iure naturali, non civilis Romano) (G) 3

(mano) solutio. Ita l. 110 de R. I. Nemo alienae rei expromissor idoneus videtur. *Generatim promissor aut promissorem notas L. 104 §. 1 de Legat. & fideicom. (30, 1)* Tabellas quibus ei pecuniam expromiseram. *Aperius in primis est l. 38 de iure dotum (23, 3)* Vltimus sermo, Debitor mulieris iussu eius, pecuniam viro expromisit. *Et domique l. 7 §. 8 de dolo malo (4, 3)* expromissor intelligitur simpliciter, qui plene promissi, pro se vel alio. Nimirum & ex complentis & perfectionis significationem habet, ut in exadefisco, exagbero, exhalato, exquo, expio, expleo, expolio, exporrigo

Exputatos palos acutere C. 11, 2, 12.

Exputare plantas C. 11, 2, 19. vitem C. 3, 15, 3. pampinum C. 5, 6, 31. salices C. 4, 30, 6.

Exradicata vt sint V. 1, 27, 2.

Exsaniare, humore terro vel crudo, quae quasi quaedam sanies est, liberare e.g. baccam precillam C. 12, 47, 10. cum exsaniaueris sinapi C. 12, 53, 2. exsanietur caro salita C. 12, 53, 2. ¶ Exsanct aqua nitrata amaritudinem C. 12, 55, 1. *Guilandinum de payro c. 16 p. 327 laudat Schoetgerinus i. Beronidus comparat cum Apuleiano exsancurcare.*

Exsecare terra C. 5, 11, 3. vnde exsecaueris Ca. 42.

Exsequantur ordines suos frutices sub maceris P. 1, 37, 3.

Exserito radicem b. e. euallite C. 12, 56, 1.

Exsiccati cum fuerint Veg. 3, 4, 27.

Existere, emergere V. 1, 34, 1.

Exsoluit corpus vuarum vis contusionis P. O. 19, 2.

Exstantia. vid. Extant.

Exstimulatae libidinis signa C. 8, 11, 8.

Exstimulari libidinis furis C. 6, 27, 3.

Exstinguo v. Extinguo.

Exstirpatae frigoribus soboles C. Arb. 5, 4.

Exstirpatur ager siluestris C. 11, 2, 52 stirpibus liberatur. virgultis ager P. Iul. 1, 1.

Exsuctio sudore sitim quacuramus C. 1 pr. 16. exsuctiores restibiles segetes V. 2, 7, 11.

Exsudat casens acidum liquorem C. 7, 8, 4. exsudauit amurcam omnem C. 12, 48, 3. exsudent dolla musto quidam legunt C. 10, 43 sed male vid. Exundant. vt virus exsudet, an exsudent? Veg. 3, 49, 2. languor an languorem? exsudet Veg. 3, 47, 5.

Exsugere succum in lintheum f. exurgeto Ca. 156, 3. exsugere segetem Ca. 37, 1. arena, quae exsugit humorem V. 2, 4, 15.

Exsultato puerilis C. 7, 3, 18. Sic Hannibalem inueniunt exsultantem dixit Cic. de Sen. 4. Plantus vitulari Persa 2, 2, 2. SCHOETT G.

Extalis reuerfatur Veg. 3, 11 b. e. longanum, extremum intestini recti. Est in Vulgato interpr. t Reg. 5, 9 de Philistaeis. Restitutum est eam vocem etiam 3, 6. Austeritas abae apud Dufrenoyum. sine villa Extantia h. e. villae, quae eminent vel extes C. 5, 5, 12.

Extat fertilior arbor C. 5, 9, 16.

Extensiones in ischuria Veg. 3, 15, 2.

Extenta vitis C. 4, 20, 3.

Extenuare fructum sumtu V. 1, 22, 2. extenuatur scabies C. 6, 13, 1.

Exter. Exteris gentibus C. 9, 9, 5.

Exterminare angentem herbam C. 10, 149. 11, 3, 19.

Externarium gentium agricolae C. 5, 4, 2.

Extero e spicis grana V. 1, 52, 2. C. 2, 9, 11. exterrunt pecudibus spicae C. 2, 21, 4.

Extinguit stilla gemmam P. 1, 6, 9. extingui veterno C. 7, 5, 3.

Extollere onera in iumenta V. 2, 10, 3. ¶ in maius voces P. Iun. 7, 1. ¶ pampinum C. 5, 6, 31 h. o. auferre, e medio tollere. Sed MS. Giesf. ex toto tolli.

Extorqueo. siquis extorquet P. Mar. 10, 14 h. e. praefer naturam rerum vult effere.

Extortus violenter salus Veg. 1, 17, 4. ¶ extorta h. e. luxata Veg. 1, 28, 5.

Extracta puteis pocula C. 7, 10, 7.

Extrahitur humor C. 1, 6, 11.

Extranea excretatio, f. extra urbem C. 12 pr. 4.

Extraordinariae species V. 2, 128.

Extricator ager C. 3, 11, 3.

Extrinfecus i. e. loco non suo C. 1, 6, 17.

Extrita litera V. 2, 1, 7.

Extruficia vngula Veg. MS. 1, 26, 1.

Exuberat frequens nodus, eminet P. Mar. 10, 25. ex. uberat ad.

Extumida in medio area V. 1, 51, 1.

Exuberat annus inuicis floribus P. Mar. 15, 3. terra C. 1 pr. 25. vitis C. 3, 6, 4. exuberant maiore fructu C. 5, 7, 4. exuberare cultu C. 2, 1, 5. ¶ exuberant herbae fauorum ceras C. 9, 4, 5 transistunt, vberes reddunt. Ita etiam apud Terullianum sumus, ostendit Salmaf. ad Pall. p. 169.

Exuctus, Exudo, vid. Exti.

Exuentus monstrum vocis Veg. 3, 3, 7 pro exuentus.

Exurgo vid. Exflug.

Exulcerantur vulvae ferro C. 7, 9, 5. ¶ exulcerantur vitis C. 4, 24, 17.

Exundo C. 9, 9, 1. 10, 132 vid. no.

si Exungulauerit iumentum Veg. 2, 57, 1.

Exuo. exiit flor vitis C. 3, 2, 13.

Exurit semina crucea C. 10, 334. exurere ferri maf. fas ita vt ignis speciem habeant C. 12, 5, 2.

F & H permittantur vid. ad V. 2, 5, 6 & 33
16, 28.

Fabae satio Ca. 35, 1. V. 1, 44, 1. C. 2, 10, 5. P. N. 1, 1. faba trimestris C. 2, 10, 9. Morfica C. 2, 9, 8. faba farrienda fit nec ne? C. 2, 12, 6. bis farculanda P. Ian. 9, 2. quomodo vellenda P. Iun. 3. Fabae corium Veg. 2, 57, 2. coctae liquor C. 7, 12, 10. collectio C. 2, 10, 11. Fabam veterum f. vicius non esse eam quae hodie faba dicitur, sed legumen fructus rotundi & multo viciis omnibus nostris minoris, copiose ostendit Dodonaeni 4, 2, 1 p. 514. Est autem quas nos vocamus fabas f. viciat, maiores quidem, & cauli suo quadrato insistentes, Phaselum maiorem appellat: minores ad admittenda repere solitas Dolichos f. Phascolos. Denique cum fabae antiquae, rō vicius, notis, quae a Theophrasto alisque praedicantur, convenire inter hodie nota legumina nullum magis putat siluestri, quam

Ipse vocat, nona s. nigra, cuius pictura & descriptio referre legumen, quod ipse me memini Vinarium in hortulo domui adiuncto colere. Vocabant, qui mihi tradiderant, Spargeluckien, al. Spargeluckien: & habebat soporem subamarum asparagii non dissimilem. Tanto magis Dodonari sententia acquiescit, quod nihil postea mouerunt Nonnius de re ribar. 2. 3. Salmasius, qui plane, credo, hic Pythagorae est, licet impia de falso Aegyptia dispuset: Hicadum ad l. in. 18, 12 f. 10 ubi, Quae fabae, inquit, veterum fuerit, haud ita praeclue est statuere &c. Mensurae quoniam est ad fabae magnitudinem Veg. 3, 12, 3. tantum fabae patitur magnitudo Veg. 3, 6, 2. Sapphysia ita a Scribonio, indicante Rh. dio. Add. Salm. ad Solin. p. 698 sq.

Fabacinus mucus Veg. 2, 36, 2. **fabacea melis** P. N. 1, 2.

Fabaginum acis Ca. 54, 2.

Fabalia Ca. 37, 2. **matura** C. 2, 10, 9. **prostercore inarantur** V. 1, 22, 3.

Faber piscis maris Atlantici C. 8, 16, 9.

Fabulae agrestis P. 1, 12. **fabricae planae** P. 1, 9, 2. **totus fabricae tractus** P. 1, 8, 3. **fabricae villaricae sedem parare** P. 1, 7, 4. **ad fabricam caedenda materies** P. Ian. 22. N. 15, 1. **Nimium fabrica generata** vocabulum adfictum omne genus comprehendit.

Fabricatis in bunc vasis C. 8, 3, 8.

C. Fabricius C. 1 pr. 14.

Fabrico. iugum C. 6, 2, 10. **naugia** C. 4, 3, 1. **fabricentur aluci** P. 1, 38, 1. **canales** C. 7, 10, 8.

Fabriliis libella C. 3, 13, 12.

Fabulos albos Illi C. 70, 1.

Facio. Facientes adiunant Dil V. 1, 1, 4. *Vi. no.*

Facio inferuere C. 12, 38, 5. **facies deferuere succum** P. S. 165. **facient te pruenire** ad — P. Apr. 3, 3. **quae res eos faciet scissuris aperiri** P. Mai. 12.

Facio fureculis sint longi Ca. 14, 4. **partem digitos sex altum facito** fiet Ca. 4, 4. **reliquas canes facit** vi sint in tuto V. 2, 9, 15. **vitem quam ponis fac** vt ad orientem spectet C. Arb. 4, 4. *Vid. ad*

Cato, 8, 2. add. Corr. ad Sall. lug. 14, 11. Ita Gell. 14, 2. Vi & illud, in quo haecabam, & cetera faceret me vt earum rerum essent prudentior.

Librum ad librum vortum facito Ca. 40, 3. *per ellipsin* vi sit. *Ita certam diem facito* Ca. 14, 1.

Facere pinguem gallinam C. 8, 7, 1. **faciundum alacriores praemiis** V. 1, 17, 5. **Faciet vino quod vult** Ca. 147. 148, 2. **Facito porco placulo** Ca. 159. **facere catulo** C. 2, 22, 4. *vid. Fio & ad V. 2, 5, 10.*

Ex se producere, eicere, eniti. **Facit asinus sobolem** C. 6, 37, 7. **faciunt volucres pullos** V. 3, 56, 3. **9, 17, 3. 10, 2. sterora homines** C. 2, 15, 2. 11, 3. **stereus, quod facit asinus** C. 12, 15, 4. **facit vrinam** Veg. 1, 51. **Facit grana malum** C. 7, 5, 12. **fructus inula** C. 11, 3, 35. **faciunt plantas cacumina ficulnea** P. Mar. 10, 35. **fructum, quae et terra nascuntur** V. 2 pr. 5. **caulem** sp. cae C. 11, 3, 21. C. 11, 3, 27 & 58. **vinum vucae** Arg. 3, 2. **spinam facit asparagus** C. 21, 3, 46. **stereus facit multam herbam** V. 1, 38, 3. **Prodisce Aethiops ad se causas quas secundas vocant,**

Qui facere vult bonum gregem asinorum V. 2, 6, 2. **vinum** C. 12, 40, 1. **frumentum** V. 1, 7, 2. **vitem** Ca. 51, 2. **oleum** Ca. 65, 1. **apium laui folii** C. 11, 3, 3. **violam** C. Arb. 30, 1. **Parare, faciundum oleam locare** Ca. 145, 1. **facere castum** C. 2, 22, 3. **De medicamentorum viribus.** **Faciunt in hunc usum folia** Ca. 4, 13, 2. **facit bene** Ca. 157, 6. **facit optime remedium** C. 6, 15, 1. **add. 8, 17, 13. Facit pro Fac** Ca. 23, 1, 26.

Facies ne deformetur iumentum Veg. 2, 11, 4. *b. c. species. Pluralis est, ut in vulgato.* **Quid facies, facies Veneris cum veneris ante cet.** **Facietur na b. c. genera tria diuersa** V. 1, 9, 3. *conf. C. 10, 188.* **Faciem literae Graecae obtinet stella** C. 3, 13, 13.

Facile est, quod habent V. 2, 10, 6. **ex facili, facile** C. 6, 1, 1. 12, 44, 1.

Facilitas cerasi P. O. 12, 5.

Fluctores olei Ca. 64, 1. 66, 1. **urant** 145, 2. **doliorum expurisque** P. 1, 6, 2.

Factorii modus completus P. O. 10, 1. *i. e. vasis quod facium capis.*

Factus & factum, in singulos factus olei Ca. 67, 1. **Factum dieunt, quod vno tempore conficiunt.** **quem alii C. L. X. aiunt esse modiorum &c.** V. 1, 24, 3. **Plinio 15, 6 sunt centeni modii.** **Facti vnius mensura** C. 12, 50, 19. **cum expresserint facta** C. 12, 50, 22.

Faculas vineaticas & ruscarias quidam legunt Ca. 11, 5. **Relius Faculas.**

Facultas sitalendis armentis C. 4, 29, 1. **ne vagandi facultas detur** C. 8, 14, 11. **si facultas non est refecti** i. e. copia C. 4, 24, 17. **si facultas eius sit copiosior** i. e. simaior eius copia supplet ad C. 12, 38, 8. **Facultates aliquas acquirere** C. 12 pr. 2.

Facariae sporae Ca. 11, 4. *Vi. no. in Add.*

Facinae vites C. 3, 2, 14.

Facinum vinum an Setinum? C. 12, 45, 6. *vi. no.*

Faecula, collyrium ingreditur Veg. 4, 16, 1. **al. intelligo vltimum paratam, de qua Diof. 5, 132. Plura Rhod. Lex. Scribo.**

Faeculentum vinum vt limpidum reddatur P. O. 14, 12. **faeculentum mingit animal** Veg. 3, 4. *b. ex MS.*

Faelcs & maelcs scribitur V. 3, 11, 3. 3, 12, 3. *vid. Feles.*

Faez vel Fex. faecem reducere in summum C. 12, 19, 4.

Fagina materia Ca. 21, 4. C. 12, 45, 5.

Fagus ad quae vtilis P. N. 15, 2.

Falciculae breues tribulae P. 1, 43, 3. **videntur tribulatae potius esse, vt vineaticae, vt tribulariae, vt ruscariae, a tribulis rescandis.** **Nam quod in Fabriano thesauro exponebantur mallici pulvis acutae, gedengels, illud nihil esse puro.**

Falculae vineaticae & ruscariae Ca. 11, 4. **vide-miatoriae** C. 12, 18, 2.

Falere ornithonice V. 3, 5, 14 & 16.

in Falerno perthicae pro argibus facit vinum V. 1, 8, 2.

Falerno completa multo C. 40, 431. **Falerna anno-Is, fructuosa** V. 1, 65, 2.

Falifessager V. 3, 16, 17. Faliscae praefepes aesti-
uae Ca. 4, 1, 14, 1.
Falio. vide ne te fallat *int. animus* V. 2, 1, 25.
Falc. falcem supponere C. 10, 328. falces sex gene-
rum V. 1, 22, 5. foenariae, stramentariae, arbo-
rariae Ca. 10, 3. vineariae, siluaticae Ca. 11, 4.
putoriae, melioriae, foenariae P. 1, 47, 1. verru-
culatae, rostratae, denticulatae C. 2, 21, 3. lu-
naeae P. Jan. 1, 43, 2. vinitoriae falcis figura
C. 4, 25, 1.
Fames, tetricima mortis comes C. 2, 11, 7. famis in-
patientissima fues C. 7, 11, 3.
ad famines malagma Veg. 4, 19, 2. Garg. 23.
Familia vt curanda Ca. 5, 1, 18. C. 1, 8, 9. cibaria &
vestimenta quae requiritur Ca. 56 & 59. C. 11, 1, 21.
familiae numerus V. 1, 18, 6.
Familiariae fellae V. 1, 13, 4.
Familiaris lar Ca. 2, 11, 143, 2. familiares bubulco
fiant boues C. 6, 2, 6. familiaria aquae viridia
C. 8, 15, 4.
parum Familiariter nostro folo venit C. Arb. 1, 3.
famulatu miserorum C. 1 pr. 10.
Far, frumenti genus plurimum species complexum. Prin-
ceps adorem, cuius & ipsius quatuor genera con-
numerat C. 2, 6, 3. Constatit quae de illo Marcellus
Cagnatus Var. Obs. 2, 23 (Te. III. Gruterianae
Lampadius) Remb. Dodonaeus 4, 10, Salmasius
in hyle iatr. & alii dedunt, confirmor in ca sen-
tentia, quam proposui ad C. 2, 9, 14. quamque
Turnebus etiam firmat ad Ca. 2, 4. Illud non ha-
beo dicere, an ita inter se conueniant appellationes
Spelz, spelta, & Dinkel, vt plane pro eadem frumen-
ti specie, quod vulg. Dodonaeus haberi debeant.
Far promendum V. 1, 62, 2. 1, 69, 1. far adorem
V. 1, 9, 4. Campanum praestantissimum V. 1, 2, 6.
veniculum, vernaculum an vermiculum? ad C.
2, 6, 3. 11, 2, 9. ¶ Facitium etiam far est, a fa-
rina aliquantulum diuersum, quod vtrumque appa-
ret ex Ca. 143, 3. ita sarre & sapa incruentatur ola
cibo cochlearum V. 3, 14, 5. far hordei P. 1, 28, 5
it. 1, 29, 2. hordeaceum C. 8, 11, 14. triticeum C.
8, 23, 2. Add. Farculum, i. Fistula farraria.
Farcinofus morbus equorum Veg. 1, 7, 1. 1, 14, 1.
bom 3, 2, 18. affecti farcinofus? Veg. 1, 7, 2.
Farcinomata V. 1, 28, 2. MS. carcinomata.
Farceiri aues vt debeant Ca. 89. 90. V. 3, 9, 20. C. 8,
7, 4. boues V. 2, 5, 10.
Farctus sici plenior ac melior C. 5, 10, 11. sed far-
cium speciosius & plentius C. Arb. 21, 2. Far-
cium velut tomentum fructuum interpretatur
Barth. 8, 4.
Farinarium eribrum Ca. 76, 3.
de Farno tabulata P. 1, 9, 3.
Farracia seges V. 1, 31, 5.
Farraginaria C. 11, 2, 71. sed vid. no.
Farrago V. 1, 31, 5. C. 2, 7, 2. feritur C. 2, 11, 8. P. S.
8, 1. hordeaceae C. 2, 11, 1. 11, 4, 99. datur pur-
gando equino pecori V. 2, 7, 13. vid. Vir. &
Eurm. ad Nemefia. Cyng. 283. ¶ Farragines
scribitur Veg. 1, 56, 26.
Farficulum e nouo tritico P. O. 21.
Farsura V. 3, 9, 1. no. Scal. Optimum forte farsura.

Fartor C. 8, 7, 1. vid. Pignor. de seruis p. 559 sqq.
Barth. 8, 4. SCHOETT G.
Fartura auium C. 8, 7, 4. farturae destinatur tur-
tur C. 8, 9, 1. ¶ Fartura vel fartura in iumen-
tis vid. ad Veg. 2, 59, 3. no. g.
Fartus semine cicutus C. 10, 393.
Fascis pro fasciis, circumdantur pedes C. 6, 12, 4.
Fascia corticis ne dissipetur P. F. 17, 2. fascis cir-
cumdantur pedes C. 6, 12, 4.
Fasciculi leguminum C. 2, 10, 14. foeniculi fusti-
bus iligati C. 12, 19, 4.
Fascio. fasciare fracturam Veg. 2, 47, 3.
Fascinatium animal. Veg. 3, 74.
Fasciolo superligabis Veg. 2, 57, 1.
Faselus vel Phaselus, ῥαῖς. Quid leguminis esse
videatur dictum est in Faba. Mei cines vocant
Tuerksche, eder Sau-Bohnen, Bonas Turcicas vel
porcinas. Ab his diuersus Fasculus f. phasculus
de quo statim. Nunc quaedam loca, vbi Fasceli
mentio est indicabimus: C. 2, 10, 4. P. S. 12. O. 1, 3.
Fasellus scribitur C. 10, 377.
Faseolus vel Phaseolus ad eam feritur C. 11, 2, 72.
Haec est ea quam vulgo fabam dicimus, legumen
cum teneris siliquis coqui & edis solitum, tenero cau-
te & ad longius repente cet. vid. Faba.
Fasianas aues pro Phasia. MS. Lugd. P. 1, 29.
Fastidiosae sunt boues praegnantiae V. 2, 5, 15.
Fastidium, deliciae gulae Veg. 3, 9, 15.
Fastigium habet fossa, vt exeat aqua V. 1, 14, 2. b. e.
declinatatem. Quo fastigio sit fundus, videndum
V. 1, 20, 5. h. e. quam altus sit decliuus. ¶ Fastigia
tria h. e. summa genera V. 1, 6, 2. ii. 5 & 6.
Fastus antiquorum altrologorum C. 9, 14, 12. In
notis Serui annotauimus Seruorum errasse, dum
erroris accessit Lucanus, qui scribit fastus esse
quartae declinationis quando significat superbiam.
Secundae vero quando significat librum, qui
dierum habet computationem. Vnde errant
(inquit) Lucanus, dicendo: Nec meus Eudoxi
vincetur fastibus annus. Namque indiscrimi-
nim dicimus fastos, & fastus in secundo & quarto
ordine pro libris, quod & Trisacianus tradit, & ma-
gnorum scriptorum confirmat auctoritas, quae per
ratione est. BEROALD. Silius Italicus 2, 10
Aufonius atauo ducebat consule fastus. Orien-
tius Commonis. 2. dist. 36. Finge, aue, mansuri
signent tua nomina fastus, Aque tuo felix an-
nus eat titulo. Adde quae notauimus Andr.
Wilkins ad Prudentii Apotheosin v. 662 p. 330 sq.
Barthius ad Claudianum p. 608. SCHOETT G.
Fatemur vetustatem semen sinapi P. O. 11, 2. fatentur
maturitatem amygdala P. Ian. 15, 12.
Fatigata vitis dapilli proventus C. 4, 27, 6. fatigatus
libidine aries C. 7, 3, 4.
Fatigat facientem contumacia perucax C. 6, 2,
11. fatigantur femina multo soli pressa pondere
C. 4, 1, 6.
Fatiscit segetibus solum C. 2, 14, 3.
Fauentia & Fauentinus aues V. 1, 2, 7. C. 3, 3, 2.
Fauilla pro Stereore C. 15, 5. Hinc fauilla nigra fa-
tiare C. 10, 354.
Fauoniana pira C. 5, 10, 18.

Fauo-

Fauonius eximius ad ventilandas fruges C. 2, 21, 5.
Fauonii exortus V. 1, 28, 2. cum Fauonii spirare
 coeperint C. 8, 11, 7.
Fauorabiliter sentire P. inf. pr. 3.
Faufulus pastor Romili & Remi nutriticus V. 2, 1, 9.
 per ludum Atticus ita appellatur V. 2, 3, 1.
Fauores competitorum V. 3, 5, 18.
Fauus apum V. 3, 16, 24. venit in altaria V. 3, 16, 5.
 sui melliti V. 3, 16, 22. fauorum exemptio V. 3,
 16, 34. duo genera, vbi duo examina C. 9, 15, 6.
Fax facem libidinis auget voluptatis dilatio P.
 Jul. 4, 5.
Febrcitans pecus vt curetur C. 6, 9, 7, 5, 10.
Febricosi equi Veg. 1, 38, 4.
Februarii opera C. 11, 2, 14.
Fecinum vinum vid. Faeci.
Fecula Veg. 3, 22, 3 est faecula. **Dodonaeus** 3, 3, 36
 ex *Agavea equiseti* dicit aut faciem vstam, ean-
 demque officinis Tartarus vltim & calcinatum
 appellari. Vid. Rhodius Lex. Scribo. v. Fecula, vbi
 de *Pinus Gracorum* & hoc ipso Vegetii loco.
Feles & melis (faelis & macis) V. 3, 11, 3, 3, 12, 3.
 cum viucra iungitur C. 8, 15, 2. conf. C. 8, 14, 9.
Feles animal est familiare ac domesticum, omni-
 bus notum, vulgo catus nominatur (vt opinor) a
 solertia. Nam catus sapientem dicunt, & acu-
 tum, Graeci *hupnos* vocant. Plinius tradit felium
 oculos in tenebris fulgere. Idem alibi sic refert,
 Feles quidem quo silentio, quam lenibus vestigiis
 obrepunt auitus, quam occulto speculatu in
 multulos exilium, excrementa sua effossa obru-
 unt terra, intelligentes odorem illum indicem sui
 esse. Verum apud Columellam & Varroem, feles
 accipit videntur pro foinio, si cum vulgus appel-
 lat hostiolam gallsus maxime infestam, noxiamque
 & saepe galinaria tota contrucidantem. B E R O -
 A L D V S.
Fel taurinum radicibus pirorum infusum contra
 vermes P. F. 25, 5. 25, 15. Mar. 10, 4. selle bubulo
 maceranda femina contra mures P. 1, 35, 9. fel
 lacertae viridis contra putredinem P. F. 25, 15.
Fellicula suo filicula Ca. 158, 1. Polypodium est, cui-
 us vim leniter purgantem, si cum aliis iungatur,
 in dubium vocatam aliunde confirmat Dodonaeus
 3, 5, 3 p. 465 *usurus*, si in mentem venisset, com-
 modissime Catonis auctoritate. Add. Filicula.
Femen. femina gallorum pilosa laudantur V. 3, 9, 5.
 torosa & numeroſa C. 6, 29, 3.
Fenestellae breuissimae P. 1, 24, 1. al. fenestrellae.
 fenestellis illuminari C. 8, 3, 3.
Fenestrae qua parte faciendae V. 1, 13, 5. Punica-
 nae V. 3, 7, 3.
Feralis mensis C. 10, 191. feralia carmina flere C.
 10, 350.
Ferax. feraces seminum C. 6, 36, 3. feraces venti
 P. N. 5.
Ferctum Ioui Ca. 134, 2. *ser. sectum forte restius* Ca.
 145, 4. vid. ad Inscr. arual. p. 130 no. m.
Fercola vitis, an ferreola? C. 3, 2, 28.
Feriae publicae aut familiares Ca. 140. bubus & bu-
 bulcis Ca. 132, 1. mulis, equis, asinis, nullae Ca.
 138. per ferias quae facere liceat Ca. 2, 4, C. 2, 22.

11, 1, 20. feris boues iungere vti licitum Ca. 138.
 feris caret necessitas P. 1, 6, 7.
Ferina caro C. 10 pr. 1.
Ferio. ferire foedus V. 2, 4, 9.
 Feritatem ea res mentaffro detrahit C. 11, 3, 37.
Fermentata colluies C. 1, 5, 6. de loco purri *viligine*
conso. ¶ Fermentatum solum C. 4, 1, 3. 11, 3.
 13 h. o. *resolusum, molle ac leno.* ¶ Fermentatio
 ac molli solo (*pedum*) canes V. 2, 9, 4.
Fermento. Fermentantur in amphora ficus C. 12,
 17, 1. ¶ Fermentare terram potest sterus co-
 lumbinum V. 1, 38, 1. fermentari finito, h. e. so-
 lum *resolusum custodi, no consuectur* C. 5, 9, 1.
 nihil aliud est colere, quam resoltere & ferme-
 tare terram C. 2, 2, 4.
Fermentum terrae fossae P. F. 18, 1. fermento qua-
 si aliquo abundat C. 2, 2, 19. velut fermento
 quodam humus intumescit C. 4, 1, 7. in fermentum
 congerere solum C. 3, 11, 3. In his omnibus
 aperta est similitudo massarum farinacearum, quae
 fermenti beneficio ex densis rariore sunt & re-
 solutiores.
Ferox, Canis nomen C. 7, 12, 13.
Ferrago v. Farrago.
Ferramentorum varietas V. 1, 22, 5. quali ferra-
 mento faciendi infusio C. 4, 29, 15. quali putatio
 C. 4, 24, 21.
Ferreae Ca. 10, 3. 155, 1. V. 1, 22, 3. *Furcas inestigi*
vult Turn. 7, 22. Est vbi forte comedius palas.
Ferreola vitis vid. Fercola.
Ferrugineis hyacinthis C. 10, 305.
Ferrum. Ferri malleae ignitae C. 12, 5, 2.
Fertilis signa in vice P. F. 9.
Fertum vid. Ferctum.
Ferue bene facito Ca. 157, 9.
Ferueo. vbi diu feruerint P. Ian. 19. feruebit in fe-
 uisum C. 12, 19, 5. primo ardore P. O. 9. fer-
 uente sole Veg. 3, 4, 19.
Ferula fistula comprimitur testiculi P. Mai. 7, 1. fer-
 ulae minaces C. 10, 118. e ferulalut apum V. 3,
 16, 15. ferulis circumdatis colligare C. 7, 5, 18
 add. Veg. 2, 47, 4.
Ferunta ablata Veg. 2, 42, 4. 3, 48, 9. vid. legendum
 feruta, aut feruira potius, *feruira, vt offendit*
Dufrosius.
Feruore vni ruipae orcae ad dolia V. 1, 13, 6. ¶ Fer-
 uores aestiui C. 4, 24, 3.
Feris, a, um. Ferus Iupiter C. 10, 329. feri arictes
 C. 7, 2, 4. feri per manusuſus consueſti C. 8, 10,
 1. ferac pecudat ad hominibus mansueſtae V. 2,
 2, 2. ferarum pecudum genera V. 2, 1, 5. ferac ar-
 bores C. 3, 1, 2.
Feruta vel Feruira vid. Ferunta.
Fessi opere, frigore, aut calore V. 1, 13, 1. *ſic* V. 2, 1, 1.
Festuca vid. Fistuca.
Festinantius demetere C. 2, 9, 15.
Festinabimus emundare C. 4, 47, 1.
Festi dies vt agendi villico C. 11, 1, 19. festis ex-
 cere diebus quae licitum C. 2, 22, 1. vid. Feriae.
Fibrari rapi mediam gultato C. 12, 45, 1. fibras e-
 mitunt spicae vicipi C. 11, 21. fibrac tritici, a-
 dorei C. 2, 12, 4. cum fibrarum quatuor esse coe-
 (H) perunt

- perunt frumenta C. 11, 2, 9. *Nimirum fibrae sunt folia angusta vid. Ponted. ad Ca. 70.*
- Fibulae** in apparatu trapezi Ca. 3, 5. *fibulae iligneae, ulmae, niceae, ficulneae* Ca. 31, 1. *vid. Turn.* 25, 20 & *Baldus Lex. Virru.* *Nimirum sunt lignei clavi, copulae, subsides, ancorae, fecuriculae, quaeque figura denique ligna quibus colligantur & formantur ligna maiora. Haec architectonica fibula. Sed ¶ in usu chirurgorum etiam est.* Sic C. 6, 5, 4 *forte legenda fibula pro subula.* Sic fibulae ad palpebras Veg. 2, 15, 1. ad vulnus linguae Veg. 2, 31. *add. Veg.* 1, 22, 6 & 2, 22, 6 *vbi pro fistula restituenda videtur fibula. Vid. Regula. De omni autem genere fibulae lo. Rhodius de acta Celsi: sed fac ut posteriore editione legas multum auctiorem.*
- Fibulantur** pulvis testaceis iuncturae C. 1, 6, 13 *vid. na.*
- Ficlae** tabulae b. e. fixae V. 3, 7, 4. *vid. Afficla. Conficlus.*
- Ficariae** crates Ca. 48, 2. ¶ inter ficarias, (*ficeta*) caprifici arbor suspenditur P. Mar. 10, 28.
- Ficatum** *vid. na. ad P.* 1, 30, 4.
- Ficetum** V. 1, 41, 1.
- Ficulneae** arboris C. 5, 11, 14. 11, 2, 56. *ficulnea cacumina* P. Mar. 10, 35. *folia* C. 6, 3, 7.
- Ficulnas** infusiones V. 1, 18, 8. *ficulneas al.*
- Fici** arbor C. 5, 11, 14. *fici vt serantur* Ca. 8. *it.* 28, 1. V. 1, 41, 5. C. 5, 10, 9 sq. Arb. 21. *seri, coli, & curari vt soleant* P. 25, 33. Mart. 10, 23—36. *vt inferantur* Ca. 42, 1. C. 5, 11, 7. P. Apr. 5, 1 *inf.* 119. *Fici planta* P. Mar. 10, 25. *cacumina* C. 5, 10, 10. *Fici vt grossitescant* Ca. 94. *Ficius* ad Diuae Rumiae sacellum V. 2, 11, 5. ¶ *Fici quas edimus* V. 1, 41, 5. *quae genera sin Italiani irantula* V. 1, 41, 6. *genera praecipua* C. 5, 10, 11. *Conf. catalogus Macrobi* 2, 16. *Apud nostros occurrunt, quas suis locis commemoramus* Africanas, albae, atrae, biferas, callistruthiae, Cauniae, cereolae, Chalcidicae, Chelidoniae, Chiaae, Libycae, Libycae, vel Libysae, Liniuae an Liniuae? Lydiae, Maritae, Rhodiae, Saguntinae, Sulcaae, Telanae, Topiae. *Fici vt siccantur* C. 12, 15. *aridae* C. 12, 5, 1. 12, 14. 11, 2, 62. *vt integrae uineantur* Ca. 99. *vt seruentur* P. Mar. 10, 33. *earum coria siccantur* P. Mar. 10, 35. *fici concolatae massa in ossa diuisa siccatur* C. 12, 15, 4. *vt promenda* V. 1, 67. *ficium ad malhas adhiberi iubet* P. 1, 41. *ex fico acetum* C. 12, 18. ¶ *Ficius* duplices Veg. 1, 38, 6. 1, 56, 17, 3. 21, 4. 8, 2. *ficius maturissimus* C. 12, 17, 2.
- Fidelia** fictilis & vitrea C. 12, 38, 1. 12, 56, 1. *add.* 12, 7, 3. 12, 10, 4.
- Fide** bona soluere Ca. 14, 3. *cum certa fide* C. 3, 8, 29. *fidem habere ecertam* C. 11, 3, 8.
- Fidicula**, fidus C. 11, 2, 37. *eadem.*
- Fidis** C. 11, 2, 14 & 40 *it.* 57. 58. 88. 97. *Fidem nostri vocant, quam uocant Graecae* V. 2, 5, 12.
- Figlina** creta V. 3, 9, 3. *Figlinam (artem) exercere* V. 1, 2, 23.
- Figularis** creta C. 6, 17, 6. *figularibus tritis* C. 7, 5, 9.
- Figuli** faciunt dolia V. 3, 15, 2.
- Figurae** inaequalitas in doliis C. 12, 4, 5.
- Figurati** e lateribus parietes P. 1, 34, 4.
- Figuro**. figurare in speciem cunei C. 4, 29, 9. *figuratur manu caesus* C. 7, 8, 7. *simile angustae ollae* C. 9, 15, 5. *uia* C. 4, 21, 1. *figurantur duo ieromoni* P. Iun. 2, 3. *femina principii agitiobus de conceptu animalis* C. 6, 37, 2. *figendi & figurandi ceras* C. 9, 15, 7. ¶ *figurantes cupiditate sibi ipse Venerem* C. 6, 27, 4.
- Filicla** existipantur P. Aug. 3.
- Filix** vt existipetur C. 2, 11, 13. C. 11, 2, 62. P. Mai. 3, 3. *eius usus in subterfendis tabulatis* P. 1, 9, 3.
- Filicla** C. 2, 2, 8.
- Filicula** trita C. 6, 27, 11. *vid. Felicula.*
- Filius** laetific dicitur a mulomediciis Veg. 3, 18, 4.
- Filum**, neruum Veg. 4, 3. ¶ *filio gracili connectere carmina* C. 10, 22, 7.
- Fini** bubuli finus aptus apibus C. 9, 14, 1. 9, 15, 7. *finus leporis in medicina bouum* Veg. 3, 57, 3.
- Fingitur** ex parentibus proles C. 6, 35, 1 & 3. 6, 37, 7. *figendi & figurandi ceras* C. 9, 15, 7.
- Finio**. arbusculo nihil potest apte finiri b. e. *desiniri, determinari, vt nunc loquuntur* C. Arb. 5, 6.
- Finis** dicitur, qua vendas Ca. 149, 1 *vid. na. in Add. Fines arboribus satis uendi* V. 1, 15. *Addere possi quae de olea in finibus posita intelligimus* ex V. 1, 16, 6 *unde prouerbum* Extra oleas. *Peller.* V. L. 31, 10. ¶ *Fini* qua in modiolis erit Ca. 21, 3. *radicibus fini* Ca. 28, 2 *vbi adscripsimus, qui alia ita locuti sunt.* *anarsum fini* Ca. 113, 2. *ca fine qua adraferis quousque* C. 5, 12, 5. C. Arb. 26, 4.
- Finio** ab antiquis lege sancita C. 5, 11, 12.
- Fio**. fieri oportet porcam, sacrificari Ca. 134, 1. ¶ *Sunt haec maximi in Caprasia* V. 2, 3, 4. ¶ *ut deterius, damnosum est* V. 2, 4, 13.
- Fircellina** LX millia V. 3, 4, 1.
- Fircellius** Pauo collocatur V. 3, 2, 2. 3, 6, 1.
- Firmantur**, posse inseri, confirmantur P. O. 12. *Firmatur a Graecis* P. F. 26, 5. *firmantur, afferuntur* P. S. 3, 1. ¶ *donec firmantur agni* P. N. 13, 2. *firmandae largo passuo equae* C. 6, 27, 10.
- Firmus**. eo erunt firmiores, fideliores V. 1, 17, 5.
- Fiscella** cum sale populari Ca. 88, 1. *in fiscellam conferre vias & prelo premere* C. 12, 39, 1. *fiscellae texendae & picandae* C. 12, 18, 2. *iuncto saepe nae* *maioris contextu* P. O. 19, 1. ¶ *fiscellae bonae* Ca. 54, 5. *capistrum. vid. Scheffer. de re vehic.* p. 166 sq.
- Fiscello** ligneo inclusas baecae exprimito Ca. 2, 38, 6. *in Fiscina noua vias premito* C. 12, 39, 3. *Fiscinae Campanicae, Romanicae* Ca. 135, 3. *oleariae Campanicae* Ca. 153. *sponteque ex palma & sparto* C. 11, 2, 90. Ca. 13, 1. C. 10, 307. *in fiscinis nouis includi* C. 12, 50, 10.
- Fiscus**. in fisco nouo premere C. 12, 52, 2. *fiscum inclusit olea prelo supponitur* C. 12, 47, 9. *per fiscum lineum exprime* C. 12, 38, 7. *fiscis nouis premulolum* C. 12, 50, 22.
- Fissile** adminiculum C. 4, 33, 4.
- Fissum** rimosumque, de adificio C. 1, 5, 10.
- Fissuram** cuneo adigere C. 5, 10, 17.
- Fistucis** uetibusque calcato Ca. 28, 2.

Fistuco. fistucato fundamenta Ca. 18, 7. *Est autem fistuca & fistucatio duplex. Interdum fistuca Philandram audis a Baldo aduocatum in Lexico Viennensi.* anatum & capitibus ferratum instrumentum, quo pili sublicaeque in terram panguntur. *Interdum (quod & Eudaeus addit) sinibus attollitur, & pondere suo remissa aliditur. Sed est etiam minoris molis fistuca & fistucatio, cum paucissimam manubriatissimam aut trabeculis pulsat coiro adfirmatatem cognatur.*

Fistula vinalis Veg. 3, 15, 7 per fistulam venit aqua in ornithonem V. 3, 5, 2. fistulae plumbeae in aquaeductibus P. Aug. 11, 2. 12 int. per fistulam vento naribus inferere Veg. 1, 10, 4. **Fistulam** subito labro vti obturari possit Ca. 154. fistula frigidiaria in balneo P. 1, 40, 3. *Hic epistomium scutellum apertum est.* De Centimali fistula vid. h. v. **Fistula** perforata Veg. 3, 44. *Ergo sane fistulae non peruiat. Ita est: fistulae laxioris, quam sunt reliqua foramina, regia apum C. 9, 11, 4. Quin & in morbis quoque talis est fistula, in qua turundam intrudi iubet Ca. 157, 14. Add. Veg. 2, 13, 4. 2, 23, 2. 2, 25 & 27 int.* **Fistula** sarraria in ferramentis ruficis commemoratur. Ca. 10, 3. *Vox nondum satis explicata Lexicis, cui ex Plinio aliquantum lucis affundere studebimus. Is enim non tantum 17, 14 f. 24. fistulae meminit futoriae similis, quae vtiuntur ad inoculationem, ubi haud dubie scalprum aliquod acutum intelligitur: sed ubi de pistura agit 13, 30. 23 Etruria, inquit, spicam sarri tostam pisente pilo praeferrat, fistula serrata, & stella intus denticulata. Igitur fistula haec sarraria videtur eadem serrata intelligi, in cuius eam quadratus, arboris, pistulibus inferitur praeferratur, atque huius ope ipsa fistula intra stellam denticulatam, ut coelebs in marmice, quam vulgo vocant, vel in tympano axis, circumagitur, quo facto interiecta inter fistulam serratam, & stellam denticulatam grana elidi & communui necesse est. Familiare hodie id genus pisendi est, ubi piper & similia, saba praefertim Tarcica (Coffea) testa, comminanda est, ita ut paucae iam sint apud nos familiae paulo lautiores, in quibus non sit huius spallitibus videnda copia. Neque tamen hic dissimilendam, quod supra iam indicauimus, esse, qui legans fistulam sarrariam, quae lectio si teneatur, generalis forte nomen faciet hic fistula. Possit etiam aliqui suspicari, legendum hic esse ut apud Plinium serratam, quae ratione superior descriptio confirmaretur. Sed sarrariam probo, quia nihil commodius est ad far subtile sciendum Ca. 143, 3. Inspice reliqua loca, quae de sarre facticio laudamus f. l. **Fistula** porro serrea canum aliquam est, intrinsecus in columellam, extrinsecus autem in cupam conueniens, apud Ca. 21, 1. in trapezi. i. e. descriptione, quod & ipsum molae genus est. **Fistula** pro fibula videtur posita Veg. 1, 22, 6. 2, 23, 6.*

Fistulosi lapides P. 1, 10, 3. fistulosus caesus C. 7, 8, 5. cancer Ca. 157, 3.

Flabellum V. 1, 31, 3.

Flaccidae aures C. 6, 30, 5. 7, 6, 2.

Flaccus. flaccae aures in canibus laudantur V. 2, 9, 4. Flacuit finis V. 1, 13, 4.

Flagellum in vite minus palma V. 1, 31, 3. primi anni C. 3, 6, 3. 4, 10, 2. flagellis prolixius iucitare vitem C. 3, 21, 7. **Flagello** exciandum iumentum lethargicum Veg. 3, 48, 8.

Flammata cupidine Tellus C. 10, 20, 8.

Flammicola caltha C. 10, 30, 7.

Flammeus halitus C. 5, 5, 15.

Flatum acis V. 2, 1, 10.

Flatus aquilonis C. 11, 2, 24.

Flauebit messis aristas C. 10, 311. flauentes segetes C. 2, 21, 2. flauentia poma C. 3, 21, 3.

Flebotomia viti Veg. 1, 14, 3.

Flebotomo. flebotomare admittarios Veg. 1, 24.

in **Flebotomo** quae facienda Veg. 1, 19, 1. de observatione flebotomi Veg. 2, 40. post flebotomum Veg. 1, 22, 11.

Flegma dissoluit vinum scilites P. Jul. 6, 2. flegmatis multum ex ore profundit equus insaniens Veg. 2, 12, 1. flegma in genibus Veg. 3, 19.

Flexo frequentat. ex flecto. flectato Ca. 49, 2.

Flexuosa radicum P. Nou. 9.

Flexura (in vite) profundit materias C. 5, 6, 22. vid. Curuamra.

Flexo die ardor infringitur P. N. 13, 4.

Flexus pili C. 4, 13, 1.

Flocci substrati pomis V. 1, 59, 3.

Flora &

Floralia V. 1, 6. **Floralia** horti pari V. 1, 23, 4.

Florere sua quando & quomodo soleant P. Mai. 1, 1, 1. **Florere** vinum incipit C. 12, 10, 1. vid. Flos vini.

Flos foci Veg. 1, 53, 3. **Florem** adferunt furculi C. 11, 2, 11. **Flore** exiuntur vitis C. 3, 2, 13. **Florem** non continet arbor putis P. Mar. 10, 3. in floribus laborant (verer) arbores P. F. 25, 5. **Florere** ut condiantur C. 12, 7, 4. **Quod optimum est in vnaqueque re, caleis** P. 1, 41, 1. Veg. 2, 62, 1. **gari** Veg. 4, 28, 10. **liquamini** Veg. 3, 47, 8. **marmoris** vel **gypsi** C. 12, 20, 8. 12, 21, 3. 12, 43, 4. **nitri** Veg. 4, 21. **olei** Veg. 4, 11, 2. **fic** Phn. 15, 6 f. 6. **quod post molam (intelligo) post primum circumadum melae** primum est, prima vnda perit. **salis** Ca. 18, 2. **vid. no.** **Flos vini est eius vinum** C. 11, 2. **ubi vid. no.** C. 12, 30, 1. **Flos aeris, chalcantis** Veg. 4, 28, 2. **chalcidis** Veg. 4, 28, 16.

Flosculi pomorum, umblicati verrices, floris reliquias C. 12, 45, 5. **An etiam ficus primum et ampelitis cyma** C. 5, 10, 11?

Fluidum falicis os C. 6, 9, 2. **fluidum** oppon. terreno C. 8, 16, 1.

Fluuium faciundiae C. 1 pr. 30. **fluina** maritima V. 3, 17, 9.

Flumentana porta V. 3, 2, 6.

Flumineae falices P. inf. 161.

Fluo. fuit gustus nobilis pretiosusque in loco boni vini ferace C. 3, 2, 5. **vid. ad C.** 3, 2, 17. **fluunt** minus vinarum raritate vites C. 3, 2, 24.

Fluorem ventris adstringere P. F. 31, 2.

Flutae murenacae V. 2, 6, 2. C. 8, 17, 8.

Fluuiiales arenae P. 1, 10, 3.

Fluuiatica animalia C. 8, 15, 5.

(H) 2

Flu.

Fluviatile negotium C. 8, 17, 7.
 Fluxe purgare V. 2, 11, 2.
 Fluxura, *mustum quod fuit ex uvis* C. 3, 2, 17 & 32. *annem hoc sensu dixit P. O.* 14, 18. *vidam in oleo Plin.* 15, 1 f. 2. Sic
 Fluxus idem. Fluxum meliorem olei reddit oliua P. O. 10, 1.
 Fluxum corpus C. 1 pr. 17.
 Focaneus palmes C. 4, 24, 10. 5, 6, 35. P. F. 12, 2.
 Foculi duo Ca. 10, 3 & 11, 5 *instrumentum ferreum, in quo ignis accenditur. Talis est foculus Attinii tribuni pl. in rostris positus apud Cicero. pro domo.* T V R N. 7, 22.
 Focus circumuersus noctu Ca. 143, 2. circa focum familiarem epulari C. 11, 1, 19. in foco rem dinam facere Ca. 5, 3. in focum corona indita Ca. 143, 2. ¶ Foco curare *b. e. cauterio* Veg. 1, 28, 7, 2, 11, 4. *vid. ad. Col.* 10, 125.
 Fodina argenti V. 1, 2, 22.
 Fodiri hortum Ca. 2, 4. possunt seminaria C. 11, 2, 35. Arb. 30, 2. *sic circumfodiri* C. 5, 9, 12.
 Focunditas eibis elicienda C. 8, 5, 1. eius parem legem natura dixit plantis & animalibus C. 3, 8, 1.
 Focundat aquilo vites P. N. 16, 7. focundatur terra P. N. 1, 2, 27. focundentur loca exilia P. S. 9.
 Focunda scuticis regio C. 9, 4, 2.
 Foeminae pantes C. 8, 11, 10. foeminis multa cum maribus communia C. 12, 1, 3.
 Foemininum nomen V. 3, 5, 6.
 Foenariae falces Ca. 10, 3. P. Ian. 43, 2.
 Foeneratio C. 1 pr. 8.
 Foenerator fure peior Ca. pr. 1.
 Foeniculi satio P. F. 24, 9.
 Foenilia C. 1, 6, 9.
 Foenifecae ferramentum C. 2, 18, 4 *al. foenifecis. foenifeca messor* C. 2, 18, 5.
 Foenifeces V. 1, 49, 2.
 ad Foenificiae spem nata herba V. 1, 47. foenificiae eumulum addere V. 1, 49. foenificiae instituentiae C. 11, 2, 40. vt condantur V. 1, 56. *nimirum pro foeno hic ponitur. vt melliis, vindemia &c.*
 Foenificia administrant V. 1, 17, 2. ante foenificia V. 2, 11, 7. foenificia arida in tabulato V. 3, 2, 6. post foenificia C. 2, 19, 3.
 Foenum quando & quomodo secundum V. 1, 49. cum foenum cecidimus C. 2, 19, 1. succisum tritari & condi vt debeat C. 2, 19. V. 1, 56. cum concauit. ignem creat & incendium C. 2, 19, 1. quod melius C. 2, 17, 3. autumnale C. 7, 3, 21. foeni sectio P. Mai. 1, 2. sector C. 11, 1, 12. repositio f. foenile P. 1, 32. semina C. 2, 18, 4. quando spargantur P. S. 8, 1.
 Foenum Graecum, rusticus siliqua C. 2, 11, 10. 11, 2, 71. eius satio C. 2, 11, 10. P. Ian. 7. P. S. 8, 1. in deserti conditura adhibetur C. 12, 20, 2. 12, 21, 3. 12, 28, 1. & glucini olei C. 12, 51, 2. addito foenigraeco Veg. 4, 9, 2. ex foenigraeco Veg. 4, 9, 4 & *al.*
 in Foenus dare V. 3, 5, 8.
 Fuctae caprae nocet frigus, quia conceptum vitiat

C. 7, 6, 5. *Sic foeta pauo, quae concepit, nondum peperit* C. 8, 11, 5. ¶ Foetas *puerperas liberas & solarias adeo vocat* V. 2, 10, 8. Foetas, *fere semper idonei scriptores appellant puerperas, hoc est, eas quae pepererunt. Inchyus tamen poeta dixit, loca foeta iurentibus austris propina. Idem ait:* Non infucra graues tentabimur pabula foetas, *pro pugnantes. Verum alio in loco posuit foetam pro ea quae iam peperisset. Sic enim inquit, in alside poeta:* Fecerat, & viridi foetam Manoris in antro Procubuisse lupam. *Plinius noster foetam semper vsurpat pro ea, quae a partu cubat.* B E R O A L D. ¶ foetis palmitibus C. 3, 21, 3.
 Fo: 10. non foetant in seruitute gallinae rusticae C. 8, 12. foetant rarius C. 8, 8, 8. in paludibus anates C. 8, 15, 7.
 Foetura a conceptu ad partum V. 2, 1, 18. ad sustinendum foeturae onus, *de porcis* P. F. 26, 1. foetura humana V. 2, 10, 6.
 Foetus. foetum edant *b. e. oua parians* C. 8, 11, 8. 8, 14, 6. integri foetus plur. C. 8, 11, 9. foetus mularum C. 6, 37, 3. foetibus inutilis vaccae C. 6, 21, 1. ¶ collectum nomen est in istis, foetibus singulis parit quia quina &c. C. 8, 14, 5. & p. p. nouissimo foetu. Ita secundi foetus pecudes signantur C. 11, 2, 38. ¶ De fructibus aliis. foetibus terrenis & arboribus abundantes saltus C. 9, 20, 5. foetum pauperis P. N. 9 *de praenium uatum.*
 Foliat ramis P. Mar. 10, 18.
 Folia uide arboribus maneat hieme V. 1, 7, 6. quae indicent anni tempora V. 1, 46. folii laui apium C. 11, 3, 33. folia subito in libo Ca. 75 *ut in mustaceis.* ¶ Folium, *malobathrum* P. Ian. 18.
 Follicantes vid. Follicites.
 Folliculus fici V. 1, 48, 2. folliculi acinorum V. 1, 54, 3. folliculus vestiuntur grana tritici P. Iun. 2, 1. ¶ Folliculus & anus in equo iunguntur Veg. 3, 17.
 Follicites adhuc lectum Veg. 3, 76, 1. *sed restitui ex MS. Follicites, quae vox est etiam Apul. met. 9 p. 185, 16 Pric. ubi sunt muli senes, cantherii debiles, circa praetepium capiti demersis — follicantes nares languidas assiduo pilisti iuscedinis huius: ubi folles; narium ex Prudentio laudat Priscaus. Genas f. buccas debebat dicere, si respexit, ut uidetur, Persileph. 10, 563. Perforari enim folles imperat tyrannus: deinde implet iubentis dicta licitor impius Charaxatambus vngulis scribentibus Genas rel. Huc etiam conuenit Terentianus illud de palio, qui de chamaeleonte, follicans, inquit, ruminat, b. e. reciprocato spiritu inflans se & contrahens inflat folliis, qui follex etiam est in glossis, quae laudat Salmas. ad l. r. p. 199. Neque follicantes caligae aliud volunt, quam ita laxae esse & flaccidae, ut inter eundem nunc concipere ventum & inflari possint, nunc expresso spiritu contrahi. Denique ex glossis eidem Salmasio laudatis Follico duarum narium non tam ad internum mollem & fluctuantem*

- sem tum summo viro, quam ad illam narium, pe-
tiloris & ventris inflatorum superbam reciproca-
tionem reuelerim.
- Fomeniabis cinn calida Veg. 1, 5, 3. *cod. sensu &
forte visiose flumentando* Veg. 2, 8, 3. *add.* 2, 17,
5. *it.* 2, 46.
- Fomenta frigori adhibentur C. 6, 30, 3.
- Fons putcalis C. 11, 3, 8. fomes argenti C. 10, 284.
fontium vires quomodo expleantur C. 11, 3, 8.
- Fonticulorum amoenitas C. 11, 3, 16.
- Foramina naturae V. 3, 12, 4.
- Forai parietes C. 8, 3, 7. foratis cornibus C. 7, 3,
6. pecticis C. 8, 12, 4.
- Forcanus palmes pro foraneo in MS. C. 5, 6, 35
forte furcanem voluit aliquis, qui in furca na-
scitur, *f. in palme hisurco.*
- Forcipes an Forpices Ca. 10, 3 & 11, 5.
- Forda bos post coitum non admittit iurum C. 6,
24, 3. ne operis & vieri simul grauetur onere
C. 6, 24, 4. Vacca praegnant, dicitur forda a stu-
tu. Quidius: Forda ferens bos est. Ab aliis
horda appellatur quodam cognatione litte-
rarum, vt hoedius, foedus. Inde in fastis dies
hordicalia, sive fardicalia nominantur, quae non-
nulli appellantur fardicidia, quibus hordae sive for-
dae, id est, grandinae vaccae immolabantur. B E-
R O A L D.
- Forensia vestimenta C. 12, 45, 5.
- Forficibus amputant vitiosa C. 12, 43, 4 & 10. De
forficis & forpiceis differentia Rhodius ad Scribo.
c. 53 p. 91 sq.
- Fori in horte C. 10, 52.
- Foria suum morbus V. 2, 4, 5.
- Foriculae V. 1, 59, 1 videntur valuniae ad fenestras
occludendas.
- Forinsecus C. 8, 3, 6.
- Forma aqul, quam natura dat, & quam fationes
imponunt V. 1, 6, 1. formae hominum legendae,
de pastoribus V. 2, 10, 3. ¶ pro statua & incre-
mento Vid. Ponted. ad V. 2, 3, 2. ¶ formis buxeis
exprimitur caseus C. 7, 8, 7. vid. Formula. forma
lateri similis P. Mai. 12. vid. Hard. ad Plin.
35, 14 f. 48. Tales sunt formae parietum V. 1, 14,
4. a quibus formacei dicitur parietes vid. quae
disputamus ad C. 9, 7, 4.
- Formator agriculae P. 1, 1, 1. praeceptorque virtu-
tis C. 1 pr. 4.
- Formatus aribus agrestium C. 11, 13.
- Formica rapax populatur semina C. 10, 122. vtabi-
gatur P. 1, 35, 2 & 8. P. Mar. 10, 29. P. Oct. 12, 8. ne
vitam ascendat C. Arb. 14. vt necetur P. Mar. 10,
21. formicac cina pascendis pullis P. 1, 29, 2.
- Formidat atactum P. Mar. 9, 14. si formides ani-
malia P. 1, 28, 1. si formidantur pecora P. F. 18, 5.
- Formidolosi ad ingredienda flumina boues C. 6,
2, 14.
- Formula caseorum P. Mai. 9, 2 pro ipsi casis for-
matis, vt videtur. ¶ disponendorum seminum
C. 5, 3, 7. conscripta velut formula vinearum C.
3, 12, 1. feruorum & operum V. 1, 18, 1. instru-
menti rustici V. 1, 22, 4. ¶ formula b. e. verba
seneptra locandi villam aedificandam Ca. 14, 15.
16. politionis dandae 136. vineae curandae 137.
oleam legendam locandi 144. oleam faciendam
locandi 145. oleam pendente vendendi 146.
vini pendens vendendi 147. vini in foliis
vendendi 148. pabuli hiberni vendendi 149. fru-
ctus oliui vendendi 150. luci colligendi 139. a-
gri lustrandi 141. porcae praedicandae immol.
134 Varronis formulae istae nobis obseruatae: o-
uium emendarum 2, 2, 5 & 6. caprarum 2, 3, 5.
suum 2, 4, 5. bouis stipulandi 2, 5, 11. ferui emen-
dandi 2, 10, 5. in lege locutionis fundi excipitur, ne
colonus capra natum in fundo pascat 2, 3, 7.
vid. Lex.
- Fornax calcaria vti faciendae Ca. 38, 1. forma eius
intelligitur etiam ex C. 5, 10, 4 & Arb. 19, 2.
¶ fornax b. e. praefurnium hypocausti, ubi excita-
tur ignis P. 1, 40, 2.
- Foro. Forantur spatia modicis canis C. 8, 3, 9. fo-
rari C. 9, 7, 5.
- Forpices an forpices? Ca. 10, 3, 11, 5. In instrum-
to rustico tum constantur, videntur neque sar-
rum esse neque conserum: sed illud quo apprehendi,
extrahi, interquere, possunt clauis ferreae, eae Zange,
ad ignem in foco tractandum cum ruitabulo refert
Turn. 7, 22. fuerit itaque eae Feuer-Zange.
- Fortalean vid. no. ad V. 3, 6, 1 & 3, 16, 10.
- Fortax fornacis Ca. 38, 1. vid. no. Forte in nostris
fornacibus sortax fuerit crases fornacata lateri-
cia, satis illa fortis ad sustinendum onus, &
ignem tamen transmittens.
- Fors. Fortis fortunae landes C. 10, 316.
- Fortis in operibus administrandis C. 1, 8, 5. fortes
ad opera boues C. 6, 1, 2.
- Fortiter agitare P. O. 14, 14. commouere mistum
P. O. 14, 3. triui mellis P. Aug. 13. verberantur
virgis P. O. 19, 1.
- Fortuito facere aut vt libet C. 4, 16, 2.
- Fortuitus. fortuita corporis vitia C. 11, 1, 3.
- Fortunae laudes dictae post merces exactas C. 10,
316.
- Forum in torculari quid esset? Pop. ad Ca. 18, 1. conf.
Plin. 15, 6 f. 6 & Hardui. no. 23. Loca Terentia-
ni duo habet Turn. 27, 17. Fora & torcularia
diligenter emunda C. 11, 2, 7. 12, 18, 3. isidor.
Orig. 11, 6. Fortis est locus vbi vna calcatur, vnde
& calcatorium dicitur. Hinc igitur planum est,
quid sit V. 1, 54, 2 forum vinarium. Nimirum
alueni videtur, in quo calcatis vni mustum de-
fluit. Ita fori in nauibus, vbi eunt nauae: ipsum
forum ciuitatis, vbi frequenter eunt, seruiunt, ho-
mines &c. Angusti fori C. 10, 92 sunt sulci.
- Fossas veteres tergere licet per ferias C. 2, 22, 3. fos-
sa quae idonea V. 1, 14, 2. fossae inciles Ca. 155,
1. diuini generum C. 2, 2, 9. caecae vt fiant P.
Mai. 3, 1. fossa praecipiti minire C. 5, 10, 1. fos-
sarum capita P. Mai. 3, 2. ¶ fossa in curatione
ceruicis ciclicae? Veg. 2, 41, 1.
- Fossato circumueniente P. S. 13, 2.
- Fossillae arenae genera P. 1, 10, 1.
- Fossilis arena P. 1, 10, 1. fal C. 6, 33, 1.
- Fossio danda vineis C. 11, 2, 41. fossionibus concita-
re vineas C. 4, 28, 2.

Fossura vitium C. Arb. 12, 1. quoties opus sit C. 4, 25, 1. plana C. 4, 14, 2. hiberna in Hispania *ibid.* solum leniter scalpens tiberitadini robur inducit P. S. 14, 2. fossuræ regula P. 1, 6, 11.

Fouet ova gallina incubans V. 3, 9, 10. fouenda calido aceto C. 6, 12, 4. humore planta P. O. 12, 1.

Fraces olei Ca. 66, 2. 67, 2. quam diutissime in fratribus erit oleum, tamen deterium erit Ca. 64, 2. Carnes vocat Plinius 15, 6 & ex iis facere esse monet. Dictas puto a frangendo: quod etiam probabile fit, si frascico verbi usum spectes: quod autem frages & frascico propterea scribas, nihil est. C & G permixti sexcenties, constat.

Frascere debet terra lutosa h. e. mollescere & quasi fermentare Ca. 128. ubi bene frascit *ibid.* frascet oleum h. e. respicit fraces C. 1, 6, 18. Sed frascere mediocriter debet olea V. 1, 55, 5 h. e. mollescere: interim vitium est si frascat caldore V. 1, 55, 6. vi no. ¶ Apud Non 1, 3, 8, p. 62, 3 *Merces frascere iurunt.*

Fracida olea facilius efficitur a factoribus Ca. 64, 1.

Fractum triticum P. 1, 29, 2. fracta pecudum quomodo sanentur C. 7, 5, 18.

Fractura ut sanetur Ca. 160, 2. ossis si extra cutem eruperit Veg. 2, 4, 7, 1 & 3.

Fragellum pro flagello MS. C. 3, 10, 22. Gr. φραγέλλον.

Frangitur deflexu palmes C. 4, 26, 3. franguntur frumenta molis aquarum P. 1, 42, 2. *vid.* fractum triticum. ¶ Fregerunt se calores aut frigora V. 2, 2, 18.

Fraudare, prunare C. 3, 9, 1.

Fraudulenter infestare C. 1, 8, 18.

Fraxinea frons C. 6, 3, 7. bubus praebetur C. 11, 2, 82. manubria C. 11, 2, 92.

Fraxini satio C. 5, 6, 5. cacumina C. 6, 17, 4. Veg. 3, 4, 36. fraxino inferiur pirus P. F. 25, 6. fraxinus catenis vitilis P. N. 15, 2. ¶ fraxini siluestres sunt orn. C. Arb. 16, 1.

Fregellana nigra vitis C. 3, 2, 27.

Fremitus canis C. 7, 12, 3.

Frendere, frangere V. 2, 4, 17.

Frendorem patitur bos hydrophobus Veg. 3, 31, 1.

Freneticus equus Veg. 2, 3.

Frequens pifibus vituarum C. 8, 16, 4.

Frequentatae supplementis iuuentutis apes C. 9, 13, 13.

Frequentat foetus columba P. 1, 24, 3. frequentat prole noua mundum C. 10, 213. frequentare piscinas C. 8, 16, 2 h. e. feminibus implere, beserzen. vineam C. 4, 15, 1. nouis stirpibus augere. frequentatur inducio P. 1, 15 calce frequenter inducitur.

Fresa cicera C. 2, 11, 12. It. 2, 99. faba C. 2, 12, 7. 6, 3, 5. ad mensuram modii propemodum sicut integra respondet P. Ian. 9, 2. fressum erium C. 6, 3, 4.

Fretum recens C. 8, 17, 4.

Fricatio assidua C. 6, 12, 1. quatenus vitilis sit iumentis C. 6, 30, 1. Veg. 1, 43, 5. 1, 56, 9 & 21, 2, 53, 3. 30, 2, 55, 6. 3, 58, 3.

Frico. fricare pauiementum Ca. 18, 7.

Fricum triticum, crudo oppon. V. 2, 4, 21. cuminum Ca. 156, 3. *trita intellige.* Sed ¶ frictus pro frictus. fricti sales P. N. 21. Veg. 3, 65, 9 no. g. 70, 1. no. d. ut frictus pro fixus. fricta resina sap. apud Scribonium.

Frigidaria fistula in balneo P. 1, 40, 3. malcha P. 1, 41, 3.

Frigisci equi Veg. 4, 6, 3 Phrygiæ an Frisii?

Frigo. frigit saleem Ca. 105, 1. frigens semen coriandri Veg. 1, 45, 5.

Frit quid offer V. 1, 48, 3.

Frixus in capite sanguis Veg. 2, 1, 3. a frigeo videtur dictus, qui refrixit, vel simpliciter qui coctus, & fluidus esse desit, ut gelare, congelare, in Frondatione quid cauendum C. 5, 6, 16. *vid.* Sern. ad Virg. ecl. 1, 57.

Frondens multa mater C. 3, 1, 5.

Frondæ & spondeo confunduntur C. 3, 12, 5. 2.

Frons, frondis iliginea, quernæ, putida Ca. 17, 2. quæ melior? C. 6, 3, 6 sq. prima fraxinea, tum ornea, tertia iliginea, bubus præbenda C. 11, 2, 82. quernæ, populnea C. 11, 2, 100. ex ilice vel lauro C. 11, 2, 99. frondeo vel folia feculnea C. 11, 2, 101. frons in vite P. S. 18. frondis crispæ apium C. 11, 3, 33. frondes bubus & pecori Ca. 30. supernæ quæ decerpenda C. 4, 27, 5. Iuto Punico illinitat C. 9, 7, 4. ¶ tenerrimum quæque frondem Veg. 3, 4, 2.

Frons, frons. occipio prior est Ca. 4, 2. ¶ frons fossæ vel scrobis, latus interius, & quidem si oblonga est, breuius. *vid.* C. 3, 15, 2 & 4, 4, 1.

Fructiferæ arbores C. 11, 2, 46. materies C. 4, 21, 3. fructiferum samentum P. F. 29, 3.

Fructuarius palmes quis? C. 5, 6, 29. fructuarii oculi C. 3, 18, 4. palmites C. 4, 24, 20. 5, 6, 29. Tami C. 5, 9, 15. fructuaria scrofa V. 2, 4, 17. villa C. 1, 6, 1 & 9. flagella C. 5, 5, 16. samentia C. 4, 24, 8. Arb. 8, 1 & 10, 2.

Fructuosa vina Falerna V. 1, 65, 2.

Fructus fundi, qui ex eo satus nascitur, vitilis ad aliquam rem V. 1, 23, 1. omnis quino gradu ad perfectum peruenit V. 1, 37, 4. ceræ C. 9, 16, 1. antiqriorum, ova & pulli V. 3, 3, 6. omnium quæ lege venire solitis Ca. 150. fructum ferre incipit vacca V. 2, 1, 13. fructus aridi & liquidi V. 1, 13, 1. fructum venturorum experimenta P. Iun. 9. ¶ fructus libidinis C. 11, 1, 14 h. e. fructio. ¶ fructi plus capies Ca. 4, 2. fructus venenum V. 1, 2, 19.

Frugalitas antiqua V. 3, 3, 6. eius exemplum domesticis vi villicis C. 11, 1, 19.

Fruges roburæac C. 9, 1, 5. frugibus idonea pars vitis C. 3, 17, 1. fruges pro fructibus etiam C. 10, 39.

Frugifero loco nati palmes C. 3, 10, 21.

Frumentarius ager Ca. 6, 1. V. 2, 11, 17. campus Ca. 1, 17. frumentarium flos C. 5, 9, 7.

Frumentorum nouina frustra est præcipere, quæ aut loco subinde aut ætate mutantur P. 1, 6, 14. quid frumentum? V. 1, 43, 1. frumenta quale solum expectant C. 2, 9, 2. P. 1, 6, 15. quando serantur

tur C. 11, 2, 74. quae, ubi l. Ca. 35. C. 3, 8, 4. florere & grandescere quot diebus folcant P. Mal. 1, 1. quos gradibus ad maturitatem veniant V. 1, 32, 1. quomodo terenda, expurganda, condenda C. 2, 21, 4 & 6. vt custodiantur P. 1, 19, 2. ubi melius feruentur C. 1, 6, 10. contra circuliocnos & mures Ca. 92. vt promantur V. 1, 63. ne degenerent C. 2, 9, 11.

Fruor. frui pabulum Ca. 149, 1.

Frustratio, non cultura V. 1, 1, 6. cupiditatis C. 11, 1, 14.

Frustrari impensas C. 1, 1, 2. frustrantur opera diuturna cessatione C. 12, 1, 5.

Fruetuosus tractus C. 2, 2, 11.

Fruetibus obfessis ager C. 1, 1, 3.

nec Frutex nec arbor est vitis C. Arb. 1, 2. frutices oleum C. 11, 3, 62. fruticibus buxibus aut myrteis C. 8, 15, 5.

Fruticas fruges ante hiemem C. 2, 12, 2, 2, 11, 5. e tergo saix C. 4, 31, 3. fruticavit pluribus culmis ex vno semine C. 2, 9, 6. cum fruticanerit lupinum C. 11, 2, 60.

Fucl. *apum genus* V. 3, 16, 19. C. 9, 15, 5. P. Iur. 7, 1.

Fuga temporis C. 11, 1, 29. sugarum signa h. e. *fuliginorum* C. 10, 125.

Fugientes fontes C. 10, 284.

Fugitivus V. 1, 14, 1. *vid.* SCHOETT G.

Fugitivus sunt apes V. 3, 16, 21.

Fugat emtores conditus vini sapor C. 12, 20, 7.

Fuligo supra focos testis inhaerens C. 11, 3, 60. accre-
ci vasis Veg. 2, 62, 2. infiruit cornu praefracto C. 6, 16, 2. Veg. 3, 4, 31. cum fuligine iritus mar-
rubii succus C. 6, 13, 2.

Fullonica pila Ca. 10, 5, 14, 2.

Fulmenta Ca. 14, 1. *intelligo* tigilla quadrata, *qua-
lia pedibus lectorum vulgariis*, (qui & ipsi ful-
menta vel fulmentae a fulciendo dicuntur) men-
sarium item e. i. g. a. adhibentur.

Fulmina vi prohibuerit Tarchon C. 10, 346. ¶ ful-
mina Ciceronis C. 1 pr. 30.

Fulta cibis bos, *reborata* C. 6, 24, 4.

Q. Fulvius Lippinus an Lupinus? V. 3, 12, 1.

Fumarium C. 1, 6, 19.

Pumentare &
Fumentum Veg. 1, 26, 1. *no. e. pro foment.*

Fumigare leniter apes V. 3, 16, 17. altos C. 9, 14, 3.

gallinaria C. 8, 5, 20. fumigantur pulli furculis
pulegii C. 8, 5, 16.

Fumosa amara Ca. 130.

Fumus afflat granaria P. Iur. 3, apibus qui aptus C.
9, 14, 1. gallinis salutaris C. 8, 3, 1. aduersus spi-
ritus nocentes P. 1, 35, 11. fumo venustescunt vina
C. 1, 6, 20. culmi coloratus caseus C. 7, 8, 7. in
fumo suspensae pernae Ca. 162, 3.

Fundamenta rustici aedificii P. 1, 8, 2. ¶ fundamen-
tum feminae solum hominis V. 1, 47. omnis pecu-
niae pecun V. 2, 1, 11.

C. Fundanius Varronis socer V. 1, 2, 1. *nam* Funda-
nia Varronis vxor V. 1, 1, 1.

L. Fundilius V. 1, 2, 11.

Fundo, *scilicet* fundare radices altius P. F. 10, 3.

Fundo, *id est* fundere pampinum C. 4, 22, 3.

Fundus. Fundi appellatione omne aedificium &
omnis ager continetur. Sed in vsu urbana aedifi-
cia, aedes, rustica, villae dicuntur. Locus vero sine
aedificio in vrbe arca, rure autem ager appellatur:
idemque ager cum aedificio fundus dicitur. *Hanc*
L. 211. *et de V. S.* Fundus probari qui folcat C. 1,
2, 1. de fundi solo quae videnda V. 1, 16. fundi o-
ram sterilem quae faciant V. 1, 16, 6. extra fundum
quae comoda & incommoda V. 1, 16. fundus
suburbanus vt instruentus Ca. 7. fundi locatio
frequens res mala C. 1, 7, 3.

Fungentur pro cultura & substructione C. 1, 5, 9.

Fungosae sunt radices a lactanulie P. Aug. 5, 2. *no-
stripelezzigt.*

Fungos exsiccare remedium Veg. 4, 28, 7.

Funiculus Ca. 63.

Funis effici non potest ex paritate arenae C. 10 pr.
4. funes qui, quales Ca. 135, 3 & 4. lorei Ca. 3,
5. Ca. 12 & 61. medioponti. Ca. 12. spartei Ca. 3, 5.
fibulati Ca. 12 & 68. torculi Ca. 63 & 68.

in Funis prodire desuncto V. 1, 69, 2.

Fur dupli condemnatur Ca. pr. 1. ¶ **Furfur** V. 3,
16, 19.

in Furcas destitutas colla bouum includere V. 1, 20, 2.

Furcillae bipedales c. furculis V. 1, 8, 6. furcillis
versare herbam V. 1, 49, 1. contundere fascicu-
los fabarum C. 2, 10, 13.

Furfures hordeacei C. 12, 43, 3. a farina excreti C.
8, 4, 1.

Furiis libidinis extimulatus C. 6, 27, 3.

in Furno siccatum fenus P. Mart. 10, 34. furno tor-
refactae fici C. 12, 15, 4. in furnum reponitur mu-
stuer lixiuum C. 12, 41, 1. *sed melius Viti.* fu-
num.

Furtiva ruta melius proemit P. Mar. 9, 14.

Furunculus verrucae similis in vite C. 4, 24, 5. vt
submittendus C. 4, 24, 15. 5, 5, 18. in furunculum
germen submittitur C. 4, 22, 4. *add. Plin.* 17, 22
f. 35 n. 13. ¶ *ulcus in equis* Veg. 1, 31 *add.* 3, 45, 2.

Fusci anseres P. 1, 30, 1. fusceus color lanac C. 7, 2,
4. parnis ex albo saepe editur *ibid.* 6.

Fustilis sal *legebatur* C. 6, 33, 1. *sed resist.* Fossilis.

Fusoria cisternae P. 1, 17, 1. coquinae P. 1, 37, 4. *vid.*
Fustina.

Fusticuli alii P. 1, 35, 6. fasciculos *legit Ruellius*
apud Alizaldum de secretis hortor. 11 p. 15, 2.

Fustibus tunduntur spicae C. 2, 21, 4. *vid.* Bacillum.

Fusura (f. Fusoria) balnearum P. 1, 42. *add.* P. 1,
17, 1.

Futurus villicus h. e. qui villicus esse vult C. 11, 1, 7
it. 9 & 12.

Gaberius eques Ro. V. 2, 3, 10.

Gades & Gaditana lacus Ca. 10, 185. Gaditanum
municipium C. 7, 2, 4. Gaditani municipii brassi-
ca C. 11, 3, 26. Gadum municipium C. 8, 16, 9.

Gagates lapis masculinus & femina Veg. 1, 20, 2, 4, 12, 3.

Galeatorum qui propuli C. 7, 2, 2.

Galaticum hordeum C. 2, 9, 8 & 16. P. Ian. 4 & F. G.

Galbano seruantur pulli a serpentibus adfati C. 8,
5, 18. stigrantur culices P. 1, 35, 8. galbana noxia
succo C. 10, 17.

Galbuli

Galbuli qui? V. 1, 40, 1.
 Gallae pulvis in remedijs apum C. 9, 13, 7. P. Mar. 15, 2. Gallae Syriacae Veg. 2, 62, 1.
 Gallia maxima donat mala C. 10, 41. Galliae transalpinae quaedam singularia V. 1, 7, 8.
 Gallianum vocabulum V. 1, 32, 2. C. 5, 1, 6, 5, 5, 16.
 Gallianus ager Romanus V. 1, 2, 7, 1, 14, 4. 2, 3, 9. nunc Piceno contribuitur C. 3, 3, 2. caesus C. 12, 57, 3. (Nemausensem ex Plin. 11 *hinc commendat Beroaldus*) Galliae oues C. 7, 2, 3. regiones Ca. pr. 20. vitis C. 3, 2, 25. vinea C. 12, 43, 9. Gallica salix C. 4, 30, 4. terebra C. Arb. 8, 4. vlmus f. A. tinia C. 5, 6, 2. Gallici arbuti ratio C. 5, 7, 1. cultus C. 4, 32, 6. ligni afferes P. 1, 13, 1.
 de Gallinis V. 3, 9. C. 8, 2 - 7. P. 1, 27. ne vias & ficus tangant C. 8, 5, 23. vi faciantur Ca. 8. siluestres vel rusticae C. 8, 12. quaedam vento concipiunt V. 2, 1, 19. earum sterces bubus pestilens C. 6, 5, 1. Veg. 3, 2, 13. 3, 85, 1.
 Gallinaceus pytes C. 8, 2, 5. gallinacei pulli V. 3, 9, 10. C. 8, 11, 13. iuues C. 8, 2, 9. gallinaceum genus C. 8, 5, 10.
 Gallinarius circator V. 3, 9, 7. Gallinaria insula V. 3, 9, 17. C. 8, 2, 2. vasa C. 8, 8, 5, 10, 6. gallinaria subsp. constituenda C. 8, 3, 1.
 Gallioni noltro C. 9, 16, 2.
 Gallulae minutae Veg. 2, 49, 3.
 Gallus. Galli appositissimi ad iumenta V. 2, 10, 4. succidia optimas & maximas faciunt V. 2, 10. mensem quo compendio faciunt P. lun. 2, 2.
 Gallus maritus gallinae generis V. 3, 9, 3. C. 8, 2, 3. galli rixosi procacitas vt impediatur C. 8, 2, 15.
 Gamba equi. supra gambam Veg. 2, 47, 2. 2, 49, 1, 19. sub gamba cirri Veg. 4, 1, 2. gambiarum inflexione molliter rehit equus Veg. 1, 56, 38. in gambis laccae Veg. 1, 27, 4. *Notant antiqua manus ad exemplum Vegetii, quod a Kromayer accepti, Hermolaum barbarum a vespertilio detinasse gambam.*
 Gancarium trichilium V. 3, 9, 18.
 Gangeticae aues C. 8, 8, 10.
 Ganglion Veg. 2, 30, 1. add. *Gerraeus Defin. med.*
 Garada Syriac V. 1, 44, 2.
 Gariolus sextarium Veg. 4, 28, 10. *Leg. Gari flor.*
 Garum per nares infundendum iumento C. 6, 34, 2. 6, 38, 2.
 Gaudet parum vlmus C. 5, 6, 16 h. e. *laeta est.*
 Gelatus caseus C. 7, 8, 7. gelato lacte mollior C. 10, 397.
 Gelicidia si erunt Ca. 65, 2. ad gelicidium recti ramuli V. 1, 55, 2. gelicidia nocturna C. 11, 2, 6. gelicidii infestari C. 2, 8, 3. peruri C. 11, 3, 62. mitefcunt acini diuiores C. 3, 1, 7.
 Gelo. cum gelauerit C. 9, 13, 6. h. e. *refrixerit & confiteris.* vid. Gelatus. gelantur hiemis frigoribus sicilia vasa C. 9, 6, 2.
 Gelum pro gelu V. 1, 45, 2.
 Gelus Ca. 42, 4.
 Gemellae vites C. 2, 2, 10.
 Gemellar structile C. 12, 57, 10.
 Gemini partus familiares C. 3, 8, 1. geminae vites duum generum C. 3, 2, 10. geminas vites ex co-

dem capite diducere C. 4, 1, 1. ¶ Gemini in caelo Apollo & Hercules V. 2, 1, 7. geminum astrum vocat C. 10, 312.
 Gemmas & corticem mouere C. 4, 29, 4.
 Gemmafcere C. 5, 10, 12 & Arb. 22, 1.
 Gemmata matre, de arbore Punicia, pro gemmante P. Mar. 10, 2.
 Gemmo. gemmare incipit planta V. 1, 40, 4. add. C. 4, 27, 1. gemmantes furelli rosarum P. N. 11. gemmantia farmentia P. F. 31. gemmantia pinnac C. 8, 11, 8. gemmantia caudae (pauentis) amicus P. 1, 28, 2. gemmantia lumina loti C. 10, 258.
 Genae rescinduntur gallinis pisura laborantibus C. 8, 5, 22. ita genae pro palpebris Veg. 2, 16, 3.
 Generale praeceptum P. 1, 43, 4. *Sic generalia P. Ian.* 13, 4. generalis partes V. 2, 1, 12.
 Generatim h. e. separatis generibus C. 2, 15, 7. 5, 10, 2. Arb. 18. 12, 7, 2. 12, 10, 5. P. F. 9, 13. ¶ Generatim & specialiter oppon. C. 3, 9, 9. C. 12, 2, 3. Generositatis exhibitio C. 6, 36, 3. furellorum P. O. 3. virentium C. 3, 6, 4. vitium C. Arb. 2, 1.
 Genista pro genista scribunt omnes P. F. 23. 2. P. N. 8. 2. non esse spartum Graecorum, ostendit Salm. ad Soli. p. 168. an hastilibus apta sit i. disposita Burn. ad Grat. 130. genistae succus Veg. 3, 13. vid. Genista.
 Geniculorum & gambiarum inflexio Veg. 1, 56, 38. cum geniculis suis furelli rosarum P. N. 11.
 Genistae ratio C. 2, 4, 31. I. Arb. 29, 1. C. 1 pr. 28. genista & caribibus teguntur porticus gallinae P. 1, 22. *describit illam Guiland. de papyro c. 9 p. 263. SCHOETTER vid. Genista.*
 Genitali loco nata C. 3, 10, 14. genitalia loca C. 6, 36, 2. membra C. 3, 10, 12. femina C. 10, 106. genitalis partes C. 6, 26, 2. ex genitalibus (vitiis) partibus sumendi trunci C. 3, 6, 1. ne genitales sint vulvae C. 7, 9, 5. genitalia tempora mundi C. 10, 196. ita genitabilis aura Fauoni Lucr. 1, 11.
 Genitor vniuersi C. 3, 10, 10.
 Geno pro gigno. antequam genit siliquas V. 1, 31, 4. principium genendi & p. ad genendum V. 1, 40, 1. genit lac V. 2, 2, 9. genuntur similes parentum V. 2, 6, 3. sed vide vbiq. V. L.
 Gens vniuersa totius alui, de apibus C. 9, 33, 9. gentis totius exitio de iudae P. Mar. 15, 3. ¶ gentes solum nonnunquam mutant C. 1, 3, 3.
 ad Gentiles & agnatos deducendum V. 1, 2, 8. C. 1, 3, 1. Genu. Genibus rectis V. 2, 55, 8. C. 6, 1, 3.
 Genus. hortum, coronamenta omne genus pro omnis generis Ca. 8, 2. feminaria omne genus V. 1, 29, 1. omne genus frumento pascentur V. 3, 6, 3. omne genus anibus opletae V. 3, 5, 11. quod genus pastores habendi V. 2, 10, 1. hoc genus rebus V. 2, 1, 23. ¶ Genera habent plures species V. 2, 22, 5. ¶ hoc genere h. e. hoc modo C. 5, 11, 11. P. 1, 13, 1. P. 1, 35, 10. Ia. 15, 3. & 4. Ap. 8, 7. O. 10, 1 & 14, 7. maiores auctoritates dabit Rhodius Lex. Scribo.
 Geometrarum opus C. 5, 1, 4.
 Georgicum carmen C. 7, 5, 10. C. 10 pr. 3. Georgicon appellat librum Iuui Democritus C. 11, 3, 2.
 Germania foecunda procerum milite C. 3, 8, 2.
 Germanae

Germanae cepae Veg. 3, 54, 4. cochleae Veg. 1, 55, 17, 4, 8, 2. vites C. 3, 2, 8.

Germen. in principio germinis P. Mar. 10, 30.

per Germinationem C. 11, 2, 79 *h. e. cum germinant.*

Germino. germinant noua fronde siluae C. 7, 6, 6.

germinans ex singulis gemmis materiis compluribus cum fructu vitis C. 3, 6, 2.

Gerulus, baculus C. 10, 310.

Gerundia in dum cum casu verbi confusilla: Videndum haec quatuor V. 1, 6, 1. ferendum vicium V. 1, 52, 2. corticem integrum seruandum V. 1, 41, 2. faciendum vmbracula V. 1, 51, 2. faciendum alacriores praemis V. 1, 17, 5. faciendum septa V. 2, 2, 8. fecerundum arietes, & explendum pabulo V. 2, 2, 13. delinendum agnos pabuli bonitate V. 2, 2, 17. compellendum in gregem V. 2, 2, 18. ad aquam appellendum (boues) V. 2, 5, 15. prodigendum (pulos) in pabulo V. 2, 7, 11. obiciendum farinam *ibid.* dandum panes ordeaceos V. 2, 9, 11. immitendum columbas V. 3, 7, 8. exensos pullos subduendum V. 3, 9, 13. notandum oua V. 3, 10, 3. animaduertendum tempora, & prouidendum loca V. 3, 16, 21. ¶ *etiam in DO.* V. 3, 9, 12. In supponendo oua. *add. Drakenb. ad Sil.* 15, 105.

Gesticulator corporis C. 1, pr. 3

Gestiant aues apricitate diei C. 8, 15, 4. gesticiones

post vernam pinguedinem vaccae P. Jul. 4, 1.

Getae γαλακτοφάγοι C. 7, 2, 2.

Gibberi spina V. 2, 5, 7 *sed vi. no.* gibberae gallinae V. 3, 9, 18.

Glysters vnae excrementa P. N. 20, 4.

Glibus color equi P. Mar. 13, 4.

Glinguas tumentes aperire nituntur denticuli P. 1, 28, 6. glinguae loculantia dentium Veg. 2, 32.

Gingimula in oculi osse Veg. 2, 22, 1.

Glini Veg. 3, 2, 14, 4, 8, 6. *quid si gliz sit, cassiae speciei apud Dioscor. 1, 12. Platanus V. E. suspicatur compositionem fuisse postillorum hodie incognitam. Fatetur sibi aquam haerere Cl. Morgag. IV, 27.*

Gith semen C. 6, 34, 1 *vel Gith P. S. 13, 3. Melanthium, Nigellam etiam dici, quin piper olim ita vocatum, obseruat Rhodius ad Scribo. c. 69 p. 128.*

Glaber. Glabrum si quem facere vellis V. 1, 2, 26. glabrum pecus C. 7, 9, 3. glabra sunt colla C. 6, 14, 7. Veg. 3, 4, 27.

Glabrentia loca C. 2, 9, 8. Glabrentia loca dicuntur quasi caluentia, quae & glabretia nuncupantur, sine stirpe, sine stipula, sine frondibus, ut hominis caluitium sine capillo est. Graeci consimiliter loca nudata fruticibus phalacras vocant, a quibus Galenicus dicitur caluit. Vnde phalacrocoraces dicti eorum aquatici caluitis membrales. Caluescere de arboribus quoque usurpatur. *Altera autem Caluella:* Saepae nouella caltaneta caluescunt. Vinea caluata dicitur Cazoni, Pliniaeque, in quatuor sunt vites. BEROALD.

Glabrescit area C. 2, 20, 2.

Glabreta C. 2, 9, 9.

Glabro, glabrantur sites C. 12, 53, 4.

Glacialis regio C. 3, 1, 3. flatus P. Mar. 11, 8. glaciale caelum C. 3, 1, 10.

Glaciarum caesus, coagulatus C. 7, 8, 2.

Gladiolus, iris P. 1, 37, 2. narcissi C. 9, 4, 4.

Gladium conditum latet vagina V. 1, 48, 3. *vid. no.*

Glacba vberiaeger C. 1, 2, 3. glacbae probatio C. 2, 2, 18. *De orthographia hac Victor. ad V. 1, 27, 2 quam tanto magis seruamus, cum placeat etiam Manutius.*

Glacibula C. 1, 6, 23.

Glandaria silua Ca. 1, 7. V. 1, 7, 9.

Glandifera robora C. 9, 4, 3.

Glandulis spissa cerulx verris P. F. 26, 1. ¶ glandulae animalibus molestaes Veg. 2, 24, 1.

Glandulosa ceruix C. 7, 9, 1.

Glands. Glandes quernae, lignae, cerreae C. 9, 1, 5. quando colligendae P. N. 14. cisternis in aquam recondendae C. 7, 9, 8. citra satietatem data glans nocet, non item si assatum praebeatur C. 7, 6, 5. ne scabiosos reddat boues C. 6, 3, 5. 11, 2, 83.

Glante ferreo Veg. 3, 18, 2 *pro sola.*

Glarea terreno carens & nuda C. 4, 22, 9.

Glareosa loca C. 2, 10, 25.

Glauea succo salubri C. 10, 103.

Glaueinum oleum Veg. 3, 28, 4. 4, 22, 2 *est posius Glaueinum, de quo statim.*

ad Glaueomata vetera colliria Veg. 4, 27, 6.

Glechones vinum C. 12, 35 *ex pulgine.*

Glaueinum oleum C. 12, 51. *Ita etiam legendum pro Glaueino Vegetii. Ad Fabrum, qui cum maxime prodit sententiam dicitum contra Seruierum, qui ad Martial. 9, 26 p. 796 Glaueinum legi vult etiam apud Plin. 15, 7 f. 7 & 23, 4 f. 46.*

Glicium Veg. 4, 28, 5 *quid sit N. L.*

Glis. de gliribus & glirario V. 3, 15. glirium greges V. 3, 2, 14.

Glistit stercore quasi pabulo terra C. 2, 5, 1. paleis asinus C. 7, 7, 1. difficulter C. 8, 9, 1. *vid. no. in quibus omnibus est pinguescere. Glirce inde dicitur, & glirerac mensas, epimas & lautas, obseruat BERO.*

Globosi corporis C. 10, 383.

Globuli videntur Ca. 79.

Globus. globi apium P. Iun. 7, 7.

Gloctentes gallinae C. 8, 5, 4.

Glomerata corynho C. 10, 237.

Glomerosae apes C. 9, 3, 1.

Glubit ramos oleae durities digitalium V. 1, 55, 2. glubere salicium Ca. 33, 5. cum glubet materia, tempestina est Ca. 31, 2. cum glubebit Ca. 17, 1. salicium glubito Ca. 33, 5.

Gluma, folliculus grani, it. fici V. 1, 48, 1 & 2.

Glus glutis taurinae femunc. Veg. 3, 66, 4. *vid. no. 4 h. e. glutinis. Vid. Ausp. Eid. 12, 8 p. 489 Toll. Vnde apparet, non esse opus emendatione Io. Rhodii, qui in glutinis mutari vult Lex. Scribo. h. v. Tavegionem apud Dioscor. 3, 101 vocatur, celebratur etiam ad Aegineta.*

Glutino. glutinare vitia tuborum P. Aug. 11, 3. *ut glutinatur vena Veg. 3, 10, 2. rupta Veg. 3, 42, 2.*

glutinare vullis creditur Veg. 3, 66, 1.

Glutinosa terra C. 3, 11, 10. potio Veg. 3, 10, 1. glutinosa cibi Veg. 3, 42, 1.

(1)

Glutius

- Glutis fiet locus Ca. 45, 1.
 Glycyrriza, glycyrridia scribitur in *Insf. & Folis*. P.
 O. 14, 5 & 8.
 Gnarus vinitor C. 4, 25, 1.
 Gneci vel Gneci semen, pro
 Gneci legendum C. 7, 8, 1 vid. *no. Gr. κνέες vel κνέες*,
Plinio nictum. nostris wilder Safran.
 Gnosus ardor Bacchi C. 10, 52 *V. no.*
 Gobio exiguus C. 8, 17, 14.
 Gongylis rapa C. 10, 421.
 Gortynia plantans V. 1, 7, 6.
 Gracilis locus P. N. 7, 9.
 Gradatim V. 1, 7, 9, 2, 1, 3.
 Gradum inferiore aetatis V. 1, 2, 16. per gradus quot-
 dam sibi poma succedunt P. Mar. 10, 16. gradus
 tres ascendunt terrae V. 1, 9, 3. descendere gra-
 dus V. 2, 1, 4 & 5. ¶ Cominus & in gradu C. 7,
 12, 7 a gladiatoriis translata ad canes formula.
 ¶ de *inistorum quasi genealogia & successione* P. inf.
 98 coll. 30. ¶ Gradus C. 3, 13, 9 & 10 it. 11, 3, 10
 est altitudo s. profunditas, quantum vno visu fossor
 palam imprimis. Ita C. 4, 1, 3 gradus soli crudi est
 tantumdem humi non motae, quantum alias effodi
 vno gradu possit. Quod in fossore effi gradus, illud
 in puratore vestigiis, ubi vid. ¶ Gradus sunt
 regiae in palato equi, quos XII numerat Veg. 4, 2, 1.
 desumpuntur equi tertio gradu a dentibus caninis
 Veg. 1, 2, 11. gradu tertio de palato Veg. 1, 32.
 Graecianae trocleae Ca. 3, 5.
 Graeculae vites C. 3, 2, 24.
 Graecus, Graeca fides P. O. 14, 1. falix Ca. 6, 4. C.
 4, 30, 4. siliqua C. 5, 10, 20. Graecum vinum Ca.
 105. ei simile C. 12, 37. peneus, Tarentinum C. 7,
 1. proverbiū C. 10, 19. 4. Graecae oves C. 7,
 4, 4. P. N. 13, 5. nuces Ca. 8, 2. Graeca vocabu-
 la in villae partibus vsurpata V. 2, 1.
 Gramina extirpanda e vineis novellis C. 4, 5. quo-
 modo C. 2, 2, 11. P. Mar. 7, 1. ne renascantur P.
 Jul. 5. graninum radices in medicina equorum
 Veg. 1, 56, 25.
 Graminosus ager C. 7, 9, 8. graminosum solum C. 6
 pr. 1.
 Grandescunt frumenta C. 2, 21, 2. P. Lun. 2, 2.
 Grandinosa caeli qualitas C. 3, 1, 6.
 Grandire sinas virgulta Ca. 14, 2.
 Grando vtanerrineetur C. 10, 340. P. 1, 35, 1.
 Granaria ubi & quomodo aedificanda V. 1, 57. C. 1,
 6, 10 & 14. sub terris V. 1, 57, 3. vt distinguenda
 P. 1, 19, 2.
 Granata mala, quae Punica vocantur C. 12, 41, 2. vt
 seruantur C. 12, 44.
 Granea iritica vt fiat Ca. 86.
 Granum in spica, quod est intimum solidum V. 1, 48,
 1. rutillum & albidum C. 2, 9, 13. grana interiora
 vucae, vinacea P. F. 29, 1. sine his vt nascatur vna
 ibid. ¶ granum marmoreum P. 1, 15.
 Gratia pascui non exolefcit C. 7, 3, 20. gratiam re-
 fert ager C. 2, 2, 7. reddit eum foenore vinea C.
 4, 3, 5.
 Gratiuta contingunt examina C. 9, 8, 1.
 Grauii ruris cura C. 12, 19. 4.
 non Grauate V. 3, 2, 11 in *petitione*, vt *nostris umbro-
 schwehr.*
 Grauedinem creat pruinosa herba C. 7, 3, 25.
 Grauis aere C. 10, 310. grauiora quae sunt, ea dili-
 gentia leniora facere possimus V. 1, 4, 4. grauiissi-
 ma opera C. 6, 2, 10. ¶ Grauia loca, insalubria
 V. 1, 17, 2. grauior ventus V. 1, 12, 3.
 Grauitas caeli C. 1, 7, 4.
 Gregales equi, sedem grege pascentes V. 2, 7, 6.
 Gregarii pastores C. 6, pr. 1.
 Gregatui laborant pecora C. 6, 5, 5.
 Grex reparandus quotannis C. 7, 3, 14. greges pau-
 num V. 3, 6, 1.
 Groffulos decutito C. 5, 10, 10.
 Groffi subrubere incipiunt P. Mar. 10, 31. vt ne ca-
 dant Ca. 94. fici groffos tenent Ca. 90. 54. exos-
 si ex caprifico P. Mar. 10, 28.
 Gruminales eochleae V. 3, 14, 3.
 Grumosus in pratis dissipare C. 2, 18, 4.
 Gnareotum Campaniae C. 1, 5, 2 *vi. no.*
 Gulae subtilitas C. 8, 16, 4.
 Gulbia Veg. 1, 26, 1. *no. d. apud* *Asinium* *gulinum*
est instrumentum sciendi horro: quid hic ferra-
mentum componenda vngulae?
 Gumen lacrimare P. N. 7, 15 *MS.* gummine S Y L B.
 gumen pini frigidum P. O. 14, 7. sed hic etiam
 V. L.
 Gumma effinit P. O. 12, 6. vid. V. L.
 Gummatae arbores P. O. 12, 6.
 Gummi liquida perluere C. 12, 50, 16. crassa line-
 runt C. 12, 50, 17. commisit malis Rhodius ad Scribo.
 e. 72 p. 134. neque Graeci aliter, puto, quam no-
 mi. Sed in Plinio etiam *MS.* *commin* *saeptissime*
& constantissime inuenisse se testatur Harduinus ad
13, 11 f. 20 & alias.
 Gumminat prunus P. Ian. 15, 20.
 Gummitione vna contenti C. 12, 50, 17. gummitio-
 nem alteram non recipit ibid.
 Gurgures montes V. 2, 1, 16.
 Gurgulio longior in hircis probatur V. 2, 3, 2. ne
 gurgulionem rumpas in vena secanda Veg. 1, 22, 5.
 ¶ pro *Circulione etiam scribitur, ubi vid.*
 Gustu panis bonitate explorare C. 1, 8, 18. ¶ pro
 sapore. sint pretiosi saporis, velut Aminei, vel cer-
 te non procul ab eo gustu C. 3, 7, 2. gustus cuius-
 que generis vt merus non mistus, condatur C. 3,
 21, 10. gustus nobilis pretiosiorque fuit C. 3, 2, 5.
 sordidus, vilis C. 3, 2, 5. pretiosus C. 3, 2, 18. ma-
 gis aut minus probus C. 3, 2, 7.
 Gutta Armeniaca an Ammoniaca? Veg. 3, 68, 2. Ar-
 moniaca Veg. 4, 14, 1. guttae storacis Veg. 4, 14, 1.
 Guttatus color equi P. Mar. 13, 4.
 Guttonarii equi pro Tottonariis, qui parum ab-
 sunt a cottonariis Veg. 1, 56, 37 & 4, 6, 7
 resistuntur a calmasse ad Capitolini Maxim.
 e. 3 p. 13, 46 Hack. Sunt autem Trepidarii
 vel Tripedarii, minuto & celeri gressu quasi
 guttati procedentes. Conferre Gr. *εὐκράτος*
 & *ὀμνοκράτος*, & laudat Glossa, ubi Guttur-
 nitum est *παύειν*, *μπαίνει*. Etiam colatorii a co-
 landis liquidi dicti ibi videntur, qui tardiores &
 molliores adbus, & Asturconice gradu ambulant.
 Denique

Denique *κάλμα*, quæ Graeci gradum tripedariorum appellant, nomen habet a *κάλμα* vase, gutturio. Guttur pro ingluvie animæ, *Kroß* C. 8, 5, 17. 8, 7, 3. gutturis exasperatio Veg. 3, 55, 9 pro gutturis. Gymnasia urbana Graecorum, eorumque partes V. 2 pr. 2. (in) Gymnasium dominum sequitur oleum V. 1, 55, 4.

Gypfata lagoonæ C. 12, 12, 2. gypfatum vas C. 2, 10, 16. 12, 16, 2. 12, 41, 4. P. Mar. 10, 10.

Gypfo. gypfate vinum C. 12, 26, 2. 12, 36. opercula C. 12, 39, 2. 12, 10, 4. lagoonam C. 12, 41, 1.

Gypfiini. gypfo florare linore opercula C. 12, 43, 6. 12, 16, 4. medicata vina P. O. 14, 11. gypfi flos C. 12, 20, 8. 12, 21, 3. flore fisco vase obnunt C. 12, 43, 4.

Gyrabit fe difficile equus, conuertet Veg. 2, 5, 2.

Gyro paruo decurrere C. 10, 226. ¶ gyris altis ablaquare C. 5, 9, 17 vi. no.

H & F permutantur. vid. F.

H. h. e. homo vel homines vid. ad Ca. 10, 1.

Habeo. cum eum numerum habet exclusum V. 3, 5, 5 vineam nouellam ante brinnam ablaquare habeto C. Arb. 10, 4. pampinatam habeto C. Arb. 11, 2. ¶ habebis in solo optatam uiriam C. 12, 6, 2. 12, 12, 1. habent oneris triduo ieiunas V. 2, 11, 9. habentur tepide C. 8, 5, 19. si minus pure habita est apis C. 9, 5, 2. ¶ habebit vitandun C. 11, 1, 24. custodiendum C. 12, 3, 7. illud præcipiendum habeo C. 12, 5, 13. 2, 15, 9. ¶ habeo dicere C. 5, 8, 7. ¶ habendum canes paucos V. 1, 21. ¶ habere urbem, habitare V. 3, 1, 1. prædia V. 1, 16, 2.

Habia. vid. Aulia.

Habilis arbori & iugo C. 3, 2, 8.

Habituacula uiuium P. 1, 23.

Habitatio vt delutetur Ca. 128. habitationis mansiones vt constituendae P. 1, 9, 1.

Habitus totius incrementum aufert educatio C. 7, 12, 1. foedi mulier C. 12, 1, 1.

Habundare pro Abundare perpetuo fore MSS. Leid. & Lips.

de Hædis V. 2, 3, 8. maximi & pulcherrimi sunt in media Caprafia V. 2, 3, 4. vt alendi P. N. 13, 8.

¶ caelestes V. 2, 1, 8. 2, 3, 7. oriuntur C. 11, 2, 73. pro Haematites est Ematites Veg. 4, 12, 3.

pro Haemadion C. 1. pr. 13.

Hæredium, radium Hered. V. 1, 10, 3.

Hælyonii dies C. 11, 2, 21.

Hælee & acetum Ca. 58. hæleem vel allecem etiam lego pro allicem Veg. 2, 49, 3.

Hæleculæ tabentes C. 8, 17, 12. hælecula tunfa C. 6, 8, 2. allecula rinalis C. 8, 15, 6.

Hælesi Sicani flores C. 10, 268.

Hælicastrum far C. 2, 6, 3. 2, 9, 8. *Idor*. 17, 3. Alicastrum simile est alicæ, ponderis & bonitate præcipuum. Quæ si vera est, vt videtur, etymologia: legendum potius Alicastrum: nisi etiam malis Hælicam. Vid. Alicastrum.

Hælitus septemtrionis eligendus P. Iul. 4, 4. hælitus caloris uiuidi C. 9, 13, 4. malorum corruptumpuntur acini C. 12, 43, 8. solis torrerit C. 4, 22, 5.

Hallucinantem (f. melius alucin.) pastorem decipit fuit C. 7, 3, 26. Somniculosum, stupentem, incu- riosum. Allucinari est errare, allucinatio, erratio. Cletius docet lucem dici tarditatem quandam animi, & stuporem qui allucinantibus plerumque uisa uenit. M. Cicero inquit, Epicurum in rebus naturalibus allucinari. B E R O.

Hamae Ca. 135, 2.

Hannulam lymphis habilem C. 10, 387.

Hara finum V. 2, 4, 14. C. 7, 9, 9. anferum V. 3, 10, 3. C. 8, 13, 3. 8, 14, 6 & P. 1, 30, 2.

Hæris fatio C. 10, 244. uid no etiam in Add.

Harundo cum deriu. faepe est in MSC. pro Arund.

Haruspex. vid. Arusp.

Haud facile dixerim C. 11, 1, 9.

Hæuena agrestis Veg. 3, 15, 14. vid. Auenæ.

Hauriunt cibos integros pisces C. 8, 17, 11. haurienda vbera agnis permittere P. N. 13, 2.

Hæuillus profundus puteus C. 1, 5, 1.

Hæbetata humus torpet C. 3, 11, 2.

Hæbetes voluptate admissis C. 6, 36, 3.

Hælofelson, apii genus P. Apr. 3, 2.

Hæliotropium natura V. 1, 46. heliotropium vocamus intubum agrestis Veg. 3, 42, 2.

Helle. Helles portitor C. 10, 155.

Helleboro nigro necantur mures P. 1, 35, 9.

Helops. vid. Ellops.

Hæluenacæ vites C. 3, 2, 25. vid. Hardui. ad Plin. 14, 1.

Hæluenacæ generis palmites C. 5, 5, 16.

Hæluolum minifculum Ca. 6, 4. V. 1, 25. vinum vt fiat Ca. 24, 2.

Hæluolæ vites C. 3, 23. Bituricis fructuum opimitate respondent C. 3, 21, 3. vid. Helmus.

Helmus. helmo colore bones V. 2, 5, 8. ab hoc vocatae Hæluolæ vites C. 3, 23.

pro Hæmina, Eumina fere est in Vegetio Corbensi.

Hæmisphaerium V. 3, 5, 17.

Eva 291 vñ luna V. 1, 27, 1.

Heracleæ emporium V. 2, 9, 6.

Herba satis noxia C. 2, 12, 6. herbarum ennditura C. 12, 7, 2. 12, 13, 2. herba rubia Veg. 3, 16, 2. inter adstringentia vid. no. nostris Kate. Crap. sanguinalis *καλὴν* C. 6, 12, 5.

Herbidi campi V. 2, 1, 10. C. 6, 27, 3. herbidæ fetgetes C. 1, 6, 22.

Herbium, eruum, *ερωπος* P. 1, 24, 3. 1, 34, 5. i. Ian. 8. *senfo*. ubi al. eruum i. F. 7. ita Veg. 2, 13, 7.

Herulanæ fici Ca. 8, 1.

Herules aurea nomen ex Africa in Græciam exportauit V. 2, 1, 6.

Hesperia C. 1, 3, 7.

Hesperidum mala V. 2, 1, 6.

Hesperus ore corusco C. 10, 290. in ornithone V. 3, 5, 17.

Hætruriaæ ager pinguis V. 1, 9, 6. bones C. 6, 1, 2. *ετρίουρον* V. 1, 16, 5. C. 5, 2, 10.

Hexastichum hordecum C. 2, 9, 4.

Hæscientes nices Ca. 172. sic dissiacient arbores Ca. 12.

Hæberi solum mutantur C. 1, 3, 6. vid. *iberi*.

(1) 2

Hiber.

Mar. 9, 1. C. 10, 35. quando pascinari P. Sept. 13, 1. horti in collibus vt tractandi C. 10, 150. medicinae hortorum C. 10, 337. P. 1, 35. ¶ in hortos distinctae vineae C. 4, 18.

Hospite gemma P. Inf. 33.

Hospitales aues tuas adhuc ructor V. 3, 2, 3.

Hospitibus infestare rem familiarem C. 1, 5, 7. ¶ hospitium apium P. Apr. 8, 2. ¶ hospitium aquae praebet in cisterna P. 1, 17, 2. cancri sol tenet P. Inf. 6. virgulta quae quibus praefert P. Inf. 19. conf. 100.

Hosliae sanitatem non stipulantur emtores V. 2, 5, 11.

Hossticus C. 1 pr. 19.

Hosstus quid? V. 1, 24, 2. Ab hauriendo deriuat vocabulum Turn. 25, 19. ¶ a Gallis hostiam etiam vocari ait vas vimineum, quo vinum gestatur. hostis nequit Ca. 6, 2.

Humanitate aliqua literis imbuti V. 1, 17, 4.

Humectare os diductum agni pressis papillis C. 7, 3, 17.

Humectus locus Ca. 6, 3. campus P. F. 10, 2. humecti saporis vinum P. O. 14, 18. humecta qualitas aestatis P. 1, 6, 16. humectum caelum P. S. 6.

Humerosi loci C. 3, 10, 5.

ab Humero decerpenda semina arborum C. Arb. 20, 1. add. Arb. 3, 1.

Humescit solum P. S. 10, 3.

Humidus malleus f. morbus Veg. 1, 3, 1, 10. 3, 2, 17.

Humilis positio C. 4, 1, 6 profundae opponitur. ¶ eadem est quae suspensa. Scilicet alia & profunda eadem: altae autem opponitur humilis. humiliores panis in altitudine V. 3, 9, 6.

Humo. humantur taleae h. e. terrae immerguntur terra superueniente C. 7, 9, 4.

Humor concipitur C. 1, 6, 5. extrahitur C. 1, 6, 11. falsus in agris vt corrigatur P. S. 3, 1.

Humus destituta C. 2, 1, 3. humi natura h. e. terrae C. 1 pr. 2.

Hunnici equi Veg. 4, 7, 1.

Hunnisci equi Veg. 4, 6, 2 & 5.

Hunnorum equi neglecti, duritamen Veg. 2 pr. 1.

Hyacinthus caelestis numinis, nominis, an luminis? C. 9, 4, 4. qui iris vel gladioli dicitur, similitudine solorum P. 1, 37, 2. hyacinthus caeruleus & niueos C. 10, 100. ferrugineos C. 10, 305.

Hyaenae pellis superstitiose adhibita C. 2, 9, 9. P. 1, 35, 14. P. S. 3, 1. vid. etiam Io. Rhod. ad Scribe. c. 172 p. 160.

Hybla Siciliae C. 9, 14, 19. C. 10, 170.

Hydromellis confectio P. Inf. 7.

Hydrophoba animalia Veg. 3, 31. hydrophobos facit morsus canis rabidi Veg. 3, 84, 1.

Hydropicus bos Veg. 3, 27, 1.

Hydrops C. 7, 7, 3. animalium Veg. 3, 25.

Hyie pascan de Baccio est in Pol. C. 10, 224.

Hymettus mons Atticae C. 9, 2, 4. Hymetti Aethi mellis C. 10, 386.

Hyosiam fimen C. 6, 38, 3.

Hyosia oua V. 2, 1, 19.

Hyperionis actus flagrans C. 10, 400.

Hypochylis (is enim leg. vñegvñe) ad verbum suffuso oculi Veg. 2, 17, 2. est vñegvñe, vt a Gor-

vaco definitur. Sedes enim inter corneam & crystallinum.

Hypocorialis vid. Core.

Hypomelidum descriptio, satio, cultura P. D. 4, 1.

Hypomelidis quae sit, nemo, credo, docet, quod iam in annotatione ad l. c. diximus. Vix dubito, quin rectius sit Epinelis, quam Dioscorides 1, 170 Mespilli genus esse ait. Certe etiam Banhinus in Nivau p. 454. ad Mespillum apii folio siluestrem non spinosam f. forbum torminale referi, cum subiicit, Hypomelides Palladii quibusdam. Et sane antiquum esse errorem vel corruptionem oportet, si eadem est, quod mihi sit probabile, de qua Isidor. 17, 7. Ponceida forbo similis, medicis arbor, & flore candidulo, dicta quod dilcedine sit eius fructus, & acuto sapore commixtus. Add. Porta Villae 3, 14.

Tragopogon Bolii Mendicii C. 7, 5, 17.

Te sis V. 2, 4, 9.

Hylophites vinum C. 12, 35.

Tragla Iudi Argiurum vid. ad V. 2, 4, 9.

Ius .i. puncto utrinque inclusum, id est significat vid. Veg. 2, 32. 2, 36, 2. 2, 60, 1. 3, 2, 5. etiam in Cod. Lips. C. 8, 3, 1 & alias.

I. S. an 15 f. xv f. Ca. 14, 5. 18, 2. 150, 1.

Iacca, crates e qua senum carpsit equi Veg. 1, 5, 5, 5 interprete Discrepino.

Iacche dulcis C. 10, 426. Iaccho potanti grata C. 10, 235. multo madafactus C. 10, 305.

Iacientia animalia (de piscibus) C. 8, 17, 9.

a Iacio composta, vno tantum i scribuntur in MS. Lips. Columella, vt cicili, abicere vel.

Iactare ventilabris C. 2, 10, 14. iactando ventilare oleam V. 1, 55, 6.

Iacturam pati C. 1 pr. 11. restituere C. 11, 1, 28.

Iactus. iacta frumenta C. 2, 2, 16.

Iaculatur Iupiter imbres C. 10, 329. quo ventilator eam iaculabitur C. 2, 10, 14.

Iaculus. iaculi fuses C. 6, 2, 4 vt rete iaculum.

Iana, Inna V. 1, 37, 5.

Ianitor catenatus C. 1 pr. 10.

Ianuarii mensis descriptio & opera C. 11, 2, 3 & 6 it. 94.

Ianus. Iano strues commouetur Ca. 134, 2.

Ibericum mare C. 8, 16, 9.

Ibero gurgite meriti C. 10, 295. Iberi solum mutarunt C. 1, 3, 6.

Ibi completitur plures locos, de quibus actum, Ca. 9.

Ibi mittes pro eo P. Apr. 8, 3.

Ibiscus, althea P. O. 14, 11.

Ixvovvññ aquatillum animalium receptacula C. 8, 3.

Isterici iumentum signa Veg. 3, 56, 1.

Ictus & ductus opponuntur C. 4, 25, 3. ad icium innumescere C. 6, 14, 3.

Idem agrum quod hominem Ca. 1, 6.

Iectura pro electura Veg. 2, 45, 18.

Iecur anseribus vt tenerescat P. 1, 30, 4.

Iciumum hominis C. 7, 3, 11. iciumio laborans terra C. 3, 12, 3. iciumia terrae saturata C. 10, 82.

(I) 3

Iciumus

- Ieiunus tofus P. 1, 5, 1. ieiuna macies corticis P. Mar. 10, 21. ieiunior pars omnis humi C. 2, 4, 7. non ignava ut non resistit V. 3, 16, 7.
- Ignescit amor C. 10, 211.
- Igneus. ignea facitudo de morbo C. 7, 5, 16.
- Ignē adolere corpus C. 12, 51. ¶ quanto minus ignis habet hoc altitudo de luce lunae V. 1, 37, 3. ¶ ignis facit omnium morbus C. 7, 5, 16.
- Ille. Illa ducere spissis pulvisibus, lentis, Veg. 3, 65, 1 & 2.
- Ileos morbus unde dictus? Veg. 1, 42, 2. ileum pati Veg. 1, 48.
- Ilex spinosa C. 6, 3, 7. minor C. 9, 4, 2.
- Iligneam frondem legere Ca. 5, 7. C. 11, 2, 82. Ilignei frutices C. 7, 6, 1. iligneae frondes C. 6, 3, 5. iligneae folia C. 6, 3, 7. manubria ferramentorum C. 11, 2, 92.
- Ilacrimat fons C. 10, 25.
- Ille ad propinquius relatum, hic ad remotius C. 4, 27, 2. ¶ illae rei Ca. 15, 4.
- Illecebra ciborum P. Mar. 12, 2.
- Illeceus nimio favore priscorum C. 2, 1, 2.
- Illebatui robur C. 12, 1, 1.
- Illiciendi vis in cithace V. 3, 16, 23.
- propter Illicium V. 2, 7, 6. illicium apibus apiastrum V. 3, 16, 22 & 31.
- Illegatus fusti fasciculus C. 12, 19, 4. illegata sparto mala C. 12, 44, 5. viti vasa C. 12, 43, 7.
- Illico. illegitimi de caprellis pampini C. 4, 14, 1.
- Illinire creta figulari C. 12, 44, 5.
- Illinium & mistum aqua cuminum C. 7, 13, 2. illinitae luto Punico frondes C. 9, 7, 4. illinitis C. 9, 7, 4. Talia multa apud Plinium. vid. Liniot.
- Illis enuribus pinguibus sunt columbae V. 3, 7, 10.
- Illotus sudor C. 7, 3, 10 ex Virgilio. vid. Illutus.
- Illuminari fenestellis C. 8, 3, 3.
- Illustis agricola C. 7, 2, 4. celeberrima fama C. 3, 3, 3. illustre horreum C. 12, 2, 2. illustrissimus quisque de antiquis pastor V. 2, 1, 6.
- Illutus vinaceos Ca. 14, 7.
- Illuvies obesa C. 7, 10, 6.
- Illyricae mulieres robustae V. 2, 10, 7. Illyricae iridis vicia Veg. 1, 11, 5 vid. Iris.
- Imago aurea V. 1, 2, 10. imaginem suam in aqua videntes equae inani amore capiuntur C. 6, 35, 1. ¶ Imago i. e. echo V. 3, 16, 12.
- Imbecilla arbor C. 5, 10, 2.
- Imber vini adspersit farri P. 1, 29, 2. conf. 1, 35, 13. primus vespertini rosis P. N. 13, 4.
- Imbrex. in imbre pōnitur ficus P. Mar. 15, 1. imbricibus desuere cupam Ca. 21, 3.
- Imbridum caelum P. Ian. 13, 2.
- Imbrifer caeli status C. 5, 51, 4. C. 7, 6, 4.
- Imbuere dōlia Ca. 69, 1.
- Imitatio aliorum noua quoque tentare debet experimenta V. 1, 18, 8.
- Immanis numerus annorum V. 3, 1, 3.
- Immature nimium C. 11, 2, 3.
- Immensum est, h. e. nimis longum P. Mar. 27. immensus temporibus permanere C. 11, 3, 4.
- Immo. immet aqua cisternis P. 1, 17, 4.
- Immergere terrae de vite C. 5, 6, 30. immergeri C. 5, 9, 3.
- Immidus Calfas V. 3, 3, 9. Sed leg. Vmmidus.
- Immittitur viti palmet h. e. submittitur V. 1, 31, 3. vi. no. etiam in Addendis.
- Immolare, Juvē V. 2, 4, 9. immolandi initium a stillo pecore V. 2, 4, 9.
- Immota femina C. 5, 5, 7.
- Immunda mulier, mentuata P. Mar. 9, 14.
- Impares trapezi Ca. 3, 5 supernacanei Scal. ad V. 1, 1, 7. ¶ de numeri imparis superflitione Barth. ad P. 1, 27, 1.
- Impasce prato C. 2, 18, 1. C. 6, 5, 2.
- Impatiens vetustatis vinum C. 3, 21, 6. impatientissimum frigoris animal ouis C. 7, 3, 8.
- Impedatio C. 4, 13, 1.
- Impedo. Impedanda statunibus vitis est C. 4, 16, 2.
- Impensam vitare C. 12, 57, 5. reficere V. 1, 2, 8. fere nullam possit olea C. 5, 8, 1. impensas amplificationes possunt vineae C. 3, 3, 8. frustrari C. 1, 1, 2. ¶ Impensam testaceam subter inducis P. 1, 40, 5. Ita P. 1, 9, 4. 1, 13, 2 significat, quod apparet materiam, quae calcis arenatae vel huius instar induci possit. Apud Plin. 36, 24 l. 63 & Jul. Obsequ. c. 87 impensae navis interprete Burmanno ad Ovid. Her. 7, 158 sunt armamentae navis. Heinsius ad l. c. Ovidius etiam funeris impensas pro marmore capiebat, sed iniuncto Burmanno. Forte etiam huc refertur illud Aufonium l. 18. Septima in Augeae stabulis impensa laboris.
- Imperator appellatur Praetor propter quae stors sui victoriam V. 2, 4, 2.
- Imperata aliarum rerum V. 1, 17, 3.
- Imperare crudeliter C. 1, 8, 10. imperandi parum prudentes C. 11, 1, 6. ¶ Imperare vitibus C. 3, 3, 6. 4, 24, 21. 4, 29, 12 ubi Casaubonus ad Optat. Milevit. L. 5 p. 107 laudat Abnelonenius. Nempe significat imperare plures submittere palmites & plus adeo laboris maiori impingere. Contrarium est parcere, h. e. putare angustius.
- Impetiginis remedia C. 6, 31, 2. Veg. 2, 51. Pusillae sunt infestantes corpora, quarum, ut docet Corn. Celsus, species sunt quatuor, ab impetu indium nomen, ut ostendit Quintus Sereus illo versu, Si vero vitium est, quod ducti ab impete nomen. Pusgo volaticum dicitur autumant. Impetiginem Plinius lichenus esse sentit, haec memorans: Arida cum resina impetiginem & scabiem quam plosam & lichenas vocant. Nam Juvē, Graece scabies, relinquuntur ut lichen fit impetigo. BERO.
- Impicare amphoram C. 12, 29, 12, 43, 1.
- Implastellum Veg. 3, 25, 5 no. p. pro empl. sic.
- Implastratio pro empl. Jaep. Mss. Lugd. Palladii.
- Implicatus bos Veg. 3, 29 videtur, qui viger, & scilicet se diffundit. Cl. Plainero placebat implacatus.
- Implictoricum medicamentum Veg. 4, 28, 9. implictorium potius esse videtur, anapleroticum.
- Imple. implenti napi & rapa rusticis C. 2, 10, 22. tres modii feminis ingerum C. 2, 10, 19 vid. Oecupo. se vuae C. 12, 39, 1. implente vtero C. 6, 1, 3 vi. no. impletur tota necesse h. e. perficitur P. Lun. 2, 4. implendis foeminis idoneus C. 7, 6, 3, 6, 27, 9. 8, 5, 25.

Impli.

Impicare carminis legibus C. 11, 1, 1.
 Imponunt, *interponunt* V. 1, 26. imponere alteri formam sui coloris P. O. 14, 10. imponi potest loco gracili forma prari P. S. 10, 1. ¶ Imponitur equis C. 6, 27, 10. equae admittantur C. 6, 36, 4.
 Imporcere solum C. 2, 10, 6.
 Importunus fluere, *celeriter*, *motu valido* Veg. 1, 56, 9.
 Impositi ouibus arietes C. 7, 2, 5. *vid.* Imponere.
 Impræfentiarum Ca. 144, 4. *Suumam eorum, quæ de hoc verbo dicitur auctor, exhibet ad Sancti Blinervam Perizonius.*
 Impressionem facere in castra V. 2, 4, 1.
 Impressæ folio piscinæ P. 1, 31. Impressum foramen P. F. 17, 7. O. 5, 3. falce vulnus C. 4, 7, 2. impressis vulneribus C. 7, 11, 1.
 Imprimat caecilia morum C. 6, 17, 1. imprimere puteum P. 1, 34, 2. radici palum de buxo P. Ian. 15, 18. falicis P. N. 7, 5. ne imprimatur iacentibus molibus solum C. 3, 13, 1.
 Improbe, *intempestive*, *sera*, C. 11, 2, 10. 2, 10, 21. non improbe concipit C. 7, 9, 3.
 non Improbis genibus, *enerviter magnis* C. 6, 1, 13.
 Improspere cecidit C. 1, 1, 16.
 Imprudens antiquitatis, *imperitus* C. 3, 18, 1. negotii C. 1, pr. 11.
 ne Impune abeat, *de persona* V. 1, 16, 5.
 Imputruit oleo mus C. 6, 17, 5.
 Inius & vnus confunduntur a librariis C. 4, 24, 4. 5, 6, 35. 5, 9, 13. 5, 11, 5. P. F. 12, 6. Mar. 10, 25. N. 7, 12.
 In adolescentia V. 2, 16, 1. in decem diebus secundum partum V. 2, 7, 11. in decem annos pariunt boues V. 2, 5, 13. in ortu canalicæ C. 4, 8, 1. ¶ In Turanii *se. aedes* V. 2, 11, 12. *ut Gr. ἡ δῖα οὐκ αἰετὶς* S. Y. L. B. ¶ In populo est ocimum, *farra* & C. V. 1, 23, 1. in quo genere sunt, *h. c. exempli gratia* V. 17, 1. conf. 2, 1, 12. Genera sunt vini, in quo Falerna V. 1, 65, 2. ¶ in hoc nunc denique est, *ut dici possit, nun est an dem* V. 3, 1, 2. ¶ in hoc, *propterea* V. 3, 1, 9. in quantum C. 3, 13, 19. ¶ in diuidia parie agri collocare filiam nupti, *dori* c. dare partem agri C. 4, 3, 6. ¶ In onissum ante balneas & gymnasium V. 1, 55, 4. ¶ In saepe motum cum ablatis, & cum accusativo quætem significat. Coquito in fornacem C. 3, 2. in villam *ibi*, *vid. no.* in arborem relinquito Ca. 52, 1. in hominem V. 2, 1, 21. in parietes flantes V. 3, 14, 3. *Contra* in asserculo alligato Ca. 152. in fundo illata Ca. 146, 2. in quibus solent equas abigere V. 2, 10, 11. in agris redigere ciues V. 3, 1, 4. coniciliter in vreo C. 12, 21, 2. in naribus infundere C. 6, 4, 2. in naso introit polypus Ca. 157, 15. introitum facit in canero C. 11, 2, 49. mittuntur in vasculo P. F. 25, 11. *pro quo* mittunt vasculis P. F. 25, 26. mittit in linteo P. F. 31, 1. in vasculo P. Iul. 8, 2. O. 14, 5. in dolio P. O. 14, 10. in metreta demittit P. O. 14, 17. *ita* P. N. 19, 1. in aqua missum Veg. 1, 17, 16. *De hac confusio multa Barthe. ad Calpurn. ccl. 2, 59 add. Morg. IV. 2 Librariis etiam quædam hic tribuenda esse, non negarim; cum inter-*

dum Lugdunense MS. Palladii alterum casum substituat.
Ina pro vena vid. Scal. ad V. 3, 9, 11.
 Inactio grege, *inductio*, V. 1, 52, 2.
 Inædificæ parietes C. 6, 37, 10.
 Inæquabiles greges V. 2, 4, 22.
 Inæquabiliter maturecentur ouia V. 3, 9, 8.
 Inania plaustra V. 1, 20, 3.
 Inarefcit arbor ardore solis P. N. 7, 4. vulnus C. 4, 7, 2. inarescere patiens botryones in vine P. O. 22.
 inaruerunt radices C. 2, 14, 2. inarescentes fici C. 12, 15, 1.
 Inaro. inarare fabalia pro stercore V. 1, 23, 3. arbores C. 2, 2, 11.
 Inaugurantis regis fominium C. 1, pr. 9.
 Incallat carnem Veg. 2, 27, 1. ¶
 Incantationes *vid.* Superstitiones.
 Incanæ barbae C. 8, 2, 9.
 Incarnari donec coeperit Veg. 2, 12, 3. *no. f.*
 Incallum legunt quidam pro in cassum C. 4, 3, 5.
 Incanare, *canum facere, excaurare* C. 4, 55, 2.
 Incendia æstatis P. 1, 4, 1.
 Incendere ammonax, excaurare facere V. 3, 2, 16. ¶ Agros P. 1, 6, 13. P. Aug. 4.
 Incensilia cubia V. 1, 2, 15.
 Incerniculum Ca. 13, 1.
 Incernere terram cribro Ca. 43. C. 5, 6, 6.
 Incertus dies C. 11, 2, 93 & 96. caeli status C. 11, 2, 97.
 Incellit crepusculum C. 11, 1, 18. hominibus sterilitas arenae C. 2, 10, 1. tempestas C. 12, 2, 5. iuxerunt frigora C. 12, 50, 12. incitantes C. 5, 9, 11. regionibus noxia animalia C. 11, 3, 62.
 ab Inchoato domos exstruunt C. 4, 3, 1. *de nouo.*
 Inchoo. inchoamus fodere pastura P. D. 2. inchoante mente P. F. 25, 20 & 33. inchoantibus canicularibus diebus P. Iul. 7. inchoatur prima pampinatio C. 11, 2, 38.
 Incidunt sentes corpus onium P. Iul. 4, 3.
 Incientes oues *h. c. granidae* V. 2, 2, 8. *vid. no. itemque ad C. 6, 1, 3 & C. 11, 8. Restituerat hanc vocem Plinio 11, 37. f. 84 Turnebus Adm. 20, 23 & confirmant ad l. c. Harduinus. Arnobii exempla Faber noster suspexit.*
 Inciles fossæ Ca. 157, 1.
 Incilla aperire Ca. 155, 1. *vi. no.* excitare C. 5, 9, 13.
 Incipiunt an pro concipiunt P. F. 26, 2. incipientes grossos decedere P. Mar. 10, 31.
 Incisioles interiorum Veg. 1, 39, 2. *termina ventris. vi nostri Schneidem im Leibe.* ¶ Incisio pro infusione *sæpe est in MS. Col. Lips. v. g. 5, 11, 2 rel.*
 Incisura farimenti P. Mar. 1, 2. incisuræ raporum C. 12, 54, 1.
 Incitata libido P. Mar. 14, 1.
 Incitare vitem prolixis gallis C. 9, 27, 7. incitatur proceritas 4, 39, 5. incitetur vitis fossâ frequentius P. N. 2, 2. *add. C. 4, 22, 3.*
 Inclinare ad illud, quod deterius V. 1, 9, 6.
 Includere locum videtur esse implere P. Iun. 5, 4. includit frigus fata P. 1, 12. includenda pascuatio C. 11, 2, 17. post inculum volatum *h. c. impediunt, interceptum* P. 1, 26, 1.

In-

- Inclitissimus dux C. 1, 4, 2.
 Incomitatem plantarum tueri C. 11, 3, 61.
 Incomitatae vagantur virgines Illyricae V. 2, 10, 9.
 Incomium Veg. 4, 28, 18 *quid sit N. L.*
 non Incommodè se gerere C. 1, 8, 15.
 Incomprehensibilis paruitas C. 10, pr. 4.
 Inconditi fructus C. 1, 5, 6, 3, 2, 1.
 Incontaminata facie V. 3, 9, 16.
 Incocta vino P. Mart. 15, 1.
 Inconatus Ca. 127, 2.
 Incorporatio C. 6, 2, 13. *sed vid. no.*
 Incrementum, *corpus, moles* C. 6, 18, 1. *omnium maius facit* C. 8, 5, 2. *Incrementi latioris capita* C. 11, 3, 31. *maioris plantae* P. F. 24, 7. *poma* P. F. 25, 22. *furculus* C. 9, 4, 2. *vilpicum, quam allium* C. 11, 3, 20. *non magni arbores* C. 11, 2, 28. *minuti pifces* C. 8, 17, 14. *parui animalia* C. 8, 15, 6, 9, 1, 8, 9, 5, 6. *validioris herbae* C. 2, 18, 1. *¶ ne possint capere foramina plus vnius apis incrementum* C. 9, 7, 5. *¶ in minori arbore incrementa maiora proveniunt* P. F. 17, 5.
 Increfcent vitis C. 4, 13, 2.
 Incretas locum, *ut cutis ad pulpas adhaereat* Veg. 3, 18, 4.
 Incruenta pax C. 9, 9, 7.
 Ineffulare ollam fapa & farre V. 3, 14, 5. *maeriam lacini lapide aut testorio* V. 3, 15, 1. *vid. Rhod. ad Scribo. c. 135 p. 207.*
 Incubitant in cellis C. 8, 14, 9.
 Incubare foetibus C. 8, 5, 10. *incubandi tota ratio* C. 8, 5, 5. *incubandis omnis gallinae leguntur maiores* P. 1, 29, 2. P. 1, 30, 2.
 Inculeatis lapidibus C. 8, 15, 3. *pannis madentibus de vulnere* C. 6, 12, 2.
 Inculcare panicula vel cylindro C. 11, 3, 34. *foramen cinere* P. 1, 35, 8. *inculectur paleis subiectis area* C. 2, 20, 1. *vid. Reinef. V. L. 3, 4 p. 397.*
 Inutilis locus *ut considerandus* C. 2, 2, 8.
 Incumbunt acrius in causas dilati feruoris tauri P. Mar. 11, 6.
 Incurro. *si aliquis casus incurrerit* P. 1, 8, 1. *incurritur grande dispendium* P. F. 20, 1.
 Incurfus solis C. 1, 6, 22.
 Incuruat panno amictum gemmantis caudae P. 1, 28, 2.
 Incultodia regio, *neglecta, inculta* P. N. 4, 2.
 Indagante capere feras *legebatur* C. 5, 1, 2.
 Indagator apum C. 9, 8, 12. *indagatores aquarum* C. 2, 2, 20. *Anatolio Geop. 2, 10 sunt vögeymovae.*
 Indeflexus C. 3, 24, 4.
 Index. *indicem operis lecturi* C. 12, 57, 6. *indices libros tres scribam* V. 1, 1, 4.
 India molibus ferarum mirabilis C. 3, 8, 4.
 Indidem lauto Ca. 25, 1. *h. e. ex eodem.*
 Indigenabos C. 6, 2, 12. *indigenae coloni* C. 1, 7, 3. *si Indigant pabuli* C. 7, 11, 3. *sic* C. 12, 2, 3. *indigenibos ciborum* C. 8, 14, 8. *indiget hoc genere* P. Jul. 4, 1.
 Indigestione ciborum corruptus sanguis Veg. 1, 21, 3. *ab indigestione febricitare* Veg. 1, 35, 1.
 Indigesta ex hordeo animalia Veg. 2, 53, 1.
 Indignantissimus seruitutis C. 8, 17, 7.
 Indignatio recens Veg. 1, 63. *indignationem ex aliqua necessitate contrahere* Veg. 2, pr. 3. *indignatio vulneris* 2, 13, 2. *indignatione calicris disrumpitur membranula* Veg. 2, 16, 5. *nulla indignatione prodiit iniuriam oculis* 2, 16, 6. *indignationis tumor* Veg. 2, 29. *indignationes oriuntur ex iortura* Veg. 2, 55, 1. 3, 36, 1. *vellicae* Veg. 3, 15, 1. *Etiam Caelius Aem. 3, 3, 13 ne tumentia indigneantur.*
 Indigus plantarum P. Nou. 11.
 Indiscretus V. 3, 1, 7.
 pro Induiso Ca. 137.
 Indo. *indere coronam in focum* Ca. 143, 2.
 Indoles mentis C. 1, 9, 2.
 Indouitus iuuenius, *nondum domitus* C. 6, 2, 9. *¶ eibus* C. 10, 232.
 Indormio. *ne indormiat visus maxillarum* Veg. 1, 24, 15. *h. e. ne indurecat nervi.* *Supra ipsum iacuerit, ut armus indormiat h. e. corpeae* Veg. 3, 47, 2. *ut nostri einschlaffen. vid. Obdorm.*
 Inducere fontem C. 1, 5, 1. *novellam vitem* P. Jan. 13, 2. *inducit olea frondem* C. 5, 9, 15. *sed f. legendum induit, inducentes in panno* Veg. 2, 49, 4. *auffreischen.* *inducitur testiorum iterum & iterum* P. 1, 15. *stracula in armos equi* Veg. 2, 45, 5. *add. 2, 48, 2 & 3 it. 7.*
 Inductio calcis & testioris marmorati P. 1, 15.
 Inductus. *Inducta testaceo* P. 1, 38, 2.
 Induo. *Induit se vel induitur vitiis maiore fructu* C. 4, 27, 5. 5, 6, 28. 5, 8, 2. 5, 9, 11. *induit se floribus arbor* C. 10, 242. *inducunt se vitiis vites* C. 4, 24, 12. *eum se non induit arbor fructu* C. 5, 8, 2. *inducere arundinibus velut pileis* C. 5, 10, 21. *inducitur pes solea sparteae* C. 6, 12, 2.
 Induruit vitulus C. 6, 26, 1. *induruerne virgae* C. 4, 6, 2. *vehementius* C. 4, 7, 1. *¶ cum indurauerit intransit.* Veg. 3, 82, 3.
 Industriae sufficientis quae tenenda P. 1, 6, 1.
 Industilis vomis Ca. 135, 2.
 Ineantur matricis C. 7, 5, 12. *inire debent feminas verres* P. F. 26, 1. *¶ inire mensuras agrorum* C. 5, 3, 1.
 Iners ad Venerem admixtus C. 6, 27, 10. *inertes ad incubandum* C. 8, 2, 12.
 Inerticula vitis C. 3, 2, 24. *Gr. ἀνέρτος. forte eadem* Argitis, *ab ἀργεία.* *Est etiam* Plin. 14, 2.
 Inexpugnabilis acerbitas P. 5, 17.
 Inexputabilis numerus C. 9, 4, 6.
 Infamant generosae degeneres apes C. 9, 8, 5. *infamare terrae vbertatem* P. 1, 6, 8. *infamatur ager* C. 1, 7, 7.
 Infantia feminis C. 5, 5, 8.
 Infarcire salem in carnes C. 12, 53, 2.
 Infer vicinus Ca. 149, 1.
 Inferno vino melle esto Ca. 132, 2. 134, 3.
 Inferno positur regno C. 10, 27, 4.
 Inferre rationibus C. 1, 7, 7. *tributum* C. 1, 1, 11. *quae domum inferuntur* C. 12, 1, 6. *si quod aduersarium inferatur* V. 1, 12, 3.
 Inferus facere Ca. 123. *it. 156, 7. C. 12, 1, 7, 2.*
 Inferueta fictili vase C. 9, 13, 5.
 Infuscescere Ca. 90.

Infectio.

infesto. infestat salix saporem vini C. 5, 7, 1. infestant ceruicem bouis clati C. 6, 14, 6. animos superfluitate C. 11, 1, 22. infestare rem familiarem C. 1, 5, 7. infestari carie C. 11, 2, 11. procellis C. 1, 5, 8.

Infestus. infesta regio V. 1, 16, 1. gelu & nebulis loca P. Ian. 13, 3.

Inficientes V. 3, 16, 8. *nihil facientes.*

Infidibula Ca. 10, 1, 11, 2. Turn. 7, 22. Infidibula ab infidendo nomen sunt adepta, quibus tanquam infunduntur vasa angustis oris, ut creci vel dolia per sectorium, ut humer aut vinum infundatur, ea melius censio infundibula vel infudibula appellari.

Infinitus pro imperatino V. 1, 31. *saepius. it.* 32. V. 3, 9, 8 & 10. C. 12, 39, 1. ¶ *Infinitus. fut. acti indeclinabilis.* Penultima ad abiiciendum descenditur seminaur V. 1, 63.

Infirmus, infidelis C. 3, 10, 7. *Sic*

Infirmissimi C. 3, 10, 6.

Inflationem stomachi facit C. 12, 11, 2.

Inflato in alveos spiritus C. 9, 8, 2. ¶ inflata morbo animalia, *adflata* Veg. 3, 23, 2.

Inflor. inflare aquam luo palumbi Ca. 90. inflauit medicamenta cupiditas mulomedicorum Veg.

4, 7, 4.

Infocunditas agri C. pr. 1.

Infocundior materia C. 2, 4, 7.

Informatur funis C. 2, 2, 10. informandae arcae C. 11, 3, 13.

Infosio totius corporis P. F. 16, 1.

Infosili lacus, *depressi* C. 9, 1, 2 & 3.

Infractus diligenter totius P. N. 7, 19. infractus mola sale C. 12, 53, 2 & 4. infractae digitis nuces C. 9,

17, 13.

Infractus eliuosorum viarum *MS.* anfractus Veg. 3, 5, 2.

Infreno curfu volitare C. 10, 2, 15.

Infrequens alueus C. 9, 11, 4. infrequentes paucitate plebis alios C. 9, 14, 13.

Infrico. infricare f. infricare musteos vino C. 12, 30, 2 *add.* C. 6, 32, 3.

Infrigidatio subita sudoris Veg. 1, 29, 4.

Infringere hordeum mola P. Lun. 12. infringitur ardor folii P. N. 13, 4.

Infriso. infricare papauer Ca. 79, 84, 2. 95, 2. inquam Ca. 156, 4. infrisatur vulneribus sal C. 8, 5, 22. 7, 5, 12.

Infructuosa cultura C. 11, 2, 32.

Infudibulum Ca. 10, 1, 11, 2. *vid.* Infidib.

Infundibulum Ca. 13, 3. C. 3, 18, 6. infundibuli angusto ore P. Lun. 7, 2. *Sed ubique fere fluat lecte.*

Infundo. Infundere pullis robur copiosi & puri lactis P. Mar. 13, 6. Infundere vnam nimis imber P. O. 9. in piscinam infundere, *iniciere* P. 1, 31.

Infundito innapi de aceto, *perfundito* C. 12, 54, 3 & 4. infundi oleo Veg. 3, 4, 27. si pluuvis infusa fuerint foena P. Mai. 1, 2.

Infusata vinea C. 11, 2, 69.

Infusator naturalis sapor C. 12, 19, 2.

Infusci coloris apes C. 9, 3, 4. C. 9, 10, 1.

Infusio caelestis, *imber* P. F. 25, 22.

Infusus mediocriter ager, infusus leniter terra P. Ian. 3, 2, 3. vehementer infusus in pluvia, *madefactus* Veg. 3, 4, 17. infusa vino offusa panis Veg. 3, 4, 18.

Ingaunum *vid.* Albinum V. 3, 9, 17.

Ingenerare C. 10, 19, 6.

Ingenium animi pro regionis caelique statu varlat C. 6, 1, 1. ingenii bona, *de equa* C. 6, 36, 2. ingenii sui semina cerunt *siluestres arbores* C. 3, 1, 2. ingenia siluestria deponunt pulli C. 8, 15, 7.

Ingerere cibum P. 1, 30, 4. vitibus steruus C. 2, 15, 5. arbori lac P. N. 7, 6.

Ingluuius vacua cibum concoctum esse significat C. 8, 5, 17. *Albertus Magnus* dicitur quam eloquentior Pappam vocat in anibus, quam Columella vocat ingluuiem. *Item Virgilius illo versu,* Improbis ingluuiem ranisque loquacibus implet. *A Plinio dicitur* sinus gutturis. *Etsi* autem capacitas gulae patenter qua merguntur recentia cibaria. **REROLID.**

Ingrandescunt faia C. 2, 10, 15. difficulter acini C. 3, 6, 3. ingranduit porcum C. 11, 3, 17.

Ingrate impenditur succus pomis vitiosis *b. e. inutiliter tanquam ingratis* P. Iun. 5, 1.

de Ingnibus soluenda venae, *f. inguinibus* Veg. 3, 33, 2.

Inhabiles labori C. 6, 1, 1.

Inhibere boues C. 2, 2, 28.

Inibi, *in eo* Ca. 18, 2 & 3. Ca. 38, 4.

Inleclis sensus C. 3, 10, 9.

luigere in arcem V. 1, 2, 20. in stabula V. 2, 2, 15. *conf.* V. 3, 10, 5.

Iniciere volupritatem praefecturae V. 1, 17, 6. aquam C. 12, 22, 2.

Inimicum ad corpus alendum V. 2, 2, 19. inimici factionis dentes caprarum V. 2, 3, 7. inimicissima diligentiae vitia C. 11, 1, 13.

Iniquis exclusus spatii C. 10, 2. iniquissimus locus C. 3, 3, 12.

Iniciante pluvia, *incipiente* P. Iun. 4.

Initia, *Cereris praefertim* V. 3, 1, 5. initii Cereris porci immolatur V. 2, 4, 9. initiiis pacis, focudum ferit V. 2, 4, 9.

Initus, *a. um.* inita arbor C. 5, 9, 16.

Iniugare *vid.* *Vrsi.* ad C. 4, 17, 8.

Iniungitur pondus C. 6, 2, 7. mas seminae C. 6, 37, 2. iniungantur fenestellis scandulae C. 8, 3, 6.

¶ pollinem iniungas *b. e. addas* Veg. 1, 1, 8. ¶ **Iniungere,** *plantare* P. 1, 6, 5. iniuncta est arbor serobi P. F. 10, 1. ¶ **iniungere** farmenta, *seruare, non rescindere* P. 1, 6, 9.

Iniuria ignis C. 11, 3, 7. sine iniuria C. 3, 18, 2. iniuria pluuiarum C. 9, 1, 3. *Saepe ita b. e. pro vnaquaque laesione, Vegetius.*

Iniustum, *sponsae natum,* C. 10, 16.

Innare fluitis C. 10, 388.

Innantes radices summo solo destituit C. 4, 1, 7. *ἐκπυλῶνται.*

Innexa compedibus C. 11, 1, 22.

Innocentia sumi graucolentis P. 1, 35, 11.

Innouabis calefactionem tamdiu V. 1, 52, 4.

(K)

- Innoxius pluribus annis permanet frutex C. 11, 3, 38.
conf. 12, 38, 8. 12, 45, 4. Innoxia a curculionibus
 faba C. 2, 10, 12. custodire poma C. 12, 44, 3. *Add.*
Wasse ad Sallust. Cat. 40.
 Inobstantes deprehendi P. 1, 35, 12.
 Innocata pastinatio C. 3, 15, 1.
 Inoccare semen C. 2, 8, 4. 11, 2, 81. lupinum C. 11,
 2, 60.
 Inoculatio arborum C. 5, 11, 1. 11, 2, 59. fici P. Mar.
 10, 32. Perfici P. Apr. 5, 1.
 Inoculati quod emplantari dicitur P. N. 7, 7. *conf.*
 C. 11, 2, 59. inoculanti Perfici P. Iun. 5, 2. ino-
 culari fici potest P. Iul. 3, 2.
 Inodorat mandentium halitus alium C. 11, 3, 22.
 Inoffensum lumen oculorum P. 1, 3.
 Inolestere C. 4, 22, 5. 4, 29, 14.
 Inopacuit auriaria C. 8, 15, 4.
 Inopia lactis premi C. 5, 12, 2. leguminum C. 6, 3, 4.
 Inordinandi soli tempora C. 11, 3, 9.
 Inquit *continuantur eiusdem personae orationi non*
interruptae inferius V. 1, 9, 1. 2, 6, 2, 11, 1. 3, 2, 3.
 ¶ *declaramus significatione fette positum in MSS.*
 C. 6, 30, 9.
 Inquietari abaliis C. 8, 5, 11.
 Inradio siliplum Ca. 15, 7, 7.
 Inrasum lacerpitum Ca. 15, 7, 8. *h. e. rasum & inie-*
ctum: quam vim huius participii etiam apud Plau-
tum Rud. 5, 2, 16 & *Sil.* 8, 585 *obtinere, offendit*
Cl. Facioliatus, cuius verba damus in praefatione
Fabri.
 Infalubris fundus C. 1, 4, 2.
 Infanabile vulnus C. 7, 5, 13.
 Infans ut pietur V. 2, 4, 16.
 Infecundat supra pilam Ca. 12, 7, 2.
 Inficius pastor, imperitus C. 6 pr. 5.
 Inscriptum pecus (*non scriptum*) qui pascunt, com-
 mittunt lege censoria V. 2, 1, 16.
 Inseco, *incido* C. 4, 15, 3. 9, 15, 9. Insecant oliuas a-
 rundine C. 12, 47, 3. Insecat corticem vimen
 C. 4, 29, 10.
 Insceli napi, inesci C. 12, 54, 3.
 Inferi vites Ca. 40, 1. inferi posse omne genus sur-
 culi omni generi arboris C. 5, 11, 12. C. Arb. 27.
 ¶ *Inferere axungiam faucibus ovis* C. 7, 5, 15.
inferito, admixto reliquis medicamentis C.
 12, 57, 2.
 Infernent operibus fortiter C. 9, 14, 2.
 Infidat cerucibus iugum C. 2, 2, 22.
 Infigne cristarum pannonibus P. 1, 28, 2.
 Insigniter neglectus hortorum cultus C. 10 pr. 1.
 Insipere in aulam novam Ca. 85, 5. Ca. 90. Antiquum
 verbum fuit *insipare*, quod Festus explicat iacere.
 Inde composita habemus *disinsipare*, *disinicare*, *ob-*
insipare, *obinicare*, apud Plautum Cistell. 2, 3, 37. *Ob-*
insipat aequalem, i. e. adspersit: & h. l. *insipare*, &
 antiquae mutata coniugatione, *insipere*, *inincere*.
 Gifannus Ind. Lueret. in *Disinsipare*, Becmannus
 Orig. p. 796 SCHOETT G.
 Insistere atriensibus C. 12, 3, 9. ¶ *insistunt* C. 3, 12,
 3 *est ad exemplum primae lineae reliqua peragunt.*
Sic in hoc me insistisse argumentari C. 3, 10, 14
ad illa exempli argumentum pertinere.
- Insistio vitium C. 4, 29, 1. insistionibus ad maximum
 numerum perducitur vitis C. 3, 9, 6. ¶ *insilio-*
nem nutritiis P. Ap. 2, 2. *h. e. quod insilium est.*
 Insititii & bigeneri nuli V. 2, 8, 1. *vid.* Insilius.
 ¶ *insititius somnus* V. 1, 2, 5 *qui inter medium vi-*
gilam meridie insertur.
 Insitutus eris ranium Ca. 40, 2.
 Insitus, insita vitro stirps alieni generis *de mulis*
 C. 6, 36, 2. *insitum, furculus* C. 5, 11, 8. ¶ *insita*
radix per fistulam vento, insista Veg. 1, 10, 4.
 Insolatio *reficit*, Veg. 3, 22, 3.
 Insolarius, insolatae vineae C. 4, 27, 3. *etiam pende-*
tes C. 12, 47, 2. insolati dies C. 11, 3, 51. insolata va-
 sa C. 12, 18, 6.
 Insolens & incusodita regio, *infrequens ab incolis*
 P. N. 4, 2.
 Insolentier vagatur oratio C. 3, 10, 9.
 Insolo. insolare vvas C. 12, 39, 2. insolatur humus
 C. 4, 17, 8.
 Insomniosus ut sanetur Ca. 15, 7, 8.
 Inspectus experimenti C. 11, 8, 2.
 Inspicere, inspectio de emuturientibus C. 1, 3, 1. 1, 4, 1.
 Inspirata per fistulam oculotesta irita C. 6, 17, 7.
 Instar iuris crassi C. 12, 38, 3. librarum V. 11, 1, 1,
 10. pondo quincuncem C. 12, 28, 1. heminae C. 6,
 14, 1. 6, 38, 1. 7, 5, 15. trium cyathorum C. 6, 30, 7.
 sextariorum trium C. 12, 41, 2. duarum parium
 C. 8, 15, 3. quinque modiorum C. 2, 5, 1. vnus
 digiti spatium C. 4, 8, 2. Arb. 5, 3.
 Instaurant omne genus operis C. 11, 2, 98.
 Instigante quasi numine C. 10 pr. 4.
 Instillatio descendit ad radices P. N. 10.
 Instipato Ca. 113, 2. *sed vid. P. L.*
 Insituere a se villicum C. 11, 1, 5. insituit bovem
 in arando C. 6, 2, 8. insituantur ad aratrum
ibid.
 Instragula Ca. 10, 5. 11, 5.
 Instrata asinis Ca. 10, 3. 11, 4.
 Instrumentum rusticum V. 1, 13, 2. 11, 1, 20. trium
 generum, vocale, semi-vocale & mutum V. 1, 17, 1.
instrumenti rustici catalogus Ca. 10. P. 1, 43. nu-
 merus s. modus V. 1, 18, 6. discrimina & multitu-
 do V. 1, 22, 2. C. 12, 3. magni instrumenti ne sit
 praedium Ca. 1, 5. eius cura quae villico C. 1, 8, 7,
 11, 1, 18.
 Instruo. instruemur signis quam pluribus *h. e. doce-*
bimur P. Iun. 7, 1.
 Insuetatae vino vvae passae C. 9, 13, 5.
 Insueco. insuecanda oleo lana C. 7, 4, 5. 7, 5, 18. *Sic*
Caes. Aurel. Acut. 3, 77. pane insuecato ex eodem
 mulso. *add. Reinsef. V. L.* 2, 9.
 Insuevit partui C. 6, 37, 8. ¶ *insuecitas* ea pecus,
insuecitas C. 6, 43, 4. insueciti debent semina C.
 11, 2, 6.
 Insultata Veg. 3, 4, 39.
 Insultare os plenum vini per fistulam Veg. 2, 21.
 Insula Cea C. 9, 2, 4. Coa & Chia V. 2 pr. 3. insultae
 breucs P. 1, 28, 1. Ludianorum choreusae V.
 3, 17, 4.
 Insulsa amurca C. 11, 2, 29 & 2, 9, 10. P. F. 8. P.
 Mar. 8, 1.
 Insilio. insulitur linea purpura C. 3, 15, 1.

Insuper arbores Ca. 18, 5. pruna insuper & circum operito Ca. 76, 4. insuper iacato ferum Ca. 160, 1. cannas ponere, *daransf* C. 12, 39, 1.
 Infurgit summitas P. 1, 6, 10.
 Intecta specularibus vasa C. 11, 3, 52. *Mistbeeten*.
 Integer permanet sapor C. 12, 49, 3. integrum vix x x diebus vinum C. 12, 20, 7. ex integro, *de novo* C. 9, 13, 8. de integro refecere C. 4, 32, 4.
 Integriatam ferant libatam C. 8, 11, 9.
 Intellego *vs* negligo *semper est in Cedice Medicos. Ita etiam in Terentio edidit Bensleius*.
 Intelligitur sapor vini conditus C. 12, 20, 7.
 Intemelium V. 3, 9, 17.
 Intemperantia caeli C. 1 pr. 3.
 Intemperies caeli C. 1 pr. 1. intemperies prohibeas Ca. 141, 2.
 Intendere pericas Ca. 48, 2. intenditur scarificatione malagmatis more *superponitur* C. 6, 17, 3. ¶ Intendere lumen vel ignem P. 1, 21, 2. *intelligere, ut hodie Itali*.
 Interior nervorum, eruditatis signum in bubus C. 6, 6, 1. ¶ Intentione summa, attentione, studio P. S. 10, 3.
 ne Inuer se poma contingant C. 12, 44, 4.
 Interamnes & Keatini de finibus contendunt V. 3, 2, 3.
 Interaneis exemit aues C. 9, 14, 14. *h. e. quidquid est viscerum in ventre imo. Linda. Sel. med. 9, 57.*
 SCHOETT G.
 Interceptae ab accipitre columbae V. 3, 7, 7.
 Intercidere oliuam acuto calamo P. N. 22, 3. intercedi & disrari C. 4, 32, 4.
 Interclusa quibusdam anima *enph* ingressus V. 1, 63, 1.
 Interclantur vinacea C. 12, 43, 10.
 Interdiu votum facito Ca. 83.
 Interfluus humor P. S. 10, 4.
 Interfringit ventus furculos Ca. 44.
 Interiacet sulcis spatium C. 11, 3, 6.
 Interiectus, interiectio *idem fore quod interuallum* C. 3, 21, 6. *add. no. ad 3, 16, 3.*
 Interim, interdum C. 3, 10, 13.
 Interimitur vepres C. 11, 3, 7.
 Interior pars *h. e. magni septentrionalis* V. 1, 2, 4. ¶ Interiorum incisioes *h. e. interaneorum* Veg. 1, 39, 2.
 Interlegenda sunt poma quaeque vitiosa P. F. 25, 16. Iun. 5, 1. Iul. 3, 1.
 Interluere manus Ca. 132, 2.
 Intermestri Ca. 37, 3. *Sed*
 Intermestrium V. 1, 37, 1. *Qui tamen de L. L. 5, 2. p. 45. exerr. Dordr. A mensibus, inquit, intermestris dictus, quod putabant inter prioris mensis senescentis extremos dies, & nouam lunam esse diem, quem diligenter Attici *επι μηνια* appellabant ab eo, quod ea die potest videri extrema & prima luna.*
 Intermittit ignem Ca. 38, 2.
 Internatae herbae C. 2, 12, 6. internatus palmes C. 4, 24, 5.
 ad internicionem perducere vineta C. 4, 22, 8. interniciones hostium facere C. 1, 3, 11.
 Internodium cannae vnum eum suis articulis P.

Apr. 8, 3. Mar. 10, 23. internodia vitis C. 3, 2, 0. P. F. 9, 4. longa P. Mar. 10, 25. ¶ articulorum longa in canibus V. 2, 9, 4.
 Internus, *a, um*. Interna bouum, *viscera* Veg. 3, 2, 15. Interio, *si, forte testuendum* C. 12, 57, 2.
 Interordinium V. pedum C. 3, 13, 3. interordinia laxiora C. 5, 5, 3. interordiniorum spatia C. 3, 15, 1, 4, 14, 2.
 Interpretari maturitatem C. 11, 2, 67.
 Interputare ficos Ca. 50, 2. oleam V. 1, 30. rosas C. Arb. 30, 2.
 Interquiescere Ca. 158, 2.
 Interradere C. Arb. 19, 3. *Hard. ad Plin. 15, 1 f. 2 recte explicat ramos interradios succidere ubi densitas officis vid. Intrucello.*
 post Interrogationem obliquam indicatam, ubi aucupare V. 1, 23, 5. *sic, quod praecipuum est, non facile dictu* C. 3, 1, 4.
 Interrupit nos medicis aduentus V. 2, 1, 1. interrompere ordinem C. 11, 2, 25.
 Interferi trunco arboris P. 1, 43, 2. malleolis C. 3, 9, 7. interferit se vallis P. Aug. 11, 2.
 Interstitis fruticibus C. 8, 15, 5.
 Interspirare Ca. 112, 1.
 Interstium. Interest vile V. 2, 2, 12. *sed vi. no. Pented. quod interest niummum explere* Ca. 22, 1. clatros interesse oportet pede *h. e. regulas totum inter se distare pede* Ca. 4, 1.
 Interrigini remedium Ca. 159. C. 6, 32, 1. 7, 5, 11.
 Interrigo corporis vitium *est, fit autem id malum, quando femina, id est, exae interiori equitatu aliunde causa accituntur. Graeci dicunt paratrimma. Docti M. Varro interriginem, & intertrimentum ab eodem verbo derivari, cuius verba sunt haec: Intertrimentum ab eo, quod duo, quae inter se trita, & diminuta, a quo etiam intertrigo dicta. BEROALD.*
 Intervacantibus spatia C. 4, 32, 2.
 sine Intervallum, *continuum*, V. 2, 1, 22. intervallum faciunt a bruma ad aequinoctium V. 2, 7, 9. *Crescentius* intervallant.
 Intervuello. intervulferis C. 5, 10, 5. intervelli C. 4, 33, 3. intervelluntur rapa P. Iul. 2, 2. *vid. Interrado.*
 Intervenia & rinae in puteis P. Aug. 8, 3.
 Interveniens lanugine C. 4, 29, 16. intervenientibus spatiis C. 9, 1, 3.
 Interventu domini C. 9, 5, 2. 4, 29, 16.
 Intervolando allestant C. 8, 10, 1.
 Intestinum opus V. 3, 1, 10.
 Intinguere in acetum Ca. 156, 1.
 Intolerabiliter horrere frigoris C. 1, 4, 9.
 Intomata Veg. 2, 30, 1. *leg. Oncinata ubi vid.*
 Intondere fibrarum summas partes C. 11, 3, 31.
 Intransitus summa alium Mitigaverit, Volutare.
 Intrinsecus & extrinsecus Ca. 21, 4. C. 8, 3, 6. intrinsecus, *intra stabulum*, bibat.
 Intritus in aquam panis triticus V. 3, 9, 21. intrita aqua scila V. 3, 9, 14. intritam macerari finito C. 12, 40, 1. *(ubi profusse vini poni putat Beroaldus) totani ad medium mortarium contrahitur* C. 12, 55, 1. Inuita folliculorum resoluta C. 12, 43, 10.
 (K) 2 intri-

- intritum hordeum in aqua V. 3, 10, 6. *multa de eo verbo Rhod. Lex. Scribo.* ¶ Intritia oliua, non tri-
ta C. 12, 49, 2.
- Intro, *intus* Ca. 157, 6 & 7. P. 1, 40, 2.
- Inroito polypos in naso Ca. 157, 15. introire aqua
possit C. 12, 29. introeantur in cellam Ca. 65, 1.
- Inroituum & exitum praebant aubus C. 8, 3, 3, 9.
7, 5. introitum facit in geminis C. 11, 2, 43. in
canero C. 11, 2, 49.
- Inrotrudere Ca. 157, 14.
- Intuba *vid.* Intyba.
- Intumescit per gemmas spes futuri germinis P. Mar.
10, 12. intumescens locus C. 1, 4, 10.
- Intus ad Rhenum V. 1, 7, 8.
- Intyba C. 10, 111. intybi *vel* intubi genus *est* C. 8,
14, 2. intubi eadem ratio quae lactucae C. 11, 3, 27.
intuborum satio & cultura P. O. 11, 1. secunda sa-
tio P. Apr. 3, 5. ¶ Intubum agrestem vocamus
heliotropion Veg. 3, 42, 2. intyba agrestis V.
1, 30, 1.
- Inuadit vehementer canis appropinquantem C.
7, 13, 7.
- Inuafae comae P. inf. 120. *h. e. arbor infusa.*
- Inuictos opportunos V. 1, 16, 2.
- Inuictes pueros P. Iul. 7. P. O. 14, 16.
- Inuenerat iam codice C. 4, 8, 4.
- Inuictare aquam caelestem C. 12, 12, 2.
- ne Inuicem tangantur P. N. 7, 22. a tactu inuicem
separata P. Mar. 10, 8. ¶ ad inuicem amyli *h. e. ad
modum*, ad infusa Veg. 2, 7, 3.
- Inuoliata terra vitro quadam fert V. 2, 1, 4.
- Inuifos, non uifos Ca. 14, 2.
- Inulae trifies C. 10, 118. inulae satio & cultus C. 11, 3,
55. P. E. 24, 13. conditura C. 12, 46. inula Cam-
pana Veg. 3, 70, 3. Caeterum inula, *istius*, *est*
nostrum Alant. *vid.* Salm. *hyl. intr. c. 15.*
S C H O E T T G.
- Inulcerare pellem Veg. 2, 59, 2.
- Inuncata hamis lana C. 7, 3, 10.
- Inunctio fisci C. 6, 33, 2.
- Inuolui poma argilla P. F. 25, 17.
- Inuolutus succo pifanae & passu Veg. 1, 11, 7.
- Inuolunt aues lacubus vel pifcinis C. 8, 14, 2. *Lau-
das hic Beroaldus Varro nem de L. L. 4, 27 p. 31
extr. Dordr. sed cum ridiculo errore, forte opera-
rum, sed ubique obuia. Ita autem Varro, Vrnae
dictae, quod vrinant in aqua haurienda, ut vrina-
tor. vrinare est mergi in aquam. Sed in indice
Beroaldi legitur, vrina ex eo dicta, quod vrinatur
id est mergitur ad hauriendam aquam.*
- Inuro coramen C. 4, 29, 16. inurendum frigoribus
& pruinis solum C. 11, 3, 13. inurantur cicatrices
frigoribus C. 2, 24, 2.
- Inusta testis candentibus vrina C. 7, 5, 9.
- Inutiles sunt propter seditionem *h. e. noxii* V. 3, 16,
18. inutilius, incommodius V. 3, 5, 2. inutilissimus
C. 2, 10, 6.
- Iocundus fere semper scribitur in MS. Leid. Palladii,
v. g. Sept. 17. *no. c.*
- Iocis plena omnia C. 10, 286.
- Iogalis tela C. 10, 5. Ca. 14, 2.
- Iolcos *app.* C. 10, 368.
- Ipsus pro ipse Ca. 70, 2. ipsa se sustinere non potest
sus V. 2, 4, 11.
- Irinum oleum Veg. 3, 24, 17. *reflit. pro pinum.*
- Iris *f. gladiolus* P. 1, 37, 2. iris aridae, & cum iri Ca.
107, 1. irim pinifium C. 12, 27, 12, 28, 1. iris
Graeca C. 12, 51, 2. Illyrica, quae plerumque apud
Vegetium una voce Irifillyrica scribitur v. g. 1, 59,
60, 2, 43, 2. etiam in obliquis, ut irifillyricae
3, 68, 6.
- Incum v. Erneum.
- Irregibilis equus Veg. 2, 3.
- Irreparabilis fugae temporis C. 11, 1, 29.
- Irrepsit cura C. 12 pr. 10. Irrepentes radicae C.
4, 1, 2.
- Irrectum radicibus solum C. 3, 11, 2. 4, 2, 2.
- Irrigare ad arbores Ca. 36. aquam in areis Ca. 151, 4.
- Irroratio pestifera C. 10, 331.
- Irrorati flores C. 9, 14, 10.
- Irrorant oleo viridi C. 12, 47, 5. irrorans olitor C.
10, 148. irrorari noctu C. 12, 24, 2. 12, 39, 1. ne
irroretur vai C. 12, 24, 2. ¶ Irrorat auster C.
11, 2, 93.
- Irtiola viui C. 3, 2, 28.
- Is, ea, id. Eae *Darius sing.* Ca. 64, 1. cabus Ca.
152. id cyathum sumito pro eius Ca. 122. id plus
Ca. 44. & id pro eoque V. 2, 9, 16.
- Isauricus C. 8, 16, 5.
- Ischiaci vinum Ca. 123. pro Ischiaci *vel*
Ischiatici *est* Isiaci Veg. 1, 38, 4. & Scyatici 3, 22, 4.
Ischomachus Athen. *persona Xenophonica* C. 11, 1, 5
& 15, 12, 3, 5.
- Ischuria *reflit.* Veg. 3, 15, 2.
- Istuc, *istuc f. istud* V. 1, 2, 21.
- Itaque, *est ita* C. 6, 2, 6. qui ita, melior *h. e. salus* V.
3, 16, 18. *sed vi. ne.*
- Italla a vitulis dicta V. 2, 1, 9. 2, 5, 3. C. 6 pr. 7. in
pariete picta V. 1, 2, 1. Italia terra V. 1, 9, 1. tem-
peratissima V. 1, 2, 4. obsequentissima curae mor-
talium C. 3, 8, 5. Itallae fumen V. 1, 7, 10.
- Italici sextarii P. O. 14, 14.
- Itaxo, viui, tauri V. 2, 5, 3. C. 6 pr. 7.
non item, *aequaliter* V. 2, 7, 15. aut quid item, *aut
quidquam simile* V. 2, 5, 16. 2, 9, 12.
- Iter digestis cibis praebetur C. 8, 5, 20. fureulo fa-
ctum scalpro C. 4, 29, 9. itinieri porta longissima
est V. 1, 2, 2.
- Iteratio arationis peracta esse debet C. 11, 2, 64. ite-
rationibus compluribus C. 2, 4, 2. ¶ iteratio de
repetita aratione C. 2, 12, 9. *vid.* Salm. ad Soli.
p. 513. S C H O E T T G. ¶ iterationem mi-
scere cum prima praedura *i. e. secundam praesuram*
olei C. 12, 50, 11.
- Iterati agri C. 2, 4, 4 & 8. iteratus esse debet cultus
vinearum C. 11, 2, 48.
- Iteratur sarritura frumentorum C. 11, 2, 27. iteran-
dis fossione locus C. 11, 3, 12.
- Ithyphallus in hortis C. 10, 32. *vd* *ιθυφάλλου μήλου*,
g. d. ὀνιδὲς ὕλη, h. e. ὀνιδος.
- Itus ac reditus paucos P. Iun. 2, 4.
- Iuba equorum qualis esse debeat V. 2, 7, 5. ¶ iubae
galorum C. 8, 2, 10.
- Iubae exorto C. 10, 294.

Laboriosissimum opus C. 1, 8, 3.
 Laboro. laborantes oleae vt curentur P. Mar. 8, 1, C. 11, 2, 29.
 Labrum lupinarium, eluacrum, aquarium Ca. 10, 4, 11, 3. culleare Ca. 154. rorundum C. 12, 50, 10. labra olearia Ca. 13, 2. fistilia & lapidea C. 12, 15, 2, 12, 50, 10. laborum ordines tres in cella olearia C. 12, 50, 11.
 Labrusca via C. 8, 5, 23.
 Lac. f. Lacie Ca. 86. V. 2, 1, 4. C. 12, 8, 1. lacte affinium V. 2, 8, 2. lac equinum omnium optimum V. 2, 8, 2. lactis diffrimina V. 2, 11, 2 sq. abundantiam facit cythis C. 5, 12, 2. Arb. 28, 2. ¶ Lac ficulneum C. 7, 8, 1. P. Mai. 9, 1.
 Laccae in gambis Veg. 1, 27, 4, 3, 19. tumor praeternaturalis, ad similitudinem vesicae inflat a cute.
 Lacedaemonii quomodo vinum condiant P. O. 14, 4. Laceratam viuum Veg. 2, 58, 3. Potest ita scripsisse eruditae vt timidi damae.
 Laceratosi sunt equi V. 2, 7, 13. laudantur galli V. 3, 9, 5. laceratosos viros exigunt vineae C. 1, 9, 4.
 Lacerus apibus insidiatur C. 9, 7, 6. P. 1, 38, 2. ¶ piscis C. 8, 17, 12.
 Laccista pluuiis & ventis videntia C. 3, 21, 5.
 Laccisti dente pulex C. 10, 321. laccifiri C. 9, 15, 4. caeli nonitate solent apes C. 9, 8, 3.
 in Lacinis distribuitur grex C. 7, 5, 3. add. 7, 6, 6.
 Lacon, nomen canis C. 7, 12, 13. Auctor est Pollux, generosus canes esse Laconicas, Arcadicas, Argolicas, Ceticas, Ibericas. Tradunt antiquitus Lacaeos canes ex vulpibus, canibusque progenitas: Et ob id vocari Graeco vocabulo *laconicas*, quasi a vulpe vulpinas. B E R O A L D.
 Laconica vini decoctio P. O. 14, 4.
 Laconicis excoquere eruditatem C. 1 pr. 16. *Balneae ardentes, ne dicam calentes, fuerunt in usu quotidiano praeceptorum, quibus persuasissimum habebant in corporibus cibos coqui, & eruditatem digerere. In balneis erant tepidaria, caldaria, frigidaria: orant & sudatoria, quo ex genere est laconicum, ubi sudando, exercendoque corpus, cruditatem digerant, & appetitum edendi promouebant. Scribit Vitruvius Laconicum, sudationemque coniungendas esse tepidaria, quae saturitate epularum immodica crudi erant, & caestomachi cruditateque laborabant: his ad balneae confugiebant, & in sudatoriis, laconicisque sudorem enocabant: ita stomachi cruditatem digerentes, quam epulae copiosiores affluerunt. Corn. Celsus docet sudorem elici duobus modis, aut sicco calore, aut balneo: sicum calorem esse Laconicum, quae vtilis sunt, quoties humor intus nocet, & iquo digerendus est. Consimiliter Seneca in epistolis moralibus carpenes hunc ventricularum morem sic refert: Quid mihi cum istis calentibus flagris? quid cum sudatoriis? in quae sicus vapor corpora exhaustum includitur, omnis sudor per laborem exeat. Poetae Satyrici consono oro carpenes ingluuiem bellonum, quorum Deus ventris est, consimiles sententias numeris poetici complerunt. Horatius: Crudi tumidique laeuemur. Persius: Turgidis hic epulis atque albo ventre laeuatur. Iuuenalis: Crudum paucum in bal-*

nea portas. Igitur Columella Satyrice moris, & canina facundia inuictus in deliciis luxuriosorum ait, Romanos saturos cibo. potque distentos, excoquere digerereque quotidianam epularum cruditatem in laconicis, hoc est, sudatoriis, ubi sudorem digerant, & ita aspirantur ad gemitus cibaria, coenaeque efusentibus reuertebantur. Laconicum autem, vt Dion tradit, a Laconibus dictum est inuentoribus: quoniam nudi, nudique ante alios in hisce sudatoriis exercebantur. Plinius autem ait id genus instrumentum passum dedisse moribus, & debellasse corpora Romanae iuuentutis. B E R O A L D.

Lacrima medica panace C. 10, 103. lacrimarum nimietate tacebunt vires P. F. 30.
 Lacrimant vires P. Mai. 1, 1. lacrimare gumen P. N. 7, 15.
 Lacrariis bubus Medica danda V. 2, 1, 17.
 Lascient noua virentia b. e. succo abundanti turgent P. F. 26, 3. Vid. nou. lactentes socus V. 2, 11, 5. porculi V. 2, 4, 16 & 21. catuli C. 10, 343. lactentes etiam dentes malum Veg. 4, 5, 2. quam
 a Lactio lactantes.
 Lactinae disciplinae & nomen P. Ian. 14, 1. sqq. F. 24, 2. genera & cultus C. 10, 179. 11, 3, 25 & 26. lactucam ponere, pangere, disserere, disponere, deprimere, dispergere ibid. a. f. 25-28. vt condiantur C. 12, 9. marina vid. *lactuca* C. 6, 15, 2.
 Lactucula teneris fibris C. 10, 111. lactuculae P. 1, 30, 1.
 Lactuli f. laquuli C. 6, 2, 4.
 Lacuna formetur anseribus educandis P. 1, 30, 1. lacunae cisternarum vt farentur P. 1, 17, 3. lacunam striam facit aratrum vomere, per appositionem V. 1, 29, 3. vi. no. ¶ lacunam exple, de numero deficiente V. 2, 1, 28.
 Lacus in villa V. 1, 11, 2. lacus positio C. 9, 17, 9. lacus marinis seminitibus repleti C. 8, 16, 2. ¶ lacubus distincta granaria C. 1, 6, 14. lacus vinarius Ca. 25. vinarii & torculari C. 12, 18, 3. duo in cella vinaria P. 1, 18, 1. salutaris C. 12, 55, 3. lacus vel dolla C. 12, 50, 5.
 Lacusculi C. 4, 8, 2. C. Arb. 10, 4. oliui expimentis C. 12, 50, 5 & 3.
 M. Laenius Strabo, inuentor ornithonis V. 3, 5, 8.
 Lactamen anserum satis inimicum P. 1, 2, 1. in vineis saporem vini vitiat P. Aug. 2. S. 1, 4. lactamine saturantur prata P. F. 1. quando & quomodo exciranda arbores P. F. 20, 2. add. P. 1, 6, 18. Barth. 59, 8. *Laetus.*
 Laetitia trunci C. 4, 22, 12.
 Laeto. lactantur beneficio incendii loca sterilia P. 1, 6, 13. lactandis arboribus, stercoreandis P. 1, 6, 18. vid. Lactamen. ¶ Lactor. lactatur viis tepore C. 3, 9, 8.
 Laetus ager Ca. 6, 1. Ager laetus est bene stercoreatus & pinguis. Stercus enim quod agris ingerantur rustici Lactamen appellabant. Seruius Georg. 1. Firmus, qui per agros lactatur vulgo Lactamen appellatur, *Idem* lib. 17. cap. 11. Firmus est, qui per agros lactatur, & dictus firmus quod fiat immus: id est sterus, quod vulgo Lactamen appellatur.

pellatur. *Fulgentius Mytholog. lib. 11.* Quod de-
tumenta eius & augmenta non solum terra, sed &
lapides, vel cœtera animantium, & (quod magis
incredibile sit) etiam lætania sentiant, quæ in
lunæ cremenis eiectione veniculis parturiunt.
M E V R 9. *vid. Læramen.* ¶ Læta facimenta
videtur latius subsistenda aliquoties *vid. ne. ad P.*
F. 12, 2.
Lætigare, lacus, lacuare, scribi *vult Morg. l. 75.*
Læta manu legenda radix C. 6, 5, 3.
Lagoena patensim oculis C. 12, 45, 2. lagoenam
Baccho habilem C. 10, 387. in lagoenam dif-
fundere C. 12, 12, 2. in lagoenam indito C. 121.
lagoenæ gypstæ C. 12, 12, 2. C. 12, 41, 1. picatæ
C. 12, 11, 1. MS. *Palat. passim* Lagnæ, ut *Ge. Ad-*
ymos, obseruante Sylbargo, quod indicium est, non
male scribi Lagoenam, cum eo & u. sexcenties per-
mutentur. Et nota est Græcorum contractio *thi*
in u. itemque Belgarum pronuntiatio literarum
oe. Lagoenæ etiam multis MSS. teste *Victorio ad Ca.*
122. Læguena MS. *Lugd. Palladius* fæpe, v. g. O. 14,
17, n. *Idem indicat diminutiuum*
Lagunculæ picatæ C. 12, 38, 7 & 8.
Lagynæ, pecudum siluestrium vituaria, C. 8, 1, 4
ut Lepocaria.
Lanina C. 6, 17, 6. Veg. 3, 4, 38. *Hinc etiam restituta*
pro lana Veg. 2, 55, 7, 3, 4, 8.
Lampada tibi trado V. 3, 16, 9. lampades ferræ
accentes C. 12, 15, 5.
Lanæ quæ laudatior C. 7, 2, 4. Atticæ & Taren-
tinæ V. 2, 2, 18. ¶ *lana madida ad vulneca passim*
laudatur Vegetio v. g. 2, 48, 8, 2, 49, 1.
succida 2, 41, 3, 2, 46, 2, 54, 3, 3, 4, 28. lanacum
munimenta de oleo re Veg. 2, 47, 3.
Lanamentum ex oleo & aceto & sale Veg. 2, 56, 1.
Lanare pecus V. 2, 9, 1.
Lanaria radix C. 11, 2, 55 vi. *no.*
Lanatae pelles C. 6, 2, 4. *hinc restit.* Veg. 2, 7, 1
conf. 3, 43, 2. ¶ Lanata vitis C. 3, 2, 12, 3, 2, 17.
Languida arbor P. F. 25, 4. N. 7, 14.
Languorem simulantes in valetudinacium deducunt
C. 12, 3, 7. languoris remedium C. 6, 38, 3.
Laniarium macellum V. 2, 4, 3.
ab Laniatio succida V. 2, 4, 3.
Lanificii cura C. 12, 19, 9.
Lanigecæ pecudes C. 7, 6, 5.
Lanitariorum animi C. 8, 2, 5. vi. *no. in Add.*
Lanitiu si eueat sit C. 7, 3, 9.
ad Lanium pecuenit verces V. 2, 4, 8. a lanis canes
non emendi passibiles V. 2, 9, 5.
Lanugo inest pomis cydonis C. 12, 45, 2. in fureu-
lis cerasi P. O. 12, 5. lanugine canescit vitis C. 3,
2, 12. ¶ lanuginem excitat terebra, *scobem* C. 4,
29, 16.
Lapathos lubrica C. 10, 373.
Lapidinæ V. 1, 2, 23.
Lapideus suggestus C. 9, 7, 1.
Lapidosi macies aurosi pulueris P. 1, 5, 1. ¶ lapido-
si generis pica P. F. 25, 2. remedium eius rei P. F.
25, 6. lapidosi pruni poma C. 10, 15.
Lapis lapides calci coquendæ qui apti P. 1, 10, 3.
iuxta vitium radices ponuntur C. Arb. 4, 4. lapis

fiisæ radici iniectione medicinæ causâ P. F. 25, 15.
C. 5, 10, 20. *vid. Cuneus.* ¶ lapides molares Veg.
2, 28, 5. non nimis magnos fuisse oportet. ¶ de lapide
de noxiis comparare C. 3, 3, 8. *Serui dicuntur*
de lapide emti, propterea quod venales ferri asabant
in lapide, foro Romano, ubi præce venales præla-
mabat. Hinc illud *Plautinum* In eo altus lapide,
ubi venales præce peccidat. M. Tullius, in ora-
tione contra *Pisonem*, non minus sciens, quam ele-
ganter tribunos duos dixit esse de lapide emtos.
quia mercede redempti fuerant, ut *sauci* emt Clodio.
Sicut *serui* de lapide pecunia comparantur. Labitur
Alerula errore manifestario, qui enarrans hunc lo-
cum *Cicullæ* existimauit id totum referendum
esse ad eos, qui de *Cappolino* lapide deiecebantur,
quod quam ridiculum sit interpretamentum, peni-
tusque ab intellectu scriptoris diffentius, quibus vel
mediciter eruditus intelligit. BEROALD.
Merula quem tangit, est *Ge. Alexandrinus* in Indi-
ce, cuius paucissima talia sunt, quæ huc deriuare
licuerit. ¶ ad quartum & vicissimum lapidem via
salaria a Roma V. 3, 2, 14.
Lapšana V. 3, 1, 25. lapšanae vulgares C. 9, 4, 5.
lapšanae flos C. 12, 7, 1. *add. Plin. 19, 8 f. 41.* Eadem
videtur, quæ alibi *Lampšana*, siluestris aleris
genus.
Lapsum pigro repit aqua C. 1, 5, 3.
Laqueum coepus C. 6, 19, 3. laqueis confectum.
Laquei setis pendebitis ponuntur talpis P. Mar. 9,
4. laqueos expidre ad aues capiendas P. D. 6, 2.
Lar familiaris Ca. 2, 1. 143, 2. citare larem epulari
C. 11, 1, 19.
Lardum quando fiat P. Dec. 6, 2.
Largæ ponendæ sint achores P. F. 25, 21 spatii in-
teriecti.
Larce bibendi potestas C. 8, 14, 11. vagandi licentia
P. 1, 30, 3.
Largiemus aliquantum stereoris circa vitularum
vestigia P. O. 5, 2.
Largitatem indulgece radiibus P. N. 7, 11.
Largitionibus prosequi C. 11, 1, 19.
Larix vitilis fabricæ P. N. 15, 1.
Lacus abigit fistimentum Veg. 4, 12, 4.
Lasciniæ lusuque causa emittuntur catuli C. 7,
12, 12.
Lasec, elazim C. 12, 7, 4. 12, 57, 4. Exiguum laferis C. 5,
10, 15. modicum achori Punice infunditur P. Mar.
10, 3. Cyrenalium C. Arb. 23, 1. ubi *laudatur* Span-
hemius, a quo *fistulici* potentur omnia tum quæ *Be-*
realis hic docuit, tum quæ nos perferemus. Veg. 3,
60. *restit. etiam* 3, 65, 12. lafare per a in *Syllaba*
media Veg. 2, 48, 8. Lafer Syriacum Veg. 3, 15, 12
putant esse Asiam secidam.
Laserpitatio aceto lens spargitur, ut seruetur
Ca. 116.
Laserpitium, elazim, ad oculos C. 6, 17, 7. Veg. 3, 4,
39. incasum ad articulum morbum Ca. 157, 8.
Lassatus siti ac fame P. Mar. 12, 4.
Lassitudinis remedia C. 6, 30, 3.
Lassus, lassæ mulæ curatio C. 6, 38, 4.
Latebræ vermium P. Mar. 10, 29.

Later.

Later. lateres coctiles, erudi V. 1, 14, 4. C. 9, 1, 2, quando & quomodo fiant P. Mai. 12. Iun. 8.

Laterculi Ca. 109.

Lateritiana pira C. 5, 10, 18. 12, 10, 4. Lateriana Plin. 15, 15. SCHOETEG.

Lateritii parietes vt fiant P. 1, 11, 1. lateritio opere structa C. 9, 6, 4.

non latefeunt in ventrem napi C. 2, 10, 24.

Lauinae confestimini tradidit C. 12 pr. 7.

Latius. Latii boues C. 6, 1, 2. Latiae musae C. 1 pr. 30.

Latoria Phoebe C. 10, 288.

Latratus vultu canis C. 7, 12, 3.

Latrocinium concessum inter moenia & in ipso foro C. 1 pr. 9.

Latus, eris. lateris dolori aptum vinum Ca. 125. lateribus suis inimicus P. 1, 6, 7 vi. no. ¶ *mediam partem significat Columellae. Nam v. g. 3, 13, 2 iuxta latera fossarum interpretatur 3, 15, 2 a media ferobe. Ita iuxta diuersa latera fossarum dispositi lapides 3, 15, 3 sunt quasi transuersus per mediam fossam parietis. Add. 3, 13, 11.*

Latus, 4, um. latus pedum duorum C. 5, 6, 18. diuobus pedibus P. Ian. 10, 2. latus viros exigunt vineae C. 1, 9, 4. ¶ *Lata fumenta vitiosa & rescandae, an lacta vid. no. ad P. F. 12, 2. Latiores tamen herbae & solidae & praeo exstirpandae P. S. 10, 2. non nisi Lauatas oues emi oportet C. 7, 3, 2. Laudabiliter faciunt camaras V. 1, 59, 2. sed vid. no. Scal.*

Laudatus amplissime Ca. pr. 2.

Laut. laudes dicite Fortunae C. 10, 316.

Lauinenses Albani condidit V. 2, 4, 18.

Lauinii suis XXX porcos peperit V. 2, 4, 18.

Lauo. lauis pro lauas V. 2, 44, 2. 2, 49, 1. lauito Ca. 25. 65, 1. 95, 1.

Laurens ager Q. Hortensii V. 3, 12.

Laurens. laurae folia Ca. 76, 3. pira C. 12, 10, 4.

Laurinum oleum P. Ian. 19.

Laurus vt propagetur Ca. 133, 2. trium generum Ca. 8, 2, 13, 2. lauri seminaria P. F. 23, 2. lauri baccae oleo faciendo P. O. 10, 2. lauro substrato, de foliis P. N. 22, 4.

Laxus. Laxa rura, non confusa furculis C. 7, 12, 10. iugario ministeria C. 1, 6, 6. ¶ *laxus pro laiso MS. Veg. 1, 38, 10 & 12.*

Lectio lapidum C. 2, 2, 12.

Lectores an plurium numero compellens veteres vt videndum ad C. 5, 8, 7. De porcis non laboro: neque de doctamentibus, aut dialogorum scriptoribus adeo. Columellam quidem id fecisse arbitror, nec absurda. Quis praeterea? iam non inuenio.

Lectus. lecti loris subitenti C. 10, 5. retibus an rellibus? Ca. 25.

Legaria Gallicani quidam, vocant legumina V. 1, 32, 2.

Legitima satio P. N. 1, 1.

Lego. legere oleam Ca. 3, 2, 144, 2.

Leguli olearum Ca. 64, 1. 144, 3.

Legumina vnde dicta V. 1, 23, 2. 1, 32, 2. quae eorum genera C. 2, 7. quae arvis noceant, quae profint C. 2, 14. vbi ferenda V. 1, 23, 2. Add. C. 2, 10,

1. florere & grandescere quando soleant P. Mai. 1, 1. diu seruari vt possint V. 1, 58.

Lemmatum quam perturbata & corruptionis occasio V. ad Ca. 1, 11, 12. 37. reliq. dedita enim opera ea de re agimus in praefatione.

Lemmif. os inducis Veg. 2, 14, 2. linamentum in oblongum conuolutum, impendendum in vulnera, ab Aesculapio, vnde Wicke. add. Veg. 2, 48, 6 & 11, 3, 18, 2 no. 1.

Lenacum pater C. 10, 430.

Lenas f. Laenas V. 2, 11, 12.

Lenis brassica Ca. 157, 2.

Lenio feruore V. 2, 4, 6.

Lenis Alexandrina Veg. . . . Lentis satio C. 2, 10, 15. lentim Ca. 35, 1. 116. ¶ *lenter quae supra aquam natant Veg. 3, 19. Nostri Meer-Linsen.*

Lentescit in aqua C. 2, 11, 12. salix obruta C. 11, 2, 92.

Leuticulae satio & cultura P. F. 4. seruandi ratio P. Iun. 3, 1.

Lentiscium oleum P. Ian. 20.

In Lentisco contusae oleae conduntur Ca. 7, 4. V. 1, 60. lentiscae taleae ad tincae C. 5, 10, 9. cacumina haedus praebenda P. N. 13, 8.

Lentorem. malagmatis habere C. 6, 17, 5. lentore misso facilius resoluitur C. 12, 23, 1.

Lentus. lentissimum vinculum C. 4, 31, 1.

Leoninus cuneus P. F. 17, 2. ex esse leonis. leonina adeps Veg. 4, 22, 2.

Lepida vid. Lepis.

Lepidii satio & cultura C. 11, 3, 16 & 41. siluestria herba C. 12, 8, 3. add. C. 10, 125.

Lepinus mons C. 10, 131.

Lepis, idis Veg. 4, 27, 5. resistunt etiam Veg. 4, 28, 1 & 9. squama arietis, de cuius usu medico & ad hanc rem apud Diof. 5, 69.

Leporarium a parte quadam appellatum V. 3, 12, 1. 3, 31, 2 pr. 5.

Atque, lepus V. 3, 12, 6.

Leptiperys vid. Leptiperytos.

Lepus, de hoc animalis V. 3, 12, int.

Lernaei biachia cancri C. 10, 313.

Leithacus tyrannus, Plin. C. 10, 271.

Lethargicum iumentum Veg. 3, 48, 1.

Letifer morbus huic generi C. 7, 12, 14.

Leuata testorio cubilia h. e. polita V. 3, 6, 4.

Leucoia candida C. 10, 97 & 9, 4, 4.

Leuigata albario opere P. 1, 38, 2. leuigatis parietibus P. 1, 24, 1. C. 8, 8, 4. ¶ *Leuigatus, confusus, comminutus C. 6, 16, 2. 6, 17, 3. leuigata cum vino galla C. 7, 5, 12. in vniuersi C. 9, 13, 5. simul omnia leuigata P. Mar. 15, 1.*

Leuigata sentes insilio P. inf. 81. h. e. facit vt spinas & aculeos amittant. leuigare parietes testorio V. 3, 11, 3. leuigari opere testorio C. 9, 7, 1. ¶ *terendo minnere. leuigare offulas oleo adperso P. 1, 29, 4. diligenter contrita leuigantur C. 12, 41, 3. Ita Gr. lauiser saepe apud Aetium de terendis medicamentis: ita videtur Geop. 17, 6. & alios significat tritum, vt de radicibus graminis f. agrostis Diof. 4, 30 vbi sic dicitur λαυεῖται ἡ ἄλς (leuigata) & ὑπομαρμαρῖται ἡ ἄλς. Sic Plin. 33, 7, 42 qui minui possunt in*

in officiis, faciem laxis veficis illigant, ne in respirando perneciale pulcreum trahant, & tamen ut per illas specent.

Leuis braccia Ca. 157, 1. plagae leues sunt C. Arb. 2, 7, 1. leue per pluuia frequentes mustum, *diculum* P. O. 14, 4. ¶ leuiores loca *oppon.* grauioribus V. 1, 4, 4. *conf.* 1, 6, 3.

Leuistum vox ex *Ligustico corrupta*, cui *substituunt officinae* & Veg. 3, 52, 2. *vid.* Libyficum.

Leuiter Ca. 112, 2.

Leuo, *as* *pr. corr.* leuat se apud sublimius C. 9, 12, 1. leuandae matres *b. e. passu* reficiendae V. 2, 5, 16. ¶ *auferso.* leuare corticem scalpro P. Iun. 5, 3. terram ab extremis radicibus P. F. 25, 6. mustum ex lacu P. O. 17, 1. *vid. no.* ad C. 3, 21, 5.

Leuo, *pr. prod. leuige.* leuare plagam ferro C. Arb. 8, 2, 25, 4. leuentur falce plagae C. 5, 9, 3, 5, 11, 7. Arb. 26, 6.

Lex, *formula contractus* Ca. 14, 5. 145, 1. 146, 1. 147, 149, 1. 150, *vi. ne.* ad V. 2, 1, 16 & 2, 2, 5. ¶ legem foecunditatis dicere C. 3, 8, 1. lege quadam diuina & aeterna C. 4, 10, 3. ¶ legibus iustis inuenta opera mulier, menstruata C. 10, 350.

Lexipyrretas legendum pro Leptiperis Veg. 2, 36, 2.

Lexium *vid.* Lixium.

Libella fabrilis C. 3, 13, 12. ad libellam aequus locus V. 1, 6, 6.

Liber & Ceres, dii rustici V. 1, 1, 5. Libero patri cur immolentur hirei V. 1, 2, 19. Libero fauente C. 3, 21, 3. Libero Liberaeque sacrificia in vindemia C. 12, 18, 4.

Liber, *a, um.* liberi pedes C. 8, 3, 3 *im Lichen.* liberae putaminibus nices P. Ian. 15, 19. ¶ Liberi disciplinis excolendi C. 4, 3, 2.

Liber, *cortex*, sese vertit Ca. 45, 3. arundines aliquot libris colligatae V. 1, 8, 4. librum remittit arbor C. 11, 2, 37 & 41. deuitit vluus C. 5, 6, 12. ¶ librum uxori fecit de agricultura V. 2 pr. 6. librum falso nomine proditus C. 7, 5, 17.

Liberat haec res impensaui terreni C. 3, 3, 11.

Libo, libandum praebere apibus C. 9, 13, 6. ¶ libabinus de pluribus pauca Veg. 1, 62, 1.

Libidinosae dapes C. 10 pr. 2.

Libido, libidinem concitant cibi C. 8, 11, 6. libidinis rixosae mas C. 8, 2, 14. ¶ Si libido veniat nauisae Ca. 156, 4. *Imitatus est Plin. Valer.* 2, 30 *libido intincti est tenebris. Hoc & plura Rhod. Lex. Scribon. b. v.*

Libra pondo C. 12, 20, 5. ¶ Libra pari est cum aequore maris C. 8, 17, 4. infra libram maris *ibid. vid.* Libella. *ii.* Libro.

Librales offae C. 6, 2, 7. P. Mar. 12, 3.

Libramentum aquae P. Aug. 9, 2. ventorum C. 1, 5, 8.

Librarium foramen ferreum Ca. 21, 4 *vi. no.* in libraria frusta conciditur C. 12, 53, 4. ¶ Librarius scriba libertus V. 3, 14. librarii manus feignior P. inf. pr. 1.

Libratum pari momento temperamentum C. 3, 12, 4.

Libro, librare pavimentum Ca. 18, 7 *aequae planiciem. Vi. Xenophon. ad Fronti. de aquaeductibus*

p. 375. **SCHOETTIG.** cum fol paribus lib. brauerit orbem horis C. 10, 42.

Libum vti fiat Ca. 75. liba absoluta, & res diuina parata V. 2, 8, 1.

in Liburnia mulieres robustae ac durae V. 2, 10, 8.

Liburnico simile vt fiat oleum P. N. 18.

Libya frumenti ferax C. 3, 8, 4. in Libya Hesperides V. 2, 1, 6.

Libycis ramis, *Punicis* P. inf. 71. Libycae vites C. 3, 2, 1. sicl C. 5, 10, 11. *easdem videtur*

Libyscae s. Libysae C. 10, 418.

Libysticum Veg. 3, 52, 2 *quod al. Ligusticum. Sed respondens etiam Galeno herba quae panaces alias vocatur, Siler montanum Dodonaeo, a Leuifico vulgari, Gall. Liveche, Liebschöckel, quod illi substituunt officinae, dumeris.*

Licet videre V. 2, 10, 1. videri V. 1, 6, 2. liceto Ca. 83.

Liciniana olea Ca. 6, 2. C. 5, 8, 3. Arb. 17, 3. iugera C. 1, 3, 10.

Licinia olea C. 5, 8, 4. 12, 49, 3. 12, 52, 1. P. F. 18, 4.

Licinium Veg. 2, 22, 2. 2, 48, 6. Factum licinium ex decem filiis *adfert Rhodius de Actia Celsi p. 149 ex Albuensii Chirurg. P. 2 c. 64.*

C. Licinius Stolo collocatur, & alius Trib. pl. V. 1, 2, 9. hic sua lege damnatus C. 1, 3, 11. ¶ Licinius Murena vnde dictus C. 8, 16, 5. ¶ Nerua V. 2, 4, 1.

Lienes turgent Ca. 157, 7.

Lienosi boues Veg. 3, 28.

Ligamine papyri inibetur C. 6, 6, 4. ligamina vitium C. 11, 2, 92. herbarum & fascientium C. 12, 8, 1.

Ligatura in viribus locum mutare debet P. 1, 6, 12.

Ligatae & palatae vineae C. 11, 2, 11. ¶ Ligati sunt arboribus, *duri, rigidi* Veg. 3, 44, 1.

Ligna domino Ca. 55. ne fumosa sint, & bene ardeant Ca. 130. picata C. 11, 2, 71. lignorum depositio P. 1, 32.

Lignula cumulata salis C. 12, 21, 2. *ita Cochlear.* ¶ lignula purgandus fructus musteus, *de melle* C. 9, 15, 13. *vid.* Lingula.

Liguria armentia C. 3, 9, 3. In Liguria conficitur pax Nemeturica C. 12, 24, 1.

Liguriunt muscae V. 3, 16, 6 *vi. no.*

Ligusticus pro Ligustico *Vid. & Scal. ad V. 1, 18, 6. is. MS. V. 2, 5, 9 & 3, 9, 17.*

Ligustici vicia C. 12, 57, 5 *vid.* Libysticum. **Leuisticum.** Ligusticus ager montanus V. 1, 18, 6.

Ligustro nigro C. 10, 300.

Lilieta noua fornare P. F. 21, 3.

Liliorum satio P. F. 21, 3.

Limax implicitus conchae C. 10, 324. ne hortos infestet P. 1, 35, 2. limacis os Veg. 1, 62, 2. *vi. no.*

Limbus x11 signorum, *Zodiacus* V. 2, 3, 7.

Limes, Limes lutosi, *vires* V. 2, 4, 8.

Limitatio terrae vinealis C. 3, 12, 1.

Limito, limitare questionem V. 2, 2, 1.

Linosae aqua P. Aug. 9, 2. regio C. 8, 16, 7.

Limpidus *vid.* Lymph.

Limpis Cypria Veg. 2, 22, 5.

Limus dysentericae passionis P. F. 31, 2.

Linamenta pice imbuta C. 6, 11. sale atque aceto C. 6, 12, 2. Veg. 3, 47, 7.

(L)

Linea

- Linea *b. e. funiculus* V. 1, 23, 6. C. 3, 13, 10 & 13. 3, 15, 1. linea longa ligatus pes gallinae C. 8, 11, 15. ¶ in eadem linea, *perpendiculari* C. 5, 6, 12 & 16.
- Lingua bubula Ca. 40, 4. lingua se deterget bos C. 6, 6, 1. linguae color in arietibus spectatur ob sobolem V. 2, 2, 4. P. Iul. 4, 2. *vid. palpebrae*. vitiosa incrementa in pecore vit curanda C. 6, 8.
- Lingula torcularii Ca. 18, 2. vt scienda Ca. 19, 2. *add. Ca. 84, 2. lingulae edolatae* C. 8, 11, 4. *negris Zappen*.
- Liniuentum dolii P. O. 14, 16.
- Linio. linibus vas, *lines* P. F. 31, 1. liniunt pomum creta figulari C. 12, 44, 7. calceus latebris vermium P. Mar. 10, 29. linire C. 4, 24, 6. pice C. 6, 26, 4. liniuntur adipe C. 6, 30, 3. liniendae aures C. 7, 13, 1. P. *Burmannus ad Quintil. decl. 13, 5. p. 277 verbum* linire nos inferioris aeni & indoctis libratorum calamus debere putat, legendumque ubique linere. *Sed vid. Allimio*.
- Lino. Limbit C. 12, 16, 5. lincunt gummi C. 12, 50, 17. gypso linito C. 12, 16, 4. liueris Ca. 69, 2.
- Lintes Ca. 11, 5 *sunt vindemiae usui, alias nauiae apud Festum, a similitudine nomen habent. Tat. 7, 13.*
- Linum agris noxium: & quomodo ferendum C. 2, 10, 17. lina exilia laudantur P. F. 22. *add. P. O. 2.*
- Lipare, (*ita enim scribi debet, non Lypare vt Veg. 2, 14, 6 aut lyppara 2, 60, 2 & 3, 6, 1 aut lipparia 4, 28, 13 & 14*) *auraeq. intell. quare spec. lenia vocat Celsus 5, 19, 25 sunt enim dolmata quoque, de quibus idem Celsus 5, 19 pr. Recte igitur Ruellius Lipara posuit aliquoties Hippert. 2, 122.*
- Liquamen de piris P. F. 25, 12, contra tussim Veg. 3, 68, 4. liquamina dulcia C. 9, 14, 17.
- Liquamentum Veg. 3, 65, 5.
- Liquatus per colum C. 12, 38, 7. liquatum acetum C. 12, 17, 2.
- Liquentum maxime alibile lac V. 2, 11, 1.
- Liquidum & sine face vinum C. 12, 38, 4. *vid. Barth. ad Claudiam. Mamer. 1, 3 p. 275. SCHOETT G.*
- Liquiritiae vnc. 4 Veg. 4, 9, 6.
- Liquo. liquatur mei & vinum qualo vel facco C. 9, 15, 12.
- Liquor ononum albus C. 6, 38, 2.
- Lira in agro C. 2, 4, 8 & 11 *vid. ne. in hortis quae C. 11, 3, 21. in liram redigi C. 2, 4, 8. lirae patentes C. 2, 8, 3.*
- Liratum feri C. 11, 3, 20.
- Lirare quid? V. 1, 29, 2. lirantur figera C. 11, 2, 47. Lis non necesse reddita C. 1, 7, 4. litem dicuere, *dirimere*, C. 3, 13, 12.
- Luce lueris idoneus non est magister pastorum V. 2, 10, 10.
- Lithotroica paulimenta V. 3, 1, 10. 3, 2, 4.
- Litus & ripa Synonyma C. 1, 5, 5.
- Litus si us C. 10, 414. *Eaedem*
- Litu anae fici C. 5, 10, 11.
- Lixiuus vel lixiuus videtur nomen adiectiuum fuisse initio sub quo aqua, unctum, oleum posset intellegi. Lixiuia cineris saruienti, & e fabae culmis exillis C. 12, 16, 1. cineris lixiuiae conglus
- C. 12, 22, 1. lixiuia eluantur vasa C. 72, 50, 14. lixiua *ver. ed. S Y L* b. lixiuam eliquato C. 12, 22, 1. quasi lixiuum deflucit oleum C. 12, 50, 11 *al. lixiuim. lixiuim oleum Veg. 3, 13. lixiuiu macedonia femina P. N. 7, 13. lixiuio al. add. P. Ian. 15, 18. lixiuim an lixiuim miltum Ca. 2, 2, 2. C. 12, 27 & 36. Plin. 14, 7 & 9 f. & 11 promopuni, quos nequeque obseruante Rhodio ad Scribo. c. 74 p. 137*
- Locatio fundi frequens, malum C. 1, 7, 3.
- Locubimentum nauum apibus praeparata C. 9, 12, 2. locamenta nidis faciendis C. 8, 8, 3. 8, 9, 3. dentium ginginae Veg. 2, 52.
- Locularis resina P. F. 25, 23 *vi. no.*
- Loculatae areulae, piscinae C. 3, 17, 4.
- Loculi, *arca loculara* P. Mar. 10, 35. marmore, lapide, ligno, facti, vnde equi hordeum edunt Veg. 1, 56, 4.
- Locupletari celeriter vt possis C. 6 pr. 4.
- Locus crassus, nebulosus Ca. 6, 5. loco natus pampinus int. bono C. 5, 6, 31 *bis. loca aestiuosa C. 5, 8, 5. ¶ naturalia C. 8, 7, 2. genitalia C. 7, 2, 16. 7, 7, 4. feminae C. 6, 27, 10. ¶ Loci mulieris virioli ne fiant Ca. 157, 11.*
- Locustae cibandis pulvis viles C. 8, 11, 15. P. 1, 28, 5. 1, 29, 2. vt propulsiuntur P. 1, 35, 12.
- Loliacia farina V. 3, 59, 20.
- Loliarium erubrum C. 8, 5, 16.
- Lomentum ex faba & C. P. O. 14, 9. fabae Veg. 1, 56, 19. subtilissimo lomento, *farina fabacea* Veg. 3, 63, 2. *add. 2, 57, 2. 4, 9, 4.*
- Longanum intestinum per quod stercus egeritur Veg. 1, 42, 1. 1, 49. 1, 50, 1. 1, 52, 1. *rel. longanum porci pinguis salsum 1, 56, 17. 4, 8, 1.*
- Longe. longius meare C. 9, 8, 9.
- Longicia Veg. 4, 2, 2.
- Longinqui fundi C. 1, 7, 6. longinquae regionis pastena C. 7, 3, 13. longinqua rura C. 1, 1, 20. *pastua C. 6, 27, 8.*
- Longitis an Zungitis? Veg. 4, 16, 2.
- Longurios interiere inier equas praefepibus V. 2, 7, 10. longuriis per foranuna palorum trahitis V. 1, 14, 2.
- Longus pedum sex C. 5, 6, 18. longas tribus pedibus P. Ian. 1, 3. P. 1, 40, 3. P. F. 6. longa vitis C. 3, 2, 25.
- Loquuntur historiae C. 1, 4, 2.
- Lora quid & vnde dicta V. 1, 54, 3. optima vt fiat C. 12, 40. de lorae generibus & vsu Lindannus *Sel. med. 10, 199 sq. vid. in primis Diosc. 5, 13. Hard. ad Plin. 14 f. 12.*
- Lorca pro lora Ca. 25.
- Lorei succi Ca. 3, 5, 12. 63. 135, 5. lorca retinacula Ca. 61.
- Loricare solum granarii opere testorio V. 1, 75, 1.
- Lorum, lora Ca. 135, 5.
- Lotium eius qui blasfemi esitarit quas vires accipiat Ca. 157, 10. facere Ca. 127, 1. 156, 1. difficilior si transeat, quo vino ciendum Ca. 122. si acre car, & subtilium fit Ca. 156, 7. fustum Ca. 7, 3. per annum emittit Veg. 1, 46, 2. lotii vapor salutaris Veg. 2, 28, 3. 3, 7, 2.

Lotos C. 7, 9, 6. loti Phrygiae C. 10, 258. vi. no.
Lutanium vinum Ca. 6, 5. V. 1, 25.

Lucernae craticulae Ca. 13, 1. in quibus ligna ardens
coniciuntur, quales etiam hodiebus ad aedes
videmus pensiles. SCHOETT G. Mibi vide-
batur iterum locum inscribere, legendum la-
cernas.

Q. Lucienus collocatur V. 2, 5, 1 & 18. 2, 7, 1.

Lucifer eo remeatur ortu C. 10, 291. interdiu, noctu
Hesperus in ornithione Varonis 3, 5, 17.

Lucifugae blattae C. 9, 7, 5.

Luciliano caractere libelli V. 3, 2, 17.

C. Lucilius Hipri mentio V. 2, 1, 2.

Lucifererunt hoc nomen V. 3, 4, 1.

fine Luctamine alterius generis vina melius fer-
vant sapores P. F. 9, 13.

Lucubratione per hiemem quae faciendi Ca. 37, 3.
C. 11, 2, 12. 11, 2, 90 it. 91 & 92. Rustici duas ha-
bent lucubrationes, easque maximo noctibus hyber-
nis: alteram vespertinam, alteram matutinam,
quam antelucanam vocant: quia ante lucem eu-
gilant. Literati quoque consimiles sunt lucubra-
tioni, magna tamen difficultudine disparatae.
Siquidem rustici lucubrantis rusticana opera effi-
ciunt, & vilia, literati vero divina, & immortalia:
illi corpus, hi ingenium exercent, illi manus
movent in canabe, & ligno, & materia, hi inter
chartas, & calames scriptorios sumi occupati, quae
occupatione nihil honestum, nihil potest esse prae-
stantius. B. R. O.

Lucilli Varro tutor C. 8, 16, 5. villa V. 1, 2, 10. pes-
simo publico aedificata V. 1, 13, 7. C. 1, 4, 6. autu-
ritum V. 3, 1, 18. 3, 4, 3. pifciniae V. 3, 3, 10. 3, 2,
17. M. Lucilli V. 3, 17, 8. L. Lucilli V. 3, 17, 9.

Lucus vt concluditur Ca. 139.

Indianorum insulae V. 3, 17, 4.

Ludo, ne ludat vena, forte ne eludat Veg. 2, 40, 1.

Lumbrici medicina subus C. 7, 9, 7. ¶ vino quo
pellantur Ca. 126 pecus si vixent C. 6, 25. 6, 30,
9. add. Veg. 1, 44 it. 45 & 52.

Lumbus, a lumbis in vite habentur optima femina
C. Arb. 3, 1. *Membra hominis, & partes ad alias
queque res de rebus translatione transferuntur.*
Nam montibus poëtae persaeque dant caput, hu-
meros, pedes. Nec Columella in vitibus lum-
bos, & humeros, indecens appellat eas partes,
quae si vitem metarum, vt hominem, obinent vicem
lumborum, & humerorum. Cum similiter
Plinius dat vitibus digitos, pollices, caput, cri-
nes, alia quoque humani corporis membra. Idem
radix ab humeris arborum furculos petendos esse
ad insitionem. B. R. O.

Lumen h. e. pupillae speciei humor crystallinus Veg.
2, 16, 5. ¶ lumen animi C. 1 pr. 23. flauentia lu-
mina calthae C. 1, 97. loti gemmantia C. 10, 258.

Luna silenti Ca. 19, 5, 1. C. 2, 10, 11. dimidiata Ca.
37, 3. extrema & prima vna vna V. 1, 37, 1.
procedit, crescit P. Lun. 3. minuitur P. Lun. 3. P.
F. 2, 4. ab luna exorta ad nouam V. 3, 17, 9.
quadrupartita V. 1, 37, 2. quarta decima, adhuc
crescens lunine C. 2, 10, 10. quinta decima C. 2,
10, 10. XXV C. 7, 11, 7. trigesima, quae est fere

noua C. 8, 11, 12. ¶ Luna obscuratio maximam
partem superstitio a certe inanitas: deriuata forte a
diuinitate eius credita, de qua V. 1, 15, 5. qui etiam
generatim, eam observari docet 1, 37, it. 1, 7, 2 &
4. add. Plin. 18, 32 l. 75. Gell. 20, 7. speciatim ¶ in
stercorandis agris luna decretescente C. 2, 5, 1. 2,
16, 1. P. S. 1, 2. item hortis P. S. 13, 1. ¶ nolis P. F.
20, 2. pratis autem, crescentem C. 2, 15, 9. 2, 18, 2.
add. P. F. 2. & P. S. 9, 2. ¶ in agris exstirpandis
C. 11, 2, 52. P. lul. 1, 1. ¶ in ferendo P. 1, 8, 12. 1,
34, 6. lente C. 2, 10, 15. P. F. 4. vicia C. 2, 11, 7.
P. Ian. 6. faba C. 2, 10, 10. P. N. 1, 3. alio & vlpio
C. 11, 5, 22. P. N. 6, 2. in cepis P. F. 24, 4. in
cardonis P. Mar. 9, 2. ¶ in inferendis arboribus
C. Arb. 26, 2. C. 5, 11, 2. P. F. 17, 4. feminibus vi-
tium pangendis C. Arb. 3, 5. ¶ in faba vellenda
& condenda C. 2, 10, 12. legendis vici ollaribus
C. 12, 43, 2 & 9. malis citreis P. Mar. 10, 18. cydo-
niis C. 12, 45, 2. piris condendis P. F. 25, 8. fapa
coquenda C. 12, 19, 3. in lignis ad adificia succi-
dendis C. 11, 2, 11. ¶ caedenda materia ad fabri-
cam P. Ian. 22. P. N. 15, 1. conf. Plin. 16, 39 f. 74.
¶ in remedio vitium contra furces C. Arb. 13, 1.
ne remedium (arboris) luna deprehendat P. O.
12, 8. ¶ in ouis supponendis C. 8, 5, 9. 8, 11, 11.
gallinis faginandis C. 8, 7, 4 & 5. caltrandis vitu-
lis C. 6, 26, 2. P. Mai. 7, 1. falsitru carnis C. 12, 53,
3. ¶ Luna plena turgefcunt maria P. D. 6, 1. de-
cretescente luna capillum tendens calius fieri
mctuit V. 1, 37, 2.

Lunares dies vt diuisi V. 1, 37, 1. lunari ratione
corruunt animalia, tanquam essent lunatica Veg.
3, 13, 1.

Lunaticus oculus quis? Veg. 2, 18, 1.

Lunatum ferramentum C. 12, 54, 1. lunatis cornibus
P. Mar. 11, 2.

Lupa, nomen canis C. 7, 12, 13.

Lupercus C. 10, 191.

Lupinarium labrum Ca. 10, 4. 11, 4.

Lupini laus ad agros C. 2, 10, 1 f. satio Ca. 34, 2. P.
S. 5 & 9. stercoris vicem supplet C. 2, 16, 5. 11, 2,
44. P. Mai. 4, 2. agros vt fecundis & steriles
reddat P. 1, 6, 14. Lupinum herbas perimit C. 2,
12, 5. add. P. Ian. 9, 2. quando colligatur & quo-
modo feruetur P. Lun. 3. lupini amari aqua adhi-
locutur P. 1, 35, 12. ¶ Lupino madido sociata ra-
dix C. 10, 115. h. e. lupulo, vt vult Baecius de vini-
s L. 7 indice Retherhusio.

Lupinus, a, um. lupini morsus vulnus Veg. 3, 4, 16.

Lupus. lupi morsus C. 6, 13, 1. ¶ lupus pifcis sa-
pax varius & sine macula C. 9, 17, 8. stultialis sa-
stidius V. 3, 3, 9. C. 8, 16, 4. ¶ Lupi, sarac ma-
nubriatae P. 1, 43, 2.

Lureo Aufidius V. 3, 6, 1.

Lurida rana V. 1, 2, 26. brassica C. 10, 32, 5.

prope Lusitaniam in Hispania V. 1, 16, 2. 2, 1, 19.

Lustratio populi Ro. V. 2, 1, 10. C. 2, 22, 5.

Lustro. lustratur ager Ca. 141, 1. animal sustineto
Veg. 4, 12, 1. lustratur gradiens C. 10, 363.

Lustrum. lustrati faciendi ergo Ca. 141, 3. ¶ lustra
in quibus voluntarius fies V. 2, 4, 8.

Lusus causa emittuntur catuli C. 7, 12, 12.

(L) 2

Luta-

Lutamenta ne se scindant Ca. 128.
 Luteolae olivae V. 3, 47, 9. violae C. 9, 4, 4.
 Lutescunt limo coenoeque loca C. 8, 17, 9.
 Luto. lutare granaria Ca. 92.
 Lutum palcatum C. 12, 21, 2. 12, 43, 1. Puniceum C. 9, 7, 4. 11, 3, 54.
 Luxuria notatur V. 3, 2, 16. 3, 3, 10. C. 8, 8, 10. 8, 10, 6. 8, 16, 3.
 Luxuriantes fronde vites P. N. 9.
 Luxuriosa vitis C. 4, 21, 2.
 Lixus, a. um. lixa vt sanentur Ca. 157, 4. 160.
 Lyaenae pater C. 10, 429.
 in Lyaconia asini feri V. 2, 1, 5. 2, 6, 2.
 Lycei opaci rura C. 10, 266. in Lyceo platanus V. 1, 37, 5.
 Lycium, non licium vt scribitur Veg. 2, 25, 2. 2, 60, 2. 2, 61, 2. succus Lycii arboris f. pyxanthae: de quo Dioscorides 1, 132.
 Lydiae fici V. 1, 41, 6. C. 5, 10, 11. 10, 418. Lydia est Macr. 2, 16.
 Lympha invocatur V. 1, 1, 6.
 Lymphido. vt interdum lymphidet oculum passio Veg. 2, 18, 1.
 Lymphidum vinum (ita scrib. a. sympha) ex austero P. O. 14, 12. rectius saculentum opponitur ibid. si lymphidum vilius collyrium Veg. 2, 13, 7. h. s. parum, nihil saniei habens. lymphidum vulnus Veg. 2, 22, 2. lymphidis mucus Veg. 2, 36, 1.
 Lypare vel Lippara vid. Lypare.
 Lyra fidus, quod fides nomine vocant V. 2, 5, 12.
 Lysippus C. 1 pr. 31. Lysippi vestigium in villa nulum V. 3, 2, 5.
Momisum in fine, v. praecedens in o mutatum: Scal. ad V. 2, 4, 13. ¶ M. vid. Magister.
 Macellarinus differt a lanio V. 3, 2, 11. habent macellarii ornithones turdorum V. 3, 4, 2.
 Macellum ceteriorum V. 3, 17, 7. macelli annona V. 3, 2, 16.
 Macer. macri campi V. 2 pr. 6. C. 7, 2, 4. vid. Ca. faub. ad Strabo. p. 216. macrae vineae C. 8, 1, 2. macrae boues facillius concipiunt V. 2, 5, 12. macerrimae stirpes C. 3, 10, 3. macerrimis vineis C. 8, 1, 2.
 Macrescat bene Ca. 92.
 Maceriae vt aedificentur Ca. 15. quatuor generum V. 1, 14, 4. maceris alita septa V. 3, 5, 12.
 Macero. macerare in aquam Ca. 156, 5. macerare arborem situ & veterino muscis C. 4, 22, 6. macerare lupinum, vimina, virgas C. 1, 6, 21. lacte semen C. 11, 3, 51. macerantur sole & pluuiis serotes C. Arb. 19, 1. macerari assiduo liquore C. 1, 6, 21.
 Macrescit olla, quae vapulauit V. 1, 55, 1. macrescunt apes propter laborem V. 3, 16, 20. add. Scal. ad V. 3, 16, 9. macrescentis boues melius concipere dicuntur V. 3, 17. add. 2, 5, 12.
 Macies soli C. 1, 4, 1. lapidosa aurosi pulueris P. 1, 5, 1. teluina corricis P. Mar. 10, 21. subita in pectore vt curetur C. 3, 4, 2. maciei remedium C. 6, 3, 3. ex macie exordium sumit omnis aegritudo Veg. 3, 1, 11.

Macilentum solum P. Mar. 10, 1.
 Machina rustica C. 3, 13, 11. equibus ad coitum addigendis C. 6, 37, 1. iumentis curandis C. 6, 19.
 Machifco vid. Scal. ad V. 3, 15, 9.
 Macine pro machinae Veg. 2, 45.
 Macrescit pecus C. 6, 3, 1. macrescunt animalia Veg. 1, 7, 2. macrescere facit volucres inclusas deliderum V. 3, 5, 3.
 Macritas soli P. O. 1, 2.
 Maëlae hac illace dape pollucenda esto Ca. 132, 2. fereto esto Ca. 134, 3. hoc porco esto Ca. 1, 9.
 Maculis grandibus rete V. 3, 11, 3. C. 8, 15, 1. vid. Schoettg. ad Linn. 1, 433.
 Maculosus color equi C. 6, 37, 6. P. Mar. 13, 4.
 Madefcat celerius in coctura i. e. mollescat C. 11, 3, 23. madefcit cucumis, mollescit C. 10, 398.
 Macandri more intercis C. 8, 17, 11.
 Maëlis & faelis V. 3, 12, 3.
 Maëlium f. millus V. 2, 9, 15.
 Maena arida Ca. 88, 2. vid. de hoc pise Is. Rhod. ad Strabo. c. 71 p. 132 sq.
 Maenalinus pater C. 10, 429. Maenalius Dryadum chori C. 10, 264.
 Maenas vid. Menas.
 Maenonius Deus, Homerus C. 1 pr. 30.
 Maeroidis Scythica stigma C. 8, 8, 10.
 Magicis sopitum cantibus C. 10, 307.
 Maginium pro coriagine Veg. 3, 4, 17.
 Magis vtilius P. Mar. 11, 7. C. 8, 5, 5.
 Magister vocis C. 1 pr. 3. chori cantentium C. 12, 2, 4. vñs C. 10, 339. magistri rerum rusticarum C. 4, 28, 2. operum C. 1, 8, 11. idem qui singulorum officiorum C. 1, 8, 11. 1, 9, 2. 11, 1, 27. operarum C. 11, 1, 4. pecoris V. 2, 2, 20. ¶ Magister Varro lepidus M. Lipp. Colum. 5, 1, 5 & Magister Cato C. 6 pr. 1 pro Marcus.
 Magisterium docentis illuminat rectam viam C. 1, 1, 16. magisterio praeceptoris egere C. 1 pr. 20. in magisterio villici quid potissimum C. 11, 1, 7.
 Magnitudine minor V. 3, 16, 19.
 Magnae rei quantumcumque adeptum esse, non minus est gloria C. 11, 1, 12. ¶ magna vina conficis, bona, P. O. 14, 7.
 Motalet V. 2, 4, 21. 2, 7, 15.
 Maieestas bonum V. 2, 5, 4.
 Maii descriptio & opera C. 11, 2, 39.
 Maiorem trimouem C. 7, 3, 7. maiores decem annorum V. 2, 7, 1. quam xii annorum C. 6, 24, 1.
 Malache C. 10, 247. malua.
 Malagmais more C. 6, 17, 3. lentorenti habeat C. 6, 17, 5. malagma crudum Veg. 2, 49, 2. ¶ Malagma basilica Veg. 4, 20. lemma. costica Veg. 4, 28, 10. cruda Veg. 3, 21. 4, 17 & 23. cupressina Veg. 2, 48, 9. tetrapharmaci Veg. 3, 21. quae dicitur meliacinus Veg. 3, 21. malagmis Veg. 1, 28, 6. compositiones diuersae sunt Veg. 4, 15. 17. 20. 21. 24. 27. 4, 28, 10 & 23.
 Malandria pustulae ceruicem equorum infestantes Veg. 2, 42, 1.
 Male nati & malis locis nata P. F. 12, 2.
 Male dicta in rutae satione P. Mar. 9, 13.
 a Maledo pastores V. 2, 2, 1.

Male-

Maleficiis ne operam det familia C. 11, 1, 27.
Maleficium animal, noxium V. 3, 7, 3. 3, 16, 7.
Maliguitas naturalis C. 3, 10, 18.
Malitia ligni fumo C. 7, 8, 7. *vid. no. etiam in Add.*
Malitia terrae salae hibernis imbribus eluitur
 P. 1, 6, 16. arboris durante P. O. 8, 3. *viac* P.
 1, 6, 8.
Malleum spatum C. 12, 19, 4.
Malleolaris virga C. Arb. 3, 4.
Malleolus qui & vnde dictus C. 3, 6, 3. *Sic Plin. 17,*
22 l. 35 n. 3 capitulum virguce & duro stircu-
lus: coque argumento malleolus vocatur etiam
nunc rel. qualis & vnde legendus C. 3, 6. quam
 longus C. 3, 19. vt refecandus C. 4, 11. vt demer-
 gendus C. 3, 18, 2. C. Arb. 3, 4. *add.* C. 3, 17, 3.
 malleolos deponere C. 3, 3, 12. pangere *ibid.* vt
 transferendus C. 4, 15, 1. vt pampinandus C. 4, 6.
 malleolum ferere pascetne an viuiradecem C.
 3, 14, 2.
Milleo cogatur ramus ad inferiora defigi P. Mar.
 10, 1. ¶ **Malleus generale nomen morborum** se-
 ptem Veg. 1, 2, 1. 1, 5, 2. 1, 10, 1. morbus exfecra-
 bilis, 1, 17, 1. eius causae 1, 17, 4. *etiam boum*
 3, 2, 1 sq. *add.* 3, 23, 2. **Malis, idis** vocatur a
 Ruellio in *versione Hippocr.* Gr. *malis, iwe.*
Mallo ceparum Veg. 1, 63 in *Calopino sumitur pro*
tunica. *Sed* Veg. 2, 6, 1. mallonem ipse *inter-*
pretatur calanos siccos, vnde sales dependet.
Et sane apud nos etiam ferac ceparum (Raspela)
stilis siccatis inter se colligantur: & conuenit cum
significatione circumum, comarum, & malis.
Maltha calidaria & frigidaaria vt fiat P. 1, 41. frigida-
 aria P. 1, 17, 2. *Etiā etiam maltha natua, de qua*
Plin. 2, 104. SCHOETT G.
Maluae satio & cultura P. F. 24, 9. Oef. 11, 3.
Malum genera malorum celebria C. 12, 45, 5. Oc-
 currunt apud nostros p. suis locis indicantur, A-
 merina, Caesiana, Curea, Cotonea f. Cydonia,
 eaque (C. 5, 10, 19) Siruhea, Chrysomeliana,
 mullea; Matiana, Melimela, Orbeulata, Pelu-
 siana, Peridea, Praecoqua, Punica, Quiriniana,
 Scandiana, Sextiana vel Sextiana, Syria-
 na an Syria? conferri potest enumeratio *Ma-*
crobiana *Satur.* 2, 10. quae in primis sint
 exquirenda C. 5, 10, 19. semen malorum
 ferito Ca. 48, 3. mala feramus P. F. 23, 13.
add. C. Arb. 25. vt propagatur Ca. 133. vt inno-
 xia feruentur Ca. 7, 3. V. 1, 59. C. 12, 45 sq. in
 sole vt siccantur C. 12, 14. vt condiantur C. 12,
 10, 2. 12, 45, 3. viuas hiliis suo coriumpunt C.
 12, 43, 8. *Vid. mela f. Mela.* ¶ **Mala granata** f.
 Punica vt ferantur & colantur C. 5, 10, 15. Arb.
 23. P. Mar. 10, 1. vt sine granis nascantur P. F.
 29. vt magna fiant P. Mal. 6. Inn. 5. vt feruentur
 C. 12, 44. P. Mar. 10, 7. ¶ **Mala arcea** He-
 speridium, *malis f. oues* V. 2, 1, 6. ¶ **Malum** ter-
 renum Veg. 4, 13, 3.
Malus bifera V. 1, 7, 6. vt inferenda V. 1, 40, 6. P.
 inf. 78
Manilius an Manilius formula stipulandi capras V.
 2, 3, 5. *vid. Cic. de Orat. 1, 57. extr. e. no. Gruteri,*
ad Titos V. 2, 5, 11. 2, 7, 6.

Mammillae tenues fistulis impositae in fontibus sa-
 licibus V. 3, 14, 2.
Mammosae canes landantur V. 2, 9, 5.
Mammulae penilles flos rostris caprarum V. 2, 3, 2.
Mancia ergastili C. 1, 8, 16. qualia, qualesque,
 qui eis praesunt, esse debeant V. 1, 17, 3 sq. vi-
 lioribus pretis venduntur, quam equi aut mu-
 li Veg. pr. 10. manciפורum modus V. 1, 18, 6.
Mando tibi Mani Ca. 141, 1. mandare posteritati
 C. 6 pr. 6.
Mandere ex commodo C. 6, 2, 14. mandunt scrofae
 foetus suos C. 7, 11, 3.
Mandragora semihominis C. 10, 20.
Manducato pane sarcire V. 2, 7, 9.
Manduco pro edo passim Vegetius, *e. g.* 2, 6, 3. 3,
 55, 1.
Mane obscuro C. 7, 12, 1. a primo mane C. 11, 1, 15.
 a mane & vespere V. 3, 9, 10.
Mania boum morbus Veg. 3, 2, 19.
Manicae de pellibus C. 1, 4, 4. *Has, & quae sunt*
Manicatae pelles C. 1, 8, 9 & 11, 1, 21 *intelligi* *Rho-*
dinus ad Scribo. p. 32 eas chirothecas, quas nostri
Müsse, Germani ad superiorem Rhenum Danu-
binumque Schläpfer, belgae Mofse, Galli Moustes
vocant.
Manifestat b. e. docet P. O. 12, 5.
Manilius IC. an Manilius? *vid. ad* V. 2, 3, 5.
Manipuli de herba facti vehuntur in villam V. 1,
 4, 1. manipulos obligare C. 11, 2, 40. vincere C.
 2, 19, 2. nexos deferre manipulos C. 10, 315.
L. Manili arbitrato Ca. 144, 2.
Manna croci Veg. 2, 59, 4. 3, 24, 12. 4, 13, 3. succarum
 Veg. 3, 23, 4. 3, 25, 6. *De hac videmus peculiaris*
Salmafia libellus, vel hys potius latrica: quas
de altera croci manna plane, quantum obserua-
ratur. Notior est manna turis Veg. 3, 22, 3 *i. e.*
fragmina minima corti is ramentis permixta vt
vnde Gertraudus. Multa etiam de hac Salmaf. l. c.
Mano, manans aqua C. 1, 5, 2. manantia loca C. 2,
 9, 13.
Manfiones aestiuae P. 1, 9, 5. hibernae, aestiuae,
 vernae, autumnales P. 1, 12.
Manifefachi arcteres feri C. 2, 7, 4.
Manifefecere siluestria transi. V. 2, 1, 4 *vi. no.*
Manifefei erunt V. 1, 20, 2.
Manibriae ferrulae P. 1, 43, 2.
Manubria ferramentorum optima C. 11, 2, 92. bi-
 deum C. 4, 10, 6. manubrii foramen P. F. 17,
 8. crassitudine C. 5, 9, 2. P. Mar. 10, 1 & 11.
Manus viraque q. antum gestabit P. N. 22, 3. *eine*
Giffel, ad manus accedere consuevit equum
 V. 2, 7, 11. de manu dare C. 7, 9, 8. manu pressus
 calcus C. 7, 4, 7. manu datur aqua C. 9, 5, 5. illa-
 ta aqua C. 11, 3, 10. *ata filia* V. 3, 5, 12. *fit vel-*
det xurivide a Geop. 14, 18. *vid. Regali & Goff. in*
Ind. Agrar. SCHOETT G. ¶ **Manus** fraxi-
 necae f. brachia P. inf. 60.
Marathrius vinum C. 12, 35.
Marcentia vinn brachia C. 10, 448.
Marcescit languere capra C. 7, 7, 1.
L. Mareius pi aescelus sistrum V. 1, 2, 7.
Mareoricae vitex C. 3, 2, 24.

Margi-

(L) 3

Margines lapidei in flumine V. 3, 5, 9. *Maſculino genere a Varone dicti marginem, etiam auſoniam Barab.* 21, 1 p. 1013.

Marini Caballionis, vngues, caudae, vucae Veg. 1, 23, 2. *ſtellae pallae Veg.* 4, 12, 3. *laetitia dicitur anax.* C. 6, 15, 2. *ſore pro transmarina, ut paſſer marinus, & naſſus Meer - Katze, Meer - Retrich &c.*

Mariscae ſiſos Ca. 8, 1. pingues mariscae C. 10, 418.

Maritale coniugium C. 12 pr. 1.

Maritto. ſe mariari velle offendent canes, *catulium* V. 2, 1, 11. Maritari debet foemina C. 7, 3, 6. maritanti ſingulis ternae gallinae C. 8, 3, 12. ¶ maritare ſtatumina C. 4, 22, 6. palum flagello feminis C. 4, 2, 1. maritantur vitibus vlni C. 11, 2, 79. maritari arbores vt debeant C. 5, 6, 18. maritandae arbores C. 4, 1, 5.

Maritius. maritii gregui C. 7, 6, 4. ¶ bene maritae arbores Ca. 32, 2. C. 11, 2, 32. maritum oliuetum C. 3, 11, 3.

Marualitis caſſia Veg. 4, 13, 4. *videtur corrupta ex Muſylitis.*

Marmor muſto inditum Ca. 23, 3. ¶ tuber durius in articulis equorum Veg. 2, 48, 1 & 9. 10. *intra coronam oriri docet Apſyrus Hipp.* 1, 53. Ruell.

Marmoratum opus teſtorum V. 1, 57, 1. leuiſſimum V. 3, 7, 3. marmorato ſactae ramarac V. 1, 59, 2.

Marmoreo grano cooperitur teſtura P. 1, 15.

Marra C. 10, 72 & 89. *Inſtrumentum ruſticum idem, quod ligo. Inuen.* 3, 311. *ne marrae & ſarcula deſint. Add. Plin.* 17, 21 & 18, 16. *Ita Ebr* ירמא. *Heſych.* μαρριον, γλυσσιν, εινον. *Gallus etiam, Italia, & Hiſpania vox hodieque frequentata.* SCHOETT G.

Marrubii ſuccus C. 6, 13, 2. amaros latices C. 10, 356. vinum C. 12, 32. marrubium ferro aperta ſanat Veg. 3, 4, 15.

Marrucini pop. *italiae* C. 10, 131.

Mars pater Ca. 141, 2. Silianus Ca. 83.

Marſica cepa C. 12, 10, 1. faba C. 2, 9, 8.

Marſupium exinanienti, implet, V. 3, 17, 2.

Marſus. Marſi montes C. 6, 5, 3.

L. Martius praefectus ſabrum V. 1, 2, 7.

Martii menſe deſcripto & opera C. 11, 2, 26. in Martio campo villa V. 3, 2, 5.

Maſrum foemina rur coniunctus C. 12 pr. 1.

Maſculus vnus duabus ſocininis ſufficit P. 1, 29, 1. maſculo vni tres foeminae ſufficiunt P. 1, 30, 1.

Maſſae ferri ignitae C. 12, 5, 2. maſſa ſci comminutae C. 12, 15, 4. deſuſa maſſa C. 12, 34.

Maſſicus ager C. 3, 8, 5.

Maſſilae & farina conſperſa C. 12, 38, 2. maſſilis fa-lis admiſtis C. 12, 48, 5.

Maſſiae optimi vnarii P. O. 14, 3. *vid. F. L.*

Maſſichino oleo imbuta P. Mar. 9, 3.

Matella Ca. 10, 2, 11, 3.

Matello Ca. 10, 2, 11, 3.

Matcola adigere Ca. 45, 2, 45, 2. *Aut ſuſtem eſſe putat matcolam Turn.* 11, 13, *aut legendum materiola, h. e. lignoſa ſuſte: certe intelligendum matcolam, quaſi materiola eſſet, quod poſterior etiam*

probat in omiſſi. Popma. Mateolam interpretatur *Hardinus ad Plin. l. c. manobrium bipali.*

Mater. vt matrem ſaliat, adigi non poſſet equus V. 2, 7, 9. ¶ Materis mellis apes V. 2, 5, 5. ¶ *vitii vel arbor, unde vitiga propagatur* C. 3, 17, 1. Arb. 7, a & 6 & al.

Materia, vel materies Ca. 17. *de lignis minoribus ad videtur. Vritur hoc loco Gaſſius in Ind. Agrar. contra Salmajuſium. Sed is non diſtinxerat etiam minora ligna materies nomine comprehendit.* SCHOETT G. eſſodienda quando Ca. 31, 2, 37, 4. quando caedenda C. 11, 2, 11. ad fabricam quando caedenda & quae P. Ian. 22. P. N. 15, 1. P. D. 2. *Etiam Ictui ad aedificiorum vſum reſer-tur. vid. l. 62 & 67. n. de P. S.* ¶ Materiae magis aptum quoddam genus ſurculorum C. Arb. 1, 1 & 6. ¶ *lignis alimentum & aedificiorum materia comprehenditur.* ¶ Materia in vite, quidquid ligueum eſt C. 3, 17, 4. de materiae ſubmittendae longitudine C. 4, 24, 19. materiis compluribus & ſingulis gemmis germinans vitis C. 3, 6, 2. materias plures an pauciores in vite ſubmittas C. 3, 21, 7. materiarii modus in vite qui eſſe debeat C. 4, 24, 4. *add. C.* 4, 24, 11. Arb. 5, 1. P. Mal. 2, 1. ¶ *Specialiter genus palmitis quod de nonello naſcitur, & in tenero alligatum dependet, materiam vocamus* C. 5, 6, 35. ¶ Materies generoſa inequino pecore C. 6, 27, 1. mularis, vulgaris, *ibid.* quod ex veteri materie naſcitur, *de ouibus* C. 7, 3, 15. ¶ *Materia pro pure dicta videtur* Veg. 1, 46, 1.

Materina Ca. 34, 2. Turn. 21, 5. *intelligit terram duram, ſolidam, & prae ligneam; obſeruatque ſuſſe, qui macerinem legere voluerint, h. e. niacram. Nihil Synonyma videtur materina & rudcta, ubi ſunt maieres, & rudus aedificiorum.*

Matiana mala C. 5, 10, 19. 12, 45, 5. *Laudat etiam Macrobi. Sat.* 2, 15. *a Matio dicta auctore vult Plin.* 15, 14 f. 15. *vid. Hard.* ad 12, 2. *De eodem, vt credibile eſt, C. Matio. vid. Ind. Auctor.*

Matricalis vena in ceruice equi Veg. 1, 10, 7. 1, 13, 2. *vid. Matrix.*

Matrix *pars quae matres ſunt, ad matricis dolorem medicamen* Veg. 1, 45, 5. ¶ *Matrices h. e. matres, iueantur, de quibus* C. 7, 3, 12. P. N. 13, 2. boues V. 2, 5, 12. gallinae C. 8, 2, 6 & 8. 8, 11, 12. incubantes C. 8, 5, 11. ¶ *Matricis in ceruicibus equorum venae duae Veg.* 4, 4. *etiam in ſpadonibus & admiſſariis* Veg. 4, 7, 2 & 3. de matrice detrahendus ſanguis Veg. 1, 25, 1. 1, 16, 1. 1, 34, 2. 1, 55, 1. 1, 56, 25. 2, 61, 2. 2, 53, 3. 4, 3, 30. 3, 72. *Idem videtur de ceruice ſanguinem decernere* Veg. 1, 22, 1. 1, 25, 1. *vid. Demaritare.*

Matronalis labor C. 12 pr. 7. *ſedulitas* C. 12 pr. 8.

Matutinas naturalis quae ? C. 11, 2, 69. ſi legatur matutinas cum acerbitate, *matutinae vnus cum acerbis* P. F. 9, 12. maturitatis ſerae fructus C. 6, 3. maturitates ſeras expectare P. F. 9, 12. maturitatem capere C. 4, 23, 1. ſuam habet matura 1, 5, 2.

Maturo *intransit.* ea quae ſero maturant, praeco-quis oppon. P. Mar. 10, 27. tardius maturat P. N. 7, 22.

7, 22. olinas maturare muria P. N. 22, 2. *Sed vid. no.*

Maturus. matura ovus C. 7, 3, 11. *foetae an ferat?* oppo. matura animalia Veg. 1, 22, 2. matura animalia sunt equi adulti. maturi agni C. 11, 2, 14. *sub finem Januarii signatur.* matura faba serotinae opponitur C. 2, 13, 9: & maturum foenum C. 7, 3, 21. cordo: ut matura satio C. 2, 10, 15. *sejori.* maturissimas ficus C. 12, 17, 2. maturissima femina C. 11, 3, 5.

Matinum dies C. 9, 15, 4. matutinum eligito a tempestatibus liberum C. 6, 2, 3.

Maxillae equo si doli C. 6, 30, 6.

Maxime pessima est C. 9, 3, 3. *vid. no.*

Mazonomium V. 3, 4, 3.

Me pro mihi V. 3, 16, 2.

Meatus minutionis Veg. 3, 15, 10.

Mechanicum vocab. C. 3, 10, 2.

in Media bones perferi V. 2, 1, 5.

Medianus digitus Veg. 2, 40, 3.

Mediastinus C. 1, 9, 3. *Significat seruum ministerio rustico primarium attributum, quod sane erat laboriosum. Sed quod in agrivolatione sit id officium mediastini, non satis liquet, nisi accipias pro eo quibusdam curat & domum. Quidam sylvam mediastini deducunt a medio altu, id est, civitate, quasi in media civitate versetur, & mediae urbis intola sit, quae significatio plane convenit cum illo Horatiano carmine: 'In Mediastinum tacita praeceura petebas. Quidam mediastinum a medio stando vocari memorerant, non quia mediastini tradunt dici viliissima quaeque manifesta, qui abiectionissima quaeque officia tam in agro, quam in urbe inter seruos peragunt, ut omnibus parent, nullius imperium detrahant, quasi in medio, ac propatulo ad omnium domesticorum iussa praesto sint. De mediastino Nonius, Porphyrio, Priscianus. Ego res sceleret, curioseque porphyrio, video apud Columellam mediastini proprie intelligi eos operarios, qui in studio agrivolationis versantur: quales sunt olearii, sarritores, runcatores, messoris: hoc signum ipse Columella scribens in secundo, posse ducuntur agrum iugum subigi duobus iugis bonum, totidemque bubulis, & sex mediastinis. Nam praeter imbutos mediastini sex, qui alii intelligi possunt, quam hi qui reliqua opera praeter arationem in agrivolatione cehunt, ut est sarritores, runcare, escare, metere, & cetera horum generis sunt: utem quasi hi in medio aratorum, & vinitorum consistunt.* B. ROALDVS.

Medica, herba. eius satio V. 1, 42. P. F. 6. laus C. 2, 11, 2. P. Apr. 1. *vid. Victor.* ad V. 3, 9, 6. *Add. Salinae.* a l. Sci. c. 21 p. 172. Bochart Hieroz. 1, 2, 31. SCHORTT G.

Medicabilis liqui succus C. 7, 10, 8. medicabile ita fieri mel P. Ian. 15, 19.

Medicabiliter asperat P. 31, 2.

Medicamen C. F. 6, 5, 2. de coagulo caci C. 7, 8, 2. thetriacae P. F. 26, 2. medicaminis sapor vitatur C. 12, 20, 1.

Medicamentosior brassica C. 15, 2.

Medicamentum in dolium indere Ca. 39, 1. *Idem*

C. 12, 20, 3. medicamen & medicamentum de his rebis dicuntur, quae adiunguntur destruto ut aetatem ferat.

Medicinis cibis C. 9, 13, 3. medicatis feminibus nihil nocet crura C. 11, 3, 64.

Medicina pecoris scientiam requirit C. 11, 1, 8. medicinae pecudum ab Epichario conscriptae C. 7, 3, 6. medicinae pariter tres V. 2, 1, 21.

Medico. medicare aquam thymo pincto C. 11, 3, 40. femina fedi succo C. 11, 3, 61. medicemus omnes tonsas hoc vinguine P. Mai. 8. 1. *fed vid. V. L.* medicatur aqua exigua amurcae portione C. 6, 4, 4. ut medicentur galbani odore apes C. 9, 13, 7.

Medicus. Medici galli V. 3, 9, 6. vi. no. Medici generis galii C. 8, 2, 12. Medicae gallinae V. 3, 9, 19. C. 8, 2, 4 & 12.

Medietas, dimidia pars P. 1, 12. ad medietatem decoquere P. Mar. 10, 10 & 30. usque ad medietatem P. Mai. 3, 1. Iun. 10.

Medio, 41. Mediane Iunio P. Mar. 10, 32.

Mediores coronae C. 6, 29, 3.

Mediolanensium mos in vitibus & arboribus V. 1, 8, 2.

Mediponti Ca. 3, 5 it. 12. & Mediponti, vi gallinae Melicae & Medicae. Erant in instrumento funario, & Medi h. e. Xerxi pontem imitabantur, quod Hellepontum ille coniunxerat. Crassissimi funes ad vehemensissime premebant. T. V. R. N. 8, 6. Libri veteres. quod proba magis, quam Medipontos. Sunt enim Mediponti funes lorei crassissimi, qui praelum vehemensissime depriment. unde illis nomen: contra Subduclarii, qui per trochleas traieci, adhibita sicula, praelum subducunt & tollunt. A. P. O. P. M. Diphunge, medipontos priores. Quod autem detestantur viri Auf. Poma malle ait se medipontos ex libris veteribus, non proba. Primum nunquam vidi illos libris veteres, & mei basil. & Colon. habent medipontos. Deinde Medipontus & Medipontus idem valent. Nam veteres L. & D. saepe inter se commutabant, ut in Implicimenta, Impedimenta. Fidiis, Filius. Odor, Olor. Delicare, Dedicare. Quin etiam R. & D. commutabant. Meridies, Medidies. unde Melidialis hostia, quae meridie immolabatur. Nefas: Medialem; pellabant hostiam atram, quam meridie immolabant. Lego, Medialem a. Sic Feretrum, Federius. In lege Nymae: IOVEI. FEDETRIO. BOVE M. CAIDITO. Sic Lingua, Dingia. Lacryma, Dacryma. Nouentiles, Nouentides, & similia. MEVRSVS.

Medius cibus, dimidius V. 3, 7, 9. Medius occidit, p. p. totus apparet C. 11, 2, 5 & 31. *vid. Barrh.* 54, 10. Sic medium croci serupulum P. Ian. 18, 1. ¶ Sic medium substantia ut medium scillae, scilla dimidia V. 2, 7, 8 ad medium complere C. Arb. 4, 5. ¶ media sine fide, interposita P. O. 14, 1. ¶ in medio, in publico, sub dio P. 1, 15, 11. ¶ media, remedia, medicamenta P. O. 14, 1.

ad Medullas peruenit nullum alimentum Veg. 3, 55, 2. ¶ medulla vitis C. 3, 18, 5. caedae pineae Veg. 4, 12, 3.

4, 12, 3. vase ad medullam recisae arbores P. N. 15, 1.
 Mee, *μῆρ caprarum* V. 2, 1, 7.
 Megarici bulbi Ca. 8, 2. C. 10, 106.
 Meiere, mingere C. 7, 5, 17.
 Mel quando & quomodo fiat C. 9, 15. P. Iun. 7, 3.
 mellis vires in conditis C. 12, 45, 3. eius natu-
 ra coëret vitia C. 12, 45, 5. discrimina V. 3, 16, 25.
 quod optimae notae ? C. 9, 4, 7. P. Iun. 7, 3. mel
 accitum C. 12, 1. Afrum Veg. 1, 42, 5. Atticum C.
 6, 33, 2. neuorensis, villaticum C. 9, 4, 7. ruffi-
 cum P. 1, 37, 3. Siculum fert palmam V. 3, 16, 17.
 μέλι, oves & caprae V. 2, 1, 6. ¶ Mela pro mela
 semper fere MS. Leid. Palladii. v. g. Feb. 28, 13.
 Melanthia grata cumino C. 10, 245. meminit etiam
 Ca. 102. est autem cumini species al. gith.
 Melanuri pifces C. 8, 16, 8.
 Melas colpos, μέλας αἷμας, Thraciae V. 2, 5, 10.
 Meleagrides, μελεαγρίδες, gallinae V. 3, 9, 19.
 C. 8, 2, 2.
 Melicium malagma Veg. 3, 21. N. L.
 Melicae galinae pro Medicae V. 3, 9, 19. C. 8, 2, 4.
 Meliceris Veg. 2, 30, 1. μελικρίς ἀρροφημα humorem
 mellis coloris continens v. Gorræus.
 Melicratum (Melicratum fere scribitur) Veg. 3, 15,
 22. est mullarectus & ex tempore parata, vel cruda
 vel decocta: hydropiculi autem reposita. Gorræus.
 Meliloti vicia vna P. O. 1, 48. Veg. 3, 6, 1. herba
 quae fere Campana Romanis dicitur. vid. Plin.
 21, 9 & Salmaf. ad Soli. p. 687.
 Melimela, μέλισσα, mulles mala V. 1, 59, 1. C. 5, 10,
 19, 12, 45, 5. Iisd. Orig. 17, 7. Melimelum a dulce-
 dine appellatum, quod fructus eius mellis sapo-
 rem habeat, vel quod in melle seruetur: vnde &
 quidam. Si tibi Cecropio saturata Cydonia
 melle Ponantur, dices haec melimela placent.
 SCHOETT G.
 Melimeli C. 12, 45, 3.
 μέλιον & μέλισσαν vel μέλισσοειδον, apiastrum V.
 3, 16, 10. Falsum ait Varro, & qui eum ficti
 sunt, Cerda ad Georg. 4, 63. Meliphyllum esse,
 quae citrago Latini, nellisla Galii, Hispanis 10-
 rongil dicatur. Meliphylla C. 9, 8, 13.
 Meliponti vid. Medip.
 Melisphyllum P. 1, 37, 2.
 Melissa in apem & loue versa C. 9, 2, 3.
 μέλισση, apiaria, apum cubilla C. 8, 1, 4.
 μέλισσοειδον, (μέλισσοειδον) apiastrum V. 3, 16, 10.
 C. 9, 9, 8.
 μέλισση, rectius f. μέλισσοειδον, alucaria V. 3,
 16, 12.
 μέλισση, alucarium V. 3, 16, 12.
 μέλισσηγοι f. Meliturgi V. 3, 16, 3.
 qui vt Melius, sc. facinus V. 2, 2, 17. eo melius (Sue-
 rii) si vel V. 2, 5, 13.
 Meliusculi coloris apes C. 9, 3, 2. vi. no.
 Mella C. 12, 11. ea conduntur oliuae C. 12, 47, 3.
 Mellarium, alucarium V. 3, 16, 12.
 Mellarius V. 3, 16, 17.
 Mellario C. 11, 2, 50 & 57.
 Mellensculus color vid. ad C. 9, 3, 2.
 Mellicinium V. 3, 16, 4. mellicinus student apes C.
 9, 13, 13.

Mellifici saltus C. 9, 8, 7. mellificum opus C. 9, 13, 14.
 mellifica loca P. Apr. 8, 1. C. 9, 8, 7.
 Melliti faui V. 2, 16, 22.
 Mellum i. r. millus, vid. Maclium.
 Melonium satio & cultura P. Mar. 9, 6.
 Melum pro malo saepe MS. Leid. Palladii.
 Membrana oui sub testa Veg. 3, 64, 1. ¶ membranam
 menti sanitatque restituere, de equo rabio Veg.
 2, 11, 4. mimum meningia ita vocat, quia cerebrum
 involuitur, quam saepe Caelius ita appellat: etiam
 Mentem, Aet. 2, 9, 41.
 Membranula quae continet lumen Veg. 2, 16, 5.
 Membratim enumerare V. 1, 22, 3.
 Membum. membris duobus genitalibus, sessilibus
 C. 7, 11, 2. ¶ membra pro partibus C. 10 pr. 4.
 totius vineae, vines P. 1, 35, 15. villae varia testa
 C. 1, 6, 1. villae rustica vasa, torcula vel V.
 3, 2, 9.
 Memorabiles auctores C. 1, 1, 4.
 Memoria tenacissima C. 1, 8, 4. memoria tradit C. 1,
 3, 7. prodit C. 1, 4, 6. memoriae traduntur
 necessaria C. 12, 57, 6. memoriam meam refugit
 C. 12, 50, 8.
 e Menalipe filii Neptuni Veg. 2, 5, 5.
 Menau Ticinium adduxisse tonsores Romam V.
 2, 11, 10.
 Menas f. Menates collocatur V. 2, 1, 1. Menatis il-
 bertus V. 2, 8, 1.
 Mens pro meninge vid. Membrana.
 Mensae adhibeat fortissimum quemque C. 11, 1, 19.
 de mensis iustruendis scripsit C. Matius C. 12, 44, 1.
 quo Mense quid faciendum C. 11, 2.
 Mensores agrorum C. 5, 1, 2.
 Menstruans mulier C. 11, 3, 63. P. 1, 35, 3.
 Menstruus cursus lunae V. 1, 5, 4. menstruum tem-
 pus V. 1, 27, 1. menstrui officii monitio C. 11, 1, 30.
 ¶ menstrua mulierum plantis exitialia C. 11, 3, 59.
 quae in menstruis est C. 11, 3, 38 & 50.
 Mensuras agrorum inire C. 5, 3, 1. mensurarum
 praeccepta C. 5, 1, 4. in mensuram quadratam con-
 sistent pars horti P. 1, 37, 1.
 Mentae satio & cultura C. 11, 3, 57. P. F. 24, 9. vide
 mihi elegantem, si Dli placet mentae & mentulae
 mythologiam apud Pomponium ad C. 10, 119.
 Mentatrum siluestre C. 11, 3, 37.
 Mentigo, pastoribus officio, morbus ouium C. 7, 5,
 21. eam effe, quae mentagra in hominibus vocatur,
 suspicio est BEROALDI.
 Mco. foramen quo meat vrina C. 6, 30, 4.
 Mercatorem admittere tempore suo potius, quam
 celerius alieno V. 3, 16, 11.
 ad Mercatum proficisci V. 2 pr. 6.
 Mercenarii V. 1, 17, 2.
 Mercor. mercari oues C. 7, 3, 7. mercantibus trade-
 re C. 7, 6, 8.
 Mercurialis herba Ca. 158, 1.
 Mercurius in membris equi V. 4, 2, 1. N. L.
 Merda bubula Veg. 2, 8, 4.
 Meretricandi potestas C. 11, 1, 15. sed vi. no.
 Merga. mergis spicam legere C. 2, 21, 3. Furculam
 interpretatur Festus, quia accuri frugum sunt.
 Adhibet etiam in messis mentione Plautus Per. 5, 2,
 58 &

58 & Rud. 3, 4, 58. Mergites vocare videtur Plin. 18, 30 f. 72. Mergium alias esse fuscum frumenti colligatum, constat.

Mergo. mergere farnienta pallinis P. 1, 43.

Mergus in vite qui fit, & quomodo tractandus C. 4, 15, 2 f. Vide Palladium 3, 16, 1. Hebraei vocant מרכוב, quae vox occurrit in Massechet Kilaim fol. 30, 1, ubi R. Obadias de Bartenora: מרכוב של נגזר notes vitem tortam & inflexam supra terram, quae postea se in altum erigit in modum arcus. Vide quae ibidem addert Maimonides. SCHOETT G. mergus, propaginis curvatura P. F. 16, 1. N. 2. in provincialibus vineis C. 5, 5, 16. mergum atrahere C. 4, 15, 1. amputare C. 4, 15, 4. mergis propagare veteres vineas C. 4, 2, 2. propagata vinca C. 4, 23, 2. mergis propagare salices C. 4, 30, 7. Ab hoc genere mergi Agriarius mergus dictus est, de sententia Rigaltii ad Agrim. p. 226 exet. Pertinax Imperator apud Capitolii. c. 9. Sed in aula omnia ante Casaubonus & Salmonius.

Merica vitis C. 3, 2, 27.

Meridianus aequinoctialis C. 1, 6, 2. meridiano tempore V. 1, 51, 2. meridianis obiecta partibus P. 1, 20, 1. meridianus orbis pars minus salubrior quam septentrionalis V. 1, 2, 4.

Meritum admittit, virtus, praestantia P. Mar. 13, 2 & 4. pro agri merito P. 1, 8, 1. pro aetatis merito P. Mar. 13, 7. secundi meriti ager P. 1, 5, 6. frequentis, arena P. 1, 10, 1. & P. Mar. 13, 4. secundum ad tertii meriti mella P. 1, 37, 3. vid. Barth. his & ad P. inf. 158.

Merulae albae rarae aves V. 3, 9, 17. ¶ merulae pilae C. 8, 17, 8. 8, 16, 8. inter faxatiles etiam laudat Plin. 32, 11. ¶ L. Cornelius Merula collocatur V. 3, 2, 8 & 12.

Merus vere gustus non mistus C. 5, 21, 10. nero Bacchi spargere C. 10, 302. mera efculenta C. 11, 3, 50. ¶ merca agnae, nondum aetatis agnorum egressae V. 2, 2, 2. nostri, ein purei Kind, in resimili.

Mex efculenta C. 11, 3, 50. meribus exactis C. 10, 317.

Mespila fatio & cura P. Mar. 10, 19. insitio P. F. 25, 32. P. inf. 69 & 105. ut feruient mespila P. Mar. 10, 22.

Messala orator C. 1 pr. 50.

Messiosus frum. tria genera V. 1, 50, 1.

Messus vnde dicta, & quot modis fiat V. 1, 50, int. messis praeminuitur sacra Ca. 134. quando & quomodo facienda C. 2, 21. P. fin. 2, 2. messini videt granarium V. 3, 2, 6. messibus exactis C. 12, 10, 1. messes sex singulis annis Medicae P. Ap. 1, 3. Messorem foenicem inducere C. 2, 18, 5.

Messoria opera C. 2, 13, 2. messoriae falces P. 1, 43, 2. Messus. messae spicae V. 1, 50, 3.

Metas facere, Ca. 55. in metas exstructum foenum C. 2, 19, 2. meta inuersa C. 9, 15, 12. ¶ ad metas dirigere V. 1, 4, 1. Vid. quae de meta congesti P. Angelus Eragmus de obelico ap. Grac. Thes. 10. IV p. 1908. SCHOETT G.

Metallum agro V. 1, 2, 22.

Metapyni saltus vid. Metapyni.

METAPHORAE Varronis exaltiores. vinea ministras acraophoro vinum 1, 8, 5. domus succillas & vinea reducit hibernatum in tecta 1, 8, 6. vinum in partu & aliuonon non vt in calice quaerit aquam, sed solem: itaque ideo & vinea in arborescendit 1, 8, 7. cohors fit ministris fundo 1, 13, 4. sic quod horum inopias subsidio misit arundinum 1, 8, 4. vid. quae. colli vilis alioque corbibus vuarum 1, 15. instrumentum rusticum diuiditur (ex Grammatica) in vocale, semivocale & mutum 1, 17, 1. quae res quotidie videntur, minus metunt furem 1, 22, 6. ausus prospiciens 1, 23, 3. fructus videt in villa domum aemodulum, & prodiit ad vsum 1, 37, 4. mid. Pall. 1, 6, 11. semina adulta concipiunt, praenuntia cum sunt parui 1, 44, 4. aere frigidiore ringuntur radices 1, 45, 3. vi. no. herbae rixante ac celerius rumpuntur, quam sequuntur 1, 47. ostia aperire muribus ac fornices 1, 51, 1. frumentum purum veniat ad corbem 1, 52, 2. vna descendit de vite 1, 54, 1. descendit in piscinam, in amphoram picatam 1, 54, 2. olea per ante bitium redit in villam 1, 55, 4. prodiit vinum 1, 65, 1. ad abiiciendum defensurum se miniatum penilia 1, 68. Epitrotici pecuarii abietae 2, 1, 2. verres id retro, h. e. deterior fit ad foras, quoad perueniat ad lanum 2, 4, 8. vt omnia sequuntur instrumenta h. e. vna adferuntur 2, 10, 5. villa videt foenicia in tabulato, vindemiam in vasa, in granario messum 3, 2, 6. membra villae. vela torcula vel. 3, 2, 9. parentes eorum de columbis 3, 7, 10. racuari licebit 3, 9, 1. cuiusmodi apes progeniunt in coloniam 3, 16, 29. aneoras tollere sermonem desinere 3, 17, 1. in ius vocat piscis coctus 3, 17, 5.

Metapyni, Metapyni an Metapontini? saltus vid. no. V. 2, 9, 6.

Metelli villa pessimo publico aedificata V. 1, 13, 7.

Metellus Caccilius C. 10, 182. Metellus anserum greges aluit V. 3, 10, 1.

Metior. metiri rura alii aliis modis solent V. 1, 10, 1. metiendorum agrorum ratio C. 5, 1. ad metendum idoneae crates saniorum P. Ian. 7, 1.

Metreta noua ne oleum bibat, & firmitur ut fiat Ca. 100. picis liquidae C. 12, 22, 1. metretae aciae C. 12, 47, 11. 12, 51, 2.

Mitreo ager C. 1, 3, 8. metris, versibus C. 3, 10, 19.

Metuo. inmetunt res furem V. 1, 22, 6.

Metus plurimum confert ad diligenter custodiendum C. 12 pr. 5.

Meuanae armenta C. 3, 8, 3.

Mica salis quasi erium Ca. 156, 3.

Mico. inquit ac proliit sagitta C. 3, 17, 2. sed leg. emicui. micanes & vagi oculi Veg. 3, 73.

Migalte vid. Μιγαλῆ.

Mile vid. Mille.

Milefiae oues C. 7, 2, 3. Multa de his Bochart. Phaleg. 1, 6 p. 50.

Miliarius clius V. 3, 1, 6. ¶ Miliariae aues V. 3, 5, 2. ¶ Miliarium plumbeum P. 1, 40, 3. formam eius (M)

- eius colligat* ex P. Apr. 8, 7. C. 9, 14, 4. in miliario fiat columella C. 20, 1. add. C. 22, 1.
- Militare sepumentum V. 1, 14, 2. militaria signa moventes C. 9, 9, 4.
- Militiam belli facile sustinere C. 1 pr. 17.
- Milium ad Cannos ut daret V. 1, 57, 2. ex milio panis C. 2, 9, 19. eius satio & cultura C. 2, 9, 17. P. Mar. 3.
- Mille. intra mille annorum V. 3, 1, 4. mille ingrum, caprarum V. 2, 3, 10. quatuor millia pedes C. 5, 1, 10 *et ita suspens* ibid. Mille scribit in Iudaea Syllargius.
- Miliarii greges V. 2, 10, 11.
- Millus *vid.* Maclium.
- Milvini pedis flos C. 12, 7, 1. *eam herbarum cornu cerui repens alio nomine dici suspicant Ruellius* 2, 64 & 154. *referent Dodonaeo* 1, 4, 25.
- Mina onis V. 2, 2, 6. *Turn. 6, 9 inde derivat, quia minus habet lanæ.*
- Minacter lenare fereus contra caelum P. 1, 35, 1. ad Minctionis conamen se extendere Veg. 1, 50, 1. minctionem impedit pullinum steruus Veg. 3, 15, 9.
- Mineturam & naturam simul dimittere Veg. 1, 33.
- Minerva Phidacea C. 1 pr. 31. eius est prociatio olieri V. 1, 1, 6. capriui generis cur nihil ei immoletur V. 1, 2, 19. *¶* Minerva subtilissima, pinguis C. 1 pr. 23.
- Minerval V. 3, 2, 18.
- Minime pro minimum C. 1, 6, 6. 5, 9, 12. 5, 10, 7 & 13 it. 17. *add.* Arb. 16, 3 & 22, 2.
- Minimum herbarum creat steruus asini C. 11, 3, 12.
- Ministerium lactis praebet pullo mater V. 2, 8, 2. simplex, duplex, triplex praebetur apibus ex diversis herbis V. 3, 15, 24 sq.
- Ministra fundo fit cohors V. 1, 13, 4.
- Ministrare suntibus multa potestibus V. 2 pr. 6. rigationem C. 11, 5, 48. ministrant fructum spongiae asparagi P. Mar. 9, 10 & 12. vinum vibus P. O. 14, 4. ministrat succum colibus farmentum V. 1, 31, 2. *¶* ut si quam commodissime ministratur, de agroto C. 12, 1, 6.
- Minores quadratius C. 6, 24, 1. non minor quinque mentium agnus V. 2, 2, 18. ne sint minores trinae V. 2, 7, 1. minores bimae V. 3, 6, 2. *¶* minoris, minori pretio C. 1, 3, 3. *¶* Minus *vid.* p. p.
- Minturnae Ca. 135, 1.
- Minutus Pica V. 3, 2, 2.
- Minuere. minutum quinta parte subiectis ignibus, decoquant C. 7, 5, 9. *¶* *secare venam* Veg. 1, 22, 1. minuendus est sanguis de palato Veg. 1, 16, 2. *vid.* Minutio. *¶* *intransit*. aliis minuendus Veg. 1, 14, 1. miniente luna P. F. 24, 4. Iun. 3.
- Minus dimidio V. 1, 22, 3. minus x v parte C. 5, 2, 9. ne minus C. Arb. 1, 6. 5, 4. 6, 4. ne minus habeant in centenas quae singulos homines V. 2, 2, 20. minus dena millia V. 3, 2, 17. ne minus triduum C. 12, 58. 6. minus quatuor nullibus C. 3, 3, 12 *cum relatione ad alium numerum vid.* plus minus multum & minus bonum V. 1, 7, 2. *nicht so viel und nicht so gut. ¶* minus pro nimis scrib. Veg. 2, 35, 1.
- Minusculae cupae Ca. 12.
- Minutatum concidere C. 12, 57, 3. confectum V. 3, 10, 6. C. 8, 14, 10. adicere V. 2, 17, 14. adhaesacere V. 1, 20, 2. deficiere V. 2, 9, 12.
- Minute concidere C. 12, 22, 2. 12, 47, 3. tritus sal C. 6, 17, 7. molira lens C. 6, 10, 1. 6, 51, 1. minutissime commolere C. 12, 28, 1.
- Minutum concidere Ca. 123. *¶* Ambulans equus Veg. 1, 56, 9. deambulare Veg. 2, 53, 3.
- Minutus sanguinis Veg. 1, 28, 1. minutissimae obduantiae h. e. *venae sectionis* Veg. 1, 17, 13.
- Minutus. minuti rapi C. 12, 53, 3. minutae aues C. 8, 7, 10.
- Mirabilissima foboles C. 6, 36, 3.
- Miratur scius se grandescere P. inf. 127. 156.
- Miscellae vites Ca. 6, 5. V. 1, 25. vuae V. 1, 54, 1. miscellae vuae ad vinum praeligendum legere.
- Miscere oleum Ca. 61, 1. *¶* Mices futurum adiunctum, quasi esset ex terra coniungatur, saepe apud Vegetium tum alius, tum 3, 18, 7 no. c. ita admixtus 3, 22, 3. 3, 28, 3. commixtus 3, 66, 9. 3, 70, 5 *rel. quin commixtus* 3, 10, 3 & 2, 15, 12.
- Miscra interdum fit coxa Veg. 3, 18, 2 & 2 h. e. *aggra.*
- inferior vinea, maior P. Aug. 2.
- Misi libra Veg. 4, 16, 1 & 2, 4, 19, 1.
- Mistio, massa P. 1, 34, 5.
- Mistura C. 12, 10, 2. 12, 57, 1.
- Mitescat labore alius P. Mar. 14, 2. mitescunt vitae C. Arb. 8, 5. forba P. Ian. 15, 4. *vid.* Mitis.
- Mitigata seritate C. 7, 2, 5. mitigatum pecus serum C. 8, 14, 3.
- Mitigaui intrans. Veg. 1, 52, 4. ad mitigandum canalem faucium Veg. 3, 24, 13. mitigare querimonias C. t pr. 1.
- Mitis & mitescere V. 1, 68. *¶* *alias non maturitatem tantum significare videtur, sed aliquid vitia, quod in quibusdam pomorum generibus, prout v. g. melpis, sorbis, inter maturitatem & putredinem medium est: nostri vocant trig vtrig Bierre, trigie Mispeln. Id non solum Varro hic loci indicare videtur, sed illae etiam formulae, vbi v. g. Plaut. Mil. 5, 31. sustibus aliquis mihi dicitur, qui Anl. 3, 2, 8 mollius subtilibus est: item vbi comitulari sandalio caput Herculi/ce Thraeni optat parajugis Ter. Eun. 5, 7, 4. quibus geminis antiquorum formulas habet Nennius 4, 293. Mitem esse mollem etiam illa docens loca, vbi mitigandi verbum de cibis coquendis additur. v. g. Cic. Nat. Deorum 260. confer. Lueret. 5, 1101. seq.*
- Mitto. mittunt radicales plantae P. F. 20, 2. mittis in lineo P. F. 31, 1. in palmae fiscella, P. Mar. 10, 10. mittuntur in vasculo P. F. 25, 11. *vid.* In. cui ad medium aqua mittitur, in quam P. Mar. 10, 10.
- Mobili manu, suspensa, & cetera Veg. 2, 13, 3.
- Modeste. modestum completa cochlearia P. O. 14, 15. *add.* P. N. 7, 15. *sc.*
- Modestae rigationes, modicae P. F. 25, 14.
- Modium salis vnicentio in anno satis est Ca. 58.
- Q. Modius Equestris V. 2, 7, 1.
- Modius, tertia pars iugeri P. Mai. 4, 1 no. *add.* P. Iun. 2, 1.
- Modo nominatis provinciis C. 11, 2, 61. *¶* modo vt pro

pre dummodo C. 5, 6, 31. ¶ *omnis materia, quae modo potest praecipitari* C. 4, 15, 4. *vlla regio, in qua modo frumenta gignantur* C. 6 pr. 3.
 Modulatur cantus C. 1 pr. 3.
 Modus & mensura rebus adhibenda C. 1, 3, 8. *modus in allimentum cultura tenendus* P. 1, 6, 12. *modus altitudinis & latitudinis lippedaneus* C. 11, 3, 4. *modi fundi, infra magnitudinem* V. 1, 11, 1. *modi quibus metitur rura* V. 1, 10, 1. *modus amplius* C. 11, 3, 3. *in eundem modum multum tantundem* C. 12, 3, 3. *modum iugeri continens elius* C. Arb. 1, 6, ad modum sextarii i.e. circiter sextarium P. Jul. 9. *modis aequalibus* P. O. 14, 7 *h. e. mensuris*. ¶ *bono modo* Ca. 5, 1. *vi. ne.*
 Moestitia frigorum C. 7, 3, 11.
 Moestitudinem nouae captiuitatis consolari P. 1, 26, 2.
 Molae asinarum, trusatiles, Hispanienfes Ca. 10, 4, 11, 4. *oleariae e duro & aspero lapide* V. 1, 55, 5. *aquariae* P. 1, 42 *vi. ne.* & submitti & elenari possunt C. 12, 50, 6. *mola suspensa infractus* sal C. 12, 52, 2. *11, 12. mola primo oleo leuiter esse debet suspensa* P. N. 17, 1.
 Molaris lapis Veg. 3, 49, 2. *it. Veg. 2, 23, 5 ubi medicos admodum fuisse, apparet.* ¶ *molaris dentes* C. 6, 29, 4.
 Molaris asinus Ca. 11, 1. V. 1, 19, 3. *fed*
 Molendarius etiam, vel Molendinarius legitur vid. *vid.*
 Moles. molibus ferarum India mirabilis C. 3, 8, 3.
 Moestiora loca, ventosa, procellosa, placidis oppon. P. 1, 6, 10.
 Mollie rusticum Ca. 10, 4, 11, 2. *scapus vel manubrium, quae mouetur mola, ut a libra libere: vel potius a moliendo. Itaque ista hic mollitia sunt, ut & molae.* T V R N. 7, 22.
 Molior. moliri terram C. 1 pr. 17, 11, 2, 19. *idem quod terram ferro commouere* C. 11, 2, 95. *moliri opera* C. 11, 2, 2. *aliquid sub diuo* C. 1, 8, 9. ¶ *molitur morsus tumorem* C. 6, 17, 4.
 Molitio agrorum solique C. 1 pr. 32. *molitionem terrenam differre* C. 11, 2, 98.
 Molituerum C. 11, 3, 5.
 Mollidena *ferib.* Veg. 4, 28, 23 *pre molybdaena.*
 Mollificatus panis *Crest. ex V.* 2, 7, 9.
 Mollis tempestas V. 3, 9, 15. *mollioris generis bos* C. 6, 2, 11. *mollissimus annus* C. 10, 282.
 Molliter asurgens collis C. 2, 2, 1. *mollissime deuenus ager* C. 1, 2, 4.
 Molybdaena vid. Mollidena.
 Monito cuiusque officii C. 11, 1, 6 & 30.
 Mons Sacer in Hispania C. 6, 27, 7. *montes qui probentur ad agric.* C. 2, 2, 1.
 Monstra noxia quo sumo prohibeantur P. 1, 35, 11. *vid. portentum.*
 Montani agri V. 1, 6, 2.
 Monumenta scriptorum. a me prius edita C. 10, pr. 5.
 Mos non denegauit, vi V. 2, 10, 9. *non exoleuit tantum, sed occidit* C. 12 pr. 10. *mores occalluere* C. 8, 10, 6. *caeli & anni* C. 1 pr. 23. *salutari more* C. 6, 9, 1. *saepa ista scribon. hoc more pro hoc modo*

P. Inn. 2, 1. *morem praefationis recidere* P. 1, 1, 1.
 Moratae bene ciuitates C. 12, 3, 10.
 Morbosus ferus Ca. 2, 7. *morbosum pecus* V. 2, 1, 21.
 Morbus. morbi visi inuisique Ca. 141, 2. *morborum causae, signa, curatio* V. 2, 1, 22 & 23.
 Mordacitas ex melle germen nucum exlinguit P. Ian. 15, 7.
 Mordicus interfecit perorigam equus V. 2, 7, 9.
 (Moretum) oxyporum C. 12, 57, 5.
 Moritur hordeum si in luto spargatur P. 1, 6, 16.
 Mors. mortibus & poenis afficere C. 9, 11, 2.
 Morsui venenato remedia C. 6, 17, 6, 13, 1. *ab angulo vnde coepit morsus* Veg. 4, 5, 4. *morsum claudere* Veg. 2, 33, 1.
 Mortarium ad fatinam subigendam Ca. 74. *suiffe haec genus supellectilis planum, fundum certe planum ac latum habuisse, apparet ex C. 12, 55, 1. Hinc confirmatur observatio lo. Ehodii ad scribo. c. 111 p. 183, res in pilo infas, iritas in mortario: quod Serapionii & aliorum auctoritate ait confici. Idem apparet ex locis, ubi ad alia ea vex transferretur, v. g. ad orbem cauum instar phialae circa arborem* P. Mar. 3, 1. *ubi vid. ne. Ita mortarium est ille aluens in quo calx cum arena vel marmore minuto subigitur apud Plin. 36, 23 L. 55 & Vitr. 7, 3. Mortarium in trapeto Ca. 22, 1. & ipsum mediocriter extenuatum videtur.*
 Morticinae oues V. 2, 9, 10. *volucres* V. 3, 2, 18.
 Mortifer ictus C. 6, 17, 1. *spiritus* P. Aug. 9, 1. *mortifera quadrupedi scabies* C. 6, 32, 1. ¶ *mortiferus* Veg. 3, 4, 33.
 Mortuus fatio C. 2, 6, 2. *MS. Lipf.*
 Morus. mori sanguineo errore C. 10, 4, 2. *mori fatio & cultura* C. 5, 10, 19. *insilio* P. inf. 127. *dia morus* P. S. 16.
 Mouent se gemmae C. 11, 2, 26. *mouere gemmas & corticem* C. 4, 29, 3 & 4. *alium* Ca. 114, 2.
 Mox proposueram C. 3, 20, 4 *de tempore proximo superiore.*
 si Mueat vinum Ca. 148, 1.
 Mueorem situ contrahunt penora C. 13, 4, 4.
 Mucosa proliues C. 6, 7, 1.
 Mucro falcis C. 4, 25, 1.
 Mucus. muci Veg. 1, 3, 1, 10, 1. *mucorum qualitates comenit nosse* Veg. 2, 36, 1. *mucos per nates emittere desperate tympanitici bouis signum* Veg. 3, 27, 4. ¶ *mucus an etiam pro puret* vid. ad Veg. 2, 46, 6 *no. q.*
 Mugiliners C. 8, 17, 8.
 Mula rhedaria V. 3, 17, 7. *peperi* V. 2, 1, 27. C. 6, 37, 3.
 Mularis materies C. 6, 27, 1.
 Mulctantur boues iniquitate operis C. 2, 4, 6.
 Mulstra vt tractanda C. 7, 8, 1. *mulstra prohibere vacas* C. 6, 21, 2. *e mulstra recens caseus* C. 8, 17, 13.
 a Mulstu discrimen lactis V. 2, 11, 2.
 Mulier a re divina excluditur Ca. 83. *mulieris officium & natura* C. 12 pr. 5. *sq. mulieres firmas* V. 2, 10, 7. *quarundam durities circa partum* *lib. 8.*
 (M) 2 Mulinum

Mulinum genus ut erectur P. Mar. 14, 1. mulini per-
coris medicinae C. 6, 38.
Mulus barbatus V. 3, 17, 7. muli quidam scribunt C.
8, 17, 7.
Mulomedicinae doctrina Veg. 1, pr. 6. ars collapsa
Veg. 2 pr. 1.
Mulomedicus mutilus sine diapente Veg. 1, 16, 4.
mulomedicis adhibitis Veg. 1, pr. 6.
Mulsi saporis liquor C. 12, 45, 3. mulsa aqua C. 8,
7, 4.
Mulsus, *a. um*. mulsa (aqua) dulcor austeriorne ut
fiat C. 12, 12, 3. mulsium (vinum) in conuivio da-
tum V. 3, 16, 2. mulsa pira C. 5, 10, 18.
Mulicanatus fauus V. 3, 16, 24.
Multiformes nucea C. 7, 9, 8.
Multinumi asini V. 3, 17, 6.
ex Multiplicatione effecta summa C. 5, 2, 1. multi-
plicatio frugum C. 3, 2, 5.
Multiplicata ocellus C. 5, 1, 6. multiplicatae inter se
summae C. 5, 1, 6.
Multiplicabis lacrimidinis pedes cum longitudinis pe-
dibus C. 5, 2, 3. multiplicatim inter se duo latera
C. 5, 2, 1.
Mulus celtellarius C. 2, 22, 3. de mulis C. 6, 36, V. 2,
g. P. Mar. 14, 1. muli lupum occidunt V. 2, 9, 2.
¶ Mulus piscis C. 8, 17, 7. *vid.* mullus.
Mundata bacca C. 12, 50, 10.
Munditias fieri Ca. 2, 4, 30, 2.
Munerarii C. 7, 2, 4. *qui munerat, ludos, spectacula,*
parant populo.
Munia sua exsequuntur C. 11, 1, 27.
Municipium Gadum C. 8, 16, 9.
Munimen ad imbres C. 3, 15, 4. hortorum P. F. 24, 1.
Munimenta hortis exstruere C. 11, 3, 2. lanarum
coniunges Veg. 2, 47, 3.
Muniri viam Ca. 2, 4. munibus Veg. 1, 10, 5.
Munitonis genera plura P. 1, 34, 3.
Muraenae thutae, Siciliae V. 2, 6, 2. *add.* C. 8, 16, 10.
rabiei obnoxiae C. 8, 17, 2. ¶ Muraena Lici-
norum cognomen V. 3, 3, 10. C. 8, 16, 5.
Murex, murices Ca. 135, 1 *ita definit in omisso*
Papma, frena serrata asperissima, & clauis eminen-
tes in collaribus canu.
Murgentina vitis C. 2, 2, 27. Murgentinum vinum
Ca. 6, 5, 4. *Murgentia Siciliense an Samni?*
Muria dura, matura, cruda C. 12, 6. ea mulsium ut
conditur C. 12, 25, 1. in muria conduntur oleae
confusae Ca. 7, 3. muria dura lavare alnum C. 6,
30, 9. ¶ *de vulgari sale* Ca. 105, 1. ¶ muries Ca.
88, 2.
Murmur color in asinis vulgaris C. 6, 37, 6. inequis
P. Mar. 13, 4.
Mussa pro myrrha *fere semper apud Vegetium, e. g.*
1, 42, 4.
Murrius collocatur V. 2, 1, 2. 2, 8, 1. 2, 3, 11.
Murra nigra Ca. 125.
Murteus color equi P. Mar. 13, 4. murtea olea C. 5,
8, 3. murteum vinum Ca. 125. murteae virgae
Ca. 101. *vid.* Myrt.
Murus pro aggere V. 1, 14, 3.
Muss araneus, μυσαρι C. 6, 17, 1. pestis venerata
Veg. 3, 82 *add.* 3, 4, 37. & C. 6, 17, 4. Mures aggre-

stes f. rustici ut necentur P. 1, 35, 9 & 11. ne vi-
neam laedant C. Arb. 15. ex hortis ut profligantur
P. 1, 5, 9. mures parit humus V. 1, 8, 5. ¶ muribus
caecis pro caeciliis Veg. 3, 77, 1.
Musae a poetis inuocantur V. 1, 1, 4. Latiae C. 1 pr.
30. Musis amica silentia C. 10, 222. Musi modu-
lante 10, 2, 8.
Muscac ne vulnera infestent C. 6, 17, 8. 6, 33, 1. ne
canum aures C. 7, 13, 1.
Muscarium, *pari fetoia in cauda equi, Ruslins ind.*
Hippiar. sed pro ipsa cauda Veg. 4, 1, 1, 4, 2, 2, 4, 3
& 4.
Muscipulis opplere vineas V. 1, 8, 5.
Musco. muscantur arbores *vid.* Emusc.
Muscosa prata V. 1, 9, 5.
Muskulosa pectora C. 8, 2, 10.
Muscolorum tori C. 6, 20, 2.
Muscus ruber Ca. 6, 2. musco obducta prata C. 2, 18,
2. ad muscum necandum cinis C. 1, 8, 2. P. S. 10, 5.
muscus eradendus C. 4, 24, 6. P. F. 12, 5. super-
ponitur taleae depaucta C. 11, 2, 42. asupitatus P.
F. 18, 1. *add.* C. 4, 29, 8. erura vitium deuincla
comprimit C. 4, 22, 6. ¶ muscus de vitrice Veg. 2,
47, 4. ¶ *an propre* Veg. 2, 48, 6. ¶ *non puto: sed*
leg. mucus.
Museum in villa V. 3, 5, 9.
Mustacei vi fiant Ca. 121. *vid.* Mustei & Bodaens *n*
Stapel ad Theophr. hist. plant. 3, 11. SCHOETT G.
Muttarii vrcei Ca. 11, 2.
Mustelae vel Mustellae ut arceantur P. 1, 24, 2. man-
suetae in cardueis P. Mar. 9, 4. ¶ pisces C. 8,
17, 8.
Mustens fructus C. 9, 15, 13. mustei, mustacei C. 12,
33, 1. P. O. 21. mustea mala Ca. 7, 3. V. 1, 59, 1. C.
5, 10, 19 *a celeritate mitefendi dicta eadem quae a*
sapore melumela, vuls Plin. 15, 14 f. 15. pira Ca. 7,
4. ¶ Mustentium substantiae, *si audis Schoettg. ad*
P. Iun. 7, 3.
Mustum toto anno vi duret Ca. 120. ut semper dulce
tanquam recens permaneat C. 12, 29. quibus con-
dituris adiunetur C. 12, 19. aqua marina f. muria
conditur C. 12, 25. ut curetur si vasa nimio inbre
compluta P. O. 9 *et* 14, 4. ne animalis immortali
odore vitietur C. 12, 31. lixiuum (lixium) Ca.
23, 2. C. 12, 27 & 41. circumcidaneum Ca. 23, 4.
torium Ca. 23, 4. C. 12, 36. ¶ *cum vinum mu-*
stum dixit Cato 135, 1 adiectum videtur acceptiss.
Mussyllitis cassia resissa Veg. 4, 13, 4.
Murea spica V. 1, 48, 3 *et* no.
Mutilus aries C. 7, 3, 3. eaper, mutila eapra C. 7, 6,
4 *h. e. sine cornibus.*
Mutina C. 7, 2, 3.
Muto, mutat grex dominum, *de plena venditione*
V. 2, 2, 6. neque ab hoc, quod mutaret Cossinius
V. 2, 11, 12. mutetur tegula Ca. 155, 2. mutentur
aere, vendantur C. 7, 9, 4. 8, 5, 4, 9, 1, 7. pretio
P. Iul. 4, 4.
Mutuli Ca. 158, 1. per parietem defixi C. 8, 9, 3. co-
humini impositi V. 3, 5, 13. *vid.* Philandr. ad Vi-
truv. 3, 2. S C H O E T T G.
Mutum instrumentum agri V. 1, 17, 1.

Μυρμηκ, mus araneus C. 6, 17, 1. migalæ *vitiofe* Veg. 3, 4, 33.

Myrrapira C. 12, 10, 4.

Myrrha Achaica C. 10, 173 f. Smyrnon, quod Dodonæo est hippocistinum, officini Petroselinum Macedonicum; sed Fuchſio Ligusticum, vulgo Leuisticum, in quo illi contradicitur a Dodonæo. Myrrha florescentes horti Romani C. 3, 8, 4. Troglodytis Veg. 2, 22, 5 &c. restituta etiam 3, 70, 5. secundaria Veg. 4, 14, 2.

Myrra pro Myrris vid. P. L. P. Ian. 17 & F. 27.

Myrricola crine virens C. 10, 238.

Myrrinum oleum P. Ian. 17.

Myrrites vincti C. 12, 38. myrrite P. Ian. 18. F. 27 & 31. D. 2.

Myrris coniungulis albus, & niger Ca. 8, 2. eius species tres Ca. 133, 2. genera duo C. 12, 38, 1. feminarum P. F. 21, 2. in hac legendis quid obferuit. C. 12, 38, 5 & 6.

Myria frugifera C. 3, 8, 4. terra in ea densa C. 1 pr. 35.

μυρρε de Actæone V. 2, 9, 9.

Myra feri & inferi quando soleat P. F. 25, 32. *Prunorum autem genus est in Syria Damasco monte nata, familiare Italise tempore Plinii, quem vide 13, 5. Ad humbricos commendat ad Scribo. Rhodini p. 214. Add. Porta villas 5, 22. SCHOETTIG.*

N. antequorum in R mutatum Scal. ad V. 2, 3, 1.

N. numero significat in inscriptis. vid. p. 129 no. p. Add. Veg. 3, 31, 2 no. K.

Naemia olea C. 5, 8, 3. 12, 48, 1.

Nacutiana pira C. 5, 10, 18. 12, 10, 4.

Nacutus Pollio pede longior, quam quisquam longissimus C. 3, 8, 2.

Nais forinosa C. 10, 299.

Nantes vid. No.

Napeæ nymphæ C. 10, 264.

Napinae C. 11, 2, 7.

Napi satio & cultus C. 2, 10, 23. 11, 3, 59. P. Iul. 2, 1. Aug. 5. najus vt conditior C. 12, 54. in rapum veritur, & vice versa C. 2, 10, 23. P. Iul. 2, 2.

Narcissi comæ C. 10, 297. gladioli 9, 4, 4.

Nardinum oleum P. Mar. 9, 3.

Nardum Gallicum C. 12, 20, 5. nardi Celtici tantumdem P. O. 14, 8. folium C. 12, 20, 5.

Nares. per eas medicina infunditur C. 6, 5, 3. Veg. 1, 17, 7 it 10 & 19. ¶ velut nares foramina in puteo P. Aug. 9, 2.

Naryciæ picis C. 10, 386.

Nasor. nascens annus C. 11, 3, 9. nascituri regis signum P. Iun 7, 8.

Nasterna, Nasterna Ca. 10, 2 & 11, 3. V. 1, 22, 3. Turnebo 7, 22 vas aquarium, into nomen inuenit, quod tres natos habeat: alii a nastâ deducere malunt. Sed hanc panlo melius lat. Perizonius nasternam comparat cum Nastica, quem in veteri numo obseruauit: cui adiciunt Nastion in libro Linnii pro Naso, Insula, Syracusanum pars. Porro docet Perizonius, a nascitus vel nascutus na-

siternam formari, vt a cista cisteruam, ac simpliciter nascitum vas sine ansam significari. Locui est Animaduers. hisſor. c. 9 p. 373. Bene reliqua: sed nascum non de ansâ intellexerim in hac re, verum de canali vel tubulo alio adſito, cuius ope effundi commodus liquor, vel transfundi potuit, queat.

Nasturtii semen pullis datur V. 3, 9, 13. satio & cultus P. Ian. 14, 3 & 5. nasturtia dira C. 10, 231.

Nasus. in naso introit polyptus Ca. 157, 15.

Natalis & ingonita sterilitas C. 3, 7, 2.

Natalitia legebatur V. 3, 5, 14 pro natalia.

Natio quod nascitur V. 2, 6, 4.

Nato. natani radices summa parte terræ C. Arb. 6, 1. natantes pisces C. 10, 203.

Natura diuina, Deus V. 3, 1, 3. suas dotes dedit regionibus C. 3, 8, 1. 3, 9, 1. naturam nouam ab arte fieri P. inf. 24. natura hac vixit h. a. animal V. 3, 14, 5. naturæ orgia C. 10, 219. ¶ natura qua feminae sunt V. 2, 4, 10. naturæ forma habet lepus alio alium plura V. 3, 12, 4. ¶ natura submissa erit, penis flaccidas Veg. 2, 53, 2. si natura iumento excedit Veg. 3, 9. natura, qua mingunt Veg. 1, 61, 2. 3, 15, 21.

Naturali saxo C. 7, 6, 6. naturalium rerum latebras scrutantes, Phryſici C. 9, 2, 5. naturalia desideria C. 6, 24, 2. 6, 27, 7. naturales exiis C. 6, 30, 8. ¶ naturalia, naturalis exiis, præcludere C. 8, 5, 19. loca naturalia eadem C. 8, 7, 2. ¶ naturalia equæ C. 6, 27, 10. caprae C. 7, 4.

Natus alius ager male alius bene V. 1, 6, 1. male nata fermenta C. 4, 24, 7. P. F. 25, 14. nati de agnis P. Iul. 4, 3. ne capra naturam pascat V. 1, 2, 17.

Naualia anium V. 3, 5, 14.

Nauigabile flumen C. 1, 2, 3.

Nausea vt discutatur C. 6, 34, 1. nausæ libido veniet Ca. 156, 4.

Nauseantibus suis remediis C. 7, 10, 4.

Ne. vtique ne minores pronon V. 2, 4, 21. ¶ quod ne C. 5, 11, 13. ¶ ne separatim & præpositum interrogat: ne quid præterisset V. 2, 9, 16. tentando, nequid hesterni habeant in gutture C. 8, 5, 17. ne omne ianias suas egredietur examen P. 1, 30, 2. inspicias ne aliquam fracturam habeat Veg. 2, 55, 5. ne complurium generetur? MS. Lips. C. 3, 19, 3. Haec addenda iis, quas iam allata sunt ad Ca. 1, 5 & ad C. 3, 7, 1 & porro addicendum illud Cic. Tusc. 5, 15 Videmus, ne vt æternus ex sui generis granis, sic beata vita ex sui similibus partibus elici debeat? itaque pro domo sua ad Pontiff. c. 53 ex Sero, ne id sacrum esset?

Neapolis Sardinia P. Mart. 10, 16. Sardinia etiam altis meminit N. 15, 3.

Nebulae vt discutantur P. 1, 35, 1. nebulæ nomine P. 1, 3.

Nebulosus ager Ca. 6, 1.

Nec diui, nondum P. Mar. 10, 22. C. 10, 55. nec non nihil est etiam C. 1, 3, 4. nec minus C. 8, 4, 1. 12, 47, 4. 12, 51, 2. nec non concessuæ vim intendit V. 1, 4, 2. 1, 4, 4. nec non etiam, itaque V. 2, 1, (M) 3. 22.

- Noctu ponere castra *h. e. pernoscere* V. 3, 2, 15.
 Noctua suspenditur contra grandinem P. 1, 35, 1. no-
 ctuæ aucupium P. S. 12. cor remedium aduersus
 formicas P. 1, 35, 2. *Eadem*
 Nocturnæ volucres cruciferae C. 10, 349.
 Nodare vitæ Ca. 32, 2.
 Nodosum corpus unicolorum densitate P. Mar.
 13, 2.
 Nodus vitis, *radices* P. Mar. 7, 3. ¶ *pro geniculo*,
genitur 11, unde *internodius* dicitur C. 4, 29,
 8 & 9.
 Nola ad Rufi maceriam Ca. 135, 2.
 Nomades *ῥωμανιστῶν* C. 7, 2, 2.
 Nomen perdit vinum Ca. 25, 1. *e. cum bonitate fa-*
ctum quoque nomina multa Romani ab utroque
 pecore imposita V. 2, 1, 10. Nomina breuia impo-
 nenda canibus, & quæ sint vitæ C. 7, 12, 13.
 ¶ nomen foenerator cum debitore facit C. 3, 39,
 nomina vel optima non appellando sunt mala
 C. 1, 7, 2.
 Nomenclationis auentio studiosos demorari C.
 3, 2, 31.
 Nomentana regio illustris C. 3, 3, 3. Nomentanae
 vites C. 3, 2, 14.
 Noque *ῥωμανῶν* illustratus C. 12, 3, 10.
 Non nemo V. 2, 11, 7. non nihil C. 1, 3, 4. non so-
 lum (*non* C. Arb. 18, 1. non spernendus auctor
 C. 1, 1, 4. fid non V. 5, 11, 1).
 Non ingenti, *negenti* C. 5, 2, 7.
 Non modo dictus — reliquis septem V. 2 pr. 1.
 ad Normani adstringas ceruicem inuenti Veg.
 2, 40, 1.
 Normata ciconia C. 3, 13, 12.
 Nostra vrina, *humana* C. 5, 9, 16.
 Nostrates gallinae C. 8, 2, 13. nostras vltus C. 5, 6, 3.
 nostratis emulas C. 9, 4, 2.
 Notam pecori piec liquida imponere C. 7, 9, 12.
 ¶ Quaecunque vini nota C. 12, 19, 2. huic notæ
 vini C. 12, 25, 3. *affonitur* omne genus viuendia.
 vini nota parum firma C. 12, 57. optima C. 12, 19,
 2. diuersæ notæ stirpes C. 3, 21, 5. secundæ no-
 tæ vitis C. 3, 2, 19. teritiæ vel quatiæ C. 3, 20, 3.
 tres aut quatuor notas conduntur totidem multi
 amphoris experietur C. 12, 21, 6. nota glechoni-
 ces vini C. 12, 35. notæ nyrice compositio C. 12,
 58, 7. *Sec de conditura oliuæ* C. 12, 47, 8. notæ
 viridis oleum C. 12, 50, 2. primæ notæ (*pressu-*
rae) oleum C. 12, 50, 11. secundæ notæ mel C. 9,
 15, 13. primæ notæ acerrimum acetum C. 12,
 17, 1. cuiusque notæ casum C. 12, 57, 3. al-
 terius notæ pisces C. 8, 17, 2. saxatilis notæ C.
 8, 17, 8.
 Nothi puli & diuersi generis parentibus nati C. 8, 2,
 13. quaecunque in notitia hui Veg. 4, 28, 15.
 Notio, notabilis candidis signis P. F. 9, 10. notan-
 da est atramentum C. 8, 11, 12.
 Nouacula decerpito sinuam citem raporum C. 12,
 54, 1.
 Notialis ubi factum fuit ante quam secunda aratione
 renouetur V. 1, 29, 1. in nonis pabulum nascitur
 V. 2 pr. 5. *rouale, non aratum, gramine sum* C. 6
 pr. 1. nouales mundæ P. Ian. 10, 1. puras reddas
 loca pingula P. 1, 6, 13. noualia culta C. 2, 2, 14.
vid. Restibilis.
 Nouelli iumentis V. 1, 20, 2. C. 6, 1, 3. nouellæ vi-
 ntræ V. 1, 31, 1. *uices* P. Mai. 2, 1. N. 2.
 Nouembris descriptio & opera C. 11, 2, 84.
 Nouenarius numerus V. 2, 1, 26.
 Nouenae partes V. 2, 1, 12.
 Nouissime post postremum P. N. 22, 5.
 Nouus locus C. 11, 2, 55. post nouum plinium seran-
 tur rapae *h. e. paulo post plinium* P. Ang. 5.
 Nox. noctes nebularium P. 1, 3. noctu *vid. f. l.*
 Noxæ dedere C. 1 pr. 3. noxam contrahere C. 6,
 27, 8. capere C. 6, 2, 2. cepit in opere C. 11, 1, 18.
 concipere nimio labore pressum C. 12, 3, 7 *h. e.*
morbum.
 Nube noua feritur C. 10, 420. nobis imago speculo
 excepta eam figat, & quomodo P. 1, 35, 15.
 Nubifugo borea C. 10, 258.
 Nubigenae Phryxi C. 1, 157.
 Nubilarium V. 1, 13, 5. C. 1, 6, 24. 2, 21, 3. P. 1, 35, 6.
 Nubilare si coeperit V. 1, 13, 5. nubilatur (*act*)
 Ca. 85, 2.
 Nubere se cupiet plantis C. 10, 158.
 Nucæe fibulae Ca. 21, 1.
 Nucleis feruntur mberes P. S. 14, 1.
 Nugatorii bones V. 2, 5, 9. *vid. no.*
 Nullus melior cibis quam P. Mar. 11, 3.
 Num. haud facile dixerim, num illa expeditiora
 sint? C. 11, 1, 9.
 Numac rustica progenies C. 8, 16, 2.
 Numantinus C. 8, 16, 5.
 Numelli (*al. numellæ*) tigna vtrunque cenata vel
 excisa confringenda ceruici C. 6, 19, 3. numellis
 induere pecus C. 7, 8, 6. *A Græco* *vap* pascua, *di-*
ctum suspicatur *Terentius*.
 Numen. de Numine sacro poëta C. 3, 21, 4.
 Numeratio aeris exigitur C. 11, 1, 24.
 Numero, *statim*, V. 3, 16, 17.
 Numerosus horum C. 1, 6. numerosus pectus equi
 C. 6, 29, 2. numerosa femina equi C. 6, 29, 3.
 Numerus vertendi foli C. 4, 3. numerum vltus ca-
 nis obtinent bini catuli V. 2, 9, 7. *vid. Procedo.*
 numerum reddit domino curatur animum V. 5, 5, 5.
 in eo numero *h. e. in hoc genere* V. 1, 19, 4. nume-
 ro aliquo haberi ad domino V. 1, 17, 6.
 Numidia fernens provincia C. 5, 12, 6. Africa C. 1
 pr. 24. Numidiæ solum C. 2, 2, 25.
 Numidiæ gallinae C. 8, 2, 2. C. 8, 12.
 Numidianæ vites C. 3, 2, 7, 2, 27. 12, 43, 9. vineæ
 C. 12, 43, 5 & 9. *In Lips. M. aliquando Numi-*
tianæ, aliquando Numifonæ.
 Nuncubi, *num alieni* V. 3, 2, 4 & *ut vult* *Terentius*,
etiam 2, 5, 2.
 Nundinae C. 1 pr. 18. vt frequentandæ C. 11, 1, 23.
 Nutricationes feminum V. 1, 44, 4.
 Nutricatus herbae V. 47 & 49, 1. de nutritu pe-
 coris V. 2, 1, 20.
 Nutricus Ronzuli & Remi Fastulus V. 2, 1, 9. nu-
 tricio sunt recipere C. 3, 12, 7.
 Nutrico, nutricare focum V. 2, 4, 13 & 19. nutri-
 cantur agni V. 2, 2, 17. sole V. 1, 2, 5.
 Nutritum vinum C. 12, 21, 3. 17, 50, 1.

Nutrix.

Nutrix. nutrices bonae C. 8, 5, 24. 6, 24. 4.
 Nux. nuxes caluiae, Auellanae, Praenestinae, Graecae Ca. 8, 2. hornotinae Ca. 17, 2. ardeutes C. 12, 5, 1. nucis infusio P. inf. 163. nuxes vt seruientur P. lan. 15, 19. ad Auellanae nucis magnitudinem Veg. 3, 52, 2. add. 3, 66, 7. *saepc ita Scribo. vid. Rhodius.* Graecae sario & cultura C. 5, 10, 12. Arb. 22, 2. vñs eius aduersus mufcas in canibus V. 2, 9, 14. flos nocet apibus V. 3, 16, 22. nux Graeca l. Tarentina vt fiat C. 5, 10, 14. Arb. 22, 2. nucis iuglandis fatio & cultura P. lan. 15, 14. P. F. 25, 33. nuxes lapinae C. 12, 5, 2.
 Nymphis infidiae hic nullae C. 5, 10, 278.
 Nysaea per iuga Bacchi C. 10, 221.
 Nysiae Bacche C. 10, 248.

Oliterae orbiculus C. 6, 5, 4.
 O pro V veteres *Vit.* ad V. 1, 10, 2 *ii. ad C.* 10, 232.
 Obacerti V. 1, 17, 2.
 Obcaecatus cupidine C. 6, 36, 4. obcaecata ignorantiae tenebris ratio C. 3, 7, 3. *b. e. argumentum, quod non intelligitur, vt passim caecus, sturdus.*
 Obcaeco. obcaecatur fossae C. 2, 2, 9 & 10.
 Obcaelluere mores C. 8, 15, 6.
 fi Obdormierint frigore maxillae Veg. 3, 47, 3. *vid. Indormio.*
 Obdurefcere Ca. 50, 2.
 Obduarier Ca. 154.
 Obeco. obibit hoc opus C. 4, 24, 1. C. 12, 3, 6.
 Obescant autem C. 8, 7, 4 editte primaes: *quas probat Beroaldus, alii*
 Obescant.
 Obescis adipibus bos C. 6, 2, 15. obesci illuies C. 7, 10, 6 *de porcis, sine respectu ad pinguedinem. Hinc natis obesciae homines forte dicti.*
 Obescaculum V. 3, 17, 9.
 Obiectu montis P. 1, 5, 3. 6, 17, 3. crepidinis C. 8, 17, 10. nisi obiectu aliquo defendantur P. N. 7, 2.
 Obiectere cibum porcis V. 2, 4, 15.
 Oblaqueato oleam Ca. 29 *vet. editte. vbi alii ablaqueato: itemque C. 2, 15, 3. Ita etiam Isidorus 17, 5 in ipsa definitione. Et possit sane alicui in mentem venire, an non oblaqueare sit verius. Significat enim lacum circum vel versus radices facere, quae potius praepositionis ob quam ruc ab vñs est.* Oblaqui. habens MSS. Col. Arb. 5, 3 *ter. 5, 4 & 5. it. cap. 6 aliquoties. it. c. 10. vbi etiam l. 4. lacusculi mentio fit, a quo oblaqueatio dicta videtur. Denique oblaqueatio etiam est in vet. Kalend. quod post Columellam damus, Ms. Sept. vid. ibi Vrsinus. Sed in locis Columellae, quos ibi laudat, scribi sine dubio oblaqui. voluit Vrsinus, fecit quam in editione Romana factum est, quam fecit etiam fons nostri typographi.*
 Oblacenta deliciarius C. 8, 8, 10.
 Obligare manipulos C. 11, 2, 40.
 Oblinio. oblinire luto C. 12, 44, 6. taleas C. 5, 9, 3. *vasa C. 12, 15, 2.*
 Oblinitis vasis includere C. 12, 39, 2. *vid. Lino. Allino.*

Oblino. oblesuerunt se visio accipitres V. 3, 7, 7. ne oblinantur septa caprae, virgultis oportet scilicet V. 2, 3, 6. *ita catulis caue V. 2, 9, 13. Hinc*
 Oblita ora vrcolorum C. 12, 16, 4. *Sed*
 Oblita nocendi Perlica C. 10, 408.
 Obluctari herbis pertinaciter C. 8, 14, 8.
 Obnuocere Ca. 141, 4.
 Obnoxia scilicet, nexia C. 2, 18, 2. *vi. no. ¶ obnoxia est vitis procillis C. 3, 1, 10 h. e. noxam ab illis sentit.*
 Obolus pondus hippiatricum Veg. 3, 12, 2.
 Obriui frigore C. 4, 32, 5.
 Obroboratio Veg. 3, 85, 3. *vid. Robur, Roborosus.*
 Obrumpi rimis *verbum videtur non centennendum in Ms. Leid. pro abrumpi P. 1, 19, 1. quin etiam Varroni resistentem velim, 3, 10, 5 vbi legitur, abrumpunt collum.*
 Obruere, ferre C. 11, 2, 72 & 81. 11, 3, 16. obruitur beta femine 11, 3, 42. ¶ obruit oliuam oleum C. 12, 47, 10.
 Obsecus cruor C. 10, 360 *de sanguine mensura.*
 Obsequium tentare C. 6, 27, 15. obsequia seminae sollicitat C. 6, 37, 9. *venereum verbum.*
 Obsequior. obsequitor bubulis Ca. 5, 6. obsequitissima circae mortaliu Italia C. 3, 8, 5.
 Obferre campum octo modis C. 2, 9, 1. obferitur iugerum V modis C. 2, 11, 11.
 Obferi virgultis V. 1, 141. obferunt exitus ferarum ramiues C. 9, 1, 3.
 ex Obfermati V. 2, 7, 2.
 Obfessus fructus ager C. 3, 11, 3.
 Obfidantur prodeumibus apibus, infidantur C. 9, 14, 10.
 Obfidio curatoris excipiuntur apes protinus C. 9, 9, 1. obfidia pestis C. 9, 7, 6. ne obfidis hominum, aut infidiosorum animalium diripiatur C. 8, 2, 7.
 Obfoleti purpurei coloris salix C. 4, 30, 4. obfoletior color C. 2, 11, 12.
 Oblitipae sues transuersa capita ferunt C. 7, 10, 1. obliquum iis caput in incessu a Plinio tribui, hic obferat BERO.
 Obfrigare V. 1, 2, 24.
 Obfringere viminibus C. 4, 29, 10.
 Obftrufcunt potantes apes V. 3, 16, 35.
 Obsterit infansem bos V. 2, 5, 5.
 Obtinebit b. e. apertum & vulgo creditum erit V. 2, 1, 9.
 Obtruncatio totius vitis C. 4, 29, 4. de cadem re obtruncatur superficies vitis C. 4, 29, 13.
 Obturare, de spissamento C. 12, 48, 4. ¶ obturato, oblitio Veg. 3, 62, 2.
 Obuiare grandium P. 1, 35, 14. vernibus P. Mar. 10, 4.
 Obumbrata glebis germina adu. pelicidia P. N. 1, 2. Obuoluntatis Veg. 3, 4, 39 *pro Columellae oblietatus.*
 Occatio, rusticis pulueratio C. 11, 2, 62.
 Occator C. 2, 13, 1.
 Occatori opera C. 2, 13, 2.
 Occidens aestiuus C. 1, 5, 2.
 Occidionem gregis prohibens C. 7, 5, 16. ad occidionem perduci C. 4, 17, 3. interimere C. 9, 15, 3.
 Occipit feruere Ca. 156, 2.

Occi-

Occipitium vindemiatoris videre V. 1, 8, 6. occipitio frons prior est Ca. 4, 2.

Occo. occare V. 1, 31, 1. 1, 29, 3. per fructores V. 1, 29, 2. occare *h. e. operire* P. Mai. 4, 1. *vid. Pe. Vitor.* V. L. 2, 24 & 14, 12.

Oculcare Ca. 49, 2. V. 1, 13, 4.

Occupare pecuniam C. 1, 8, 13. 11, 1, 24. occupant iugum feminis modii quinque C. 2, 9, 15. 2, 17, 3 & 8, 2, 10, 16. 2, 11, 10. *vid. Implico, Obfero, Satisfacio.*

Occurrere ante imbres, de praecoquina ficiis P. Mar. 10, 27. quae non occurrunt facere, *occupavimus*, *h. e. occupamus* P. Aug. 7. *vid. not.*

Ocimi, planiae, satio & cultura C. 11, 3, 29. mira natura P. Apr. 3, 5. P. O. 11, 5.

Ocinum pabulum bubus Ca. 27, 53. *ir.* 54, 3 & 4.

Ocinum pabulum, & ocinum hortense vnde dicta? V. 1, 31, 4. Ocimum *ut vocatur*. *Sed Graecietiam dicitur.* *vid. no. ad V. 1, 31, 4.* Ocimum *esse pabuli genus*, ocimum plantam odoratam, *vult* Bodacius *ad Theophr.* 7, 3, 75. (*laudante etiam Burm. ad Samon.* 441) Ocimum pabulum, & ocyum plantam odoratam places P. ad C. 10, 319. *frustra, credo,ambo; certe contra Varronum.* *Herba odorata, utque Graecis, vulgo Basilicum.* *Certe Diofcorides 2, 171 dicitur solum scribit.*

Ocingenarii greges V. 2, 10, 11.

Ocrobis descriptio & opera C. 11, 2, 72.

Ocrogenaria fistula P. Aug. 12.

Ocrogenae oues V. 2, 10, 10. iugera V. 1, 19, 1.

Ocogelimus annus V. 1, 1, 1. ocogelima pars P. O. 14, 3.

Ocoginta modios C. 11, 2, 86. pondo C. 12, 51, 3.

Ocönaria fistula P. Aug. 12.

Ocönos porcos V. 2, 4, 19. culleos C. 3, 3, 3.

Oculati gemmis pluribus furelli P. Mar. 1, 1.

Oculus. sub oculis domini esse C. 9, 5, 2. oculi praesentis domini C. 3, 21, 4. oculorum vitia in bubus vt eurentur C. 6, 17, 7. cicatrices vt sanentur C. 6, 33, 1. oculi tensi in morbo equorum Veg. 1, 4.

¶ oculis mentis velut acrioribus intueri C. 3, 8, 1.

¶ oculi coniuñentes *florum* C. 10, 259. ¶ oculus gemmans C. 4, 24, 15. oculi vitium fructuarii C. 3, 18, 4. propterens digito deceduntur C. 31, 2, 38. oculis inferitur ficiis. *Isti oculi supra terram.*

Iam ¶ radicem etiam quorundam sunt oculi. Oculos germinationis suae aperit asparagus vultus P. Mar. 9, 12. *ad. C. 11, 3, 45. P. F. 23, 2 ubi gignendi oculos vocat.* harundinis oculos dispositio Ca. 47. *Sic Ca. 6, 3 ubi vid. no. V. 1, 24, 3. C. 3, 2, 5.*

Ocyum, Ocyum *vid. Ocimum.*

Odoribus quibus condiri defrutum soleat C. 12, 20, 5.

Odoramenta condiendi vinis C. 11, 2, 71.

Odorat & colorat mella crocus C. 9, 4, 4.

Oenanthe in lemmate P. Iun. 11. conditura mellis *ex flore labruscae, quas & ipsa Oenanthe dicitur.* *vid. Geop. 5, 17 & ibi Nicod. Plin. H. 23 pr. Salma. de hemon. hyl. latr. c. 29. Schoettg.*

Oenomeli vt fiat P. O. 17.

Oefypus V. no. ad C. 7, 5, 22.

Ofellae Puteolanae *vi. no. ad Ca. 162 extr.*

Ofellae sordidi panis C. 8, 17, 15. ex massa fici preculcatae C. 12, 15, 4. quibus aucti saginantur C. 8, 7, 3.

turundas vocat *Varro*. in ofellas voluntur exiguae caricae tuniae P. 1, 30, 4. ofellas librales adips P. Mar. 12, 3. de passio ficiis *farinac* Veg. 1, 36, 2.

Offensa, offensio *proprie* P. Mart. 12, 1.

Offensae guttis apci V. 3, 16, 37.

Offerre partes fabricae congreitis partibus *h. e. plagis caeli obvertere* P. 1, 12.

Officina cohortalis, *equorum* C. 8, 2, 1 & 8, 4, 3, 8, 5, 19. officinae cetariorum C. 8, 17, 12.

Officio. officere alteri ab sole ac luna & vento V. 1, 7, 2.

Officium istarum rerum suscepit C. 12, 4, 3. cuius officio C. 2, 15, 6. officis singulis sui praepositi magistris C. 1, 8, 1 & 11, 1, 9, 1, 11, 1, 27.

Offigere furcas circumquaque Ca. 48, 2.

Offingere est iterare V. 1, 29, 2. 1, 32, 1. glebas C. 2, 11, 3.

Ofulla carni V. 2, 4, 11. C. 12, 53, 4. panis Veg. 3, 5, 18. in ofullas breuissimas redacta farina P. 1, 29, 4. *add. Veg. 3, 45, 3.*

Ogyges rex Thebas aedificauit V. 3, 1, 2. cataclysmos

Ogygi *ibid.* C. Ogygium quidquid antiquum

Schoettg. ad l. c.

Oleae apum C. 9, 14, 4. P. Mai. 10.

Olce *h. e. drachm.* *drachma* Veg. 3, 47, 8 *no. d.*

Olea prima omnium arborum C. 5, 8, 1. quali agro ferenda V. 1, 24. C. Arb. 17, 1. P. N. 5. quando & quomodo Ca. 61, 2. coll. 28, 1. V. 1, 41, 6. C. 5, 8 & 9 *int.* quercus viciniam ferre nequit V. 1, 16, 6. C. Arb. 17, 3. cito vt crescat Ca. 43, 2. quando ablaqueanda P. O. 8, 1. vt inferenda Ca. 42, 1. P. Apr. 2. P. inf. 51. vt putanda P. N. 4, 1. fructum si non ferat, vt curanda Ca. 93. C. 5, 9, 16. laborans vt tractanda C. 11, 2, 29. P. Mar. 8, 1. olearum seminaria P. O. 8, 1. *Hucusque olea arbor est.* ¶ *Pro bacca.* Genera V. 111 Ca. 6, 1. 7, 4. Genera X C. 5, 8, 3. *conf. P. F. 18, 4. & Macrobius 2, 16. Nos apud nostros haec nomina deprehendimus; loca ipsa sub suis cuiusque literis indicamus:* Albicaria, Algiana, Cercitius vel Circutis, Colminia vel Cominia seu Culminia est, seu denique Culminiana vel Colminiana. Licinia vel Liciniana, Luteola, Murtea, Naculia aut Neria, Orchitis f. Orchis aut Orchas adeo, Paufea vel Postea, Radiolus, Radius, Regia, Rhodia, Sabina, Sallentina, Sergia vel Sergiana conditura Ca. 6, 1. non peculiare & unum genus, sed quaecunque conditis seruarique possunt, quod monuit etiam *Turr.* 25, 19. *delictis*, quae optima C. Arb. 17, 3. tempestiuas oleae, & caducae conduntur Ca. 58. albae vt conduntur Ca. 117. ex alba olea acerbum fit oleum C. 11, 2, 83. olea pendens venire qua lege solita Ca. 146, 1. vt legatur Ca. 144. oleam cogere, stringere, verbereare Ca. 141. cogenda oleae quae paranda Ca. 31. *add. 64, 1.* quomodo legenda V. 1, 55. oleam faciundam locare Ca. 145, 1. olea effusi vt condatur V. 1, 60. promenda vt fit V. 1, 66. ex olea fructus duplex V. 1, 55, 7.

(N)

Olea.

Oleagineum feminarium vti fiat Ca. 48, 1. oleaginea femina V. 1, 40, 4. vitis C. 3, 2, 27.
 Olaginae talcae Ca. 45, 2. oleagino colore, tanco similis Veg. 2, 17, 1.
 Oleasr cellae descriptio P. 1, 20, 1. taleae nouissima positio C. 11, 2, 42.
 Olearius modius Ca. 144, 4. 146, 1. olearii diligentes, peritissimus C. 12, 50, 13. oleariae rei quae prospicienda Ca. 3, 2. cellae quae opus sint Ca. 3, 2. add. C. 1, 6, 18. 12, 50, 13. olearia vasa C. 12, 50, 8.
 Oleastellus, Calabrica oliua C. 12, 49, 3.
 Oleaster C. 8, 10, 4. infelix ne renascatur ex oliueto incendio P. Apr. 2, 1. sterilis foecundat oliuas P. inf. 53.
 Oleitas Ca. 144, 2. vbi facta est Ca. 58. *γυναικὶ ἐνδὲν ὁμοῦ* Min. Felix 17, 9 & Mamertinus in Grat. a. l. iuliani c. 22.
 Oletum Ca. 1, 7. quali agro conferendum Ca. 6, 2. vt instructum esse debet C. 3, 5. Ca. 10. V. 1, 18, 1. 1, 22, 3. oletum altissime miscere Ca. 61, 1. vid. Oliuicum.
 Oleum in tabulato an crescat Ca. 64, 1. C. 12, 50, 8. vti fiat C. 12, 50. P. N. 17. vbi seruetur melius P. N. 21. vt purgetur fordidum P. N. 19. rancidum vt curetur P. N. 21. ne animalis immortui odore vitietur P. N. 20, 3. odoris horrendi vt emendetur P. N. 20, 1. primum quando fiat P. N. 4, 1. acerbum f. aestiuum, viride, maturum C. 12, 50, 1. acerbum, & viride C. 11, 2, 83. viride vt fiat Ca. 65. P. O. 10. maioris pretii est C. 12, 50, 20. Add. *Plin.* 13, 27. 23, 4. *Sueto Caes.* 53. quos laudat Rhod. ad *Scribo.* 244 p. 319. oleum cibarium C. 12, 50, 18 & 21. 12, 52, 2. ad vnguenta C. 12, 52. Chamacei P. Inn. 10. olei floris 3 vnc. Veg. 4, 11, 2. oleum gleucinum C. 12, 51. Hispanum P. Inn. 9. Liburnicum simile P. N. 18. irinum Veg. 3, 24, 17. laurinum P. Inn. 19. P. N. 5. lentissimum P. Inn. 20. lilaceum P. Inn. 14. myrtinum P. Inn. 17. e lauro, myrto, lentiflo P. D. 2. nardinum P. Mar. 9, 3. ordinarium, cibarium C. 12, 50, 22. rosaceum P. Inn. 15. Veg. 3, 45, 3. A. rosos distinguunt *Fortun.* *Stachus elaeaebrism.* c. 25. quod illud additis aromatibus componatur, hoc ex solis refecti ad solem. Verum subtilitati reclamare vsu, ait Rhod. ad *Scribo.* 227 p. 303. Sabinum P. Mar. 9, 8. Venafrum praestantiss. V. 1, 2, 6. violaceum P. Apr. 6.
 Olfacere labra laete h. e. adspargere, & sapore illo quasi imbueri V. 2, 2, 16. quemadmodum contra sapere de odore adhibet *Plant.* *Pseud.* 2, 4, 47. Quid sapit? Resp. hircum ab aliis. Quomodo lumentiam contrahimus cum *Plin.* 17, 5 vbi crocum & terram sapient vnguenta, & contra terra vnguenta sapit, idque pro redolere n. seponi ipse docet *Plinius*, qui etiam 17, 34 f. 36. olfactricem vocat vitem, quae sporem inimicum raphanum sugat. Nolo hic populares meos laudare, in quos iocatur vicini, cum eos quatuor tantum sensus habere dicant, & odoraterum florum fasciculum nominant eine Schmecke. Sed illud obseruasse non minuscandum fuerit, etiam iudicium 16, 9. verbum

וּרְחַם & apud vnc. & δὲ βαρβαρῶν de leni accessu filii ad ignem adhiberi.
 Olida bene vasa C. 12, 17, 1. bene olidae amphorae C. 12, 38, 4.
 Olitor viridantibus hortis C. 10, 229. olitoris cura C. 11, 1, 2.
 Oliua plantari & legia quibus debeat P. 1, 6, 14. condiri quando & quomodo foleat P. N. 22. C. 12, 47, 2. varia C. 11, 2, 83. nigra vt conditatur C. 12, 48, 1. 12, 49, 1. oliuas conditui legere C. 2, 22, 4.
 Oliueta maritum C. 3, 11, 3. oliueto feminarium vt paretur C. 5, 9, 1. oliueta quando & quomodo instituuntur P. F. 18. P. O. 8. 1. quando putanda Ca. 44. stercoranda P. O. 8, 2. quibus instructa esse debeant V. 1, 2, 3.
 Oliuinas C. 12, 47, 1. oliuinitibus largissimis exuberare C. 1, 1, 3. oliuinitate curantur dolla C. 12, 50, 15. ante oliuinitatem praeparanda C. 12, 50, 8. oliuinas media initium Decembris C. 12, 50, 1.
 Oliae bibulae aut male coctae C. 12, 43, 12.
 Ollares vuac vid. vuas.
 Olor pro odore in *MESS.* P. 1, 19, 1. 1, 33, 1.
 Olus atriplex C. 11, 3, 42. olusturum C. 12, 7, 1. Olustri genit. *Scribo.* 195 it. *Plin.* 19, 12 f. 62 & 12, 15 f. 34. sed olustri atri C. 11, 3, 18. olus pullum C. 10, 123. Olus, brassica V. 1, 16 extr. vi. *Scal.* 4 de rapis C. 2, 10, 22. pae ipsas radices intelligas, f. viride indo nascens. olera ne a bestiolis infestentur P. 1, 35, 5. Olus arid. pl. Ca. 149, 2. sic sirpiculique olerorum *Lucilius laudatur Scali-* gere ad V. 2, 3, 10.
 Olymponiceae equae C. 3, 9, 5.
 Olympius deorum V. 3, 16, 7.
 Olynthiae fertilitas V. 1, 44, 3.
 Olyssippo oppidum Hispaniae V. 2, 1, 19.
 Ome huius vna lous, selecta cruda, est, quae describitur Veg. 2, 54, 3. Nam ea ita inquit Hippia. e. vit. p. 113. iustitiae aequalis foenigracci, feminis lini, & farinae hordeaceae. *Sed Geop.* 18, 19 ex *Berytio* tantum est πὲ ἀλγυρὶν τὸ ἀπὸ πρῶτον καὶ πρῶτον καὶ γυναικων. vid. *Gortaeus Definit.*
 Omphacromellia confectio P. Aug. 13.
 Onager, ferus asinus, C. 6, 37, 3. V. 2, 6, 3. ex onagro & asina multi P. Mar. 14, 2.
 Oncomata, *ὄγκωματα* legendum putamus Veg. 2, 30, 1. h. e. tumores, ab ὄγκωμαι.
 Oncrant viuiradices rationem cultoris C. 4, 2, 1. add. 2, 9, 18.
 Onivusque nobilitatus Argis V. 2, 5, 4.
 Onus cibi haerentis exlinguit phasianus P. 1, 29, 4.
 Onychina pruna C. 12, 10, 3. colore vnguinum dicta vid. *Dalerb.* ad *Plin.* 15, 15. SCHOETTG.
 Operae pretium si sit C. 11, 3, 52. operam iustam redditura iumentum C. 6, 3, 3. operae conducticiae liberorum V. 1, 17, 2. operas plures conducere C. 4, 21, 10. operarium ratio albi alii P. 1, 6, 3. vt diducendae C. 1, 9, 8. opera vna, duae, decem C. 2, 11, 1. 6, 3, 2. proficiendum operis tribus, iteratur duabus, iteratur vna C. 11, 2, 46. vbi semper ad dicam vinctus f. fertur. conf. C. 11, 2, 12. it. 17 & 18. opera vna mellioris experti P. Inn. 2, 1. vna opera puerili, h. e. vni pueri opus faciens vno die C. 11, 2,

C. 11, 2, 44. operis foemineis aut puerilibus celebrabitur opus glandis legendae P. N. 14. operae quaternae V. 1, 18, 2. operae quot pro agri cuiusque modo deciderent V. 1, 18. C. 2, 13.

Operaria vacca C. 6, 24, 4. *aratro adhibita.*

Operarium diutius die eundem non habendum Ca. 5, 4. operarii quales parandi V. 1, 17, 3. vt excitandi V. 1, 17, 6. pro portione addendi vt dementi V. 1, 18, 4.

Operatus robur veneris C. 12, 4, 3. operata legibus iuuentae, *menstruata* C. 10, 359.

Operculati faui C. 11, 2, 50 & 57.

Operculare dolia C. 12, 30, 1. vala C. 12, 15, 8.

Operimenta decem Ca. 10, 5, 11, 5.

Operor. operari aliquid in falsa terra P. 1, 6, 16. *it. f. 14 & 15.* ¶ frequenter operatur flebotomia, *an passim?* Veg. 2, 40, 1.

in Operis quaecunque vexata sunt Veg. 1, 56, 16.

Opaxox, Anguifer C. 11, 2, 49.

Opifex rerum aeternus C. 5, 10, 10. opifices nobiles C. 1 pr. 31. apes siluestres magis opifices V. 3, 16, 19.

Opilio diligens C. 11, 1, 18.

Opimare aues C. 8, 7, 5. 8, 9, 2. *it. obefare.*

Opimi boues aliales ad sacrificia publica saginati V. 2, 1, 20.

Opinionis nostrae sermone habeto V. 3, 17, 10. opinionis eius est Celsus C. 2, 12, 6.

Opilthotomici *vid.* Epilthomici.

Opilthotomi V. 3, 24, 4 & 12.

Opium Syrenicum Veg. 3, 65, 12. *h. e. inde Cyrenai-*
cus, laser. Opium Hispanum Veg. 4, 23, 2.

Opobalsamum collyrium Veg. 2, 16, 2 & 8.

Opobalsamum P. Mar. 9, 3.

Opopanacatum collyrium Veg. 2, 16, 8. *male legitur*
opopanatum.

Opopanax, *succus panaces, saepe laudatur* Vegetio,
v. g. 1, 45, 1.

Oporosethae V. 1, 2, 10. in oporotheren V. 1, 59, 2.

Oporosethae P. F. 29, 3. ¶ *omnis pro coagulo* V. 2, 11, 4.

Opperriri, *expectare* C. 2, 21, 5. opperriri fortunam C. 3, 2, 3.

Oppicare corticem Ca. 120.

Opponere tritum brasicam Ca. 147, 4. *it. 5 & 13 & 14 & 16.*

Optimates ciuitatis C. 12, 3, 10.

Opto. optat vitis opperriri P. 1, 6, 4.

Opulentant menfam dapibus C. 8, 1, 2.

Opulus arbor, *aceris genus* V. 1, 8, 3. C. Arb. 16, 1. cornu similis C. 5, 7, 1. alit vitem C. 5, 6, 4. C. Arb. 16, 1. eius satio C. 5, 6, 5. *Glossario uocabulo-*
rum S. V. 1. B. Quo nomine apud nos appellari debeat,
atque adco. num apud nos uinum, disceptant her-
barii. vid. Haradi. ad Plin. 14, 1 no. mai. 3.

Opus quae sunt Ca. 14, 3 bis. cum opus sunt V. 3, 5, 5.

opus sunt minus multi boues V. 1, 18, 4. opus erit ihi epulum V. 3, 2, 16. quae opus sunt pecori V. 2, 10, 5.

opus est ihi parius cibus V. 3, 14, 7. ¶ Opera nona pleque fortius aufpicantur, quam inuentur perfecta C. 4, 3, 1. opera rustica accommodanda sunt ad statum caeli C. 11, 2, 1. operibus terrenis quibus

diebus abstineant religiosiores agricolae C. 11, 2, 95 & 98. opus ubi maturius, & ubi ferius trahendum P. 1, 6, 15. opera omnia mature conficienda Ca. 5, 7.

Orabus morbus Veg. 3, 23, 1. N. I.

Oraculum Cretensibus datum P. O. 14, 13. Catonis C. 11, 1, 26.

Orata Scrgius vnde cognominatus V. 3, 3, 10. C. 8, 16, 5.

Oratores primarii C. 1 pr. 30.

Orbiculata mala, *rotunda* P. F. 25, 18. C. 5, 10, 19. 12, 45, 5. a figura orbis in rotunditatem circum-

ili dicta vult etiam Plin. 15, 14, 15. *add. 10. Rhod. ad Scribo. comp. 104 p. 174 sq. delicata fuisse ap-*
paret ex ioco Caesii ad Cic. Epist. 8, 15 pr. Malis or-
biculatis passim videntur.

Orbiculi Ca. 3, 6. olearii Ca. 18, 9. Orbiculus dupondiaris C. 4, 30, 4. *videtur in ponderibus fuisse*
massa ferrea vel plumbea orbis vel cylindri breuis-
fimi formam habens. Sed totus ille locus est admo-
dum obscurus.

Orbile acutum V. 3, 5, 15. *vi. no.*

Orbis ablaqueationis C. 4, 4, 2. *vid.* Gyrrus. ¶ orbem diuersum petere C. 1, 3, 6. orbem quandam continuae foecunditatis ubi ministrat natura P. Mar. 10, 16. ¶ Orbes athenenses 11 cuius mensis 11 coniungit Ca. 10, 4. qui & 11, 2 orbem athenicum vnum refert. *videtur ad mensas apparatus referendi. Certe Martialis actus orbes in mensa habuit, aut forte ipsas mensas orbes vocauit.* Vid. 2, 43. ¶ ordei in strapedi instrumento Ca. 135, 6 & 7.

Orcae picariae C. 12, 15, 2. musti in Hispania feruore ruptae V. 1, 13, 6.

Orchis olea C. 5, 8, 4. Arb. 17, 3. P. F. 18, 4. *eandem*

Orchita, vt conditatur C. 12, 47, 2 & 7. *it. 9, 12, 48, 1.*

Orchitis Ca. 6, 1. a similitudine testiculorum, (Gr. *ὄρχις*) dictam vult Seru. ad Gr. 2, 85. Male Orchades scribitur. *vid. Bodaeus a Stapel ad Theophr. hist. plant. 4, 39, 315.* SCHOETT G. Orchites vt condantur Ca. 7, 4. nigrae V. 1, 60.

in Orculam caleare manibus Ca. 117.

cum Orco ratio habetur V. 1, 4, 3. ponitur C. 1, 3, 2.

Ordeum v. Hordeum.

Ordinariae vites C. 3, 16, 1. femina C. 3, 13, 5. ordinarium oleum, *cibarium* C. 12, 50, 21.

Ordinatio instituta conferuanda est C. 12, 3, 10. *sic*
C. 4, 29, 12 cam significat quas Palladio disciplina est.

Ordinata vineta C. 4, 27, 1.

Ordino. ordinare locum vitibus C. 5, 3, 7. ordinant vineam paribus intervallis C. 3, 13, 5. ordinandi foli horrentes tempora C. 11, 2, 9.

Ordo res pulcherrima C. 12, 2, 4. quanta illius vis in arboribus disponendis V. 1, 7, 3. in ordine colitur planta, *h. e. ordinatim depaicta* P. F. 9, 4.

Organum compositum C. 3, 13, 12.

Orgia nonnae C. 10, 219.

Oreus aequinoctialis C. 1, 5, 7. brumalis C. 1, 6, 1. hibernica C. 1, 1, 2.

Oleucali arboris parte P. F. 17, 4.

Origani *vid.* ad V. 2, 8, 4.
 Originantes vinum. Ca. 12, 7, 2.
 Origani folio P. Mar. 9, 5. Sept. 13, 2. herba grata
 apibus C. 9, 4, 2. vñus eius ad oliuas condiendas
 P. N. 22, 5. contra formicas P. 1, 35, 8.
 Oriuntur fundamenta ex loco depressiore. C. 1, 5, 9.
 Ornamenta bubus, alinis Ca. 10, 2, 11, 4. 135, 1.
 Ornata cupa Ca. 22, 3.
 Ornatus trapeti Ca. 22, 3. publici, de coenis *splendi-*
dioribus V. 3, 9, 17.
 Ornea fronti C. 11, 2, 82.
 Ornithiae venti C. 11, 2, 21. *vi. ne.*
opidiffoctio V. 3, 9, 2. C. 4 it. 15.
 Opusculi villae V. 2 pr. 2 C. 5, 3, 2, 1 C. 7, 4, 2, 3, 5, 8.
 C. 8, 1, 3, 5, 1 C. 8. Appii Angurils *per votum* V. 3, 2, 2.
 2. matricaria Varronis V. 3, 2, 15. ipsius Varro-
 nis V. 3, 5, 8 19q. lucriferunt hoc nomen turdi
 V. 3, 4, 1.
 Opusculorum V. 3, 2, 8.
 Opusculorum, cothorialis ratio C. 8, 2, 6.
 Orno. ornare focum Ca. 76, 4.
 Ornus. Orni siluestres fraxini C. Arb. 16, 1.
 Orthocilli satio C. 11, 2, 30. *si etymologiam videat,*
cum ipsum nomen non habeat herbarum, videtur et
ziziphaleum opposita, et vel arborum omnium heder-
am in alium numentem felicit, significare, vel
peculiaris generis suo solo floris innoxium truncum esse.
 Orthocola iumenta vel stillofa Veg. 2, 54, 1. *cum ob-*
durum aliquem tumorem artienuli vident.
 Orthostrophium *corrupte* pro orthopnoicum an
 orthotonicum? iumentum Veg. 3, 46, 1.
 Ortomici *forte* pro orthotonicis Veg. 1, 38, 3 C. 4 *vel*
orthotonicis.
 Orti fontibus sapientiae C. 1, 1, 7. qui ex his (*bu-*
ni) orti sunt, vituli V. 2, 5, 9.
 Oryges ferac C. 9, 1, 1 C. 7. *vid. Salmas. ad Soli.*
 157. *Yrsi. anal. S. 2, 1, 21 Bariboli, de unicornu*
 c. 10 19. SCHOETT G.
 Os, oris. ora lacus, ripae C. 8, 15, 3.
 Os, ossis. sine osse vi nascantur cerasi P. O. 12, 7.
 ossi Persici quando & quom. ponantur P. Ian.
 15, 20. N. 7, 1. duraciorum P. F. 25, 22. dactyl-
 orum obruuntur P. O. 12, 1. oliuarum P. N. 17, 1.
 ossibus & planta scribitur ziziphus P. Apr. 4, 1.
 Osciensis ager V. 1, 57, 2.
 Ostella lupinorum, unde *germen enasitur* C. 2, 10,
 3. vñbilitura vocari a Plinio, docet BEROAL-
 D V 3.
 Ostens culter C. 12, 45, 4. cuneus C. 5, 11, 4. P. F.
 17, 2.
 Ostiulare remedium Veg. 4, 28, 6.
 Ostiatio Veg. 2, 23, 1. *quae et*
 Ostiatio Veg. 4, 14, 3.
 Ostiofa loca Veg. 2, 13, 4.
 Ostiendi idem milium *b. e. eandem naturam prae se*
fert V. 1, 45, 1.
 Ostentus soli ager, *expositus* Ca. 6, 2 C. 4. V. 1, 24,
 1. V. 1, 25.
 Ostia in litore V. 3, 2, 7.
 in Ostensi villa V. 3, 2, 7.
 Ostio, morbus ovis pecoris C. 7, 5, 21.
 Ostiolis munitor aditus C. 8, 14, 1.

Ostium. ostia aperire muribus ac formicis, de *area*
rimosa V. 1, 51, 1.
 Ostrei testae siccae tussae P. 1, 41, 3.
 Ostriarum testae Veg. 2, 62, 2.
 Ostiosus fons, *rapido oppen.* P. 1, 37, 3.
 Otium. otii pariter & negotii reddenda ratio C. 2,
 22, 1.
 Oues laudantur V. 2, 1, 4. disciplina ouium V. 2,
 1. C. 7, 2, 5 *int. eorum genera* Alinates, Galli-
 cae, Mithicae C. 7, 2, 3. Graccae, sicut Asinae
 vel Tarentinae P. N. 13, 5. C. 7, 4 *int. Pellitae*
 Tarentinae & Atticae V. 2, 2, 18. testae *eand.* C.
 7, 2, 3. quadratve laudantur C. 7, 2, 3. ferac V. 2,
 1, 4. ne kabie ricinis infestetur Ca. 95. me-
 dicinae carum C. 7, 5. carum *saueus* qua lege ve-
 nire soleat Ca. 150.
 Ouarium pecus C. 7, 6, 1. ouiariae pecuariae gran-
 des V. 2 pr. 6.
 Ouile pecus V. 2, 2, 6.
 Ouillum genus quae pascua desideret P. N. 13, 3. *add.*
 C. 7, 2, 6.
 Ouini unde disti V. 2, 1, 10.
 Ouo, ouas *vid. Crete.* ad V. 3, 9, 9.
 Ouum gallinaceum crudum deoratum C. 6, 4, 2.
 Veg. 3, 2, 8. oua vi feruntur C. 8, 6, 1. minuitur
 sale C. 8, 6, 2. feruari & supponi vt debeant C. 8,
 5, 8, 6, 1. P. 1, 27, 1. animantur C. 8, 5, 10. ouo-
 rum albus liquor medetur suffraginis multis C.
 6, 38, 2. *¶* ouum plena mensurae nomen Veg. 1, 56,
 19. 4, 8, 4. *¶* ouum in ludis Circensibus & Cerea-
 lipoupa V. 1, 2, 11.
 Oxygala C. 12, 8. *Laudat Beroaldus Plin. 28, 9. et*
Galenus casium oxygalacticum.
 Oxygarum C. 12, 57.
 ex Oxyelli Ca. 157, 8. oxymelli superfunde C. 12,
 5, 3. ad oxymelli crassitudinem Veg. 2, 48, 4.
 Oxyportum pretiosius C. 12, 57, 5.
 Ozanae asperiores Veg. 1, 9, 2. *Etiams* 2, 49, 5, 3,
 22, 4. *ad pedes pertinere videntur.* Et Hippocr.
Ruell. p. 113, 2. *proponitur quidem in iunio remedium*
Abrys foedis narium viceribus, quas vocant o-
zaenas: sed deinde Eumeli medicamentum sub
noem titulo haud dubie ad pedes pertinet.

P notat pondo. Sic casei P. 11, 5 *b. e.* pondo duo semis
 • Ca. 84, 1. C. P. — *b. e.* pondo quadrante *ibid.*
 casei recentis P. 111. pondo tria, C. p. P. S. pondo
 duo semis Ca. 85 *ita etiam* Ca. 158, 1. *vid.* Pondo.
 Pabularis vicia C. 2, 14, 1. P. 1, 6, 14.
 in Pabulatione spurce variantur fuses C. 7, 9, 14.
 Pabulatoria corbis C. 6, 3, 5. 11, 2, 59.
 Pabulor. pabulantur auct. cibum capinae C. 8, 15, 5.
¶ pabulandae sunt fimo oleae C. 5, 9, 13.
 Pabulum bubus vi parati darique debeat Ca. 54, 1.
 60. pabulorum genera & satio C. 2, 7, 1. 2, 11, 1.
 V. 1, 23. V. 1, 31, 4. in pabulum conferitur vicia
 C. 11, 2, 71. pabula viridia C. 7, 9, 9. pabulum ari-
 dum Ca. 30. hibernum Ca. 149, 1. ouibus Ca. 5, 8.
¶ Pabulum malorum Ca. 7, 4 *si recte cum locum*
emendamus: quod quidem ut esse, facilius forte
credes, qui visum nostrorum hic recognoscet. *Igitur*
praefer illud, pabulandae sunt fimo oleae C. 5, 9,
 13. *nam*

13. nam eo quasi pabulo gliscit terra C. 2, 5, 1. vt stercore velut pabulo abundans vires refoucas C. 2, 14, 3. *signata largioribus pabulis terra* C. 2, 1, 5. *fatiatum stercore solum* C. 2, 10, 23. *add.* 2, 14, 3. *vid. infra Saturo.* pabula praeberet nonali C. 10, 54. vt humus alimento (*fimi*) pinguecat C. 2, 5, 2. *add.* 2, 14, 4. *for cibum arborum dixere* Lucet. 1, 354. *Ch. Plin.* 17, 2. *respon. Theophrastus de caus. plant.* 3, 26. quin cibi maioris plantae quaedam V. 1, 23, 2.
- Paetae plantae, 4 *pangendo* P. Jan. 14, 1.
- Pacan Delie, *Ch. Enie*, Enie Pacan C. 10, 224.
- Paedagogi agriculturae C. 1, 1, 13.
- Paeminoia area, *an grana?* V. 1, 51, 1.
- Paefli rosaria C. 10, 37.
- Pactum (*Papyrium*) *legendum arbitror pro* Peta V. 2, 1, 1.
- Pagineae marmorae pauimentis impressae P. Mai. 11, 3.
- 114, *quis*, cancri marini P. 1, 35, 7.
- Pala Ca. 10, 3 *vid. ad* C. 5, 9, 8. *ferrato robore* C. 10, 45.
- Palagonon *vid.* Polygonon.
- Palaeacea V. 2 pr. 2.
- Palatini, *qui manent in illo incolunt* C. 1, 3, 7.
- Palatum suae domini parant ornithonas V. 3, 2, 7. *palatio torpenti* C. 10, 110. *palata docta & erudita* C. 8, 16, 4.
- Palatus, *an. m.* palatae & ligatae vineae C. 11, 2, 11.
- Palca vnde dicta V. 1, 5, 3. *palca vestitum granum* C. 2, 9, 15. *palcae a frumento vt separentur* C. 2, 21, 5. *quae optimae* C. 6, 2, 3. *hortis noxiae* P. 1, 36, 3. *palcarum repositio* P. 1, 32. *palcae ex leguminibus* C. 7, 3, 22. *Palca subrubra subalbicans gallorum laudatur* V. 3, 9, 5. *palcae ex rutilo albicantes, velut incanae barbae dependentes galinaceis* C. 8, 2, 9. *¶ palca & galca confunduntur a librariis* C. 8, 2, 2. *vi. no.* *¶ pro solea videtur posita a librario* V. 1, 23, 6.
- Palearibus homi a collo demissis V. 2, 5, 7. *larga & circa genua fluit* *tia* P. Mar. 11, 2.
- Palestum lutum, *cum palca subactum* C. 5, 6, 13. C. 12, 43, 1. *Arb.* 27, 5.
- Pales magna C. 10, 4.
- Palitibus affies soluere V. 2, 5, 1.
- Paliurus C. 7, 9, 6. 11, 3, 4.
- Pallae marinae Veg. 4, 12, 3 *no. 1.*
- Palladii rami, *oleae* P. inf. 51. *Palladia amurca* C. 10, 353.
- Pallidior fit ficus vetustate, *saum contrahit* V. 1, 67.
- Pallorcetrahare C. 12, 41, 4. *capere* 12, 50, 16. *exaniare* C. 12, 55, 1. *Ita Virrum. 6, 7 de bibliotheca.* Venti infundentes humidus spiritus pallore volumina corrumpunt.
- Palmae plantario & cultura P. Apr. 5, 2. O. 12, 1 *sq.* *cum cannabi, lino, iunco coniuncta* V. 1, 22, 1. *conf.* C. 5, 5, 15. *¶ palma vineentiariorum* C. 11, 3, 1. *ad vinum odoratum.* *¶ palma campestris* C. 3, 1, 2. *¶ palmam fert* *Siculum* V. 3, 16, 14. *¶ Palma in vite maior flagello, vnde etiam vine nascuntur* V. 1, 31, 3. *add.* C. 3, 17, 4. 4, 15, 9. 4, 24, 12 *Ch.* 13. *in palmam pendere dicit vitis* V. 1, 8, 6. *Est igitur Palma haec palmes, ubi vid.*
- ¶ *Palmas de canterio accipit* *bos paralyticus* Veg. 3, 41, 3. *Notat vestigium formae canterii, vt postea stella, virgulae.* *vid.* *palmula.* *Comparat illud Quintil. Decl.* 1. *Manus palmare vestigium potest.* *Et paries sanguine palmatus.*
- Palmuare scrobes P. F. 24, 1. P. Mar. 10, 11. *palmaria spolia* C. 8, 3, 9. 11, 3, 21.
- Palmaria infula V. 3, 5, 7.
- Palmes qui focuendum C. 3, 10, 14. *focaneus* C. 4, 22, 10. *vitium plurimum fructum adfert* *vel* C. 5, 6, 26. *ad pangendum qualis eligendus* P. F. 9, 7. *palmatum duo genera* C. 5, 6, 29.
- Palmens. *palmes sporta* P. F. 27. *palmcae tegetes* C. 5, 5, 15. *conf.* V. 1, 22, 1.
- Palmipedale limen V. 2, 4, 14 *b. e.* *Crescentio interpret.* *palmi vnus supra pedem.* *Sic palmipedalis unalcolus* C. 3, 19, 1. *quem eodem modo interpretatur* *Erradus.*
- velint *Palmulae* *fiunt canterio* Veg. 1, 28, 4. *vid.* *Palma.*
- Palo. *palare & ligare vineas* C. 11, 2, 16. *palandus humidus locus ad fundameta* P. N. 15, 2.
- in *Palpebris* *auribus* *anorum* *pili* *colorem* *obolis* *variant* P. Mar. 14, 3. *de Linguae maculis* *b. v.*
- Palmubus vt faciat C. 4, 90. C. 8, 8.
- Palmis oleastri, *pinu*, *querci*, *radicibus arborum* *insiguntur* *focunditatis augenda* *causa* P. Mar. 8, 2. N. 7, 4. *palus de buxo* P. Jan. 15, 18. *vid.* *Cuneus.*
- Palus & pertica V. 1, 8, 4. *palo locum facere plantae* P. F. 25, 28.
- Palustris ager C. 8, 14, 2. *pahistres vineae* C. 12, 21, 4.
- Pamphyllia C. 11, 2, 56.
- Pamphylio profundo pascitur helops C. 8, 16, 9.
- Pampinacea crips C. 12, 20, 5.
- Pampinariis palmes quis C. 5, 6, 29. *pro frugifero ponendus non est* P. F. 9, 7. *pampinaria virga* C. 3, 10, 7. *pampinariurum fermentum* C. 3, 10, 5. *pampinariae materiae* C. 4, 24, 11. *pampinaria fermenta* P. F. 15, 2. C. Arb. 3, 1. C. 4, 11, 2.
- Pampinatione frequenti detrahenda supernacua C. 4, 6, 1. *quae estis tempestivitate* C. 4, 6, 5. 4, 7, 1. 4, 28, 1. P. Mai. 2, 2. *prima* C. 11, 2, 38.
- Pampinator C. 4, 10, 2. 4, 27, 5. 5, 5, 13.
- Pampino. *pampinare* *quid* *Ca.* 33, 3. V. 1, 31, 2. *pampinatur* *salix* C. 4, 31, 2. *velut pampinare de aliis arbutibus* C. 5, 10, 21. *pampinandi modus* C. 5, 5, 14. *regula* C. Arb. 11.
- Pampinus qua parte ferax C. 3, 17, 3. *pampinis vitem spoliatur* C. 11, 2, 6. *pampini racemarii* C. 3, 18, 4.
- Panas biformes C. 10, 427.
- Panax vi feratur & colatur C. 11, 3, 29. *panacis radices* C. 6, 5, 2. *panacem medica lacrima* C. 10, 103 (*ille est opopanax*) *add.* C. 11, 3, 17. *panacis Syriaci* Veg. 3, 56, 1. *Quid fuerit disjunctantem* *vide Saemaf. ad Soli. p. 899* *sqq.*
- Pancturus furculos P. F. 9, 10.
- Pandataria infula muribus infesta V. 1, 8, 5. *turturum & coturnicum* *ferax* V. 3, 5, 7.
- Pando, *ar. ne* *pandentur onere* *perticae* C. 4, 16, 4. (N) 3 Pan-

- Paridere ficos & poma C. 2, 22, 3. vuas in sole C. 12, 39, 1.
- Pangere, & depangere C. 11, 3, 26 & 30. malleolos C. 3, 3, 12. pangitur litra in terra mucrone calami, & herba in terra cuspidi farculi C. 10, 252. ad pangendum qui eligendi palmetis P. F. 9, 7. panguntur veteri sarmento C. Arb. 3, 3. pangenda vitaria malleolis quam recentissimis C. 11, 2, 13 vid. V. L. panguntur in seminario ipsa poma P. Ian. 15, 1. cum panxeris talem C. 11, 2, 42.
- Panici satio & cultura C. 2, 9, 17. P. Mar. 3. panicum pinifolium C. 2, 9, 19.
- Pantuleius Parva V. 3, 5, 18.
- Papaueris satio & cultus C. 11, 3, 42. P. S. 13, 1. papauer anetho iung. C. 10, 314. cereale papauer ibid.
- Paphic laetitia C. 10, 193. Paphios thyrsos C. 10, 370.
- Papiliones vt enecentur in alucaribus C. 9, 14, 2. 18. 8 & 9. P. Mar. 15, 4. Apr. 8, 7.
- Papilla verberis C. 9, 11, 4. ¶ *papillae fontibus forte melius conueniunt, quam mammillae vid. ad V. 3, 14, 2.*
- Papulae in pecore vt curentur C. 6, 31, 2. papulas aestuans prurigo Veg. 3, 71, 2.
- Papyriligamen C. 6, 6, 4. Veg. 3, 3, 4. papyro facientium vinculum P. F. 29, 2. conf. P. F. 33. papyril vltus ad fistulas Veg. 2, 13, 5. 2, 23, 2. 2, 25, 1. papyrus candellarum purgata Veg. 2, 57, 1.
- Par. pari pondere C. 12, 51, 2. pari libra cum aequore maris C. 8, 17, 4. paria facere cum rationibus domini C. 11, 1, 24 & 18, 13.
- Paracenterium Veg. 2, 17, 2.
- Paracentilis, *naposicere* Veg. 1, 43, 3. incuria oculi Veg. 2, 17, 1.
- Paralyfin ex frigore sustinet stomachus Veg. 3, 34. patiuntur iumenta Veg. 3, 41, 1.
- Parastaticae Veg. 4, 1, 2. *inter ossa equi.*
- Parata mellis, *matra* P. Iun. 2, 2.
- Parcere opera Ca. 1, 1.
- Paridius Venerensis C. 4, 3, 6.
15. intra parietes continere C. 12, 1, 5.
- pro Parietaria herba frigidius Parietaria *aliquoties apud Veg. v. g. 3, 65, 11. 3, 66, 5.*
- Parilia, *festus dies* V. 2, 1, 9. C. 7, 3, 11.
- Pario. pariunt non omnia V. 2, 1, 27. peperere pomatensis P. Mar. 10, 24. pariunt ficus obrutae in seminario V. 1, 41, 5. in parientis colibus vires habet sarmentum V. 1, 32, 2.
- Parina C. 7, 2, 3.
- Paro. parare praedium Ca. 1, 1.
- Parotides Veg. 2, 23, 1.
- Parra Pantuleius V. 3, 5, 18.
- Parrhasius C. 1. pr. 31.
- Parv & species *Synonyma* V. 3, 3, 3. a qua parte bonus appellatur, i. e. *qua de causa*. V. 1, 7, 5. parti, pro parte V. 3, 3, 8 & 9. ¶ partes priores agit, quod vtile est V. 1, 4, 2. ad partes alium vocare V. 2, 9, 16. ad partes paratum venire V. 2, 5, 2. ¶ partibus & paulatim praebere cibum C. 2, 3, 2.
- Parta, *quae peperit* C. 7, 4, 3. *add. Scal. ad Varro. 1. 225.*
- Parthenope docta C. 10, 134.
- Parthorum consuetudo in equis domandis Veg. 1, 56, 37.
- Partiario Ca. 16 & 137. *vid. no.*
- Participes agrestium operum C. 1. pr. 28.
- Particulatim mercari gregem C. 7, 6, 5. vocare loca V. 2. pr. 2.
- Partim solitarium pro praefertim propter compendium aut notam librorum poni videtur, Ca. 5, 6 & 6, 3.
- ad Partiones aptae gallinae V. 3, 9, 4.
- Partia in sex V. 1, 37, 3.
- Partura, *partus* V. 2, 1, 27.
- Partuett gramine solum C. 10, 10.
- Partus foeminis appropinquat C. 8, 11, 8. pectoris custodiri & adiuvare vt debeat C. 7, 3, 18. a partu statim genitus asellus C. 6, 37, 8. partu fructus vitilis non est melius V. 1, 8, 2. ¶ partus sui desiderio laborat equa C. 6, 27, 12. gemini familiaris Afris & Aegyptiis C. 3, 8, 1. a partu de vite V. 1, 8, 7. C. 3, 10, 16.
- Parum bonae nutrices sunt C. 8, 5, 24.
- Pasitant apes V. 3, 16, 19.
- Pasco. pascenti ratio triplex V. 2, 1, 16.
- Pasqua vri quando soleant P. Aug. 4.
- Passer Petronius V. 3, 2, 2. ¶ Passer piscis C. 8, 16, 7. *vid. Rhombus.*
- Paslonis dysentericae linus P. F. 31, 2. haec passio-num genera Veg. 1, 38, 1 & saepe pro morbo.
- Passus, pedes quingue C. 5, 1, 5.
- Passus, a, um. Passae vucae vt fiant C. 12, 39, 4. ¶ Passium (vinum) vt fiat C. 12, 39. eo vi licet ad conditum P. O. 19. de passio ossae Veg. 1, 36, 2.
- Pastinacae satio & cultus C. 11, 3, 35. P. F. 24, 9. genera duo C. 9, 4, 5. pastinacae agrestis femina C. 6, 17, 8. Veg. 3, 4, 41.
- Pastinationis ratio C. 3, 13, 1 sq. modus & mensura C. 11, 2, 17. redditus, h. e. *viniradices, quae venduntur* C. 3, 3, 15. pastinatio emundata, innocenta, & aequata C. 3, 15, 1.
- Pastinatum suspensissimum C. 3, 13, 7. de pastinato eximuntur viniradices C. 3, 3, 11.
- Pastino. pastinandi soli horrentis duo tempora C. 11, 3, 9. mensura quae sufficit vineis C. 3, 16. pastinandum locus quomodo praeparandus P. Ian. 13, 7.
- Pastinum, instrumentum bisurcum angustis fauibus C. 3, 18, 1 & 6. ¶ *fodiendi alio* : quando & quot generibus fiat P. Ian. 10, 1. Sed F. 9, 13. a serobe & sulco distinguitur, *esseque* solum continuum. effodi quando incipiat P. D. 2. pastini mensura P. Ian. 12. ¶ *Terra pastinata, vt pastinatio.* pastinorum latitudini studere P. 1, 7, 2. pastinum vinearum vt conficiendum P. F. 9, 11. ad pastini similitudinem fodies horum P. 1, 34, 2.
- Pastio vel villatica vel agrestis V. 3, 1, 8. 3, 2, 13. villatica & pecuaria C. 8, 1, 2. pastiones laxae V. 1, 12, 1. mutantur V. 2, 2, 12.
- Pastores quot & quod genus habendi V. 2, 10, 1. pastor pauciorum V. 3, 6, 1. columbarius V. 3, 7, 5. diligens C. 11, 1, 18. pastorum cellae C. 1, 6, 8.
- Pastoralis res V. 2. pr. 4. scientia C. 1. pr. 25. *clius parca*

- partes nouem V. 2, 1, 12. vita V. 2, 1, 5. canis quas C. 7, 12, 3 & 8.
- Pastoriciæ rei origo, dignitas, ars V. 2, 1, 1. pastoricia vita V. 1, 2, 16 *male legi pro pastoria vult Barth. ad Calpurn. ecl. 5, 105.*
- Patium exire V. 2, 2, 10.
- nondum Patrefactæ rufæ P. Mai. 17.
- Patrefamilias in villa obferuare quæ debeat Ca. 2. C. 1, 7.
- Paternæ notæ plerumque natî inhaerent C. 7, 3, 2.
- Patibula in torculari Ca. 25. *vid. Popma de inftrum. fundi c. 11. Apud Apuleium met. 4. p. 146 lq. exhibent feram, viciem lignum offio occultand.*
- SCHOETTIG. Sed Turn. 6, 23 binas scalas interpretatur, in axiculum vnum capitibus suis coniunctas, dinariæ aut inuicem crucibus, quilibet bodique vſus eſt, ubi ſimplices ſcalas applicari non poſſunt.
- Patientia præſtantes vires C. 3, 2, 20.
- Patina acera P. 1, 47, 3. patinas ſcilles C. 12, 45, 2.
- Patior. patitur hortus inimicum puluerem polearum P. 1, 34, 1. fornica arbor P. O. 12, 8. vermes Perſicus P. N. 7, 5. marem femina C. 6, 24, 2. ¶ poſtium horis tribus (in eo ſtatu eſſe) C. 12, 47, 10. ¶ quantum fabæ patitur magnitudo h. e. quam magna eſt faba Veg. 3, 67, 2. ¶ ſaſue vſurari (vſ ſinor) hoc verbum P. F. 25 obſeruat Barth. 25, 7. ſed non inuenio in illo ſitule, niſi ſ. 6, ubi conſuetam ſignificationem retinet. Interim ita acceptiſe hoc verbum recorder Lentulum ad Cæſ. ſem. 12, 14. Quorum improbitatem aliquando ſeundi, & non pari impunitate augeri, vtile eſt ſcilicet.
- ex Patris locis ſemilipſis C. 6, 2, 13.
- Patrare ſenemum Ca. 54, 1.
- Paſcere ad tactum C. 6, 2, 6.
- Paſſentis verberare Ca. 91. condenſare C. 1, 6, 12. inculcare, expellere C. 1, 6, 13. 11, 35, 34. æquata area C. 3, 20, 1.
- Pauidi auditu, viſu, bonis h. e. ad audita, viſa, C. 6, 2, 14.
- Paumento aedificii P. 1, 9, 1. it. 4. ¶ vt ſiant C. 17, 1. in ſolaris P. Mai. 11, 1. C. 8, 15. teſtacea, murinorea, teſtella, ſcutulata, nigra P. 1, 9, 5. teſtacea ſuperfundere P. 1, 40, 2. paumento teſtaceo ſuſſuſo P. 1, 19, 1.
- Paulo. paulo Ca. 18, 7.
- Paulita ſolida terra area V. 1, 51, 1.
- Paulula pila Ca. 14, 2. paululo ſale P. N. 22, 4.
- Paulillum ſilentiæ Ca. 15, 3. triti ſalis C. 9, 5, 22.
- de Pauonibus V. 3, 6. C. 8, 11. P. 1, 28. Iunoni ſacri Vſ. ad V. 3, 6, 2. ¶ Fireſcillus Paulo V. 3, 2, 2.
- Pauonini pulli C. 8, 11, 13. pauonia oua V. 3, 9, 10.
- Pauperici terræ P. 1, 19, 2. foetium vbertate ſoliorum compenſata P. N. 9.
- Paupertas certiffima C. 12, 2, 3.
- Paufatum & requietum legi 1, 8, 8.
- Paufæ oleæ V. 1, 60. iucundiffimæ C. 5, 8, 4. *vid. Seru. ad Georg. 2, 83. vt condiantur C. 12, 47, 2 & 9. vt epulis præparentur C. 12, 48, 1. paufæ acerba C. 12, 47, 1. alba vt condiantur C. 12, 47, 2 & 7.*
- Paufia eadem ſcribitur P. F. 18, 4. C. 5, 8, 4. C. Arb. 17, 3.
- Paulias piſcor V. 3, 17, 4. de eo Plin. 35, 11. 21, 2.
- Paulicaophis monſtrum vocis Veg. 1, 11, 7. vi. no. c.
- Paxillo perforatum ſolum C. 4, 16, 3.
- Pecat vinum P. O. 14, 7. peccando diſcere C. 1, 1, 16.
- Pectinibus ſpicam legere C. 2, 2, 3.
- Pectitæ lanæ C. 12, 3, 6. pectita tellus C. 10, 94.
- Pecto. peſtere ferro bicorni herbam C. 10, 148.
- Pectorofæ aues C. 8, 2, 8.
- Pectunculi piſces C. 8, 16, 7. h. e. parui pectines, quos in concharum genere numerat Plin. 9, 33.
- Pecua & homines V. 2, 1, 3. pecua ſaluâ Ca. 14, 3.
- Pecuarius, a, um. Pecuarii Appuli V. 3, 17, 3.
- Athletæ V. 2, 1, 2. pecuarius canis C. 7, 12, 8. pecuarii greges V. 2, 5, 17. pecuaria res V. 2, pr. 4 & 7. quactio V. 2, 2, 1. negotiatio C. 8, 1, 1. paſtio V. 3, 1, 8. 3, 2, 13. C. 8, 1, 2. ¶ Pecuariæ grandes ouariæ & aquariæ V. 2, pr. 6. nobiles V. 2, 1, 2.
- Peculiare aliquid in fundo paſcere liceat præfeſtis V. 1, 17, 7.
- Peculum vnde dictum V. 2, 17. C. 6 pr. 4. danda opera vt præfeſti habeant V. 1, 17, 5.
- Pecunia vnde dicta C. 6 pr. 4. pecunia aſſaria Ioui daps Ca. 132, 2.
- Pecus, eris. pecoris maioris & minoris ſpecies tri-næ V. 2, 1, 12. pecorum arque agrorum cultus C. 6 pr. 3. in pecore parando & paſcendo quæ obſeruanda V. 2, 1, 11. Pecus vt curandum villi-cæ Ca. 5, 6. elaractere ſignatur P. lan. 16. annuo delectu reparatur C. 6, 22, 1. magiſtros quales deſideret C. 1, 9, 1. in pecore maſtando quæ obſeruanda C. 12, 32, 1. ¶ Pecus Græcum, de omni-bus C. 7, 4, 1. ouilium, Tarentinum, hirtum, caprinum, mutilum, cornutum, raripilum, ſeuſum C. 1 pr. 26. volatilis C. 4, 5, 3. aquatilis C. 8, 17, 7. malum, medicore, de apulis C. 9, 8, 6.
- Pecus, uſus. pecudis genus, de equis C. 6, 27, 13. 6, 30, 1. 6, 34, 1. pecudes pio regionis cælieque ſtatu variant C. 6, 1, 1. quædam culturis inimicæ V. 1, 2, 18. pecundum ſerarum genera V. 2, 1, 5.
- Pedali ſpatio C. 4, 16, 2. C. Arb. 16, 3. pedalis longitudo C. 4, 7, 3.
- Pedanten teres C. 4, 26, 1. pedaminum proſpiciend-orum ratio C. 4, 30, 1. pedaminibus aduicæ vi-tes C. 5, 4, 1.
- Pedamentis, quibus ſtat rectis vineæ V. 1, 8, 2. qua-tuor generum V. 1, 8, 4. veſſire C. 4, 1, 1. in po-damentis ſtructis claudicat C. 4, 2, 1.
- Pedancum rudus P. Mai. 11, 2. i. e. pedis craſſitudi-nis baſis.
- Pedetri ſermone Veg. 2, pr. 2.
- Pedicum. ¶ pedicinis duobus Ca. 18, 3. *vid. Popma de inftr. fundi c. 18. eod. modo interpretatur Turn. 7, 25.*
- Pedicularis herba C. 6, 30, 8.
- Pediculi vuarum ſenſum C. 12, 43, 1. pediculis malorum pice ſenſum micris P. F. 25, 18. pedi-culis = Puncorum torquenti C. 12, 44, 2. *vid. Patoli.*
- Pedicuorum umbra C. 1 pr. 12.

- Pegafidum comites C. 10, 26, 3.
 Pelagici pisces C. 8, 17, 14.
 Pelagii pisces V. 3, 3, 10. C. 8, 16, 8. greges piscium C. 8, 17, 8.
 Pelamis C. 8, 17, 12. *Ex thynno nascitur cordyla, quae a limo (καδός) Pelamis incipit vocari, quasi limaria, ac limosa: ubi annum tempus excessit, appellatur thynnus.* B E R O.
 Pelagia solum inuatur C. 1, 3, 6. e Graecia in Sabinos venerunt V. 3, 1, 6.
 Pellectus vitis animum C. 14, 1, 14.
 Pellicio C. 12 pr. 9.
 Pellicius, pellicia tunicae P. 1, 43, 4.
 Pelliculant vas operculatum C. 12, 45, 5. pelliculare vas conlectum C. 12, 45, 1. C. 12, 56, 2.
 Pellis corpori adhaeret in coriagine C. 6, 13, 2. pellicibus manicatis prohibentur frigora C. 1, 8, 9. 11, 1, 21. vestitae nationes V. 2, 11, 11. pedes aurcae unde dictae V. 2, 1, 6.
 Pellitae ones quae V. 2, 2, 18.
 Peloponnesii V. 2, 6, 2. *ut ne.*
 Peloponnesos V. 2, 5, 4.
 Pelusiana mala C. 5, 10, 19.
 Penates Deos adorare C. 1, 8, 20.
 Pendens olea qua lege veniat Ca. 146, 1. vinum Ca. 147.
 Pendigines Veg. 2, 44, 2. *vid. no. & add. 2, 55, 4.*
 Pendulus arbutus C. 10, 229. pendula loca C. 2, 18, 2. Penetrabili luce splendida grana P. 8, 17.
 Penetrabit ad medullam C. 4, 8, 2.
 Penicillo detergitur C. 12, 18, 5. *Sed penicello calido vaporare oculum Veg. 2, 17, 3. add. 3, 71, 3. & d. Pinnicillus.*
 Penitus radices agere C. 3, 11, 3.
 Pennae rigentes mutationi aptae P. N. 8, 2.
 Pensata in portionibus i. e. appensa C. 12, 51, 2.
 Pensilis promi ut debeant V. 1, 68. in pensilibus iunctis seruantur quaedam poma. h. e. tanquam pensilia V. 1, 59, 3. *Nimirum substantius ponitur utroque loco, ut in Priapeis. Conf. quae disputamus de Carnario. ¶ pensile horreum C. 1, 6, 16, 12, 50, 3.*
 Pensiones ut exigendae C. 1, 7, 1.
 Pensinacula foenoris reliqua C. 10 pr. 1.
 Pensum operis sui peragere C. 3, 10, 7. pensum ab-soluius V. 2, 2, 1.
 Pentiolium quid? Veg. 3, 47, 11 no. 2.
 Penus. penoribus loca de vasa quae ac qualia comparanda C. 12, 4, 3. ne situ mucorem contrahant C. 12, 4, 4. ut conseruentur innoxia C. 12, 4, 5. *Sunt igitur ipsa Salgama, & quae in pennaria cella seruantur.*
 Penuria ubi est arborum C. 7, 9, 7. pabuli C. 6, 24, 4. acci C. 12, 17, 1. penuriam temporum sustinere C. 9, 14, 17. penuria operum C. 4, 6, 3.
 Per distributive sumum, ut per amphoram vini P. F. 3, 2. binos per arborem qualis P. Mar. 8, 1. ¶ per nomina citare C. 11, 1, 22. ¶ per ortum caniculae C. 2, 21, 1.
 Peracta bruma C. 11, 3, 13.
 Peraedificatae domus C. 4, 3, 1.
 Peraequare culleos septenos C. 3, 3, 3. ingera C. 3, 3, 10. denas amphoras C. 3, 9, 2.
 Peragitare nullum, ne quid subfederit C. 12, 19, 4. vasa spatha C. 12, 20, 4. 12, 24, 1. rutabulo C. 12, 24, 4. lignea rudicula C. 12, 46, 3.
 Perambulare multas terras V. 1, 2, 3.
 Perannare quaedam edere C. 11, 3, 2.
 quoad Pererescat herba V. 1, 49, 1. peraruit folis as-sutu C. 4, 24, 5.
 Peraridum solum C. 3, 11, 9.
 Perbubere Ca. 130. medicinalia C. 7, 4, 8.
 M'. Percennius Notanus monstrauit quo pacto cy-prestera feri oporteat Ca. 151, 1.
 Percensere, vinum post alterum in manus sumere V. 1, 50, 1.
 Percinxit sedes suas C. 10, 347. male editi pro praec.
 Percipiunt diligenter lanas villici C. 12, 3, 9. percipere segetum usum C. 1 pr. 2. succum C. 11, 3, 40. iussa C. 1, 8, 14. percipit omnia iussa vinca C. 4, 3, 5. percipere, in cibo Veg. 1, 10, 8.
 Percoctum bene vinum Ca. 25.
 Percolare serum C. 7, 8, 3. in facies C. 12, 17, 2. Veg. 3, 55, 5.
 Percoquantur vuae C. 4, 27, 3. 11, 2, 61.
 Percutida pruna C. 12, 10, 4.
 Percuderint oua rostellis C. 8, 5, 14.
 Percurabitur morbus C. 6, 12, 2.
 Percurritur hortus fontano humore P. 1, 6, 10.
 Percussus cultello concidit V. 1, 69, 2. a venenatis be-stiis Veg. 3, 85, 1.
 Percutio, si percusserit iumentum sphalangius Veg. 3, 37. scorpius Veg. 3, 83.
 Percensa humus C. 3, 12, 2.
 Perdices audia voce maris concipere 3, 11, 4.
 Perducit ad perniciem pelitientia gregem V. 2, 3, 9.
 Perream ni V. 3, 3, 9. C. 8, 16, 3. perit annis C. 11, 1, 29.
 Peregrinae plicis reges, de apibus C. 9, 13, 9.
 Perenne vinum C. 3, 2, 10. perenne durabilis abies P. N. 15, 1. perenne fabricandae decimodiae C. 12, 18, 2. *vid. Perhennis.*
 Perennitatis fidem ut habeat pitteus C. 11, 3, 8. perennitatem longissimam stirpi acquirere C. 4, 24, 1.
 Perennat ficus C. 12, 15, 2. si non perennat in totum, certe visque in alteram vindemiam saporem seruat C. 12, 20, 8. perennare diu C. 2, 9, 18. C. 1, 9, 2. ¶ perennari valet vinum sine concilio C. 12, 19, 2. ¶ perannare *vid. f. l.*
 Perexilis vitis C. 11, 2, 60.
 Perfecit mustum deferbuit C. 12, 21, 3.
 ad Perfectum peruenire V. 1, 37, 4. h. e. ad perfectio-nem.
 Perferunt segetes animalia noxia P. S. 3, 2. h. e. iii infestantur. perferunt ventrem vaccae C. 6, 24, 2. succum, an fructum? vuae C. Arb. 8, 5.
 Perferuisti V. 1, 9, 2.
 Perferuidus caeli status C. 5, 8, 5. al. praef. perferui-da aetlas C. 5, 5, 1. al. praef.
 Perferus. perferi bones V. 2, 1, 5.
 Perfici sexagena millia possunt h. e. redigi V. 3, 6, 6.
 Perflabilis locus P. 1, 56, 3.
 Perforare solum paxillo C. 4, 16, 3. ●

- Perfriato baceas myrti C. 12, 38, 5.
 Perfrictionis iniuria Veg. 1, 22, 12, 1, 29, 4. *ita enim legendum pro perfricat. it. 1, 35, 1 pro perfrict. & 1, 40, 2 pro praefr. Sed diserte perfrictio est in eadem materia 1, 42, 1. 1, 56, 32. 2, 36, 1. 3, 15, 8. 3, 24, 2. 3, 34. 3, 63 vid. Morgag. IV, 8.*
 Perfrixerit Veg. 1, 56, 32.
 Perfunctae a febris sues V. 2, 4, 5.
 Perfundere boues V. 1, 13, 3.
 Pergamidis pastores V. 2, 2, 1.
 Pergliscit aus saginari coepta C. 8, 7, 4. *vid. Gliscit.*
 Pergulae figuram obtineas vinea C. 4, 21, 2. vitium generosarum C. 11, 2, 32.
 Pergulana vitis C. 3, 2, 28.
 Perhennis aqua, *perennis* Veg. 1, 56, 9.
 Perhiemare C. 11, 3, 4.
 Perhilitari exiguu numero C. 4, 29, 2.
 Periconium *vid.* Peritonaeum.
 Perimbicellum collum anserum V. 3, 10, 5.
 Perimit herba Medicum. C. 2, 11, 4. herbas lupinum C. 2, 12, 5.
 Perinde ac si C. 2, 8, 4.
 Perinungunt oleo V. 2, 11, 7.
 per Periodos singulas Veg. 3, 55, 8.
Peripneumonia V. 3, 5, 16.
 Peripneumonici Veg. 1, 38, 3.
 Peristereae vel Peristeriae herbae succus Veg. 4, 13, 2. *videtur peristeris, quae alias Verbena, ferraria, Eisenkraut.*
 Peristegia villae V. 2 pr. 2. V. 3, 7, 2 & 3. C. 8, 1, 3. *peristegia* V. 3, 7, 8.
Peristegia V. 3, 7, 1 & 2.
 Peristegia villae V. 2 pr. 2. V. 3, 5, 1. ex hederia V. 3, 5, 8.
 Peritissimus de agricultura V. 1, 2, 10.
 Peritonaeum, mciubra quae omnia intestina continet Veg. 1, 43, 3. *ita enim leg. pro pericon, hic & 2, 25, 4.*
 Periturum C. 8, 16, 4. *est vana cum exsecratione adferatur.*
 Perlibrata planities C. 2, 2, 1. perlibratum opus C. 3, 17, 11.
 Perlucidae vineae C. 11, 2, 67.
 Perlucere aqua marina C. 12, 20, 3. pura C. 12, 50, 15.
 perluere os vino C. 6, 8, 1. perlui aqua dulci C. 12, 13, 3.
 Perluti faui C. 9, 16, 1.
 Perlufrant oua sulphure C. 8, 5, 11.
 Permaduit imbribus C. 5, 6, 9. *it. 2, 4, 4. cum permaduerit cythus C. Arb. 28, 2. h. e. maceratus fuerit.*
 cum Permatuerit C. 2, 10, 18.
 Permatucae baceae C. 12, 48, 1.
 Permaxime *dist. west. Ca. 38, 4.*
 Permensum opus C. 3, 13, 13.
 Permeo. permeant extra lucum C. 8, 15, 5. permeabit sine concessationibus C. 11, 1, 16.
 Permissio, *massa* mixturum P. O. 20, 2.
 Pernicia forba C. 12, 41, 2.
 Perniciunt fenestellae columbas ad introitum exi-
 tumque P. 1, 24, 1. permittere trans maria C. 7, 8, 6. permittenda foeminae maribus C. 6, 24, 1.
 Permodice finitio C. 5, 11, 7.
 Permouere P. O. 14, 3. *diligenter mouere* terram C. 2, 12, 2.
 Permulcet cera picem lenitate P. S. 11, 2.
 Pernae saliri vt solent Ca. 162. quando condiantur P. Ian. 16. D. 6, 2. Tomacinae & Taniae V. 2, 4, 10.
 Pernicies pituitae C. 8, 5, 20. perniciem eluere C. 1, 5, 3.
 Pernix canis C. 7, 12, 8.
 Pernosct cum salibus oliua P. O. 10, 1.
 Pernoscere C. 1 pr. 11. mores anium C. 8, 5, 6.
 Peroriga qui V. 2, 7, 8. 2, 8. 4. prurigam *legi vult apud Varroem Tur. 24, 19. vid. no.*
 Perosa est apis immunda segnitiae C. 9, 5, 2.
 Perparum Veg. 3, 3, 9.
 Perpaucissimi C. 3, 20, 5.
 ad Perpendiculini fabricata Ca. 20, 1. C. 3, 13, 12. dirigere C. 4, 4, 1.
 Perperam administrare C. 1, 1, 16. fecisse V. 1, 69, 2. facia corrigere C. 11, 1, 9. emendare C. 11, 1, 28.
 Perpetuum canaliculus C. 8, 15, 6. fossa C. 3, 1, 9.
 Perpluat Ca. 155, 2. *vide, si tanti est, quae nuper ad Fabrum in Perilio aduersus R. Bentlii sententiam disputauimus. nisi perpluatur pro perluatur MS. Leid. P. N. 15, 1.*
 Perpluvia h. e. pluuiarum perfluentes *vid. no. ad P. 1, 11, 1.*
 Perpurigare corpus V. 2, 11, 2.
 Perquadrata materies, *ita leg. vid. C. 11, 2, 13.*
 Perrepere ad praesepia C. 6, 5, 1.
 Perruptae raltis radices herbarum C. 2, 1, 6.
 Persea Aegyptia, *Plinio Persea absolute dicta, ad C. 10, 405.*
 Perseuto gramine *pass. P. F. 26, 5.*
 Persequi pecus, agere C. 7, 5, 3.
 Perseunt resticulas per hieos V. 1, 41, 5.
 Perseuerantissimum studium C. 1 pr. 19.
 Perseueranter C. 1 pr. 29.
 Persica poma C. 10, 405. Persici arbore: C. 9, 4, 3. eius genera C. 10, 410. P. N. 7, 4. sine odibus vt nascantur P. F. 17, 8. satio & cultura C. 5, 10, 20. P. N. 7, 3. P. Ian. 15, 20. Apr. 5, 1. Mal. 6. inf. 89 & 95.
 Pertis regio barbara C. 10, 405. equos praestat Veg. 4, 6, 4.
 Perfoluere debitum, *plane soluere* C. 10 pr. 1.
 Personam cui praecipitur sita aestinare prudentiae est P. 1, 1, 1.
 Personata herba C. 6, 17, 1. personata *scrib. Veg. 3, 4, 34. scribitur etiam* Perfolata Gr. *apean, vid. Plin. 25, 9. SCHOETTG.*
 Perpergere amurca Ca. 130.
 Perpirare non possunt vineae Ca. 157, 7.
 Pertrictio pro perfrict. Veg. 1, 35, 1. 1, 38, 1 & 2.
 Pertrictus nimio rigore stomachus Veg. 3, 55, 3.
 Perstringere vitem Ca. 32, 2.
 Pertrahere Ca. 156, 5.
 Pertergere vasa spongiis C. 12, 9.
 Perterere baceas C. 12, 38, 7.
 (O)

Per.

Pertica declinata propagatur C. 4, 35, 3.
 Perticalis salix C. 4, 31, 2.
 Id Pertiner, quo facilius &c. V. 2, 1, 26.
 Peritraclet terga nareque P. Mar. 12, 2.
 Peritrita vna C. 8, 5, 21.
 Pertundere cupani Ca. 2, 1, calicem per fundum
 Ca. 52, 1. terebra C. 4, 5.
 Pertuso a verribus aqualiculis Veg. 3, 23, 3.
 Peruenit, *propervenit* &c. V. 1, 23, 3.
 Perurere Ca. 161, 2. vulnera C. 4, 8, 2. ne peruran-
 tur vinac C. A. 11, 2.
 Pes. adducunt te pedes V. 2 pr. 6. pedes dolentes vt
 sanentur V. 1, 2, 26. ¶ pes Geometricus C. 5, 1, 4.
 pedes quadrati C. 5, 1, 6. C. 5, 2, 1. ¶ Pes vina-
 cearum bene prelo expressus prostruit C. 12, 43, 3.
 10. ante quam prelo pes eximatur C. 12, 19, 3. pe-
 de circumfuso tortium mullum exprimitur C.
 12, 35. *Pes igitur est massa vinaceorum, quae sub
 prelo est. Plane hoc apertum ex Plin. 15, 1 f. 2.
 Nec assentior Iundano, qui Sel. med. 10, 192 pe-
 dem hoc expenit, quicquid inter acinos & sarmen-
 tarum est & lignum est. Magna sane pari lu-
 ius pedis sunt pediculi illi & petioli: sed aequi se-
 re magna folliculi acinorum & grana s. vinacea.
 Huc igitur etiam referimus mullum defub pedi-
 bus raptum P. O. 21. ¶ pedes betae V. 1, 2, 27.
 ¶ Pes milii s. mullum herba C. 12, 7, 1 & 5. ¶ pe-
 des h. e. pediculi eligendi e capite pullorum V.
 3, 9, 14.*
 Pestum ire & innare oppon. C. 12, 6, 2. pestum it
 flos vini C. 12, 50, 1.
 Pesti rosaria vid. Paellii.
 Pestifer errorat Iupiter C. 10, 331. pestifera lues C.
 1, 4, 3. pestiferae labis in pecore curatio C. 6,
 34, 2.
 Pestilens fundus arte correctus V. 1, 4, 4. vendendus
 aut deferendus V. 1, 12, 2.
 Pestilentia huius aegritudinis transit Veg. 3, 25, 4.
 pestilentiam facere C. 6, 5, 1. facientia & propul-
 sancia C. 6, 5, 2.
 Pestis, de piraia gallinarum C. 8, 5, 18. de scabie C.
 7, 13, 2. de serpenticum C. 8, 5, 18. ita C. 9, 7, 6.
 serpentum, naticum C. 1, 5, 6. pestis aliqua se-
 gerem enecat C. 2, 9, 9. pestes quaedam subterra-
 neae C. 2, 9, 10. de papilionibus & tincis C. 9, 14, 2.
 per aliquam pestem multitudo subducta de apibus
 P. Inn. 7, 8.
 Peta V. 2, 1, 1. vid. Paetus.
 Petaliones V. 2, 4, 10.
 Perigo vt sanetur Ca. 157, 16.
 ita Peti asparagus V. 1, 23, 5.
 Petronius Passer V. 3, 2, 2.
 Petrofelinon apii genus P. Apr. 3, 2. Macedoni-
 cum Veg. 3, 68, 2. petroselinon *saepo scribitur in
 Vegetio.*
 Petulcus aries aut eaper vt repellatur C. 7, 3, 5.
 Peucedanum Veg. 3, 2, 26. *nostris Haarstrang, Sau-
 fenbel.*
 Pexum folium Cappadociae lactucae C. 11, 3, 26. *vi-
 detur lacue esse, crispo enim opponitur.*
oxythana in alucaribus C. 9, 13, 10.
 Phalangii mordus Veg. 3, 77, 1. 3, 79, 1. 3, 81.

Phalarides aues V. 3, 11, 4. Phalarides C. 8, 15, 1. &
 Plin. 10, 48 l. 67. *Eandem secundae vocatus apud
 Graecos diuersitatem obseruet. Aristophanes i
 Acharn. 857 Phalarides appellat, sed Phalaris Auib.
 566. Caeterum a Galis pietas appellari haec aues,
 ex Eellio narrat Hardinnus.*
 Phalaris vid. Fal.
 Phasis Ponticus C. 8, 8, 10.
 de Phasianis P. 1, 29.
 Phasianina oua P. 1, 29, 2.
 Phidiaca Minerus C. 1 pr. 31.
 M. Philippi deliciae circa pisces V. 3, 3, 10. C. 8, 16, 3.
 Philograeci V. 3, 10, 1.
 Phlebotomia vid. Flebot.
 Phlegma s. flegma Veg. 3, 19.
 Phlegmon s. phlegmone, φλεγμονή, inflammatum tu-
 ber Veg. 2, 48, 1. sed phlegmon spargere ibid. 5.
 effundere ibid. 8.
 Phoebe Latonia C. 10, 258.
 Phiradmonis arte C. 10, 30.
 Phragmaticum iumentum Veg. 3, 30. s. medicinam
 confederes, videtur laborans ex impedita & obsepta
 transpiratione.
 Phreneticus equus Veg. 2, 3.
 Phrygia hymetorea V. 1, 2, 6. in Phrygia ex onibus
 feris greges V. 2, 1, 5. affini scri ibid. & 2, 6, 3.
 caepae magnis villis V. 2, 21, 12. ¶ Phrygia lotus
 C. 10, 258.
 Phryxco vellere C. 10, 368.
 Phryxoides nymphae C. 9, 2, 3.
 Phryxus nubigena C. 10, 155.
 Phthifis C. 6, 14, 1. Veg. 3, 4, 20.
 Phyllis amygdalus P. inf. 61, 97, 149.
 Physicam addiscere V. 3, 15, 9.
 Physicorum periphrasis poet. C. 10, 218.
 Physicum & annum remedium Veg. 1, 18, 1, 39, 2.
 viatorum & physicum Veg. 1, 61, 1. ubi nihil su-
 perfluitatis obseruet, ita & 1, 82, 2. 3, 8, 1. 3, 15,
 19 ex MS. 3, 85, 4 & 5 ubi physicum & salutare
 Synonyma. See Anatol. Geop. 12, 7. *synonyma
 veterum, de remedio non superfluitate. Hinc vulgo
 Medici vocantur Physici.*
 Piaculo te hifce sionitaurilibus rel. Ca. 141, 4.
 Piaculo porco sacre Ca. 139.
 Pica Minucius V. 3, 2, 2.
 Piacati vini gustus ne possit intelligi C. 12, 23, 3.
 Picientium ager V. 1, 2, 7.
 Piceno agro contributus Gallicus C. 3, 3, 2.
 Picula Veg. 2, 46, 1, 11, 7, 2. 2, 24, 1. 3, 16, 2. 3, 70, 5.
 3, 74, 3.
 Piers nemoris silentia C. 10, 223.
 inter Pigmentarios diuersi odores Veg. 3, 25, 2.
 Pigmentum pro medicamento P. Mai. 9, 3. Veg.
 4, 13, 1. & 3, 79, 2. MS. vid. Rhodi Lex. Scribo.
 Pignus aleae totum patrimonium victor gallina-
 ceus pyctes abstulit C. 8, 2, 5. pigneri fumo Ca.
 149, 2. ¶ pignora pro filius, & hi pro ramis adpre-
 mi P. inf. 110.
 Pigro humore defluere C. 7, 8, 4. pigra remedia C.
 2, 18, 3.
 Pila, ubi triticum pinant Ca. 14, 2. sillonica ibid.
 lignea Ca. 10, 5. plures, qui pilae lignae mentio-
 nem

nem fecere, laudat Rhodius ad Scribo. c. 75 p. 119.
pilis subigere corium Ca. 18. 7. pilae ex lapide
angulari Ca. 14. 1.

Pila b. e. terra quae cum raticibus arbutus eximiri
Ca. 5, 9. 8. 9. ¶ marina Veg. 4, 12, 3.

Pilosus vemicor vici V. 2, 2, 3.

Pilulae cupressi P. O. 14, 41. Veg. 2, 62, 2. 3, 3, b, 3.

¶ squibala equi minuta Veg. 1, 47, 2. ¶ Colly-
ria ad oculi magnitudinem Veg. 1, 62, 2. ad simili-
tudinem pilularum maiores glandulae Veg.
2, 24, 1.

Pilum isbarium, farrearium, seminarium Ca. 10, 5.
pilo tundere P. 1, 41, 2. contundere *ibid.* 3. *Ab*
innotore Pilono dictum vult Seru. Aen. 1, 153 &
9, 3. *ibid.* 15, 6.

Pilus caprarius V. 2, 11, 1. pili color variat pro re-
gionis caelique statu C. 6, 1, 1. pilum dicit vulnus
C. 6, 32, 3. si pili radialis crescunt Veg. 2, 63. con-
tra pilum fricare Veg. 1, 10, 7. 1, 18, 3. 3, 4, 18. 3.
25, 2. 3, 85, 3.

Pinacotheca V. 1, 2, 10.

Pinea vertice pungi C. 10, 219. pineae satio & cul-
tura C. 5, 10, 14. pineae nucez vt ferendae Ca.
48, 3. quando legantur, & vt ferantur P. N.
7, 12.

Piueti satio P. F. 25, 33.

Pineus. pinui nuclei virides P. Mai. 9, 2.

Pinguedo sili C. 4, 24, 19. ¶ ad pinguedinem sapae
resoluitur Arab. Noppe. P. F. 29, 3. excoquere ad
pinguedinem mellis P. O. 20, 2. Sic

Pinguescat feruendo succus Veg. 1, 56, 18. h. e. craf-
sescat.

Pinguis. pinguem facere gallinam C. 8, 7, 1. pingues
fici V. 3, 16, 28. ¶ Pingui Minerua C. 1 pr. 33. C.
11, 1, 32. pinguiorum rutilicorum literis h. e. craf-
sescit disciplinae C. 9, 14, 12.

Pinguetudo olei C. 12, 50, 17. palmis P. F. 12, 2. ter-
rac C. 2, 2, 18. sum V. 2, 4, 6. mira V. 2, 4, 11.
pinguitudine crescere V. 2, 4, 11. Alale igitur da-
mnat hoc verbum Seru. ad Georg. 3, 123.

SCH O E T T G.

Pinnae frequentes gallorum laudantur V. 3, 9, 5.
pinnae prominentes in cauda C. 8, 2, 10. pinnas
aquilae emundare C. 9, 14, 7. noxii mit cinem Fle-
derwisch. ¶ pinnas aus daszbragmanast vti, ad
V. 2, 5, 7.

Pinniculus pro penicillo P. Mar. 1, 3.

Q. Pinnio inscriptus Varro's liber tertius V.
3, 1, 1.

Pinnula per naves traiecta C. 8, 5, 5.

Pinfita iris C. 12, 27. lens C. 6, 31, 1. allium C. 6, 6, 5.
6, 8, 2. hordeum C. 8, 4, 1. panicum C. 2, 9, 19.

Pinfo. pinfermit scum V. 3, 16, 28.

Pinus ad fines tuendos ferunt V. 1, 15. eius satio Ca.
25, 1. P. Mar. 10, 37. pini oleum non daunaue-
rium Veg. 3, 24, 17. al. irinum. eius satio & cul-
tura P. N. 7, 9. ad quae vitilis P. N. 15, 3.

Piperis albi, si sit; si minus, nigri viciae tres C. 12,
57, 4. semuncia Veg. 3, 21, 12. nigrum Veg. 4, 13,
3. longum ibid.

Piperatum acetum C. 12, 47, 5. 12, 37, 1.

Pipunt pulli C. 8, 5, 14. vtd. Barth. 46, 10, p. 2145.

de sono pullorum inera ona delitescuntinu cufari
offendit.

Piraeico bello classibus Graeciae praefuit Varro 2
pr. 7.

Pirus (ita semper etiam Pall. Lugd.) C. 5, 10, 17. Arb.
24. P. F. 25, 1. Eius insitio V. 1, 40, 5. P. Mar. 10,
37. P. inf. 55. piri siluestres C. 3, 11, 5. achraides
C. 7, 9, 6. pironum semen vt ferendum Ca. 40, 3.
piro florente, veris indicium ad Ca. 149, 1. V.
1, 37, 5.

Pira vt condantur V. 1, 59, 3. vt ferantur Ca. 7, 3
& 4. P. F. 25, 9. in sole vt ficerentur C. 12, 14. vt
condiantur C. 2, 10, 2 & 4. P. F. 25, 8. Species ge-
nerosiores Aniciana, Crustumina, Cucurbitina, De-
cumana, Dolabelliana, Fauniana, Hordaceae,
Lateriana Lateritana, Laureae, Mulsae, Myrappia,
Nacuiana, Praecocia, Regia, Sementina, Superba,
Syria, Tarentina, Thurraniana, Veneria, Vole-
ntia quae vide suis locis. conf. Elin. 15, 14 C. 15. Ma-
erob. 2, 15.

ex Pifa Asra lomentum C. 8, 10, 14, 9.

Piscatorium forum C. 8, 17, 15.

Piscinae V. 3, 17, 2. quae piscinae? V. 3, 3, 2. villati-
cae duae C. 1, 6, 21. P. 1, 31. eius positio C. 8, 17.
piscinae dulces V. 3, 3, 5. nobiles ad mare prolatae
V. 4, 3, 10. piscinarum rimae vt fariantur P.
1, 17, 3. ¶ piscinae pecorum C. 1, 5, 2.

Piscinales cellae in balneo P. 1, 40, 4.
Piscis planus C. 8, 16, 7. percam ni piscem esse puta-
ui V. 3, 3, 9. C. 8, 16, 3. pisces etiam alii aliam de-
siderant C. 8, 17, 14. marini dulcibus aquis clausi
C. 8, 16, 1. sacri in Lydia V. 3, 17, 4. prostrati &
erecti C. 8, 17, 9. iacentes & stratis C. 8, 17, 11.
¶ Piscis austrius C. 11, 2, 24 & 63.

Piso, ar. pisare for V. 1, 63, 2.

Piso, is. si communiter pisunt Ca. 136.

Piso Pupius V. 2, 13, 1. ¶ Piso Italiam a vitibus
dictam tradit V. 2, 1, 9. M. Pisonis pauones V.
3, 6, 2.

Pistaciae satio P. F. 25, 33.

Pistaciorum satio, cultura, sexus P. O. 12, 3. insitio
P. Mar. 10, 37. inf. 157.

Pistillis conterito C. 12, 55, 1.

Pisto. pistillis in pila lignea Veg. 1, 32.

de Pistoris diligentia liber C. 12, 4, 2. Pistores ab ini-
tio dicti molitores, qui pisent vel pisentem fru-
mentum. Vid. Cuiac. obs. 16, 5. Wower. ad Min.
Fel. p. 18 sq. F. Prusius ad Cinccon. de trichia. p. 317
sq. Pestes vero Pistores Gl. ageruntur xxi. era-
pioli.

Pistinale pecus C. 7, 9, 3. Ita etiam Bernadus legi-
tum C. Plantus, inquit, pisiores vocat scroph-
pascos.

Pistrinum, mola aquaria. P. 1, 42. in pistrino pisa-
tur ac torretur for V. 1, 63, 2. torretur V. 1, 69, 1.
Sed postea pistrinum in Gl. Hadr. Iun. ageruntur
V. Parei Eleda Plant. p. 800. Catak. de filo N.
T. c. 3. Est nuper editus de pistrinis veterum li-
ber mitae diligentiae a Frid. Lefr. Goetzio Cygneae
1750. 2vo.

Pituita resina, de pity f. pium piteola Veg. 4, 28, 18.
Laudat etiam Scribo. comp. 202. 205. rel.

(O) 2

Pituita

Pituita vt cileiatur e corpore humano Ca. 156, 4. vt ducatur in equis C. 6, 34, 2. si cui molesta est C. 7, 6, 18. Iaculata decidit bubus C. 6, 3, 1. circumnecit oculos gallinarum C. 8, 5, 22. in aubus quae, & quomodo curetur P. 1, 27, 2. 1, 33, 6. 1, 29, 3. Pius quaevis Ca. pr. 4.

Pix Bruta C. 12, 18, 7. *vid. quos laudat Burm. ad Samon. 455. Plin. 16, 11. Reuv. V. L. 2, 8 p. 182 sq. corticata C. 12, 23, 1. dura C. 6, 15, 1. Veg. 3, 4, 28. Narycia C. 10, 326. Nemeturica C. 12, 20, 23, 1. liquidia vt vetulior melior C. 12, 20, 6. C. 12, 23, 1. liquidia ad multum candiendum C. 12, 22, 1. piee liquida oblinuntur plagae ouium in tonsura acceptae V. 2, 11, 7. eius odor & sapor vtemperetur P. 5, 11, 2.*

Placenta vii fiat Ca. 75.

Placere corpore C. 1, 8, 1.

Placiditas ouium V. 2, 1, 4.

Placidus placida hieus P. O. 5, 2.

Plagau accepit in tonsura ouis V. 2, 11, 7. plaga in vite vel arbore C. Arb. 10, 1 & saepe. P. O. 5, 1. plaga fissura C. 4, 29, 4. hiat C. 4, 19, 9.

Plagiis, rigidus bos Veg. 3, 46 *lem.*
Plancae roboreae P. 1, 21, 2. *Tabulas planas interperatur Fessli corruptor Baric. 39, 8. Ex Aldhelmo & alii perferri Gron. off. eccl. c. 20 p. 221. SCHOETTG. Respondet Gallorum planche & nostrum Plauca.*

Plantae cum animalibus similitudinem habent C. 3, 10, 11. proprie sunt, quae cum radicibus transferuntur P. Apr. 2, 3. ne a diris animalibus carpanur C. 10, 351. *Sed* ¶ plantam de ramulo secum deserti olea de percussione aduerfa V. 1, 55, 3. *Id* pro ramo minore C. 5, 10, 6. *Id* plantae & rami sunt Synonyma C. Arb. 20, 2. *vid.* Deplantare.

Plantaria vt facienda C. Arb. 3, 3. cerali P. O. 12, 4. cardui donec solidentur P. Mar. 9, 2.

Plantarum vel feruntur caules P. Mar. 9, 5.

Platanina folia C. 12, 16, 3.
Platanus folia hieine non amittens V. 1, 7, 6. in Lyceo V. 1, 37, 5. platano inferitur malus P. inf. 87.

Platycoriastis: *mendoso editum Plotochor. vid. Core.*

Plebeii feminis pulli C. 9, 11, 5.

Plenitudo modica i. e. *crassitudo* C. 4, 30, 4.

Plemus, plena foetu bos C. 6, 24, 4. vsque ad plenum P. Ian. 15, 4. pleni ex fursure scecelli Veg. 1, 52, 4. ¶ pleniores facti tauros, *oppon. macris* V. 2, 5, 12. plenior *etiam est* *crassior* C. 4, 29, 9. *vid.* Plenitudo.

PLEONASMI *Varran.* Si videt eos fore vt pestilentia dispareant 1, 2, 9. eum easdem si fregeris 1, 7, 3. atque ea quae ex iis nasci debent, earum rerum sceria 1, 9, 7. eum eo praeterea 3, 5, 2. villam aedificandum, vt inera scripta villae habeat aquam 1, 11, 2. adminicula hominum, sine quibus rebus 1, 17, 1. numerus non est vt sit ad amulum 2, 1, 26. rursus vos reddite nobis 2, 2, 1. eum siani mulorum gregem eum pasceret, coque venisset lupus, vltro milos circumfluxisse 2, 9, 2. maiorem natu potius quam alios, & peri-

tiorem quam reliquos 2, 10, 1. nisi fili 2, 9, 9 & 3, 2, 12. nam in hoc nunc denique est, vt 3, 1, 2. *vid.* & etiam, etiam item, nec non etiam.

a Plethora febriatut Veg. 1, 35, 1. *b. e.* plethora. Ita 1, 56, 25, 3, 12, 1. 3, 44, 1. Nihil tamen mutauerim, cum Latine *etymologiam* forte cogitauerit Vegetius.

Plottellum Poenicum V. 1, 52, 1. diligenter explicat Cl. Schoettgenius, antiquit. riturae §. 13. p. 34 sq.

Plotrarii affini Ca. 11, 1.

Plotrurum Ca. 2, 7. quot requirantur Ca. 62. maiora Ca. 10, 2. V. 1, 22, 2. interpretatur Schoettgenius de re vrbis. 2, 19 ea, quae quatuor rotas habuerint, earque non radiatas, sed tabulas contextas. SCHOETTG.

Plotochoriastis *vid.* Platycor. *id* Core.

Pluma iam sunt tecti pulli V. 3, 7, 9.

Plumbum *sc. vas* Ca. 105, 1. C. 12, 19, 4. quadratum C. 12, 30, 10. plumbea bene fricari C. 12, 19, 6.

circum Plumbati modiolli Ca. 20, 2. *potest compositum esse: ita adplumbatum vas Scribo. 271 h. e. ferminalatum. Possit etiam ita vocare aera vel ferrea vasa, quorum vel vitraque vel certe interior facies plumbo obducta est.*

Plumbo. plumbet modiollos Ca. 21, 5.

Plumbum. plumbo vincire dolia Ca. 39, 1. attrito creatur ceruus P. Aug. 11, 3.

Plurima XV, paucissima VII supponuntur oua C. 8, 14, 6.

Plus quatuor milibus C. 3, 16, 3. *cum relatione ad XVI M. hoc est XX M. Itaciam minus C. 3, 12. Plus annos centum V. 1, 57, 2. vicena milia V. 3, 2, 17. non plus virenos pullos V. 3, 10, 4. non plus tricennum viuunt V. 2, 1, 19. non plus quater in anno parient V. 3, 10, 3. ¶ pluris pretii V. 1, 7, 4.*

Plustenum mellis aut mulsi C. 12, 47, 5. plustculo sale C. 12, 50, 12. C. 12, 54, 1.

Pluuiastis dies V. 2, 13, 9. aqua C. 1, 5, 2.

Pluuiastis aqua C. 9, 1, 2.

Pluuiis diebus quae fieri queant C. 2, 15, 7. pluuius caeli status C. 2, 10, 21. pluuiastis tempellates Ca. 2, 3.

Pocillum fistile Ca. 156, 3.

Pocula contrectari a quibus debeant C. 12, 4, 3. ¶ puteis extracta & enalibus immixta praebenda porcis C. 7, 10, 7. *vid.* ad C. 7, 7, 2.

Podagra gallinarum C. 8, 3, 7. inuentorum Veg. 2, 53. raro vexat emichos *ibid. extr.*

Podia, quibus imponuntur alucaria P. 1, 38, 2. *Colu-mellae vocantur suggestus. ¶ in cella vinaria eratica P. 1, 18, 2 & 1, 19, 2. Sunt eminentes quiddam de solo excitatae, quae illud in lacus quosdamf. cellas diuidunt.*

Poenice scripserunt V. 1, 2, 13.

Poenica lingua V. 1, 10.

Poenicum plottellum V. 1, 52, 1. dictum C. 1, 3, 9. *vid.* Punic.

Poenus auctor Mago C. 3, 15, 5. Poenigenis aedificata C. 1, 1, 9. ex Africa feriores C. 1, 1, 6.

Poë.

Poſſae primarii C. 1 pr. 30. veteres V. 2, 1, 6.
Ποſſία *ἁλῶς*, Varronem V. 2, 5, 1.
 Polenta grandis Ca. 126. ex hordeo mulſa aqua conſperſa C. 6, 17, 18. Veg. 3, 4, 40.
 Polio. poliuntur cellae tectorio C. 8, 3.
 Politiuſ dare Ca. 136.
 Politor Ca. 5, 4. *vid. no. Mewſ. in add. & cepiſe ad*
Ca. 136. add. Expolitiuſ. Repolio.
 Pollis omnibus virtutibus V. 1, 2, 10. poliſta regie
 aedificia V. 1, 2, 10. opere tectorio villa V. 3, 2, 9.
ita Gell. 2, 20 ex oratione Scipionis, villa expolitiſſima.
 Pollitiuſ cultura funduſ V. 3, 2, 5. Ita
 impolitiſtae criminuſ, de quo *Cato apud Gell. 4, 12*
etiam ad agrum inculum referri videtur. vid. ad
Ca. 136.
 Pollen polentaſ Ca. 156, 5. 157, 9. polliniſ hordeacei
 cyathuſ P. O. 14, 5. pollen turuſ C. 6, 30, 6. *&*
Veg. ſaepe eſt, quae aliae manna turuſ, cuiſ minum,
μάννα τοῦ τῆς Σολ. in Soli. p. 360, b, F.
 Pollentiae velleſa C. 7, 2, 4. Hinc illud Silii ſuſtigue
 ſerax Pollentia villi. *Epigrammatiſta quoque celebra*
bras lanax Pollentianuſ. B E R M O.
 Pollex, digitiuſ pollicem laxamenti ſacere Ca. 19, 2.
 pollex demetiſtuſ Floreni C. 10, 303. *¶ in vite,*
in pollicem condere palmam C. 4, 21, 3. rſecare C.
4, 24, 13. add. f. 14 & 4, 11, 4, 22, 4, 5, 5, 11.
Nimiruſ pollex, cuſtoſ, reſex, praefidiariuſ, vel
ſubſidiariuſ palmeſ, eiuſdem rei nomina ſunt, quod
aperte indicat C. 4, 21, 3. Pollex dicitur, vt cruſ,
capuſ, brachiuſ. Ita ex pollice citata matericuſ
ſormatur in brachiuſ C. 4, 24, 14.
 Pollentur vino aetatem adſerre P. O. 14, 3.
 Polliciuſ noſtri memoreſ C. 11, 3, 1.
 Pollicere dapem Ca. 132, 2. culiginem Ioui dapali
 Ca. 132, 1.
 Pollutioniſ omniſ labe aliena P. Aug. 10.
 Poluluſ labelluſ Ca. 10, 2. polulaſ laninae Ca.
 21, 3.
Πολυλῆτε & πολυλῆτον V. 2, 1, 6. poſterioriſ Homeri eſt
12, 1, 153. S C H O E T T G.
 Polychreſton antidotoſ Veg. 2, 6, 11. ubi *vitioſe*
Polygr.
 Polycleſtea arte C. 10, 30.
 Polycleſtuſ C. 1 pr. 31.
 Polyy-non, ſanguinaliſ herba C. 6, 12, 5. palagonon
 ſcribitur Veg. 3, 4, 15.
 Polyygreſton *vid. Polychr.*
Πολυγῶν V. 2, 1, 6. eſt apud Heſio. Oper. 306.
 Polypuſ in naſo vt ſanetur Ca. 137, 15. Veg. 2, 38.
 excidit Ca. 157, 15.
Πολύψωνος ἁλῶς V. 1, 2, 6.
 Pomariuſ 101a Italia V. 1, 2, 6. pomariuſ conſtituſ
 vt debeat C. Arb. 8. C. 5, 10. ſeminarium vt ſtat
 Ca. 48. pomaria, horti V. 1, 23, 4. proteſta C. 9
 pr. 2.
 Pometa P. 1, 36, 3.
 Pomiferiae arboreſ P. F. 19, 1.
 Pomoerio minore ſinire V. 1, 2, 13.
 Pomoſi Fiburiliſ arua C. 10, 1, 8 *vid. Brouckh. ad Prop.*
4, 7, 61.
 Pompeiana viticuſ C. 3, 2, 27. cepa C. 12, 10, 1.
 Pompeia paluſ C. 10, 135.

Pompeii Ca. 22, 3.
 T. Pompeiuſ V. 3, 12, 2.
 T. Pomponiuſ Atticuſ V. 2, 2, 2.
 Pomponii vituluſ V. 2, 1, 10 *vi. no.*
 Pomum. Poma, mala Ca. 7, 3. Poma arborei fruſtuſ
 omneſ eduleſ, quin tubera etiam: quauſquam ſicuſ
 interdum, iteſque baccae excipiuntur. (*Sed baccae*
conuerſim nomen nonnunquam latiuſ etiam
quam pomuſ patet) *vid. Salmaſ. ad Soli. p. 421, b.*
add. Bodaeuſ a Stapel ad Theophr. hiſt. plant. 4, 6
p. 353. Senſible, de nuc. Saturnal. c. 2. Blancard.
ad Arria. Ind. p. 551 ſq. Cren. anim. part. 10 p.
46 ſq. S C H O E T T G. poma vnde dicta V. 1,
31, 6. interlegi quando ſolant P. Iun. 5, 1. Iul. 3,
1. F. 25, 16. vt ſeruiunt in arbore P. N. 12, 3.
vt condantur V. 1, 59. vt ſeruiunt in uoxia C. 12,
45. P. F. 25, 17. vt condantur C. 12, 44 & 45.
¶ poma cituſ ſereſ de arbore Ca. 23. pomoruſ
propagatio Ca. 51, 133.
 Pondico. quantum vitaeque ponderantur Veg. 3, 5,
 7 h. e. *pendunt.*
 Pondicoſuſ fruſtumentuſ V. 1, 52, 2.
 Pondo libra, pondo quadranſ C. 12, 12, 2. 12, 20, 5.
 12, 22, 3. pondo medicaminuſ vncia C. 12, 28, 1.
 ¶ ſed cordi ſoeni ſeptena pondo C. 7, 4, 3. *Gronou.*
de Pec. vet. 1, 7. p. 32 ita explicat, vt intelligat
pondera libraruſ.
 Ponderuſ. ponderibuſ acquiſ P. 1, 41, 1. ¶ pondera
 duo Veg. 3, 52, 2. tria Veg. 1, 20, 3. 4, 13, 2. quatuor
 Veg. 3, 3, 2. quinque Veg. 3, 49, 2.
 Pondiculo ſaxi C. 12, 51, 1.
 Ponere caſtaneas, ſerre P. N. 7, 17 & 18. plantat
 pirorur P. N. 7, 23. viuam C. Arb. 4, 2. *vid. no.*
 ponitur laſtuca C. 11, 3, 25. poſuerunt pauca oua
 C. 8, 2, 12. ¶ Poniuſ Ca. 79 & 81 i. e. apponit
 in menſa conuiuii. *vid. Schoetg. ad Iuuen. 3, 80.*
 ¶ poſuerunt Ca. pr. 1. poſueruſ Ca. 4, 1.
 Poni. poniſ roboreiſ conſternantur equi Veg. 2,
 58, 1.
 Pontianuſ Auſidiiſ cognomen V. 2, 9, 6.
 Pontificuſ negant & C. 2, 22, 2. it. 4 & 5.
 Pontiliſ ſtratuſ Veg. 1, 5, 2. in poniſi ſtrato Veg. 1,
 56, 22.
 Pontiuſ. Pontiae inſulae V. 3, 5, 7.
 Popinaeſ deliciae C. 8, 15, 5.
 Popinaeſ radiceſ tenerae Veg. 3, 2, 4. S. m. *populi.*
 Populei lib. 1. Veg. 3, 55, 5. S. m. *vi. no.*
 Populariſ noiae puli C. 9, 11, 4. ſal Ca. 83, 1.
 Populationeſ practerentiuſ viciarioſ C. 1, 5, 6.
 volucruſ C. 3, 21, 5. murium & fornicatuſ C.
 2, 20, 1.
 Populineam frondeſ cadere Ca. 5, 8. *add. C. 6, 3, 7.*
ſcobis C. 12, 43, 4.
 Populuſ arbor ſubſiſtenteſ in antiquiſ editionibuſ
 nonnunquam opulo ubi *vid. e. g. C. 5, 6, 4 vi. no.*
 Populi duo (*apum*) coniunguntur C. 9, 13, 12. ſpicu-
 rum P. Iun. 2, 2. *ita turba.*
 Porca praedicanea Ca. 134. porcae vt traſtandae P.
 F. 26, 4. ¶ quae ſeminate ſunt Ca. 157, 16. *vid. no.*
 ¶ in agro V. 1, 29, 2. C. 5, 1, 5. *Vet. auſt. de limit.*
apud Goef. p. 292. Sed porca eſt, quid in arando
exiſtat: quod deſoluiſ eſt, lira. Apertiffime etiam
(O) 3

iam elatam partem notat, sulcus depressum C. 11, 3, 4. porcae fulcitur latiores C. 11, 2, 47.
 Porcellus ne a matre opprimatur V. 2, 4, 14.
 Porcii vendidit V. 2, 1, 10.
 Porcia Veg. 4, 23, 31 *videtur compendium vocis portulacae vi. no.*
 Porculatio, nutriticus fimum V. 2, 4, 13.
 Porculatoris & fululci diversa professio C. 1 pr. 25, 7, 9, 12.
 Porculus pro paruo porco, non memini quemquam nostrum dicere: sed *est apud Plinium, & docens porcellus & porculatio*, ¶ Porculus in fucula Ca. 19, 2.
 Porcus Gracuum nomen antiquum V. 2, 4, 17. porco piaculo facere Ca. 139. porco foemina Ca. 134, 1. porcus ingens V. 2, 4, 11 & 12. porci serarii Ca. 150, 2. de porcis V. 2, 4, C. 7, 9. P. F. 25. porcos suos alat vnaqueque scrofa V. 2, 4, 13. porcus laetens C. 7, 9, 4. Porcis anima data perinde vt sal V. 2, 4, 10. ¶ porcus quia feminae sunt V. 2, 4, 10.
 Porricere exta, frumentum V. 1, 29, 3. *add. Vrfi.* ad Ca. 134, 2.
 Porrigo, morbus *vid. ad* C. 7, 5, 6. *ita etiam apud Celsum in optimis MSS. eff. refertur Rhed. ad Scribo.* 243 p. 369.
 male Porrecta radicum P. F. 23, 2.
 Porriguntur per limum C. 5, 4, 2. in tabulas vuae secandae C. 12, 16, 1.
 Porrinam inferere Ca. 47.
 Porro C. 8, 5, 4.
 Porrum scitum feri & coli vt debeat C. 11, 3, 30. capitulum C. 11, 3, 30. Tarentinum C. 8, 11, 14. eius radices discutiunt tussim boum C. 6, 10, 2. porro scito sakes eingere C. 10, 371.
 Porrus capitatus, scitilis f. scitinus P. F. 24, 11. grandis vt nascatur P. F. 24, 12. Apr. 3, 5. *add. Oël.* 11, 5.
 Porta itineri longissima V. 1, 2, 2. *Comparat hinc prouerbio Vif. V. L. 35, 9. illud scilicet, II pin ditto passio è quel della foglia, & Gr. ἀπὸ πινυ τῆς μάστιγος.* Porta Flumentana V. 3, 2, 7.
 ob Portenta cetera ferendum inter olera P. 1, 35, 3. *vid. Monstra. Plin.* 19, 10, f. 58 Naporum medicina est, siliquis vna feri: sicut oleum cicur: arceet enim erucas. *Similia remedia suppeditat Anaxolius* Geop. 12, 7.
 Porticus similitudinem imitemur P. N. 8, 2. porticus proteclae C. 9 pr. 2. porticibus aluearia superminuire C. 9, 7, 4 *ubi sanium illud genus sciti parietibus adfixi genus notat, quod nostri Wetter-Daeher.* *add.* 9, 14, 14.
 pro Portione sacre Ca. 106, 2. *sc. C.* 1, 4, 8. V. 1, 18, 3. 23, 2. C. 5, 12, 4. 12, 41, 1. pro portione a eadem ratione V. 3, 9, 21. hac portione C. 2, 9, 1. 3, 21, 12, 12, 2. portione seruata pro magnitudine C. 8, 11, 6. 11, 2, 87. his portionibus 12, 12, 3. supra portionem responderet C. 7, 1, 2. portionem exiguiam in valuis habere C. 2, 12, 7.
 Portitor Helles C. 10, 155.
 Portitare se possit equus, h. o. incedere Veg. 1, 15, 4.
 Portulacae succus aduersus formicas P. O. 12, 8.
 Fortunus legebatur C. 10, 308 pro Vortumnus.

Posia Veg. 1, 38, 10. pusta scribitur 1, 56, 14. 2, 153. posia acris ad vulnera Veg. 2, 46, 8. 3, 52, 1.
 Posia vel posia olea *ead.* Panica Ca. 6, 1. 7, 4 V. 1, 24, 1. C. 12, 47, 4. 12, 49, 3. posia oliuae vt colubabades fiant C. 12, 47, 8.
 Posito agri, fims P. 1, 7, 3. C. 1 pr. 25, 1, 2, 4, 1, 4, 10, 1, 6, 15, 3, 3, 1. cacti locuque C. 3, 4, 1. pro situ & positione locorum C. 3, 21, 9. ¶ *infusio & calus vinearum* C. 3, 3, 15. furculi C. 3, 17, 1. brassicae C. 11, 3, 24.
 Possessio, praedium, passina Veg. 3, 2, 14.
 pro Possibilitate vitis P. F. 14.
 Possim. pulvis transferre *domus* ad C. 11, 3, 24 & 32. ¶ possitur Ca. 154.
 Post odore ingrellae apes, odorem secutur P. Apr. 8, 3. post trimum h. e. postquam trimum fuit V. 2, 7, 13.
 quod Posterauit speciei merito, compenfat vbertate fundendi olea P. N. 4, 1. *est igitur vberedum.*
 Postremo posteros, nouissime P. N. 22, 5.
 Potridie eius diei Ca. 2, 1.
 Potentia medicaminum P. F. 28, 2.
 Potestas fiat large bibendi C. 8, 14, 11. si potestas reliquorum non sit C. 12, 57, 4.
 Portionabis cum passo Veg. 1, 34, 1. cum oleo 1, 38, 9. portione aquae Veg. 3, 59, 2.
 Potior. potitur regno inferno C. 10, 274.
 Potius cum comparat. abundare videtur V. 2, 10, 2.
 Potis, pote. Potis sunt V. 2, 2, 1. vbi id pote V. 1, 15. emtor pote damare V. 2, 2, 6.
 Potniades equae C. 6, 27, 5.
 Potatum dabitur pecori C. 12, 51, 3. potandum medicamen praebenti C. 6, 7, 4.
 Potui data staphis agria C. 8, 5, 21.
 Pracaquere surculum Ca. 40, 2.
 Praebenti potandum medicamen C. 6, 7, 4. praebenti sibi cibaria canes V. 2, 9, 6. vituli quibus non satis praebent matres V. 2, 5, 17.
 Praebito sale C. 7, 3, 22. Praebita, χαρυσίς C. 1, 8, 17.
 Praecantationes anicularum Veg. 1, 39, 2 h. e. incantationes. *conf.* 3, 44, 2.
 Praeceps palme C. 5, 6, 33.
 Praeceptum vndecimium i. e. liber C. 11, 1, 2. praecceptum generale P. 1, 43, 4 *est liber primus auditoris.*
 Praeclidanea porta Ca. 134, 1.
 Praecipere diligenter C. 5, 8, 3. 10 pr. 3.
 Praecipitata pro lugum matricia C. 4, 24, 19. palmatis pars C. 5, 6, 28.
 Praecipito vitem Ca. 32, 2. vindemiam C. 3, 21, 10. praecipitari palmes debet C. 5, 6, 33.
 Praecissa stramentia C. 11, 2, 54.
 Praecludere naturalia C. 8, 5, 9. foetus suos cum matre P. F. 26, 4. *vi. no.*
 ex Praeclusione vulneris solet fistula fieri Veg. 2, 23, 2.
 Praecoquam vitam C. 12, 39, 1. *vid. P. L.* praecoquas vvas C. 12, 37. *vid. P. L.* praecoqua persica P. N. 7, 6. & C. 10, 410 *ex emendat. Salmasii.*
 Praecoq maturitas C. 1, 6, 20. praecoquem vitem C. 3, 2, 3.

- C. 3, 2, 28. praecoquis fructus *genis*. C. 3, 2, 18.
 praecoques vites C. 3, 1, 7. C. 3, 2, 1. fici C. 5, 10, 10.
 Praedicat furcem, bestiam, canis latratu C. 7, 12, 1.
 Praedictas querimonias C. 1 pr. 1.
 Praedium enim pararique vt debeat Ca. 1. suburbani commodissimum C. 1, 1, 19.
 Praedonum vis C. 1, 7, 1.
 Praeductoria lora Ca. 135, 5.
 Praedura actas C. 6, 2, 1.
 Praefato limoni fruges Ca. 134, 1. *quasi esse actuum*.
 praefamino vino Ca. 141, 2. *vt letur esse singula-
 rum numeri, licet ad pluralem referant Grammatici*.
 Praefecturae voluptas excitanda V. 1, 17, 6.
 Praefectus alacrior facinorum praenitiis V. 1, 17, 5.
 Praeferratis modius Ca. 11, 3 *ferro munus, vt fa-
 cilis daret incorruptus*.
 Praefervida regio C. 3, 1, 5.
 Praefestinatium opus, nimium immaturo factum
 C. 11, 2, 3.
 Praefigantur foraminibus aenei cancelli C. 8, 17, 6.
 Praefractus stirpes refodere C. 2, 2, 28.
 Praefurnium fornacis Ca. 35, 1 *est os hypocausti f.*
fornacis, quo ligna in fornacem induuntur. vid.
Philander ad Virg. 5, 10.
 Praegelidi frigora C. 4, 8, 3. loca C. 2, 9, 7. C. 3, 12, 1.
 Praegnantis bestiae mortuus acerbius Veg. 3, 79, 1.
 3, 84, 1. praegnantis sunt V. 2, 2, 14. ¶ *prae-
 gnans enervata* C. 10, 350.
 Praegnationis fines V. 2, 1, 18. modus V. 1, 44, 4.
 Praegrauantibus auribus C. 7, 6, 2.
 Praegrauato capite C. 6, 7, 4.
 Praeciucunt moles C. 8, 17, 10.
 Praelabentis temporis fuga C. 11, 1, 29. *h. e. praeter-
 labentis. vid. Weitz. & Burm. ad Petros. c. 99.*
 Praecligancum vinum Ca. 22, 2.
 Praemonitus varietatem C. 11, 2, 1.
 Praeclitinae nites Ca. 8, 2.
 Praeoccupatio emphragma Veg. 1, 40, 3.
 Praeparare frumentis arua C. 2, 16, 1. praeparan-
 dum liquida rubrica C. 9, 8, 8 *vid. no.*
 Praepoentes C. 1, 3, 12.
 Praepluntur actus vinee C. Arb. 2, 2.
 Praerumpi C. 3, 18, 4.
 Praesciscere fugam C. 9, 9, 4.
 Praescicare cultello V. 3, 16, 34.
 Praesentia fructus ipsius facilem se praeflat castanea
 P. N. 7, 17.
 in Praesentiarum *vid. Imprae.*
 Praesepes bubus Ca. 14, 1. bonae Ca. 4, 1. *add. Non.*
 3, 160. ¶ *praesepia laxae* V. 1, 13, 6. ¶ *praesepia*
ovium V. 2, 2, 19. in praesepiis V. 2, 5, 16.
 Praesidiarii malleoli C. 4, 15, 1. praesidiarius pal-
 mes C. 4, 21, 3.
 Praesidii causa positi malleoli C. 3, 16, 2. praesidio
 sumra pecori C. 11, 2, 71. ad praesidium aquae ca-
 lidiae decurritur C. 12, 50, 21.
 Praefat ex fe pullos atque plumam C. 8, 13, 3. *add.*
P. 1, 30, 1. praefant agricolae vrbano immani
numero annorum V. 3, 1, 3. *add. V. 2, 2, 10. noxis*
praefare V. 2, 4, 5. *it. 2, 55, 11. ¶ praefari, praef-*
beri C. 11, 2, 98.
 Praefo esse candidato V. 3, 2, 1. praefo est consuli
 comita habenti augur V. 3, 2, 2.
 Praefrictio pro perfrecti. Veg. 1, 40, 2.
 Praeful agri, *vilicis* P. 1, 5, 18. oliuae Castitas, *f. Afi-*
nura P. 1, 6, 14.
 Praefulsae adipis C. 6, 2, 7. P. Mar. 12, 3.
 qui Praefunt quales esse debeat V. 1, 17, 4.
 Praefumitur, putatur P. F. 9, 8.
 Praeuentis rebus C. 8, 9, 3.
 Praeter illud — tum etiam C. 4, 18, 1. ¶ *praeter*
auxilium cultoris P. Ian. 9, 2. hominum labores
 P. Iun. 2, 2. *h. e. sine. ¶ pro praeterquam* V.
 1, 41, 5.
 Praeterit me C. 1, 6, 12. quae praeterita sunt supe-
 rioribus diebus C. 11, 2, 90.
 Praeteritis X diebus, post X dies V. 2, 4, 19. ¶ *PR. A E-*
TERIT A 3 coniugationis a praesenti for-
 mata archaica. *vid. no. ad V. 1, 65, 1. 1, 69, 3.*
 2, 9, 6. 3, 2, 8. *Pluscula id genus etiam sunt in Colu-*
mella Liplentii v. g. 12, 54, 2. recipisse. it. 2, 10, 3
corroderunt. add. Menf. ad Ca. 66, 1. Ita Sall.
Iug. 40, 1. neglegisset vid. Corrius. ¶ PR. A E-
TERIT A coniunctiui archaica intermisit V. 3,
 12, 4. accessit V. 3, 16, 6.
 Praetexti amaracis vimbres C. 10, 396.
 Praetorini villaticum P. 1, 8, 1. 1, 11, 1. 1, 24, 1.
 1, 35, 1. *Ita Suet. Aug. 73. Nero, 39. Calig. 37.*
 Praetorito capite C. 3, 18, 1.
 Praetorito secunditate C. 3, 2, 14.
 Praetueri C. 3, 7, 3. *actiue, de occupatione rhetorica*
vel dialectica.
 ne Praeuerantur C. Arb. 11, 2. V. L.
 Praeuequeque bestiolae P. 1, 35, 13. *Anto. Mizaldus*
de secretis horior. 1, 9 p. 16. Palladini, inquit,
Latino aptoque vocabulo heribicidas, Ruellius vero
porricidas appellauit. Sed illum Palladi locum
non inueni.
 Pratenfe soenium C. 6, 3, 3.
 Pratum vnde dictum V. 1, 7, 10. exaruo vt fiat C.
 2, 17. prata ex segenibus facere contra leges V. 2
 pr. 4. factum vt colatur C. 2, 18. quando purgan-
 dum P. Ian. 2. Mar. 2. custodiendum & sterco-
 randum P. F. 1. stercoreari vt debeat Ca. 70. pra-
 tium generum C. 3, 17, 2. irrigua & sicca Ca.
 8, 1. Ca. 9. vetera vt excolantur, nouella forman-
 tur P. S. 10.
 Prauitas curuaturae P. Mar. 11, 2.
 Praxiteles C. pr. 31.
 Preciae vites vt Pret.
 Precor bonas preces Ca. 134, 2. 139.
 cum Prehenderinti, inferantur P. F. 25, 3. sine ambi-
 guitate prehendendi P. F. 10, 7. *sine metu ne non*
comprehendant.
 Prelo premere C. 12, 39, 1.
 Premu Medicam herbam, angus P. Apr. 1, 2. premio-
 portet eueniunt, deprimi P. O. 11, 2.
 Pressus putare vitum P. N. 9. radere colla equorum
 Veg. 1, 56, 34. *Rale. nam Poeta Georg. 1, 157 turtis*
opaci Falce preues vimbres.
 Pressura vasa C. 12, 18, 4.
 Pressura vinearum prima C. 12, 36. primae, secun-
 dae, tertiae pressurae oleum C. 12, 30, 11.
 Pref.

Preffus color P. Mar. 13, 4. *Seruius ad Georg.* 3, 82
honesti spadices : quos phoenicatus vocant, preffos, myrtes. Ipsi sunt badii. *Copiosissime de hoc preffo colore disputat Salmafius ad Terz. de gallo* p. 179 fgg. *Iudicium debemus iustis ad Grat.* 532.
Preciae vitis C. 3, 2, 27. *Exissimae Seruius dicit Precias quasi Pracoquas, ex eo quod cito maturefunt, & ante aliam sole coquuntur.* **BEROALD.**
Premium facere in onces, *confirmare* V. 2, 2, 5. *efferre, angere* V. 3, 6, 6.
Prisapo vitina crucca C. 10, 108.
Priniatini dant pratis V. 1, 7, 10.
Primigenia pecuaria V. 2, 2, 2. *femina* V. 1, 4, 7, 1.
Primitias vitis refecare C. 4, 10, 2. *plantac* C. 10, 147.
Primitiui anni C. Arb. 2, 1, qui primi C. 5, 10, 15.
Primitus cum exit vitis V. 1, 31, 2. *spica* cum oritur V. 1, 48, 1. *oritur herba* V. 2, 2, 14.
Primogenitus vitulus P. 1, 39, 2.
Primordiū scriptorini C. 1, 1, 18. *primordia* terrena C. 3, 10, 10. in *primordiis* P. Mar. 12, 2. ¶ *adest*. *primordium semen* C. 6, 37, 7. *Sed vid. V. L.*
Primorem surculum, duos primores digitos Ca. 4, 3. *primores tres digitos* Ca. 21, 2. *imbres* V. 2, 2, 14. *citatis* C. 12, 3, 10.
Primus. prima vindemia h. e. *incurre* C. 12, 21, 6. *primas partes* tribuere C. 2, 17, 1.
Princeps. *principes magister pecoris & villicus* V. 1, 2, 14.
Principalia haec duo C. 1, 3, 7.
Principium, i. e. (*principia*) Gr. ἡ ἀρχὴ Ca. 157, 1. *post principia*, vt atunt in castris V. 3, 4, 1.
Priores C. 1, 4, 3.
Prisinalis pecus *vid. Pistrinalis.*
Prislinum nomen possident C. 5, 1, 7 *sed*
Prislinum pen. *prod.* *fidus* C. 11, 2, 5 & 64 *vi. no.*
Priuinias proles C. 10, 165.
Prinus. priui trapeti Ca. 3, 5. *priuae scopulae* Ca. 26. *priua opercula doliis, seriis* Ca. 10, 4. *rectoria* Ca. 11, 1.
Pro naiori parte P. 1, 4, 2. *pro modo semipedis* C. 5, 10, 14 *sed vid. V. L.* *pro temporibus anni* C. 11, 1, 14 *comparabat huic loco Schoetgenius Gruter.* P. CCCV III, 1. **PRO TEMPORE VEL FACULTATE.** *pro aquis ponderibus* Veg. 2, 39, 4. ¶ *pro agricola minime est* C. 3, 5, 1.
Probabilis aqua P. Aug. 10, 1. *gustus* C. 3, 2, 24. *maxime probabilis caeli & soli qualitas* C. 3, 1, 10. *pars vitis* C. 3, 10, 15. *probabiles mores* C. 6, 2, 14. *animis aequae ac corporibus boues Umbriac* C. 6, 1, 2.
Probatio quadrupedum V. 1, 20, 1.
Probabilissimi auctores C. 1, 1, 8. *artifices* C. 11, 1, 6. *sicut Probauit ipse, expertus sum* P. N. 7, 22.
Prociatias galli rixosi C. 8, 2, 15.
Procedit dies entori Ca. 148, 1. *procedunt* binae oues vetulae *pro singulis* V. 2, 2, 5. *vid. Numerum* obtinere. ¶ *add. Gronou. ad Lm.* 5, 49. ¶ *De incrementis plantarum: Proccedit* *germen*

de cicatrice C. 4, 22, 4. *add. P. Mar.* 10, 30. *frumentum* P. Mar. 1, 3. *gemmae quae apparent bene* *procellura* P. Lun. 5, 3. *Iul.* 3, 1. *procedunt radices amplius* V. 1, 2, 3, 4. *femina* P. N. 7, 11 & Mar. 10, 12. *poma in Punico* P. Mar. 10, 6. *velut quaeque matura procellerint* P. O. 11, 9. *Hinc* ¶ *antiquam luna procedat, crescat* P. Lun. 3. *procellit medicina, propeere enim* C. 6, 6, 4. *in tantum nostra cura* C. 3, 3, 13.
Procellulosi caeli status C. 9, 4, 1.
Procerum seditione plebs in partes diducitur C. 9, 9, 6.
Proceritas incitatur C. 4, 35, 5.
Proceris cornibus C. 6, 1, 3. *procerior cellissimus* Germano Iudaeus C. 3, 8, 2.
Proclium solum V. 2, 2, 7.
Procludere, concludere P. F. 26, 4. *Sed vid. V. L.* *Illegitimus* V. 2 pr. 2.
Procreare pullos et seminio asinorum, *de demine dictum* V. 2, 6, 1.
Procula tumulu C. 9, 5, 1. *vero C. 1 pr. 33.* *igne constituenda multa* C. 7, 8, 3.
Proculcais vitis C. 12, 19, 3.
Proculcantur fici in modum farinae C. 12, 15, 3. *proculcantur ingressu* C. 3, 13, 6.
Proculus quis? *Adurf.* *ad Ca.* 19, 2.
Procuratio templi V. 1, 2, 2.
Procurator auiarii V. 3, 6, 3. *a procuratore assignata fides* C. 9, 9, 2. *add. C. 9, 9, 1.* *procuratoris villae habitatio* C. 1, 6, 7.
Procurare femina P. Lun. 9. *plantis* *Ats.* *Lugd.* P. N. 7, 11.
Procyon exoritur C. 11, 2, 52.
Prodeunt femina P. 1, 6, 12. C. 11, 3, 9. *prodit feges* V. 1, 45, 1.
Prodigialiter accidit C. 3, 3, 3.
Prodigii simile est C. 1 pr. 7.
Prodigo. *prodigunt* fies in lutum V. 2, 4, 8. *pullos equorum in pabulum* V. 2, 7, 11. *pullos gallinaeos in solem* V. 3, 9, 15.
Prodronii stare incipiunt C. 11, 2, 51.
Producere cunctantem C. 6, 1, 9. *folia incipiunt fieri* P. Mar. 10, 30.
Productio nomine C. 8, 2, 2. *productior* canis status C. 7, 12, 9. *productissimum flagellum* C. 3, 10, 1.
Procliantur cum exteris *apes* C. 9, 9, 5.
Profanare dapem Ca. 50, 2. 132, 2.
Profectus, viriliter V. 1, 2, 23. P. F. 28, 1. *sine profectu* *ager colitur* C. 1, 4, 5.
Professione victorum florum h. e. *propter apertam viam* P. F. 9, 2. *professio* *suscepit* C. 9, 2, 2. *professione* nostram non pertinet C. 7, 12, 3.
Professor astrologiae consultissimus, Hipparchus C. 1, 1, 4. *de eo qui villicum doceat* C. 11, 1, 11. *Ita aliquoties Professoris sapientiae apud Celsi* 1 pr.
Profectus diebus V. 1, 16, 4.
Proficui noui suo sed communis officio *seruus, qui communem pluribus laborem exsequitur* C. 1, 9, 6. *mirabiliter* *surculus* P. S. 14, 3. *proficuit* res in durabilitate frumentorum P. 1, 36, 2. *vt proficiat incrementum* P. F. 18, 2. *proficere humore* C. 3, 20, 1.

Pro-

Prosteri ad publicanum V. 2, 1, 16.
 Profluuium sanguinis interit C. 6, 26, 3. ¶ profluuium atrum Veg. 1, 3, 1, 17, 9. *Sed ¶ profluuius* Atticus Veg. 1, 38, 4.
 Profluuium recessus C. 8, 17, 9.
 Profugere sedes suas C. 1, 3, 6.
 Profundit se supra modum numerus palmitum C. 7, 24, 4. profundunt se noua examina C. 9, 3, 4.
 Profundo Pamphylio nascitur helops C. 8, 16, 9.
 Profusa cauda in bouibus probatur V. 2, 5, 8. profusior coma & cauda equi P. Mar. 13, 3.
 Progemmanibus palmis C. 4, 27, 1.
 Progenerare marem C. 3, 10, 15. C. 7, 3, 12. C. 6, 28. progenerari apes immenso peremto C. 9, 14, 6.
 Progenies rustica Romuli C. 8, 16, 2. suilli pecoris C. 7, 9, 1. progeniem totam conquinare C. 7, 5, 6.
 Progerere stabulis conseruatum finem C. 1, 6, 22. progeritur oleum vrcis C. 12, 50, 80.
 Progerminare C. 4, 15, 3.
 Prohibellus interperias Ca. 14, 1. prohibere humum ab humore V. 2, 7, 10. prohibetur large vagandi licentia P. 1, 30, 3. prohibendus erit potio C. 6, 7, 2.
 Proiectum iacere C. 12, 2, 3. proiectae in terram vites, & humi proiectae C. Arb. 4, 1.
 Proicit arbor fructus velut aegra P. Mar. 10, 30. se iumentum Veg. 2, 53, 1.
 Proinde aestiuarent, siue dulcis esset sapor vuae, siue acidus C. 11, 2, 68. proinde ut non dicatur, pro quasi non, in reprehensione V. 2, 1, 27. proinde inagnus locus, ac multitudinem alere velis V. 3, 8, 1.
 Proilare rein rusticum C. 1 pt. 19. *vid. Waff. ad Salust. Castr. 4.* SCHOETIG.
 Prolixare aciem ferramenti C. 4, 24, 22. *h. e. longam reddere.*
 Prolixa statura C. 1, 9, 3. cernix C. 7, 3, 7. prolixae arbores V. 1, 9, 5. caudae & breues V. 2, 2, 3. metierae C. 3, 15, 1. prolixiora quaedam nascuntur V. 1, 6, 4.
 Proluit ventrem pruinosae herba C. 7, 3, 25.
 Proluuius ventri eructa & mucosa C. 6, 7, 1. citata resiliit C. 6, 7, 4. ad proluium aliu C. 12, 38, 1.
 Promercales res C. 1, 8, 13. 11, 1, 24.
 Promethea creta C. 10, 59.
 Promisso ventre sus C. 7, 9, 1. promissis ad genus palearibus C. 6, 1, 3.
 Promitor Deus, in loco Augustini laudato ad V. 1 pt. 4.
 Promo, promunt se vites C. 3, 12, 1. vlni sanceram C. 9, 13, 2.
 Promouere onera & portare C. 11, 1, 8.
 Promtuarium armarium Ca. 11, 3.
 Promus fructus C. 3, 2, 1. promio de fundo exire licet V. 1, 16, 5. promi & cellarii C. 12, 3, 9. pueri promi C. 12, 4, 3.
 Pronum orisui solum C. 1, 5, 8. prona aquiloni C. 3, 2, 6. proni ad domandum boues V. 1, 20, 2.
 Propagatio pomorum &c. Ca. 51. 133. tria genera maxime visitata C. Arb. 7, 1.
 Propago, *ai.* propagatur cassanea peritica declinata C. 433, 3. propagari seu ramis potest P. Mar. 1, 3, 2.

Propago. propagines vitium C. 4, 6, 3.
 Prope. propius surpem recifae taleae C. 4, 33, 4.
 Propellere oues in pabulum V. 2, 2, 12.
 nihil Propinat stomachus epati Veg. 3, 55, 3.
 ad Propolam exgruimantes coelcae V. 3, 14, 3.
 Propolis apum V. 3, 16, 23. *etiam reseruanda videtur, certe intelligenda,* Veg. 3, 55, 5-4, 14, 1, 4, 23, 2, 4, 28, 18 & 19.
 Propomata vt sponte nascantur, *Lemma fores satis antiquum* P. F. 32.
 Proportionem vti V. 1, 18, 3. ex proportionis V. 1, 41, 4. *vid. Portio.*
 Proprie C. 3, 9, 9. *pro eo quod vulgo dicitur in specie* 11. C. 11, 2, 85.
 Propriis momentis C. 11, 1, 30.
 Propter amnes ferri i. e. iuxta Ca. 9. ¶ propter arboris noxam, ne noceatur P. Mar. 10, 20. *Sic propter iniuriam grauidarum* P. Mar. 11, 8. propter iniuriam tuta cubilia P. N. 13, 5. propter serpentes P. N. 13, 6. ¶ Propter oues aut aues fructum capere *h. e. ex ouibus* V. 3, 1, 11.
 Propugnare pro gallinis V. 3, 9, 5.
 Propulegium, nihil vox Veg. 3, 55, 5. *ut ¶ propulei* Veg. 4, 14, 1. *pro qua leg. propolis ex MS.*
 Propulsare radicibus aquas hemicis C. 3, 15, 4.
 Proreptant radices C. 3, 13, 7. soboles C. 4, 29, 11. femina C. 11, 3, 6. per quod proreptant C. 4, 6, 3. proreperere lente C. 2, 17, 5. c. tenero C. 3, 10, 3. proreptens oculi C. 11, 2, 38. pampini C. 4, 17, 8. *Proriga vid. Peroriga.*
 Proscit pretium C. 2, 10, 17.
 Proscutientes caules C. 4, 22, 6.
 Prosa oratione componere C. 11, 1, 1.
 Proscindere terram quid ? V. 1, 29, 2. *seruant hoc* v. g. V. 1, 27, 2. C. 11, 2, 32 & c. *credo, nunquam non.*
 Profecta exta Ca. 134, 3. *vi. no.*
 Proserpina rapta C. 10, 27, 4.
 Prosilire de plantis C. 2, 11, 5. 2, 18, 6. 3, 3, 4. 3, 5, 1. 7, 6, 1. P. Ian. 14, 4. Prosilunt in arborem admicula ex ceraso P. O. 12, 5.
 Prospere adnatae sunt apes V. 3, 16, 29.
 Prostrati pisces C. 8, 17, 9.
 Prosum, profuius *h. e. profuisse solet* C. 7, 9, 7.
 Protectae porticus C. 9 pt. 2. protectum in alio apum V. 3, 16, 23.
 Protegit se vitis ipsa a gelicidiis C. 4, 24, 15. *add. C. 3, 10, 10.*
 Protehum *vid. Scal. ad V. 3, 16, 12.*
 Protendere & contrahere, de modo agri eligendo P. F. 10, 1.
 Proterere C. 2, 21, 3.
 Protinus illata de agro bacca C. 12, 50, 18.
 sub Protocomio ipso tempora equi iniuri Veg. 2, 11, 4.
 Protogenes C. 1 pt. 31.
 Prototomos decidere caules C. 10, 36, 9.
 Prouenit imperi, *es gehet an* C. 4, 29, 2. prouenit melius C. 3, 18, 2. *Sed ¶ prouenit vlnus a positione bene* C. 5, 6, 14. *kommt fort. proueniunt panicum & milium* P. Mar. 3 & 4. *conf. Mar. 11, 1, 12. C. 1, 2, 4. prospere* C. 4, 30, 6. ¶ *Hinc proueniunt poma maiora, darvon werden die Apfel* (P) *prof.*

griffer P. Mar. 10, 15. *fic* C. 11, 31, 18. *si neque* fistulosus — prouenit cascus C. 7, 8, 3.

PROVERBIA.

Aestimatio boni esse non potest, nisi fuerit etiam peritum C. 11, 1, 9.

Ad agnatos & gentiles deducendus V. 1, 2, 8.

Ex incomprehensibili paruitate arene funis effici non potest C. 10, pr. 4.

Coena comeda venire. *e.* post festum V. 1, 2, 11.

Si diuina fauerint P. 1, 1, 2.

Male agitur cum domino, quem villicus docet C. 20, 2, 11, 14.

Malum consilium consiliorum est pessimum V. 3, 2, 1.

Mirge *super* C. 1, 3, 8.

Mineria subtilissima, pingui C. 1, pr. 33.

Pingui Mineris C. 11, 1, 12.

In re familiari laboriosior est negligentia quam diligentia C. 12, 2, 3.

Nemo potest omnia scire V. 2, 1, 2.

Optima nomina non appellando sunt mala C. 1, 7, 2.

Non omnes qui citharam habent sunt citharoedi V. 2, 1, 3.

Non satis est reprehendisse peccantem, si non doceat recti *f. am.* vlam C. 11, 1, 9.

Nulla regni societas C. 9, 9, 1.

Ocupatio bonis prior C. 4, 2.

Veteris proverbia meminit conuenit, cum qui arer oliuetum, rogare fructum, qui theoret, exorare, qui caedat, eogere C. 5, 9, 15.

Qui ad pte dicitur *si quis vult* *uolens* C. 1, 3, 6.

Pauperis certissima est, cum alienius indicat, vi eo non posse, quia ignoretur, ubi proiecitur ia. eat, quod desideratur C. 12, 2, 3.

Pomoerito minore finire V. 1, 2, 13.

Porta itineri longissima V. 1, 2, 2.

Post principia in calstris V. 3, 4, 1.

Romanus sedendo vincit V. 1, 2, 2.

Ad te rudis est V. 1, 2, 12.

Matura satio faepe decipere solet, sera nunquam quin mala sit C. 1, 2, 20.

Summum ius, summa erux C. 1, 7, 2.

Provident earcellas ne habeant humorem V. 3, 10, 4.

furto tempore C. 3, 3, 6.

Provincialis ager C. 3, 3, 11. agri & vinciarum cultura C. 5, 4.

Prouocare & elicere radicales C. 3, 15, 5. prouocantur in libidinem P. 1, 28, 1.

Proit cuique mos est C. 3, 13, 3. rei conditio exegerit C. 12, 4, 4.

Proximam raro quam densa P. Ian. 13, 5.

Prudens medicinas, peritus C. 7, 3, 16. vniuersae naturae C. 2, 2, 15. prudentiores rerum rusticarum C. 4, 2, 1.

Prudentia rei C. 1, 1, 1. eum artem rerum C. 12, 57, 6.

Pruna & fol pures faciunt serobes C. 5, 9, 7. *is. ad* 5, 10, 2.

Prunifolia herba morbos creat pecori P. N. 13, 5.

Prunifario & cultura P. F. 25, 32. P. N. 7, 13. infusio P. Ian. 15, 30. inf. 113. pruno insula malus P. inf. 51.

Pruna ut feruentur P. N. 7, 14. Arpenia, Cereola,

Damasci C. 10, 4, 4. Damascena P. N. 7, 16. Onychina & siluestria vi condantur C. 12, 10, 2. Praecoqua, quae C. 10, 410 restitur Salmafus, *ipse Hyl. iat. homan.* t. 68 p. 89, 2. E & G ea esse ait, a quodum deflexo nomine Abricots hodie appellantur Galli: nisi quod Columella de Praecoquis Persicis agat quae autem nunc vocantur Abricotia, sunt Aruenia potius. Persica praecoqua tult hodie Antepersica dici, in quo genere sunt Alberica, purpurea prima C. 12, 10, 4.

P. S. Ca. 154, 1. pondo semis.

Pfiloro induelo decalua Veg. 2, 48, 3.

Pfisiae vitis C. 3, 2, 24.

Pisanae cremor Veg. 3, 27, 4.

Pubescunt vineae C. 4, 3, 2 & 4, 28, 1. *vid. Bodarky ad Theophr.* 3, 6. SCHOETTG.

in Publico Ardeae scriptum V. 2, 11, 10.

Puella non nimium C. 12, 1, 1.

Puer pusillus Ca. 157, 10.

Puerilis vna opera C. 11, 2, 44.

Puerperio quodam aeterno lacta tellus C. 3, 21, 3.

Pugillus lentis Ca. 118, 1.

Pugnax aries C. 7, 3, 6.

Pulchre meministi C. 2, 9, 6.

Pulchritudo rei trahit C. 3, 20, 4.

Puleiata posca Veg. 2, 76, 2. *videtur, in qua puleium f. pulegium decedum est.*

Puleium viride C. 12, 57, 1. aridum C. 12, 55, 12, 57, 4. puleios flos C. 12, 2, 1. puleium ad oliuas condenda P. N. 12, 1. *Non modo in MS. Syl. & Nostris ita scribitur: sed etiam in Cicerone, Martialis, alius, ita scribi dicit Rhodius Lex. Serlio.*

Pulex irrepsit dente laeestas ocina C. 10, 321. puleibus infestantur gallinae C. 8, 5, 3. vi prodiguntur P. 1, 35, 8.

Pulicofae cani remedia C. 7, 12, 2.

Pullaria, morbus pullorum equinorum Veg. 2, 25, 1.

Pullastrae V. 2, 9, 9.

Pullatio, pullorum educatio C. 8, 5, 9.

Pullitiss tenerrima, pulla C. 8, 14, 11. in alueari nata C. 9, 11. confirmata C. 8, 9, 9.

Pullulascit vitis h. e. iuntescit C. 4, 21, 3.

Pullulant hilarius vineae C. 4, 27, 1.

Pullus affinis V. 2, 8, 2. pulli equini C. 6, 29, 2. Mar. 13, 7. gallinae & pavonis C. 8, 5, 7 & 12. P. t. 28, 5. glirium V. 2, 14, 1. apum C. 9, 18, 9 & 10. ¶ arborum, qui nascuntur abs terra C. 5, 1, 133. 1 h. e. teneri iunuli, holones, quos Plinius 17, 10. pullulos vocat. Hinc pullilae & pullulascere. SCHOETTG. Quin

Pullus, a, um *videtur hanc ipsam significationem habere. certe pulla terra tenerrima Ca. 151, 2. vi. no. pullum solum Campanis putre (i. e. solutum) renatum & ipsum* C. 2, 10, 18. ad. 3, 11, 6. *Sed* ¶ pulla etiam nigra C. 1, pr. 24. pullae laeae C. 7, 2, 4. pulla superior pars tergoris in leporibus V. 3, 12, 5.

Pulmentarium familiae Ca. 58. pulmentaria conduntur saturela C. 12, 57. ¶ pro vase *vid. Pultar.*

Pulmonis exulcerationi vi occurrat C. 6, 14, 1.

Pulmonaria ouis & sus vi eurentur C. 7, 5, 14. ne sicut pulmonariae fues C. 7, 10, 7.

Pul.

Pulmunculus Veg. 2. 56 *in pede: sed in dorso* 2. 61 *filistolum, ut puer, utrobique vlcus pulmonis instat.* Solinus c. 49 camelis Bactrianis in laude hoc tribuit. Hi nunquam pedes atterunt, sunt enim illis reciproci quibusdam pulmunculis vestigia caruntur res.

Pulpa Ca. 83.

Puls Piuica vt fiat Ca. 87.

Pultarius infusibilis iunctis figura P. Iun. 7. 2. *quidam, pultamentarius: ollam vocat* C. 9, 15. 5. *in Pultarius condi vnas* C. 12, 43. 7. *intell. forte vt coctos: sunt certe vasa oblonga, laxa recipientia quana.*

Pulicula e frumento C. 8, 11, 14.

Pultuario notellae vineae P. Mar. 7. 1. *russici vocant occationem* C. 11, 2, 60. *puluerationes vitium* C. 4, 28, 1. *h. e. sessiones sicco solo factae, quibus pulvis excutitur.* *vid. Seru. ad illud Ge. 2, 418 Sollicitanda tamen tellus, pulvisque mouendus.* *Apud Graecos tamen puluerationem a solitione distinguit, ex Bodaco ad Theophr. 2, 8 monet, qui etiam Salmastii locum indicant Cl Schoetgenius. Verum extra controuersiam remanet* C. Arb. 12, 1.

Puluerare vites P. Iul. 1. vineas C. 11, 2, 60.

Pulueruli C. Arb. 10, 4. 7.

Puluis sunt e terra, ad violaria obruenda V. 1, 35, 1. *ad lineam excitari* P. F. 2, 4, 13. *¶ puluis in testaceis fibulantur puncturac parietum* C. 1, 6, 13. *¶ puluis in torculo oleario* Ca. 13, 1.

Puluis palarum P. 1, 3, 41. *Sed ¶ puluis quadrigerus medicamentum* Veg. 1, 56, 19. 4, 8, 4.

Pumex. pumices vngulae a similitudine videntur dicta ossa, quibus ea adnata est, fistulosa & porosa Veg. 4, 1, 2.

Pumilio nes aues C. 8, 2, 14.

Punicana coagmenta Ca. 18, 9. **Punicanae** fenestrae V. 3, 7, 3.

Punica arbor C. 10, 24, 3. eius insitio P. inf. 73. **Punica** mala, ead. granata Ca. 7, 3. C. 12, 41, 2. *Eius mali satio & cultura* P. Mar. 10. *inr. acidiora vt emenduntur* C. 5, 10, 15. *inr. Arb. 23, 1. ne in arborerumpantur* C. 5, 10, 16 & Arb. 23, 2. *vt seruentur* V. 1, 59, 3. C. 12, 44. P. Mar. 10, 7. *¶ Punicapuls* Ca. 85. **Punium** cicer C. 9, 1, 18. 3, 10, 20. *lurum* C. 9, 7, 4. 11, 3, 54 *quae eadem impensa* Punica P. 1, 13, 2. *allium, & corodopos, vlpicum* C. 11, 3, 20. *rosae* C. 9, 4, 4. *¶ Punicae, piscis genus* C. 8, 16, 8.

Pupinia regio V. 1, 9, 5. C. 1, 4, 2.

M. Pupius Pifo V. 3, 13, 1.

Purgamenta & palcae P. 1, 35, 1. **shortis** C. 2, 15, 6. **salamentorum** C. 8, 17, 12.

Purgata granis pira P. F. 2, 5, 9. *¶ purgatis lapidibus h. e. etreis* P. F. 6. *Sic purgandi vermes clauo aeneo* P. Mar. 10, 4.

Purgo. cum vlcus purgauerit, *intransitino vt videtur, pro purgatum fuerit* Veg. 2, 57, 2. 2, 60, 2. *purganda sunt fordisbus* P. Apr. 8, 7.

Poritatem sumit vinum P. O. 14, 12.

Puriter compungere Ca. 76, 1. *transfundere* Ca. 112, 2.

Purpureae vites C. 3, 2, 1. *pira* C. 5, 10, 18. *prima* C. 12, 10, 4. *purpureo radiat vultu* Phoebe C. 10, 28, 9. *purpureum ver* C. 10, 256 *h. e. splendendum, pulchrum.* *vid. Gerall. ad Albiu. 2, 62. Barth. 21, 2. Maius obli. sacr. 2 p. 8. SCHOETTG.*

Purpurat frondes auro C. 10, 101.

Pusca *fere semper* Vegetius pro Pusca ubi vid.

Pusillus pueros Ca. 157, 10. **pusilla** arbor C. 5, 11, 7.

Pustulae (MS. pustellae) Veg. 3, 82, 3.

Pusula C. 7, 5, 16.

Pusillosa pecus C. 7, 5, 17.

Putatio arborum vitilis P. N. 4, 2 & 7, 12. *quando & quomodo facienda* Ca. 32. C. 4, 9. *Arb. 10. P. F. 12 & 13. auctumnalis* P. N. 4, 1. *qualibus ferramentis peragenda* C. 4, 24, 21 & 22.

Putatoris officium C. 4, 24, 11. **putator** pendulus arbutus C. 10, 223.

Putatoriae falces P. 1, 43, 1.

Putealis fons C. 11, 3, 8.

Puteana aqua C. 12, 26, 1.

Puter palus V. 1, 8, 4. *vid. Putris*

Puteus olea longiore situ Ca. 3, 4. **puteferre** solent femina V. 1, 34, 1.

Putei ubi & quomodo fodiendi P. Aug. 9, 1. *perennitatis fidem vt habeant* C. 11, 3, 8. **puteis** condita grana V. 1, 57, 2. **puteorum** riucae vt faciuntur P. 1, 17, 3.

Putida vlcera Ca. 157, 3.

Puto. *putare, purgare* *vid. Pop. ad Ca. 30, 1. & latere lanam* *vid. & Scal. ad V. 2, 2, 18. ¶ ratio-* *nes* Ca. 2, 5, 5, 3. *¶ putare arborem latius, strictus* P. 1, 6, 4. *¶ putabuntur pro blinis h. e. numerabuntur.*

Putorem adimere Ca. 157, 3. **putor** & **putredo** Veg. 2, 44, 2.

Putrefacit humor deposita femina C. 3, 12, 1. *sata putrescent* P. F. 10, 3. *add. P. S. 9. Sed ¶ vt putrescant femina, de necessaria illa ad germinandum mutatione* P. 1, 33, 1.

ne Putrescat malus P. F. 25, 15. *Sed ¶ putrescit terra, h. e. dissoluitur per frigora, pluuia, solem, glebis, tenera fit ac mollis* C. 2, 11, 3, 3, 11, 7. 11, 2, 61. 11, 3, 56. *Ex eadem significatione*

Putris. **putre** solum C. 2, 2, 4. 2, 14, 18. 5, 9, 7. 5, 10, 2. *vid. Schoetgen ad P. 1, 5, 1. putres arcae* C. 1 pr. 24.

Putus h. e. **purus.** **puto** sole exorto, V. 2, 2, 10. *add. Viti. ad V. 2, 2, 18.*

Pyctis gallinaceus C. 8, 2, 5.

Pyrois rutilus C. 10, 290.

Pyrum *vid. Pirum.*

Pythagoras Samius negat principium mundi V. 1, 1, 3. *eius sagacitas* C. 1 pr. 32.

Pythagorea brassica *ad* Ca. 157 pr.

Q. **quadrantal** *ad* Ca. 10, 1. *Quad pro quad* *vid. ad V. 1, 1, 2.*

Quadragenarium dolium Ca. 105, 1.

Quadrageus octonos sextarius C. 2, 20, 6. **quadraginae** & singulae vnae Ca. 148, 1.

(P) 2

Qua-

Quadrantis *nota* — vi. ad Ca. 18, 1. quadrans pond. C. 12, 20, 5. Iugeri C. 5, 1, 10. mediaminis C. 12, 20, 7. 6, 30, 9.
 Quadrantalia V capiens athenum Ca. 10, 1. quadrantalia X Ca. 57, 2. *Est autem* quadrantal congius.
 Quadraria vasa Ca. 15, 1 & 3.
 Quadrati agri mensura C. 5, 2, 1. bones C. 6, 1, 3. oues C. 7, 2, 3.
 Quadridentes rastri Ca. 10, 3, 11, 4.
 Quadrifidas ridicas C. 4, 33, 4.
 Quadrigae perniciossae C. 3, 8, 5.
 Quadrigarius equus V. 2, 7, 1. pulvis Veg. 1, 56, 19, 4, 8, 4. *describitur* q. 11 & Hippiatr. Ruell. p. 112, 2. (*add. p. 107, 2. it. 117, 2*) ubi apparet non a numero specierum dici, sed ab usu Circensium equorum.
 Quadrinatus agens fues C. 7, 9, 2. ultra quadrinatus fenesit C. 9, 1, 7.
 Quadrini boues V. 1, 20, 1. quadrina vitis C. 4, 16, 1. P. F. 15, 3. ad quadrinuos vsque, ad quadrinatum P. F. 16, 1.
 Quadripes a serpente mors vt eurentur Ca. 102.
 Quadrupedum genera duo C. 6 pr. 6. quadrupedia malora C. 11, 2, 14 & 31. P. Mar. 13, 9.
 Quaerere rem mercantur Ca. pr. 1. quaerat villa fundum Ca. 3, 1, b. e. desideret: ita & V. 3, 13, 1. quaerit vinum in calice aquam V. 1, 8, 7. sedem asfer C. 14, 5. terra succum V. 1, 13, 4. vasa quae cultura quaerit V. 1, 13, 7. quaerit fructus aera ibi. quaerunt limites indicem litibus V. 1, 15. quaerit granior plaga medicum V. 1, 55, 3. ¶ Quaesito pro quaerito C. Ar. 26, 8.
 Quacuosus ager Ca. 1, 6.
 Qualitas cuiusque rei consideranda est C. 11, 1, 8. caeli C. 3, 1, 6. aeris C. 4, 29, 5. terrae C. 3, 11, 1. qualitate & colore fallunt terrae C. 1 pr. 24. qualitates agrorum C. 2, 2, 17. mistae inter se vieibus & alternatae C. 2, 2, 2.
 Qualiter aedificanda villa C. 1, 4, 6. gallinae tuenda C. 8, 2, 6.
 Qualitercunque obruiatur C. 2, 10, 2.
 Qualis vino liquando C. 9, 12, 12. pertusus Ca. 52, 1. qualo desuper muniendi furem P. Mar. 10, 16. quala satoria C. 11, 5. mundissima Ca. 7, 3, 9.
 Quam diu oleum conficitur, h. e. tantisper dum C. 12, 50, 13. ita Veg. quam diu lympidum vulnus, eurentur. Sic Lamprid. Elag. c. 29. Si quis inuentor noui cibi disp. euisset, inebat, vt semper id comisset, quam diu tamen melius inuenisset. Ald. Veg. 3, 3, b. 5. ¶ Quam pluribus agnia P. Inn. 7, 1. quam optimus aetum C. 12, 16, 1. ¶ Quam optime poteris Ca. 2, 2. ¶ duplicia quam C. 1, 8, 8. ¶ non aliter quam si C. 4, 22. ¶ Quam plurimum — tam ciuissime Ca. 157, 8. quam ciuissime — tam maxime Ca. 64, 2. quam diuissime — tam determinatim ibid. quam paucissimum — tam optimi V. 2, 9, 12.
 Quamuis humanis homo h. e. humanissimus V. 2, 5, 2. quamuis mundissimae tabulae Ca. 7, 8, 4.
 Quando & quoniam confunduntur a librariis V. 2, 1, 21.
 Quandoque, quandoque C. 2, 4, 5 & ibi Pict. in

Addidit. it. 2, 10, 16, 4, 24, 1. & MS. Lips. 7, 4, 7. Sic quotiesque, de quo f. l. ¶ pro interdum C. 7, 3, 13. *Sed vid. V. L.*
 Quanto saepius — tanto liquidius C. 12, 50, 11. quanto soecundior est, (em. tanto) celerius fenesit C. 7, 9, 3.
 Quam pro quot P. Mar. 9, 11. quantum plurimum C. 12, 21, 6. quantum (ins. opus est) vt C. 2, 11, 4.
 Quantalibet facinia C. 8, 17, 11.
 Quantaria tabula P. Ian. 11.
 Quartarius sulfuris Ca. 95, 1. mellis C. 12, 5, 1. cum Quarto quando responderint frumenta C. 3, 2, 3. quartae tres C. 5, 1, 11. quarta decima pars C. 5, 2, 9. quarto decimo Kal. Dec. C. 11, 2, 88.
 Quasi erium mica salis Ca. 156, 3.
 Quasiaturae Veg. 1, 28, 5.
 Quasari mola fortiore, h. e. frangi P. N. 17, 2. P. D. 2.
 Quatenus pro quia C. 4, 37, 4. apud Vegetum fere scribitur quatinus. ¶ pro vt, ita Veg. 1, 22, 5, 2, 13, 7, 2, 14, 2, 3, 1, 1.
 Quaternarii serbes C. 11, 2, 28.
 Quatuor semper scribitur in MS. Lugd. Palladio.
 Quatus pro cyachus P. 1, 27, 1. Apr. 1, 2, bb. Oct. 14, 5, gr. ita quilon, cydon, colocimha, *καλοκίμνα*, quima, cyma, squibala, *σκιβάλα*, iutquamus, hiofyanus, squilla, scylla.
 Que prius quam posuit ratio possum in illo C. 6, 29, 1 si neque conspectu noxaeque rei audimus, pro neque conspectu noxae rei audituque rel.
 ad Quercetum ferere oleum inutile est V. 1, 16, 6.
 Quercus quae folia non amittit, semper foliata V. 1, 7, 6. eius satio & caesio C. 4, 33, 5. inuisa oleae C. Ar. 17, 3. ad quae vitis P. N. 15, 2. ¶ Querci cineres P. Mar. 7, 6. palos P. Mar. 8, 2.
 Quermomias mitigare C. 1 pr. 1.
 Quernei fructus C. 7, 6, 1. querneam frondem eadere Ca. 5, 8. querneae frondes C. 6, 3, 7. quercina folia C. 6, 3, 7.
 Querquedulae aues V. 3, 3, 3, 11, 4. C. 8, 15, 1. *vid. Scal. coniecta. Varr. p. 36. SCHOETT G.*
 Qui pro cy vid. Quatus. Qui vid. Quis.
 noueris Quia palmes rel pro accusatiuum infinit. P. F. 13, 3.
 Quia bacea, quae aliquam diu in tabulato iacuit C. 12, 50, 19.
 vt Quilon huius Veg. 3, 66, 4. pro cydon. *vid. Quatus. Sic*
 Quima pro cyma P. Apr. 3, 1, c. Sept. 12, 1, bb.
 Quincunx Iugeri C. 5, 1, 11. Ichoeni C. 12, 25, 1. in quincuncem disposita C. 3, 13, 4. vinearum metatio C. 3, 15, 1.
 Quini. quina pariunt ona C. 8, 14, 5. quinum pedum C. 4, 37, 5.
 Quinquagenarius grex V. 2, 10, 11. vrna Ca. 10, 2. dolium Ca. 69, 2, 112, 3. h. e. L congiorium q. quadrantalium.
 Quinquatrus festus Minervae dies mense Martio C. 11, 2, 27. 11, 3, 53.
 Quinque & quinquaginta C. 12, 23, 2.
 Quinquelibrare pondus C. 3, 15, 3.
 Quinquemenses pulli V. 2, 7, 11.

Quin:

Quinquennis aries C. 7, 3, 6. caper C. 7, 6, 3. vinea C. 4, 21, 1.

Quinquies quinque numerare Ca. 156, 2. quinguius & vicies ducenti C. 5, 3, 2.

Quintus Cincinatus C. 1 pr. 13.

Quinto decimo Kal. Dec. C. 11, 2, 88. quinto & x x x die C. 8, 15, 15. quinta decima luna C. 8, 5, 9.

Quis relator pro qui Ca. 145, 12. contra, quem qui esset animaduertere non potuisse V. 1, 69, 3. quid aliud, dicitur V. 3, 13. 1. quid pro quod vel aliquod V. 3, 7, 3. quid ita C. 1 pr. 3. quod fieri oportere C. 2, 12, 2. 1. quid genus i. e. cuius generis Ca. 42, 1. 1. foeculis, aut alia re, quod alligant V. 2, 2, 14. Quod tamen si pro quod si C. 6, 27, 11. add. V. 1, 18, 3. quod ubi V. 1, 15. quod ne C. 5, 11, 13. Huc enim referimus, quia est uere relaxatum, q. d. qua in re si deo, unio neque ab initio orationis vel argumenti ponitur. Quotius rei ergo Ca. 141, 2. quo

Datino casu V. 2, 21, 2. de quo pro de illo Ca. 154. Vbi qua sub latent herba V. 1, 4, 3. quo (em. magis) temperandum in V. 3, 10, 5. quo minus C. 3, 8, 5. pro de quo C. Arb. 5, 4. amicum quiddam & dulce C. 12, 2, 1. Quisum quidquid genus Ca. 48, 1. Quis quid puritudo aut arentis inuentum fuerit P. F. 18, 1.

Quis quoque aut quarto die C. 12, 48, 4. cuiusque disciplinae C. 3, 21, 2. sexta quoque olivatus C. 12, 50, 15. Quisidus anni pro quous anni tempore Ca. 17, 1 & 2. quod genus vis Ca. 52, 2.

Quo pro quod V. 1, 31, 3. Quis pro in quae Ca. 10, 4. Sic solus, quo aqua delatatur V. 1, 29, 2. Quoquoquevis septem pedum C. 8, 3, 2. 11, 3, 25. Sic etiam C. Arb. 4, 3 & 27, 2. in quibus omnibus locis exclusa videtur aliterud. quoquoquevisum P. X. Ca. 15, 1. Quoad eius poteris Ca. 32, 1. quoad eliciatur tangulis C. 6, 35, 2.

Quod entri are de Scal. ad V. 1, 13, 4. & 1, 55, 2. vid. vt enim. Quis mihi videtur, quod nulla provincia est P. F. 10, 4. Sed vid. ne opinantes quod tangatur P. F. 14, 5. affirmat quod pariat P. Apr. 3, 5.

Quoniam pro cuius Ca. 139.

Quom pro cum vel corruptum adeo ex quoniam C. 5, 6, 25. vi no. Schoetz ad C. 1, 4, 6.

Quoniam pro quamquam libris culpa videtur possum C. 5, 4, 2.

Quoque etiam P. O. 11, 5.

Quoquere pro coquere in compositis. aliquoties Pall. Leidensis, e. g. Sept. 16.

Quoquoquevis vid. sub Quo.

Quoi mensibus pro singulis mensibus Po. ad Ca. 43, 2. Quoquoquevis mensibus V. 3, 7, 5.

Quotiesque pro quotiescumque libri optimi C. 6, 17, 8.

Rabies ex inani amore C. 6, 35, 1.

Rabiosus equus Veg. 2, 5.

Racemarii pampini C. 3, 18, 4. V. Gl. in pampinis, pampinus racemarius.

Racemarii licet metaph. V. 3, 9, 1.

Radiata rosa V. 3, 5, 15.

Radicata planta P. F. 10, 1 & 18, 1. it. 19, 2. vitis P. F. 10, 3. samentum P. F. 10, 7.

Radicitus conciditur rosa serenda V. 1, 35, 1. eximere C. 4, 33, 4. interire C. 6, 3, 1.

Radior. radicanth facile C. 4, 2, 2. Quod eubus radicanth lemma MS. Corb. Veg. 3, 2, 27 h. e. radice consilium curandis.

Radicalae aestiuae C. 11, 2, 19. 4, 8, 1.

Radiolus vt conditatur C. 12, 47, 2. eadem olina quae Cercitis. 19a &

Radius, olea C. Arb. 17, 3. 5, 8, 4. maior Ca. 6, 1. A forma oblonga dictam censet Seruius ad Ge. 2, 85. SCHOETT G.

Radix Syriaca C. 11, 3, 16 & 59. Huc ne faciunt, quae de Radicula pila, eundem autem dicta, quae etiam dicitur, xxiix item, a Graecis vocetur, disputat Salmasius ad Soli. p. 817, b. F. Non puto, agis enim de efulentis Colamella. Succurrit igitur Plinius, qui 19, 5 C. 26 n. 3. raphani generibus ponit alterum, raphi figura, quod vocant Syriacum, finitissimum fere ac tenerissimum: Et ne miremur, tam raram esse illius mentionem, subiicit, e Syria non pridem aduectum apparet, quoniam apud antea non reperitur: id autem tota hieme durat. Nimium radix xxiix nostris est raphanus, vt C. 11, 3, 18. P. 1, 55, 5. Ian. 14, 3. Mai. 4. Jul. 2, 1. Aug. 5, 1. Veget. 1, 44, 3 & 5. 3, 25, 3. Quae Generali intellectu, radices aliter ab aliis diffunduntur V. 1, 37, 5. In arboribus vti capiant (furculi) Ca. 133, 3. ne implicentur in vitibus C. 3, 15, 3. Quae radibus trinis sunt, quae scribit V. 1, 11.

Rado. radatur area C. 2, 20, 1. terra P. lun. 1. de auferendis ex fultura area, quae nata sunt.

Radula ferrea curnata C. 12, 18, 5. Hinc radulanam plectem apud Plinium dicit, non rabulanam, vult BERO.

Rafanus pro raph. Veg. 1, 45, 2.

Ragadio simile vulnus Veg. 2, 51. rhagadia apud Celsum 7, 18 anni vitium est, ubi pluribus locis cutis exciditur. Cognatae rhagades, fissurae a rhyssu.

Ragulae an regulae in armis equorum Veg. 4, 1, 1. it. 4, 2, 2. Platnerus P. C. confert locum Ruffi Epist. apud quem iuxta sunt nequaquam aduocant. Addit Pollucem 2, 146. Videtur igitur regulae esse capita officium lumini.

Raineneta a scobe diuersa C. 4, 29, 16. C. Arb. 8, 4. vid. Scobis.

Ranex, ramus, peritica transversa C. 9, 3, 1. Quisum ex sanguine Veg. 3, 4, 10 no. o.

Ranulae & soleae equorum Veg. 1, 56, 31. 2, 58, 4. V. N.

Ramus, ramos omnium generum in hortis disponere C. 5, 10, 21. C. Arb. 25, 2. rami cum foliis vt feruentur Ca. 101.

Rana lurida V. 1, 2, 26. cocta cant obicienda V. 2, 9, 6. e ranis medicina ad scabiem Veg. 3, 7, 1. Quae ranae apud veterinarios vitiofa incrementa linguae C. 6, 8, 1. vid. Ranula.

Rancor anni praeteriti in vasis olearilis P. O. 10, 2. rancore veteri P. 1, 20, 2.

Ranulae, vitiofa incrementa linguae Veg. 3, 3, 12.

Rapo V. Rapum.

(P) 3

Rapaces dentes, qui alias Incisores Veg. 4, 1, 1. *Uocantur interpres Germanus Rab. Zachn.*
 Raphani satio & cultura C. 11, 3, 47 & 59. P. Aug. 5. vitibus inimicus P. Aug. 5, 3 *vid. no. in Ad. dend.*
 Rapicii coles Ca. 35, 2. semen Ca. 134, 1.
 Rapina, lacus rapis confectus Ca. 5, 8, 35, 2. C. 11, 2, 71. *Nescio quam bona sit Beraldi observatio, medium in hac voce corripit.*
 Rapiſtri olus C. 9, 4, 5.
 Rapior ferus C. 7, 12, 9.
 Rapum (Rapa, ac) in napum transit & contra C. 2, 10, 23. P. Iul. 2, 2. rapae nappique semina C. 11, 3, 16. elus satio & culus C. 11, 3, 59. P. Iul. 2, 1. C. 2, 10, 22. rapa vt feruentur V. 1, 59, 4. vt condiantur C. 12, 54. P. Dec. 5. ius rapis condiciendis C. 12, 55, 2.
 Rare satia C. 2, 5, 5. rarius tenui vineine contextus faccus C. 9, 15, 12.
 Rarenter dare Ca. 103.
 Raripilum pecus C. 1 pr. 26.
 Raritudine mediocri terra C. Arb. 3, 7.
 Rasi, genus crudae pici C. 12, 20, 6.
 Rastellus eradiat stipula de prati V. 1, 49, 1. lignis C. 2, 13, 6.
 Rastri quadridentes Ca. 10, 3, 11, 4. lignel C. 2, 51, 4.
 Rasura deducitur C. 4, 29, 3. rasurae eboris Veg. 1, 10, 6. 4. 8. 8.
 Rationes putare, argentariam, frumentariam Ca. 2, 5. quo minus onerentur C. 12, 3, 6. vbi ratio cum oreo habetur V. 1, 4, 3. rationem cum oreo ponere C. 1, 3, 2. ratio accipitur pecoris nati aut amissi C. 11, 2, 44. rationem parem facere cum forensibus negotiis C. 12 pr. 8. *ita fere Veg. 2 pr. 1. rationes confingere C. 1, 8, 4. ¶ rationis munificae studiosus C. 1 pr. 3.*
 Ratioelator diligens C. 3, 3, 7.
 Ratiocinium iugeri expeditissimum C. 5, 7, 13. alter ordinabitur C. 5, 2, 6.
 Rauea combusta adu. tussim in MS. Veg. 3, 68, 4. N. L.
 Rauennatis soli ager vligiosus P. Ian. 13, 7. Ratiennate agro C. 3, 13, 9.
 Rauidi oculi C. 8, 2, 9.
 Ravis oculis arietis laudantur V. 2, 2, 4. canes V. 2, 9, 3.
 Reate ad viam flariam fuit V. 3, 1, 6. ad lacum Velinum, viculum Interamnem V. 3, 2, 3.
 in Reatino arundines V. 1, 7, 7. equarias magnas habuit Varro 2 pr. 6. cochleae V. 3, 14, 4.
 Reatinorum ratio in vineis V. 1, 8, 6. in aggeribus V. 1, 14, 3. Reatini asini nobiles V. 2, 1, 14. in Reatinis montibus aestuant oues V. 2, 2, 9.
 Recens fretum C. 8, 17, 4. recentes catuli V. 3, 12, 4. recentissimi rigoris aqua C. 9, 14, 7.
 Recensere vestem & instrumentum C. 11, 1, 21. pecus & familiam C. 13, 8, 20.
 Receptacula olei P. 1, 20, 2. Oſt. 10, 2. auium C. 8, 15, 4. aquatilium animalium C. 8, 1, 3.
 Receptui canitur signo pastorali C. 6, 23, 2.
 Rectus prolium, asinum matris C. 8, 17, 9.

Recidere mella P. Iun. 7, 2. mala Cydonia in breuissimas particulas P. O. 20, 1.
 Recidit in cassum omnis impensa C. 4, 3, 5.
 Reciperare se quiete V. 1, 13, 1.
 Recipere dena millia ex melle V. 3, 16, 11. vt in os libenter recipiantur V. 1, 66. recipi conditurae qualemque C. 12, 47, 5. non recipit oleum saporem salis C. 12, 50, 12. recipit vrbs violas V. 1, 16, 3. ¶ difficulter recipiunt se castrati ¶ recipiunt domino pascere, excipiuntur Ca. 149, 2. vñoni domini ibid.
 Reciprocans fluctus alternis aestibus P. N. 15, 3.
 Reciprocae sunt piscinae V. 3, 17, 9.
 Recila rapa in partes minutis P. D. 5.
 Recludere (si vera lectio) includere, concludere P. Mar. 10, 33. sed
 Reclusa ferro, aperta C. 6, 12, 5. 6, 38, 2.
 Recogitans C. 1 pr. 13.
 Recognitio frequens C. 11, 1, 21.
 Recognoscere numerum gregis C. 8, 11, 2. capitum C. 8, 4, 3. mancipia & vellem eorum C. 1, 8, 16. instrumentum rusticum C. 8, 1, 20. recognoscitur grex, numerusque censetur C. 6, 23, 3.
 Recolligere C. 8, 5, 4.
 Reecompones fracturam Veg. 2, 47, 3.
 Reconciliatae apes, recreatae V. 3, 16, 38.
 Recondere cado piscis C. 12, 5, 13. testis C. 12 pr. 2. recondis in festariis L. cochlearia V. 1, P. O. 14, 8 *ut ageretur de fermento in facris.*
 Reconstituere C. 2, 21, 2.
 Rectrix membrorum C. 3, 10, 9.
 Recurato capite C. 3, 18, 1.
 Redactis pro reditu vi. no. ad P. 1, 19, 2. Iun. 7, 1.
 Redditus pro eodem semper fere MS. Lips. Columellae C. 8, 2, 3 & 5 (vid. V. L.) 3, 2, 7, 4, 3. Etiam MS. Polir. P. Iun. 7, 1. *vid. mox Reddo.*
 Reddere finum C. 2, 15, 4. ¶ reddam tibi tertium actum, vt promisi, dicam V. 3, 17, 1. reddemus vnumquodque suo mense P. 1, 39, 2. ¶ reddunt vinum pulcherrimum Amineae P. F. 9, 4. reddit pratium in pabulo non minus quam in feno C. 2, 17, 2. *vid. Redditus.*
 Redemptor *vid. Schoetg. ad Ca. 137.*
 Redco. redire ad libros Sibyllinos V. 1, 1, 3. redit in plagam materia, subdito cuneolo P. F. 17, 3. ¶ possentne fructus pro impensa & labore redire V. 1, 2, 8. redit semen cum decimo V. 1, 44, 1. ¶ reddi pro redibit MSS. P. Iun. 7, 9.
 Redica pro ridica MS. P. N. 15, 2.
 Redigere semen & farragine, redigere P. S. 8, 2. vt redigantur femina maiora P. Iul. 2, 3. v. Redactus.
 Redimitur floribus hortus C. 10, 25, 6.
 Redintegrait iucunditas V. 2, 2, 11. redintegranes V. 2, 2, 10. vt redintegrentur columbae saltidines V. 3, 7, 6.
 Reducit hibernatum succillas V. 1, 8, 6. reducere in summum faecem C. 12, 89, 4.
 Redulceratur cutis C. 7, 5, 8.
 Reflexionem desiderant ferramenta C. 12, 3, 9.
 Bescit, quacumque vberem C. 8, 8, 9. ¶ generibus, coloribus

- loribus C. 7, 2, 3. refert. vi C. 3, 9, 7. add. V. 1, 7, 4, 1, 8, 1. ¶ refert ad fructum, rationem cuius habere V. 1, 40, 6.
- Reficere impensam V. 1, 2, 8.
- Reficere biennio plania deposita C. 4, 33, 4. 4, 9, 1. 4, 24, 15. *nostris florere, cum plantae translatas vel vulneratas aliquo tempore non coalescunt, neque incrementa capiunt. conf. C. 4, 11, 1.*
- Refoliae radices C. 3, 11, 4.
- Refouere velut pabulo (*stercoris*) absumtas vires C. 2, 14, 3. refouetur refecratione terra C. 2, 1, 7. paruo humore P. Mar. 10, 19.
- Refractus tofus C. 4, 33, 1.
- Refrigeratio aurae C. 12, 1, 16. ¶ & requies Veg. 3, 57, 1. *de internali merbo. vid. Refrigerio.*
- Refrigeratio aëre vespertino V. 2, 2, 11.
- Refrigerio. refrigerare frumenta post trinitram P. 1, 26, 2. ¶ refrigerarentur vineae *inter ans.* C. 12, 43, 3. ¶ refrigeratur vitis, recreatur P. F. 13, 2. C. 5, 6, 27. *vid. Refrigeratio.*
- Refrigerescit ager C. 2, 16, 2. ¶ Refrigeruit Veg. 3, 4, 17 pro refrixit.
- Refringitur glabra in vincis C. 11, 2, 60.
- Refrulcit aestas P. Mar. 10, 14.
- Refundere vinum lagoenis, *dissundere* P. O. 14, 18.
- Refusus egesta humus C. 4, 1, 3. *fodiendo resoluta & fermentata.*
- Regulare frubus a solo ventus potest granaria V. 4, 57, 3. regulari orto solis C. 1, 5, 8. *Laudabat hic Cl. Schœrer. Sen. c. 67* iam actas mea contenta est suo frigore. viz media regulatur aestate; ¶ Crenium *part. 10 p. 54.* ¶ regulare sinuatur vitis C. 11, 2, 7.
- Regerere radices in summum C. 3, 11, 4. ¶ quoad regerunt duas partes V. 1, 6, 2. F. No.
- Regesta humus C. 11, 3, 5. regestum C. 3, 11, 7 & 10, Regestus *subst.* C. 3, 13, 8.
- Regionum sua sunt propria munera C. 2, 12, 9. qualitas mutatur C. 1, 1, 5. regionibus Ciliciae Syriae. que C. 2, 10, 18.
- Regius morbus Veg. 3, 49, 1. regia olea C. 3, 8, 3, 12, 47, 2 & 7. *Plin. Praefertim cum magnitudine copiam olei non constare, indicio sint, quae regiae vocantur, ab aliis maiorinae, & ab aliis phariae, grandissimae alioquin, minimo succo.* BERO. *pira* C. 5, 10, 18. 12, 10, 4.
- Regnator aquarum C. 10, 20, 0.
- Regni nulla foecietas C. 9, 9, 1.
- Rego *pen. longa.* ad formam dego *vult Scal.* ad V. 2, 2, 18 *esse hic* C. V. 1, 64, 2.
- Regula mechanica C. 3, 13, 11. regula exploraueris aequale P. 1, 9, 2. regulae lignae in castratione vituli adhibita C. 6, 26, 2. *conf. P. Mai. 7, 1 & 4.* *ex hoc genere etiam sunt* Veg. 2, 41, 3. 2, 47, 3. *in prelo oleario* C. 12, 50, 10.
- M. Atrelius Regulus C. 1, 4, 2.
- Reiectiones sanguinis inhibere P. F. 31, 2.
- Reiiculae pender V. 2, 1, 24. 2, 5, 17.
- Relaxatae glebae V. 1, 27, 2.
- Relaxant amygdala ro-ium P. Ian. 15, 12. relaxatur tofus gelu & solibus P. Ian. 13, 3.
- Relaxus. relaxa humus C. 11, 3, 46.
- Relegere librum C. 4, 1, 1. pecuniam *an* Ca. 150, 2? F. N.
- Relictus pauper V. 3, 16, 1.
- Religiones Pontificum C. 2, 22, 4. a religionibus liber dies C. 6, 2, 3.
- Religiose administrare C. 3, 10, 7. 8, 5, 11. qui religiosius rem rusticam colunt C. 11, 2, 95.
- Religiosiores agricolae C. 11, 2, 98. 11, 3, 62.
- Religare defectam herbam C. 2, 18, 5.
- Relinqui oportet agrum alterius annis V. 1, 44, 3.
- Reliquum & exactum oppon. Ca. 2, 5.
- Remedium ne idem faciat quod venenum P. N. 7, 15.
- Remicant trans mare V. 3, 5, 7. remeans & contumeans examen P. 1, 59, 1.
- Remissarii vinctes Ca. 19, 2. *remissoris & minoris longitudo, quibus in minore & remissioris pressione opus est: ita manule Turn. 7, 25* quam remissioris dicere quibus remittatur prebium, non intendatur, Remisse imperare C. 1, 8, 10.
- Remissio operis V. 1, 17, 7. ea deterior sit asinus V. 2, 6, 4. remissionem petere C. 1, 7, 1.
- Remissus adeps Veg. 1, 11, 4. remissum Ammoniacum P. 1, 41, 2.
- Remittunt aeruginem aenea vasa C. 12, 20, 1. librum arbores C. 11, 2, 37. vasa ceram C. 12, 30, 14. remittit caseus minimum feri C. 12, 13, 1. humorem nocturni humus C. 12, 15, 1. 12, 17, 1. idem de solis consulantibus C. 12, 7, 2. iniuriam de iisdem C. 12, 9, 1. *add. Horat. Sat. 2, 8, 53.* ¶ Remittere in fructuarium pro submitt. C. 4, 24, 17.
- Remoliri terra debet aequaliter pass. C. 2, 12, 9.
- Remouissima a viris debet esse villicia, *h. e. minima viro* Ca. 12, 1, 3.
- Remuneremini vos V. 2, 1, 2.
- Renouanda vitis C. 4, 27, 6.
- Renouellatur vitis C. Arb. 6, 1.
- Renunciati aediles V. 2, 17, 1.
- Repangere semen ferulae C. 5, 10, 14.
- Repastinatio C. 2, 2, 13.
- Repastinatum quid veteribus & quid recentt. C. 3, 18, 1.
- Reperussa nux radicem respersit P. Ian. 15, 15.
- Reptor vitis V. 1, 2, 19.
- Repetit sollicitatem tumor pastini P. Ian. 13, 8. ¶ *reperere est negligam adhaec & intermissum paullo ferius facere* C. 11, 2, 6. *nachholen.* C. Arb. 10, 2. *vs reuocare Plin. 18, 6 & 8.*
- Repletis feminis P. Mar. 13, 1.
- Replicare ad vitis caput Ca. 48, 4.
- Repo. reperire in altitudinem C. Arb. 15, 4.
- Repolire frumenta C. 2, 21, 6.
- Reponere suo quidque locu C. 11, 3, 4. ¶ vineam agropo repastinato C. Arb. 4, 2. *sed melius ferre Pel. ponere.*
- Repraefensare faciem veri maris C. 8, 17, 6. repraesentat se semper villicus C. 1, 8, 11. C. 11, 1, 26. viridem sorem oliuarum conditura C. 12, 47, 8.
- Reprehendisse peccantem non satis est, si non & recti viam doceas C. 11, 1, 9.
- Repubescere C. 2, 1, 4.

Repullescere nouellis frondibus C. 4, 22, 5. repul-
lescens suboles C. 4, 24, 4.
Requies forensium exercitatorum C. 12, pr. 7. por-
corum volaturo, ut latuio hominum V. 5, 4, 8.
Requiescent lac C. 7, 8, 1. *vid. no.* requieta oua *oppon.*
recescentibus C. 8, 5, 4. requiescit terra C. 2, 1, 5.
Res. rem diuinam facere Ca. 5, 3. rei rusticae libro
primo C. 11, t. 2. rem rusticam prolatore C. 1 pr
19. ¶ *proximis relatus vicem sustinet, vel cum.*
copiosus abundat res. Haece oues, quae de re agitur
V. 2, 2, 6. *vi. no.* ad V. 1, 55, 5. ex reliquis
rebus, quae supra S C R I P T A sunt C. 12, 35.
rebus, Q V A A non arbitror pertinere V. 1,
1, 11, 2, 1, 3. *sic. Cic. fam.* 16, 4 sumtu ne parcas
villa in re, Q V O D ad valetudinem opus sit.
Add. Cors. ad Sallust. lug. 47, 1.
Rescinditur ferro suppuratione C. 6, 11, t. vena C. 6,
3, 5.
Rescissio vitis C. 4, 29, 4. eacca C. 4, 32, 4.
Reflex palmes C. 4, 21, 3. in refectum submitti C. 3, 10,
15. refecet bigemum C. 5, 5, 11.
Refertur suppuratione C. 6, 34, 1. *vid. Vrsi. ad C. 6,*
26, 2. referandum est C. 7, 5, 10. *ira* Reclusus.
Refertur pertica exenta C. 4, 33, 3.
Refertur maturo fructui pars oliueti C. 12, 50, 2.
Refides in corpore, caeli V. 2, 11, 3 non *concocti, di-*
gesti.
Resina musto indita Ca. 2, 3, 3. locularis f. laricis P.
F. 25, 33. dura Veg. 3, 3, b, 5. frixa Veg. 2, 54, 4.
4, 28, 18. fricta, *eadem* quae Colophonia Dodo-
naeo, bituminis Veg. 4, 28, 19. caualis Veg. 3,
54, 2, 4, 14, 1. remissa Veg. 2, 55, 6. terbentina,
tercibintha Veg. 2, 54, 4. 4, 28, 19 *rel. pituina f.*
pitvina, ex pity, pinu Veg. 4, 28, 18.
Resinosa medicamina C. 12, 20, 3.
Resipit mustum ferrum V. 1, 54, 3. resipiunt quam
minimum amaritudinis C. 12, 46, 2.
non Resistunt aduersus tempestatem nocentem V. 1,
13, 2. resistit ventris citata proliues C. 6, 7, 4.
Resoluiere vinctum C. 1, 8, 17, 11, 1, 22. danum Ca.
144, 3. 145, 1. 149, 2 bis. facitiam irae P. Mar.
12, 3.
Resolutus ex aqua *donec uapor.* P. F. 26, 3. terra C.
4, 1, 4. 11, 3, 5, 10, 7. corpus C. 1 pr. 17. corticis
C. 12, 50, 10.
Resonant inagines de echo V. 3, 15, 12.
Respergit radicem nux P. Ian. 15, 15.
Resperio crebra falis P. N. 13, 3.
Respiramina, spiracula in alveis apum Cresc. ad P.
Iun. 7, 8.
Respondet terra colono C. 2, 1, 3. *vid. Schoetzg. ad*
P. 1, 5, 6. respondere cum quarto C. 3, 3, 4. *ira*
respondent medicamenta *vid. Rhod. Lex. Scribon.*
¶ respondant de parentum speciem vituli V. 2, 5, 9
non. non respondent sibi vinca C. 3, 3, 6. non re-
spondent secundae foetae C. 7, 7, 3. ¶ arbores quib-
us nulla amaritudo respondet flore desiccato P. 1,
37, 2.
Respuit aqua linum, *euomis* P. 1, 33, 2.
Resibilis vinca, *leui: bis nisi ante vinetum, vitibus*
denno conferendus C. 3, 11, 4. resibile vinetum,
vinca vetus, quae resoditur C. 3, 18, t. resibilis

locus Ca. 35, 2. resibile proximae messis C. 2,
10, 6. resibilis segetes V. 1, 9, 6. exsicciores V.
2, 7, 11. *add. V. 3, 16, 33.* resibilis terra, quae
quotannis obfusa *fit* V. 1, 44, 2 & max. in Olym-
pia quotannis resibilis esse dicunt *rel. Nimirum,*
ut ait idem Varro de L. 4, p. 11. Ager resibili-
lis, qui restituitur ac referitur quotquot anniis:
contra qui intermittitur, a nouando noualis ager.
Resibilis igitur a restituendo, *ut* a proflituendo
proflubulum, *quod obferuauit Gothofr. ad l. Resi-*
bilis Graecis παλαμίδος & παλιμίδος. Adscri-
psit Varro nisi locum Beroaldus & Schoetzgenius,
qui laudauit etiam Salmasium ad Soli. p. 515 & Fe-
rum Pauli abbreviatorem, Resibilis ager fit, qui
biennio continuo feritur farreo spico, i. e. arista-
to. quod ne fiat, solent, qui praedia locant caeli-
pere.

Resticula ligare Ca. 110.

Restes pro iugo vineario in Brundisino V. 1, 8, 2.
¶ *restis pro reti scriptum* C. 12, 44, 2.

Restituere consolando seruorum voluntatem in
dominum V. 1, 17, 7. vt restituit ad etus magni-
tudinem poena, *b. e. reddit* P. Iun. 5, 1.

Retē obiecto V. 3, 5, 8. a rete in auxilia C. 8, 10, t.
retia, quibus cohortes facit V. 2, 2, 9. retibus
sparteis C. 12, 44, 2. ¶ *infra retem, sub retem* V.
3, 5, 14.

Retegere plagam, iterum tegere P. N. 7, 5.

Reticulata fenestra V. 3, 7, 3.

Reticulum inuicem & linteum C. 12, 51, 2.

Retitca f. Rhaetica vitis C. 3, 2, 27.

Retinacula lora Ca. 135, 5. lora Ca. 63. retinaculis
continere C. 6, 2, 4. *add. 4, 13, 1.*

Retingitur myrtite vinum P. D. 2.

Retinnire vocabulis Graecis, resonare, *ex coniectu-*
ra V. 2 pr. 2.

Retorrescere C. 3, 17, 4. 3, 3, 4. 3, 5, 1.

Retorrida frons C. 11, 2, 87. plantae C. 3, 12, 2. &
mauscosa prata V. 1, 9, 5. *vid. I. F. Gron. ad Phaedr.*
4, 1, 16. S C H O E T T G.

Retractare C. 1, 4, t. retractans C. 1 pr. 13. retra-
henda sunt pedamenta post putationem C. 4,
26, 1.

Retractans bos C. 2, 2, 26.

Retrimtum oleae amara V. 1, 64, 1.

Reuellere pellem C. 2, 3, 1.

Reuerberare incrementa duritiae sua C. 3, 13, 7.

Reuerentia discendi, *rimor* C. 11, 1, 10.

Reuertit ad libros, *ut* redire V. 1, 1, 4. ¶ donec re-
uertatur mel ad mensuram mediam coques P. O.
20, 1.

Reuincire C. 1, 8, 16.

Reuirefere C. 2, 1, 4.

Reuirefere sua negotia C. 12 pr. 8.

Reuiuiscunt herbae Ca. 4, 5.

Reuocare praeternissa *Plin.* 18, 6 *f. 8 nachalen. vid.*
Repeto. Consequo. ¶ Reuocabis ad vnum
corpus omnia mista P. 1, 17, 3. ¶ Reuocari deside-
rat vitis i. e. *superiori parte recisa ex nouo palmis*
reparari. P. F. 12, 4.

Rex. Regis fonsium inaugurare C. 1 pr. 9. ¶ rex
apui C. 9, 10 & 11. P. Iun. 7, 7.

Rhaetica

Rhaetica visis C. 3, 2, 27.
 Rhagadia, Rhagulae *vid.* Rag.
 Rhannii sponse virefunt C. 10, 373.
 Rhedariae muae V. 3, 17, 7.
 Rheli accolae V. 1, 7, 8.
 Rhinto V. 3, 3, 9. C. 8, 16, 4.
 Rhodii galli C. 8, 12. Rhodiae gallinae C. 8, 2, 4
 & 13, 8, 11, 11. fici C. 5, 10, 11. vites C. 3, 2, 1.
 Rhododaphnes folia muribus letifera P. 1, 35, 9. *add.*
veg. 2, 48, 5. 3, 78, 7 *ubi* rhododaphne *refi-*
tunda.
 Rhodomeli vt fiat P. Mai. 15.
 Rhombus piscis C. 8, 16, 7. 8, 17, 9. *sem tantum cor-*
poris a passere deferre obseruas Plin. 9, 20.
 S C H O E T T G.
 Rhus *vid.* Ros.
 Ricini ne oues infestent Ca. 96, 9. boum C. 4, 2, 6.
 vt decident a canibus C. 7, 13, 1. *De his* Plin. 22, 18.
multa etiam Plin. *ad Nemesia.* Cyneg. 209.
 S C H O E T T G. ¶ ricini more dependens cu-
 cumis legebatur C. 10, 378.
 Ridica Ca. 17, 1. quid esset V. 1, 8, 4. C. 11, 2, 12. *bre-*
niter ridica fissa & angulosa, palus rotundus, quo
vineae loco figenda V. 1, 26.
 Rigationem ministrare C. 11, 3, 48.
 Rigeo. ¶ si semper riget stagnus C. 8, 17, 2.
 Rigoris quam recentissimi aqua C. 9, 14, 7. ¶ rigo-
 rem vt habeant peticiae C. 4, 16, 4. habens pinna
 C. 9, 14, 7.
 Riuius praebere C. 3, 12, 2. ne rimis possit aperiri P.
 Mai. 11, 2.
 Rimari stagna & paludes C. 7, 9, 7. 8, 15, 1.
 Ringuntur radices aere frigidiore V. 1, 45, 3. *vi. no.*
 Ripa & litus *Synonyma* C. 1, 5, 5.
 Riphaca bruma C. 10, 77.
 Riualis allectula C. 8, 15, 6. ¶ *subj.* riualem ferre ne-
 quit aries C. 7, 34, 4.
 Rixa fuorum & apium C. 9, 15, 4.
 Rixantur herbae V. 1, 47.
 Rixofae aues C. 8, 2, 5.
 Robigus & robigalia V. 1, 1, 6. *vid.* Onid. *Faß.* 4,
 907 *199.*
 Robins bos *MS. Goeß.* C. 6, 1, 2. robii coloris *id.* C. 8,
 2, 8. *vid.* Rubcus.
 Roborea materies C. 11, 2, 13. roborei axes C. 6, 19,
 1. C. 6, 30, 2. plancae P. 1, 21, 2.
 Ruboro. roboreare largo cibo C. 6, 27, 8.
 Roborofa pallio *veg.* 3, 24, 1 *est setanus.* *vid.*
 Robur.
 Robur f. Robus arbor Ca. 17, 1. ¶ *striici genus a ro-*
bore dictum C. 2, 6, 1. ¶ robur puri & copiosi
 laetis P. Mar. 13, 6. robora pallentia betae C. 10,
 325. ¶ in robur (*forte ex arboris intellectu*) ob-
 ducescunt nerui, vnde morbus roborosus *veg.*
 3, 24, 3. robur incurrit *ibid.* *add.* f. 17.
 Robustus, ex robore arbore Ca. 18, 4 & 8. V. 1, 38,
 3. C. 2, 15, 6. ¶ robustissimus grano frumentum P.
 1, 6, 12. robustissima terra C. 2, 2, 17. robustissi-
 mum solum C. 1 pr. 24.
 Rogatio iribunica C. 1, 3, 11.
 Roma Parilibus condita V. 2, 1, 9. muri & portae vt
 definitae V. 2, 1, 10.

Romanica aratra & iuga Ca. 135, 2. fificinae Ca.
 135, 3.
 Romanensis salis Ca. 162, 1.
 Romanus populus a pastoribus ortum duxit V. 2, 1, 9.
 Romanus sedendo vincit V. 1, 2, 2.
Foem, nomen canis C. 7, 12, 13.
 Romulus & Remus a pastore educati V. 2, 1, 9. Ro-
 muli proles C. 1 pr. 17. & Numae rustica proge-
 nies C. 8, 16, 2.
 Ronchos ducit *veg.* 3, 46, 1.
 Rorat (*caelum*) C. 11, 2, 45 & 76. rorantia guttis
 antra C. 10, 267.
 Rorulentae stirpes C. 5, 6, 19. baccae C. 12, 38, 6.
 Rosmarinus & marinus ros C. 9, 4, 2 & 6. rosmari-
 ni fesquilibra C. 12, 36. in remediis apium P. Mar.
 15, 1.
 Ros Syriacus C. 9, 13, 5. 12, 41, 4. P. Mar. 15, 1. roris
 Syriaci tres heminae C. 12, 41, 4. Rhus Syriacus
 est frutex quaedam in Syria crescit, qui fructum
 habet lenti similes, vuae colore rubro, vt testatur
 Plinius H. N. 13, 6 ex Theophrasti *hist. plant.* 3, 18.
 Folia eius adhibere coriarii, vt candida facer-
 ent pelles, vnde vocatur etiam gallia coriaria.
Vide Reinesium Var. Lat. 3, 12 p. 351. Graceti est
 hoc, hoc, vnde & latini ita scribendum. Nam
 quod in Columellae & Palladii codicibus semper
 legitur roris & rore, hoc adprobare nonduam po-
 tuit, & sic etiam emendari vult Harduinus ad Plin-
 ium Lc. Quin & a legit Coelius Aurelianus Aetui,
 2, 201. Possum etiam rhois Syriaci sextarii quat-
 tuor decoqui. Nolle excidisse hoc Hadr. Iunio in
 Nomenclatore p. 14, 15 vt distingueret inter
 rhoem Syriacum & rorem Syriacum. Locum
 indicasse sufficiat, quia praeterea consuetudo non
 eget. Olim masculino genere adhibitum est, me-
 dici hodierni libentius foeminino genere vniunt.
 Salmastius de homonymis hyles iatricae c. 58. Ro-
 daeus a Stapei ad Theophrasti *hist. plant.* 3, 18 p.
 272. 273, qui etiam imaginem exhibet. Arabes
 vocant Sumach, officinarum Schmach. Hebraei est
 זמח, quod occurrit in *Peah* fol. 7, 2. & *Maaserot*
 fol. 60, 2. *ubi* Maimonides ait, Arabibus vocari
 piceo, R. Obadias Barbae f. *italie* זמח, cornioli,
 quod non intelligo. *Vide* vtrouque re-
 liquos interpretes. S C H O E T T G. Addimus
 locum Dioscoridis 1, 47 qui fere solus omnia con-
 tinet, *ῥῶς ὁ ἰνὶ τῷ ἔλαι, ὃν τινι ἰσχυρῶς καλῶν,*
καρπὸς τῆς τῆς καλῆς τοῦ πυρροῦ ἰσχυρῶς ἰσχύ. Quod
 est de emendatione roris in rheis etc. vereor, ne
 non tam librorum error, quam deprauatio-
 nem in vulgari voce mox a sacello Columel-
 lae factam, quin ipsi forte iam admissam, emen-
 demus. Plinius tamen qui saepe conuenerat,
 rhus quod obseruauerim semper vocat.

Rosa feri quando & quomodo soleat V. 1, 35, 1. rosa-
 rum quae femina P. F. 21, 1. rosae vt feruntur vi-
 rides P. Mai. 17. Punicae C. 9, 4, 4. canina, cy-
 norrhodon *veg.* 3, 83, 2.
 Rosarium C. 1 pr. 27. ferotinum C. 11, 2, 29. rosa-
 ria quando & quom. conferantur P. F. 21, 1. c
 (Q.)

- paucis virgulis vt instituantur P. N. 11. vt colantur P. Mar. 8, 2.
- Rofatum conditum P. F. 32. vt fiat P. Mal. 13. sine rofa vt fiat P. O. 15.
- Rofcidus, rofidus. rofidum locum inanum facere V. 3, 14, 2. rofida herba V. 2, 2, 10. rofida caeli qualitas C. 3, 1, 6. rofidum folium C. 5, 6, 10. P. F. 13, 2. rofidae virgae C. 4, 30, 6.
- Rofea campeftris V. 2, 1, 16. 2, 7, 6. 3, 2, 9 & 10. Rofcae campi fumen Italiae V. 1, 7, 10. Rofulanum agrum vocat Seru. ad Georg. 2, 2, 1. *Plinii de fertilitate huius campi locum explicauimus in Chreftom.* P. 574.
- Rofcani equi V. 2, 7, 6.
- Rofetum P. N. 11.
- Rofidus vid. Rofidus.
- Rofia herba Veg. 4, 13, 4.
- Roficelli percutere oua C. 8, 5, 14.
- Rofitac falces C. 2, 21, 3. denticulatis opponuntur, *funtque adeo, quae continuam habent aciem.*
- Roftrum arietis V. 2, 2, 4. roftra caprarum V. 2, 3, 2. ¶ roftrum falcis C. 25, 3.
- Rota radiata V. 3, 5, 15. aquaria Ca. 11, 3. ad rotam arum fi eiecerit Veg. 2, 45, 2. ¶ rotas, caprae ferac V. 2, 1, 5. *vid. no. Scil.*
- Roto. rotare patto quando dicatur C. 8, 11, 8.
- Rotulae vafis fibulae C. 11, 3, 52.
- Rotundi agri forma C. 5, 2, 7. rotundum ex longo corpus C. 6, 29, 3.
- Rubellianae vites C. 3, 2, 14.
- Rubellula rhamnos Veg. 3, 75.
- Ruber. rubri boues C. 6, 1, 2.
- Rubci coloris boues P. Mar. 11, 2. C. 6, 1, 3. afinus P. Mart. 14, 3. *vid.* Robius.
- Rubicundae plumae C. 8, 2, 7.
- Rubigo ne torreat herbas C. 10, 342. *add.* C. 2, 12, 5. C. Arb. 13. P. 1, 35, 1.
- Rubrica talpis inimica P. Mar. 9, 3. formicis P. Mar. 10, 21 & 29. vt arbor fructus retineat P. Mar. 10, 30.
- Rubricofus ager Ca. 34, 2. terra Ca. 128.
- Rubus caninus fpinae genus P. 1, 24, 5.
- Rufcto. terra fumum ruftauerit P. Aug. 8, 7.
- Rufctus aures tuas hofpiales V. 3, 2, 3.
- Rudeata Ca. 131.
- Rudecta Ca. 34, 2. in rudecto Ca. 35, 1.
- Rudicula agitare cerebro Ca. 55, 1. lignea peragitare C. 12, 46, 3.
- Rudis. ad rudem faciendam filia caeditur P. Mal. 4, 1. *virum ad rudiculas, inftrumtum culinarium, quod hodie faciunt ex cucumribus pini, piccae, abietis, decorticatis. rudibus duabus Ca. 79.* ¶ Rudis agriculturae penes te nunc est V. 1, 2, 12. *vi. no.*
- Rudis ager C. 3, 11, 1. terra V. 1, 27, 2. 1, 44, 2. in qua nihil dum fatum est.
- Rudis flaminatum P. 1, 9, 4. pingue C. 10, 81. *vid. de mibi miram interpretationem Pomponii ad b. l. pauicinio inductum P. Mal. 11, 2.*
- ad Ruffi maceriat Ca. 22, 4. 135, 2.
- Rugas contrahere in fronte V. 1, 2, 27. rugarum
- contractio ne deformat rizipha P. Ap. 4, 3. vsque ad rugas ficcata cerafa P. O. 12, 8.
- Rugofa poma fi creabit arbor P. N. 7, 5.
- Ruma & rumis mamma olim V. 2, 11, 5. *it.* 2, 1, 20.
- Rumiae diuiae facellum V. 2, 11, 5.
- Rumpo. cum germen ruperit, *eruperit* P. Mar. 1, 3. ¶ rumpatur fiffica caltha, *implatur, diffendatur* C. 10, 307. ¶ rumpitur equus Veg. 1, 41. 42, 2. 43, 2. *h. e. vehementiffime fatigatur. hoc in primis difert ex 3, 1, 9 omne animal est debile fi rumpitur.*
- Rumpotinetum vt conflituatur C. 5, 7, 2.
- Rumpotinum arbutum C. 5, 7, 1. *Plinius videtur peculiaris arboris, forte opuli nomen hoc facere 14, 1, 2. id. Harb. no. mai. 3.*
- Runca pro runcatione C. 12, 6. *bis in MSS.*
- Runcatio frugibus vilis C. 2, 12, 6. farritioni subiungenda C. 2, 12, 9. eius praecipuum generale C. 11, 3, 19. ¶ pro herbis runcandis C. 2, 12, 6.
- Runcator C. 2, 13, 1. 11, 3, 19.
- Runchos pro runchos Veg. 3, 46, 1.
- Runco. runcare fegetes V. 1, 30. C. 11, 2, 40. runcari fpinas Ca. 2, 4. *vid. Vich. V. L. 36, 8. Goeff. Ind. Agrar. V. fubruccini limites, vult, runcare proprie pertinere non ad herbas quasvis noxias: fed ad rubos & fentes. vid. tamen ad C. 2, 11, 3.*
- Runcones vepretis persequendis P. 1, 43, 3.
- Ruricolae, agricolae C. 10, 317.
- Rurkariae falculae Ca. 11, 4. *vid. no.*
- Rurkones fi habet iumentum Garg. Mart. 13. N. L.
- Rufcus. rufco hirtuta fepes C. 10, 374.
- Rufcus color P. Mar. 13, 4.
- Rurkariae falces V. 1, 22, 5. *fed vid. no. ad Ca. 11, 4 ubi rurkarias elimus.*
- Rurkationis fcientia C. 11, 1, 6. cura C. 1 pr. 13. praeccepta C. 1, 1, 6, 11, 1, 12. magna & diffufa materia C. 11, 1, 10. caput C. 11, 1, 28.
- Rurkitas pro rurkiliis P. 1, 31.
- Rurkior. rurkicari foris C. 12, 3, 7.
- Rurkiticus. rurkicae gallinae V. 3, 9, 16. C. 8, 2, 1 & 2. C. 8, 12. rurkica plebes vrbanae praefat C. 1 pr. 17. V. 2 pr. 1. *it.* 3 pr. 1. *q. res an fordium & vulgare opus?* C. 1 pr. 20. rei rurkicae libro primo C. 11, 1, 2. rurkicam rem prolatore C. 1 pr. 19. R V S T I C A E voces: Summae partes radicum, quas *arbutus* rurkici vocant C. A. 5, 4. Vilus quam *Artemis* vocant rurkici C. A. 16, 1. *Caecum* appellant aratores quod alii canderum C. 5, 1, 6. Quos noſtri agricolae *mergoli*, Galli *candefectos* appellant C. 5, 11, 16. Degener arundo, quam vilus *cannam* vocant C. 7, 9, 7. Ordem quod rurkici *herafifficum* quidam etiam *cantherium* appellant C. 2, 9, 14. Quod opus rurkici *caſtrationem* vocant C. 4, 32, 4. Quam terram rurkici *variam cariffimamque* appellant C. 2, 4, 5. *Coleſtram* pallores vocant, exiguum laetis, flatum a partu emulgendum P. N. 13, 1. C. 3, 3, 17. *Coraginem* rurkici appellant, cui pellicis tergori adhacret C. 6, 13, 2. Quam *corrudam* rurkici vocant C. 11, 3, 43. Tenubus H. gnis quae *cremia* rurkici appellant C. 12, 19, 3. *Cuffides* V. 1, 8, 4. Hanc rurkici *cuffidem* vocant

cant C. A. 5, 1. Quam vocant agricolæ *emp' astruere* C. A. 25, 2. Evolicare P. Is. 1. *Eucaneni* palines C. 4, 24, 10. Siliqua quam rustici *foenum Græcum* vocant C. 2, 11, 10 & 11, 2, 71. *Glacientes* vocant rustici aves, (gallinas) eas quæ volunt incubare C. 8, 5, 4. *Hexastichum* v. *cantherinum*. *Humrosi* loci in vite C. 3, 10, 5. *Liras* rustici vocant C. 2, 4, 8. *Marbinam* vocant rustici C. 6, 38, 10. *Mergi* v. *candollos*. Pulverationem quam vocant rustici *ocationem* C. 11, 2, 60. Mentigo quam pastores *ofiginem* vocant C. 7, 5, 21. *Palmarie* id est materiam (vitiæ) alligare C. 11, 2, 96. Pampini quos rustici vocant *racemarios* C. 3, 18, 4. Rumpi V. 1, 8, 4. Crudum solum & immotum in aruo, quod agricolæ *scannum* vocant C. 2, 3, 25. Herba quam rustici *solam* appellant C. 2, 9, 10. Bipalio vertere quod vocant rustici *sefferum* C. A. 1, 5. Spadones furculi C. 3, 10, 15. Specæ pro spica V. 1, 48, 3. *Spengia* futui asparagi olivæ appellant C. 11, 3, 43. Soboles radicibus adhaeret, quam rustici *suffraginem* vocant C. 4, 24, 4. Tabulata vilmorum C. 5, 6, 11. Trimestrem sationem vocant agricolæ C. 2, 9, 7. Varia. v. *cariosa*. *Credo* ratione pronuntiationis tantum rustici vocant & vellam pro via & villa V. 1, 2, 14. *Vid. Cic. de Orat.* 3, 12 n. 46. Sed *vellaturam* facere, i. e. *vestituræ vinera*, totum rusticum. ibid. Cepa Marisca simplex, quam vocant *unienem* rustici C. 12, 10, 1. Veratrum C. 3, 35, 3.

Rutæ saris & cultura *is*. noxa nudis manibus illata C. 11, 3, 38. superstitiones circa eam P. Mar. 9, 12.

Rutabulum Ca. 10, 3, 11, 5. *ad ignem in fœco tractandum vna cum forcipe refert* T V R N. 7, 22. rutabulo ligneo agitare C. 12, 20, 4. permiscere C. 12, 23, 2.

Rutuli, *lupulæ* C. 7, 2, 4. rutilis cristis C. 8, 2, 8. Rutrum calci subigenda P. 1, 15. rutro concidere Ca. 123. rutra Ca. 10, 3, 37, 2.

Sabæum miscet adorem C. 10, 263.

Sabanum mundum P. Iun. 7, 3. *Sabanis* validioribus abstergitur lucentem Veg. 3, 47, 11.

Sabatinus lacus C. 8, 16, 2. *De varia scriptura* Synkerch. obs. 6, 20. *qui etiam mones post Cluverium, vocari hodie Lago di Bracciano: & eo inclinat, ut angularium potius quam anguillarum dici putet* l. 69. x. de contrab. ems. vendit.

Sabelli duri C. 10, 137. Samnites *sesto* Plin. 3, 12. nomen a Sabinis, a quibus orti. SCHOETTIG.

Sabinus ager V. 1, 14, 4. in eo via salaria V. 3, 1, 6. Sabinus veteres Quirites C. 1 pr. 19. in Sabinos & Græcia venerit Pelagius V. 3, 16, 29. In Sabinos montes crebro eussere V. 3, 16, 29. In Sabinos montes æstivatum mittuntur oves ex Apulia V. 3, 17, 9. Sabina regio C. 5, 8, 5. Sabinæ matres famulæ C. 12 pr. 10. Sabinicus V. 1, 67. salix C. 4, 30, 4. Sabinum oleum P. Mar. 9, 8. ¶ Sabina herba Ca. 70, 1. Gr. *βῆλα*, *cupressi similis*, cupressus Cretica quibusdam dicta: nota hortis nostris

arbuscula clendis mensibus nota, & procurandis abortibus infans *Severbaum* vel *Sadebaum*. Nisi tamen incongruum videatur herbam vocari a Catone, quæ arbor est medicorum. Viderint Botanici.

Sabulo albus, subalbus, rubicundus V. 1, 9, 5. maceæ P. 1, 5, 1. mafculus, solutus P. Aug. 8, 2. niger & rutilus C. 3, 11, 9.

Sabulosa arua C. 2, 10, 23. loca C. 2, 16, 4.

Saccellationem ex furfuribus imponis Veg. 3, 24, 9. saccelliones Veg. 2, 11, 3.

Sacelli ex fursure pleni Veg. 1, 52, 4. ex fursure calid. Veg. 3, 28, 3. cum fursure calentes Veg. 1, 42, 5. 3, 28, 4.

Saccus contextus tenui vimine rarius C. 9, 15, 18. sacci spartei C. 12, 17, 2. saccis cooperiunt, videt Veg. 3, 58, 2.

Sacer mons in Hispania C. 6, 27, 7. sacer ignis f. pusula in ouibus C. 7, 5, 16. sacris diebus accumbentes coenant operarii C. 11, 1, 19. ¶ sacris iam rite solutis Tardipedi C. 10, 419. ¶ sacres porci V. 2, 1, 20, 2, 4, 16.

Sacrificari *actio* V. 2, 8, 1. 2, 11, 5.

Sacrificiis publicis aptari salti C. 9, 14, 12. sacrificia in vindemia C. 12, 18, 4.

Sacculorum curas agere P. O. 12, 1.

Saculissime candere C. 1, 4, 9.

Sacuti hiemalis C. 8, 17, 11. sacutiæ anoris labore temperare C. 6, 37, 1. igneam blandiri (eblandiri) C. 7, 5, 16.

Saga. sagæ fallaces C. 1, 8, 6. C. 11, 1, 22.

Sagacissimus rerum naturæ C. 1 pr. 22.

Sagapini vnc. 3 Veg. 1, 16, 5. 1, 18. 1, 59. 4, 18, 1. sagapentum Scribo. de hac planta diuersas sententias habet *Saracenus* ad *Dioscor.* 3, 95.

Sagati cuculli C. 11, 1, 21. vi. no.

Sagina asnerum V. 3, 10, 1. C. 8, 14, 11. sagina hilaris admiscarius C. 6, 27, 9. temporis pleni boues P. Mar. 11, 1. roris aut iunonis dulcor herba P. Mar. 7, 3. sagina viua, piscicula maioribus obiecti V. 3, 17, 7. ad saginam pristinam reuocare b. e. cibum *urinarum* Veg. 2, 45, 3. ad saginam idonea C. 8, 9, 4.

Saginarium, ubi saginantur asnes V. 3, 10, 7.

Saginati boues ad sacrificia V. 2, 1, 20. saginata frondibus ac herbis terra C. 2, 1, 5.

Sagino pillos columbinos V. 3, 7, 9. saginantur aues ossis C. 8, 7, 3. saginandus hordeo & eruo C. 6, 27, 8.

Sagitta in vite C. 3, 10, 22. 3, 17, 2. Plin. 17, 22 f. 35 n. 3 sagittæ vocantur furem, cum intortipanguntur: iidem cum inciti nec retortip, trigemmes. sagittam & focuendo malleolo decilam C. 3, 10, 21. ¶ sagitta ad venam pulsandam Veg. 1, 22, 4. 1, 23, 5. 1, 27, 2. ad peritonæum aperendum Veg. 1, 43, 3. add. 2, 30, 2. 2, 34, 2. ¶ *fidus* incipit oriri C. 11, 2, 21.

sub Sagnis aut fellis Veg. 2, 59, 1. ad onera portanda pertinere Sagnas, docet Schifferus.

Sagulae Veg. 4, 2, 2.

Sagum. saga & centones sub fellis vel sagnis Veg. 2, (Q.) 2

59, 2. *agris cucullis prohibetur pluvia* C. 1, 8, 9.
agris cooperies equum Veg. 1, 42, 4. 3, 15, 16.
Saguntinae ficus Ca. 8, 1.
Sal maritimus & **fossilius** V. 1, 7, 8. **montanus**, **Hil-**
spanus, **Ammoniacus**, **Cappadocius** C. 6, 17, 7. Veg.
 3, 4, 39. **salis Cappadocius** Veg. 1, 20, 1. *vid. ad* 3,
 4, 39. **sal mola infracandidus** vi fiat Ca. 88. **fric-**
tus C. 7, 5, 9. **torridus** C. 7, 5, 8. **coctus** & **trit-**
us quomodo fiat C. 12, 21, 2. **saleem**, donec perman-
 eat integer C. 12, 6, 2. *¶* **sal coctum** C. 12, 53, 4.
sal tritum Veg. 1, 52, 4 & ita facpe. *¶* **Sal minut-**
ius C. 8, 6, 2. **salis sparsio salutaris** ouillo pecori
 P. N. 13, 3. **salis vnicuique** in anno modium satis
 est Ca. 58. *¶* **sales de cendimento** V. 2, 11, 5. **salis-**
bus durata aqua C. 7, 4, 8. **sales nimios** si accipiat
 caseus P. Mat. 9, 2. *ita* P. N. 17, 2. *it. it. 18* it. 19 *rel.*
sales communes Veg. 3, 75 *add. 3, 70, 5 no. f.*
Salaria via V. 1, 14, 3. 3, 1, 6. 3, 2, 14.
Salax. **salaces galli** V. 3, 9, 5. **salacissimi mares** C. 7, 9,
 2. 8, 2, 9.
ne Salebris conculantur apes h. e. peritae per sale-
bris conculantur C. 9, 8, 3.
Salentina olea Ca. 6, 1. V. 1, 24, 1. *ubi* Salentina,
ubi Salentini canes V. 2, 9, 15. **agri** V. 2, 3, 11.
Salgama C. 10, 117 *¶* *ubi* Pempo. **salgami** condensis
 vasa C. 12, 4, 4. ea silitre non debent C. 12, 9, 2.
Salgamaris liber Matii C. 12, 44, 1.
Salicarius (*curator*) Ca. 11, 1.
Salicium Ca. 1, 7. **salicta** ubi serenda Ca. 9. vt co-
 lenda C. 4, 30, 3 quomodo caedenda Ca. 33, 5. **sa-**
licitis glaucae infestae volueres (*cruciae*) C. 10, 332.
Salicis qualis C. 9, 15, 12. **saligneo palo** C. 11, 3,
 33. **claua** C. 6, 2, 4. **periticae** C. 7, 1, 1.
Salignis cuneis circumfigi oportet columellam Ca.
 2, 1. **saligna materies** quibus rebus vitilis P. N. 15, 2.
vimina P. 1, 38, 1. **periticae** C. 7, 1, 1.
Salinarum campi C. 2, 2, 15. **mariumae arcae** C. 2, 2,
 16. **salinis Herculeis** C. 10, 135.
Salio. ubi aqua saliat, de *compluvio* V. 1, 13, 3. **salientis**
 aqua C. 1, 2, 5. **salientes riuus** C. 1, 5, 4. *¶* **salire**,
snire, equus matrem non vult V. 2, 7, 8. **saliri**, de
onibus V. 2, 2, 14. **salire** de *verribus* V. 2, 4, 8. de
pauibus V. 3, 6, 9. de *anseribus* V. 3, 10, 3. *¶* **salire**
o sale, *scribitur* Salio V. 1, 2, 28. Ca. 23, 1.
Salitis rhyntus C. 6, 38, 1. **olius** P. O. 10, 1.
Salina. **salinis fluidius** os C. 6, 9, 2. **salina ieiuna** in
 medicina oculo rum Veg. 2, 22, 10.
Salinatum. *Ita scribitur, non saluatum, vt inter-*
duum legitur, monet consensus opimorum librorum,
¶ Viller. ad Col. 6, 9, 1. isemque in breuibz adno-
tationculis Cateni & Varroni 1541 ap. Gryphum
subianilis. Add. Haradus. ad Plin. 27, 11 f. 76.
Potensis genus intelligit Ruellius, qui eo vtitur in
Hippiari, quoties Graeci vrbis, aqua, quoniamque,
habent. Sed solidas etiam effas ita datas, & talia,
quae aqua dilui non ita facile possunt ex locis quas
iam potemus, intelligitur. Cacterum nomen vide-
batur nobis inde tractum, tum quod salinae nimiae
subducendae definitum esset, tum quod saluam
deinde restitueret ac moueri. Sed ipsa loca
iam viderimus. Salinatum farinae hordeaceae C. 6,
10, 1. saluati more praebendum milium P. Apr. 7.

Talia sunt etiam Veg. 3, 4. *Verum etiam saluam*
more demitti debent brassicae coliculi C. 6, 9, 1.
boli etiam sunt & olla C. 6, 25. (*it. Plin. 27, 11 f.*
76) C. 6, 5, 2 coll. Veg. 3, 2, 25. Purgantis ad salu-
atum addibentur C. 6, 5, 2. *vid. mox Salino.*
Salino. **saluatur** olere tenero vacca foeta C. 6, 24,
 5. **saluandus** erit admixtus C. 6, 37, 9. **saluan-**
dum eo medicamine pecus C. 6, 5, 2.
Salix Amerina C. 4, 30, 4. **Graeca** Ca. 6, 4. V. 1, 24,
 4. **Gallica**, **Sabina** C. 4, 30, 4. **siluatica** P. Aug. 8, 4.
Salicis satio C. Arb. 27, 1. P. F. 23. **potum** infu-
 sione admittit P. inf. 27, 1. **adligamina** vt praepa-
 retur C. 11, 2, 52. **vinimalis vltus**, **satio**, **genera** C.
 4, 30, 2. **peritialis** C. 4, 31, 2.
Salisamentaria vasa C. 2, 10, 15.
Salisamentum in iuuia sua permanet C. 12, 53, 4.
Salsedine vi caret aqua marina P. O. 14, 2.
Salsura C. 8, 17, 13. **corpus suis** in **salsura** olus V. 2, 4,
 18. **salsura carnis** vi fiat C. 12, 53. **sinit** in **salsura**
facta colymbat C. 12, 48, 5. *¶* **prospice carne** *salsa*
 C. 12, 53, 1.
Salus & calus C. 12, 57, 1. **aqua salsa** vinis vt adhiben-
 da C. 12, 21, 4. 12, 25.
Salus in agris V. 1, 10, 3. **salibus** siue **stribus** de-
 lectantur caprae V. 2, 3, 6.
Salubris brassica ad omnes res Ca. 156, 1. **corpori vi-**
num C. 12, 27. **pretium** *vid. C. 7, 9, 22 P. L. o. fa-*
lubrior ager V. 1, 4, 3.
Salubritas vnde V. 1, 4, 4. **caeli** C. 1, 3, 1. **salubritati**
 cura ponenda V. 1, 4, 3. **salubritate** vnde
 haec remedia C. 6, 4, 2.
Saluarium *vid. Saluatum.*
Saluo. **saluantur animalia** Veg. 3, 23, 3.
Salus. **Salus bona**! Ca. 4, 2. 141, 3.
Salutaris habetur **amurca**, si C. 6, 4, 4. **huic noxae**
 adepi C. 6, 32, 2.
Salutator mercenarius C. 1 pr. 9.
Sauera, vlti fructus C. 5, 6, 2. 7, 6, 7. 9, 13, 2. vt
 feratur C. 5, 6, 6.
 in **Sammum aestiuum** oues abiguntur ex **Appulia**
 V. 2, 1, 16.
 in **Samothrace** caprae ferat V. 2, 1, 5.
Sampsa vi fiat, **lampas** C. 12, 47. in **sampsam** redacta
 olus C. 12, 49, 2. **sampsa** expressio C. 12, 50, 10.
Samplosa Canopo nata C. 10, 171. *ita in Aegyptio*
vocatur Amaraeus Salma, de homen. hyl. iarr.
 c. 13.
Samus. **Sami lucus** Lunonis V. 3, 6, 2.
Sandarici *pre* **Sandarachae** Veg. 3, 67, 3.
Sanevisum vulnera C. 6, 7, 4.
Sanguinalis herba, *polygavon* C. 6, 12, 5. *Adscripsit*
C. Rittershusius: non credo. Potius Gorgopio in
Atuaticis accedo, qui ad Flammulam, ranuncul-
speciem inclinat.
Sanguinariae herbae pastu si ouis morbum contra-
 xerit C. 7, 5, 19.
Sanguinei flores C. 10, 242. **criffae** C. 8, 2, 9.
Sanguis dimittitur e capite V. 2, 1, 22. ex auricula de-
 trahitur C. 6, 14, 3. Veg. 1, 25, 1. **sub** cauda emi-
 titur C. 6, 6, 4. 6, 9, 1. *add. Veg. 1, 25, 1. trahitur*
de ceruice Veg. 3, 43, 1. **demitur** Veg. 1, 25, 2. **mi-**
nuatur Veg. 1, 25, 5. **subtrahitur**, **tolliitur** Veg. 1,
 25, 6.

25, 6. emissus et corpore & corporis parti laboranti impositus commendatur Veg. 1, 13, 2. t, 15, 2. 1, 16, 1 & 2. 1, 17, 13. in pr. 1, 22, 9. 3, 3, 6, 2. 3, 18, 1. 3, 22, 3. 3, 87. 4, 22, 1. ¶ in pedes demissus C. 6, 12, 1. 6, 30, 6. 6, 30, 3 eius profluvium per narces ut reprimatur C. 6, 33, 2. Veg. 1, 54. sanguine laborat animal Veg. 1, 55. sanguinem si mingat animal Veg. 4, 10, 1. 3, 12, 1. si vomat Veg. 3, 13. ¶ sanguis bubulis in malcha P. 1, 41, 3. suillus in medicinis; sed nimis copiose datus leuiter Veg. 3, 54, 7.

Sanguisuga incensa contra cimices P. 1, 35, 4. contra sanguisugam pellit cimicis nidor Veg. 3, 4, 43. coll. C. 6, 18, 2.

Sanien spurcam mittit cancer Ca. 157, 3. ¶ sanies amurcae C. 1, 6, 24.

de Sanitate quae videnda V. 2, 1, 21.

Santonica herba C. 6, 25. *genui absinthii amarissimi* putat Ruell. in Ind. Hippicari. Santonici Veg. 3, 55, 7. Santonici pulueris Veg. 4, 10, 2.

Sanus fiet ex eo morbu Ca. 157, 8 sana faciet vlcera omnia Ca. 157, 3. sanui faciet cancrum brasica Ca. 157, 4.

Sapa *genus vini cocti & dulcis de quo Nonius* 17, 14 Sapa, quod nunc inellacium dicimus, mustum ad mediam partem decoctum Varro de vita po. Ro. lib. 1 Sapam appellabant, quod de musto ad mediam partem decoctur: Desfrutum si ex duabus partibus ad tertiam redegerunt desfrutefaciendo. Col. 12, 19 pr. ita loquitur, *vis hoc nomine comprehendat, sive quarsia, sive tercia, sive denique dimidia pars musti decotta fuerit: & desfrutum de quoq; L. aperte praestantius illo dicat.* Sed Plinius 14, 9 Sapam *fieri docet*, musto ad tertiam partem mensurata decocto, quod ubi factum ad dimidium est, desfrutum vocatur. E. 23, 2 f. 30 musto decocto, donec tertia pars superfit. *Quae est ipsa desfrutio* Desfruti quam ex Columella *radium* f. l. *Cateorum recentiores etiam catenum ita sapae praerferre, ut panem opicum similes, obseruamus in Catenum.*

Sapientissimi quique multa scisse dicuntur, non omnia C. 12, 57, 6.

Sapientiae fontibus olim, *philosophi* C. 1, 1, 7.

Sapinae nucea C. 12, 5. Sappinae *scribuntur* Plin. 15, 10 E picea satina, nucleorum cute verius quam putamine, adeo molli, ut simul mandatur. Piceam satiuam Galis esse Pesse, *observat* Harduinus. add. Salmaf. ad Seli. p. 357. Drappino mox.

Sapor obtusus P. Mar. 10, 28. vitilis P. Mar. 10, 25. argutus P. F. 25, 4 & Mart. 10, 26. pretiosus C. 3, 7, 2.

Sappinus V. 1, 6, 4. no. ad Ca. 31, 2.

Sarcinas colligere V. 1, 1, 1.

Sarcine contiones, cuculliones, stines veteres Ca. 2, 3. corbulara Ca. 23, 1. 31, 1. dolia sarferis Ca. 39, 1 & 2. pedamenta C. 4, 18, 2. ¶ danica C. 9, 15, 3.

Sarcocota *menstrum vocis pro sarmento* Veg. 3, 4, 23. Sarcosis Veg. 3, 26, 1.

Sarculari frumenta & legumina an debeant P. Jan. 9, 1. sinapis debet assiduus P. O. 11, 2.

Sarcula Ca. 10, 3. Varro de L. 4. p. 33 a serando vel sarriendo dicta censet. ubi Scal. serare, inquit, est leuiter sarire, quia sarculi *usus est, ut operiat satam segetem.* & deinde etiam sarriat.

SCHUETT G. ad C. 10, 91 Pomponius vulgo vancas dici docet. ¶ Sarculi simplices & bicornes P. 1, 43, 3. sarculi adobruiere C. 2, 11, 10.

in Sardinia pellibus caprarum vestiuntur V. 2, 11, 11. in Sardiniae agro Neapolitano fundi Palladii Mar. 10, 16. N. 15, 3. ¶ Sardinia piceis puris C. 8, 17, 12. Sardelani interpretatur Bernolius.

Sario vno apud Catonem scribitur 33, 4. 46, 2. add. Vist. ad 161, 1. in quo capto sarito, sariendo, sarueris. sarire iterum & tertio V. 1, 18, 8. Ita

per Saritores occure V. 1, 29, 2. vid. Sarr. Sarmenticio eimere C. 6, 26, 3.

Sarmenta (*vitium femina*) ut tractanda C. 4, 24, 7. 5, 5, 16. iniungere P. 1, 6, 9. pangenda, ut elegantur P. F. 9, 5. 14q.

Sarrano clarior ostro C. 10, 287. violae C. 9, 4, 4. Sarriendus ligneis rastro locus C. 2, 11, 4.

Sarritio an profrus, & quomodo C. 2, 12, 1. quando tempestua C. 2, 12, 9.

Sarritor C. 2, 13, 1. Sarritoria opera C. 2, 13, 2.

Sarritura frumentorum C. 11, 2, 27. Sarfura V. 3, 9, 1.

Sartio, Sartus pro sarritio, sarritus saepe MSS. e. g. C. 2, 12, 9. 11, 2, 9.

Sartura nova vineatico iugo Ca. 4, 26, 2. Sat erit pondo XL dari C. 6, 3, 6. sat erit piceis sex scrupuli C. 12, 23, 3.

Sata quo die quaeque de terra prodeant V. 1, 45. ut tuenda qual V. 1, 47.

Sataria qual Ca. 11, 5. vid. Satorius.

Satiatum stercore solum C. 2, 10, 23. medicamine sarmentum P. F. 28, 2.

ad Satiatatem permilla aulibus ficus C. 8, 5, 23. Satio. satiabis animum oleo Veg. 1, 47, 1. 2, 48, 6.

Sationis genera C. 2, 9, 7. praecipua P. 1, 5, 6. 1, 6, 5 & 12. satio matura saepe decipit, fera nunquam

quint mala fit C. 21, 2, 80. legitima Nouembri mensse P. N. 1, 1. sationis insulae qui terminus P. O. 1, 1. gradus secundus V. 1, 39, 1. satio tertia C. 11, 3, 18.

satio vitis duum generum C. 3, 14, 2. a sementi quid differat? vi. no. ad C. 2, 4, 5.

quae Satis accipiunda sient Ca. 2, 5. sarisdari domino Ca. 146, 6. satisfacere pecuniam Ca. 149, 2.

satisfactum, liturum, est Ca. 144, 4. satisfaciunt erui XII librae vni iugero C. 2, 11, 12.

Satius dicam b. e. potius V. 1, 2, 27.

Sator vitis C. 3, 15, 3. filuefria ad quae sator non accessit V. 1, 45, 3.

Satoriae irimodiae C. 2, 9, 9. 12, 50, 8.

Satulli sunt agni lacte V. 2, 2, 15. vi. no. Sator autumnus C. 10, 43.

Satureia quae rusticus? C. 9, 4, 2 & 6. thymi referent thymbraeque saporem C. 10, 233. eius satio C. 11, 3, 57. P. F. 24, 2.

Saturalibus porcio liberalior datur Ca. 57, 2.

Saturnia terra C. 1 pr. 20.

(Q) 3 Satur.

- Saturni regis stirps rustici V. 3, 1, 5. Saturnus C. 9, 2, 4.
 Saturo. saturare ieiunia terrae C. 10, 82. stercore noualia C. 2, 9, 15. prata lactamine P. F. 1. saturari uulgo stercore amat beta P. F. 24, 10. *uid.* Pabulum. ¶ saturare aditus murium cinere P. 1, 35, 11.
 Satus. satui semen dare Ca. 5, 3.
 Satyros lasciuos C. 10, 427.
 Sauriare leui vomere summam terrae partem C. 2, 23.
 Sauillum ut fiat Ca. 84.
 Saurina herba, Sabina Veg. 1, 17, 12. 4, 13, 4.
 Sauracti Fiscello V. 2, 3, 3.
 Saxatiles columbae V. 3, 7, 1. pisces C. 8, 16, 8.
 Saxifraga Veg. 1, 13, 5. 4, 11, 1. *¶ saepe.*
 Saxofa loca in capite i. e. ossuosa Veg. 2, 13, 4 no. 5.
 Saxum. saxi pondusculum C. 12, 51, 1. saxo naturali C. 7, 6, 6.
 Scaber. scabrum sit pecus, scabiosum P. Mai. 8, 2. scabrae quadrupes ut currentur Ca. 96, 2.
 Scabies unde pecori Ca. 5, 7. eam facit macies C. 7, 5, 5. ut sanetur C. 6, 13, 1. 6, 31, 2. 6, 32, 2. 7, 53, 7, 13, 2.
 Scabilla & scamna Ca. 10, 4. *Relle Faciolaris erroris postulari, qui ex h. l. male lecto scabille & scabilla insulere Lexici.*
 Scabricem tollere C. 7, 5, 8.
 Q. Scaeuolae villa C. 1, 4, 6.
 Scalmatum foenum aut hordeum in MS. Corb. Veg. 1, 17, 4 no. y. *videtur esse, quod equus scalmatus attingit aut fodum. Quis autem scalmatus equus esset, docet Laur. Rusticus Hippiatr. c. 41 nimirum morbo laborans macerante & interiora desiccante, qui foetere facit illius sterus, ac si esset sterus hominis, ac etiam plus illo. Idem est, quem scalmati nomine aliunde explicat Dufresnius.*
 Scalpelleur Veg. 1, 26, 2.
 Scalpellum medicum Veg. 7, 11, 13. 2, 14, 1 & 2.
 Scalpere morsu C. 7, 5, 6 de ouibus scabiosis.
 Scalpratum ferramentum C. 9, 15, 9 *scalpri formam habens.*
 In Scalpturis necessaria populus P. N. 15, 2.
 Scalptus. scalptis locis pratorum P. S. 9, 3.
 Scamnum in agro quid C. 2, 2, 25. scamna facere C. 2, 4, 3. Arb. 12, 2. omittere in arando C. 3, 13, 10. latencia C. 2, 4, 3. in vineis C. 3, 13, 2.
 Scamoneum Ca. 157, 12. Scammonia Veg. 2, 6, 9.
 Scandiana poma *uid.* Scantiana.
 Scandulae C. 8, 3, 6 sunt asserculi formati gradibus asperati, forte a scandendo. ¶ Scandulis testea coris P. 1, 22. MSS. scindulis. *quid sit scinde do f. findendo.*
 Scantianae vineae Ca. 7, 2. poma an Scandiana Ca. 7, 3 *ubi vi. no. V. 1, 19, 1. C. 5, 10, 19. a Scandio quodam Scandiana dicta uulgo Plin. 15, 14. f. 15 & ab his paulo post, ut est in editione Harduini, Scantiana distinguitur Catoni memorata. Etiam C. 5, 10, 19 Scandiana editi omnes agnoscunt.*
 Scapuli MS. Scapulae Veg. 3, 71, 2.
 Scapus lupini V. 1, 31, 5. asphodeli C. 9, 4, 4. ¶ equi pro ueretro Veg. 3, 15, 17 no. d.
 Scarificatio ferro facta C. 6, 17, 1 & Veg. 3, 4, 33. ea demitur sanguis C. 6, 12, 1.
 Scarificare massam sinapi compressam C. 12, 55, 1. truncum arboris P. Mar. 10, 28.
 Scarifo & scarifatio reponi uult Salmasius, *uid. no. ad 6, 12, 1. malis etiam Veg. de Vitis Serm. 4, 24. & est v. g. in MS. Lipsi. C. 12, 55, 1. uid. etiam V. L. Veg. 3, 6, 1.*
 Scarus an squalus? C. 8, 16, 1. *ut no. Caeterum quis piscis sit Scarus, ignorari hodie, ait Hardu. ad Plin. 9, 17. uid. Scaurus.*
 Scaturiginosa terra C. 5, 8, 6.
 Scaturigo palustris C. 3, 12, 9.
 Scaurus piscis, quidam libri C. 8, 16, 9. 8, 17, 12. *pro Schoemanthos est Scinoanthos Veg. 1, 59.*
 Schoenum f. Schoenus odorata radix Ca. 105, 2. 113, 1. C. 12, 20, 2 & 5. 12, 51, 2. *scienis scripsit librarius Italus Veg. 4, 13, 3.*
 Scholasticus h. e. eruditus Veg. 3 pr. 2.
 Scitatici Veg. 1, 38, 4. *pro Scitatici. ita Scyatici 3, 22, 4. Hinc Gallorum Sciatique.*
 Scientiam eligendi habere C. 3, 10, 7. in omni genere scientiae C. 1 pr. 31. scientia nulla consummatam perfectionem adeptam C. 11, 1, 11.
 Scieni pro Schoeni *uid.*
 Sella C. 12, 33 & 44. ea accenditur equorum libido V. 2, 7, 8.
 Sellites vinum f. scillite C. 12, 33. P. Iul. 6.
 Scilliticiui acetum C. 12, 34.
 Scindo. ne scindant se Instrumenta Ca. 128. scidunt radices herbarum armenta ungulis C. 2, 18, 1.
 Scindulae *uid.* Scand.
 Seio. Setto Ca. 157, 12. scire omnia nemo potest V. 2, 1, 2. scisse multa, non omnia dicuntur etiam sapientissimi C. 12, 57, 6.
 Scipiones vitis C. Arb. 8, 5. *uid. no. & Scapiones.*
 Scipio Metellus V. 3, 2, 16. 3, 10, 1.
 Scirpea *uid.* Sirpea; Scirpiculae, Sirpie.
 Scirpula vitis C. 3, 2, 27.
 Scitilibus mundis colligere fracturam Veg. 2, 47, 3 *h. e. pannus laceris.*
 Scitulus aperiri P. Mai. 12.
 Scobis eburnea C. 7, 10, 4. populea vel abigne Ca. 12, 43, 4. vel iliginea C. 12, 44, 6. *sed scobe omni educto P. F. 17, 6. scobis eximitur C. 4, 29, 15. scobem terebra facit ibid. & C. Arb. 8, 3. non scobem sed ramenta terebra Gallica C. Arb. 8, 4. Ramenta paulo crassiora intelligit Beroaldus maiorae & quasi rescrementa.*
 Scombrus piscis C. 8, 17, 12. ex hoc genus sociorum Plin. 31, 8. S C H O E T T G.
 Scopae virgae Ca. 152.
 Scopiones uuarum C. 12, 39, 3 & 12, 43, 10. *ubi uulgo scipiones: asparagi satui C. 11, 3, 4, 5 ubi al. scorpiones. Scopiones probat etiam Linna. Sel. med. 10, 185. Hue pertinet de Scopio Ca. 112, 3. vi. no.*
 Scopulae dolii (purgandis) Ca. 26. *Nimirum scopae minuta ramenta cuiuslibet fruticis aut arboris Plin. 1, aler. 2, 10. Superpergas scopas cypressi in tellis uoi calefacias. It. 1, 64. Marrubii scopas eum pane decoque, easque bibes. Haec Barth. 6, 17. sco-*

Scopula picatur dolium C. 12, 18, 5. scopulis aridae myrti C. 12, 38, 4.
Scopus. Scopii vitarum V. 1, 54, 2. 2, 4, 16. in scopis incendamus radices asparagi P. F. 24, 8. *add.* P. Mar. 9, 12. *vid.* Scopulae.
Scoria ferri P. 1, 41, 3.
Scorpiones asparagi C. 11, 3, 46. *Sed leg.* scorpiones *ubi vid.*
Scriba librarius V. 3, 2, 14. *Sic Horat. A. P.* 354 scriptor librarius.
Scribita vii stat Ca. 78.
Scripta vii nascantur amygdala P. Ian. 15, 13. scriptae Perfici P. N. 7, 3.
Scriptulum (ex scriptulo *vid.* no. ad C. 5, 1, 8. & *add.* Gortacius *defini. medic.* in *rebus quod idem significat*) quarta & vicissima pars viciae C. 5, 1, b. *sqg.* ubi ad iugum *transfertur*, vi & V. 1, 10, 2. *lex* scriptula picis C. 12, 23, 3. scriptula gyphi octo C. 12, 26, 1.
Scrobiculo sacro C. 4, 15, 3. scrobiculos non maximos C. 5, 6, 8. scrobiculis pedaliibus C. Alb. 30, 1.
Scrobs iouis C. 5, 5, 4. tripdaneus C. 5, 5, 2. aluco similis C. 4, 4, 1. clibano C. 5, 10, 4. Arb. 19, 2. ¶ scrobs latus pedum diuorum C. 5, 6, 18. scrobes etiam *sapce casu recto MS. Luf. Columellae, e. g.* 5, 5, 4. ¶ scroem in iunco C. 5, 10, 8. scrobe breuissimo P. D. 4, 1. eodem constituere C. 5, 10, 7. scrobes profundi C. 4, 1, 1. bipedanei C. 4, 1, 5. ternarii, quaternarii C. 11, 2, 28. Arb. 4, 3. scrobibus vincita vi ponantur C. 3, 13, 2. ¶ scrobe effossa P. 1, 5, 3. bipedanea C. 4, 1, 1 & P. Ian. 15, 4. scrobi factae C. 12, 44, 4.
Serosa Tremellius V. 2, 4, 2. *vid.* Ind. *Auctor.* ¶ Serosae quae probentur V. 2, 4, 4. C. 7, 9, 7. P. F. 26, 1. eae socus suos interdum mandant C. 7, 11, 3.
Scrofulae Veg. 2, 23, 1.
Scrupulosissime C. 1 pr. 3.
Scrupulositas C. 11, 1, 32. pingui Minervae opponitur.
sine Scrupulo, dubio, C. 5, 11, 1.
Scrupulum ponderis nomen *vid.* Scrip.
Seulponeae Ca. 135, 1. alternis annis datae Ca. 59. a sculpendo nomen *deduxit* calcamentis lignis *Tuin.* 6, 23. *nequitia, calces lignos etiam interpretatur Gatakerus adu.* 2, 19 p. 374. G.
Scutra, scutella Ca. 157, 11.
Scutricum Ca. 10, 2, 11, 3.
Scutulae in pavimentis P. 1, 9, 5.
Scutulatus color equi P. Mar. 13, 4.
Seyaticis *vid.* Sciat. *vel potius* Ilichitici.
Seblus nomen *canis* C. 7, 12, 13.
Seyllites vinum *vid.* Skill.
Seynoanthus pro Schoenanthus. *MS. Corb.* Veg. 4, 13, 2 no. m.
Seyrus C. 9, 14, 19.
Seyrica stagna C. 8, 8, 10.
Sebetide rosida lympha Parthenope C. 10, 134.
Sebo. Sebare candelas C. 2, 22, 3.
Sebum *vid.* Seum.
Secale an hordeum hexalichum? *Ponted. ad C.* 2, 9, 14.
Secaturos C. 5, 9, 2.

Secusforium V. 3, 5, 5.
Seclusus. seclusa stabula V. 2, 2, 15. in secluso, *claus* V. 3, 5, 6.
Secretus ab aliis V. 2, 2, 8. secretos a feminis mares habere V. 2, 1, 18. secreta corbula, *separata, peculiaris* V. 1, 54, 2. ¶ Secretus, *distinctus* C. 11, 2, 25.
Seclis porrus & seclium P. F. 24, 11.
Seclio V. 2, 10, 4.
Seclium porrum C. 12, 8, 2.
Seclor. qui vellet se a cane seclari *pass.* V. 2, 9, 6.
Seclorum curas agere P. O. 12, 1.
Secundarium mel C. 12, 17, 1. Aleum C. 12, 52, 1. secundarium passum C. 12, 39, 2.
Secundum flumen ac edificare V. 1, 12, 1. vias & amnes V. 1, 14, 3. auriculos foratis cornibus C. 7, 3, 6. tertiani praecidere arbores V. 1, 27, 3. ¶ Secundum panicum *h. e. pass* Ca. 54, 4. vindemiam Ca. 114, 1.
Secundus. secundum florem agere C. 2, 16, 6. Insecunda labra *h. e. secundis ordinis* C. 12, 50, 11. ¶ secundae non respondent foetae *h. e. non sequuntur* C. 7, 7, 4.
Secures Ca. 10, 3. cruentae minaciter levantur contra grandinosam nubem P. 1, 35, 1. simplices vel dolabratae P. 1, 43, 3. securis salcis C. 4, 23, 2 & 3.
Secus, vtrique secus Ca. 21, 2 & 3. virtutum secus *ibid.* f. 4.
Sed pro immo C. 12, 44, 3. sed & sed nec sine non tantum C. 1, 6, 13. 1, 7, 2 & 6.
Sedentaria eius opera est C. 12, 3, 8.
Sedco. Sedet omni parte furculus, *conuenit, ut vers.* C. 4, 29, 16. in oppido sedere, *ad desidiu* V. 2 pr. 1. sedendo vincit Romanus V. 1, 2, 2. sedentur equi, *equitantur* Veg. 1, 56, 12.
Sedes custodiae C. 11, 1, 22. sedem quaerunt gallinae parituae C. 8, 14, 5.
Sedilia auium V. 3, 5, 13.
Sedule circuire antiaria C. 9, 9, 1.
Sedulitate summata desiderat equinum pecus C. 6, 27, 1.
Sedulius olitor C. 10, 148. sedula cura C. 8, 1, 3.
Sedum. Sedi succo medicata femina C. 2, 9, 10. 10, 356. 11, 3, 61 & 64. P. S. 3, 2.
Segetes ager ferendus Ca. 36 & 37 aliquoties *vid.* quae *disputantur* ad V. 1, 29, 1. segetes seminari debent C. 2, 14, 2. in segete relinquitur stramen succisum V. 1, 50, 1. stramenta stantia V. 1, 50, 2. ¶ fruges stantes. demissis segetibus C. 2, 9, 10. antequam seges in articulum eat C. 2, 12, 9. de fabis. vilgo segetem enecat C. 2, 9, 9. adultae segetes C. 2, 9, 10. quae seges grandissima atque optima fuerit V. 1, 52, 1. segetes nouae ne a diris animalibus carpantur C. 10, 351. faiscit segetibus solum C. 2, 14, 2. *add.* C. 2, 16, 2. segetes laetas excitaret C. 2, 16, 4. ager adfert C. 2, 19, 3. segetes herbarum, graminibus mixtae C. 1, 6, 22. segetum arborumque foccus C. 2, 2, 23. ¶ *Semin.* Segetibus quae in eo loco seminari debent C. 2, 14, 2. sabacea seges aliquanto ferius prodit V. 1, 45, 1. *Sed possit vtrumque locum etiam de germinibus ipsis accipere.*

Segnitie figuram benignitatis imitatur P. inf. pr. 2 segni-

segnitiae immundae C. 9, 5, 2. ¶ segnitie ventorum C. 2, 21, 5.
 Exopel spelunca condendis sub terrae granis V. 1, 57, 2, 1, 63, 1. C. 1, 6, 15.
 Scianae aedes V. 3, 2, 7. pastiones V. 3, 2, 12.
 M. Scius V. 3, 2, 7. 3, 6, 3. 3, 10, 1.
 Seligere C. 1 pr 3.
 Sella pertusa Ca. 157, 11. sellae familiaricae V. 1, 13, 4. etiam sellam simpliciter ita dici, obseruat Rhodius Lex. Scribe. ut. cathedram Apul. de Vir. herb. c. 89. ¶ Sella & cella confunduntur. vid. ad Ca. 13, 3, 1, 1. ¶ equi ad sellam ad Veg. 4, 6, 2, no. f.
 Selaria fumenta Veg. 1, 56, 34. quae sedentur Veg. 4, 7, 5.
 Semen duum generum V. 1, 39. quae duplici semine, & quae simplici C. 2, 12, 10. P. Mai. 1, 1. vetus semen commutat naturam V. 1, 49, 2. qualia semina sementi legenda V. 1, 58. C. 2, 9, 11. degenerant etiam leuissima C. 3, 10, 17. quia mensura quoque loco quaque spargenda C. 2, 9, 1. P. Mar. 3, 4, 4 & 6. Sept. 3, 2. remediis quibus inuentur C. 2, 9, 9. P. S. 3, 2. ne a diuis animalibus carpantur C. 10, 35, 1. proventus cuiusque praenoscit vt possit P. Lin. 9. semine satura C. 11, 3, 38. obruitur beta C. 11, 3, 42. semina de tabulato C. 2, 18, 2. foeni C. 2, 18, 4. ¶ semina (arborum) cum radicibus C. 5, 10, 8. pomariis qualia legenda C. Arb. 20, 1. vituario C. Arb. 2. vintorii C. 3, 10. vernacula peregrinis aptiora C. 3, 4, 1. c. foecunda matre petenda C. 3, 5, 1. seminum aeternitatem vt confutatur C. 4, 17, 3. ¶ Semina quadrigarum C. 3, 9, 5. boni seminis pecus V. 2, 2, 4. semen pulli an habebant oua V. 3, 9, 12. seminis boni columbae V. 3, 7, 10. semine meliore quae caprae V. 2, 2, 4. seminibus marinis repleti lacus C. 8, 16, 2. ¶ Ovilum semen trinitum, capris mobilibus h. e. agnae, capellae V. 2, 2, 3. semen conceptum reddunt asinae h. e. pariuunt V. 2, 6, 4.
 Sementi praeparatur C. 11, 2, 54. quomodo facienda Ca. 27 & 30 it. 24. per sementem Ca. 17, 2. strenue facienda est C. 11, 2, 80. sementi media & vltima C. 2, 10, 8. sementi sacra C. 11, 2, 81. ante aliam sementem C. 11, 2, 81. sementem autumnino facere C. 2, 16, 1. conficisse C. 11, 2, 90. ¶ Sementi a ratione quid differat. no. C. 2, 4, 5.
 Sementiui feris V. 1, 2, 1. ab his feris dicta sorte sementiui an sementiui pira Ca. 73. V. 1, 59, 3. quod eo tempore maturae essent, SCHOETG. ex Dalechampio ad Plin. 15, 15.
 Semetistrum hoc, dimidia mensis pars pro seministrum, vt semodius pro semimodius. Scilicet Semi dimidium significat in compositis, vt semiacetabae vuae P. Aug. 13. semicirculus ager C. 5, 2, 8. semicodius hordeum C. 8, 5, 2. P. 1, 27, 1. semicrudum lupinum C. 6, 25. semiformis lunae species C. 4, 25, 1. semiformes pulli C. 8, 5, 12. semifunium Ca. 135. 5. semi-Graeci pastores V. 2, 1, 2. semibominis mandragorae C. 10, 19. semiuigerum C. 4, 18, 1. 5, 1, 6. semimadidus C. 2, 4, 5. le-

mimares capli C. 3, 9, 3, 8, 2. 3. seminaturus P. Mar. 10, 22. Jun. 12. seminestrum vid. semestrum. semimodius vid. semodius. semipedali spatio C. 11, 3, 21. 12, 50, 4. semipedanea terra C. 4, 1, 4. semipiscina V. 1, 13, 3. semiplemis C. 5, 5, 4. 9, 15, 4. P. F. 32. Semis, semisus vid. separatum. semisici thalli P. F. 24, 4. semisilicis P. N. 22, 3. vi. no. semitrita frumenta C. 1, 6, 24. P. 1, 36, 2. semiuetae vuae C. 12, 16, 3. semiuocale instrumentum V. 1, 17, 1. 1, 19, 1. semuncia mellis C. 12, 57, 5. iugeri C. 5, 1, 10. 5, 2, 4. semunciae bene plenae mensura C. 12, 21, 2. aequi pollei lignitiae, quae est pars XXIV heminae, atque adeo eius semuncia. Est etiam semuncia in instrumento rustico Ca. 10, 3. 11, 4. vid. Semis.
 Seminalis vicia C. 11, 2, 76.
 Seminarium pilum Ca. 10, 5. ¶ Seminarium omne genus V. 1, 29, 1. seminarium vt sciendum Ca. 45. C. Arb. 1, 3. 2, 1. P. F. 10, 1. C. 18, 6. seminariorum folio P. Mai. 4, 2. F. 20, 2. seminaria e baccis P. Mar. 8, 2.
 ad Seminationem onagrus idoneus V. 2, 6, 3.
 Seminium pecoris V. 2, 1, 14. 2, 3, 3. 2, 6, 1. 3, 9, 6.
 Semino. seminare agrum non in lira, sed sub sulco C. 2, 4, 11. quo tempore quaque conueniat C. 2, 8. ¶ seminando mularum generi C. 6, 37, 5. col. l. 4. seminasse marem censetur C. 6, 24, 3. seminanda armenta C. 6, 24, 1.
 Semis quad alias adiectum esse est ἡμερος, Gronouio credimus, interdum (nec ipso diffiniente tamen p. 302) videtur contrarium esse semias, — sicut inuenitur rationem habere, vt pars dimidia — hoc est semis, in quo sunt rel. C. 5, 1, 11. vt Volusius in dextante sunt — semis & triens & saepe ad eundem modum: nec aliter aut ipse, aut Balbus mensor. Obliquus casus damus in semisibus statim, nunc persequamur adiectum ¶ pede vno semis, interl. & P. Ian. 15, 6. pedum duorum semis P. Ian. 10, 2 & 4. F. 10, 1. duobus semis pedibus P. Ian. 13, 7. 10, 3. duos semis pedes P. F. 9, 10.
 Semisus non puto exotare nominatum indubium huius formae: sed est ipsum semis pro semibus, cuius obliquus semisus pro semissus, rel. semissim supra duos pedes C. 4, 3, 3. dispondio semisse C. 11, 2, 28. vnus & semisus modii P. 1, 29, 4. semissus vlturum C. 3, 3, 9. semissum vlturum C. 3, 3, 9 & 10. ¶ vt testis nomen ad rusticum instrumentum translata, ita ad veterinarium semissus, cuius instrumentum vel as videtur Cycclus de quo s. l. Vritur ad mensuram semissis Veg. 3, 41, 3. semisse iniuri cauterio Veg. 2, 11, 4. Hinc.
 Semissantur pedes equorum Veg. 1, 26, 4. 1, 38, 9. h. e. inueniuntur, sanguine prius emissio.
 per Semita aqua ministratur C. 2, 11, 3.
 SEMNOLOGIA s. exempla: id quod decedit C. 6, 5, 2. id quod egerit suis ibid. cibi digesti C. 8, 3, 20. 8, 7, 2. quod cum inquitur locum V. 3, 7, 5. succus villarum P. F. 23, 1. naturalia praecidunt C. 8, 5, 19. vt alius excrementum non habeat 8, 5, 20. loca naturalia (poder) C. 8, 7, 2.
 Semodialis placenta Ca. 76, 5.
 Semodius fabae qm. semimodius C. 6, 3, 5.

Semi-

Semperuinae succus P. 1, 35, 3. appellatur a Graecis aizoon, id est, semper uina. Alii bupthalamon vocant. quasi oculum boni. Alii zoophthalmum. Sunt qui ambrosiam. Latini sedum appellant, aut oculum, aut digitellum: nascitur in tegulis, seiturque in vasculis fidebilibus. BERO.

Senescere vltra quadratuum C. 9, 1, 7. senescere suet viam iterare P. F. 28, 2. ¶ senescunt agni desiderio natrium V. 2, 2, 17. perpetuo custodiae seruitio contristatae senescunt C. 8, 8, 4.

Senex. senem seruum vendat paterfamilias Ca. 2, 7. seniorum imperia, iuuenum officia P. 1, 6, 3.

Seni. sena & terna oua C. 8, 11, 13.

Sensus vigentes adolescentem C. 11, 1, 6. ¶ cum magno sensu atque cautela Veg. 3, 15, 5.

Seorsum in noua labra transferre C. 12, 52, 2.

Separatim scripta V. 3, 2, 13.

Separatus. separata generibus vineta, diuisa C. 3, 21, 5.

Sepelire mortuorum publicis feriis non licitum C. 2, 22, 4.

Seperrari MS. Lips. C. 2, 15, 7 & alias.

Sepes horrida rusco C. 10, 374. sepe virgeam imponere C. 11, 3, 7. sepes quot generum V. 1, 14, 1. hortorum quando & quomodo fiant P. F. 24, 1. vina struendi melior, quomodo fiat C. 11, 3, 3. P. 1, 34, 6.

Sepiae testa irita C. 6, 17, 7. ossa Veg. 4, 27, 6 & 7 & saepe.

Septimentum naturale V. 1, 14, 1. fabrilis & militare V. 1, 14, 2.

Septisiliari lego pro supplantari Veg. 3, 2, 21.

de Septem vnus C. 1, 1, 9.

Septembris descriptio & opera C. 11, 2, 61.

a Septentrionum regione V. 1, 57, 1.

Septentrionalis venti C. 11, 2, 21. septentrionalis terrae pars salubrior quam meridiana V. 1, 2, 4.

Septena iugera Liciniana C. 1, 3, 10. septenum amphorarum C. 12, 28, 1.

Septimontialis satio C. 2, 10, 8.

Septimontium P. D. 1. vi. ne.

Septingenarii greges V. 2, 10, 11.

Septuagies septuageni C. 5, 2, 7.

Septium venationis, vuarum V. 3, 12, 2. ¶ Septa fundi iutandi causa quatuor generum V. 1, 14, 1. villae V. 1, 11, 2. e. maceis V. 3, 12, 3. sepiarepeti pecus C. 6, 27, 3. ¶ de piscina C. 8, 17, 8. tra Conspecta.

Septuincialis vid. Septimont.

Septuim iugeri C. 5, 1, 11.

Septum vrluum P. 1, 35, 1. vid. Seuum. passim ita est in Vegetio.

Sequestratum animal, separatum Veg. 1, 29, 5.

Sequitur. sequitur gregem clades C. 7, 4, 2. sequuntur instrumenta b. e. vna adferuntur V. 2, 10, 4. sequens vltus, posterior P. Mai. 7, 4. sequente anno C. 5, 6, 28. sequens numerus C. 8, 1, 1. citra C. 2, 12, 1. e. proxima. sequenti biduo C. 11, 2, 76. sequendum in seminio legendo Tanagricos, b. e. quarendum V. 3, 9, 6. sequendum nobis triplici regula V. 1, 19, 2. Ita fere P. Mart. 12, 2. ad. Wasse ad Sall. Catil. c. 61. SCHOET G.

Serae transuerbiae, velles transmissi per vaceras C. 9, 1, 4. Ita etiam GL. vet. sera, μὲν. Ouid. A. A. 2, 244 Opposita ianua sulca fera. Ita enim melius, quam apposita, quod ex uno MS. reponit Heinjui.

in Sereno noctu Ca. 156, 3. sereno int. die P. 1, 30, 3.

Sergiana olea vel Sergia Ca. 6, 1. C. 5, 8, 4.

Sergius Orata V. 3, 3, 10. C. 8, 16, 5.

Seriae Ca. 12. oleariae V. 3, 2, 8. vt praeparandae C. 12, 50, 14. vindemii vt parentur C. 12, 18, 4. amphorarum septemum C. 12, 28, 1.

Seris, etae, inuibi species V. 3, 10, 4. C. 8, 14, 2.

Sero. ferere oculos C. 45, 3. 46, 2. quando incipiendum V. 1, 34, 1. ne dubites C. 11, 1, 29. quo quidque loco expediat V. 1, 23. seri diligentius quae voles C. 133, 3. quantus cuiusque seminis modis sufficiat agro V. 1, 44, 1. ante brumam quae possint P. D. 1. ferendum viciam rel. V. 1, 32, 2. seri plantas C. 11, 3, 39.

Sero facere Ca. 5, 7.

Serotina ficus P. Mar. 10, 31. pulli C. 8, 5, 24.

Serpens ne nascatur in sterquilino V. 1, 39, 3. serpentes vt abiganur C. 7, 4, 6. C. 8, 5, 18. P. 1, 35, 11. P. N. 13, 6. serpentes idui remedium Ca. 102. C. 6, 17, 1. pellis medic. C. 6, 4, 3.

Serpo. serpit oculus harundinis C. 11, 3, 35. serpentina graecina C. 10, 119.

Serpulum vel Serpyllum Ca. 73 vnde dictum V. 1, 35, 2. eius satio & cultura C. 11, 3, 59. P. Mart. 9, 17. in serpyllum mutatur oetium P. Apr. 3, 5.

Serram ducere an seriam? V. 5, 6, 1. vii. no.

Serrula desecare C. Arb. 6, 4. ferrulae manubriatae P. 1, 43, 2.

post Serraturam P. F. 17, 2.

Serta Ca. 113. Campanica Ca. 107, 1. C. 12, 20, 5. est herba quae alio nomine Melilotum. ¶ grossi lino velut ferta peruisi P. Mar. 10, 28. ferta plur. de lincis radicum scilicet P. Int. 6, 2. ¶ fertam ducere vid. Serra.

Serui. brassica, quae canli seruiet P. Apr. 3, 1. ferult truncus viti C. 4, 29, 14. seruire alieni operi consueverunt vaccae P. Int. 4, 1. seruire infito C. 5, 11, 11.

Seruitium perpetuae custodiae C. 8, 8, 4. seruitio liberatae C. 8, 11, 2. ¶ seruitia, serui C. 11, 1, 3. in seruitute non soctant siluestres gallinae C. 8, 12, 8, 15, 7.

Serno. seruare serias Ca. 5, 1. in vetustatem Ca. 114, 2. seruat, ne C. 8, 5, 13. seruandum est, obseruandum P. N. 7, 12.

Serus. seram facere sicum C. 5, 10, 10.

Seruus. qui serui cuique officio praeficiendi, & vt tractandi C. 1, 8. solui, vincli C. 1, 6, 3. seruorum cellae ibid. feruae vt tractandae C. 1, 8, 19.

Sesami satio C. 2, 10, 18. P. S. 7. P. O. 1, 3. sesama feruntur C. 2, 10, 18. 11, 2, 51 & 56. torrefacta C. 12, 15, 3. 12, 57, 2. Sisamum quidam libri, vt apud Helich. enaqui. Sed citiusque refutari.

SYLB.

Sesuncia lateris C. 12, 57, 4. iugeri 8, 2, 7.

Sesquicillarum colla C. 12, 18, 7.

(R)

Sesqui-

Sesquimense V. 1, 27, 1. sesquimense natu pulli V. 2, 10, 7.
 Sesquimodius V. 1, 42. C. 2, 13, 4.
 Sesquiopera C. 2, 13, 2.
 Sesquipedali altitudine C. 11, 3, 48. 11, 2, 18. mensura C. 9, 15, 4. sesquipedales taleae C. 5, 9, 3.
 In sesquipedem ponitur cythus V. 1, 43.
 Sesiles maluae ut viani P. O. 11, 3. sessilia pira minimo pediculo Pl. 15, 13, 16.
 Sessor, equus Veg. 1, 56, 34.
 Sestarius, sextarius C. 6, 30, 9. 6, 31, 1. Ca. 158, 1.
 Sestertiariae fipirae vid. ad Ca. 10, 2. & add. Semisilis, Semisio.
 Sestertius sexcentis numis C. 3, 3, 12. pro sestertia milia legendum si Gronovium audimus Pec. Vet. 1, 4 p. 12 sestertium V. 2, 1, 14. 3, 6, 6. 3, 16, 11. 3, 17, 3. C. 3, 3, 8. ¶ sestertium bipalium rusticis C. Arb. 1, 5.
 Sextiana mala C. 12, 45, 5. C. 5, 10, 19. Hinc Hardui. apud Plin. 15, 14 f. 15 pro Gellio malis Sextium, vel Cestium, quod Sextia pira a Galeno laudantur nata vici: 2, 1 & 6, 9. eadem Sextiana.
 Seia quae probeur in subus C. 7, 9, 3. fetis pendentibus laquei talpis P. Mar. 9, 4.
 Severitatem venientur subiecti, saevitiam detestantur C. 11, 1, 25.
 Seuum liquefactum P. 1, 41, 3. candens C. 7, 5, 13. hireum Veg. 3, 1, 8. 3, 4, 25. caprinum & bubulinum Veg. 3, 4, 8. vid. Sebum, sebum, sibi omnia cum hisce modis scriptum inueniunt.
 Sexcentas urnas C. 3, 3, 2.
 Sexcenteni malleoli C. 3, 5, 3. urnae C. 3, 9, 3.
 Sexcentia vid. Sexcentia.
 Sexans iugeri C. 5, 1, 10. picis C. 12, 23, 2.
 Sextarium olearium Ca. 13, 3. sextarii vrbici P. Jan. 1, 1.
 Sextiana mala vid. Sessi.
 Sexilius Praetor V. 1, 1, 10.
 Sextila iugeri C. 5, 1, 9. 5, 2, 2.
 Sexio decimo Kal. Ian. C. 11, 2, 94.
 Sfongia pro spongia saepe MS. v. g. P. Mar. 9, 10 no. cc.
 Si minus, si non C. 1, 7, 20. 5, 6, 4 & 11, 11, 3. 8, 5 bis. C. 12, 22, 2 bis. C. 12, 57, 3 & 4. ¶ guita, si receperit saltem pro an? C. 12, 54, 1. sic C. 8, 5, 14. 9, 1, 7. ¶ si quis vides Ca. 106, 2.
 Sibi post sim abundant C. 12, 41, 3.
 Sibilo allecrae boues, quo libentius bibant C. 2, 3, 2.
 Sibum pro seuo MS. Veg. 2, 64. 3, 65, 1.
 Sibylla cecinit etiam postteris V. 1, 1, 3.
 Sic quidem, quod C. 7, 5, 16. P. L. y.
 Sicani montibus C. 10, 170.
 Sicani Haleis flores C. 10, 268.
 Sicardicus equus Veg. 1, 25, 2. sideratus MS.
 Siccaneum pratium C. 2, 17, 3. siccanea loca C. 2, 2, 4 & 4, 15, 11, 2, 12.
 Sicce flabulari C. 6, 71, 2.
 Siccio, ubi siccauerit intrant. Ca. 112, 2. sicari in sole C. 12, 1, 14.
 Siccus morbus bouum Veg. 3, 2, 17 vid. Aridus, ad siccum recidi non debent radicales vitium P. O. 5, 1.

Sicilicus iugeri C. 5, 2, 5.
 Sicilimenta e prato Ca. 5, 8. sunt autem non aliud, quam defegmina: nam veteres sicilire pro fecare usurpabant. M. E. V. R. S. qui vtrius deinde locis iam laudandi, & addit, hinc sicilix & sicilicum apud Festum.
 Sicilure pratium quid? V. 1, 49, 2. C. 2, 22, 3.
 Siculus bulbis croci C. 9, 4, 4. Siculum mel fert palnam V. 3, 16, 14. Siculi solum mutantur C. 1, 3, 6.
 Sicut adolefcent olea, terram subinde colligitum P. Ap. 2, 2. Gallia, in mensura q. ¶ sicuti matri coherenti h. e. coesum, statu C. 5, 11, 15.
 Sideraticia iumentum Veg. 3, 35.
 Sideratum iumentum Veg. 2, 19.
 Sidericus vates C. 10, 434. siderico cum areti C. 10, 292.
 Sido. cum siderit pix C. 12, 24, 2. pro feditur. v. alia Praeterea (vid. h. v.) praefertis charactrem servantia. ita subfido.
 Sidus. Sideris aestivis vapores C. 2, 21, 1. sidera terrestria flores C. 10, 96.
 Signia monte Lepino C. 10, 131.
 Significare tempestatem & facere quod distent in disciplina rustica. vi. no. ad C. 11, 2, 4.
 Signina pira C. 5, 10, 18. Alia colore testacea appellant Plin. 15, 15. Forte ab opere Signino. SCITO ET T. G. Io. Rhodius ad Scribo. c. 104. p. 175 a Signia oppido & ipsa dicta arbitrat. ¶ Signino opere C. 8, 15, 3. 1, 6, 12. 8, 17, 1. vid. Hard. ad Plin. 35, 12 f. 4. extr. Vitruv. 8, 7. Nimirum ab urbe Campaniae & ipsum nomen habet. Signino (int. opere) constrati locus C. 9, 1, 2. Signini parietes P. 1, 17, 1. camerae P. 1, 40, 4.
 Signum id habebit, an — i. e. coesum cognosces, an C. 8, 11, 12. signo pastoralis quali recepti canitur C. 6, 23, 2. signa monentes milites C. 9, 9, 4. signa XI (zodiaci) V. 2, 1, 7.
 Sil montanum. vid. Morgag. 111, 31. Gallicum Veg. 3, 27, 1. 4, 28, 31.
 Silco. siler atra C. 2, 21, 5. silentibus ventis C. 12, 25, 4. silentis spiritus dicam C. 3, 19, 1. silente etiam me C. 9, 1, 9. silentia oua C. 8, 5, 15 in quibus pulsi silent. ¶ silenti luna Ca. 29, 40, 1. 50, 1. C. 2, 10, 11. ¶ dum silent virgae h. e. nondum germinant C. 4, 30, 0. silentes vineae C. 4, 27, 1. fumentum silens C. 4, 29, 1. Bos C. 12, 7, 1. silentis coliculi ferularum ibid. ex nostra emendat. fureculi ad infirmitatem C. 11, 2, 26.
 Siler annis C. 10, 136. ¶ Siler montanum vid. Morg. 1, 1, 31.
 Silex vineis amicus C. 3, 11, 8. silice strata area P. R. 36, 1. silices lapides Ca. 18, 3.
 Silicula. f. siliquulam cepit lupinum V. 1, 23, 3.
 Siliginea farina Ca. 25, 121.
 Siligo ubi ferenda Ca. 35, 1. e tritico C. 2, 9, 13 v. no. solum quod desideret & C. 2, 9, 5. siliginis habenda secunda conditio C. 2, 6, 1.
 ad Siliquas nondum pervenere fabalia V. 1, 23, 3. add. C. 2, 10, 11. ¶ Siliquam rustici vocant focum Graecum C. 2, 11, 10, 11, 2, 71. Hanc Boetius Harn vel Kuh-Harn nostri vocant. ¶ Siliqua Graeca,

Græca, arbor, κιστριον, C. 5, 10, 20. Arb. 25, t. 7, 9, 6. P. F. 25, 27. inf. 117 & ibi Codrus. Pluvium nascitur in Syria & Græcia, Germani vocant lobannii. Brode, Græci κιστριον, Iudæi Bockstern. Erat autem in Syria cibus non pauperiorum solum, sed & animalium t. g. fenum, apud Lucanum 15, 16 de filio perditio: vgi iacturam quædam vgi novitas avertit. Ant. tui κιστριον ἢ κιστριον ἢ κιστριον. Columella quævis 7, 9, 6 filiquas Græccas inter summa pabula commemorat. Titus Boetrensis in commentis. ad locum Lucæ citatum tribus ipsi γένει γλυκύων, vgi γὰρ ταῦτα γλυκύων, gustum suavitatem, qui tamen adjuvanciam habeat nonnullam asperitatem. Plura Bodæus a Scapoli ad Theophrasti hist. plant. 4, 2. Salmastius de homonymis hylis iacturæ c. 22. Knatchbull ad Matthei. 3, 4. SCHOETT G. add. Rhod. ad Scribo c. 121 p. 101.

Silphium intrare Ca. 157, 7. εὐλαφον laferpitium C. 6, 17, 7. lafer C. 12, 7, 4, 12, 57, 4.

Silva barbarica t. consociata C. 11, 2, 83. ¶ silvæ aquatiles radices, scirpi, arundinis, iunci C. 7, 9, 7. Silvanus Mars Ca. 83.

Silvaticus laurus Ca. 8, 2. mala Ca. 143, 3. pirus V. 1, 40, 5. falix P. Aug. 8, 5. silvaticæ falces Ca. 11, 4, V. 1, 22, 5.

Silvester frondibus C. 4, 11, 2. Silvester ager cultio oppon. C. 1 p. 25. silvestris ager extirpatur 11, 2, 52. mons V. 1, 12, 1. regio in agrorum formam vt redigenda C. 2, 2, 8. & montosus situs C. 7, 2, 3. silvestres arbores C. 3, 4, 2. ac feri arbores C. 3, 7, 4. gallinæ C. 8, 12. silvestria ingenia deponunt aues C. 8, 15, 7.

P. Silivium compellatur in Columellæ præfationibus, & interdum in fine. testis citatur C. 3, 9, 6.

Silivulæ tamaricum C. 8, 15, 4.

Similitudo soliditatis pollicis, æqualis P. Ap. 4, 2.

Simoniacum trifolium idem quod acutum, Græcis κιστριον C. 6, 17, 2. Veg. 3, 4, 34. Symoniamum legit Rhod. ad Scribo. c. 163 p. 240. & suspicatur a Syme insula dictum, Straboni memorata. Sed vid. amano Morga. 111, 31.

Simpliciter radicem P. Ian. 15, 15.

Simponiaca herba præ Symphon. Veg. 3, 68, 3.

Sini autem, si non C. 12, 38, 6.

Sinapi (Sinape) vt colatur C. 11, 3, 29. P. F. 25, 5. O 11, 2. vt conditur P. Iul. 9. C. 12, 55, t. Rectum sacchara sinapis C. 10, 122. sinapi Alexandrinum Veg. 4, 17 ex MSS. sinapis Pontici Veg. 3, 65, 2. sed vi. no. ¶ Sinapis & sinopis confunduntur a librariis Morga. 115, 51.

Sinapiare Veg. 2, 6, 11. 3, 34. est sinapi emplastri instar impostæ præfationem procurare, quæ sinapis vocatur, & in hominum etiam curatione olim fuit usitatissima, immerito postea neglectus, vt queritur in Definitionibus Medicis Gorræus, qui illud etiam docet, in capitis præsertim morbis feliciter esse adhibuit. De ratione Sinapis, (qui convenit cum hodiernis vesicatoriis & usu cantharidum) etiam multa discet, ex Caelio Aurel. Acut. 2, 9, 40 fgg. & ab aliis qui ipso etiam verbo sinapiare utuntur non alias, tum Lard. 52, 26.

Sinceritas firma capitis P. 1, 3. sinceritatem habere C. 4, 26, 2.

Sinereum Amineum C. 12, 45, 6.

Singulientem matrem sequuntur pulli C. 8, 11, 15.

Singulus nutricis pulli renouatur ad villam P. 1, 28, 6. singulus nutricis sequuntur pulli C. 8, 11, 15. singulibus crebris interiecta voce acuta, gallinæ se parturire significant C. 8, 5, 3.

Sinistree manus vis in herbis colligendis C. 6, 5, 3. Veg. 3, 2, 27. sinistrum foliolum C. 1, 5, 8.

Sinituribi fermentari C. 12, 17, 1. sinuntur regellare C. 11, 2, 7.

Sinoantis Veg. 3, 40, t. leg. schoenu vel schinu, (ita enim recentiores pronunciant) anthus, qñtu av-9oc. Floris sane iuncti utilitatem in porionibus commemorat Dioscor. 1, 16.

Sinopsis Ponticus (ita barbare editum) ad vermes Veg. 1, 44, 3 & 5. de usu medico Plin. 35, 6 f. 13. Diosc. 5, 111.

Sinuui lactis C. 7, 8, 2.

Sinus acre plenos reportare C. 10, 309. ¶ suppurationis C. 6, 11, 1. Veg. 3, 4, 11. sinum fecit desillatio Veg. 2, 43, 1. ¶ sinus falsis C. 4, 25, 1.

Sipho quæsi diabetem vocant mechanici C. 3, 10, 2. per siphonem succum euocare C. 9, 14, 15.

Sirapa C. 12, 49 lemma.

Sirentulæ vuæ C. 12, 43, 9. eisdem Hirtiolas & Sticulas ait SYLB.

Siri vid. Esop.

Sirius ardor C. 10, 289.

Sirpus. sirporum fructus C. 8, 15, 4.

Sirpeæ stercorariæ Ca. 10, 2. Ca. 11, 4. V. 1, 23, 5. vid. Popma de inst. fundi. Farr. de L. L. 4 p. 34 & ibi Scal. p. 60. Male exponi per vehiculum, sed vehiculo imponi obervat Gron. ad Planti Pseud. 1, 3, 98. Optime Schefferus de re vehic. 1, 7 p. 64.

Sirpeæ, oblonge quadrata capta, ex virgis contexta corbis instar, quæ imponitur vel trahæ vel plastro, rebui vilioribus in agro vehendis. add. Scheff. 2, 20 p. 262.

Sirpiculæ falces V. 1, 23, 5. Ca. 11, 4.

Sirpiculum vimine textum C. 10, 305. vid. Bero.

Sirpiculi turgor V. 2, 2, 10.

Sisimium, vt scribitur P. S. 7. vid. Sefam.

Sisirac flos ad V. 3, 15, 26.

Sisiferis radix vt conditur C. 12, 56, 3. ex sisere flore liquidum mel faciunt apes V. 3, 16, 26. vt no.

Siser, radicle illa dulcis, foliis pastinacæ similibus, nostris & Belgis a saccharo cognominata.

in Sisymbrium mutatur ocimum P. Ap. 3, 5. sisymbrium scribitur Veg. 3, 3, b, 4. Menthae genus, Rosi-Müntz, Wasser-Müntz.

Siticolosum solum C. 3, 11, 9. P. Ian. 13, 4.

Sitienti aqua tepida datur V. 2, 1, 23.

Sitis aestatis C. 11, 3, 9.

in Sicula apponitur aqua boui Veg. 3, 31, 2.

Situlus aquarius Ca. 10, 2, 11, 3.

Situs, a, um. ita fiet aqua plus horam vnam, festeris Ca. 89.

Situs aeni longus C. 1, 1, 4. situm aut mucorem contrahit C. 12, 17, 1. situm mucorem contrahunt pe-

(R) 2

[illegible]

multum curasset multis. Denique ipse Catullus ad quem ista disputatione Vossius, mentionem illo quidem facit, sciretque soleae in tenaci voragine relictae, neque, quod intelligendum sit, habere disputationem, si quis haec poëta ita loquatur. Sed multo facilius tamen derelinquuntur soleae deliquae, quam adhaere clavis. Itaque per sua cum bonis libris familiaritate prudenter monuit Scagler, Soleae quippe inducebantur, non, ut nunc, clavis slippingebantur, propitiae Graecae illud, ut in homine est *ὀρεῖσθαι* &c. Quae sane non refutavit Vossius. Etsi etiam illud animadvertendum. Nondum proditum est exemplum, vnde consilare posses, ordinarie & perpetuo calcareis solum esse iumentum. Equi extra morbum calcatri, nefcio an alia extet memoria, praeter illud Artemidorus 4, 32 p. 23. *ὁπλῆς τῶς ἰσχύος ὑπὸ τοῦ ὀρεῖσθαι*, leviatote, quod *ὀρεῖσθαι* invenio. Quibus per *ὀρεῖσθαι* ἔστι *ἄρῃς*, ὅ *ὀρεῖσθαι* *ὀρεῖσθαι* *ὀρεῖσθαι* *ὀρεῖσθαι* *ὀρεῖσθαι*. At potest sane fieri, ut ad bedicam, aut longam aliquam expeditionem spectaret, vel simile solatum genus, in promtu habuerint equites. De Cameli Aristoteles Anim. hist. 2, 6. Τα εἰς ΠΑΘΜΟΝ ΙΟΤΕΑΕ ὀρεῖσθαι *μακρὰς δὲν ἄρῃας*. Nam Phisio recte it. 4, p. 100 in longiori itinere sine calcatu illorum pedes fatigant. Simili igitur de causa corio crudo (*haec sunt uerba*) sparteis fortassis etiam calcatae essent. Permetunt etiam, quod iudicat, si sana sint, verba Catulli, soleae mularum esse itecae, aut filo ferree flexae, aut lamina ferrea munitae. Illud quidem manet, rarus adhaere solas Vegetii aetate nondum fuisse. Quid imaginis in *veritus hippatricorum* Graecorum exemplari videri Vossius, non disputamus. Vult autem vidisse clauorum quibus transierunt ungulae signa & vestigia. Geminae quidem antiquitatis monumentum, neque pice, neque sculpsit, neque itecae quidem reuincit aene, quam propositi sententiam posse satis nobis videtur exploratum. Quandoquidem Catulli carmen in manibus est, non definimus abique corollario. Versus penultimus ut est in Vesfiana & alii quae ad manus sunt editionibus, in legem metri peccat. Seruatum diligenter a poëta & explicatum a Martio Legimus.

Et lupinum animum in grani delinquere
tueno.

Quartus per una syllaba longa tenet hoc esse ven-
non est, sed semper. Scribendum sine dubio de-
delinquere. Et tam straidena typographi ista
erant, cum video delinquere esse in Henrie-
ricus Basf. 1502. a. Et Solea electo conficiendo C.
12, 50. Et pifcis C. 8, 16, 7. Gr. *οὐλῶναι*, ut
ἀνὴρ obferunt Salmatio ad Soli. p. 794. a. C. D.
Lingulacum etiam dicit, *ῥαῖντα*, *ῥαῖναι*, et
plura alia docet Nonn. de re eibz. 3, 25. Al-
terum nomen Galli ferunt eodem indice, *Solea*
alterum *Belgae*, *Tense*.

Solemnis labor rusticorum P. 1, 6, 2. **solemnis** *MS.*
solemnis huius pecoris labor conficiendi fru-
menti C 7, 1, 3. agricolae gallinarum cura C 8,
(R) 3 2, 1.

- 2, 1. solenne est feminæ omnibus annis parere C. 6, 37, 13. *add.* C. 1, 8, 16. solennium dierum ornatus C. 12, 3, 1. ¶ solennia festorum C. 2, 32, 5. Solenniter, *ordinarie, in cibo consueto* P. 1, 28, 5. Solertissimus fundus C. 8, 2. *h. e. optime & quantæ præstæ arte instructus.*
- Sollicitare obsequia feminæ C. 6, 37, 9. ¶ sollicitantur salebris apes, *h. e. nimis concitantur.* C. 9, 8, 3.
- Sollicitior esse debet P. Iun. 7, 5.
- Solide contexta cista C. 12, 34, 2.
- Solidatum rudere solani P. 1, 17, 1. solidata pecorum vngulis area P. 1, 36, 1. mula *h. e. durata laboribus* P. Mar. 14, 4.
- Soliditas vitium maciei opponitur P. 1, 8, 9. soliditas arboris conueniens fureculis, *æque crassus* P. F. 17, 5. pro æquandâ soliditate, *de cassis* P. Mai. 9, 1.
- Solido. solidare stomachum titubantem P. F. 31, 2. solidatur terra assiduo calcatu P. Ian. 13, 7. vbi solidari coepit casus P. Mai. 9, 1. donec omnis plaga solidetur P. 2, 26, 2. 2, 27, 1.
- Solidus. solida pruna mollioris & mitibus oppon. C. 12, 10, 3. solidius virtute vinum P. O. 14, 18.
- Solitiannæ cochleæ V. 3, 14, 4.
- Solitaria natura V. 3, 16, 4.
- Solitaullia *vid.* fountianæ.
- Solium Ca. 10, 4. soliorum in balneis forma P. 1, 40, 3. & 1, 41, 1. *h. e. laborum q. canorum quorumcumque in quas descendunt, qui lauant. Marcellum Donatum ad Lampriidii Alex. Senerum p. 567. laulat. SCHOETT G.*
- Solstitialis spinæ C. 2, 18, 1. *Dispicè numquid faciat perineare ad Plantinum sensum, spinæ hæc solstitialis. Namque apud Plantum in Pseudolo (1, 1, 36) scriptum legitur, Quasi solstitialis herba paulisper fuit, repente exortus sum, repentino occidit. Plinius significare videtur solstitialem herbam dici solstitio vel provenientem vel florentem, ut sic nomen non vnius tantum herbarum proprium, sed cuiuslibet herbarum accommodatum nascentis per solstitium. Sic enim scribit libro 26. cap. 1. Condardion herba solstitialis, flore rubro, suspensa in collo comprimere dicitur strumas. Consimiliter spinas solstitiales exponere poterit solstitio progenitas at vigenas. Corn. Celsus herbam solarem vocat heliotropion, quia circumagitur cum sole. BERO.*
- Solstitii dies V. 1, 28, 2 vbi obferuat Victorius, æstivum modo ita dici antiquis & optimis scriptoribus. Solstitium etiam scribi, idem docet ad Cat. 102. Prius illud, non seruas nostri, E. G. Solstitia quando fiant C. 9, 14, 12. solstitium brumale XV i an IX Kal. Ian. C. 11, 2, 94. hibernum C. 7, 3, 11.
- Solum præstantissimum quod &c. C. 2, 2, 5. defatigatum & effectum C. 1 pr. 1. spissum, resolutum; exile, lacticosum; campese, præceps; sicum, vliginosum, rosidum; salsum, amarum P. Ian. 13, 1. ¶ solum facere in tracta Ca. 76, 1. *it. 82. ¶ hominis i. e. vestigium V. 47.*
- Soluo, soluit ventrem tithymallus C. 9, 13, 2.
- ¶ solvere nummos bona fide Ca. 14, 3. æquum Ca. 146, 3.
- Solutio nummorum V. 2, 1, 15.
- Soluta, soluta velut cinis terra C. 2, 2, 25. solutiori terra C. 5, 5, 1.
- Somniculosus plurima effugium C. 11, 1, 3.
- Somnio, somnare ineptias *h. e. diis noctesque cogitare* C. 1, 8, 2.
- Somnus institutus V. 1, 2, 5.
- Sonitus ventris cruditiatis signum in bubus C. 6, 6, 1. Sono nullo convertitur annus C. 10, 160.
- Sophortiae vites C. 3, 2, 24.
- Sopitum naturaliter pecudis ingenium C. 6, 37, 2.
- Sorbiles cibi C. 8, 17, 13.
- Sorbitio liquida Ca. 157, 13. C. 6, 10, 1.
- Sorbi satio & cultus C. 5, 10, 19. P. Ian. 15, 1. F. 25, 32. insitio P. Apr. 5, 2. inf. 137. *add.* 83. sorba vt condantur Ca. 7, 5. V. 1, 59, 3. C. 12, 16, 4. P. Ian. 15, 4. vt promenda V. 1, 58.
- ¶ Sordet oleum P. N. 19. ¶ Sordet colore cieera P. Mar. 6.
- Sordescunt vilitate sermonis Veg. pr. 4.
- Sordidus gustus C. 3, 2, 5. autumum C. 10, 44.
- Sorex nidium facit in corpore suis viuar V. 2, 4, 12. forices ne vitem laedant C. Arb. 15.
- Sorritio fit tribuum (*in comitiis*) V. 3, 17, 1.
- Spadones equi Veg. 4, 7, 2. fureculi qui C. 3, 10, 15.
- Spæritia Ca. 82. pro Spæritia
- Spani pro Hispani Veg. 4, 6, 4. *no. q. & al. Mula de hac ratione Rhodius Lex. Scribo.*
- Spærcia *vid.* Spætea.
- Spargere, *serere, disponere* C. 10, 1205. ¶ Spargo etiam in compositis primam vocalem retinet, non minus quam carpo & quaero. *Vid.* ad V. 1, 57, 1 & 2, 1, 4. Idem seruat Columella Lips. & Leidenfis Palladius.
- Spartens, 2, um. spartei fuses C. 12, 52, 8. Ca. 3, 5. vnae & amphoræ Ca. 11, 2. sparteæ solea C. 6, 12, 2. & ¶ substant. sparteæ munitur pes C. 6, 12, 3. sparteæ calcære curabia Veg. 1, 26, 3. 2, 45, 3. 3, 18, 2. calcætea vngula curatur C. 6, 15, 1. sparteæ suspensa de ramis P. N. 7, 6. vetus P. 1, 24, 2. Veg. 2, 57, 3.
- Spartium eridum, non malleatum C. 12, 19, 4. unde nectas bubus pascas (*f. soleas*) lineas, rellæ, fuses V. 1, 23, 6. *De varia sparti vtilitate Marcell. Donat. ad Liu. 22 p. 31, 32. Guilandinus de papyre c. 9 p. 258 sq. Salmas. ad Soli. p. 189 sq. Obrecht ad Dychin 3, 18. SCHOETT G.*
- Spasinus morbus bouum Veg. 3, 32, 1.
- Spæthia lignæ permiscere C. 11, 41, 3.
- Spætiari in area compellunt pecora P. Itin. 1.
- Spætiatum. spætia inter articulos palmium C. 4, 24, 20. spætia sunt passus, actus, climata, iugera C. 5, 1, 4.
- Spætulæ renum Veg. 4, 1, 1 & 4, 2, 2 vel spondyli sunt, vel earum partes eminentes at latæ.
- Spæca, spica russ. V. 1, 48, 2.
- Specialiter, secundum species, vt consuetudini opponatur C. 3, 19, 3. ¶ vt generatim oppon. C. 3, 9, 9. 12, 2, 3.
- Species ternæ ternas in se habent alias V. 1, 9, 4. *Genera*

Genera singula in binas species diuiduntur. In prima partes V. 3, 3, 3. feneae singulis contribuntur generibus C. 1, 2, 11. ¶ a specie simplicia genera agrorum V. 1, 6, 5. ¶ de vino condito P. O. 14, 3. *fedistid. f. 15* *nae quae hodie ita dicuntur a Pharmacepion*

Speciulaculum formosum V. 3, 13, 3.

Speculo. si ad fructum species—ad delectationem V. 3, 6, 1. ¶ quo speculum villae porticibus, oñis, fenestris V. 1, 4, 4.

Specularis interfecta vasa C. 11, 3, 52 *Misthoen*. per specularis lumen admitti P. 1, 20, 1.

Speculatae deformatae suam equae C. 6, 35, 2.

Specularum accipiter facillime albas columbas C. 8, 8, 9. speculari parientes gallinas C. 8, 5, 3. foetus autem C. 8, 3, 4. quae turba sit apum aquantium C. 9, 8, 7. aut fe profundant apes C. 9, 8, 4. si iam effocatae sint C. 9, 1, 7.

Speculo obiecto accipere imaginem nubis P. 1, 35, 15.

Specus perducere V. 3, 17, 9.

Speluncas librare ad caput aquae P. Aug. 11, 2.

non Spernendus auctor C. 1, 1, 4 *ut Linius de Phyllo*.

Sphaerita vel sphaerites *vid. Sphaerita*.

Sphalangium, phalang. Veg. 3, 77, 1. 3, 79, 1.

Sphalangius Veg. 3, 81.

Sphondyli pisces C. 8, 16, 7. *sphondylos alii scribunt. sunt autem in ostreorum genere. vid. Salmas. ad Sol. p. 792. Nonn. dere eibor. 3, 37.*

Spicae partes V. 1, 48, 1. in spicis conditur far V. 1, 63, 2. spica vana & minuta C. 2, 9, 5. caduca stantur oues V. 2, 2, 12. spicae in frumentis emissio C. 2, 12, 10. spicae necis ut extantur & expurgentur C. 2, 21, 4. ¶ Spicae alii & vlpici Ca. 7, 1 C. 8, 5, 21. C. 11, 3, 20 & 21. *it. 10, 111. P. N. 6, 1. Veg. 3, 2, 8. Ita scribo. comp. 231. Rhod. in Lex qui aliunde etiam vindicat spicam alio, quod facit contra Salmasium Pontederi ad Ca. 70. ¶ Celtica Veg. 4, 13, 2. Indica Veg. 4, 13, 2. nardi Veg. 4, 13, 2. Syriaca Veg. 4, 13, 3. barbarum nomina, nescit anjatis explicata.*

Spicilegium post mellis V. 1, 53.

Spinace foliatales C. 3, 18, 1. spinarum genera C. 3, 11, 6. spina alba C. 7, 9, 6. *Hoc nomine hodie vocamus frutem spinosum pame inflat arbori grandem, qui baccas fert punctis, gratissimum subit pabulum. Seneca vulgo nuncupamus. Salm. ad Sol. p. 370 sq. SCHOETIG. ¶ Spina duplex equi ludatur V. 2, 7, 5. C. 6, 29, 2. ¶ an diaphragma nassi spina vocetur? ad V. 2, 5, 7.*

Spinifera prunos P. inf. 81.

Spino inferiuri piris P. F. 25, 6. spini steriles P. inf. 62. *Seruius ad illud Ge. 4, 145 Spinos iam pruna ferentes, Prunorum, inquit, arbor vocatur spinus genere masculino: nam scites has spinas dicimus. Itaque mirabar a Dodoneo plane omitti hanc arborem: a Menzelio autem ex Valles herborum regie oxyacantham vulgarem vocari.*

*Spinia vitis C. 3, 2, 27. 3, 3, 1, 3, 21, 3. spionicus gustus C. 3, 21, 80.

Spira vitis Cat. 77.

Spiracula in alveis apum P. Iun. 7, 8. claudere P. O. 14, 16.

Spiramentum talparum P. 1, 35, 10. vasi relinquuntur P. N. 22, 6.

Spirales partes pulmonis *lego pro spirituales Veg. 3, 76, 1.*

Spiritus quo non peruenit V. 1, 57, 2. introire potest C. 12, 45, 6. 12, 16, 5. silentis vel placidi dies C. 3, 19, 2. naturalis C. 3, 10, 2. mortifer P. Aug. 9, 1. nocentes P. 1, 35, 11. caeli noxius P. 1, 3, orbis seu mundi C. 10, 197. ¶ longior & cum quodam impedimento tractus C. 6, 9, 2. spiritum an auribus ducant caprae V. 2, 3, 5. spiritui resumo C. 9, 13, 4. inflato C. 9, 8, 2.

Spissamentum est corpus rarum salgarum vasis inferendum, ut quae condita sunt infra muriam retineantur. *Alam periphrasin vid. C. 12, 45, 2. Alam C. 12, 48. exir. spissamento saclo de arundinum foliis olium premito C. 12, 47, 4. foenicull spissamento deprimitur baecam C. 12, 47, 6. add. C. 12, 7, 3. 12, 9, 2. 12, 15, 5.*

Splenis dolor si porcos infestet C. 7, 10, 8.

Spleneticis (*ad splenicis*) prodest seillite vinum P. Iul. 6, 2.

Spoliun serpentis appensum arbori P. N. 7, 4.

Spondet celeriter nimis viris, *florem ostendit C. 3, 2, 4. spondere stipulanti C. 10 pr. 1.*

Spondyli f. sphondyli, *vertebrae quae spinam dorsu constituunt Veg. 4, 1, 1.*

Spongia ellingere fescinas Ca. 67, 2. vulneribus imponitur Veg. *saep. e.g. 2, 48, 8. combusta adstringit Veg. 3, 16, 3. Afra Veg. 2, 34, 1. 3, 16, 3. spongiae maiores & minores in apparatus preli olearii C. 12, 50, 8. ¶ lapidis genus P. 1, 10, 3. ¶ spongiae asparagorum C. 11, 3, 43. P. F. 24, 8. ut fiant P. Mar. 9, 11.*

Spongiolae in asparagis C. 11, 3, 44.

Spontis suae cyvisis fatiuae oppon. C. 9, 4, 2. aqua C. 11, 3, 10. alia manu illata.

Sporia saecaria Ca. 11, 4. iuncea vel sparteia C. 12, 6, 1. sporis inclusae oues C. 8, 7, 1.

in-vo. nomen canis C. 7, 12, 13.

Spuma argenti C. 6, 14, 6.

Spumeus color equi P. Mar. 13, 4.

Spumo Spumantes viuae C. 10, 44.

Spurce versantur in pabulationem fies C. 7, 9, 14.

Spurcitium eximere omnem C. 12, 17, 2. quidquid rubiginis aut spurcitiae refedit C. 1, 5, 8. a spurcitis purgare alium apium V. 2, 16, 17.

Spurcis ager pro squalido C. 1 pr. 25.

Squalentes aeneae P. 1, 5, 1.

Squalos pisces V. 3, 3, 9 *vi. no.*

Squamosi greges C. 8, 17, 2.

Squibala, euipax Veg. 1, 47, 2. *vid. Quima &c. Sic*

Squillae albae pro scillae P. Iul. 8, 1. *Etiam ita MS. 5th. contra pro squilla Veg. 1, 67, 1 est in Corbe. iensi scylla add. 3, 75. quilibet beneficio facta omnia comprehendunt facilius P. F. 29, 2. coll. 28, 2. it. P. Mar. 10, 25. circa radicem arboris feritur, ne poma crepent P. Mar. 10, 4. *conf. C. 5, 10, 6. trita squorum lubidinem concitat P. Mar. 13, 6.**

Squel.

Squintus anthos *galus* *Medic.* P. O. 14, 13. *vid.* Sino-
anthus.
Stabiae fontibus celebres C. 10, 113.
Stabiliendū vineis habilis C. 4, 33, 1.
Stabilitissimus quæstus Ca. pr. 4.
Stabularii castra C. 6, 23, 3. *fed vi. P. L.*
Stabulatio hiberna C. 5, 3, 1.
Stabulare in fundo V. 1, 21. Stabularii siccæ C. 6, 12,
2. in petris C. 8, 15, 8. in quibus stabularent turdi &
pauones V. 3, 3, 7.
Stabula pædum C. 1, 6, 4. equorum & boum qua-
lia V. 1, 21. boum C. 6, 23. P. Mar. 12, 1. ovium
V. 2, 2, 19. C. 7, 3, 8. auium cohortalium, *apud*
C. 8, 1, 3. apium, *aluci* C. 9, 6, 4. ¶ Stabulo
præcipia inficiunt, f. itando, *aut* stabulando Veg.
3, 2, 14.
Stactis, guttis resinosis, quas exsudat *Achaica myrrha*,
f. *Smyrneum* C. 10, 173.
Stagnata palude terra C. 10, 11. ¶ Stagnata tribus
portionibus animalia Veg. 1, 18. *vid.* Stagno.
Stagnum vai, *stannum* C. 12, 41, 2. Veg. 1, 16, 5.
stagneis regulis P. Mai. 7, 1. *vi. no. Add. quæ v-
per ad Fabrum diximus: consentis etiam ad Cale-
pinum Facciolatus, & iam docuerat Rhod. ad Scri-
bo. 30 p. 69.*
Stagno confirmo, stagnare boues adu. ægriitudines
Veg. 3, 2, 5. ad stagnanda animalia Veg. 3, 2, 6.
add. 3, 23, 5. ir. Stagnata.
Stalticæ res & lyptice *coniunguntur* Veg. 2, 51.
Staniua cœnortii iunci C. 10, 30, 6.
Staphis agria P. 1, 27, 2. *vid. no.*
Staphis agria C. 8, 5, 21.
Staphis agria *passinacæ* species C. 9, 4, 5. 10, 168. *vid.*
Dalechamp. ad Plin. 19, 6. SCHOETT G.
Staphylouia Veg. 2, 19, 1. quætriplex illud esset oculi
vitium, declarat *Gorræus. Describitur etiam*
Hippiatr. 1, 71 p. 18, b. Euellii.
Statilii Tauri V. 2, 1, 10.
Statium, simulatque C. 9, 12, 2. ¶ Statim, modo, occisi
verucae ventriculis P. 1, 35, 13.
Stationes equorum P. 1, 21, 2. humoris hiberni P. 1,
41, 1. ¶ pro Statious V. 1, 27, 2. stationes *vide-
tur legendum.*
Statissimæ *væx nihili* Veg. 4, 27, 3. *vi. no.*
Statomenis Fuluii Lupini V. 3, 12, 1 & Statonia *He-
trurie urbe.*
Statinae antiquorum capillo & barba magna V. 3,
11, 10.
Statumina vitis C. 4, 2, 1. 4, 16, 2.
Statuminarum rudus P. 1, 9, 4.
Statuo. statues in loco frigido, repones P. O. 12.
¶ statuere *passinacum* P. F. 24, 9. arbores P. F.
25, 20.
Statuacæ proceritas quibus gentibus C. 3, 8, 2. statu-
acæ humilis vacca C. 6, 24, 5. ¶ oliuam in fla-
tura factam eolyubada. *vid. leg. Salsura.*
Status caeli locique C. 3, 7, 9. caeli humidus C. 2,
10, 13. pluuus C. 11, 2, 7. incertus C. 11, 2, 97.
calidum sustinent vitæ P. F. 9, 4. ¶ pro Statuacæ
& incrementis. Status qualisneque potest esse
mediastinus C. 1, 9, 3. *conf. f. 1. no. b.* altior in gal-
linacis quæritur C. 8, 2, 9. canis longior ac pro-

ductior C. 7, 12, 9. longissimæ scrofac C. 7, 9, 2.
maioris plantæ P. F. 25, 20.
Statutis palis facta sepe V. 1, 14, 2.
Steatona *legendum pro*
Stecharona Veg. 2, 39, 1.
in Stellani diuiditur vitis C. 4, 17, 4. 4, 26, 3. stellæ
marinae Veg. 4, 12, 3.
Stenochorialis, *potius*
Stenochorialis *vid. Core.*
Stephanitæ vires C. 3, 2, 2. quæ ita natura ere-
scunt, vt coronæ formam repræsentent, acinos
foliis incurvantibus Plin. 14, 3. *lisd. Orig. 17, 5*
Stephanitæ a rotunditate.
Stercilinium pro sterquil. *MS. Viñor. ad Ca. 2, 3.*
Stercoratio vilico vt curanda Ca. 5, 8. vt facienda C.
2, 5. quæ ei legumina inferuant C. 2, 14, 1. *negle-
tia vt pensetur* C. 2, 16, 2.
Stercoratus. stercorea colluuii C. 1, 6, 24. sterco-
ratissimo loco C. 2, 11, 8.
Stercoro. segeti stercoreandæ quæ apta Ca. 36. *ir.*
37, 2. quæ & quomodo stercoreanda V. 1, 58, 1. C.
2, 16. P. S. 1, 2.
Stercorosa aqua C. 8, 3, 8. herba C. 9, 4, 7. sterco-
rosium solum C. 11, 3, 43. stercoreosissimus locus
Ca. 46, 1.
Sterrens quot generum V. 1, 38. C. 2, 15. P. 1, 33, 1.
quod optimum horris C. 11, 3, 12. quarum auium
vile ad agrorum & arborum cultus C. 8, 9, 4. vt
diuidendum Ca. 29. C. 2, 16. bonum vineis præ-
bet lupinum C. 11, 2, 60. afini minimum herba-
rum creat C. 11, 3, 12. hominum excellentissimum
C. 11, 3, 12. suillum adu. vermes, it. bubulum P.
F. 25, 15. stercoreis vicem quæ suppleant C. 2, 15, 5.
¶ *Medicinas & alia vii stercoreis.* Stercus primo-
geniti vituli phylitron apibus P. 1, 29, 2. turdorum
& inernarum vile ad cibum bobus & suisbus V.
1, 38, 2. asinum in medicina equorum Veg. 1,
54, 29. caninum prodest bolus ictericis Veg. 3,
56, 2. columbinum strophosis Veg. 3, 57, 2. ad
traumaticum adhibetur Veg. 4, 28, 15. erocodili
in collyrio Veg. 4, 27, 7. humanum in collyrio
Veg. 4, 27, 6. porcinum pitellens Veg. 3, 2, 15.
suillum recens ad cataplasma contra venena Veg.
3, 77, 5. gallinae pitellens Veg. 3, 2, 13. 3, 85, 1.
fed add. 3, 85, 4. ¶ De stercore ficcato frata præ-
bentur animalibus ægrotis Veg. 1, 38, 12. 2, 9, 4.
solent eadem obrui stercore vt sident Veg. 3, 12, 7.
Sic Hippiatr. 1, 9 p. 15, b. Ruell. ex Hierocle, non
aspero stabulo, sed lactamine, vel mollibus culmis
substrato cubitet. Interdum sterquilinio obruitur
animal opisthotonicum Hipp. 1, 34 p. 49, b.
It. 2, 101 p. 96, b. molle lactem subternere nos
inbet, vt somno possit indulgere. Add. 2, 102
p. 99, a.
Sterile senium hominis C. 2, 1, 3. steriliores ad par-
tus galli V. 3, 9, 6.
Sterilitatis arborum remedia P. Ian. 15, 3 & 9. C. 5,
10, 20. sterilitas annonæ C. 2, 10, 1. sterilitate af-
fici C. 3, 10, 15.
Sterminis si fecti potest vitis C. Arb. 6, 1. ¶ Ster-
nendus est equus Veg. 3, 78. *h. e. sella vel ephippi-
um imponendum.*

Ster-

Sterquilinum fieri Ca. 2, 3. eius situs & cura V. 1, 38, 3. P. 1, 33. duo sterquilinia V. 1, 13, 4. C. 1, 6, 21. *vid. Stercus.*

Stertet bos puluonibus laborans Veg. 3, 45, 1. *Sticas alii spicis subsistere conatur Salmasius. Sed vid. Pons ed. Ca. 2, 70, 1.*

Sticula vitis C. 3, 2, 27.

Stigare equum aut cremare Veg. 1, 26, 4.

Stillatum an stillatus de cauterio, *vid.* Veg. 3, 75, 3.

Stillicidia ex hibernis imbribus P. Aug. 8, 2. stillicidium alterius arboris tangit alteram P. F. 25, 21.

Stillo. stillae veterum equi calculosi, stillauerint femina C. 4, 33, 3. *sed videtur legendum, a*

Stillo, stillauerint, *vi. no.*

Stillofa f. orthocola iumenta Veg. 2, 54, 1. *sicuri guttata de fluxionibus omnis generis, ipsaque podagra dicebat media aetas.*

Stilus asparagi C. 11, 3, 46. stilorum rigor in cepinis vt conseruetur C. 11, 3, 58. ad stilum vnum rediguntur femina C. 5, 10, 21. Arb. 25, 2. arbutusculae in feminariis C. 11, 2, 79. ¶ **Stilo** aenco purgare P. Mar. 10, 20.

Stimulus ictu sitio aries C. 7, 3, 5.

Stimulo lacessere iumentum C. 2, 2, 26. stimulo morsus imprimunt Veg. 3, 4, 33 b. *stimulatae, propter stimulationem.*

Stipantur calathis prunis C. 10, 40, 5. stipare ceras liquoribus C. 9, 13, 14. *vid. Salin. ad Tertul. de pall. c. 3 p. 192 sq.*

Stipendia militaria C. 12 pr. 4. ¶ stipendiis plurimum annorum emeritis fides constituitur furculo C. 3, 6, 4. stipendia studio nostro contrahuntur, *suppetitis* C. 1, 1, 10. pro impendio C. 2, 2, 24 impendium etiam legit MS. Lips.

Stipite ponitur ziziphus, *salen.* P. Ap. 4, 1.

Stips. stipem conferunt concol non minimam passionis villaticae C. 8, 1, 2.

Stipicium *vid. Styp.*

Stipula rasselis eraditur de pratis V. 1, 49, 1.

Stipulatio in emione V. 2, 1, 15. stipulationis formula V. 2, 2, 6. 2, 3, 5. 2, 5, 11.

Stirpis dodrantalis C. 5, 6, 12. 12. 13. ¶ **14** pro stipite.

Stirpis probatissimum genus dependum C. 3, 5, 4. stirpem praecilius Ca. 40, 2. ex imo stirpe C. 5, 9, 13. ¶ stirpe eximita de furculo calcato C. 6, 15, 1.

Sto. stat et veretrum prae dolore Veg. 3, 81. stantes rectae vineae C. 5, 5, 18.

Stolo quis, & Licinius Stolo unde cognominatus V. 1, 2, 9. Stolonis lex V. 1, 2, 9.

Storacis rubrae Veg. 3, 68, 3. guttae Veg. 4, 14, 1.

Stracla Veg. 2, 45, 4. massa farinacea inducenda equorum armis. *forte eadem quae Tracta, ubi vid.*

Stramenta V. 1, 50, 3. *est enim, quidquid pecori subferuntur. Barth. adu. 1, 6 p. 58. proprie tamen ad frugum culmos pertinet, vid. Ca. 5, 7. stabulationi boum vt praeparantur C. 6, 3, 1. eorum vicem quae suppleant Ca. 5, 7.*

Stramentariae falces Ca. 10, 3.

Strangulatur nimio sanguine pecus C. 6, 38, 4.

Stranguria quid? Veg. 3, 11, 2. vt leueur Ca. 127. ¶ tanquam a stranguria praefocantur, in morbis colli Veg. 2, 23, 1. *conf. 3, 15, 2.*

Stratura arcae in balneo P. 1, 40, 2. altero ordine facta P. N. 7, 11. tabulata nostris *(vid. Ind. b. v.)* & Scribonio c. 60. ubi *vid. Rhodius. Medici vulgo, stratum supra stratum.*

Stratus f. stratura V. 1, 50, 3. pontilis Veg. 1, 56, 2.

Stratus, a, um. stratae vites C. 5, 4, 2.

Strenua toxica C. 10, 18. strenuissimi milites Ca. pr. 4.

Stria. Lacunam striam atratum facit vomere V. 1, 19, 3. *vid. Lacuna.*

Strictae in foramen conieci P. Mar. 8, 2.

Strictum iuncta crates P. 1, 13, 2.

Strictiores oleae Ca. 144, 3.

Strictura C. 12, 48, 5. *vi. no. ab strictura pedum lethargus Veg. 3, 48, 3.*

Strictus venter solui quomodo debeat Veg. 3, 16, 1. stricta pelle, iuncta P. Mai. 7, 3. ungulis cum terra fuerit P. lun. 1.

Stridet pectus Veg. 1, 3. de pectore Veg. 2, 43, 1.

Strigile radiatur pectus C. 6, 31, 2. strigili ferrea subradi P. Apr. 4, 3.

Strigumentum P. 1, 47, 3.

Strignum Veg. 3, 4, 1. *Samb. marg. Latente hic nascentium Kraut - Stränge, sine Struncke, coliculi, quos habet contextum.*

Strigosus canis, *macer & propter hoc velox* C. 7, 12, 8. *vid. Non. 2, 765 ex Majurio Sabino.*

Stringere oleum Ca. 65, 1. manū vel digitalibus V. 1, 55, 1. stringit baccam durities digitalium V. 1, 55, 2.

Stringotomium *vid. Syringot.*

Struclile gemellar C. 12, 50, 10. struclili sepe munire C. 11, 3, 3. forma aqua ducitur P. Aug. 11, 1.

Struclionis spacia, de stratis olivarum P. N. 22, 5. de Struclura balnei cogitare P. 1, 40, 1. struclura testacea P. 1, 11, 1.

Struem facere cultro Ca. 141, 4. commouere Ca. 134, 2. in struem coartare foenum C. 2, 19, 2.

Strumae Veg. 2, 23, 1.

Strumema Veg. 4, 18, 5. N. L.

Strumosis suisbus medela C. 7, 10, 3. *Quod suisbus familiaris hic morbus, inde xopidias vocari strumias, obseruat BEROALD.*

Struthia mala Ca. 7, 3. C. 5, 10, 19. inter cydonii speciei refert, vt & Plin. 15, 11.

Strutium Veg. 4, 13, 2. *forte Struthion f. radiceula fullonum vsu notum, de quo Diosc. 2, 191.*

Studeo. si quis maiori studet diligentia P. 1, 20, 2. si studemus calidae prouinciae h. e. colimus calidam P. F. 23, 1.

Studiofus pullos enturiunt C. 8, 11, 2.

Studiofiores ad opus sunt V. 1, 17, 7.

Studium agriculationi dare C. 1, 1, 1. studio quicque consultissimus adhibendus rector C. 1 pr. 4.

Stupa P. 1, 41, 1.

Stuppis f. lintcolis pice liquida infusis Veg. 3, 4, 7 & 12.

Stupro matrem stipervenit hircus C. 7, 6, 3.

Stylobates V. 3, 5, 11. stylobatis interior pars V. 3, 5, 12. stylobatae V. 1, 13, 3.

Stylus *vid. Stilus.*

(S)

Stypti-

- Stypicum vinum P. Ian. 17. O. 14. 1. *ubi non tam ad vim quam ad medicam, quam ad sacralitatem illam adstringendi, tuncque palato non obeso aperitur, respicitur; ex stypica enim vi demum indicatur, ventriculo esse accommodatum.* Stypicis vii P. F. 31, 2. Stipticum fere scribatur apud Vegetium. vid. 2, 48, 3. res stalticae & stypicae 2, 51 it. 3, 10, 3. 4, 28, 7.
- Sub vrbe Roma V. 1, 50, 2. sub expectatione C. 1, 1, 20. sub metu C. 1, 2, 1. sub stella locare brachia vitis C. 4, 26, 3. *conf.* 4, 17, 4.
- Subacidum vinum C. 108.
- Subacta sulco femina C. 9, 43, 4. male subactus ager C. 2, 4, 2.
- Subadmonere sensum C. 6, 36, 4.
- Subcauas arceas sacre Ca. 151, 3.
- de Subcirro sanguis detrahi debet. *forte melius de sub circo* Veg. 1, 25, 6.
- Subcorricum ad arboris mali granati Veg. 4, 28, 7. *h. e. inferiorem.*
- Subscripsi cauda boum V. 2, 53, 8. subaequorum V. 2, 79, 5.
- Subtrida brassica Ca. 156, 7.
- Subdere sub textum Ca. 84. 2. ignem fornaci Ca. 38, 4.
- Subducere sensum animam Ca. 157, 15. subducere, *subducisse, surripuisse* V. 2, 1, 6. *vid. V. 1.*
- Subducitarii funes Ca. 12. 68. 135, 3. qui subducunt *et tollunt praelum ope fuculas, additis polyspastis, quas trochleas Graecicas appellat Cato.* Turn. 8, 6.
- Subeo testum C. 11, 1, 8.
- Suber roboris species C. 4, 26, 1. ex suberis corticibus alui vtilissimae C. 9, 6, 1.
- Subglutit dolores Veg. 3, 60. *f. dolore, pro singulis.*
- Subgrundae V. 3, 3, 5.
- Subiacet hortus caelo clementi P. 1, 6, 10. subiacens terra C. 4, 1, 2.
- Subiaculare & terra grana vallis V. 1, 52, 2.
- cum Subiectis agendum remissum C. 11, 1, 25.
- Subigere corium pilis Ca. 18, 7. terga pressa manu C. 6, 30, 1. bipalio C. 3, 53, 3. *¶ fites in locum vmbrosium* V. 2, 4, 6.
- Subicere foetum sub mammam V. 2, 1, 20. collyria C. 6, 30, 8. *add.* Veg. 1, 52, 4. manum sub femina C. 6, 2, 6. oues sub rupes vmbrosas V. 2, 2, 11.
- Subinde C. 2, 4, 11 & 12, 2, 8. *pro mox vel statim peni videtur: ordinariam significationem seruat* C. 6, 30, 2.
- cum Subito enaserunt, *h. e. cum primum* C. 9, 9, 3.
- Subiugia lora in plostrum Ca. 63, 135.
- Subiungendi plostrum C. 6, 2, 8. subiugetunda sarritioni runcatio est C. 2, 12, 9.
- Sublaminas minutae Ca. 21, 3.
- Sublatent spicae vagina V. 1, 48, 3. *vid. no.*
- Sublegere oliuam C. 12, 50, 1.
- Sublenare partes alienum V. 3, 14, 1.
- Subligatio vitarum P. 1, 6, 10.
- Sublimes virt V. 2, 4, 9. sublime argumentum C. 3, 83, 3.
- Sublimer legi, teri, dari, stare Ca. 70, 2, 71. volitare C. 8, 11, 1.
- Subluitur intertrigo aqua calida C. 6, 32, 1.
- Sublunus in ouibus C. 7, 5, 12. *est autem collectio fucinae sub ungula. Alter vero alius: Videtur sublunus esse exulceratio in pedibus ouium nascentis, quando scilicet ab ungula cutis resoluatur, in homine redimuntur dicunt. Luere enim solueris est, quasi subitus soluitur corum.*
- Submittere cantherium vitibus C. 4, 14, 1. teporem habitationi P. 1, 40, 5. *¶ paruos maribus lactandi causa ne minori quadrima—prolem submittit* C. 7, 3, 15. singuli agni bini nutritibus submittitur C. 7, 4, 3. *¶ seruare ad gregem supplementum.* haedi submituntur & in grege incipiunt esse V. 2, 3, 8. quos arietes submittere volunt V. 2, 2, 18. solent mares submitti ad admittendas V. 2, 3, 4. submitti tamen etiam in vicina vrbis C. 7, 3, 12. *Add.* C. 3, 10, 16. 6, 24, 4. 6, 34, 2. it. 7, 9 aliquoties. *Itae pertinent vbi* Georg. 1, 75 & 159. it. 1. 73. *¶ de vistris, ubi sarapis recurre.* Etiam Euripides Phoeniss. 30 *non hinc vltimus puerus parietis ostendit.* *¶ submittere equas (admissarias) est implere, replere* P. Mar. 13. 6. submittendae tauris vaccae P. Iul. 4, 1. in foetum submitti possunt vaccae *ibid.* *Sed Nemesia* Veg. 114. *de cane* Hute parilem submitte uaream. *Ita admitti contra de foeminae passim nostri.* *Ex tertia notione oritur* *¶* Submittere progeniem vitis C. 3, 6, 2. pampinarum iu ressecum C. 4, 10, 15. pluresne an pauciores materias submittat C. 3, 21, 7. vitem in flagellum C. 4, 14, 3. palma ex arce submitta est C. 4, 15, 3. materiam vitis continendae causa submittere C. Arb. 5, 1. arbori brachia submitti patiere *ibid.* 2. submittiur salix ad vnam verticem C. 4, 31, 2. idoneos vlti ramos in ordinem submittere C. 5, 6, 14. alternos frutices atri oleris in semen C. 11, 3, 36. flos asparagi C. 11, 3, 45. *¶ De praei etiam dicitur* Ca. 8, 1. *Idem nimirum significat hic submittere, quod defendere* Ca. 50, 1. purgare & a pecore defendere C. 11, 2, 7 & 27. pecora depellere & ab omni noxa defendere C. 2, 11, 9. submittere etiam est C. 2, 18, 2. in foetum C. 11, 2, 15. prae submitta V. 1, 49, 1. *¶ Submittere scribunt libarii v. g. Ca. 8, 1. Hinc factum ut porro confunderetur cum sumere vid. ad* C. 4, 24, 10 & 4, 29, 11.
- Submouere de ouibus vendendis C. 7, 3, 13 & 14, 7, 4, 9. *nostri abschaffen.* *¶* Submonitis pituitas remediis P. 1, 28, 6. omnem scrupulum C. 4, 29, 3.
- Suboles pro Soboles fere MS. Palladii Leid.
- Subradere ficos Ca. 50, 2.
- Subrectae a terra vites C. Arb. 4, 1.
- Subrenalis morbus Veg. 1, 8. 1, 15, 1. 4, 27, 1. 9, 2, 18.
- Subrubere incipiunt grossi P. Mar. 10, 31.
- Subrumare foetus ouium C. 12, 3, 9. subrumantur agni C. 7, 4, 3.
- Subrumus. subrumi foetus qui? V. 2, 1, 20. 2, 14, 5.
- Subscribit fortuna voto C. 1, 2, 3.
- Subdiles iligneae Ca. 18. 9.
- Subsecare herbam V. 1, 49, 1.

Sub-

Subfessis radicibus C. 2, 9, 10.
 Subfessia in templo V. 1, 2, 2.
 Subferrere vineam C. 4, 15, 1. nouis seminibus ex-
 plere lacunam.
 Subficatur madefactus C. 6, 14, 5.
 in Subficium est vicia agri V. 1, 10, 2. *Antler anti-*
quus de limitibus p. 293 Goeff. Subficium est,
 quod in metiendo modum iugeri excedit. *De*
alia notione Rigalt. in glossis agrimenf. & Goeff. in
antiquit. agrim. c. 12. SCHOETG.
 Subfidarius, custos palues C. 4, 24, 13 & 16.
 Subfidit aliqua pars apum, manet in alui V. 3, 16, 36.
 subfidentes lumbi C. 6, 29, 2. subfidit ad tertias
 coctura C. 12, 20, 4. ¶ subfidere in colo C. 12,
 41, 3. *vid. Sido.*
 Substantiam vel possit habere, *h. e. carnem & corpus*
retinere Veg. 1, 36, 2. partim ad substantiam mem-
 brorum conuertit in sanguinem 1, 40, 1. accipiet
 in substantiam Veg. 2, 12, 3. 2, 13, 9. *add. 3 pr. 4.*
 3, 15, 15 *no. x. 3, 24, 7. 3, 45, 3. 3, 55, 9.* ¶ Sub-
 stantiam vitæ præstant pulmones integri Veg.
 3, 45, 1.
 Substentare cibis Veg. 1, 22, 3. *forte ita dixerunt re-*
spectu substantiæ, ut a Vegetio accipi, modo osten-
sum est. Sed vid. mox Substinere.
 Substernere pecori Ca. 5, 6. solum paleis V. 1, 57, 2.
 Substilium lotium Ca. 156, 7.
 Substinere potest ceruus C. 9, 1, 8. *ut modo sub-*
stentare.
 Substituenti lapides P. Mar. 10, 23 *h. e. subter sta-*
tuendi. ¶ Substituit se acerba maturis P. Mar.
 10, 16. substituitur demortuis & deficientibus alia
 C. 4, 17, 3. P. F. 13, 3. in locum demortuorum C. 9,
 3, 3. *add. C. 11, 1, 5.*
 Substramen e palea V. 3, 10, 4. ad substramen pul-
 lorum sterco paunorum vile V. 3, 6, 5. *conf.*
 3, 9, 8.
 Substramentis operire Ca. 161, 2. *ali diuifim.*
 Substriculus venter laudatur in tauro C. 6, 20. P. Mar.
 11, 4. in equo C. 6, 29, 2.
 Substringere boues C. 2, 3, 1. ¶ Substringuntur
 testiculi in morbo equi Veg. 1, 4. ¶ Substringi-
 tur difficile sanguis Veg. 1, 54 *h. e. reprimitur.*
 Subtenti retibus lecti Ca. 25. loris Ca. 10, 5.
 Subtenues setae V. 2, 7, 5.
 Subtercutaneus morbus equorum Veg. 1, 5, 1, 12, 1.
 boium Veg. 3, 2, 18.
 Subtericiantur ordei grana P. F. 18, 1.
 Subtero Ca. 72. C. 2, 11, 12, 13, 5, t. subterito ce-
 pam C. 12, 56, 2.
 Subterpencia niala P. Mar. 10, 8.
 Subterranea animalia P. S. 3, 2.
 Subterstillas canteris, an subterstillas? Veg.
 3, 7, 3.
 Subtexere, subiungere C. 11, 1, 2.
 non Subterahat rationem scientiæ desideranti C.
 11, 1, 12. subtrahitur chrifio cura officii C. 11,
 1, 13.
 Subtriti pedes C. 6, 15, 2. Veg. 2, 55, 7.
 Subtus ambulare Ca. 48, 2.
 Subtullit Veg. 3, 25, 2.

Subuertere aratro C. 11, 2, 44.
 Subula C. 6, 5, 4.
 Subulci officium V. 2, 4, 20. profectio C. 1 pr. 16.
 Suburbana regione Italiae C. 11, 2, 61.
 Succari manna Veg. 3, 23, 4 & 12. 3, 28, 4. semion-
 cia Veg. 3, 45, 5. 3, 55, 7.
 Succedit diligentiae meae vicarius C. 11, 1, 5. ¶ non
 succedunt omnia, non excluduntur V. 3, 9, 16.
 Succedere igne lapides Veg. 2, 25, 5.
 Succentia fornace P. 1, 20, 2.
 Succentia tibia V. 1, 2, 15.
 Succernere nucleos Ca. 10, 5 *est etiam Plin. 18, 11*
f. 29. vineaceos Ca. 25. parum de nucleis Ca.
37, 2.
 Succidia V. 2, 4, 3. *it. 10 & 11.*
 Succido, arborem in aedificia C. 11, 2, 11.
 Succiduum vinum Veg. 3, 67, 4. *conf. 3, 66, 3.*
 Succinit pastorali vitæ agricultura V. 1, 2, 16. cui
 ego vt succinerem *h. e. orationi eius subsistere,*
eamque conformare V. 2, 1, 27. *Est agri proprie*
quæ accompaniunt vocant musci nostri.
 Succollant regem festum apes V. 3, 16, 8.
 Succosum solum C. 2, 17, 3. succosioris libri stirpes
 C. 4, 29, 1.
 Succiata cribro calx Ca. 18, 7.
 Succumbunt quibus volunt virgines Illyricæ V.
 2, 10, 9.
 Succurrere sibi velocitate fugæ P. Aug. 9, 1. succur-
 surus deficienti C. 11, 1, 17.
 Succus, succum vuae perferunt C. Arb. 8, 5. succo
 villarum subdita loca P. F. 23, 1. ¶ Succus Ca. 157,
 16. exsurgit V. 1, 13, 4. ¶ *ita ferre in Celso. Lipp.*
Pallad. Leid. & Veg. Corbei. MSS.
 Sucida lana vnde dicta V. 2, 11, 6.
 Sueia frequentiore numero scrofa P. F. 26, 5.
 Suciulæ Ca. 12. Tur. 8, 6 & 7, 25. *Papma de instr.*
fundi c. 11. Breuter, sicut est cylindrus duobus
axibus utrinque in cardines insertis mobilis in hoc,
qui clauus funem circumuoluendum suciulæ retinet,
porculus continetur a metaphorâ vocatur. ¶ Suci-
 culæ, fidus, exoriuntur C. 11, 2, 4. celantur, se ce-
 lant C. 11, 2, 34 & 36. occidunt totæ C. 11, 2, 89.
 Sucus *vid. Succus.*
 Sudant sale conspersa C. 12, 7, 2.
 Suciſa Ca. 135, 1 & 3.
 Sueſſanum Ca. 22, 3.
 Sufferre labores C. 1, pr. 12. vecturis V. 2, 8, 5. ven-
 tos & imbres C. 3, 2, 15. ¶ lac pro sufficere V. 2,
 4, 19. *nisi ita quoque legendum.*
 Sufficienter P. 1, 35, 10.
 dum Sufficit C. 9, 8, 9.
 Suffire dolis, suffumigare C. 12, 50, 16. ferta, schoeno,
 & palma Ca. 11, 3. t. sufficienda bonis odoribus C.
 12, 18, 3.
 Suffitio doliolorum C. 12, 50, 16. sufficione nimia me-
 dicata vina C. 1, 6, 20.
 Suffitas apes refrigerare C. 9, 14, 7.
 Sufflatæ sunt venæ ex cileo Ca. 157, 7.
 Suffocata animalia pertuso a vermicibus aqualiculis
 Veg. 3, 25, 3.
 Suffragatorium studia V. 3, 5, 18.
 Suffraginose mularum curatio C. 6, 38, 2.
 (S) 2

Suf.

Suffragia diribentur V. 3, 2, 1.
 Suffrago in pede iumentis, qui homini poples C. 6, 15, 2.
 Vcg. 3, 4, 29. *vid.* Plin. 11, 45. ¶ *vitium pedis*
 Vcg. 1, 26, 2. Defluxiones, quas Graeci non nulli
 e-*st*: quasi pediculae, aut si manibus catenas, alii
 chiramaria vocant, quod calces rimis fissis rigeant,
 ex quo *e-*st** quasi compedi dictum est,
 Romani suffragines vocant. *Haece Hippocr.* Ruell.
 1, 52 pr. ¶ *in vite* C. 4, 24, 4.
 Suffragare vasa nucibus pincis C. 12, 25, 5. 12, 30, 2.
 12, 23, 2.
 Suffragio. Suffragium ferla C. 12, 18, 4.
 Suffragationibus frequentissimis stagnare anima-
 lia Vcg. 3, 23, 5.
 Suffraginata tabulata C. 12, 12, 3.
 Suffragingo. vasa myrto C. 12, 25, 4. *idem* Suffire.
 Suffundere vires cibo ad socturam admistario V.
 2, 8, 4.
 Suffusio cucumeris agrestis & colocynthidos contra
 mures, pro eo quod vocant *uulgo* in fusum P. 1, 35, 9.
 ¶ oculorum morbus Vcg. 2, 16. ¶ pedum, de la-
 bore itineris Vcg. 1, 38, 8.
 Suffusos inter & syncopatos pedes distantia Vcg. 1,
 53, 1.
 Suggesto ignem fornace succensa P. 1, 20, 2.
 Suggestum saleris V. 3, 5, 16.
 Suggestus inter doli C. 12, 25, 4. lapideis C. 9, 7, 1.
 Suggestundae *vid.* Subgr.
 ad sui similitudinem C. 4, 20, 1. partem sui delibra-
 tam C. 5, 11, 1. inter se pro ca C. 12, 44, 6.
 Suile conicere C. 7, 9, 14.
 Suillum pecis V. 2, 4, 1. suillae carnis salisura C. 12, 53.
 Sulca fici C. 5, 10, 1. in *Fabiano thesauro* aliquis ex-
 posuit sulcatis, rimosis.
 Sulcare fossas V. 1, 29, 2.
 Suleus quis V. 1, 29, 3. *add.* P. Mar. 9, 11. sulci ut fa-
 ciendi Ca. 43, 1. sulci longiores C. 2, 2, 27. sulcus
 in aratione C. X X pedum P. Ian. 3, 1. sulco altero
 seminari C. 2, 9, 15. 2, 11, 8. quarto ferre C. 2,
 13, 8. *add. not.* ad 2, 4, 2. ¶ sulcus aquarius hu-
 morem noxium deducit P. S. 3, 1. sulcos aquarios
 sacre C. 2, 8, 3.
 Sulfuris mentio an apud Catonem? *vid.* *Menursi* no-
 ra ad 23, 2. *Et est omnino* Ca. 39, 1. Sulfure &
 bitumine ac tade perlustrant paleas ovis exu-
 bandis subternendas C. 8, 5, 11.
 Sum. sit quidem, ut intereat h. e. *fac interire* C. 3,
 2, 13. *elle* in cultura, h. e. *eo nomine comprehendit*
 V. 1, 2, 12.
 Sumen Italiae campi Rosae V. 1, 7, 10.
 Summam utramque composito: sunt pedes & c.
 C. 5, 2, 5. summa fortis & vsurarius, sit C. 3, 3, 9.
 summa sit operatum octo C. 2, 1, 2. summa ope-
 rarum X C. 2, 13, 1. ¶ Summa spectanda, ne V.
 1, 53 h. e. *id maxime considerandum est.*
 Summatim ablatare, in summo, non profunde C.
 Arb. 6, 2 & 17, 5. eradere C. 2, 46, 1. ¶ attinge-
 re i. e. *breuiter modo mentem facere* C. 9, 2, 3.
 peccuere V. 2 pr. 7.
 Summitas, pars summa, insurgit P. 1, 6, 10. summi-
 tates tenebrae arborum P. Mai. 7, 3. in summitate
 pugnandum mel P. Iug. 7, 3.

Sunum vinum an optimum? Vcg. 3, 47, 8 & 10.
 sunnam cutem decipere C. 12, 54, 1.
 Sumo h. e. *edo* *vid.* ad V. 3, 5, 1. 3, 10, 7. ¶ sumere
 puritatem debet vinum P. O. 14, 12. vetustatis fa-
 pore P. O. 14, 13.
 Sumfiones, sumfiones Ca. 145, 2.
 Sumra salis Garg. Mart. 1. an pugillus? ut Galii, vne
 prise.
 Sumtuosus ager Ca. 1, 6. homo, qui sumtus praeter
 rationem facit V. 2, 4, 3. cicercila C. 7, 3, 22.
 Sumiculu vini veteris P. N. 22, 3. *vi. no.*
 Snoutaurilia circumagere Ca. 141, 1. snoutaurili-
 bus lactentibus immolandas *ibid.* 3. circumagitur
 verrees, arics, tauris V. 2, 1, 10.
 Supellex rustica V. 1, 22, 6. supellectilis distributio
 C. 12, 3, 1.
 Super inferque vicinus Ca. 149, 1. *vid.* Superior.
 Super aquam euinent C. 8, 17, 10. ¶ super lactis
 abundantiam, ut ea contingat, C. 7, 6, 7.
 Superaducies calcem P. 1, 17, 3.
 Superaggeratur humo C. 12, 44, 4.
 Superadspersis Vcg. 3, 3, 5, 5.
 Superba pira C. 5, 10, 18. *Ita dicit vult Plinius* 15, 14,
 quia caetera naturae antecurrant. *Noftris Ad-*
feutellerbirt. S C H O E T T G.
 Supercalcato alterum tabulatum C. 12, 39, 3.
 Supercilia canescunt equis P. Mar. 13, 9.
 Supercubat grex C. 7, 4, 5.
 Supereminet ius C. 12, 47, 10.
 Superficies, eminens supra solum pars visis, quae so-
 boli, e radice enatae, oppositur C. Arb. 10, 2. ob-
 truncatur C. 4, 29, 13. *add.* 4, 11, 1 & 2. *Ita Plin.*
 17, 14 C. 24 de arbore, auferitur terra aequaliter
 superficies, laeuigatur salce truncus. *Ita aquae*
 superficies C. 8, 15, 3. in alio aut vlpico C. 11,
 3, 21.
 Superfieri quae possunt C. 12, 1, 6.
 Superfluenta copia succi P. F. 17, 8.
 Superfundes radicibus C. 4, 8, 3. Superfundito eom-
 positum oleo C. 12, 57, 3. *vid.* Infundo.
 Superfusione testacei pavimenti P. 17, 1.
 Supergradi limen C. 7, 9, 13.
 Supergressa altitudine arboris passus P. N. 4, 2.
 Superiectu eblanditus est mas C. 6, 36, 4.
 Superinstructi in altitudinem ordines C. 9, 7, 9.
 Superiores aetate, natu maiores V. 2, 10, 1. superio-
 ribus diebus V. 3, 16, 29.
 Superlacrimare C. 4, 24, 16.
 Supermuniri porticibus C. 7, 9, 4.
 Supernatatum C. 12, 42. humor fructibus con-
 ditis C. 12, 46, 1.
 Supero, superum. superantibus alimentis P. Aug. 8, 7.
 Superponit, h. e. *insuper habet*, MSS. C. 3, 10, 7. pro
 superpono, suppono scribebatur C. 3, 13, 12. P.
 Ian. 13, 3.
 Superposita iugo C. 4, 24, 8. 5, 5, 15.
 Superficiens volucris C. 8, 3, 7 & 9.
 Superfluminabilis rudus P. 1, 9, 4.
 SUPERSTITIONES vel vanae serie &
 fundamenta desuntque opinionis. A superstitione
 remoueri vult esse villum C. 11, 1, 22 coll. Ca. 5, 4.
 & villicam 12, 1, 3. aruspices sagasque adiuncti
 vciat

vetat C. 1, 8, 6. *Add.* Veg. 1, 39, 2, 3, 20, 3, 44, 2. ¶ *Tamen laudant varias superstitiones circa rationem.* ne diuersa genera eadem arbori inferantur V. 1, 40, 5. P. F. 25, 30. Hyacintus pellis induenda modio quo ferunt, ad fertilissem P. S. 3, 1. Rura enim maledictis, & sursu ferenda P. Mar. 9, 14. *ubi & alia circa hanc herbam superstitiosa.* De oculis similia obseruata iam in *Fabiano stersauro.* Cuius rapa ferunt, precamur, vt & sibi & vicinis nascantur C. 11, 3, 62. raphanus & brassica viti iniunia P. Aug. 5, 3, *vid. no. etiam in Addend.* Graecorum nungae de inscriptis amygdalis P. Ian. 15, 13, de Persici P. N. 7, 3. ¶ *circa generationem animalium.* Equas vento concipere V. 2, 1, 13. *vi. no.* C. 6, 27, 4. vi mas vel foemina generetur C. 6, 28, 7, 3, 12. significat bos defensus dextro marcem, sinistro foeminam conceptam V. 2, 5, 13. C. 6, 24, 3. quomodo mutili nascantur capri, vel cornuti C. 7, 7, 4. oua diuersa marium & foeminarum C. 8, 5, 11. *add. f.* 12 & 13. anser negatur excludere aliena oua, nili adiecta sua quoque habuerit C. 8, 14, 6. ¶ *circa mensura, pubertatem, res Venereas.* Menstruatae mulieris noxa C. 11, 3, 38. *is. 50 & 64.* vis ad erucas C. 10, 358. *sq. vid. no.* immundae mulieris altituum formidat rura P. Mar. 9, 14. ne contrectentur poena & cibi nisi ab impube aut abstinentissimo rebus veneris C. 12, 4, 3. iuuetur pueri agitant hydromeli P. Iul. 7 & vina alia P. O. 14, 16. a mundis pueris atque virginibus operandum, eum olea plantatur & legitur P. 1, 6, 14. curatur apium pridie cithis sit ab rebus veneris C. 9, 14, 3. P. 1, 37, 4. Mar. 15, 4. ¶ *In remediis plantarum.* poma Cydonia ad radices agrae arboris ponenda P. F. 25, 23. ne arbor fructus velut agra proiciat P. Mar. 10, 30. ne poma findantur, gres lapilli in radice pon. P. Mar. 10, 2 & 4. vt florem coniuuat arbor Punica P. Mar. 10, 3. *add.* Nou. 7, 4. Graminis extirpandi ratio P. Iul. 5. Aduersus locustas praefidendum si homines tectis se contineant P. 1, 35, 12. adu. volucres C. Arb. 15. varia aduersus tempestates & alias agrorum noxas C. 10, 340. *sq. conf. P. 1, 35, 1 sq. 10 pr. f. 14 & 15.* Daemones & grandines (horum igitur effectores esse) fupans sustinentium Veg. 1, 20, 3, 4, 12, 1 & 4. *Huc referamus etiam illud Plin. 18, 29. f. 70.* Varro auctor est, (non futo in libris histe) si fiduciae occasi, quod est initium autumnii, via picta consecratur inter vites, minus nocere tempestates. *Huc etiam pertinet illa frugum benedictio in sacro D. Marci peragenda, quam habet Augustinus Galus Agric. Giornata 9 p. 183. sq. Medicinae.* ad pedum dolores V. 1, 2, 27. intertrigini remedium Ca. 159. luxum si quod est Ca. 160. cryngion sinistram euellendum C. 6, 5, 3. Veg. 3, 2, 27. animal quod morsu nocuit suspendendum a collo icti C. 6, 17, 6. visu nuntium lenantur dolores ventris C. 6, 7, 1. ad fastidium sustinentia Veg. 3, 72 & 74. *vid.* Phyticium reined. Praecantationes. ¶ Numeris impar in omni supponendis C. 8, 5, 8. P. 1, 27, 1. impari numeris & plantarum diebus Veg. 3, 65, 11.

add. 3, 67, 5, 3, 70, 7. *add.* Rhod. ad Scribo. comp. 71 p. 132. ¶ *Religio f. riarum & sacrificiorum.* Feris quid liceat Ca. 1, 158. C. 2, 22. Qui religiosus rem rusticum colunt, negant his diebus (ab Id. Dec. ad Kal. Ian.) debere terram ferro commoueri C. 11, 2, 95. *conf. 58. ubi etiam de auspicando.* An hinc superstitio XII notium, quae nunc a natali Dominico deriuant. Daepa quobus Ca. 131, 132. luci collucandi ratio Ca. 139. si fodere velis Ca. 140. agri iustitandi ratio Ca. 141. ¶ *Varia.* Aegyptii vt explorent prouentum futuri anni P. Iun. 5, qui vellet se a cane sectari V. 2, 9, 6. de columbis seruandis C. 8, 8, 7. P. 1, 2, 1, 2. non esse prodigium, si serosa mandat foetus suos C. 7, 11, 3. Supertere frondium congestu C. 9, 14, 14. Superuacuae frondes C. 5, 5, 19. Superuacuos cultus C. 2, 12, 5. Superuagatur vinea C. 4, 21, 1. Superuagata duramenti pars C. 4, 22, 4. Superuenit inuencam bos C. 6, 24, 3. matrem stupro caper C. 7, 6, 3. humor planticum C. 2, 17, 5. Superueniunt ingum vineae C. 4, 22, 1. ita vt superueniat musum caelum C. 12, 42. ius C. 12, 7, 4. Superueniat scempus lunam XXXV. transiscant, excedat C. 8, 7, 5. Superuoluto cylindro C. 11, 3, 34. Suspendit vimine palma C. 4, 26, 4. Suspend. alii. Supplanare vitem C. Arb. 7, 4 est presserere, & plantis pedum subiectam inculcare in fossam. Supplasarii leg. Septasarii. Supplementis iumentis frequentatae apes C. 9, 13, 13. in supplementum gregis referantur C. 7, 6, 7. Supplet quod defuit C. 12, 50, 19. suppletur vas C. 12, 10, 2. ad Supplicia Deorum seruare bones V. 2, 5, 10. Supplicare pro copia Ca. 143, 2. Supponere oua V. 3, 9, 9. vitulum foetae V. 2, 5, 17. falcem matris C. 10, 328. supponunt dentes alios eadem equi Veg. 4, 5, 2. supponitur prelo oliua C. 12, 47, 9. suppones aquam ori equi per fistulam Veg. 1, 11, 13. Suppositio inuac, quae alienum alit V. 2, 8, 2. Supprimit epiphoras oculi polenta C. 6, 17, 8. si Suppnationis remedia C. 6, 11, 6, 34, 1. Veg. 3, 4, 7. in suppnationem conuerti C. 6, 17, 6. Suppnatum generat morsus Veg. 3, 4, 26. Suppurat sub carne cancer Ca. 157, 3. si suppurat sanguis C. 6, 12, 2. Supputare nouellas plantas C. 4, 33, 5. oleas Ca. 27. Supra stet amurca Ca. 101. oleum supra ller Ca. 119 supra perticas imponendi C. 8, 11, 17. supra terram stantia vasa C. 12, 18, 4. supra C. millia V. 3, 2, 17. supra decem annorum bacea V. 2, 1, 13 supra se accernita grana P. Ian. 20. quae supra scripta est Ca. 157, 2. Supraiacuntur C. 11, 3, 62. Suprema nocte C. 10, 294. Suralis ierra C. 2, 11, 5. Suralares libri vocantur Columellae III. IV. V. in libro Medice. Suralarius ager V. 1, 2, 17.

(S) 3

Sirculo.

Sirculo, fureulare stirpem C. 5, 9, 11. *Nihil dubito, quin bonae notae verbum sit, licet hodie forte in turcico non usquequersum.* Vt pampinare est pampinos superfluos auferre, ut ruscum, ruscicare; sic fureulare, fureculos sine foliis.

Sirculus, ex quo vel arbor proceedit, vel frutex, vel vitis C. 3, 12, fureculo confusus ager C. 7, 12, 10. fureculi dum genus C. Arb. 1, 1. *vid. no.* ad C. 4, 28, 2. fureculi adferunt florem C. 11, 2, 11. qui probentur P. 1, 6, 2. poni ut debeant C. 3, 17, 3. quando transfereculi V. 1, 41, 1. qui, quando inferi debeant C. 11, 2, 11. quicunque cuiusque arbori possint inferi C. Arb. 27. ¶ fureculo calcato remedium C. 6, 15, 1. *vid. Stirps.*

Surdus viciatus C. 3, 10, 18.

Surgit fementis C. 2, 8, 5. surrecturus in altum frutex C. 6, 23, 2.

Surrecta cornua C. 7, 3, 3.

Surrentinus ager C. 3, 8, 5. **Surrentini** colles C. 3, 2, 10.

Sursum colere h. e. *lata superna* V. 1, 6, 3. **Sursum** vorsum ducere Ca. 32, 1, 33, 1. **Sursum** vorsum serpi V. 1, 34, 5.

Sus etiam aper V. 2, 4, 5. *vid. no.* ad C. 9 pr. 1. **Sus** glabra, densaque C. 1 pr. 26. Aeneae Lauii XXX porcos peperit V. 2, 4, 18. de suisbus quae tentenda V. 2, 4, 1. C. 7, 9. quando & quomodo castrandi C. 7, 11. vt curandi C. 7, 10. vt inactandi, salendi *rel.* C. 12, 53. **Sus** famis impatiens C. 7, 11, 3. aegra quod egerit, pitulentiam facere creditur C. 6, 5, 1.

Suscepit Stolo, ὑποκαθάρσιν ἔχει V. 1, 2, 24.

Suspecta de morbis P. 1, 16.

vt **Suspeudeat** solu vimine palma C. 4, 26, 4. *al. susp. pendeat.*

Suspendere in summa terra vitem C. 3, 13, 8. *non satis profunde mergere, vt in summo haereat.* **Suspendit** lupinum robustius glebas C. 2, 16, 6. **Suspendere** folia subiectis parvis lapidibus C. 12, 18, 6. pauimentae cellae subiectis enniulis P. 1, 20, 2. manum moderando Veg. 2, 47, 3. **gremium** C. 2, 55, 2. **suspenduntur** paimenta glacie h. e. *vitulae eleuantur, & a rudere subito separantur* P. Mai. 11, 1. **suspendi** arduo locorum situ ab humore P. N. 5. **suspendit** illa bos orthopnoicus, attrahit Veg. 3, 45, 1. ¶ **suspendi** possint morbi quidam non perituri Veg. 3, 65, 5. *ubi est differri, nestatim intercipi.*

Suspensurae cellarum vii fant P. 1, 40, 2.

Suspensus ab humore locus P. 1, 40, 1. P. N. 5. a terra porcus P. F. 2, 41. **Suspensus** in summis vitis P. O. 5, 1. **leuiter** femina C. 4, 1, 6. ab omni humore stabula P. 1, 21, 1. terra C. 11, 13, 34 h. e. *rara, resoluta.* **Suspensissimum** pastinatum C. 3, 13, 7. **suspensae** molaes, ne nucleus frangatur olivarium C. 12, 49, 2. 12, 52, 2. 2, 11, 12. **sal** suspensus mola infraactus C. 12, 53, 2. **suspensum** (*cerdo*), ne terram quatuor pedibus contingere possit animal ab alio cibo abstinere Veg. 3, 3, 1.

Suspicio, aqua multa, quae suspicionem tantum habere possit dulcedinis P. Ian. 15, 8.

Suspiriosus morbus, *idem qui aridus* Veg. 1, 11, 2, 36, 2. **suspiriosae** mulae C. 6, 38, 1. **ones** C. 7, 5, 19.

Suspirium crebrum facere C. 6, 14, 2. **articulare** Veg. 1, 38, 4. in **suspirium** transit morbus Veg. 1, 10, 9.

Suspiro, **suspiret** confectio aestuabunda per linteam P. O. 17, 2. **suspirant** aestuantia vina foraminia P. O. 14, 16.

Sustinere transuersis vestibus tabulas directas P. Aug. 9, 3. se ipsa non potest **sus** V. 2, 4, 11. ¶ **sustinere** moram temporis, *de pomis, sicut balen* P. F. 25, 3. **turbines** imbresque C. 3, 2, 20. **inuriarum** C. 2, 9, 4. **penuriam** temporum C. 9, 14, 17. **coloni** negligentiam C. 2, 10, 2. 4, 3, 4. ¶ **Sustine** tur cibis, *ita enim legendum e. Cod. Ryskiano h. e. animal abstinetur a cibo* V. 2, 1, 23. Nam ¶ **sustinere** cibo C. 7, 9, 9 *est alere*. porculos hordeo C. 7, 9, 13. **cibariis** colonos C. 2, 9, 17. **festas** apes passio C. 9, 13, 7. **sustinetur** a matre vbera tradux C. 4, 29, 14. ¶ **Sustinere** additum difficultus quam condere P. 1, 8, 1. ¶ **sustinebam** negare, audebam C. 11, 1, 2.

Sustum animam subducere Ca. 157, 18. *vid. Vistor.* ad V. 1, 6, 3. **Dammum** ad Bernardi Geystii *Polipnissam* 2, 210 *Lauda Schoetgenius.*

Suus, suo sibi pampino tegito C. Arb. 11, 2. suo sibi iure abui C. 12, 7, 2. **elucere** C. 12, 54, 2. in suo sibi iure decouquitur C. 12, 41, 3. suo quidque vate conditur C. 12, 7, 3. **suapte** sponte V. 3, 7, 1.

Sybaris, qui nunc Thuridicuntur V. 1, 7, 6. in Sybaritano semen reddit cum centesio V. 1, 44, 2.

Sylua eum deriuatis *vid. Silua.*

Symoniam trifolium v. Simo.

Symphoniaca herba P. O. 12, 8. Veg. 3, 68, 3. *al. hyofcyamos, (iusquiamus) de cuius nominibus & virtutibus Plura Apuleius de herbis c. 4. Le Moy-nium ad Barnabas epist. p. 623 laudat Almelou, ad h. l.*

Symphytum Veg. 3, 6, 11, *no. q. anagallico subsistitur, it. 3, 69, 3 no. q. 4, 8, 4 no. q. 4, 9, 2 no. 1.* **Symphytum** alias alus Gallica (Gallica *al.*) *vid. Rhod. Lex. Strabo, officinis est consolida maior.*

Synanche Veg. 1, 38, 3, 3, 68, 3.

Synchrifina, *ita enim leg. pro Syncrifina*, Veg. 2, 45, 7. *Est autem eurygmae incitio substantiae liquidioris, vt ex Paulo Gerraeco dicit, restituit etiam Vegetio 3, 18, 3 Morgagnus. Tractum vel stractum dixit idem Veg. 2, 45, 5. Compositioe rini habet* Veg. 4, 18, 4. 22, 2, 4, 28, 11 & 12. **Synceopati** & **suffusi** equae distantia Veg. 1, 53, 1.

Syncope, defectio Veg. 1, 53, 2.

Syncope. Si iumentum syncopeauerit Veg. 1, 53, 1. **Syncope** *vid. V. 2, 5, 1.*

S Y N E S I S (*alio respectu Enallage*) *exempla. ne capra natum pascat, quas astrologia in caelum recepit* V. 1, 2, 17. *De his generibus singulae (partes) diuiduntur* V. 1, 5, 4. *Add. 1, 9, 5, 1, 49, 1, 2, 1, 11 & 12, 2, 1, 21 vi, no. ii. 2, 9, 16, 3, 2, 16, 3, 5, 1, 3, 9, 10 & 11, 3, 12, 5 & 6, 3, 16, 13, ii. 15 & 23 ex Buchneri sententia. Pedali mensura, qui (per) digitorum est XVI C. 5, 1, 4. add. 12, 16, 3, *vid.**

Vid. Perizo. ad Sanitii Mineruam 4, 10. Voss. ad Catull. p. 296. Inf. lecti. Lucia. 2, 4. Gren. ad Sen. de benef. 4, 32.

Syntexin, *corrogiu refectiuum* Veg. 3, 55, 1 *consumtionem, tabem*.

Syrenicum pro Cyrenaico Veg. 3, 65, 12. in Syria breuibus caudis commendantur oues V. 2, 2, 3. feruntur festima mense Iunio C. 2, 10, 18.

Syriaca mala C. 5, 10, 19. Syrica, a colore nomen habere ait Plin. 15, 14, 15. ¶ radix C. 11, 3 18 & 59. vid. Radix. eadem Alyria C. 10, 114. ¶ Syriacus ros C. 5, 15, 5. P. Mar. 15, 1. vid. Ros.

Syrus. Syria pira C. 5, 10, 18 de his Bodaeus a Stapel ad Theophr. 4, 4 p. 329. SCHOETT G.

Syringis tentare curationem Veg. 1, 28, 7 h. e. in sectionibus per siphunculos.

Syringotomium refect. Veg. 2, 27, 2.

Syrmaticum animal Veg. 3, 12, 1.

Συζυγισμὸς *syzygismus*, comparationes discordantium C. 2, 2, 3.

Tabani boues concitant V. 2, 5, 14.

Tabefaciat an labefaciat contagione C. 6, 5, 1.

Tabella *linum*. ex taberna ad V. 3, 2, 1.

Tabernae diuersiforae V. 1, 2, 23.

Tabes. tabem asferre pecori C. 6, 5, 2. in tabem resoluuntur cantharides P. 1, 35, 4.

Tabescit fal Ca. 58, 1. tabescunt ficus in iure C. 12, 17, 2.

Tabula literaria V. 3, 5, 10. ¶ tabula comitorum V. 3, 5, 18. 3, 17, 1. add. locus *ascensu laudatus ab Vrsino* ad V. 3, 17, 4. ¶ tabulae quibus ouilia confirmantur C. 7, 4, 5. tabulae, *asferes etiam* P. 1, 40, 4 & 5. ¶ tabula agri modus P. Ian. 10, 2.

iugeralis P. F. 9, 9. vinearum P. Ian. 11. Hic, & P. F. 10, 1. *significat aream non definitae magnitudinis*.

Tabulare palati Veg. 2, 11, 4. Sic dici putat Plinius V. C. os palati, quod praefertum in posterioribus partibus laminae in modum se habet.

Tabularum disponere genera vitium P. F. 9, 11.

Tabulatum simile granario C. 12, 50, 3. in eo olea Ca. 3, 4. id. Ca. 55. Ca. 64, 1. suffumigatur C. 12, 12, 3. in tabulatum componere foenum C. 2, 22, 3. hinc semina de tabulato C. 2, 18, 2. tabulatis congerere res siccas C. 1, 6, 10. fumo recondenda glans C. 7, 5, 8. tabularia gallinarum C. 8, 9, 3.

¶ in vltimis quomodo instanturum C. 5, 6, 11. it. 23 & 24. Tabulata in arboribus sunt ordines ramorum, de quibus ait poeta: Afflescant summas, quae sequi tabulata per vltimos: quem locum emendat Seruius, ait: Tabulata sunt rami effusiores, & in plana tendentes, non ad altiora erigentes. Sunc in arboribus ima, & summa tabulata ramorum. Plinius docet, tabulata vltimorum ab octauo pede altitudinis dilatare in collibus, sicque agris, a duodecimo in campis tribus, & humidis. BERO. ¶ pro eo quod vulgo stratiui, noliis etiam stratura. tabulata tria, in vnae partae in solatione C. 12, 59, 3. ita 12, 4, 2. it. 3 & 11. in oliarium conditura C. 12, 48, 5.

Tacta testorio V. 3, 5, 3. 3, 9, 3. vid. Tang.

Taedians animal h. e. nauis, fastidius Veg. 1, 17, 12. 3, 2, 4. 3, 68, 2.

Taeniolis algae inuoluta C. 11, 3, 23.

Tages Tyrrenus vates C. 10, 345.

Tagro monte Hispa. V. 2, 1, 19.

Talea quid a clauo differat P. Mar. 10, 11. add. Non. 4, 486. Bodaeus a Stapel ad Theophr. 2, 1.

SCHOETT G. taleae propius stirpem recitae C. 4, 33, 4. taleis consecratur salix C. 4, 31, 2. morus P. F. 25, 25. oleaginae vt ad ornandae & ferendae C. 5, 9, 2 & 3. taleae tripedanae Ca. 45, 1. oleares C. 11, 2, 42.

Talcolae vitis C. 3, 17, 1. taleolas scillae scellae C. 12, 33, 1. inulcae C. 12, 45, 2.

Talioli in membris equi (al. calcidi) Veg. 4, 2, 1. Talioli numeris, his versibus C. 7, 3, 1.

Talpaec non hortum infestent P. 1, 35, 10. P. Mar. 9, 1. vt capiuntur P. Mar. 9, 4. Vbi selarium eorum his reseruit ad talpas, culpae liberrari, an quod etiam masculinum est, vt damae?

Talus. talo laeso remedia C. 6, 15. venae de talis Veg. 4, 4. ¶ Talus vitiose pro extali Veg. 3, 6, 1.

Tamarisici ex floribus mella conficiunt apes P. N. 8, 1.

Tamarix. tamarices C. 7, 9, 6. tamaricum fructu C. 8, 15, 4.

Tamdiu — quamdiu C. 12, 21, 2.

Tamen & tantum videntur confusa C. 12, 4, 4. Tamquam, exempli causa C. 3, 11, 5. 5, 2, 1.

Tanagrii galli V. 3, 9, 6. gallinae C. 8, 2, 4 & 13.

Tandem idem fere quod certe vel minimum. colligendae tandem aquae pluviales C. 1, 5, 2.

Tangenda plania fimo bubulo P. Ian. 15, 16. add. F. 25, 15. Apr. 8, 2. add. Tacta.

Taniacae pernae V. 2, 4, 10.

Tanquam vid. Tang.

in Tantum deprimere, donec C. 3, 13, 9. cumini tantum quod oleat Ca. 156, 3. cum in tantum refrigeris, quantum ne contactu corpus vrat C. 12, 24, 1. tantum, quantum vt C. 2, 11, 4. ¶ tantidem emittit Ca. 22, 4. ¶ tantumdem an ablatino casu C. 6, 5, 3. conf. ad 12, 25, 3.

Tarchon vates C. 10, 345.

Tardipedi sacris iam reite solentis C. 10, 419. h. e. post Vulcaniam de quibus C. 11, 3, 18.

Tarda ad crescendum V. 1, 41, 4. in crescendum V. 1, 41, 5.

Tarentinus ager V. 1, 14, 4. Tarentina cupressus Ca. 151, 1. ones i. e. Graecae C. 7, 2, 3 & 5. 7, 4, 1. 11, 2, 35. P. N. 13, 5. lanax V. 2, 2, 18. pira C. 5, 10, 18. Ca. 7, 4. portum C. 8, 11, 14. nux vt fiat P. Ian. 15, 18. C. 5, 10, 14. Arb. 22, 3.

Tarquenna V. 1, 2, 27.

Tarquinienfe Q. Fuluii Lupini V. 3, 42, 1.

Tarsense pelagus C. 8, 16, 10.

Tartara caelo praeposuit Proserpina C. 10, 272.

Tartefiacos thyrcos C. 10, 370.

Tartefida laetum C. 10, 152.

Tartefi litore Gades C. 10, 185.

Tafcedas Veg. 3, 10, 3.

Taurae

- Taurae, vaccae steriles V. 2, 5, 6. ablegandae vel aratro domandae C. 6, 22, 1.
- Tauri olim *irani* C. 6 pr. 7. quando comparandi, & quibus signis probandi C. 6, 20. P. Mar. 11, 4.
- ¶ Tauris Staliorum cognomen V. 2, 1, 10.
- ¶ mons ad Syriam V. 2, 1, 8.
- Taxatio curae *aestimatio* Veg. pr. 5.
- Tebae, colles V. 3, 1, 6.
- Tectoria prima Ca. 11, 1.
- Tectorius, *a. um*. Tectorium opus marmoratum V. 1, 57, 1. parietibus vt inducendum P. 1, 11, 2. tectoris expolita cubilia C. 8, 15, 5. calx quae aptior P. 1, 10. Tectorium *triplex*, albarium *ex sola calce*, arenatum & marmoratum *Guthier. de iure Manium* 2, 28. SCHOETTIG.
- Tectura parietum fortis & nitida vt fiat P. 1, 25.
- Tectus, tectae oues V. 2, 11, 7. C. 7, 2, 3 & 4.
- Tedae clausi vel cinnei radicibus figitur *vid.* Clauus, Cuneus, per ardentem tedam candens seum instillatur C. 7, 5, 13.
- Tedeantis pro taedantis Veg. 1, 17, 12.
- Tegetes canicæ C. 12, 50, 8. palmæe C. 5, 5, 15.
- Tegeti culae cannabinae in columbaris V. 3, 8, 2. C. 8, 9, 3. tegeti culis subiciis V. 2, 11, 8.
- Tegmina pedum C. 1, 8, 18. tegmine grani C. 10, 243. tegminibus opacare vites C. 5, 5, 15. C. 3, 10, 11.
- Tegula, supra tegulas in igne ponis Veg. 4, 19, 1. *forte hoc vult, non debere ab ipsa flamma contineri cacabum.*
- Tegumen ouis C. 7, 4, 4.
- Tegumentis defendi a frigore P. F. 24. 14. adumbrantur vineae C. 11, 2, 61.
- Tela iogalis Ca. 10, 5 & telae iogales 14, 2. *vid. Pop. de instr. fundi c. 10. Nimirum totum texturinae apparatus intelligo, iugum, cui innouit flamen, & reliquum regularum & florum instrumentum. Talem non opus modo, quod textitur, sed ipsum etiam instrumentum notare, obseruauit Brouckhus. ad Tib. 2, 1, 66.*
- Tellanae ficus Ca. 8, 1. Tellana atra *Macrobi.* 2, 16.
- Tellus, Terra mater V. 1, 1, 5. communis omnium parens C. 1 pr. 2. Telluris aedes Romae V. 1, 2, 1.
- Tempe Thellala C. 10, 265.
- Temperamentum vt in corporibus, sic in terra desideratur C. 3, 13, 3. tenere inter nimietates P. Ian. 13, 5.
- Temperate tepere Ca. 69, 2.
- Temperatus annus C. 3, 20, 1. temperata prela Ca. 12.
- Temperius, *maturus* P. F. 21, 2 & Mar. 4. *etiam* C. 2, 18, 2. *si audiat Heinsum.* V. Temporius.
- Tempore. temperare armillis ferreis latitudinem Ca. 22, 2. altitudinem *ibid.* temperat se ad salutem brassicae Ca. 157, 1. temperato escam Ca. 90. *h. e. prout opus videbitur cum modo ac ratione dato.* temperatur fureculus C. 4, 20, 8.
- Tempestas varia C. 11, 2, 97. ventosa C. 11, 2, 49 & 94. tempestates minus idoneae V. 1, 34, 1. malae cum sunt, quod fieri possit Ca. 39. tempestatibus, cum *sorda tempestas* est V. 3, 10, 3. tempestatem facit, significat fiduciam occasus C. 11, 2, 5. tempestatem Thuscis auertere *Scriis* C. 10, 341.
- Tempestiue si competat C. 2, 8, 4.
- Tempestiuitas rei praetermitti renouari nequit C. 4, 3, 5. seminum respondei C. 3, 4, 2. transferendi malleoli defertur in proximum ver C. 4, 16, 1. pampinationis quae C. 4, 7, 1.
- Tempestium gregem iniri patitur C. 7, 3, 4. pabulum, *maturum* Ca. 54. *3. sic tempestium esse vindemiam* C. 11, 2, 67. femina C. 3, 5, 2. materies Ca. 31, 2. ¶ tempestium ac vetus fructus *opponuntur* C. 3, 21, 10.
- Templi procuratio adificii est V. 1, 2, 2.
- Temporales venae Veg. 2, 11, 4. 2, 16, 8.
- Temporius C. 2, 18, 2. C. 8, 4, 3. *vid.* Temperius.
- Tempus biennii C. 3, 9, 6. hoc est vnus sciscis conficiendi C. 11, 2, 62. est arbores circumfodere C. 11, 2, 40. runcare & fodere C. 11, 2, 79. temporis iactura irreparabilis C. 11, 1, 29. tempora tacito diffugiunt gressu C. 10, 159. tempore suo potius iuocatore committere, quam celerius alieno V. 3, 16, 11. ¶ Tempori facies, *tempestine* Ca. 4. *add. 2, 1.* ¶ ad tempus, *interdum* Veg. 2, 39, 2. *ve nostri cu. Zeiten.* ¶ Tempus clemens & siccum, *tempestas* P. F. 2. ¶ meridianum, *plaga* V. 2, 2, 7. ¶ Tempora Telluris cineta versicoloribus anni foetibus C. 10, 257.
- Tenax iuris fuit C. 1, 7, 2. ¶ Tenaces incisos barryonum P. S. 17. malorum Punicorum P. Mar. 10, 4 & 9. pira lecta enim tenacibus suis P. F. 25, 9. comprehensa porri plantia velut tenacibus alieuetur P. O. 11, 5. ¶ tenacibus quibuscunque constricta P. F. 18, 1. *h. e. vinculus, ligamentis.*
- Tenduntur nervi C. 6, 14, 4.
- Tenebricosus locus V. 3, 9, 19.
- Teneo. agri qui diu aquam tenent P. Apr. 2, 4. gladii similitudinem tenere P. Mai. 7, 4. ¶ Tenent plantae, *comprehendunt* C. 11, 3, 24. 3, 11, 19. 5, 6, 17. *ita* P. F. 9, 8 & 25, 20. P. Mar. 9, 13. P. N. 7, 6. tenet vitis. ¶ Tenebitur ingerum seminis modis V. P. N. 1, 1. *h. e. occupabitur.*
- vt Tenebreferat ictur anseri P. 1, 30, 4.
- Teneritatem seruare P. F. 25, 3.
- Teneritudo corticis P. Ian. 15, 16. teneritudini robur inducit fossura P. S. 14, 2. teneritudinem habet terra V. 1, 36. consequitur planta P. Ian. 14, 3. seruat castus P. Mai. 9, 2.
- Tenetanum vinum Veg. 4, 10, 2.
- Tenesdoni scriptum pro Peucedani Veg. 1, 16, 5.
- Tensione laborare Veg. 1, 53, 4.
- Tensura corporis laxatur Veg. 1, 21, 3. *add. 1, 34.* 3. S. m. cuius passionis tanta tensura est Veg. 2, 25, 1.
- Tentato gutture C. 8, 7, 3.
- Tento. tentare obsequium de mare foeminam *e. blandiente* C. 6, 27, 10. tentaui explorare C. 11, 2, 68. tentari aeris aut soli varietate P. Mar. 11, 3. tentanda digitis loca foeminarum C. 8, 11, 8. tentandi, ne quid hesterni habeant in gutture C. 8, 5, 17.

Tenuis

Tenuis farenus C. 4, 29, 9. tenuioris velleris arietes C. 7, 2, 5.

Tenuis corpore tenuis delibrandus C. 4, 24, 6. capite tenuis alligetur vitis C. 11, 2, 95. Sicilia tenuis C. 8, 16, 9. specie tenuis C. 6, 36, 3.

Tepide habentur pulli C. 8, 5, 19.

Ter quinquageni, CL. V. 2, 4, 22.

Terebentina resina pro terebinth. Veg. 2, 54, 4. 3, 28, 4 & saepe.

Terebra perturbare Ca. 41, 3. antiqua & Gallica C. 4, 29, 16. Arb. 8, 4. P. F. 17, 7. Mar. 8, 1. Ock. 8, 3.

per Terebrationem facta infistio C. 4, 29, 13.

Tergeri fossas veteres Ca. 2, 4. C. 3, 22, 3.

Tergueransintra testum C. 12, 3, 7.

Tergum. terga gerit ager resoluta C. 10, 7 & 71.

terga foli C. 4, 14, 1.

Tergus. tergoris adscensus, *tergi* C. 6, 37, 10.

Terumaticum *vid.* Therm.

Terminatum suis finibus opus C. 10, pr. 4.

Ternini praediorum signandi *vid.* Finis

Ternarii serobes C. 11, 2, 28.

Ternas partes V. 2, 1, 12. terna parunt oua C. 8, 14, 5.

Terra mater V. 1, 1, 5. *eadem quae* Ceres V. 3, 1, 5. *vid.* Tellus. tribus modis dicitur V. 1, 9, 1. Italia V. 1, 9, 1. Saturnia C. 1 pr. 20. species plures habet V. 1, 9, 2. C. 2, 2 *ins.* genera multa P. 1, 5, 6. alia alibi melior C. 1 pr. 24. qualis culturae apta P. 1, 5. exilis vi stercoreanda C. 2, 5. densa & glutinosa C. 1 pr. 25. fenescatne & longo usu effocata fiat C. 2, 1. terrae fapor vi exploretur C. Arb. 3, 6. P. 1, 5, 3. eam ferro commoueri quando religiosiores vetent C. 11, 2, 95. ¶ quali terra folium sit fundi V. 1, 7, 5. & contra a terra vsque ad cameram i. e. a solo V. 3, 7, 4. 3, 8, 2. ¶ terra fornicarum, CL. V. 3, 79, 1.

Terrenus. terrenum pabulum consecrari C. 7, 9, 7. ¶ *subst.* Terrenum medicum C. 3, 11, 8. terrenum ingerum C. 11, 2, 17. genera tria C. 2, 2, 1. species infinitae C. 3, 12, 1. ne quid terreni habeat radix, defricatur C. 12, 56, 1. terrenum fabuloni oppon. P. 6, 5, 1. terreno carens ac nuda glareas C. 4, 22, 9.

Terrenus agger V. 1, 14, 2. *non terrenus, quod alii velint iubet Oudendorp. ad Fronti. strateg.* 4, 1, 31. p. 428.

Territorio Neapolitano P. Mar. 10, 16.

Tertiae duae C. 5, 1, 11. ad tertias decoctum C. 12, 20, 2. Ad tertias decoquere interdum est ita coqueret, ut duabus tertius consumis una superfit, aliquando, ut tertia consumpta duae restant. Rhod. Lex. Scribo. quem laudat etiam Eurm. ad Samon. 416. eum ad tertias subsederit coctura C. 12, 20, 4. infra tertiam partem confidit C. 12, 20, 2.

Tertiarius bituminis sumito C. 2, 95, 1.

Tertiario, tertia pressura C. 12, 50, 11.

Tertiari agri C. 2, 4, 4 & 8.

Tertio, tertiarum, & tertia vice arari P. S. 1, 1.

Tertio obducere parietes P. 1, 11, 2.

Tertium florem agere C. 2, 16, 6. tertiodecimo mense C. 6, 36, 2.

Tessera quae fecatur in cucurbita P. Mar. 10, 33. in pauimentis P. 1, 9, 5.

Tesserae in suffragia V. 3, 5, 18.

Testa solem si perturbat Ca. 110, de testa arida pauimentum struere Ca. 18, 7. testa subterni oportet caprile V. 2, 3, 6.

Testabilem legebatur V. 3, 6, 4.

Testaceum pauimentum P. 1, 9, 2. 1, 17, 1. C. 1, 6, 13. ¶ *subst.* testaceum superfundere P. Mal. 11, 3.

Testiculus exemitis tauro concipitur vaccae V. 2, 5, 14. exigui & pares in equis laudantur P. Mar. 13, 8. dextri quis consensus eum icore? Veg. 3, 58, 2. ¶ volut testiculi officii pissacii masculus P. O. 12, 3.

Testificari C. 1, 4, 2.

Testudineatum testum C. 12, 15, 1.

Testudo palustris superstitiose adhibita P. 1, 35, 14. in testudinis corio siccare femina P. 1, 35, 5.

¶ testudo magna in ornithione V. 3, 5, 1. *add.* 3, 6, 4.

sub Testu coquere Ca. 74. vi. no.

Tetani *vid.* leg. Veg. 3, 24, 2.

Tetartaeum genus C. 3, 20, 3.

Tethys aequeora C. 10, 201.

Tetrapharmacum Veg. 2, 15, 2. 2, 48, 8. 4, 28, 4. tetrapharmacum malagma Veg. 3, 21. *Sunt etiam alia tetrapharmaca Græci, Plinii Valeriani, Scribonii, quae in Lexico Scribo. laudat Rhodius.*

Teirica, mons V. 2, 1, 5.

Tetricus, ruficus C. 8, 11, 1.

Textorium opus pro vitili C. 9, 6, 1.

Textum *idem* quod testum. texto opere catinum Ca. 84, 2. *add.* Ca. 76, 4.

Thalli ceparum ne a ventis proferantur C. 11, 3, 68. *conf.* P. F. 20, 4. *vid.* Salm. ad Soli c. 53 p. 823.

SCHÖETTG. *idem* sunt Fusculi allii.

Thamni f. thamni flos C. 12, 7, 1.

Thapsia herba apibus inimica P. 1, 37, 5.

Thassiae vites C. 3, 2, 24 a patria.

Thaumasias C. 1, 292.

Theriacum autum V. 3, 5, 13.

Thebae Boeotiae antiquissimum oppidum V. 3, 2, 2 & 6. C. 1, 4, 9. clius in agro Sabino ita vocatur V. 3, 1, 6.

Thecagrani V. 1, 28, 1.

Thelis pro Thetis V. 3, 9, 19.

Theriaca vitis vt fiat. Theriaca antidotor P. F. 28, 1.

¶ *argemone* Hortensii V. 3, 13, 2.

Thermanticum acopon Veg. 1, 43, 5. collyrium 2, 18, 2. vnguentum Veg. 3, 33, 2. potiones Veg. 2, 36, 1. 3, 33.

Thessalici equi laudantur V. 2, 7, 6.

Thessala tempe C. 10, 265.

Tholus rotundus V. 3, 5, 12.

in Thracia granaria spelunca V. 1, 57, 2. seribones V. 2, 1, 5. albi ad *μικτὰν κάλαρον* V. 2, 5, 10.

Thurea planta C. 3, 8, 4.

Thuris, Sybaris V. 1, 7, 6.

Thuris grana Ca. 70, 1. drachma Ca. 172, 2. pollea *vid.* h. v.

Thusa sacra C. 10, 341.

(T)

Qua

660 immolare V. 2, 4, 9.
 Thyestes auream pecudem Atreo subducit V. 2, 1, 6.
 Thymbra thymo proxima C. 9, 4, 6. apibus grata C. 9, 4, 2. eius saporem referens Satireia C. 10, 233.
 Thyminum mel C. 6, 39, 2.
 Thymites vitium C. 12, 35.
 Thymum viride C. 12, 57, 1. apibus gratum C. 9, 4, 2. eius sario & cultura C. 11, 3, 39. P. S. 13, 2. thymum silvestrem & etargium Veg. 3, 27, 3. *forte nigrum, qui notus botanicus.*
 Thyrsigero Baccho P. inf. 67.
 Thyrsi de caulibus C. 10, 359. *ita Suet. Aug. c. 88.*
 Thyrsi f. Thyrsi olum d. 6. V. 2, 4, 9.
 Tiberius Caesar C. 11, 3, 52.
 Tibiae dextrae & sinistreae, incientia & succentia V. 1, 2, 15.
 Tibicen Graeca V. 3, 17, 4.
 Tiburis arua C. 10, 138.
 Tiburs terra mediocris V. 1, 9, 6.
 Tiburtinus ager V. 1, 9, 6. Saxum P. 1, 10, 3.
 P. Ticius Menas V. 2, 11, 10. *Tanto minus mutare quidquam velis, quod Ticio plures suppeditas nobis Glandarius.*
 Tigris nomen canis C. 7, 12, 13.
 Tilia in sculpturis necessaria P. N. 15, 2.
 Tiliaginae arculae C. 12, 45, 5.
 Tilius MS. Veg. 3, 18, 4. N. L.
 Tincini argillae caules P. F. 24, 5.
 Timor est ne peruratur C. 11, 3, 62.
 Tinea ne vestimenta tangant Ca. 98. ne molestiae sint feminibus sicutineis C. 5, 10, 9. ¶ aluorum C. 9, 14, 2 & 8. quo vino pellantur Ca. 126.
 Tineolae, quos alii pediculus vocant in equis Veg. 1, 44, 1.
 Tineoli saui C. 9, 14, 20.
 Tinunculus accipiter C. 8, 7. Crecerellam suis dici, notat Hardus. ad Plin. 10, 37.
 Tinum pro pino legit C. 9, 4, 2. *Salmastius.*
 Tiro bos veterano iungendus V. 1, 20, 2.
 Tirunculus contemtuus C. 11, 1, 3. tiruncula canis C. 7, 12, 11 *quae primum peperit.*
 Tithynallus, τῑθύνῃς C. 6, 12, 3, 9, 13, 2. *Etiama lactaria Romanis, nostris Wolff-Melch. Lactuca marina: nomen etiam C. 6, 17, 2. lactuca capraria Plin. 16, 8. SCHOETTG.*
 Titubans fabrica P. 1, 9, 2. titubante gradu C. 10, 309. titubantem somnium solidare P. F. 31, 2.
 Titulum scribere disputationi C. 9, pr. 2. eo more qui in singulorum titulis continetur P. O. 12, 9.
 TMESIS in illo consue quoque faciunt V. 2, 9, 13. *vid. Viti. ad Ca. 157, 9 & Scal. ad V. 2, 9, 16.*
 Tmolon C. 3, 8, 4.
 Tosafco lapide structa P. Aug. 9, 2.
 Tosus durissimus C. 3, 11, 7. arenosus & icunus P. 1, 5, 1.
 Tolerabiles oues C. 7, 3, 14 *dignae, quae tolerentur & aluntur in grege. vid. Scal. ad Catul. p. 36.*
 Tolerabiliter C. 11, 2, 85. 11, 3, 17.
 Tolerare victum C. 10, pr. 1. ¶ faba fresa & vinum tolerat foetas C. 6, 24, 5. *ita equos tolerare est agere Caelestrum.*

Tollere proverbia V. 2, 5, 9. tolli possunt ex passione fructus V. 2, pr. 5.
 Tomacinae pernae V. 2, 4, 10.
 Tomice palmae aut luncea ligare V. 2, 4, 10. tomicibus alligatae perticae P. 1, 13, 1.
 Tonantibus Demostheni Platonique non cessit Cicero C. 1, pr. 30.
 Tondere palmetum in pollicem C. 4, 21, 3.
 Tonitribus vitiantur oua C. 8, 5, 12.
 Tonfores V. 2, 11, 10.
 Tonfura ouium V. 2, 11, 6. 1, 37, 2. tonfurae semestres in Hispania V. 2, 11, 8.
 Tonfus & Tunfus confunduntur, ubi *vid.*
 Tophus *vid.* Tofus.
 Topiae fici C. 5, 10, 11.
 Torcular, & Torcularia olei C. 1, 6, 12.
 Torcularii curatores C. 12, 50, 3. lacus C. 12, 18, 3. torcularia cella C. 1, 6, 9. vasa V. 1, 22, 4. ¶ Torcularium (*instrumentum*) subest. vti edificandum Ca. 18. torculario quae opus sint Ca. 13, 1.
 Torculos fuses Ca. 68. Ca. 135, 3 & 4. Ca. 63. torcula vasa Ca. 1, 5, 11, 1, 14, 2. V. 3, 2, 8. olcaria V. 1, 55, 7.
 Toringi equi Veg. 4, 6, 3. *Etiama Apollinari Sidenio & Cassiodoro Toringos esse quos hodie Thuringi, obseruatum Ortelio.*
 Tormentum rotae vel machine Veg. 2, 46.
 Tormina vi sanentur Ca. 156, 5. 157, 9. *add. 126. torminum signum & remedium in pecore C. 6, 7, 1 & 2.*
 Torosa cernix C. 6, 20. *vid.* Tornus.
 Torquere botryones in ipsa vite P. O. 22, 1.
 Torrefactae mices C. 12, 57, 3. fescama C. 12, 15, 3.
 Torrens imbris conceptus C. 1, 4, 10. torrens fluius V. 1, 12, 14. ¶ Torrens a Torreo *vid. statim.*
 Torrere vaporibus intrausit. C. 1, 4, 10. torrens aestus terra C. 4, 19, 3. torrens caeli vis P. Mar. 1, 3.
 Torridus sal. C. 7, 5, 8. 7, 8, 4. 12, 17, 2. far C. 12, 56, 2. *pro isto saepe poni torridum, obseruatum etiam Nic. Heinssius ad Ouid. Fast. 1, 24.*
 Tortione moriuntur Veg. 1, 46, 3.
 Tortinum mustum Ca. 24, 4. C. 12, 36.
 Tortura, de palmitis depressio P. F. 9, 8. ventris Veg. 1, 40, 3. ex tortura oritur indignatio, nostris *uocant ubertreiben.* Veg. 2, 55, 1.
 Torus. Toris tribus nouella vitis ad arborem religatur C. 5, 6, 25. *conf. C. Arb. 16, 4. ligaturam vocat P. 1, 6, 11. tori funiculorum C. 11, 3, 6. musculorum C. 6, 29, 2. Torus igitur retinendum luxuriam notat, nulla materiae habita ratione. Paet hoc etiam ex archetorum usu: & frustra videtur esse Menusius, qui exercitatu. crit. 1, 2. torum legi vult apud Columellam. Toros funiculos ex pluribus filis tortos interpretatur Theo Viliem. adu. Ro. Titium 1, 26. *vid.* Torofus.*
 Totiens, quotiens fere MS. Lugdun. Palladii v. g. O. 1, 16. *no t.*
 Totonarii equi Veg. 1, 56, 37. *vi. no.*
 Totus. Toti partibus suis consummantur pulli C. 8, 5, 12. quoniam totum in eo sit, ne contrectentur pecula C. 12, 43, 3. in totum summa operarum X. C. 2,

- 1.** C. 2, 13, 1. in totum praecepere, in *universum*, in genere, ut vulgo C. 3, 2, 31. 11, 2, 80. in totum domi morari C. 12, 1, 5. exterminare C. 9, 15, 2. ex toto indurecere C. 2, 24, 2. repudianda est C. 5, 8, 6.
- Toxica** strenua C. 10, 19.
- Trabeculae** & trabes Ca. 8, 5.
- Tracantum** vel **Tragantum** pro **Tragacantha** *passim Vegetius*, v. g. 3, 65, 6. 3, 65, 8.
- Tracantia** radix pro **Dracontea** Veg. 3, 66, 1.
- Tracta** sacre Ca. 76, 1.
- Tracta** *suscepit legendum*, pro **strada** Veg. 2, 45, 4. Certe hoc pro illo scriptum.
- Tractus**, *plaga caeli* C. Arb. 17, 4.
- Tradit** memoria C. 1, 3, 7.
- Traduces** vitium, *rami non in terram demersi, sed in vicinam arborem tradidit* V. 1, 8, 3. tradux inhacrens matri C. 4, 29, 13. traducibus dispergere vitem C. 5, 6, 36. traduces in proximam quamque arborem mittendas C. 5, 6, 30. noui traduces inter se ex arboribus proximis connectantur C. 5, 7, 3. In arbutis sunt traduces: hoc autem vocabulo vitium in vitibus, quae ex arboribus in arbores traducuntur. Traduces quidam rumpas appellant, a traducendo nominati, quales eleganter, *utiliterque formati in territorio nostro conspiciuntur*. Traducem bimum antiqui praedicere solebant, ut ita transire faceret. Nouarum agricola traducum turba non contentus, nec copia ramorum, impoſitis etiamnum paribul palenites circumuoluit. Hieronymus, Augustinus, Rufinus, caeterique ecclesiastici scriptores, curiose disputando disquirunt, atque vestigant, numquid anima ex traduce propagata sit, tanguam semen ex semine. Terentianus oppido quae decenter scripsit famam serpere in traduces aurium, atque linguarum. Mendosi sunt Terentiani codices impressi, in quibus dictiones perperam distinctas leguntur. Nam cum in traducibus linguarum fuerit scribendum, sicut nos legimus: vitioſe impressum ut: a duce, corrupte vocabulo elegantissimo & sensu. B E R O.
- Trayvici** fieri V. 3, 13, 2.
- Tragmaticum** fere **Vegetius** MS. quem laudat in *marginis Sambucus, ubi debetab Traumaticum, vel Thermauticum*.
- Tragedor** pallia trahuntur Veg. 3, 22, 1.
- Traha** tritoria C. 2, 21, 4.
- Trahunt** maturitatem vina C. 1, 6, 20. trahere notam C. 6, 27, 13. succum C. 11, 3, 60. saporem C. 12, 50, 21. sanguinem h. e. mittere Veg. 3, 43, 1.
- TRAIECTIONIS** particularum cum, vt, quod exempla vid. ad V. 2, 21, 4.
- Traiectus** iraeſſae perſicae in caneſi V. 2, 9, 7.
- Traicere**, de *terreftriuſſine* & *plauſtro* V. 2, 4, 11.
- Traicere** lemmicos Veg. 3, 18, 3.
- Tranfcedere** aetatem princae iuuentae C. 1, 8, 3.
- Transcurrat** humor C. 3, 10, 1. luna ſolis radios C. 2, 10, 10.
- Transcunt** diffiſſillime caſei bubuli h. e. *maximi ſunt cibi, hallem vider* V. 2, 14, 3. *oppoſ. facillime delici*.
- in** Transferendis feminibus & plantis quae ſpectanda C. 3, 9, 7. Arb. 1, 5, 20, 2. 17, 4. transferitur braſſica C. 11, 3, 23.
- Transluſſiat** ſanguinem Veg. 3, 78.
- Transigendum** eſt, *vendendum* P. N. 13, 8. vbi ſaculas eſt tranſigendi P. F. 26, 2.
- Tranſitum** ſol facit in piſces C. 11, 2, 20. in taurum C. 11, 2, 36.
- Translatio plantae** in meliorem locum fieri debet, non contra C. 3, 5, 2. P. 1, 6, 4. P. F. 9, 5. translatione an interſit fructus pinus P. N. 7, 11.
- Transluceat** cortex C. 4, 29, 9.
- Transmarina** cunila C. 11, 3, 39. *vid. no.*
- Transmigrant** morbi contagione Veg. 1 pr. 14.
- Transmiſſo** humore C. 12, 45, 12.
- ne** Transmittant baccam cannac C. 12, 50, 4. humorem C. 1, 6, 22.
- Transponere** braſſicam P. S. 13, 1.
- Transferere** per qualum Ca. 133, 1.
- Transſuit** ſubula C. 6, 5, 4. *Ita Ceſſus* 7, 7, 8. *Actu ſilum ducente tranſiſuit. Virumque h. l. laudat N. Heiſſus ad illud Ouid. Faſt. 2, 363. Verubus tranſiſua ſalignis* Ext. Sen. Theb. 254. *Transiſuit ferro pedes.*
- Transuariat** pedibus prioribus Veg. 3, 60.
- Transuerſa** ſpatia C. 5, 5, 3. capita ferunt obſtipae ſues C. 7, 10, 1.
- Transuoluit** ſe animal Veg. 1, 1, 1. *h. e. voluit. add. 1, 56, 11.*
- Trapetus** emiſſus eſt Ca. 22, 3. trapetos V Ca. 12. trapetos latos Ca. 135, 6. trapetos veteres Ca. 22, 4. traperibus Ca. 145, 2. traperi ſacito (oleum) Ca. 145, 1. *vi. no.* Traperium, neutro C. 12, 50, 6. ad trapeia, in quae V. 1, 55, 5. *Vid. Popma de Inſtrum fundi* c. 12. & *Tuene* inſtrumque de ea re in ſine libelli diſputatiunculam.
- Trauchere** flumen V. 2, 7, 6.
- M. Trebellius** C. 5, 1, 2.
- Trebla** ſeu **Triblae** Ca. 135, 1. *ſorte ruſſica vox ex tribula contrada. At vrbem intelligit Schoetgenius.* Trebula Sabinorus *Liv.* 23, 29. *Tribula Alhelmo de laudibus virginis* c. 52. *conferri inbet Grenoniuſ obſ. in Scriptis. Eccleſ. c. 20 p. 222.*
- Tremebundior** vbera porcae C. 10, 39, 6.
- Trepidarii** Veg. 1, 56, 37 ſunt quaſi *tripediarii. Origo verbi* tripedare, *tripediari*, ter pede terram pulſare, ſalzare. *Vid. copioſiſſime iſta diſputantem Salmaſium ad Capſuolini Maximini* c. 3 p. 9 ſqq.
- Trepidid.** Trepidans eodem ſenſu Veg. 3, 47, 11. *Sed eum qd Trepidare etiam abſque reſpectu ad illum reſpectu ſu ſeſſenare, celſiter moſtere ſe, e. g. V. 3, 16, 32 poſſit aliquis putare, etiam inde eſſe Trepidarii equos nomen ſuum conſectos.*
- Tres**, tris minas Ca. 127, 1.
- Treſſaſſi** Veg. 3, 3, b, 1. *ſorte tres aſſis.*
- Traxas**, luna XXX V. 1, 37, 1.
- Triangulus** ager C. 5, 2, 6.
- Tribula** exſecutendis granis C. 2, 21, 4. *De toto genere ſchaeffer. de re vetic. 1, 7 qui etiam hoc loco viciuſ.*

- utitur. Cl. Schoettgenii antiquitates triturnae alias laudamus. tribularum pulvis C. 1, 6, 23. tribulae cretae simile organum C. 12, 50, 7. ¶ Tribulum idem V. 1, 52, 1. conf. 1, 22, 1.*
Tribulatae falcitulae P. 1, 45, 3.
Tribulato quotidie C. 23, 4.
Tribus vnde dictae C. 5, 1, 7. ¶ secundae tribus vinum C. 3, 2, 24.
Tributum victui humano conferre C. 12, 4, 2. tribula reddentes arbores P. Mar. 10, 24. tributo laboris & lactis ut sufficere possint vaccae P. Apr. 7.
Trice: os pedes aut quadragenos C. 5, 10, 5. tricens labra C. 12, 50, 12.
Tricenaria fistula P. Aug. 12. vites V. 1, 2, 7.
Tricentorum pedum C. 5, 2, 5.
Trichialis refert. Veg. 2, 15, 1.
Trichilis dependens: cucumis C. 10, 378. sub trichila repens C. 10, 394.
Trices tricenii C. 5, 2, 10.
Triclinaria aestiva & hiberna V. 1, 13, 7.
Triclores vitium fleta Veg. 2, 45, 2. N. L.
Triens medicaminis C. 12, 20, 7. ingenti C. 5, 1, 10. 5, 2, 2 & 5.
Trifolium Simonianum C. 6, 17, 2. Veg. 3, 4, 34 idem quod acutum Gr. λετάρειον.
Trifurci furculi C. 5, 11, 3. trifurca stirps C. 5, 10, 7. femina C. Atb. 20, 2.
Trigenino partu C. 3, 10, 16. trigemini C. 3, 8, 1.
Trigeminus malleolus C. 3, 19, 2. add. locus Plinii, laudatus in Sagitta.
Trigonitis myrrha Veg. 1, 11, 6. 1, 16, 5. vid. Troglitis.
in Trigonum statuere C. Arb. 22, 2.
Trinatum exceperunt C. 8, 5, 24. trimatu expleto C. 8, 11, 5.
Trimestris fructus C. 2, 10, 9. idem trimestre (triticum) C. 2, 6, 2. Hinc emendandus Isidor. Orig. 18, 3. Trimenstre triticum ideo nuncupatum &c. leg. trimestre. Add. Schook. de cerevis c. 5 p. 40 sq. SCHOETT G. trimestre semen quod dicitur halicacrum C. 2, 6, 3. nullum natura C. 2, 9, 8. trimestre fatio C. 2, 4, 9. 2, 9, 7. P. 1, 6, 16. C. 12, 4, 1. trimestre vrsus C. 2, 6, 2. trimestre fatio C. 11, 2, 20. P. F. 3.
Trimodiae satoriae C. 2, 9, 9. 12, 50, 8. trimodilis apranda lora C. 12, 18, 2.
Trimus. post trimum, postquam trimus fuit equulus V. 2, 7, 14. ita ad trimum V. 2, 4, 8. trima aetas P. Mar. 11, 5. trimae plantae P. F. 25, 2.
Trina vasa V. 1, 22, 4. trinis radicibus V. 1, 1, 11.
Triobulum C. 12, 7.
Tripartito diuisi V. 5, 1, 7. C. Arb. 1, 2. C. 3, 1, 2.
Tripedali fenestra V. 3, 9, 6.
Tripedanae vites C. 3, 2, 1. fossiliae C. 12, 44, 3. taleae C. 45, 1. tripedaneus serro C. 5, 5, 2. tripedaneum spatium C. 4, 32, 2. 3, 5, 3, 11, 3, 4.
Triptolemi bos minister C. 6 pr. 7. prudentia in motione foli C. 1, 3, 2. Hic vni puer monstrator aratri Georg. 1, 19. SCHOETT G.
Triquetra forma C. 5, 2, 1 & 5.
Trisago vid. Trixago.
- Tristis cupressi C. 6, 4, 1 no. 4.*
Trisulcus ramus P. Mar. 10, 24.
Tritiaceum Veg. 2, 15, 1 mas. in trichiafin.
Tritani nostri V. 3, 3, 2.
Tritiaceae paleae C. 54, 2.
Tritici fatio P. S. 1. O. 1, 1. vbi ferendum Ca. 34, 2. solum, quod requirit C. 2, 9, 5. quando farriendum C. 2, 12, 4. quod generum? C. 2, 6, 1. Appulium praestantissimum V. 1, 2, 6. ut conditur V. 1, 5, 7. in siliginem degenerat C. 2, 9, 13. tritici moliti farina C. 6, 5, 2.
Triturae praeparatur area C. 11, 2, 47. add. V. 1, 51 & 52. C. 2, 21, 4 siq. de re ipsa nemp. nomen enim non habet. ad tritiram satis habilis arena C. 2, 20, 1. triturae tempore P. 1, 36, 1.
Triumphale epulum V. 3, 2, 16. 3, 5, 8.
Trixago Veg. 1, 17, 12. 1, 42, 4. 3, 24, 12. Dodonaeo chainaedrys.
Trochiscus, trochiscus Veg. 2, 9, 7.
Trochleae Graecanae Ca. 3, 5. trochleae sunt machinae tractoriae, in quas induuntur rotulae vel orbiculi aerei aut lignei, qui per axiculum versantur, trahentis ductarii iunibus. nomen habent ἀρχαίοι, id est, rotulis: suntque ad similitudinem Graecae litterae θ, auctore Isidoro: unde fortassis Cato vocauit Trochleae Graecanae: sicut Plinius in Poenulo eiusdem generis machinationes Graeca ceilonica: quae dicta sunt a similitudine xeroneis, id est, tegumentis testudinis animalis. Porro orbiculorum in trochleis non est idem numerus, nec idem erudit: sed, ut fere moles onerum quae iustolluntur, duntaxat, numerus machinas nominibus distinguit, ut Trispastos dicitur, quae per tres orbiculos versatur Pentispastos, cum in ima trochlea duo orbiculi, in superiore tres circumuoluntur: Polyispastos, quae multis orbiculorum circumscriptionibus facile agitur: cuius generis videtur esse haec Catonis trochlea. Ordo aliquando binus, superior & inferior, ut hic nonnunquam ternus, supremus, medius, & infimus: ut in Polyispasto Vitruuii. A P O P M A.
Troglodyris murrae vicia Veg. 2, 22, 5. troglitiae 1, 10, 6 no. i. eff. eadem.
Trulla & Trullium Ca. 10, 2. 11, 2. 13, 2. ad apes recondendas in alio adhibetur C. 9, 12, 2. trullis frequentetur inducio P. 1, 15. trulla aequilibrium impensam P. 1, 13, 2. Ab hac trulla est trullifera Vitruuii.
Truncatae arbores V. 1, 14, 2. ¶ Subst. truncis (talae) melius quam plantis (vini radicibus) olivum continetur C. Arb. 17, 1.
Trusatiles molae Ca. 10, 4. 11, 4.
Τρυφάρι vendimior C. 11, 2, 24.
Τρυφάρι pro τρυφάρι, cythis C. Arb. 18, 1.
Tuberculum cui subest vermiculus C. 7, 5, 11.
Tuberes quando ferantur & inferantur C. 11, 2, 11 & 56. P. F. 25, 32. inferuntur cydonio P. Ian. 15, 20. add. P. S. 14, 1. Nuciperica, Peches-noix vocari a vulgo, obseruat Haudrinus ad Plin. 15, 14 qui etiam ex Martiali 13, 48 & 49 offendit, ex Africa in Italiam translatae eam arborem.
Tuberum, tubero pro tuber, tubere Veg. 2, 30, 1 & 2.
Tubulus scitilis P. Aug. 11, 2.

Tubus,

Tubus, tubi fictiles P. 1, 17, 4. 1, 18, 1.
Tudicula oleo conficiendo C. 12, 50, 7. rudicula *ad*.
Tucor. tuemur tecta summi maiore V. 1, 11, 1. *meri* armenia palcis C. 2, 17, 1. 6, 3, 3. ¶ *Pass.* tuebantur ciues a rusticis V. 3, 1, 4. *vid. no.*
Tuguria veterum V. 3, 1, 3. tuguriorum more C. 12, 15, 1.
Tum etiam, *praecedente* praeter C. 4, 18, 1. *tum* deinde C. 4, 24, 16.
Tumentes geminae C. 11, 2, 16. tumentia iam ficulnea cacumina C. 11, 2, 26.
Tumor pastini subditi P. Ian. 13, 8.
Tumultuosum euiere C. 12, 2, 4.
Tune in apodosi *praecedente* si C. 9, 15, 9.
Tunica in trapeto Ca. 20, 2. N. L.
Tunfa axungia Veg. 2, 41, 2. grana C. 9, 13, 5. radix laseri Veg. 1, 10, 4. tunfae Caricae P. 1, 26, 2. 1, 30, 4. baccae P. O. 14, 5. tunfo alio C. 6, 8, 2. quibus in vniui tunfo C. 6, 7, 2. tunfas pilulas Veg. 2, 62, 2. *Apud Vegetium in prima syllaba sere o legabatur, ut & in verbo tumdo, quod inde cum ioudeo miscetur* V. 1, 11, 1. 1, 13, 5. 3, 65, 12. ¶ tunfa Veg. 1, 16, 5. 4, 38, 6.
Turba saxorum P. Mai. 3, 3. *ut* populus spicarum P. Iun. 2, 2.
Turbatur mare V. 3, 17, 7.
Turduli nato V. 2, 10, 4.
de Turdis V. 3, 5. P. 1, 26. veniunt ternis denariis V. 3, 2, 15. *ut* alianur C. 8, 10. ¶ turdi pisces C. 8, 17, 8. 8, 17, 8. *sic* passeret, *sic* merulae pisces *pariter* *aque* *aues* *iunt*.
Tureus, Tus *vid.* in Th.
Turgente lienes C. 157, 7. ¶ *nee* dum turgentes vineae P. F. 26, 5.
Turgescit valido caule C. 10, 325.
Turiones lauri C. 12, 48, 5.
Turni laeus C. 10, 138.
Turrana pira C. 5, 10, 18.
Turranius Niger V. 2 pr. 6. 2, 11, 12. 3, 1, 9.
de Turraribus V. 3, 8. C. 8, 9. P. 1, 25. turtures advenae V. 3, 57, 7.
Turundae e fatina Ca. 89. hordeaceae V. 3, 9, 20.
 ¶ turunda ad stilum Ca. 157, 14.
Tus *vid.* Thus. *sed sine aspiratione etiam MS. Medicus* Ca. 70, 1.
Tusca sacra, *magicae operationes* C. 10, 341.
Tuseulani ager V. 1, 14, 4. fundus V. 3, 3, 8. Tuseulani Luculli V. 3, 4, 3.
Tuscos faciunt Veg. 3, 65, 3. 4, 8, 1. *sprte* phisicos.
Tusliaco ex Firmico profert Elmenb. ad Apulic. p. 223, 38.
Tussi pecus si laboret C. 6, 10 & 31. ad tussini veterem C. 12, 33, 1. tussis in bubus causae & genera Veg. 3, 61 sq.
Tute sacere, *pro tuto* C. 5, 10, 22. *ita* cite Scribo. 158 *ubi* *vid.* Rhod. p. 254.
Tutela pecudum C. 9 pr. 1. 6, 2, 15. tutelae exiguae animal affinis C. 7, 1, 2. ¶ tutelam accepit Luculli Cato V. 3, 2, 17. ¶ tutelaram, *septemum*, *genera* quatuor V. 1, 14, 1.

Tutus. tuta cubilia propter iniuriam P. N. 13, 5. tutissima valetudo C. 7, 2, 2.
Tybur pomosum C. 10, 138.
Tympanites sit equus Veg. 1, 43, 3.
Tympaniticus bos Veg. 3, 27.
Tympanum V. 3, 5, 15. *rotae genus*, *ut* Virg. Ge. 2, 444. *Habet tympani mulci, ut nomen ita & formam, veteris praefertim, non ita profundi, ut coria ab utroque latere intensa, prope sibi admoventur: quae etiam cribrorum vulgariu forma est, ut diameter ad altitudinem se habeat, ut 6 aut 7 ad 1. Nimirum pro radiis & abside, solidis tabulis tympanum est compactum. Multo iustius etiam tympana dicta, quae causa essent, qualia v.g. ad onera ope hominum intus calcantium molienda adhibentur, item ad aquas hauriendas c. i. g. a.* Tympanum Varronianum orbis hoc est absidis radiis apertum facit, *ut* eadem machina & rota radiata sit & tympanum.
Tyrolas V. 2, 1, 28.

Vacatio ab opere datur C. 6, 14, 3.
Vaccae quae probentur C. 6, 21, 1. P. Mar. 11, 5 *vid.* Bos. tauris submittendae C. 6, 24. P. Inl. 4, 1. steriles deputandae aratro P. Mar. 11, 6. C. 6, 22, 1. nam vaccis etiam arant V. 1, 20, 4. *haec sunt* vaccae operariae C. 6, 24, 4.
Vaccius interlocutor V. 2, 1, 27.
Vaccerae C. 6, 19, 2. quae sint 9, 1, 3. his circumdatum viuarium C. 9, 1, 9.
Vaco. vacant a foem. matres C. 8, 15, 4. ab imbecillis valendinaria C. 12, 3, 8. ¶ vacare debet aqua lanacris P. 1, 17, 4. *h. e. adhiberi*.
Vacuum arboribus arum C. 3, 11, 3. vacuae fructu vites C. 3, 2, 21. vacua foetu loca in vite C. 3, 10, 5. vacua tempora C. 12, 4, 1.
Vagina herba qua subleant spicae V. 1, 48, 3. esse in vaginis V. 1, 32, 1.
Vagor. vagari latius quam oportuit V. 1, 2, 13. vagantibus animis apum P. Iun. 7, 4.
Valenter fuisse ventos & imbres C. 3, 2, 15. *erescere* C. Arb. 3, 3.
Valentissima vineti pars C. 4, 23, 2.
Valco. valebit nutriendis herbis P. F. 1. valendi occultata seracitas P. Apr. 2, 2. ¶ *Valet necare, potest* C. 6, 25. praebere C. 3, 2, 16. perennari C. 12, 19, 2. edere conceptum C. 2, 1, 3. petilientiam facere C. 6, 5, 1. nihil valent agere C. 3, 10, 9. frigore non valebit adstringi P. 1, 20, 1. quo manus non valebit attingere P. N. 8, 1. ¶ *valet* valet cito V. 1, 31, 4.
Valentinarius pecus V. 2, 1, 15.
Valendinarius, *locus* curandis *agris* *destinatus* C. 11, 1, 18. 12, 3, 7 & 8. *vid.* Gronov. *ad Sen. quael.* *nat.* 1. *praef.* valentinarius *ut* curanda C. 12, 3, 8.
Valitudinis tutissimae sunt onces C. 7, 2, 2. ¶ *valitudines, morbi* Veg. 1, 37, 1. 2, 5, 3.
Validi loci Ca. 35, 1.
Vallis si se inferat P. Aug. 11, 2. vallis explicata *ibid.* vales fluminum alluuii & inundationibus *con.*
 (T) 3

- concretæ C. 3, 11, 8. valles infimæ villis non congruunt P. 1, 16.
- Valli (*dimin.* a vanus ut villus a vino) firpæ, cratæ, ex viminibus P. 1, 23, 5. vallis subiectantur grana P. 1, 52, 2.
- Valuolæ fabarum C. 2, 12, 7. *add. V. f. ad P. 2, 1, 19. & Var. Lect. C. 6, 10, 1. item illud enolulum firpæ panicum C. 2, 9, 19. erui C. 6, 4, 3. a valuulis separata lens C. 1, 35, 1. valuulis eximæ lentæ C. 6, 10, 1.*
- Vanescunt sole diutino P. 1, 10, 2. vanescendo sanantur glandulæ Veg. 2, 21, 1.
- Vangæ instrumentum rusticum P. 1, 43, 3. *Dufrenoyius bapulum esse copiose ostendit.*
- Vannus expurgantur grana C. 2, 21, 4.
- Vanum ac lenis graminum C. 2, 9, 13.
- Vapidium vinum acre vt fiat C. 12, 5, 1.
- Vapor flammæus P. 1, 2, 5. vapore liquor soluitur C. 1, 6, 18. vaporibus, per aestum C. 7, 5, 14. vapor foetidus ad tumores & dolores Veg. 2, 28, 5, 3, 7, 2.
- Vaporata terra, calefacta P. Aug. 8, 7. solibus aestibus glebæ C. 2, 16, 6. nebulæ C. 1, 5, 4.
- Vaporare cellam sine odore fumi P. 1, 20, 2. raput facellationibus Veg. 2, 11, 3. oculum penicello calido Veg. 2, 17, 3. *Multa de hac usu Rhod. Lex. Scribo.*
- quæ Vaptilant olea, macefcit P. 1, 55, 1.
- Varam feceris h. e. furcam G. 5, 9, 2.
- Vario. ne variet maculis vniuersis tergoris C. 7, 3, 2. variare coeperunt baccae C. 12, 50, 2. variariuæ C. Arb. 12, 1. variantibus adhuc & acerbis visis C. 4, 20, 4.
- Varus sulcus Ca. 61, 1. *conf. C. 2, 4, 5. ubi varia terra explicatur.* Variæ f. helinolæ vites C. 3, 2, 23.
- Variæ vuæ coeperunt fieri Ca. 73. cum varia est ollina, igitur P. O. 10, 1. P. N. 4, 1. Variæ sunt ollinæ & vuæ in confinio quasi maturitatis constitutæ, ubi baccae quædam molliores iam sunt, aliæ duriores.
- Varis cruribus P. 2, 9, 4.
- Vasa scilicet & vitrea, eaque vel picata, vel pna C. 17, 4, 4. acrea aeruginem in coctura remittunt C. 12, 20, 1.
- Vasarium ad Ca. 145, 3.
- Vasculum pro alio apum P. Iun. 7, 8.
- Vestitis scientiæ rusticæ C. 5, 1, 1. vocis C. 1, 9, 2. instantis laboris animos debilitat C. 4, 18, 2.
- Vastitudinem prohibebis Ca. 141, 2.
- Vastus, vasta scientia C. 1 pr. 28. tempestas C. 2, 21, 5. vasti lateris ranis C. 7, 12, 3. vastissimum flumen C. 1 pr. 39. vapores sideris aestiui C. 2, 21, 1. vastissimæ spinae C. 11, 3, 4.
- Vates sidericus C. 10, 434. venerandus C. 10 pr. 3. optimus C. 11, 2, 1. omnia de Virgilio.
- Vatis cruribus P. 2, 9, 4.
- Vber pro tuberculo cellæ regis apum P. Iun. 7, 9. vberis educatione pendunt apes præcedit P. Iun. 7, 6. ¶ Vber soli feracis P. 1, 7, 1. herbarum P. 1, 33, 2. *vid. Barth. ad Pall. 1, 6, 7. vbera campi, campus pinguis C. 10, 90. vbera multo dissenta mortalibus demittit tellus C. 3, 21, 3. vbera suo grauata viti,*
- fructu C. 4, 17, 5. ¶ Adiect. vberi solo disponatur C. 5, 6, 11.*
- Vberati gemmis plurimis furculi P. F. 17, 4.
- Vbera. vberat olea C. 5, 9, 11. vberantur arbores steriles P. O. 83.
- Vbiq; pro vbiq;que MS. P. Ian. 15, 2. ut quandoque.
- Vea, via V. 1, 2, 14.
- Vectarius equus duplex, ad ephippium & ad rhedam P. 2, 7, 15.
- Vectigalia C. 1 pr. 27.
- Vectes variis Ca. 19, 2. 31, 1. vectibus ligneis densetur structura P. Aug. 9, 2.
- Vectura duum generum V. 1, 16, 6. fœni, pabulorum, stercoreum C. 2, 13, 9.
- Vegetior adspexis tauri C. 6, 20.
- Vegraodes oues, male grandæ, parua V. 2, 2, 13.
- Vehemens vitis, valida C. 3, 1, 5. 4, 23, 4. 3, 10, 2. *add. Horat. Epist. 2, 2, 120. palm C. 4, 12, 1. vehementiora statumina C. 4, 16, 2. vid. Barth. adu. 42, 9.*
- Vehes in roboribus & alia ad ædificandum materię, quæ mensura? C. 11, 2, 13. stercoreis habet modios LXXX C. 11, 2, 56. denaë vehes stercoreis C. 2, 15, 8. *add. 2, 16, 1. vbi Carpentum.*
- Vehiculum, quo ad metendum vtuntur Galli P. Iun. 2, 2.
- Vehit equus commodius Veg. 1, 56, 39. si vasa æreum ante vixerint P. N. 20, 3.
- Velanii fratres P. 3, 16, 10.
- Velamina corpori C. 7, 1, 1. scillæ P. Iul. 6, 2.
- Velata manu rincare C. 11, 3, 8.
- Velinus lacus P. 3, 2, 3. C. 8, 16, 2. ad angulum Vellini V. 3, 2, 9.
- Vella, villa P. 1, 2, 14.
- Vellaturam facere P. 1, 2, 14.
- Vellimina *vid. Velum.*
- Vello. vellere cuneum C. 5, 12, 5. Arb. 26, 4.
- Vellus lanæ P. Aug. 8, 6. vellera vnde dicta P. 2, 11, 9.
- Velo. velare caput trunci luto & musto P. F. 18, 1.
- Velocitas prona in facinus P. inf. pr. 2.
- Velo animus C. 1, 9, 4.
- Vellimina, vellere P. 2, 11, 9. vellimina *Scaligeri probant Popma & Facciolatus.*
- Venæ vitales in ouis aliquot dies incubatis P. 3, 9, 11. quæ animaduerti possunt landantur in equo P. 4, 7, 5. venarum enumeratio Veg. 4, 4. venia fertur sub cauda C. 7, 10, 2. verberatur ante, quam ad sanguinis emissionem soluitur C. 6, 14, 3. 7, 10, 2. venam pulsare h. e. secare Veg. 1, 23, 2 & 3 qui est locus de hac re classius. percutere Veg. 1, 23, 5. percutit si elaudum non possit Veg. 3, 14. pungere Veg. 3, 12, 3. tangere Veg. 3, 78. rescindere C. 6, 30, 5. *vid. Sanguis. ¶ venæ tenues aquæ P. Aug. 8, 2.*
- Venaculo & sale perfricabis Veg. 3, 63. N. L.
- Venafrum Ca. 135, 1. 136.
- Venalium greges, seruorum P. 1, 2, 21.
- Venatirus caois P. 2, 9, 2.
- Venationis septum P. 3, 12, 2. C. 9, pr. 1.

Vena:

Venatoris boni est feras quam plurimas capere C. 5, 1, 2.
 Vendacem esse non emacem Ca. 2, 7.
 Vendibilior ager F. 1, 4, 2.
 Vendo, vendas quot alibus putes V. 1, 12, 2.
 Veneno quaedam pecudes sunt culturae V. 1, 2, 18.
 venenum radicibus gelum F. 1, 4, 2. venenum triste de crucis C. 10, 335.
 Veneo, venibit, *venetur* Ca. 145, 1.
 Veneret amores animam ab officio auocant C. 11, 1, 14.
 veneris operari perenni aqua se abluunt, anque nam penora contingant C. 12, 4, 3. ¶ Venerca f. Veneria pira V. 5, 10, 18. 12, 10, 4.
 Veneti equi *Pist. ad P.* 2, 4, 12.
 Venio, cum visere venissemus ad P. 2, 1, 1. venit frumentum ad corbent V. 1, 52, 2. spicilegium, melle facta P. 1, 53. ¶ veniunt, efficiuntur in fumina colligenda, *komis herani* C. 5, 1, 6. ¶ cito veniunt sicus praecoque P. Mar. 10, 27. veniunt tenues & vacuae fructu vites C. 3, 2, 21.
 Vennuculus *vid. Venuc.*
 Venter, ventris dorso visedetur in bubulo peoore C. 6, 7, 1. ¶ si ventrem non facit h. e. alium desit Veg. 3, 57, 2. ¶ ventrem perforunt vaccae C. 6, 24, 2. equae C. 6, 27, 7. ferit XII menses equa P. 2, 1, 19. in ventre est huius menses XII. P. 2, 8, 6. ¶ Venter pro ipso animali pregnante V. 2, 6, 4. *ut in illo Ictorem, Fruelus ventrem sequitur.*
 Ventilabra & ventilatores granorum C. 2, 10, 14.
 Ventilare oleam iactando P. 1, 55, 6. vinum C. 12, 30, 1.
 Ventositas Veg. 1, 39, 2.
 Ventosi pedes Veg. 2, 50.
 Ventus, ventorum orbis P. 3, 5, 17. libramentum Ca. 5, 8. iisdem ventis consistere plantam h. e. ad easdem plagas C. Arb. 20, 1. venos scidare furentes C. 10, 340. venti straces eluenter agitant oleas P. N. 5. vento separantur palcae a frumento C. 2, 21, 5. vento concipientes equae P. 2, 1, 19. C. 6, 27, 4. ¶ ventos emittit venter C. 6, 30, 8. donec ventum reddat equus Veg. 1, 52, 4. ¶ ventum in arum uultiro, *inflato* Veg. 2, 45, 4.
 Venuculum *far f.* vennuculum *nisi potius vermiculum* C. 2, 6, 3. *add.* 11, 2, 9. ¶ *ut v. n.* ¶ vites C. 3, 2, 2. 3, 27. 12, 43, 9. *in Fabiano thesaurio sub Venusta collocantur, a ve* Veneria & nucleis deriuat *Schol. Horat. Sat. 2, 4, 71. quae loco visus est primum Berwaldus ad venuca aut vitem corrigendam. Plinio* est Veneria vitis 14, 2 f. 4 n. 6. eandem quae scirpula & quae ficula, *putat Linda. Sel. Med. 10, 59. ubi adscripsit Lichenhanus, hodie eam Muscatellam nominari vid. Vernie.*
 Venus, eius procuratio horum V. 1, 1, 6. ¶ Dum fatiata Venus foecundum compleat artus C. 10, 212. nec Venus pastoralis longius quid quaerit P. 2, 10, 6. permittenda C. 7, 12, 11. Veneris lasciviam amant vaccae P. Iul. 4, 1. in Venerem excitantur administrari C. 6, 27, 10.
 Venustas disposita pomorum V. 1, 59, 2.
 Vepres confitis spinis vi efficiantur C. 11, 3, 3. veprem hunc interim non posse C. 11, 3, 7.

Ver, genitale mundi tempus C. 10, 156. quod initium, quot dies habeat P. 1, 28, 1. veris principium rusticum vt observandum C. 11, 2, 2. vere nonno C. 11, 2, 1. vere quae facienda Ca. 40, 50, 1. P. 1, 27, 2. 1, 28, 1.
 Veratrum C. 6, 38, 3.
 Verb. vel verbec. *infer. arnal. sub Catone p. 127. pro veruec. vid. statim sub verbenacca.*
 Verbenia Veg. 3, 1, 8. 3, 17, 2. eadem verbenacca. *Hinc*
 Verbenacea calida, aqua in qua verbenia colla est, Veg. 3, 18, 3. ¶ 6. coll. f. 2 & 3, 22, 3. Est *la pœria, Eisenkraut.* ¶ pro vervecina legitur Veg. 3, 67, 4. *add. P. 1, 35, 13 ex MS. Leid.*
 Verberare pauculis Ca. 91. verberari tempestatibus C. Arb. 16, 3.
 vno Verbo, omnia sana faciet Ca. 157, 7. *ut Gr. in 140. 70. S Y L B.*
 Verendae partes equi Veg. 1, 7, 1.
 Verentes plagiarum boves C. 6, 2, 14.
 Veretur iumentum Veg. 3, 15, 2. ¶ 6. stat praec dolore Veg. 3, 51.
 Vergiliarum exortus P. 1, 28, 2. C. 9, 14, 1. ¶ 4, 11, 2, 36. occasus P. 1, 28, 2. C. 2, 8, 2. a Vergiliis vernis vsque ad aestivus P. 2, 11, 4. Vergiliae celantur C. 11, 2, 34.
 Vergo, vergere aequabiliter in vnam partem P. 1, 6, 6.
 Vericulatae falces C. 2, 21, 3. *restit. pro Vericullatae.*
 ex Vermienlo apes C. 9, 11, 5.
 Vermiculum *far* an Vennuculum? C. 2, 6, 3. *vi. n.*
 Vernaculus huius soli fructus C. 3, 8, 5. vernaculum f nostras genus vlmorum C. 5, 6, 2. cicer C. 9, 1, 8. pecus peregrino vitilius C. 7, 3, 13. vernaculae aues P. 3, 5, 7. gallinae C. 8, 2, 5. vernacula examina C. 9, 9, 1. 9, 12, 1. semina peregrinis meliora C. 3, 4, 1.
 Vernantia lilia C. 10, 270.
 per Vernum P. S. 13, 1. verni principio *MS. Lips. C. 4, 33, 5. verno* Ca. 50, 2. P. F. 26, 3. ¶ *al. P. Apr. 8, 6. Mai. 7, 1. vid. Ponted. ad C. 6, 26, 2. C. 9, 9, 1. ita hiberno; ita contra auctum interdu adiectum ponitur, ita Vespertinis.*
 Verres P. 2, 4, 4. P. F. 26, 1. verrium castratio C. 2, 4, 21. *vid. Sus. Porcus.*
 Vericulatae falces C. 2, 21, 3. *potius vericulatae videntur. vid. tamen vericullatae videnturque explicantem Popmann de instr. fundi c. 9.*
 Verruculae binae sub maxillis capri C. 7, 6, 2. P. N. 13, 7.
 Verficoloribus pomis C. 3, 21, 3. anni foetibus C. 10, 256.
 Verficationis nostrae gustum praebere C. 11, 1, 2.
 Versura foliorum P. 1, 45. *diversa species, immutata pro temporibus anni.* ¶ *in arando* C. 2, 2, 27. ¶ 28. 2, 18, 4.
 Versus agri P. 1, 10, 1. ¶ ab septentrione versus P. 1, 26. ad exorientem versus P. 3, 9, 6.
 Vertex, vertice mundi C. 10, 53. h. e. vertigine & revoluzione, quae efficiuntur vices annuae.
 Vertibuli commissura Veg. 3, 22, 2. in ipso vertibulo *libid.*

to *ibid.* f. 4. *vertibula in ceruice iumentis* Veg. 2, 41, 1.

Verto. *vertere lupinum in florem, inavaro cum floret, adflectorandus* C. 11, 2, 81. *solum bidentibus* C. 4, 5. *vid.* *Conuertere, vertendus in quatuor pedes collis* C. 3, 12, 8.

Vertinnus *vid.* *Vort.*

Veruactor,

Veruactum &

Veruagere simul explicabimus. Veruagere igitur verbum rusticorum fuisse videtur, restituentium Columellae 11, 2, 8. cuius vii ex derivatio veruactum optime intelligitur. Est autem veruactum, quod ex Varr. 1, 4, 4, 2, difcimus, terra, quae interdum requiescit, & restitibili opponitur, idem proinde, quod nonale vel ager novallus, f. terra praecissa, (quod animaduersum iam video a Salmasio ad Soli. p. 210, a A) Omnes autem hae appellationes, interdum etiam intelliguntur de terra, quae plane ex incultis primum aratur. Veruactum eo, quo diximus, intellectu posuit Columella 2, 4, 2 bis & 5. it. 2, 10, 4 & 11, 2, 12 itemque 2, 13, 2, ubi duas operas postulat in veruacto, in restibili agro vnam. Quod enim veteretum hic est in editione Commeliniana, de eo deinde videbimus. Porro Servius ad Georg. 1, 50 explicaturus Virgilii versum, At prius ignotum ferro quam scindimus aequor, id est, inquit, ante quam faciamus V E R V A C T V M. Apud eundem Servium ad Ge. 1, 21 locus Fabii Pictoris laudatur, ubi primum locum inter numina rustica habet Veruactor, quem suo deinceps ordine sequuntur, Reparator (quidvis Redarator i quin video a Vossio ita laudatum hunc locum in Etymologico, v. Veruactor; & Redarator iam placuisse Salmasio ad Soli. p. 209, b E.) Importator, Institor, Obarator, Occator, Sarritor, Subruncinator, Mellor, Conuektor, Conditor, Promitor. Quodvis igitur Veruactor Deus locum tuetur, quidvis verbum antiquum & bonae notae, quamquam rusticae, esse poterit veruagere, a quo veruactor inclinatur, vti reliqua Deorum nomina, quae laudavimus, a reparando (f. redarando) importando (quod & ipsum fugitivum verbum, quasi lacinia nobis retraxere veteres glossae) intendendo, occando, sarriendo, subruncando, metiendo, conuectendo, condendo, promiendo, descendunt haud dubie. Quid? quod testidem literis in Mediceo codice quamquam dissimilis legit Politiannus, veruagendi. Adde quod agere per se vix significat, vertere vel arare; quod ver aestati non subintrantibus videtur fuisse Columella; quod pro vertere habent Ensi. & Eyn. non: vix nusquam consistere tutius liceat, quam in aperta Codicis Medicei lectione, veruagendi. Ceterum de etymologia huius verbi, non audiendus mihi videtur Plinius, qui 18, 19 f. 49 quod vere, inquit, semel aratum est a temporis argumento veruactum vocatur. Columella hoc ipso capite f. 32 ad hunc ipsum locum, de quo disputamus, respiciens, quae mense Ianuario (qui certo ad ver non pertinet) veruacta fecimus. Si licuit Varro de L. 4 p.

32, 4 veru a versando derivare, quidvis & veruagere sic versendo & versando terram, quae quiescerat vel semper vel aliquamdiu, agere & praescindere. Vertere enim in hoc argumento dici, notum est. Vertuntur cepites: ita vti radices conulum spectent cet. Vnum superest, ut vno loco dimus, quae ad hoc verbum pertinent omnia. Scabiger ad Varr. l. 1. f. 1, 4, 4, 2 videtur ex toto Columella expandit velle veruacti vocem, & veteretum ex MSS. substitui. Sed desitit auctoritate editionum omnium & MSSiorum, de quibus nobis aliquid innotuit, nisi quod 2, 13, 2 Mediceus vnus, observans Politiannum, veteretum habet, quam lectionem etiam solus Commelinus recepit, itemque 1, 3, 10 & 2, 10, 1, ubi vide variis lectiones, MS. Lipsiensis veruactum semper fero; semel C. 2, 10, 4 veteratum & mox f. 1 veteretum Alius in locis omnibus, veruactum omnes agnoscunt praeterquam quod observauit Robertum Stephanum in fine editionis suae monere ex vetusto codice legendum 2, 10, 1 veteretum. Caeterum veruacti, praeter loca iam laudata, mentio etiam f. Ca. 27, veruactum crudum C. 2, 4, 3. veruacta repetere F. Mar. 2.

Veruculatus *vid.* *verucul.*

Vernices ventriculi P. 1, 35, 13. *vid.* *Verbee.*

Vesicae indignatio de eius causae & genera Veg. 3, 15. ¶ *pro marisupio* P. 3, 17, 2 *vid.* no. ¶ in genibus, & suffusiones Veg. 4, 1, 2.

Vespa ex equis P. 3, 16, 4. *carum forma* P. 3, 16, 19.

Vespere exoritur C. 11, 2, 45 & 51. *occidit* C. 11, 2, 94. *se celat* C. 11, 2, 36. *de ortu & occasu acronycho.*

Vespertinis, vesperis P. 3, 16, 29.

Vestiariae arcae C. 11, 3. *Sed*

in Vestiaris iniuriis tractare seruos, vestibus, C. 1, 8, 17. Vestitaria nominamus, non tam arcae, ac repositoria vestium, quam ipsa vestimenta. dicitur Seneca: Dominus debet seruo vestiarium. Scenola iurionisultus: Quaevisum est, in mortua matre condito apposita defecisse videtur, & per hoc neque vestitaria, neque cibaria his debeantur. Respondi fecundum ca, quae praeparentur deberi. B E R O.

Vestibulum cinadis apud C. 9, 12, 1. *vestibula in gal-linaris* C. 8, 3, 5 & columbaris C. 8, 8, 3 sunt parua spatia ante ipsos nidos, quae aduolantem auem excipiant, ne cum impetu in nidum delat agna frangat. Panilo aliter C. 8, 4, 6.

Vestigio vno alleuatur plaga C. 4, 25, 2 h. v. vno dultu ferri. Quod in fossore est Gradus, h. v. vestigiū.

Vestimenta familiae Ca. 59. *forensia* C. 12, 45, 5. *ne a tinea infestentur* Ca. 98.

Vestio. *vestire oues pellibus* C. 2, 22, 4. *vincis agrum* C. 3, 4, 1. *pedamenta* C. 4, 1, 1. 4, 15, 1. *flutamina propaginibus* C. 4, 22, 6. *vestit vltimū vitis* C. 5, 6, 19. *vestierit* *ve vites frondibus & vitis* C. 4, 27, 1.

Vestitissimum *pecus oues* C. 7, 2, 8.

Vesuis gura C. 10, 133.

Vesul.

Vesuli loca quod feiura, salubriora P. 1, 6, 3. colles C. 3, 2, 10.

Veterani boues P. 1, 20, 2. veteranae gallinae C. 8, 5, 6. vineae C. 3, 21, 1. 4, 23. 11, 2, 44. vites C. 3, 15, 3.

Veterensis Paridius C. 4, 3, 6.

Vetereta veneratui Vidit reliquimus C. 1, 3, 10. 2, 13, 2. 2, 10, 5. Sed vid. Veruata.

Veterinarij sc. medici C. 6, 8, 1. 7, 5, 14. 11, 1, 12. veterinaria medicina ad oues quoque pertinet C. 7, 9, 16. Veterinariorum pro veterinorum leg. Veg. 1, 39, 2.

Veterinus, veterinae petudes P. 1, 38, 3.

Veterno pressum pecus C. 7, 10, 4. consensere C. 7, 5, 3. Torpere, segnitia, somno, ignavia. Veterinus proprie est ille morbus, quem lethargum Graeci nominant, in quo marcor & inappetentia pene dormiendi necessitas: vulgo medici subetiam appellat. Inde veteratius pro ignavo, atque torpente, & somniculoso ponitur. BERO.

Vetulae columbae P. 3, 7, 8. vetulo vino C. 10, 428.

Vetus actas turturum minus idonea ad saginandum quam nouella C. 8, 9, 4. ex vetere arbutio C. 12, 38, 2. materia C. 7, 3, 15. veteri rancore P. 1, 20, 2. etiam MS. SYLB. Veteres Romani C. 6 pr. 3.

Vetustatem vinum patitur C. 3, 2, 19. in vetustatem reponere C. 12, 11, 1. C. 12, 44, 7. seruare Ca. 114, 2. C. 12, 28, 4. vetustate corruptis apibus C. 9, 13, 9.

Vetustescere C. 1, 6, 20.

Vetustior pix melior C. 12, 20, 6. 12, 23, 1. ne vetustiora sint quam decem dierum oua C. 8, 5, 4. vetustiores faui deteriores C. 9, 15, 11. ex vetustissimis vineis C. 12, 38, 2.

Via militaris C. 1, 5, 6. sacra P. 1, 2, 10. 3, 16, 23. de hac laudat Schoetgenius Minutolum antiquiss. Ro. diff. 3 f. 3 p. 143. & Hier. Mercurial. V. L. 1, 4. add. Burm. ad Ouid. Art. 2, 266. Ab hac via sacra ceram sacram diuam arbitrat Rho dius ad Scribo. c. 82 p. 143. salaria via P. 1, 14, 3. 3, 1, 6. 3, 2, 14. viae malitia P. 1, 6, 8.

Viatores C. 1 pr. 19.

Viatorum medicamentum & semper paratum Veg. 1, 61, 1.

Vicarius meae diligentiae succedit C. 11, 1, 5.

Vicenaria fistula P. Aug. 12.

Vicia vnde dicta P. 1, 31, 5. vbi ferenda Ca. 35, 1. C. 2, 11, 6. P. Ian. 6. satio prima P. 8, 8, 1. pabularis viciae natura C. 2, 14, 1. P. 1, 6, 14. satia C. 7, 3, 23.

Vicarium cribrum C. 8, 5, 16.

Vicies & semel ducentos C. 5, 3, 3.

Vicularis cura quae nobis esse debeat Ca. 4, 2. C. 1, 3, 3 & 5. vicinitas domini suspecta, mesuatur domus in proximo agens P. 1, 36, 1. Vicinitatis praedia P. 1, 18, 7.

Vicinus, Vicini anniuersarii P. 1, 16, 4. ex vicino Africae Gaditanum municipium C. 7, 2, 4.

Viciis, in vicem viuiradicis conferitur malleolus C.

3, 14, 3. in vicem nouellam sobolem substituit C. 5, 6, 1. eorum in vicem reponenda C. 4, 26, 2. ad eius vicem P. F. 28, 1. ad vicem solis P. Mar. 10, 35. vicem stramenti obtinet foenum C. 2, 19, 1. vice defructi C. 12, 19, 1. temonis vice trahitur C. 6, 2, 7. ¶ vice annua, singuli annis C. 3, 21, 3. vicibus annorum requietus, & alternis agitatum arum C. 2, 5, 4. vice alterna annorum C. 3, 2, 19. cacuminum C. 4, 17, 1. mutua C. 4, 16, 3. vice pari C. 4, 22, 9. vicibus inter se mistae qualitates C. 2, 2, 2. ¶ omnes vices ministeriorum C. 2, 10, 9. ¶ prima vice agros profcindemus P. S. 7. tertia vice arabitur P. S. 1, 1. tribus vicibus per annum foetus edunt P. 1, 28, 3. tribus per diem vicibus P. 1, 30, 4.

Vicissitudinem cepi reddunt nuces P. Ian. 15, 19.

Victoratus numus Vidit. ad Ca. 15 & 145, 3.

Vicum tolerare C. 10 pr. 1.

Videllam pro bdellio MS. Corb. Vegetii aliquoties.

Videt fructus dolium ac modum P. 1, 37, 4. vos videritis, qui Aristotelem legis P. 2, 5, 13. videndum haec quatuor P. 1, 6, 1.

Viduata corpore materia C. 10 pr. 4. pristino alimento vitis C. Arb. 1, 4.

Viduatatem prohibebis Ca. 141, 2.

Viduo. viduantur duo statumina C. 4, 2, 1. vid. no. Add.

Viduus pseudibus ager C. 2, 15, 6. mortalibus orbis C. 10, 65. viduum arboribus solum C. 2, 2, 5. ramum maritare C. 5, 6, 31. vidua fructibus membra C. 3, 10, 12. statumina C. 4, 22, 6. spinis noualis C. 7, 3, 9. viduae pseudibus pabulationes C. 9, 4, 1.

Vieo. vimina vnde viendo quid facias P. 1, 23, 5.

Vieta poma P. 1, 59, 1. ficus C. 12, 15, 1. Cic. de Sen. 2. necesse fuit aliquid esse extremum, & tantum in arborum bacis terraeque frugibus maturitate tempestina quasi vicium & caducum.

Vigena & quina iugera C. 4, 30, 3.

Vigent pretia C. 8, 17, 8. vigentis sensus adolescentulus C. 11, 1, 6.

Vigilaces in custodia canes C. 7, 12, 5. galli C. 2, 11.

Vigintiur f. XX vir ad agros diuidendos V. 1, 2, 10.

Viginti vna pars C. 5, 3, 5.

Vigor expectatus C. 1 pr. 12. cum vigore & alacritate C. 11, 1, 17.

Vilicum pro villico in veteribus libris v. g. Ca. 2, 1. Vidit. ad Cic. fam. 16, 21.

Vilis gustus C. 3, 2, 5. ¶ vile & vile confunduntur P. F. 24. 8. vilitas & vilitas ibid. 16. add. Veg. 3, 66, 8 no. & C. adian.

Vilissime constat C. 9, 1, 6.

Vilitatem prouentus facit C. 6, 3, 5.

Villa quae dicatur V. 3, 2, 7. vt aedificata & instr. Et esse debeat Ca. 3, 2. C. 12, 2. C. 1, 5, 4 & 9. vbi ponenda V. 1, 12. C. 1, 4, 2, 1, 5, 4 quem modum

(V)

- modum habere debeant V. 1, 11, t. aedificanda si loctetur Ca. 14. vt aedificanda & disponenda C. 1, 4, 6, 1, 6, 1. V. 1, 13, 1. in villa & circum eam alii pacisci quae possint V. 3, 3. circa villam esse quae debeant C. 1, 6, 21. villa a quibus rebus olim laudaretur V. 1, 13, 6. perpolitia V. 3, 2, 3. rusticae villae olim maioris erant, quam urbanae V. 1, 13, 6. urbanae quales nunc commenduntur P. 1, 13, 7. vt aedificanda urbana Ca. 4, 1. ¶ publica Romae V. 3, 2, 1. & 4. *latus classicus*.
 Villaticus canis C. 1, 12, 3. villaticus greges V. 2, 9, 16, villaticum pecus P. 3, 2, 18. mel C. 9, 4, 7. passio V. 2 pr. 5, 3, 1, 8, 3, 13. de villaticis partitionibus V. 1, 11, C. 8, t. villaticae gallinae V. 3, 5, 3. C. 8, 2, 2.
 Villici qui & vnde dictus V. 1, 2, 14. unde *existit* C. 12 pr. 8. qualis esse debeat C. 8, 1, 1, 15, 1, 3, 12, 1, 2. eius officia Ca. 5 & 142. cella P. 1, 13, 2. C. 1, 6, 7. quid potissimum in eius magisterio C. 11, 1, 7. in officio vt continetur C. 1, 2, 1. perfectus vt fiat C. 11, 1, 12. villicis Columellae liber XI ab ipso vocatur C. 12, 18, 1. *Hic enim totus fere villicium informat*.
 Villicae officia Ca. 143. C. 12, 1 vel potius toto libro.
 Villitionis officium C. 11, 1, 13 & 27.
 Vimen, *salix* C. 4, 30, 3. vimen textum stipiculi C. 10, 304. viminum satio V. 1, 23, 5. qualia ferenda C. 4, 30, 3. saligna P. 1, 38, 1.
 Vinales falices C. 4, 30, 2 & 3.
 Vininosos quales C. 8, 3, 4. C. 12, 48, 2.
 Vinaceus, a, *um videtur sua natura adiectiuum nomen fuisse. At vinaceos puto dixisse primum, deinde intellexisse folliculos acinorum vuae expressi quidem, & suo sibi succo primatus, comprehensi tamen etiam granis. Totum hoc Graeci vocant σικεφαλα, quo non in viti tantum, sed in olea etiam vrinuntur. Eodem intellectu dicuntur vinaceae int. baccae. Denique vinaceum (granum) γλυκτρον, sed ita vt quemadmodum Graece haec ipsa γλυκτρον, (c. g. Geop. 6, 13.) ita Latinerum vinaceae pro σικεφαλα nonnunquam sumuntur. Haec exemplis nestrerum firmantur. Habet igitur*.
 Vinaceos recentes Ca. 25. pilutos Ca. 147. calcare C. 12, 39, 2. dolia quae vinaceos condant Ca. 10, 2. ollae in vinaceis conduntur Ca. 7, 2.
 Vinaceae hemina C. Arb. 4, 5. vinaceam stercori mistam P. F. 9, 14. vinaceae condensantur C. 12, 43, 11. cibis agnorum P. 2, 2, 19. sed vinaceae cibo sterilescent gallinae P. 1, 27, 1. sed add. C. 8, 4, 2. 8, 5, 23.
 Vinacea quae acinis celantur C. 11, 2, 69. P. S. 11, 1. vuae passae detractis vinaculis C. 12, 75, 5. sine vinaceis vuae quomodo crecentur C. Arb. 9, 2. *Credo etiam apud Cic. de Sen. 12 legendum ex acini vinaceo; non acino vinaceo. Respondet enim fici grano. Sed hoc iam viderunt viri doctissimi.* ¶ vinacea conspiciata C. 12, 43, 12. eluta & siccata, quae de lora eximuntur, bobus dantur C. 6, 2, 4.
 Vinalia rustica V. 1, 1, 6.

Vinarii lacus C. 12, 18, 3. cellae C. 1, 6, 9. vasa Ca. 19, 1.
 Vincire foenum C. 2, 22, 4. manipulos C. 2, 19, 2. dolia plumbo Ca. 39, 1. vinciri virgas Ca. 2, 4. vincitura papauera fomnos perfugas C. 10, 104.
 Vinco. vici finius opere C. 11, 2, 46.
 Vinculus, quod cestum vocabant antiqui V. 1, 8, 6. ¶ vinculus & iunctus *confundunt librarii* C. 6, 37, 1.
 Vinculis quibus & quomodo reliandae vites C. 4, 13, 2. vinculi genus ad institutionem diuersum C. 4, 28, 10. ex rubro C. 4, 31, 1. vt vinculum vitae C. 12, 32. ¶ vincilis in terram desigere extes, *b. e. furcillis* Ca. 41, 4.
 Vendiniacae quae opus sunt, vt parentur Ca. 23. C. 12, 18. P. S. 11. matura esse vnde cognoscatur C. 11, 2, 67. P. S. 12, 1. quando & quomodo faciendi P. 1, 54. C. 1, 2, 61 & 67. vendimia facta quae faciendi Ca. 26. ¶ dolia vbi V vendimiae esse possint Ca. 11, 1. vendimias condimus C. 1 pr. 20. P. 2 pr. 3. vendimiam videt cella P. 3, 2, 6. ita mellis & scoenificia *ibid.* vendimiis Liberi exuberare C. 1, 1, 5. ¶ vendimia mellis C. 9, 15, 1.
 Vendimiatorum aleam subire C. 3, 21, 6. ¶ vendimiator, *fulus* *τεργητής*. C. 11, 2, 24 & 58.
 Vendimiatiora vasa V. 3, 2, 8.
 Vendimio vinum C. 12, 33, 1.
 Vindicant rustici cibariorum partem, *b. e. seruantes, compendii faciunt* C. 12, 14. vindicandum a sole sterquilinum V. 1, 13, 4.
 Vindicta pinguindinis lux Scal. ad P. 3, 9, 19.
 Vineae & vincti discrimen *vid. no. ad* C. 3, 9, 8. vineae viles an sint P. 1, 8, 1. C. 3, 3. *iar.* quo agro ferendae Ca. 6, 4. P. 1, 8, 5. quale solum potissimum C. 3, 1, 8, 3, 12. C. Arb. 3, 1 & 6. P. 1, 5. quale solum & caelum P. Ian. 13, 1 & 2. quam caeli regionem spectare C. 3, 12, 5. quibus rebus instructae esse debeant Ca. 11. V. 1, 18, 1. *huc perlines vinearum deo* C. 3, 3, 8. earum species multae P. 1, 8, 5. tria genera C. Arb. 4, 1. sunt vel laxius vel angustius confitae C. Arb. 4, 3. nouellae vt frequentandae C. 4, 15. quos operarios requirant C. 1, 9, 4. vt constitut & institut debeant C. Arb. 1, 3. C. 3, 4. in hortulos vt diuidendae C. 4, 18. tabulae sunt P. Ian. 11. in constitutis quae seruanda, quae vitanda C. 4, 24, 27. vt curari debeant Ca. 35. add. C. 4, 3. cito vt crescant Ca. 43, 2. putandae C. 4, 21. P. F. 12. putari, inseri, pangi vt possint P. Mar. 1. pedari C. 4, 12. adminicula-ri & iugari C. 4, 26. fodiendae in aestu quibus horis C. 11, 2, 55. occari quando soleant P. Aug. 1 & 2. vt pampinari & quot fossis excoli C. 4, 28, 11, 2, 44. repassinatae C. 3, 18, 1. puluerari vt soleant P. Mar. 7, 1. vinea inferior vt recreetur P. Aug. 4. veterana vt restituantur C. 4, 22. P. Mar. 7, 3. vti transferatur Ca. 49, 1 & 2. vt rescanda & propaganda C. Arb. 6 & 7. C. 4, 2, 2. vineae consensuales C. 12, 45, 6. provinciales vt fiant, & vt colantur C. 5, 4. P. F. 11, 14. ¶ vinea pro vite C. 4, 10, 2. 4, 32, 5 & 6. 4, 26, 4. *et.*
 Vinealis

Vinealis terra C. 3, 12, 1.
 Vinearii coles C. 5, 6, 36.
 Vineaticos cultus C. 4, 33, 6. vineaticae falculae Ca. 11, 5. vineaticus fructus C. 7, 3, 11. femina C. 4, 1, 1.
 Vineta varii generis C. 3, 20, 3. scrobibus vt ponantur C. 3, 13, 2. nouella C. 4, 5.
 in Vineta factum accepi V. 2, 4, 12.
 Vinitor qualis esse debeat C. 3, 3, 8.
 Vinitoria falx C. 4, 25, 1.
 Vinus hum. V. 3, 5, 9.
 Vinum quod quoc loco gaudeat Ca. 6, 4 & 5. *ubi pra vite poni videtur: & in vniuersum hic obseruandum vinum, vitem, vuas, vineam cognata vocabula vnicuique interdum vsurpari, ita vinum Amineum, & alia deinde vid. Ca. 25. V. 1, 25. C. 6, 5. pendens qua lege veneat Ca. 149. in dolis Ca. 148. ubi etiam de degustando: de admetiendo autem Ca. 154. vino inferiori macle esto Ca. 132, 2. vini optima nota C. 13, 19, 2. natura colore defcripta P. O. 14, 1. duratrum sit nec ne, quomodo experiri Ca. 108. vt curari debeat C. 12, 30. quibus condituris adiungetur ad firmitatem C. 12, 19 & 28. vt promendum V. 1, 65. ¶ Ad curationem & medicinam quasi vini ista: candidum, s. album & siccum & limpidum & faeculentum vt fiat P. O. 14, 9. sq. velut vetus & nouello P. O. 14, 7. it. 8 & 9. picaturam ne referat P. O. 14, 7. accensum vt curetur C. 12, 26. asperum vt lenae asuae fiat Ca. 109. austerum vt optimum fiat P. O. 14, 12. dulce vt fiat C. 12, 27. siuare & duro P. O. 14, 5 & 6. forte & molli P. O. 14, 11. odoratum Ca. 113. P. O. 14, 2. odore malo vt liberetur Ca. 110. ¶ Genera vini apertis, (vid. Vitis) colore & Amineum & Apicium Ca. 6, 5. V. 1, 25. atrum Ca. 156, 5. 157, 9. candidum Veg. 3, 43, 2. Eugenum geminum Ca. 6, 5. V. 1, 25. Falernum V. 1, 2, 6. Helueolum minusculum, Lucanum & Murgentinum Ca. 6, 5. V. 1, 25. Tenteranum Veg. 4, 10, 2. ¶ Alias differentias vini a rebus externis: anniculum, vetus V. 1, 65, 2. cibarium, sed ficerum Veg. 3, 52, 3. familiaria Ca. 57 & 104. praefragancum operariis Ca. 23, 2. talo etiam videtur faeculentum de qua classe proxima. praefaminum vinum concinnauit Cat. Stephanus, nescio quae bene ex Ca. 14, 2. ¶ Condiuinae diuersae notae. Abrotanites & absinthites C. 12, 35. Coun. Ca. 105, 2. 110. Cydonites P. Cydonie P. O. 20. Faecatium Ca. 153. Glchonites C. 12, 35. Graecum Ca. 24 & 105. Graeco simile C. 12, 37. idem & marina s. falsa conditum P. O. 14, 2. Hyslophites & Marathrites C. 12, 35. Marrubii C. 12, 32. Murteum Ca. 125. item Myrtites vel myrtite C. 12, 35. P. Ian. 18. P. F. 27 & 31. P. D. 2. Oenanthes P. Ian. 11. scillite P. scillites C. 12, 33. P. Int. 6. slypticum fere conuenit cuius myrtite P. Ian. 17 & Oet. 14, 1. Thymites C. 12, 35. violaceum P. Apr. 6. ¶ Medicamentosa alia: vt alium bonum faciat Ca. 114. ad lotium Ca. 122. ischiacis vile Ca. 123. pestilentiae & stomacho con-*

ducens P. O. 14, 17. ¶ Succus aliorum pomorum etiam vinum vocatur: e pomis P. O. 16. e malis P. F. 25, 19. e malis granatis P. Mar. 10, 10. de piris P. F. 25, 11. e sorbis & piris P. Ian. 15, 5. Viola C. 10, 102. eius satio & cultura C. Arb. 30. P. F. 21, 3. agrestes apibus gratae P. 7, 37, 2. huic tolae & Sarracae C. 9, 4, 4.
 Violaceum oleum, vinum P. Apr. 6.
 Violaria in fundo facere non est vile V. 1, 35, 1.
 Violatum conditum P. F. 32.
 Violentier inuadit appropinquantem canis C. 7, 12, 7.
 Violentia hiemis assidua C. 1, 1, 5.
 Viperacae morfiu remed. C. 6, 17, 1. Veg. 3, 79.
 Viri munia C. 12, pr. 4.
 Virantum Veg. 1, 26, 2 N. L.
 Virentia C. 1, 5, 8. C. 3, 8, 1.
 Vires olcae in radicibus abubunt Ca. 61, 1.
 Virefcere in vuis an signum maturitatis C. 11, 2, 67.
 Virgae cum bacis vt seruentur Ca. 101. in sua virga haerentia mala V. 1, 59, 4.
 Virgae sepes C. 11, 3, 7. area cod. fere intellectus C. 7, 3, 18. erates C. 1, 6, 22.
 Virgines promae C. 12, 4, 3. Illyricae succumbunt quibus volunt V. 2, 10, 7. ¶ Virgo equa P. 1, 35, 16.
 Virgulas dabis cauteri Veg. 3, 41, 3. lineas vocat 1, 28, 4.
 Virgula de vitibus C. 4, 23, 3.
 Viride edere Ca. 54, 5. pabulum C. 7, 9, 9. virides rosae P. Mai. 17. vid. no. viridia aquae familiaria C. 8, 15, 4. ¶ viridis actas C. 1, pr. 12.
 Virilitate omni adenta C. 6, 26, 3. virilitatis robore subducto P. Mai. 7, 2.
 de Viore aliquid superest hordeo P. Inn. 12.
 Virofi ne fiant loci mulieris Ca. 157, 1.
 Virus noxium humoris P. Ian. 15, 14. & caries ventustatis C. 3, 11, 2. inest terrae post sementum hordei C. 2, 9, 15. cicoris & lini C. 2, 14, 3.
 Vis maior caeli C. 1, 7, 1.
 Viscatae virgae V. 3, 7, 7.
 Viscum infitioni adhibitum P. F. 17, 6. in remediis Veg. 3, 2, b. visci Ital. vnc. 3 Veg. 4, 14, 1. Campani Veg. 4, 14, 2. no. p. visci folia C. 6, 5, 5. visco se oblinunt accipitres V. 3, 7, 7.
 Visula vitis C. 3, 2, 21.
 Vitae duae, rustica & urbana V. 3, 1, 1. rustica antiquior ibid. 4. vitam longioris aevi fortitus est ceruus C. 9, 1, 8.
 Vitalibus vitatis Veg. 3, 25, 1.
 Vitae colliculus, capreolus P. 1, 31, 4.
 Vitex. de Vitice musci Veg. 2, 47, 4. eadem arbuscula, quae Agnus castus Dodonaeo.
 Vitiarium Ca. 40, 1 & 47. V. 1, 31, 2. C. 3, 4 & 5. vltaria scienda C. 12, 2, 18. Arb. 1, 3. vitium seminarium vocat C. Arb. 1, 4.
 Viticula debilis roboranda P. F. 12, 1. viticulae vni superiecta pellis P. 1, 35, 15. pullulanti quot relinquantur materiae P. Mai. 2, 1. ¶ viticula cucumeris P. Mar. 9, 8.
 (V) 2

Viti-

Vitiferarum arborum rami ut formentur P. F. 13, 2.

Vitiginē fureuli Ca. 41, 3. vitiginis foliis contigunt C. 12, 16, 3.

Vitiles alui P. 3, 16, 11. vitilia cola Ca. 11, 2. Vitile dicitur, quicquid viendo factum est. Nam & funes, & torcula, & alia quaecunque plexili opere sunt, viti dicitur. Vitiles alui apud Varonem, qui ex viminibus facili. Perperam Vitarius vitile exponit lentum, & quod facile flectitur. Imo vitile est id plexivum, quod ex vimine, & viendo factum est. Sic aperille, id est vitivum, & similia. Plinius lib. XIII. cap. IV. de foliis palmarum: Nunc ad funes, vitiliumque nexos, & capitum levia vimbracula funduntur, necesse est tunc plexivum dicitur. Haec Salmafius ad Solinum c. 22, p. 174. SCHOETTIG.

Vitio, vitia oua gallus crebrior initu C. 8, 11, 5. vitiat in opere instrumentum C. 12, 1, 20. ne vitientur boves aliaque offensa P. Mar. 12, 1.

Vitiosum pecus V. 2, 1, 21.

Vitis. De cultu eius tribus libris nempe III, IV & V cum praecipua Columella, nemo expectat, credo, ut omnia loca huc referamus. Multa etiam quae ad rem ipsam pertinent, praeterita sunt in Vinca. Persequamur tamen ordine, quantum licet quae praeter ceteris notanda videntur, tum ex Columella, tum ex reliquis. Sulcos & propagines quales desideret Ca. 43, 2. quomodo ferantur Ca. 28, 1. quomodo munda ponantur in provinciis & in Italia C. 3, 14. ponuntur palatinato solo melius quam novali C. 3, 15. poni, putari, propagari, reparari quando deb. P. O. 4. ablaqueari C. 4, 8. P. Ian. 1 & O. 5. fodi C. Arb. 12. palinari C. 3, 23, 2. putari Ca. 32. C. 4, 9 & 10, 11. 23 & 24 int. Arb. 10. P. 1, 6, 4. P. F. 15. pampinari C. Arb. 11. C. 4, 17, 3. it. c. 27 int. & 28 it. 29, 32. pedari C. 4, 12. f. palari P. F. 20. alligari C. 4, 13 & 20. P. Mar. 7, 2. iugari C. 4, 17. pulverari P. Jul. 1, 2. propagari Ca. 133, 4. P. F. 16. P. O. 16. ex arbutu transferri P. F. 10, 6. inferri Ca. C. Arb. 8. C. 4, 29. P. inf. 45. femina quae optima C. Arb. 3, 1. C. 3, 10. qualis masculus legendus C. 3, 6. caput vid. h. v. Vitis acbustiva C. 5, 6. Arb. 16. vitis capitata & brachiata C. 5, 9. ingo superposita, aut arundinum statumibus per orbem connexa C. 5, 5, 15. sine adminiculis confistens C. 5, 5, 1. prostrata C. 5, 5, 17. ¶ Vitis quae ferax C. 3, 6, 2. C. 3, 7. Arb. 2, 1. P. O. 3. prodigialiter feraces vites C. 3, 3, 3. biserae V. 1, 7, 6. tricenariae V. 1, 2, 7. vitis vnius intra biennium tempus progenies duo iugera C. 3, 9, 6 & 7. oleri nimica V. 1, 16, 6. sterile vti curentur P. N. 10. C. Arb. 8. lacrimarum nimietate tabescentes P. F. 30. quorum fructus humore putrefcit P. S. 18. niacrae Ca. 37, 3. aegrae P. Mar. 7, 4. laeae P. Mar. 7, 5. ne a bestiosis infestentur vites P. 1, 35, 4. ne sine fruge luxurient P. N. 9. radices ne implentur C. 3, 15, 2. ut fructum ad maturitatem perducant C. Arb. 8, 5. ut botryones & albos &

nigros ferant P. F. 33. cinis vitis vini colorem mutat P. O. 14, 10. ¶ Vitis vel ad escam deponitur vel ad effusionem C. 3, 2, 1. quae ad escam vitiles C. 3, 2, 2. De reliquis generibus, speciebus, nominibus, ante omnia adnotandum tenenda ipsius Columellae, quae longum catalogum claudunt 3, 2, 30 & 31. Hic nomina vitium, vitarum, vitiorum elementari ordine proponemus: loca auctorum nostrorum sub suis cuiusque literis indicantur. Alba huc non pertinet, vid. mox separatim. Albae. Allobroga. Anethylos. Aninaca. Apiana. Apicia. Arcella. Arcellae vel Arcelae. Argitis. Auara. Basilica. Biturica. Rumamma f. Romastus. Ceratunia. Coeolubis. Cydonitae. Daelyti. Duracinae. Eluenacae f. Ithuen. Emari. Eugeniae. Faecinae. Fercolae an Fercolae? Fregellanae nigrae. Gemellae f. Geminae. Germanae. Graeculae. Heluenacae. Heluelae f. Heluolae. Hirtiola f. Irtiola. Hispanica. Intercula. Lanata. Libyca. Longa. Merica. Mistellae. Murgentinae. Nomentanae. Numisianae. Oleaginae. Pompeianae. Praecox. Pretiae. Pithiae. Purpureae. Rhactica. Rhodiae. Rubellianae. Scantianae. Scirpula. Sircitula. Sophoricae. Sploniae. Sticulae. Thasicae. Thierica. Tripedanae. Ivaciae f. Heluolae. Vennuculae. Venuenacae an Vermiculacae? Vnciariae vnius ne, an diversorum generum ponendae? C. 3, 20, 2. P. F. 9, 11. quae, quibus locis gaudeant? C. 6, 4 & 5. C. 3, 1. P. F. 9, 1 & 2. quae in primis conferendae C. 3, 2, 31. per species digerendae in suos sibi hortos C. 3, 20, 4. 3, 21, 9. ¶ Vitis vel flagellum est, vel palma V. 1, 31, 3. pro palmitate etiam Ca. 41, 2. Quin ¶ Vitis alba, propter qualemvisque similitudinem est Bryonia alba, de qua C. 10, 347 it. 12, 7, 2 & P. 1, 35, 1. Gr. ἀνθρακας λευκας, Gall. Couleuree, nostris Strich-Wurtz. Multa de hac Plin. 23, 1 f. 16. & ibi Harduinus. ¶ Vitis & viticula de ramis cucumeris P. Mar. 9, 8 & 9. it. Mar. 10, 15. de arundinis flagello posuisse videri potest Ca. 47. Sed mihi N. L.

Vitifcat ledio expuncta ex C. Arb. 7, 3. iam legitur, radices vitis citat.

Vitreus, a vitis. vasa scilicet vitrea C. 12, 4, 4. fidelia vitrea C. 12, 56, 1. ¶ In vitreo componere napa C. 12, 54, 3. ubi substantius poni videtur.

Vitulus & vinda V. 2, 5, 6. vituli quando nasci, quomodo alio soleant P. Apr. 7. castrari C. 6, 26. P. Mai. 7, 1. Iun. 6. ¶ Vitulus cognomen Pomponiorum V. 2, 1, 10, 2, 11, 12. ¶ Vituli marini adeps C. 6, 32, 2. pellis P. 1, 35, 14 & 15.

Viucitas siliis absumitur C. 2, 2, 13. viucitatem suam prorogare in X annos C. 11, 5, 41.

Viuaria siluestrium pecudum, λευκοροφία C. 8, 1, 4. ferarum C. 9, 3, 3. viuarium frequens piscibus C. 8, 16, 4. viuaria ab mari delata C. 8, 16, 5.

Vinax

Viuar herba C. 10, 88. viuacior est cunila, quam vt C. 11, 3, 41. viuacissima arundo C. 4, 32, 1.
Vinido halitus caloris animatae apes C. 9, 13, 4. ¶ **Vinida** terra pro humida est in P. L. C. 3, 11, 9. pro vuida C. 5, 9, 6.
Viuradix praeclat malleolo C. 3, 14, 2. vt ematur C. 3, 3, 14. 3, 4, 1. deponatur C. 3, 15, 2. educatur C. 4, 6. de pastinato eximatur C. 3, 3, 11. transferatur C. 4, 16. in provincialibus vincis vt trahetur C. 5, 5, 6. ¶ in rosa ferenda adhibetur P. 1, 35, 1.
Vino. Viuere prisci quibus rebus soliti fuerint V. 2, 1, 3. si vtraque vixerint, b. e. comprehenderint, conualuerint daven kommen. C. Arb. 16, 2.
Vleus tetrum C. 15, 12. vt cera facta C. 6, 8, 1. vlceribus remedium Ca. 15, 3 & 13. C. 6, 11, 2.
Vilginosus ab aqno quid differat V. 1, 6, 6. fit locus, cum delapsus aquae non habet *ibid*.
Vlgo. vlgine redindat regio C. 1, 6, 16. vlgineum dulcem desiderat C. 11, 3, 37. ¶ morbus pedum, qui & dulcedo Veg. 2, 52.
Vlnei folii callum P. Mar. 10, 28.
Vlmi vt ferantur Ca. 28, 1. vlmorum genera, satio, cultura C. 5, 6. generosissima Atinia C. Arb. 16, 1. vlmus apium ventrem soluit C. 9, 13, 2. vlmus villes in finibus V. 1, 15. viliis arbor catenis P. N. 15, 2. semen vلمي famera C. 9, 13, 2.
Vlpicum, Allium Punicum, *hipocrepis* C. 11, 3, 20. Baeticum Veg. 1, 18 *sed vid. no.* vlpicum caput Ca. 71. satio & cultura C. 11, 3, 20. P. N. 6, 1. Vlpica late olentia C. 10, 113.
Vltro ciroque Ca. 35, 2.
Vlva palustri figuratae spartae P. N. 7, 22.
Vmbilicus Persici P. N. 7, 8.
Vmbra villae publicae viamr. P. 3, 2, 1. vmbra compescere C. 4, 27, 2. piscis C. 8, 16, 8. Gr. *enolwa*. Laudat Ouid. Hal. 111. Auso. Mosella 90. *vbi Frereus docet, ombrina Italici dici, Gallis Malgre*.
Vmbraculis obiectis defendatur arbor P. N. 7, 4. Vmbratilis mora C. 1, 2, 1.
Vmbricæ boues C. 6, 1, 2. metendi ratio V. 1, 50, 1.
Vmbriferæ rupes P. 2, 2, 11.
Vmbro. vmbant virgae C. 5, 7, 2. vmbantes plantanos P. inf. 145. vmbantibus arbutus testa P. Aug. 8, 3.
Vmectus pro humectus in MSS. *Vilser. ad Ca. 9.*
Vmimidius *vid. Immidius*.
Vncia iugeri C. 5, 1, 10. 5, 2, 6.
Vnciarie vites C. 3, 2, 2. a pondere acinorum dictae Plin. 14, 3. S C H O E T G.
Vncinis acris tollitur vermes & fco P. Mar. 10, 29.
Vnctioni quotidianæ oleum secundarium C. 12, 52, 1.
Vnctum (*edit. vnctus*) pingue Veg. 3, 71, 5.
Vncius, a. um. vnca vitis C. 4, 13, 1. *curua*. vneo digito educere C. 7, 11, 2.
Vncus (*inc. clauus*) infusus solo C. 3, 18, 2. vnei ferrei Ca. 10, 1, 13, 1.
Vnda supermatantis olei P. Ian. 19. vndis duabus aut tribus feruere patieris, *aussieden a oder 3 mahi* P. N. 22, 4.

Vnde, a quo V. 1, 40, 6. 1, 41, 3.
Vndeuigimo die C. 8, 5, 14.
Vndo. vndare coepit aqua calefacta P. F. 25, 10.
Vnguen indere Ca. 79 & 80. vngvine ceti linitur C. 6, 32, 1.
Vngo vel vnguo. vnguito lectum fel bubulum pro felle bubulo, *Saferna apud V. 1, 2, 25.* vngure corpus V. 1, 2, 26. ¶ vngueri quasi est vngueo Veg. 3, 47, 9. *no. r.* perunguebis Veg. 3, 54, 2. *no. g.*
Vnguis. ad vnguem quadrare C. 11, 2, 13. dolare *ibid*. Ad perfectam ablationem, translatione a marmorariis, qui iuncturas marmorum tum demum perfectas ducunt, si vnguis superduci non offendatur, unde iam quacunque perfectissima esse volumus significare, ad vnguem facta esse dicimus. Horat. Ad vnguem factus homo. B E R O A L D. ¶ vngues duo bouis in vngula vna P. 2, 5, 8. C. 6, 12, 2. *add. Veg.* 1, 56, 30. ¶ vngues ferrei C. 12, 18, 2. ¶ eustodius in vite C. 4, 24, 8. P. F. 12, 5. duras illas & siccas partes vltra gemmam ultimam superiori anno relictas, (neque enim consulum est sarmentum incidere C. 4, 24, 15 & 16) postquam germinans gemma refecundae. *vid. vngula*. ¶ vngues marini Veg. 1, 20, 2. 4, 12, 3. *vid. Plin.* 9, 33 pr. & *ibi Hard.*
Vngulae lactæ remedia C. 6, 15. restituendae ratio Veg. 2, 56 & 57. de perna Ca. 158, 1. ¶ vngulis similis refectio paluitis C. 4, 24, 15. *vid. Vnguis*.
Vnicolores pedes V. 2, 4, 3.
Vnio cepa simplex C. 12, 10, 1. *vid. Salm. ad Soli.* p. 822.
Vnitas coloris apparet C. 7, 3, 2. dum vnitas fiat C. 12, 22, 2. vnitatem faciunt C. 11, 3, 43, 12, 24, 4.
Vniuersitas operis inchoat C. 9, 2, 2. rusticationis C. 1 pr. 33. tergoris C. 7, 3, 2.
Vniuersi genitor C. 3, 10, 10.
Vnus ex multis, *exceptio cum praerogativa* C. 11, 1, 6. vnac fibulae locum facito Ca. 19, 1. vno dati. V. 1, 18, 6. vnac quadrigae P. 2, 1, 14. vnas molas Ca. 13, 1. ¶ vnum & vigesimum diem C. 8, 5, 15. C. Arb. 26, 9. ¶ vnus & ignus confund. *vbi vid.*
Vocabula sua mutare h. e. nomina C. 3, 2, 30.
Vocale instrumentum V. 1, 17, 1.
Vociferans galli P. 3, 9, 5. vociferans est anser C. 8, 13, 2.
Vociferantes V. 3, 16, 8.
Volatile pecus C. 8, 4, 3.
Volatura eorumque V. 3, 5, 7. a volatura capiuntur turtures C. 8, 9, 1. ¶ pro ipsis turdis C. 8, 10, 5.
Volera pira Ca. 7, 3. C. 5, 10, 18. 12, 10, 4. *volem* implentia interpretatur etiam Rhod. ad Scribo. c. 104 p. 174.
Volo. velit dignari pro dignetur C. 11, 1, 19. *vbi Landabar Scheetz. Reineimio & Barmanum ad Petre.* c. 70. volunt volucres purum locum V. 3, 6, 5. volens

5. volens propitius Ca. 134, 2. Ca. 139. volentibus diuis Ca. 141, 1.
- Voluae intimae, *zeugen* V. 2, 1, 19. Ita voluam porcorum apud Scribo. comp. 104 p. 174 Rhod. Etdianum Iunius interpretatur poma medium, in quo velut loculo semina latent. *vid.* Valulae.
- Volucra ne vites laedat C. Arb. 15. *vid. ad* C. 10, 333 ubi volueres infestae Baccho. *Ex editione Pliniana communis, lege* 104 p. 174 Rhod. Etdianum Iunius interpretatur poma medium, in quo velut loculo semina latent. *vid.* Valulae.
- Volucra ne vites laedat C. Arb. 15. *vid. ad* C. 10, 333 ubi volueres infestae Baccho. *Ex editione Pliniana communis, lege* 104 p. 174 Rhod. Etdianum Iunius interpretatur poma medium, in quo velut loculo semina latent. *vid.* Valulae.
- Alii voluocem appellant animal praerodens pubescentes vuas, quod ne accidat, falces eum sint excitatae, fibrina pelle detergant, atque ita putant, aut sanguine hircino liniri volunt post putationem eandem. *Idem* Plinius, & ante Plinium M. Cato conuoluolum nominantur bestiolam damnicam, atque vineas infestantem, qui scissus a conuoluendo nomen accepit, eo quod se conuoluat, atque interqueat crasse pampinos. Eundem opinor esse inuoluolum, de quo scitum est Plinium illud in Cistellaria. Imitatur nequam bestiam, & damnicum inuoluolum, quae in pampini folio intorta implicat se: itidem haec exorditur sibi intortam orationem. Qui vult ne conuoluolum in vinea nascatur, medicamentum faciat ex amurca detecta ad crassitudinem mellis cum bituminis tertiariorum, & sulphuris quartario, hoc vites sub caput, & sub brachia perungat, ita conuoluolum non fiet in vinea. B. E. R. O.
- Volucres duum generum V. 3, 5, 7.
- I. Voluminus Senator V. 2, 4, 11.
- Volupras delectationem quaerit V. 1, 4, 1.
- I. Volusus C. 1, 7, 3.
- Volutationis vitilias Veg. 1, 56, 11.
- Voluto. volutare Caricas in massas P. 1, 30, 4. per terram volutari debent vasa C. 12, 48, 4. ¶ Volutantur in pulvere gallinae P. 3, 9, 7. volutant se pulli P. 3, 9, 14. volutari laeu gaudet sus C. 7, 10, 6. volutare intranſe. Veg. 1, 47, 1.
- Vomer si laeserit vngulam C. 6, 15, 1. Veg. 3, 4, 28 & 29. vomere leui summam terrae partem lauciare C. 2, 2, 23.
- Vomeris nomen. *vid. ad* Ca. 135, 2.
- Vomis indutillis Ca. 135, 2.
- Vomicae intus natae Veg. 3, 53.
- Vomo. quaecunque vomit latrina C. 10, 85. vomere vliginem C. 2, 9, 8.
- Vorsare rudibus Ca. 80.
- Vortere locum bipalo, & vortum Ca. 46, 1.
- Vortumamus C. 10, 38.
- Vorum pro bubus Ca. 82.
- Vrbanus fundus an pro suburbano? Ca. 8, 2.
- Vrbis terminum taurus & vacca signant aratro P. 2, 1, 10. C. 6 pr. 7. circa vrbem, *Romam* P. F. 25, 20.
- Vrceolaris herba Veg. 1, 34, 2 & 4. parietaria *Dodonaeae*, quod vireis vitreis detegendis adhibita. vitularis corrupte Veg. 3, 12, 2.
- Vreum abenetum, quod Ca. 13, 1.
- Vreus. Vreel aquarii Ca. 10, 1. scilicet Ca. 13, 3. vrcei progerit oleum C. 12, 50, 8. vrceo scilicet C. 12, 44, 6.

- Vredo est a frigore C. 9, 20, 1. *Passum* vrendi *isemque aduendit verbum* frigori attribui dicit Fabri thesaurus. Vredo & vulnuscule in elephantio Veg. 1, 16, 1.
- Vrina si aegre sinat aut genitalia deurat C. 6, 30, 4. vrina hominis apta furculis C. 2, 15, 2. aduerfus vermes P. F. 25, 15. P. Mar. 10, 29. vrina pota reficimur apes coeliacae P. 3, 16, 22. vetus pomis & vitibus affunditur P. F. 8. Mar. 8, 1 & 10, 3. P. N. 10. bubula adu. campas P. 1, 35, 13. alini obuiat vermibus P. Mar. 10, 4. bubula vel hominis C. 9, 13, 6. *vid.* Lotium.
- Vrina quinquagenaria Ca. 10, 2. *quinquaginta sexariorum capax*, *Turn.* 7, 22. vrnae spartae Ca. 11, 2. Vrnales II Ca. 13, 3 *forte ad vrceos refertur*.
- Vro. vratur vi secuti algoris P. O. 5, 1.
- Vrpleem vnum Ca. 10, 2. quidam Ippicem malunt. *Videntur vrpeem antiquior, ut ex Hippocrate scilicet est imber*.
- Vrrumcum P. 1, 48, 3.
- Vrsini adipis vires P. 125, 1. vrsinus sanguis C. Arb. 15.
- Vrticae enecat anserculos C. 8, 11, 7.
- Vrtici folia *leg.* visci Veg. 3, 2, 29.
- Vrtioni quae supererunt Ca. 38, 4. suae quod satis sit C. 145, 3. 149, 2.
- Vsque adeo quo praecaueris Ca. 40, 3. donec crassius erit Ca. 86 & 88. dum fiat erassum Ca. 95, 1. vsque ad dum colligefcant C. 12, 22, 2. raduntur quoad eliciatur sanguis C. 6, 31, 2. vsque quoad erunt lactentes, *quam diu* P. 2, 7, 12. vsque quo incipit esse P. Mar. 1, 1. vsque donec commadebit Ca. 156, 5. vsque dum habebis dato Ca. 30. vsque in nostra tempora C. 12 pr. 7. in I. X. annum C. 11, 1, 3. in annos VII. P. F. 26, 2. in Kal. Octob. C. 4, 5.
- Vstura ne constingat medicamentum Veg. 4, 8, 3.
- Vsturarum semisses C. 3, 2, 9. vstura semidum C. 3, 7, 9 & 10. vsturarum adiciunt quaedam serinata diutius P. 1, 69, 1.
- Vsturare res vrbanae, agere P. 2 pr. 1. vsturpatur haec insitio aestiuo tempore C. 5, 11, 2. haec non sunt vsturare (*facienda*) continuis annis C. 12, 44, 3. vsturantur hoc nomine ramos agriculae C. 5, 6, 11.
- Vtus inagister C. 10, 339. C. 4, 11, 2. & experientia dominantur in artibus C. 1, 1, 16. cum vltus exigit C. 12, 7, 5. in hoc vltu pr. in hunc vltum C. 12, 48, 5. vltu continuo gratia pastui exolefit C. 7, 3, 20. in vltu est post annum, adhibetur C. 12, 21, 1. siquid vltus venerit Ca. 4, 2.
- Vt *insuper*, eo conueniunt, ut ipsi se necent circulations P. 1, 63, 1. ¶ *conditionalis est*: vt Saferna dicat verum P. 1, 19, 1. vt haec scripserit in agricultura P. 1, 2, 26. ¶ *pro verbi gratia* P. 2, 1, 22, 2. 2, 10. vt puta C. 5, 2, 4. ¶ *vt enim* *ita de Scal.* ad P. 2, 9, 1. *vid.* Quod enim. ¶ *vt maxime* C. Arb. 7, 4. ¶ *emissum, vel hoc vt non reperendum ex ne praemisso* C. 8, 7, 4. ¶ *vt consideret vinitor pro consideret, vel opus est vt consideret* C. 4, 24, 20. ¶ *vt acumbus, vix resurgit pro cum* Veg. 3, 83. ¶ *vt quisque locus frigidus erit, is primus confectatur res.* C. 11, 2, 80. ¶ *an dupli-*

eam personam sustinent i vt vid. no. V. 2, 1, 4. C. 7, 3, 20 & 11, 2, 47. *Considerandum etiam, an i quam eodem modo posita sit Cic. fin. 3, 9* Quid autem apertius, QV A M, si selectio nulla sit ablis rerum, quae contra naturam sint, earum rerum, quae sint secundum naturam, tollatur omnis ea quae quaeratur laudeturque prudentia i vnam quam *postulas nomen comparatum apertius, alteram verbum tollatur.*

Vtensilia, quibus aut aliter hominum genus aut excolitur C. 3, 3, 2, 13, 19. 12, 1, 3. *ita vtensile far, vinum rel. V. 1, 2, 6.* vtensilibus collectis reuolant apes C. 9, 5, 1.

Vterque. carces vtraque C. 1, 9, 1. quod vtrumque vsurpatur C. 3, 14, 2. vtracque summae C. 5, 1, 6. quae vtraque genera C. 5, 11, 1. sic C. 1, 7, 5. 1, 8, 6, 4, 1, 1.

Vetrum corrumpit in quibus aqua varia tempore admiscitur V. 2, 14. in vtero dolii C. 12, 4, 5.

Vtilis sapor pomorum P. Mar. 10, 25. magis vtilior nepotibus quam filiis C. 6, 37, 4. ¶ villinus MS. P. Iul. 1, 1. S. 4, 1. N. 15, 1. ¶ vtile & vile confundunt librarii, ubi vid.

ad Vtilitatem adducere de bono dando V. 1, 20, 3.

Vtique in concedendi significatione V. 2, 4, 4 & 21, 3, 7, 6. C. 1, 4, 8. 4, 7, 3.

Vtor. vti factoribus Ca. 13, 1. erit qui vtatur Ca. 7, 1. vtenda rogat Ca. 5, 3. vito pro vitior Ca. 96, 2. 107, 2. 123, 126. quam vti vides Ca. 118. villicam vti Ca. 142. vicinas Ca. 143, 1. vid. Adulus. Quam rem vtuntur Medici V. 3, 16, 23. ex altero loco, *cisterna*, vt homines, ex altero, *lacu*, vt pecus vti possit V. 1, 12, 2.

Vtrique fecus Ca. 21, 2.

Vtroque, ad maiores pariter atque ad minores V. 2, 10, 1.

Vtrum editis sine interrogat. V. 3, 2, 18.

Vtrumque conseruit C. 11, 1, 5.

Vuae bis mille in vna vite C. 3, 3, 3. vt varii generis & coloris acinos ferant C. Arb. 9. sine granis vt nascantur P. F. 29. quod idem est, sine vinaceis C. Arb. 9, 3. si nimio imbre complutae sint, mustum vt eurentur P. O. 9. inaturae an sint, vt cognoscatur C. 11, 2, 67. vt feruntur (ollares) C. 12, 43. P. S. 17. in vite ad versus initia P. N. 12. vt siccetur C. 12, 15, 4. coctae vti feruntur Ca. 25. passae vt fiant C. 12, 39, 3. passae Graecae vt fiant P. O. 22. ¶ siluestres P. Iun. 11. Labruscam alias vocant. ¶ vuae marinae Veg. 1, 30, 2. 4, 12, 3 inter *suffumena*: piscis est Plin. 9, 1. ubi vid. Haradui.

Vulcanalia C. 11, 3, 18 & 47. Dies feriatus Vulcani

dicatus, dicitur Vulcanalia. M. Varro, Vulcanalia a Vulcano, quod ei tum seriae, & quod eo die populus pro se in ignem animalia mittit. Plinius: A Vulcanalibus lucubrare incipiebat studendi causa. B E R O.

Vulgares equi C. 6, 27, 2.

Vulgo lactentes testae, passim, temere abieciunt C. 9, 12, 2.

Vulneribus nientia C. 6, 32, 3.

Vulpestres pro Buprestes Veg. 3, 15, 10.

Vulpibus communis vinea P. 1, 8, 5.

Vulturniensis lacus C. 8, 16, 2.

Vulsant inmensa, cum aliquid ruperint Veg. 3, 42, 1.

Vulsura pecorum tonsura antiquior V. 2, 11, 9.

Vulsus est prius & cum periculo sustinet quod colligas ex Veg. 1, 53, 4. 3, 65, 4. 3, 66. 3, 68, 1.

Vulturinus, Eurys C. 5, 5, 15. 11, 2, 65.

Vultus. vultu eodem venit aestas aut hiems C. 1 pr. 23.

X decussis C. 3, 13, 12. ¶ X pro ff. P. Mar. 12. extr. in V. L. ad h. l. & saepe codex Columellae Lips. Etiam saepe apud Vegetium v. g. de laxis h. e. laxis 1, 38, 10 & 12. *ita trisigla, trizago cec.*

Xylobalsamum C. 12, 5, 2.

Yricus Veg. 1, 38, 4. forse colore iridis.

Yringion in *Vegenio* saepe pro Eryngio v. 2, 1, 17, 14.

Yris illyricae Veg. 1, 54, 1. & yreos crudi forse floribus iridis Veg. 1, 20, 1.

Z pro S in MSS. Vili. ad Ca. 102.

Z in di vid. Glycyrrhiza.

Zeus piscis C. 8, 16, 9.

Zinziberis triti P. O. 20, 2.

Ziziphus arbor apibus grata P. 1, 37, 2. rutila & alba C. 9, 4, 3. satio & cultura P. Apr. 4, 1.

Zizipha vt feruntur P. Apr. 4, 3. MS. Pal. melius, *zizyphum*, & ita quoque Vindanton Geopon. 10, 43. Caeterum fructus zizyphi noti sunt apud nostros. Videantur Bapt. Pius annot. post. c. 37. Salmaius ad Solinum c. 52. p. 730. Bodaeus a Stapel ad Theophrasti hist. plant. 4, 4. p. 328. f. Schoeffer. *Officinae appellantur iunibas.*

Zamurna pro Smyrna Vili. ad Ca. 102.

Zungitis Veg. 4, 16, 2. N. 12.

Zythi Pelusiaci pocula C. 10, 116.

Inserenda suo loco:

Acinus. acini varii in vna vua colorit C. Arb. 9, 1.

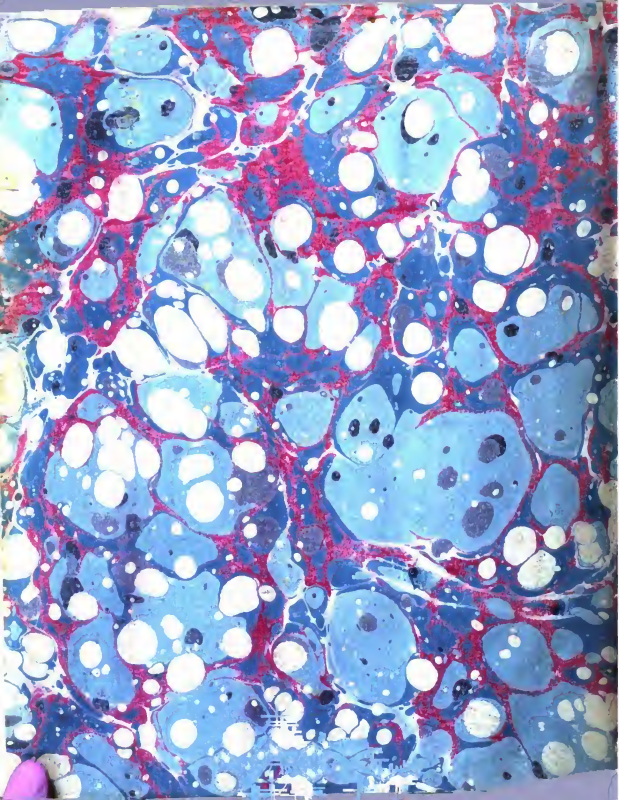
Antiphill opus V. 3, 2, 5.

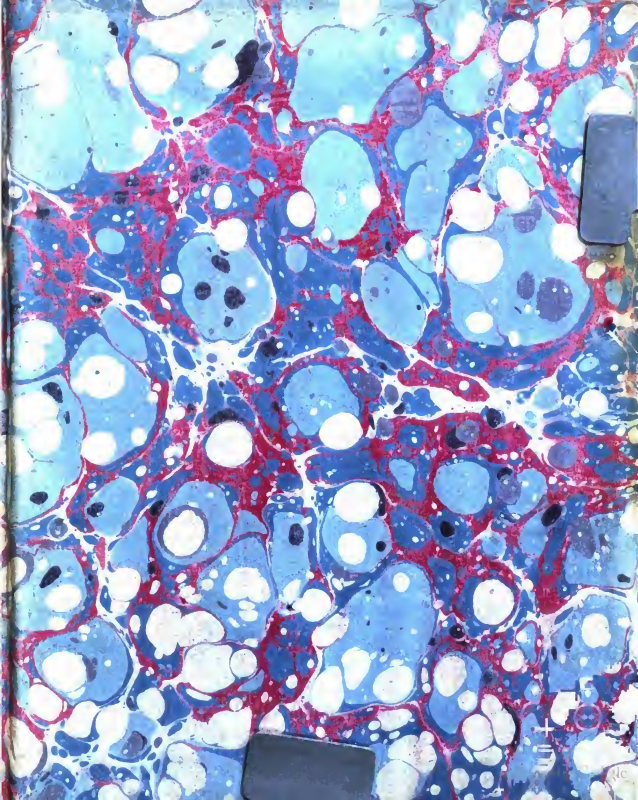
Caricae (ficus) P. 1, 26, 2. 1, 30, 4.

F I N I S.

616550

uritur. Cl. Schoettgenii antiquitates triturnae alias laudanum. tribularum pulvisibus C. 1, 6, 23. tribulae erectae simile organum C. 12, 50, 7. Tribulum idem V. 1, 52, 1. conf. 1, 22, 1.
 Tribulariae falcinellae P. 1, 43, 3.
 Tribulato quoticid Ca. 23, 4.
 Tribus vnde dictae C. 5, 1, 7. ¶ secundae tribus vnum C. 3, 2, 24.
 Tributum victui humano conferre C. 12, 4, 2. tribula reddentes arbores P. Mar. 10, 24. tribulo laboris & lactis vi sufficere possint vaccae P. Apr. 7.
 Trice: os pedes aut quadragenos C. 5, 10, 5. tricenaria labra C. 12, 50, 12.
 Tricenaria fistula P. Aug. 12. vites V. 1, 2, 7.
 Tricentorum pedum C. 5, 2, 5.
 Trichialis refert. Veg. 2, 15, 1.
 Trichilis dependens cucumis C. 10, 378. subtrichilia repens C. 10, 394.
 Tricles tritici C. 5, 2, 10.
 Trichinaria acclius & hiberna V. 1, 13, 7.
 Triclores videntur fleta Veg. 2, 45, 2. N. L.
 Triens medicaminis C. 12, 20, 7. iugera C. 5, 1, 10, 5, 2, 2 & 5.
 Trifolium Simonianum C. 6, 17, 2. Veg. 3, 4, 34 idem quod acenium Gr. καὶ ἀκρίν.
 Trifurci furculi C. 5, 11, 3. trifurca stirpis C. 5, 10, 7. femina C. Arb. 20, 2.
 Trigenino partu C. 3, 10, 16. trigemini C. 3, 8, 1.
 Trigemini malleoli C. 3, 19, 2. add. locus Plinii. laudatus in Sagitta.
 Trigonitis myrrha Veg. 1, 11, 6. 1, 16, 5. vid. Troglitis.
 in Trigonum statuere C. Arb. 22, 2.
 Trimatum exceperunt C. 8, 5, 24. trimatu expleto C. 8, 11, 5.
 Trimestris fructus C. 2, 10, 9. idem trimestre (tritium) C. 2, 6, 2. Hinc emendandus Isidor. Orig. 18, 3. Trimenfe triticum ideo nuncupatum &c. Leg. trimestre. Add. Schoeb. de cerevis. c. 5 p. 40 sq.
 SCHOETT G. trimestre semen quod dicitur halicacrum C. 2, 6, 3. nullum natura C. 2, 9, 8. trimestris satio C. 2, 4, 9. 2, 9, 7. P. 1, 6, 16. C. 12, 4, 1. trimestris vñs C. 2, 6, 2. trimestrium satio C. 11, 2, 20. P. F. 3.
 Trimodiae fatoriæ C. 2, 9, 9. 12, 50, 8. trimodiis aptanda lora C. 12, 18, 2.
 Trinitus. post trinitum, postquam trinitus suis equis V. 2, 7, 14. ita ad trinitum V. 2, 4, 8. trima actas P. Mar. 11, 5. trimae plantae P. F. 25, 2.
 Trina vasa V. 1, 22, 4. trinis radicibus V. 1, 1, 11.
 Triobulum Ca. 127, 2.
 Tripartito iussu V. 5, 1, 7. C. Arb. 1, 2. C. 3, 1, 2.
 Tripedali fenestra V. 3, 9, 6.
 Tripedaneae vites C. 3, 2, 3. fossulae C. 12, 44, 3. taleae C. 45, 1. tripedaneus serobis C. 5, 5, 2. tripedaneum spatium C. 4, 32, 2. 3, 5, 3. 11, 7, 4.
 Tripolemi bovum nifer C. 6 pr. 7. prudentia in molitione soll. C. 1 pr. 32. Hic vñci puer monstrat aratri Georg. 1, 19. SCHOETT G.
 Triquetra forma C. 5, 2, 1 & 5.
 Triphago vid. Triphago.

Tritis eupressi C. 6, 4, 1 no. 4.
 Trifolens raupis P. Mar. 10, 24.
 Tritiacem Veg. 2, 15, 1. mus. intrichiasin.
 Tritaui nostri V. 3, 3, 2.
 Triticeae paleae Ca. 54, 2.
 Tritici satio P. S. 2. O. 1, 1. vbi ferendum Ca. 34, 2. solum, quod requirit C. 2, 9, 5. quando sarriendum C. 2, 12, 4. quot generum I. C. 2, 6, 1. Appulum praestantissimum V. 1, 2, 6. vit condatur V. 1, 5, 7. in siliginem degenerat C. 2, 9, 13. tritici moliti farina C. 6, 5, 2.
 Tritinae praeparatur arca C. 11, 2, 47. add. V. 1, 51 & 52. C. 2, 21, 4 sqq. de re ipsa nemp. nomen enim non habet. ad tritinaui satis habilis arena C. 2, 20, 1. tritinae tempore P. 1, 36, 1.
 Triumphale epulum V. 3, 2, 16. 3, 5, 8.
 Trixago Veg. 1, 17, 12. 1, 42, 4. 3, 24, 12. Dodonaeae chamaedrys.
 Trochischus, trochiscus Veg. 2, 9, 7.
 Trochleae Graecanae Ca. 3, 5. trochleae sunt machinae tractoriae, in quas induuntur rotulae vel rotuli aerei aut lignei, qui per axiculum versantur, traiectionis ductarius iunibus, nomen habent a τροχός, id est, rotulus: suntque ad similitudinem Graecae litterae θ, autore Isidoro: unde fortassis Cato vocavit Trochleas Graecanas: sicut Plautus in Poenulo eiuſdem generis machinationes Graeca celonea: quae dicta sunt a similitudine χελωνae, id est, tegumenti testudinis animalis. Porro orbiculorum in trochleis non est idem numerus, nec idem ordo: sed, ut fere moles onerum quae iustollantur, diversus, numerus machinae nominibus distinguitur, ut Tripastos dicitur, quae per tres orbiculos versatur Pentipastos, sum in ima trochlea duo orbiculi, in superiore tres circumvolvuntur: Polyipastos, quae multis orbiculorum circuitionibus facile agitur: cuius generis videtur esse haec Catonis trochlea. Ordo aliquando binus, superior & inferior, ut hic: nonnunquam tertius, supremus, medius, & infimus: ut in Polyipasto Vitruvii. A P O P M A.
 Troglodyris myrrhae vicia Veg. 2, 22, 5. troglitiae 1, 10, 6 no. 1. est eadem.
 Trulla & Trullium Ca. 10, 2. 11, 2. 13, 2. ad apes recommendas in alveo adhibetur C. 9, 12, 2. trullis frequenterur inducio P. 1, 15. trulla aequabilis impennae P. 1, 13, 2. Ab hac trulla est trulliferae Vitruvii.
 Truncatae arbores V. 1, 14, 2. ¶ Suff. trunci (salicis) melius quam plantis (vinis radicibus) olivum constituitur C. Arb. 17, 1.
 Trufatiles molae Ca. 10, 4, 11, 4.
 Τρυφῆν vindemiat C. 11, 2, 24.
 Τρυφῆν pro τροφῆ, cystitis C. Arb. 18, 1.
 Tuberculum cui subest vermiculus C. 7, 5, 11.
 Tuberes quando ferantur & inferantur C. 11, 3, 11 & 56. P. F. 25, 32. Inferuntur cydonio P. 12n. 15, 20. add. P. S. 14, 1. Nuciperfæ, Pefches-noix vocari a vulgo, observat Haeſtadius ad Plin. 15, 14. qui etiam ex Martiali 13, 42 & 43 ostendit, ex Africa in Italiam translatam eam arborem.
 Tubum, tubo pro tubo, tubere Veg. 2, 30, 1 & 2.
 Tubulus ficilis P. Aug. 11, 2.

Tubus,

Tubus, tubi scilicet P. 1, 17, 4, 1, 18, 1.
Tudicula oleo conficiendo C. 12, 50, 7. *rudicula al.*
Tueor, tueum recta sumit maiore V. 1, 11, 1. tue-
 ri arma paleis C. 2, 17, 1. 6, 3, 3. ¶ *Paff.* tue-
 bantur ciues a ruffis V. 3, 1, 4. *vid no.*
Tuguria veterum V. 3, 1, 3. tuguriuore more C.
 12, 15, 1.
Tum etiam, *precedente* praeter C. 4, 18, 1. tum de-
 inde C. 4, 24, 16.
Tumentes genuae C. 11, 2, 16. tumencia iam ficul-
 nea cacumina C. 11, 2, 26.
Tumor pastini subditi P. Ian. 13, 8.
Tumultuosum canere C. 12, 2, 4.
Tunc in *apodofi* *precedente* si C. 9, 15, 9.
Tunica in trapeto C. 20, 2 N. L.
Tunsa axungia Veg. 2, 41, 2. grana C. 9, 13, 5. radix
 laferis Veg. 1, 10, 4. tunsaie Caricac P. 1, 26, 2. 1,
 30, 4. baccae P. O. 15, 5. tunso alio C. 6, 8, 2. qui-
 bus in vnum tunsis C. 6, 7, 2. tunsa pilulas Veg.
 2, 62, 1. *Apud Vegetium in prima syllaba fere o*
legatur, ut in in verbo tunso, quod inde cum ton-
deo misetur v. g. 1, 11, 11. 1, 13, 5. 3, 65, 12. ¶ tun-
sa Veg. 1, 16, 5. 1, 38, 6.
Turba laxorum P. Mai. 3, 3. *ut* populus spicarum
 P. Iun. 2, 2.
Turbatur mare V. 3, 17, 7.
Turduli nato V. 2, 10, 4.
de Turdis V. 3, 5. P. 1, 26. veniunt ternis denariis
 V. 3, 15. vt alantur C. 8, 10. ¶ turdi pisces C.
 8, 17, 8. 8, 17, 8. sic passeret, sic merulae pisces pa-
 riter atque aues sunt.
Tureus, Tus *vid.* in Th.
Turgentes hienes Ca. 157, 7. ¶ nec dum turgentis
 viucae P. F. 26, 5.
Turgescit valido canle C. 10, 325.
Turiones lauri C. 12, 48, 5.
Turni lacus C. 10, 138.
Turraniana pira C. 5, 10, 18.
Turranus Niger V. 2 pr. 6. 2, 11, 12. 3, 1, 9.
de Turturibus V. 3, 8. C. 8, 9. P. 1, 25. turtures ad-
 uenae V. 3, 5, 7.
Turundae e sapina Ca. 89. hordeaceae V. 3, 9, 20.
 ¶ turunda ad stillicium Ca. 157, 14.
Tus *vid.* Thys. *Sed sine adspiratione etiam MS. Me-*
dicum Ca. 70, 1.
Tusca sacra, *magicae operationes* C. 10, 341.
Tusculanus ager V. 1, 14, 4. fundus V. 3, 3, 8. Tu-
 sculanum Luculli V. 3, 4, 3.
Tutiosus facinus Veg. 3, 65, 3. 4, 8, 1. *ferre phitiscos.*
Tutius ex Firmico profert Elemen. ad Apulei.
 p. 222, 38.
Tutti pecus si laboret C. 6, 10 & 31. ad tutium vete-
 rem C. 12, 33, 1. tutis in bubus causae & genera
 Veg. 3, 61 sq.
Tute facere, *pro tuto* C. 5, 10, 22. *ita cite Scribo.* 158
ubi vid. Rheg. p. 254.
Tutela pecudum C. 9 pr. 1. 6, 2, 15. tutelae exiguae
 animalis C. 7, 1, 2. ¶ tutelam accepit Lu-
 culli Cato V. 3, 2, 17. ¶ tutelarem, *septurum*, ge-
 nera quatuor V. 1, 14, 1.

Tutus, tuta cubilia propter iniuriam P. N. 13, 5. tu-
 tissima valetudo C. 7, 2, 2.
Tybur pomosum C. 10, 138.
Tympanites si equus Veg. 1, 43, 3.
Tympaniticus bos Veg. 3, 27.
Tympanum V. 3, 5, 15. *rotae genus, ut Virg. Ge. 2,*
444. Habet tympani mulci, ut nomen ita & for-
mam, veteris praeteritum, non ita profundum, ut coria
ab utroque latere intentia, prope sub admoventur &
quae etiam cribrorum vulgarium forma est, ut dia-
meter ad altitudinem se habeat, ut 6 aut 7 ad 1.
Nimirum pro radiis & abside, solidis tabulis tympa-
num est compactum. Multo infusius etiam tympa-
na dicta, quae caua essent, qualis v. g. ad onera ope
hominum inuis calcantium molienda adhibentur.
item ad aquas hauriendas e. i. g. a. Tympanum
Varronianum orbis hoc est absidis radiis aptatum
facit, ut eadem machina & rota radiata sit & tym-
panium.
Tuverulae V. 2, 1, 28.

Vacatio ab opere datur C. 6, 14, 3.
Vaccae quae probetur C. 6, 21, 1. P. Mar. 11, 5
vid. Bos. tauris submittendae C. 6, 24. P. Iul. 4, 1.
 steriles deputandae aratro P. Mar. 11, 6. C. 6, 22, 1.
 nam vaccis etiam arant V. 1, 20, 4. *hae sunt vac-*
cae operariae C. 6, 24, 4.
Vaccius interlocutor V. 2, 1, 27.
Vacerrae C. 6, 19, 2. quae sint 9, 1, 3. his circumda-
 tum viuarium C. 9, 1, 9.
Vaco, vacant a foeti matres C. 8, 15, 4. ab imbecil-
 lis valendunaria C. 12, 3, 8. ¶ vacare debet aqua
 luacris P. 1, 17, 4 h. e. adhiberi.
Vacuum arboribus aruum C. 3, 11, 3. vacuae fructu
 vites C. 3, 2, 21. vacua foetu loca in vite C. 3, 10, 5.
 vacua tempora C. 12, 4, 1.
Vagina herba qua sublatent spicae V. 1, 48, 3. esse in
 vaginis V. 1, 32, 1.
Vagor, vagari latius quam oportuit V. 1, 2, 13. va-
 gantibus animis apum P. Iun. 7, 4.
Valenter fuisse ventos & imbres C. 3, 2, 15. cresce-
 re C. Arb. 3, 3.
Valentissima vineti pars C. 4, 23, 2.
Valdeo, valebit nutriendis herbis P. F. 1. valendi oc-
 culta feracitas P. Apr. 2, 2. ¶ Valeat necare, *possit*
 C. 6, 25. praebere C. 3, 2, 16. perennari C. 12, 19,
 2. edere conceptum C. 2, 1, 3. pellentium facere
 C. 6, 5, 1. nihil valent agere C. 3, 10, 9. frigore
 non valebit adstringi P. 1, 20, 1. quo manus non
 valebit attingere P. N. 8, 1. ¶ *autem* valet cito
 V. 1, 31, 4.
Valetudinarius pecus V. 2, 1, 15.
Valetudinarius, locus evandis aegris *destinatus*
 C. 11, 1, 18. 12, 3, 7 & 8. *vid.* Gronov. ad Sen.
quacq. nat. 1 praef. valetudinaria vt curanda C.
12, 3, 8.
Valetudinis tutissimae sunt oues C. 7, 2, 2. ¶ vale-
 tudines, morbi Veg. 1, 35, 1. 2, 5, 3.
Validi loci Ca. 35, 1.
Vallis si se interferat P. Aug. 11, 2. valle explicata
ibid. vallis fluminum altitudo & inundationibus
 (T) 3 con-

- concretae C. 3, 11, 8. valles infimae villis non congruunt P. 1, 16.
- Valli (*dimin.* a vallis ut villum a vino) serpeae, erates, ex viciisibus P. 1, 23, 5. vallis subiacentur grana P. 1, 52, 2.
- Valvulae fabarum C. 2, 12, 7. *add.* 1751. ad P. 2, 1, 19. & Var. Lect. C. 6, 1, 1. item illud evolutum furetur panicum C. 2, 9, 19. erui C. 6, 4, 3. a valvulis separata lens C. 1, 34, 1. valvulis excutae lentes C. 6, 10, 1.
- Vanescunt sole diutino P. 1, 10, 2. vaneſcendo ſanantur glandulae Veg. 2, 21, 1.
- Vangae *inſtrumentum* rufficum P. 1, 43, 3. *Dufres-*
nius bipalium eſſe, cepioſe oſtendit.
- Vannus expurgantur grana C. 2, 21, 4.
- Vanum ac leue granum C. 2, 9, 13.
- Vapudum vinum acre vt fiat C. 12, 5, 1.
- Vapor flammus P. 1, 2, 5. vapore liquor ſoluitur C. 1, 6, 18. vaporibus, *per aſtrum* C. 7, 5, 14. vapor foetidus ad tumores & dolores Veg. 2, 28, 5. 3, 7, 2.
- Vaporata terra, *caleſcitur* P. Aug. 8, 7. foliis aëſtius glebae C. 2, 16, 6. uebulae C. 1, 5, 4.
- Vaporare cellam ſine nidore ſumi P. 1, 20, 2. caput facellationibus Veg. 2, 11, 3. oculum penicello calido Veg. 2, 17, 3. *Multa de hac viſu Rhod. Lex. Scribo.*
- quae Vapulauit olea, maceſcit P. 1, 55, 1.
- Varam feceris h. e. *furcam* C. 5, 9, 2.
- Vario. ne variet maculis vniuerſitas tergoris C. 7, 3, 2. variare coeperunt baccae C. 12, 50, 2. variari vuae C. Arb. 12, 1. variantibus adhuc & acerbis vuis C. 4, 20, 4.
- Varlus ſuleus C. 6, 1, 1. *conf.* C. 2, 4, 5, ubi variaterra *expiſtur.* Variac ſ. heluolae vites C. 3, 2, 23.
- Variac vuae coeperunt ſeri Ca. 73. cum varia eſt oliua, legitur P. O. 10, 1. P. N. 4, 1. Variac ſunt oliuae & vuae in conſinio quaſi maturitatis conſtituae, ubi baccae quaedam molliores iam ſunt, aliae duriores.
- Varis eruribus P. 2, 9, 4.
- Vaſa ſictilia & vitrea, eaque vel picata, vel pura C. 12, 4, 4. aerea acurginem in coctura remittunt C. 12, 20, 1.
- Vaſarium ad Ca. 145, 3.
- Vaſculum pro alere apum P. Iun. 7, 8.
- Vaſtias ſcientiae ruſticae C. 5, 1, 1. vocis C. 1, 9, 2. inſtantis laboris animos debilitat C. 4, 18, 2.
- Vaſtitudinem prohibetis Ca. 141, 2.
- Vaſtus, vaſta ſcientia C. 1 pr. 28. tempeſtas C. 2, 21, 5. vaſtiſſimus canis C. 7, 12, 3. vaſtiſſimum flumen C. 1 pr. 37. vapores ſideris aëſtius C. 2, 21, 1. vaſtiſſimae ſpinae C. 11, 3, 4.
- Vates ſidereus C. 10, 434. venerandus C. 10 pr. 3. optimus C. 11, 2, 1. *emina de Virgiliis.*
- Vatis eruribus P. 2, 9, 4.
- Vber pro tuberculo cillae regis apum P. Iun. 7, 9. vberis eductione pendunt apes *Boregids* P. Iun. 7, 6. ¶ Vber ſoliſeracis P. 1, 7, 1. herbarum P. 1, 33, 2. *vid. Barth.* ad Pall. 1, 6, 7. vbera campi, *campus pinguis* C. 10, 90. vbera muſto diſſenta mortalibus demittit tellus C. 3, 21, 3. vberis ſuo grauata vitis,
- fructu* C. 4, 27, 5. ¶ *Adin.* vberi ſolo diſponat *tur.* C. 5, 6, 11.
- Vberati gemmis plurimis ſureuli P. F. 17, 4.
- Vberno. vberat olea C. 5, 9, 11. vberantur arbores ſteriles P. O. 8, 3.
- Vbique *pre vbiqueque MS.* P. Ian. 15, 2. *vs* quandoque.
- Vca, via V. 1, 2, 14.
- Vectarius equus duplex, ad ephippium & ad rhedam P. 2, 7, 15.
- Vectigalia C. 1 pr. 27.
- Vectes *varii* Ca. 19, 2. 31, 1. vectibus ligneis denſetur ſtructura P. Aug. 9, 2.
- Vectura duum generum V. 1, 16, 6. foeni, *pabulo-*
rum, ſtercorum C. 2, 13, 9.
- Vegetior adſpectus tauri C. 6, 20.
- Vegrandes oues, *male grandes, paruae* P. 2, 2, 13.
- Vehemens vltis, *valida* C. 3, 1, 5. 4, 22, 4. 3, 10, 2. *add. Horat. Epist.* 2, 2, 120. palus C. 4, 12, 1. vehementiora ſtatumina C. 4, 16, 2. *vid. Barth. add.* 42, 9.
- Vehes in roboribus & alia ad aedificandum materie, *quae menſura?* C. 11, 2, 13. ſtercoris habet modios LXXX C. 11, 2, 56. denae vehes ſtercoris C. 2, 15, 8 *add.* 2, 16, 1. *vid. Carpentum.*
- Vehiculum, quo ad metendum vtuntur Galli P. Iun. 2, 2.
- Vehit equus commodius Veg. 1, 56, 39. ſi vaſa aetum ante vixerunt P. N. 20, 3.
- Veianii fratres P. 3, 16, 10.
- Velamina corpori C. 7, 2, 1. ſcillae P. Iul. 6, 2.
- Velata manu runcare C. 11, 3, 38.
- Vellinus lacus P. 3, 2, 3. C. 8, 16, 2. ad angulum Vellini V. 3, 2, 9.
- Vella, villa P. 1, 2, 14.
- Vellaturam facere P. 1, 2, 14.
- Vellimina *vid.* Velum.
- Vello. vellere eumcum C. 5, 12, 5. Arb. 26, 4.
- Vellus lanae P. Aug. 8, 6. vellera vnde dicta P. 2, 11, 9.
- Velo. velare caput trunci luto & muſco P. F. 18, 1.
- Velocitas prona in ſacinus P. inf. pr. 2.
- Velox animus C. 1, 9, 4.
- Velumina, vellere P. 2, 11, 9. vellimina *Scaligeri probant Popma & Facciolanus.*
- Venae vitales in ouis aliquot dies incubatis P. 3, 9, 11. quae animaduerti poſſunt laudantur in equo P. 2, 7, 5. venarum enumeratione Veg. 4, 4. vena ſeritur ſub cauda C. 7, 10, 2. verberatur ante, quam ad ſanguinis emiſſionem ſoluitur C. 6, 14, 3. 7, 10, 2. venam pulſare h. e. *ſecare* Veg. 1, 22, 2 & 3. *qui eſt locus de hac re clafficus.* percutere Veg. 1, 22, 5. percuffa ſi claudi non poſſit Veg. 3, 14. pungere Veg. 3, 15, 3. tangere Veg. 3, 78. reſcindere C. 6, 30, 5. *vid.* Sanguis. ¶ venae tenues aquae P. Aug. 4, 2.
- Venaculo & ſale perſcrificabis Veg. 3, 63. N. L.
- Venaſtrum Ca. 135, 1. 136.
- Venaſium greges, *ſeruarum* P. 1, 2, 21.
- Venaticus canis V. 2, 9, 2.
- Venationis ſeptum P. 3, 12, 2. C. 9, pr. 1.

Vena:

Venatoris boni est feras quam plurimas capere C. 5, 1, 2.
 Vendacem esse non emacem Ca. 2, 7.
 Vendibilior ager P. 1, 4, 2.
 Vendo. vendas quod alibus potes V. 1, 12, 2.
 Veneno quaedam pecudes sunt culturae V. 1, 2, 18.
 venenum radicibus gelum P. 1, 4, 2. venenum triste de cruce C. 10, 335.
 Veneco. venibit, *venider* Ca. 146, 1.
 Venerer amores antium ad officio auocant C. 11, 7, 14. veneris operari perenni aqua se abluunt, antequam penora contingant C. 12, 4, 3. ¶ Venerca f. Veneria pira C. 5, 10, 18. 12, 10, 4.
 Venetici equi *Vit. ad P.* 2, 4, 12.
 Venio. cum visere venissemus ad P. 2, 1, 1. venit frumentum ad corbem P. 1, 52, 2. spicilegium, messe facta P. 1, 53. ¶ Veniunt, efficiuntur in summa colligenda, *komit herani* C. 5, 1, 6. ¶ cito veniunt sicut praeceoque P. Mar. 10, 27. veniunt tennes & vacuae fructu *vites* C. 3, 2, 21.
 Vennuculus *vid. Venue*.
 Venter. ventris dolor ut sedetur in bubulo pecore C. 6, 7, 1. ¶ si ventrem non facit *h. e. alium deiecit* Veg. 3, 57, 2. ¶ venirem percussit vaccae C. 6, 2, 4, 2. equae C. 6, 2, 7, 7. feti XII menses equa P. 2, 1, 19. in ventre est huius menses XII. P. 2, 8, 6. ¶ Venter pro *ipso animali praegnans* P. 2, 0, 4. *ut in illo Ictorem*, Fructus ventrem sequitur.
 Ventilabra & ventilatores granorum C. 2, 10, 14.
 Ventilare oleam iactando P. 1, 53, 6. vinum C. 12, 30, 1.
 Ventusitas Veg. 1, 39, 2.
 Ventosi pedes Veg. 2, 50.
 Ventus. ventiorum orbis P. 3, 5, 17. libamentum C. 1, 58. iisdem ventis consuevit plantam *h. e. ad eandem plagas* C. Arb. 20, 2. venio sedare succentes C. 10, 340. ventis fraces cleuenter agitant oleas P. N. 5. vento separetur paleae a frumento C. 2, 21, 5. vento concipientes equae P. 2, 1, 19. C. 6, 27, 4. ¶ venios emittit venter C. 6, 30, 8. donec venium reddat equus Veg. 1, 52, 4. ¶ ventum in arum uulitro, inflato Veg. 2, 45, 4.
 Venniculum *far* f. venniculum *nisi potius* vermiculum C. 2, 63. add. 11, 2, 9. & *via. n. o.* ¶ vites C. 2, 2, 3, 2, 27. 12, 43, 9. in *Fulviano thesauro* sub *Vennia* collocantur, a *ve* augendi & nucleis derivat *Schol. Horat. Sat. 2, 4, 71.* *quo loco usus est primum Ercolano ad venum ad vitum consilientiam.* *Plinio* est Venucia vitis 14, 2 f. 4 n. 6. *eandem quae scirpus & quae sticula, putat Linda. Sel. Med. 10, 99.* *ubi adscripsit Lichtenhamius, hodie eam Muckatellam nominari vid. Vermic.*
 Venus. eius procuratio hortorum V. 1, 4, 6. ¶ Dum striata Venus foecundus compleat artus C. 10, 212. nec Venus pastoralis longius quid quaerit P. 2, 10, 6. permittenda C. 7, 12, 11. Veneris lasciviam amant vaccae P. Iul. 4, 1. in Venerem excitantur admissarii C. 6, 27, 10.
 Venustas disposita pomorum P. 1, 59, 2.
 Vesperis confitis spiritus ut efficiantur C. 11, 3, 3. veprem hunc interitum non posse C. 11, 3, 7.

Ver, genitale mundi tempus C. 10, 156. quod initium, quot dies habeat P. 1, 28, 1. veris principium rustico ut observandum C. 11, 2, 2. vere notio C. 11, 2, 1. vere quae facienda Ca. 40. 50, 1. P. 1, 27, 2. 1, 28, 1.
 Veratrum C. 6, 38, 3.
 Verbum. *vel verbec. infer. arual. sub Catone p. 127. pro veruce. vid. Statim sub verbenacea.*
 Verbena Veg. 3, 1, 8. 3, 17, 2. *eandem verbenacea. Hinc*
 Verbenacea calida, aqua in qua verbenacea cocta est, Veg. 3, 18, 3. & *coll. f. 2* & 3, 22, 3. *Est lili. fortis, Eisenkraut.* ¶ pro veruccina legitur Veg. 3, 67, 4. add. P. 1, 53, 13 *ex MS. Leid.*
 Verberare pauculus Ca. 91. verberari tempestatibus C. Arb. 16, 3.
 vno Verbo, omnia sana faciet Ca. 157, 7 *ut Gr. in 24. 74. S Y L B.*
 Verendae partes equi Veg. 1, 7, 1.
 Verentes plagarum boves C. 6, 2, 14.
 Veretrum iumentum Veg. 3, 15, 2 & 6. stat prae dolore Veg. 3, 81.
 Vergiliarum exortus P. 1, 28, 2. C. 9, 14, 1. & 4, 12, 2, 36. occasus P. 1, 28, 2. C. 2, 8, 2. a Vergiliis vernis usque ad aestivas P. 2, 11, 4. Vergiliae celantur C. 11, 2, 34.
 Vergo. vergere aequabiliter in vnam partem P. 1, 6, 6.
 Vericulatae sales C. 2, 21, 3. *reflit. pro Verriculatis.*
 ex Vermiculo apes C. 9, 11, 5.
 Vermiculum *far* ad Venniculum? C. 2, 6, 3 *vid. n. o.*
 Vernaculus huius foli fructus C. 3, 8, 5. vernaculus f. nostras genus vlmorum C. 3, 6, 2. cicer C. 9, 1, 8. pecus peregrino villius C. 7, 3, 13. vernaculae aues P. 3, 5, 7. gallinae C. 8, 2, 5. vernacula examina C. 9, 9, 1. 9, 12, 1. femina peregrinis meliora C. 3, 4, 1.
 Vernantia lilia C. 10, 270.
 per Vernum P. S. 13, 1. verni principio *MS. Lips.* C. 4, 33, 5. verno Ca. 50, 2. P. F. 26, 3. & *al. P. Apr. 8, 6.* Mai. 7, 1. *vid. Fonted. ad C. 6, 26, 2.* C. 9, 9, 1. *ita hiberno: ita contra anulum interdu ad declivem ponitur, ita Vespertinis.*
 Verres P. 2, 4, 4. P. F. 26, 1. verrium castratio C. 2, 4, 21. *vid. Sars. Poreus.*
 Verriculatae sales C. 2, 21, 3. *potius vericulatae videntur. vid. tamen verriculatas utruque explicantur Pappam de infr. fundi c. 9.*
 Verruculae binae sub maxilla capri C. 7, 6, 2. P. N. 13, 7.
 Versicolobus pomis C. 3, 21, 3. anni foetibus C. 10, 256.
 Versificationis nostrae gustum praebere C. 11, 1, 2.
 Versura foliorum P. 1, 46. *diversa species, immutata pro temporibus anni.* ¶ *in arando* C. 2, 2, 27 & 28. 2, 18, 4.
 Versus agri P. 1, 10, 1. ¶ absceptentrlone versus P. 1, 26. ad exorientem versus P. 3, 9, 6.
 Vertex. vertice mundi C. 10, 53 *h. e. vertigine & revoluzione, quae efficiuntur vices annuae.*
 Vertibuli commensura Veg. 3, 22, 2. in ipso vertibulo *libid.*

To *ibid.* f. 4. vertibula in cerule lument Veg.
2, 41, 1.
Verto. vertere lupinum in florem, *inarare cum flore*, ad stererandum C. 11, 2, 81. folium bidenitibus C. 4, 3. *vid.* Convertere, vertendus in quatuor pedes collis C. 3, 12, 8.
Vertimus *vid.* Vort.
Veruactor,
Veruactum &
Veruagere simul explicabimus. Veruagere igitur verbum rusticorum fuisse videtur, resistendum Columellae 11, 2, 8. cuius *vis* ex derivatio veruactum optime intelligitur. Est autem veruactum, quod ex Varr. 1, 4, 2, discimus, terra, quae interdum requiescit, & restitibi opponitur. idem proinde, quod novale vel ager novalis, f. terra praecisa, (quod animadversum iam video a Salmasio ad Soli. p. 510, a A) Omnes autem hae appellationes, interdum etiam intelliguntur de terra, quae plane ex incultis primum aratur. Veruactum eo, quo diximus, intellectu posuit Columella 2, 4, 2 *ibi* & s. it. 2, 10, 4 & 12, 2, 32 itaque 2, 12, 2, ubi duas operas postulat in veruatio, in restitibi agro vnam. Quod enim veteretum hic est in editione Commeliniana, de eo deinde videbimus. Porro Servius ad Georg. 1, 30 explicatus Virgilii *versum*, At prius ignotum ferro quam scindimus aequor, id est, inquit, ante quam faciamus V E R V A C T V M.
Apud eundem Servium ad Ge. 1, 21 locus Fabii Picloris laudatur, ubi primum locum inter numina rustica veruactor, quem suo deinceps ordine sequuntur, Reparator (quidvis Redarator? quin video a Vossio ita laudatum hunc locum in Etymologico, v. Veruactor; & Redarator iam placuisse Salmasio ad Soli. p. 509, b F.) Importor, Insitor, Obarator, Occator, Sarritor, Subruncinator, Messor, Conuector, Conditor, Promitor. Quodsi igitur Veruactor Deus locum suus, quidvis verbum antiquum & bonae notae, quamquam rusticae, esse potuerit veruagere, a quo veruactor inclinatur, *vis* reliqua Deorum nomina, quae laudavimus, a reparando (f. redarando) importando (quod & ipsum fugitivum verbum, quasi lancia nobis retraxere veteres glossae) inferendo, occando, farriendo, subruncando, metendo, conuehendo, condendo, promiendo, descendunt haud dubie. Quid? quod totidem literis in Medicis codice quamquam diuini legis Politiani, veru agendi. Adile quod agere per se *vis* significat, vertere vel arare: quod *ver* aestati non subiacitur videtur fuisse Columella; quod pro vetere habent Ienf. & Bon. non: *vis* nunquam consistere tutius liceat, quam in aperta Codicis Medici lectione, veruagendi. Ceterum de etymologia huius verbi, non audendum mihi videtur Plinius, qui 18, 19 f. 49 quod vere, inquit, semel aratum est a temporis argumento veruactum vocatur. Columella hoc ipso capite f. 32 ad hunc ipsum locum, de quo disputamus, respiciens, quae mense Ianuario (qui certe ad *ver* non pertinet) veruacta fecimus. Si locus Varroni de L. L. 4 p.

32, 4. veru a versando derivare, quidam & veruagere sic vertendo & versando terram, quae quieverat *vel* semper *vel* aliquamdiu, agere & proscindere. Verere enim in hoc argumento dici, notum est. Vertuntur *telipite* ita *vis* radices eorum spectent cet. Vnum superest, ut uno loco dicamus, quae ad hoc verbum pertinent omnia. Salmiger ad Varr. L. c. f. 1, 4, 2 videtur ex toto Columella expunctum velle veruacti vocem, & veteretum ex MSS. sustinui. Sed deseruit auctoritate editionum omnium & MSSorum, de quibus nobis aliquid innotuit, nisi quod 2, 12, 2 Mediceus unus, observans Politiani, veteretum habet, quam lectionem etiam solus Commelinus recepit, stemque 1, 3, 10 & 2, 10, 1, ubi vide variis lectiones. MS. Lipsiensis veruactum semper fore, simul C. 2, 10, 4 veteratum & mox f. 3 veteretum Aliis in locis omnibus, veruactum omnes agnoscunt praeterquam quod obscurum Robertum Stephannum in fine editionis suae monere ex vetusto videlicet legendum 2, 10, 5 veteretum. Ceterum veruacti, praeter loca iam laudata, mentio etiam fit Ca. 27. veruactum crudum C. 2, 4, 3. veruacta repetere P. Mar. 2.

Verniculatus *vid.* venient.

Vernices ventriculus P. 1, 35, 13. *vid.* Verbee.

Vesicae indignatio & eius causae & genera Veg. 3, 15. ¶ pro marisio P. 3, 17, 2 *vid.* no. ¶ in genibus, & suffusionibus Veg. 4, 14, 2.

Vespaec ex equis P. 3, 16, 4. earum forma P. 3, 16, 19.

Vespere exoritur C. 11, 2, 45 & 51. occidit C. 11, 2, 94. se celat C. 11, 2, 36. de ortu & occasu acrotycho.

Vespertinis, vesperis P. 3, 16, 29.

Vestiariae arcae Ca. 11, 3. Sed in Vestiaris iniuriis tractare servos, vestibus, C. 1, 8, 17. Vestitaria nominamus, non iam arcae, ac repositoria vestium, quam ipsa vestimentis. dixit Seneca: Dominus debet teruo vestiarium. Scaenula iurisconsultus: Quaesitum est, an mortua matre condito apposta defecisse videatur, & per hoc neque vestitaria, neque cibaria his debeantur. Respondi secundum ea, quae praeponebantur debere. B E R O.

Vestibulum cuadit apis C. 9, 12, 1. vestibula in galinariis C. 8, 3, 5 & columbariis C. 8, 8, 3 sunt parvula spatia ante ipsos nidos, quae aduolentem auem excipiant, ne cum impetu in nidum delat aqua frangat. Paulo aliter C. 8, 4, 6.

Vestigio vno allenatur plaga C. 4, 25, 2. b. e. vno dulo ferri. Quod in soffore est gradus, hic est vestigium.

Vestimenta familiae Ca. 9, 5. forensia C. 12, 45, 5. ne a tincis infestentur Ca. 98.

Vestio, vestire oves pellibus C. 2, 22, 4. vineis agrum C. 3, 4, 1. pedamenta C. 4, 1, 1. 4, 15, 1. statumina propagibus C. 4, 22, 6. vestit vium vitis C. 5, 6, 19. vestierint fe vites frondibus & vitis C. 4, 27, 1.

Vestissimum pecus oves C. 7, 3, 8.

Vesuvia gura C. 10, 133.

Vesui.

Vesuii loca quod leuiora, salubriora *P.* 1, 6, 3. col-
lecti *C.* 3, 2, 10.

Veterani boues *P.* 1, 30, 2. veteranae gallinae *C.* 8,
5, 6. vineae *C.* 3, 21, 1. 4, 23, 11, 2, 44. vites *C.*
3, 15, 3.

Veterensis Paridius *C.* 4, 3, 6.
Vetereta *reuerentia* *Videtur* reliquimus *C.* 1, 3, 10.
2, 13, 2. 2, 10, 5. *Sed vid.* Veruata.

Veterinarii *sc. medici* *C.* 6, 8, 1. 7, 5, 14. 11, 1, 12. ve-
terinaria medicina ad oues quoque pertinet *C.* 7,
9, 16. Veterinariorum *pro* veterinorum *leg.* *Veg.*
1, 39, 2.

Veterinus. veterinae pecudes *P.* 1, 38, 3.

Veterno pressum pecus *C.* 7, 10, 4. consensere *C.*
7, 5, 3. Torpore, signata, somno, ignavia. Ve-
ternus *proprie* est ille morbus, quem lethargum
Graeci nominant, in quo marcor, et inapugnabilis
pene dormiendi necessitas: vulgo medici subetiam
appellans. Inde veterosus pro ignavo, ac quo tor-
pente, et semiculoso ponitur. *BERO.*

Vetulae columbae *P.* 3, 7, 8. vetulo vino *C.* 10,
428.

Vetus actas turturum minus idonea ad faginan-
dum quam nouella *C.* 8, 9, 4. ex vetere arbutto
C. 12, 38, 2. materia *C.* 7, 3, 15. veteri rancore
P. 1, 20, 2. *etiam MS.* *SYLB.* Veteres Romani
C. 6, 30, 3.

Vetustatem vinum patitur *C.* 3, 2, 10. in vetusta-
tem reponere *C.* 12, 11, 1. *C.* 12, 44, 7. seruare *Ca.*
114, 2. *C.* 12, 28, 4. vetustate corruptis apibus *C.*
9, 13, 9.

Vetustescere *C.* 1, 6, 20.
Vetustior pix melior *C.* 12, 20, 6. 12, 23, 1. ne ve-
tustiora sint quam decem dierum ona *C.* 8, 5, 4.
vetustiores faui deteriores *C.* 9, 15, 11. ex vetu-
stissimis vinctis *C.* 12, 38, 2.

Via militaris *C.* 1, 5, 6. sacra *P.* 1, 2, 10. 3, 16, 23. *de*
hac laudat Schoetgenius Minutolum antiquit.
Ro. diff. 3. f. 3 p. 143. Et Hier. Mercurial. V. L.
1, 4. add. Burr. ad Ouid. Art. 2, 266. Ab hac
via sacra ceram sacram dicitur arbratur Rhod-
ius ad Scribo. c. 82 p. 143. salaria via *P.* 1, 14,
3, 3, 1, 6. 3, 2, 14. viae malitia *P.* 1, 6, 8.

Viatore *C.* 1, pr. 19.

Viatorum medicamentum & semper paratum
Veg. 1, 61, 1.

Vicarius meae diligentiae succedit *C.* 11, 1, 5.

Vicaria fistula *P.* Aug. 12.

Vicia vnde dicta *P.* 1, 31, 5. vbi ferenda *Ca.* 35, 1. *C.*
2, 11, 6. *P.* Jan. 6. satio prima *P.* 5, 8, 1. pabula-
ria viciae natura *C.* 2, 14, 1. *P.* 1, 6, 14. satia *C.*
7, 3, 12.

Vicinarium cribrum *C.* 8, 5, 15.

Vicies & semel ducentos *C.* 5, 2, 3.

Vicinitas cura quae nobis esse debeat *Ca.* 4, 2. *C.*
1, 3, 3 & 5. vicinitas domini suspecta, *menius*
dominus in proximo agens *P.* 1, 36, 1. vicinitatis praec-
dia *P.* 1, 18, 7.

Vicinus. Vicini anniuersarii *P.* 1, 16, 4. ex vicino
Africae Gaditanum municipium *C.* 7, 2, 4.

Viciis. in vicem viuicidicis conferitur malicosis *C.*

3, 14, 3. in vicem nouellam sobolem substituit
C. 5, 6, 1. eorum in vicem reponenda *C.* 4, 26, 2.
ad eius vicem *P.* F. 28, 1. ad vicem solis *P.* Mar.
10, 35. vicem stramenti obtinet foenum *C.* 2,
19, 1. vice defrui *C.* 12, 19, 1. temonis vice
trahitur *C.* 6, 2, 7. ¶ vice annua, singulis annis
C. 3, 21, 3. vicibus annorum requietur, & al-
ternis agitatum arum *C.* 2, 9, 4. vice alterna
annorum *C.* 3, 2, 19. cacuminum *C.* 4, 17, 1. inueta
C. 4, 16, 3. vice pari *C.* 4, 22, 9. vicibus inter se
mixtae qualitates *C.* 2, 2, 2. ¶ omnes vices mi-
nistriorum *C.* 2, 10, 9. ¶ prima vice agros
proscindimus *P.* S. 7. tertia vice arabitur *P.* S. 1, 1.
tribus vicibus per annum foetus edunt *P.* 1, 28, 3.
tribus per diem vicibus *P.* 1, 30, 4.

Vicissitudinem cepis reddunt nucea *P.* Jan.
15, 19.

Vicioratus numus *Videtur.* *ad Ca.* 15 & 145, 3.

Vicum tolerare *C.* 10, pr. 1.

Videllam *pro* bdellio *MS.* *Corb.* *Pegetii aliquo-*
ties.

Videt fructus dolum ac modium *P.* 1, 37, 4. vos
videritis, qui Aristotelem legitis *P.* 2, 5, 13. vi-
dendum haec quatuor *P.* 1, 6, 1.

Viduata corpore materia *C.* 10, pr. 4. prifino ali-
mento vitis *C.* Arb. 1, 4.

Viduatatem prohibetis *Ca.* 141, 2.

Viduo. viduantur duo statumina *C.* 4, 2, 1. *vid. no.*
Add.

Viduus pecudibus ager *C.* 2, 15, 6. mortalibus or-
bis *C.* 10, 65. viduum arboribus solum *C.* 2, 2, 5.
ramum maritare *C.* 5, 6, 31. vidua fructibus mem-
bra *C.* 3, 10, 12. statumina *C.* 4, 22, 6. spinis no-
ualia *C.* 7, 3, 9. viduae pecudibus pabulationes
C. 9, 4, 1.

Vieo. vimina vnde viendo quid facias *P.* 1, 23, 5.

Vieta poma *P.* 1, 59, 1. ficus *C.* 12, 15, 1. *Cic. de Sen-*
a, necesse fuit aliquid esse extremum, & ran-
quam in arborum bacis terraeque frugibus
maturitate tempestiva quasi vicium & ca-
ducium.

Vigena & quina ingera *C.* 4, 30, 3.

Vigent pretia *C.* 8, 17, 8. vigentis sensus adolefcentu-
lus *C.* 11, 1, 6.

Vigilaces in custodia canes *C.* 7, 12, 5. galli *C.* 8,
2, 11.

Vigintiur *f.* XX vir ad agros diuidendos *V.* 1,
2, 10.

Viginti vna pars *C.* 5, 3, 5.

Vigor exspectatus *C.* 1 pr. 12. cum vigore & alacri-
tate *C.* 11, 1, 17.

Vilicus *pro* villico *in veteribus libris v.g.* *Ca.* 2, 1. *Vi-*
der. ad Cic. fam. 16, 21.

Vilis gustus *C.* 3, 2, 5. ¶ vile & vile confundun-
tur *P.* F. 24. 8. villitas & vilicitas *ibid.* 16. *add.*
Veg. 3, 66, 8 *no. e* & *alias.*

Vilissime constat *C.* 9, 1, 6.

Vilitatem prouentus facit *C.* 6, 3, 5.

Villa quae dicatur *V.* 3, 2, 7. vi edificata & instru-
ta esse debeat *Ca.* 3, 2. *C.* 12, 2. *C.* 1, 5, 4 & 7.

vbi ponenda *V.* 1, 12. *C.* 1, 4, 8. 1, 5, 4. quem
(V) modum

- modum habere debeant V. 1, 1, 1, 1, aedificanda si locetur Ca. 14, vt aedificanda & disponenda C. 1, 4, 6, 1, 5, 1, 3, 1, 1, in villa & circum eam ali pacifice quae possint V. 3, 3, circa villam esse quae debeant C. 1, 6, 2, 1, villa 2 quibus rebus olim laudaretur V. 1, 13, 6, perpolitia V. 3, 2, 2, rusticae villae olim maioris erant, quam urbanae P. 1, 13, 6, urbanae quales nunc commendatur P. 1, 13, 7, vt aedificanda urbana Ca. 4, 1, ¶ publica Romae V. 3, 2, 1 & 4 locus *classicus*.
- Villaticus canis C. 1, 13, 3, villaticus greges V. 2, 9, 15, villaticum pecus P. 3, 2, 18, mel C. 9, 1, 7, passio V. 2, pr. 3, 1, 8, P. 3, 13, de villaticis passionibus V. 1, 13, 11, C. 8, 1, villaticae gallinae P. 3, 9, 3, C. 8, 2, 2.
- Villicus qui & vnde dictus V. 1, 2, 14, vnde *existere* C. 12 pr. 8, qualis esse debeat C. 8, 1, 1, 11, 1, 3, 12, 1, 2, eius officium Ca. 5 & 142, cella P. 1, 13, 2, C. 1, 6, 7, quid potissimum in eius magisterio C. 11, 1, 7, in officio vt continetur C. 1, 2, 1, perfectus vt fiat C. 11, 1, 12, villicus Columellae liber XI ab ipso vocatur C. 12, 18, 1, *Hic enim totus fere villicus informat*.
- Villicae officia Ca. 143, C. 12, 1, vel potius toto libro.
- Villificationis officium C. 11, 1, 13 & 27.
- Vimem, *salix* C. 32, 30, 3, vimine textum firpileum C. 10, 304, viminum statio V. 1, 23, 5, quallia ferenda C. 4, 10, 3, *saligna* P. 1, 38, 1.
- Viminales salices C. 4, 30, 2 & 3.
- Viniueos quales C. 8, 3, 4, C. 12, 48, 2.
- Vinaceus, a, um *videtur sua natura adiectivum nomen fuisse*, de vinaceos *pauca dixisse primum, deinde intellexisse* folliculos acinorum vuac expressos quidem, & suo sibi succo primatos, comprehensis tamen etiam granis. Totum hoc Graeci vocant *εμψυχα*, quo non in *vinis tantum*, sed in *olea etiam* vinantur. Eodem intellectu dicuntur vinaceae *int.* baccae. Denique vinaceum (*granum*) *γινερον*, sed ita vt quemadmodum Graece haec ipsa *γινερα*, (e.g. *Γεωρ. 6, 13*) ita Latine vinaceae pro *εμψυχα* nonnunquam sumuntur. Haec iam exemplis nostrorum firmabuntur. *Habet igitur*.
- Vinaceos recentes Ca. 25, illitos Ca. 147, calcare C. 12, 39, 2, dolia quae vinaceos condant C. 8, 10, 2, ollae in vinaceis conduntur Ca. 7, 2.
- Vinaceae hemina C. Arb. 4, 5, vinaceam stercori mistam P. F. 9, 14, vinaceae condensantur C. 12, 42, 11, eibus agnorum P. 3, 2, 19, sed vinaceae cibo sterilestunt gallinae P. 1, 27, 1, sed add. C. 8, 4, 2, 8, 5, 25.
- Vinaceae quae acinis celantur C. 11, 2, 69, P. S. 11, 1, vucae passae detractis vinaceis C. 12, 75, 5, sine vinaceis vucae quomodo creentur C. Arb. 9, 2, *Credo etiam apud Cic. de Sen. 15 legendum ex acini vinaceo, non acino vinaceo. Respondet enim qui grano. Sed hoc iam videntur viri doctissimi.* ¶ vinaceae confusata C. 12, 43, 12, eluta & siccata, quae de lora eximuntur, bobus dantur C. 6, 3, 4.
- Vinalia rustica V. 1, 1, 6.
- Vinari lacus C. 12, 18, 3, cellae C. 1, 6, 9, vasa Ca. 19, 1.
- Vincire foenum C. 3, 22, 4, manipulos C. 2, 19, 3, dolia plumbo Ca. 39, 1, vinciri virgas Ca. 3, 4, vincitura papavera Iomnos profugos C. 10, 104, 1.
- Vinco, vincti finius opere C. 11, 2, 46.
- Vinctus, quod cellum vocabant antiqui V. 1, 8, 6, ¶ vinctus & iunctus *confundunt librarii* C. 6, 37, 1.
- Vinculis quibus & quomodo reliandae vites C. 4, 13, 2, vinctuli genus ad institutionem diuersum C. 4, 23, 10, ex rubro C. 4, 31, 1, vt vinculum extet C. 12, 32, ¶ vinctis in terram defigere vites, *de e. furcillis* C. 4, 1, 4.
- Vindemiae quae opus sunt, vt parentur Ca. 23, C. 12, 18, P. S. 11, matura esse vnde cognoscatur C. 11, 2, 67, P. S. 11, 1, quando & quomodo facienda P. 1, 54, C. 12, 2, 61 & 67, vindemia facta quae facienda Ca. 26, ¶ dolia vbi V vindemiae esse possint Ca. 11, 1, vindemias condimus C. 1, pr. 10, V. 2, pr. 3, vindemiam videt cella P. 3, 3, 6, ita mellis & soenifica *ibid.* vindemias Liberi exhibere C. 1, 5, 5, ¶ vindemia mellis C. 9, 15, 1.
- Vindemiatorem aleam subire C. 3, 21, 6, ¶ vindemiatore, *fidus* *reperitur*, C. 11, 2, 24 & 28.
- Vindemiatoria vasa V. 3, 2, 8.
- Vindemio vinum C. 12, 33, 1.
- Vindicant rustici cibariorum partem, b. e. *feruane, compendii faciunt* C. 12, 14, vindicandum a sole sterquilinum P. 1, 13, 4.
- Vindicta pinguitudinis lux Scal. ad P. 3, 29, 19.
- Vineae & vineti discernimen *vid. me. ad C. 3, 2, 8* vineae vitiles an sint P. 1, 8, 1, C. 3, 2 *int.* quo agro ferendae Ca. 6, 4, V. 1, 2, 5, quae solum possident C. 3, 1, 8, 3, 12, C. Arb. 3, 1 & 6, P. 1, 5, quale solum & caelum P. *lan.* 13, 1 & 2, quam caeli regionem spectare C. 3, 12, 5, quibus rebus instructae esse debeant Ca. 11, 1, 18, 1 *huc pertinet* vinearum dos C. 3, 3, 8, earum species multae P. 1, 8, 5, tria genera C. Arb. 4, 1, sunt vel laxius vel angustius confusae C. Arb. 4, 3, nouellae vt frequentandae C. 4, 15, quo operarios requirant C. 1, 9, 4, vt confusit & institui debeant C. Arb. 1, 3, C. 3, 4, in hortulos vt diuidendae C. 4, 18, tabulae sunt P. *lan.* 11, in constitutis quae feruanda, quae vitanda C. 4, 24, 27, vt curari debeant C. 4, 31, add. C. 4, 3, cito vt crescant Ca. 43, 2, putandae C. 4, 31, P. F. 12, putari, inferi, pangi vt possint P. *Mar.* 1, pedari C. 4, 12, adminiculari & ligari C. 4, 26, fodiendae in aestu quibus horis C. 11, 2, 55, occari quando solent P. *Ang.* 1 & 2, vt pampinari & quot fossuris excoli C. 4, 28, 11, 2, 44, repassinatae C. 3, 18, 1, puluerari vt soleant P. *Mar.* 7, 1, vinea inferior vt recreetur P. *Ang.* 4, veterana vt restituantur C. 4, 22, P. *Mar.* 7, 3, vt transferatur Ca. 40, 1 & 2, vt rescanda & propaganda C. Arb. 6 & 7, C. 4, 3, 2, vineae confeminales C. 12, 43, P. F. 11, 14, ¶ vinea pro vite C. 4, 10, 3, 4, 22, 5 & 6, 4, 26, 4 *cer.*

Vinealis

Vinealis terra **C. 3, 12, 1**.
 Vinearii coles **C. 5, 6, 36**.
 Vineaticus cultus **C. 4, 33, 6**. vineaticae faleulae Ca. 11, 5. vineaticus fructus **C. 7, 3, 11**. semina **C. 11, 1, 1**.
 Vineta varii generis **C. 3, 20, 3**. scrobibus vt ponantur **C. 3, 13, 2**. nonella **C. 4, 5, 2**.
 in Vineta factum accepi **V. 3, 4, 12**.
 Vinitor qualis esse debeat **C. 3, 3, 8**.
 Vintoria falx **C. 4, 35, 1**.
 Vinitus fluui. **V. 1, 5, 2**.
 Vinum quod quoque loco caudeat **Ca. 6, 4, 5** & **V. 1, 3, 2** vite poni videtur: & in *unum* hinc *obseruandum* vinum, vitem, vias, vineam cognata vocabula *omninoque interdum vsurpari. ita* vinum Amineum, & alia deinde **vid. Ca. 25, V. 1, 26**. **C. 6, 5**. pendens qua lege vengeat **Ca. 149**. in dolius **Ca. 148**. *ubi etiam de degustando: de admittendo autem* **Ca. 154**. vino inferio macte esto **Ca. 113, 2**. vini optima nota **C. 13, 19, 2**. natura colore defreta **P. O. 14, 1**. duraturum sit nec ne, quomodo experlaris **Ca. 108**. ut curari debeat **C. 12, 30**. quibus condituri adiunetur ad firmitatem **C. 13, 19** & **28**. vt promendum **V. 1, 65**. ¶ *Ad curationem & medicinam quasi vini* ista: candidum, f. album & salsu & limpidum & saeculentu vt fiat **P. O. 14, 9** sq. velut vetus & nouello **P. O. 14, 7** it. ¶ **C. 13**. picaturam ne referat **P. O. 14, 7**. accensu vt curetur **C. 12, 26**. asperum vt lenae ac suae fiat **Ca. 109**. austrium vt optimum fiat **P. O. 14, 12**. dulce vt fiat **C. 12, 27**. suae & duro **P. O. 14, 5** & **6**. forte & niolli **P. O. 14, 11**. odoratum **Ca. 113**. **P. O. 14, 2**. odore malo vt liberetur **Ca. 110**. ¶ *Genera vini apertis*. (vid. Vitis) celare & Amineum & Apicium **Ca. 6, 5**. **V. 1, 25**. atrum **Ca. 156, 5** & **157, 9**. candidum **C. 3, 4, 2**. Eugeneum geminum **Ca. 6, 5**. **V. 1, 25**. Falernum **V. 1, 2, 6**. Heluolinu minuculum, Lucanum & Murgentinum **Ca. 6, 5**. **V. 1, 25**. Teneranum **Veg. 4, 10, 2**. ¶ *Aliae differentiae vini a rebus externis*: anniculum, vetus **V. 1, 65, 2**. eibarium, sed sincerum **Veg. 3, 52, 3**. familiae **Ca. 57** & **104**. praefiganeum operatiis **Ca. 23, 2**. *Ida etiam videtur* saeculatum de quo *classis proxima*. praefaminum vinum conueniunt *Car. Stephanus*, nequequam bene ex **Ca. 141, 2**. ¶ *Condiuinae diversae netae*. Abrotanites & absinthites **C. 12, 35**. Cuminum **Ca. 105, 2**. ita. Cydonites f. Cydonite **P. O. 20**. Faecatum **Ca. 153**. Glechonites **C. 13, 35**. Graecum **Ca. 24** & **105**. Graeco simile **C. 12, 37**. idem est marina f. salsa conditum **P. O. 14, 2**. 2. Hyssopites & Marathrites **C. 12, 35**. Marrubii **C. 12, 31**. Murmurum **Ca. 125**. idem Myrtites vel myrtite **C. 12, 35**. **P. Ian. 18**. **P. F. 27** & **31**. **P. D. 2**. Oenanthes **P. Iun. 11**. scillite f. scillites **C. 12, 33**. **P. Iul. 6**. hypticum fere conuenit cum myrtite **P. Ian. 17** & **104**. 14. 1. Thymites **C. 12, 35**. violaceum **P. Apr. 6**. ¶ *Medicamentum alia*: vt alium bonum faciat **Ca. 114**. ad locum **Ca. 122**. ischlaeis vile **Ca. 123**. pessilentiae & stomacho con-

ducens **P. O. 14, 17**. ¶ *Succus alterum pomorum etiam vinum vocatur*: e pomis **P. O. 16**. e malis **P. F. 25, 19**. e malis granatis **P. Mar. 10, 10**. de piris **P. F. 25, 11**. e forbis & piris **P. Ian. 15, 5**. Viola **C. 10, 102**. eius satio & cultura **C. Arb. 30**. **P. F. 25, 3**. agrestes apibus gratae **P. 7, 37, 2**. lu- teolae & Sarranae **C. 2, 4, 4**.
 Violaceum oleum, vinum **P. Apr. 6**.
 Violaria in fundo sacre non est vile **V. 1, 35, 1**.
 Violatum conditum **P. F. 32**.
 Violenter inuadit appropinquantem canis **C. 7, 12, 7**.
 Violentia hlemis assidua **C. 1, 5, 5**.
 Viperae morsui remed. **C. 6, 17, 1**. **Veg. 3, 79**.
 Viri munia **C. 13 pr. 4**.
 Virantium **Veg. 1, 26, 2**. **N. L.**
 Virentia **C. 1, 5, 8**. **C. 3, 3, 1**.
 Vires oleae in radices abibunt **Ca. 61, 1**.
 Virescere in vuis an signum maturitatis **C. 11, 2, 67**.
 Virgae cum bacis vt seruentur **Ca. 101**. in sua virga haerentia mala **V. 1, 52, 4**.
 Virgae sepes **C. 11, 3, 7**. arca eod. fere intellectu **C. 7, 3, 18**. crates **C. 1, 6, 22**.
 Virgines promae **C. 12, 43, 3**. Illyricae succumbunt quibus volunt **V. 2, 10, 7**. ¶ virgo equa **P. 1, 35, 16**.
 Virgulas dabis cantere **Veg. 3, 41, 3**. lineas vocat **1, 28, 4**.
 Virgula de vitibus **C. 4, 23, 1**.
 Viride edere **Ca. 54, 5**. pabulum **C. 7, 2, 2**. virides rosae **P. Mai. 17**. *vid. ne viridia aquae familiaria* **C. 8, 15, 4**. ¶ viridis aetas **C. 1 pr. 12**.
 Virilitate omni adenta **C. 6, 26, 2**. virilitatis robore subducto **P. Mai. 7, 3**.
 de Viore aliquid superest hordeo **P. Iun. 12**.
 Virosi ne fiant loci mulleris **Ca. 157, 1**.
 Virus noxiuum humoris **P. Ian. 15, 14**. & caries vetustatis **C. 3, 11, 2**. inest terrae post sementium hordei **C. 2, 2, 15**. cicicis & lini **C. 3, 14, 3**.
 Vis maior caeli **C. 1, 7, 1**.
 Viscatae virgae **V. 3, 7, 7**.
 Viscum infusio adhibitur **P. F. 17, 6**. in remediis **Veg. 3, 2, b**. visci Ital. vnc. 3 **Veg. 4, 14, 1**. Campani **Veg. 4, 14, 2**. no. p. visci solia **C. 5, 2**. visco se obliuunt accipitres **V. 3, 7, 7**.
 Vistula vitis **C. 3, 2, 21**.
 Vitae duae, rustica & urbana **V. 3, 1, 1**. rustica antiquior *ibid.* 4. vitam longioris acui fortitus est ceruus **C. 2, 1, 8**.
 Vitalibus vitalis **Veg. 3, 25, 1**.
 Vitae colliculus, capreolus **V. 1, 35, 4**.
 Vitex. de Vitice muscus **Veg. 2, 47, 4**. eadem arbuscula, quae Agnus castus *Dononase*.
 Vitiarium **Ca. 40, 1** & **47**. **V. 1, 31, 2**. **C. 3, 4, 5**. vitiaria facienda **C. 11, 2, 18**. **Arb. 1, 2** & **2**. vitium seminarium vocat **C. Arb. 1, 4**.
 Viticula debilis roboranda **P. F. 12, 1**. viticulae vni superiecta pellis **P. 1, 35, 15**. pullulanti quot relinquuntur materiae **P. Mar. 2, 1**. ¶ viticula cucumeris **P. Mar. 2, 8**.
 (V.) a

Vitis.

Vitifera arborum rami ut formentur P. F. 13, 2.
 Vitigineis surculi Ca. 41, 2. vitigineis foliis contigunt C. 12, 16, 3.
 Vitiles alui V. 3, 16, 11. vitilia cola Ca. 11, 2. Vitile dicitur, quicquid vitendo factum est. Nam ex fune, ex cerella, ex alia quacunque flexili opere sunt, viteri dicuntur. Vitiles alui apud Varro, qui ex viminibus facti. Perperam Vitilium vitile exponit lenum, quod facile fluitur. Imo vitile est vit nactus, quod ex vimine, vitendo factum est. Saepe aperte, vit nactus, et similia. Plinius lib. XIII. cap. 17. de foliis palmarum: Nunc ad funes, vitiliumque nexum, et capitum leuia vimbracula funduntur, quod vit nactus dicitur. Haec Salmasius ad Salinum c. 22. p. 174. SCHEUETZ.
 Vitio. vitia gallus crebriore initu C. 8, 11, 5. vitiatum in opere instrumentum C. 12, 1, 20, ne vitientur boves aliqua offensa P. Mar. 12, 1.
 Vitiosum pecus V. 2, 1, 21.
 Vitis. De cultu eius tribus libris nempe III, IV et V cum praecipat Columella, nemo expectat, credo, ut omnia loca hic referamus. Multa etiam quae ad rem ipsam pertinent, praecipua sunt in Vineae Persequamur tamen ordine, quantum licet quae praeter ceteris notanda videntur, tum ex Columella, tum ex reliquis. Sulcos et propagines quales desideret Ca. 43, 2. quomodo ferantur Ca. 20, 1. quot modis ponantur in prouinciis et in Italia C. 3, 14. ponuntur palinatim solo melius quam noui C. 3, 15. poni, putari, propagari, reparari quando deb. P. O. 4. ablaqueari C. 4, 8. P. Ian. 1 et O. 5. fodi C. Arb. 12. pallinari C. 3, 13, 2. putari C. 3, 2, 4, 9 et 10. it. 23 et 24. inr. Arb. 10. P. 1, 6, 4. P. F. 15. pampinari C. Arb. 11. C. 4, 17, 3. it. c. 27. inr. c. 28. it. 29, 12. pedari C. 4, 12. f. palari P. F. 20. alligari C. 4, 13 et 20. P. Mar. 7, 2. iugari C. 4, 17. puluerari P. Iul. 1, 2. propagari Ca. 133, 4. P. F. 16. P. O. 16. ex arbutto transferri P. F. 10, 6. inferri C. 4, 11. C. Arb. 8, C. 4, 29. P. inf. 45. femina quae optima C. Arb. 3, 1, C. 3, 12. qualis malleolus legendus C. 3, 6. caput vitis: h. v. Vitis arbutuosa C. 5, 6. Arb. 16. vitis capitata et brachiata C. 5, 2, 2. Ingo superposita, aut arundinum statimibibus pro orbem connexa C. 5, 5, 15. sine admiculis consistens C. 5, 5, 1. prostrata C. 5, 5, 17. Vitis quae ferax C. 3, 6, 1. C. 3, 7. Arb. 3, 1. P. O. 3. prodigialiter feraces vites C. 3, 3, 3. biferae V. 1, 7, 6. tricenariae V. 1, 2, 7. vitis vitiis intra biennium tempus progines duo ingera C. 3, 9, 6 et 7. oleri inimica V. 1, 16, 6. steriles vt curentur P. N. 10. C. Arb. 8. lacrimarum nimietate tabescentes P. F. 30, 2. quorum fructus humore putrescit P. S. 18. macrae Ca. 37, 3. aegrae P. Mar. 7, 2, 4. laeae P. Mar. 7, 5. ne a bestiolis infestentur vites P. 1, 31, 4. ne sine fruge luxurient P. N. 9. radices ne implicentur C. 3, 15, 2. vt ferant ad maturitatem perducant C. 4, 6, 6, 8, 5. vt botryones et albos et

nigros ferant P. F. 33. cinis vitis vini colorem mutat P. O. 14, 10. Vitis vel ad eam deponitur vel ad effusionem C. 3, 2, 1. quae ad eam vitiles C. 3, 2, 2. De reliquis generibus, speciebus, nominibus, ante omnia admonitio tenenda ipsius Columellae, qua longum catalogum claudis 3, 2, 30 et 31. Hic nomina vitium, quarum, vitorum elementari ordine proponamus: loca autem nostrorum sub suis cuiusque literis indicantur. Alba hic non pertinet, vid. max. separatum. Albulis. Allobroges. Amethystos. Amianca. Apiana. Apicia. Arcella. Arcellata vel Arcella. Argilis. Auara. Basilica. Biturica. Bumastus f. Bumastus. Ceraunia. Coelobus. Cydoniae. Daethy. Duracinae. Elenacae f. Heluen. Emarci. Eugeniae. Faccinae Fereolae an Fereolae? Fregellanae nigrae. Gemellae f. Geminae. Germanae. Graeculae. Heluenacae. Heluelae f. Heluolae. Hirtiola f. Irtiola. Hispanica. Inerticula. Lanata. Libyca. Longa. Merica. Miscellae. Murgentinae. Nomentanae. Numisiana. Oleagineae. Pompeianae. Praecox. Pretiae. Pithiae. Purpureae. Rhactica. Rhodia. Rabelliana. Scantiana. Scirpula. Sircutula. Sophoricae. Spioniae. Sticulae. Thasiacae. Thierica. Tripedanae. Ivariae f. Heluolae. Vennucinae. Venuclae an Verniculae? Vincariae vitis, ne, an diuersorum generum ponenda? C. 3, 20, 2. P. F. 2, 11, quae, quibus locis gaudent? Ca. 6, 4 et 5. C. 3, 1. P. F. 2, 1 et 2. quae in primis conferenda C. 3, 2, 31. per species digerenda in suos sibi hortos C. 3, 20, 4. 3, 21, 9. Vitis vel flagellum est, vel palma V. 1, 31, 2. pro palmitis etiam Ca. 41, 2. Quin Vitis alba, propter qualemcunque similitudinem est Bryonia alba, de qua C. 10, 347. it. 12, 2. et P. 1, 35, 1. Gr. ἀμύρα, αμύρα, Gall. Couleuree, nostris Stic. Wurzel. Multa de hac Plin. 23, 1 f. 16. et ibi Haradinus. Vitis viticula de ramis cucumeris P. Mar. 2, 8 et 9. it. Mar. 10, 15. de arundinis flagello posuisse videri potest Ca. 47. Sed mihi N. L.
 Vitificat lectis expuncta ex C. Arb. 7, 2. iam legitur, radices vitis citet.

Vitreus, a, um. vasa sicilia vel vitrea C. 13, 4, 4. fidelia vitrea C. 13, 56, 1. in vitro componere napa C. 12, 54, 2. ubi substantius poni videtur.
 Vitulus et vitula V. 2, 5, 6. vituli quando nasci, quomodo ali solent P. Apr. 7. castris C. 6, 26, 1. Mai. 7, 1. Iun. 6. Vitulus cognomen Pomponiorum V. 2, 1, 10. 2, 11, 12. Vituli marini adepti C. 6, 32, 2. pellis P. 1, 33, 14 et 15.

Viucitas silicis abstinent C. 2, 2, 12. viucitatem suam prorogare in Xantos C. 11, 3, 41.

Viuaria siluestrium pecudum, λαγυροφῶν C. 8, 1, 4. ferarum C. 2, 1, 3. viuarium frequens piscibus C. 8, 16, 4. viuaria ab mari delata C. 8, 16, 5.

Vivax

Vinax herba C. 10, 88. viuacior est cunila, quam
vi C. 11, 3, 41. viuacissima arundo C. 4, 32, L.
Viuido halitus caloris animata apes C. 2, 12, 4. ¶ Vi-
uida terra pro humida est in V. L. C. 3, 11, 9. pro
vuida C. 5, 2, 6.
Viuidradix praeclata malleolo C. 3, 14, 2. vi ematur
C. 3, 14, 3, 41. deponatur C. 3, 15, 2. educetur
C. 4, 6. de pallinato eximatur C. 3, 3, 11. transfe-
ratur C. 4, 16. in prouincialibus vineis vi tra-
hetur C. 5, 5, 6. ¶ In rosa ferenda adhibetur V.
L. 35, 1.
Viuo. Viuere prisci quibus rebus soliti fuerint V. 2,
1, 3. si viraque vixerint, h. e. comprehenderint,
consuluerint daron kemmen. C. Arb. 16, 2.
Vleus tetrum Ca. 157, 13. vi cera facta C. 6, 8, L.
vlecribus remedium Ca. 157, 3. C. 13, C. 6, 12, 2.
Vlginosus ab aquoso quid differat V. 1, 6, 6. sit
locus, cum delapsus aquae non habet ibid.
Vligo. vligine redundat regio C. 1, 6, 15. vliginem
dulcem desiderat C. 11, 3, 37. ¶ morbus pedum,
qui & dulcedo Veg. 2, 52.
Vlnei folii callum P. Mar. 10, 29.
Vlmi vi ferantur Ca. 25, L. vlnorum genera, satio,
cultura C. 5, 6. generosissima Atinia C. Arb. 16,
1. vlnus apium ventrem soluit C. 9, 13, 2. vlni
villes in finibus V. 1, 15. vilis arbor catenis P.
N. 15, 2. finem vlni finera C. 9, 13, 2.
Vlpicum, Allium Punicum, & perperis C. 11, 3,
20. Boeticum Veg. 1, 18. sed vid. no. vlpicum caput
Ca. 71. satio & cultura C. 11, 3, 20. P. N. 6, 1.
Vlpica late olentia C. 10, 113.
Vltro citroque Ca. 33, 2.
Vlua palustri figurata spartae P. N. 7, 22.
Vmbilicus Persici P. N. 7, 8.
Vmbra villae publicae viamur. P. 3, 2, 1. vmbra
compefcere C. 4, 27, 3. piscis C. 1, 16, 8. Gr. culu-
va. Laudat Ouid. Hal. 111. Auso. Mofella 90. v-
bi Freherus docet, ombriua Italici dicit, Gallis
Maigre.
Vmbraclulis obiectis defendatur arbor P. N. 7, 4.
Vmbraclis mora C. 1, 2, L.
Vmbrae boues C. 6, 1, 2. mendi ratio V. 1, 50, L.
Vmbrae rupes P. 2, 2, 11.
Vmbro. vmbra virgae C. 5, 7, 3. vmbrae platan-
tos P. inf. 145. vmbrae arbutis testa P.
Aug. 8, 2.
Vmectus pro huncius in MSS. Viitor. ad Ca. 9.
Vmmidus vid. Immidus.
Vncia iugeri C. 5, 1, 10. 5, 2, 6.
Vnciarum vites C. 3, 2, 2. a pondere acinorum di-
ctae Plin. 14, 3. S C H I E T T O.
Vncinis acris tolluntur vermes c. fco P. Mar. 10, 29.
Vnctioni quotidiana oleum secundarium C. 12, 52, L.
Vnctum (dicit. vncta) pingue Veg. 3, 71, 5.
Vncius, a. n. vnca vitis C. 4, 13, L. enua. vneo
digito educere C. 7, 11, 2.
Vncius (int. clausus) infusus solo C. 3, 18, 2. vnei
ferrei Ca. 10, L. 11, 1.
Vnda superuatiui olei P. Ian. 19. vndis diuibus
aut tribus feruere patieris, aufferenda a oder 2
mabi P. N. 22, 4.

Vnde, a quo V. 1, 40, 6. 1, 41, 2.
Vnduagelimo die C. 8, 5, 14.
Vndo. vndare coepit aqua calefacta P. F. 25, 10.
Vnguen indere Ca. 79. C. 82. vngue ceti tinctur
C. 6, 32, L.
Vngo vel vngno. vnguito lectum fel bubulum pro
felle bubulo, Saferna apud V. 1, 2, 35. vnguer
corpus V. 1, 2, 26. ¶ vngueri quasi ex vngueo
Veg. 3, 47, 9. no. r. perunguebis Veg. 3, 54, 2.
no. g.
Vnguis. ad vnguem quadrare C. 11, 2, 13. dolare
ibid. Ad perfectam ablationem, translatio a
marmorariis, qui iuncturas marmorum cum de-
mum perfectas ducunt, si vnguis superdulus non
offendatur, unde iam quaecumque perfectissima
esse volumus significare, ad vnguem facta esse di-
cimus. Horat. Ad vnguem factus homo. B E-
R O A L D. ¶ vngues duo bouis in vngula v-
na P. 2, 5, 8. C. 6, 12, 2. add. Veg. 1, 56, 30.
¶ vngues ferrei C. 12, 18, 2. ¶ custodiam in
vite C. 4, 24, 8. P. F. 12, 5. duras illas &
secae paries ultra gemmam vltimam superi-
ori anno relictas, (neque enim consilium est sarmentum
incidere C. 4, 24, 15 & 16) postquam germi-
nans gemma rescedat. vid. vngula. ¶ vng-
ues uinari Veg. 1, 20, 2. 4, 12, 3. vid. Plin.
9, 33. pr. & ibi Hard.
Vngulae laeche remedia C. 6, 15. restituendae ra-
tio Veg. 3, 56. C. 57. de perna Ca. 158, L. ¶ vng-
ulis similis resectio paluitis C. 4, 24, 15. vid.
Vnguis.
Vnicolores pecudes V. 2, 4, 3.
Vnio cepa simplex C. 13, 10, L. vid. Salm. ad Seli.
p. 822.
Vnites coloris apparet C. 7, 3, 2. dum vnitas fiat
C. 12, 22, 2. vnitatem faciunt C. 11, 3, 43. 12,
24, 4.
Vniuersitas operis inchoati C. 9, 2, 2. rusticationis
C. 1. pr. 33. tergoris C. 7, 3, 2.
Vniuersi genitor C. 3, 10, 10.
Vnus ex multis, exceptio & cum praerogativa C.
11, 1, 6. vnac fibulae locum facto Ca. 19, L. vno
dati. V. 1, 18, 6. vnac quadrigae P. 2, 1, 14. vnac
molas Ca. 13, L. ¶ vnus & vngitum diem
C. 8, 5, 16. C. Arb. 26, 9. ¶ vnus & vnus ten-
fund. ubi vid.
Vocabula sua mutare h. e. nomina C. 3, 2, 30.
Vocale instrumentum V. 1, 17, L.
Vociferant galli V. 3, 2, 5. vociferatus est anser C.
8, 13, 2.
Vociferantes V. 3, 16, 8.
Volatile pecus C. 8, 4, 3.
Volatrua coturnicum V. 3, 5, 7. a volatura ca-
piuntur (turres C. 8, 9, L. ¶ pro ipsis turdis C.
8, 10, 5).
Volema pira Ca. 7, 3. C. 5, 10, 18. 12, 10, 4. volam
implentia interpretatur etiam Rhod. ad Scribo. c.
104 p. 174.
Volo. velit dignari pro dignetur Ca. 11, 3, 19. ubi
laudat Schoetig. Reinsium & Burmannum ad Pa-
rru. c. 70. voluit volucres purum locum V. 3, 6,
(V) 3. 5. volens

V. volens propitius Ca. 134. 2. Ca. 139. volenti-
bus diuis Ca. 141. 1.
Voluae intimae, xylem V. 2. 1. 19. Ita voluam po-
morum apud Scribo. comp. 104 p. 174 Rhod. Et-
drianus Iunius interpretatur poma valium, in
quo velut loco femina latent. vid. Valulae.
Volucra ne vites laeda Ca. Arb. 13. vid. ad. C. to,
333 ubi volucres infestat Baccho. Ex lectione
Pliniana communis, lege voluox. Plinius verba
ad hanc tempermentia subfripit, quae sunt haec:
Alii voluocem appellant animal praerodens pub-
escentes vvas, quod ne accidat, fales cum sint
excatae, fibrina pelle deterguunt, atque ita pu-
tant, aut sanguine hircino liniri volunt post pu-
tationem eisdem. Idem Plinius, & ante Plini-
um M. Cato conuoluolum nominatum bestiolam
demonificam, atque vineas infestantem, qui for-
tassis a conuoluendo nomen accepit, eo quod se
conuoluat, atque intorqueat circa pampini. Eundem
opinor esse inuoluolum, de quo sicutum est
Plautinum illud in Cistellaria, Imitator nequam
bestiam, & demonificam inuoluolum, quae in pam-
pini folio intorta duplicat se: itidem haec exor-
ditur sibi intorta oratione. Qui vult ne con-
uoluobus in vinea nascatur, medicamentum facias
ex amurca detecta ad crassitudinem mellis cum bi-
suminis tertiaris, & sulphuris quartario, hoc vi-
tes sub caput, & sub brachia perungas, ita conuol-
uobus non fiet in vinea. B. R. O.
Volucres duum generum V. 2. 5. 7.
L. Volumnius Senator V. 2. 4. 11.
Voluptas delectationem quaerit V. 2. 4. 1.
L. Voluſius C. 1. 7. 3.
Volutationis vitilias Veg. 5. 5. 11.
Voluto. volutare Caricas in massas P. 1. 30. 4. per
terram volutari debent vasa C. 18. 48. 4. ¶ vo-
luntant in pulvere gallinae P. 2. 9. 7. volutant
se pulli P. 3. 9. 14. volutari lacu gaudet fūs C. 7.
10. 6. volutare intransit. Veg. 1. 47. 1.
Vomer si lacerit vngulam C. 6. 15. 1. Veg. 3. 4. 28
& 29. vomere leui summam terrae partem laui-
ciare C. 2. 2. 23.
Vomeris nomin. Præ. ad Ca. 135. 2.
Vomis indutiles Ca. 135. 2.
Vomicæ intus natae Veg. 3. 52.
Vomo. quaecunque vomit latrina C. 10. 85. vome-
re vliginem C. 2. 9. 8.
Vorsare rudibus Ca. 80.
Vortere locum bipalo, & vorsum Ca. 46. 1.
Vortumnus C. 10. 3. 8.
Vorum probubus Ca. 83.
Vrbans fundus an pro suburbano? Ca. 8. 2.
Vrbis terminum taurus & vacca signant aratro P. 2.
1. 10. C. 6 pr. 7. circa vrbem, Romam P. 2. 5. 20.
Vrecolari herba Veg. 1. 34. 2. & parietaria Dode-
naeas, quod vrcis vitreus deterrendus adhibita. vi-
tiolaris corrupte Veg. 3. 12. 2.
Vreum athenum, quod Ca. 10. 1.
Vreus. Vreici aquarii Ca. 12. 1. fœtiles Ca. 12. 3. vre-
cis progeritur oleum C. 12. 50. 8. vreo fœtilli C.
12. 44. 6.

Vredo est a frigore C. 2. 20. 1. Passim vrendi item-
que adurendi verbum frigori attribui dotes Fabri
thejauius. Vredo & vulnufcula in elephantio
Veg. 1. 16. 1.
Vrina si acre fluat aut genitalia deurat C. 6. 20. 4.
vrina hominis apta furculis C. 2. 15. 2. aduerlus
vermes P. F. 25. 15. P. Mar. to. 29. vrina pota re-
ficiuntur apes coeliacae V. 2. 15. 22. vetus pomis
& vitibus affunditur P. F. 8. Mar. 8. 1. & 10. 3. P.
N. 10. bibula adu. campas P. 1. 35. 13. alini obuiat
vermicibus P. Mar. 10. 4. bibula vel hominis C. 2.
13. 6. vid. Lotium.
Vrina quinquagenaria Ca. to. 2. quinquaginta sexta-
riorum capax, Turn. 7. 22. vrinae sparteae Ca. 11. 3.
Vrinales II Ca. 13. 3. forte ad vrceos refertur.
Vro. vratur vi secuti algoris P. O. 5. 1.
Vrpicem vnum Ca. 10. 2. quidam Ipicem malunt.
Videretur vrpx antiquior, ut ex suprà factus est
imber.
Vrrumcum P. 1. 48. 3.
Vrsini adipis vires P. 1. 25. 1. vrrumcum sanguis C. Arb. 45.
Vrticæ enecant anferculos C. 8. 15. 7.
Vrki folia leg. visci Veg. 3. 2. 29.
Vrioni quae supererunt Ca. 38. 4. suae quod satis sit
Ca. 14. 3. 2. 140. 2.
Vsque adeo quo praecaueris Ca. 40. 3. donec crassius
erit Ca. 85 & 88. dum fiat crassum Ca. 95. 1. vsque eo-
dem colliguescant C. 12. 22. 2. raduntur quoad
eliciatur sanguis C. 6. 31. 2. vsque quoad erunt la-
cientes, quam diu V. 2. 7. 12. vsque quo incipit esse
P. Mar. 1. 1. vsque donec commadebit Ca. 156. 5.
vsque dum habebis dato Ca. 30. vsque in nostra
tempora C. 12 pr. 7. in I. X. annum C. 11. 13. 3. in
annos VII. P. F. 26. 2. in Kal. Octob. C. 4. 2.
Vitura ne confringat medicamentum Veg. 4. 8. 2.
Vsitarum femises C. 3. 3. 9. vsura senisium C. 2. 3. 2.
& to. vsitarum adiuncti quendam seruati diu-
tius P. 1. 62. 1.
Vsurpare res vrbanas, agere P. 2 pr. 1. vsurpatur
haec insitio aestiuo tempore C. 5. 11. 2. haec non
sunt vsurpanda (facienda) continuis annis C. 13.
44. 3. vsurpant hoc nomine ramos agricolae C.
5. 6. 11.
Vsus magister C. 10. 330. C. 4. 11. 3. & experientia
dominantur in artibus C. 1. 1. 16. eum vsus exigit
C. 12. 7. 5. in hoc vsu pro in hunc vsum C. 12. 48. 5.
vsu continuo gratia pacui exolevit C. 7. 2. 20. in
vsu est post annum, adhibetur C. 12. 21. 1. liquid
vsus venerit Ca. 4. 2.
Vt Insuetudo, eo conueniunt, ut ipsi se necent curcu-
liones P. 1. 63. 1. ¶ conditionale est: vt Salsena di-
cat verum P. 1. 19. 1. vt haec scripserit in agricul-
tura P. 1. 2. 16. ¶ pro verbigratia P. 2. 1. 22. 2.
2. 10. vt pura C. 5. 2. 4. ¶ vt enim ars de Scal. ad
P. 2. 9. 1. vid. Quod enim. ¶ vt maxime C.
Arb. 7. 4. ¶ omiffum, vel huius rati non repetendum
ex ne praemisso C. 8. 7. 4. ¶ vt consideret vinlor
pro consideret, vel opus est vt consideret C.
4. 24. 22. ¶ vt accumbit, vox resurgit pro eum
Veg. 3. 8. 1. ¶ vt quisque locus frigidus erit, is
primum consecratur ref. C. 11. 2. 80. ¶ an dupli-
catus

eam personam sustineat & vt vid. no. V. 2, 1, 4. C. 7, 3, 20 & 11, 2, 47. Considerandum etiam, an & quam eodem modo posita sit Cic. fin. 3, 9. Quid autem apertius, QV A M, si selectio nulla sit ab his rebus, quae contra naturam sunt, earum rerum, quae sint secundum naturam, tollatur omnis ea quae quaeratur laudetque prudentia i unam quam posulas nomen comparativum apertius, alteram verbum tollatur.

Vtensilis, quibus aut altius hominum genus aut excolitur C. 3, 3, 3, 2, 13, 19, 12, 1, 2, 3. ita utensile far, vinum vel. V. 1, 3, 6, vtensilibus collectis reuolant apes C. 2, 5, 1.

Vitaeque. ea res vitraque C. 1, 9, 2, quod vtumque vsurpatur C. 3, 14, 2, vitraque summae C. 5, 1, 6, quae vitraque genera C. 5, 11, 1, sic C. 1, 7, 5, 1, 8, 6, 4, 1, 1.

Vitrum corrumpit in ouibus aqua varia tempore admittit V. 2, 2, 14, in vitro dolli C. 12, 4, 5.

Vtilis sapor pomorum P. Mar. 10, 25, magis vtilior nepotibus quam filiis C. 6, 3, 7, 4, ¶ vtilimus MS. P. Iul. 1, 1, S. 4, 1, N. 15, 1, ¶ vtile & vile confundunt librarii, ubi vid.

ad Vilitatem adducere de boue domando V. 1, 20, 3, Vitique in concedendi significatione V. 2, 4, 4 & 21, 2, 7, 6, C. 1, 4, 8, 4, 7, 3.

Vitor, vti factoribus Ca. 13, 1, erit qui vtatur Ca. 7, 1, vitenda rogat Ca. 5, 3, vitto pro vitor Ca. 9, 2, 107, 2, 123, 126, quam vti voles Ca. 118, vilicam vti Ca. 142, vicinas Ca. 143, 1, vid. Adulsi. Quam rem vtuntur Medici C. 3, 16, 23, ex altero loco, asserna, vt homines, ex algero, lacu, vt pecu vti possit V. 1, 11, 2.

Vitrique fecis Ca. 25, 2.

Vitroque, ad maiores pariter atque ad minores V. 2, 10, 1.

Vtrum editis sine interrogat. V. 3, 2, 18.

Vtrumque conseruit C. 11, 1, 5.

Vuae bis mille in vna viue C. 3, 3, 3, vt varil generis & coloris acinos ferant C. Arb. 9, sine granis vt nascantur P. F. 29, quod idem est, sine vinacis C. Arb. 9, 3, si nigro inbre complutae sint, mustum vt curetur P. O. 9, maturae an sint, vt cognoscat C. 12, 2, 67, vt feruentur (ollares) C. 12, 43, P. S. 17, in vite ad veris initia P. N. 12, vt siccetur C. 12, 15, 4, coctae vti feruentur Ca. 25, passae vt fiant C. 12, 39, 3, passae Graecae vt fiant P. O. 22, ¶ siluestres P. Iun. 11, Labriscam alias vocant. ¶ vuae marinae Veg. 1, 20, 2, 4, 12, 3 inter sumenta: piscis est Plin. 9, 2, 1, ubi vid. Hardui.

Vulcanalia C. 11, 3, 18 & 47, Dies feriatu Vulcanae

dicatus, dicitur Vulcanalia. M. Varro, Vulcanalia a Vulcano, quod ci tum feriae, & quod eo die populus pro se in ignem animalia mittit. Plinius: A Vulcanalibus luebre incipit studendi causa. BERO.

Vulgares equi C. 6, 27, 2.

Vulgo iacentes testae, passim, temere abiectas C. 9, 12, 2.

Vulneribus necientia C. 6, 32, 3.

Vulpestres pro Enpestre Veg. 3, 15, 10.

Vulpibus communis vinea V. 1, 8, 5.

Vulsinensis lacus C. 8, 16, 2.

Vulsant iumenta, cum aliquid ruperint Veg. 3, 42, 1.

Vulsura pecorum tonfura antiquior V. 2, 11, 9.

Vulsus est pennis & cum periculo ruffinus quod colligas ex Veg. 1, 53, 4, 3, 63, 4, 3, 66, 3, 68, 1.

Vulturius, Enus C. 5, 5, 15, 11, 2, 55.

Vultus, vultu eodem venit aestas aut hiems C. 1 pr. 23.

X decussis C. 3, 12, 12, ¶ X pro ff. P. Mar. 12 extr. in V. L. ad 1, 1, 6, saepe codex Colomellae Lips.

Xiam saepe apud Vegetium v. g. de laxis 6, e. 16, sis 1, 26, 10 & 12, ita trisigla, trixago cer.

Xylobalsamum C. 12, 5, 2.

Yricus Veg. 1, 38, 4, forse colore iridis.

Yringion in Vegetio saepe pro Eryngio v. g. 1, 17, 14.

Yris illyrica Veg. 1, 34, 1 & yreos erudi forse florin iridis Veg. 1, 20, 1.

Z pro S in MSS. Viti, ad Ca. 108.

Z in di vid. Glycyrrhiza.

Zeus piscis C. 8, 16, 9.

Zingiberis triti P. O. 20, 2.

Ziziphus arbor apibus grata P. 1, 37, 2, rutila & alba C. 9, 4, 3, satlo & cultura P. Apr. 4, 1.

Zizipha vt feruentur P. Apr. 4, 3, MS. Pal. melius, zizipphum, & ita quoque Vindanlon Geopon. 10, 43, Caeterum fructus ziziphi noti sunt apud nostros. Videantur Bapt. Pius annot. post. c. 37, Sal-

manius ad Solinum c. 52, p. 730, Bodaeus a Stapel ad Theophrasti hist. plant. 4, 4, p. 328, f. Steptel.

Officinae appellantur iunibas.

Zimurna pro Smyrna Victor. ad Ca. 102.

Zingitis Veg. 4, 16, 2 N. L.

Zythi Pelusiaci pocula C. 10, 116.

Inserenda suo loco:

Acinus, acini varii in vna vua colorit C. Arb. 9, 1.

Antiphilli opus V. 3, 2, 5.

Caricae (sicus) P. 1, 26, 2, 130, 4.

F I N I S.

616550

